This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

✓ 107. e. 5.

MARIU SAGA.

LEGENDER OM JOMFRU MARIA OG HENDES JERTEGN.

EFTER GAMLE HAANDSKRIFTER

UDGIVNE

AF

C. R. UNGER.

CHRISTIANIA.

TRYKT HOS BRÖGGER & CHRISTIE.

1871.

MARIU SAGA.

LEGENDER OM JOMFRU MARIA OG HENDES JERTEGN.

EFTER GAMLE HAANDSKRIFTER

UDGIVNE

AF

C. R. UNGER.

Første Afdeling.

CHRISTIANIA.

TRYKT HOS BRÖGGER & CHRISTIE.

1871.

107 c

MARIU SAGA.

LEGENDER OM JOMFRU MARIA OG HENDES JERTEGN.

EFTER GAMLE HAANDSKRIFTER

UDGIVNE

AF

C. R. UNGER.

Anden Afdeling.

CHRISTIANIA.

TRYKT HOS BRÖGGER & CHRISTIE.

1871.

Dette Titelblad indbindes foran Side 625.

THE TAYLOR INSTITUTION
LIBRARY OF UNIVERSITY
30 SEP. 1937
OF OXFORD

Forord.

Jomfru Marias Saga og Legendesamlingen om hendes Jertegn grunder sig paa latinske Originaler. Om hendes Levnet har der formodentlig paa Latin existeret en fuldstændig Bog, som i det væsentlige har udgjort Grundlaget for vor Saga, og som man har tilskrevet Kirkefaderen Hieronymus (Jeronimus). Af denne latinske Original er der rimeligvis nu kun tilbage den første Afdeling om Jomfru Marias Födsel (Evangelium de Nativitate Mariæ, udgivet af Fabricius: Codex Apocryphus Novi Testamenti, Hamburgi 1719 og senere af Thilo og Tischendorff), hvilken svarer til de første 12 Capitler i Sagaen, og altsaa slutter med Marias og Josephs Trolovelse; men at den ogsaa har omfattet det øvrige, synes at fremgaa deraf, at Hieronymus ogsaa senere paaberaabes som Hjemmelsmand (jvf. S. 50,[14] 57[13]). Den der paa Island, rimeligvis ved Slutningen af det 12te Aarhundrede, har oversat eller bearbeidet Sagaen, har imidlertid andensteds fra betydelig foroget sit Stof (saaledes ved Tillægget om Mødet mellem Maria og Elisabet, Cap. 10, efter Lucas Evangelium), skjønt hans Kilde[1] ikke altid med Bestemthed lader sig paavise, som ved Fortællingen Cap. 4 og 5 om de femten Trin, der førte op til Templet, om deres symbolske Betydning og de dertil svarende Davids Psalmer (119—133 Cantica Graduum). De benyttede Evangelier ere Lucas og Matheus, hvortil ogsaa kommer Josephus. En senere Afskriver af Sagaen har ogsaa indflettet noget af den saakaldte Jesu Barndomshistorie

[1] *Meget finder man i den store encyklopædiske Haandbog Speculum Historiale af Vincent fra Beauvais og i Aurea Legenda af Jacobus de Voragine.*

(Liber Infantiæ, se Noten S. 39), hvilken synes at have været ubekjendt for den oprindelige Bearbeider, der vistnok heller ikke har kjendt det saakaldte Protevangelium Jacobi eller Pseudo-Mathæi Evangelium.

Jomfru Marias Jertegn, der udgjøre den betydeligste Del af nærværende Bog, kunne henføres til 2 Klasser, en ældre Samling, indbefattende et mindre Antal Legender, hvis Optegnelse maa være samtidig med selve Sagaens Bearbeidelse, og en yngre Samling, der har indeholdt et langt større Antal. Hertil kunde man føie en 3die Klasse, der har bestaaet af et vilkaarligt Udvalg af den anden Samlings Legender. Fuldstændige Repræsentanter for den første Klasse ere Haandskrifterne A, B og C, for den anden E og D, for den tredie St.

Den ældre Samling af Legenderne (No. 1—51, S. 65—152) synes at være oversat efter en latinsk Original af samme Indhold, da Haandskrifterne, baade hvad Legendernes Antal angaar og deres Redaction, stemme temmelig godt overens, skjønt de undertiden have dem i noget forskjellig Orden. En saadan latinsk Original er trykt som Anhang til en af Bernhard Petz Aar 1731 udgiven Bog: Venerabilis Agnetis Blannbekin Vita et Revelationes Viennæ 8°. Men da nogle af disse Agnes Blannbekins, den østerrigske Birgittas, Aabenbarelser vakte Forargelse, blev hele Oplaget strax efter Udgivelsen paa Keiserens Befaling beslaglagt, og Bogen hører saaledes til de store litterære Sjeldenheder[1]*. Titelen paa den der som Anhang S. 303—456 trykte Legendesamling er „Liber de miraculis Sanctæ Dei Genitricis Mariæ," og den tilskrives som Forfatter Potho (eller Botho), der var „Presbyter et Monachus monasterii Prunveningensis, nunc Priflingensis prope Ratisbonam," og som levede i det 12te Aarhundrede. I det Kongelige Bibliothek i Kjøbenhavn findes to Pergamentshaandskrifter i den Thottske Samling No. 26 Octavo, formodentlig fra 12te Aarhundrede, hvor Legenderne tillægges Gregor af Tours: „Relatio Gregorii Turonen-*

[1] *Den findes dog i Kjøbenhavn baade paa det Kongelige Bibliothek og Universitetsbibliotheket samt i Professor Stephens's rige Bogsamling, hvorfra denne Bogs Udgiver i Vinter havde den til Laans.*

sis de miraculis Sanctæ Mariæ, og No. 128 Folio, vel fra 13de Aarhundrede, den righoldigste Samling, hvor intet Forfatterskab nævnes. Disse to Codices synes at være skrevne i Frankrig. Mange af Legenderne findes i alle disse tre Samlinger, dog har No. 26, 8vo de færreste, No. 128 Folio har optaget i sig hele denne Samling, den trykte Botho har flere som ikke findes i 128 Folio, men saa har igjen denne sidste mange, som mangle hos Botho. Det mærkeligste ved disse tre Samlinger er, at Fortalen er enslydende i dem alle, hvilket hentyder paa en fælles Kilde. Denne latinske Fortale anføres her til Jævnførelse med den tilsvarende foran Legenderne i denne Bog, hvor det væsentlige Indhold stemmer, skjønt den der er vidtleftigere.

Prologus in miracula sanctæ dei Genitricis semperque virginis Mariæ.[1]

Ad omnipotentis Dei laudem cum sæpe recitentur sanctorum miracula, quæ per eos egit divina potentia, multo magis Sanctæ Dei Genitricis Mariæ debent referri præconia, quæ sunt omni melle dulciora. Ergo ad roborandas in eius amorem mentes fidelium, et exercitanda[2] corda pigritantium ea, quæ fideliter narrari audivimus, largiente Domino recitare studeamus.[3]

Som Prøve paa Sproget i disse latinske Legender aftrykkes her den 33te hos Botho (den 27de i Ordenen i 128 Folio) til Jævnførelse med den tilsvarende i nærværende Bog No. 15 S. 87—92.

De Judæo et Christiano.

Fuit quidam religiosus archidiaconus ecclesiæ Leodicensis, qui orationis studio sanctorumque locorum visendorum gratia multa peragrans loca Byzanteam tandem de-

[1] *Saaledes Botho. Incipit prefacio de miraculis beate Marie virginis 128.*

[2] excitanda *128.*

[3] *128 tilf. Explicit prefacio; derpaa i ny Linie: Incipiunt miracula gloriose dei genitricis et perpetue virginis Marie. De veste quam ipsa attulit Hildefonso archiepiscopo.*

venit urbem. Ubi cum ecclesiam intraret quamdam, vota inibi precum domino redditurus, tanto eam tripudiantium et exultantium strepitu atque plausu tangentium tympana et citharas, omnisque generis musicorum instrumentorum sonitu resultantem invenit, ut non tam studiose orantium, quam domus esse joculariter videretur ludentium. Miratur ergo rei novitatem, Græcorum quendam linguam latinam minus intelligentem latine alloquitur: novitatis huius causam curiose sciscitatur. At ille inquit: Testimonium. Archidiaconus vero, quid diceret, non intelligens, alium quendam celerius adit rei eiusdem causas requirit. Ille autem linguam plene latinam intelligens hanc stupenti narrationem evolvere cœpit.

Fuit enim civium quidam, qui nominis sui famam volens extendere, largas quas habebat opes largos in sumptus expendere cœpit. Verum postremo magnitudine sumptuum magnitudinem superans opum, largiendo defecit opibus, cum ei dandi non deficeret animus. Sumpto ergo ab amicis mutuo ære alieno magnum nomen, quod sibi fecerat propria largiendo, retinere conatur aliena expendendo. Sed cum omnino, quod mutuo acceperat, iam et ipsum ei deficeret, nec iam amicum, a quo mutuaretur, immo Christianum invenire valeret, Judæum quendam prædivitem adiit, et, ut ei aliquid mutuo daret, obnixe oravit. At ille: faciam, inquit, quod petis, si mihi vadem condignum attuleris. Vadem, inquit, certe condignum non habeo, sed quidquid mihi præstiteris, me tibi redditurum die constituto verissime spondeo. At ille: sine vade, inquit, nihil omnino tibi præstare volo, quia a te falli timeo. Ille autem: quia vadem alium invenire nequeo, vellesne dominum meum Jesum Christum, quem colo, pro vade accipere? At ille: Jesum, ait, Christum deum esse non credo, sed quia eum hominem iustum et prophetam fuisse non dubito, hunc, si mihi pro vade dederis, indubitanter accipio. Ille ergo: Eamus igitur ad ecclesiam in honorem Sanctæ Dei Genitricis constructam, et quia Jesum Christum præsentem tibi pro vade tradere nequeo, ipsius

imaginem vice illius, immo ipsum per imaginem suam tibi vadem et pro me fidejussorem tribuo. Quod si diem a te constitutum præteriero, servus tuus certe in posterum ero: nihilo minus tamen tibi pecuniam tuam post terminum reddam. At Judæus: fiat, inquit, ut dicis, præcede, sequor te, quo vadis.

Ambo ergo, amborumque amici pariter cum eis, ad hanc venientes ecclesiam, astiterunt sanctæ Dei Genitricis venerandæ imagini, filium suum in gremio tenenti. Manum vero ipsius imaginis Christianus tenens et ipsam pariter tenendam Judæo illi tradens, vadem pro pecunia dedit, ac deinde genu coram imagine humiliter flexo cunctis audientibus ait: Domine Jesu Christe, cujus imaginem pro pecunia ista tradidi vadem, quem pro me quoque huic Judæo fidejussorem tradidi, te suppliciter oro et exoro, ut, si casu præpeditus fuero et pecuniam istam die statuto reddere huic ipse nequivero, tibique illam tradidero, tu eam pro me redde, quo modo vel quo ordine tibi placuerit. Tanto itaque vade tantoque fidejussore dato et accepto, Judæus cum Christiano a templo discedit, domum vadit, pecuniæ quantum postulat Christiano tradit, diem reddendæ illi constituit. Quid plura? Christianus accepta pecunia varia mercimonia comparat, navim parat, merce multiplici onerat, paratam ascendit, vela ventis committit, varia per æquora fertur, ad barbaras usque nationes prospero cursu longe a Byzantea effertur. Venditis ergo suis ibi mercimoniis ditatur mercibus novis, naves multiplicat, mercibus peregrinis onustat. Dies transeunt plurimi, dies per singulos negotia meditatur, dies reddendæ pecuniæ a memoria elabitur.

Verum cum jam non nisi unus dies superesset, repente in memoriam venit, quia postera lux dies esset termini a Judæo constituti. Nec mora, stupore perculsus terræ collabitur, exanimis fere, pro eo quod acciderat, redditur. Concurrunt famuli, consternuntur cuncti, causas doloris requirunt, responsum nullum accipiunt. Tandem vero velut a

morte resurgens sensum recipit, meditatur, quid agat, fit incertus, quid faciat. Videt diem reddendi debiti prope instare, videt locum ejusdem reddendi valde longe distare. Ad se tandem reversus ait: Quid meditaris inania? Nonne Dominum tuum Jesum Christum et ejus Genitricem pro te fidejussorem dedisti? Ipsis ergo pecuniam trade, et ut eam tuo creditori, quomodo velint, restituant committe.

Confestim ergo scrinium fieri fecit, pecuniam Judæo debitam justo pondere appensam includit, mari et ei, qui mare et aridam fecit, gubernandum committit. Mirum dictu, sed Deo nihil difficile. Nocte enim sub una per multa æquoris spatia scrinium Byzanteæ urbi allabitur, Judæi super mare habitantis mane astitit domui. Ex qua videlicet domo mane mancipium fortuito egressum, mare attendit, scrinium inter undas natare conspicit, manu attingere nititur, sed ejus manui scrinium se ipsum subtrahere sibi videtur. Mancipium vero domum recurrit, domino narrat intus, quid foris viderit. Adest statim et ipse Judæus, littoreis inhiat fluctibus, scrinium conspectum manu extenta arripit, delatum secum domum aperit, vacuatumque pecunia lecto suo subponit.

Post aliquantulum vero temporis Christianus peracto negotio Byzanteam revertitur ad urbem, eique ab amicis civibusque magna cum exultatione occurritur. Audiens vero Judæus, quia is, cui suam præstiterat pecuniam, regressus fuerat, et quia Deo favente peregrinis eam mercibus admodum multiplicaverat, moræ impatiens ad eum accessit, et præmissis aliquibus gratulabundis verbis hæc improperando subintulit dicens: O, inquit, Christiani, o veraces Christiani! At Christianus ait: cur ista prosequeris? Quia, ille inquit, pecuniam mutuo a me accepisti, et eam mihi minime reddidisti. Tunc ille ait: Certe quod mihi præstiteris, jam die constituto reddidi, nec quicquam jam debeo tibi. At ille: habeo, inquit ille, ego testes multos præstitæ pecuniæ, tu vero nullum redditæ. Ille autem: ipsum habeo testem, quem et fidejussorem dedi, cujus tu ipse testimonium agnoscere

poteris, quia præstitum omne jam tibi reddidi. Mecum ergo veni, et ejus ipse testimonium audi. Ambo itaque ecclesiam adeunt, imagini nostri Salvatoris cum multis assistunt. Christianus ergo: Domine, inquit, Jesu Christe, servum tuum nunc exaudi, et sicut Dei et hominis verus es filius, testimonium perhibe veritati, utrum huic Judæo reddiderim, quidquid mihi præstiterat. His illi peroratis, voce clara audientibus cunctis, mirabile dictu! imago respondit: Testimonium perhibeo tibi, quia præstitum omne illi reddidisti die constituto, his indiciis, quia scrinium, quo pecunia fuerat clausa, ipsius jacet sub lecto.

Audiens hæc Judæus stupet, signa recognoscit et horret. Quid plura? Judaicum errorem agnoscit, et fidei Christianæ cum omni domo sua colla submittit. Propter testimonium ergo Salvatoris, Christiano attestantis, martyrium, id est, testimonium, vocatur tam ecclesia quam hujus diei solemnitas. Et hæc est maxima hujus tantæ lætitiæ causa. Tanto itaque miraculo Græci illius narratione archidiaconus agnito in laudem prorupit ejus, qui nullum in se sperantem deserit, et omnibus suam Genitricem vere colentibus in omnibus angustiis subvenit.

Legenden om Romaldus (No. 51) findes ikke i nogen af de latinske, Fortællingen om Theophilus, som haves i 26 Octavo og 128 Folio, svarer til den Recension af samme, der findes i Codex D, og som her i Udgaven er trykt S. 1090—1104. De fleste af Legenderne om vor Frue i Soissons, nærværende Bog S. 658[18] *—681*[24]*, findes i 128 Folio, og her har man ogsaa fuldstændig den Legende, hvis Begyndelse paa Grund af en Lacune i D mangler i nærværende Bog S. 675*[4]*, derimod findes den næstforegaaende S. 674 om Kvinden, som fik sit Syn igjen, ikke i 128 Folio, da de to næstsidste Blade i denne Codex ere udskaarne, hvor denne Legende rimeligvis har staaet. Den latinske Legende, der udfylder Begyndelse af vor S. 675*[4]*, meddeles her fuldstændig efter 128 Folio.*

X

De duobus scutiferis de captione liberatis.

Duo pueri scutiferi de pago Laudunensi capti et abducti ultra silvam, que Tereschia dicitur, ad castrum, quod Aduessue vocatur, et uterque in cippo coniecti fuerant. Dum itaque ibi asseverantur, alter eorum, ille qui maior natu fuerat, recordatus est, quod ad constructionem ecclesie beate virginis Marie Suessione inter alia, quibus opus erat, quidam etiam clavos ferreos deferebant et offerebant. Vovit ergo centum clavos illuc se delaturum, si beata et gloriosa dei genitrix opem illi ferret et de capcione eum liberaret. Statim igitur videntibus oculis eius discludi mordacia ligna, pedem suum extraxit, adhuc autem aliquid diei supererat, sedensque ibidem noctem, que aptior fuge erat, prestolari cepit. Tunc ait socio suo: „Ego quidem per graciam dei et opem sancte dei genitricis Marie liber sum, et possem abire, si non id quod super est diei prepediret. Vovi enim beate virgini centum clavos ferreos me delaturum ad ecclesiam suam edificandam, et ecce me liberum vides. Si tu iddem faceres, ex quo in ea fidem haberes, ipsa te liberaret.„ „Certe, inquid ille minor natu, non solum centum sed et millenarium clavorum illuc defferrem, si pietatem haberet de me, ut liberarer.“ Eadem nocte qui prior iam solutus fuerat, transivit claustra et custodias, et nullo obsistente ad salvacionem suam evasit. Is ergo qui relictus fuerat, ubi experimento didicit, quantum et quale esset bonum fidei, socio destitutus et evidenti beneficio ad meliora provocatus, tunc vero ex corde anxio cepit appellare dominam nostram sanctam Mariam, ut eciam sibi peccatori ferret auxilium. Paulo post ille, qui tenebat eum in capcione, pavore permotus, verens ne ibidem ei eriperetur, proposuit eum ad tuciorem custodiam transferre. Quod dum facit, captivus ille per graciam dei sanus et incolumis evasit. Erat autem nepos Milonis de Asceiaco. Ex quo igitur potuit, nudis pedibus ad ecclesiam liberatricis sue venit, non

ingratus tanti beneficii, et omnia, quo ordine gesta fuerant, letus et alacer edixit.

De til denne Bog benyttede Haandskrifter findes med Undtagelse af E, F, St og et Fragment i det norske Rigsarkiv, i den Arnamagnæanske Samling i det Kjøbenhavnske Universitetsbibliothek, og ere alle skrevne paa Pergament undtagen C og D.

A, 234 Folio, skreven omtrent Aar 1325[1], *er en tospaltet Foliant, hvor Maríu Saga med tilhørende Jertegn optager 27 Blade. Efter dette Haandskrift er Sagaen meddelt S. 339—401. A indeholder den ældre Optegnelse af Jertegnene eller Legenderne, og den Orden, hvori disse findes i dette Haandskrift er bleven fulgt i Udgaven, dog er Texten i B lagt til Grund for de Legender, der ogsaa findes i dette (B) nl. No. 1—51 (S. 65—152), de sidste No. 52—56 findes kun i A. Grunden hertil var, at Udgiveren havde bestemt til Lettelse for Læserne, at normalisere Vokalerne i den første Del af Bogen, og at Texten i B havde mindre udprægede orthographiske Eiendommeligheder end den i A. Med Hensyn til den som No. CXCV S. 1022—23 efter A meddelte Legende, da er Grunden hvorfor den først her meddeles, at den i Codex er adskilt fra de øvrige og stillet som et Afsnit for sig selv imellem Slutningen af Apostelen Paulus's Saga og Begyndelsen af Jomfru Marias.*

Hvad A's Skrivemaade angaar, kan man mærke, at den gjerne skyr Sammendragning af Bogstaver, saaledes altid av *ikke* av, *ynder i Almindelighed ikke sterke Forkortninger, fordobler ofte ved Sammenstød af to Consonanter den sidste, saaledes* mæltti (*der dog baade skrives* mælltti, mælti *og* mæltti, *det sidste hyppigst*), *navnlig er Forbindelsen* rnn *almindelig som i* barnn, fornn *o. lign., hvilket synes at stemme med den paa Island fra Prækestolen brugelige Udtale* bardn *for den sædvanlige* badn. *Uagtet Opløsningen af Forkortninger ellers ikke frembyder nogen Vanskelighed i dette Haandskrift, er der dog eet Punkt, som er noget*

[1] *Om dette Haandskrifts Alder, Udseende og Indhold se Guðbr. Vigfusson Biskupa Sögur I. S. XXXV.*

tvivlsomt, nemlig Tegnet f^{i}*, som her er bleven oplost* firir, *da det saaledes et Sted skrives fuldt ud i Fragmenterne af Thomas Erkebiskops Saga i denne Codex, i Mariu Saga er det overalt forkortet. I Apostelen Paulus Saga forekommer det derimod nogle Gange oplost* fyr *og saaledes ogsaa i Sammensætninger:* fyrgefning, fyrdæming; *rigtigst havde det maaske været at oplose det saaledes overalt i Mariu Saga, skjønt Forkortningen* f^{i} *nærmest synes ut tale for den oprindeligste Form af Præpositioneu* fyri (*gammel tydsk furi*).

B, 232 Folio, vel omtrent af samme Alder som foregaaende, en tospaltet Foliant. Mariu Saga med Legenderne, der kun udgjør en Del af dette Haandskrift, indtager 29 Blade. hvoraf de første 21 (Bl. 55—75) ere med samme Haand, 22de (Bl. 76) er med en anden, og de sidste syv (Bl. 77—83) atter med en forskjellig Haand. Den anden Haand (Bl. 76) begynder med Ordene En su hin dyra *S. 107*^{26}, *den tredie Haand begynder* (*Bl. 77*) En er gyðingar *S. 113*^{29}. *Den der har skrevet de sidste 7 Blade, har ikke været opmærksom paa, at Legenderne No. 33 og 48 allerede vare skrevne af den første Haand, og saaledes kommet til at gjentage dem, Afvigelserne ved denne ny Optegnelse af den sidste Legende ere meddelte som B2. Den første Afskriver har gjort sig skyldig i mange Skrivfeil, som Prøve paa hans Skrivemaade anføres her Begyndelsen af Sagaen:*

Her hefr upp saugo varrar fru sancte marie.

Sva seger ieronimus prestr at sęl ok dyrleg męr Maria uęri komen af kononglere(!)[1] ętt ok tok hann þat af frason(!) matheus guðspiallamanz f^{i} þat er hann tok i vphafi sins gvðspiallz at telia ętt drottens ih'u xpi fra davið konunge[2] ok abraham hofuðfeðr. ok nefner þi Metheus fyrr davið k'g[3] at k'gdomen(!) merker eilipt rike ok eilifan gvðdom allzvalldanda gvðs. ok þvi abraham siðar þo at hann vęri fyrr

[1] konong *skrevet fuldt ud.* [2] konunge *fuldt ud.* [3] konung *forkortet.*

at gvð hett honvm at taka a sig mandom ok lata beraz or hans ętt ok fra hans ętt mavnnom i þenna heim. ok var þvi Maria drotneg (!) bęðe k'ga kyns ok kennemanna at hon fędde þan son er beðe er k'r ok kennemaðr. k'r i gvðdoms vellde enn kennemaðr i pisl sinne. þa er hann fęrðe sig i fom gvðe feðr a krossenum helga. Maria var boren i borg þeire er nazareth heiter en fędd (i) iorsala borg ok lęrð i gvðs mustare. Ok þegar hon kvnne greiner goðs ok illz þa lagðe hon þegar alla ast agvð sva at hon var avallat(!) i gvðs þionustu annat hvart a bęnvm eða las spamanna bękr. eða var inokkorv gvðo(!) verke. Ok þęr meyiar er at name voro með henne elskoðo hana sva at þęr kolloðo hana drotning sina f[i] þa savk at hon hlavt þat iafnan at gera er ollvm þotti virðulegaz ok allar þęr villðv hellzt gert hafa.

C, 633 qv., er, efter en Paategning med Arne Magnussons Hænd foran i Bogen, skreven af Magnus Einarsson efter en Membran i liden Qvart, der var med samme Haand som Knytlinga Saga. Afskriften er særdeles god, og Haandskriftet, der neiagtig skjelner mellem æ og œ, og betegner det sidste ø, har hørt til samme Klasse af Haandskrifter som A og B. Legenden om Romakrus, der ellers staar sidst, er den første i dette Haandskrift, og det ender med No. 10 S. 80. For øvrigt staa Legenderne i samme Orden som i A, men følgende en og tyve ere ikke medtagne: No. 3, 5, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 23, 25, 26, 27, 28, 36, 38, 39, 46, 47, 48.

D, 634 qv., og D2, 635 qv., høre sammen, ihvorvel skrevne i to forskjellige Bind, da 635 er en Fortsættelse af 634, og Afskriveren af den tabte Membran har fundet det bekvemmere, for at undgaa en uforholdsmæssig Tykkelse af Bindet, at fordele det i to med særskilt Paginering. Afskriften synes at være udført med megen Omhu og Neiagtighed og skriver sig vel fra Begyndelsen af forrige Aarhundrede. Legendesamlingen i dette Haandskrift er meget righoldig, og flere af dem findes kun i dette Haandskrift;

dette er f. Ex. Tilfælde med dem, der ere trykte S. 1023—1058, af hvilke kun No. CCIII ogsaa findes i St i en anden Recension, og med hele Tillægget til Jertegnene i Soissons S. 663—679, der vel blot ved Uagtsomhed er overspringet i E. Mange af dem, som ellers haves andensteds, findes her i forskjellig Bearbeidelse. I Pergamentsbogen har der paa 7 Steder været Lacuner, nemlig i selve Sagaen mellem heilug guðspiöll (*S. 22*[14]) *og* siðan dyrlig (*S. 51*[26]), *hvor der har manglet flere Blade; D2* (*P. 179*) *mellem* þa enga von *S. 947*[17] *og* Petrum. Liggr *S. 1158*[20]; *D2* (*P. 277*) *mellem* fellandi morg *S. 1029*[6] *og* [ko]rinn ok hofu *S. 1175*[28]; *D2* (*P. 330*) *mellem* hræddr af þessi *S. 1035*[28] *og* oss med prestinum *S. 989*[33]; *D2* (*P. 345*) *mellem* þionustu i he *S. 1038*[2] *og* uid hans eyru *S. 641*[17]; *D2* (*P. 426*) *mellem* tekr *S. 675*[2] *og* hialp heilagrar *S. 675*[4]; *D2* (*P. 454*) *mellem* lifandi manna *S. 594*[25] *og* suefni ok longum *S. 1042*[26]. *Naar det her i Udgaven S 949 Note 5 heder „Her begynder atter D", saa er ikke Meningen, at en Lacune paa dette Sted ophører, da Legenden om Ebbo i dette Haandskrift følger umiddelbart efter den om Petrus (1157—1160) og altsaa ligger udenfor den Lacune, der indfalder P. 179 i D (eller rettere D2), men at D (eller D2) her atter lægges til Grund, fordi dennes Text er fuldstændigere og bedre end E's. Membranen har sandsynligvis været noget ældre end E, fra Slutningen af det 14de Aarhundrede, det sidste Aarstal, der angives for noget Jertegn, er 1330 (S. 1045*[7]).

E, Pergamentscodex No. 1 qv. i det kongelige Bibliothek i Stockholm, bestaaende af 178 tospaltede Blade. Denne Codex er efter al Sandsynlighed skreven i Begyndelsen af det 15de Aarhundrede. Haandskriftet er fordelt i to Afdelinger, hver med Register eller Indholdsfortegnelse. Første Afdeling begynder med den vidtløftige Prolog S. 332—339, derpaa følger Mariu Saga S. 339—401 (hvor A er lagt til Grund, da denne Codex indeholder en langt bedre og fuldstændigere Text end E, og man ved at jævnføre Noterne vil faa en fuldkommen Forestilling om dette sidste Haandskrifts forkortede Redaction), dernæst kommer Legenderne I—LXII

S. 401—686 og det tilhørende Register S. 687—89. Den anden Afdeling indeholder Legenderne LXIII—CXCIV S. 690—1016 med tilhørende Register S. 1016—1022. Disse Registre kunne ikke være forfattede af Afskriveren af E, men maa have ledsaget det ældre Haandskrift, han har afskrevet, thi der findes anført Legender, som han i sin Afskrift har sprunget over, saaledes No. CXLIX (Reg. S. 1020[23]), der her er optaget efter a og D (S. 913—915), og No. CLXXXIV (Reg. S. 1022[6]) efter D2 (S. 981).

Første Afdeling af E indeslutter samtlige Legender, der ere optagne i St, hvis Skriver kun har gjort et Udvalg af den større Samling, men leveret de saaledes udsøgte Legender i en bedre og fuldstændigere Text. Hvis dette Forhold fra først af havde staaet klarere for Udgiveren, vilde han ikke have aftrykt St's Legender særskilt (som nu er skeet S. 157—331), men indskudt Texten af St istedenfor E's overalt, hvor denne bedre Text havdes, nu er dette bleven udført paa de Steder, hvor Fragmenterne i Fascikel 140 Folio eller 655[32] qv. gribe ind i E's Text. Af de Legender, der før vare trykte efter St med Varianter af E, og af hvilke der ikke fandtes bedre Texter i de forskjellige Membranfragmenter, eller hvis Gjentagelse af andre Hensyn ikke var fornøden, ere Overskrifterne anførte og Numrene angivne efter den Plads de indtage i E med Henvisning til de Steder, hvor de før ere trykte, S. 534, 554, 555, 566, 577, 594, 599, 608, 622, 623, 635, 639.

I Fascikel Arn. Magn. 667 qv. findes to Blade i liden Qvart, der indeholde Fragmenter af Legenden No. CXCIII (S. 1003—1012), som ellers kun findes i E; disse Blade tilhøre utvivlsomt første Halvdel af det 14de Aarhundrede og anvise altsaa denne Legende en høiere Alder end i Noten S. 1003 er antaget. Begge Blade aftrykkes her; med a jevnføre man S. 1005[9]—1006[15] og med b 1009[8]—1010[19].

a.

biorgin sundr brȳstu i þinni pining. Ok þu engla konungr hneigiandi hofði gaft þa þinn anda vt firir varar sakir. Ek biðr þig hin sætazta drotning fyrir þa sorg er þu hafðer.

oc þann davða er þa saatt þu aa. oc þann harm er þa hafðer þu. at þu téér mer syndugvm manni þa pinv er þu þolþer i hans pining. at ec mætti þvi framarr hafa mer i hvg þinn harm oc hans pinu. Eptir þvilika bæn gerva með afli astarinnar birtiz vaar frv sancta Maria fyrr greindum gvðs manni með micilli dyrð oc liosi. sva til hans segiandi. Augustine vinr sonar mins oc minn. Friðr se þer oc þinni godfysi. En þat efni er þu girniz af mér. er hardla grætiligt oc viðrkenniligt oc hit hormuligsta. Enn með þvi at ec em nv vppnvmin af minum sæta seyni til himinrikis. þannig sem engi er hryggleikr. þa ma ec eigi grata. Enn þu skrifa með sorgfullum hvg oc taarvm þat er ec þolþi i sialfrar minnar hiarta. Augustinus heilagr byskup svaraði með miklum otta. Hó hó min sæta frú. Ek elskar giarna at gráta. þviat eigi er(!) tilheyrinligt. Enn ec hefi eitt griotligt hiarta. þar firir er ec hræddr at ec mega eigi sva viðrkvæmiliga þinn harm gráta eða tala sem ec skyllda. Nv hin sætazta drotning moðer hins elskuligsta vars lavsnara Jesu Cristz. Gef mer þat er þu byðr oc veit mer þat er ec elskar. þviat þinn þionustumaðr heyrer hvat er þu talar. Seg mer ef þu vart i Hierusalem þann tima er fanginn var þinn eingetinn sonr oc var bvndinn leiddr firir Annam byskup. Guðs moðer lykr þa vpp sinn hinn blezaða mvnn til frasagnar oc hefr vpp a þenna hátt.

Ek kom gratandi til mins herra oc hins sæta sonar þann tima er hann var aðr fanginn. Ok sem ec sá hann sleginn með hnefvm oc svivirðan með pustrum. spyttan oc hræktan i andlitit. hvðstrokinn með suipum. krunaðan með þyrniss coronam. Ok af aullum gyðingum sua spottaðan. hæddan oc halldinn sem annarra manna haðung maa mest vera oc brigzli. þa hrodduz a/ll min iðr. oc mitt hiarta fyrir gecc mer. oc—allr lifs andinn minkadiz sva at hvarki hafða ec með mér vit né kenning. þar voro oc þa i hia mér minar kiærozto systr miog grátandi. millum hverra er var Maria Magdalena. su er sáraz grét næst sialfri mér. Eptir

þetta byðr Pilatus iarl firir kall kriaðrans. at fenginn væri krossinn hanum sialfum at bera ser til haðs oc svivirðo fram i krossfestingar staðinn. Oc ec sialf lypta sialf vpp meðr hanum sem ec mátta. dragandi með hanum hans sigrmerki. Oc eptir þetta varð samkvama folksins oc allz lyðsins. er hanum fylgdu fram or þeim stað er þa var hann i staddr. Svmer spottoðu at hanum. Svmer traðu oc stigu hæla hans oc fǫtr. Svmer slógv hann. Svmer steyptu ohreinindi yfer havfut hanum. Guð virdi mitt hiarta þar sem ec var staudd viðr

b.

hvern harm er mit mundim þa bera. Oc her næst mællti minn sæti son Jesus: þyrstir mic. En ivdar gafo hanum edik við galli blandit. Enn hann villdi eigi drecca. Oc siþan mællti hann. Fyllt er nv. Oc þvi næst gaf hann mikla rædd oc sagði sva. Faðir i hendr þinar fel ec anda minn. Oc þa hneigði hann havfðino. oc þa andaðiz hann. Ho ho mik er ec fæddumz i verolldina hin avmligzta cona. Ek kende iorðina pipra vndir fotum mer. enn solina felandi sig. Tialldit rifnaði i mvsterino. Biorgin brvsto i sundr. Margir davdra manna likamir risu vpp oc kendoz við sinn skapara. Ok avll havfutskepnan styrlaðiz(!). Heyr hinn kristni maðr. Hvgsa meðr þer hvilikan harm eitt meylikt briost mundi þa bera er daðligar skepnor voro slikt eigi þolandi. Engin tunga maa þar i naakvæmð fra segia oc engin hvgr hyggia. hvat mitt hiarta þolþi þá. nema sá einn er mik skapaði. Eptir þetta þagnaðe ec. Oc stoð ec þa vpp. halldin af minvm systrum sem davðr maðr. Oc sem hiartat mitt noccot viðr kendiz eða keyktiz af nátturligum hita bloðsins. toc ec til orðz sva mælandi. Ay. mik. ay mic er ek verð sva. Faait mer nv likama sonar mins daðan. Ok slavkkvit sua sorg mina. at ec mætta nu halsspenna hann daðan. er ec fædde til daðans. Sv være mer nv hvggan hellz. at ec mætte nv kyssa hann daðan. er ec til daðans bar. Siðan er ek maa eigi halsspenna hann lifanda.

Ok þa lypta ec havndonvm vpp til krossins. En firir megin leysit fellu þær þegar nidr a briostit mer. En sva sem ec matta til naa kyste ec fǫtrna oc allt þat er næst mer var. Varð ec þa þar af mioc bloðog i dreyra mins sæta sonar. Þar af megit þer kristnir hugsa. hvern harm er ec bar þa firir yðrar sakir. þviat yðvart lifs verð tekit var af minvm innyflum. Siðan kom einn sǫmiligr maðr af Arimathia Joseph at nafni. hverr er var einn af lærisveinvm mins herra Jesu Kristz. helldr leyniliga oc gecc þo diarfliga inn firir Pilatum iarl. biðiandi at faa til graptar likama Jesv. Enn at fengnv orlofi kvaddi hann með ser Nichodemum. oc foro þeir baðer til þess staðar sem minn sæti sonr var krossfestr. berandi með ser mirram við oleo oc aðrar likar vrtir hinar rikaztu. þar með hreinan oc hvitan lindvk. Oc sem þeir toco hann af krossinum. kyste ec sva hvern liminn sem ec matte naa. Oc þann tima sem ofan leið havfuðit oc briostit. þa fellu hendrnar hans niðr vm herðar mer sva sem hann halsspenti mic. Enn ec hrygg oc harms full kysta fegin með allri astinni hvern liminn sva sem ec matte naa oc hans blezaðar varrar. Oc þa minntomz ec a þann fagnat. er ec hafðe margan dag haft af hans samvistu. einkannliga hversu hann var min briost svgandi oc mig sialfa sætliga klappandi. Ok sua var mer þa sem min sorg endr nyiaðiz i annan tima. oc talaðe ec enn. aay mik. aay mik. son minn sæti. hvi krossfestu þig hinir grimmozto iudar.

Efter en Bemærkning foran Registeret til anden Afdeling i E (Udg. S. 1016 [18]*) skulde Kong Haakon (Magnusson den Ældre) have ladet oversætte disse Legender; dette vilde da atter være et Værk af denne Art, man skyldte denne Konge foruden Stjorn og Heilagra Manna Blomstr, hvis denne sidste ikke er identisk med Marialegenderne.*

F, Pergamentscodex No. 1 octavo i det Kongelige Bibliothek i Stockholm, er kun et Fragment, bestaaende af 24 Blade i langagtigt Nodeformat, med 14 Linier paa Siden, indeholdende 6 Le-

ender, hvoraf den første (Udg. S. 1112—16) er defekt i Begyndelsen og den sidste (Udg. S. 1145—47) i Enden, de øvrige 4 er trykte S. 1121—26, 1133—39, 1139—41, 1161—62.

St, Pergamentscodex No. 11 qv. i det Kongelige Bibliothek i Stockholm, bestaar af 99 Blade med 2 Spalter paa Siden. Bogen er skreven af to forskjellige Hænder, den første, der vel kan være fra det 14de Aarhundredes første Fjerdedel, ophører Linie 29 første Spalte Blad 85, og her begynder den anden Haand, der rimeligvis er en halvhundrede Aar yngre, og som har skrevet det øvrige af Bogen. Denne sidste Haand er i Udgaven betegnet St², og denne Afskriver har benyttet en anden Kilde end den foregaaende, dog saaledes at han har undladt at optage andre Legender end dem, der vare forbigaaede af den første.

Den mest iøinefaldende Egenhed ved Retskrivningen i St er den hyppige Brug af ø, ꝛ og ꝙ for ö, æ *og* œ; *oftest synes dog Tegnet* ø *at betegne* ö, *og* ꝛ *derimod* æ *og* œ, *men de bruges dog ofte om hinanden. Forøvrigt kan man mærke, at* v *næsten altid bruges for* u, *at Formerne* hon *og* hvn *veksle, ligesaa* oc *og* ok, *at Forkortningen* e^{i} *er at opløse* eigi *ikke* ecki, *3die Person Conj. af* eiga *skrives ogsaa et Par Gange saaledes,* byskvp *skriven saaledes en Gang fuldt ud ellers forkortet* b'p, fyrir *skrives saaledes mange Gange, ikke* firir, k'gr *opløses to Gange* kongr, *og burde derfor maaske været skrevet saaledes overalt, man har dog foretrukket den ældre usammendragne Form* konvngr.

Dette Haandskrift er meddelt i sin Helhed, og det ligger ogsaa til Grund for den egentlige Maríu Saga, som meddeles først i denne Bog. Dog maa med Hensyn til Gjengivelsen af Sagaen efter St bemærkes, at man til Lettelse for Læserne i Begyndelsen af Bogen har tilføiet Accenter og fjernet den vilkaarlige Brug af œ, ꝛ *og* ø *og i det hele normaliseret Vokalerne, ligeledes er stadig brugt* hon, ok, dyrligr, *ikke* hun, oc, dyrðligr, *for øvrigt er Consonanterne blevne uantastede. Og da St's Text var noget afvigende fra den Recension af Sagaen, der fandtes i de øvrige Haandskrifter, troede man, at Læseren vilde være bedre*

tjent med at faa denne almindelige Recension (Vulgata) op i Texten, og at Særegenhederne i St vilde falde mere i Øinene, naar de henvistes til Noterne. Prologen til Jertegnene S. 63–65 er dernæst meddelt efter St. Det øvrige af St, Legenderne No. 57—92 (S. 157—331), er gjengivet muligst nøiagtigt efter Codex.

Ved de sidste 15 Blade i Codex (St²) er at mærke med Hensyn til Retskrivningen, at Afskriveren undgaar den sædvanlige Fordobling af d *og* t *foran* l, *skriver altsaa*, mælti, alt, skylda, halda, *sjelden* aavallt; *som Særegenheder maa bemærkes* þena, þenosta = þiona, þionosta. *Legendernes Orden i St² er følgende: 1, Theophilus (S. 1080—90), 2, Frelserens Billede (S. 724), 3, Brødrene Stephanus og Pedrus (S. 942—45). 4, den havesyge Landmand (S. 1070), 5, Broder Giraldus (S. 869—70), 6, Munken i Køln (S. 1062—64), 7, Heremannus (S. 1077—79), 8, Klerken i Chartres (S. 763–64), 9, Tyven Ebbo (S. 950—51) 10, Presten som sang Gaude dei genitrix (. 1192—93). 11, Abbeden i Havsnød (S. 788—89), 12, den lamme Jarlsdatter (S. 1060—62), 13, Jødebarnet (S. 989), 14, Kvinden med Hostien (S. 1058—59), 15, den hjulpne Husmoder (S. 1070—71), 16, det stjaalne Kjødstykke (S. 1079), 17, Klerken som lærte Natsangen (S. 770), 18, Presten som sang Salve sancta parens (S. 748—49), 19, den helbredede Nonne (S. 1073), 20, Munken som lærte Bønnen O intemerata (S. 1060), 21, Anselmus som spilder Vin (S. 872), 22, Hugbertus (S. 801—802), 23, Klerken Jeronimus (S. 711), 24, den syge Mand (S. 1072—72), 25, Murieldis (S. 1071—72), 26, Elsinus Abbed (S. 1031—32). Af disse forekommer No. 14 og 20 kun i St², de øvrige findes ogsaa andensteds, men i forskjellig Bearbeidelse.*

Fragment af et Blad i det norske Rigsarkiv af en udmærket smukt skreven Pergamentscodex i liden Folio; de to øverste Linier ere bortskaarne, ligesaa er Bladet skaaret midt over, hvorved en Linie er gaaet tabt, det fuldstændige Linietal har været 33. Bladet begynder med Ordene i Sagaens Slutning (S. 62⁴) ver eigom mesta þorf til at þiggia *og ender med Ordene i Legenden om*

Theophilus morgum oðrom miskunnar dæmom (*S. 68*[14]). *Som Prøve paa Sprog og Retskrivning aftrykkes Prologen foran Jertegnene.*

Þa er sagþar erv iarteinir heilagra manna til lofs almatkom guði þór er hann gerir fyri[1] arnaðarorð þeira. þa er skylldogt þeim er til lyða at veita lof guði þar imoti. oc þeim helgom monnom einvirðis þa i stað er ver heyrom fra sagt. Fyrir þvi at rettlatra manna hiorto oc hvgscot mego þaðan af taka margfallda hvggan ok astriki. oc miok óxlazt. er þeir sia eþa heyra sagt ifra. hverso allzvalldandi gvð lavnar sinom astvinom þat er þiona honom her i heimi. Oc til þess at ver halldimz i ast gvðs oc savnno litillæti. þa er oss þat til kent. at þa er ver heyrvm sagt fra lifi heilagra manna. þa skolom ver at hyggia hvat ver hofvm til iafnaþar. ok hvat oss skortir. Oc fyr þvi at mikit skorti oc megim ver eigi fyllaz þess ofmetnaðar at þyckiaz iafnan betr gera enn ismkristinn maðr oss. hofom ver oc miok gert i moti gvði. þa er oll navðsyn til þa er sagðar erv iarteinir gvðs vina. at hvgsa hvert tvavst oc formæli þeir megv oss við gvð veita i sino arnaþarorþi. Ok hve scyllt allom er þa at dyrka með gvði er þvilikar astgiafvar þiggia af gvði drottni monnvm til hialpar sem þaa erv vppsagðar. þott þat beri[2] langt vm fram allt annat er ver heyrvm lof sællar gvðs moðvr Marie. er ollvm helgvm er helgari. bæði englvm oc monnom. dyrligri oc haleitari oc miscvnnsamari i sinom krapti oc milldi. þvi at þat vitnar þessi boc at þeir erv allir holpnir er hennar arnaðar fa. enn hon er bvin firi ollom at biðia þeim er a hana calla með hreino hvgscoti.

De første 6 Linier paa Bladet ere delte i to Spalter, saa at første Spalte omfatter Slutningen af Sagaen, den anden Spaltes 5 øverste Linier indeholde en latinsk Bøn til Jomfru Maria, den 6te Linie med Rødt Prologus firi mariv iarteinir. *Den latinske Bøn meddeles her ordret:*

[1] *Denne Præpositionen skrives her afvexlende* firi, fyri, fyrir, fyr.

[2] *Den fra* [*manglende Linie er tagen af* A.

O Maria flos uirginum ora pro me ad dominum.
Sum peccator pre omnibus idcirco nunc sublimius
Assis mihi supplicanti et peccata confitenti
Viuifica tuum seruum in peccatis premortuum.
Dignos quosque eripere et paradiso reddere.

---

233 Folio, Fragment af en stor tospaltet Foliant med 47 Linier paa Siden, hvoraf nu kun 29 Blade ere tilbage. Bogen begynder med Johannes den Døbers Saga paa første Blads Bagside, de derpaa følgende 3 Blade ere Fragmenter af samme Saga, hvilken slutter midt paa 5te Blads første Spalte. Her begynder Marias Saga i samme Recension som St men naar kun til Ordene engillinn merkia *S. 7*[12], *da alt det øvrige mangler paa Grund af en stor Lacune mellem 5te og 6te Blad. Bladene 6 til 12 indeholde Marias Jertegn fortløbende, uden at der mellem disse Blade indfalder nogen Lacune, den første Legende er den her under B S. 521—27 meddelte, den sidste er den under IV S. 444 trykt, der ender med Ordene* i grimmligu *S. 449*[14]. *De øvrige her forekommende Legender ere trykte: S. 243—49, S. 266—68, S. 275—76, 291—97, S. 302—306, S. 306—14 (som Variant til St), S. 314—17 (som Variant), S. 325—31 (som Variant), S. 533—34, 554—55, 598—99. Herefter følger Bladstumperne 13 og 14, der ere skrevne med en anden Haand end de foregaaende 12 Blade, men med samme Haand som de 3 Bladfragmenter i 240 Folio (se nedenfor P. XXVII), hvilke alle ere Levninger af den store Lacune, der indfalder i 233 efter 12te Blad. Bladstumpen*[1] *13 begynder* trulyndum er Radulphus *S. 676*[20] *og ender* Heyr hinn *S. 677*[14]. *Bladstumpen 14 begynder* or minni falla *S. 678*[17] *og slutter* hans modur Marie nu ok at eilifu Amen *S. 679*[11 12]. *Legendesamlingen synes, hvad Righoldighed angaar, da den var fuldstændig, at have kunnet hamle op med D.*

De øvrige Blade i 233 indeholde andre Helgensagaer og vedkomme os ikke her.

[1] *Som de vigtigste Varianter kan mærkes:* þornadi *for* þrutnadi *S. 676*[28] versti *for* vesli *S. 677*[2], avexti *for* auoxt *S. 677*[3].

Fascikel 240 Folio indeholdende Fragmenter af flere Pergaments-Codices. Til Betegnelsen af de forskjellige Haandskrifter er maa latinske Bogstaver blevne benyttede: a, b, c, d, o. s. v.

a.

Her har man Levninger af en tospaltet Foliant fra Midten af 14de Aarhundrede, med 50 Linier paa Siden, den har for det meste stemt med E og havt Legenderne i samme Recension og Orden som dette Haandskrift, dog for det meste i en fuldstændigere Form; den er derfor lagt til Grund, hvor den indtræder, naar intet bedre Fragment havdes. Første Fragment (17a) a^1 S. 332—339[11]; andet Fragm. (15) a^2 S. 417[23]—424[25]; tredie Fragm. (20) a^3 S. 432[22]—439[22]; fjerde Fragm. (17b, 21) a^4 S. 462[13]—477[31]; femte Fragm. (18b) a^5 S. 482[33]—490[9]; sjette Fragm. (18a) a^6 S. 501[20]—508[24]; syvende Fragm. (33) a^7 S. 796—805[28]; ottende Fragm. (34) a^8 S. 861[23]—871[27]; niende Fragm. (19) a^9 S 890[5]—896[17], desuden indeholder dette Fragm. Slutningen af den Recension af Leg. XXXII, som er trykt S. 1180 (S. 1182[11]—1155[16]); tiende Fragm. (23) a^{10} S. 913[6]—921[24].

b.

En tospaltet Foliant, 32 Linier paa Siden, omtrent fra Aar 1400. Første Fragm. (26[1], 27) b S. 343[9]—351[4]; andet Fragm. (26[2]) b^2 S. 362[28]—367[24].

c.

Liden Qvart fra Slutningen af 14de Aarhundrede, med 26 Linier paa Siden, to sammenhængende Blade (1) S. 360[27]—366[20].

d.

Fire Blade af en liden Qvart (Slutningen af 13de Aarhundrede). Første Blad (29) er af selve Sagaen og er benyttet S. 377[25]—380[20]. Andet og tredie (sammenhængende og sammenhørende, 30) indeholder Slutningen af Legenden No. 15 fra Ordene svá mikils *S. 90[1], hele No. 16 og Begyndelsen af No. 17 indtil* þessi orð *S. 95[12]. Ved det sidste Jertegn maa mærkes,*

at Indledningen S. 94[7-13] *mangler. Det fjerde Blad (32) indeholder Slutningen af Romaldus fra S. 152*[13]*:* rædðr oc fell til fota byskvpi oc mællti. Ek iate synð mina oc fell(!) ek allt mitt rað a þitt valld. þa leiddi byskvp Romalldvm til kirkio. oc bað hann iata af nyio oc iðraz allra synða sinna. Ok er hann hafðe þetta gort skrydde byskvp hann mvnkaklæðom oc song byskvp þa messo yfer hinom nyia kalek. oc gaf þionosto Romalldo hertoga er þa var mvnkr orðenn. oc a þeim sama kalek var þat ritað at Romalldvs gafz gvðe oc sæl(l)i Marie. Hinn sæli Barbatvs byskvp þionaðe gvðe oc sælli Marie moðor hans meðan hann lifðe. Romalldvs lifðe nokkora vetr i mvnklife vel oc skynsamlega oc efter andlat þeira voro þeir baðer laðaðer til himneskra fagnaða firir miskvnn drotins Ihv Xpi. Hin sæla Maria moðer drotens vars arne oss eilifrar hialpar af almattkom gvðe syni sinom. þeim er lifer oc riker einn gvð i þrenningo vm odavðlegar allder allda. AMEN.

d[2].

Et Blad-Fragment, 38, af en Codex in qvarto omtrent fra Aar 1300. Begynder Udg. at goðir menn *S. 393*[7]*, ender* manna þa er *396*[14]*. Dette Fragment er i Udgaven feilagtigt betegnet d, da det er forskjelligt fra det foregaaende.*

e.

Fragmenter af en Codex fra Slutningen af 13de Aarhundrede, tospaltet Foliant med 40 Linier paa Siden. Det første Blad (2), der er helt, begynder ok allt þat *S. 393*[18] *og ender* at allum skær[leik] *S. 398*[18]*. Af det andet Blad (6) betegnet e*[2]*, er en Remse til Høire bortskaaren, hvorved Forsidens anden og Bagsidens første Spalte er bleven defekt, desuden er Bagsidens anden Spalte ved Slid vanskelig at læse. Bladet begynder* flytia hana *S. 633*[16] *og er lagt til Grund for Texten, saa langt det er helt og læseligt, nemlig til* Ferr hin *S. 634*[21]*; det har indeholdt Legende LVI til Ende, derpaa Leg. LVII om Hermannus, derpaa Legenden LVIII, der afbrydes med Ordene* nu sua þar til sem firir verðr eitt gil, er framan liggr i halsinum *636*[19].

Det tredie Blad har tilbage Forsidens anden og Bagsidens første Spalte slidt og vanskeligt at læse, Indholdet er vor Frues Mirakler i Laudunum, lignende dem der fortælles S. 641—642. Denne Codex synes i sin Helhed at have indeholdt Jomfru Marias Jertegn i samme Omfang som E, men i en bedre og fuldstændigere Form.

f.

Sex mere og mindre fuldstændige Blade af en Codex i Qvarto med 50 Linier paa Siden. Første Blad (28) mangler de 18 nederste Linier, der ere bortskaarne. Bladets Forside begynder f^1 þuiat þau *S. 409*[12] *og ender* þuilikom lutom *S. 411*[3]*, Bagsiden f^2 beg.* fyrri lifdaga *S. 411*[23] *og ender* huerr *S. 412*[28]*. De fire næste Blade (9, 10) udgjøre Yderbladene i et Læg eller Hefte, hvor de fire inderste mangle, de 2 første sammenhørende af disse, betegnede f^3 og f^4, det sidste beklippet (jvf. Udg. S. 451 Note), begynde* [varð]veita friðar hæð *S. 446*[6] *og ende* var trændi ben *S. 453*[35]*; de to sidste sammenhørende af disse Blade, betegnede f^5, begynde med* greiniliga *S. 472*[6] *og ende* flotta sua til & *482*[32]*. Det sjette Blad (8), her i Udgaven betegnet f^6, begynder* en hefir engan *S. 502*[21] *og ender* sua standi *S. 508*[28]*.*

Den Codex, omtrent fra 1300, hvoraf vi her have Levninger, maa have indeholdt de samme Legender som E, og havt disse i samme Orden som dette Haandskrift men i en fuldstændigere og oprindeligere Form. Disse Fragmenter ere derfor lagte til Grund for Texten, saavidt de naa og ere læselige, fra det Sted hvor 655 standser S. 450[25]*.*

g.

Fragmenter af en tospaltet Codex i Folio, 40 Linier paa Siden, skreven med samme Hænder som Cod. Arn. Magn. 227 Folio af Stjorn, nummererede 12, 5, 4. Det første Blad (12) er fuldstændigt, det er i Udgaven betegnet g^2 og begynder mer min huggan *S. 916*[2] *og ender* þrættan aar *S. 920*[27]*, og er der lagt til Grund for Texten. Det andet Blad (5) er beklippet nedentil, hvorved omtrent de 8 nederste Linier i hver Spalte mangle, dette Blad er kaldet g^3 og benyttet i Udgaven S.*

1107[17]*—1112*[5]. *Det tredie Blad* (*4*) *har lidt samme Skjæbne som det andet, Nederdelen er bortklippet, det er betegnet* g^1 *i Udgaven; første Spalte begynder S. 946*[8] *med Ordene* hann **suikia**, *paa anden Spalte har man Slutningen af Legenden CLIII og Begyndelsen af CLIV, der slutter paa tredie Spalte, hvor den anden Recension af Legenden XIV S. 1157* I Burgundia *begynder; fjerde Spalte, der har Fortsættelsen af denne Legende, er trykt ovenfor 509, da Recensionen i g her stemte med den paa dette Sted trykte.*

Det Haandskrift, fra Begyndelsen af det 14de Aarhundrede, hvoraf vi her have Levninger, maa have stemt med D baade i Behandlingen og Ordenen af Legenderne.

h.

Fragmenter af en tospaltet Codex i Folio, 50 Linier paa Siden, to mutilerede Blade, nummererede 16 og 14. Af første Blad (*16*) *er største Del af første Spalte bortskaaren, denne Spalte begynder* nærveru dirfandiz *S. 1028*[1], *indeholder saaledes Slutningen af Legenden CC og Begyndelsen af Leg. CCI; anden Spalte har sluttet denne Legende, men er for det meste ulæselig, saa at altsaa Lacunen i D S. 1029*[6] *ikke herefter kan udfyldes, og har tillige indeholdt Leg. CXC S. 994, som altsaa paa Grund af Lacunen har manglet i D; tredie Spalte har tjent til at udfylde Resten af Lacunen i D, nemlig Begyndelsen af Legenden XXIX* (*den anden Recension*) *S. 1174, der ophører i D med Ordene* [ko]rinn ok hofu *S. 1175*[28]*; fjerde Spalte indeholder Slutningen af nysnævnte Legende og Begyndelsen af CXCI S. 996. Af andet Blad findes kun Midtpartiet; det begynder* [kirkiun]ne meirr *S. 1201*[1], *slutter denne Legende, og herefter følger den Cyklus af Legender* (*LXII*), *der begynder med* Til lofs ok dyrdar *S.* 654[13], *og Bladstumpen ender med Ordene* at tendraz *S. 662*[2].

Haandskriftet er skrevet ved Midten af 14de Aarhundrede og har sandsynligvis hørt til samme Klasse som D og havt Legenderne i samme Orden som dette.

i.

Tre mutilerede Blade, 22, 13 og 3, der sikkert have hørt til 233 Folio, og falde ind i de store Lacuner i denne Codex. Det første Blads (22) første Spalte begynder omtrent med Ordene Ean eigi berr *S. 864*[6] *indtil* miok vndarl *S. 865*[24], *hvor Resten af Spalten er udraderet; anden Spalte begynder* ek elskada *S. 866*[13], *men er skaaren helt over, saa at kun de første Ord i hver Linie ere tilbage; Bagsidens første Spalte har naturligvis delt Skjebne med Forsidens anden Spalte, og har kun de sidste Ord i hver Linie; efter Legenden CXXVII har fulgt paa samme Spalte Legenden CXXVIII, som mangler i E, derefter Leg. CXXIX. som har staaet paa den følgende Spalte. Andet Blad (13) begynder* ollum þiodum *S. 881*[15], *fortsætter med denne Legende CXXXIII, har derpaa CXXXV, og CXXXVI, og derefter Legenden XXXI i den anden Recension S. 1177, og ender med* iafnan hvern *S. 1178*[3]. *Tredie Blad (3) har mistet den nederste Halvdel; første Spalte* (i[2]) *begynder med* [fa]heyrdan hlut *S. 998*[29] *indtil S. 1000*[5], *anden Spalte fra S. 1001*[2] *til* m ok c. xl. ok tuo ar *S. 1002*[5]; *Bagsiden* (*i*[3]) *begynder* þeirar blezadrar iungfru *S. 1030*[1], *har dette Jertegn til Ende, derpaa LX i den S. 1201—04 trykte Recension, og dernæst Begyndelsen af CCIII S. 1030 og ender* byskupar hans eptir *S. 1030*[11].

k.

To i Ryggen sammenhængende Blade, nummereret 31, har hørt til en smukt skreven Codex (fra omtrent 1300) in Qvarto. Første Blad begynder med Slutningen af Legenden No. 34 S. 125[15], *og da den er afvigende fra Texten i B og A, meddeles den her:*
bad þa einn prest sinn taka af henni skikciv sina ok þreifa vm hana vandliga. Prestr gerði sva sem byskvp bavð. Siðan bar hann skyrt vitni ok satt ok sagði hana heila vera ok solv biartari i avgliti. Þa sneri skiott firir byskvpi, ok bað hann af ser reiði ok sagðiz hafa miǫk misgort er hann hafði sva harðliga til hennar talat. En hann qvez harðliga hefna skylldv þeim envm vigðvm konvm er hana hofðv rægða

ok logit a dyrliga moðvr sina miclv lyti. þa fell hon abbadis a/ll til iarðar ok tok molld ok ios yfir hǫfvð ser ok mællti. Ek bið þik andligr faðir. geyr þv af minv raði slikt er þv vill. en þær skaltv ekci saka. þviat þær hafa satt eina a mik sagt. Meiri er synd min enn fra megi segia. En þo sneri brvðr miskvnnarinnar heilog Maria sina asionv fra minvm glæp. ok i dag varð ek lettari at minv barni. Við þvi env sama barni tok dyrð englanna drotning allra lvta sæl Maria ok bað engla .ij. færa hann i eyðimork einsetvmanni einvm at hann skylldi skira. Byskvp varð storliga feginn ok gerði gvði þakcir ok sælli Mariv firir þessa hina miclv miskvnn er hon hafði lyst við þessa abbadisi. Byskvp sendi menn eptir sveiniuvm ok fæddi hann vpp ok lærði vel. ok varð sa sveinn siðan dyrligr kennimaðr ok agetr byskvp.

Derefter kommer Legenden om Hermannus trykt S. 1076, derpaa Begyndelsen af en Legende, som ellers ikke haves og som derfor aftrykkes her.

Sa var enn einn mvnkr i nǫkkvrv mvnklifi er drotningin himins ok iarðar syndi vera sinn enn kerazta vin. Þessi þionaði astsamliga heilagri Mariv gvðs moðvr sem enn hefir verit fra fleirvm sagt. En heilog Maria syndi hversv henni likaði hans þionvsta. ok vitraðiz honvm sialf a einni nott ok mællti sva. Vel þionar þv mer ok rækiliga. ok firir þat skaltv a mik kalla i þinvm naðsynivm ok mvn ek þer miskvnna. Eptir þat hvarf hon i brot. enn hann vaknaði ok varð storliga feginn hennar firirheiti ok fystiz at vegsama hana at meirr. Hann reðz or klæstrinv . . . . . .

Andet Blad indeholder Slutningen af Legenden 28 fra þv hefir þat þegit *S. 112*[30], *derpaa Leg. 29, ikke betydelig afvigende fra den trykte Text, og dernæst Leg. 30 indtil* mær ein fogr *S. 116*[6].

l.

Fire Blade (35, 36, 37), Levninger af en Codex i liden Qvarto fra 15de Aarhundrede (circa 1400). Her findes Begyn-

delsen af Sagaen stemmende med Recensionen S. 339 – 401. I Indtegnelsen Orden har dette Haandskrift stemt med B. Som særegent for dette Haandskrift kan mærkes, at den Fortale, der i andre Haandskrifter gaar foran Legenderne, her er stillet foran selve Sagaen. Da den er noget kortere redigeret end andensteds og forsaavidt ikke stemmende med den latinske (s. ovenfor P. V), anføres den her, og kan da tillige tjene som Prøve paa Haandskriftets Orthographi.

Þa er sagdar eru saugur heilagra manna eda iarteinir til lofs almattkum gudi, þær er gudligr mattr giorde fyrir þa i þessum heime, þa er skyllt þeim, er til heyra (eda) hlyda, at weita i hugnum þeckiligt lof gudi ok helgum mannum, þeim allra hellz, er þa er fra sagt, ok þa framazt ok forkunnligazt, þa er stormerki sællar drottningar Mariu eru saugd. Þui skulum wær truliga flytia ok segia hennar takn at gudi weitanda, at þadan af megi vakna hyggiur retlatra manna til nockurs athuga ok styrkiazt i ast hennar. Þuiat gudleg millde retter þeckeliga haund sins almattar fyrir hennar verdleika til hialpar ok uppreistar maurgum manni i þessum heime, ok risa þui marger vpp vr diupe lastanna, er heyra mikilleik hennar stortakna.

m.

Et Blad af en tospaltet Foliant eller stor Qvart (11), 30 Linier paa Siden, næsten ordret stemmende med E, dog noget ældre. Bladet begynder song a *S. 504*[23] *og ender* sua salugr *S. 509*[1].

---

655 qv. Denne rige Samling Brudstykker af mange Haandskrifter er beskreven af Gislason i Frump. islenzkrar tungu LXVII—LXXXV. De Nummere af denne Fascikel, som vedkomme os, ere XXXII, XIX, og II.

Det første af disse er benyttet her i Udgaven og betegnet 655. Codex, vel fra Begyndelsen af det 14de Aarhundrede, har indeholdt de samme Legender som E, og havt dem i samme Orden som dette Haandskrift men i en meget fuldstændigere og bedre Form, dets Text er derfor, hvor den er i Behold, optagen her i

Udgaven. 1ste Blad (pagineret 5—6) og 2det (pagineret 7—8) ere i Ryggen sammenhængende, men mellem dem fattes 2 Blade, det første (bet. a) begynder morðingi *S. 430*[20] *og slutter* milldi hefir *S. 436*[6]*, det andet (b) beg.* siðan *S. 445*[14] *og ender* Sem *S. 450*[25]*; 3die (pag. 3—4) og 4de (pag. 23—24) ere to sammenhørende Blade (betegnede her i Udgaven c), beg.* Petri *S. 457*[21] *og ende* vndarligt *S. 468*[25]*; 5te (pag. 21—22) og 6te (pag. 1—2) ere to sammenhørende (betegnede d), beg.* hann firirlætr *S. 487*[23] *og ende* abotanvm *S. 499*[0]*; 7de Blad (pag. 17—18) beg. (betegnet e)* min sal *S. 572*[4] *og ender* hefir halldit *577*[10]*; 8de Blad (pag. 19—20) beg. (betegnet f)* at firir *S. 577*[17] *og ender* hinn þriðia *S. 583*[18]*; 9de Blad (pag. 9—10) (betegnet* g*) beg.* falldrar tolv *S. 254*[27] *o. s. v. til denne Legendes Slutning, derpaa* I fyrr nefndri borg *S. 599*[25] *og ender* lavsleika hvg *S. 604*[34]*; 10de Blad (pag. 25—26) er skaaret over efter Heiden, saa at kun Halvdelen af Linierne er tilbage paa hver Side, det er derfor ikke medtaget i Udgaven, det begynder* vm fagna þv *S. 261*[19] *og ender* endir allra goð *S. 207*[8] *(jvf. disse Legenders Ordenfølge i E S. 608); 11te Blad (pag. 11—12) og 12te (pag. 13—14), betegnede h her i Udgaven, ere sammenhængende og sammenhørende, dog er 11te saaledes beklippet, at kun nogle faa Ord ere tilbage i hver Linie, det danner Fortsættelse af foregaaende Blad:* ra heita lifand . . . *S. 207*[8] Meðr þvi at verð *S. 609*[33]*, de sidste Ord ere* þvi vna *S. 614*[7]*, og det 12te begynder med* sakir vndirbrotz *S. 614*[7] *og ender* haf iafnan *S. 619*[21]*; af 13de Blad er der kun tilbage 4 Smaaremser, men af de faa tilbageblevne Ord kan skjønnes, at dette Blad er en Fortsættelse af det foregaaende; 10de, 11te, 12te og 13de Blad have udgjort de indre 4 Blade af et Læg; 14de Blad (pag. 15—16), her betegnet i, beg.* hann aptr *S. 623*[19] *og ender* fianda[ligri] *S. 629*[8]*. Dette Haandskrift har en særdeles god og constant Orthographi, som Særegenhed kan mærkes, at der stadig forekommer kort s.*

655[XiX] *2 Blade af en Codex in octavo fra det 13de Aarhundrede, de udgjøre Fragmenter af Legenden om Theophilus og meddeles her; i Haandskriftet findes næsten ingen Forkortninger.*

1ste Blad.

(*Jf. S. 406*[31]*—408*[25], *1092*[9]*—1092*[36], *1082*[11]*—1083*[4]).

ebreser maþr fiolkunnigr oc fiannda arr. A necquerri nott. for Theophilus leyniliga til funndar uiþ hann. oc var hvrþ aftr. er hann com þar. hann knvþi dyrr oc beiddi inn gongo. oc varo dyrr upp locnar. oc hann inn leiddr. oc þa sa enn ebręski maþr a honom mickla vgleþi oc melte. fyrir hueria sǫk com tu hingat. Theophilus fell til fota honom oc męlte. Byscup hęfir tekit af mer allt uelldi oc virþing þa er ec hafþa af enom fyrra byscupi. oc cann ec þvi illa er ec scal nu ǫngua uirþing hafa. ec ueit at þu ert margs kunnandi. oc uil ec þic biþia ef þu męttir raþ i sia at ec fęnga enn slika uirþing sem fyrr. Þa suarar enn ebręski. Com þu til min aþra nott. oc mvn ec þic þa leiþa til drottins mins. oc mvn hann þat veita er þu uill. ef þu bizc honom a hondom. Theophilus for heim þa fyrst oc fagnaþi þvi er honom uar heitit oc for aþra nott til fundar viþ gyþinginn. oc uar hann a fotom er hann com þar. oc til ferþar buinn. Þa toc gyþingr i hǫnd honom oc leiddi hann eftir ser oc melte uiþ hann. huatki er þu eþa heyrir eþa sęr. þa scalltu eigi hręþazc. oc eigi cross marc scall tu geyra i þessi fǫr. Hann quazc sua gera myndo. Þa þottizc hann sia mikinn flocc oc þotti honom sem þar veri einn hǫfþingi i þui liþi. oc þionaþi allir þeim. Hann sat i miþiom flocki a uirþiligum stoli. enn aþrir varo umbhuerfiss. oc baro log fyrir honom at þui er honom syndizc. oc varo allir hvitom clęþom scryddir. Þat var diofull reyndar. oc þionar hans. gyþingr hellt i hǫnd Theophilo. oc leiddi hann a þat þing. Þa melti diofull viþ hann. Til hvers leiddir þv þenna mann hingat til var. Gyþingr sagþi. hann er ręntr af byscupi ueralldar uęg oc uęttir hann af þer

2det Blad.

(*Jfr. S. 413*[16]*—414*[28], *1095*[30]*—1996*[32], *1086*[3]*—1087*[4]).

þa skal ec alldręgi ǫruilnaz guþs miscunnar. hęlldr scal ec biþia helga oc dyrliga guþs moþor Mario[1] mer miskunnar

[1] *Først skrevet* maria, *men* o *skrevet over* a.

af avllo hiarta oc ǫllom alhuga. oc fara til hęnnar kirkio. oc vęra þar a bęnom. oc fasta oc uaca vnz hon miskunnar męr. Oc enn melti hann. Hui myna ec þora at biþia hana miskunnar meþ þeim enom sæmom uǫrrom oc þerri tungo er ec hęfi aþr guþi neitt meþ oc henni oc ef ec gøri þetta diarfliga þa uggi ec at elldr comi af himni oc brenne mic. oc megi heimrinn eigi bera þa ena illo hluti er ec gerþa. Vei þer uęsol ǫnd quaþ hann ris up þu af myrcrum þeim er þic gripo. far oc biþ þer miscunnar ena miscunnsaumosto guþs moþor er ǫllom uill hialpa. Siþan toc hann træst oc ǫroggleik oc for til musteris ennar sęlo guþs moþor Mario oc uar þar a bęnom oc uokom oc fastaþi .xl. daga oc natta samfast oc gręt i sifęllo oc baþ sęr guþ miskunnar. oc ena hęlgosto mey Mario arnaþar orþs dag oc nott. oc iþraþiz sarliga sins glęps. Enn er hann hafþi þar fastaþ oc gratiþ .xl. daga oc natta i Mario kirkio. þa uitraþizc honom en sęlsta Maria moþir drottins uars. allra fullting oc buin scyling uacandi til hennar. sciol cristinna manna til hennar rennandi. gata uiltra. lavsn hertękin(n)a. myrcra lios. huggun qvalþra. drotning var. oc melti viþ hann. hęlldr reþuliga. hey(r) maþr huat dirfþi þic a oss at calla þer til hialpar. er neittir syni minom grędþara hems oc mer. enn gafzc fiannda. Vist licna ec synþgom cristnom mǫnnom þeim er hallda rættri tru. Enn huarki biþ ec fyr heiþnom monnom ne uillomonnom. oc eigi fyr þeim er Cristi neit(a). hui myna ec treystast at standa fyrir ogorligom domstoli Cristz sonar mins. oc biþia fyrir

655[11] er fire Blade af en Codex i liden 4to, Haandskriftet er meget gammelt og sikkert fra Begyndelsen af det 13de Aarhundrede. Indholdet er af Legenden om Romaldus, og stemmer for en Del med Recensionen af denne Legende i E (S. 729). Disse Blade meddeles her, saavidt det har været muligt at læse dem, thi paa mange Steder er Skriften saa slidt, at den næsten er ulæselig. Hvad der er tvivlsomt er sat i Klammer.

herr gek i borg eina ogrynne liþs oc soto vmb borgina enn Romalldvs varþi borgina oc hafþi litit liþ hia þvi sem hinir

hofþd oc [vette] at enn mvndi sva fara sem avalt fvrr at hann mvndi sigr hafa þot hann hefþi litit liþ oc trevstisc sinne hamingio oc gek vr borg meþ þat liþ er hann hafþi oc barþisc viþ herinn oc fell honom þvngt oc fell liþ hans mioc oc flyþi hann vndan i borgina meþ þa menn er up stoþo. Enn herrinn sat of borgina oc þottisc Romalldvs sia at þer mvndo up gefnir af stvndo. oc stefnir hann þing i borginni oc talar a þingino oc melir sva. Hevriþ er oc sciliþ allir er her standiþ alldregi hefi ec haft slican osigr sem nv. Nv scolom ver a morgon ganga ut or borginni oc beriasc kallmannliga scolom nu annat huart fa sigr eþa bana latom þat spyriasc at hrǽstlig verþi vor efiloc þars ver hofom sigr fengit af ollom þioþom allt hingat til. Enn hofoðprestr er nefndr Barbatus sa er varþvetti hofoðcirkio heilagrar Marie avalt meviar enn dyrligsti kenni ψ oc enn mesti gvþs vinr oc heilagrar Marie. Hann svarar hertoganom oc melti. Hvat vndrast þv þat þot þu fair osigr glǫpafvllr er levnir synþom þinom oc biþr þin mikil guþs reiþi oc ogorlig hefnd nema þv iatir svnþom þinom oc gorir iþron þvi at eki er hvlit þat eigi mvni svnasc oc eki levnt þat er eigi mvni vitað verþa. Nv mon þv oc lata lif þit i þessom bardaga oc fara til eilifs dǽþa nema þv endr bǫtisc þvi at gvþ vill nv lata enda verþa a þessi villo. Oc er Romaldus hevrþi þessi orþ. þa scǽt hretslo i hiarta honom er hann vissi at hann var sǽnnv sagþr. oc svarar þo ǽrogliga prestinvm. Hvat mon þv vita mega atferþ mina. Hvener gorþa ec þer kvnn verk min eþa iatac þer svnþir minar. Prestr svarar. Alldregi iattir þu mer svnþir þinar. andi gvþs sa er veit alla levnda hluti. let mik vita verk þǽ en illo er þu gorþir. Romalldus melti. Segþv nu þa nacqvat af minom verkom þem er levnd ero at ek mega revna hvart þv segir satt eþa logit. Prestr svarar. Ef þu scammasc eigi at hevra þa em ec bvinn at segia sva at allir hevri. I hvert sinn aþr þv forir til bardaga i gegn þinom ovinom. þa fortv i scog þann er ner var borg þinne meþ þioni þinom þem er þv trvþir oc breddir

þar niþr bloþga nætshvþ oc settisc þar niþr oc gorþir nic reta alla vega fra vt meþ sverþi þino meþ diofoligo lioþi siþan com sialfr diofoll svniliga til þinn oc melti viþ þic oc segir þer þa hlute er þu vill vita oc hetr þer sigri i bardogom oc af þvi hevir þv sigr i hveriom bardaga oc ert lofaþr af ollom. Þa com hrꝛzla drottins i briost honom oc svaraþi hann. Jati ec at sva er sem þu segir. en ec biþ þic at þv gefir mer helso roþ at ec mega hialpasc oc bera nv sigr af andscotom minom oc em ec nu bvinn at hlvþa þino raþi. Prestr melti viþ hann. Forom vit þa til kircio gvþs oc leddi prestr hann i hvs nacqvart oc bæþ honom at iata svnþir sinar oc taca script fvrir oc iþrasc ef hann villdi til gvþs snvasc. Hann letzc þat giarna vilia oc gorþi sva at hann gek til scripta viþ hann. þa bæþ prestr honom at hann scvldi rita a blaþi at hann villdi þa alogliga neita diofli oc bloti oc ollom hans verkom en iata gvþi af ollo hiarta oc ollom hans logom. Sva gorþi Romalldus at hann scrifaþi þessi orð a blaþi. siþan festi þat blaþ prestr a hals honom oc melti viþ hann. Ris up þv nv oc fylg mer. hann gorþi sva. Þa gengv þer til borgarhliþs oc ut or borginni oc of miþiar herbvþir hermanna oc vrþo þer eki varir viþ oc sva i morc a bræt unz þer como i eit rioþr. þar vitraþisc þem helog gvþs moþir Maria meþ miclo liosi. oc tver meviar meþ henne Agatha oc Tecla. Gvþs ψ fell litillatliga til fota þem oc qvaddi þęr. þa spvrþi gvþs moþir [B. prest] oc melti sva. Til hvers leiddir þv þenna mann hingat hvat vill hann mer. Prestr svarar. Sia ψ hefir nv iat svnþir sinar fvr mer oc vill nu iþrasc af ollom hvg oc vfir bǫta oc ret hann nv bl[aþ til] þess . . . . . sannaþi at hann vill alhvgliga iata gvþi oc til hans snuasc af ollo hiarta en nita nv diofli oc diofoligo blote oc allre hans gofgon . . . . . er . . . . . Fyr . . . . . at þu biþir fyr manni þessom viþ son þinn drottin

varn Jesum Crist . . . . . .
. . . . . at eigi stigi nv ovinir hans vfir
hann helldr bere hann sigr af þem. Þa fello þer baþir til
iarþar fvrir sęla gvþs moðor oc greto lengi oc baþò hana
miscvnnar. Oc eptir eina stvnd eþa .ii. eþa .iii. melti helog
gvþs modir viþ prest. Ris upp þv oc hverf aptr enn ec
mon geta þat at sǫni minom er þv batt. Þa er þar hofþo
þessa hlvti viþ melsc þa ste hon til himins meþ sinom
meviom. en þer hvrfo aptr. Oc er þer nalgoþosc borgina.
þa hreddisc allr herrinn oc flǫþi or herbvþom oc leto eptir
fe sin ǫll oc svndisc þem sva sem Romalldus kǫmi at þem
meþ her miklom. Fek hertoginn þa enn mesta sigr oc lof
oc veg af ollom lvþ oc virþiligar giafar. for þa siþan til
sinnar borgar meþ dvrþ oc sigre. Þar tiþindi gorþosc i borg-
inni at bvscop andaþisc oc moto allir viþ Romalldvm bv-
scops[koming] . . . . . Þa sendir iallinn menn
meþ ritom til Barbatvm prest oc bað hann til at hann
vrlldi bvscop [vera] i hans borg. Barbatvs las rit. Enn
eptir qveldsong þa la hann a knebeð hia altare oc baþ gvþ
oc hans moþor at þar scylldi vitra hvart þat vere þerra vili
at hann vere bvscop. Þa vitraþisc honom sciot gvþs moþir
oc qvaddi hann sva. þat licar mer oc Cristi sǫni minom at
þv takir bvscopdom yfir þeire borg er iall vinr þinn rǫþr
fvrir. en verþa metti at þvi ef þv vissir enn glǫgt atferþ
hans at þv verir honom eigi iafn mikill vinr sem þv ert nv.
At morni sendi Barbatvs þar orþ meþ sendimonnom ef þat
vere vili ialsins oc lerþra manna oc alls lyþs at hann vere
bvscop at hann mvndi þa eigi vndan þvi męlasc. Hertoginn
varþ þvi feginn oc allr lyþr oc var Barbatvs þa til bvscops
vigþr sva sem gvþi licaþi oc monnom, oc styrþi hann gvþs
lyþe(!) meþ micille gotzsco oc milldi oc var en mesta vin-
atta meþ hertoganom oc bvscope oc baþ hvarr oþrom
avalt meþ ser til fagnaþar. Þvi var iall vanr a milli annarra
tinna merkiligra verca a hverio are of langafosto at fara of
þat allt riki oc setta alla hofþingia þa er missattir voro oc

kom aptr fyrir paska i enne ofsto viko langafosto v^{ta} da
eþa fostodag eþa þvatdag eþa sialfan paskadag fyrir mess
sem þa matte verþa til sinnar . . . . . s
hann com eigi aptr þvatdaginn . . . . . .
þi songit messo oc tiþir . . . . . .
le þa ferr hann til . . . . . .
settisc vndir borð en kona . . . . . .
oc þionaþi þvscope. Oc er hann hafþi mat signat þa bar
hann klercom sinom at þer tǫki til [veslo en] hann st
vndan borði oc toc i hǫnd kono iallsins oc gengo þar u
or hollinni oc til nacqvars hvs þess er leyniliga var komit
oc gek . . . . . .
. . . . . tialdat . . . . . stol
gofvglig . . . . . vp dvkinom . . . . .
a stolinom ormr gorr af golle. Bvscop toc hann up undir
hond ser ena vinstri [oc he]fer yfir utan mottol sin oc
melti viþ conona. Til þess ledda ec þic hingat at ec svnda
þer at þv vissir þat eigi ein helldr vissa ec oc þot þit vill-
dit leyna þenna orm hevir iall lengi blotat til sigrs ser oc
m[etnaþa]r. Siþan foro þar aptr oc settisc bvscop vndir
borþ hia klercom sinom oc mataþisc. Enn er lokit var
nottorþ[inom] spvrþi bvscop konona hvart hon villdi honom
fylgia eþa eptir vera. Hon qvazc honom fylgia vilia oc foro
þar til kircio. Þa hemti bvscop til sin .iiii. ena hogosto
gollsmiþa oc barþ þem at smiþa kalec pasca nottina or goll-
ormi þem er iallinn blotaþi sem þer kvnni bazt. Oc
. . . . . smiþarnir oc varþ þat abburþar . . . . .
. . . . . vigþi bvscop kalec. Pascadagenn . . . . . .
. . . . . gans at messo oc let bvscop bvrgia oll borgarhliþ
nema þat er nest var hofoþcirkionni . . . . . aptr
oc hafþi þa sett alla er missattir voro. hann for fyrst til þess
borgarhliþs er nest var hvsom hans oc var þat byrgt. Hann
vndraþisc þat oc for þa til annars hliþs oc var þat oc byrgt
oc for til ens þriþia. hann comr siþarst til þess borgarhliþs
er nest var hofoþkircio oc var þat opit oc gek hann inn

i borgina meþ [faʀronaʀti sit]. Þa gengr [bvscop a mot] honom meþ processio scrydr bvscopsscrvþi oc allir lerþir menn hans oc ero bornir fvr þem crossar oc helgir domar oc mikill gollkalecr oc svngit hatiþliga lof gvþi. Byscop bað Romalldo at fara þa til kircio meþ ser. hann qvasc verþa at [fara] hem littaþ oc qvasc þa þegar mvndo coma til kircio alengr. Bvscop baþ hann tvsvar eþa [.iii.] at hann scvldi til kircio fara. en hann qvasc hem verþa at fara. Fyr hvi vil[do] eigi [fara] til kircio meþ mer. hvat hevir þu hema betra i hvsi þino eþa naʀþsynligra en fara til kircio fvrst oc hevra þar orþ gvþs oc verþa hluttakandi helagrar þionosto eþa hvat hevir þv i hvsi þino. hvgg at þv vandliga þessom hlutom er ver berom þer a mot meþ hǫtiþligri dvrð. Oc bervm þer a mot crossa oc helga doma. oc þer er a mot borinn gollkalecr oc hvggþo at ef þv havir set fvrr þenna kalek. Jallinn svarar. Eigi hefi ec hann fvrr -et eþa hve nęr var hann smiþaþr. A þessi not qvaþ bvscop var hann smiþaþr or gollorme þem er þv blotaþir levniliga en kona þin ein vissi meþ þer oc smiþoþo hann .iiii. enir hogosto gollsmiþar en ec vigþac hann siþan oc scal ec vfir þessom kalec messo svng[a] i dag oc scalttv oc allr lvþr taca þaþan af holld oc bloð drottins vars. Oc er Romalldus hevrþi þetta þa hreddisc hann gvþs reiþi. Þa toc til orða en kęrste riþari hans oc melti viþ hann. Nv mattv sia herra hve otrv kona þin er þer oc hve hon hevir þic teldan oc vere þat maclict at hon tvndi lifi fvrir þenna glop. Fyr þvi at eigi metti bvscop þetta vita ef hon hefþi eigi honom sagt. Þa melti Barbatvs bvscop reiþvliga viþ þenna ridera. Hevrþo ψ fvllr velar . . . . . ofmetnaþar oc owndar fvsare illra h[luta. nv] melti fiandi fvr mvnn þinn at hann stevpþi ialli [til] glaʀtonar . . . . . þv hann . . . . . af allre . . . . . at þv takir bratt ogorliga . . . . . af fianda at aʀnd þin hialpesc a domsdegi oc nacqvarr taki avalt þvilican d[aʀþa] i þino kyni. En er hann hafþi þetta melt. þa grep fiandi

hann oc devddi hann sarliga fvr ollom lvð oc varþ monnon ogn mikil af þessom atbvrþ. Þa varþ Romalldus hredr oc fell til fota bvscope oc iþraþisc sinna synða oc melti sva Jate ec svnð mina oc biþ ec þik gvþs ψ at þv licnir mer þot ec sia overþr oc biþir mer miscvnnar viþ gvþ oc allt mitt raþ vil ec nv vndir þic leggia. Þa leiddi bvscop hann til kircio oc baʀþ honom til scriptar ganga oc iþron at gora oc qvaþ hann þa mvndo en hialpasc. Enn er Romalldvs hafþi þat gort þa scrvddi bvscop hann mvnka cleþom oc vigþi hann til mvncs. En siþan song bvscop messo oc gaf Romalldo hold oc bloþ drottins vars af þem [sialfom] kalec er ver sogþom fvrr fra oc sva ollom lvþ. Helagr Barbatus bvscop þionaþi helagliga gvþi oc selli Marie hans moþor i sinom bvscopdomi. Oc Romalldus lifþi avalt siþan helagliga i mvncs atferþ oc botti þat er hann hafþi misgort aþr hann scilþisc viþ þenna hem. oc foro baþir eptir andlat sitt til

---

656 qvarto. Denne Codex, der har indeholdt Mariu Saga og Postola Sögur, er bleven sønderlemmet og indbunden i forskjellige Dele, og mange Blade ere bortkomne. Den egentlige Mariu Saga har nu No. 656[a]1, hertil kommer Blad XXV i Fasc. 240 Folio, der hører til denne Codex og begynder midt i Legenden om Romaldus (S. 149[6]: minum þat sem þit hafit beðit) *og fortsætter til nederst første Side i No. 656[c], hvor denne Legende og Mariu Saga ender, og hvor paa samme Blads Bagside Apostelen Peters Saga begynder. Dette Haandskrift er ikke benyttet ved Udgaven.*

Begyndelsen lyder som i St (Udg. S. 1) paa det nær, at i anden Linie mangler Ordene herbergi heilags anda, *for ovrigt stemmer Sagaen i dette Haandskrift for det meste med den Text, der er trykt her S. 339—401. Flere Blade mangle i dette Haandskrift, saaledes Slutningen af den egentlige Saga, og efter denne Lacune kommer et Blad, hvor Prologen til Jertegnene findes; den første af disse er her Legenden om Hildefonsus, i Udg. No. 9 S. 78, hvorefter kommer No. 8 S. 75, der begynder saaledes:* þat er sagt i einhverio munklifi, at munkr e[inn haf]ði þat

embætti, at hann þionaði kirkiu oc hringð(i) til ti . . . .
Herefter mangler alt ligetil midt i Fortællingen om Romaldus, hvormed Sagaen har sluttet. Dette Håndskrift har deri stemt med den latinske Legendesamling, at det har begyndt med de samme Legender som denne

Ved Enden af Codex 656[a]*[1] er indheftet et Blad (pagineret 37), hvilket har tilhørt en anden Codex af Mariu Saga, der efter en vedheftet Notits af Arne Magnusson er kommen i dennes Hænder fra Nordlandet paa Island. Da denne Codex har været gammel og god (vel fra Midten af 13de Aarhundrede), meddeles det levnede Blad her (Indholdet er No. 15 S. 89*[16]*—91*[10]*).*

em staddr ef ec ma eigi til koma. Enn eptir þetta foro þeir til husa gyðings oc toc þessi maðr fe af honom oc uarði til kaupeyris oc key(þ)tti skip til ferðar. oc er þat uar buit þa sigldi hann þui or Miclagarði oc aflaði ser fleiri skipa oc felaga oc setti sua auðgan at hann uissi eigi aura sinna tal oc sua uar hann kafðr i. ahygiom kaupskapar sins at honum leið or minni sculld su er hann atti at gialda oc sa dagr er aqueðinn uar til stefnu uið gyðing. Oc einom degi fyrr en gialdit skyldi fram fara þa com þessum manni i hug at hann atti skuld at gialda. oc þa mynndi eigi lengra til eindaga en um morguninn eptir mynndi uera. Enn er hann sa at þat matti eigi enndazc er hann uar i bunndinn. þa fecc honom sua mikils at hann fell niðr a iǫrð oc la i onguiti lengi. Þa stoðo yfir honom þionustumenn hans. oc spurði einnhuerr þeirra huat til hennði um hans mein. en eingi fenguzc suǫr i moti. Nǫcquoro siðarr toc hann uit sitt oc com a hugsun oc þottizc eigi uita huert rað taka skylldi þar sem hann uar i fiarlęgium lǫnndum Miclagarz. enn hafði heitizc i þręldom ef eigi kømi fram gialdit um morgoninn eptir. Oc er hann hafði þetta hugar ualat um hriðar sakar þa męlltizc hann uið einn saman. Fyrir hueria sǫc scal ec þetta hugsa. taka scal ec fe þuilict sem þc a at lycta. Oc toc hann þa oc giǫrði ser orð eptir þui sem annarr maðr legði rað til eða hugrinn męlti uið

heyrnina. Huat er. huart settir þu drottin þinn Jesum Crist uǫrzlumann fyrir þic. fa honom feit oc lat hann gialda með þeim hętti sem hann uill af henndi giallda þeim sem taka a. Oc af þessu hugboði let sia maðr hola innan stocc einn oc giǫra uaxinn sem skrinkisto oc let þar i fe þat allt er hann atti gyðingi at giallda. Siðan lucþi hann stockinn sem bezt oc gecc til siauar oc kastaði a siainn oc bað þann styra stockinum huart sem hann uęri a sia eða lanndi er scapat hafði iǫrð oc sia. Siðan geck hann til herbergis sins. Her uarð unndarligr atburðr eptir frasogns(!). en guði er þo at ifalausu engi hlutr of megn at giǫra þann er hann uill. Vm morguninn þa uar þessi stoccr cominn til Miclagarz oc hafði farit mǫrg hǫf oc stor a einni nott oc flaut við lannd þar sem herbergi gyðings stoðu a baccanum yfir uppi. oc of morguninn er þionn gyðings com til siauar er gyðingr hafði sent þa þecþi hann at tre flaut i lanni oc uildi taka oc er nęst bar honom oc hann þottizc taka mynndu þa uar sem þui uęri unndan uikit sua at hann matti eigi taka. Eptir þat for hann heim oc sagði buannda huat hann sa. Þa gecc gyðingr til siauar oc sa stockinn huar flaut oc að til oc uildi taka. oc er hann retti hond til þa uar sem ytt ueri at honom oc toc hann þa þenna stocc oc lauc upp oc toc feit or oc setti stockinn unndir reckio sina. Oc er noc

---

Tager man nu i Betragtning det forholdsvis store Antal Haandskrifter af nærværende Saga, 6 fuldstændige samt større og mindre Brudstykker af 20 andre, da maa man slutte, at disse Legender her som andensteds have havt en temmelig talrig Læserkreds; og som Følge heraf turde man vel ogsaa endnu finde Spor af enkelte af dem i vore Folkeeventyr og Folkesagn.

Hvad den Form angaar, hvori Bogen er udgiven, da vilde denne være bleven noget anderledes, dersom Udgiveren havde havt det hele Material samlet, før Udgivelsen paabegyndtes; en Del

Gjentagelser vilde derved været sparet. Navnlig blev Forholdet mellem Legendesamlingen i E og St Udgiveren ikke rigtig klart, før han gjorde Bekjendtskab med de mange Arnamagnæanske Fragmenter, hvoraf det blev indlysende, at Legenderne i E udgjorde en stor Samling, som allerede ved Begyndelsen af det 14de Aarhundrede i sin Helhed væsentlig havde været til, og som af senere Afskrivere paa sine Steder var bleven betydelig sammendragen og forkortet, indtil den antog den Skikkelse, hvori den nu foreligger i E. I 655^{XXXII} *har man sandsynligvis Levninger af Legenderne i den fuldstændige Form, under hvilken Kong Haakon Magnussen har ladet dem samle eller oversætte, saafremt Notitsen ved Registret i E (S. 1016*^{18}*) medfører Sandhed, noget som man vel ikke behøver at have saa stor Betænkelighed ved at antage. St indeholder kun et vilkaarligt Udvalg af den første Samling i E (S. 402—686), men har de valgte Legender i en oprindeligere og bedre Form. Undertiden har Afskriveren i St af sin Original ladet indflyde Henvisninger til andre af ham ikke medtagne Legender, hvilke Henvisninger her staa ørkeslose, f. Ex. S. 281*^{25} greinda guðs moþvr kirkiv i Tvren; *da Kirken i Turenne ikke før omtales i St, passer Udtrykket* greinda *ikke i St, men vel i E.*

Hvis Udgiveren før havde opdaget dette Forhold mellem de to Haandskrifter, vilde han ikke selvstændig have aftrykt Legenderne efter St (S. 157—331), men under Trykningen af E (S. 402—639) ladet de Legender, der fandtes i St, hver paa sin Plads, indtræde i Steden for den tilsvarende Recension i E, paa samme Maade som E er bleven erstattet af 655, f, a, o. s. v., hvor disse Fragmenter gribe ind. Denne Vidtleftighed, som under gunstigere Omstændigheder kunde have været undgaaet, er en Feil ved denne Bog, som vistnok med Føie har vakt Misnøie hos mange Medlemmer af vort Oldskriftselskab; Udgiveren faar imidlertid trøste sig med, at denne Feil fra andre Hold er bleven regnet Bogen til Fortjeneste, da det, navnlig for de Læsere der benytte den for Sprogets Skyld, hvilke rimeligvis ere de fleste, ikke vil være uden Interesse at jævnføre de forskjellige Afskriveres orthographiske Egenheder. Uagtet al paa Correcturen anvendt Flid have dog

adskillige Feil indsneget sig, de væsentligste af disse ville forhaabentlig findes paa Trykfeilslisten, som den velvillige Læser bedes at være opmærksom paa. De Bogen ledsagende alphabetiske Registre skyldes Hr. Studios. Philologiæ Amund Larsen, som ogsaa havde udarbeidet et Sagregister, hvilket dog efter nærmere Overveielse ikke blev medtaget, da det end mere vilde have forøget Arketallet paa den allerede før temmelig omfangsrige Bog.

Det er Udgiveren en kjær Pligt ved Enden af disse Forord at bevidne Hr. Bibliothekar Gundorph sin Erkjendtlighed for den udmærkede Velvillie, hvormed han ogsaa denne Gang som ved andre Leilighedeer har lettet Udgiveren Adgangen til de under hans Værn staaende Arnamagnæanske Haandskrifter.

Christiania i Juli 1871.

C. R. Unger.

Sammenstillende Indholdsliste over de forskjellige Bearbeidelser af Legenderne.

1. **Theophilus** eller Pakten med Djævelen (4 Bearbeidelser) 65-69. 402-21. 1080-90. 1090-1104.
2. **Jarlsdatterens** Drøm eller Krøblingens Helbredelse (2 Bearb.) 69-70. 1060-62.
3. **Abbedens** (Abbedissens) Raad eller vor Frue frelser fra Skibbrud (3 Bearb.) . . . . . 70-71. 786-88. 788-89.
4. **Vor Frues Kaabe** eller Jødedrengen i den glødende Ovn (3 Bearb. og Fragment af en 4de) . . . . . 71-72. 987-88. 989-90.
5. Den hellige Merkurius ombringer Keiser Julian (2 Bearb.) 72-73. 699-702.
6. **Gaude dei genetrix** eller den daglige Hymne (4 Bearb.) 73-74. 260-63 (608). 1191-92. 1192-93.
7. **Rosen** som voxede op fra den dræbte Klerks Tunge (3 Bearb.) 74-75. 762-63. 763-64.
8. Den druknede Munk kaldes til Live og gjør Bod og Bedring (2 Bearb.) . . . . . 75-78. 835-36.
9. Erkebiskop Hildefonsus eller Messeserken og Stolen (4 Bearb.) 78-80. 704-6. 706-7. 707-8.
10. Vor Frue lærer en Klerk sin Natsang (3 Bearb.) 80-81. 769-70. 770.
11. Den fattige og goddædige Mands Sjæl bringes af Englene til Paradis . . . . . 81.
12. Tyven Ebbo frelses fra Galgen (3 Bearb.) 81-82. 949-50. 950-51.
13. Forbønnen eller den slette Munk i Köln kaldes atter til Live for at omvende sig (3 Bearb.) . . . . . 82-85. 860-62. 1062-64.
14. Pilgrimmen til St. Jago Giraldus lemlæster sig selv (3 Bearb.) 85-87. 863-69. 869-70.
15. Laanet af Jøden eller Frelseren som Cautionist (2 Bearb.) 87-92. 1064-67.

16. Kong Muselin eller Miklegards Beleiring . . . . . 92-94.
17. Klerken Stephanus's Skibbrud og vidunderlige Redning (2 Bearb.) 94-97. 1067-70.
18. En Mand frelses fra Skibbrud ved Jomfru Marias Kaabe (2 Bearb.) 97-99. 714-16.
19. Den omvendte Synder eller Jomfru Marias speciello Ottesang (2 Bearb.) . . . . . 99-101. 758-61.
20. Den onde Erkedegn Petrus fordømmes, men Dommeren Stephanus frelses (3 Bearb.) . . . . . 102-4. 940-42. 942-45.
21. Den havesyge Bonde frelses (3 Bearb.) . . . 104-5. 951. 1070
22. Prioren i Pavia eller Broder Hugbertus's Drømmesyn (3 Bearb.) 105-6. 800-1. 801-2.
23. De tre Riddere, der myrdede Borgeren foran Alteret, frelses. 106-7.
24. Nonnen Eulalia anbefales altid at sige Dominus tecum efter Ave Maria (2 Bearb.) . . . . . 108. 911-12.
25. Kongen ved Gjæstebudet eller den aldrig manglende Mjød (3 B.) 108-9. 994-95. 995-96.
26. Konen Murieldis faar atter sin Forstand (2 Bearb.) 109-10. 1071-72.
27. Jøden spotter og korsfæster vor Herres Billede (3 Bearb.) 110-11. 722-24. 724.
28. Den intrigante Munk Leuricus frelses (2 Bearb.) . 111-13. 802-5.
29. Jødernes frugtesløse Attentat paa Apostlernes Kirke i Libia (2 Bearb.) . . . . . 113-15. 690-91.
30. Den berusede Munk, der frelses fra en Tyr, Hund og Løve (2 B). 215-17. 842-44.
31. Ridderen beskyttes mod sine Fiender af Jomfru Marias Ærme 117-18.
32. Klerken forskyder sin Fæsteme for Jomfru Marias Skyld (2 Bearb.) 118-20. 770-75.
33. Den døde Kvindes Advarsel til den levende . . . . . 120-21.
34. Den faldne Abbedisse frelses (2 Bearb.) . . . . 121-26. 900-4.
35. Den tilbagekaldte Afsættelse eller Præsten, som ikkun kjendte Marias Messe Salve sancta parens (3 Bearb) 126-27. 747-48. 748-49.
36. Klerken Jeronimus kaldes til Biskop (3 Bearb.) 127. 710-11. 711.
37. Den hellige Jomfrus Billede bliver uskadt i Klosterbranden (3 B.) 128. 259-60 (603-04). 1072.
38. Messeklædet, hvorpaa Rødvin spildes, bliver atter hvidt (3 Bearb.) 128-29. 871-72. 872.
39. Korsbroderen i Pisa drager sig tilbage fra Verden, ingen ved hvorhen (2 Bearb.) . . . . . 129-30. 756-57.
40. Manden faar sin afhuggede Fod tilbage . . . . . 130-31.
41. Pigen Musas Drøm (2 Bearb.) . . . . . 131. 910-11.

42. **Jomfru Maria trøster den Døende (2 Bearb.)** . . 132. 1072-73.
43. **Jøden besudlede den hellige Jomfrus Billede (2 Bearb.)** 132-33. 255-56 (599-601).
44. **Nonnen med den sønderslagne Hovedskal kommer til Live (2 B.)** 133-34. 1073.
45. **Den af Djævelen i Kvindeskikkelse forlokkede Eneboer frelses** 134-36.
46. **Underet med Jomfru Marias Billede i Mariakirken i Miklegard (2 Bearb.)** . . . . . 136-37. 1073-76.
47. **Hvorledes man daglig er kommen til at læse Jomfru Marias Tider** 137-40.
48. **Det tyrkiske Hoved (2 Bearb.)**. . . . . 140-43. 990-93.
49. **Den lærde Hermannus forfører Nonnerne i et Kloster (3 Bearb.)** 143-44. 1076-77. 1077-79.
50. **Liljen i Klerkens Mund, der trods sin Ryggesløshed daglig havde læst Ave Maria** . . . . . 145-46.
51. **Romaldus (3 Bearb)** . . . . . 146-52. 728-36. 736-39.
52. **Edderkoppen faldende i Kalken sluges af Præsten og kommer ud af hans Lillefinger** . . . . . 153.
53. **Den uretfærdige Anklage eller det talende Kjødstykke (2 Bearb.)** 154. 1079.
54. **Arnbjørg paa Kalfafell helbredes** . . . . . 154-55.
55. **Ljodey paa Svinafell helbredes** . . . . . 155-56.
56. **Thurid i Kirkjubø helbredes** . . . . . 156-57.
57-92. *s. nedenfor* . . . . . 157-331.
I. *s. ovenfor No. 1* . . . . . 402-21.
II. **Det myrdede Barn og den Uskyldige anklaget eller Fruen, som vaagnede med Kniven i Haand (3 Bearb.)** 421-38. 1104-12. 1112-16.
III. **Johannes Damascenus og hans afhuggede Haand (3 Bearb.)** 438-44. 1116-21. 1121-26.
IV. **Kvinden som dræbte sit i Blodskam avlede Barn (3 Bearb.)** 157-69 (444-53). 1126-33. 1133-39.
V. **Pave Gregor den Yngres retfærdige Strenghed eller Kirkedørene, som sprang op af sig selv (2 Bearb.)** . . . 453-65. 1139-41.
VI. **Kongens og Jarlens Had og Jomfru Marias Billede (2 Bearb.)** 170-74 (466-68). 1141-42.
VII. **Anselmus saa Djævelen i Afskikkelse skrive (3 Bearb.)** 174-80 (468-73). 1142-45. 1145-47.
VIII. **Abbed Hugo og Djævelen, som søgte at komme ind i Klosteret (2 Bearb.)**. . . . . 180-93 (473-83). 1147-51.
IX. **Abbed Hugos Syn, og hvorledes han raadede tre fristede Novicer (2 Bearb.)** . . . . . 483-88. 1151-52.

X. Jomfruen giver St. Bernard Die . . . . 193-98 (489-93).
XI. Petrus monoculus, Abbed af Clairvaux, hans Syn og hellige Levnet (2 Bearb.) . . . . . 493-99 1152-54.
XII. Legenden om St. Stephanus, Stifteren af Grammontenser-Ordenen (2 Bearb.) . . . . . 499-505. 1154-56.
XIII. Broder Kristian og hans Syn (2 Bearb.) . 505-07. 1156-57.
XIV. Eremiten Peter og den krænkede Helligdag. Hans Seier over Djævelen i en nøgen Kvindes Skikkelse (2 Bearb.) 507-14. 1157-60.
XV. Den bodfærdige Nonne, i hvis Sted Jomfru Maria havde tjent i Klosteret . . . . . 514-21 (521-27).
XVI. Den angerfulde Tyv, eller Abbeden frelser Peter, der havde stjaalet fra Kongen. . . . . 527-33.
XVII. Den uvidende Klerk oplyses af Jomfru Maria 223-24 (533-34).
XVIII. Legende om Thomas a Becket (3 Bearb.) 198-203 (534). 1160-61. 1161-62.
XIX. Gundelinus og hans Syn (2 Bearb.) . . 534-41. 1162-68.
XX. Klædningen skjænket af vor Frue til Biskop Bonus (2 Bearb.) 541-49. 1168-71.
XXI. Jomfru Marias Fødselsdag aabenbares for en Eneboer, Dagens Høitideligholdelse skyldes Biskop Philibertus (2 Bearb.) 549-54. 1171.
XXII. Indførelse af det ugentlige Officium for Jomfru Maria og dets Forsømmelse af Munkene i St. Vincent (2 Bearb.) 211-14 (554). 1171-72.
XXIII. Jomfru Marias Aabenbaring for en gudfrygtig Præst, hans Sygdom og Helbredelse . . . . . 214-219 (554).
XXIV. Løverdags Fasten, eller Jomfru Marias Aabenbaring for den fattige forkrøblede Kvinde . . . . . 219-21 (554).
XXV. Den gamle Munk og den vidunderlige Blomst med Ave Maria paa hvert Blad . . . . . 221-23 (554-55).
XXVI. Jomfruen befrier Rom fra Pest paa St. Gregors Bøn (2 B.) 224-25 (555). 1172-73.
XXVII. Maleren trues af Djævelen, men frelses af Jomfruen (2 B.) 555-66. 1173-74.
XXVIII. Konen og Konkubinen eller vor Frues Dom 274-75 (275-76).
XXIX. (63). Fruens vidunderlige Drøm eller det delte Voxlys (2 B) 207-11 (566). 1174-76.
XXX. (70). Nonnen rede til Fald eller vor Frues Klosterbesøg 226-30 (566).
XXXI. (92). Jomfruen frelser den af sin Moder til Djævelen givne Søn (2 Bearb.). . . . . 325-31 (566-71). 1177-80.

XXXII (71). Vor Frue lærer Kjeldermesteren sine fem Hilsener, frelser ham fra Røverne i Skoven og trøster ham ved hans Endeligt (3 Bearb.) . . 230-43 (572-77). 243-49. 1180-85.

XXXIII. (72). De tre Munke i Skoven og Djævleklosteret som forsvandt . . . . . 249-52 (577).

XXXIV. (87). Vor Frue indtager den Kvindes Plads, som af sin Mand var solgt til Djævelen (2 Bearb.) 282-91 (291-97, 577-78). 1185-87.

XXXV. (91). Nonnen, som brød Klosterløftet, vender angrende tilbage 317-24 (579-88).

XXXVI. (89). Den begravne Nonne føder et levende Barn 306-14 (588-94).

XXXVII. (90). Enken tager Jesusbarnets Billede i Pant for sin Søn 314-17 (594).

XXXVIII. (88). Vor Frues Vidnesbyrd mod den ubestandige Elsker 298-302 (302-06).

XXXIX. Gregor af Tour fortæller: 1) hvorledes vor Frue frelser Klosteret i Jerusalem fra Hungersnød (3 Bearb.) 595-96. 598-99. 1187-88.

2) hvorledes Guldkorset med vor Frues Helligdom standser Ild; 3) hvorledes Røverens forgjæves søger at brænde vor Frues Helligdom, som Pilegrimen Johannes medtog fra Jerusalem . . . . . 596-98.

XL. (73). Manden som slog Haanden af Jesusbarnets Billede (2 Bearb.) . . . . . 252-54 (599). 1188-90.

XLI. (74). Jøden som overskar Struben paa Jesusbarnets Billede 254 (599).

XLII. (74). *s. ovenfor No. 43* . . . . . 599-601.

XLIII (76). Maleriet af vor Frue, hvis Bryster dryppede Melk 256-59 (601-3).

XLIV. (77). Klosterets Brand, men vor Frues Billede uskadt. (2 B.) 259-60 (603-04). 1190-91.

XLV. Den Druknede reddes fra Djævelen ved Jomfru Marias Mellemkomst og vender tilbage til Livet . . . . . 604-08.

XLVI. (78) *s. ovenfor No. 6.*

XLVII. (62). Præsten, som sang „Gaude Maria", bortføres af en Jøde og befries af vor Frue . . . . . 203-07 (608).

XLVIII. To Riddersønner, forhen Røvere, bedre sig; den ældste gaar i Kloster, den yngste i Kongens Tjeneste; begge Brødre udaande i samme Time . . . . . 608-22.

XLIX. (79). Jomfruen kalder til Live den angerfulde Røver, som Djævelen havde ombragt . . . . . 263-66 (266-68).

L. (80). Vor Frue frelser Baaden fra Undergang paa Floden Rhone (2 Bearb.). . . . . 268-70 (622). 1193-94.
LI. (81). Vor Frue frelser et Skib fra Skibbrud (2 Bearb.) 270-72 (623). 1194-95.
LII. Ridderen straffedes, som mistroede vor Frues Undergjerninger (2 Bearb.). . . . . 623-24. 1195-96.
LIII. (85). Vor Frue forløser Kvinden, som havde gaaet svanger 30 Maaneder (2 Bearb.). . . . . 279-80 (625-26). 1196.
LIV. Den unge Mand med den overskaarne Hals helbredes af Jomfru Maria (2 Bearb.) . . . . . 626-29. 1196-98.
LV. Djævelens Gave eller Tyvens magiske Guldring . . 629-31.
LVI. En Kvinde Stephana mishandles af Ulve (2 Bearb.) 631-35. 1198-1200.
LVII. (82). Hermannus frelses fra Jordskjælv (2 Bearb.) 273-74 (635). 1200-01.
LVIII. Klosterbroderen, der kommer under den nedstyrtende Sten, reddes af vor Frue . . . . . 635-37.
LIX. (86). Smedens Søn, der slugte Jernstykket 280-82 (637-39).
LX. (84). Kvinden, som lod sin Svigersøn dræbe, reddes af Jomfru Maria (2 Bearb.) . . . . . 277-79 (639). 1201-04.
LXI. Kannikerne i Laudunum (Laon) drage om med Jomfru Marias Skrin for at samle Bidrag til hendes afbrændte Kirke, og mange Jertegn udføres ved dette . . . . . 639-54.
LXII. Jertegn af vor Frue i Soissons . . . . . 654-681.
LXIII. *s. ovenfor No 29* . . . . . 690-91.
LXIV. Jomfru Marias Billede malet af Evangelisten Lucas 691-94.
LXV. Pave Leo faar sin Haand tilbage, som han formedelst Forargelse havde afhugget . . . . . 694-95.
LXVI. Jomfru Maria skjænker den blinde Mand Synet, som havde talt de Kristnes Sag imod Jøderne . . . . . 695-98.
LXVII. Kirkedørene aabne sig for Biskop Eusebius paa hans Bøn til Jomfru Maria . . . . . 698-99.
LXVIII. *s. ovenfor No. 5*. . . . . 699-702.
LXIX. Jomfru Maria aabenbarer sig i Søvne for Johannes Patriarch i Alexandria . . . . . 702-04.
LXX. *s. ovenfor No. 9* . . . . . 704-08.
LXXI. Præsten, som ved Djævelens Hjælp erhvervede Biskopværdighed, angrer sin Brøde og beholder Bispestolen ved Jomfru Marias Hjælp. . . . . 708-10.
LXXII. *s. ovenfor No. 36* . . . . . 710-11.
LXXIII. Klerken Nikolaus forkynder efter Jomfru Marias Bud sin Biskop hans Død og bliver hans Efterfølger . . . 711-14.

LXXIV. *s. ovenfor No. 18* . . . . . 714-16.
LXXV. Om den hellige Dunstan. . . . . 716-22.
LXXVI. *s. ovenfor No. 27* . . . . . 722-24.
LXXVII. Biskop Fulbertus helbredes ved vor Frues Melk 724-25.
LXXVIII. En Kneboerske trøstes over Thomas Erkebiskops Død af Jomfru Maria ved en latinsk Tiltale . . . . . 725.
LXXIX. Om den hellige Edmund . . . . . 725-28.
LXXX. *s. ovenfor No. 51* . . . . . 728-39.
LXXXI. Jomfruen løste den Bandsatte . . . . . 740-47.
LXXXII. *s. ovenfor No. 35* . . . . . 747-49.
LXXXIII. Præsten, som ingen anden Messe kunde end Vultum tuum domine . . . . . 749-50.
LXXXIV. En Præst indvier et Kapel til Jomfru Maria, fordi en Dreng sang Responsoriet: Veni electa mea . . 750-51.
LXXXV. Den syndige Præst erholder ved Jomfru Marias Mellemkomst Frist at bedres og frelses fra Dommen . 751-53.
LXXXVI. En Kirke, der var bleven besudlet af dens Præst, styrter ned, saa at den maa opbygges og indvies paany, Præstens Brøde bliver derved skjult for Jomfru Marias Fortjenestes Skyld. . . . . 753-56.
LXXXVII. *s. No. 39 ovenfor* . . . . . 756-57.
LXXXVIII. En Biskop irettesættes af Jomfru Maria, fordi han havde begravet den ildesindede Degn mellem Lægmænd 757-58.
LXXXIX. *s. No. 19 ovenfor* . . . . . 758-61.
XC. *s. No. 7 ovenfor* . . . . . 762-64.
XCI. En Mand, Jomfru Maria hengiven, lader sig af sine Forældre overtale til at trolove sig, men paa Bryllupsdagen tyr han atter til Jomfru Maria, tages til Naade og gaar i Kloster . . . . . 764-67.
XCII. En Klerk, som i sin Sygdom havde sønderbidt sin Tunge og Læber, helbredes ved Jomfru Marias Melk . 767-69.
XCIII. *s. No. 10 ovenfor* . . . . . 769-70.
XCIV. *s. No. 32 ovenfor* 770-75
XCV. En Biskop irettesættes af Jomfru Maria, fordi han havde jordet en gjenstridig Klerk mellem Lægmænd . 776-78.
XCVI. I en Munks Mund fandtes ved hans Død et Brev med Guldbogstaver, hvorpaa stode Ordene Gaude dei genitrix, som han stadig havde fremsagt til Jomfru Marias Pris. 778.
XCVII. Klerken, der døde med onde Forsætter, frelses af Jomfru Maria . . . . . 778-79.
XCVIII. Klerken som sang Erubescet infelix iudeus efter at være ombragt af Jøderne . . . . . 779-80.

XCIX.	En Klerk led Kulde og Hede i den anden Verden, fordi han havde været for sparsom mod de Fattige .	780-81.
C.	Jomfru Maria afvender Guds Vrede fra de Kristne, saa at de beseire Hedningerne	782-83.
CI.	Om den hellige Odilo, Abbed af Cluny . . .	783-86.
CII.	*s. No. 3 ovenfor*	786-89.
CIII.	Om Walter, Abbed i Tavistock	789-800.
CIV.	*s. No. 22 ovenfor*	800-02.
CV.	*s. No. 28 ovenfor*	802-05.
CVI.	Prioren Gaufredus, hvis Sjæl i hans Dødsstund grebes af Djævlene, frelses . . . . . t .	805-06.
CVII.	Jesus og Maria vise sig ved den hellige Priors Dødsleie og byde ham til sig	807-08.
CVIII.	Om Broder Geirardus i Cluny.	808-11.
CIX.	Den hellige Dominicus's Syn	811-12.
CX.	Den syge Decan Reginaldus helbredes af Jomfru Maria og bliver Prædikebroder	813-15.
CXI.	Den hellige Dominicus's Død	815-16.
CXII.	Den fordømte Sakristan frelses af Jomfru Maria	816-32.
CXIII.	Jomfru Maria helbreder Klosterbroderen ved at dryppe sin Melk paa hans Ansigt	832-34.
CXIV.	*s. No. 8 ovenfor*	835-36.
CXV.	Jomfru Maria aabenbarer sig for en Munk i Søvne og viser ham Propheten Esaias Bog med Guldskrift	836-39.
CXVI.	En Munk, som altid pleiede at dyrke Jomfru Maria, faldt i Synd, men hun forbarmede sig over ham	835-42.
CXVII.	*s. No. 30 ovenfor*	842-44.
CXVIII.	Den druknede Munk kommer til Live, fortæller hvorledes Djævle og Engle strede om hans Sjæl, indtil de første flygtede ved Jomfru Marias Komme	845-48.
CXIX.	En ung Munk helbredes af Sygdom ved Jomfru Maria	848.
CXX.	Den om sin Salighed mistvivlende Munk trøstes af Jomfru Maria ved et Syn.	849-51.
CXXI.	En Abbed irettesættes af Jomfru Maria, fordi han havde nægtet den i Synd døde Munk kristelig Begravelse	851-52.
CXXII.	Broderen, der flygtede fra Klosteret, befries fra Helvede paa Marias Forbøn	852-53.
CXXIII.	Den af Klosteret jagede Munk efterspøges paa Jomfru Marias Befaling, findes død og jordfæstes med stor Høitidelighed	853-55.
CXXIV.	En Klosterbroder paa forbudne Veie falder ned af en Bro og drukner; da Brødrene lade hans Legeme ligge i San-	

den. overfaldes Klosteret af Pest . . . . . 855-57.
CXXV. De fire onde Ting, som Mennesket især have at kjæmpe med her i Verden, og Munken, som nær var bukket under for Fristelsen . . . . . 857-60.
CXXVI. Den løsagtige Munk i St. Peters Kloster i Köln frelses ved Jomfru Marias Forbøn . . . . . 860-62.
CXXVII. *s. No. 14 ovenfor* . . . . . 863-70.
CXXVIII. *s. No. 38 ovenfor* . . . . . 871-72.
CXXIX. Den pludselig bortkaldte Broder i Burgundien løser ved sin Aabenbaring Munkene fra deres Uvidenhed om hans Begravelsesmaade . . . . . 872-75.
CXXX. Munken revses, der hovmoder sig af sine gode Gjerninger 875-77.
CXXXI. Munken som fristedes af Djævelen til Selvmord 877-79.
CXXXII. Broder Kristian plages af Djævle i forskjellige Dyrs Skikkelse . . . . . 879-80.
CXXXIII. Ridderen som paa sin gamle Alder gik i Kloster 880-82.
CXXXIV. Jomfru Maria irettesætter Munken, der hovmoder sig af sin Lægedomskundskab . . . . . 882-84.
CXXXV. Vor Frue helbreder den af Rosen plagede Munk 884-87.
CXXXVI. Broderen som saa Djævleflokken i Vildsvins Skikkelse 887-88.
CXXXVII. Fem Roser voxe op af en død Munks Ansigt . 888-89.
CXXXVIII. Paa en Munks Grav voxer en Lilie, hvis Blade alle havde med Guldbogstaver indskrevet „Ave Maria“ 889-90.
CXXXIX. Jomfru Maria aabenbarer for en gammel Klosterbroder sine Smerter ved Jesu Død. . . . . 890-93.
CXXXX. Jomfru Maria udfrier af Skjærsilden Abbeden, der havde skjænket af Klosterets Gods til sine Slægtninge 893-94.
CXXXXI. Præsten Carpus lærer i en Aabenbaring af Kristi Exempel Forbarmelse over Syndere . . . . . 894-95.
CXXXXII. Legenden om Maria fra Ægypten . . . . . 895-900.
CXXXXIII. *s. No. 34 ovenfor* . . . . . 900-04.
CXXXXIV. Jomfru Maria frelser den angrende Nonne, der havde forladt Klosteret og trolovet sig . . . . . 904-07.
CXXXXV. Den faldne Nonne frelses af Jomfru Maria . . 907-10.
CXXXXVI. *s. No. 41 ovenfor* . . . . . 910-11.
CXXXXVII. *s. No. 28 ovenfor* . . . . . 911-12.
CXXXXVIII. Jomfru Maria tilretteviser Abbedissen, der paa en ugrundet Klage havde jaget Nonnen fra Klosteret 912-13.
CXXXXIX. Nonnen, der overtalt af en Mand vil forlade Klosteret, standses af Jomfru Maria . . . . . 913-15.
CL. Om Jomfru Marias Himmelfart . . . . . 915-17.

CLI.	Om Maria de Oegenis	917-20.
CLII.	Sibilla aabenbarer Keiser Octavianus Kristi Fødsel	921-22
CLIII.	Tre Skoledrenge reise Pilarerne til Marias Kirke .	922.
CLIV.	Det af Gangerolf beleirede Chartres (Carnotum) reddes af vor Frues Serk	922-24.
CLV.	Jomfru Maria breder Alterdugen over Ridderen i den brændende Kirke og frelser ham	924-25.
CLVI.	Paa Ridderens Grav, der havde sparet Pigen Maria for hendes Navns Skyld, voxer en Rose op, der har sin Rod i hans Hjerte	925-28.
CLVII.	Djævelen der havde taget Tjeneste hos Ridderen for at hindre ham i at bede Ave Maria	928-30.
CLVIII.	Ridderen var ved Messen, og Jomfru Maria i hans Sted ved Turneringen	930.
CLIX.	Ridderen som ved sin Død hindredes fra at bygge Kloster	930-34.
CLX.	Den unge Mand, som fornægtede Kristus men ikke vilde fornægte Maria	934-38.
CLXI.	Jomfru Maria frelser de tre Riddere, der havde dræbt Manden for Alteret	938-40.
CLXII.	*s. No. 20 ovenfor*	940-45.
CLXIII.	Manden, som frelstes ved Bønnen O intemerata fra Djævelens Efterstræbelser, der havde paataget sig et Tyendes Skikkelse	945-47.
CLXIV.	Manden frelses fra den haarde Anklage ved at iføre sig Haarklæde, gaa barfødet til Kirken og faa Præsten til at synge Messe til Jomfru Marias Ære	947-49.
CLXV.	*s. No. 12 ovenfor*	949-51.
CLXVI.	*s. No. 21 ovenfor*	951.
CLXVII.	Den fattige Mand, der havde hædret Jomfru Maria, føres af Englene til Paradis	952.
CLXVIII.	Borgeren i Strasburg gav i Haab om hundredfold Gjengjeld sin eneste Penning til vor Frue Kirke, kommer siden uventet til stor Rigdom og opbygger Kirken fra nyt og udstyrer den prægtigt	952-54.
CLXIX.	En Karl, som gav sin Ko til Maria Kirke, kjøbte for et Guldbæger, der faldt fra Himmelen paa hans Klædning, hundrede Kjør	955-56.
CLXX.	Vor Frue læger den syge Mands Fod	956-58.
CLXXI.	Den fattige Valterus, der ved i Hidsighed at nævne Djævelens Navn havde paadraget sig en forfærdelig Sygdom, læges af Jomfru Maria	958-63.

CLXXII. Jøden Jacobus befries fra Røvernes Lænker af Jomfru Maria; da denne viser ham Helvede og Paradis, lader han sig døbe og faar Navnet Johannes . . . 963-65.
CLXXIII. Den tydske Krøbling helbredes af Jomfru Maria 966-67.
CLXXIV. Trælen frelses fra den haarde Tugtelse ved Jomfru Maria 967-68.
CLXV. En Klerk, der efter sin Død led Pinsler, viser sig for sin Kammerat og beder ham istedenfor at græde at læse Bønner for ham . . . . . 968-69.
CLXXVI. Djævelen søger at forlede et Par Ægtefolk til at tage sig af Dage ved Hængning . . . . . 969-71.
CLXXVII. Den syge Mand, der er sængstelig for sin Sjæl, styrkes af Jomfru Maria . . . . . 971-72.
CLXXVIII. Den syndige Mand frelses derved, at Jomfru Maria med sin Haand tynger ned den Side af Vægten, hvor hans gode Gjerninger ere lagte . . . . . 972-75.
CLXXIX. Den unge Mand straffes, som under Terningspillet bandede Kristus og hans Moder . . . . . 975.
CLXX. Jomfru Maria frelser den svangre Kvinde fra den voldsomme Bølgegang . . . . . 975-77.
CLXXI. Vor Frue gjengiver en Moder sin døde Søn . . 977-79.
CLXXII. Jomfru Maria befrier den fattige Pige fra Traaden, som havde fæstet sig fast i hendes Læber, da hun spandt paa Mariæ Bebudelsesdag . . . . . 979-80.
CLXXIII. Jomfru Maria hjælper Jødekvinden i Barnsnød . 980-81.
CLXXIV. Jomfru Maria forbarmer sig over Pigen, der dør i Barnsnød 981.
CLXXV. Jomfru Maria staar ved den fattige Enkes Dødsleie, men Djævelen ved den rige Mands . . . . . 982-86.
CLXXVI. Slottet der forsvaredes af vor Frues Billede . . 986-87.
CLXXVII. *s. No. 4 ovenfor* . . . . . 987-90.
CLXXVIII. *s. No. 48 ovenfor* . . . . . 990-93.
CLXXIX. Barnet, som rakte Kristusbarnets Billede Brød . 993-94.
CIC. *s. No. 25 ovenfor* . . . . . 994-96.
CICI. Pigen i Arras helbredes af Jomfru Maria . . 996-1002.
CICII. Jomfru Marias Graad eller Klage . . . . . 1003-12.
CICIV. Om Kardinal Manfredus . . . . . 1012-16.
CICV. En Konge faar sit Syn igjen ved Jomfru Marias Fødsel 1022-23.
CICVI. Munkene der frelstes fra Forulempelse af Djævelen ved at nævne Marias Navn . . . . . 1023-24.

CXCVII. Ugjerningsmændene omvende sig ved at se Abbed Hugos Standhaftighed . . . . . 1024.

CXCVIII. Abbed Gigo var uagtet sit hellige Levnet hengiven til forfængelig Tale; den ham derfor efter Døden overgangne Straf hæver Biskop Hugo ved Brødrenes Forbønner og syv Dages Taushed . . . . . 1025.

CXCIX. I Klosteret Petra Pertusa sang man i 3 Aar efter de Brødrene paabudte Tider altid Jomfru Marias Tider, indtil dette hindredes af Munken Gazo til stor Skade for Klosteret. Længe efter, Aar 1095, bestemte Pave Urban ved Synoden i Clairmont, at hver Løverdag skulde hendes Messe synges . . . . . 1026.

CC. Horkonen viger frivillig Pladsen for Ægtehustruen paa Grund af Jomfru Marias Overbærenhed . . . 1027-28.

CCI. Kvinden som tilstod alle Synder undtagen een 1028-29.

CCII. En Ridders Hustru faar sin tabte Forstand igjen ved en af Grækerne i en stor Skov opført Mariæ Kirke 1029-30.

CCIII. Abbed Elphinus (Elsinus) overfaldes paa Reisen fra Danmark til England af Uveir; da han anraaber Gud om Bistand, skrider en Mand i Biskopskrud hen over Havet og paalægger ham som Betingelse for hans Frelse at høitideligholde Jomfru Marias Fødselsdag (2 Bearb.) 1030-31. 1031-32.

CCIV. I Dalen Getsemane findes et Billede af Maria med Jesusharnet paa en Pilar, voxet ud af selve Stenen . . 1032.

CCV. Et Sted nær Damascus findes i en Kirke et Billede af Jomfru Maria, hvoraf der flyder en Olie, der helbreder Syge . . . . . 1032-33.

CCVI. Et Billede af Jomfru Maria, paa Græsk kaldet odiguria (d. e. odigitria ὁ ὁδηγήτρια), befrier Miklegardsmændene fra Saracenerne . . . . . 1033-34.

CCVII. En Klerk trolover sig med Jomfru Maria ved at drage sin Ring paa hendes Finger . . . . . 1034-35.

CCVIII. Saracenerne ødelægge alle Helgenernes Billeder i Mariæ Kirke, men hendes kunne de ikke tilføie Skade 1035-36.

CCIX. En Sacristan straffes med Døden, fordi han for at spare paa Olien ikke tændte Lamperne ved Marias Billede Hellig Torsdag og Pintse . . . . . 1036-38.

CCX. Jomfru Maria skjænker en ung Mand den fornødne Lærdom, da han bliver valgt til Biskop, uagtet han for verdslig Tant havde forsømt Skolen . . . . . 1038-41.

CCXI. Den begravne Kvinde føder et Pigebarn . . . 1041-42.

CCXII. Vor Frue lader en Kirke indvie af 7 levende Biskoper og en ottende ubekjendt (opvakt fra de Døde?) . 1042-45.

CCXIII. Præsten der i det brændende Kapel har taget Monstrantsen fra Høialteret, taber denne i sin Forskrækkelse, men finder den siden igjen paa Brandtomten ved Jomfru Marias Hjælp . . . . . 1045-47.

CCXIV. Da en Konge af England med sin Dronning og Søn vilde ride ind i Marias Kapel i Valsigham, bleve de samtlige med Hestene ubevægelige som Marmor og kunde ei flytte sig af Stedet, før Kongen havde lovet at skjænke til Kirken en Statue af sig og Hesten i Sølv . . . 1047-48.

CCXV. En Frue i Rom, som en Aften er tilstede ved Completorium i Prædikebrødrenes Kirke, falder i en Døs og ser under denne, hvorledes Marias Billede, medens Brødrene synge Antiphonen Salve regina, stiger ned med Kristusbarnet paa Armen, ser sig om og rækker Sønnen frem. 1048-49.

CCXVI. Karlen, som gav Jomfru Maria en Ko, faar hundrede igjen 1049-54.

CCXVII. Jomfru Maria frelser Munken fra Jætten . . 1054-58.

CCXVIII. Jøderne mishandle Hostien; paa de Steder, som de med deres Knive gjennemstikke, strømmer Blod ud; i sin Forfærdelse herover, grave de den ned i Jorden. Hostien blev siden funden og en Stenkirke reist til Erindring paa samme Sted . . . . . 1058-59.

CCXIX. En Klerk lod sig bevæge af en Munk til at lære og daglig synge Bønnen O intemerata; faa Dage efter dør han og bliver af Jomfru Maria udfriet af Djævlenes Hænder 1059.

MARIU SAGA.

Prologus.

Drótning himins ok iarðar, sæl ok dýrlig mær María, móðir dróttins Jesu Kristz, blómi hreinlífis, herbergi heilags anda, allum helgum mönnum cðri, helgari ok háleitari, er komin at kynferði af konungligri ætt, eptir því sem segir enn gólgi kenniſiaðr ok enn dýrligi prestr Jeronimus[1], ok tók hann þat af frásögn Matheus guðspiallamannz, fyrir því at hann tók í upphafi síns guðspiallz at telia ætt dróttins Jesu Krists frá David konungi ok Abraham höfutfeðr. Ok nefnir Matheus því fyrr David konung, at konungdómrinn merkir eilift riki ok eilifan guðdóm allzvalldanda guðs, ok því Abraham síðarr, þó at hann væri fyrr í heimi, at guð hét honum at taka á sik manndóm ok láta beraz or hans ætt [ok frá hans ættmönnum[2] í þenna heim. Ok var því María drótning bæði konunga kyns ok kennimanna kyns, at hon fœddi þann sem, er bæði er konungr ok kennimaðr, konungr í guðdóms veldi ok kennimaðr í písl sinni, þá er hann fœrði sik siálfan í hörn guði feðr á krossinum helga.

Maria var borin í borg þeiri, er Nazareth heitir, ok fœdd upp í Jórsalaborg ok lærð í guðs musteri. Ok þegar er hon kunni grein góðs ok illz, þá lagði hon alla ást á guð, svá at hon var ávallt í guðs[3] þiónostu, annathvárt

[1] *Fra Begyndelsen hertil have C og D:* Svá segir Jeronimus prestr, at heilug María væri komin af konungligri ætt. [2] [*mgl. St.* [3] musteri ok á hans *tilf. St.*

at hon var á bœnum, eða hon hugði at spámanna bókum eða var í nökkuru góðu verki. Ok þær meyiar er at námi vóro með henni, þá kölluðu þær hana drótning sína, fyrir þá sök at hon laut iafnan þat at göra, er öllum þótti virðuligaz ok allar þær villdu gert hafa.

Hér hefr upp sögu Marío drótningar.

1. Joachim hét faðir Marie, en Anna móðir. Föðurkyn Anne var af Galilea heraði ok or Nazareth, en móðurkyn af Bethléém. Þau vóro bæði fálynd ok réttlát, [milld ok mikilsverð [1], var ok líf þeira heilagt fyrir guði, ok svá fyrir mönnum. Þau áttu mikinn auð fiár, en þau skiptu öllu fénu í þriá staði, því at þau kostgæfðu meirr, at þau hefði mikit kraptalán af guði þar fyrir, en því minna auralán af heimi þaðan ífrá. Einn lut fiárins gáfu þau til musteris dróttins, bæði því til prýði ok þeim mönnum til atvinnu, er þar þiónuðu. Annan lut gáfu þau útlendum mönnum fátœkium, þeim er öngva [frændr eða [2] dugnaðarmenn áttu. Þau höfðu siálf hinn þriðia lut fiárins, sér til atvinnu ok sínu liði. Nú var þetta réttlæti dýrligt fyrir guði ok mönnum, ok auðsæ var milldi þeira. Þeim þótti sér þess eins vant, er þau áttu [3] öngan erfingia. Þau höfðu þá saman verit .xx. vetr; þá hétu þau á guð, til þess at hann gæfi þeim erfingia, ok ef þat veittizt, þá skylldi þat barn þióna drótni í hans musteri. Þau báðu guð af öllum hug, at hann skylldi heyra heit [4] þeira. Fóru þau ok at hverri hátíð, er þá var halldin, til musteris dróttins með fórnum ok báðu guð þessar ástgiafar, ok þágu seint. Fiórar höfuðhátíðir vóro halldnar í Moyses lögum aðrar en þváttdagar: páskar, ok enn fimtugandi dagr frá páschadegi, á þeim degi hafði Moyses þegit lög af guði, ok kirkjudagr, sá er vígt var ok helgat Salomons musteri, ok tialldbúða helgi, í minning þess er Moises helgaði guði [á eyðimörk [2] tialld þat, er hann hafði

[1] miskunnsöm *C*; [ok milld *ovr.* [2] [*tilf. ovr.* [3] gátu *St.* [4] bœn *C.*

göra látit. Þau Joachim ok Anna væntu at hverri hátíð, at [eigi væri örvænt[1] nær[2] guð mundi þau at þessu hugga.

Guðs engill vitraðiz Joachim ok Anne.

2. Þat gerðiz á nöckurri mikilli hátíð musteris, at Joachim fór til templum domini með mörgum frændum sínum ok vinum. En Jsachar hét byskup sá, er þá var í Jorsalaborg, ok veitti hann tíðir á þeim degi í musterinu, ok tók við fórnum þeim, er þangat vóru færðar, svá sem þá var boðit í Moyses lögum, at á enum stœrstum hátíðum skylldu allir qvángaðir menn fœra fórn guði fyrir sér ok börnum sínum, ok selia í hönd byskupi. Þa leit Ysachar byskup Joachim, ok sá at hann ætlaði fórn at fœra sem aðrir [kvángaðir menn ok barneigendr[3]. Hann fyrirleit enn selia Joachim ok órœkti fórn hans, ok spurði, hví hann þyrði[4] at ganga svá diarfliga í guðs musteri með fórnum milli annarra manna, eða fyrir hverium hann fœrði fórnir sínar, kvað hann eigi eiga fyrir börnum at fœra sem aðra: ok máttu ecki guði fórnir fœra, því at honum eru eigi þegiligar fórnir þínar, því at hann dœmir þic ómakligan barn at eiga. Eptir því sem spámaðrinn segir, at hverr sem einn væri bölvaðr í gyðinga kyni, er barnlauss væri. Nú skalltu fyrst þiggia þat af guði, at hann taki af þér þetta brigzli ok gefi þér gott eldi. En ef þetta veitir guð þér, þá kom higat í auglit dróttins með [fórnir þínar[5]." En fyrir því þótti mest brigzli ok svívirðing at barnleysi í Moyses lögum, at þat var vitat, at eigi mundi guþs sonr frá þeim manni koma, er barnlauss væri.

Þá géck þegar enn dýrligi Joachim á brott or kirkiu einn saman, ok skammaðiz miök ok þóttiz vera svívirðr ákafliga. Hann villdi eigi heim fara til hús[6] sins ok konu, heldr fór hann einn saman í eyðimörk til féhirða sinna,

[1] hverru *tilf. A.* [2] [*mgl. B, C, D.* [3] [nágrannar hans *ovr.* [4] þeyrði *St.* [5] [fórnum *St.* [6] bús *de fleste.*

er þar giættu fiár hans. Þat kom mest til, er hann kom eigi heim, at hann hugði[1], at þessu mundo margir menn honum síðan bregða, sem kennimaðrinn hafði honum áðr brugðit. Ok þá er Joachim hafði þar verit .xxx. daga, vitraðiz honum guðs engill, þá er Joachim var einn saman; honum varð at því ógn mikil. Engillinn mællti við hann: „Eigi skalltu hræðaz, Joachim! þó attu siáir mik, því at ek em engill guðs, sendr af honum til þín, þat at segia þér, at bœnir þínar ero heyrþar í augliti dróttins. Hann sér grandveri þína ok hann heyrði brigzli, þat er þér var brugðit ok eigi at réttu þér á hendr fært, því at guþ hefnir syndar en eigi eðlis[2]. Ok til þess lýkr hann stundum kvið kvenna, at þaðan af lúkiz hann upp í annat sinn, ok getz eigi með lostasemi helldr af guðligri fyrirrætlon. Var eigi áttrœð ok óbyria en œzta kona Sara, er átti Abraham? ok gat hon þó í elli sinni Jsaac, ok var því heitit föþur hans, at í hans kyni skylldu[3] allar þioðir blezaz, ok er þessi kona Sara móðir þióðar yðvarrar. Rachel var dýrlig fyrir guði ok miök elskut af Jacob bónda sínum, ok var hon lengi úbyria, ok síþan gat hon Joseph ok Beniamin. Joseph var eigi at eins dróttinn allz Egiptalandz, helldr var hann kallaðr grœðari heims, því at margar þióðir leysti hann [frá hungri[4] af ráðspeki sinni. Eða hverr var í dómanda kyni styrkri en Samson, eþa hverr vitrari spámanna en Samuel? ok höfðu óbyrior kallaþar verit mœðr hvárstveggja. Nú hygðu at þessum dœmum, ok þó at þú trúir eigi orðum mínum fyrir skynsemi, þá trúi þú fyrir dœmi þessi, ok lít svá á, at guð vill iafnan láta vera dásamlig[5] börn þeira kvenna, er áðr ero lengi óbyrior[6]. Fyrir því mun ok Anna kona þín þér dóttur fœða, ok skal sú en helga mær María heita; hon mun vera drótni helguð allt frá bernsku, svá sem þit hétuð, ok hon mun fylld vera af helgum anda í móþur kviði; mun hon ok ekki saurugt eta

[1] ugði *St.* [2] eyðlis *St.* [3] skylldi *C.* [4] [af sullti *St.* [5] dásamligri *C.* [6] obyria *C.*

né drecka í heiminum, því at hennar bióst mun af öngum lut saurgaz, sem byriar, ok hana skal engis rangs fýsa; hon mun alldri karlmannz kenna, ok eigi mun hon reika um daga ráðlausliga með alþýðu manna, því at heilagr andi geislar hana utan ok innan; hon mun vera at vist í musteri dróttins, til þess at engi megi né eitt vita né mæla of ráð hennar, þat er henni sé brigzli né svívirðing; hon mun ok svá agiætliga lifa, sem hon er agiætliga getin, þar til er hon mun geta son guðs, sá[1] mun Jesus kallaðr vera, því at eptir nafni sínu mun hann vera hiálpari allra þióða. Nú þegar skaltu huggaz ok heim fara, ok er[2] þú kemr til Jórsalaborgar at því hliði, er Aurea heitir, þá mun þar koma í móti þér Anna kona þín; hon hefir verit áhyggiufull of brotfor þína, en nú mun hon fagna, er hon finnr[3] þic.“ Þa hvarf engillinn at sýn frá Joachim.

En litlu síðarr sýndiz enn sami engill Anne[4] konu Joachims ok mællti svá: „Hræz eigi þú, Anna! er þú sér guðs engil, ok ætla eigi mik ógurlict skrimsl vera, því at ek em einn guðdóms kraptr af ótalligum guðs þiónum, er at sínadum lofi guðs nótt ok dag í hans augliti. Ek fœri bœnir yðrar í auglit dróttins. En nú em ek sendr af honum til yðvar at segia þér fögnut þinn, því at þit Joachim munut dóttur eiga, ok skal María heita. Hon mun framarr verða blezut af guði en allar konur aðrar. Þegar mun hon vera fylld af gipt ens helga anda, er hon er borin, ok skal vera fœrð til musteris dróttins, þá er hon er þrevetr at alldri; þar mun hon upp vaxa til mikilla góðra luta, þar mun hon þióna guði bæði nætr ok daga í föstum ok bœnum. Ok mun hon varna við allri saurgun, hon mun [alldregi karlmannz kenna, hon mun[5] ein lifa framarr dœmum annarra[6] kvenna. Siá hin agiæta mær mun son geta án fleck ok hryggvingu, án karlmannz samblandi, sá mun kallaz sonr ens hæsta[7] ok er hiálpari allz heims. Því rístu nú

[1] ok *St.* [2] ef *St.* [3] fiðr *St.* [4] Önnu *C.* [5] [*mgl. St.* [6] allra *St.* [7] guðs *tilf. C.*

upp ok far fagnandi til Jórsalaborgar, ok þar mœtir þú glöðum Joachim bónda þínum hiá borgarhliði því, sem Aurea heitir. Nú máttu at helldr trúa því, sem eptir ferr of yðvart ráð, at þetta verði nú þegar, sem ek segi.“ Síðan hvarf engillinn á brott at sýn frá henni. En hon géck þegar þangat, sem hann hafði ákveþit. En Joachim [í öðrum stað[1] skyndi sinni ferð, ok funduz þau hiá hliðinu Aurea, ok sagði hvárt öðru frá því, er engillinn hafði vitrat þeim.

Frá Önnu.

3. Þau bæði [hión tóku þegar at fagna myklu framarr[2] en frá megi segia því enu dýrliga elði, er guð hafði þeim fyrir heitit. Myklu var þeim tíðara til at þacka drótni milldi sína, en þau villdi áðr heim fara, ok tóku þau þá þegar til í sama stað, þar sem þau vóru, guð at lofa ok honum þackir at göra, sem siðvenia er til lítillátra[3] manna ok góðra. En eptir þat fóru þau heim ok áttu hiúskaparfar saman, ok af [því munuðlífi[4] gátu þau barn. Ok var þat barn getit með hinni gömlu synd sem hvert annat, þat er af karlmanni ok konu gezt. Ok er þat fyrirboþit at halkla getnaðartíð ennar helgu Maríu ok hins helga Johannes baptista, fyrir því at þau vóro bæði með munuð getin. En af gipt ens helga anda var María hreinsut af enni gömlu synd í móþur kviði, fyrr en hon væri fœdd; ok ef menn vissi, á hverri tíð þat hefði verit, er hon var hreinsut af enni gömlu synd ok getin til fagnaðar, svá sem nú er barnit getit til fagnaðar, þá er þat er hreinsat í skírnarbrunninum frá enni gömlu synd, þá mætti þessa getnaðartíð hallda henni til dýrðar, ef í þessa minning væri gert, ok vitat í hvern tíma hallda skylldi.

Eptir þat gat Anna dóttur, ok eptir boði engils var

[1] [fór þegar ok í stað ok *A, C, D.* [2] [*saal. A, C, D*; hiu fagnuðu fagnu (*d. e.* framarr) *St.* [3] *saal. St. A, D*; réttlátra *B. C.* [4] [þeim hiúskap C.

marin María köllut. María þýðiz sævar stiarna, en þat köllum vér leiðarstiörnu. En því var þessi meyiu þat nafn gefit, at hon lýsir öllum eilífa braut, hversu ganga skal til eilífs fagnaðar, er sinna synda vilia iðraz, sem leiðarstiarnan [1] kennir faröndum mönnum [rétta leið til góðrar hafnar[2].

Þess bað einsetumaðr einn, at guð skylldi þat sýna honum, hví þessir fimm stafir væri í nafni Marie guðs móður, sem ero, ok hvat hvergi þeira merkti. Ok þá er hann hafði þessa bœn eitthvert sinn fyrir sér, þá kom rödd af himni ok söng þetta: M mater, A alma, R regis, J Jesu, A angelorum. Þessir stafir er ero í nafni Marío, segir engillinn, merkia þessi orð: Mater alma regis Jesu angelorum, þetta þýðiz svá: Móðir heilug Jesu engla konungs. Nú ero þessi rök til, hví guð villdi, at hans móðir héti María.

María[3] var heima uppfœdd, þar til er hon var þrevetr, en þá var hon færð til musteris dróttins. En þá er Joachim ok Anna kómo at musteri dróttins, þá settu þau þar Mariam dóttur sína hiá sér á enn neðsta pall, er upp var at ganga til musterisduranna. En allz vóro upp at ganga .xv. pallar. En þá er þau höfðu um búiz ok ætluðu meyna upp at taka, þá var hon komin at kirkiudurum ok hafði gengit án manna fulltingi[4] .xv. palla.

Um palla lofsöngva.

4. Musterit merkir himinríki ok eilífa sælu með almátkum guði. En .xv. pallar vóro upp at ganga til musterisduranna, ok mátti eigi annan veg koma í musterit en of pallana at ganga, ok skylldi eigi skiótara fara en syngia[5] salm a hverium palli. Ok ero þeir salmar síðan kallaðir canticum graduum, þat þýðizt palla lofsöngr[6].

Enn neðsti pallr merkir[7] heims höfnun. Ok þá er

[1] stiarnan *St.* [2] [til góðrar hafnar ok réttra leiðar loka *A, B, D.* [3] Hon *St.* [4] fulltingi *A, B, C.* [5] *saal. A, B;* syngva *C;* syng *St.* [6] lofsöngvar *St, D.* [7] het *St.*

maðrinn steig á pallinn upp, þá skylldi hann hefia upp salmainn [1] Ad dominum dum tribularer, ok biðia þess, at guð veitti honum þat at hafna þessum heimi ok hans blíðu en elska himneska dýrð framarr öllum veralldar fagnaði.

Annarr pallr merkir guðlict skiól. Á þeim palli skylldi syngia salm þenna Levavi oculos meos, ok biðia at guð skýldi manninum við rangri fýsi.

Hinn þriði pallr merkir fagnat himneskan, ok skylldi á þeim pallinum syngia Letatus sum, ok biðia þess, at maðr mætti þann fagnat öðlaz sem í salminum er frá sagt.

Fiórði pallr merkir guðlict traust. Á þeim palli var sunginn Ad te levavi, ok sýnt, at ecki er annat trútt traust nema af guði.

Fimti pallr merkir þacklæti. Ok var á þeim palli sunginn Nisi quia dominus, því at á þeim palli skylldi þacka [1] guði lausn þá, er gyðingar vóro leystir or Babiloni, ok þeim var gefit frelsi at fara til óðalsiarðar sinnar.

Sétti pallr merkir jafnlyndi til góðra luta. Ok var á þeim palli sunginn Qui confidunt in domino, ok beðinn þess guð, at maðr hneigðiz eigi til lausungar frá staðfesti, þó at hann siái vánda menn í mikilli veralldar sælu, en góða menn þola marga gagnstaðliga hluti.

Siaundi pallrinn merkir huggan. Ok var a honum sunginn In convertendo dominus, ok scylldi þar þacka guði huggun, þá er hann hafði huggat gyðinga fólk eptir herleiðingina miklu.

Enn átti pallr merkir fagnat, þann er þeir höfðu af uppreist ok endrbœting Jórsalaborgar. Ok sungu þeir á þeim palli þenna salm Nisi dominus edificaverit, ok þöckuðu guði þann fagnat, er þeir lifðu þar í tign ok frelsi.

Níundi pallr merkir hræðzlu dróttins. Ok var á þeim palli sunginn Beati omnes, ok þess beðit, at allt þat er þeir gerþi í guðs þiónostu skylldi með guðligri hræzlu framit verða.

[1] *mgl. St.*

Tiundi pallr merkir þolinmœði. Ok var a þeim palli sunginn Sæpe expugnaverunt, ok beþinn guð þess, at hann styrkti þá, svá at þeir bæri þolinmóðliga sín meinlæti.

Enn ellifti pallr merkir miúklæti [1]. Ok var þar sungin De profundis, ok þess beþit, at guð fyrirgæfi þeim þat allt, er þeir géngu um [2] .x. laga boðorð, ok var því sannrar iðranar beðit á þeim palli.

Enn tólfti pallr merkir lítillæti. Ok var sagðr salmr Deus non est, ok beðit þess guð, at hann léti þá halldaz í sönnu lítillæti fyrir guði ok mönnum.

Þrettándi pallr merkir þat, at hann var til þess settr, at á honum skylldi syngia Memento domine David, í minning þess er guð hafði þá upp látit reisa musterit sér til dýrðar í eptirlíking þess er Salomon hafði gera látit.

Fiórtándi pallr merkir samðykki. Ok var á þeim palli sunginn Ecce quam bonum, ok beþit, at friðr ok samðycki skylldi at eilífu halldaz í guðs musteri.

Fimtándi pallr merkir eilífa ást. Ok var á þeim sungin Ecce nunc benedicite, ok var sa hæstr pallr ok þaþan gengit í musterit, fyrir því at engi má í himnaríki koma, nema hann standi áðr á ástarpalli ok þióni þaðan til eilífs fagnaðar, er musterit merkir.

Vm lögsalm.

5. En enir fyrstu ok hinir fremstu [3] .v. pallar merkia .v. heimsalldra, því at í þeim öllum hafa guðs ástvinir með þessum mannkostum þiónat drótni, sem pallarnir merkia.

Enok hafnaði heimi ok fyrirlét konu sína ok börn fyrir guðs sakir, ok fyrir því var hann settr í paradisum ok numinn frá mönnum í fyrsta heimsalldri.

Nóe stóð á vánarpalli, þá er almáttigr guð dróttinn skýldi honum ok varðveitti hann ok .vii. menn aðra með honum í þeim siávargangi, er undirdiúps brunnar opnuðuz ok

[1] sannrar iðranar eptir framdar [misger]þir *tilf. St.* [2] umfram *C.* [3] siðuztu *St.*

fyrstu[1] í verolldena[2], en ofan himinraufarnar, ok fóroz allir menninir, þeir er vóro í heiminum, fyrir utan þá menn .vii. er með Nóa vóro.

Abraham stóð á fagnaðarpalli, þá er guð hét honum at láta or hans ætt beraz í þenna heim, ok merkir því enn þriði pallr himneskan fögnut. Moyses stóð á þeim sama palli, þá er hann þá lög af guði, þau er alla leiddu[3] til himnesks fagnaðar, þá er hallda eptir guðs boði.

David konungr stóð á fiórða palli, þeim er merkir traust ok trúleik almáttigs guðs, þá er hann barðiz við Goliam risa án manna tœnaði[4] ok trausti, ok reyndi hann eptir, sem iafnan birtiz, at ecki er annat trútt traust nema þat er af guði er. Á þeim enum sama palli stóð Manases konungr dótturson Ysayas spámannz, [er drepa lét[5] Ysayam ok síðan blótaði skurðgoðum[6]. Ok þá er hann var hertekinn af Babilonis mönnum, eptir sögn gyðinga, ok dœmðr til dauða með þeima hætti, at gerr var oxi or eiri ok settr Manases þar í ofan, ok lokit aptr uxanum, en síðan gört bál undir ok slegit elldi í. Manases tók at blóta ok at heita á skurðgoð sín, ok þá er þat týði[7] ecki ok oxinn hitnaði, þá sneriz hann til iðrunar ok hét á himna guð, ok sýndi guð honum trúlyndi ok traust síns fyrirheitz, at á hverigri tíð er syndugr maðr iðraz glœpa sinna ok snýz til guðs, þá mun guð honum miskunn veita. Þá kom engill guðs ok tók Manasen á brott or uxanum luktum, ok setti hann niðr a gyðingaland, ok tók hann síðan ríki sitt ok brázt eigi guði.

Á fimta palli stóð Jesus kennimaðr ok þackaði guði lausn, þá er hann hafði leystr verit or Babilon, er hneykingarstaðr þýðizt ok helvíti merkir. Ok því var á fimta stigi þetta frelsi þackat, at allir góðir menn ero með .v. sárum dróttins leystir frá helvítis píslum ok hneyxlum ok diöfla drótnun.

[1] þustu *St.* [2] beriolldena *St.* [3] leiðir *St.* [4] fulltingi *C.* [5] *saal. C, D;* ok drepa lét *A, St;* þá er hann lét drepa *B.* [6] skurðgoð sín *C.* [7] tiáði *B, C, D;* tióaði *A.*

Enn sétti pallr merkir enn sétta heimsalldr, fyrir því at á enum sétta heimsalldri birti guð fyrir Israel folki .vi. miskunnar verk, þau er hann hét oss himinríki fyrir, ef með sannri ást væri gör. En þat er at herbergia þurftuga, gefa þeim fœzlo, dryck ok klæði, koma til siúkra manna [ok geyma þeira[1], ok vitia þeira, er í myrkvastofum sitia eþa í höptum; ok var því enn sétti iafnlyndis pallr kallaðr, at þessi öll verk skal iafnt[2] gera við vini sem við óvini fyrir guðs sakir, at því sem nauðsyn beiðir.

Siaundi pallr merkir enn siaunda heimsalldr, þann sem helgir menn hafa ok vánarmenn til ens efsta dóms annars heims. Ok var á siaunda palli þackat drótni sú huggun, er gyðingar vóro huggaðir eptir útlegð sína. Svá þacka ok óþrotnanliga guði hans ástvinir á siaunda palli, þat er á siaunda heimsalldri, er þeir ero leystir or ánauð ok vesöld þessar veralldar.

Enn átti pallr merkir enn átta heimsalldr ok annars heims eilífa sælo, ok var á þeim palli þöckut uppreist ok endrbœting Jórsalaborgar, því at á áttanda heimsalldri, þat er eptir enn efsta dóm, þacka helgir menn ok öll himnesk hirð guði endrbœting ok fylling himneskrar hirðar, fyrir því at þá er fyllt þat skarð, er á hafði vorþit a .ix. engla fylkium, ok því framarr at sögu ens helga Gregorius páva, at eigi skulu færi menn [koma til himinríkis eptir dómsdag en englarnir ero fyrir[3]. Ok skal þó áðr fylla engla fylkin[4] af þeim mönnum, er hreinlífi hafa halldit alla sína daga.

Eptir þackaða uppreist Jórsalaborgar á áttanda palli gerva, var næst beþinn dróttinn, at hann giæfi þeim a .ix. palli sína hrælzlu, fyrir því at engi má í sveit englanna koma án guðliga hrælzlu né forðaz helvítis kvalar, þær sem Augustinus segir öllum þeim búnar, er eigi hræðaz guð, þat er elldr eilífr ok frost endalaust, myrkr óþrotnanda, vamms allz minning, þess er maðr gerþi í mót guði bótlaust,

[1] *[tilf. ovr.* [2] glíkt *St.* [3] [eptir dómsdag en þar ero áðr englarnir fyrir koma til himinríkis hirðar *St.* [4] fylking *A, D.*

skömm eilíf, ódaunan, ok fýla bótlaus, ógurlig ok grimlig písla sión ok diöfla, eilífr hrælzlo uggr ok sýting grátsamlig ok örvilnon.

Á tíunda palli ero merkð .x. laga boðorð, er guð bauð þeim þolinmœði, því at þess er hverr maðr skylldr at þola öðrum lög ok fyrirgefa, hvat sem manni er misboþit, svá at sá [1] gialldi eigi annars heims. En þat er algör þolinmœði, sem segir enn sæli Gregorius pávi, at þola lýðnum mótgerðir með svá mikilli hógværi ok hóglyndi, at hann sé í öngum meira óþocka við þann, er honum misbýðr, en hinn er honum gerir ecki í móti.

En með hrælzlu ok þolinmœði þá má engi án vera miúklæti sannrar iðranar, er beðit er á ellipta palli. En þat segir hinn helgi Gregorius pávi sanna iðran, at gráta gerva luti, þá er í móti guði ero framdir, ok gera eigi síðan. En með iðran synda þarf skylldliga lítillæti, svá at maðr drambi eigi af yfirbót sinni. En svá skyllt sem er at fyllaz eigi ofmetnaðar af góðum verkum, myklu herfiligra er at þyckiaz vaxa mikit ok miklaz af höfuðglœpum eða mótgerðum við almátkan guð ok vini dróttins.

Af því er á tólfta palli þessa mannkostar guð beþinn, at engi ma til fagnaþar koma, nema hann fari með lítillæti sönnu þann veg, sem Adam fór of ofmetnaðar götu á brott or paradíso. Satt lítillæti er þat, segir Augustinus, at bióða öngum rangt ok þola fyrir guðs sakir þat er siálfum er misboðit. Ok eptir hvert gott verk þá skal hann þickiaz mikill ónytiaþræll ok gera [ecki eptir því [2] sem hann væri skylldr fyrir guði. Ok er lítillæti sannr grundvöllr undir öllum mannkostum. Ok var því a .xii.ta palli þess beðit, at .xii. postular ero grundvellir undir réttri trú, er allir mannkostir fylgia.

Eptir gróðrsetta ok grundvallaða mannkosti ok samanlímða með sönnu lítillæti, er lím kallaz annarra mannkosta, fyrir því at ecki verk mezt til mannkostar nema með lítillæti sé gört, þá er skyllt at þacka guði uppreist ok

[1] *saal. A, C, D;* hann *B*; hinn *St.* [2] [*mgl. St.*

endrbœting eða leiðrétting guðs húss, þat er leiðrétting hvers manns sálu, er guðs skírn hefir tekit; því at svá segir Páll postuli ok mælir svá til guðs vina: Þér eroð heilact musteri dróttins. Ok er þessa musteris helgun ok uppreist guði skyllt at þacka á þrettánda palli, því at af trú heilagrar þrenningar, er at kirkiuvígslunni [1] var játat, þá er maðrinn var skírðr í nafni föður ok sonar ok heilags anda, ok síðan af halldi .x. laga boðorða, stendr dýrliga prýtt þetta guðs musteri, þeim til hiálpar ok miskunnar ok eilífs fagnaðar, er svá varðveitir eptir.

Á fiórtánda palli var samþyckis beðit, því at með .x. laga boðorðum ok fiórum guðspiöllum býðr dróttinn samþycki til allra góðra luta, ok segia vitrir menn, at undir þeim orðum feliz samþycki, sannliga mælltum ok síðan réttliga þolðum, mitt ok þitt.

Enn fimtándi pallr var ástar pallr samtengdr musterinu, því at hverr ann öðrum, er til himinríkis kemr, ok svá er öfund ok ofmetnaðr fyrirdœmðr í himinríki, at engi skal þar koma, nema hann fagni iafnvel annars sælu sem siálfs síns. Fiórar ero greinir góðrar [2] ástar ok heilagrar, ok allar skylldar at hallda. Fyrsta er at elska guð um alla luti fram; þar næst önd sína, ok gera fyrir enskis mannz sakir ok enskis lutar þat, er dauði sé andarinnar, fyrir því at guð er líf andar, sem öndin er líkamans, en guð ok höfuðsyndir megu eigi ásamt vera. Næst sálu siálfs síns á maðr at elska önd annars mannz, svá at leggia líkama sinn í háska, til þess at hinn fariz eigi í höfuðsynda lífi. Í fiorða stað á maðr at gæta líkama síns siálfs. Nú var af því á fimtánda palli guðligrar ástar beðit, at hon hefir alla mannkosto undir sér, sem boðnir vóru í Moyses lögum ok fiórum guðspiöllum, ok getz [3] af .vii. giptum heilags anda, ok flytr ok fœrir manninn til átta [4] fagnaða, þeira er góðum mönnum ero búnir í himinríki eptir enn epzta dóm.

En fyrir því géck en helga mær María án manna

[1] þessi kirkiu *St.* [2] guðrar *St.* [3] getaz *St.* [4] allra *St.*

fulltingi upp um þessa .xv. palla, at hon hefir framarr í sínu lífi en hverr maðr annarr frá karlmanni ok konu borinn alla mannkosto, þá sem pallarnir merkia, yfirfarit ok með meiri dýrð til eilífs fagnaðar komit en mannlict eðli megi skilia. Ok var þessi hennar musterisferð forynia þeirar dýrðar, er eptir ferr of hennar ráð.

Frá Marío.

6. Nú selldu þau Joachim ok Anna dóttur sína Mariam byskupi til fóstrs ok fœrðu honum fórnir, þær er boðit var í lögum, at fœra skylldi fyrir meyiu hverri, er byskup fóstraði. Síþan fóro þau heim til sinna heimkynna. En mær dróttins óx þar upp með öðrum meyium fósystrum sínum. Hon var prýdd mörgum [1] mannkostum, ok þótt faðir ok móðir léti hana af hendi, sem David sagði, þá tók dróttinn hana upp at hefia dag frá degi í dýrligu lífi, ok [hvern daganda dag [2] þiónoðu henni fósystr hennar. Fyst allra kvenna í heiminum hét hon guði því heiti at hallda hreinlífi, ok nam þat eigi af annarra manna dœmum né kenningum kennimanna, fyrir því at þá er hon hafði lesit spámanna bœkr ok heyrþar allar kenningar ok hugsat alla mannkosto, fanz henni svá, at hennar forellrismenn [3] hefði alla mannkosto haft aðra en hreinlífi, þat hafði engi áðr halldit í eptirglíking heilagra guðs engla. En fyrir því at hon vissi þann helgaztan mannkost vera mundo ok œztan, er englar guðs hélldo, þeir er himinríki prýddo, þá hét hon því guði at glíkia þar eptir ok lifa eptir því hreinliga á iörðu sem englar á himnum.

Hvern dag [4] kómu englar guðs [hana at finna [5] ok fœrðu henni himneska fœzlu. En þá alla vist gaf hon fátœkium mönnum [er biskup gaf henni [6]. Hafa megu góðir menn hreinlífi því-

[1] öllum *St.* [2] [*saal. A, D;* hvern dag *C*; hversdagliga *B; mgl. St.* [3] margir hverir *tilf. St.* [4] þaðan í frá er hon var .vii. vetra gömul *tilf. St.* [5] [af himni *St.* [6] [henni var fœrð, ok villdi svá hallda olmusu boðorð guðs *St.*

líkt sem María hafði áðr, hon gat son guðs, fyrir utan þat at meiri dýrð er at gera fyrstum góð dœmi en eptir at glíkia.

Frá því at byskup villdi gipta Marío.

7. En þá er María var á enn fiórtánda vetr, þá villdi byskup leita fyrir ráði hennar ok gipta hana, sem aðrar fóstrsystr hennar, þær er henni vóro iafngamlar. Ok þa er aðrar iáttu, at byskup réði fyrir þeirra ráði, sem lög buþu, þá sagði sæl María. at hon villdi eigi giptaz, ok létz guði heitið hava at hallda hreinlífi alla sína lífdaga með meydómi. En þá er byskup heyrði þetta, þá varð hann [okvæði við, ok vissi eigi hverju hann skyldi svara[1], fyrir því at lögin buðu svá, at hverja mey fiórtán vetra gamla skylldi gipta, þá er þar hafði upp vaxit í siðlæti með byskupi ok góðrar ættar væri. En hann vissi þó[2] í góro lagi, at David konungr [í lögunum[3] mællti svá: heit þau sem þer hétuð drótni yðrum skulu þér enda. Í þriþia stað vissi byskup. hverso dýrlict var líf Marie ok af hverri staðfesti hon mællti þetta. Þá tók byskup þat ráð, at á enum næsta hátíðardegi, er kvæmi, fœri allr lýðr til Jórsalaborgar í musteri dróttins, ok villdi hann þar leita fyrir ráði hennar, eptir því sem vitrum mönnum sýndiz. En þat þótti öllum til liggia at biðia guð almátkan, at hann vitraði á nackvarn veg, hverso hann villdi at væri. Ok þá lágu allir á bœnum, en byskup stóð fyrir alltari í musterinu, ok fœrði guði fórnir. Þá var heyrð rödd í lopt upp yfir altari ok mællti þetta: Leitið í[4] bók Ysayas spámannz, hverium manni þessi mær skal giptaz ok á hendi felaz; [svá mun sagt hafa spámaðrinn[5]: Upp mun renna vöndr af rót Jesse[6] ok blómgaz, ok yfir þeim blóma mun hvílaz andi dróttins, andi spectar, andi skilningar, andi ráðs ok styrktar, andi fróðleiks ok milldi, ok mun hann fylla andi hrœzlu dróttins.

[1] [óglaðr ok þóttiz eigi víst vita, hvárt hann skylldi leyfa í gegn lögum *St.* [2] ok *St.* [3] [*mgl. B, C.* [4] á *St.* [5] [Ok þetta mun ritat vera *St.* [6] Jessa *St.*

Frá ráðagerð byskups.

8. Þat sýndiz byskupi ráð ok öllum lýð, þeim er heyrt höfðu þessa spásögu, at allir ókvángaðir[1] menn or kyni Daviðs sonar Jesse, þeir er þar vóro komnir, géngi til alltaris ok hefði hverr þeira vönd í hendi, en þeim væri mær dróttins föstnut, er vöndrinn blómgaðiz í hendi, ok qvæmi svá yfir limit andi dróttins í dúfu líki. Þá géngu framm allir, þeir er þar vóro komnir or Davids kyni, en engi kom sá, er blómgaðan vönd bæri. Þá þótti byskupi undarlict, er eigi skylldi framm koma guðlict fyrirheit. Enn tók byskup í annat sinn á guð at kalla, ok enn mællti guðlig rödd[2] biartliga, ok sagði einn eptir vera, þann er vöndinn skylldi bera, ok mun sá Joseph heita, er mærin skal föstnuð vera. Eptir þat var at leitat, ef þeir væri nackvarir þar við, er eigi hefði til gengit ok væri af Daviðs ætt. En þá fannzt einn maðr nackvat við alldr, sá hét Joseph, hann hafði hreinliga guði þiónat alla sína æfi, ok ætlaðiz ecki at kvángaz. En fyrir því at hann var af Davids ætt, þá bauð byskup, at hann bæri ok vönd til alltaris, ok var sá vöndr þegar [fagr af blóma[3], ok skiótt kom dúfa ór lopti yfir lim vanndarins. Þá tóko allir, þeir er við vóro, at lofa guð almátkan fyrir þessa dýrðar iartein. Ok síðan var María föstnut Joseph at landz lögum. Eptir þat fór Joseph til Bethleem, fyrir því at hann var þar fœðingi.

Ok vóro þau Anna móðir Marío ok Joseph bæði frá David komin, ok er [þat þaðan af, er í ættartölu dróttins er Joseph nefndr, festarmaðr móður dróttins vars Jesu Kristz, at[4] þau María ok Joseph voro iafnlangt frá systkinum komin. En þó ero karla nöfnin meirr sett í ættartalit en kvenna eptir sið gyðinga. Áðr þeir Cleophas ok Joseph brœðrnir skilðiz, þá fal Joseph festarmey sína Maríam

[1] ókvendir *C.* [2] brátt ok *tilf. defleste.* [3] [með blóma fögrum *St.* [4] [þaðan ein ættartala dróttins. Ok er Joseph nefndr festarmaðr móður dróttins vars Jesu Kristz. En *St.*

á hendi þeim Anne ok Cleophas bróður sínum, er hennar hafði þá fengit [eptir andlát Joachims [1]. Cleophas fastnaði Mariam stiúpdóttur sína bróður sínum Joseph [2]. Síþan fór María heim í Nazareth til föþurfrænda sinna, því at móðir hennar var þar.

En því villdi almáttigr guð, at María væri manni fest, at Joseph væri vitnismaðr hennar hreinlífis, ok sæi um, at hon hefði þá luti alla, er hon þurfti til líkamligrar atvinnu, ok sonr hennar. Þat héllt ok til annarr lutr, at guð villdi, at fiándinn væri dulðr hans holldgunar ok mætti engar vælar finna til sakargiptar við Mariam. Fyrir því at þat er í Moyses bók Deutronomio sagt, at þá skylldi dœma meyiar til grýtingar, ef at yrði um ráð þeira, áðr þær væri giptar, sem manna konur, ef þær tœki óheimila menn undir bœndr sína. En [þá er at guðs lögum, bæði í enu fyrra lögmáli ok enu nýia, hver kona manni gipt, er hon er föstnuð [3]. Ok var fiándinn því í meira ifa um hingatburð guþs, en hann mundi, ef hann hefði frá þeiri meyiu látit beraz, er [4] hon væri eigi manni fest; fyrir því at hann vissi, at guþs sonr mundi frá meyiu borinn vera, en þess var hann óvitandi, at sú mundi manni fest. En þat er eigi víst vitat, at allar meyiar hafi grýttar verit í Moyses lögum, þó at launbörn sætti, en þar sem frá segir í Deutronomio, þá vóro þær af kennimanna kyni, ok svá

[1] [*sql. St.* [2] Fyrst eptir andlát Joachims var Anna gipt Salome, ok vóro þau eigi lengi ásamt áðr þau gátu dóttur, ok hét sú ok María. Seá María var gipt Zebedeo, þeira synir vóru þeir Jacobus enn meiri ok Johannes ewangelista. Ok síðan andaðiz Salome bónde Önnu, ok eptir þat var hon gipt et þriðia sinn Cleophas bróður Josephs, ok var þeira dóttir María móðir Jacobs, er kallaz frater domini, ok Simonar ok Judas ok Josephs, þess er var í hlutfalli við Mathiam postula. En þeira faðir hét Alpheus, er átti þessa Maríu. María hét ok systir Önnu, hun er móðir Elisabeth móður Johannes baptista *tilf. St.* [3] [þat er at guðs lögum bæði í fyrra lögmáli ok enu nýia, at hver kona væri manni gipt, er hon var .xiiii. vetra gömul *St.* [4] ef *St.*

er lesit, at María var[1] af kennimanna kyni. En ef hon hefði eigi föstnut verit, þá hefði andskotinn allz mannkyns vælarefni til sakargiptar haft, at hon væri grýtt.

Hin helga María merkir ok helga kristni almennilega, því at hon [bæði er ok kallaz[2] festarmær ok konungs kona. Festarmær guðs var heilög kristni framan til holldgunar dróttins, en brúðkaup þeira var görd fyrir briósti sællar Marie, er [samtengðiz manndómrinn guðdóminum[3]. Svá skýra ok sumar ritningar, at kristni almennilig sé festarmær guþs allt til dómsdags, en í eilífum fagnaði sé þeirra samgangr görr, ok er sá sæll, er til þess brúðkaups er boðit á dómsdegi.

Gabriel sendr til Maríu.

9. Þá er en dýrliga mær María var heim komin í Nazareth, þá sendi almáttigr guþ Gabrielem yfirengil af himnum til Marío festarmeyiar Josephs at boða henni dróttinligan getnat. Ok þá er engillinn geck í hús þat, er María var inni á bœn sinni, þá kvaddi engillinn hana með þessum orðum: Ave, Maria! gratia plena, dominus tecum. benedicta tu in mulieribus. Þat þýðiz svá: Heil ok sæl, María! full af miskunn, dróttinn er með þer, [þú ert blezuð framarr öllum konum[4]. En en helga mær María, þá er hon heyrði kveðiu engilsins, þá hræddiz hon, því at í öngum spámanna bókum eða lögbókum hafði hon lesit þvílíka kveðiu til né eins mannz mællta fyrr iafndýrliga, sem hon var kvödd af guþs engli.

Ok þá er engillinn sá, at hon óaðiz, þá mællti hann: „Eigi skaltu hræðaz, María! því at þú fant miskunn ok gipt fyrir drótni. Séé, þú munt son geta ok fœða, ok muntu kalla nafn hans Jesus. Þessi sveinn mun vera mikill ok kallaz sonr ens hæsta, ok mun guð dróttinn gefa honum sæti[5]

[1] sé *St.* [2] [er sannliga bæði *St.* [3] [þá samtengðizt manndómr hennar guðdóminum ok öll kristnin guðdómi guþs *St.* [4] [blezut sér þú framarr öllum kvennmönnum *St.* [5] sess *St.*

Davids föður hans, ok mun hann ríkia í húsi Jacobs at eilífu, ok eigi mun verða endir hans ríkis.“ Þá spurði en helga mær María engilinn: „Hversu má þetta vera, sagði hon, at ek geta son, [þar er[1] ek hefi alldregi við karlmann átt.“ Eigi spurði en sæla María þessa, fyrir því at hon [trýði eigi[2] sögn engilsins, helldr af því at hon vildi giörla vita [hátt guðligs getnaðar.[3]

Engillinn svaraði: Enn helgi andi mun koma yfir þik, ok kraptr hins hæsta mun [skyggva þér eða skýla, svá at þú kennir alldregi[4] né eins lostahita né mannligrar óstyrktar, ok þat hit helga eldi, er af þér mun getaz, mun kallaz sonr guðs. Sé, Elisabeth frændkona þín mun son geta í elli sinni, ok er sú enn sétti mánuðr frá því er hann var getinn, ok er guði engi hlutr [um megn[5].“ Þá mællti sæl María: „Sé hér ambátt dróttins, verði mér eptir orðum þínum.“

Um getnat.

10. En þá er hon hafði þetta mællt, þá hafði lítit hold skiliz frá öðrum[6] líkama hennar, ok var fyrir hennar bráði, at samvinnanda helgum anda, án dvöl algerliga samtengðr manndómr guðdómi með önd ok líkama svá framarliga, at manndómrinn hafði alla liðu[7] ok önd ok allt vit. Ok vóro þau önd ok líkami eigi fyrr samt en guðdómr, öll kómu þau samt til þessa sambandz, er langt er umfram manna vit eða eðli, skilning eða ætlon. Svá sem mællti Johannes baptista, at hann létz eigi verðr at leysa skóþveng dróttins. Þetta mællti Johannes til holldgunar dróttins, ok kallaði hann skóklæði dróttins manndóm hans, en guðdóminn sagði hann merkia fótinn, er skóklæðit hylr, en þvenginn[8] í skónum sagði hann merkia samband guðdómsins ok manndómsins. Ok létz Johannes [því eigi

[1] því at *St.* [2] [mistrúaði *St.* [3] [hvat setning guðligs getnaðar væri *St.* [4] [geisla þik, ok muntu skyggva son guðs þíno holldi, ok þá munt alldri síðan kenna *St.* [5] [ómegin *St.* [6] *mgl. St.* [7] heila limo *St.* [8] þvengina *St.*

verðr at leysa skóþveng dróttins, at hann vissi[1] hverso dýrlict ok langt umfram væri holldgun dróttins um manna vit eþa eðli. Ok þvi er fyrirboþit hverium manni at hugsa framarr of leynda luti allzvalldanda guðs en ritningar heilagra manna standa til. Ok segir enn helgi Jeronimus prestr, at þat skal hverr kennandi varaz at [sveigia eigi[2] ritningar eptir sínum vilia, heldr sinn vilia til ritninga.

Þat skýra ok helgar ritningar. fyrir hveria sök Gabriel hafði heldr þetta orð Ave í upphafe sinnar kveðiu til sællar Maríe, en annat þat er iðfn þýðing fylgir. En þat heldr til at þessir stafir ero í nafni Evo. Ok svá sem Eva leiddi bölvon yfir allt mannkyn í óhlýþni sinni í boðorða broti, svá leiddi María allan lýð til blezunar. Ok [var því snúit stöfum í nafni Eva, ok hafðr sá fyrstr í hiálparkveðinnni, er síðastr var í[3] nafni Eva, ok allir stafir ero öfgaðir þess nafns ok gört af Ave. at þá er öll sú bölvon niðr brotin, er af Evo hafði hlotiz, ok bakferlut, er almáttigr guð tók manndóm á sic til hiálpar öllu mannkyni.

Eptir þat er dróttinn var holldgaðr með Marío móþur sinni, þá var allt líf hennar helgara, en menn megi eptir líkia eða frá segia. Ok þat segia sumir helgir menn, at meðan hon fór með Jesum Cristum, at geislar stœði af augum hennar, svá sem af augum Moyses, síþan er hann hafði þegit lög á fiallinu Sinay af guþi. Ok segia af því ritningar Moysen með hornóttu andliti verit hafa, at geislar stóðu af augum hans.

En af því at María tócz meira á hendr guþi at þiona, en boðorð væri til eða dœmi, þá lét guð hana af því ná framarr góð verk at göra en [aðra helga[4] menn; því at öll góð verk, þau er aðrir góðir menn göra við limo dróttins, þau gerði sæl María við dróttin seálfan. Aðrir menn gefa fœzlu dryck ok[5] klæði þurftugum, en María drótning fœddi várn dróttin á briósti sér ok af sínu

[1] [þess eigi verðr at vita *svr.* [2] [segia *St.* [3] [því sneri engillinn stöfum í *St.* [4] [aðrir helgir *St.* [5] fá *tilf. St.*

erfiði, ok skrýddi hann fyrst síno holldi ok síðan [1] klæðum, hon fylgði honum á Egiptaland. Ok [skiótt yfir at fara eptir ritninga greinum, hvat skilr þær ástgiafar lífs ok manndýrða, er guð dróttinn [2] himins ok iarðar ok allrar skepnu skapari veitti móður sinni frú sancte Marie eða öllum öðrum helgum mönnum sínum, þá skilr eigi minna, at tilteknum dæmum, en ilming ok berging ens sætazta grass eða viðar, ok sá er ilminn kennir með nösunum, þá hefir hann alla þá særu, sem nasavitit má fá, en hinn er bergir ok etr af, þá fyllir eigi at eins ilmr ok sætleikr nasarnar, helldr allan líkama mannzins.

Svá fylldiz frú sancta María af miskunn guþs, þá er miskunnar brunnrinn [3] spratt upp fyrir briósti hennar, at ecki var rúmit inn at ganga syndinni, ok mátti af því en sæla frú Maria alldri misgöra, síðan er dróttinn kom með henni at vera, hvárki enar stœrri né enar smæri afgerðir.

Um fund þeira Marie ok Elisabeth.

11. Á sama degi eptir þessa guþliga tilkvámu segia guþspiöll, at en sæla Maria fór til fundar við Elisabeth systrungu sína, dóttur Esmerie, systur Önnu. Ok er en sæla María kom inn í hús þat, er Elisabeth var fyrir [4], þá kvaddi hon blíðliga frændkonu sína. Þá svaraði Elisabeth fagnandi ok mællti svá: „Heil ok sæl, eilíf mær Maria! full af helgum anda; þú ert blezut af guþi á meðal allra kvenna, ok blezaðr er ávöxtr kviðar þíns. En hvaðan kemr mér þessi miskunn ok farsæla [5], at móðir dróttins míns komi til mín, því at nú leyniz eigi fyrir mér fagnaðr eilífrar dýrþar, sá er þér fylgir. Sveinninn [6] fagnar í

[1] sínum *St.* [2] [er skiótt yfir at fara eptir ritninga greinum, hvat þær skilr ástgiafarnar allar, er guþ dróttinn hefir miðlat hingat í heim, ok oss gefr æ eilíft líf fyrir, ef vér lofum guð fyrir sína milldi dróttin almátkan guþ skapara *St.* [3] bruðrinn *St.* [4] *saal. St.*; inni *A*, *D*; *mgl. B*, *C.* [5] fullsæla *St.* [6] Burþrinn *St.*

kviði minum,[1] siþan er ek heyrða rödd þína, ok lýtr hann, drótning mín! syni þínum. Ok sæl ertu, er þú trúðir orðum þeim öllum, er engill guþs sagði þér, því at svá mun dróttinn allt göra, sem hann hét þér.“

Eptir þessa sögn Elisabeth segir guþspiallit, at María hóf upp ok orti lofsöng þann, er [Lucas guþspiallamaðr[2] setti síþan í bók sína ok nú ero guþspiallz orð köllut, sem þau ero, fyrir því at þar standa í: Magnificat anima mea dominum. Ok er því skyllduct at standa upp, er Benedictus ok Magnificat ok Nunc dimittis ero sungnir í heilagri kirkiu, at þetta ero guðspialla orð. En þat er skyllt heilum mönnum at standa upp um guðspiall, af því at staða merkir í heilagri kirkiu staðfesti. En allir eigu staðfastir at vera í réttri trú, er heilug guðspiöll[3] kenna. Ok því er staðit um Quicumque vult sem um Credo in unum[4] deum, at þá er rétt trúa greind, er þetta er sungit. Um Miserere mei deus í efra óttusöng sitia eigi skynsamir menn, því at hann er iðranarsálmr, en iðran á með staðfesti framm at hafa. En í fyrsta versi í Magnificat þá mællti María dróttning svá: [Miclar önd mín dróttin. Þetta atkvæði eða orðtak guðs móður Marie er af mörgum minnr íhugat, en snilld ritningarinnar skylldar framburðarmanninn til at skýra, fyrir því at svá skýra margir[5]: miclar dróttinn önd mína. En siá skýring stendr meirr til auðvelldis frásagnar en eptir réttu latínumáli. En hversu mátti önd Marie eða vili mikla dróttin, þann er svá er mikill, at eigi má vaxa, ok öllu er meiri ok hæri, ok svá eilífr, at eigi má þverra eða minncaz. Þýðing orða sællar Marie sýndi Salomon konungr fyrir, þá er hann var í riki sínu, fyrir því at eigi spáðu spámenn eða höfuðfeðr[6] síðr með athöfn sinni en orðum óorðna luti fyrir. Salomon konungr lét gera sér hásætisstól[7] af fílsbeini, ok settiz hann þar í þat hásæti, ok

[1] ok lýtr þínum burþ ok þér *tilf. St.* [2] [guðspiallamaðrinn *evr.* [3] *Her mangle flere Blade i D.* [4] eða credo in *tilf. evr.* [5] [*mgl. St.* [6] yfirfeðr *St.* [7] hásætisstöpul *St.*

bar hann þá yfir allan lýð, þann er hiá var. En áðr höfðu konungar iafnhátt setit sem annat fólk. Salomon þýðiz friðsamr ok merkir dróttin várn Jesum Cristum, er frið gerði milli guðs ok manna. Stóll or fílsbeini görr merkir meydóm sællar Marie, fyrir því at fílstönnin er hörð sem miólk ok svá kalldrar náttúru, meðan hon er með fílnum, at þótt lérept þurt ok smátt sé lagit á tönn fílsins, ok glóð á léreptit, þá brenn eigi léreptit fyrir kulða tannarinnar. En svá var skírr ok hreinn meydómr heilagrar Maríe ok kalldr frá öllum hita líkamligs losta, at náttúran[1] gat eigi kveykt[2] eða tendrat syndar fnióskinn[3] með henni, en þat er hýring[4] enna smæstu synda. En áðr en sæla María héti[5] guði at hallda meydómi, þá hafði óbúit verit þat hásæti með manndóminum, er allzvalldandi guð villdi í[6] setiaz, ok miklaði svá önd hennar eða vili dróttin[7], at hon bió honum þat hásæti hreinlífis, er áðr hafði eigi dœmi til fundizt. Ok svá sem stóllinn berr upp konung eða þann er á sitr, [án allri œxlingu eða þurði þess er á sitr,[8] í augsýn öllum hiáveröndum, svá miklaði María [dróttin, ok[9] bar þann son í heiminn, er bæði er guð ok maðr, ok menn sá hér[10] líkams augum. Ok mællti hon til þessar miklunar í upphafi lofsöngs síns, þá er hon hóf upp Magnificat.

I næsta versi sagði hon svá: Gladdiz [andi minn[11] í guði, þrifgiafara[12] mínum, því at hann leit lítillæti ambáttar sinnar, ok munu héðan af allar þióðir mik sæla kalla, því at mikla lnti görði dróttinn mér, ok er hans nafn heilact. Hans miskunn [er yfir öllum mönnum, er hann hræðaz;[13] máttug hönd hans mun niðr brióta mátka; dreifði hann dramblátum af fyrirhyggiu síns hiarta. Alla mun hann

[1] hennar *tilf. St.* [2] kveikt *A.* [3] hnioskinn *C*, nioskinn *A.* [4] *saal. A, C*: ýring *St.*; þýðing *B.* [5] *saal. St. B*; hét *A, C.* [6] *tilf. övr.* [7] *saal. A, B*; dróttins *St. C.* [8] [*tilf. övr.* [9] [drótning krist, þá er hon *St.* [10] hann *St.* [11] [önd mín *A.* [12] þrifgiafa *C*; hiálpara *B.* [13] [gengr or sett í sett þeim mönnum er hann óttaz *St.*

lægia, þá er sic vilia siálfir upp hefia, ok hann hóf upp lítilláta. Hungrendr til góðs fylldi hann af góðum lutum [frá hégómligri atferð, ok tómir [1] munu verða þeir er treystaz sínum auðræðum. Tók dróttinn Israel þiónostomann sinn [til sín [2] ok endrminntiz miskunnar sinnar, svá sem hann sagði feðrum várum Abraham ok öllum kynsmönnum hans at eilífu.

Þar var en sæla María þriá mánuðr með Elisabeth, ok tók hon við enum sæla Johanni baptista, er hann var fæddr, ok hóf hann af iðrðu ok vann honum nýfœddum.

Joseph búiz við brúðkaupi sínu.

12. At liðnum .iii. mánuðum þá hafði Joseph búit til brúðkaups síns, ok ætlaði þá at fá Mariam festarmeyiar sinnar, þat var á fiórða mánaði frá því er hon varð hafandi at guðs syni [3], ok fór María þá heim með Joseph. Ok litlu síðarr fann Joseph, at qviðr hennar þróaðiz, ok spurði hann hana, hvárt hon væri heil kona eða eigi. En hon sagðiz eigi einsaman fara [4], ok sagði hon allar ferðir of sitt ráð, hversu engill guðs hafði vitraz henni. Þá [5] féck Joseph áhyggiu mikillar, ok þóttiz [eigi allvíst vita, hversu hann skylldi með fara. Hann vissi, at guð mundi frá meyiu láta beraz, en þat þóttiz [6] hann eigi vita, [hvárt hann [7] mundi frá þessi enni sömu meyiu láta beraz [eða annarri [8]. [Ok ef svá væri, at hon væri guðs móðir, þá [9] þóttiz hann eigi verðr at fá hennar, [ok ugði hann sér guðs reiði fyrir þat [10]. En með því at hon hefði eigi son getið af helgum anda, sem hon sagði, helldr eptir líkams eðli ok munuð, þá villde hann ok fyrir öngan mun [byggia ásamt við hana [11], at eigi virðiz hann af guði samþyckr við glœp hennar af laun liótz hórdóms.

En þat er guðspiallarinn segir, at Joseph villdi eigi fá hennar, fyrir því er hann var réttlátr, [þarnaz eigi skyn-

[1] [ok hégómligir *ovr.* [2] [*tilf. ovr.* [3] seyni *St.* [4] vera *St.* [5] þat *C.* [6] [*tilf. ovr.* [7] [at guðs sonr *St.* [8] [*tilf. ovr.* [9] [Af þeim sama atburð er hon hafði sagt *St.* [10] [*mgl. ovr.* [11] [fá hennar til þess *St.*

saunligri grein [1]: hann vildi eigi fá hennar eða taka hana til sín, at eigi [bæriz svá at [2], ef þau væri ásamt ok hefði hon son getit af helgum anda, at hann fremði munoðlífi við hana, þat er honum væri höfutsynd í, [eða ef öðruvís væri um hennar ráð en hans samvizka hugði [3], þá vildi hann eigi misgöra [4] höfutsynd með laun hennar misverka [5]. Ok nú af því at hann var réttlátr, þá géck hann fyrir því hinn réttazta veg fram á milli þessara tveggia greina, ok vildi hann hana láta fara heim til frænda sinna ok fresta brúðkaupi, ok láta fara leyniliga fyrir hverja sök hon væri [6] með frændum sínum.

Ok fundaz í þessi meðferð Josephs þrír mannkostir ok dýrligir lutir, þat er [7] réttlæti, milldi ok vitzka. Réttlæti sýndi hann í því, er hann vildi varaz höfuðsynd at gera, sem áðr var greint. Milldi sína sýndi hann í því, er hann vildi eigi láta bert verða, ef leynaz mætti honum syndalaust [8], at María hefði barn getit við óheimilum manni, ok væri hon fyrir þat grýtt, ef upp kvæmi. Vitzka hans sýndiz í meðferð [9] ráðagerðar hans.

En er Joseph hafði þetta [ráð staðfest með [10] sér, þá kom engill dróttins ok vitraðiz honum í svefni [11] ok mællti svá: „Heyrðu, Joseph son Davíðs! hirð eigi þú at hræðaz at [taka Mariam konu þína til þín [12], ok varaz þú at ætla [eða hræðaz þat, at hon hafi saurlífi framit [13], ok sakaðu hana um engan lut, hvárki í hug né í orðum, því at hon [mun son fœða, ok skal sá Jesus heita, því at hann siálfr mun

[1] [þar er þessi skynsamlig grein í, at *St.* [2] [bæri svá í mót *A*, *B*; bæri svá til *C*. [3] [en ef hon hefði launbarn getit, ok væri þær ferðir á *St.* [4] göra með henni þá *St.* [5] Nú kom þetta et sama til þess, er Joseph villdi láta hana eina, ok ætlaði þó at leyna með henni sem guðspiallit segir *tilf. St.* [6] var *St.* [7] ráðvendi eða *tilf. St.* [8] syndalausn *St.* [9] meðferðum *St.* [10] [staðfastliga ráðit fyrir *St.* [11] draumi *St.* [12] [eiga Mariam festarmey þína *St.* [13] [henni syndir eða saurlífi *St.*

hólpinn gera[1] lýð sinn fra syndum þeira. Eptir þat tók Joseph at boði engils Maríam til sín festarmey sína, ok varðveitti [hana ok sik með guðs fyrirhyggiu reinliga frá allri munuð líkamligri.[2] En eigi vill rǫksamlig[3] skilning segia, at Joseph hafi gört brúðlaup til sællar Maríe, en hitt er ritað, at þau unnuz af öllu hiarta.

Frá Augusto keisara.

13. [Í þenna tíma heimstöðu réð Augustus keisari fyrir Rómaborgar ríki[4], ok var undir hann allr heimr skattgilldr. Ok þá er hann hafði keisari[5] verit tvá vetr ens fimta tigar, þá bauð hann frið um allan heim, [ok bauð, at á hverju landi skylldi skrá, hversu margir menn væri, ok villdi svá vita manntal um allan heim, ok var boðit[6], at til þess staðar eða höfuðborgar skylldi hverr maðr koma, ok þar ritaz, sem enn göfgasti maðr, sá er hann var frákominn, hefði lengstum verit eþa ágætaztan stað reisa látit. Ok þá er þetta boð kom á Jórsalaland, þá áttu þau María ok Joseph sem allir aðrir, þeir er frá David vóru komnir, at fara í Bethleem at láta þar rita sín nöfn[7]. Nú var ok

[1] [gat son án munuð ok án allri saurgun af helgum anda, ok þann mun hon bera í heim, er leysir alla frá svikum ok syndum, ok kallaz nafn hans Jesus, því at hann mun svá vera hiálpari allra þióða, því at hann görir hólpinn allan *St.* [2] [ráð hennar fagrliga ok siálfan sik með guðs fyrirhyggiu frá allri munuðligri girnd líkams, því at guðs milldi lét hand enskis rangs fýsaz *St.* [3] ranksamliga *St.* [4] [Augustus keisari réð fyrir Rómaborgar ríki á þeiri tíð *St.* [5] konungr *St.* [6] [Í þenna tíma heimstöðunnar var mikil spectar eptirleitun göfugra manna. Augustus keisari bauð, at skrá skylldi nöfn allra manna, þeira er í heiminum vóru; skylldi hverr konungr láta rita á sínu landi at manntali alla þióð, bæði konur ok karla, unga ok gamla. Augustus görði þetta yfirboð til þess, at hann villdi vita manntal um allan heim. Hann bauð *St.* [7] [En þenna mann Augustum keisara féck almáttigr guð til þessa velldisboðs fyrir sína hönd. Ok fyrir þetta verk hans veitti guð honum mikit miskunnarverk, þat er hann gaf or iörðu viðsmiðrs upp-

á kveðit, hvern tíma missera þar skylldi koma. Ok þá er þau vóro þar stödd hina fyrstu nótt, þá [ól hin sæla María at miðri nótt son sinn[1], sem guðspiöll segia. Ok batt siálf María hann í reifum, ok lagði hann í etu fyrir oxa ok asna, þá ena sömu eyki sem þau höfðu þangat haft. [En sæla mær María fœddi[2] son sinn Jesum Crist án allri sótt ok siúkleik með fullum fagnaði án gráti ok allri sút. [Fyrir því at eigi er lesit, at dróttinn hafi optarr grátið eða tár fellt en þrysvar. Einu sinni er hann kom til Jórsalaborgar ok sagði fyrir auðn borgarinnar ok niðrbrot; annat sinn grét hann at leiði Lazarus; þriðia sinn í pínsl sinni. En án gráti var dróttinn fœddr, fyrir því at þat var eigi efnit til með honum at gráta, sem allir menn aðrir hafa, þeir er í verölldina koma; hann var getinn af helgum anda, en allir aðrir með munuð ok hinni gömlu synd[3]; ok grætr þá

sprettubrunn í Rómaborg á hans dögum, til fœzlo ok lækningar margri þióð. Því at þessi ritning gerðiz af guðligri fyrirrætlon, þeiri er allir rituðuz þá til himinríkis, er á þeiri lífsbók er varðveitt, er í himnum er, þá er guðs sonr lét beraz í þenna heim *tilf. St.*

[1] [vóro fylldir dagar Maríe, at hon bæri burð sinn, ok hon fœddi þar son sinn frumgetinn á miðri nótt ok myrkri *St.* [2] [Þessi burðr gerðiz með því meira fagnaði ok sællífi sancte Maríe, en svá sem öllum öðrum konum ok mœðrum, sem fagrligarr framðiz getnaðrinn þessi en allr annarr áðr né síðan. Af því fœddi en sæla María *St.* [3] [sem þá er liós kveykviz af liósi, lux de luce apparuisti Criste. Sóttlaust fœddi sú móðir sinn son, er syndlaust gat. Mær ok móðir bar með fagnaði son án gráti, sem ecki er fœtt annat. Því at svá segia heilög guþspiöll, at Jesus dróttinn hafi þrysvar allz út selld tár í hérvist sinni af augum sínum. Eitt sinn þá er hann málgaðiz et fyrsta sinn Jórsalaborg ok harmaði skaða þann ok auðn, er hann sá borgina, er hann sá fyrir at verða munde ok sagði niðrbrotning borgarinnar. Í annat sinn sýndiz hann táraðr fyrir leiði Lazarus, þá er mönnum sýndiz hann biðea með tárum til himins lítande, at líf gisæfiz Lazaro dauðum. Ok þeir hræddus, er sá drauginn út ganga stagaðan náböndum eptir graptarsiþ gyðinga. Í þriðia sinni runnu tár dróttni várum í písl sinni. En án gráti var dróttinn fœddr frá móður

synd hverr maðr, þá er í heiminn kemr, er á lagðiz á allt mannkyn ok ættrif þeira Adams ok Evo af þeira óhlýðni við guð. Ok svá skýra helgar ritningar, at sveinbarn hvert hafi a fyrst í hlióði síns grátz eða raust, ok merkir sá stafr synd Adáms; en meybarn hvert hefr sinn grát með e, er fyrstr stafr er í nafni Evu, ok merkir þat hlióð hennar glœp. En þessa báða stafi hefir barnit í sínum grát a ok e, hvárr sem fyrri fylgir raustinni, ok merkir þat í því, at barnit grætr þá syndina, er bæði fyrirfersc[1] önd ok líkami, ef eigi hreinsaz frá enni gömlu synd[2]. En svá sem dróttinn kom[3] at vera með móþur sinni at luktum kviði ok óbrugðnum liðum, svá [skilðiz hann ok við hana eptir þeim líkindum at manndóms eðli tilteknu[4], þó at allt sé lágt hiá guþligum mætti, ok ecki megi þann veg til iafnaz, sem þá er hugr [líðr or briósti manns[5] at samanhölldnum ok luktum munni ok óbrugðnum vörrum, eða sólar geisli skínn[6] í gegnum rauflaust gler. En þó var um getnaþarlið[7] dróttinn alinn sem önnur börn, ok með öllum fagnaði óumrœðiligrar miskunnar.'

Frá féhirðum.

14. Þat görðiz ok til tíþinda um[8] þá sömu nótt, at þar sem féhirðar þess heraðs hélldu hiörð skamt frá Bethleem, ok þeir vöcþu yfir fénu, at guðs engill kom til þeira með [miklu liósi. Ok er þeir sá engilinn, þá hrædduz þeir. Þá mællti engillinn: „Hirðit eigi þér at hræðaz, ek boða yðr mikinn fagnað ok öllum lýð, því at í dag er borinn í

með spectarþögn, því at eigi var þat efnit til með honum grátsakarinnar, sem allir menn aðrir hafa, þeir er í veröldina koma. Hann var getinn af helgum anda, sem engi maðr annarr, því at allir ero með munut ok enni gömlu synd getnir *St.*

[1] er týnd *A*; er týnt *B*, *C*. [2] fyrir skírnarbrunn *tilf. St.* [3] með henni *tilf. St.* [4] [barz hann ok frá henni eptir þeim líkindum tilteknum at manndóms eðli *St.* [5] [manns ferr *St.* [6] *mgl. St.* [7] getnaðarliu *C.* [8] *saal. A*, *B*; of *St*; *mgl. C.*

verölld öllum oss til fagnaðar græðari heimsins í borg Davids, ok fari þér til borgarinnar, ok munu þér þar finna sýfæddan svein í reifum vafðan, ok mun hvíla í etu fyrir uxa ok asna.“ Ok þá er engillinn hafði þetta sagt, þá kom fiölði engla himneskrar herferðar ok lofuðu guð [1], ok sungu Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bone voluntatis. Þetta þýðiz: Dýrð í enum hæstum lutum sé guði, ok á iörðu verði friðr mönnum, þeim sem með góðum vilia ero. Þetta heyrðu þeir sungit bæði í lopti ok á iörðu.

Þrefalldr er góðra manna friðr, sá er þriú Agnus dei ero í minning sungin í hverri messo. En fyrsta friðargrein heitir [brióstfriðr eða hiartafriðr [2]. Þann enn sama frið hafði sæl María eða guðs postular, því at alldri vóro þeim þær mótgerðir veittar, at þau hataði sína mótgerðarmenn þar fyrir, [helldr elskuðu þau menn fyrir guðs sakir [3], en hötuðu löstu þeira, sem vitni beraz til. Því at postular sögðu, hvern glæp Caiphas ok Anna höfðu gert í atkalli [4] ok ráðum píslar dróttins, en þeygi kölluðu [þeir þá [5] diöfla eða óvini, helldr enn hæstu kennimenn; ok sýndiz í því hatrleysi ok friðr, sá er þeim bió innan brióstz. Önnur friðargrein heitir sálna [6] friðr, sá er góþra manna andir hafa til dómsdags, ok er af því svá sungit Agnus dei fyrir þeim í sálumessum,

[1] [mikilli birti. Ok umhverfis þá skein, ok fylldu þeir himneskum ilm, upp lyptendr (!) af iörðu. Þeir urðu felms fullir ok hræslu. Þá heyrðu þeir rödd engilsins, ok sagði þeim: „Jér skoloð eigi hræðaz, því at ek boða yðr fögnut en eigi ógn. Nú í dag er oss ok yðr borinn í verölld til eilífs fagnaðar Cristr dróttinn, lausnari heims, í Bethleem borg Davids. Farit þér nú aptr til borgarinnar, ok muno þér finna sveinbarn nýfætt í reifum vafit, ok mun upp hneigt fyrir oxa ok asna.“ Ok þá er engillinn hafði svá mællt, þá vitraðiz þeim engiligr herr himneskrar riddaraferðar, margar elldligar sveitir samlofandr enn hæsta guð í öllum lutum *St.* [2] [bríóst mannz ok hiarta *St.* [3] [Elskuðu þau mennina ok unnu þeim af guði *St.* [4] áeggiun *St.* [5] [þau *St.* [6] andar *St.*

at þeim er hvílldar beðit. En þriðia friðargrein heitir eilífðar[1] friðr, ok merkir eilífan frið eptir dómsdag, þann er góþir menn hafa með önd ok líkama í himinríki. En þessar friðargreinir[2] fær engi, nema hann sé með góðum vilia, sem guðs englar sungu.

Eptir þessa vitran, þá er guðs englar [höfðu brott horfit at sýn, þá rœddu[3] féhirðar, at þeir skylldu fara til Bethleem ok [siá þessi tíðindi, er dróttinn sýndi oss. Ok eptir þat fóru þeir skyndiliga til Bethleem, ok[4] þeir fundu Maríam ok Joseph, ok þar sveinbarn í etu hiá þeim, eptir því sem þeim var sagt. Ok síðan sögðu féhirðarnir Marío ok nöckurum mönnum öðrum þat, sem englar höfðu þeim sagt, ok allir þeir er heyrðu orð féhirðanna, þá lofuðu guð. Ok en sæla María varðveitti öll þessi orð[5] í hiarta sínu ok lagði í minni. En síþan fóru féhirðarnir til hiarðar sinnar ok lofuðu guð fyrir þá hluti, er þeir höfðo sét ok heyrt.

Frá ferð austrvegskonunga.

15. Þat vilia röksamligar[6] ritningar segia, eptir pávaligri skilningo ok samðykð[7] enna beztu klerka [á stórþingum[8] tekna, at þessa luti hafi dróttinn á sunnudegi gert[9]: skapaðan heiminn, sent Moysi himnamiöl á eyðimörk, þá er áðr vóro gyþingar með sullti; María fœddi dróttin várn svá at tíma dœgra, at sonr hennar, er bæði er guð ok maðr, var dróttinsdag fyrstan í veröldo, ok á dróttinsdegi var hans upprisotíð, ok á þeim degi sendi hann helgan anda postulum sínum, ok á dróttinsdegi skal vera almennilig upprisa á dómsdegi.

En á þeim degi, er dróttinn var borinn í heim, þá sá þrír austrvegskonungar stiörnu biarta myklo nærr iörðu en önnur himintungl. En þeir vóro stiörnubókarmenn miklir

[1] lífs *St.* [2] *saal. A*; friðargiptir *B, C*: *mgl. St.* [3] [liðu til himins af iörðu, þá rœdduz við guðs *St.* [4] [*mgl St.* [5] setiandi *tilf. St.* [6] röksamar *B, C.* [7] samðycki *St.* [8] [af alldrþingum *St.* [9] giörva *A.*

ok skilðo himintungla gang, ok sá þeir, at þetta var himnakonungs tákn, visso ok, at þá mundi sá borinn vera, er bæði er guð ok konungr ok dauðligr maðr. [Síðan tók hverr þeira þrennar fórnir [1], gull ok reykelsi ok mirru[2], ok fóru nætr ok daga, þar til er þeir kómu til Jórsala ok á fund Herodes konungs, ok spurðu hann, hvar borinn mundi vera[3] konungr gyðinga í hans ríki. En hann varð hryggr ok ábyggiufullr við þessi tíðindi, ok allr lýðr Jórsalaborgar. En síðan lét hann kalla saman alla vísindamenn ok fræðimenn, ok þá er bezt kunnu spámanna bœkr, ok spurði sjálfr, hvar Kristr mundi beraz láta. En þeir kómu ásamt með sér, ok sögðu svá spámenn sagt hafa, at hann mundi í Bethleem borinn vera. Síðan vísaði Herodes þessom .iii. konungum til Bethleem ok mællti svá við konungana, at þeir skylldi[4] hann finna, þá er þeir fœri aptr, ok sagðiz hann ok þeim sveini fórnir vilia fœra[5]. Þat er ok ritit, at þá at eins sá þeir eigi stiörnuna[6], er þeir vóro með Herodi konungi í Jórsalaborg, en þegar er þeir kómu or borginni, þá sá þeir hana ok urðu henni fegnir harðla.

Nú fór hon ávallt fyrir þeim til borgarinnar Bethleem, þar til er hon stóð kyrr yfir húsinu, því er dróttinn Jesus var inni með Maríu móður sinni. En þá er þeir sá, at stiarnan nam staðar, þá urðu þeir fegnir miclum fagnaði, ok gengu inn í húsit ok luku upp féhirðzlum sínum. Ok færði hverr þeira þrennar fórnir drótni, gull, reykelsi ok mirro, ok féllu á kné með miklu ok sönnu lítillæti, ok færði hverr þeira Jesu þriá luti: [gull ok reykelsi ok mirru[7]. Ok merkðu þeir trú sína með fórnum sínum, sem segir heilagr Gregorius pávi: Gull er konungs eign. Ok fœrðu

[1] [Af því tók hverr þeira at velia honum macligar fórnir ok skynsamligar; af því þriár, at þeir vissu þessa þriggia hluta grein vera mundo með honum, sem áðr var sagt. Síðan tók hverr þeira fórnir sínar í féhirðzlor dýrðligar *St.* [2] mirram *St.* [3] *mgl St.* [4] skylldu *St.* [5] Hann tók við hestum þeira meðan *tilf. St.* [6] merkistiörnuna *St.* [7] [*mgl. St.*

þeir honum af því gull, at þeir trúðu hann konung allra konunga ok dróttinn drótna í öllum stöðum ok yfir öllum lutum ríki hafa. Reykelsi er til guðs þiónostu haft, ok sýndu þeir austrvegskonungar með reykelsisfórn, at þeir trúðu hann sannan guð vera. Mirra er höfð við þiónostu annaðra [1] manna ok riðit á líkami [2] þeira, ok var hon af því drótni færð af konungum, at þeir trúðu hann [3] sannan mann ok dauðligan [4]. En þessa þrenna [5] grein réttrar trú, er fórnir austrvegskonunga merkia, er hverr kristinn maðr skylldr guði at færa, at trúa hann allzvalldanda konung ok ríkianda yfir öllum lutum, guð sannan ok sannan mann, þann sama er dó á krossinum helga ok reis upp af dauða á þriðia degi eptir písl sína.

En þá er konungar höfðu dýrkaðan [6] dróttin með fórnum sínum ok margfalldligri dýrð ok lofi, þá fóru þeir heimleiðis til sinna landa ok ætluðu at finna Herodem, sem þeir hétu honum. En um nóttina áðr þá kom engill dróttins til þeira í svefni, ok mællti, at þeir skylldi [7] ecki koma á fund Herodes konungs, helldr skylldi [8] þeir fara aðra leið aptr til sinna heraða. Ok eptir þessa vitrun þá sneru þeir ferð sinni til Tharsis [9] borgar. ok féngu þeir sér þar skip ok öllu föruneyti sínu, ok fóru þaðan til sinna heraða. En er Herodi þickia seinir austrvegskonungar til fundar við sic, þá ætlaði hann í fyrstu, at þeir mundu [10] villtz hafa í stiörnugang ok fundit öngvan svein, eptir því sem þeir sögðu, ok þótt svívirðing at sögn sinni, ok vilia fyrir því eigi koma á hans [11] fund.

Af kirkiugöngu Marie.

16. Ok þá er dróttinn var svá gamall [at náttatali [12], sem Moyses lög buðu, at hann skylldi til musteris dróttins

[1] dauðra *St.* [2] líkam *St.* [3] ok *tilf. St.* [4] ódauðligan *St.* [5] þrenningar *St.* [6] tignaðan *St.* [7] *saal. B, C*; skylldu *A, St.* [8] skylldu *St.* [9] Tharsum *øvr.* [10] mundi *A.* [11] sinn *St.* [12] [*mgl St.*

færa með fórnum, en þat var á fertuganda degi, er móðir sveinbarnsins skyldi í kirkiu ganga — ok var svá boþit, at .vii. daga frá því er konan fœddi sveinbarn, þá skyldi hon í sömo reckio hvíla, ok á áttanda degi þá skyldi sveinbarnit taka umskurðarskírn ok móður færa af því rúmi, sem hon hafði áðr haft, en þó skyldi hon eigi koma fyrr í sama sæng bónda sínum, en liðnir væri .xl. daga ok hon hefði í kirkiu gengit — þá fóro þau María ok Joseph með dróttin várn[1] til Jórsalaborgar ok færðo hann með fórnum til Salomons musteris, er þá var kallat templum domini; svá sem boþit var þeim konum [í Moyses lögum, er sveinbörn œli, at[2] á enum fertuganda degi þaðan frá, er hon varð léttari, þá skyldi ok fórnir færa guði bæði fyrir konunni ok svá barninu. Auðgir menn skylldo færa lamb ok .v. skillinga ok gamla dúfu, at sumra manna sögn, en fátœkir[3] menn .ii. dúfo unga eða turtura unga. En eigi færði en sæla María fórnir fyrir sér eða syni sínum af því, at þau skyldi[4] lög til, af því at lögin buðu svá, at sú kona er sveinbarn gœti af líkamligri synd eða munuð, skylldi hreinsa sik með fórnum; en sæl María hafði son getit af helgum anda, ok í þeim getnaði var hon svá hreinsoð frá öllum syndum, at síþan mátti hon alldregi misgera, ok var hon af því friáls frá þesso lögboði; en hon villdi þó fórnir færa fyrir sér ok syni sínum, fyrir því at dróttinn kom hingat í heim til þess at fylla lög en eigi niðr at brióta. Þar var ok til annarr hlutr, er hon færði fórnir, at þat er boðit hverium manni at firra[5] náunga[6] sína[7] höfutsyndum, ok gefa þeim eigi efni til ósannrar umrœðu. Sem segir enn helgi Jeronimus prestr ok mælir til hvers góðz mannz, ok biðr hann hreinsa sik, eigi at eins frá öllum syndum helldr ok frá öllu efninu rangrar umrœðu ok grun rangrar meðferþar, ok segir þann veg: Varaztu, bróðir! með öllu

[1] til musteris *tilf. St.* [2] [er í Moyses lögum œli sveinbarn. Ok *St.* [3] félausir *St.* [4] *saal St., C;* skylldaði *A;* skyllduðu *B.* [5] forða *A.* [6] nánga *C.* [7] við *tilf. A, C.*

kostgæfi, at né eitt megi með [1] líkindum illa til þín rœða. Ok svá segir Páll postoli: Varni þér við öllo yfirbragðr illo. Augustinus segir svá: Grimr er sá ok illgiarn, er hann [gleymir eða [2] órœkir sialfs síns frægð [3], ok þickir ecki undir hvat til hans er mællt. En þessar kenningar þriggia guðs ástvina byrgia úti ok skilia frá góðum mönnum heimskra manna orðtak, þeir [4] er grunsamliga meðferð vilia með orðum veria ok segia svá: „Hvat er mér [5] undir, hverso til mín er mællt? Ek veit at mín samvizka er syndalaus of [6] þenna lut.“ Vissi en dýra drótning María sína samvizko hreina af gipt heilags anda, ok öngan lurt þann vera í sínu fari, at hon mætti gruna þat, at hon þyrpti hreinson fyrir at taka, en [þó mætti [7] sannliga gera logna sakargipt við hana [um lögbrot [2], ef hon fœrði eigi fórnir fyrir sér, ok kalla hana lögbrotzmann. Fyrir því at öllum var lióst [8] vorþit, at hon hafði son fœddan, en þat var í [9] fára manna viti, at hann væri af helgum anda getinn. En þeir er eigi visso, máttu nöckurn grun a hafa um ráð Mario, at hon mundi son getit hafa af líkamligri munut ok vera af því lögskylld [10] til þessa fórna. Ok at siá lygigrunr hefði öngva uppreist, ok þeir hefði ecki efni til at misgera með lyginni, er eigi vissu [11] hit sanna um hennar getnað, þá [12] fœrði hon dúfo unga ok turtura unga, ok sýndi hon þat með dœmum sinnar meðferþar, er Páll postoli ok Augustinus ok Jeronimus buðu í sínum kenningum síþan.

En er drótning sæl María kom til templum domini, þá var þar fyrir gamall maðr ok réttlátr, sá er Simeon hét. Hann hafði beþit dróttin, at hann skylldi siá guðs son borinn í þenna heim, ok rödd hafði svarat honum, at hann mundi eigi vera fyrr af heiminum kvaddr [13], en hann hefði sét son guðs borinn í musteri dróttins. Ok þá er

[1] at *St.* [2] [*mgl. St.* [3] vilia *St.* [4] þeim *A, C.* [5] *saal. St;* mik *de øvr.* [6] um *øvr.* [7] [þá mátti *St.* [8] augliost *A.* [9] á *St.* [10] skylld *St.* [11] vissi *St.* [12] því *St.* [13] kallaðr *A, B.*

María gék í kirkiu, þá tók Simeon fagnandi dróttin Jesum Krist í faðm sér ok bar hann í musterit með miclum sõng, ok orti þá Nunc dimittis, ok sagði frú sanete Maríe, at svá mundi henni sár písl sonar síns, sem hon siálf væri stærði lögð í gegnum. [Þar var ok kona sú [1], er Anna hét, ok var þá svá gõmol, at hon hafði fióra vetr ens sinnda tigar. Hon lofaði dróttin fyrir sína tilkvámu í musterit, ok var hon spákona. En eptir þat fóru þau María ok Joseph til heimkynna sinna með Jesum.

Frá ferð Herodes til keisara.

17. Þá er Herodes hafði heyrt [frá spám [2] þeira Simeonis ok Anne, ok hann skildi, at sá mundi allr einn [vera sveinninn [3], er austrvegskonungar sõgðu [stiörnuna sér til vísa [4], at væri konungr gyðinga, ok þau höfðu lofspár yfir sungit í guðs musteri, þá fylldiz hann upp reiði í móti drótni, ok ætlaði at ráða [honum dauða [5]. Ok þóttiz hann vera svikinn af austrvegskonungum, ok hugsaði at láta drepa öll sveinbörn í Bethleem vetrgömul [6] ok yngri í hefnd þessa, eptir sõgn Johannes gullmunnz. En Josephus sagnamaðr segir sõcina, hver til var, er frestaðiz þau misseri, at Herodes var rœgðr við Augustum keisara af sonum sínum [7] siálfs, er vóro með Augusto keisara í Rómaborg til náms um allar .vii. höfutíþróttir, er þá þótti skyllt ríkra manna sonum at kunna, ok Rúmverjar hélldu skóla af. Ok hét annarr þeira brœðra Alexander, en annarr Aristobolus, sona [8] Herodes konungs.

Herodes konungr átti marga sono við mörgum konum. Hann hafði fengit konungborinnar kono af gyþinga ætt [9], ok tekit siálfr umskurþarskírn ok fœrt fórnir sem [Moyses lög buðu [10], til þess at þá þœtti [11] hann ok hans ætt síðan

[1] [Þá var ok kona sú er þar var *St.* [2] [spá *St.* [3] [*mgl. St.* [4] [sér til vísat *St.* [5] [hann *B, C*; hann af *A.* [6] tvævetr *St.* [7] hans *St.* [8] synir *St.* [9] er hét Mariagnes *tilf. C.* [10] [í Moyses lögum bauð *St.* [11] þótti *St.*

at lögum til ríkis kominn yfir gyðingum. En er þau áttu miðk marga sono, ok vóro þeir Alexander ok Aristobolus gyðinga ættar í móþurkyn, þá lét Herodes þessa konu eina, ok tók ótigna konu at burðum til sín[1], þá sem hann hafði fyrr haft við hönd sér, ok átti þann son, er Antipater hét, með henni. Honum unni hann svá mikit, at hann lét drepa nökkura sono sína skilgetna[2], fyrir því at hann villdi eptir sögn Josephus, at Antipater tæki ríki eptir hann. Ok fyrir þá arfræning, er hann vildi gera við [Alexandrum ok Aristobolum[3], þá var hann rægðr við Augustum keisara. Ok stefndi keisarinn honum á sinn fund, ok varð hann af því seinni til þessa illvirkis. Ok er Herodes kom til Rómaborgar, þá svaraði hann öllum þeim sökum, er honum vóro gefnar, ok fór við svá micla virðing heim, at Augustus keisari hafði sætta sono hans við hann, ok skylldi Herodes konungr ráða, hverr sona hans skylldi ríki taka eptir hann. Ok segia sumir menn, at Herodes konungr hefði þá sakvörn við sono sína, at þeir hefði föður sínum gefit dauðasök, [fyrir því at þeir[4] villdo taka þat ríki, er hann héllt af Augusto keisara, ok sannaði Herodes þat lög vera, at þeir hefði í þessum illvilia fyrirgert erfð sinni. Ok fór Herodes hina mestu sœmdarferð ok virþingar fyrir vitro sakir ok snilldar til Rómaborgar á fund Augusti keisara.

Ok þá er Herodes fór heim [styrkðr í[5] ríki ok virþingu af keisara, þá kom hann í Tharsum[6], ok spurði þar, at austrvegskonungar höfðu þaðan skip haft, ok þau skip lét hann brenna. Ok kom [þá fram spá Daviðs konungs, sú er hann sagði[7], at meidd mundo verða skip [í Tharsis[8]. En er Herodes konungr kom heim til ríkis síns, þá lýsti hann [fyrir gyðingum þeiri sœmð, er hann hafði þegit af Augusto[9]

[1] er hét Dosidem *tilf. C.* [2] skírgetna *St.* [3] [þá brœðrna *St.* [4] [í því er þeir höfðu rœgðan hann ok *St.* [5] [studdr *St.* [6] Tharsisborg *St.* [7] [þat þá framm sem David konungr hafði sagt *St.* [8] [Tharsismanna *St.* [9] [því fyrir gyðingum, hveria sœmðarför hann hafði farit til Augustus *St.*

keisara, ok þá sendi hann riddara sína með miclum styrk til Bethleemborgar, ok lét drepa alla tvevetra ok yngri sveina í Bethleem ok í þeim heroðum, er þangat lágo undir. Ok var svá giörla [eptir farit[1], at drepnir vóro einnar nætr gamlir sveinar. Ok þar um rœða margir klerkar, þvíat hveria sök Herodes konungr lét tvevetra sveina drepa, en dróttinn Jesus var eigi ellri en tólf mánaða gamall ok þrigurra daga. En hér ero fleiri orlausnir heilagra manna ok kennifeðra en ein. Ok er saga Jóns gullmunnz sú, at austrvegskonungar sæi .xii. mánuðum fyrr stiörnuna á himin koma, en Jesus væri fœddr, ok þickir þat at líkindum fyrir leiðar sakir, þeirar er á millum er Gyðingalandz ok Kalldealandz, at[2] austrvegskonungar hefði þurft .xii. mánuðr til ferðar ok búnaþar. Ok segir Johannes gullmuðr, at konungar kvæmi á fund dróttins, þá er .xii. mánoðr ok .xiii. dagar vóro liðnir frá því, er þeir sá stiörnuna.

En fyrir því at Herodes hafði vandliga spurn[3] haft af austrvegskonungum, á hverium tíma þeir höfðo fyrst stiörnuna sét, þá segir Johannes crisostomus, at konungrinn Herodes ætlaði, at dróttinn væri þá vetrgamall, er konungar kómu til Jórsalaborgar ok hann sendi þá til Bethleem, ok höfðo þá liðit aðrir .xii. mánoðr, þeir er hann hafði verit á fund Augustus keisara. Ok lét Herodes því at sögn Johannes crisostomus tvevetra sveina drepa. En allir aðrir kennifeðr þá segia, at austrvegskonungar sæi eigi fyrr stiörnuna, en dróttinn Jesus væri fœddr, ok fóru[4] þeir á .xii. dögum, ok kómu á enum .xiii. á fund dróttins ok frú sancte Marie með fórnum, sem fyrr var sagt. Ok segia helgir feðr, at þessi ferð hafi miclu skiótari orðit, en menn komi skilning á, at verða mætti nema með [stórum iartegnum[5]. Ok segia menn, at þeir hefði þá fararskióta, er dromedarii heita, ok ero þeir hestar svá skiótir, at þeir fara meira á einum degi, en aðrir eykir[6] tvá daga. En

[1] [at farit *A*; eptir gengit *B*, *C*. [2] ok *St*. [3] *tilf. E; mgl. øvr.* [4] fœri *St*. [5] [stóriartegnum væri *St*. [6] *saal. B*, *C*; hestar *A*; *mgl. St*.

þeir segia, at Herodes hugsaði, at sá sveinn, er stiarna fylgði ok margar spár vóro til rakþar, at konungr væri gyðinga. Þá ætlaði Herodes, at hann [mundi sýnaz mega tvevetr ok einnar nætr, en eigi mundi hann stœrrum hefia eða fœra sinn alldr. Ok þat er Herodes lét drepa ellri sveina ok yngri, en svá sem hann vissi, at dróttinn var gamall [1], þá segia þat ritningar, at hann sýndi í því grimmleik sinn, er hann setti svá mikinn mun fyrir um hans alldr. En þar sem á þickir greina í frásögnum heilagra feðra [2], þá er sá háttr tekinn af vitrum mönnum at segia hváratveggiu frásögn, en dœma hvárki ómætt, en þó þickir þat biartaz ok óerfiðaz, at hafa fleiri manna vitni til máls sönnunar. En þær greinir, er til boðorða eþa mannkosta eða til réttrar trúar koma, þá ero eigi rétt skilþar, nema á samt komi, ok þarf at vita, hver sök til hefir verit, ef annarr hefir þat bannat, er [annarr hefir lofat [3], ok má nauðsyn verða lögum ríkri.

Guðs engill vitraðiz Joseph.

18. En meðan Herodes var til Rómaborgar á þeim misserum, þá vitraðiz guðs engill í svefni Joseph ok mællti til haus, at hann skylldi upp rísa, ok taka sveininn Jesum með sér ok Mariam móþur hans, ok fylgia þeim á Egiptaland, því at Herodes konungr ætlar at ráða [4] sveininum bana ok drepa hann, ef hann verðr fundinn. Eptir þat fóru þau á Egiptaland með [drótni várum [5]. Ok er þat sagt, at í einhverium stað við gǫtu þeira þá stóð eitt fictré mikit ok fornt, svá at af vóro fúnar [6] allar limarnar, ok tréit laut allt til iarðar í móti drótni ok sancte Marie. Ok þá er þau nálguðuz þetta tré, þá reistiz þat upp, [ok vóro grœnar allar limarnar, ok [7] héngu umbverfis á limunum stór sœt epli. Ok þat tré stendr ávallt siðan til

[1] [væri vetrgamall, ok drap af því ellri sveina ok yngri, en svá sem dróttinn var *St.* [2] manna *St.* [3] [í öðrum stað hefir þolat verit *A, B, C.* [4] láta *St.* [5] [domino nostro *St.* [6] fúnaðar *A, B.* [7] [með öllum blóma, svá at þá *St.*

vitnis með blómi sínu, ok fá menn heilsu af alldini því, er[1] af eta.

Þat görðiz ok til tíðinda í þessarri ferð at sumra manna sögn, þá er en helga mær María fór með son sinn á Egiptaland, at kona ein kom í ferð þeira, ok hafði sú tona son sinn með sér ungan, svá at hann drak brióst. Ok á einum degi þá er þau fóro fram hiá borg einni, ok þótti Joseph þar mál at æia fararskiótum sínum utan borgar, ok meþan þau dvölduz þar, þá ferr Joseph í borgina at kaupa þeim vistir, ok með honum kona sú, er í förina hafði komit með þeim Mario. En María gætti sonar hennar, ok hét sá sveinn Dismas. Ok er móðirin var frá farin, þá tók Dismas at grata, ok lét en sæla María hann drecka brióst sitt ok huggaði hann. En er þau kómu á Egiptaland, þá skilðiz sú kona frá þeira föroneyti. Ok er Dismas sonr hennar var fulltíða at alldri, þá gerðiz hann útilegumaðr ok illvirki á Gyðingalandi. Ok þá er dróttinn Jesus var krossfestr, ok .ii. illvirkiar með honum á sína hönd hvárr, ok hét Dismas sá er til hœgri handar var, ok bryggia menn, at sá sé allr einn, er drak brióst sællar Maríu, ok sá er leiðréttiz, þá er annarr illvirki, sá er dróttni var til vinstri handar, guðlastaði Jesum Crist ok fyrirfórst, ok hét sá Gesmas[2].

[1] cf *B. C.* [2] *Den Stockholmske Codex No. 1 qv. af Maríu Saga (E) har her følgende Tillæg:* Enn er svá lesit í einne bók af barndóme vors herra, þá er hann fór til Egiptalandz. Ok einn tíma, er þau dvölduzt aa leidinne í einshverium stad, þá lagdi vor frú sancta María sveininn Jesum nidr hiá sier undir einu óávaxtarsamligu tré. En heilug mær María, sem hun þoldi hungr ok erfiði, þá angrmæddizt hun miök ok mællti med gráti: „Af því at ek trúe, at þú ert guds sonr, svá sem þú létz berazt af mínu holldi ok blódi, eptir því sem guds eingill bodade mier, þá biod þú at þetta palmtré beri ávöxt mier til sadningar ok til iarteigna guddóms þíns.“ Ok sem hun hafdi þetta mællt, þá beygdizt palmtréid bodi sveinsins med nógum ávexti allt til iardar. Enn svá sem vor frú hafdi saman tekit ávöxt af limum þess, þa réttizt þat upp aptr, eptir því sem þat hafde ok ádr

En er dróttinn kom á Egiptaland, þá gerðuz þau tíðindi, at ena fyrstu nótt, er hann var þar, þá féllu skurðgoð af stöllum sínum, svá at í hverju húsi, þar sem skurðgoð vóro inni, þá lá eitthvert á gólfi ok í sundr brotið. Ok af dróttins tilkvámu á Egiptaland, þá tókz af þeim Egiptalandzmönnum þat áfelli, er áðr hafði nöckura hríð á legit á því fólki, síþan er Moises fór þaðan, at hver kona fœddi dautt et fyrsta barn, er hon ól, ok öll berkvikvendi[1] fœddu ok dauðan frumgetnat[2] sinn. En er dróttinn Jesus ok en helgazta drótning María kom á Egiptaland, þá tókz af þetta dauða álag, fyrir því at sá var þar þá kominn, er alla leysti frá eilífum dauða til eilífs lífs. En þeir [taka þá lausn, er til[3] þióna.

Um flótta greinir.

19. En fyrir hverja sök flýði Jesus Cristr undan ófriði Herodes konungs, þar sem hann kom þess eyrendis í heiminn, at láta pínaz til hiálpar öllu mannkyni? Fimm ero flóttagreinir. En fyrsta flóttagrein er varúðar[4] flótti, þá er maðr flýr undan ok varaz at taka mein af óvinum sínum, ok forðar sér svá við grandi ok öðrum við synd. Ok fyrir þessa sök flýði dróttinn undan ófriði Herodes konungs. Annarr heitir lítillætis flótti, ok hafa þenna höfðingiar, þeir er fyrir lítillætis sakir láta þat valld ok ríki, er þeir eigu, ok lægia sic fyrir guðs sakir ok gefa sic í annars

fyrr stadit. Á einum tíma í þessi sömu ferd þolde Joseph ógrligan þorsta af erfide ok hita. Þá leiddi þurr iörd af sier kelldu eptir bode sveinsins Jesu. Svá er enn lesit, at í þessum sama veg í nockurum hellisskúta, er þau höfdu tekit sier herbergi, þá gengu út af þeim helli tveir hrædiligir drekar, ok er þau María ok Joseph litu þessa hrædiligu sýn, hrædduzt þau miök. Sídan eptir bode sveinsins Jesu flýdu þessir drekar brott frá þeim ok sa eydimerkr med allri hógværi ok hneigdum höfdum. Hier med vard enn sá atburdr, at einn leo kom til þeira af skógi, er þau vóru sa þeim sama veg, ok var hann þeim þiónustufullr allt til þess, er þau kuomu sa Egiptaland.

[1] kvikvendi *St.* [2] frumburð *A.* [3] [allir taka lausn, er til hans *St.* [4] varygðar *A*, *B*.

valld, ok ganga í klaustr[1] ok flýia heiminn ok alla hans blíðu. Enn þriði heitir miskunnar flótti eþa millde flótti, ok hafa þann góðir menn í eptirglíking [dróttinligra dœma[2], er hann flýði á Egiptaland ok gaf sínum mönnum þau dœmi, at þeir vægði[3] um stundar sakir undan ófriði óvina sinna, til þess at síðan mætti þeir með sinni[4] guþligri ok sannligri kenningu meira góðu á leið koma [til fulltings við guðs kristni. Sem Páll postuli gerði, þá er hann flýði or Damasko, eigi fyrir hrœzlo sakir, helldr fyrir því at hann mætti þar síðarr meira góðu á leið koma eða í bráð annars staðar[5]. Þá er enn fiórði flótti, sá er raun er mörgum ólygnazt, hvílícr er, ok heitir sá hrœzlu flótti, er[6] maðr flýr fyrir hrœzlu sakir, sem dróttinn segir frá í guðspialli, at leigumaðr [sá hafi, er[7] flýr þegar frá hiörðinni, er vargrinn kemr. Enn fimti er kallaðr ofmetnaðar flótti, ok hefir sá maðr raun ok vitorð af[8] þeim flótta, er hann þickiz[9] betri en aðrir menn, ok því fyrirlítr hann aðra menn, ok þickia sér aðrir syndugir hiá sér ok eigi makligir at vera ásamt við sik, ok flýr fyrir því samvistu annarra manna. Ok er þessa flótta getið í guþspialli. Þar er sagt frá yfirgyþingi einum, at hann váttaði, at hann væri framarr [at sér[10] en aðrir menn, ok þótti [sá maðr, er bersyndugr var ok svá bað fyrir sér, at guð skylldi líkna honum, eigi[11] verðr at vera ásamt við sik[12]. Ok af iðrun [ens bersynduga mannz[13] þá sagði guð, at hann var hólpinn fyrir guði, en sá er góðr þóttiz, varð berr at höfuðsynd[14].

Engill vitraðiz Joseph.

20. Þat er sagt, at dróttinn Jesus var .vii. vetr á

[1] klaustra *St.* [2] [dróttins *St.* [3] vægi *C.* [4] *mgl. St.* [5] [þar enn í öðrum stöðum *St.* [6] *saal. B, C*; ef *A*; ok *St.* [7] [sé sá er hann *St.* [8] á *A, B.* [9] þóttiz *St.* [10] [*mgl. St.* [11] em ek *tilf. B.* [12] þik *B*; [honum sá maðr, er bersyndugr var, lágr hiá sér, ok svá bað sá fyrir sér, at guþ skylldi líkna honum óverðum. En hinum þótti hann eigi verðr at vera ásamt við sik *St.* [13] [sinni *de ovr.* [14] höfutsynda lífi *St.*

Egiptalandi. Ok þá er hann var þar, varð sá atburðr, at guðs engill kom ok vitraðiz Joseph [1] ok sagði svá [2]: „Tak þú sveininn ok móður hans, ok far með hann aptr á Gyðingaland, fyrir því at nú ero þeir andaðir, er hann villdu hafa at dauðamanni. Eptir þetta fór Joseph at boði engilsins heim á Jórsalaland.

Ok hafði nöckurum vetrum áðr dáit Herodes herfiligum dauða, svá at holld hans bólgnaði, ok sprungu sár á, ok féllu maðkar or sárunum. Ok þá er hann sótti þetta mein, þá fór hann þangat, sem heit vötn spruttu or iörðu, ok ætlaði sér þar nöckura frá af, ok þar spurði hann, at gyðingar fögnuðu miök [3], ef hann dœi. Ok þá bauð hann til sín sonum enna ríkuztu manna, ok létz vilia þeim scemð bióða ok virðing [4]. Ok er þeir kómo, lét hann þá setia í myrqvastofu [5]. Ok er at honum leið, þá bað hann Saloma drótningu [6] systur sína, at hon léti drepa þá ena ungu menn alla, til þess, ef hann dœi, at þat væri yfirbragð á, at gyþingar gréti hans dauða. En þat illviliaboð hans var eigi haft [7], ok þá er hann var dauðr, þá gaf Saloma þeim öllum frelsi ok grið, ok fóro þeir heim til feðra sinna.

En er Joseph kom heim á Gyðingaland, þá spurði hann, at Archelaus son Herodes konungs hafði ríki um Jórsalaborg ok helming allz ríkis föður sins, er hann hafði haft, ok ef hann villdi vera ógrimmari maðr en faðir hans, þá var honum vænt [8] af Augusto keisara öllu Gyðingalandi. Ok fyrir því at Archelaus var grimmr maðr, þá þorði hann Joseph eigi þangat at fara í hans ríki, ok fór hann þá í Galilea herað til Nazareth. Ok var þar dróttinn Jseus uppfœddr, ok fyrir þá sök var hann kallaðr Jesus enn naddverski.

[1] í svefni *tilf. St.* [2] Accipe puerum et matrem eius *tilf. St.* [3] dauða hans *tilf. St.* [4] ef þeir qvæmi til hans *tilf. St.* [5] ok þóttiz svá makliga hryggva gyðinga frá fagnaði píslar hans ok dauða *tilf. St.* [6] *mgl. evr.* [7] gort *St.* [8] *saal. St., A, B*; heitið *C.*

Frá Maríó.

21. En meþan dróttinn várr var þessa heims, þá fylgði en sæla María móþir hans honum ávallt, hvar sem hann fór, ok nam at honum alla speki ok gœzku, svá sem framarst má nema ok muna, ok miklu framarr en hverr annarra heilagra manna. En þó at guþ veitti henni þessa luti[1], þá mat hon sik eigi mikils, helldr [var hon[2] þess at lítillátari ávallt í sinni atferð allri, sem guð veitti henni meiri dýrð. Guðs píningarváttar, þeir er taka píningar af vándum mönnum fyrir guðs sakir, þá taka þeir óumrœðiliga dýrð fyrir af guði. En þó hefir María þessa dýrð framarr [en aðrir helgir menn, því at aðrir helgir menn[3] tóku píning á líkam sínum, en [önd þeira ok hugr fagnaði píslum, en[4] önd sancte Maríe var pínd, þá er hon sá augum sínum á, er sonr hennar várr dróttinn var [píndr ok[5] krossfestr. En þat má at líkindum marka[6], hversu sar henni mundi sú sýn vera, at siá einga[7] son sinn píndan, þann er hon hafði getinn af helgum anda, ok hon vissi hann hafa allan guþdóm með þeim líkam, er hann tók af hennar holldi, er öðrum mönnum fellr nær, þó at lítit sé í mein gert barni þeira, því er af syndum er getið, ok siálfr hefir lítils kosti. En þeim mun unni sæl María sínum syni meiri ást ok helgari, sem hann hafði verit nálægri henni en öðrum mönnum. En eigi er sagt, at hon görði iartegnir í lífi sínu líkamligar[8], því at líf hennar allt var iartegnum œðra, af því at vándir menn göra iartegnir stundum sem góþir menn. En ecki var þess í lífi Maríe, er vándir menn of[9] hafi,

[1] umfram alla menn aðra, er hon náði framarr andligum ástgiöfum guðs en aðrir, því at henni var skemtun ok fagnaðr at öllum góðum lutum. En (hon) mátti af því ecki misgera, at hiartat hennar var svá orðit hreint, síðan er hon gat son guðs, at hugrinn kom á ecki saurugt né ólofat ok girntiz enskis nema góðs. En þó at guð veitti henni þessa luti *tilf. St.* [2] [*mgl. St.* [3] [píningarváttum, því at allir píningarváttar *St.* [4] [*mgl ovr.* [5] [*mgl. St.* [6] ráða *St.* [7] *saal. B*; enga *St*; einka *A, C.* [8] líkamliga *St.* [9] *tilf. A, B.*

en mart helgara en góþir menn [of nái[1]. En þó er ein iartein hennar helgari ok œðri en allar aðrar heilagra manna iartegnir, sú er hon bar [dróttin várn[2], þann er allar iartegnir ok alla miskunn veitir öllum helgum mönnum. Ok þat alt gott[3], er guð hefir veitt til miskunnar í hingatkvámu sonar síns, þá höfum vér af henne hlotið, því at guþ kaus hana af öllum meyium ok konum sér til móþur. Eða hvat of iafni öðrum mönnum við hana, þar er hon hefir svá myklu meiri návistu hafða við guþdóminn siálfan en aðrir menn, er þeir náðu framazt[4], er sá Jesum Crist, er bæði er guð ok maðr, eða heyrðu orð hans eða vóro ásamt í herbergi[5] með honum, ok áttu mat við hann ok svefn. En María náði því framarr, at hon hafði hann .ix. mánuðr sér í qviði, ok tók hann af hennar holldi allt líkamlict eðli. Ok svá sem allir lutir urðu at helgum dómum, þeir [er drótni várum urðu nálægir, sem etan, er hann var í lagðr, þá er hann var barn, eða klæði hans eða margir lutir aðrir, þeir[6] sem hann villdi, at menn tœki iartegnir af, þá má af sliku marka, hversu heilög mær guðs móþir er, er alla æfi hafði guði þiónat, ok líkari var guðs englum en mönnum í atferð sinni þegar, áðr hon bæri[7] dróttin, ok náði svá mikilli samvistu við guð, at hon hafði hann sér fyrir briósti skrýddan sínum líkama.

Þá er skipt var ríki með sonum Herodes.

22. Þá er Archelaus hafði ríki eptir Herodem föður sinn, hálft Gyðingaland, þá hafði Herodes bróþir hans Galilea herað, ok er þat fiórðungr Gyþingalandz. Ituream ok Traconitidem hafði Philippus bróþir þeira, ok er þat annarr fiórþungr ríkisins. Þrír hafa verit konungar á Jórsalalandi með Herodes nafni. Fyrst var Herodes enn gamli, er kallaðr var Askalonita, hann lét drepa sveina í Bethleem,

[1] [*saal. A, B;* nai *C*; hafi *St.* [2] [mær son dróttin várn guð ok mann í þenna heim *St* [3] *mgl. St.* [4] hér í heimi *tilf. St.* [5] hans herbergium *St.* [6] [*mgl. St.* [7] bar *St.*

ok var einn yfir öllu Gyþingalandi. Annarr Herodes var son ens gamla Herodes, sá var kallaðr Antipas, hann hafði Galileam, sem áðr var sagt. hann lét drepa Jón baptista ok samþyccðiz Pilato um písl dróttins. Þriði Herodes var kallaðr Agrippa, hann var sonr Aristoboli, sonar Herodes ens gamla. Herodes Agrippa lét höggva [1] Jacobum postula bróður Johannes ok setia Petrum í myrqvastofu, áðr [2] guðs engill kom ok leysti hann þaðan. En er Archelaus hafði halft ríki .ix. vetr, þá var fyrir sakir grimmleiks hans tekit af honum ríkit, ok skipaði Augustus keisari þá [fióra höfðingia [3] yfir allt Gyðingaland, ok hafði þá sinn fiórþung hverr þeira. Höfðu þeir Herodes Antipas ok Philippus bróþr hans þat af ríki, sem áðr var sagt, en Pilatus iarl hafði þann fiórþung landz, er Jórsalaborg stendr á, en Lisanias hafði einn fiorðung. Ok hölldu þessir allir höfðingiar riki af Tiberio keisara, þá er Johannes baptista var við ána Jordan, ok var þat á fimtánda ári ríkis Tiberius keisara, er Johannes tóc at boða vazskírn. Ok hefir Jón baptista þá skort varla tvá vetr á þrítugan, fyrir því at dróttinn Jesus Cristr var .vi. mánuðum yngri en Jón baptista. En síðan er dróttinn var fœddr, þá lifði ok réð fyrir Rómaborgar riki Augustus keisari .xiiii. vetr, ok tók Tiberius eptir hann riki, ok var þetta á fimtánda ári hans ríkis.

Frá skírn dróttins.

23. En er dróttinn Jesus Cristr hafði .ix. vetr ok .xx. ok þrettán dögum meir, þá var hann skírðr af Johanne baptista í Jórdan þrettánda dag ióla. Ok þá er .xii. mánuðr vóro þaðan [4] liðnir ok annan þrettánda dag ióla þá görði dróttinn vín or vatni litlu fyrir páska. Þat vár eptir þá lét Herodes Antipas setia Johan baptista í myrkvastofo. Ok liðu þá .xii. mánoðr svá, at Johan var í varðveizlu konungsins, en nær páskum annat várit þá var hann högg-

[1] drepa *A.* [2] *saal. C, St;* þá er *A, B.* [3] [þrimr höfðingium *C.* [4] *mgl. St.*

vinn í myrkvastofunni. Ok at liðnum .xii. mánuðum frá písl Johannes baptista, þá var dróttinn Jesus Cristr píndr at páskum. Ok eptir[1] þessi tölu þá verðr alldr dróttins Jesu Cristz frá fyrsta jóladegi, ok bar hann þá á dróttinsdag, [þess er hann var fœddr á[2], .xxx. vetra ok .ii. vetr ok þat ens þriðia árs, er varð[3] frá jóladegi til páska. En Johan gullmuðr segir, at dróttinn hafi lifat hér í heimi þriá vetr hins fiórða tigar, ok þat af enum fiórða, er þá var frá jóladegi til páska. En þessa áratölu hefr Johan eigi á jóladegi fyrsta, sem aðrir menn þeir er sagt hafa alldr dróttins. hann hefr þessa áratölu Maríu messu, þá er Gabriel engill boðaði frú sancte Marie holdgun guðs sonar, ok telr Johan þá níu mánuðr, er Jesus, sannr guð ok sannr maðr, var í móður kviði, ok kallar hann þann einn vetr, fyrir því at [þat er meiri hlutr missera[4], ok verðr með þessi tölu ok atferð Johan gullmuðr samðyckr við aðra [menn um[5] áratölu dróttins. Ok er siá áratala af enum œztum ok enum skynsömuztum kennifeðrum halldin of alldr dróttins vars, at frá því er hann holldgaðiz in annunciatione sancte Marie hafi hann lifat .xxx. ára ok .iii. vetr fulla, ok hefiaz þá öll ár á þeim dýrðardegi, er Gabriel var sendr til eanar sælu Maríu. Ok þaðan ífrá at liðnum þrimr vetrum ens fiórða tigar, þá var dróttinn á þeim sama degi krossfestr til hiálpar ok lausnar öllu mannkyni. Nú hafa þessa tölu ok trú of alldr dróttinligrar hérvistar hverr pávi ritat eptir annan ok halldit, ok allir Rómveriar [þeim samþyckir á þat[6] verit, þó at nöckurir fróðir menn segi annan veg [písl hans[7] verit hafa. Ok á þeim kennimanna fundi, er Innoncencius pávi var á, ok .ii. patriarchar með honum, annarr af Jórsölum en annarr af Miklagarði, ok með þeim erchibyskupar .ii. [ens átta tigar ok[8] lýðbyskupar .ii. ok .xx.

[1] at *St.* [2] [Ok verþa þæss á milli er hann var fœddr *St.* [3] verðr *St.* [4] [þá er meiri hlutr missara eptir en af er *St.* [5] [of *St.* [6] [samþyckir *St.* [7] [*mgl. St.* [8] [ok .xx. *St.*

ens fimta hundraðs, ok [1] ábótar með príorum á níunda hundraði, en ótal annarra meistara ok klerka, er um allan heim höfðu til Rómaborgar farit at sœkia þenna fund at boði Innocentius páva, er enn þriði var með því nafni í postola [2] sæti, þá var þessi áratala dróttinligs alldrs höfð [3], at þaðan af talit, hversu margir vetr liðit höfðu frá holdgan dróttins, þá er þessi kennimanna fundr var í Latrán. Ok var þá þúsund vetra ok .cc. ok .xv. vetr liðnir frá holdgun dróttins.

Frá píning dróttins.

24. Þat váttar enn sæli Johannes postoli, at en sæla mær María var við stödd, er dróttinn var krossfestr. Ok má þat hverr maðr siá, er nöckura ætlun kann ok hugsun, hversu myclu helldr hon mundi vilia taka [siálf allar [4] píningar á sinn [5] líkama, helldr en siá son sinn píndan, þann er hon unni myclu meira en siálfri sér. Nú er af því kennar píning myclu meiri ok helgari en annarra manna, at önd hennar var myclu sárari við dauða dróttins sonar síns, en engi maðr megi kenna á sínum líkama. Ok má enn vá miúkhiartaðr maðr ok hugvitr [næst um [6] komaz at ætla um hennar sárleik, þá er hann sér á píslarmerki [7] síns lausnara, at varla mun hann mega vatni hallda, ef hann hugleiþir vandliga mikilleika guþs píningar, ok er þat [8] vitnisburðr at eins, hversu mikil [8] raun var sællar Maríe at siá til meinlæti, þau er guð bar á sínum píslardegi, ok siá þat blóð, er dundi or sárum dróttins, þá er hann var krossfestr [9].

Ok segia ritningar, at drótni hafi .v. sinnum blóð runnit. Fyrst er hann var skírðr umskurðarskírn; ok um dróttina áðr hann væri handtekinn, þá sveittiz hann blóði á þeim sinni; et þriðia sinn, þá er hann var bundinn við

[1] traðz einn undir ok dó. En fimtán *tilf. St.* [2] þeira *St.* [3] sett *St.* [4] [*mgl. St.* [5] sic ok á sínum *St.* [6] [*saal. St, A*; næst of *B*; næst *C.* [7] píslarmark *A.* [8] *mgl. St.* [9] *saal. A, B*; píndr ok krossfestr *C*; píndr *St.*

stólpa ok barðr; fiórða sinn, þá er hann var krossfestr, ok hendr hans ok fœtr vóro negldir[1] á krossinn; it fimta sinn, er Longinus lagði spióti á síðu honum[2], ok rann or sárinu blóð ok vatn.

Svá segir enn helgi Johannes postuli, at þá er allir aðrir guðs ástvinir höfðu flýit fyrir hrœzlu sakir, þá stóð en helga mær María guðs getara hiá krossinum til hœgri handar syni sínum, þar sem hann hœck á trénu[3], en Jón postuli systurson hennar til annarrar handar guði[4]. Ok áðr en dróttinn léti líf sitt, svá at öndin skilðiz við líkamann, þá mællti hann til móður sinnar ok til Johannes postula frænda síns, ok bauð[5], at María skylldi vera Johanni í móður stað, en Johannes henni í sonar stað. Eptir þat dó Jesus Cristr dróttinn várr líkams dauða á krossinum helga, ok [hafði þá María móðir hans .vii. vetr ens fimta tigar[6]. ok lifði síþan .ix. vetr at flestra manna sögn.

En laugardaginn eptir er dróttinn hafði áðr píndr verit friádaginn, þá vóro allir guðs ástvinir með ifa um hans upprisu ok trúðu eigi til fullz, nema en helgazta [mær María móþir dróttins várs[7], hon ifaði alldri um dróttins upprisu ok almátt, ok var hon ein þann laugardag af öllum þeim mönnum, er þá vóro í heiminum, með réttri trú. Ok er þat þaðan af tekit, [er henni er[8] laugardagr mest halldinn

[1] negldar *St.* [2] hans *St.* [3] krossinum helga *St.* [4] *E. tilf. her:* Svá stendr ok ritad, at sá Dismas, er fyrr var getid ok sér bad myskunnar aa daudastundu sinne, sem hann var sampíndr vorum herra Jesu Cristo til hœgri handar, fécк svá mikla myskunn, at hann kom fyrstr manna í paradiso, sídan Adam var brott rekinn, ok hyggia menn, at hann hafe þess miök at notid, at gud mætti eigi fyrir myskunn sína þat vita, at sá týndizt, sem hans mötunautr hafde meir en at matbordi verit, þat er af siálfu módurbrióstinu. [5] bað *A.* [6] [var þá María móðir hans hálffimtug at alldri *ovr.* [7] [ok hin sælazta, hin dýrdligazta ok hin mætazta ok hin sætazta eilífliga blezut mær ok módir iungfrú sancta María *E.* [8] [med ödrum skynsamligum greinum, sem sídar segir ok finnazt megu í iar-

í hverri viku, ef eigi er einvirðis önnur tíðagerð þá til sett. En á fyrsta páschadegi, þá er dróttinn reis upp af dauða, í þann tíma dœgra sem ritningar vísa til, þá vitraðiz hann sínum ástvinum, ok hyggia menn þat, at hann hafi vitraz einvirðis[1] Marie móður sinni, þó at guðspiöll greini eigi atburði um þat í sinni frásögn. Ok má svá hug eptir renna, at þeim mun sárari sem henni var písl sonar síns en öllum öðrum hans ástvinum, þeim mun meiri fagnaðr varð henni ok at hans upprisu [en öllum öðrum hans ástvinum[2]. Eptir písl dróttins várs ok upprisu þá fylgði María dróining postolom guðs, ok varðveitti mest ráð hennar Jón postoli[3], svá sem dróttinn hafði boþit honum, at hann skylldi henni þióna sem sinni móður.

Meþan María dróttning var í þessum heimi, þá var hon í þeim stöðum, er Cristr var borinn eða píndr eþa hann steig upp til himna, eþa fór þar í milli, til þess at hann skylldi alldregi fyrnaz stórmerki dróttins vars. Ok má þaðan af siá hita ástar þeirar, er hon hafði, er henni þótti hverr staðrinn unaðsamligr, sá er dróttinn Jesus Cristr hafði til komit ok nöckut til stórmerkia orþit í hans þarkvámu. En er María hafði .ix. vetr lifat eptir píning dróttins Jesu Cristz, at flestra manna sögn, ok var þá orðin vetri minnr[4] en hálfsextug, þá kom siálfr dróttinn Jesus Cristr ok bauð henni til eilífs fagnaðar í himinríkis dýrð.

Um framför Marie.

25. Á þeim degi er en dýra drótning himins ok iarðar en sæla mær María andaðiz, þá vóro þar við staddir allir postolar guðs Ok segia svá fróþir kennifeðr, at hvar sem hverr þeira var áðr staddr postolanna, þá var hann þaðan uppnuminn með engiligu fulltingi ok settr þar niðr, sem en sæla María andaðiz. Eptir þeiri líkingu sem guþs

teignum vorrar frú sancte Marie, þar sem ritad er af laugardegi, at henne sie *E.*

[1] *mgl. St.* [2] [*mgl. St.* [3] ok guðspiallamaðr *tilf. A.* [4] meirr *St.*

engill gerði við Abbacuc spámann, þá er hann fœrði verkmönnum sínum vist. Þá com guþs engill sendr af guði, ok tóc hann Abbacuc upp ok bar hann eptir lopti margar dagleiðir á lítilli stundu, ok setti hann á dýragrôf þá niðr í Babilon enni miclu, sem Daniel spámaðr var í settr. Ok bauð engillinn, at hann skylldi fá Daniel þá vist til dögurðar, sem hann hafði áðr ætlat verkmönnum sínum. Ok þá er Daniel var mettr, þá bar engillinn hann aptr ok setti hann niðr á Gyðingaland[1]. Sumir fróðir menn segia, at guþ hafi [þat áðr vitrað[2] postolum sínum, at þeir skyllde[3] allir á þeim degi, er en sæla ok en dýrliga mær María andaðiz, vera komnir í þann dal, er heitir Vallis Josaphat, ok hefir þá þeira ferð verit eptir manndóms[4] eðli. Ok ero margar frásagnir, sem segir enn helgi Jeronimus prestr, um þenna atburð. En flestir þocka, at þeira ferð hafi með meira flýti ok iartegnum verit en minnum.

En þat er allra manna sögn, at þeir vóru þar við staddir, sem en sæla María andaðiz, fyrir því at hon andaðiz fyrri en þeir skiptiz[5] til landa, fyrir því at þat var .xii. vetrum eptir písl dróttins vârs. Ok á hverium .xii. mánuðum höfðu þeir fund sín á millum, þann er þeir kómo til Jórsalaborgar, ok fóro á en[6] næstu lönd ok heruð, þau er liggia[7] við Jórsalaland, ok er þó ecki kallat, at þeir skilðiz[8] til landa, meþan þeir höfðu þessa stefnu. Ok á síðarsta fundi þá réðu þeir skilnað sinn ok brottferð til fiarlægra landa, ok þá ortu þeir Credo in deum, til þess at allir kendi þeir einn veg at trúa á guþ, ok skylldi við þessi trú orð engi síðan við leggia né af taka, ok þeir lutir, er þar vóru boðnir, skylldu[9] eigi breytaz, svá sem þat, er nú er á stórþingum upp tekit eða prestastefnum, er öllum skyllt at hallda, þar sem enir vitruztu menn hvers landz eða ríkis finnaz at. En .iii. vetrum áðr hafðe en

[1] *saal. St, C*; Gyðingalandi *A, B.* [2] [áðr vitraz *St.* [3] skylldu *A.* [4] Manases *St.* [5] skiptuz *A.* [6] enu *St.* [7] í nánd *tilf. A.* [8] skiptiz *A.* [9] skylldi *St.*

dýra drótning María andaz at hiá verðndum öllum postolum guðs. En Jacobus postoli Johannes bróþir var fyrr kallaðr af heimi, en en sæla María andaðiz, ok com hann með almátkum lausnara drótni várum Jesu Cristo í móti sinni sællar Marie guðs móþur ok siálfs síns móþursystur.

Þat finz opt í sögum heilagra manna, at guþs englar koma ok vitraz í andláti þeira með miclum ilm ok liósi, ok þeir er hiá standa, kenna himneskan ilm eþa heyra fagran söng, eþa siá biart liós. En ef dróttinn Jesus Cristr veitir opt micla dýrð í andláti þræla sinna eða þióna, þá megum vér at líkindum ráða[1] þaðan af, hversu mikla dýrð hann munde veita í andláti móþur sinnar, er drótning er allra heilagra manna, eða elligar hefði hann eigi halldit lög sin siálfr, þau er hann setti, fyrir því at hann bauð hverium manni at vegsama föþur sinn ok móþur. Af því skulom vér trúa, at sá, er com lögin at fylla en eigi at eyða þeim, [dróttinn siálfr[2] Jesus Cristr, fór í mót önd móþur sinnar með allri himna dýrð ok óumræðiligum ilm, ok var af þeim mönnum, er við andlát guðs móður vóro staddir, at sumra manna frásögn [þeira er hiá vóru[3], en allra manna trú[4], sén ok heyrð ok kend öll sú dýrð himneskra fagnaða, er menn megu bera eða standaz at siá eða heyra líkamliga. En önd hennar var upphafin yfir öll engla fylki, ok lúta allir englar henni, ok allir helgir menn á himni. En líkami sællar Marie var iarðaðr í dal þeim, er heitir Vallis Josaphat. Þar var síðan[5] dýrlig kirkia gör henni til dýrðar. En nú er gröf hennar tóm fundin.

(*Um dal Josaphat.*)

26. Staðr sá, er en helga mær María andaðiz í, heitir, sem áðr var sagt, Vallis Josaphat. Hann liggr á milli fialla[6] þeira, er annat heitir Oliveti en annat Sion.

[1] ætla *A*; marka *B*, *C*. [2] [dominus noster *St.* [3] [*mgl. øvr.* [4] trúan. Ok væri *St.* [5] *Her begynder atter D.* [6] tveggia *tilf. A.*

En öðrum megin Sion stendr Jórsalaborg, ok iafnt í fiallzhlíþinni. Ok hafði Davið konungr látið gera turn háfan í borginni, sá er yfir bar at hæð alla turna, þá er í borginni vóru, ok tóc sá turn nafn af fiallinu því, er borgin stóð í, ok hét Sion. Ok er af því Jórsalaborg opt í bócum kölluð Sion. En af því fialli Oliveti steig dróttinn Jesus til himna.

Þat er sögn heilagra ritninga, at dómr enn efzti, sá er dróttinn skal dœma um allt mannkyn, skal þar vera í loptinu uppi yfir dalinum Josaphat, ok horfir[1] en vinstri hönd dróttins til iarðar, en hœgri til himins. Ok skal þó ecki skact né hallt vera, fyrir því at [iafnhœgt er hugnum at renna[2] til himins sem til iarðar, austr sem vestr, norðr sem suðr, ok hvergi ferr hann hallr, hvert sem hann rennir[3]. En þá er öndin hefir tekit líkama í öðru lífi, þann enn sama sem hann bar hér í heimi, þá skulo líkamir góþra manna taka ferfallda[4] prýðe, því at hverr maðr er skapaðr af fiórum höfutskepnum, elldi ok lopti, vatni ok iörðu. Ok ero þessi efni saman færð til allra líkamligra luta af guði, en önd er af öngu efni sköput. En líkami sá er guði hefir þiónat þessa heims, þá tekr hann þessi laun[5] á dómsdegi, at hann verðr svá léttfœrr ok skiótr sem hugr mannz; svá gagnfœrr ok smugull[6], at [hann ferr í gegnum allt þat er hann vill sem englar[7], þó at it styrkazta fiall væri fyrir, þá ferr hann þegar í gegnum ok þröngvir þó öngvan stað eða minkar[8] ecki rúm, þó at hann sé í[9]. Hann skal vera .vii. lutum biartari en sól, lifa [þaðan frá[7] án siúkleika ok [án allri meinsemi, hrumaz hann alldregi né hrörnar, öngu sýtir hann né kvíðir, því at allt hefir hann, eptir því sem hann beiþir. En hann sér augum sínum alla, góða luti ok óumrœðiligar dróttins dýrþir, ok er hann yfir settr alla

[1] horfi *A*. [2] [*saal. St, D*; iafnerfitt (iafnt *C*) er at renna huginum *A, B, C*. [3] reiðir *St*. [4] þrefallda *St*. [5] síns erfiðis *tilf. St*. [6] smásmugall *ovr*. [7] [*mgl. ovr*. [8] miclar *St*. [9] sem hugr mannz *tilf. St*.

þessa luti, því at hann er inngenginn í fögnut dróttins síns, ok skal hann lifa at eilífu ok[1] ríkia með guði almátkum ok fagna án enda. En hverr mætti[2] þessu trúa, at sá enn sami líkami, er nú má eigi einn faðm lypta sér af iörðu, svá at hann falli eigi aptr til hennar, muni[3] svá greiðfœrr[4] verþa sem hugr ok iafnt mega eptir lopti fara sem iörðu, ok þessa alla nattúru ok eðli[5] taka, sem áðr var sagt[6], nema dróttinn Jesus Cristr, er bæði er guð ok maðr[7], hefði allt þetta[8] sýnt [með dœmum[9] í hérvist sinni.

Fyrir písl sína sýnde hann léttfœri lícama várra, er vér skolum hafa eptir upprisu, þá er hann géck þurrum fótum um siá, ok gaf þat ok Petro postola, at hans líkami géck á vatni sem á landi, meðan hann trúðe ifalaust at hlýða mundi, en hann seig niðr, þegar er hann hræddiz ógn siávarins, en gleymde þá meirr þeim fagnaði, er hann varþ feginn af sýn dróttins. Þessi líkami var getinn af mannligri óstyrkt[10]. En sá [hinn sami líkami[11]], er getinn var af Maríu meyiu án synd, þurfti eigi rúm, því at þá er hann lét beraz frá henni at óbrugðnum meydómi hennar, sem fyrr var sagt, þá sýnde hann, hvert eðli líkamir manna skolu[12] hafa eptir upprisu, þeir er í fagnaði lifa með guðe, ok þar kemr engi, nema áðr sé hann hreinsaðr frá öllum syndum.

Eptir upprisu dróttins com hann siálfr til lærisveina sinna at luctum durum, ok sýnde þeim þann sama líkama, er krossfestr var, ok bað Thomas postola taka hendi sinni á örrunum, þar sem naglarnir höfðu í gegnum staðit, ok

[1] [*mgl. ovr.* [2] megi *St.* [3] [En ef honum verðr af nöckurum umbúningi lypt, þá dettr hann þegar niðr til hennar, því at hann þyngiz af eðli iarþarinnar, er hann var or skapaðr. En hverr megi þessu trúa, at hann megi *St.* [4] gladfœrr *C.* [5] at *tilf. St.* [6] bæði um biartleik ok unað, en nú er engi svá sæll, at eigi verði nöckut honum í móti vilia; hann veit sic sárliga deyia skulo, því at hann var girndargetnaðe getinn sem hverr annarr *tilf. St.* [7] nema hann *tilf. St.* [8] eðli ok nattúru *tilf. St.* [9] [*mgl. St.* [10] [*mgl. ovr.* [11] *tilf. ovr.* [12] skylldu *St.*

svá á síðusárit[1]. Svá er ok lesit, at Thomas kom til Dionisius ok brúðar hans at luctum durum ok byrgðu húsi, því er þau hvílldu í.

En þat er sagt, at líkamir manna skuli vera biartir sem sól, en hon er þá .vii. lutum biartari en nú. Þat sýnde dróttinn á fiallinu, þá er hann bauð, at Petrus postoli ok Johannes ok Jacobus skylldu ganga upp á fiallit með honum [frá öðrum mönnum[2]. Ok þá er þeir kómo upp á Tabor[3], þá sýnde dróttinn Jesus Cristr þeim sinn líkama biartan sem sól, ok klæði sín hvít sem snió[4], ok var þá þeim Petro sýnd sú fegrð, er góðra manna líkamir skulo hafa eptir enn efzta dóm. Ifalaust er, at öllum réttrúoðum mönnum gefz líf eilift ok endalauss fagnaðr með almátkum guðe, þar sem öllum góðum ok réttlátum er til boðit á dómsdegi. Ok þat it sama líf sýnde dróttinn eptir upprisu sína, ok sagði frá at góþir menn skylldu hafa.

Nú ero þessar .iiii. ástgiafar veittar líkömum góðra manna í andligu lífi. En öndin tekr þrefallda prýði af guði, því at hon er með þrennu afli sköpuð, henni er gefin skynsemi, fýsi ok bræði. En maþrinn allr saman er skapaðr eptir líkneskio heilagrar þrenningar ok glikingu guðs. En hvat er þat at segia, at maðr beri líkneskiu guþs, þar sem guð er í öllum stöðum senn[5], ok eptir guðdóms eðli má honum eigi limo ætla. [Hvat skal þá heita hans líkneskia, þat er maðrinn berr? Giafar þær eru kallaðar líkneski guðs, er nattúrugiafar heita, ok sameiginligar eru góðum mönnum ok vándum[6]. Þat er afl, vit ok fríðleikr, ok allt þat er hafa má góðr maðr, svá at eigi minnkiz verðleikr hans [við fyrir guði[7], ok vándr maðr slíkt it sama, svá at

[1] Örrin vóro há á at taka, þau er bœtt höfðu of druknar syndir várar *tilf. St.* [2] [*mgl. St.* [3] ok Hermon *tilf. St.* [4] *saal. A, B, D;* sniór *C;* sniár *St.* [5] *mgl. øvr.* [6] [Hvat megi maðr þá heita líkneski guðs? Ef þetta, sem vér höfum af guði þegit. heita nattúrugiafar, ok ero sameiginligar með góðum mönnum ok illum *St.* [7] [*saal. St, D;* við guð *C;* við til guðs *A. B.*

eigi œxliz[1] hans verþleikr [við fyrir guði[2]. Nú er þetta kallað guðs líkneski, fyrir því at guð er svá sterkr, at hann verðr til enskis aflvani, því at hann er almáttigr, hann er kallaðr spekin siálf, fríðari ok fegri en allt annat, ok svá langt umfram í öllum lutum, at öngri má samvirðingu til koma ok öngva má ætlun á hafa. Ok er maþrinn með þeima hætti guðs líkneskia, at öngum er allz varnat af þessum giöfum líkamligs eðlis.

En hvat skilr líkneskiu guðs ok líking[3]? Líking guðs ero kallaðar andligar giafar hans, þær er öngvir megu hafa nema góðir menn, ok eigi eru sameiginligar með vándum mönnum, þat er [styrkð við freistni fiandans[4], þolinmœði við motgörðarmenn sína, réttlæti um alla luti, [hóf ok stilling[5] við allt, [fyrir því at[6] svá segir heilog ritning, at ecki er verk heilact, nema stilling[7] fylgi. Nú berr maðrinn þá líking guðs, þá er hann var til skapaðr, ef hann hefir[8] andliga mannkosti, en þá [týnir maðr[9] þessi líking, er hann misbýðr guði ok lifir[10] höfuðsyndalífi. En með öðrum sannri skal hana aptr kaupa ok upp taca. En eigi skal týna líkneskiu guðs, fyrir því at hon er sameiginlig góðum mönnum ok vándum. En sú önd er berr guðs líking á sér, svá at mannkostu hefir á enni efztu stund sinnar hérvistar, þá tekr þá dýrð ok öruggleik guðs ástr íkis, at alldregi má misgöra fyrir þeim ástarhita, er hon ann guðe. Þá veit hon ok allt, þat er hon má bera af sínum verðleik, ok henni er undir, at hon viti, ok iafnvel annars vilia sem siálfs síns, ok þá skal hverr kenna annan. Ok er þaðan af vitat, at þá er dróttinn sýnde þeim Petro, Jacobo, Johanni sinn

[1] aukiz *C*; eflizt *D*. [2] [*saal. A, B, D*; fyrir guði *C*; til guðs *St*. [3] guðs *tilf. ovr*. [4] [einn lutr styrkr við freistni fiandans ok allri freistni, at láta eigi eptir röngum teygingum, andligum eða líkamligum. Annarr lutr er *St*. [5] [hófstilling *de ovr*. [6] [Þessa luti megu öngvir hafa nema góðir menn, ok kallaz þetta líking guðs, því at sá líkiz guði, er þessa luti hefir *St*. [7] hófstilling *St*. [8] helldr *St*. [9] [unir hann eigi *St*. [10] í *tilf. A*.

líkama á Tabor[1] biartan sem sól, þá kómu til dróttins þannig þeir Moyses ok Helias, ok kendi Petrus þá báða, ok hafði hann hvárngan[2] sénn[3] áðr, ok [gaf þá dróttinn[4] Petro þat vit kennispekinnar, sem góðir menn skulo hafa í eilífum fagnaði. Ok er hér leyst or [margs mannz[5] spurning, hvárt hann skal kenna ástmenn sína í [öðru lífi[6]. Þá er enn þriði lutr endalauss fagnaðr, er öndin fagnar eigi miðr annars sælu en siálfs síns.

En þessar .vii. giptir er maðrinn tekr í upprisu sinni, þá hefir guð sýnt ávital[7] til með sólarinnar nattúru. Sól hefir .vii. nattúrur. Geisli hennar, hann ferr ígegnum gler, þar sem þat er heillt, ok þarf ecki rúm. Sólin er biðrt í sinni nattúru. Á einu augabragði lýsir hon[8] allan heim, svá er hon skiótfœr. Alldregi þverr hon eða[9] vex, ok merkir hon í því óþrotnanda líf ok stöðulict eptir dómsdag. Sólin heitir ok flóar alla veröldina, ok merkir hennar hiti eilífan ástarhita, þann er góðir menn hafa til guðs[10] ok sín í millum annars heims. Sólin [lýsir ok[11] allan heim, ok merkir hennar liós þat, at hverium manni er iafnlióss annars vili í eilífum fagnaði sem sinn siálfs. Sólin blíþir ok gleðr alla þá, er heiminn byggva, því at af henni taka himintunglin öll liósit, ok verölld, lopt[12] ok iörð. Af hennar hita renn upp ok grœr viðr ok gras með þeiri vöku, er guð vill[13] tempra sólarhitann, at eigi verði ofheitr[14], fyrir því at ecki frævaz iarþar eðli, nema ásamt komi hiti ok vökva. Ok gleðr þann veg ok görir fagnað sólar nattúran allri veröllðinni. Ok merkir siá veralldar fagnaðr þann fagnat, er öndin fagnar annars heims í himinríki ok gleðz iafnvel af annars gleði ok sælu sem [siálfs síns[15].

[1] hvítan sem snió ok *tilf C.* [2] *saal. St., C, D;* hvárgan *B*; hvár(n)gi *A.* [3] sét *øvr.* [4] [gafz þá *øvr.* [5] [margra manna *St.* [6] [öðrum lifnaði *St.* [7] *saal. A, B, D*; ávísan *St.*; merki *C.* [8] um *tilf. St.* [9] né *A, D.* [10] hans *St.* [11] [birtir um *A.* [12] *mgl. St.* [13] upp *tilf. St.* [14] ofheitt *St.* [15] [*saal. St., C, D*; siálfrar sín *A*; siálfra sín *B.*

Svá [segir ok[1], at góðir menn líði í lopt upp, frá því er dróttinn sitr ok dœmir, ok merkir þat í því, at þeir allir, er guði verða til hœgri handar á alþýðu upprisudegi, elskuðu meir himneska luti en iarðliga. En þeir, er guði eru til vinstri handar, þá ero niðri á iörðu ok megu eigi komaz í lopt upp, fyrir því at þeir elskuðu iarðliga luti, en höfnuðu himneskum.

Um uppnumning Marie.

27. En fyrir því at gröf ennar sælu drótningar Marie er tóm ok líkami hennar finnz eigi, þá hyggia menn, at hon hafi af dauða risit, ok siti nú í hásæti með syni sínum yfir öllum engla fylkium með önd ok líkama. En þar qveðr Jeronimus prestr skýrt á, at hon andaðiz ok var iarðat, en hann segir eigi víst[2], hvárt var helldr, at hon tæki upprisu líkama[3] síns litlu eptir andlát sitt, eþa væri líkami hennar, til þess at syndugir menn [næði eigi at[4] siá né höndla.

Uppnumning sællar Marie ok mótferð dróttins ok himneskrar hirðar með honum sagði fyrir Salomon enn spaki, er hann hafði þetta orðtak, sem ástvinir ero vanir at hafa til sinna kunnra[5] manna, þá er þeim kemr til handa sú tign ok höfuðgæfa af höfðingium þeim gefin ok veitt, sem engi hefir þvílíca fengit hans ættmanna, ok hans kunningiar[6] siá hann tignaðan um alla menn fram, þá spyria þeir, svá sem þeir kenni manninn eigi, hverr sá sé. Eptir þessu orðtaki til lofs guðs móður Marie ok heilagri kristni mællti Salomon á þessa leið: Que est ista que ascendit sicut aurora consurgens, pulcra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castrorum acies ordinata. Þessi orð þýðaz svá: Hver er þessi svá myklu dýrligri en aðrar, er upp stígr svá sem

[1] [er ritat *St* [2] *mgl. St.* [3] líkamans *St.* [4] [megi eigi *St.* [5] ókunnra *St.* [6] kunnir menn *A*, *B*, *D*; kynsmenn *C*.

rísande[1] dagsbrún, fögr sem tungl, valit[2] sem sól, ógurlig sem skipuð fylking hermanna.

En til þess at siá spásaga megi liós verða, þá verðr at hugleiða nattúru þessa luta, er enn vitrazti maðr hefir dœmi af tekit til lofs frú sancte Marie. Fyrir því at þat var háttr spámanna, at þeir mælltu myrkt ok rœddu til ymissa hluta, ok sögðu, hverr máttr þeim[3] var gefinn, eða mælltu til skynlausrar guðs skepnu, ok sögðu hana mæla eþa mundo lofa guð. En þá hugðu þeir at þýðingu nafna þeira, er þeir settu í bœkr sínar, eþa at nattúro þeira hluta, er þeir sögðu frá, ok settu hvat fyrir annat, þat er líking á samt. Ok at guðs fyrirhyggiu þá skýrðu þar eptir helgir menn spámanna orþin. Ok fyrir því at hinn sami lutr hefir fleiri nattúrur en eina, þá er hans nafn stundum sett fyrir góða merking eptir góðri nattúro, sem hit óarga dýr, er merkir dróttin várn guð föður, fyrir þá nattúro er þat lífgar sono sína á þriðia degi; þetta hit sama dýr merkir ok fiandann eptir nattúro grimleiks síns. En fyrir sakir myrkleiks spásagna[5] þá giætir sá varligar síns vitz ok snilldar, er tekr skýringar heilagra feðra til frásagnar, hvat þeir lutir merkia, er spámenn hafa fyrir spáð, helldr en hinn er tekr af siálfum sér, ok á þá[6] at hafa svör fyrir[7] við guð ok menn.

En fyrir hveria sök er dagsbrún iafnat til uppnumningar Marie? eþa enn sannara[8] orðtak, at Maríe er iafnat til dagsbrúnar, þá skýra svá[9] ritningar, at hér skal marka í upphafi, hvat dagsbrún er. Dagsbrún er kallat liós þat, er verðr at dœgramóti, þá er himinn hefir bæði samt liós ok myrkr, fyrir því at nóttin er eigi afliðin til lykta, enda er[10] dagrinn eigi fulliga kominn. En hverso má siá líking dagsbrúnar eþa nattúra koma til sællar Marie, nema með þessi atför, at þá er María var hreinsoð frá enni gömlu synd, ok hon þiónaði almátkum guði svá dýrliga, at hon

[1] upprísandi *B*, *D*; upprennandi *A*. [2] valin *C*. [3] því *St*. [4] þess *St*. [5] spámanna *St*. [6] sá *St*. [7] sér *tilf. St*. [8] hit sannazta *St*. [9] sumar *tilf. C*. [10] *mgl. St*.

misgerði eigi nema hinar smæstu afgerðir, þær er eigi ero í sialfræði mannzins, sem þat er maðrinn má eigi ráða, hvat honum skal í hug koma. En meþan sá fnióskr[1] eþa hvcycking var með Marie guðs móður[2], at hon mátti misgera. ef hon hefði við hýrzt[3] eþa samðykz, þá kallaðiz hon dagsbrún. En þá er guð kom at vera með henni ok [tók hlama af henni[4], sem fyrr var sagt, þá hafði dagrinn sigrat nattina, fyrir því at réttlætis sólin skein þá fyrir briósti hennar, svá at hon mátti þaðan af eigi misgerðir fremia með sinni hugrenningu.

En alla stund síþan, meþan guþs móðir lifði, frá því er Gabriel engill hafði kvadda hana hiálparkveðio Ave Maria, þá merkir nattúra tunglsins hennar atferð ok líf, fyrir því at tunglit berr líkneski sólar á sínum vegsti ok legrð. Svá bar ok en sæla María framarr guþs líkneski eþa líking þess, er réttlætis sólin er siálf, í sínu lífi ok nattúro, en hverr annarra[5] heilagra manna í nattúro, svá langt umframm, at hon ein af allri verölldo hefir náð svá natúrogiðfum fulliga[6] at öllum skírleik, sem enir fyrstu menn vóro skapaðir ok þeir höfðu, meþan þeir brutu eigi guþs boðorð ok gerðo [með hlýðni hans[7] vilia; ok þeim mun framarr hafði en sæla dróttning María, at hon mátti eigi misgera sem[8] áðr er sagt. Í lífi sinu bar hon líking ok siálfs guðs, sem tungl sólar, fyrir því at tungl hefir meiri birti [af sólu[9] en önnur himintungl, þeim mun meiri æst ok allt mannkosta lán hafði hon af syni sínum en aðrir helgir menn, sem tungl fullt er biartara en stiörnur, ok sagði því Salomon hana fagra sem tungl, valið[10] sem sól. Til hvers er sólin valit[11] eða sett nema[12] lýsa öllum þeim, er heiminn [byggva, mýkva[13] þat er áðr er hart, sem [harþ-

[1] *saal. St., B, C, D;* nióskr *A.* [2] meyio *St.* [3] *saal. A, B, D:* hýrðz *St, C.* [4] [samtengði sinn líkama hennar holldi *C.* [5] annarr *St.* [6] fullkomliga *C;* fulluliga *D.* [7] [hlýðni guþs *St.* [8] aðrir menn ok *tilf. St* [9] [sólar *St.* [10] *saal. St, B;* valin *A;* valða *C.* [11] *saal. St, B, D;* valin *A, C.* [12] at *tilf. D.* [13] [byggia, mýkia *evr.*

an sniá eða iðcul[1], herða ok styrkia þat, er áðr er blautt, sem tigl eða þat annat, er hon þurkar með sínum hita.

En sæla guðs gietara, drótning himins ok iarþar, sitiande í hásæti hiá sínum enga[2] syni yfir öllum engla fylkium sólu biartari, ok lýsir alla guðs kristni með dœmum[3] [lífs síns[4] ok þeira launa, er hon hefir tekit öllum œðri af almátkum guði, ok valin ok kosin af guði sér til brúþar, sínum syni til móþur, öllum til hiálpar, þeim er þar vilia til stunda, hon flóar ok heitir af sínu árnaþarorði við guð kólnut hiörtu af ástleysi við guð ok iðcli harðari, frosin af langri heipt eða rangri ágirni ok margföldum[5] illvilia, svá at hverr sá, er sinna synda iðraz ok krýpr til hennar, þá gefz sú miskunn ok gefiz hefir til dœma, at hugrinn blotnar, ok bráðnar harðýðgisiðkullinn, ok sprettr iðrunarvatnit upp í hiartanu ok fellr framm [um augun[6]. Svá ok sem sólin þurcar ok herþir tiglit, svá styrkir ok en sæla drótning frú sancta Maria þá menn til sannrar[7] vánar, er guði vilia þióna hér í heimi með sannri iðran ok hrœzlu, þat er, at þeir falli í öngva örvilnun, ok þó at þeir verði í stórum mannraunum eða fianda freistni, at þeir hafi allt vánar- 2
traust til guðs miskunnar, ok mögli eigi í móti, at þeir sé óverðir þvíliks bardaga, sem á þá legzt. Nú af þessi sólar nattúru þá kallar Salomon, at María[8] sé valið[9] *sem* sól, eþa af þeiri siaufalldri[10] sólar nattúru, er áðr er sögð, at önd ok líkami skal taka eptir upprisu sína á dómsdegi, 2
því at þat er flestra manna [eða allra trúa[11] náliga, at drótning allra hluta hafi af dauða risit ok siti [á himni[12] með allri[13] prýði andar ok líkama [myklu meiri[14] en líkamlig óstyrcþ megi hyggia eða ætlun á koma.

[1] [steinn eða iökull *C.* [2] *saal. St, B*; einka *A, D*; sœta *C.* 30
[3] heilagleik ok prýði *St.* [4] [síns lífis *B.* [5] fársamligum *C.*
[6] *saal. B, D;* á augū *A;* við augun *St;* af augunum *C.* [7]
iðrunar ok *St.* [8] hon *St.* [9] valin *C.* [10] samfalldri *St.* [11]
[nattúra eða allra at trúa því *St.* [12] [*mgl. St.* [13] hæri *St.*
[14] [*mgl. St.* 35

Svá sagði Salomon ok Mariam drótning ógurliga sem skipaða fylking herbúða[1] [eða hermenn til bardaga búna[2], fyrir því at hon hafði öll fólkvápn mannkostanna[3]. svá at hon varð hvergi særð af tálarskeytum fiandligrar vælar, fyrir því at hon hýrðiz við engan lut, þann er guði var í mót. Ok af því ero óhreinir andar við öngva guðs riddara óhræddir sem við frú sanctam Mariam, at hon stóð undir sigrmerkinu[4] hiá konunginum, þar er allir hans riddarar flýðu frá honum, ok hann bar siálfr merkit krossinn helga[5]. Ok er hon af því ógurlig öllum guðs óvinum ok andskotum sem skipuð fylking hermanna eða herbúða.

Um kenning.

28. Nú er sagt nackvat frá lífi eða uppruna sællar frú Marie guðs móður, til þess at þeir, er lesa eða heyra, nætti skilia henni til lofs ok dýrðar, en sér til hiálpar ok vískunnar, ok trúa, at hon er langt umfram aðra helga menn í sinni dýrð ok verðleikum fyrir guði. En svá sem vér trúm, at hon er öllum helgari, svá skulom vér ok því trúa, at hon er öllum várkunnlátari ok betri bœna, því at allt huggœði er af guði, ok ero þeir allir huggóðaztir[6], er henni[7] ero líkaztir. Af því skulom vér á[8] hana kalla til árnaðarorðz fyrst allra heilagra manna, ok óhræddir um þat vera, at hon mun oss því betri bœna, sem vér þurfom hennar meirr, ef vér biðium með réttri trú ok réttu huggœði ok með iðran afgerða. En ef eigi þickir [við áheit hafna[9], þá er á hana er heitit í sóttum eða öðrum líkamligum meinum, en þá er svá berr í móti, þá er þó víst[10], at hon mun oss þat veita, er miklu mun meiri vár nauðsyn til at þiggia, en þat sem vér biðium. En hvat sé af meiri

[1] *saal. St, B;* hermanna *A, C, D.* [2] [*mgl. St.* [3] í guðligri orrosto í mót ósýniligum guðs andskotum ok óvinum *tilf. St.* [4] sigrmarkinu *A.* [5] þá er hann sigraði fiandann ok rænti helvíti, en frelsaði öllum réttrúundum himnaríki *tilf. St.* [6] hugbeztir *C.* [7] *saal. St, D;* honum *A, B, C.* [8] hann trúa, en á *tilf. C.* [9] [hon við áheit vakna *evr.* [10] vís ván *St.*

ást við oss gert, en at veita oss betra en vér kunnum beiða eða biðia, því at vér biðium stundum, at þeir lutir hverf frá oss, er vér erom sízt án[1] at hafa, en vér vilium hins eigi biðia, er vér ættim[2] mesta þörf at þiggia. Af því skal þat upphaf bœna várra vera, at guð almáttigr gefi oss þat vit, at vér megim skilia hvers oss er mest þörf[3], ok vér lifðim[4] svá hér [í verölldinni[5], at guðs móðir María telði oss í sveit [vina sinna. Þat veiti oss allzvalldandi dróttinn, sá er[6] lifir ok ríkir um allar alldir. Amen.

[1] ón *B.* [2] áttum *St.* [3] at biðia *tilf. St.* [4] lifvim *A.* [5] [í heimi *C; mgl. øvr.* [6] [sinna valðra manna, ok megim vér inngöngu öðlaz í himinríkis dýrð, ok yrðim henni til hœgri handar með allzvalldanda guði, þar sem einn dróttinn *C.*

MARIU JARTEGNIR.

Prologus[1].

Þá er sagþar ero iartegnir heilagra manna til lofs almattigs guðs, þær er hann görir fyrir árnaþarorð þeira sér í heimi þessum, þá er [oss skylldut, er til hlýþum [2] at veita í móti þeckilict lof bæði í hug ok með orðum guði sálfum ok þeim heilögum[3] mönnum, [er vér heyrum þá einvirðis frá sagt[4]. Fyrir því at réttlátra manna hiörtu ok hugskot megu þaðan margfallda huggan taka ok ástríki mikit œxla[5], er þeir[6] siá eða heyra sagt ífrá, hversu allzvalldandi guð launar sínum ástvinum þat, er þeir þiónuðu honum hér í heimi. Ok til þess at vér halldimz í ástríki ok litillæti fyrir guði, þá er oss þat til kent, at þá er vér heyrum sagt frá lífi heilagra manna, þá skulum vér at hyggia, hvat vér höfum[7] til iafnaþar, eða hvat oss skortir. En fyrir því at mikit man skorta, þá megum vér eigi fyllaz þess ofmetnaþar, at þickiaz iafnan betr gera en iafnkristinn maðr oss. Hafim vér ok miök gert í móti guði, þá er oss öll nauðsyn til, þá er sagþar ero iarteinir guðs vina, at hugsa hvert traust ok formæli þeir megu[8] oss við guð veita í árnaþarorði, eða hversu skyllt[9] öllum er þá at dýrka með guði, er þvílíkar ástgiafir þiggia af drótni mönn-

[1] *Denne Fortale mangler i B.* [2] [er skylldukt þeim er til lýða *A, C, D.* [3] helgum *øvr.* [4] [einvirðis (einvirðiliga *A*) þá í stað, er vér heyrum frá sagt *øvr.* [5] elska *St.* [6] þat *St.* [7] hafm *St.* [8] megi *St.* [9] skylldvct *St.*

um til hiálpar, sem þá ero uppsagðar, einkannliga þó framazt ok forkunnligaz, þá er stórmerki sællar Marie guðs móður ero sögð. Því skulum vér trúliga flytia ok segia hennar tákn siálfum himinríkis herranum veitanda, at þaðan af vakne[1] hugir réttlátra manna til nöckurs athuga ok styrkiaz í hennar ást, því at guðlig milldi réttir þeckiliga hönd síns almáttar fyrir hennar verðleika til hiálpar ok uppreistar mörgum manni í þessum heimi, ok rísa því margir upp or diúpi lastanna, er heyra mikilleika hennar stórtákna. Hvar fyrir vér skolum allir samt upp tendraz í várum hugskotum, svá at hvern dag, er (vér) lifum á iarðríki, gerim vér guðs móður minning, frú sancte Marie, með iafnaði, at hon virðiz fyrir sína sœtazta milldi ok miskunsemþ at vera nærri stödd váru lífláti, hlífandi oss af diöfulsins valldi, hvert vér megim sárliga hræðaz fyrir framit ranglæti. Biðium vér ok dagliga[2] mey Mariam, at þeirar miskunnar árni hon oss af syni sínum, at á síðarstu stundu várra lífdaga hafim vér ok halldim rétta trú, styrka ván ok ást algerva. Hér með sé hon oss árnandi við guð, at vér fáim heilaga smurning ok alla þá þiónostu, sem guð 2
hefir góðum kristnum mönnum til skipaða, berging guðs líkama með sannri fyrirgefning allra synda várra, ok at sem næst andlátinu megim vér oss hiálpar biðia með fullri [skynsemð ok góðvilia[3].

Heyrþu, háleit himnakonungs móðir! várar bœnir synd- 2
ugra manna, at þann tíma, sem várar sálur[4] ero útleiddar af líkama fram fyrir þinn son hinn hæsta dómara, sér þú, blezuð! oss öruggr verndari, forstoð ok formæli móti ásakan ok rógi várra úvina, ok þá minning sem vér gerum þin á iarðríki, ber þú oss, himinríkis drótning! þar fram með 3(
margföldum ávexti, at með þínu fylgi leysimz vér af úvina valldi, því sem oss æ þyngði, umsat ok únáðaði, ok [þeim brot reknum[5] með þínu boði leiðimz vér af heilögum englum

[1] megi fagna *E*. [2] milldibrunninn *tilf. E*. [3] [idran ok vidrkomning *E*. [4] sálir *E*. [5] [því brott reknu *E* 35

í eilíſa fagnaði, hvar vér séém niótandi ilms ok eilífrar gleði án nöckuru endimarki. Amen[1].

I[2].

Theophilus iartegn[3].

1.

Mörg dœmi dýrligra iartegna frú sancte Marie styrkia mök hiörtu syndugra manna til mikillar vánar guðs miskunnar, en þó sýniz[4] guðlig milldi sællar Marie náliga framar öllum dœmum í þeiri miskunn, er þau gerðu við þann mann, er Theophilus hét. Siá Theophilus var dýrligr í lífi sínu, ok veitti margar ölmusur fátœkum mönnum fyrir guðs sakir, hann var góðr klerkr, ok var rœðismaðr með byskupi einum. Ok þá er sá byskup var andaðr, þá villdi allr lýðr Theophilum til byskups kiósa yfir þat byskupsríki. En hann villdi eigi undir þann vanda ganga, ok lét eigi þess velldis verðr, fyrir því var annarr maðr til byskups koseinn. Ok þá er sá var vígðr ok í velldi kominn, þá tók hann öll þau ráð[5] af Theophilo ok virðing, sem hann hafði haft með fyrra byskupi ok setti annan mann í hans sœti. En þá þegar er af honum var tekin sú virðing, þá eyddiz brátt fiárlutr Theophilus[6], ok at

[1] *Slutningen af denne Prologus fra* þó einkannliga *S. 64*[1] *have de øvrige Haandskrifter saaledes*: þótt þat beri frá öllum (af öllu, langt umfram allt annat), er vér heyrum lof guðs móður Marie, er öllum helgum mönnum er helgari ok dýrligri ok háleitari ok miskunnsamari í sínum krapti ok milldi (sem heyra má í þeim iartegnum er eptir fara *tilf. C*; við alla þá er til hennar stunda með ást ok elsku *tilf. D*; því at þat vitnar þessi bóc, at þeir ero allir hólpnir, er hennar árnaðar fá, en hon er búin firi öllom at biðia, þeim er á hana calla með hreino hugscoti *tilf. Fragm. i Rigsarkivet.*) [2] *Jertegn der findes i Haandskrifterne A og B.* [3] *Overskrifterne, der mangle i A, ere tagne af B. Texten til dette Jertegn er ogsaa sammenlignet med C og Membranfragm. i norske Rigsarkiv.* [4] *saal. de øvrige*; sýnðiz *B*. [5] *saal. A, C*; rœði *Fragm.*; auðrœði *B*. [6] Theophili *A*.

eyddu fé þá var farin virðing hans, svá at engis[1] þótti um hann vert. En er enn forni fiándi, sá er fyrir slœgðar sakir kallaz enn skœðazti[2] höggormr fullr af eitri illzkunnar[3], hafði lengi öfundat milldiverk þessa mannz ok sat [um þat[4] með sinni slœgð, ef hann mætti nökkut skeyti skaðsamligt senda sinnar illzku til andar[5] Theophilo ok fyrirfara hans gœzku.

En þá er öll virðing ok fé Theophilus var farit, þá tók hann af fiándans áeggian ok freistni at harma siálfan sik ok þat, er hann hafði eigi þegit þá veralldar virðing, er honum var boðin. Tók þá hugr hans at hrœraz[6] frá staðfesti guðligrar ástar, ok tók hann at mœðaz[7] í áhyggiu, ok svá kom, at hann neytti hvárki svefns né matar fyrir óyndi, þar til er hann fór á fund gyðings þess, er fiölkunnigr var [í borginni[8]. Ok er hann kom þar, þá bað hann gyðinginn ok bauð honum fé til, at hann réði honum þau ráð, er hann fengi virðingar þvílíkar, sem hann hafði fyrr[9] hafðar. En hvárt sem þeir rœddu um þat lengr eða skemr, þá kom þar, at gyðingrinn hét Theophilo at fylgia honum til þess höfðingia, er hann léz þióna, ok sagði, ef Theophilus vildi geraz þess þiónostumaðr, at hann mundi skiótt gefa honum fé ok virðing. Ok fór Theophilus þá [við þat heim til herbergis síns[10], at hann skylldi koma um nóttina til gyðingsins ok fara þá með honum til þessa höfðingia ok geraz hans maðr, ok var þat skilit [við Theophilum, at í þessi ferð skylldi alldri krossmark af honum verða gört[11].

Á þeiri sömu nótt gékk Theophilus or borginni til skógar með gyðinginum. Ok er þeir kómu í rióðr eitt, þá sá Theophilus þar mikinn mannfiölða, at því sem honum sýndiz. Þá sá Theophilus þar sitia höfðingia þess fólks á [háfum

[1] einskis *A*; enskis *C*. [2] slœgzti *A*. [3] ok illzku *A*, *C*. [4] [*saal. C*; þar um *A*; því um *B*. [5] handa *A*. [6] *saal. A*, *C*; ráðaz *B*. [7] makaðz *B*. [8] [innan borgar *B*. [9] áðr *A*. [10] [með honum til herbergis ok sagði *B*. [11] [með þeim, at hann skylldi alldri signa sik með krossmarki *C*, *Fragm.*

stóli[1] í konungs skrúði, ok hafði kórónu á höfði. Þar stóð alla vega hiá stólinum ótalligr herr illgiarnra anda, ok svá búnir sem konungs riddarar, en sumir héldu kertum, ok syndiz sem þar skyrti engan [lut né[2] þiónostumann, þann er höfðingi þurfti eða villdi hafa sér til tignar. Síðan géngu þeir Theophilus fyrir þann höfðingia, ok túlkaði gyðingrinn hann[3] erendi Theophilus. En sá svaraði stólmaðr[4] ok sagði sér brigða[5] vera Jesu menn hins krossfesta: „En ef þessi maðr vill, at ek fá honum fé ok virðing, eptir því sem hann hefir haft áðr, þá skal hann rita bréf þat, at[6] hann neitar Jesu enum krossfesta ok Marie móður hans.“ En Theophilus dvalði ekki þat at rita, ok neitaði bæði guði með sœrum ok Marie guðs móður. En síðan innsiglaði hann sialfr bréfit ok fékk fiándanum í hendr ok kysti á hné honum. Þá sagði úvinr allz mannkyns, at Theophilus mundi skiótt taka mikla virðing bæði af byskupi ok öllum lýð eptir því sem hann hafði fyrr haft. En litlu eptir þetta þá sendi byskup orð Theophilo, at hann skylldi koma á fund hans. En er þeir funduz, þá kvaddi byskup hann blíðliga ok setti hann et næsta sér, ok fékk honum öll ráð, þau er hann hafði haft með fyrra byskupi, ok virði hann meira en aðra menn, þá sem með honum vóru. Ok þar eptir virðu hann allir, sem höfðinginn mat[7] fyrir, ok skorti Theophilum brátt hvárki fé né virðing. Hann var mildr við þurftuga ok fátœka menn, ok hann var siðlátr í athæfi sínu at yfirsión manna.

En er því hafði miök lengi fram farit um hans ráð, þá kom honum í hug, hvat hann mundi fyrir höndum eiga, þá er hann fœri or þessum heimi, ok því meir sem hann hugsaði, þá fékk honum því meira, ok mælti svá fyrir sér: „Hverr mun mér biðia líknar, þá er dróttinn kemr at dœma hvern eptir sínum verðleik, ok þá er fiándinn sýnir þat rit, er ek fékk honum sialfr, ok þat stendr á, at ek neit-

[1] [dómstóli *C, Fragm.* [2] [*mgl. A, C, Frag.* [3] firi *Fragm; mgl. C.* [4] er á stólinum sat *C.* [5] lansmála *C.* [6] er *A.* [7] virði *A.*

aða guði ok hans móður frú sancte Marie, en [gaf mik[1] fiándanum. Engi mun jafngrimliga frá guði rekinn sem ek," sagði Theophilus. Svá leiz honum þá, sem lítils væri vert hiá eilífum kvölum[2], þó at hann hefði bæði virðingar ok auðræði œrin[3] nökkura stund. Þá hugsaði hann um ritning spámannzins, þá er svá segir: Eigi vil ek dauða syndugs mannz, segir dróttinn, heldr vil ek, at hann snúiz til mín ok lifi. Þessi orð íhugaði Theophilus ok skildi rétt ok hugsaði, at guð hafði svá mælt, at hvat sem maðrinn misgerir, ok vill hann iðraz ok sættaz ok yfirbœta sinn glœp, þá mun hann hólpinn vera fyrir guði. Ok af þessu öllu saman þá óaðiz hann reiði dróttins, en vænti[4] sér miskunnar í öðru lagi af þessu guðs fyrirheiti ok mörgum guðs miskunnardœmum, er hann leiddi fyrir hugskotz augu sín, ok hvarf hann á brott á laun [frá öðrum mönnum[5] til Maríu kirkiu, er þar var í borginni, ok fal sik í leyni einu, ok fastaði þar fióratigi daga ok svá nátta við litla fœzlu, ok vakti ok grét sinn misverka, ok bað sér tœnaðar ena sælu Maríu ok guðs helga menn, þó at hann vissi sik ómakligan þeira dugnaðar, því at hann hafði þat bréf fengit diöflinum ok siálfr ritað, er þat stóð á, er hann hafði neitt guði ok frú sancte Marie ok öllum helgum.

En þá er .xl. daga vóru liðnir, þá nótt ena *næstu* kom en sæla María[6] til Theophilus, ok sýndiz honum reiðulig, ok ávítaði hon Theophilum. En Theophilus bað sér líknar, ok áðr hon liði[7] til himins, þá hét hon at biðia guð fyrir Theophilo miskunnar. Ok sex nóttum síðar þá kom frú sancta María ok sagði Theophilo, at hon hafði sættan hann við guð son sinn Jesum Crist, ok sagði, at þá var Theophilo fyrirgefinn glœpr, [sá er hann hafði giört[8]. Þá varð hann fullr af fagnaði, ok bað enn, at en sæla guðs móðir María veitti honum þat, at bréf þat er hann hafði fiándanum selt [at varðveita[5], at þat kvæmi Theophilo til

[1] [gáfumz *C*, gafz *Fragm.* [2] kvalum *A.* [3] yfriu *B.* [4] vætti *A*, *Fragm.* [5] [*mgl. A.* [6] dróttning *A.* [7] hyrfi *A.* [8] [sinn *A.*

handa. En þeirar bœnar fékk hann engi svör. Þá var Theophilus á bœnum staðfastr. Ok á þriðju nótt þá kom frú sancta María til hans, þar sem hann svaf, ok lagði bréfit á briost honum. Ok litlu síðar vaknaði Theophilus ok fann þat bréf, er en dýra dróttning hafði þar látið, ok fann þar innsigli ok bréf þat, er hann hafði fiándanum sak. Þá varð Theophilus fegnari en frá megi segia, ok fór til kirkiu þeirar, er byskup skylldi syngia þann dag messu, ok færði byskupi bréfit ok sagði honum þessa iartegn. En byskup lýsti fyrir öllum lýð ok bað fólkit íhuga, hver iðranar dœmi gefin vóru á þessum atburð[1]. En þeir er heyrðu, lofuðu guð ok hina helgu mey Maríu fyrir sína miskunn. Eptir þat gaf byskup Theophilo corpus domini, ok tóku þá at skipaz hans yfirlit, svá at hann var miklu huartari ok skírleitari en aðrir menn, ok lifði fár nætr síðan[2].

2.

Af iarlsdóttur einni.

Svá er sagt, at ein iarlsdóttir var fœdd með þeiri vanheilsu, at hon mátti ekki ganga, ok svá þótti sem engi væri bein í fótum hennar ok ekki afl. En svá bar í móti, at þá er iarlinn andaðiz faðir þeirar meyiar, þá varð [fátœkt um móður[3] hennar. Þá lét hon gera dóttur sinni handknakka, ok fór hon svá um borgina at biðia sér matar, at hon gékk á handknökkum [ok knióm[4]. Móðir hennar fann illa fátœki þeira[5] ok sakaði um þat meyna iðuliga. Þat er sagt einnhvern dag, at mærin fór grátandi frá fundi móður sinnar, [svá at[4] hon gruflaði út or borginni, ok hafði hon handknakka sína með sér. Hon gaf[6] staðar undir nökkurri eik, ok grét miök fátœki sitt [ok válat[4]. Henni kom í hug at heita á frú sanctam Mariam til dugnaðar, ok er hon hafði lengi beðit hana grátandi, þá sofnaði hon. En þegar kom til hennar sæl María ok mælti svá við

[1] manni Theophilo *A.* [2] í þessi verölldu *tilf. A.* [3] [fátœk móðir *A.* [4] [*tilf. A.* [5] hennar *B.* [6] nam *A.*

hana: „Fagnaðu, dóttir! því at nú munt þú heil verða at vilia guðs sonar mins. En þú far til borgarinnar, ok seg, at ek vil hér láta gera kirkiu.“ En síðan tók en sæla María handknakka meyiarinnar ok rétti upp yfir höfuð sér. En eikin laut í móti, svá at hin sæla María festi í enar [efstu limar[1] trésins. Síðan vaknaði mærin alheil, ok sá fyrst til borgarinnar ok þakkaði guði iartegn þessa, ok síðan sá hon, hvar handknakkar hennar héngu. Eptir þat reis hon upp ok rann til borgarinnar ok sagði iartegn þessa. En síðan var kirkia giör hiá eikinni, ok veitaz[2] þar margfalldar iartegnir fyrir verðleik ok árnaðarorð sællar Marie. En sia iarlsdóttir þionaði þar, meðan hon lifði, guði ok frú sancte Marie.

3.

Af abbadísi einni.

Frá því er ok[3] sagt, at [abbadís nökkur[4] var á skipi með kaupmönnum, er þeir féngu veðr háskasamligt, svá at skip þeira meiddiz allt fyrir ofan siá[5], ok svá reif í sundr segl þeira. Þá gerðiz kurr mikill ok umrœða af kaupmönnum, at heita skylldi á helga menn. En abbadís[6] þagði. Þeir spurðu, hví hon[7] þegði. Hon[7] svaraði: „Því, sagði hon[7], at þér hafið enn eigi nefndan minn fulltrúa.“ Þeir spurðu, hvern hon[7] kallaði fulltrúa sinn. „Ek kalla svá, sagði hon[7], sæla dróttning Maríu.“ Þeir svaruðu: „Víst ætlum vér, at hana megi svá kalla, en eigi vitum vér, at menn hafi á hana heitið í hafi.“ Hon[7] svaraði: „Reynum þá, sagði hon[7], ef vér heitum á hana, hversu hon vili við verða[8].“ Þeir báðu hana[7] ráða. Síðan mælti hon[7] fyrir heiti þeira. En eptir þat söng hon[7] responsa þenna: Felix namque es. Síðan sá þeir stiörnu biarta í þokuveðri[9] yfir siglutré. En abbadís[6] sagði, at iafnan skylldi svá

[1] [*saal. A*; hæstu qvislir limar *B*. [2] veitiz *B*. [3] *mgl. A*. [4] [abóti einn *A*. [5] sió *A*. [6] abóti *A*. [7] hann *A*. [8] hverfa *A*. [9] þycku veðri *A*.

stýra, at ávallt væri stiarnan at siá[1] upp yfir siglutoppinn. Síðan sigldu þeir við þat, er eptir var segls þeira, þar til er þeir tóku land með heilu ok höllidnu þaðan frá skipi sínu.

4.

Af gyðingsbarni.

Ek vil segia yðr nökkut frá hinni heilögu Maríu, hversu mikla miskunn hon má veita oss í sínu árnaðarorði við sinn einka son, sá[2] er konungr konunga ok dróttinn dróttna ok allrar skepnu skapari, ok sá[3] veit alla luti orðna ok óorðna, ok hann veit hvers mannz hugrenning ok hiörtu. Þann son fœddi en sæla María dróttning, er öllum gefr líf, þeim er hann elska alla daga lífs síns. Enn eru dœmi til þess[4] gefin, hve mikla miskunn hon má oss veita af þeim atburð, er varð í einni borg, at gyðingsbarn eitt rann með kristnum börnum[5] til kirkiu, þá er prestr kendi mönnum líkningar af dýrð ok verðleik sællar Marie. En á þeim hátíðardegi skylldu allir taka corpus domini. Gyðingsbarnit rann ok til alltaris með félögum sínum ok tók þvílíkt, sem þat[6] sá aðra sveina taka. En yfir alltarinu var skrifat ekkineaki ennar sælu frú sancte Marie, svá [at hon hafði[7] dróttin váru í kniám sér. En þá er gyðingsbarn kom til alltaris, þá sýndiz því[8] svá, sem þat barnit, er skrifat var yfir altarinu, lægi niðri[9] fyrir prestinum, ok þaðan tekr[10] hann þat, er hann gaf fólkinu. Ok er hann hafði tekit corpus domini, þá villdi sveinn heim fara. Ok á þeiri leið kom á móti honum faðir hans, ok hafði víða[11] leitat hans áðr, ok spurði með reiði mikilli, hvar hann hafði[12] verit. Hann sagði honum allan atburð um sína ferð, ok [hver undr[13] hann hafði sét. En iamskiótt sem faðir hans[14] heyrði þetta, þá skildi hann hvers kyns iartegn þetta var. Síðan var hann svá óðr ok œrr

[1] [*tilf. A.* [2] sem *tilf. B.* [3] *saal. A*; svá *B.* [4] *tilf. A.* [5] mönnum *B.* [6] hann *B.* [7] [sem hon hefði *A.* [8] honum *A.* [9] *tilf. A.* [10] *saal. A*; af *B.* [11] lengi *A.* [12] hefði *A.* [13] [hve undarlict *A.* [14] hafði sét hann ok *tilf. B.*

af sinni reiði, at hann tók son sinn ok kastaði honum í ofn einn, þar sem elldr var[1] mikill, ok byrgði. Síðan fór hann heim ok sagði konu sinni, hve harða refsing hann hafði sett[2] syni sínum. En er móðir sveinsins heyrði þá ena miklu œrslu síns búanda, þá tók hon ok veinaði ok fór grátandi þangat[3] sem ofninn var. Ok í því bili kómu kristnir menn ok brutu ofninn. Ok eptir þat er brotinn var ofninn, þá sá þeir, at sveinninn sat í elldinum. En er hann sá móður sína, þá fagnaði hann henni, en þeir slöktu elldinn, ok gékk sveinninn þaðan heill. Þá spurðu þeir sveininn, fyrir hverja sök hann væri ekki sakaðr. Hann sagði svá, at „sú en dýra dróttning, er ek sá, [sagði hann[4], yfir altarinu í kirkiu, hon sat fyrir ofninum ok setti mik í kné sér, ok lagði klæði sín yfir mik, ok lét hon ekki koma logann at mér.“ En þá er hann hafði þetta 1
sagt, þá lofuðu allir guð, er þetta heyrðu, ok hina heilögu guðs móður Maríu, er svá mikla miskunn hafði gert á þessum sveini. Ok síðan var sveinninn skírðr með mœðr[5] sinni, ok margir gyðingar tóku trú fyrir sakir þessa atburðar. En ifa hafa menn á um föður sveinsins, hvárt 2
hann hafi[6] tekit trú eða eigi, fyrir þá sök at þau eru mœðgin til nefnd í bókinni, þar sem iartegn er dictuð, en hann eigi, ok ætla þat fleiri, at hann hafi villz [til lykta síns lífs[7].

5. 21

Af Basilio byskupi.

Þá er Julianus keisari hafði kastat kristni ok blótaði ok lét pína marga kristna menn ok helga guðs vini, þá sagði keisarinn[8] þat, at hann skyldi koma til borgar þeirar, er Basilius byskup réð fyrir, ok pína hann ok alla 30
þá menn, er eigi villdu[9] neita guði[10]. Þá er enn heilagi

[1] inni *tilf. A.* [2] gefit *A.* [3] þannug *A.* [4] [*mgl. A.* [5] móður *A.* [6] hefir *B.* [7] [með öllu *A.* [8] konungrinn *A.* [9] villdi *A.* [10] Kristi *A.*

Basilius byskup heyrði þessi orð Julianus[1], þá bauð hann, at allir skylldu[2] fasta ok vaka at[3] Maríu kirkiu ok biðia guð miskunnar ok hina heilögu mey guðs móður Maríu. Þá sýndiz hin heilaga María byskupi með miklum fiölða helgra meyia[4], [ok vitraðiz[5] fyrir Basilio [á nótt einni[6], þá er byskup þóttiz helldr vaka en sofa, ok mælti þessi orð fyrir leiði Merkurius[7], er þar[8] var iarðaðr: „Ris upp þú, Merkurius, sagði hon, ok tak vápn þín ok drep Julianum keisara.“ En vápn hans héngu á kirkiuvegginum. Eptir þat gékk byskup til leiðis[9] Merkurii, ok sá at vápn hans vóru í brautu ok herklæði. En litlu síðar kom aptr spiót hans ok öll herklæði, ok vóru þá öll blóðug. Þá sagði Basilius byskup fólkinu feginssögu, at Julianus níðingr var dauðr, ok sagði frá því, hveria miskunn guð gerði fyrir verðleik hinnar helgu meyiar Marie. Ok þá er keisarinn var lokinn skialldborg, þá sá þeir er vörðinn hélldu yfir honum, at hann var lagðr spióti í gegnum, ok fékk þegar bana. En þeir vissu eigi, hverr honum [hafði bana veitt[10], ok er þetta víða sagt í ritningum ok [þó einkanliga[11] í sögu Basilius byskups.

6.

Af presti einum.

Þá var prestr einn, er þat tók í vanda sinn, at syngia hvern morgin fyrir líkneski sællar Marie antiphonam þessa[12]: Gaude dei genitrix virgo immaculata, gaude que gaudium ab angelo suscepisti, gaude que genuisti eterni luminis claritatem, gaude mater, gaude sancta dei genitrix virgo, tu sola mater innupta, te laudat omnis factura genitricem lucis, sis pro nobis quasi perpetua interventrix. Þessi antiphona segir[13] svá: Fagnaðu, guðs getara[14] flekklaus

[1] Juliani *A.* [2] skylldi *A.* [3] ok fara til *B.* [4] manna *B.* [5] [*tilf. A.* [6] [um nótt *A.* [7] hins helga Merkurii *A.* [8] hann *B.* [9] legs *A.* [10] [banaði *A.* [11] [*mgl. A.* [12] istam *A.* [13] mælir *A.* [14] getandi *A.*

mær, fagnaðu, er tókt fögnuð [1] af englinum, fagnaðu því, er þú gatz birti eilífs liós, fagnaðu moðir, fagnaðu heilög mær guðs getandi, þú ert ein ógipt móðir, þik lofar öll skepna, móðir lióssins; biðium vér, at þú biðir at eilífu fyrir oss. En þá er hann lá í banasótt, þá hræddiz hann ákafliga bana sinn, svá at hann gáði ekki at biðiaz fyrir. En litlu fyrir andlát hans þá kom til hans sæl María dróttning með dýrð mikilli. Hon spurði blíðliga, hvárt hann kendi hana. Hann svaraði: „Fyrir hveria sök mun ek þik kenna.“ Þá svaraði sæl María: „Hví munt þú, bróðir! eigi mik kenna, þar sem þú hefir mik hvern dag séna; hitt þikki mér undr [2], er þú ert svá hryggr, þar sem þú hefir hvern dag fögnuð boðat mér. Nú vil ek, at þú fagnir því, at ek hefi þér fyrir búit eilífa gleði. Minztu, at þú hefir hvern dag gengit lítillátliga fyrir mitt líkneski. Nú em ek komin á þínu dánardœgri þér at móti.“ Þá varð hann þegar fullr af miklum fagnaði, ok sagði þeim mönnum, er hiá vóru, með mikilli gleði, hvat sæl María hafði mælt. En síðan sofnaði hann til dróttins, ok varð ilmr sœtr kendr í hans andláti.

7.

Af einum klerk.

Þat er sagt, at klerkr nökkurr var í borg þeiri, er Karnotensis heitir. Hugr hans var ákafr í áhyggium heims þessa, ok ekki var honum at hætti gefit um líkamligar girndir, en þó hafði hann [miök í munni sér lof [3] guðs móður Maríu, ok hann söng optliga engilligt vers, þat er [4] optliga er [frá sagt, at mikill fagnaðr hefir af getizt, er í minni [5] hefir haft verit. Svá gerðiz nú um hans hag [6], at [óvinir hans [7] villdu eigi lengr sitia honum sinn [8] ósóma, ok gerðu þeir til hans ok drápu hann. En svá var öllum

[1] fagnað *A*. [2] undarlikt *A*. [3] [í minni helga *A*. [4] sem *A*. [5] [*saal. A*; sungit frú sancte Marie at mikinn fagnað *B*. [6] villu *A*. [7] [menn *A*. [8] *tilf. A*.

móanum kunnigt ósiðlæti hans, at þat þótti fallit vera at grafa hann eigi at kirkiu, helldr var hann kasaðr í urð einhvers staðar. En eptir .xxx. daga liðna þá sýndi þat heilög mær María, at hon villdi miskunna þeim hinum sæcka klerk. Hon vitraðiz einum klerk ok spurði, hví þér hefði svá rangt gert við hirðmann hennar. Hann spurði, hverr sá væri. [En sæla drótning svaraði[1]: „Sá hinn sami klerkr er drepinn[2] var fyrir þrimtigum daga ok þér[3] villdut eigi at kirkiu grafa. En sá þiónaði mér góðfúsliga ok heilsaði mér iafnan blíðliga fyrir altari mínu. Nú skulu þér fœra hann til kirkiu ok iarða hann í vígðri molldu í virðuligum stað.“ Þá hvarf hon á brott at sýn frá honum. En sá klerkr fór þegar, er hann vaknaði, ok sagði kennimönnum þessa vitrun. En síðan fóru þeir þangat, sem hann var kasaðr. Eptir þat tóku þeir upp lík hans, ok var þat ekki úllnað, en blómi enn fegrsti var uppsprottinn or[4] munni hans, en tunga hans var svá hýr ok alheil sem í lifanda manni, ok sem búin væri til at syngia. En þá skilðu allir þeir, er [þessa atburði[5] sá, at opt mundi hann bæði guð lofat hafa með sínum munni ok sæla guðs móður Maríu. En síðan fœra þeir hann til kirkiu með mikilli virðing, ok lofuðu allir guð almátkan ok sæla Maríu guðs móður. Nú skulum vér [hugleiða þat[6], at eigi at eins gerði þessa kostar við hann fyrir miskunn sína guðs heilög ok sæl María fyrir hans nauðsyn, helldr gerði hon eigi minnr fyrir vára nauðsyn, til þess at allir, þeir er þetta heyra, unni at heitara guði ok Maríu dróttningu, ok syngi [fyrir því þetta[7] lof á hverium tíma, þeim er menn megu til tœmazt.

8.

Frá munk einum.

Í einhveriu munklífi var munkr nökkurr, hann hafði þat embætti, at hann þiónaði heilagri kirkiu ok hringði til

[1] [*vilf. A.* [2] veginn *A.* [3] ér *A.* [4] í *A.* [5] [þenna atburð *A.* [6] [á þat hug leggia *A.* [7] [þeim *A.*

tíða. Siá maðr var mikill saurlífismaðr af diöfullígri teygingu, hann átti sér ok frillu, en þó elskaði hann miök guðs móður Mariam, ok söng hann iafnan[1] engilliga kveðiu fyrir hennar altari, þat er Ave María. Þessi kveðiu kvaddi hann ávalt guðs móður Mariu, áðr hann gengi frá kirkiu, ok svá iafnan er hann kom þangat. En á mikil féll hiá munklífinu, ok lá bryggia yfir. En yfir þá sömu bryggiu gékk þessi munkr vel hverja nótt at finna kunnleika[2] konu sína ok fremia losta sinn. En þat er sagt, at hann biózt heiman [at ganga[3] einhverja nótt, þá gékk hann [enn áðr[3] fyrir alltari ennar sælu Maríu ok kvaddi hana [með vanri[4] kveðiu[5]. En þá er hann villdi aptr ganga, þá fór hann til árinnar ok fékk sér bát, ok [þá er hann skylldi aptr róa yfir[6] ána, þá laust vinzbylr skipit [undir honum ok hvelfði, ok af því efni[7] druknaði hann. En áðr hann druknaði[8], þá hafði hann hafit upp Maríu óttusöng, ok hafði hann síðarst sungit vitatorium[9] Ave Maria. En önd hans greip mikill fiölði diöfla, ok vóru giarnir at draga hana til helvítis kvala. En fyrir[10] guðs milldi kómu til helgir englar ok villdu vita[11], ef þeir mætti nökkut fullting veita önd-inni. Þá mæltu fiándrnir við þá helldr drembiliga: „Hvert erendi áttu þér hingat, því at þér meguð ekki yðvart mark á[12] þessi önd finna, ok eigum vér valld á henni fyrir ill verk, þau er hann gerði.“ [Fyrir þetta efni[13] urðu þeir helgir englar hryggvir, [því at[14] þeir fundu eigi góð verk hans, þau er þeir mætti öndina með prýða. En í því bili kom til heilög ok sæl María. Hon [svaraði diöflunum[15] með rökseind[16] ok mælti svá: „Heyrið[17], óhreinir andar! fyrir hverja sök tóku þér þessa önd?“ Þeir svaruðu: „Því at vér fundum hana[18] lúka lífinu í vándum verkum.“ Hon

[1] ávallt *A*. [2] tíðleika *A*. [3] [*mgl. A* [4] *saal. A*; eptir vandaligri *B*. [5] ok síðan géck hann ok framði mun(u)ðlífi *tilf. A*. [6] [fór aptr um *A*. [7] [ok hvelpði ok á því *A*. [8] hefði látið lífvið *A*. [9] invitatorium *A*. [10] eptir *A*. [11] *mgl. A*. [12] með *A*. [13] [Þá *A*. [14] [er *A*. [15] [*saal. A*; sagði diöflinum *B*. [16] röksamligri röddu *A*. [17] *saal. A*; heyrir *B*. [18] *saal. A*; hann *B*.

svaraði: „Flærðvitni beri þér, því at hann varð í því tekinn, at hann þjónaði mér, ok áðr hann færi heiman, þá gékk hann fyrir mitt líkneski ok kvaddi mik ok söng vers mitt Ave Maria, ok var þat þegar, er hann hafði vaknat ok upp staðit. En eptir þat fór hann at teygingu [yðarri at fremia mótgiörð við son minn[1] ok mik, ok hefi ek vitorð [af þessu, hve[2] þetta hefir farit í hvert sinn með yðr, ok iafnan er hann kom frá þessu illa verki, þá iðraðiz hann glæps síns ok kom fyrir mik ok bað sér líknar. Nú lúkit upp varrar hans, ok siám þar á tungu hans, hvat hann hafi[3] síðast í munni haft.“ Ok svá þótti munkinum gert vera, ok sýndiz ritað á tungunni: Ave Maria gratia plena dominus tecum. En er þetta hafði fundiz, þá sagði[4] en dýra dróttning: „At eigi segi þér þat, at ek vilia þenna mann með ofríki frá yðr taka helldr en fyrir réttendi, þá förum vér ok reynum, hvat sonr minn himna konungr dœmi vár á milli.“ Síðan fóru þau fyrir auglit almátkum guði. En hann dœmði, at aptr skylldi hverfa[5] önd munksins til líkama síns, ok lifna fyrir verðleika hinnar sælu Marie móður sinnar, ok gera iðran fyrir sínar syndir. En í því bili fór svá nótt fram, at brœðrum þótti mál óttusöngs. En er dvöl varð á hringingu, þá risu upp nökkurir brœðr ok leituðu hans munksins ok fundu hann eigi. Þá varð þeim gengit til árinnar, ok þá fundu þeir lík hans í ánni. Þá undruðuz þeir, hví hann mundi þangat hafa gengit. Síðan drógu þeir lík hans upp or ánni. En þá námu þeir staðar ok rœddu um [með sér[6], hverju sætta mundi um þenna atburð. En er þeim var minst váu, þá lifnaði hann ok spratt upp ok sagði allt, þat er yfir hann hafði liðit[7], ok hversu honum hafði um allt dugat hin sæla María guðs móðir. En síðan lét hann lösk þann, er hann hafði [áðr framit[8].

[1] [*saal. A*; okcarri því at hann trúði á son minn guð ok mann *B*. [2] [yfir hversu *A*. [3] *saal. A*; hafði *B*. [4] *saal. A*; spurði *B*. [5] fara *A*. [6] [sín á meðal *A*. [7] gengit *A*. [8] [framðan *A*.

En hann þiónaði [ávallt síðan[1] heilagri Marie, meðan hann lifði, en síðan tók önd hans eilífan frið ok fagnað.

9.

Af Hilldifonso byskupi.

Frá því er enn sagt, at erkibyskup, sá er Hildifonsus hét, var í borg þeiri er Toletana heitir. Hann var prýddr góðum siðum, ok með öðrum góðum verkum, þeim er hann gerði, þá elskaði hann [kostgæfliga ok miök[2] heilaga guðs móður Maríu, ok vegsamaði hann hana með allri virðingu, sem hann mátti. Hann ritaði bók ok orti um dýrligt lífi[3] hennar ok fékk dýrliga skýrt ok skilið af gipt[4] heilags anda[5] meydóm hennar. En svá líkaði sælli Marie sú bókargerð, at hon vitraðiz honum ok hafði bókina í hendi sér, ok þakkaði honum forkunnliga þetta verk. En hann varð feginn ummælum hennar. Ok síðan tók hann um þat at leita með helgu ráði, hversu hann mætti hana enn háleitligar dýrka. Þá setti hann þat, at hátíð hennar skylldi hallda enn átta[6] dag fyrir burðardag dróttins, þá ávallt er bæri boðanartíð sællar Marie á efstu viku langaföstu [eða páskaviku[7]. Þat sýndiz honum rétt, at fyrr væri halldin [boðunartíð dróttins helldr[8] en burðartíð hans[9], ok svá sem Gabriel boðaði eilífan fagnað sælli Marie á þessum enum dýrliga degi, slíkt it sama skylldi ok siá hennar hátíð boða öllum lýð þann fagnað, er þá skylldi brátt eptir koma um hingatburðartíð dróttins várs grœðara alls mannkyns, ok þá sýndiz mörgum mönnum vel fallit at hallda þessa hátíð. Ok er því hátíðarhalldi var svá breytt, þá launaði svá en sæla María Hildifonso sína þiónostu ok góðfýsi, at guðs móðir María kom á fund hans með þeim hætti, at erkibyskup kom til kirkiu til bœnar sinnar, þá sat en dýrliga dróttning

[1] [með heitri ást *A.* [2] [miök ok góðfúsliga *A.* [3] líf *A.* [4] *saal. A*; dýrð *B.* [5] um hinn helgazta *tilf. A.* [6] siaunda *A.* [7] [*tilf. A* [8] [*saal. A;* burðartíð dróttningar *B.* [9] dróttins *A.*

himins ok iarðar sæl María í stóli nær altari, hon hafði í fadmi sér brotið[1] saman kennimannz klæði, þat var dýrligr messuserkr sniávi[2] hvítari. Hon kallaði hann blíðliga til sín, [en síðan selldi hon honum messuserkinn[3] ok mælti svá: „Þetta klæði fœrða ek þér or himnaríki[4] guðs sonar sens, því skaltu þik skrýða á guðs hátíðum [ok á mínum hátíðum[5], ok svá skaltu sitia á þeim stóli. En ek segi þér þat hit sannasta, at engi[6] mun mega vitislaust sitia í þeim stóli eða skrýðaz[7] þessu klæði nema þú einn. En ef nökkurr dirfir sik at því at bregða af mínu boðorði þessu[8], þá mun hann eigi forðaz skióta hefnd í guðs dómi.“ Síðan hvarf á braut sæl María at sýn frá erkibyskupi. En hann varð fegnari en frá megi segia eða orðum skýra, ok orti einn[9] enn fegrsta responsa, O decus virginitatis, ok er þetta responsorium opt sungit til lofs ok dýrðar guðs móður Marie. En meðan Hildifonsus lifði, þá þiónaði hann með allri ást guði almátkum ok leifði en fegrstu dœmi eptir sik hve dýrka skylldi guðs móður. En eptir andlát Hildifonsus þá var tekinn til erkibyskups sá maðr er Siagrius hét, hann virði lítils góðfýsi ok góð dœmi ens fyrra erkibyskups, helldr var hann fullr drambs ok metnaðar, ok settiz hann í þann sama stól, ok svá bað[10] hann sér fœra þat hit dýrliga messuklæði, ok segir sik mann vera, „ok svá ætla ek, sagði hann, at maðr væri Hildifonsus; hví mega ek eigi, sagði hann, hafa þat klæði, sem hann hafði.“ En þegar er hann villdi í klæðit, þá féll hann dauðr niðr. Þá urðu allir [menn, þeir er við vóru staddir[11], óttafullir, er sá þenna atburð, ok tóku síðan hit helga klæði ok varðveittu vandliga í féhirzlum kirkiunnar, ok er alldri síðan upptekit. Nú sýndi hin sæla María þau dœmi í þeim atburð, at engi mun forðaz guðliga hefnd, sá er [henni niðrar eða vinum[12]

[1] brotinn *A.* [2] snióvi *A.* [3] [*tilf. A.* [4] paradiso *A.* [5] [*mgl. A.* [6] manngi *A.* [7] *saal. A;* skýrðr *B.* [8] *tilf. A.* [9] þá *A.* [10] bauð *A.* [11] [*tilf. A.* [12] [hana svivirðir eða vini *A.*

hennar, en sá mun hverr hlióta guðs miskunn ok hennar, er hana dýrkar eða þann[1] vegsamar er henni þiónar.

10.

Frá einum klerk.

Þat er sagt, at einnhverr klerkr, sá er lengi hafði með mikilli ást guði þiónat ok sælli guðs móður, ok iafnan var vanr allar tíðir henni at syngia[2] fyrir utan náttsöng, hann söng þessi klerkr eigi. Ok þá er lengi hafði svá fram farit, þá vitraðiz honum en sæla María ok spurði hann blíðliga, hvat hennar kapalín[3] gerði. Hann varð óttafullr við þessa sýn, ok spurði með hræzlu ok lítillæti: „Hverr er sá, frú mín! er þú kallar þinn kapalín[4].“ Guðs móðir María svaraði: Þik siálfan vittu þann vera, er ek sanna minn þiónostumann[5], en þó hefir þú gleymt þeim lut í minning tíða minna, er mér þótti[6] betr, at þú gerðir öðruvís; fyrir því at þú hefir niðr fellt náttsöng minn.“ En er hann heyrði þessa órœkt til sín sagða, þá bað hann guðs móður líkna sér, ok sagði svá: „Heyrðu, hin kærasta ok sœtasta dróttning himins ok iarðar! ek vil feginn hlýða yðrum boðskap[7], ok þat[8] sem þér segit mik órœkt hafa, þá vil ek nú héðan frá geyma með allri góðfýsi, ok bið ek, at fyrir yðra milldi kenni þér mér þessa tíð at syngia eptir þeiri skipan, sem yðrum vilia megi bezt við mik líka.“ Þá sagði hin sæla dróttning honum alla skipan þessar tíðar, sem hon villdi, at hann hefði, ok bað hann fyrst syngia Conuerte nos, Deus in adiutorium, síðan með þessum hætti antiphonam, Completi sunt[9], ok þessir psalmar Usquequo domine, Fundamenta, Laudate deum omnes gentes, capitulum, Ecce virgo, resp. Sancta Maria mater Cristi, ymnus, Virgo singularis. vers. Ave Maria. an. Ecce completa, Nunc demittis, k. Pater noster, [Pater in manus[10],

[1] *saal. A*; hann *B*. [2] veita *A*. [3] kapalan *A* [4] kapulan *A*. [5] vera *tilf. A* [6] þœtti *A*. [7] boðum *A*. [8] í því *A*. [9] dies m. *tilf. A*. [10] [*mgl. A*.

Credo in deum, versus, Beata mater et innupta virgo, oratio, Deus qui [de beate [1].

11.

Frá fátækum manni.

Sá atburðr er hér ok sagðr, at í einhverju þorpi var einn fátækr maðr, sá er sér það matar ok klæða, ok þar sem hann fékk, þá vann hann til atvinnu[2] sér. ok af verkaupi ok af ölmusu þeiri, er hann þá[3], þá tók hann þat í vanda sinn at gefa iafnan til Maríu þakka af[4], alldri hafði hann svá lítið um[5] at véla. En þá er sá tími kom, er dróttinn villdi þenna góða[6] mann kalla til sín, þá tók hann sótt, en í sóttinni þá bað hann guðs móður, at hon skylldi sér með sinni milldi af syni sínum þiggia, at hann færi til himinríkis sælu, þá er hann andaðiz. Ok litlu fyrir andlát hans þá kom siálf móðir miskunnar til hans ok sagði svá: „Kom þú, minn enn kærasti unnandi[7], ok muntu þá himinríkis fagnað, sem þú batt.“ Þetta heyrðu allir þeim mælt, þeir er fyrir[8] þessum enum siúka manni sátu. En hann einn sá hina helgu Maríu. Ok eptir þetta andaðiz hann, ok kómu helgir englar dróttins ok báru sál hans til himinríkis fagnaðar. Ok nú nýtr hann[9] þar eilífs fagnaðar, sem guðs móðir hét honum[10] at eilífu með öllum guðs heilögum mönnum.

12.

Frá Ebba þióf.

Þat er enn sagt, at í einhverri sveit var sá maðr er Ebbo hét. Hann var þiófr mikill ok aflaði sér sveitar, ok fæddi sik ok aðra á því er hann stal til. En þó at hann legði í þessi höfuðsynd ok óráði, þá tók hann þó í vanda sinn, at hann söng, þegar er hann vaknaði, fagnaðarkveðiu frú sancte Marie, þá er Gabriel engill hafði hana kvadda.

[1] [in h. m. *A*. [2] *saal. A*; matar *B*. [3] tók *A*. [4] *saal. A*; ok *B*. [5] umb *A*. [6] *tilf. A* [7] vinr *A*. [8] yfir *A*. [9] hon *A*. [10] henni *A*.

Ok í eitthvert sinn áðr hann færi at stela, þá söng hann versit Ave Maria, ok bað sér líknar ok fyrirgefningar syndar[1]. Svá bar í móti einnhvern dag, þá er Ebbo hafði stolit, at menn [stóðu hann at því verki ok tóku hann[2]. Síðan var hann á mót færðr[3] ok borinn máli, ok varð hann at sök sannr ok eptir réttendum dœmðr af heiptarlausum mönnum, þeim sem refsingar áttu fyrir stiórnar sakir í því heraði, ok var sá þeira dómr, at Ebbo skylldi hengia[4], ok var snara látin[5] at hálsi honum, en fœtr hans tóku eigi á[6] iörð. Þá [gafz honum sú[7] sýn, at hin dýrliga dróttning himins ok iarðar kom[8] til hans, frú sancta María, ok tók [höndum sínum undir iliar honum[9] ok lypti honum svá upp, at eigi náði snaran at renna at hálsi honum, ok hékk hann svá tvá daga, ok á þriðia degi kómu þeir menn, er Ebbo höfðu hengðan, þar sem hann hékk, ok sá, at hann lifði ok var kátr. Þá ætluðu þeir, at snaran mundi eigi hafa at runnit, ok þá tóku þeir hann ofan, ok villdi einn þeira leggia í gegnum barka honum ok veita honum svá skaða. Þá sýndiz enn hin sæla María Ebbo, ok tók hon þá höndum sínum um háls honum, ok bar svá af honum lagit. Þá sagði Ebbo þeim, at hin sæla María dróttning hafði borgit honum, ok lýsti þá fyrir þeim, með hverium hætti fyrir hann hafði borit, ok nú trúðu þeir hans sögn ok báðu hann fara, hvert er hann villdi. En hann fór til munklífis ok gékk undir regulu ok þiónaði þar guði ok enni sælu Maríu alla æfi síðan.

13.

Af bróður einum.

Svá er sagt, at í Kolni í munklífi ens heilaga Petrs postola var bróðir einn, sá er frásögn [er veitt sú, er hann

[1] *saal. A;* synda *B.* [2] [*saal. A*; tóku hann at því verki *B.* [3] leiddr *A.* [4] hanga *A.* [5] lögð *A.* [6] *mgl. A.* [7] [gaf honum *A.* [8] kiœmi *A.* [9] [*saal. A*; hann *B.*

hafði sik at mörgum lutum (öðruvís) en þeim mönnum sómði[1], er þvílíkt ráð taka. Þessi maðr er eigi hér nefndr. Hans atferð[2] gékk svá af réttu, at hann átti barn með konu ok hafði sik at mörgu öðru sem veralldar[3] menn. Svá bar at móti [nökkuru sinni[4], þá er siá bróðir villdi taka heilsudrykk með nökkurum brœðrum, þá tók hann bráða sótt ok andaðiz [skriptalauss ok þiónostulauss, ok er hann var andaðr, þá tóku fiándr önd[5] hans ok villdu draga til eilífra kvala. Þá sýndiz honum sem Petr postoli géngi fyrir kné almátkum guði, þar er hann sat á dómstóli sínum, ok bað dróttin, at hann skylldi líkna þessa mannz sálu, ok talði, at hann hafði hans munkr verit. Þá þótti þeim er andaðr var, sem dróttinn svaraði[6] [Petro postola[7] á þessa leið: „Veiztu eigi, Petr! sagði dróttinn, at Davið konungr sagði[8] svá fullr af minni miskunn: Dróttinn! hverr mun ná at byggia í þinni tialldbúð, eða hverr mun hvílaz í fialli þínu heilögu? Ok siálfr leysti Davið or þessu[9], sagði dróttinn, af þeiri spekt, er ek gaf honum, ok sagði, hverr hvílldar skylldi nióta, ok koms[10] svá at orði: Sá gengr inn í fögnuð dróttins, er flekklauss er ok vinnr réttlæti. Hversu má[11] þessi maðr heill verða, eða [hversu megi[12] þér honum hiálpar biðia, þar sem hann er miök flekkaðr af synda sauri, ok unnit ranglæti en eigi réttlæti?“ En er Petrus heyrði þessi orð dróttins, þá sýndiz munkinum, sem Petr postoli géngi fyrir öll engla fylki[13], ok beiddi hann þau veita sér bœna fullting við dróttin. Síðan fór hann fyrir spámenn ok höfuðfeðr, postola ok píningarvátta ok sóttdauða menn. [Dróttinn svaraði[14] þeim með sömum orðum, sem fyrr var sagt. Ok þá er þessum munk þótti [eigi hann undan meinlætum þeginn, þá sýndiz honum[15] sem

[1] [hefz, at öðruvís hafi sik at mörgu en þeim manni samði *A*. [2] ráð *A*. [3] siðlausir *A*. [4] [eitthvert sinn *A*. [5] [þá kómu fiándr ok tóku sál *A*. [6] *saal. A*; segði *B*. [7] [*mgl. A*. [8] spurði *A*. [9] *mgl. A*. [10] kvat *A*. [11] man *A*. [12] [*mgl. A*. [13] *saal A*; fylgi *B*. [14] [*saal. A*; dróttins, ok sagði *B*. [15] [*tilf. A*.

Petr postoli gengi þar, sem en sæla María [guðs móðir [1] sat, ok fiölði heilagra meyia hiá henni, ok þá bað Petr postoli, at hon gengi til ok bæði þessarrar bœnar-með honum, ok kvez þat vita, at hon mundi þiggia af sínum syni þat, sem hon bæði. Eptir þetta sýndiz munkinum, sem guðs móðir María risi upp, ok allar helgar meyiar gengi með henni fyrir dróttin. En er þær kómu fyrir dróttin, þá reis hann upp í móti henni ok mælti: „Hvat villtu, en sœtazta móðir! af mér þiggia [með mínum hinum kiæruztum systrum.“ Þá segir hin sæla dróttning, at hon vill þiggia [1] þessum munk [2] líkn ok ró. Þá svaraði dróttinn: „Fyrir þinnar bœnar sakir þá skal sálin [3] hverfa aptr til líkama síns, ok skal maðrinn lifna ok bœta misverka sína, ok [at gerri iðran ok yfirbót [4] þá má hann nióta eilífs fagnaðar, en eigi þvílíkr sem hann er nú.“ Eptir þetta sagði hin sæla María Petro, hvat af var [fengit eða [5] þegit. Síðan fór Petrus með skyndingu þangat, sem fiándrnir fóru með sálina, ok laust Petr með lykli, er hann hafði í hendi sér, fiándann, ok varð hann lausa at láta sálna, er hann hafði áðr herfiliga leikit, ok fékk Petrus hana í hendr tveimr [6] englum, at þeir fylgði [7] henni til munks þess, er þiónat hafði at því sama munklífi, ok hafði litlu áðr andaz, ok bauð Petr, at hann skylldi fylgia henni til líkama síns. Ok áðr þau skilði, þá sagði munkrinn, sá er sálinni fylgði aptr til búksins: „Nú skaltu launa mér fylgðina [8], sagði hann, er þú lifnar, ok syngia fyrir sál minni hvern dag psalminn Miserere mei dominus, ok sópa opt leiði mitt fyrir ástar sakar.„ Eptir þetta lifnaði þessi munkr ok sagði þat, sem fyrir hann hafði borit, ok hversu dróttning allra luta ok enn sæli Petr postoli höfðu [honum borgit ok [1] hann þegit ok leystan undan diöfla píningu. En ef nökkurir ifa um

[1] [*tilf. A.* [2] manni *A.* [3] öndin *A.* [4] [*saal. A*; hann geyri iðran ok umbót synda *B.* [5] [*mgl. A.* [6] tveim *A.* [7] skylldi fylgia *A.* [8] fylgð mína *A.*

þessa iartegn, segir sá er dictat hefir[1], þá hugsi þeir[2] svá, at þeim mun meira þiggr dróttning himins ok iarðar af sýni sínum, almátkum guði, konungi konunga, en aðrir helgir menn, sem hon er öllum þeim helgari ok œðri, ok[3] um þá [reka af þeim[4] allan ifa, fyrir því at engi má skilja, hve mikla dýrð guð veitir henni. En þat er sagt er, at Petr laust fiándann með lykli, þá hugleiði sá, er áðr er ifafullr, at andliga luti má eigi segia, nema líkamliga sé þeim vitrat, er aptr skulu sálurnar hverfa til líkama[5]. En þat er víst[6], at guði er ekki um megn at gera.

14.

Af Giralldo.

Maðr hét Hugi, hann var ábóti í munklífi einu, hann var vanr at segia frá bróður einum, þeim er Giralldus hét. Hann var fyrst leikmaðr langa ævi, ríkr at fé ok virðing. Hann fýstiz at fara til ens heilaga Jacobs postola, ok er hann var albúinn ok skylldi heiman fara um morgininn eptir, þá átti hann við frillu sína um nóttina líkamliga fýsi at hvetianda[7] ovin allz mannkyns. En er hann var á leið kominn með föruneyti sínu, þá varð hann einnsaman staddr. Þá brá óvinrinn á sik mannz líkneskiu ok gékk at Giralldo ok sýndiz biartr ok blíðligr í yfirbragði, ok sagðiz vera Jacobus postoli, ok bað[8] Giralldum eigi fara þessa ferð ok kvað[8] sér óþægia vera [þessa för[9], því at hann hafði framða höfuðsynd ok dirfðan sik at því at hefia[10] við þenna löst[11] óbœttan upp ferð sína, ok kvað þenna lut með engu [móti mega öðruvis[12] bœta, ef hann villdi vánarmaðr vera, en hann skæri af sér sköpin[13], ok eptir þann sársauka brygði hann iárni á barka sér ok dræpi sik siálfr. Giralldus trúði því, at Jacobus postoli væri[8] sá,

[1] söguna *tilf. A.* [2] *saal. A*; hann *B.* [3] hon *tilf. A.* [4] [taka *A.* [5] *saal. A*; líkamans *B.* [6] at vita *tilf. A.* [7] tilhvetianda *A.* [8] *tilf. A.* [9] [*sngl. A.* [10] sína ferð *tilf. B.* [11] lut *A.* [12] [annars mega *A.* [13] tólin *A.*

er honum sagði[1] þetta, hann brá sverði ok sneið af sé tólin, ok eptir þat brá hann því á barka sér ok drap sil siálfr. Í því bili kómu at förunautar hans, ok sá hann þá vera í andláti, ok fundu þeir sár á líkama hans, ok flýði frá honum ok hugðu, at þeim mundi kent vera, at þeir hefði myrðan hann til fiár ok drepit hann fyrir því. Ok er Giralldus var dauðr, þá kom sá enn sami fiándi með miklum óvina flokki, er hann hafði áðr tælðan, ok er trúligt, at hann hafi lítt frá[2] hafiz. Þeir vóru þá kátir ok hœlldu miök, er þeir skylldu [svá þenna mann tekit *hafa* ok svikit[3]. Þeir tóku sálina ok fóru með hana skamt frá kirkiu [þeiri, er helguð var[4] Petro postola. En er þeir kómu iafnfram[5] kirkiunni, þá kómu í móti þeim Jacobus postoli ok með honum Petrus postoli, ok mælti þegar Jacobus postoli til óvina þessa, er með fóru sálina: „Fyrir hverja sök [dirfðu þér[6] yðr at því at taka sálu[7] pílagríms míns?“ Þeir sögðu: „Hann er várr maðr ok hefir í mörgu oss þiónat,“ ok töldu þeir þau verk hans, er hann hafði ill ger[8], „ok á lesti drepit sik siálfan.“ Þá sagði Jacobus postoli: „Viti þér þat til sannz, sagði hann postolinn, at eigi [skulu þér[9] lengra með [þessa mannz sálu[10] fara, fyrir því at þér svikut hann með mínu yfirbragði, ok þóttiz hann því hlýða, sem ek byða honum, þó at honum yrði ferliga gert. En ef þér vilið eigi herfang yðvart laust láta, þá býð ek, at vér farim [til frú sancte[11] Marie, ok dœmi hon vár á mílli.“ Ok eptir þat fóru þeir á fund sællar Marie dróttningar, ok dœmði hon þat, at sá maðr skylldi af dauða rísa ok [gera iðran[12] fyrir glœp sinn, því at hann mátti eigi svábúit hiálpaz, þótt hann gerði[13] þvílikt, sem hann ætlaði sér rétt. Eptir þetta lífnaði Giralldus af verðleikum frú sancte Marie ok ens sæla Jacobus postola, ok varð

[1] bauð *A*. [2] *mgl. A*. [3] [hafa tekinn ok svikinn *A*. [4] [einni, *sú* var helguð *A*. [5] iafnsítt *A*. [6] [dirfit ér *A*. [7] sál *A*. [8] gert *A*. [9] [skoluð ér *A*. [10] [þenna mann *A*. [11] [á fund sællar *A*. [12] [giallda guði iðran *A*. [13] *saal, A*; hefði *B*.

þegar heill maðr með því móti, [at örrit sá á barkanum, þar sem sundr hafði gengit [1]. En þar sem tólin höfðu verit, þá var allt slétt ok rauf ein á, [þá er hann skylldi þurftar sinnar [2] ganga, eptir því sem nattúran beiddiz.

15.

Um halld Marie.

Þat er enn sagt, at erkidiákn [einn var [3] af borg þeiri, er Laodicensis heitir, hann fór víða um heim at sœkia helga staði ok gaf þar sína ölmusu til. Ok svá bar ferð hans til, at hann kom í Miklagarð, ok er hann kom í ena fyrstu kirkiu í borginni bœnir sínar [fram at flytia [4] guði, þá heyrði hann þar margskonar söngfœri með hátíðligri gleði á allar lundir hafðar, ok skildi hann, at þar var hátíð halldin með allri gleði sem framaz mátti. Hann vissi þá þó eigi messuvinga vánir ok undraðiz miök [þetta dagshalld [5]. Hann spurði þá klerk einn girzkan á latínu tungu, hvat hátíð þeir hölldu. Sá kunni eigi latínu tungu ok svaraði: Martirium, martirium. Þat þýðiz: vitni, vitni. Erkidiákn þóttiz eigi skilia [6] þessa mannz sögn [7] ok spurði annan klerk. Sá kunni vel latínu [8] ok sagði á þessa leið.

Rök til þessarrar hátíðar eru þau, at hér hafði verit í Miklagarði ríkr maðr bœði at fé ok at sætt, ok er hann hafði litlu áðr tekit við fé sínu ok villdi sér ágætis leita, ok tók at gera stórar veizlur ok hafði mikil ok mörg fárlög, ok gerðiz hann brátt ágætr af örleik sínum. En er fram liðu stundir, þá tóku fé hans at þverra fyrir vangœzlu, ok fyrir því at hann hafði fyrir metnaðar sakir þessar veizlur upp tekit, þá villdi hann fyrir engan mun þessa siðu niðr leggia, ok tók þá fé af mönnum at láni, þar sem hann fékk, þar til er hann hafði eigi föng á at [leiga

[1] [örrin sá á þat (!) sem barkinn hafði í sundr verit *A*. [2] [er hann mætti þurfta sinna *A*. [3] [*saal. A*; eitt *B*. [4] [at fœra *A*. [5] [penna atburð *A*. [6] *saal. A*; vita *B*. [7] sögu *A*. [8] tungu *tilf. A*.

eða giallda[1] fyrir. Ok eptir þat fékk hann eigi lán[2], ok tók þá [virðing at þverra, en féin[3] vóru eigi til at kaupa lofit. Hann undi þá illa við sik ok lýsti því, at hann ætlaði brott[4] or borginni ok villdi fá sér kaupeyri, ok er hann leitaði[5] um, ef hann fengi af nökkurum manni kristnum fé at láni, ok fékk hann hvergi[6], þá fór hann til gyðings eins, þess er var auðigr, ok bað hann fiárláns. Hann svaraði: „Ek mun gera þat, sem þú beiðir, ok skaltu fá mér veð eða vörzlumann.“ Enn kristni maðr svaraði: „Ek hefi engan lut til veðs at setia, en ek heit þér því til fasta, at þat fé allt, sem við verðum á sáttir ok þú fær mér, þá mun ek giallda þér á[7] nefndum degi, sem ek á.“ Þá svaraði gyðingrinn: „Ef þú hefir hvárki[8] veð né vörzlumann[9] at fá mér, þá mun ek eigi fá þér fé mitt.“ Þá svaraði enn kristni maðr: „Öngan vörzlumann[9] hefi ek ok ekki veð, nema þú vilir taka í vörzlu dróttin minn Jesum, þann er ek dýrka ok trúik á.“ Þá svaraði gyðingrinn: „Jesum trúi ek hvárki vera Crist né dróttin, en fyrir því at Jesus var spámaðr ok réttlátr, at því sem ek hygg, þá mun ek taka vörzlu hans at ifalausu.“ Þá svaraði enn kristni maðr: „Förum þá til kirkiu, er helguð er frú sancte Marie guðs móður, ok mun ek þá fá þér Jesum at vörzlumanni, [svá at ek sé hiá líkneskiu hans, þar er ek má eigi ráða því, at hann heiti siálfr, ok er þó sem hann heiti siálfr, ok set ek hann í veð ok vörzlumann fyrir mik[10]. Ok ef eigi kemr fé þitt til þín á nefndum degi, þá skal ek vera þræll[11] þinn alla æfi síðan, ok skaltu þó taka fé þitt, ef ek hefi til.“ Þá segir gyðingrinn: „Gerum eptir því, sem þú beiðir.“ Síðan fóru þeir báðir samt, ok bað gyðingr, at hann[12] skylldi fara til þessarrar kirkiu, sem hann villdi, ok kvez hann þar mundu eptir fara. Ok þeir

[1] [lúka *A*. [2] fiárlán *A*. [3] [*saal. A;* verðgang at þurfa, er efnin *B*. [4] brátt *B*. [5] leitaðiz *A*. [6] eigi *A*. [7] at *A*. [8] *saal. A;* hér ekki *B*. [9] varðveizlumann *B*. [10] [*mgl. A*. [11] verkþræll *A*. [12] hinn kristni maðr *A*.

[fóru til[1] Maríu kirkiu ok fyrir hennar líkneski, með þeim hætti gert[2] at sonr hennar dróttinn várr sat í kniám[3] henni, ok er þeir kómu þar, þá lagði enn kristni maðr hönd sína á [líkneski dróttins[4] ok frú sancte Marie, ok bað gyðinginn ok þar leggia sína hönd á, ok sagði þá enn kristni maðr upp [þeim mönnum, er við vóru[5], máldaga ok kaup þeira gyðings[6], ok stóð á kniám[7] meðan fyrir líkneskinu. Ok þá er lokit var handtaki þeira, þá sagði enn kristni maðr lítillátliga: „Heyrðu, dróttinn minn Jesus Cristr! Ek hefi þitt líkneski í veð sett, ok þik fengit vörzlumann fyrir fé þetta, er ek tek af þessum gyðingi. Nú bið ek þik, ok framar bið ek, en orðum megi til koma, at ef nökkurr lutr gengr því í móti, at ek mega eigi at ákveðnum degi giallda, þá gialltu fyrir mik meira en ek á, ef þat er þínn vili, ella eptir máldögum, en ek fæ þér, þar[8] sem ek en staddr, ef ek má eigi til koma[9].“ En eptir þetta fóru þeir til húsa gyðings, ok tók þessi maðr fé af gyðingi ok fvarði til kaupeyris ok skips[10], ok bió þat til ferðar.

Ok er þat var búit, þá sigldi hann því or Miklagarði ok til heiðinna landa, ok gerði [sér mikit á hverju kaupi[11], ok fór langt í fiarska frá Miklagarði, ok aflaði sér fleiri skipa ok félaga, ok setti hann svá auðgan, at hann vissi [á skömmu bragði[12] eigi aura sinna tal. Ok svá var hann kaðr í ábyggium[13] kaupskaparins, at honum leið or minni skulld sú, er hann átti at giallda, ok sá dagr, er ákveðinn var til [giallda ok mótstefnu[5] við gyðinginn. Ok einum degi fyrr en giallð skylldi fram koma, þá kom þessum manni í hug, at hann átti skulld at giallda, ok þá mundi eigi lengra til eindaga, en um morgininn[14] eptir mundi vera. En er hann sá, at þat mátti eigi endaz, er

[1] [*saal. A;* kómu í *B.* [2] gervo *B.* [3] knióm *A.* [4] [líkneskit dróttins várs *A.* [5] [*mgl. A.* [6] [með þeim gyðinginum *A.* [7] *mgl. A.* [8] hvar *A.* [9] komaz *A.* [10] [var þat góðr kaupeyrir ok keypti hann skip *A.* [11] [mikit á hveriu kaupa *A.* [12] [*tilf. A.* [13] *saal. A;* auðœfum *B.* [14] morguninn *A*

hann var í bundinn, þá fékk honum svá mikils, at hann fell niðr á iörð ok lá í óviti[1] lengi. Þá stóðu yfir honum þiónostumenn[2] hans, ok spurði einn þeira, hvat [til kœmi um hans mátt eða[3] mein. En engi fénguz svör í móti. Nökkuru síðar tók hann vit sitt ok kom á hugsun, ok þóttiz eigi vita, [hvat ráðs[4] taka skylldi, þar sem hann var nú í fiarlœgum löndum [staddr við Miklagarð[5], en hafði heitiz í þrældóm, ef eigi kvœmi fram um morgininn féit. En er hann hafði þetta hugar válað haft um stundar sakir. þá mæltiz hann við einn samt: „Fyrir hveria sök skal ek þetta hugsa, taka skal ek fé þvílíkt, sem ek á at giallda[6].“ Ok tók hann þá ok gerði sér orð eptir[7]. sem annarr maðr legði ráð til, eða hugrinn[8] mælti við heyrnina: [„Hvat! segði sá[9], hvárt settir þú dróttin þinn Jesum Crist vörzlumann fyrir þik? Fá þú honum féit, ok lát hann giallda með þeim hætti, sem hann vill af hendi giallda þeim, er taka á.“ Ok af þessu hugboði lét þessi maðr hola innan stokk einn ok [lét gera svá vaxinn[10] sem skrínkistu, ok vá[11] þar í fé þat allt, sem hann átti gyðingi at giallda[12]. Síðan lukti[13] hann aptr sem bezt stokkinn. Gékk hann síðan til siávar[14] ok kastaði á siáinn, ok bað þann stýra stokkinum, hvárt hann væri á siá[15] eða landi, er skapat hafði iörð ok siá[15]. Síðan gékk hann til herbergis síns.

Hér varð undarligr atburðr[16] eptir frásögn, en þó er guði at ifalausu engi lutr um megin[17] at gera, þann er hann s vill. Um morgininn eptir þá var þessi stokkr kominn til Miklagarðs, ok hafði hann farit um mörg höf ok stór á einni nótt, ok flaut við landit[18], þar sem herbergi gyðingsins stóðu[19] á bakkanum yfir uppi. Ok um morgininn er þiónn gyðingsins kom til siáfar[14], er [gyðingr hafði sent hann[20], þá 3

[1] öngviti *A*. [2] þiónar *A*. [3] [hann hélldi um hans *A*. [4] [hvert ráð *A*. [5] [Miklagarði *A*. [6] lycta *A*. [7] *mgl. A*. [8] hugrenning *A*. [9] [Hvat er *A*. [10] [gera vaxit *A*. [11] var *A*. [12] lykða *A*. [13] lyeði *A*. [14] siófvar *A*. [15] sió *A*. [16] *saal. A;* lutr *B*. [17] megn *A*. [18] land *A*. [19] stóð *A*. [20] [hann hafði sent *A*.

þekti hann, at tré flaut í lágarðinum, ok villdi taka. Ok er næst bar honum, ok hann hugðiz[1] taka mundu, þá var sem því væri undan vikit, svá at hann mátti eigi[2] taka. Eptir þetta fór hann heim ok sagði búanda[3], hvat hann hafði sét[4]. Þá gékk gyðingrinn til siálfr[5] ok sá stokkinn, hvar hann flaut, ok óð[6] til ok villdi taka, ok er hann rétti hönd sína til, þá var sem ýtt væri at honum. Ok tók hann þann stokk ok lauk upp, ok tók or féit, ok setti stokkinn undir rekkju sína.

En er nökkurir vetr vóru þaðan liðnir, þá kom þessi kaupmaðr, er féit hafði tekit, aptr til Miklagarðs, ok urðu frændr hans ok vinir [fegnir hans tilkvámu[7]. Ok brátt er hann var heim kominn, þá spurði þat gyðingrinn ok fór þegar á fund hans, því at hann hafði frétt af, hversu þessi maðr var auðigr. En er þeir funduz, þá heilsaði hvárr öðrum. Eptir þat hóf gyðingrinn upp svá mál sitt: „Heyri þetta allir kristnir menn! Hó, hó! harðla réttorðir ok fastmælir eru[8] kristnir menn.“ Þá svaraði enn kristni maðr: „Hvaðan af mælir þú þetta svá sem með reiði eða nökkuru óskapi[9] til kristinna manna?“ Gyðingr svaraði: „Til þín mæli ek þetta ok allra þeira, er á Jesum trúa. Þú tók(t) fé at láni af mér, ok var ákveðinn dagr til giallda, ok á þeim degi komtu ekki með fé til mín, ok engi annarr af þínni hendi. Ok hefir þú svikit mik í halldi fiárins.“ Þá svaraði enn kristni maðr: „Þú segir fals ok rangt. Ek hefi golldit þér allt fé, ok [at ánefndum[10] degi kom til þín, ok á ek þér nú ekki at lykta[11].“ Þá segir gyðingrinn á þessa leið: „Ek hefi marga vátta til þess, at þú tókt fé af mér, en þú munt engan hafa til þess, at golldit sé þat fé.“ Þá svaraði enn kristni maðr: „Sá mun mér bera vitni, er í vörzlu var fyrir mik, ok muntu af hans vitnisburð skilia, at allt er golldit. Ok förum nú til kirkiu, ok

[1] þóttiz *A*. [2] þat alldregi *A*. [3] gyðingnum *A*. [4] [sá *A*. [5] siófvar *A*. [6] vóð *A*. [7] [honum fegnir *A*. [8] eruð ér *A*. [9] skaupi *A*. [10] [á nefndum *A*. [11] [er þér nú ecki at lykia *A*.

[heyrðu vitni þat[1] er mér berz þar.“ Eptir þat gèng þeir til þessar kirkiu, sagði enn girzki maðr[2] erkidiákni ok géngu fyrir líkneski guðs móður Marie, þá ena sõm sem þeir höfðu kaupmála sinn fyrir gert, ok var mikil mannfiölði með hvárumtveggia. Þá mælti enn kristni maðr „Heyrðu, dróttinn minn Jesus Cristr! bœn þións þíns eptir því sem þú ert bæði [guð ok maðr ok sonr enna sælu Marie dróttningar, því at ek bið, at þú berir vitn sannyndum[4], hvárt ek hefi lykt eða eigi gyðingi þessun þat fé, sem hann átti at mér.“ En er hann hafði lokit sínu máli[5], þá svaraði líkneskit, svá at allir heyrðu, þeir er við vóru: „Þat vitni ber ek, sagði líkneskit, at [þat gallz[6] allt á nefndum degi, ok stokkrinn, sá er í var féit, þat er hann tók við, sá stendr nú undir[7] rekkiu hans.“ Ok er gyðingrinn heyrði þetta vitni, þá varð hann fullr af fagnaði ok af hrælzlu, ok sá nú, hver villa var þat, at trúa eigi á dróttin Jesum Krist, ok [frá því upp lét[8] hann alla villu ok ótrú gyðinga, ok tók [síðan skírn[9], ok allt fólk hans, er með honum var. Ok heitir [af því[10], sagði enn girzki klerkr, þetta vitnis hátíð af þessum atburð, er dróttinn siálfr bar þat vitni, sem nú er frá sagt. Ok er erkidiákn skildi þenna atburð, þá sõng hann lof almátkum guði, er engan fyrirlætr[11], þann er honum treystiz, ok bergr þeim öllum, er hans móður dýrka af öllu hiarta, ok lifir ok ríkir um allar alldir.

16.

Af Muselin.

Á dögum Theodosii keisara föður Leonis keisara, þá er Hillderikus var konungr í Frakklandi, þá gerðiz til heiðinn konungr, sá er Muselin hét, at leggia undir sik

[1] [vitum hvert vitni *A*. [2] klerkr *A*. [3] erkidiakninn(!) *A*. [4] [guðs sonr ok sællar Marie, ok ber vitni sannendum *A*. [5] formæli *A*. [6] [þú gallt *A*. [7] hiá *A*. [8] [fyrirleit *A*. [9] [trú *A*. [10] [*mgl. A*. [11] fyrirlíftr *A*.

Miklagarð. Hann samnaði miklu liði, bæði skipaher ok landher, ok er hann kom til Miklagarðs, þá settiz hann um borgina með allan her sinn ok lagði at borginni. Ok árla einn morgin, þá er Muselin ætlaði, at lúðrar hans skyldi vekia fólkit [til orrostu[1], þá [gafz honum sú[2] sýn, at kona kom með liósi miklu ok skrýdd purpura or lopti sian, ok með henni fiölði mikill manna [skrýddr hvítum klæðum[3]. Hon gékk umhverfis borgina ok flokkr hennar, ok þar gagnvart sem tialdbúðir konungs vóru, þá sýndiz honum, sem hon breiddi möttul sinn á borgarvegginn. Eptir þat leið hon upp í loptit, ok allt fóruneyti hennar með henni. En við þessa sýn þá varð Muselin hræddr ok þóttiz skilia, at kona siá villdi gæta borgar þeirar. Síðan[4] bað hann borgarmenn inngöngu, ok var honum þat leyft, ok með honum þúsund riddara, ok ofraði hann þar miklu fé til heilagra staða, ok gaf keisara handsal sitt, at hann skylldi aldri á hans ríki ganga, ok fór Muselin heim við þat til ríkis sins. En litlu síðar þá gaf Theodosius upp ríkit ok gerðiz munkr. En Leo son hans tók ríkit. Hann lét vígia Germanum til byskups, dýrligan mann ok heilagan, [en hann[5] setti þat, at þessi lutr félli eigi or minni, er en heilaga mær María leysti Miklagarð or svá miklum háska[6], at in annunciatione sancte Marie skylldu lærðir menn ok ólærðir syngia henni lofsöng í minning þessa atburðar, ok var þar gerr [til söngr, ok var þat[7] ymni, ok skylldu lærðir menn upp hefia, ok þá er þeir höfðu lokit[8] sínu versi, þá tóku ólærðir menn[9] ok sungu[10], ok gékk svá út ymninn, at sinu sinni sungu hvárir. Ok héllt þessu[11] Germanus byskup um sína daga, ok hverr byskup eptir annan. Ok var þetta upptekit á einu þingi í Nicea heraði[12] af .ccc. ok

[1] [í atgöngu *A.* [2] [gaf honum *A.* [3] [skrýddir hvítum klæðum *A.* [4] *saal. A;* Ok *B.* [5] [*saal. A;* ok *B.* [6] en þat var svá *tilf. B.* [7] [einvirðis *A.* [8] lyckt *A.* [9] þat vers *tilf. A.* [10] er þeim var til sagt, er syngia skylldi á millum þeira versa, er lærðir menn sungu *tilf. A.* [11] svá *A.* [12] borg *A.*

.xviii. byskupum, at um Grikkland[1] í hverri kirkiu væri þessi ymni sunginn í þá minning, er [borg þeira var leyst eða frelst, ok þökkuðu[2] frú sancte Marie lausn sína, ok hefr svá ymnann: Ave sponsa insponsata.

17.

Af Stephano.

Allar iartegnir af helgum mönnum gervar, ok einna hellz sancte Marie, þá boða tvefalldan fagnað til dásemðar ok lofs við almátkan guð ok hans heilaga menn, fyrir því at þær verða í heilsugiöfum við líkamann eða hans atstuðning eða til sáluhiálpar góðum mönnum ok iðranarfúsum. ok er móðir miskunnar næst allra nauðsyn, þeira er til hennar kalla, sem í[3] frásögn þessi birtir, er nú skal[4] segia.

Stephanus hét klerkr einn á[5] Frakklandi, sá er dýrkaði af [öllum hug[6] frú sanctam Mariam ok hafði hennar nafn optliga sér í munni. Hann girnti[7] at fara til Jórsala ok steig[8] á skip með þeim mönnum, er þangat[9] fóru. Ok er þeir vóru búnir, þá gaf þeim góðan byr, ok siglðu þeir nökkur[10] dœgr fagrt veðr. Ok er þeir vóru staddir nær landi einshvers staðar, þá féll af byrr[11], en litlu síðar kom á veðr mikit ok stormr svá mikill[12], at áföll géngu á þá, en skeriótt var miök við landit, ok áðr en þeir kómu í nánd við skerin, þá braut[13] skipit fyrir ofan siá[14]. En þá er við skerin[15] kom, þá leysti til lykta [í sundr[16], ok leitaði hverr at fylgia viðum, er mátti. Menn vóru á landi staddir, ok er þeir sá menn þessa at dauða komna, þá hliópu þeir til skipa ok hrundu fram bátum ok reru til þeira, ok tóku suma af sundi en suma af viðum, ok fluttu til landz. En engir kómu af þeim[17] mönnum til fulltings[18] við Stephanum, fyrir því at hann var þegar [í kafi ok niðri við

[1] Girkland *A.* [2] [borgin þackaði *A.* [3] *mgl. A.* [4] frá *tilf. A.* [5] í *A.* [6] [öllu hiarta *A.* [7] gerðiz *A.* [8] sté *A.* [9] þannug *A.* [10] mörg *A.* [11] byrrinn *A.* [12] *mgl. A.* [13] brutu þeir *A.* [14] sió *A.* [15] skerit *A.* [16] [*tilf. A.* [17] þeira *A.* [18] dugnaðar *A.*

grunn[1], ok mátti hann vita sér vísan dauða. En sá er ekki mátti mæla til þurftar sér, þá gerði hann þat, sem hann mátti, ok rendi hug sínum til almáttigs[2] guðs ok móður miskunnar, ok bað sér þegar hiálpar þann, sem aldri mun þrióta láta miskunnina[3] við alla þá menn, er til hennar kalla, því at engi hefir sá til sællar Maríu [af dróttu[4] ástríki kallat, at eigi hafi hon milldliga öllum líkast[5], ok er höfn ok landtaka öllum þeim, er í háskasamligu bylgiufalli [veraldligs hégóma[6] hafa sitt mannkosta fyr andliga lest, enda vili siálfr[7] iðraz ok á miskunnar móður til fulltings kalla. En þó at Stephanus mætti eigi mæla, þá lét hann þessi orð fyrir sér hugsa: „Heyrðu, frú sancta María, dróttning himins ok iarðar! þú ert ván mín næst guði, hiálp allra ákallandi; heyr þú, huggun válaðra, skýling hrjáðra! ver þú nær þínum þióni í svá miklum háska staddum. því at ek hefi þér unnat ok þiónat alla æfi.“ En er vá var komit, þá heyrði en sæla mær María móðir miskunnar hans bœn, ok [varð hér svá sem þungafullr svefn á hvít[8] félli á hann, ok í því reis fall mikit allt frá grunni, ok tók Stephanum ok bar hann langt á land upp, ok þótti Stephano, sem honum væri þetta draums, ok er hann vaknaði ok [skilning vitz[9] kom til [með honum[10], þá þekti hann sik fiarri siá liggia á landi uppi, ok skildi at hin sæla María hans fulltrúi hafði af sinni milldi honum líf ok lík(n) veitta[11]. En er föruneyti Stephanus[12] var á land komit, þá var hans saknat, ok urðu þeir hryggir [við þat[13] ok fóru með fiörunni ok leituðu, ef lík hans væri rekit. En Stephanus er hann skildi, hvar hann var kominn, fœrðiz hann á fœtr, ok átti miök langt[14] til siávar. Ok er förunautar hans sá mann ganga af landi ofan [at sér, ok sá

[1] [á grunnum niðri *A*. [2] allzvalldanda *A*. [3] [bað sér hiálpar móður miskunnar, er alldregi man þoka(!) láta sína miskunn *A* [4] [með *A*. [5] hólpit *A*. [6] [eru veralldigs hégóma ok *A*. [7] *saal. A. og B.* [8] [verðr hann svá þunga fullr sem svefn *A*. [9] [skilningarvit *A*. [10] [hans *A*. [11] [gefit *A*. [12] Stephani *A*. [13] [*tilf. A*. [14] at ganga *tilf. A*.

nálgaðiz til þeira[1], þá [spurði einn þeira þess[2]: „Hvat segir hann, gengr eigi Stephanus hér nú at oss?“ Annarr svaraði: „Hann er at vísu, [en hveriu[3] mun gegna[4] um hans ferð? Hann komz [eigi á skip[5], enda hefir hann eigi viðum fylgt til landz. Hví mun hann nú ganga hér af landi ofan?“ En er þeir funduz, þá sagði Stephanus þeim allan atburð um sína[6] ferð, hversu hin sæla María hafði honum borgit. Ok er þeir heyrðu þetta, lofuðu þeir guð ok frú sanctam Mariam. [Ok eptir þessu, sem nú er sagt, þá veittiz Stephano líkamlig iartein[7].

En nú skal segia hve[8] en sæla María veitti Stephano andliga lækning. Hann kom fram ferð sinni til Jórsala, ok síðan er hann [var aptr kominn, þá fór hann í munklífi[9], ok nökkuru síðar gerðiz hann einsetumaðr ok mikill kraptamaðr ok ágætis[10]. En fyrir því at verðleikr ok kraptar vaxa af [meinlætum ok[11] mannraunum ok freistni, [eptir því sem segir Páll postoli, þá varð Stephanus fyrir freistni[11] mikilli af óvin allz mannkyns, til þess at hann hefði þann við at beriaz, at hann mætti sigraz á ok í[12] þeim bardaga reyndr verða, ok af þeiri raun taka laun ok prýði af guði. En líkamlig fýsi kom at honum svá áköf, at hann þóttiz eigi halldaz mundu mega í uppteknu góðlífi. nema guð tœki af honum þenna bardaga. En er hann sá, at hann átti ekki undir sér, þá hvarf hann til fulltrúa síns ok bað ena dýru dróttning, at hon skylldi þat þiggia af syni sínum, at [þessa freistni tœki[13] af honum, ok svá sem hon hafði leystan hann frá siávar háska, svá skylldi hon nú ok leysa frá andarduðа sálu hans. Hann lét þá skrifa líkneski eptir frú [sancte Marie[14], ok lét þat koma hiá rekkiu sinni, ok hellti mörgum tárum [þar út fyrir[15] ok söng fagrar

[1] [*saal. A*; ok sér at hann nálgaz *B*. [2] [segir einn þeira *A*. [3] [*saal. A*; einshveriu *B*. [4] sæta *A*. [5] [á ekki skip *A*. [6] *saal. A*; þeira *B*. [7] [*mgl. A*. [8] hversu *A*. [9] [kom aptr or fór *A*. [10] ágætismaðr *A*. [11] [*tilf. A*. [12] af *A*. [13] [hon tœki þessa freistni *A*. [14] [sancta María *A*. [15] [út *A*.

bœnir þar[1] fyrir líkneskinu ok mælti til sællar Marie [ok kvaddi hana[2] optliga ok bað sér líknar. Svá bar á móti sína nótt, eptir þat er Stephanus hafði sungit óttusöng sinn, þá lá hann í rekkiu sinni ok var á bœn, þá kom móðir meistarans [at honum[3] ok kvaddi hann þessum orðum: „Hvat fyrir þú eða grætr, Stephanus? Fyrir hvat táraz þú eða þenir?“ En hann kendi, hver komin var, ok svaraði[4]: „Frú mín! sagði hann, ek hefi opt beðit ens sama lutar, ok fæ ek enn enga fró af[5].“ Þá leit en sæla María til hans blíðliga ok sagði svá: „Frá þessum okkrum fundi skal alla þessa freistni af þér taka, svá sem framast er kleift, meðan saman eru önd ok líkami í þessum heimi.“ Eptir þetta hvarf María frá honum at sýn, en efndiz fyrirheit hennar, meðan hann lifði, svá at hann unði vel[6] í einsetu sinni.

Nú hverr sem heyrir eða less þessa iartegn, er bæði hafir veitta hafa verit af árnaðarorði Maríu líkamliga hiálp ok andliga[7], þá láti sá sér alldri or hug[8] ganga at dýrka hana framarr[9] öllum [guðs heilögum mönnum[10] ok gera hversdagliga hennar[11] minning, fyrir því at ifalaust er, at eigi mun hon óminnig vera þess nauðsynia, er hana lætr sér eigi or minni hverfa[12].

18.

Af byskupi einum.

Frá því er sagt, at byskup einn biózt til Jórsala með miklu fiölmenni, ok er þat skip var búit, er hann skylldi á vera[13], þá gaf þeim byr þann, er þá bar langt áleiðis. Einn[14] dag áttu þeir at sigla þar, er skeriott var miök en stormr veðrs, ok bar þá upp á sker eitt, svá at undan gékk

[1] *vgl. A.* [2] [grátandi *A.* [3] [til hans *A.* [4] *saal. A;* spurði *B.* [5] á *A.* [6] allvel í *A.* [7] [segiz veitt hafva af árnaðarorði sællar Marie líkamliga hiálp ok svá andliga *A.* [8] minni *A.* [9] framaz af *A.* [10] [helgum *A.* [11] henni *A.* [12] líða *A.* [13] fara *A.* [14] En of *A.*

kiölrinn, ok féll inn siár[1] kolblár í gegnum skipit. Þe
vóru fiarri landi. Þá var báti skotit, ok gékk byskup þa
á, ok þeir menn með honum, er mestr þótti skaði at,
létisc. Ok er einn maðr villdi hlaupa í bátinn, þá kom han
milli skips á siáinn[2] ok sökk þegar til grunna, svá at han
kom eigi upp, svá at þeir sæi. En áðr þeir byskup legi
frá, þá bað hann þá, [er eptir vóru, at þeir skylldu[3] t
skripta ganga ok búaz svá við, sem þeim mundi[4] eigi vá
brautkvámu. Ok svá gerðu þeir, ok kölluðu til guðs a
öllum hug ok með sannri iðran. Eptir þetta lagði byskup
bátinum frá skipinu[5], svá at eigi lysti [bátinum þar við[6]
Ok er þeir kómu svá á braut, at eigi var þeim hætt við
neinu, þá villdi byskup siá, hvat [tíðenda væri[7] um [þá sem
vóru á skipsflakinu[8]. Ok vóru þeir þá druknaðir. En
byskup sá marga fugla fliúga upp or siánum, [ok vóru
þat[9] dúfur hvítar, ok skildi byskup, at þat vóru sálur för-
uneytis[10] hans. En svá sem byskup harmaði andlát för-
unauta sinna áðr, þá tók hann síðan[11] at harma þat, er
hann hafði eigi þar látizt[12] með þeim enum dýrligstum
mönnum. En eptir þetta reru þeir at landi. Ok er byskup
var á land kominn, þá sá þeir, at förunautr þeira, sá er
fallit hafði á siáinn ok sokkit, óð[13] or hafi[14] upp til landz.
En er byskup sá þenna atburð, þá varð hann óttafullr.
Ok er þeir fundu hann, þá spurði byskup, hverju faralldi
hann hefði komiz til landz. Hann svaraði: „Eigi skulu
þér undraz ferð mína, fyrir því at sú hiálpaði[15] mér, er
hiálp er allra[16]. En þá er ek mista bátzins, þá nefnda
ek Maríu[17], ok með hennar minning fór ek niðr til grunna.
En er ek kom til grunna, þá kom til mín en sæla María
ok brá yfir mik möttli sínum, ok kenda ek þá ekki siáfar[18] s

[1] sær *A.* [2] siónn *A.* [3] [*mgl. A.* [4] væri *A.* [5] *saal. A;* skipslaginu (? skipsflakinu) *B.* [6] [bátinn við skipit *A.* [7] *saal. A;* tíð var *B.* [8] [hagi þeira er vóru á hinu mikla skipi *A.* [9] [*mgl. A.* [10] för-unauta *A.* [11] nú *A.* [12] *tilf. A.* [13] vóð *A.* [14] kafi *A.* [15] hiálp *A.* [16] ok dugði mér *tilf. A.* [17] Mariam *A.* [18] siófar *A.* 3

atfallz. Ok leiddi hon mik svá [með grunnum[1] þar til, er þér sát mik vaða upp or hafinu[2]." En er hann hafði þetta sagt, þá sungu þeir lof guði ok sælli Maríu, sem allir eigu, þeir er undir hennar miskunnar mötli vilia vera, þeim er sa er víðr, at yfir tekr allan heiminn. Ok ef[3] þeir kriúpa undir þenna[4] möttul, er áðr eru frosnir[5] af ástleysis kulða við guð, þá flóna þeir til ástar við guð. Svá ok hinn, er sár er beitr í ást til skapara[6] síns, náir eigi at kólna í ástleysis frosti undir þessum mötli. Hann skýlir ok við árvirkan þeim, sem hans hlífing sœkia. Nú biðium vér af öllum hug til sællar Maríu, at svá sem hon leiddi þenna mann til landz or síávar háska, svá leiði hon ok andir vár[7] til eilífrar fóstriarðar.

19.

Af þrim félögum.

Til þess at kunnigt verði öllum[8], hvert traust sæl María veitir öllum þeim, sem at henni hníga, þá er sagt, at klerkr einn fór at vitia [útlendra staða heilagra ok ágætra[9]. Ok er hann kom til staðar einshvers, þar sem klerkar vóru vi.[10] fyrir, þá tóku þeir við honum vel ok höfðu hann at sa borði ok[11] öllu samlagi. En um nóttina risu þeir upp til óttusöngs, ok þessi klerkr með þeim. Ok er þeir hófu upp tíðir sínar, þá sungu þeir fyrst Maríu tíðir svá hátíðliga, sem þá væri en ágœzta hátíð. Ok er lokit var Maríu ottusöng, þá sungu þeir dags óttusöng, eptir því sem þessum klerk [þóttu vánir[12] á, at aðrir menn mundu syngia. Eptir þetta fóru þeir til svefns. Um morgininn[13], er þeir risu upp, þá spurði þessi maðr, er til var kominn, [þann manna, er fyrir þessum samnaði var[14], hvat til hélldi, er þeir sungu svá hátíðliga af sancta Maria, þar sem þetta[15]

[1] [af grunni *A.* [2] kafi *A.* [3] *sœl. A;* er *B.* [4] hennar *A.* [5] *saal. A;* freð(n)ir *B.* [6] lausnara *A.* [7] várar *A.* [8] *mgl. A.* [9] [heilagra staða *A.* [10] þrír *A.* [11] *í tilf. A.* [12] [þótti vani *A.* [13] morgninn *A.* [14] [þá er fyrir vóru *A.* [15] þá *A.*

var eigi hennar hátíð, svá at hann vissi. [Sá svaraði[1] „Ek em svá skylldr[2] til, [hversu er[3] aðrir gera, at dýrk af öllu hiarta ok megni hversdagliga frú sanctam Mariam því at fyrir hennar milldi hefi ek forðaz eilífar kvala ok fyrir því at ek sé, at þú ert mikill dygðarmaðr[4], ol þér þikkir gott at forvitnaz guðliga[5] luti, þá mun ek segi þér atburð til þessa máls.“

Vér vórum þrír félagar ok allir miök í hégóma bund nir, ok lifðum allir miök eptir oss en í móti guði ok guðs boðorðum. Ok þá er enn dýri dróttinn minn Jesus Kristr villdi mik með hirtingu frá þessu illífi taka[6], þá [gafz mér sú sýn[7] í sveíni, at ek kom á þing fiölment, þar sem dróttinn sat á stóli, ok hiá honum fiölði engla ok heilagra manna. Ek heyrða, at hann [tiáði fyrir[8] þeim, er við vóru, mótgerðir þær, er honum vóru gervar, ok hver hefnd þar ætti[9] fyrir at koma, en mér var mikil forvitni á [at heyra sem gerst þat er mælt var[10], ok varð ek þó[11] hræddr miök. En er ek gékk nær, þá skilða[12] ek, at dróttinn rœddi um oss félaga, ok hóf svá rœðu sína: „Ek vil[13]. sagði hann, at þér segit, hvern dóm þessi maðr skal hafa[14], er nú er hér við staddr, eða félagar hans. Þeir hafa lengi mik ekki óaz, ok engan enda látit á sinni rangligri með ferð [verða gervan[15], ok með engu ástarbragði góða luti gert eptir mínum boðum. Ek hefi þá látit á minna, at þeir betraðiz ok hyrfi til mín. Ek hefi lengi þolat þeira ranglæti, ok hefi ek eigi reynda þeira umbót[16].“ Þá svara þeir, er við vóru, ok sögðu, at vér hefðim oss ráðit til eilífra kvala, ok síðan vórum vér dœmðir [til eilífra kvala af várum[17] verðleikum. En þar er ek stóð skiálfandi, þá sá ek, at guðs móðir stóð upp af því sæti, er hon

[1] [Þá svaraði sá er við hann mællti *A*. [2] *saal. A*: skulldugaðr *B*. [3] [hvernug sem *A*. [4] dýrðarmaðr *A*. [5] dýrðliga *A*. [6] kalla *A*. [7] [gaf mér sýn of nótt *A*. [8] [sagði *A*. [9] átti *A*. [10] [ok villda ek heyra þat *A*. [11] *saal. A*; þá *B*. [12] heyrða *A*. [13] bióða *tilf. B*. [14] taka *A*. [15] [*mgl. A*. [16] við mik *tilf. A*. [17] [at *A*.

hafði áðr setit, ok gékk fyrir son sinn lítillátliga ok fagrliga, ok heyrða ek hana hafa þessi bœnarorð til dróttins í mína þarfir: „Ek bið þik, son[1] minn! ok þína milldi, at þú hlífir[2] þessum manni, þó at hann hafi mikit af gert til þín, þá hefir hann þó hvern dag mér tíðir sungit[3]. Ok eptir því sem maðr í þínu[4] lögmáli, at alldri gerir maðr svá lítinn lut, ef góðr er, at þat skyli ólaunat vera, en at svá búnu þá hefir þessi maðr engi laun tekit af mér fyrir svá mikla ok langa þiónun[5], nú fyrir [mínar bœnir[6] þá lífni þessi maðr, er áðr er til dauða dœmðr.“ Þá leit dróttinn blíðliga [við henni[7] ok mælti: [„Svá sem þú vilt[8], en sœtasta móðir! ok af þínum bœnum þá veiti ek þeim manni hiálp, ok mun ek veita honum eilífa sælu, ef hann vill sinna glœpa iðraz.“ Þá sneriz[9] en sæla María at mér ok mælti: „Far þú nú ok siá við at misgera, at eigi beri þér harðara til handa, en þú vart nú til dœmðr.“ Eptir þessa vitran þá fór ek til þessa staðar, ok skilða ek þá við félaga mína, því at þeir lifa nú sem áðr.

„Nú helldr þetta til, er vér syngium hvern dag[10] Maríu tíðir. En einn af þessum .vi. klerkum, er þú sér nú hér, þá vilði eigi vera í þessu tíðahalldi ok [lagði á órœkt[11], þá vitraðiz hin heilaga María honum[12] ok mælti: „Ef þú vilt eigi vera í sveit brœðra þinna [um tíðahalld mitt[13], þá lastaðu eigi fyrir þeim [eða gabba[14] engan, at til mín geri ósamliga.“ Eptir þetta þiónaði þessi [bróðir sem aðrir[15] með allri ást frú sancte Marie. En er klerkr, sá er til var kominn, [heyrði þenna atburð[16], þá lofaði hann guð ok sæla Mariam. Ok svá eigu allir, þeir er [síðan heyra, at þeir kvikni[17] í astarhita til lofs við sæla Maríu dróttningu.

[1] sonr *A.* [2] líknir *A.* [3] sungnar *A.* [4] helgu *tilf. A.* [5] þiónostu *A.* [6] [minnar bœnar sakir *A.* [7] [til hennar *A.* [8] *saal. A*; sem vil *B.* [9] sneri *A.* [10] hátíðliga *tilf. A.* [11] [lagi *A.* [12] *saal. A*; sialf *B.* [13] [*mgl. A.* [14] [ok aflet *A.* [15] [klerkr sem aðrir brœðr *A.* [16] [hafði þenna atburð heyrðan *A.* [17] [þenna atburð heyra ok kvikna *A.*

20.

Af brœðrum tveim.

Nú skal segia frá brœðrum tveim, [þeim er[1] vóru í Rómaborg. Hét annarr Petr[2] ok var erkidiákn at[3] Petrskirkiu, vitr til veralldar ok ágiarn til fiár ok metnaðar; annarr hét Stephanus, hann var dómandi ok ranglátr í því valldi[4], sem hann hafði, ok tók opt fé[5] til at dœma rangt, hann gallt illa skulldir sínar, hann tók fé með ofríki af mönnum, hann þyrmði eigi heilagrar kirkiu eign[6]; hann hafði tekit þriá bœi frá Laurentius kirkiu, alldingarð frá Agnesar kirkiu, ok lagði undir sik. Svá bar [i móti[7], at Petr erkidiákn tók sótt ok andadiz, ok fór sála[8] hans til meinlætis[9] staða ok [i hreinsanarelld[10]. Litlu síðar tók Stephanus sótt ok andaðiz. En er önd hans var fráskila[11] búkinum, þá var hon leidd fyrir dómstól guðs, ok sat dróttinn á stóli sínum ok hans heilagir menn íhiá honum. En er Laurentius sá Stephanum, þá gékk hann hiá honum ok tók þrim sinnum í handlegg[12] honum, ok varð Stephano svá illt við, at hann þóttiz kenna um allan sik sárleika. En heilaga Agnes sneri baki við honum ok villdi eigi siá hann. Þá mælti dróttinn: „Fyrir því at þessi maðr tók opt fé til rangt[13] at dœma ok selldi réttlæti ok sannleik við verði, þá er þat dómr minn, at hann fari til þess staðar, er Judas hefir, sá er mik selldi við verði.“ Eptir þetta var Stephanus á braut leiddr ok til þess staðar, sem hann hafði til gert. Stephanus hafði, meðan hann lifði, dýrkat með allri kunnostu ok ást enn heilaga Preiectum byskup guðs píningarvátt, ok á hátíðardegi hans þá hafði Stephanus mikit boð ok marga klerka fátœka ok ólærða menn at borði[14] sínu til dýrðar Preiecto. En er Stephanus var á brott leiddr til píslarstaða, þá mæltu heilagir menn: „Heyrðu, hinn

[1] [þeir *A*. [2] Petrus *A*. [3] í *A*. [4] *saal. A*; velldi *B*. [5] af mönnum *tilf. A*. [6] *saal. A*; fé *B*. [7] [at *A*. [8] sál *A*. [9] *saal. A*; helvítis *B*. [10] [hreinsunarelldz *A*. [11] skilið frá *A*. [12] armlegg *A*. [13] *saal. A*; rangs *B*. [14] boði *A*.

heilagi Preiecte! hví gengr þú eigi fyrir dróttin enn miskunnasama[1] dómanda, ok biðr Stephano líknar á sínu máli, þar sem hann sýndi mikla ást við þik í sinni þiónan.“ Þá stóð upp enn heilagi Preiectus ok gékk til ens heilaga Laurentius[2] ok bað, at hann fyrirgæfi Stephano, ok svá bað hann Agnes. Ok gáfu þau þegar upp þat, sem við þau var misgert. Síðan bað Preiectus ena heilögu Mariam, at hon gengi til með honum ok bæði dróttin, at Stephanus fengi líkn á sínu máli. Ok er en dýra dróttning guðs móðir bað son sinn fyrir Stephano, þá fengu þau Preiectus þat fegit, at Stephanus skylldi lifna ok giallda aptr þat fé, er hann hafði at rōngu [af mönnum tekit[3], ok gera iðran fyrir glœpi sína ok lifa .xxx. daga. En á þeiri leið, er Stephanus var leiddr, þá heyrði hann aumligar raddir [nær sér[4], ok sá marga píslarstaði, ok í þeim einhverium stað þar var Petr bróðir hans. Þá spurði Stephanus: „Petr bróðir! fyrir hveria sök komtu í svá illan[5] stað, þar sem oss þóttir þú miskunnar maðr [í lífi þínu[6]?“ Hann svaraði: „Ek gelld þess at, er ek var ágiarn[7].“ [Þá spurði Stephanus, hvat til þess væri[8] at „þú mættir sem fyrst or [þessu meinlæti[9] komaz.“ Þá svaraði Petr: „Ef þávinn siálfr syngi sálumessa fyrir [sál minni[10]“, ok kardinálar með honum, þá væntir mik, at lokit mundi minni písl, [fyrir því þó at ek væra mikkursti ágiarn, þá gerða ek marga luti vel ok til upphallz heilagri kristni[11].“ Eptir þetta var Stephanus leiddr á þess staðar, sem enn vesli Judas var í kvöl. Þar sýndiz honum pyttr diúpr ok illiligr ok allzkonar kvalar í. Hann sýndiz honum svá ósléttr innan, sem broddr stœði við brodd. En er Stephanus var kominn á bakkann fram, þá kom sendiboð eptir honum, at guð bauð, at sála hans skylldi hverfa aptr til búksins ok maðrinn[12] lifna. Ok

[1] miskunsamasta *A.* [2] Laurencii *A.* [3] [fengit *A.* [4] [*mgl. A.* [5] harðan *A.* [6] [vera *A.* [7] þá gerða ek þó marga luti vel til upphallz heilagri kristni *tilf. B.* [8] [þá væri til þess *A.* [9] [þessum kvölum *A.* [10] [mér *A.* [11] [*tilf. A.* [12] *mgl. A.*

var[1] hann þá leiddr aptr sömu leið. Ok er hann kom fyrir ena heilögu Mariam, þá bauð hon Stephano, at hann skylldi syngia henni til lofs hvern dag í þeim mánaði, er honum var til iðranar veittr, psalminn Beati immaculati. Eptir þetta lifnaði Stephanus, ok fór á fund pávans ok sagði honum þessa vitran, er hann hafði sét, ok bað hann syngia sálumessu fyrir sál[2] Petro bræðr sínum, ok sýndi honum handlegg sinn, þann er enn heilagi Laurentius hafði klýptan, ok var hann svá blár ok þrútinn, sem þat hefði við lifanda mann gert verit. „Ok til þess at þér vitið, sagði Stephanus pávanum, at þetta er satt, er ek sagða yðr, þá mun ek eigi lifa lengr en þriátigi daga.“ En á þessi stundu bœtti Stephanus aptr þeim, er hann hafði rænt, ok á þrituganda degi þá kallaði guð hann til sín í *eilífa* dýrð af árnaðarorði frú sancte Marie.

21.

Af bónda einum.

Þat er enn sagt, at einn búandi[3], sá er akrlönd átti víða, at hann var því vanr, þá er hann lét vinna akra sína, at ganga fyrir ágirnis sökum yfir akramerki ok eria meira land en hann átti, ok tók[4] svá undir sik eignir nágranna sinna. Hann var því vanr, þó at miök gengi afskeiðis hans ágirni, at dýrka með mikilli góðfýsi guðs móður Mariam, ok hafði opt í munni hennar engiliga kveðiu. Þessi maðr tók bráða sótt ok andaðiz. En er hann var andaðr, þá kómu fiándr ok tóku öndina ok drógu til kvala. Þá kómu heilagir englar [í móti[5] ok töldu góða luti þá, sem þessi maðr hafði gert, ok vóru fáir hiá því, sem hans glœpir vóru. Þá tóku fiándr [at hœlaz[6] ok fögnuðu, er þessi maðr var týndr. Þá sagði einn engill: „Þat er enn eigi talt[7], at þessi maðr söng opt með ástriki lofskveðiu sællar Marie.“ En þegar er óhreinir andar heyrðu getit[8], at þessi [maðr

[1] varð *A.* [2] *mgl. A.* [3] bóndi *A.* [4] taka *A.* [5] [*mgl. A.* [6] [*saal. A*; ok hœkduz *B.* [7] talit *A.* [8] *mgl. A.*

var þiónn[1] frú sancte Marie, þá þögnuðu þeir ok flýðu á braut. En guð dœmði, at þessi[2] maðr skylldi lifna ok bœta fyrir sér. Ok allir þeir sem heyrðu þessa iartegn, þá lofuðu þeir guð, ok [hina sælu Maríu[3] guðs móður.

22.

Af (prior) einum.

Í borg þeiri er Papia heitir, er svartmunkalífi, ok í því munklífi var príorr sá, er frá er sagt, at hann héllt illa reglu[4] sína bæði um þögn ok marga luti aðra. Þessi príorr sýktiz, ok or þessi[5] sótt andaðiz hann. En alla þá stund er hann hafði í klaustralífi[6] verit, þá hafði hann hvern dag rœkiliga[7] sungit tíðir frú sancte Marie ok staðit [alman upp ámeðan[8]. En er .xii. mánuðr vóru frá liðnir andláti hans, þá vitraðiz hann einum bróður, sá hét Hugbertus, hann hafði þá sýslu, at hann gætti kirkiu ok svaf í [henni um nætr[9]. Ok er hann hafði fyrir óttusöng upp staðit til bœnar ok at siá um liós, þá varð kallat hátt á hann, þar er hann stóð fyrir altari, ok var þetta mælt: „Bróðir Hugberte!“ Hann varð hræddr miök ok þóttiz eigi vita, hverju fá mundi, ok hugsaði þat hellz, at hann heyrði til siúkra manna húss, er var nær kirkiunni, ok fór [skiótt þangat[10], ok varð við þat varr, at þaðan hafði [eigi kallat[11]. En þegar er hann kom[12] aptr til kirkiu, þá var kallat á hann: „Bróðir Hugberte!“ Hann þorði eigi at svara, ok fór til rekkiu sinnar ok lagðiz til sveins. Ok þegar er hann var sofnaðr, þá kom til Hugbertus[13] þessi bróðir, er áðr var sagt, ok mælti: „Hví villdir þú eigi svara, bróðir! þá er ek kallaða á þik?“ Þá spurði[14] Hugbertus: „Hversu er þér, bróðir!“ Hann svaraði: „Hart hefi ek haft hér til ok verit í útlegð í heraði því,

[1] [var þiónostumaðr *A*. [2] siá *A*. [3] *saal. A*; sælam (!) Mariam *B*. [4] *saal. A*; regulo *B*. [5] þeiri *A*. [6] klaustra *A*. [7] rõksamliga *A*. [8] [meðan *A*. [9] [kirkiu *A*. [10] [þannug *A*. [11] [ekki kall komit *A*. [12] fór *A*. [13] *saal. A*; Hugberte *B*. [14] svaraði *A*.

er sá er höfðingi yfir, er Smirna heitir. Ok meðan ek var þar, þá tók ek mörg meinlæti á mik fyrir misgerðir minar En nú bar svá at, at hin sæla dróttning himins ok iarðar fór fyrir skömmu þar í nánd, ok sá hon, hvar ek var, ok tók hon mik þaðan í braut ok leiddi mik þaðan til fagnaðarstaðar. Ok naut ek þess at, er ek [hefi henni rœkiliga tíðir sungit[1]." En Hugbertus sagði brœðrum þessa vitrun, ok litlu eptir þetta tók hann sótt ok andaðiz ok fór *til* fagnaðarstaðar.

23.

Frá drápi manns.

Svá sem öllum er kunnigt í frásögnum margfalliga dýrligum frú sancte Marie, hversu miskunnsamliga hon helpr öllum þeim, er henni þióna, svá er ok víst at vita, at hörð refsing gengr[2] eptir við þá, er í mótgerðum eru við hana, svá sem lutr sá berr vitni, er nú skal frá segia. Þat er sagt, at í einhverri[3] borg vóru þrír riddarar, þeir er umsát gerðu einum borgarmanni ok villdu hafa líf hans. Ok er hann varð varr við [umsát þeira ok atför[4], þá flýði hann til Maríu kirkiu, ok vænti[5] sér þar [miskunnar ok[6] friðar, ok at þeir mundu hallda grið[7] heilagrar kirkiu. En er þeir sá, at hann var þar kominn, þá hliópu þeir í kirkiuna ok drápu þenna mann fyrir altari sællar Marie. En litlu síðar þá kom elldr í hús þat, er þeir sváfu í, ok urðu þeir eigi varir fyrr við, en þeir kendu hita svá mikinn, at þeim var eigi [ván brautkvámu[8]. Þá sneruz þeir til iðranar fyrir [glœp sinn[9] ok báðu [frú sanctam[10] Mariam sér miskunnar[11] ok fyrgefningar. En þat bióst, er miskunnar brunninn ól, þá má alldri þorna af miskunn. Ok þat reyndu þessir þrír riddarar, at en sæla dróttning sá iðran þeira ok

[1] [hafða henni röksamliga tíðir sungnar *A.* [2] kemr *A.* [3] einni hverri *A.* [4] [svik þeira *A.* [5] vætti *A.* [6] [*mgl. A.* [7] *sæl. A;* frið *B.* [8] [brotkvomu sinnar kostr *A.* [9] [glœpi sína *A.* [10] [guðs móður *A.* [11] hiálpar *A.*

leysti þá or eldz háska. Ok vóru þeir þá nakkvat[1] sakalir. Ok eptir þat er þeir vóru heilir, þá fóru þeir til byskups ok tóku skriptir af honum, ok var þeim þat skriptat, at vápn þau, er þeir höfðu haft til at drepa klerk þenna með, þá vóru slegin af iárn ok negld á þá, ok skylldu þau á þeim vera, þar til er[2] þau sprytti siálf af[3]. Ok eptir þetta fóru þeir menn víða [um heim[4] til heilagra staða. Ok sagði sá, er Maríu iartegnir hefir dictat, at hann fann einn af þessum riddarum ok sá síðu hans, ok var þá holldit allt hlaupit upp yfir iárnit ok þrútit miök, ok sagði hann siálfr frá þessum atburð, ok lagði þat við, at honum var vitrat, at hann skylldi fara til[5] Laurentius, ok hann mundi þar fá bót sins meins.

Nú er hér sýnt, at en sæla María lét mikla hegning fyrir koma við[6] sína mótgerðarmenn, en þat sama þó leiddi hún til hiálpsamligrar iðranar. En hvat sé örvæna, at slíkurir menn[7] undriz, fyrir hverja sök en sæla María léti eigi þann mann, er flýit hafði til kirkiu hennar, undan lífláti komaz. En slíkri þarflausu hugsan þá svarar svá sem vitr maðr: Guðs dómar eru leyndir, ok skal þá eigi[8] með ofdirfð rannsaka. En þat má hverium manni ifalaust vera, at engi leitar sá skióls til guðs móður, at eigi muni[9] hiálp af hlióta. En þat er lesit um heilaga menn, at[10] þeir leysa giarnara sálur or háska en líkami, fyrir því at sálu eigi er líkami meira verðr hiá önd, en stundligr lutr hiá eilífum. En sú hin dýra dróttning, er allt þiggr af sínum syni, þat er hon biðr, þá skulu menn[11] því trúa, at hon muni þat lífit hafa þegit þessum manni, er engi deyr ífrá, ok biðium vér, at þat hit sama þiggi hin sæla María [oss af guði[12], sem hon sér at betr[13] gegnir.

[1] nöckuð *A*. [2] guð villdi at *tilf. A*. [3] þeim *tilf. A*. [4] [*mgl. A*. [5] hins helga *tilf. A*. [6] [koma yfir *A*. [7] *mgl. A*. [8] engi *A*. [9] man hann *A*. [10] er *A*. [11] vér *A*. [12] [*saal. A*; g. m. (*d. e.* guðs móðir) *B*. [13] betz *A*.

24.

Frá Eulalia nunnu.

Þat er enn sagt, at í nunnusetri því, er helgat va Edvardo, var nunna sú er Eulalia hét. Hon þiónað af allri kunnáttu frú sancte Marie ok tók þat í vanda at syngia hvern dag fimtán tigum sinna engiliga kveðit Ave Maria. Ok er hon átti mart at [annaz iafnan, þá vóru eigi optliga[1] stundir til þessa söngs, ok varð hrapalliga at syngia, [er svá var opt yfir farit[2]. Á einnihverri nótt, þá er Eulalia svaf í rekkiu sinni, þá vitraðiz henni hin sæla María ok mælti: „Sefr þú, dóttir Eulalia?“ En hon þóttiz svara ok kenna, hver komin var. „Vaki ek, sagði Eulalia, eða hvat viltu, frú mín, eða hvers nýtr ambátt þín at, er þú villdir koma til mín [ambáttar þinnar syndugrar[3]?“ Þá svaraði hin sæla María: „Eigi skaltu, dóttir, óaz móður þína, því[4] at mér líkar vel þín þiónan. En ek vil [biðia þik[5], at þú syngir mitt vers enn rœkiligar héðan ífrá, ok þessi orð seinst[6] dominus tecum, fyrir því at þat kann engi [hugum at hyggia[7], hverr fagnaðr mér er at, hvert sinn er ek heyri, ok er þat endrnýian[8] allz míns fagnaðar, er ek heyri þessi orð rœkiliga[9] sungin.“ En er Eulalia heyrði þetta, þa varð hon fegin, ok eptir þat hvarf hin sæla María brott[10]. En Eulalia tók síðan ok söng fimtugum[11] sinna ok þessi orð seinst[6], sem hin sæla María bauð henni, ok sagði síðan mörgum mönnum þessa iartegn til dœma, at betra er færa skynsamliga sungit en mart með litlum athuga.

25.

Frá einni húspreyiu.

Frá því er enn sagt, at ein húspreyia[12], sú er rík var harðla, hon dýrkaði miök sæla Mariam. Þessi kona

[1] [sýsla ok var iðiusöm, þá vóru henni opt litlar *A.* [2] [cf svá mörgum sinnum skylldi yfir fara *A.* [3] [*tilf. A.* [4] fyrir því *A.* [5] [bióða þér *A.* [6] seint *A.* [7] [orðum at skýra *A.* [8] endrnýiung *A.* [9] *mgl. A.* [10] braut *A.* [11] *saal. A;* .l. *B.* [12] á Bretlandi *tilf. A.*

var vön[1] at gera veizlur í móti konungi ok var hans vinr mikill. Svá bar at móti einhveriu sinni, at þessi kona átti at taka við konungi, ok varð eigi fyrr vör við, en sendimenn konungs kómu [til hennar[2] ok sögðu, at konungr mundi þar koma at kvelldi. Þá lét hon þegar ganga í kiallara ok siá þau föng, er þar vóru. En þar skorti eigi mungát, en miöðr var í einum[3] verpli, ok sá hon, at þar mundi verða veizlufall. Þá hét hon á sæla Mariam, at hon skylldi líkna hennar máli[4], ok fór hon til Maríu kirkiu ok gékk fyrir hennar altari ok sagði: „Heyrðu, frú mín hin sæla María! ek bið þik, at þú liknir mitt mál ok þiggir þat af guði, at hér verði eigi veizlufall.“ Síðan fór hon heim ok hafði traust á því, at María mundi þetta veita. Eptir þetta kom konungr, ok tók húspreyia vel við honum, ok lét bera drykk sem ákafligaz[5]. En í miaðarverpli þvarr alldregi[6], þó at af væri[7] drukkit, ok varð sú veizla hin bezta, ok gékk eigi minni miöðr af en til var ætlaðr, ok þakkaðu[8] allir guði þessa iartegn ok sælli Maríu.

26.

Frá riddara konungs.

Murieldis hét ein kona, hon var gipt riddara þeim, er Rodgeirr hét. Hana dreymði, at hon þóttiz bera merki, þat var rautt at lit, en hon fór þá með sveinbarn. Ok er hon vaknaði, þá tók hon vitfirring ok mælti margar órar, ok sagði, at henni þótti sem trúa sú, er hon hafði, fœri [út í millum geirvartnanna henni or brióstinu[9], ok bar fiándinn slík skrimsl fyrir hana. Frændr hennar ok bóndi harmaðu[10] miök mein hennar. Síðan var henni fylgt til heilagra staða, því at þat þótti líkligazt, at hon mundi þar[11] bót fá. Henni vígðu lærðir[12] menn vatn, ok í hvert sinn er hon

[1] iafnan *tilf. A.* [2] [*tilf. A.* [3] litlum *tilf. A.* [4] mál *A.* [5] kappsamligazt *A.* [6] eigi *A.* [7] haft ok *tilf. A.* [8] þökkuðu *A.* [9] [á braut or briósti hennar á millum geirvar(t)na henni *A.* [10] hörmuðu *A.* [11] af því *A.* [12] margir *A.*

bergði því, þá œddiz[1] mein hennar, ok tók hon at beria ok veifa höfði[2]. Hon var færð til þess staðar, er Fiskanum heitir, þar er höfuðkirkia í staðnum heilagrar þrenningar[3]. Þannveg[4] var þessi kona færð, en þó skipaðiz hennar mein eigi til bata, því at dróttinn varðveitti [þessa konu[5] til handa móður sinni. En þá er at kyndilmessu dró, fœrðu frændr þessa konu til Maríu kirkiu, er stóð í skógi, ok messudaginn[6] tók þessi kona heilsu sína. Siá kirkia stóð í mörk ein sér ok var fyrnd miök, ok höfðu Girkir látit gera. En af þessi iartegn reistiz upp miök siá kirkia, ok þökkuðu allir guði ok sælli Maríu [þenna atburð[5].

27.

Af líkneski várs herra.

At vekia góðfús hiörtu til himneskrar ástar, þá skal segia í fám orðum dýrligan atburð frá sælli Maríu, eptir því sem snilldin býðr, at maðr skal með fám orðum marga luti ok mikils verða greina. Þat er sagt, at [í Toleta[7], er Norðmenn kalla Tolhus — sú borg stendr á Spanialandi[8], ok byggva þriðiung borgarinnar kristnir menn, annan þriðiung gyðingar, enn þriðia heiðnir menn — þar er ok erkibyskups stóll, ok á andlátzdegi eða uppnumningar frú sancte Marie þá söng erkibyskup messu einhverju sinni, svá at frá verðr sagt, ok var þar allr fiölði kristinna manna við. Þá var heyrð rödd upp í loptit, er erkibyskup söng lágasöng í messu, sú er á þessa lund mælti með grátsamligu yfirbragði: „Hó, hó, ofharmr, ofharmr þat, er gyðingar með mikilli slœgð ok illzku skulu búa svá nær guðs hiörðu[9] ok þessum sauðum, er merktir eru hiálparmarki ens heilaga kross, því at nú vilia gyðingar spotta ok hæða ok krossfesta í öðru sinni son minn.“ En þetta varð til mikils ótta ok áhyggiu kristnu fólki. Ok eptir messu þá

[1] *saal. A*; óaðiz *B*. [2] sínu *tilf. A*. [3] vígð til lofs ok dýrðar *tilf. A*. [4] þannug *A*. [5] [*tilf. A*. [6] siálfan *tilf. A*. [7] [*saal. A*; tolia *B*. [8] Spáni *A*. [9] *saal. A*; iörðu *B*.

hitaði erkibyskup við lýðinn, hvat til ráðs skylldi taka, ok urðu á þat allir sáttir, at fara skylldi[1] til húsa gyðinga ok herbergia, ok rannsaka sem vandligaz, hvat þar væri títt. Ok fóru þeir fyrst til halla þeira, er byskup gyðinga átti, ok rannsökuðu þar. Ok þá er erkibyskup kom í þinghús þeira, þá fannz þar [líkneskia gör[2] af vaxi í líking lifanda manz. Hon var börð ok hrækt, ok þar vóru menn margir af fólki gyðinga ok féllu á kné fyrir líkneskiuna[3], sumir gáfu henni kinnhesta[4]. Þar stóð ok kross hiá, ok höfðu gyðingar þat ætlat at negla líkneski þetta þar á krossinn til spotz ok svívirðingar við dróttin várn Jesum Krist ok alla þá er á hann trúðu. En er kristnir menn sá þetta, þá bruðu þeir þetta[5] líkneski, en drápu alla gyðinga, þá er þar vóru við staddir. En[6] fyrir þenna lut ok alla aðra, þá sem en sæla María dróttning gerir sér til lofs ok dýrðar en oss til fagnaðar, þá eigum vér dróttni várum ok hans möður lof fyrir at gera, þeim er lifir ok ríkir um allar aldir allda.

28.

Af Leurico.

[Hversu milld ok miskunnsöm hin sæla María er við alla þá, er hennar dýrð giöra, þá sýna mörg dœmi hennar iartegna[7]. Maðr hét Leuricus, hann var munkr í einuhverju munklífi. Þar andaðiz ábóti, ok eptir hans andlát kylldu munkar kiósa sér ábóta. En Leuricus villdi giarna taka þann vanda fyrir metnaðar sakir ok hét munkum bliðu mikilli, [ef hann væri til ábóta tekinn[7]. En þetta munklífi átti sér móðurhús, svá sem grámunka regula býðr, ok var þar ábóti yfir, ok átti sá kosning með brœðrum. Leuricus var vinr konungs mikill ok hafði lengi[8] með veralldarfólki verit, ok fyrir þá sök villdi ábóti ok munkar hann eigi[9] kiósa, ok kuru[10] hann frá, en til þann er stað-

[1] *sgl. A.* [2] [líkneski gert *A.* [3] *saal. A;* líkneskinu *B.* [4] kinnesta *A.* [5] þessi *A.* [6] Nú *A.* [7] [*tilf. A.* [8] löngum *A.* [9] til ábóta *tilf. A.* [10] *saal. A;* kæru *B.*

fastr var í [sínu reguluhalldi[1]. Þá sótti Leuricus konun at, ef hann mætti í nökkurum stað honum til tignar kom ok svá gerði konungr, at hann kom honum til ábóta tignar í fiarlægð við þetta munklífi, sem áðr hafði hann verit, c var Leuricus þar um hríð. En þá nýtti hann ekki[3] þa at vera, ok fór þá aptr ok var [þá þar[4], ok þó við mik sundrþykki[5] ábóta síns. En þó at Leuricus væri í mörg um lutum ávita verðr ok hegningar, þá hafði hann þó mikl ást ok þiónan gerfa til [sanctam Mariam[6]. Hann var því vanr at syngia þriár messur í hverri viku de sancta Maria Leuricus tók bráða sótt ok mikla, ok er at honum tók a líða, bað hann ábóta koma til sín ok léz villdu sætta við hann, áðr hann andaðiz, at eigi yrði hann fyrirdœmð af sínum tilgerningum. Eptir þetta felldi verki at honun svá ákafa, at hann átti eigi legró. Þá bað hann bræði þá, sem við vóru, at þeir bæði fyrir honum[8] almátkan guð ok sæla Maríu, at þau leysti sálu hans frá eilífum kvölum. En þá biðu þeir þess, er ábóti kœmi[9], ok tóku munkar at syngia letaniam ok aðrar bœnir fyrir þessum manni. Þá tók frá Leurico málit ok vit[10], ok lá sem dauðr væri. Munkar géngu at, þar sem hann lá, ok hörmuðu, er svá skiótt hafði at liðit, at hann var hvárki[3] húslaðr né oliaðr. Þeir þóttuz eigi vita, hvárt hann var lífs eða andaðr. Þá setti út froðu mikla um munninn, ok eptir þat skaut hann upp öndu ok mælti: „Frú sancta Maria, frú sancta Maria, frú sancta Maria! þér geri ek þakkir fyrir alla þá miskunn, er þú [veitir mér[11], at ek skal undan þeginn öllum meinlætum, er ek var til ráðinn, [fyrir þínar bœnir nú til fagnaðar leystr[12]. Ek geri þér þakkir, mín dróttning! fyrir þat, [er þú hefir þat þegit af hinum sœtazta syni þínum, at ek skal nú mega taka holld hans ok blóð, ok gera minn skriptagang[13]

[1] [sinni regulu *A*. [2] ríkis *A*. [3] eigi *A*. [4] [þar um hríð *A*. [5] *til tilf. A*. [6] [guðs móður *A*. [7] opt *tilf. A*. [8] við *tilf. B*. [9] kvæmi *A*. [10] svá vitit *A*. [11] [hefir mér veitta *A*. [12] [*tilf. A*. [13] [*saal. A*; er ek skal nú minn skriptagang gera *B*.

sem hverr kristinn maðr er skylldr til.“ Eptir þat bað Leucius priorr, at hann gæfi honum reiðu. Ok þá er at honum var borit corpus domini [1], þá mælti hann með tárum: „Því játte ek með munninum ok trúi ek með hiartanu, at þetta sé sá hinn sami líkami, er guðs sonr tók af holldi Marie meyiar, ok þetta hit sama hold hékk á krossinum helga til lausnar öllu mannkyni, ok þetta hit sama blóð rann or síðusári dróttins míns Jesu Cristz.“ Eptir þat vár Leucius húskarðr ok oliaðr, ok eptir þat andaðiz hann ok blezaði alla bræðr, áðr en þeir báðu dróttin gæta hans sálu, ok eptir þetta iörðuðu þeir lík hans með fagnaði. Ok er þessi iartegn vitnisburðr, at hin sæla María fyrirlætr[2] engan þann, er henni þiónar með sannri ást, ok frelsir[3] frá eilífum kvölum þá, er sinna synda vilia iðraz, ok leiðir eptir þat til fagnaðar, þar er hennar sonr lifir ok ríkir um [allar aldir][4].

29.

Af líkneskiu sællar Marie.

I borg þeiri á Gyðingalandi er Libio[5] heitir, er Maríu líkneskia, sú er eigi er manna höndum gör, eptir frásögn þeira manna, er þaðan kómu, meir en ritninga. [Þessi líkneskia var[6] af marmara, ok þó áföst vegginum, ok svá kviklig sem lifandi maðr, ok á klæðafallinu er purpura litr. Þar var[7] byskupstóll at þessi kirkiu[8], ok segia pílagrímar, at sú sé frásögn þeira manna, er Libioborg[9] byggia, at þessa kirkiu[10] keypti guðs postolar[11] at gyðingum, ok var þá þinghús. En síðan vígði Petr postoli þetta hús til dýrðar dróttni Jesu Cristo, ok var siá kirkia honum fyrst vigð at þeira sögn, ok tóku postolar þar at predika guðs erendi. En er gyðingar sá, at Jesu var gör dýrð í húsi þessu, þá villdu þeir ripta kaupit[12] ok fóru á fund þess

[1] *sacl. A*; Cristi *B*. [2] lætr *A*. [3] fyrst *tilf. B*. [4] [alldir allda amen *A*. [5] Libia *A*. [6] [Þeir menn segia, at siá líkneskia sé *A*. [7] er *A*. [8] sem líkneskit er *tilf. A*. [9] Libiaborg *A*. [10] *sacl. A*; líkneskiu *B*. [11] ok kirkiu *tilf. B*. [12] ok hafa sér til þinghús *tilf. A*.

mannz, er þar var yfir skipaðr af keisara, ok sögðu at þeir villdu [ripta kaupit ok[1] aptr kaupa þetta hús at postolum ok gera þar dýrð himna guði, sem siðr þeira[2] var til. Þá vóru guðs postolar [til kallaðir ok[3] at spurðir, fyrir hverja sök þeir höfðu þessu breytt, [at þat væri eigi þinghús, sem fyrr hafði verit[3]. Postolar svöruðu ok kváðu Petr postola ok aðra[4] postola þetta hús hafa við verði keypt ok helgat Jesu Cristo, ok létuz eigi [eiga ok eigi vilia[5] selia. Gyðingar [sögðu eigi eiga Jesu hús at gefa[6] til dýrkanar sem guði. Ok er þeir urðu eigi á sáttir, þá var dœmt, at hvárirtveggju skylldu fara[7] til ok lykia [húsit með[1] sínum innsiglum, ok láta síðan standa svá búit fióra tigu daga, ok biðia guð, at hann sýndi, hvárir forrœði skylldi hafa á húsinu. Ok svá gerðu þeir. Þá fór Petr postoli til Jórsalaborgar, þar sem hin sœla María var þá. Ok er þau funduz, þá bað Petr postoli, at hon skylldi biðia dróttin Jesum Crist[8], at hann veitti þeim þetta hús at varðveita siálfum guði til dýrðar, er honum hafði fyrst vígt verit. Þá svaraði dróttning[2] sœl María: „Ver[9] án allri hrœzlu um þenna lut; ek mun þessa bœn þiggia af syni mínum ok verða yðr at því fulltingi, sem [þér beiðit[10].“ At liðnum fiórum tigum daga þá fóru guðs postolar ok gyðingar til [þessa hús[11] at siá, ef þar væri nökkurr hlutr sýndr af guði, hvárir þetta hús skylldu hafa, ok sá þeir, at innsigli voru heil [ok ekki til nýiungar utan á húsinu[3]. Þá luku þeir upp kirkiunni ok villdu siá innan, ok tók Petr postoli ok sópaði út dusti, er á gólfit hafði fallit[12], ok síðan géngu þeir hvárirtveggiu ok hugðu at, ef nökkut væri nú annan veg, en þá er þeir vóru þar nœstum. Þá kom at gangandi gyðingr einn, ok sá líkneski standa við vegginn til vestrs

[1] [*mgl. A.* [2] *tilf. A.* [3] [*tilf. A.* [4] alla *A.* [5] [vilia ok eigi eiga at *A.* [6] [svöruðu, at eigi sætti Jesu hús at giöra *A.* [7] koma *A.* [8] guðs son ok siálfrar sín *tilf. A.* [9] Verit *A.* [10] [ek má fá beðit *A.* [11] [þessar kirkiu *A.* [12] lagiz *A.*

musterinu[1], ok stóð hann ok leit á lengi, ok ætlaði lifanda mann. Líkneskit horfði í austr. Gyðingr mælti: Nær[2] kom kona sú hér? at sönnu er kona hér fyrir í húsinu." Þá géngu þangat aðrir gyðingar, ok er þeir sá[3] líkneskit, þá mæltu þeir: „Satt er þetta, hér er komin María Jesu móðir." Þá leit Petr til líkneskisins ok svarði: „Sannliga er þetta[4] María, er þér [rœðit um[5], Jesu móðir." Þá kom hræzla yfir gyðinga, ok géngu or musterinu[1] ok mæltu: „Hér skolum vér alldri[6] koma, því at María er hér inni." Eptir þetta liðu fram stundir, þar til er Julianus guðníðingr varð keisari, þá bauð hann gyðingum, at þeir færi til ok sagaði líkneski þetta frá veggínum[7] ok færði honum. Þeir fóru eptir boði[8] keisarans, ok er þeir sá líkneskit, þá sýndiz þeim [þat svá ógurligt[9], at þeir þorðu eigi nær at koma, ok stendr sú líkneskia enn með sama blóma, eptir því sem sá sagði, er dictat hefir María iartegnir.

30.

Frá einum munk.

Frá því er enn sagt, guði til lofs [ok dýrðar[10] ok sælli Marie, at í munklífi einu, þar[11] sem mikill samnaðr var, þá[12] var munkr sá, er þat verk hafði, at hann svaf í kirkiu ok gætti hennar [við elldi eða öðrum lutum[10]. Hann þjónaði með allri ást [ok elsku[10] frú sancte Marie, ok til þess at menn mætti vita, hvert traust hon veitir öllum sínum vinum, þá sýndiz með þessum munk, er hann kom í freistni. Svá bar í mót eitthvert sinn, at siá bróðir gékk at skemta sér[13] til vina sinna ok drakk með þeim, ok af ómáti úvinar [allz mannkyns[10] drakk siá munkr[14] svá lengi ok kappsamliga, at hann vissi[15] ekki annat en hann

[1] *saal. A*; mustarinu *B*. [2] Hve nær *A*. [3] siálft *tilf. A*. [4] siá *A*. [5] [hrœðiz *A*. [6] inn *tilf. A*. [7] kirkiu *A*. [8] *saal. A*; ráði *B*. [9] [hon svá ógurlig *A*. [10] [*tilf. A*. [11] því *A*. [12] þar *A*. [13] [ok skemti sér með öðrum *A*. [14] bróðir *A*. [15] náliga *tilf. A*.

skylldi [í kirkiu sofa[1], ok fór svá at mikit var af nótt til sveins [einn samt[2]. Ok er hann fór leið sína, þá kom fiándi í griðungs líki á mót honum, ok lét sem hann villdi stanga hann. Þessi griðungr var mikill ok illiligr ok veifði miök hornum. Munkr varð óttafullr. En í þeim ótta þá kom þar fram millum hans ok griðungsins mær ein svá fögr ok fríð, ok lá hárit á herðum niðri laust, at hann hafði enga sét iafnfagra. Hon hafði líndúk sniófi hvítara ok œgði griðunginum með[3]. Hon mælti: „Fyrir hverja sök þorðir[4] þú at gera slíkt við þiónunarmann minn? Farðu í brot þegar ok hræð hann eigi meir.“ Ok er hon hafði þetta mælt, hvarf griðungrinn[5], enda sá hann þá hvergi meyna. Tók hann þá ok gékk [leið sína[6]. Ok er hann nálgaðiz kirkiuna, lióp at honum[7] hundr mikill ok[8] illiligr, ok lét þegar sem hann mundi[9] bíta þenna munk. Ok er [hann sneri at[10] með gapanda munni[11], þá kom fyrir hann þessi en sama mær, sem honum [hafði fyrr dugat[12], ok rak þenna hund í brot, er fiándi var reyndar. [Fór munkrinn þá leið sína[13], þá sá hann ok hvergi meyna. En er hann kom at kirkiudyrunum ok ætlaði inn at ganga, þá kom fiándi í leóns[14] líki ok fór greniandi at með miklum gný, ok lét þegar sem hann mundi drepa þenna munk eða rífa í sundr. En fyrr en dýrit kvæmi at honum, þá kom en sama mær hit þriðia sinn at hiálpa honum ok hafði vönd í hendi ok [barði dýrit[15] ok mælti: „Því at þú villdir eigi lýða [mínum boðum[16], þá skaltu taka þat, er þú hefir til unnit; ok ef þú gerir slíkt optar við þenna munk, þá muntu bæði taka giölld hér ok í öðrum heimi.“ Eptir þenna þrífalldan sigr Maríu[17], hvarf fiándi í brott [sem reykr[18] ok sýndiz

[1] [*mgl. A.* [2] [ok einn saman *A.* [3] dúkinum *tilf. A.* [4] þorir *A.* [5] á braut *tilf. A.* [6] [leiðar sinnar *A.* [7] óbúnum *tilf. A.* [8] svartr *tilf. A.* [9] villdi *A.* [10] [hundrinn snaraði at honum *A.* [11] munn *A.* [12] [tœði fyrri *A.* [13] [Tók þá munkr ok fór leiðar sinnar *A.* [14] óarga dýrs *A.* [15] [laust til dýrsins ok barði þat hart *A.* [16] [mínu boði *A.* [17] ok ráðning *A.* [18] [*tilf. A.*

eigi þessum munk optar [1]. Eptir þetta tók mærin í hönd munkinum, ok tók hann þá vit sitt, þat sem hann hafði týnt af ofdrykkiu sinni, ok leiddi hon hann til [kirkiu ok til rekkiu sinnar [2], ok tók af ábreizl ok dró af honum klæði [3], lagði hann í rúmit, ok lagði hœgendi undir höfuð honum ok breiddi á hann ok gerði krossmark í enni honum, ok mælti: „Á morgin [4], er þú stendr upp, far þú til skriptaföður þíns“ — ok nefndi hon þann munk — „hann er vinr minn en félagi þinn, ok ger iðran þína fyrir honum, ok þat sem hann býðr þér, þá entu vel.“ Þá hneigði munkrinn hinillátliga meyiunni ok mælti: [„Heyr þú [5], en ynniligasta mær? Ek vil með allri ást þínum boðum lýða [6], ok bið ek þik, at þú segir mér þínum þióni [áðr vit skiliumt [7], hver þú ert, svá mart gott sem þú hefir mér veitt.“ Hon svaraði: „Hér er María guðs móðir.“ Ok er hann hafði þetta heyrt, vildi hann falla til fóta henni. En þá hvarf hon at sýn. En munkr fór til þessa mannz, sem [8] honum var boðit, ok sagði gleep sinn ok sagði þessa iartegn, ok lofnðu allir guð ok sanctam Mariam, [þeir sem heyrðu [7].

31.

Frá einum riddara.

Svá er sagt, at riddari einn var skamt at herbergi frá munklífi því, er Abetensis heitir, hann var mikill vinr til munklífisins. Þar var Maríu kirkia, ok átti hon allt þat er í munklífinu var. Þessi riddari var vanr opt at sækia þannug [9] til Maríu kirkiu. Hann átti sökótt við marga menn. Svá bar at [eitt sinn [10], þá er hann hafði farit til messu þannug [9], at hans óvinir urðu þess varir ok settuz fyrir hann, þá er hann fór heim. Ok er hann varð þeirra vart við, at menn vóru með vápnum fyrir honum, þá [11] vildi hann aptr venda. Þá sá hann, at þar kómu enn

[1] siðan *A*. [2] [rekkiu *A*. [3] klæðin *A*. [4] morgun *A*. [5] [*saal. A*; hver ertu *B*. [6] fylgia *A*. [7] [*tilf. A*. [8] er *A*. [9] *tilf. A*. [10] [í einhveriu sinni *A*. [11] [*saal. A*; þess varr *B*.

aðrir umsátarmenn hans fram. Ok er hann sá alla veg frá sér úfrið [ok sér enga ván hiálpar af mönnum [1], þ mælti hann: „Heyrðu, móðir miskunnar! þú sér, en sæl María! minn háska, hiálptu mér [nú í þessum háska [1] ol leys mik frá ótta [ok úfriði [1] minna úvina.“ Ok er hann hafði þetta mælt, þá sá hann konu standa hiá sér, hon [2] hafði skautermar, ok [3] lét koma ermi sína yfir höfuð honum ok hulði andlit hans ok fal hann, svá at úvinir hans sá hann eigi. En er hann var horfinn þeim, er hans leituðu með úfriði, þá rœddu þeir um: „Hvar [4] kom hann nú?“ Tóku þá ok leituðu hans. En hann sá þá í gegnum ermina, þar er þeir liópu leitandi ok kómu þó hvergi við hann. Þá mælti [5] einn þeira: „Þetta man verit hafa skrimsl en eigi [6] maðr, [er vér sám áðr [1], ok fórum heim, [ok man oss engi annarr fyrir hendi [1], ok hefir oss illa tekiz vár för.“ Síðan hurfu þeir á brott. [En er þeir vóru á brottu ok hann háskalauss [1], þá var erminni kipt af höfði honum, ok sá hann hvergi konu, [þá er honum hafði borgit [1]. Fór hann eptir þat með miklum fagnaði til húsa sinna lofandi guð ok sæla Mariam [lífgiafa sinn [1].

32.

Frá einum klerk, er sér hafði mey festa.

Nú skal segia frá einum klerk, þeim er miök elskaði sæla Mariam, ok er hann óx [7] upp var hann í skóla settr [8]. Hann hét því guðs móður, at hann skylldi hreinlífi hallda alla sína æfi ok elska enga mey [9] nema hana, ok syngia henni tíðir hversdagliga [10], áðr hann tœki líkamliga fœzlu. En er þessi maðr var fulltíði [11], báðu frændr hans, at hann skylldi taka við fé sínu ok ganga at eiga konu, þá sem þeir létuz mundu biðia til handa honum. Hann svaraði ok kvaz eigi vilia kvángaz. En er þeir kómu opt með

[1] [*tilf. A.* [2] sú *A.* [3] *saal. A;* hon *B.* [4] *saal. A;* hverr *B.* [5] svaraði *A.* [6] *saal. A;* ekki *B.* [7] vóx *A.* [8] *mgl. A.* [9] aðra *A.* [10] hvern dag *A.* [11] fulltíða *A.*

bœnarorðum til hans, [þá gékkz hugr hans við ok samþyktiz við þá[1]. Eptir þat festi hann sér mey eina, ok var búit til bruðlaups. Ok er menn vóru komnir til bruðlaups ok skipat í sæti, ok brúðgumi var í sæti[2] kominn, þá kom honum í hug, at hann hafði eigi sungit Maríu sér til lykta[3]. Þá stóð hann upp ok mælti við boðsmenn, at þeir skylldi[4] bíða hans, en hann léz villdu ganga til kirkiu. Ok er hann kom [til kirkiu[5], þá hóf hann upp Maríu tíðir. En er hann skylldi syngia, rann á hann höfgi, ok í þeim höfga vitraðiz honum en sæla María með hrygðar yfirbragði. Hann spurði, hví hon væri í döprum hug. Hon svaraði: [„Þat muntu[6] muna, at þú villdir[7] mik eina af öllum meyium þér til ástvinu, ok kvez þú engrar fá skylldu[8] nema mín, ok léz þú eigi bregða mundu reinlífi, ok var [ek sem[9] festarmær þín. En nú lætr þú mik eina ok ætlar at fá þér annarrar, [em ek af því[10] í döprum hug. En vita þat til sannz, at ek man eigi vera frilla þín. Nú hefir þú mér brugðiz, en þú áttir eigi at bióta heit þitt heilagt fyrir bœn[11] frænda þinna ok gera þik úmakligan mínn faðmlaga. Hefðir þú halldit heit þín við mik, þá munda ek faðma þik. En nú fyrirléztu mik ok festir þér aðra, þá vittu þat, at eigi man ek vera eptirgöngukona hennar.“ Eptir þetta[12] vaknaði hann ok lauk bœn sinni, ok fór heim. Ok er hann kom aptr til boðsmanna, fögnuðu þeir honum vel. Hann mælti til þeira blíðliga ok bað þá skemta sér sem bezt, „en ek má, [sagði hann[13], ekki hér vera at þessu boði.“ Ok eptir þat fór hann þegar til kirkiu ok þakkaði sælli Marie þessa vitran. Þá géngu þeir til hans, er festa höfðu honum dóttur sína, ok[14] faðir ok móðir ok allir[15] hugðarmenn, ok báðu hann eigi bregða [sinni ætlan[16].

[1] [ok hann samþykti við þetta *A.* [2] sess *A.* [3] fullz *A.* [4] skylldu *A.* [5] [í kirkiuna *A.* [6] [*saal. A*; þú mátt *B.* [7] valðir *A.* [8] vilia *A.* [9] [sem ek væra *A.* [10] [nú er þessi sök til þess, at þér syndumz ek *A.* [11] bœnar sakir *A.* [12] þessa vitran *A.* [13] [*tilf. A.* [14] svá hans *tilf. A.* [15] hans *tilf. A.* [16] [ætlan þessi ok kvángaz *A.*

Hann svaraði: „Ek má eigi kvángaz, ok eigi vil ek.“ Þeir svaruðu: „Þetta er þér eigi rétt, þú átt eigi at láta festarmey þína án hennar lofi[1]. En ef þú vilt[2] eigi oss heyra, þá mun þetta mál vera tiáð[3] byskupi, ok man hann dœma.“ Eptir þetta var málit borit fyrir byskup, ok lét hann þenna klerk kalla til sín ok bað hann taka festarmey sína [til sín[4], eptir því sem lög buðu. Enn ungi maðr neitaði. Þá sagði byskup: „Vel um tvá kosti, tak konu til þín, sem þú ert skylldr til, eða sanna[5] með skynsemi, at þessar festar [váru eigi lögligar[6].“ Enn ungi maðr mælti: „Ek hefi fastnat mér aðra mey áðr, ok gaf ek henni trú mína, ok á þat at halldaz, er fyrr var gört, en þetta[7] at rofna. En fyrir því at [þú skylldir[8] mik til at segia, þá skal ek nú lýsa, hversu at bar [um þetta[4]. Þá er ek var svá gamall, at heit mín áttu at halldaz, þá hét ek frú sancta María at hallda hreinlífi ok unna henni um allar meyiar fram, ok fá engrar[9] líkamligrar. Þetta heit vissi eigi faðir minn né móðir, ok báðu þau[10] mér af því konu. En áðr okkarr samgangr væri görr, vitraðiz mér hin sæla María ok ávítaði mik, er ek lét hana eina [ok villda ek aðra meira virða[4], ok þori ek eigi í móti þessu at gera.“ Þá mælti byskup: „Ef þú héz hreinlífi at halkda, ok hafi en sæla María þér vitraz, þá dœmi ek þat, at þú skallt hallda heit þitt ok þióna sælli Marie.“

33.

Frá húspreyiu einni.

Svá er sagt, at sá atburðr varð í Rómaborg hinn næsta dag fyrir Maríu messu fyrri, at ein húspreyia hafði messu heyrða ok fór heim. Ok á leið sinni áðr hon kœmi heim, þá sá hon ganga í móti sér konu, þá er áðr hafði andaz .xii. mánuðum þar í Rómaborg. Þá er hon kendi húspreyian, at þessi kona var önduð, er í móti henni fór, þá tók hon

[1] leyfi *A.* [2] vill *A.* [3] fyrir *tilf. A.* [4] [*tilf. A.* [5] ella *tilf. A.* [6] [væri eigi með lögfullu giörfar *A.* [7] á *tilf. A.* [8] [þér skylldit *A.* [9] engarrar *A.* [10] *tilf. A.*

at hræðaz. Þá tók [hon til orðz er önduð var[1]: „Eigi skaltu hræðaz.“ Þá spurði húspreyia þá ena önduðu konu, hve henni væri. Hon svaraði: „Hér til hefi ek verit í miklum kvölum fyrir syndir þær, er ek hefi gleymt at segia ok : unnat eigi, ok var þar dalr mikill, sem ek var stödd[2] ok fiölði annarra[3] manna, ok sá dalr öðrum megum[3] kalldr, svá at hvetvetna fraus, er þar kom, en öðrum megin var elldr brennandi. En í dag þá kom þangat[4] í nánd frú sancta María ok leysti mik þaðan ok meira mannfiölða en hér sé kostr[2] í Rómaborg, ok leiddi oss í fagra staði, ok bað oss þar vera, til þess er hon fylgði oss þaðan[5] til meiri dýrðar, ok hét hon, at þat mundi brátt. En ek kom á fund þinn at segia þér til þess lutar, er þú hefir gleymt ok eigi lærðum mönnum til sagt.“ Ok sagði, hver sú syndin var. „Nú ef þu gerir sanna iðran fyrir þetta, þá áttu hvildarstaði fyrir höndum eptir andlát þitt, en þat kemr þér at hendi þenna dag at liðnum héðan[6] .xii. mánuðum.“ Eptir þessa luti sagða þá hvarf sú á braut en andaða kona. Húspreyia sagði vitran þessa ok bætti vel afgerð sína, ok andaðiz á þeim degi, sem henni var fyrir sagt.

34.

Af abbadis einni.

Á marga vega hefir þat reynzt, at hin sæla María hefir þeim mörgum líknat, er sér hafa áðr miök fyrirfarit. Hefir þat opt at boriz[7] um lifandi menn, en optar um framliðna, ok hefir hon mörg tákn fáheyrð í því framit, [ok hon er einna líkliguz til at mega slíku á orka, ok man þat lýsaz í þessi frásögn, er eptir fer[8].

Þat er enn sannliga sagt, at yfir nunnusetri[9] einu var abbadís vitr ok ættstór, sú er [langa hríð[10] stýrði vel því ráði, er hon var yfir skipuð[11], ok hélt miök til siðlætis

[1] [hin til orða *A*. [2] *mgl. A*. [3] megin *A*. [4] þannug *A*. [5] *tilf. A*. [6] einum *A*. [7] borit *A*. [8] [*tilf. A*. [9] nunnuklaustri *A*. [10] [*saal. A*; lengi eifi *B*. [11] sett *A*.

öllum nunnum, [þeim er í sveit vóru með henni [1]. Þa váru [systr skapstórar ok kynríkar [2], ok þóttuz halldnar o ríkt af henni, ok lögðu á þat óþokka mikinn, [er hon héll þeim til góðlífis ok siðlætis [1], grófu þær undir henni o villdu koma henni frá forráðum ok [3] allri virðing. At þv varð henni hrelling opt [4] mikil, [er þær gerðu svá mikin óþokka á við hana [1], ok gáði hon verr at hugsa [um margt luti, en þá mundi, at eigi væri sá misþokki þeira á milli [5] Þaðan af gafz fiándanum fœri á at freista hennar, ok varð þat með miklum meinum. Sá var einn skutilsveinn hennar, at [6] henni þiónaði með mestri kurteisi ok kunnastu [7]. Þau urðu [dáleikar of [8] miklir með þeim abbadísi, [þeir urðu með illum hætti, ok varð hon [9] úlétt af honum. En þó at hon yrði vanheil, þá héllt hon þó sama hætti um siðvendi [10] við nunnur [um þá alla luti, er hon mátti því á leið koma [1]; þeim vóru því leiðari öll ummæli hennar, sem þessu hafði lengr fram farit, [at hon vandaði um úveniur þeira ok athugaleysi [1].

Þar kom, at nálgaðiz sú tið, at hon mundi [11] barn fœða, þat er hon fór með. Þá tóku þær at gruna hana, ok þóttuz finna á vexti hennar ok göngu, at hon var eigi heil. Þær urðu því fegnar, er þær áttu miök at harma, [er henni hafði svá tekiz [1], þóttuz mundu fá henni nú nógar sakir, at hon væri frá forráðum þeim, er hon hafði yfir nunnusetrinu, ok sendu fyrst rit byskupi, [er í nánd var [1], at hann kœmi þar [12], því at nunnusetrit var í hans sýslu, létu þá skiótt mundu [vitat verða. ef [13] hann kœmi þar, hvílik [14] abbadís væri, ok hvat þær áttu um at vera, er hana höfðu at forráðum yfir sér. Þetta var svá gört, at

[1] [*tilf. A.* [2] [nunnur kynstórar ok skapstirðar *A.* [3] or *tilf. A.* [4] *tilf. A.* [5] [*saal. A*: sinn vanda í mörgu lagi, (en) ef þeira misþokki mundi eigi vera *B.* [6] er *A.* [7] kunnandi *A.* [8] [dæleikar til *A.* [9] [ok varð svá með illum hætti, at hon varð *A.* [10] *saal. A*; siðveniur *B.* [11] skylldi *A.* [12] þannug *A.* [13] [verðu bert, er *A.* [14] kona *tilf. A.*

eigi vissi abbadís. Allt bar senn at hendi, at byskup skylldi koma í nunnusetrit, ok þá var at því komit, at abbadís mundi[1] barn fœða. Ok þá er hon varð vís, at byskup mundi þar koma, [en í annan stað hugleiddi hon ok vissi sín hag, hvar komit var[2], þá sló á hana óhug miklum, ok vissi hon varla, hvar hon skylldi sér koma eða hvat hon skylldi at hafaz.

Hon átti sér kapellu eina litla, ok var hon vön at syngia þar Maríu tíðir, ok þar var optliga hennar bœnastaðr. Þá er hon var lôngum[3] á bœnum ein samt, ok í þann stað fór hon ein ok byrgði sik þar inni, at engi mætti komaz til hennar, [þar lagðiz hon til bœnar ok grét[4] svá langa stund, at hon mátti eigi orði upp koma. Þá kvam í hug henni um síðir, at hon skyldi heita á guðs móður Mariam til miskunnar, at hon líknaði henni um þetta [et ógurliga vandkvæði[5]. Þá tók hon at mælaz fyrir við guðs móður Mariam á þessa lund[6]: „Þú en milldazta drottning mín, er hæst er ok helguzt[7] allra manna, hin sæla María móðir dróttins míns! þú ert næst guði at allri dýrð ok gœzku, [þú ert mest reynd, at þú ert traust ok athvarf kristinna manna um alla luti næst guði[8] syni þínum, af þér dýrkaz helgir menn, af þér fá syndugir líkn, af þér sækir[9] sútkir heilsu, ok huggan þeir er aumir ero. Líttu milldliga ok miskunnsamliga á vesöllð mína, árna þú mér miskunnar við son þinn dróttin minn, lausnara minn ok allz mannkyns, at hann vægi mér ok láti mik eigi svá verða at skömm ok brigzli öllum mönnum, sem ek hefi mér til ráðit í óbindandi[10] minni, helldr líkni hann mér af miskunn sinni ok árnan þinni, ok firri mik hiálpsamliga[11] úvirðing þeiri, er ek em nú verð[12] at bera af [mínu tilstilli[13]. Ek felumz nú þér á hendi, hin sæla María, ok

[1] skylldi *A*. [2] [enda vissi hon hve hennar hag var farit *A*. [3] *tilf. A*. [4] [*saal. A*; ok var *B*. [5] [nálsegia vandræði *A*. [6] leið *A*. [7] gôfguzt *A*. [8] [*tilf. A*. [9] þiggia *A*. [10] úbindendi A. [11] hiálpvœnliga *A*, [12] maklig *A*. [13] [tilráðum mínum *A*.

þér skal ek þióna með ást ok elsku, meðan ek lifi, ok þé skal ek þakka hiálp þá, er þú veitir mér, sem ek m framaz hug til koma, ef þú lætr á nökkura veg mitt rá betraz [af því efni, sem nú man líkligt til þikkia at verð mætti, ef ek nýt eigi þinnar ásiá við[1]."

Eptir langan grát ok hörmuligar bœnir sofnaði hon Ok í svefnhöfganum[2] sýndiz henni sæl María, ok fylgð henni tveir englar. Hon var blíðlig [yfirliz ok talaði hugg anarorðum til abbadísar[3] ok sagði svá: „Heyrða hefi e bœn þína ok sét hefi ek tár þín. Nú hefi ek þegit af syn minum, [hinum góðgiarnazta viðrtakara syndugra manna at þér er fyrirgefin synd þín; ok með því at hann hefi fyrirgefit þér syndina, þá man hann ok firra þik úvirðuligr brigzli, því er úvinir þínir höfðu þér á hendi." Síðan bauð María englum þessum, er henni fylgðu, at taka við barn því, er abbadís fór með. Þá varð hon léttari at sveinbarni. Þá bauð María englunum at færa svein þenna einsetumanni einum, er þar var nær, ok sagði svá, at hann skylldi fœða hann upp, unz hann væri .vii. vetra gamall. En hann skylldi þá færa sveininn byskupi þessum, er þar var yfir, ok skylldi hann þaðan frá fœða hann upp ok setia til bókar. Englar gerðu sem þeim var boðit, ok fór svá allt, sem María hafði fyrir sagt. Þá [sagði María enn til abbadísar[4]: „Nú ertu leyst frá skömm þessi, er þik hefir[5] sótt, [ok frá allri úvirðingu þeiri, er þaðan af mátti gerazt[1], en[6] átt fyrir höndum ávít mikil af byskupi, ok skaltu því öllu þó taka linliga ok láta þér ekki angr at[7], því at þér man ekki mein at verða." Eptir þessa rœðu hvarf María [frá sýn hennar[8]. Ok er abbadís vaknaði or svefni, fann hon skiótt[9], at hon var heil ok mió. Þá varð hon allz hugar fegin, ok lagðiz til bœnar ok þakkaði guði ok sælli Marie með tárum miskunn, þá er henni var veitt.

[1] [*tilf. A.* [2] svefninum *A.* [3] [í yfirbragði ok mælti hagganarorðum við abbadísi *A.* [4] [mælti María enn við abbadísi *A.* [5] hafði *A.* [6] þú *A.* [7] vera *tilf. A.* [8] [á braut *A.* [9] brátt *A.*

Þá lagði hon þat fyrir sik, sem María hafði hana á mint, ok hét hon því guði af nýiu, at hon mundi þaðan ífrá fylgia trúfesti ok ráðvenði ok helgum siðum um alla hluti, sem hon mætti framaz.

Í því bili kom byskup í nunnusetrit, [sem nunnur giörðu mál til[1], ok gékk í kapitulahús ok leitaði eptir, hvar abbadís væri, ok bað hana kalla til sín. Hon varð fundin í kapellu sinni ok þaðan heimt til máls við byskup. Hon gékk þá í kapitulahús ok settiz í sæti sitt. Þá tók byskup at ávita hana ok [telia á hana með[2] hörðum orðum, eptir því sem hann hugði, at ráði hennar væri til farit. Þat var um síðir, at hann bað hana út fara. Hon mintiz á þat, er María hafði henni boðit, ok svaraði öngu orði byskupi, ok lét sér ekki angr at vera því, er byskup talaði. Þá sendi hann eptir henni tvá klerka ok bað þá, at þeir skylldu þreifa um hana [ok vita gerla, hvert heilendis far hennar væri. Þeir leituðu um hana[1], ok máttu þeir eigi annat finna, en hon væri vel heil. [Síðan sögðu þeir byskupi þat er þeir höfðu af kannat[3], ok tölðu þeir hana mundu vera ósanna at sök [þeiri, er henni var gefin[1]. Þá kom byskupi í hug, at þeir mundu hafa tekit fé [til af henni, at þeir segði eigi satt til um heilsu[4] hennar. Fór hann þá siálfr ok þreifaði um hana ok gat þá reynt at sönnu, at hon var alheil[5]. Þá lét byskup fallaz til fóta[6] henni ok bað hana líkna sér, fyrir þat er[7] hann hafði svá miök sakat hana um þat, er engi sök var til. Abbadís undraðiz miök lítillæti byskups, ok féll hon til fóta honum ok talðiz úmaklig, at svá göfugr maðr nigi[8] henni. Eptir þetta varð byskup svá reiðr nunnum þeim, er abbadísi höfðu rœgða, at hann rak þær brot or nunnusetrinu. Hon vendi þá hug til þess, at þat mundi eigi vel hœfa, at systr féngi svá hart[9] af því, er þær höfðu eigi logit [á hana[1], þótt þær hefði af illvilia við hana því

[1] [*tilf. A.* [2] [mælti við hana *A.* [3] [*saal. A*; ok sögðu byskupi *B.* [4] [af henni, ok segði því eigi satt frá heilendi *A.* [5] heil vel *A.* [6] iarðar fyrir fœtr *A.* [7] at *A.* [8] lyti *A.* [9] þungt *A.*

upp lostit, hon villdi þat helldr gera til dýrðar sælli Maríu, [er henni hafði borgit[1], at láta byskup vita allt mál, svá sem vaxit var, ok lá öll til iarðar fyrir fótum honum, meðan hon sagði.

Byskup loſaði guð ok sæla Mariam móður hans fyrir þá miskunn, er hon hafði veitt abbadísi. Síðan sendi byskup tvá klerka sína til einsetumannz[2] at vita, hvat þar væri títt. Hann sagði svá, at á þeiri tíð er sveininnn var fæddr, kómu til hans tveir menn ungir ok vænir ok fylgðu þangat[3] sveininum, ok sögðu at María dróttning sendi [honum hann til fóstrs, ok mælti svá, at hann skylldi fœða hann upp, unz hann væri siau vetra gamall, en þá skylldi byskup taka við honum[1]. Byskup lét þetta svá vera[4] allt sem fyrir var sagt[5]. Einsetumaðr fœddi upp sveininn, [sem ákveðit var[6], en síðan tók byskup við honum ok setti til bœkr ok vanði á góðar iðnir ok siðlæti. Eptir andlát byskups var þessi maðr til byskups tekinn, ok var hann í byskupsdómi sínum siðlátr maðr ok mikill unnandi sælli Marie. meðan hann lifði. Abbadís héllz vel í nunnusetri þaðan[7] af, ok lifði vel ok dýrðliga alla æfi, allt til þess er guð krafði hana andar.

85.

Frá presti einum.

Prestr einn var siðlátr ok atferðargóðr ok úfróðr miök. Hann kunni þá eina messu, er sungin er de sancta Maria, ok þetta er upphaf: Salve sancta parens. Þá messu söng hann hvern dag, ok þar með þiónaði hann sancte Marie [með allri[8] sinni kunnandi. Þat var sagt byskupi af rógsmönnum, at prestr sá var svá fávíss, at hann mátti eigi með tíðir fara. Byskup heimti hann til sín ok leitaði [eptir, hver kunnátta hans var[9]. Svá reyndiz, at prestr kunni

[1] [*tilf. A.* [2] fundar við einsetumann *A.* [3] hingat *A.* [4] fara *A.* [5] mælt *A.* [6] [unz hann var .vii. vetra gamall *A.* [7] héðan *A.* [8] [af *A.* [9] [til, hverr kunnleikr hans væri *A.*

[enga messu nema eina de sancta Maria at syngia[1]. Þá tók byskup af honum tíðagörð ok fyrirbauð honum messusöng. Prestr fór miök hryggr af fundi byskups. Á enni næstu nótt eptir sýndiz María drótning byskupi ok [talar til hans[2] svikinn reiðuliga: „Af hví varð þér þat fyrir at hrella þræl minn ok taka af honum tíðagerð? Vittu þat víst, ef þú lofar honum eigi at syngia messu mína at veniu sinni, þá muntu deyia á þrettánda[3] degi héðan frá.“ Við sýn þessa ok orð [sællar Marie[4] varð byskup klökkr, ok reis upp skiótliga[5] ok kallaði prestinn til sín. Ok er prestr kom, fell byskup til fóta honum ok bað hann fyrirgefa sér þat, er hann hafði misgört eða mismælt við hann. Hann bauð honum ok þar með, at [þaðan frá skylldi (hann) enga messu syngia nema þá eina, er (hann) hafði vaniz at syngia de[6] sancta María, ok bað hann hvern dag syngia hana. Prestr gerði sem byskup bauð honum. Eptir þetta hafði byskup þá virðing á presti þessum, ok fyrir ástar sakir við guð ok sæla Mariam fœddi hann ok klæddi þenna prest til dauðadags.

36.

Frá Jeronimo klerk.

Í borg þeiri er Papia heitir var klerkr, sá er Jeronimus hét. Hann var vitr maðr ok vel at sér, hann þiónaði[7] Maríu drótningu með ást mikilli ok söng henni tíðir hvern dag virðuliga. Byskup sá er þar réð fyrir byskupsstóli tók sótt mikla, þá er guð kallaði hann til sín, ok andaðiz hann. Þá vitraði[8] hin sæla María einum klerk í borginni, at hon villdi sinn klerk til byskups kiósa. Hann sagði vitran þessa borgarmönnum. Síðan var Jeronimus til byskups tekinn[9], ok stýrði hann vel sinni tign.

[1] [*saal. A*; eina messu *B*. [2] [mælti við hann *A*. [3] þrítugunda *A*. [4] [þessi *A*. [5] skyndiliga *A*. [6] [*saal. A*; hann skylldi enga messu syngia út af *B*. [7] guði ok *tilf. B*. [8] *saal. A*; vitraðiz *B*. [9] vígðr *A*.

37.

Frá Maríu líkneski.

Munklífi[1] eitt var í fialli því, er Tumba heitir. Þar stóð Mikiáls[2] kirkia hiá munklífinu. Í musterinn var Maríu [líkneskia, ok svá ger[3] sem dróttinn sæti í kniám[4] henni, ok var silkidúkr[5] breiddr yfir höfuð þeim. Þar kómu opt reiðar stórar ok elldingar, ok laust eitt sinn svá kirkiuna, at hon brann öll, en [líkneskia Maríu var heil[6], ok svá stallrinn[7], er hon stóð á, hvergi var á silkidúkinn runnit, er á líkneskiunni[8] var. Munkar lýstu þessi iartegn, ok lofuðu allir guð, þeir er heyrðu. Vér eigum þess guð at biðia, at hann leysi oss svá frá eilífum elldi sem líkneskit frá þessum ellzhita.

38.

Frá Anselmo[9] diákn.

Svá er sagt, at munklífi[10] eitt var í borg nökkurri [skamt frá Mikiáls[11] kirkiu, þar var auðigr staðr ok mart munka. Ábóti var ríkr ok siðvandr um alla luti, þá er til guðs þiónostu kómu. Þar var sú siðvenia, at munkar höfðu rautt vín til messusöngs. Þat er nattúra vínsins, ef þat kemr á klæði[12], at roðnar af klæðit. Subdiákn sá var þar, er hét Anselmus[13], hann var vanr at skrýðaz, þá er ábóti söng messur. Þat var [eitt sinn[14], at diákninn bió kalek ok vín, en corporallenn[15] var í lérepzhúsi, en vínit slagnaðiz í corporalshúsit, ok varð[16] rautt af víninu. Diáknninn[17] varð hræddr ok ugði reiði ábóta, ef hann vissi. Bað hann síðan Maríu dróttning fulltings ok féll til bœnar, því at hann vissi, at vart mundi við verða, ef þvegit væri corp-

[1] Þat er sagt, at munklíf *A*. [2] Mikhals *A*. [3] [líkneski ok svá giört *A*. [4] knióm *A*. [5] dúkr or silki *A*. [6] [líkneski Maríu var heilt *A*. [7] fótstallrinn *A*. [8] líkneskinu *A*. [9] Ancellino *B*. [10] *saal. A*; munklíf *B*. [11] [hiá Mikals *A*. [12] línklæði *A*. [13] *saak. A*; Ancellinus *B*. [14] [einnhvern dag *A*. [15] korporale *A*. [16] þat *tilf. A*. [17] diakni *A*.

oralshúsit. Þá er lokit var lágasöngum, ok hann söng bœnir sínar diákninn, þá leit hann til corporalshússins, þat var þá hvat sem sniór. Síðan sagði hann[1] ábóta þessa iartegn, ok lofuðu allir guð, þeir er heyrðu, ok hina sælu Maríu drottning.

39.

Frá einum kórsbróður.

Í borg þeiri, er Pisa heitir, var kórsbróðir einn göfugr at ætt, ungr maðr ok vitr, hann var vel at sér um alla hluti. Hann dýrkaði [Maríam dróttning[2] framar en aðra helga menn, hann söng henni tíðir[3] hvern dag ok unni henni mikit. En er fram liðu stundir, þá kómu menn or heraði ok sögðu andlát föður hans, ok báðu hann þannug[4] fara ok giseta þar fiárlutar síns ok virðingar þeirar, er hann átti þar at gisæta. Þeir villdu, [at hann kvángaðiz ok bioggiz þar[5] sem frændr hans höfðu gert. Hann [hlýddi á þat[6] ok bióz til heimferðar. Hann minntiz at syngia Maríu tíðir, áðr hann fœri heiman. Síðan gékk hann til musteris ok hóf upp virðuliga Maríu tíðir. Þá vitraðiz honum María drottning himins ok iarðar, ok [kvaddi hann blíðliga ok þó reiðuliga[7] ok spurði: „Hvat hefi ek þess gert, unnasti[8] minn, er þú sætlar [mér hafna[9] ok fá þér aðra[10] unnustu? Hitt ræð ek þér, at þú halldir ást við mik, því at ek man eigi bregðaz þér.“ Þá hvarf hin sæla María brott at sýn, en hann lauk tíðum sínum, áðr hann fœri or kirkiunni[11]. Ok er hann kom til búa sinna ok tók við fé sínu, bað hann sér koma at frænda ráði. Hann lét fá at mannboði miklu, ok var drukkit brúðlaup[12] hans með mikilli virðing ok sœmð þeim, er veittu, ok svá öllum þeim, er þat boð þágu[13].

[1] Anselmus *A.* [2] [Maríu dróttningu *A.* [3] rœkiliga *tilf. A.* [4] *tilf. A.* [5] [*saal A*; biðia honum konu, ok byggi hann *B.* [6] [*saal. A*; alýddiz við þat *B.* [7] [*saal. A*; hin s. María *B.* [8] unnosti *A.* [9] [at bregðast mér *A.* [10] annarrar *A.* [11] borginni *A.* [12] brúðkaup *A.* [13] [*tilf. A.*

Síðan var hann leiddr í sömu sæng konu þeiri, er hann fékk. Þá hurfu menn brott frá þeim eptir siðveniu[1]. Um morgininn[2] eptir kómu menn til sængrinnar[3], ok var hann þá á brott[4] horfinn, ok engi maðr vissi, hvat [af honum var orðit[5], þat hugðu[6] menn, at hann mundi farinn til einsetu ok vilia þar þióna guði alla ævi ok sælli Maríu dróttningu.

40.

Frá fótveilum manni.

Í borg þeiri, er Viparita[7] heitir, var Maríu kirkia ok hinn helgasti staðr. Þar varð fiölði iartegna fyrir árnaðarorð ok milldi sællar Maríu. Þar var siúkr maðr, hann hafði þá vanheilsu, at verkr lá í fœti hans. Þat[8] var honum ráðit sem öðrum siúkum mönnum, at fara til kirkiu Maríu dróttningar ok biðia sér þar heilsu[9]. Hann gerði, sem honum var ráðit, ok bað guð veita sér heilsu ok hina sælu Maríu dróttning, svá at hann mætti ganga með öðrum mönnum. Hann var iafnan[10] á bœnum ok bað sér heilsugiafar móður miskunnarinnar[11] Maríu dróttning. En honum batnaði eigi fótarmeins[12], helldr tóku verkir at vaxa í fœtinum við hvert heit hans. Hann aumkaði sik, er hann sá marga heilsu taka í musteri hiá sér. Hann bað þá, at fótinn skylldi höggva af honum ok grœða fyrir stúfinn, ef þat mætti. Þá var fótrinn höggvinn af honum, en hann hét þá enn á Maríu, at hon skylldi hiálpa honum ok grœða fyrir fótarstúfinn. Þar villdi alldri fyrir gróa, þó at læknar kœmi til. Þá tók hann at gráta sárliga mein sitt, ok ugði þat, at guð mundi honum reiðr vera, er hann fékk síðr heilsu en aðrir menn, þeir er guð báðu miskunnar. Hann

[1] þeiri sem þar var *tilf. A.* [2] morguninn *A.* [3] þeira *A.* [4] or reckiunni *tilf. A.* [5] *saal. rettet;* hvorfit *B.* [6] [hann lagði fyrir sik, þat ætla *A.* [7] Vivaria *A.* [8] því *A.* [9] er fyrir var milldin siálf ok miskunnsemi *tilf. A.* [10] löngum *A.* [11] milldinnar *A.* [12] þess er hann hafði *tilf. A.* [12] *saal. A;* heilsu *B.*

grét sárliga ok lengi[1]. Síðan sofnaði hann. Þá sýndiz honum María dróttning, hon gékk at honum ok þreifaði um fótinn[2], síðan heimti hon holldit fram or[3] stúfinum. Hann leit til fótarins, er hann vaknaði, ok sá [þá ok taldi gróinn vera fótinn[4], ok þar með þat er af var höggvit, ok náði hann fullkomliga heilsu sinni, ok varð svá feginn, at varla[5] má orðum skýra. Hann sagði þessa iartegn, ok lofuðu allir guð ok sæla Maríu dróttning, þeir er heyrðu.

41.

Frá einni mey er Musa hét.

Musa hét mær ein ung. Hana dreymði einhverja nótt, at hon sá Maríu dróttning ok meyiaflokk mikinn með henni. Mærin varð fegin í draumi sínum ok þótti fýsiligt at fylgia meyiaflokki þeim, er dróttningu fylgði[6]. María spurði hana: „Villdir þú með oss fara?“ Musa þóttiz svara í svefninum: „Engis[7] þœtti mér vant, ef ek [næða með yðr at fara[8].“ María sagði: „Ef þú vill mér fylgia, þá skaltu niðr leggia leika alla ok gáleysi. En eptir þriá-tigu daga mun ek eptir þér koma.“ Hon vaknaði, ok snéri atferð sinni, sem fyrir var mælt. Frændr hennar fundu þat, at hon skipti[9] siðum sínum. Þeir spurðu, hvat til héldi[10]. Hon sagði draum sinn. Ok eptir [.v. daga ok .xx.[11] tók hon riðusótt mikla, ok hafði hon þat mein fim daga. Þá sýndiz henni María[12] með meyiaflokki mikl-um koma í móti sér, sem henni var heitið í drauminum. Þeiri sýn varð hon harðla fegin, ok andaðiz litlu síðar ok fór með þeim flokki, er henni var fyrir heitið.

[1] langa stund *A*. [2] fót hans *A*. [3] af *A*. [4] [gróinn fót sinn *A*. [5] eigi *A*. [6] *saal. A*; fylgðu *B*. [7] Enskis *A*. [8] [fylgða yðr *A*. [9] breytti *A*. [10] þess væri *A*. [11] [hálfan þriðiatug daga *A*. [12] í sóttinni *tilf. A*.

42.

Frá einum siúkum manni.

Þat er sagt frá einum siúkum manni, at hann lá langri sótt ok harðri, ok þá er hann mœddiz í[1] margföldum kvölum, þá minntiz hann, hvar til trausz var at sætla ok hét á almátkan guð ok hina sælu Maríu. En þá er minkaði mátt hans, þá vitraðiz honum hin sæla María, ok gékk hon at honum ok spurði, ef[2] hann kendi hana. Hann svaraði: „Kenni ek yðr víst, frú mín!“ Hon sagði: „Heyrt höfum vit, sonr minn! bœn þína, ok mun ek[3] sia á með þér bæði þessa heims ok annars fyrir þína sótt ok meinlæti, er þú hefir lengi vel borit.“ Hann varð feginn þessi vitran[4], svá at honum þótti sér engis[5] vant, meðan hann lifði. Menn þeir er yfir honum sátu, fundu minna hryggleik[6] hans en verit hafði. Þeir spurðu, hvat til bæri [er hann var þá kátari en vandi var til[7]. Hann sagði þeim vitran þessa, er María hafði honum vitrat, [ok fyrirheit[7]. Hann andaðiz litlu síðar, ok er þat víst at vita um[8] öll heit, þau er guð heitr sínum ástvinum eða hin sæla María, er bæði er milld ok miskunnsöm við alla þá, er til hennar kriúpa með réttri trú, at þeir eru hólpnir. Sýnt er þér[9] þat um þenna enn siúka mann, at María dróttning mun efnt hafa sitt heit við hann sem við alla aðra, þá er hennar traust sœkia með iðran sannri ok afláti andmarka[10].

43.

Frá enum greypa gyðing.

Í Miklagarði[11] er sagt, at borgarmaðr einn anðigr átti hús ok margar gersemar í húsinu. Þar var [líkneski Maríu dróttningar í húsinu[12], því at enn auðgi maðr göfgaði[13] guð almátkan ok trúði því fastliga, at guð mundi hann eigi

[1] af mikilli sótt ok *A.* [2] hann, hvárt *A.* [3] hann *A.* [4] sögu *A.* [5] einskis *A.* [6] *saal. A;* ríkleik *B.* [7] [*tilf. A.* [8] *saal. A;* at *B.* [9] *mgl. A.* [10] synda *A.* [11] út *tilf. B.* [12] [inni líkneski Mar. drótt. *A.* [13] dýrkaði *A.*

fyrirláta[1] ok en sæla María. Þat var einnhvern dag þá er hann var hiá gersemum sínum, at þar hlióp inn gyðingr einn. Hann spurði, hvers líkneskia[2] þar væri[3]. Enn auðgi maðr sagði honum: „Þetta er líkneskia[2] Maríu móður Jesu Cristz, er bæði er dróttning himins ok iarðar.“ Þegar er gyðingr heyrði getit Maríu, þá rann hann til líkneskisins ok bar þat í brott or húsinu, [ok rann með til skálahús[4] ok kastaði fyrir aptan tré. [Gyðingrinn settiz þar yfir uppi ok dreit á líkneskit[5] ok saurgaði þat svá með [eilífri svívirðing sjálfum sér[6]. Eptir þat hvarf gyðingrinn allr í brott, svá at hann hittiz alldri síðan. Þat hafa menn fyrir satt, at fiandinn muni hafa dregit hann í brott með sér. Síðan lóru kristnir menn at leita líkneskis Maríu dróttningar, ok fann einnhverr kristinn maðr líkneskit. Hann tók þat upp ok bar þat til vaz, ok þó þat svá vandliga, sem bezt kunni hann. Síðan bar hann þat til Maríu kirkiu í borginni, ok fyrka menn þat þar, sem menn kunnu. Þat líkneski veittiz opt viðsmiðrvi, síðan er þessi atburðr varð, ok urðu þeir menn heilir meina[7] sinna, er af því viðsmiðrvi bergia, at veitanda dróttni várum Jesu Cristo, þeim er með feðr ok helgum anda lifir ok ríkir um allar alldir. Amen.

44.

Frá nunnu einni.

I nunnusuntri einhveriu varð sá atburðr einnhvern dag, at nunna ein gékk frá[8] Maríu kirkiu, ok féll skúrfiöl[9] í höfuð henni, svá at [haussinn sprakk[10] í sundr fyrir trés-endanum, ok vallt heilinn út or hausinum ok niðr á iörð. En þeir menn er hiá vóru, tóku heilann ok blóðit ok létu í munnlaug. En þá er at henni tók at liða, báru þeir hana

[1] fyrir róða láta *A.* [2] líkneski *A.* [3] því at hann sá, at hinn kristni maðr hafði þat virðuliga sett *tilf. A.* [4] [síðan rann hann með líkneskit til skálhúss *A.* [5] [*tilf. A.* [6] [svívirðingu mikilli *A.* [7] sótta *A.* [8] í *A.* [9] nökkur *tilf. A.* [10] [þar sprakk haussinn hennar *A.*

til kirkiu ok svá heilann, þann er or [hausi hennar[1] hafði hrotit. Þeir lögðu hana niðr fyrir altari ok géngu brott allir frá henni. Þeir byrgðu hana þar, því at þeim þótti henni engi[2] ván lífs. En er þeir vóru brott gengnir, þá sýndiz henni María dróttning, hon gékk at henni ok þreifaði um höfuð henni. Síðan tók hon heilann ok blóðit, er í munnlaugunni[3] var, ok lagði í sárit. Hon tók yfir sik möttul nunnunnar, [ok breiddi síðan möttulinn yfir hana siálfa[4]." Þá hvarf María dróttning [brott at sýn[5]. En þeir menn kómu þar, er búa ætluðu um lík hennar, þeir sá, at hon lifði, ok urðu þeir því allfegnir[6]. Hon spratt upp ok sagði þeim [þat, at hon var heil ok gróin sár hennar. Hon sagði þeim[7] allan atburð þessar iartegnar, ok lofuðu allir guð ok sæla Maríu dróttning. Þeir tóku möttul þann[8] ok höfðu fyrir helgan dóm, ok verða þar margskyns[9] iartegnir af vatni því, er möttullinn er þveginn í.

45.

Frá einum riddara.

Þat er sagt, at í Suðrríki var riddari einn, hann var trúfastr maðr ok þiónaði miök almátkum guði í sinni sýslu, er hann var til settr. Hann var svá ástfenginn við Maríu, at hann söng henni margar ok fagrar bœnir hvern dag til lofs ok dýrðar. En þá er svá hafði miök lengi fram farit, fór hann í munklífi ok síðan í einsetu. Eptir þat vitraðiz honum hin sæla María, ok kvaddi hann blíðliga ok þakkaði honum sína þiónan, er hann þiónaði henni, ok hét honum þeim launum, ef hann þyrfti hennar trausz at vitia, at hon mundi honum at liði verða. Eptir þetta hvarf hon í brott frá honum at sýn. En hann þiónaði henni með sama góðvilia [þaðan frá sem þangat til hafði hann giört[7].

[1] [hausinum *A.* [2] eigi *A.* [3] munnlauginni *A.* [4] [en síðan breiddi hon hann yfir hana *A.* [5] [á braut *A.* [6] allir fegnir *A.* [7] [*tilf. A.* [8] er dróttning breiddi á nunnuna *tilf. A.* [9] margar *A.*

Eptir þessa vitran [sancte Marie[1] hafnaði hann enn framar heiminum en áðr ok gerðiz at dýrligri ok hélit vel sína reglu. [Hann var þar lengi[2] í eyðimork ok gerðiz ágætr maðr [ok lifði dýrliga líf sitt, svá at hann söng guði lof bæði nætr ok daga[2]. Þat ófundaði enn forni fiándi, [er sá maðr lifði svá vel líf sitt[2] ok leitaði[3] um, hversu hann mætti hellz [þenna munk svíkia[4]. Hann brá á sik konu líki, ok fór í eyðimörk at freista þessa munks. Þat var eithvert kvelld, þá er munkr var í hvílu[5] kominn, at hann heyrði brest svá mikinn, at honum þótti sem himinn hefði brostit eða iörðin í sundr sprungit. Hann spratt upp ok sá[6] út, en myrkt var úti. Ok er hann kom út, þá reið at húsi hans kona ein, hon hafði múl[7] til reiðskióta sér[8], hon var harmþrungin [miök ok[9] þrútin í andliti. Hann beiddi konunni ok spurði, hvaðan hon væri komin eða hver hon væri. Hon grét sárliga langa stund, svá at hon mátti eigi orði upp koma. Eptir þat tók hon at tala[10], ok sagðiz hon farit hafa með miklu förunevti ok fiárhlut á mörkina, áðr ránsmenn kómu at þeim, ok drápu allt lið þeira ok tóku fiárluti alla [utan múl þenna ok klæði þau, er hon stóð í, ok sagðiz brott komaz[11], meðan förunevti hennar var drepit. Hon bað þar vistar um nóttina. Hann [svaraði ok sagði sér[12] eigi leyft, at konur væri í hans húsi, er hann var munkr. Hon tók þá at aumka sik ok gráta miök, er hon skylldi úti byggia í svá vándu[13] veðri, er hann vísaði henni á brott. Síðan fal hon alla ábyrgð honum á hendi við guð, ef henni yrði nökkut [til meins[14] um nóttina. Munkr var miskunnsamr ok huggóðr ok mátti eigi synia henni þarvistar [um nóttina[1]. Hon varð [svá

[1] [dróttningar *A.* [2] [*tilf. A.* [3] leitaðiz *A.* [4] [bleckia þenna munk *A.* [5] reckiu *A.* [6] *saal. A;* svá *B.* [7] einn *tilf. A.* [8] hann sá at *tilf. A.* [9] [ok miök *A.* [10] mæla *A.* [11] [nema málinn, er hon reið, ok klæði þau, er hon hafði þar með sér, hon kvez þá hafa í brott farit *A.* [12] [sagði þat, at honum var *A.* [13] illu *A.* [14] [*mgl. A.*

til kirkiu ok svá heilann, þann er or [hausi hennar[1] hafði hrotit. Þeir lögðu hana niðr fyrir altari ok gengu brott allir frá henni. Þeir byrgðu hana þar, því at þeim þótti henni engi[2] ván lífs. En er þeir vóru brott gengnir, þá sýndiz henni María dróttning, hon gékk at henni ok þreifaði um höfuð henni. Síðan tók hon heilann ok blóðit, er í munnlaugunni[3] var, ok lagði í sárit. Hon tók yfir sik möttul nunnunnar, [ok breiddi síðan möttulinn yfir hana siálfa[4].“ Þá hvarf María dróttning [brott at sýn[5]. En þeir menn kómu þar, er búa ætluðu um lík hennar, þeir sá, at hon lifði, ok urðu þeir því allfegnir[6]. Hon spratt upp ok sagði þeim [þat, at hon var heil ok gróin sár hennar. Hon sagði þeim[7] allan atburð þessar iartegnar, ok lofuðu allir guð ok sæla Maríu dróttning. Þeir tóku möttul þann[8] ok höfðu fyrir helgan dóm, ok verða þar margskyns[9] iartegnir af vatni því, er möttullinn er þveginn í.

45.

Frá einum riddara.

Þat er sagt, at í Suðrríki var riddari einn, hann var trúfastr maðr ok þiónaði miök almátkum guði í sinni sýslu, er hann var til settr. Hann var svá ástfenginn við Maríu, at hann söng henni margar ok fagrar bœnir hvern dag til lofs ok dýrðar. En þá er svá hafði miök lengi fram farit, fór hann í munklífi ok síðan í einsetu. Eptir þat vitraðiz honum hin sæla María, ok kvaddi hann blíðliga ok þakkaði honum sína þiónan, er hann þiónaði henni, ok hét honum þeim launum, ef hann þyrfti hennar trausz at vitia, at hon mundi honum at liði verða. Eptir þetta hvarf hon í brott frá honum at sýn. En hann þiónaði henni með sama góðvilia [þaðan frá sem þangat til hafði hann giört[7].

[1] [hausinum *A*. [2] eigi *A*. [3] munnlauginni *A*. [4] [en síðan breiddi hon hann yfir hana *A*. [5] [á braut *A*. [6] allir fegnir *A*. [7] [*tilf. A*. [8] er dróttning breiddi á nunnuna *tilf. A*. [9] margar *A*.

Eptir þessa vitran [sancte Marie[1] hafnaði hann enn framar heiminum en áðr ok gerðiz at dýrligri ok hállt vel sína reglu. [Hann var þar lengi[2] í eyðimork ok gerðiz ágætr maðr [ok lifði dýrliga líf sitt, svá at hann söng guði lof bæði nætr ok daga[2]. Þat ófundaði enn forni fiándi, [er sá maðr lifði svá vel líf sitt[2] ok leitaði[3] um, hversu hann mætti hellz [þenna munk svíkia[4]. Hann brá á sik konu líki, ok fór í eyðimörk at freista þessa munks. Þat var einhvert kvelld, þá er munkr var í hvílu[5] kominn, at hann heyrði brest svá mikinn, at honum þótti sem himinn hefði brostit eða iörðin í sundr sprungit. Hann spratt upp ok sá[6] út, en myrkt var úti. Ok er hann kom út, þá reið at húsi hans kona ein, hon hafði múl[7] til reiðskióta sér[8], hon var harmþrungin [miök ok[9] þrútin í andliti. Hann heilsaði konunni ok spurði, hvaðan hon væri komin eða hver hon væri. Hon grét sárliga langa stund, svá at hon mátti eigi orði upp koma. Eptir þat tók hon at tala[10], ok sagðiz hon farit hafa með miklu förunevti ok fiárhlut á mörkina, áðr ránsmenn kómu at þeim, ok drápu allt lið þeira ok tóku fiárluti alla [utan múl þenna ok klæði þau, er hon stóð í, ok sagðiz brott komaz[11], meðan förunevti hennar var drepit. Hon bað þar vistar um nóttina. Hann [svaraði ok sagði sér[12] eigi leyft, at konur væri í hans húsi, er hann var munkr. Hon tók þá at aumka sik ok gráta miök, er hon skylldi úti byggia í svá vándu[13] veðri, er hann vísaði henni á brott. Síðan fal hon alla ábyrgð honum á hendi við guð, ef henni yrði nökkut [til meins[14] um nóttina. Munkr var miskunnsamr ok huggóðr ok mátti eigi synia henni þarvistar [um nóttina[1]. Hon varð [svá

[1] [dróttningar *A.* [2] [*tilf. A.* [3] leitaðiz *A.* [4] [bleckia þenna munk *A.* [5] reckiu *A.* [6] *saal. A;* svá *B.* [7] einn *tilf. A.* [8] hann sá at *tilf. A.* [9] [ok miök *A.* [10] mæla *A.* [11] [nema málinn, er hon reið, ok klæði þau, er hon hafði þar með sér, hon kvez þá hafa í brott farit *A.* [12] [sagði þat, at honum var *A.* [13] illu *A.* [14] [*sngl. A.*

til kirkiu ok svá heilann, þann er or [hausi hennar
hrotit. Þeir lögðu hana niðr fyrir altari ok géngu
allir frá henni. Þeir byrgðu hana þar, því at þein
henni engi[2] ván lífs. En er þeir vóru brott gengn
sýndiz henni María dróttning, hon gékk at henni ok þ
um höfuð henni. Síðan tók hon heilann ok blóðit
munnlaugunni[3] var, ok lagði í sárit. Hon tók yf
möttul nunnunnar, [ok breiddi síðan möttulinn yfir
siálfa[4]." Þá hvarf María dróttning [brott at sýn[5].
þeir menn kómu þar, er búa ætluðu um lík hennar,
sá, at hon lifði, ok urðu þeir því allfegnir[6]. Hon s
upp ok sagði þeim [þat, at hon var heil ok gróin
hennar. Hon sagði þeim[7] allan atburð þessar iarteg
ok lofuðu allir guð ok sæla Maríu dróttning. Þeir
möttul þann[8] ok höfðu fyrir helgan dóm, ok verða
margskyns[9] iartegnir af vatni því, er möttullinn er þvegin

45.

Frá einum riddara.

Þat er sagt, at í Suðrríki var riddari einn, hann v
trúfastr maðr ok þiónaði miök almátkum guði í sinni sýsl
er hann var til settr. Hann var svá ástfenginn við Marí
at hann söng henni margar ok fagrar bœnir hvern dag t
lofs ok dýrðar. En þá er svá hafði miök lengi fram farit
fór hann í munklífi ok síðan í einsetu. Eptir þat vitraði
honum hin sæla María, ok kvaddi hann blíðliga ok þakkaði
honum sína þiónan, er hann þiónaði henni, ok hét honum
þeim launum, ef hann þyrfti hennar trausz at vitia, at hon
undi honum at liði verða. Eptir þetta hvarf hon í brott
um at sýn. En hann þiónaði henni með sama góð-
sem þangat til hafði hann giört[7].

munnlauginni *A*. [4] [en síðan breiddi
[á braut *A*. [6] allir fegnir *A*. [7] [*tilf.*
nuna *tilf. A*. [9] margar *A*.

[illegible]

[drósttningar *A.* [2] [*tilf. A.* [3] leitabis *A.* [4] [bleckia þeuna munk *A.* [5] reckiu *A.* [6] *saal. A*; svá *B.* [7] einn *tilf. A.* [8] hann sá at *tilf. A.* [9] [ok mjök *A.* [10] mæla *A.* [11] [nema málinu, er hon reiþ, ok klæði þau, er hon hafði þar með sér. hon kvez þá hafa í brott farit *A.* [12] [sagði þat, at honum var *A.* [13] illu *A.* [14] [*sagl. A.*

fegin, at (hon) gleymði allri sinni vesöld[1]. Síðan gékk hon inn í koía hans ok bió um sik eptir þeim föngum, sem til vóru. En þegar er henni ornaði, þá tók at vaxa mælgi hennar, allt [þar til[2] er hann fýsti svá [til hennar, at hann fékk eigi við sét munuðlífi[3]. Eptir þat litaðiz hann um ok sá, at þar[4] var fiándi, er hann hafði konu ætlat.

Þar [vóru skiótt[5] fiándr margir ok hœlduz miök við Krist, er þeir höfðu af honum tekit þenna munk, er alla æfi hafði áðr þiónat guði. Þeir tóku til hans ok drógu[6] hann hrakliga út or húsinu ok léku hann sárliga á marga vega. Þeir villdu [taka hann ok draga[7] til píslastaða[8]. Honum kom þá í hug, at María dróttning hafði honum liði heitit. Tók hann þá at kalla á hana sér til biargar. Hon gerðiz bœnheyrð við hann[9] ok kom þar at, er þeir drógu hann, ok bauð, at þeir skylldi stað[10] nema ok fara eigi lengra[11] með þenna mann. Þeir létuz þenna munk eiga, er hórdóm[12] hafði framit ok brugðiz svá guði sínum. Hon sagði þeim[13], at hann var hennar munkr, þótt [þeir hefði villtan hann með sinni lygi, þar sem honum gékk[14] misk-unnsemi til, er hann veitti sitt herbergi, „en þér svikut hann með flærð[15] ok lygi.“ Hon bað þá á brott skríða en munk með sér fara. Hon setti hann í koía[16], þann er hann hafði áðr verit, ok bað[17] hann vera staðfastan [þaðan frá[18] í trú sinni, meðan hann lifði.

46.

Af Maríu líkneski.

Út í Miklagarði var Maríu kirkia, sú er Lukrina var kölluð. Þar er Maríu líkneskia[19], er kallat er Egiditam,

[1] [því svá fegin, er hann leyfði henni at fara í herbergi sitt *A.* [2] [til þess *A.* [3] [miök at drýgia munuðlífi við hana, at hann gat eigi við sét *A.* [4] þat *A.* [5] [kómu brátt *A.* [6] tóku at draga *A.* [7] [draga hann *A.* [8] píslarstaða *A.* [9] kall hans *A.* [10] staðar *A.* [11] framar *A.* [12] *saal. A;* hordum *B.* [13] *tilf. A.* [14] [*saal A;* hann hefði vélltr verit með lygi, þá gékk honum *B.* [15] slœgð *A.* [16] sinn *tilf. A.* [17] *saal. A;* bauð *B.* [18] [*tilf. A.* [19] líkneski *A.*

þat er skrifat eptir hætti Grikkia, sem dróttning hafi son sinn í knióm sér. Þar er [breiddr yfir[1] purpuradúkr dýrligr, svá at hvergi má[2] bert sia líkneskit. Sá atburðr varð [föstudaginn aptan[3] einn, er aptansöngr var upphafiðr, at purpuradúkrinn leið í loptit upp [af líkneskiunni, ok var í loptinu[4] alla nóttina ok laugardaginn til nóns. Þá seig dúkrinn[5] sian á líkneskit, svá at þat var hvergi bert. Svá fór nökkura laugardaga, at dúkrinn hvarf upp í loptit, eptir því sem fyrr[6] var sagt. Þá hugsuðu menn þat, at María mundi vilia, at henni væri tíðir [veittar á þváttdögum[7]. Í þeim stað verða margskyns iartegnir fyrir árnaðarorð sællar Maríu dróttningar, at veitanda dróttni varum Jesu Cristo, þeim[8] er lifir ok rikir um allar alldir[9]. Amen.

47.

Frá Miklagarðs keisara.

Nú skal segia, hversu þat hefir í vana[10] tekiz, at syngia tíðar sælli Marie hversdagliga, ok [er þessi tilgangr, hversu sá vani[11] hafði á verit, at Miklagarz keisari var til þess skylldugr at senda til Petrskirkiu í Rómaborg balsamum svá mikit, at þat ynniz[12] alla tólfmánaði, svá at ekki væri öðru lýst en því at Petrs altari, ok skylldi þetta halldaz hver misseri frá öðrum. En er þessu[13] hafði lengi fram farit, þá bar svá í mót, at missætti varð mikit millum[14] keisarans ok Babilonar konungs á Egiptalandi. En er af tók ferð millum landa, þá kunni eigi balsamum fá. Keisari sendi menn til Egiptalandz, ok vóru þeir herteknir ok náðu eigi aptr at fara. Þá leitaði keisari ráðs við[15] vini sína, hvat til skylldi taka. Eptir lokna ráðagerð[16] vóru menn sendir með bréfum til pávans ok fé miklu [at leysa þessa skulld[17].

[1] [*tilf. A.* [2] *saal. A;* mátti *B.* [3] [föstu aptan *A* [4] [ok héck *A.* [5] hann *A.* [6] áðr *A.* [7] [giörfvar á laugardögum *A.* [8] sá *A.* [9] allda *tilf. A.* [10] vanda *A.* [11] [eru þessir tilgangar, at sá vandi *A.* [12] ynni þörf *A.* [13] svá *A.* [14] *mgl. A.* [15] undir *A.* [16] þeira *tilf. A.* [17] [ok skylldu þeir með fé leysa þessa skulld *A.*

Ok er þeir kómu á páva fund, þá villdi hann eigi taka fé þetta fyrir balsamum. Litlu síðar kemr [1] meira fé, ok villdi pávi enn eigi taka þat fé [fyrir balsamum [2]. Ok er þessir menn kómu aptr, þá fékk keisara áhyggiu mikillar, ok fór sialfr á páva fund, ok sættuz þeir á þat, at ákveðit var, hversu [3] margar merkr gullz pávi skyldi taka, til þess at sia skulld væri af með öllu, [enda skylldi keisari fá viðsmiðr til lýsingar hver misseri at Petrs kirkiu [2], ok talði [4], at þær nauðsyniar mætti til verða, at balsamum féngi eigi. Ok fór keisari við [svá búit aptr til Miklagarz [5].

Nökkuru siðar atti pávi at syngia messu at Petrskirkiu ok gera processionem með helgum dómum. Ok er hann [6] villdi ganga inn í kirkiu eptir lærðum mönnum, þá mátti hann hvárngi fót hefia fyrir annan fram ok fyrir engan mun í kirkiu ganga [7]. Hann varð hryggr ok óttafullr, ok þóttiz skilia, at þessi bardagi var af guði, ok Petr postoli mundi honum reiðz hafa fyrir ágirni sakir [8], er hann hafði fé til þess tekit, er engi pávi hafði fyrr [9]. Eptir þetta veik hann í brott ok mátti hann þá rœra báða fœtr, er hann villdi eigi í kirkiu ganga. Síðan fór hann heim til [hallar sinnar [10] ok iðraðiz miök, er hann hafði gört í móti dróttni ok hans postola Petro, ok mælti fyrir sér: „Ek hefi misgört við guð ok hinn heilaga Petrum, ok fyrir þá sök þori ek eigi þá mér [11] líknar at biðia, er ek hefi svá mikit af gert, því at þat er ofdiörfung sekium ok útlaga manni [12] at biðia [siálfan fyrirgefningar [13] í fyrstu á sinni sekt, þann er misgert er við, helldr skal enn seki fá til vin þess, er misboðit er, at túlka sitt mál, ok svá skal ek gera.“ Tók hann þá ok kallaði af öllum hug til fulltings

[1] sendir keisari *A*. [2] [*mgl. A*. [3] mikit viðsmiðr til lýsingar skylldi fá hver misseri til Petrskirkiu, ok kváðu þeir á, hversu *tilf. A*. [4] keisari þat *tilf. A*. [5] [þat til Miklagarz, er hann var undan þessi skulld *A*. [6] pávi *A*. [7] fara *A*. [8] sökum sinnar *A*. [9] fyrir þat áðr fé tekit *A*. [10] [halla sinna A. [11] *saal. A*; menn *B*. [12] *saal. A*; mér *B*. [13] [siálfum uppgefning *A*.

allar Marie, ok setti hann henni þá tíðahalld, svá at hvern dag skylldi hann lesa með klerkum sínum. En þat hafði ekki áðr verit einvirðis gört.

En er miök langt var liðit frá þessum atburð, þá vitraðiz siálfum pávanum í sveini frú sancta María með biónu ok blíðu yfirbragði ok talaði[1] til hans: „Fyrir lagu sá ek ok heyrða ek ákall þitt ok iðran fyrir glæp þann, þann er þú hefir[2] gert [fyrir ágirnis sökum[3] í móti syni minum, er allar syndir hatar, ok hinum helga Petro postola. En nú hefi ek þegit þik í sætt við þá[4], fyrir þat er þú þiónar mér hversdagliga með mikilli ástúð. Ok af manni bœn þá hefir hinn sœtazti minn son þegit iðran þína, ok hans postoli tekit yfirbót þína. Nú far þú til Petrskirkiu[5], ok mun þér leyfð[6] innganga. Þess skaltu skyldr at kveykia[7] sem flesta menn til ástar ok þiónostugerðar við mik af þínum fortölum, ok heit þeim öllum í móti, [er syni minum ok mér þióna með góðfýsi, eilífu[8] trausti í þeira nauðsynium.“ Ok eptir þessa vitran vaknaði hann. Ok þegar [um daginn[9] eptir fór hann til Petrskirkiu ok sagði þar messu, ok gékk upp á tölupall ok lýsti þessi iartegn[10], eptir því sem nú var sagt, ok tók þá ok bað fólkit, at allir legði á sem [mesta stund[11] at dýrka sæla Maríu [yfir aðra helga menn[12], ok bað lærða menn þat taka í vana[13] sinn at lesa[14] henni hversdagliga tíðir, eptir því sem hann hafði til sett. En er fólkit hafði heyrt þessa iartegn, þá tóku allir at lofa guð ok sæla Maríam fyrir sína milldi ok miskunn[15], þá er pávanum hafði veitz [fyrir árnaðarorð[16] frú sancte Marie.

Eptir þetta tóku margir í vana[13] sinn at lesa[14] Maríu

[1] mælti *A.* [2] hafðir *A.* [3] [*tilf. A.* [4] guð *A.* [5] með fiölmenni *tilf. A.* [6] gefaz *A.* [7] kveikva *A.* [8] [hiálp ok miskunn, er syni minum ok mér þióna með góðfýsi ok *A.* [9] *sæl. A;* þann sama dag *B.* [10] ok atburð *tilf. A.* [11] [mestan hug *A.* [12] [um aðra helga menn fram *A.* [13] vanda *A.* [14] syngia *A* [15] lausn *A.* [16] [af árnaðarorði *A.*

tíðir, ok er þessi atburðr upphaf þessa vana [1], er síðan hefir halldiz með mörgum góðum mönnum, ok hér fyrir þess at vænta, at [eilífa lausn [2] hafi hverr, er þetta helldr með sannri ást ok synda iðran, af guði ok sælli Maríu um allar alldir.

48 [3].

Af höfði enu tyrkneska.

Í því ríki er Parti heitir, er nú er kallat Tyrkland, vóru fyrrmeir [4] áttián ríki ok margir ríkir konungar, ok enn segia menn þar vera marga ágætismenn fyrir sakir afls ok ríkis [5]. Ok í þær mundir, [sem hér hefz til nökkur frásögn, þá var einn riddari [6] með miklum frama ok ágæti með einum konungi fyrir sakir vænleiks [7] ok kurteisi [ok þess, at [8] enn aflaði hann meiri sœmðar af konungi, fyrir sakir afls ok framgöngu [9]. Ok er konungr fann, [at hann var vitr maðr [10], þá sendi konungr hann margar sendifarar torvelldar [11] ok kom hann öllum vel fram. Þá gerði konungr hann höfðingia yfir [öllu riddaraliði sínu [12]. Er stundir liðu fram, þá bað riddarinn dóttur konungs. En konungr syniaði [13] ok kvez eigi mundu gefa ótignum [14] manni dóttur sína. Þá brann riddarinn svá [í girnd hennar [15], at hann lagðiz í rekkiu af. Ok er stund leið, þá tók konungsdóttir sótt ok andaðiz. Ok er riddarinn frá andlát hennar, þá reis hann or rekkiu ok fór þangat [16], er hon var iðrðuð, ok lauk upp steinþró þeiri, er [líkit var í lagit [17]; ok framði [við hana slíka munuð andaða sem hann girntiz (við) hana [18]

[1] vanda *A*. [2] [eilíf laun *A*. [3] *Dette Jertegn forekommer paa to Steder i B. Varianter af anden Optegnelse mærkes B 2.* [4] fyrr meir en *A*. [5] fríðleiks *B 2*. [6] [er hér nökkur frásögn höfð. at riddari einn var *B 2*. [7] vaskleiks *B 2* [8] er *A*. [9] [*mgl. B 2*. [10] [hann vitran mann *A*, *B 2*. [11] torvelligar *A*, *B 2*. [12] [öllum riddaraflokki sínum *A*; alla riddara sína *B 2*. [13] afsvaraði *A*, *B 2*. [14] ógöfgum *A*. [15] [innan af girnd sinni *B 2*. [16] þannug *A*. [17] [líkit var í *A*; hon var í lögð *B 2*. [18] [munuð við hana andaða, sem hann girntiz á henni *A*; þvílíka munugð á henni andaðri, sem hann girntiz á henni *B 2*.

lifandi. Síðan bió hann um lík hennar [illegible]
aðr hafði verit.

Ok er stund leið, þá heyrðu menn, er [illegible]
inni, mannz mál í gröfina[2], ok spurðu, hvat [illegible]
heyrðu þeir kall or gröfinni: „Þeir er mik [illegible]
mun illa hafa, en þeir[4] sem ek fylgi. [illegible]
Þá er konungr varð varr við þessi undr, [illegible]
grafa til ok vita, hvat væri. Ok fundu [illegible]
höfuð[6] lifanda mannz. En er þeir sá [illegible]
þeir þegar. [Síðan sendi hann aðra [illegible]
þegar[3]. Af þessum undarligum[7] atburð[illegible]
hræddir. Síðan mælti[8] konungr, at [illegible]
fara ok bera klæði [fyrir nasar sér ok [illegible]
at þeir væri hvergi berir, ok hafa[10] á [illegible]
ser. En síðan er konungr tók þat höfuð [illegible]
þá[11] gékk miök fram ríki hans, svá [illegible]
sik ena næstu þriá vetr eptir, studdr [illegible]
á kastala, lönd ok ríki óvina sinna, [illegible]
var[13] í orrostum eða sendi sinn [illegible]
[illegible] þeir þetta höfuð á merkistöng [illegible]
[illegible] þat er fyrir [varð siónum[14] þessa höfuðs, þá fóru[15] allir
[illegible] dó, borgir brotnuðu, ok öll [illegible]
[illegible] höfði. Ok með þessum sigri, er [illegible]
[illegible], þá gékk svá fram ríki konungs þessa, [illegible]
var iamfrægr eða máttugr um öll [illegible]

Ok þá er konungr sá sik svá miklu fram komna í [illegible]
[illegible] sínum, þá stýrir hann afar[illegible] miklu [illegible]
[illegible]. Ok þá er Garðskonungr[20] [illegible]

[illegible]na *A*, *B* 2. [illegible]
[illegible] *tilf. B.* [illegible]
[illegible]fir andlit [illegible] *tilf. A.* [illegible]
B 2. [illegible]
[illegible] efni *B.* [illegible] hvárt *A.* [illegible]
[illegible] *A*, *B* 2. [illegible] fóru *A*; [illegible]
[illegible] 2. [illegible]

[illegible] [*saal. A*; at
[illegible] *tilf. A.* [6] [þannug
[illegible]ñ ok kurteisi *A.* [9] a
[illegible] þess skóla voru settir *B.*
[illegible] *A*; svá óliðliga (!) siálfr at
[illegible] [láta undan ganga hegnðina *A.*

[illegible] r
[illegible] ið
[illegible] ast
[illegible] esti[3].
[illegible] María,
[illegible] nni nótt
[illegible] [heim til

þá kvaddi hann þings ok leitaði ráðs undir kennimenn hversu í mót skylldi standa þessum diöfuls her. Ok kennimenn buðu, at borgarlýðrinn allr skyldi fasta .vi. dœgr ok þá þriá daga skylldu menn ganga um kirkiur í allri borginni með letaniasöng, ok svá gerðu þeir. Ok á enum þriðia degi föstunnar kom at Tyrkia herr með þat hit rækiasta[1] höfuð, er þeir höfðu allt traust undir. Ok þá er kristnir menn sá her heiðinna manna atkominn, þá rœddi prestr nökkurr fyrir kristnum mönnum, sá er réð fyrir Maríu kirkiu, at þeir [myndi fœra[2] líkneski frú sancte Marie or kirkiu þeiri, er hann varðveitti, ok setia út á borgarvegg í mót liði heiðinna manna, til þess at fyrir miskunn almáttigs guðs sonar síns ok sína milldi slekti[3] hon eitrfulla ásiánu deyðanda diöfuls. Ok þat ráð tóku þeir með föstum átrúnaði. Ok síðan er hermenn biogguz til orrostu Tyrkirnir[4], þá fœrðu þeir á lopt fyrir liði sínu þat hit hræðiliga[5] höfuð í mót líkneski frú sancte Marie ok sonar hennar sitianda í faðmi móður sinnar. Ok þá er hvárirtveggiu höfðu[6] sín sigrmerki fyrir sínu liði [með miklum átrúnaði[7], þá fellr höfuðit af sínum umbúnaði ok á siá[8] niðr milli skipanna með enni mestu skömm, ok sökk skiótt [í siá niðr[9]. En siárinn[10] tók svá at vella síðan af höfðinu sem verðr í katli eða grýtu. En skip, þau er áðr vóru tiörguð [saman at eins[7] eða bikuð, þá leysti[11] undir þeim, ok týndiz ótal manna af því. En at yfirstignu þessu enu sviksama höfði með mörgum herfiligum[12] lýð ok í helvíti drektum, þá hefia Grikkir[13] upp lofsöng almátkum guði ok frú sancte Marie fyrir heilsu lýðs ok frelsi fóstriarðar sinnar. Ok síðan settu Grikkir[13] á byskupa þingi, at iafnan[14] skylldi hallda enn þriðia dag viku Maríu tíðir hátíðliga í minning

[1] rœgzta *A*; guðrœkia *B 2*. [2] [mundi taka *A*, *B 2*. [3] slogði *A*; slykti *B 2*. [4] *mgl. B 2*. [5] rækiliga *B 2*; rækiligzta *A*. [6] upp tekit *tilf. B*. [7] [*tilf. A, B 2*. [8] sió *A*, *B*. [9] [*mgl. A, B 2*. [10] siórinn *A*, *B 2*. [11] tóku at leysa *B 2*. [12] rækiligum *A*, *B 2*. [13] Girkir *A*. [14] ávallt *A*.

þessa sigrs til dýrðar almátkum guði feðr ok syni ok helgum anda. Amen.

49.

Af Heremanno meistara.

Á dögum Heinreks keisara á[1] Frakklandi var meistari sá, er Heremannus hét, ættstórr, vænn ok vitr maðr ok ágætr, svá at hann þótti í öllu Frakkaríki miök af bera öllum mönnum um kurteisi ok [alla atgervi[2]. Hann var enn bezti söngmaðr ok svá latínumaðr, hinn [mesti málamaðr[3] með öllum greinum ok íþróttum. Hann réð fyrir enum göfgasta skóla, er í var öllu Frakklandi, svá [villdu ok allir hinir göfguztu menn[4] sína sonu undir hans[5] meistaradóm setja. En er [þann veg[6] fór fram [nökkurar stundir[7], at engi fannz honum [iafn í öllum frama[8], þá varð svá, at hann vanði göngur sínar til nunnusetrs eins, en því optar er hann vanðiz þangat[9], því blíðligar tóku systr við honum, ok af slægð ens forna fiánda, þá varðveittu þau sik eigi frá hórdóms lesti. Ok sá enn sami meistari, er prýddr var ágætligri skilning ok betr lærðr en aðrir, [í þess skóla er settuz[10] konunga synir ok hertoga, ok allir enir beztu manna synir vóru undir [hans siðasetning[11], þá tók hann sjálfr svá ósiðliga sik at setja[12], at hann saurgaði nunnur af hórdómi[13]. [En er þær vöfðuz fleiri í hórdóms lesti með honum, þá verðr sundrþykki ok öfund milli systra. Síðast í þessi úhæfu saurgaði hann abbadísi sjálfa með hórdóms lesti[3].

En almáttigr guð sá glœp hans ok frú sancta María, ok villdu eigi [úbegndan láta fram ganga[14]. Á einni nótt þá er hann fór frá klaustrinu at frömðum glœp [heim til

[1] í *A.* [2] [ágiæti ok alla speki *A.* [3] [*mgl. A.* [4] [*saal. A*; at allir enir göfgustu menn villdu *B.* [5] læring ok *tilf. A.* [6] [þannug *A.* [7] [nökkur misseri *A.* [8] [líkr í atgiörfi ok kurteisi *A.* [9] a kvámur þannug *A.* [10] [*saal. A*; ok (í) þess skóla voru settir *B.* [11] [*saal. A*; hann settir *B.* [12] [*saal. A*; svá óliðliga (l) sjálfr at lifa *B.* [13] [með hórdóms lesti *A.* [14] [láta undan ganga hegndina *A.*

síns herbergis [1], kom at honum biörn or skógi ok drap í sundr hrygg í baki honum. Sumir segia, at kona nökkur hafi komit at honum ógurlig ok þó göfuglig með tveim meyium, þeim er stafi höfðu. Þá [bauð konan, at þær berði Heremannum. Ok meyiar géngu [2] at honum ok börðu hann svá hart, at þær gerðu beinbrot á honum. En um daginn eptir leituðu skólamenn hans ok fundu hann [málausan ok [3] vitlausan ok fyrir miklum harðleiki vorðinn, ok færðu hann heim, ok var hann þriá daga hálfðauðr, svá at hann mátti hvárki mæla né benda. Síðan vitraðiz honum móðir miskunnar sancta [4] María ok spurði, ef hann villdi hafa heilsu sína. Hann svaraði, [at hann villdi hafa [5] heilsu sína, svá at þó bæri hann á sér berliga fyrir öllum mönnum mark þessar hirtingar, til þess at af lækningu líkams [eigi fullkominni [6] þiónaði hann minnr girndum, en væri meir hlýðinn guði. Síðan varð hann heill, ok svá þó, at hann var [alla æfi hryggknýttr síðan [7].

En (er) Heremannus, er [þaðan af [8] var kallaðr contractus, hafði slíka hirting á sér tekit, þá vægðiz [9] hann síðan til betri [10] kostgæfða, því at af áeggian Heinreks keisara hefir hann mart diktat [11] til lofs almátkum guði ok frú sancte Marie bæði í söngum ok sequentium, þat sem nú er í vana [12] tekit af mörgum mönnum í tíðum at hafa. Nú trúm vér Heremannum fyrir bœnir sællar Marie hafa hiálp fengit í himinríkis dýrð. Siá en sama miskunnar móðir árni oss eilífrar hiálpar af almátkum guði syni sínum dróttni várum Jesu Cristo, þeim er lifir ok ríkir [utan enda [13].

[1] [*tilf. A.* [2] [mællti konan, at meyiarnar berði hart Heremannum. Síðan réðu meyiarnar *A.* [3] [um síðir *A.* [4] ok guðs getara *A.* [5] [ok kvez hafa villdu *A.* [6] [*mgl. A.* [7] [alla götu síðan hryggknýttr *A.* [8] [síðan *A.* [9] vaktiz *A.* [10] meiri *A.* [11] ok sungit *tilf. A.* [12] vanda *A.* [13] [at eilífu *A.*

50.

Frá einum klerk.

Í þeim stað er Rotomagensi heitir, ok í einnihverri kirkju í staðnum, var einn bindendislauss klerkr ok gálauss, ok hann hafði allan alldr sinn hverskonar maðr verit, fyrir sakir þat at hann elskaði miök guðs móður Mariam, ok kvað hvern dag á kné fyrir hennar líkneskiu [1] ok sagði atburðasamliga [Ave Maria versit allt út [2]. En er [svá fór fram um hans ráð [3], þá andaðiz hann. En erkibyskup, sá er þar réð fyrir, vissi [hvert verit hafði líf klerks þessa, ok sagði [4] þat makligra, at hann væri eigi at kirkiu grafinn, ok af því at hann var kristinn at nafni, þá lét hann grafa hann í utanverðum kirkiugarðinum. Þá er fáir dagar voru liðnir, vitraðiz María dróttning erkibyskupi ok sýndi sik nökkut reiða, [sagði sér gerva mikla meingiörð [5]. Erkibyskup hræddiz ok undraðiz ok sagði: „Heyrðu, dróttning, miskunnlig ván [6] allra manna! Hverr um alldr var svá djarfr, at þér gerði meingerð?“ Hon svaraði: „Þú ert hann.“ Þá hræddiz hann at meir ok spurði, hverju [7] um sætti. Hon svaraði: „Ek átta hér þión at þessi kirkiu, þó at hann lifði eigi svá siðliga sem skylldi, þá var hann mér vanr at koma til göfganar minnar minningar, ok sagði þá mína guðligu heilsan, [fyrir þeirar tákn er allr heimr er hólpinn, ok svá sem engillinn sagði einu sinni, þá sagði siá á hverium degi með knébeðiar föllum [8]. En at þú vitir hann vera í sölu hiálparmanna [9], þá far þú til graptar hans ok graf til hans ok lúk upp munni hans, ok muntu þar finna liliu grœna, fyrir þat et guðliga mál [10], er af hans munni var vant fram at fara.“ Síðan leið frú sancta Maria til himins. En byskup vaknaði ok varð óttafullr miök. Þegar er

[1] líkneski *A*. [2] [María vera *A*. [3] [*saal. A*; því fór fram hans ráði *B*. [4] [giörla hvert er lífi klerks þessa hafði verit ok kvað *A*. [5] [kvat sér í móti giört vera *A*. [6] ok hiálp *tilf. A*. [7] hví *A*. [8] [*saal. A*; er allr heimr er hólpinn fyrir *B*. [9] *saal. A*; hialpaðra manna *B*. [10] ok hit góða mál ok hit himneska *A*.

mornaði, sagði hann sínum mönnum, hvat honum var vitrat. [Eptir þat fór erkibyskup ok klerkar hans[1] ok grófu upp þenna klerk, ok fundu í munni hans lilium, sem [María hafði sagt. Síðan fœrðu þeir klerkinn ok grófu, sem vert var, sœmiliga[2] millum annarra klerka. Guði sé dýrð í veröld verallda. Amen.

51.

Frá Romalldo hertoga.

Út á Púli var einn ríkr hertogi ok enn mesti orrostumaðr, er Romalldus hét. Þat fylgði hans ríki, at hvárt sem hann barðiz [við meira lið[3] eða minna, þá hafði hann iafnan sigr. [Margir menn sóttu hans traust, þeir er í miklum vanda vóru af sínum úvinum, ok lét hann þeim öllum heimult sitt traust, því at hann hafði iafnan sigr[4], hvar sem hann kom til. Ok er svá hafði lengi[5] fram farit hans virðing, þá varð sá atburðr, at víkingar sóttu at einni borg ok géngu fast á[6] at vinna borgina. Þeir sendu eptir Romalldo borgarmenninir. Ok er hann kom til bardaga við hermenn, fór hann úsigr ok flýði í borgina, ok [svá opt sem[7] hann fór út af borginni [at beriaz[8], iafnskiótt varð hann aptr at flýia, [ef hann villdi hallda lífi sínu[8]. Nú tók svá miök at vaxa þessi umsát, at fiölði [manna dreif[9] frá honum ok til þessa hermanna fyrir hrœzlu sakar. Ok er Romalldus verðr þess varr, at eigi mátti [svá búit[10] vera, [ef nökkut skylldi af lýða[8], þá kveðr hann þings á einnihverri nótt, ok á þinginu tók hann siálfr til orða [ok mælti svá[8]: „Heyrit þér [allir, sagði hann, er bér eruð komnir[11]! Ham-

[1] [Þegar síðan fór erkib. siálfr ok klerkar hans til graptarins *A*. [2] [sagt hafði siálf móðir sannleiks. Síðan lofuðu þeir guðlig huggiœði ok fœrðu klerk, sem vert var, til graptarkirkiu ok grófu hann *A*. [3] [með meira liði *A*. [4] [*mgl. A*. [5] langa hríð *A*. [6] *mgl. A*. [7] [hversugi opt er *A*. [8] [*tilf. A*. [9] [borgarmanna siálfra flýðu *A*. [10] [sogurt *A*. [11] [sagði hann, þeir menn allir, er við eru staddir *A*.

ingina hefir mik alldri svá[1] blekt sem nú, því at ek hefi margar orrostur átt[2] ok iafnan sigr haft. En nú vituð þér, í hvern vanda vér erum komnir, verði þér nú fyrir at sjá með mér, hvat til ráðs skal taka. Sýniz mér [annarveggia munu[3] fyrir liggia at deyia karlmannliga eða fá sigr[4].“

Þar var við staddr[5] prestr einn, virðuligr maðr, er Barbatus hét, hann varðveitti kirkiu hinnar helgu guðs móður Maríu, hann svaraði hertoganum á þessa lund: „Sá enn guðrækiligi maðr, er hann gerir allzkyns syndir ok [berr eigi til bóta, hann bíðr mikla guðs reiði[6], því at svá segir heilög ritning, at þat er hulit er, mun bert verða, ok þat mun[7] ekki leynt, at[8] eigi man vitað[9] verða; svá muntu ok fyrir þá illa hluti, er þú hefir görva, ef þú [vill eigi til skripta bera, þá mantu deyia skiótt[10] at eilífu.“ Ok er Romalldus heyrði þetta, þá kom honum í hug, hvat hann hafði gert, en villdi þó leynt láta, ok sagði svá: „Hvat mantu vita af mínum verkum? ekki hefi ek þér [í kunnleika giört af þeim[11].“ Prestrinn svaraði: „Eigi hefir þú til skripta gengit við mik, heilagr andi hefir mér vitrat þá hluti, er þú hefir misgört.“ Romalldus svaraði: „Segðu mér nökkur mín verk, at ek megi vita, [hvárt þú segir satt eða logit[12].“ Prestrinn sagði: „Ef þér þikkir eigi skömm í at heyra, þá em ek búinn at segia, svá at allir heyri. Þá er þú skalt fara at beriaz [við óvini þína, fyrr en þú takir til orrostu, þá[13] ferr þú á brot frá öðrum mönnum ok þræll þinn með þér, sá er samvitandi er glœps þíns, til skógar í einnhvern leyndan stað, ok þó nær borg þinni, ok lætr þú þar breiða niðr uxahúð blóðga, ok sezt þar

[1] miök fyrr *tilf. A.* [2] áttar til þessa *A.* [3] [sem mörgum mun, annathvárt *A.* [4] elligar *tilf. A.* [5] á þinginu *tilf. A.* [6] [giðrir eigi til bóta at bera, hann er verðr guðs reiði ok mikillar hefndar *A.* [7] *tilf. A.* [8] er *A.* [9] *saal. A*; bert *B.* [10] [berr eigi til bóta eða skriptar, þá muntu bráðliga deyia nú ok *A.* [11] [þau í kunnleika giört *A.* [12] [*saal. A*; hvat er þú segir *B.* [13] [*tilf. A.*

yfir ofan siálfr ok rístr umhverfis á iörðunni hiá þér með blóðrefli sverðs þíns níu reita, ok magnar[1] [þú með diöfuligum[2] gölldrum. Ok eptir þat seztu niðr í sæti þitt [yfir húðina[3], ok þá kemr diöfull ok segir þér, hversu þu skalt með hverigu fara.

Þá varð Romalldus hræddr af guðligri hræzlu ok mælti: „Iáti ek nú því, at þú kant mik giörr en ek siálfr, ok bið ek þik, at þú gefir mér gott ráð at forðaz umsát[4] úvina minna, því at ek em búinn [þér at hlýða[5].“ Þá bauð[6] prestrinn, at þeir fœri þegar til kirkiu, ok síðan leiddi hann Romalldum í einn leyndarkofa[7], ok bað hann iáta af nýiu glœpi sína, ok at rita blað þat, er hann segði[8] á trú sína, ok at hallda [sínar skriptir, þær er hann villdi á hann leggia[9]. Ok er Romalldus hafði ritat blaðit, tók prestrinn þat ok festi á háls honum, ok leiddi hann eptir sér út or húsinu, ok svá til borgarhliðs[10], ok laukz þat upp fyrir þeim, ok géngu þeir á brott millum herbúða, svá at engi maðr sá þá, ok til skógar í rióðr eitt. Þar sá þeir liós mikit, ok í því liósi kendu þeir ena sælu mey Mariu guðs móður ok aðrar tvær helgar meyiar Teklam ok Agatam. Prestrinn féll þegar til fóta þeim ok heilsaði þeim virðuliga[11]. Hin sæla María tók vel kveðiu hans ok sagði til hans: „Fyrir hví leiddir þú þenna mann [eptir þér[12]?“ Prestrinn svaraði: „Þessi maðr iátti mér syndir sínar ok tók [slíka skript, sem ek samða[13] honum, ok á þat ofan ritaði hann blað þetta, er nú berr hann hér at sanna trú sína rétta ok neita [diöfli ok öllum hans verkum ok[14] trausti, ok fyrir þá sök bið ek þik. móðir miskunnar, at þú biðir[15] son þinn, at hann líkni þessum manni, at eigi

[1] helgar *A*. [2] [*saal. A*; þat diöfulin *B*. [3] [*tilf. A*. [4] umsátir *A*. [5] [at lýða þínum ráðum *A*. [6] bað *A*. [7] *saal. A*; leyndan kofa *B*. [8] sagði *A*. [9] [þær skriptir, er hann legði á hendr honum *A*. [10] borgarinnar ok í borgarhlið *A*. [11] vegliga *A*. [12] [hingat *A*. [13] [þá skript, er ek lagða á hendr *A*. [14] [diöfuls verkum ok öllu hans *A*. [15] bið þess *A*,

stigi úvinir hans yfir hann, [helldr sé þeir af honum yfirsignir[1]. Ok er prestrinn hafði þetta sagt, féllu þeir báðir til iarðar ok báðu sér miskunnar. Ok er liðnar vóru tvær nætr dags, [sagði hin sæla María[2] til prestzins: „[Rísit upp[3] nú ok hverfit aptr til borgarinnar, því at ek hefi nú þegit af syni mínum þat, er þit hafit beiz[4].“ Ok [eptir þetta leið hon til himins[5]. En þeir fóru til borgarinnar, ok er þeir nálguðuz borgina, flýðu á brot allir hermenn, því at þeim sýndiz, sem Romalldus væri þar kominn með fiolda miklum vápnaðra manna, en létu eptir [fé allt[6] í herbúðum, ok fékk Romalldus mikit fé ok virðing af borgarmönnum, ok fór síðan aptr til borgar sinnar.

Ok er hann var heim kominn, varð sá atburðr, at byskup, sá er yfir var borginni, tók sótt ok andaðiz, ok lögðu allir undir Romalldum at kiósa byskup í hans stað. Þá sendi hertoginn menn sína ok bréf til Barbatus prestz ok bað, at hann skylldi vera byskup yfir borginni. En þá er komit at nótt, [er þessi tíðendi kómu til hans[1]. Ok eptir náttsöng er aðrir menn fóru til svefns, var Barbatus prestr einn eptir í kirkiu, ok bað guð ok sæla Maríu sýna sér þat ráð, er hann skylldi taka. Þá vitraðiz honum hin sæla María ok sagði: „Þat líkar syni mínum Jesu Cristo ok svá mér, at þú takir byskupsdóm í borg þeiri, er hertoginn[7] vin þinn ræðr fyrir, ok kann vera, at þér verði hann því leiðari, er þú mælir fleira[8] eptir honum.“ Ok á ordinni þessi vitran gerði hann sendimönnum í kunnleika, at hann vill samþykkiaz þessum erendum. Ok at vilia Romalldus hertoga ok annarra borgarmanna var hann til byskups vígðr. [Ok er hann var byskup[9], stiórnar hann liðnum með skörungskap, ok vóru miklir kærleikar millum þeira byskups ok hertoga, svá at hvárr laðaði annan opt-

[1] [*tilf. A.* [2] [svaraði hin helga guðs móðir María ok mælti *A.* [3] [Rís upp þú *A.* [4] beðit *A.* [5] [er hon hafði þetta mælt, leið hon upp í himin *A.* [6] [allan fiárlut sinn *A.* [7] *saal. A*; keiseri *B.* [8] meir *A.* [9] [*saal. A*; Eptir þat *B.*

liga til síns borðs. Ok er svá fór fram um hríð, er þess getið, at þat var [vani hertoga, at hann fór iafnan [1] um langaföstu at sætta höfðingia, er missáttir vóru, ok koma aptr [til borgarinnar at vanda at páskum siálfum, ok hvárt sem hann kom aptr páskadaginn siálfan eða næstu daga fyrir, var hans beðit at hámessu, því at [2] þat var vani byskups at vera at hertoga borði páskadag siálfan. Ok eitthvert sinn er hertogi fór at vana sínum, ok [3] kom eigi aptr at páskum, ok laugardagsaptan [4] er byskup hafði sungit [5] messu, fór hann til húsa hertoga at eta þar náttverð með [klerkum sínum [6].

Ok er hann var þar kominn ok matr var signdr [7], bauð hann klerkum at mataz, en hann steig undan borðinu ok gékk út or höllinni ok leiddi með sér konu hertoga, ok gengu tvau frá höllinni at húsi einu litlu, ok gengu þar inn, ok lágu þar pallar í iörð niðr. Ok er þau kómu niðr um þessa leyniliga palla, þá var þar sópat allt vandliga ok tialldat [8]. Þar var [breitt virðuligt sæti [9] með dýrligum dúki. Í því sæti lá höggormr einn af gulli gerr. Byskup tók til ormsins ok brá undir möttul sinn undir vinstri hönd sér, ok leit til konunnar ok sagði: „Fyrir þá sök leidda ek þik hingat, at þú vissir þat, at eigi vartu ein samvitandi þessa [10] með bónda þínum, helldr vissa ek þetta, þó at þit leyndit [11] mik, en [12] hertogi hefir œrit lengi [dýrkat dreka þenna [13].“ Þá fóru þau heim til hallarinnar, ok síðan mataz hann með klerkum sínum. Ok at liðnu matmáli [spurði byskup [14] konu hertogans, hvárt hon villdi helldr fylgia honum til kirkiu eða vera eptir. Hon sagðiz [15] villdu fylgia honum. Þá bauð byskup fiórum gullsmiðum, þeim

[1] [vandi hertuga mest *A*. [2] [*saal. A*; at páskum. En *B*. [3] *saal. A*; 30 utan hann *B*. [4] *saal. A*; laugardaginn *B*. [5] lokit *A*. [6] [klerka sína *A*. [7] signaðr *A*. [8] í því húsi *tilf. A*. [9] [eitt virðuligt sæti breitt *A*. [10] *saal. A*; þetta *B*. [11] villdit leyna *A*. [12] því at *A*. [13] [þenna dýrkat *A*. [14] [mælti hann til *A*. [15] kvez *A*.

er hagaztir vóru, at gera kalek af drekanum ok vanda eptir fóngum. Ok um morgininn var gerr ok vígðr.

Ok eptir morgintíðir páskadaginn var beðit hertogans at messu. Ok er hann var heim á leið [ok hafði sætta þá sem, er áðr vóru missáttir, fór hann heim[1] til borgarinnar ok stefndi til þess hliðs, er næst var hans herbergium, þá var þat byrgt; þá [fór hann til þess, er þar var næst[2] ok var þar[3] byrgt; þá fór hann til ens þriðia hliðs ok gékk þar inn. En þegar er hann kom í borgina, fór[4] byskup á móti honum með öllu byskupaskrúði ok mikilli processio ok klerkar hans með honum, ok báru þeir krossa ok aðra helga dóma [ok skrýddir virðuliga[1]. Ok sá er næst [gékk byskupi[5], bar í hendi sér kalek mikinn af gulli gervan, ok hófu upp hátíðligan söng, ok heilsaði byskup honum með sálmi ok bað hann fara með honum til kirkiu ok lýða messu. Romalldus sagðiz[6] villdu koma heim[7] áðr ok fara síðan til kirkiu[8]. Ok er [þeir höfðu um þat rætt ok[1] Romalldus ætlaði at fara [með byskupi[9], þá mælti byskup við hann: „Hví kostgæfir þú þetta[10] svá miök at fara[11] eigi til kirkiu, eða hvat er svá nauðsynligt heima, at koma eigi til kirkiu fyrr ok verða ekki[12] luttakari guðs þiónostu[13]. Vér höfum nú gengit í móti þér með helgum dómum, ok er hér kalekr einn dýrligr, vit hvárt þú kennir hann.“ Romalldus svaraði: „[Hví munda ek[14] kenna hann, eða nær[15] var hann gerr?“ Byskup sagði: „Á þessi nótt smíðuðu hann fiórir gullsmiðir af dreka þeim, er þú dýrkaðir, ok kona þín var samvitandi [þessa glœps[1] með þér. En ek hefi nú vígðan kalekinn ok búit þér til handa, at þú neytir af honum guðligrar þiónostu.“ Romalldus varð hræddr miök. Ok er þat sá riddari honum miök kærr, þá sagði hann: „Sé

[1] *tilf. A.* [2] [sneri hann til annars hliðs *A.* [3] þat ok *A.* [4] kom *A.* [5] [honum gékk klerkrinn *A.* [6] kvez *A.* [7] nökkut *tilf. A.* [8] messu *A.* [9] [til kirkiu *A.* [10] *mgl. A.* [11] koma *A.* [12] [ok verða *A.* [13] dýrðar *A.* [14] [*saal. A*; hvat mun *B.* [15] hvenær *B.*

nú herra! nú muntu[1] vita, hve trú þér hefir verit eiginkona[2] þín, ok þat væri makligt, at fyrir þetta tœki hon víti mikit, því at eigi mátti byskup [þetta vita, ef eigi hefði hon sagt honum[3]." Byskup mælti við riddarann: „Heyrðu, maðr! sagði hann, fullr af allri flærð ok illzku! öfundarfullr ok illgiarn andi[4] mælir fyrir munn þér[5], at þú skylir hrinda hertoga várum í glatan með þér ok þola eigi, at hann snúiz til guðs. Ok fyrir þat[6] skaltu nú vera selldr í hendr diöflinum, ok kveli hann holld þitt, at[7] öndin sé hólpin, ok nökkurr maðr or þinni ætt skal þvílíkum dauða deyia iafnan[8]." Ok skiótt eptir þessi orð byskups hlióp óhreinn andi í riddarann [ok var hann kvalðr, ok sá þeir er við vóru[9]. Þá varð Romalldus hræddr ok féll til fóta byskupi ok sagði: „Ek iáta[10] synd mína, ok fel ek allt mitt ráð á þitt valld, [til þess at þú sættir mik við almátkan guð[9]." 1

Þá leiddi byskup Romalldum til kirkiu ok bað hann iáta af nýiu ok iðraz allra synda sinna. Ok er hann hafði þetta gert, þá skrýddi byskup hann munkaklæðum, ok söng byskup þá messu yfir enum nýia kalek ok gaf þiónostu Romalldo hertoga, er þá var munkr vorðinn [af ver- 2
alligum manni[9]. Ok á þeim sama kalek var þat ritað, at Romalldus gaf sik guði ok sælli Maríu [guðs móður ok hvarf frá illum lutum, er hann hafði áðr þiónat, ok[11] hinn sæli Barbatus byskup þiónaði [í sífellu[9] guði ok sælli Maríu móður hans, meðan hann lifði hér. Romalldus lifði nökkuru 2
vetr í munklífi vel ok skynsamliga, ok eptir andlát þeira vóru þeir báðir laðaðir til himneskra fagnaða fyrir miskunn dróttins vars Jesu Cristi, þeim er vegr ok dýrð[12].

[1] máttu *A*. [2] kona *A*. [3] [elligar vita, nema hon hefði honum sagt *A*. [4] andskoti *A*. [5] þinn *A*. [6] þá sök *A*. [7] *saal. A:* 30
en *B*. [8] ávallt *A*. [9] [*tilf. A*. [10] iati *A*. [11] [*saal. A*; öllum guðs helgum *B*. [12] *Med dette Jertegn om Romaldus ender B. hvilket Haandskrift til Slutning tilføier*: Hin sæla María móðir dróttins vars árni oss eilífrar hiálpar af almátkum guði syni sínum, þeim er með feðr ok helgum anda lifir ok ríkir einn 35

52.

(*Af presti einvm i Danmork*).

Saa atbvrðr giorðiz svðr i Danmork Mariv messv dag hinn fyrra, at einn virðvligr prestr savng messv. En þat var i þann tima svmars er svðr i lavnd erv eitrkvikendi þav er kav(n)gvrvavor heita. Ok þaa er sva var komit messvnni er prestr hellt upp forninni en siðan kalekinvm, þaa fell kavngvrvolva ein fvll af eitri i kalekinn. Prestr þotti mikil hættvng aa at bergia forninni, með þvi at hann visi at eitr var j, ok var ok ofvss at fara með avðrv visi en honvm semði. Skytr siðan avllv sinv mali þangat er almattigr gvð er, ok þangat er drottning var himins ok iarðar gvðs moðir Maria, ok hefvir þangat allt sitt travst, at hvn mvn honvm hialpa með gvðs miskvnn, ok legr aa þa hættv, at hann bergir avllv saman, ok bregðr honvm engan veg við. Lavk siðan tiðvm ok for til matar. En aðr hann tæki til matarins, þaa kleyiaði honum hinn minnzti fingr a hionni hægri hendi framanverðr, þvi næst kom þar vpp bola ok þaa blaðra, þaa spreingði hann blavðrvna, ok for þar vtt kavngvrvafvan, ok var þaa eptir drogir eitrsinns i holldinv, ok hin sæla Maria let prestinvm ecki mein at verða, ok lofvðv allir gvð ok sæla Mariam fyrir iartegnn þessa. Þessa iartegnn var Pall byskup vannr at segia, þar sem hann var stadr Maariv messv hina fyrri, en hann kvat segia ser Absalon erkibyskvp, en prestr saa sagði honvm, er gior var við iartegnin. En litlu aðr hafði orðit en hann færi til vigslv.

guð í þrenningu um ódauðligar alldir allda. Amen. Dextera scriptoris benedicta sit omnibus horis. *De følgende 5 Jertegn (52, 53, 54, 55, 56) findes kun i A og gjengives bogstavret efter denne Codex. Overskrifterne, der her ere tilføiede i Parenthes, mangle overalt i dette Haandskrift; det samme er Tilfældet med Initialerne.*

53.

(*Af krasadisk*).

Vt at Jacobs var ein hvspreygia rik, hvn bioz Mariv messv dag til tiða. En aðr hvn færi heiman þaa bio hvn ser krasadisk vandliga[1] til fagnaðar. En kona var i herbergi hia henni fatæk, ok nockvt sva vanheil sem hvn kendi likþra, henni var sartt holldit miok, hvn var skylld hvspreyiv. Enn er hvn kom heim fra tiðvm ok sa diskinn, er hvn hafði ser bvið til fagnaðar, þaa var i brvttv þat eitt stycki er hvn hafði vandligazt piprat. Hvn mællti, hvi man þetta gegnna, ok spvrði hana konvna, ef nockvt hefði komið manna. Hvn kvat ecki komit hafva. „Þaa mvnntv stolit hafva," sagði hon hvspreyian. En hvn konan kvez eigi hafva. Siðan tekr hvspreyian til ok berr hana ok kvað hana mvndv verða at segia, ok kvez enskis vertt þickia, ef hvn gengi við. En hvn kvez eigi mvndv livga aa sik. Hvspreyia heitr henni þaa annarri lotv. Hvn hyggr þaa illt til, þvi at henni var horvndið sartt miok ok bað hina sælv Mariv hialpa ser: „þvi at þv veitz mik at þessv osanna, hialpaðv mer nv sem avðrvm þyrfondvm mavnnvm". Siðan heyrðv þær at mælir innar i hvsit: „Her em ek, her em ek." „Hvat er" sagði hvspreyia, ok gengr til, ok ser, at styckit er fallit af diskinvm ok vndir fialar nockvrar niðr, ok þotti avllvm sem þat hefði mællt. Þessi iartegnn var savgð vitrvm mavnnum, ok lofvðv allir gvð ok sæla Mariam.

54.

(*Fra konv at Kalfafelli*).

Þessa atbvrði ok iartegnagiorð frv sancte Marie vilivm ver feginsamliga a loptt hallda, gvði almatkvm til lofs ok sælli hans moðvr, er mesta liknn veitir avllvm þeim er hana sækia af ast að arnaðarorði við almatkan gvð. Kona het Arnnbiorg, er vanheil var, hon vackti j kirkiv vm nott fyrir Birgitar messv aa bæ þeim er at Kalfafelli heitir. Enn henne vitraðizt Maria drottning með liosi ok ilm ok spvrði,

[1] aðr hvn færi heiman *tilf. Cd.*

ef hvn þættiz illa heil. En konan svaraði ok kvezt sva þickia vist. „Nv mvntv, kvat hin dyra drottning Maria, verða heil heðan ifra, ok hefvir þer þess arnað Nicholas byskvp ok Thorlakr byskvp.“ Þaa tok annarri hendi sæl Maria drottning vm kviðinn, en annarri vm lendarnar ok stavk[1] ofan, sva at henni varð sartt við, ok þa hvarf Maria fra henne at syn, en hvn konan vaknaði alheil.

55.

(*Fra konv at Svinafelli*).

A bæ virðvligum er heitir at Svinafelli varð sa atbvrðr vm nottina næstv fyrir Olafs messv hina fyrri, feck þar fagra iartegnn kona sv er Lioðey het. Hennar raði var sva til farið, at hvn var vanheil, ok hafði hvn nockvt yfvir vm þat er at van var komit þvi er hvn skýlldi lettari verða. Hvn varð fragiorða digr at þvi sem optaz kann verða. Hvn sofnaði eptir þat er hvn kom or baði, ok er þat var, þaa vndiz henne þar koma maðr j kapv svartri at rvminv, þar sem hvn hvilldi, gofvgligr i yfvirbragði. Hvn þottiz vita at Gvðmvndr byskvp var kapvmaðrinn, en allt var senn at hos kom mikit yfvir hana ok biart, sva at hvn matti einskis annars merki sia þaa fyrst nema liossinns. „Her er nv komin Maria drottning“, sagði kapvmaðrinn. Hvn geck at rvminv ok mællti: „Mattv þvngliga nv Lioðey.“ „Sva þicki mer“, sagði hvn. Þaa mællti hin sæla drottning: „Við skolvm eiga kavp saman, þv skalltt nv taka heilsv þina af ockrvm fvndi, en þv skallt heðan fra hallda reinlifvi meðan þv lifir, þvatdaga favstvr skalltu vpptaka, ok syngia hvernn lavgardag þriðivng salltara, hafva einmæling hvernn favstvdag.“ Ok enn mællti hvn: „Þv, Gvðmvndr byskvp! seztv vndir herðar henni.“ Þangat geck byskvp at, ok þotti henne hann taka annarri hendi yfvir briost[2] ser en annarri vndir herðar. Hinn sæla Maria stravk með havndvm sinvm kviðinn aa henne miok fast, ok þotti henne ser allsartt við verða. Ok hvn

[1] stravnk *Cd.* [2] briostz *Cd.*

mællti þaa Lioðey: „Springa mvn nv kviðrinn minn, drott ning min sæl.“ Þat heyrði ok prestr sa er þar atti heima at hvn mællti þessi orð. Þaa mællti Maria aðr hvn byrfv aa bravt: „Efnn þv nv, Lioðey! þat er ek hefvi alagtt vi þik ok seg kirkivpresti þessa vitron.“ Hvn svaraði: „End mvn ek, drottning min sæl! sem þv byðr,“ ok mællti nockv sva með gratravst. Þessi orð heyrði kirkivprestr þar han mæla. Hvn vaknar ok fann þaa þegar þaa skipvn, er a var orðin vm hennar hag, stendr vpp þegar alheil ok segi kirkivpresti, sem henni var boðit, ok fara menn til kirki ok lofva almatkan gvð ok frv sanctam Mariam.

56.

(Fra konv i Kirkivbæ).

At hofvtstað þeim er j Kirkivbæ heitir hefvir fengi heilsvbot kona sv er Þyriðr het. Hvn þottiz vera oravs ok þotti henne hafva kviknat eðli sitt fyrir iolafavstv, hv var ok sva digr, at þær einar konvr verða iafndigrar, e með fleirvm bavrnvm erv en einv. Hvn hafði allan vet einkar heilsulavs verit ok haftt sottar aminningar, þær er ti greiða væri miok optt, ok hafði hvn þaa eigi or reckiv risit. Skirdags aptan var henne enn sva þvngtt, sem þa er þyngzt var. Þat bar saman, at þaa var Mariv messa favstvdaginn langa, er þessi atbvrðr varð, ok um nottina þa er menn forv til savngs, þottizt hvn eigi vttfær, ok var fengi kona til at vera hia henni. Sofnaði hvn ecki fyrr en inn var komit fra savng ok liosit var slavkt. Þaa ván braðara þotti henne lios bera i reckivgolfvit, ok þotti henne Maria drottning með liosinv ok ilm dyrðligvm, er hvn kendi, ok þaa sa hvn ok Gvðmvnd byskvp þar vera. Þa þotti henne frv sancta Maria til orða taka: „Þickizt þv þvngliga mega?“ Hvn iataði þvi Þvrið. „Villtv nv eiga kavp við mik, sagði en sæla drottning, at ek gefva þer heilsv, en þv endir vel þat er ek byð þer?“ „Fegin,“ sagði hvn. „Þat er fasta þvattdaga alla ok syngia þriðivng psalltara

hvernn þeira, meðan þv lifvir, ok fasta ok fyrir Mariv messvr allar ok sex dægr fyrir hina fyrri Mariv messv ok lifa skirliga fra þessv vpp.“ Hvn iataði þvi bliðliga. „Þv Gvðmvndr byskvp! tak þv nv vndir herðar henne.“ En ... ne þotti drottningin strykva ofvan vm kviðinn ser ok ... ti ser sartt við verða. Hvn þottiz þat sia, at barnn ... fra henne ok sveipað i lindvki. En frv sancta Maria ...ndiz henne vera i hvitv klæði ok b(i)avrtv ok ravðan ...arttvl ecki siðan a herðvm. Ok þaa mællti drottningin: „Nv man ek hafva mey mina með mer. Enn þv seg kirk...presti yðrvm þenna atbvrð.“ Þaa hvrfv þav henne at syn, ... engi merki saa aa klæðvm hennar. Hvn vaknaði alheil ...k for þegar at segia presti með fagnaði, ok þotti sva mikils ...m vertt, at varla matti hvn i fyrstvnni orði vpp koma, ...tn var þaa ok mio ok fra aa fotvm sem heill maðr. Hatt...vi hvn ser sva þav dægr, er þaa vorv eptir favstvnnar, sem ...er menn er vel vorv heilir.

Sia hin sama miskvnnar moðir frv sancta Maria arne ...s eilifrar hialpar af almatkvm syni sinvm Jesv Cristo, ...eim er lifvir ok rikir einn gvð vm alldir allda.

II.[1]

57.

Jertegn gvðs moðvr Marie af einni hvsfrv.

Á dogvm virþuligs herra Lvciani pava var einn bvrg...eiss storliga rikr i sealfri Roma. Þessi maðr atti goða hvsfrv vel kristna [af goðu kynferði tiltekna[2]. Bęði varu þessi hion loflig i siðferði, þviat[3] þav þionuðv gvði [með ...olmvsvgerþvm i sino astriki[4]. Gvð allzvalldandi veitti þeim sva mikit þegar þessa heims, at nęrr allir eptirlátligir lutir

[1] *Jertegn tagne af St., jevnførte med E.* [2] *[mgl. E.* [3] *mgl. E.* [4] *[i aulmosugiordum E.*

þionvðv [þeira fystvm með nogvm rikdomi oc sæmþarfvllvm metorðum[1]. Enn þo var sa .i.[2] lutr at þeim þotti miøl a skorta ráð sitt, er þar attv engan son [sin a meðal[3]. Oc af þeim lut angraz þar optliga [storliga miøk[3]. Nv kem þar, er þav biðia almatkan gvð þeirar bœnar, at hann gef þeim son með sinni miskvnn. Oc sva sem þar þess beþi hafa, lata þar vaxa hvartveggia þat er fatękvm mønnvm til heyrir ok sva lifi sealfra þeira, hreinsandi samvizkv sinar til goðra verka, at himinrikis konvngr heyri þeira bœnir þvi skiotara.

Nv kemr sva tima[4], at drottinn heyrir akall þeira beggia, ok einkanliga lítr hann konvnnar tár oc trega. Þvi gefr hann henni son at geta, [þann er hon fęþir siþan eptir skipaðan tima[3]. Sem þessi vngi[4] sveinn er fęddr, geriz hatiðlig samkvnda i hvsi rika mannz [af þessvm nyfengna fagnaði[3]. Allt hans herbergi leikr i gleði með føgrvm strengleikvm oc organa søng, [øllvm sinvm beztum vinvm saman køllvðum[3]. Oc fra þessarri stvndv hefir hinn riki maðr sic eigi [iafnfram vakran[5] til gvðs þionostv sem fyrr[6], þvi- at hann hneigir ovarliga sitt høfvð til holldligrar astar við sitt afspringi framarr[7] enn fvllv hofi gegnir[8], sva at nalega kiėfiz þar fyrir vpplitningar synin. Verða bœnar[9] stvndir skemri oc miskvnnar eptirleitan miklu sliovari. Enn með gvðs vilia[10] hverfr hann aptr til sin eptir nøckurn tima oc iðraz miøk, er[11] hann hefir holldliga ast framarr virt[12] i morgvm greinvm enn andliga girnð [oc goþan vilia[3]. Oc þvi vill hann nv með øngv moti, at þessi laustr[13] se skriptalaus, sva at eigi piniz hann i þessvm heimi, at øndin se þvi heilli a degi drottins. Her fyrir semr hann eitt mikils hattar heit i gvðs avgliti, at hann skal fyrirlata[14] sina fiarluti oc ferþaz til eyðimerkr eþa til einshvers sva fiarløgs staðar, at hann kenni engi maðr eða nøckvra veg-

[1] [þeim *E.* [2] einn *E.* [3] [*mgl. E.* [4] *mgl. E.* [5] [iafnuakrann *E.* [6] aðr *E.* [7] *tilf. E.* [8] gegni *E.* [9] bœna *E.* [10] myskun *E.* [11] at *E.* [12] elskat *E.* [13] hlutr *E.* [14] alla *tilf. E.*

semð honvm veiti, at með dufuligum einfalldleik megi hann þar gvði þiona oc varþveita friþar hęð með hiartaligvm[1] reialeika. Enn með þvi at hann er þrøngðr með hinskapar bandi hvsfreyiv[2] sinnar, berr hann[3] fyrir hana sina raðagerð oc biðr hana samþyctar. Ok sem hon heyrir þvilikan framburð bonda sins, gret hon mioc sarliga, slande hnefvm a briost ser, oc segir sva: „Þa eina huggan hefir mitt hørmungarfvllt briost[4] i þessv efni, at ek se gvþs son framarr virþan vera enn mina ast. Er ok sv grein sva [mikils verð[5] með sinum grvnduelli, at þott ek missi at sia þitt elskuligt andlit, vil ek giarna fyrir gvþs elskv[6] þat samþyckia, oc i hans nafni geri ek þetta bit[7] helgazta fyrirheit[8] fialst oc liðvkt af minni halfv, þess biðiandi af øllum hug, at þv minniz min sem optaz i þinvm bænvm við gvþ.

Eptir litinn tima [heþan liðinn[9] vtløgiz þessi goði madr[10] øllu sinv goðzi, fagnandi mikilliga af sinni drengilegri tiltekt [harðla sigrsamligri[9], leitandi himneskan thesaur, en fyrirsmandi hin[11] arðéfi sem leiðiligan saur. Sva ferr hann sem gvþ gerir rað fyrir. Enn hvsfruin sitr eptir i Roma. Ok sem hon er vppgefin af løgmali sins bonda, hvgsar hon optligarr oc miklv leyfiligarr þa luti, er gvþs ero, fremiandi naut huggieði[12] við gvþs fatęka menn. Enn er sua kemr tima, at hinn vngi smasveinn son hennar er af moðvr[13] briosti vaninn oc or vøggv tekinn, gefr frvin þessu barni vnfallda elskv, þviat astriki bondans, er nv var fram[14] horinn, nemr staðar at [þvi holldi, sem af hans lenddvm var gengit. Ok þvi tekr hon nv pilltinn einkanliga ser til hyggunar[15], leikandi við hann hvern dagh með skemtan. [Hvern dag sitr hann eða liggr i hennar skavti eþa leikr ser með þeiri grein frammi, at æ iafnan er hann fyrir augvm moþvrinni, hveria nott aðra sem aðra liggr hann hia henni,

[1] kærleika ok *tilf. E.* [2] husfru *E.* [3] upp *tilf. E.* [4] hiarta *E.* [5] [mikil *E.* [6] andlit *tilf. St.* [7] *tilf. E.* [8] með aullum greinum *tilf. E.* [9] [*mgl. E.* [10] fra *tilf. E.* [11] iardlig *E.* [12] huggædi *E.* [13] *mgl. E.* [14] brott *E.* [15] [sveininum *E.*

ok alldri hverfr hans elska brott af hennar mvnni[1]. Nv kemr sva, at þessi sveinn þroaz [bœði at vexti oc aaratølu[2], ok gengr fram or bernskv tima, takandi alla karlmannliga nattvrv. Ok eigi at helldr gengr hann or sæng fra moþur sinni, oc eigi nv helldr[3] enn fyrr hafa þar nøckura [forsio eða[1] uarhygð a kossvm eða faðmløgvm eða øðrv bliðløti. Hvat þarf her langt vm [at gera[1], sonr verðr her vm siðir i bonda stað, þviat [holldlig ast með øllu tarmalavs er i sinum framningvm miok fagnaþarlaus. Þat profvþu þessi veslu møðgin, þviat sonr spillir her moður [i holldligri naløgð, oc moðir verðr kviðvg af sáði sins afspringis[1] með sarligri synd oc ovinarins[4] vmstilli. Heþan kemr sva tima, at hon kennir sik fullkomliga með barni vera, þviat hon fellr[5] optliga i þann krankdom, sem konvm er tiðt, þa er þær skulo með børnum ganga. Giøriz henni þar fyrir storliga mikil þrønging bøði [samt hvgskotz ok likama[6], þviat hon þorir eigi fyrir skemðar[7] mikilleik at nøckurr maðr viti hennar vanmatt. Sva syniz henni ok hrøðiligr sinn gløpr, at nør hellt við [vm tima[1], at hon mundi fyrir leggiaz oc øruønta. Enn siþan styrkir hon hiarta sitt með øruggri van oc styðr sik með goðvm verkvm, faustvm, bænvm oc ølmusvgerðvm. Siðan semr[8] hon ser eitt kleði storliga rvmt, þat er [með sinvm skvkkvm[1] leynir hennar kviþar vøxt fyrir manna ægvm. Dagliga synir hon sik vel glaða við sina menn, enn er þo reyndar storliga hrygg með sialfri ser.

Nv liðr sva fram timvm, at hon skal føða þann veslvga[9] bvrð. Oc [sem hvn starfar i þessi sott[1], er þvilikt sem hon se alla vega skekin i brottvm bylgivm harmþrvngins[10] siovar, harmrinn hvessir, at hon æpi, skemðin sliofar, at hon þegi, oc hversv illt sem hon þolir, berr hon þat allt

[1] [*mgl. E.* [2] [ok uex *E.* [3] *saal. E*; s; = sed (*d. e.* helldr) *St.* [4] *saal. E*; ovinligo *St.* [5] sva *tilf. E.* [6] [hvgskotzins ok likamans *E.* [7] skemdarinnar *E.* [8] giorir *E.* [9] vesla *E.* [10] *saal. E*; hafþrvngins *St.*

fyrir sinn kinnroða þegiandi. Með þvilikvm hætti sem nv var greint, fæðiz [i heiminn[1] sa daligi sveinn, takandi naliga bæði senn[2] vpphaf ok enda. Þviat sv grimma moðir tekr hann iafnfram sem fyrst er hann var[3] greiddr, kiefir hann ok kastar honvm da·ðvm niðr i einn[4] divpazta kamar, hyllandi sva haðuligan[5] burð með svivirþligvm grepti. Sva ryniz fyrir mønnvm þessi odømiligi gløpr at til gangandi gvðs þolinmæði, þess er eigi girniz[6] da·ða syndugs mannz, helldr at hann leiðrettiz ok lifi.

Nv sem [þann veg[7] er komit, at diofvllinn helldr sva hertekna sal þessarrar konv i geysiligvm glępvm, hvgsar hann. at sameiginligan sigr skuli hann fa bøði yfir ønd ok likama. þviat sva villdi hann la·na henni þa þionostu, sem hon veitir honvm i la·stunvm, at þar fyrir taki[8] hon hęðiliga svivirþing oc pinv þessa heims [a likamnvm[1], enn annars heims eilifan brvna helvitis [i andanvm[1]. Fiandinn tekr[9] a sie eins skolaklerks mynd oc kemr skra·tbuinn til Romam, gengr inn i curiam [ok fram fyrir volldvga menn borgarinnar. heilsandi þeira personur með einkanligvm hętti kurteisinnar. Ok sva sem hann var aðr øllvm mønnvm osénn i staðnum, er hann eptir spurðr, hverr hann se eða hvaþan til kominn. Hann svarar sva[10]: „Ek er .i.[11] klerkr storliga vitr [ok smasmugall i rasvm ritninganna ok øngvm manni lęgri i sniøllvm frambvrði ok greindvm vrla·snum spurninganna[1]. Oc til þess at yðr se eigi geta til, hverr ek er i minvm visdomi, þá [profit hvat ek kann, oc segi mer hverr yðvarr, ef nøckvt hefir stolit verit fra yðr, enn ek skal með nafni a·ðsyna þa sem stolit hafa, sva at þar fyrir skal engin yðvarr sins eigins missa, ef þiofarnir mega fvndnir verða. Sva gera borgarmenn, þviat hverr segir at hendi þat er fra honvm stolit hefir verit. Enn þessi enn

[1] [mgl. E. [2] [allt sent(!) bæde E. [3] er uid hana E. [4] hinn E. [5] hædiligann E. [6] vill E. [7] [þannig E. [8] tæki E. [9] upp tilf. E. [10] [Menn spyria, huer hann se, enn hann suarar E. [11] einn E.

nyi klerkr svarar með visvm orlavsnvm borgarmennvm se hverium, hverr þessv ok þessv hefir stolit; þar með lęt hann ok fylgia, at þegar segir hann, ef þessi þiofr ma eig høndlaðr verða, þviat hann hefir brott flyit i fiarlęga staði Her ferr af mikit orð, at nyrr spekingr eða spamaðr s kominn i borgina. Ok þar fyrir koma til hans otalligi flockar, eigi at eins borgarmenn einir, helldr ok borginn miøk fiarlęgir, allir eins ok hins sama eyrindis, hann at sea visdom hans at reyna ok sín goz vpp at fretta. Oc fyri þenna dyn, sem nv er vndir kominn, gera ransmenn anna tveggia, letta af stulþvm oc gera betr, eða flyia brott i ena mesta fiarlęgð [1].

Nv sem her er komit, at keisaranvm sealfvm virðiz ok hans raði, at þessi spamaðr endrbęti lyðsins rett ok skip aptr þat sem aðr var [3] brott tekit, dirfiz þvi meirr i sinum gerðvm sa enn ohreini andi, þviat nv skilr hann, at heþan af mvn hans orðum trvat vera [4]. Oc einn dag sem herra keisarinn sitr [inni i [5] herbergi með sino stormenni, stendr fyrr sagðr klerkr frammi ok byriar þat efni, sem leikr var til gerr. Hann talar með þessvm hętti: „Ec mvndi [6] tala her i dag vndarliga lvti, segir hann, ef þer borgarmenn hétið mer at vera trvlyndir ok miøk athvglir yfir minvm frambvrði, þviat þat [3] sem ek kann yðr [7] segia, [man storvm otrvanligt þickia [8] i orði enn sarliga [9] satt i grimligv verki." Nv sem folkit gefr hlioð, byriar hann sva annan tima: „Gvðs miskvnn er þat eignanda [10], segir hann, at þer Romaborgar menn erot eigi allir gersamliga vpp eyddir [ok

[1] [segit mier ef nockut hefir uerit stolit fra ydr. Sua giora borgarmenn. Enn þessi nyie klerkr seigir þeim huersu þvi ok þvi hafði stolit uerit, ok huer þat hafði haft, ok þar fyrir koma til hans otaululigar (!) flockar hins sama erendis hann at sia ok uisdom hans at reyna ok sin godz upp at fretta. Ok fyrir þetta giora ránsmenn annat huort letta af stulldum eda flyia brott *E.* [2] *saal. E;* at *St.* [3] *tilf. E.* [4] uerda *E.* [5] [i sinu *E.* [6] munda *E.* [7] at *tilf. E.* [8] [er storum otruannligt *E.* [9] *saal. E;* sannliga *St.* [10] *mgl. E.*

af iorþinni eilifliga brott slegnir[1], ok þar sem yðr borg sockr eigi [með øllvm sinvm grvndvøllvm, er hans þolinmøði[2] þackanda, þviat sva svivirðiligr glæpr er framinn i þessi borg á nalęgvm tima, at engis[3] kyns illzka ma naliga vid iafnaz. Sv hin rika kona, er [svá heitir oc[1] þer veslęr kallit heilaga vera i [sinv framferði, er með fullum[4] samindvm hin glępafvllazta. Hon gengr vt a strøti ok vidyna uegu reisandi vpp i sitt lof fregþar titulum, enn hon er með sealfri ser hin liotazta oc en grimmazta allra qvinna[5], þviat hon hefir getit son með sinvm eiginligvm [oc holldligvm syni, ok siþan setti hon sva glęp yfir glęp, at þann svivirðliga vvrð nyføddan drap hon sealf með sinvm hendvm, oc þar eptir varp hon[6] honvm dauðvm niðr i [einn diupazta[1] þrekk, at sva skylldi glęprinn leynaz mega fyrir manna avgum[7]. [Þvilic er gersimi yðr borgarmanna sem nv hefir ek boðat hana[1]."

Viðr [þessa spamannz røðu[8] verða allir menn otta slegnir ok tala sem [eins mannz (munni)[9]: „Geym, segia þer, at þu lastir eigi herbergi heilsunnar ok musteri milldingar. Margar dętr Romaborgar [sømnvðv saman rikleik[10] fraptanna[11], enn þo gengr þessi ein yfir allar aðrar." Sa fagnaþarlausi klerkr talar þa enn [til lyðsins i annat sinn[1]: „Mer kom þat ecki a ovart, þott þer trvit[12] varla þessvm minvm framburði. Enn geymim ver raðs at ok ferim[13] hann lengra, komi hingat sv hin sama hvsfrv, [sem þier hyggit sva goða vera, proviz hon ok hennar malaefni. Siþan gerit[14] mikit bal a miðiu strøti, ok hvart sem helldr er at hon gengr við glępinvm eþa verðr hon sigrvt ok yfirstigin [af minum visdomi[1], þa verpit henni[15] lifande fram i logann. Enn ef sva verðr vndarliga ok miøk olikliga, at

[1] [*vgl. E.* [2] [er honum *E.* [3] einskis *E.* [4] [framningum godra verka er med fulluligum *E.* [5] kuenna *E.* [6] [syne ok hann nyfæddan drap hun sialf ok varp *E.* [7] auglite *E.* [8] [þessi hans orð *E.* [9] [einum munni *E.* [10] *saal. rettet*; likleik *St.* [11] [eru godar *E.* [12] trydit *E.* [13] færum *E.* [14] [ok giorizt *E.* [15] *saal. E;* hana *St.*

ek proviz lyginn i þessv mali, þa skvlut þer binda hendr minar [1] a bak aptr oc kasta [2] mer vǫgþarlavst i mitt balit." Þessi kostaboð lika uel keisaranvm ok øllvm hans rað giøfvm, sva at þegar i stað [voro sendiboþar gørvir fram til frvinnar, at sǫmiliga leiddiz hon i keisara høll, sva þo at hon se leynd með øllv, hvert eyrindi hennar var þangat at sinni [3]. Þvi ferr hon sem fliotaz [4] ma hon við komas eptir keisarans boði. Enn þann tima sem hon kemr i høllina, er hon sva mikils hattar, at allir menn standa vpr [til vegsemþar [5] i moti henni, ok sealfr keisarinn byðr henni bliðliga at sitia upp [6] hit nǫsta ser. Sem hlioð er orþit talar keisarinn [7] sva: „Ec þickivmz [8] uita, segir hann at frǫgþar visdomr þess nyia [spamannz, sem gvð vakti upp til nytsemþar romverskri þioð, mvne yðr fyrir tilsøgn kvnnigr vera. Enn þat er uppsprottit af honvm, sem [mer kom sizt i hug [10] ok ver hǫrmvm mest [11], at hann asakar þic i mǫrgvm lutvm vattandi moti þer hørmvliga luti með anefndvm [12] greinvm. Nv ef þv gerðir nøckura synd, þa gef þv gvði makliga dyrð ok iata hana, ella ef þv ert til fǫr, hreinsa þic bratt af þeima lesti, [sem nv er vorpinn moti þer [5]." Þessum keisarans orðvm svarar frvin sva vitrliga [6], sem heilagr ande gaf henni skilia, sa sem alldri er vanbvinn við vøndvm spurningvm, [þott skiotliga þurfi til at taka. [5]. „Meðr þvi herra, segir hon, at [vpprvnnin søk a minn skaða er storliga þvng ok mikil i sealfri ser, ok hitt annars, at hann spekingrinn lǫrir øngan lvt geranda án raði, syniz mer eigi ørvgt ne [13] vitrlict, at fyrir vtan allt skynsemþar rað [14] hleypa ek [fram sva hvatliga [15] afsakanar orþum [til þvilikra vandkvǫða, sialfum yðr oc øðru stor-

[1] ok fætr *tilf. E.* [2] kastid *E.* [3] [var sent eptir frunne, sua hun se med aullu leynd hvat hun skal *E.* [4] skiotazt *E* [5] [*mgl. E.* [6] *mgl. E.* [7] *saal. E;* konungrinn *St.* [8] þikizt *E.* [9] [klerks mun ydr *E.* [10] [oss uardi sizt *E.* [11] allir *E.* [12] nefndum *E.* [13] [þessi sauk er storliga þung sa minn skada, synist mier eigi *E.* [14] ok fyrirhugsan *tilf. E.* [15] [suo skiott framm *E.*

menni við veranda[1], helldr bið ok at þer [giefit dvøl a ok[1] nefnit dag [til minna[2] andsvara.“ Sva gerir herra keisarinn [sem hon beiðir, at henni veitaz dualir[1], ok neytir hon sva þess tima, at eigi søkir hon trvst iarðligra manna, helldr flyr hon nv hiartaliga[3] til almattigs gvðs með skiǫrri idran ok viðrkomning sins hiarta, [ok biðr sva þess er gvð lætr at hendvm koma[1].

[I þann tima er þvilikir lvtir fara fram i Roma, styrir heilagri kristni virðuligr herra Lucianus pavi, sem fyrr greindi i þessv mali. Ok gvðs miskvnn samvinnandi kemr þessi hnefru til sealfs herra pavans ok fellr til fota honvm með hinvm sarazta hǫrmvngar grati, margan tára fors af sinvm ǫgum vt steypande, þar með allan hatt ok skipan sinnar eymþar einarðliga boþandi, hversu þungir glǫpir henni voru at hendi komande[4]. Her með leysir hon hár sitt oc reytir sic sarliga, enn rifr kløðin af ser, [með øllu þessu uel[1] synande, at nu reiðiz[5] salin likamanvm, [þar til at hann framlvtr til illra luta hafe verðskyllðat henni hǫrmvliga pinv[1] fyrir hrapan[6] glǫpanna ok stygt þar með sealfan gvþ allzualldanda. [Sem hon hefir sagt sealfvm[7] þananvm sannindi sinna glǫpa[1], giorir hon nv ok kvnnikt, hversv i harþan punkt nv stendr til[8], at eptir fa daga liðna skal hon koma a keisara fvnd ok svara þeim greinvm, sem hinn nyi spamaðr[9] kann fram at bera [a hennar skaða[1]. Þvi biðr hon nv i guðs nafni litillatliga, at herra pavinn leggi til með henni nøckvrs kyns hialprǫði, at[10] skiotaz megi [grøða hennar sara samvizcv[11] ok henni [giefa einkannliga[12] trvst til gvðligrar miskunnar. Herra pavinn, sem hann serr sva akafliga iðran [með konunni[13], stangaz

[1] [*mgl. E.* [2] [mier til *E.* [3] *mgl. E.* [4] [Þvi fer þessi fru til herra panans ok fellr til fota honum ok bodar honum alla sina glæpe *E.* [5] *saal. E;* reiddiz *St.* [6] ihrapan *E.* [7] *saal. rettet;* sefvvm *St.* [8] [herra pavanum i huersu hardann punkt nu er komit *E.* [9] klerkr *E.* [10] sem *tilf. E.* [11] [grædazt hennar sara samnitzka *E.* [12] [gefi einkannligt *E.* [13] [til konunnar *E.*

allr innan af broddvm milldinnar ok vel treystandi af miskvnn almattigs guðs, heitr hann at hvartueggia skal ho øðlaz synda fyrirgefning ok eilifa fagnaði himinrikis, ok tala [a þann hátt[2] til hennar meðal[3] annarra lvta: „Dotti min, segir hann, [þv skalt vera[4] styrk i þinv hugskot þviat meiri ok margfalldari er miskunn[5] vars drottins, helld enn nøckvrs kyns rangløti megi þar við iafnaz [með sinvr vexti[6]. Þviat hinn heilagi Petrvs øðlaðiz eigi at eins fyri sin tár, at gvþ fyrirgiefi honum sialfan gløpinn, helldr o [iafnvel siþan[6] valld ok virþing, heiðr ok høfþingskap post oligrar sømðar. Til minnis er þer ok kallandi Maria Magð alena, dyrðarsamlig[7] forgøngvkona, er fyrir heilaga vthellin sinna tára aðlaþiz at verða[8] sømþar ker allzualldanda[9] gvþs er fyrr enn hon greti var mattugt meingerða ker fvllt o hrokat með storvm syndvm. Nv er þat mitt ráð ok til laga, segir herra pavinn, at þv kallir með øllv afli a hin milldvztu Mariam moður Jesu Cristi ok ofrir[10] iðvliga børni með mestv goðfysi i hennar avgliti, þviat hon er einkannli van [syndugra, hon er einkannlig[11] vppraas eilifrar heilsv Ok fyrir þvi at timinn er miok skammr[12], vil ek eig þyngia[13] þer með storvm skriptvm, vtan þat byð ek, a børn se þer fyrir syndalausn.“ Nv sva sem konunnar sal e lifguþ sætliga með agiętis orðvm virþvligs herra pavans, lypti hon vpp [hendr sinar ok avgv til himins, enn hiartat til[14] Mario drottningar himinrikis, biðiandi hana með storvm styn ok geysiligum grati, at fyrir hennar arnaðarorð frelsiz hon af veralldligri hneyking[15] ok eilifv brigzli bøði andar ok likama. Ok i þvilikri iðran [sva skęrri[6] stendr hon hvers- dagliga [innan þessa[16] tima.

Sem stefnvdagr [er til handa kominn, ferr hon með

[1] at *E.* [2] [sua *E.* [3] milli *E.* [4] [ver *E.* [5] milldi *E.* [6] [*mgl E.* [7] *saal. E;* dyrðarsannlig *St.* [8] vera *E.* [9] almattigs *E.* [10] offrir *E.* [11] [*saal. E;* ok *St.* [12] stuttr *E.* [13] þraungua *E.* [14] [augu sin til himins ok *E.* [15] *saal. E;* heycking *St.* [16] [þenna *E.*

sinvm hvskørlvm til keisarans hallar ok hefir alla sina ván i himneskvm lvtvm[1] einkannlika vøntande i trvsti blezaðrar gvðs moður Marie. Oc miskvnnar moðirin sealf ma eigi fiarløg vera sva miklum andvørpum, er fram gengu af fiðranda mannz hiartarotvm, helldr skylir hon vsyniliga með nalǫgð sins valldz þa er henni[2] treystiz, ok stendr frammi með henni fyrir sealfvm domarans stoli, þeim til kolløðvm sva haleitvm foronaut. Gengr þessi hin rika kona i keisarans consistorium ok er sǫmiliga tekin nv sem aðr [bǫði af keisaranvm ok øllum hans mønnum. Sitr upp siþan i virþiligum stað ok biðr sins lvta, þess er gvð løtr at høndum koma[3]. Allir menn [er inni sitia, lita vpp a hana, hverr maðr þegir nv ok gefr hlioð ok treystir a eyrat sem mest, at þa luti sem talaðir verða heyri þeir sem gerst[4]. Eptir hugsanar tima talar keisarinn til hins nyia klerks með þeim høtti, sem her ma heyra: „Se her, klerkr! segir hann. Nv er sv her, sem þu asakaðir. [Nv er hon nalǫg[3]. Ber nu fram, ef þu hefir nøckut til i moti henni.“ Enn sa vandi klerkr serr vpp a [konvna ok vndraz[5] storliga mioc, hvi hon matti sva fǫgr vera. Ok senniliga var hon eigi hin sama, þviat fyrir miskvnn heilags anda var hvn skipt i miklv friþari persono enn [nøckurv megi til iafna. Nv standa allir menn at klerkinvm, at nv skvli hann fram bera þat sem hann er til fǫrr. „Nei, nei, segir hann[6], ek ma ecki at hafaz, þessi er heiløg, þessi er dyrðlig meþal dętra Hierusalem, þessi er sv sem vpp [steig af[7] eyðimork fliotandi með skemtvnvm, føgr sem tungl, valit[8] sem sol, ottanlig sem skiput fylking hermanna. Oc þat sem ek kann segia ottumz ek hrǫðiliga vpp at kveða. Enn þo i annan stað ma ek eigi yfir þegia. Maria moðir drottins Jesu Cristi er

[1] [kemr, fer hun til keisarans hallar ok hefir alla sina uon i eilifum dugnadi ok himneskum *E.* [2] *saal. E;* hinn *St.* [3] [*mgl. E* [4] [lita sa hana, huer madr gefr hliod *E.* [5] [hana ok undrar *E.* [6] [nockurn megi uid iafna. Hann segir sua: Nei, nei *E.* [7] [stie i *E.* [8] valin *E.*

til fvlltings komin yfir þessa hvsfrv, hvn skylir henni o trvliga varþveitir með sinni atstøðv.“ Við þessi orð skelfa allra manna hiortv framarr enn fra megi segia, oc hver sem einn maðr [vngr oc gamall[1] gerir krossmark i enn ser. Enn þat sama [með sinvm mǫtti[1] ma diofvllinn eig standaz oc hverfr i brott [þvi likaz sem reyk legði[1].

At [þessvm lutvm fylldvm gera allir menn er við vor almatkvm gvði ok hans millduztv moður margfølld lof o þackir[2], þviat hon lǫtr øngvan mann fyrirfaraz þann [sem henni treystiz[3]. Oc sva sem nv er greint frialsaðiz þess hvsfrv af allri skemð oc brigðzli, ok þat með at siþan fekk hon meiri sœmð ok virþing enn fyrr [i manna avgliti[1]. Sv frelsi oss blezuð[4] Maria gvðs moðir af øllu diǫfuls valldi þa er ver fram liðvm af þessvm heimi. Þer se lof o dyrð eilifliga blezuð, hin sǫtazta mǫr ok moðir, virþuli Maria! er með syni þinum Jesu Cristo himinrikis konvng sitr upp i sœmð ok pryði vm vendiligar veralldir verallda Amen.

Capitulum.

Fyrir þenna eventvm[5] verðr uel skilianlict, huersu varliga þat [er geranda[6], at lofa manninn [meðan hann lifir enn i daðligvm likama[7]; þviat optliga berr sva til, at sa sem lofaðr er, er þvi siðr lofs[8] uerðr, at hann er i gvðs augliti lagr ok hǫðiliga skemðr með liotligu framferði. Ok sa sem þann lavst elskar at lofa manninn veralldliga, brytr ritningar boðorð [sva segianda[9]: Ne laudaueris hominem in uita sua. Þat þyðiz sva: Eigi skaltv manninn lofa i sinu veralldar lifi, lofa hann [eptir haskann, lofa hann þann tima sem hann er kominn i hǫfnina ok hefir sigrat siofar bylgiuna. Her af verðr liost, at ritningin vill eigi lofa lata rettlatan mann i þessum heimi, þviat hennar vpphafari

[1] [*mgl. E.* [2] [þessu lycktudu giora allir menn þackir almatkum gudi ok hans blezudu modr margfaulld lof *E.* [3] [er henni treystir *E.* [4] hin blezaða *E.* [5] sem nu heyrdum uier *tilf. E.* [6] [skal giora *E.* [7] [lifinu *E.* [8] lofsins *E.* [9] [er sva segir *E.*

skilþi vel, hversu þat er ofallit, at maðr lofi þat með ósannsœmi tungunnar, sem hann veit eigi, huart er gott eða illt. Hyggim at i fyrra stað, hversu mikinn ofagnat af því sa leiða, ef retlatr maðr er lofaðr veralldliga; með því at hann er bundinn i dauðligum likama, ok er settr sem at skotspœni sinna vuina, er honvm þat mikit efni til hiartaligs striðs ok freistne, at hann hyriz við orðlof manna ok drambi með offraðarsynd moti sinvm grøþara. Er sa mikill vgiptvmaðr, er með sinni loftungu stingr hinvm rettlata i forað gløpanna af þeiri litillætis bœð, sem fyrr var hann á staddr. Ok þoat með guðs miskunn ok heilags anda viðrhialp fai hann við seð at falla, er honvm orðlofit, sem fyrr segir, hit mesta efni til striðs ok bardaga. Enn þat er nær greinarmal, hversu afskaplict er at lofa manninn ranglatan, þviat hann er ę þvi verri, sem hann er meirr lofaðr, vikanliga ef hann trvir sic goðan ok eykr þann veg sina misverka. Ma þat ok senniliga kallazt ønnvr ugipta at leiða ranglatan mann til þess, at hann fai meiri ihefnd oc mattvgri pinv sinna gløpa. Hvat er liotara enn vera illr ok þikkiaz goðr? hvat er sœtara[1] enn vera goðr ok þickiaz ranglatr? Heyrðum ver af hvsfrvinni, hversu miok hon var lofut af øllvm borgarlyð i Roma, þann tima sem hon var fallin i vaðasamlict forað sinna gløpa; þviat þat er optliga bitt ok sœmilict i manna avgliti, sem er lagt ok leiðiligt i guðs avgliti, þviat maðrinn ser at eins i asionv[2], enn guð alzualldandi ransakar allra manna hiœrtv. Kann ok vera, at þessi rika kona vœri þvi sva miok vndirgefin ovinarins[3] freistni [vm nœckvrn tima[4], at henni meinaði lavstr orðloksins [með sinvm skvgga[4]. Sva ok [af annarre halfv[4] berr sva til stundvm, at þat er miok viðtœkiligt i gvðs avgliti, sem vfagrt er ok ferligt i manna avgliti.

[1] *rettet; siœtara St.* [2] [168[26] þann tima sem hann er andadr *E.* [3] diofulsins *E.* [4] [*mgl. E.*

57.

Fra friðargerð meðal konungs ok iarls.

Þat gerðiz a nøckurvm tima at mikit svndrþycki ris vpp meþal[2] konungs Rogonensem[3] ok Raymvndvm[4] iar [af stað heilags Eigidij, er stendr i Franz[5]. Þeira mi þyct varþ sva hørð af langri heipt ok [þrvtin með sollin þyckiv ymisligra meingerða af beggia þeira halfv[6], at en friþargrein matti formeraz[7] meðal þeira [sakir goðgirnðar o meðal þeira vina, ok[5] þvi lutaz til þessa mals sa friþsan konungr, er [fyrir litlu[8] nefndvm ver, hverr[9] hiortun hef øll i sinv valldi mykva[10] ok lina[11], þegar [honvm lika þott aðr se stirþ ok frosin af stinnvm harðyðgisiokli. Me þeiri atferð gerir drottinn varr mikil stormerki i þessv stað, at[12] i þeiri borg er Anicivm heitir birtiz hann [nock ura nott einvm[13] retlatum manni fatęckum, er Dvrandu het. Drottinn selr honvm[14] i hønd eina tabvlam, þar e skrifat á i miðiv likneski[15] varrar frv sancte Marie gvð moþur, meðr þeima høtti formeraða[16] sem hvn siti a stol oc hafi sinn blezaðan son i faðmi ser. Enn [vmbergi skriptina gengr sva vaxinn hringr sem velldishringr var herra er viða markaðr, enn innar i sealfvm[17] hringinum var þetta skrifat: Agnus dei qui tollis peccata mundi dona nobis pacem. Þessa tabvlam byðr drottinn várr, at[18] fatęki maðr beri fram af hans halfv fyrir greinda høfþingia ok segi þeim einarðliga[16], at fyrir þetta mark vill gvð ok heilug Maria drotning at þeir sęttiz. Eptir þetta vaknaði[18] fatęki maðr, ok [sannaz hans fyrirbvrðr með øllv lygilavss, þviat i hia honvm liggr[19] þessi tabula [með fyrr greindu marki[5].

[1] reis *E.* [2] i milli *E.* [3] Rogensem. [4] *saal. E*; Ravnudrivm *St.* [5] [*mgl. E.* [6] [þrutinne reiði *E.* [7] *saal. E; formaz St.* [8] [skaummu *E.* [9] er *E.* [10] mykia *E.* [11] *saal. E;* likanar *St.* [12] [hann uill *E.* [13] [eina nott nockurum *E.* [14] þessum manni *E.* [15] likneskia *E.* [16] *mgl. E.* [17] [umhuerfis skriptina gengr einn hringr sva uaxinn sem uelldishringr uors herra, er uida er markadr, enn innann i *E.* [18] hinn *tilf. E.* [19] [liggr þar hia honum *E.*

Segir hann þessa syn i fyrstv staðar byskupinum ok biðr hann þagat kalla þessa baða hoſþingia. Ok þat sama gerir byskupinn skrifande til þeira [með skyrv mali [1], hvat Dvrandvs vattar ser birt hafa verit af gvði. Ok þegar i stað[2] bregða þeir við [baðir i senn sem hvatligaz[3] ok fara til Anicivm. Berr svа til með gvðs vilia, at þeir koma þar in assvmptione sancte Marie. Er þa fiolment i staðinvm [af þessvm baðvm hoſþingium i einn stað saman komandi [1]. Setia þeir sættarfvnd i hofutkirkiv staðarins. Er þa Durandus til kallaðr ok kominn[4] a miðiv þingi skipaðr, at allir megi [sem gerst ok innvirþiligaz[5] hans orð vndirstanda. Hann segir i fyrstv skyrvliga hvat honvm hefir birtz af gvþi til friðargerðar meðal konvngs ok iarlsins, leiðandi fram siþan skilrikan vatt, at hans frambvrðr er með øllu vfalsaðr. Sa vattr er sv tabula, er gvþ feck honvm ok aa er skrifut[6] korvnvt drottning vár frv sancta Maria. Enn þegar i stað sem hann bregðr likneskivnni a lopt ok[7] hoſþingiarnir sea hana, fylgir henni svа mikill kraptr, at baðir i senn risa þeir upp rennandi hvarr at øðrvm sem hiartaligaztv nafrøndr eða[8] astuinir eptir langan skilnat[9], kyssandi hvarr annan með tarstocknum augvm ok iðranarfvllvm anduørpum, fyrir þat er hvarr þeira hafði gert i moti øðrvm, styrkiandi [meðal sin[10] eilifan friþ bøði með orðvm ok verkvm. Ok til einkanliga marks þar vm lata þeir baðir grafa ser insigli[11] eptir friþar likneskivnni, ok semia þar til eitt kløði þvi likt a sitt form sem skapulare[12] gramvnka með hettv ok miofv skarti[13] bak ok fyrir, festa siþan [þetta nyia insigli við skart hit fremra[14] ok bera yzt yfir ollvm kløðum, svа at hvarr matti sia, er gekk i moti øðrvm. Helldu þeir þenna

[1] [*mgl. E.* [2] eptir þessi bref upp lesin *tilf. E.* [3] [sem skiotazt *E.* [4] *mgl. E.* [5] [*rettet;* innvirþilagaz *St.* [6] *rettet;* skrip *St.* [7] [vel hans ord skilia. Enn sem hann hefir sagt uitranina, bregdr hann a lopt likneskiunne ok sem *E.* [8] *saal. E;* hvarr at øðrvm *St.* [9] tima *E.* [10] [*rettet;* meðisisin *St;* milli sin *E.* [11] likneskiu *E.* [12] skopular *E.* [13] bædi aa *tilf. E.* [14] [i hit fremra skaut *E.*

frið af gvþi formeraðan obrigðiliga meðan þeir lifðv, e
siþan þeira erfingiar ok ættmenn hverr eptir annan. E
dreifðiz viðara sv mikla miskunn, er fylgði þessarri liknesk
þviat engi maðr, er hana sa, matti nockurs mannz he
[oþa grimd eþa hefnd i sinv briosti varðueita[1], helldr sne
æ fyrir hennar nalǫgð forz i friþ, grimð i griþ, ok fiar
skapr i fulla vinattv, hversv storar sakir[2] vorv manns
meðal, þott einn[3] vęri broþurbani annars, þviat eigi sein
enn sa sem eptirmalit atti feck set likneskivna aa kl
vegandans, rennr hann brosandi a hals broðurbana sinv
bliðliga kyssandi ok með ser til samkundv laðandi[4]. Ma
af þvilikv marka[5], hversv margir mvndv við[6] verða at la
eptir henni formera, at sem flestir mǫtti þvilikrar gvðs giaf
niotande verða.

Nv sem ver hofvm heyrt sva stormerkiligan lvt,
dveliandi litill timi aðr[7] vpp byriz annat mal i iarteina frar
bvrði, þviat fysilict er fram at setia fôgr orð heilagra gv
spialla rettliga gloservt fyrir spekt ok vfalsaðan skilnir
lǫrifeðra, til þess at oss megi liost verða, hversu viðrkvæm
iliga vár frv sancta Maria gerði þenna faheyrða frið me
gvði. Senniliga er þessi frasøgn eigi vndranar verð, hell
mikillar daseméar, þviat almattigr gvð endrnyiar forn stor
merki ser til lofs ok dyrðar ok sinni blezaðri moþur
eilifrar sǫmþar ok virþingar, at hon en skiǫrazta moþir o
rikazta drotning se dyrkvt, lofvt ok prisvt nǫst gvði seall
vm af øllum tvngvm veralldarinnar, ok er þat verðuct, þvia
allr heimr hefir af henni hlotit sva micla giptu, sem eig
ma avga sia ok eigi eyra heyra, ok engis[8] mannz hiart
hugsan a koma. Hvat er nv þa vndarlict, þo at henna
likneskia[9] setti frið ok sǫtt meðal[10] manna a þeim[11] tima
sem fyrr formeraði sterkan[12] frið meðal[10] gvðs ok manna

[1] [sia *E.* [2] sem *tilf. E.* [3] annar *E.* [4] leidandi *E.* [5] reyna *E.*
[6] til *E.* [7] at *E.* [8] einskis *E.* [9] likneski *E.* [10] milli *E.*
[11] þessum *E.* [12] *tilf. E.*

Þvi lofi [1] þessa drotning oll skepna heilsande hana með þeckligtis astvð segiande hennar kueðiv Aue Maria.

Ok til þess at ver uitim hana mikillar virþingar makliga i þessvm heimi, þa er þat heyranda, hvat Petrus Commestor segir af þeim þrim friðar greinvm, sem gerðvz fyrir sv sanctam Mariam [þessa heims [2]. Þriar lesvm ver, segir hann, hatiðligar heilsanir [i gvðspiellum [3]. Fremz af þeim er setiandi su, er varr herra Jesus Cristr heilsar lęrisueina sina eptir vpprisvna, sva segiandi bliðliga [4] Pax vobiscum. Sv er ønnur kueðia, er Gabriel høfvðengill sendr af sialfvm gvði heilsar vara frv sanctam Mariam, segiandi Ave Maria [5]. Sv þriðia, er sæl Maria nyvorðin gvðs gietara heilsar Elisabeth frendcono sina. Þessar þriar heilsanir merkia þrifallt samþycki. Fyrsta merkir sannan frið meðal [6] gvðs ok manna; annvr bliðan kiærleik meðal manna ok engla; þriðea sv ok samþycki meþal sealfra mannanna. Af fyrstu [7] friðargrein er sa [8] skilningr halldande, at [9] gvð reiddiz mannkynn fyrir ohlyðni sakir, er hann gerði forþum i paradisu fallande þar fyrir i gvðs obliðu vtlagr [10] ok af flettr [allri fyrri fvllsęlu [11], keyrðr ok utkastaðr i makliga [12] pinu, þar til er alzvalldandi gvð faðir tok mannkinndina aptr i frið ok sętt með diuphvguðv [13] raði sinv fyrir sins blezaða sonar medalgęngv ok gøfugliga vpprisv. Þvi segir gvðs son af dauða risinn viðrkvømiliga lęrisueinvm Pax uobiscum, at friðr [skal settr ok saminn meðal [14] gvðs ok manna. Af annarri friðargrein er þat hugleiðanda, at mikit missętti rann vpp af gløp fyrsta føður meðal engla ok manna, fyrir þa sok [15] er maþrinn skriðnaði brott af englanna samlagi fyrirlatande þeira felagskap ok sameiginligan stett at þiona gvði, enn gaf sic vndir diófulliga drotnan fyrir [sina

[1] hana *tilf. E.* [2] [i þessum heimi *E.* [3] [in ewangeliis *E.* [4] *mgl. E.* [5] gratia plena, dominus tecum *tilf. E.* [6] milli *E.* [7] *saal. E;* fyrsta *St.* [8] sia *E.* [9] er *E.* [10] vtl' *St;* utlægr *E.* [11] [fyrri sælu *E.* [12] mikiligu *E.* [13] diupheugsudu *E.* [14] [ok sætt er sett milli *E.* [15] [þat *E.*

ohlyðne[1], þar til er Jesus Cristr Mariu son leiddi man
inn aptr i erfðina ok samþyckisfulla þionostv við englan
Vpp i þetta friðarmark heilsar høfuðengill Gabriel sætlig
vara frv sanctam Mariam með elskuligvm orþum Aue Mari
Af þriðiv friþargrein er þat framberanda, at mikil ovi
atta var i meðal[2] manna sealfra, þat er at skilia gyþing
ok heiþinna manna, sakir þess at hvarir hóſðu hatr yf
annarra[3] atrvnaði, þviat gyþingar dyrkuðu himna gvð, en
heiþingiar haðvlig skvrðgoð[4], þar til er varr herra Jesu
Cristr braut niðr allar villvr kallande gyþing ok heiþin
mann vndir eitt elskuband kristiligrar trvar. J minnin
þessa friþarmarks heilsar[5] Maria drotning sina frendkon
Elisabeth, þviat friðr var settr meþal[2] manna með blið
faðmlagi, sætt ok samþycki heilagra gvðs boðorða. Nv me
þvi at sæl ok eilifliga blezut vár frv sancta Maria er efn
ok vndirstaða allra þeira[6] greina ok friþargerþa[7], fyrir þ
miskvnn ok yfirvættis sæmd er hon aðlaðiz fyrir augliti sin
skapara, segir sealfr gvþ, þar með engill ok maðrinn, Au
Maria.

[Ok er vær heyrvm þvilikar raddir hlioðandi af himn
ok a iorðv fyrir þenna concordiam, er ueittiz veravlldinn
fyrir gvþs moðvr Mariam, mvnvm vær skilia, hversv fyr
greind friþargerþ · meðal konungsins ok iarlsins var þvilikv
valldi lett ok aðvelldlikt, þvi sama valldi se lof eilift ok
dyrð odauðlig per omnia secula[8].

58.

Af Anselmo erchibyskupi.

A daugvm virþuligs[9] herra Gregorij septimi, [er fyr
hét Hilldibrandus enn hann yrði postoligs sætis stiornari[10],
skinv .ii. agietir menn [i gvþs kristni[10] fyrir norþan fiall,

[1] [ohlydnis sauk *E.* [2] milli *E.* [3] annars *E.* [4] skurgod *E.*
[5] heilsadi *E.* [6] þessara *E.* [7] fridgiorda *E.* [8] [þeim sama
gudi se lof ok dyrd um allar alldir verallda. Amen. *E.*
[9] *saal. E;* virþligis *St.* [10] [*mgl. E.*

þat er at skilia[1] Anselmvs Cantuariensis erchibyskup ok Hvgo aboti Cluniacensis. Ok með þvi at þessir gvþs vinir vorv samtiða vppi, hiartaligir cvmpanar sin [a miðil[2], samtengdir himneskri ast, fagrliga kveyktir[3] með [elskv haleitrar[4] himinrikis drottniugar ok a sǫmv stundu fram kallaðir af þessarri vorǫlldu, sem birtiz vndir einni syn, skulo ver skrifa nǫckut skamt af þeira life, þat er einkannliga til heyrir gvðs moþur lofi, sva at ver hafim lesit. Skal gvðs vin Anselmus sva hallda fremra sǫti[5] i frambvrðinvm sem hann helldr i vigslvpallinvm.

[Anselmus var fǫddr i borg Fanstraðr fyrir svnnan fiall i Lyngbarði. Þegar settr til bǫkr a vnga alldri heilagar ritningar i skola at nema, var hann fliottǫkr i goþum lutum, sva at fyrr enn hann veri fimtan vetra giǫddiz hann gnogliga bokligum listvm, elskandi sǫla gvðs moðvr Mariam af ǫllu hiarta, sem siþarr birtiz i hans lifi með sǫtvm framningum ok orða frambvrði. Nv sem hann er vel til manz kominn, fysizt hann norðr yfir fiall til Franziam, ok þat sama gǫrir hann, þviat gvð drottinn ok hans blezut moðir hefir skipat i haleitri forsio sealfrar spekinnar, at sagðr gimsteinn skal norþarr meirr geisla vm smiði kristninnar. Liðu sva heþan i fra .iii. áár, at Anselmus var stundvm i Franzia, stundum i Norðmandia eða Borgunðia[1].

[I nefndan tima er hann vel tekinn af virðulegvm herra Tholetano erchibyskupi. Hann var þa vigðr subdiakn, verandi a erchibyskupsins garði[6], þionande honvm optliga i guðligu embǫtti[7]. Nv berr sva til einn hatiðardag[8], sem sealfr erkibyskup syngr messv i høfuðkirkiv[9] staþarins, at fyrr sagðr Anselmvs þionar [honvm með ǫðrvm klerkum. Oc er sva liðr embǫttinu sem guðspiall skal lesaz[10], gengr

[1] [*mgl. E.* [2] [i milli *E.* [3] kueiktir *E.* [4] [haleitri elsku *E.* [5] stlett *E.* [6] [Sem heilagr Anselmus var uordinn subdiakn uerandi med herra Tholetano erkib. *E.* [7] vid heilagt alltari *tilf. E.* [8] hatidisdag *E.* [9] alltarisins ok *tilf. E.* [byskupi. Ok sem komit er at evangelio *E.*

nefndr svbdiaconus fyrir[1] lesdiakninum vpp a kór, [se
siðr er til[2], reykelsi halldande ok textvm fyrir berand
Oc sem [þeir ero vpp komnir, sva at guðspiall er hatiðlig
lesit, gripz svbdiakninn vpp i andliga syn, seande fram yf
korinn yfir durvm kirkivnnar, hvar fiandinn sitr a þre
einu. Hann er þa beluaðr[3] i apa mynd, hafande blekho
storliga mikit vpp hia eyranu, penna digran hefir hann
kloinni[4] høgri, ok skrifar i fasta fari. Þetta kuiquendi
miøk hrøðilict asyndar. Enn hvat hann skrifar birt
Anselmo [þegar i stað. Tvør[5] veslvgar konvr rett sitiand
þar vndir niðri, tala sin a meðal ę sem tiðaz [af sin
bannsettri vsnilli[2]. Nv fyrir heilags anda birting ski
Anselmus sagða syn ok [vndirstendr innvirðiliga, at i ap
myndinni leyniz forn asakari brøðra varra, sa er fyr
kuenna margmølgi (vill) endr bøta forna cirographum manu
ligrar fyrirdømingar. Nv enn i annan tima[2] seer han
klerkrinn, at bokfell[6] fiandans er alskrifat vtan ok inna
[ok i hvert horn, sva at engis kyns[7] ma meira a liggi
Enn konurnar hallda fram hinv sama [vm margmælgina
ok verðr skelmirinn illskeptr[8] við, er hann ma eigi skra
setia þeira[9] røður [vt til enda[2], ok tekr þat rað, at han
bitr i annan bokfellisendann, enn togar annan með klonvm
sperriz við fast [i sętinv[2] ok reynir aflit a bokfellinv. [N
sem[10] hann stendr i [þess hattar[11] vmfangi sva[12] miø
vvaran, sva kleyciliga sem hann er aðr kominn, stackv
tenn[13] hans af bokfellinv sva hart, at hæssinn[14] skellr vpp
a mvrnvm, hrytr siþan fram af þrepinv[15] hrapandi [nið
alla leið með sva miklum brest ok ogurligvm gny, a

[1] med *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [ewangelium er upp byriat, sier sub
diaconus i andarsyn, huar fiandinn sitr aa þrepi einu fyrir frama
korinn *E.* [4] klonne *E.* [5] [skiotliga, þviat tuær *E.* [6] bokfell
E. [7] [sva at ecki *E.* [8] illa *E.* [9] þarflausar *tilf. E.* [10] [En
er *E.* [11] [þessu *E.* [12] sik *E.* [13] tennr *E.* [14] brast *tilf. St.*
men Ordet er underprikket som Tegn paa, at det skal gaa ud, de
mangler ogsaa i E. [15] *saal. E;* þrepínv *St.*

Anselmo þotti þvi likt sem aull kirkian mvndi niðr hrapa[1]. I þessarri syn glez hann [geysi miøk, þviat hann fagnar hiartaliga[2] af slysførvm fiandans. Oc með þvi at i [sagðan pvnkt[3] hefir hann eigi sealfs [sins volld[4], stillir hann minnr glæþina enn veralldligvm mønnvm mvndi [synaz sem bez[5] standa, þviat hann slør saman sinvm lofvm [hatt ok hvellt[6] með storvm hlatri þionostuna fyrirlatandi, fram eptir kirkivnni hart rennandi; [þviat þess beiðir gleþi hugskotzins at fagna tempranarlaust i sman ovinarins[6]. Oc fyrir þa søk at engi nørverandis[7] maðr veit vndirstøðv þessa mals, vndra allir geysi miøk klerksins meðferði, [er hann hleypr øpandi vm kirkivna[8] sem einn leikari, þa er hann skylldi gvþi þiona með hostv sømð ok siðsemð við heilakt altari aullvm lyð nørverandis a sva miklvm degi. Eptir þetta liðit er synin brot tekin, hverfr Anselmus til sialfs sins ok þickiz osvinnr vorþinn, hvgsandi með ser hvat hann hefir gert, hvar eþa a hverivm tima eþa hversv mikils hattar mønnvm naløgvm, hvar af hann fylldiz mikillar hrygðar[9] hafandi sik i þionostvgerþinni einkar sęmiliga [allt til enda með matuligri hofsemð likamans enn agiętri[10] viðrkomning hiartans.

Enn er [þionostvgerþ var vti, gengr herra byskvp[11] til hallar sinnar með øðrvm mikils hattar personvm. Er nv fyrr sagðr Anselmvs [hvatliga settr vndir rangan hvgardom allra sinna kvmpana, vheilsaðr ok[6] fyrirlitinn með svivirþing ok brigzli, þa er aðrir menn [kallaz inn[12] til borz [ok bliðrar samkvndv með erkibyskupi. Hvat veroldin gerir orettuísliga beint eptir sinvm vana, þorandi þann at svipta stundligvm velgerningvm, sem fyrir litlu var avðgaðr af sialfvm gvði með andligvm birtingvm varrar frv[6]. Klerkr

[1] [ofann með sua ogrligum gny, at hann ætladi at kirkian mundi ofann falla *E.* [2] [miok af aullu hiarta, geysi miok fagnande *E.* [3] [þenna tima *E.* [4] [valld *E.* [5] [bezt synazt *E.* [6] [*mgl. E.* [7] *mgl. E.* [8] *rettet;* kirkivnv *St.* [9] [Ok sem Anselmus huerfr aptr til sin, hvgsandi huat hann hefir gert, huar af hann hryggizt geysi miok *E.* [10] [með *E.* [11] [messan uar uti, gengr fyrr sagdr erchibyskup *E.* [12] [ganga *E.*

sem hann er af ǫllvm [riaðr ok rekinn [1], flyr til sins hvgg
ara ok [gǫfugligs fvlltrva [2], inn i Mario kirkiv gangandi me
svt ok andvarpi [3] til bǫnar fallande. Ok eptir þat gert
liðr yfir hann lettr høfgi, fyrir hvern hann øðlaz mikin
fagnat, þviat drotning [himins ok iarðar [5] mǫr ok gvð
moþir virðulig Maria birtiz honvm einkanliga blið ok fagn
aðarsǫl, hvggandi sinn þionostumann bǫði með elsku and
litzins ok hvnangligum seim orða framburþarins, gerand
hann styrkan ok fyrir allar greinir ǫrvggan, leggiandi þa
sama [6] letr niðr hia honvm [til annarrar handar [7], sem fiand
inn hafði skrifat til asakanar efnis [4] við konvrnar, liþand
siþan [fra hans ǫgliti [7] vpp i lopt ok heim til himinriki
hallar. Eptir [greinda syn vaknar Anselmus allr [8] styrk
ok fullr af fagnaði, gerandi omǫliligar [4] þackir almatkum
gvði ok hans mǫtvztv moþur, erchibyskupi kvnnigt gerande
hversv merkiliga [9] gvð drottinn hefir geraz latit hátt ok
skipan þessarra syna. Hvat [10] erchibyskup heyrande lofar
[sannan gvð með goðum vilia [11], hversv Maria hin milld-
azta drotning er bvin til hialpar syndvgra manna. [Heyrir
hann eigi siðr, hvern skilning sv bǫlvaða skrǫða hefir at
hallda, sem andskotinn skrifaði sinni bannsettri klo vpp a
kvennanna skaða [7]. Ok þvisa [12] nǫst ero [þǫr baðar [13] fyrir
erchibyskupinn inn kallaþar. Er at þeim borit i fyrstv
breflavst, [sva sem til profs, at þer [14] hafi illa geymt tvngu
sinnar innan [15] kirkiv, þann tima sem fram for gvðs þion-
asta. Enn þǫr þrǫta [sakir skammfylli, eigi þorande moti
at ganga [7], meðan þer mega [16] nǫckvrn veg vndan fara.
Enn siþan letrið er fram borit [ok greiniliga vpp lesit [7],
jata þǫr sektina ok kriupa vndir skriptina, gefande lof gvði
fyrir miskunn sina, takande sva fyrirgefning ok hialpsamliga

[1] [fyrirlitinn *E.* [2] [fulltrua gaufugligs gimsteins meyianna *E.*
[3] *saal. E;* andvarpandi *St.* [4] *mgl. E.* [5] [himirikis ok iard-
rikis *E.* [6] bref ok *tilf. E.* [7] [*mgl. E.* [8] [þetta vaknar hann
E. [9] mikilliga *E.* [10] er *tilf. E.* [11] [guð *E.* [12] þui *E.*
[13] [konurnar *E.* [14] [at þær *E.* [15] i *E.* [16] megu *E.*

sinna misverka[1]. Eptir þessa luti [fagrliga fyllda[2] tekr erchibyskup hann aptr vndir alla fyrri velgørninga, gerande honvm þar með einkannligri vinattv enn nøckvrn[3] tima aðr, þviat honvm virþiz hann vera merkiligr maðr ok dyrkarsamligr i gvðs augliti ok milldvztv Marie drotningar, sa profaz i [þessv efne[4].

Nøckurum tima siþarr søkir Anselmus heim þat klaustr er Bętvm heitir i Norðmande, af nyiv gangande þar i skola vndir løring Landfranci meistara, er skømmv hafði snviz sa verølld fremstr meistari i allri Italia. Þvi nøst gengr Anselmvs sama veg verpande verølldinni, gerandiz mvnkr vndir herradomi Hersvini abota, er fvnderat hafði nyia klaustr Bęti. Ok eptir tima framrás sem prior Lanfrancus er vtgripinn af Bęti, með atgøngv Vilhialmss bastarðz vigðr Cadanensis aboti, enn siþan Cantuariensis erchibyskup i Englandi, tekr Anselmus prioratum Beti[5], enn vigðiz eptir dag virðuliges Lanfranci nøstr erchibyskup Cantuariensis með gvþs lofi þolandi margar møþingar[6] fyrir kristninnar frelsi, vtlegð ok vnaðir i sinvm byskupsdomi [af þeiri grimð ok gvþsrøðelvleysi, er Vilhialmr vngi konvngr son Vilhialms bastarðar, þeysti vpp a kirkivna i Englandi, hvert ofsoknar sverð reið arvm siþarr yfir krvnv Thomas erchibyskups, sem enn mvn siðarr getit verða[7]. Enn hverr mvn greina mega þa sømð ok nytsemi, er Anselmvs erchibyskup villdi[8] fram hafa með[9] cristni predicandi, kirkivnnar rettindvm fylgiandi[10], bøkr dictandi ok annvr byskuplig verk framliga[11] gerandi, fvlla elskv halldandi [fra ęskv til elli[7] við vara frv sanctam Mariam, semiandi hennar sætar[12] bønir af hvnangligvm hiartans mergivm með faaheyrðv formi klerkligrar kvnnvstv, sem alldregi gleymiz i heilagri kristni, meþan [hvn striðir[13] her aa iarðriki. J þeim vtlegðar tima er

[1] misgiorda *E.* [2] [alla *E.* [3] *saal. E;* nøckvra *St.* [4] [þvisa efni sem eptir fyllgir *E.* [5] [ok sidan prioratus *E.* [6] mædur *E.* [7] [*mgl. E.* [8] *saal. E;* vill *St.* [9] sinni *tilf. E.* [10] *saal. E;* halldandi *St.* [11] framarliga *E.* [12] sætu *E.* [13] [hus (!) stendr *E.*

Anselmvs erchibyskup þolir a døgvm Vilhialms vnga kon vngs, tekr hann micla hvggan ok hiartaliga vinattv af fyr nefndvm Hvgone Klvniacensis abota, hvers minning er þess nœst gerandi með skœmmv mali vndir miskvnn almattig gvþs ok hans sœtvztv moðvr orlofi [1].

59.

Af Hvgo abota.

Sva hefir skrifat meistari Sigibertvs, at þessi Hvg var ęttaðr af þeiri borg er Augvsten heitir. Faðir han var einn agiętr herra ok bardagamaðr micill storliga sigr sęll i orrostvm. Merkiligar forspár runnv fyrir þeim [2] svein løngv fyrr enn hann vęri føddr. Ein af þeim er sv, a sva sem moðir hans var þyngð af burþinum [3] ok hafði ken sottarinnar, biðr hon nv [1] einn siðsaman kennimann [4] mess syngia bøði fyrir [sinni frialsing ok heilsv barnsins [5]. Ol er prestrinn [stendr at embætinv [6] hafandi sik allan til him neskrar vpplitningar, [enn hann yfir sik vpphafinn i styrk andarinnar, ok ser [7] i kalekinvm barns likneskiv sva fagr liga skinande [8], at hennar pryðlig asia gengr vmfram mann ligan hatt [9]. Maklig syn fyrir sva helgvm manni [10] ok forsagnarfvll [11] til okominna [12] luta. Sa var sęfðr i kalek [er eigi var [13] føddr a iarþriki, sem dyrkaði nafn drottins allt til elli, takandi þegar heilsvkalek þann sem salmaskalldi af talar [i sinni bok [14], fyrir þann sama kalek er hann gerði epterlikiare drottinligrar pinv, fyllandi gvþspiallz boðorðin með gøfugligvm verkum. Nv sem þessi vngi maðr Hvgo vex vpp með sinvm feðginvm, leysir hann eigi til framrasar vsnilldar beislin, sem þess hattar alldr er optliga vanr at gera, eigi gaf hann sitt holld til oþrifnaðar eða gialifis, eigi fylgði hann leikligv skrapi eða oskapligv glennzi, helldr

[1] *mgl. E.* [2] þessum *E.* [3] barnburdinum *E.* [4] prest *E* [5] [sier ok barninu *E.* [6] [er at messu *E.* [7] [sier hann *E.* [8] *saal. E;* skinanda *St.* [9] ok skilning *tilf. E.* [10] *tilf. E.* [11] *saal. E;* forsagnarfvllum *St.* [12] okunna *E.* [13] [en eigi *E.* [14] [*mgl. E.*

bygði[1] hann, sem skrifat er af Jacob, meinlæs [ok kyrr[2] i sinv hvsi[3]. Siþan sem gvði virðiz timi til, gerðiz Hvgo brott af fǫþvr sins gózi, gefande sic vndir meistaradom virðuligs herra Odilionis abota yfir Clvniacensis lifnaði. Var hann nefndr aboti merkiligr maðr ok [virðuligr i sino lifi, ærkr vaskr[4], vinr mikill varrar frv sancte Marie, sem ritat er sv bok er heitir Flores beate Virginis, þviat hans orð ero þar iafnan fram sett [millvm annarra meistara[5]. Ok her vilium ver setia eina klæsv, er hann talar i fyrr nefndri bok.

Eitt vitvm ver fyrir vist, segir hann, at allt lif ok alerð sǫllar Marie drotningar var iafnan fvndit i drottinligvm boðorðvm sealfvm gvði þionanda, þviat allan tima drottinligrar bernskv, sveindóms ok vaxande ǫsku var hon með varvm herra Jesv Cristo, þionande sǫnnvm syni sins manndoms sva sem sǫnn moþir i sǫtleik astarinnar. En hvat er ǫtlanda, hversu sǫt ok elskanlig[6] voro viðrmǫli þeira meðgina, þa er meydomrinn skein ok friosemðin gladdiz með[7] moþvrinni, enn manndomrinn birtiz ok gvðdomrinn kynniz i syninvm. Enn ef oss girnir[8] vita, hvat sǫl gvðs moþir hefir fyrir sic lagt eptir vpprisv sins sæta sonar, aðr hon[9] steig vpp til himinrikis, er þat án efasemð halldanda, at hon uitiaðe helga staðe drottinligs bvrþar, piningar, graptar ok upprisningar, framsteypande gnoglig tár i hverivm þeira fyrir hita astarinnar, kyssande með sinvm blezaða munni endrminningar staðe ovirþanligs fagnaþar. Eptir þæssvnd heruistar[10] vars herra[11] hvarf hon aptr með fagnaðe til heilagra guðs postola, hverra felagskapr henni var vel kvnnigr til allz hreinleiks ok hiartaligs goðuilia. Ekkaust trvvm ver, at hon hefir nǫrri verit vppstigningardegi vars herra Jesu Cristz, ok hon hafe[12] tekit astar-

[1] *sscl. rettet;* hvgði *St*, var *E.* [2] [*tilf. E.* [3] lifi *E.* [4] [virduligs lifnadar *E.* [5] [*mgl. E.* [6] elskulig *E.* [7] i *E.* [8] at *tilf. E.* [9] en hann *E.* [10] [hieruist *E.* [11] Jesv Cristi *tilf. E.* [12] hefir *E.*

giøf heilags anda með postolvm gvðs a huitasvnnvdegi, hveria miskvnn aðsynt er at hon hefir framarr oðlaz enn nockvrr maðr annarr þegar i fyrstv frabørliga[1], at henni var boðat, at hon skyllde gvðs son getande verða[2], [þvi ferðaz hon[3] nv með høfþingivm himinrikis i vnaðsamligri cvria paradisi vndir løring heilags anda ok allz gvðligs meistaradoms[4], hin fremzta finnz hon meðal[5] borgarmanna himnakonvngs, hverra lif allt er i himnvm fyrirlatnvm iarðligvm lvtvm.

Þvilic ero orð hins søla Odilionis abota meðal[6] annarra otølvligra orða af varri frv framsettra. Vndir hans meistaradóm gengr fyrr sagðr Hvgo skiptandi eptir litinn tima bøði samt [siðferði ok kløðabvnaðe, takande með mikilli goðfysi heilagan[7] habitvm mvnkligrar siðferðar, skiotliga steikiande brott af sinv life [allt heimlict[8] ryð skiørliga provaðr i løringar ofni føþvrligrar lyðni, langan tima ellri menn[9] með biørtvm lifnaðe yfirstigande. Eigi liðr langt aðr enn hann er priorr skipaðr Clvniacensis. Oc þann tima sem virðuligr guðs maðr Odilio[10] for til gvðs, er Hvgo kosinn [til abota[7] af øllvm samþyckiliga i hans stað. Gekk þat fram, þviat gvð villde, þott hann sialfr støði alla vega með tarvm i moti, ok a viðrqvemiligum tima vigðiz þar einn goðr aboti, goðr i vitzsku, betri i samvizkv, enn beztr i stilling ok allri hofsemð, einkannligr i felagskap, fagr ok storliga høverskr i sinvm framningvm, ynniligr[11] ok frabørliligr i hvers kyns astargiøfvm[12], þviat með honvm skein opinberliga spadomsgipt heilags anda. Einkanliga elskaðe søll Hugo aboti vara frv sanctam Mariam nøst gvði sealfvm vmfram aðra helga menn, þar nøst patronvm sinnar kirkiv, Petrvm postola, Benedictvm abota ok Martinvm gimstein kennimanna, sem enn mvn liost verða siþarr i

[1] frabæriligar *E.* [2] vera *E.* [3] [*saal. E*; þviat hon ferðaz *St.* [4] rikis meistaradomi *E.* [5] i milli fyrstu *E.* [6] millum *E.* [7] [*mgl. E.* [8] [allann heimligann *E.* [9] manna *E.* [10] aboti *tilf. E.* [11] ymisligr *E.* [12] astgiofum *E.*

þessv mali. Ef nykomnir[1] af verøldv gengu inn i hans munklifi til provanar, greinde hann gløggliga [fyrir gipt heilags anda[2], hvarir voro þeir er i sannri staðfesti voro sett hveitikorn til goðs avaxtar, makligir[3] niðr setiaz i kornhlöðu vars herra, eða þeir er bleckiliga inn gengv brott rastande með elmvm[4] illgiarnra anda. Sva var hann maðr elsvsugiarn við fatøka menn gvðs, at hann reiknaðe hvern ivt engis verðan hia þvi sem hvgga þeira fatøki, takande þar til hvat er fyrir høndum matti verða. Sva stilliliga ok gnogliga tempran hellt hann i gvðs boðorðum, at hann syndiz með øllv mvndangligr, eigi striðr ok eigi sliinr, sem enn mvn [siþarr i nøckvrvm stað getit verða, aðr þessu mali se lyktat[5].

Þat er siðr i Cluniacensis mvnklifi, at hvrðartið vars herra Jesu Cristz er þar halldinn vmfram allar aðrar hatiðir með einkannligri ast ok goðfysi. Allr tilbunaðr þessarrar hatiþar er sem mest vandaðr, svngit[6] einkannliga, lyst vel ok gladliga innan kirkiv, ok þat vmfram, sem þessvm greinvm er miclv agietara, at brøðr myktv sin hiortu með agiætvm hvgrenningvm ok dvgguðu sinar asionvr með fliotuðum tarvm, fagnandi sva a gvðs hvrðartið [a þeiri nott[2] með himinrikis englvm. Nv berr sva til einn tima, sem sæll faðir Hvgo er gamall vorþinn [at aaratølv[2], stendr naløg hvrþartið vars herra Jesu Cristz, ok brøðr [hva sik ok sina luti[7] i moti hatiþinni. Koma þeir allir samt aa vigilivdaginn i sitt capitulum eptir prim[8] vm morgininn, ok Hvgo virðuligr [mvnklifisins faðir andligr sitr vpp meþal[9] brøðra sva[10] til orðz takandi, sem her ma heyra. „Yðr se kvnnikt, brøðr minir, segir (hann), at hinn goðgiarni Jesus hefir sva skipat at vera naløgr yðrv hatiðarhalldi, sem þer megvt skilia [af þeima[11] lvt, sem nv vil ek fram bera:

[1] menn *tilf. E.* [2] [*mgl. E.* [3] *tilf. E.* [4] limum *E.* [5] [nockut sidar til talat *E.* [6] syngia *E.* [7] [buazt *E.* [8] prima *E.* [9] [aboti sitiande upp millum *E.* [10] *saal. E;* sinna *St.* [11] [a þessum *E.*

Einvm broþvr gaf þa syn a þeiri[1] nott [her i klavs
inv[2], at hann sa vara frv sialfa miskvnnar moðurina. H
bar son sinn Jesum Cristvm i sinvm reinazta faðmi. Har
mikill engla fioldi stoð þar vmbergis[4] með himneskv li
ok frabæriligri[5] birti. Ok sem hann [broðirinn serr[6], sn
varr herra Jesus Cristus bliðliga at sinni [blezaðri moðv
ok segir sva til hennar: „Serr þv, moðir mín, at nal
stendr hin agiętazta[8] nott mins burþartima. Þessi er
nott, er liosan gerir framburð spamanna, enn endrnyiar
ok fagnat englanna. A þessarri nott mvnv gleðiaz al
lutir af þeim ovmrøðiliga[9] fagnaði, er gvð ok maðr fæddi
af þinv skiągrazta holldi. Ok með þvi at nv syngia al
lutir himneskir ok iarðligir[10] með samðyckiligvm fagna
hvar er nv[11] mattr ok illzka mins ovinar ok andskot
hvar er nv hans mikli styrkr ok riki, er hann heiminv
með drotnaði miok aðr þessi ovirþanligi fagnaðr fram kvèmi i
Sem varr lavarðr ok lavsnari, lifandi guðs son ok ivngfi
sancte Marie, hefir talat þessi orð[12], serr broþirinn, at fiand
inn miok ferligr gengr[13] syniliga fram af einv leyni[14] herl
ligr asyndar. Þviat fyrir þav helgvztv orð er fyrir skøm
heyrði hann af mvnni vars herra, at vvinarins valld o
fyrra riki vęri[15] minkat i verolldinni, grøtr [hann ok yl
snavktandi[16], mikiliga biðiandi at honvm gièfiz orlof til [a
profa[17], at hann fai spillt hatiðarhalldinv fyrir brøðrvm þa
i mvnklifinv, „þviat ek vęntir, segir hann, ef vtvegvm verðr[1
við komit, at enn afliz mef nøckvt [i øðrvm mvnklifisin
herbergivm, þott engi vili i kirkivnni hlyða minvm fortol
vm[2].“ Þeim andskotans orðvm svarar[19] Jesus Mario son
„Far nv at sinni, vandr þiofr, [sem þer likar, freistande[2

[1] þessarri *E.* [2] [*mgl. E.* [3] hardla *E.* [4] umhuerfis *E.* [5] fagr-
ligri *E.* [6] [sier brodrinn *E.* [7] [modur blezadri mey Marie *E.*
[8] agæta *E.* [9] hlut ok *tilf. E.* [10] iardneskir *E.* [11] *tilf. E.*
[12] hinu blezudu *tilf. E.* [13] kemr *E.* [14] efni *E.* [15] miok
tilf. E. [16] [nu ok snauktir *E.* [17] [profanar *E.* [18] enn *tilf. E.*
[19] sva *tilf. E.* [20] [ok freista *E.*

hvat þv matt, þviat ek vil eigi binda þic sva miok með minvm almøtti, at þar fyrir minkiz þeira verðleikr ok korona, sem þina prettv fa sigrat með staðfesti trvarinnar.“ Nv sem ovinrinn hefir orlof[1] þegit, ferr hann fyrst til kapitula[2] ok ætlar þar inn[3] ganga. Enn þess er nv eigi nostr, þviat kapitula dyrr[4] ero sva mio[5], enn hann sva digr, at með engri list fær hans bolgin illzka þar inn komiz. Oc sem hann ser sic þar engis[6] afla, snyrr hann til dormitorium, þess eyrindis at onaða sofande brøðr með venivligvm sionhverfingvm. Enn her kemr hann ecki inn helldr enn fyrr i capitula, þviat hans mikli digrleikr rekr hann hrot tvefalldan fra dvrvnum[7]. Siþan snyrr hann leiðinni til refectorivm, berande fullt travst með sealfvm ser, at hann mvni her nøckvrs afla, þviat honvm þickir þat liklict, at fyrir of micla tilteyging[8] likamans mvne[9] brøðr vanrøkia geymslo hiartans, seðiande framarr girnd ok grøðgi hvðarins enn gvð byþr fyrir reglu retlætissins. Enn þar fyr hann aðra kaupferð, þviat hann tekr i þessvm stað mikil motkvst af lesning ok framburð heilagra orða, her þolir hann mærg ok hørð skeyti flivgandi af goðfysis athygli heyrandi brøðra, her finnr hann mikla fyrlitning ok mattvgan bratrekstr fyrir litillætis elskv þionandi bræðra, sva at nv ma hann eigi lengr her við halldaz, ok er nv brott keyrðr með affi af[10] conuentu brøðranna bannsettr svikari, skemðar fvllr ok brottkastaðr af gvðs avgliti.

Nv bræðr minir, segir virþuligr Hvgo[11], verit i gvðs nafni gerandi[12] almattigvm gvþi ok hans blezaðri moðvr margfalldar þackir, þviat hann rak brott fra oss griman[13] ovin, enn virþiz sealfr at vera með oss blezaðr ok lifandi[14].“ Sem aboti hefir sva talat, lofa allir brøðr [ok ser hverir[15]

[1] ordlof *E.* [2] capitulum *E.* [3] at *tilf. E.* [4] dyrnar *E.* [5] miovar *E.* [6] einskis *E.* [7] [enn brott fra dyrunum *E.* [8] teyging *E.* [9] *saal. E;* mvnv *St.* [10] de *E.* [11] herra Hugo abote *E.* [12] sem naraztir, giorit *E.* [13] uorn *E.* [14] drottinn *tilf. E.* [15] [*mgl. E.*

høsta[1] gvþ ok hans sętvztu[2] moður upp kueiktir[3] af n
með astarhita, dyrkandi drottinliga burðartið af øllv me
sem agiętligaz mattv þeir.

Fyrir þenna euentum verðr skilianlikt, at nv er
komit, at fiandinn þarf eigi at geta til, hverr eða hve
mikill sa Jesus er, sem forðum fęddi Maria mør, þviat
var sva lengi, at ovinrinn heimskaði sialfan sik ok lei
ymissvm[4] getvm, hverr þessi mvndi vera, er[5] sva var m
fęddr moti vana. Her af segir einn agiętr[6] byskvp Ma
imus at nafni, setiandi fram með klercligv orðtaki
sama vmfang ovinarins, er hann gerði ser þann tima, s
varr herra Jesus Cristr var fędd a iarðriki. Þann tin
sem andskotinn sa þat, at Jesus var fędd af Mariv dot
Evv hinnar gømlv, vndrar hann geysi miok, ok þat ę
ek, segir byskupinn, at hann velkti með ser þvilic orð
vtvegu: „Hverr er þessi maðr, er sva geck inn i he
þenna, at ek uissa eigi? Veit ek[7] at hann er af konv fęd
ok upprvnninn, enn þat er mer blint, [hvern veg[8] hann
getinn. Auðsynt er þat, at sv sem hann fęddi er sennili
hans moðir, enn þat er [þvi oskilianlict[9], hverr hans
faðir, se ek bvrðinn[10], enn hvarki fę ek skilit fęðing
getnat[11]. Miok er þessi lvtr vndarligr ok oheyrðr fyrr
verolldu, at su sem soninn føddi fagnar sem mør ept
bvrðinn ok fyrir. Sveinn þessi liggr i vøggv ok grøtr bern
ligum tárvm[12], synande sic likan daðligra manna sonv
en hefir ecki með ser grátlict, hlvtlavss af misverkvm bernsl
unnar. I reifvm var hann bundinn sem litilmagni, enn
annarri halfv brosir loptit moti[13] honvm, honvm til virf
ingar af ser sendande hina fegrstu stiørnv með liosi skin
ande, her með fegrstu englar þionande, millvm himins o
iarðar rennande, ę sem tiðaz miok[14] fagnande, ovmrøðilig

[1] hæstan *E.* [2] *saal. E;* sętaztv *St.* [3] *saal. E;* kuektir *S.*
[4] ymsum *E.* [5] at *E.* [6] madr *tilf. E.* [7] þat *tilf. E.* [8] [huernig *E.*
[9] [mier þui oskiliannligra *E.* [10] huortueggia *E.* [11] getnadinn *E.*
[12] grat ok tarum *E.* [13] uid *E.* [14] *mgl. E.*

dyrkandi, af fęþing þessa getnaðar gleðiande. Hvat hefir þvilict vndr at þyða? eigi er[1] ek froðari en sva, at ek lit vpp a, oc þo hversv vorðit er, ma ek eigi skilning bera a. Heyri ek þvilicar rǫður hveruetna, ok verðr mer osvipt vid, at sa se vegsamaðr allt eitt ok gvþ fyrir þionostv englanna, sem fǫddr var maðr i verolldina, enn eigi ma ek við þat dyliaz, at alldri a [fyrstri verolld[2] bar sva til, at maðr kvęmi [syndlavst inn i lif þessar veralldar[3] vtan þessi einn. Hann er sva raðinn[4] i þvi, at engan lut hefir hann með ser, þann er glaðning[5] heimsins eggiar, helldr eyðir hann ok niðr brytr sva minar framferþir sem veralldarinnar. Ok þvi þickiumz[6] ek sizt[7] skilia, hvat mer skal til raða verða, þviat nv er þar rett komit, at mik grunar, at skiott dugi mer illa, þviat ek skil fullkomliga, at þessi vngi maðr er þegar[4] sterkari enn ek gamall. Hvat er [þa vndarlikt, þott[8] hann vili gera mer afls mvn ok leggia vndir sik riki mitt? Mvn ecki þat til efnis[4], at hann se gvþ? Enn þat vil ek ǫtla, at eigi þurfi fyrir þvilikvm lutvm rað at gera, þviat ef hann vęri gvþ allra verallda, mvndi hann eigi þvilikar vanvirþingar þola vilia. Eigi mvndi hann i vaggv halldinn eða reifvm bundinn, eigi mvndi hann grata hungra eða kvensliga miolk drecka, þviat eigi mvn þat synaz talat skynsamliga, at hvngr se a[9] gvðe lifanda." Sem her er komit, snyrr virðuligr herra Maximus byskup orðrǫðvnni segiande með þeima[10] hętti: Diøfullinn vissi eigi, [segir hann[11], at þǫr bernsligar nǫringar ok likamlict hvngr, [er varr herra Jesus Cristr þolði i sinvm[12] manndomi, var eigi fyrir søk veniuligrar vstyrktar, helldr fyrir stormerki himneskrar miskunnar ok þat er hann dvlþiz við, hugsande føþing ok manndom vars herra, eggiande hann fram til bardaga. Enn

[1] em *E.* [2] [fyrstu verolldu *E.* [3] [syndlaus i þessa verolld *E.* [4] *mgl. E.* [5] *saal. E;* gleðning *St.* [6] þikizt *E.* [7] uita ok *tilf. E.* [8] [olikligt at *E.* [9] med *E.* [10] þessum *E.* [11] [*tilf. E.* [12] [vors herra Jesu Cristz, er hann þolldi i sinum barndomi ok *E.*

meydomr varrar frv sancte Marie iafnskiǫrr[1] eptir bvrþi ok fyrir, skelfði hann odǫmiliga, sva at þar fyrir hafðe ha ecki at vita. Veitvm ver þetta kapitulum gvðs þionost mønnvm, þat er at skilia andligum sonvm gamla føþ Hvgonis abota, ok með þessu mali ǫmbuni þeir fiandanv þa freistni, sem fyrr var skrifat[2], gvði til lofs, þeim til ko ono, enn freistaranvm i eilift brigzli.

Nv sem i nalǫgð er komit við þann tima, er allzvall ande faðir himinrikis hefir [fyrirskipaða ǫmbun veitta[3] Hv one abota fyrir langa møðu [ok sueita, er hann hefir þol i stiorn ok starfe, i þian ok þyngian margfalldra mei løta[4], birtiz fám døgum fyrir hans andlat sva merkilig sy sem [nv mvn[5] sagt verða. Einn gamall maðr ok rettla er vt gerr af [Kluniacensis mvnklifi[6] til akrverks [i eini hvern stað. Skylldi hann þar vera staðfastr nøtr ok dag eigi til mvnklifis sins heim farande fyrr enn gert veri fyr enda[7]. Oc a einni nott [sinnar þaruistar[4] siérr hann ge ugliga syn, mikinn[8] mannfiolþa skamt i fra ser fram fa anda, hann sierr eina vollduga drotning yfirvøttis friða c fagrliga koronaða gangande i miðium flokki þeirar biørt sveitar. Var honvm þat uel skilianlict, at allir þionvð þessi drottningu[9], svmir fyrir rennande eða fylgð halldand aðrir siþarr gangande, allir henni þionande. Þessu nøs serr hann virðuligan mann siþarst ganga. Sa vikr [þaga til er hann liggr[10], talande til hans bliðliga: „Huerr a ak þenna, er þu fagar, gamli maðr.“ Hann svarar oskelfðr[11] „Pettr postoli ok þar með Kluniacensis aboti.“ Sa virðu ligi maðr talar þa [annan tima[12]: „Minn er akr þessi, ol minn þionostvmaðr er Klvniacensis aboti. Enn þu skvnd [þinni ferð boðande[13] abota yðrvm, at hann skipi [spakligt

[1] uar iafnan skær *E*. [2] skrifut *E*. [3] [disponerat aumbun ueita *E* [4] [*mgl. E*. [5] [hier mun nu *E*. [6] [munkliſinu *E*. [7] [ok skylld hann þar uera nætr ok daga þar til er lokit uære *E*. [8] mikils *E*. [9] drottning *E*. [10] [at honum *E*. [11] *mgl. E*. [12] [i annat sinne *E*. [13] [ok seig *E*.

[illegible]vi hvsi, sem hann fǫddi langan tima sinvm kenningvm, þviat eptir litinn tima[1] mvn endir geraz hans lifdaga. Seg honvm þat til marks, at Petrvs postoli byðr þer þessa luti fram at bera, þat skaltv [uita ok honvm kvnnigt gera[2], at þessir [allir, sem[3] þu satt [her fyrir litlu fram komande[4], ero bunir honum þionostu [at veita[5], þegar sem hann er hvinn [þeim fylgiande[4]. Er allra þessa foringi sǫl ok blezvð moþir grǫþara vars Jesu Cristz, dyrazta drotning, skiǫrazta mǫr, var frv saneta Maria. [Enn þu, gamli maðr, ger þetta eyrinde uel ok vakrliga[4]." Eptir [sva talat[6] huerfr synin, enn akrkarlinn gerir sinn veg með øllum skvnda til fundar við Hugonem abota, tiande truliga hvat hann hefir sét ok heyrt [af hinvm sęla Petro postola[4].

Abotinn [setr sic staðfastan moti slikum rǫðum, lofande[7] sannan gvð fyrir allar sinar giafir, [meirr þat gerande i leynilegvm sǫtleik sins hiarta enn með hareysti varrsinna[4]. Sva var hann ǫrvggr i guðligri ván ok oskelfðr i sinvm dæða, at fam dǫgum fyrir andlátið reiknar hann eptir artiþardøgvm tueggia manna, [er aðr høfðu gleymþir verit[4], biopande nv i stað at uera skrifaða ok i minni halldna[8]. Var þessi annarr Gofridus erkibyskup, enn annarr Vindo abote. Dasamande er hvgarkraptr þessa mannz, er i haska lifsins hvgsaði[9] annarra næðsyniar, þar sem fair vinna þørf i þann punkt at skoþa til fvllz sinar nytsemþir. Sva bar virþuligr faðir Hvgo karlmannliga sinn krankdom, at hann fylgde settvm tiþum nǫtr ok daga. Ok a sǫmv nott sem hann gallt gvði[10] sinn anda, sagðe hann sealfr benedictiones [yfir brǫðr, er þeir lasu lectiones[4]. Enn þat heyrðiz siðarzt orð af hans mvnni, at hann sagðe benedicite með bliðu andlite. I þvilicri heilsanar qveðiu geck hann brott af

[1] [aullum hlutum skapliga, þuiat bratt *E.* [2] [ok honum seigia *E.* [3] [lutir er *E.* [4] [*mgl. E.* [5] [ueitande *E.* [6] [þetta *E.* [7] [lofar *E.* [8] at hallda *E.* [9] hugleidde *E.* [10] skvlld sina *indskyder her St., men disse Ord ere overstrøgne af selve Afskriveren.*

daðligri myrkvastofu til oendanligs[1] fagnaðar [eilifrar sęl
Gerðu brøðr eptir hann með allri elsku buande likaman
með balsamo smyriande[2]. Birtiz þa þegar miskvnn yf
þeim blezaða likam, þviat hann var tysvar smvrðr me
þvi balsamo, er [la i litlu keri, ok[3] eigi matti þęrf vinn
eins mannz[4] høfðe, nema þat vęri blezat aðr gvðs sonar hend

Litlu fyrir andlatztima[5] sǫls Hugonis abota birti
heilagr[6] Dionisivs ariopagita einvm mvnk i þeim stað
Beneventvm heitir, sva segiande: „Ris vpp hvatliga, fa
til Kluniacvm heilsande Hugonem abota aðr[7] hann fyrirla
verolldina.“ Broþirinn gerir sem honvm var boþit [farand
til Kluniacvm[8], finnande sǫlan føþvr fyrir litlv andaðan
Verþr hann við þetta miǫk hryggr biðiande allzvalldand
gvð nǫckurrar hvggvnar yfir sinni miskvnn[9]. Ok þat heyri
gvð, veitande salinni at sea þat, sem likaminn var eigi mak
ligr at fá. Þvi birtiz broðurinvm[9] mikil syn ok haleit
fyrstv nott sinnar þarkvamu. Hann ser skinandi flock
himneskra borgarmanna til iarþrikis koma[10], einkanliga skil
hann vera frv sanctam Mariam gvðs moður flocs foringia
kennir hann ok Martein gimstein kennimanna ok Benedict
vm sol abotanna með otǫlvligvm flockvm sinna mvnka
Syniz honvm sem i þenna pvnkt geriz andlat virðvligs føþvr
Hugonis abota, ok se þessi fylgð honvm mote gor[11] ti
vnaðsemþar ok eilifrar himinrikis vistar. Ok sem andlati
geriz, ser hann [ohreina anda[3], blamenn i bogmanna likivm
nęr fara, bendande sina boga meinlaʀsan at skiota. Enn
drotning himinrikis hveriv himintungli skięrligarr skinande
setr sic ǫrvggan skiǫlld ok styrkan[12] mʀr fyrir sinn agiętа
vin, rekande þa suǫrtv anda [með skini valldz ok verð-
leika[3] langt a flotta, sva til dǫmis at taka sem øflugr
stormr skekr [a havstdegi[3] lauf[13] af blasnvm viði. Þessir

[1] oendaligs *E.* [2] [smurdu brædr likamann med balsamo *E.* [3] [*mgl. E.* [4] munni ok *tilf. E.* [5] andlat *E.* [6] sæll *E.* [7] enn *tilf. E.* [8] uissu *E.* [9] honum *E.* [10] komande *E.* [11] framm *tilf. E.* [12] sterkann *E.* [13] *saal. E;* lęf *St.*

allir gvðs astvinir fyrr greindir taka fagnaþarsęlan[1] anda virðuligs fęður Hvgonis abota, leiþande hann i nęckvrn friosaman ok fegrþarfvllan vingarð, hann i miðiu [skipande þeirar uistar[2]. Sem hann er þar kominn, gengr fram til hans[3] drotning, hęfvð englanna, mer ok moþir frv sancta Maria, laþande hann til [eilifra fagnaða ok[4] eilifrar sælu með þvilikvm orðum, sem her ma heyra: „Berg þu, minn kięraxte, biertum skemtanvm blomberanligs fagnaðar, gerande með gvðs astvinvm hatiðliga samkundv virþvligs hasętis.“ Þessvm frvinnar orðvm svarar Hugo aboti, [er honvm heyriz mvnkinvm[4]: „Ek mvn her dueliaz litla stvnd, þar til sem stirðr[5] þroti[6] linaz or fotvm minvm, er męddir ero af langri framras veralldar fotspora. Enn þann tima sem ek hefi hreinsat fętr mina af [ollu dupti ok[7] krankdomi, skal ek aptr hverfa tóiande[8] Poncio abota, at hann varðueite [geymiliga fagrar fehirð(s)lur meinleysis ok litillętis, skipande spakliga mvnkligan sið i gvðligu vandlęti[9] eptir minv dęmi.“

A sęmv nott sem sęll faðir Hvgo [sofnaðe til gvðs brott af þessi verølld[10], sa nęckvrr aboti tvęr sęngr gęfugliga pryddar engla hendum til himins vpplyptar, þar męð heyrande haleitar[11] raddir sętliga syngiande, [þvilikan skilning halldande[12]: Tva virðuliga herra [hegnaþarmenn sin ok veralldarinnar[4], þat er at skilia erkibyskup Cantvariensem ok abota[13] Cluniacensem mvnvm ver skipa i lifsins verðleik męð reckivm[14] gvlli skinandvm, þviat þeir vel verþvrgir ero fęðr margra sona i eilifri dyrð. [Þviat engla sęngr vattar þat, er ver sęgðum i prologo þessa mals, at þessir tveir lampar kristninnar Anselmvs erkibyskup ok Hvgo aboti liðv a sama tima ok sęmv stundv af liosi veralldarinnar til eilifs fagnaþar. Enn þat virþanda, huersu

[1] fagnadarsælir *E.* [2] [plaze setiande ok skipande *E.* [3] [*tilf. E.* [4] [*sngl. E.* [5] stridr *E.* [6] lidr eda *tilf. E.* [7] [aullum *E.* [8] [tiaandi *E.* [9] [vandliga reglu sidu *E.* [10] [andadizt *E.* [11] himneskar *E.* [12] [sva segiande *E.* [13] *saal. E;* aboti *St.* [14] af *tilf. E.*

sagþir gvðs iatarar ok søllar gvðs moþvr elskarar ero morg
lofi makligir yfir þann engiligan vitnisburð, at þeir vęri fe
margra sona i eilifri dyrð. Þvi eiga þeir marga sono
eilifri dyrð, at bǫðe var faþir ok moþir i þeira hugskot
er afspringinn gieta sialfvm gvði til handa, þat er at skili
hirting ok millde við undirmennina, þviat ahyggiusamlig
barv þeir ahyggio fyrir, at hvarki vęri þeira hirting of stri
ne miskvnn of mikil, helldr temprvðv þeir hirtingina milld
liga ok miskunnina rettliga. Þvi samþyckir vel þessarra stiór
(orðum) þeim sem drottinn varr segir i gvðspiallinv, at hal
lifande maðr er fluttr i hvilldar herbergi fyrir goðuilia dyg
Samaritani, ok hans sarvm er til haft bǫðe vinvm ok olevm
Fyrir vinsins styrkleik hreinsaz sarin af slimi ok olikan
enn fyrir viðsmior mykvaz þar til groðrar. Hvaþan af þei
skilðu nauðsynlict, þeir sem sarin skulo græða, at hafa i þei
tempran hirting olei fram a sarin með istangan, at skiotlig
fylgi myking milldinnar með smvrning feitinnar, at fulnand
lutir hreinsiz þar með (ok) lifgiz fyrir vin, enn grǫþand
lutir nǫriz ok fyrir olevm endrbǫtiz. Nv þa milskande
er linleikr með harðleika ok temperamentum gerande me
hvartveggia, hvat er uel merkir tialldbvþarvrkin eptir orþvr
hins søla Pavli postola, þviat i ørkinni voro geymd løgmals
spiølld Moysi . . . . .[2] byriar at vera, þat er i merking vitzk
heilagra ritninga, hvar fyrir goðr meistari salnanna ska
samtengia sinv briosti hirtingar vønd ok søtleiks himnamiøl
hvat er salmaskalldit vel samþykir sva segiande: Virg
tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt. Lofsamlig
fágvðv fyrr greindir gvðs astvinir ok varrar frv sancte Mari
skapligan visdom ritninganna hafande, rettlǫtis vønd ti
hirtingar kalldra hugskota halldande, hirtingar staf til stvð
nings vndirgefinna rettande[3], með sætri føzlu himneskra boð
orða nærande, með sannri elskv goþra uerka styrkiande
Þvi vrðv[4] þeir eptir orðvm englanna heilagir feðr margra

[1] misk'nande *St.* [2] *Noget maa her være oversprunget i St.* [3] vett
ande *St.* [4] vndv *St.*

sona i eilifri dyrð [1], hvar høfuð allra valdra manna lifande gvðs sonr varr herra Jesus Cristr lifir ok rikir með sinni haleitustv [2] moþvr ok øllvm sinvm astvinvm per omnia [secula seculorum. Amen [3].

60.

Fra Bernardo abota.

I þeim kastala Borgvndie er Kastelio heitir var .i. [4] mikils hattar [5] herra Olezin [6] at nafni. Hann a gǫfuga hvsfrv er Elerin het. Bǫði voro þessi hion guðhrædd ok retlát i sinni stett, gvði þionande með gestrisni ok ølmvsugiǫði. Sva geriz a nøckvrvm [7] tima, at frv Elerin er hafande at barni [8], ok er hon gengr með bvrðinn [9], dreymir hana eina nott, at smárakki láti [sinni rødd [10] i hennar luktvm [11] kviði. Her fylgir þat meira, at hon þickiz sea hversu hann er litr, huítr allr, vtan vm bakit nøckut irauðr. Oc er frvin vndrar miøk þessa luti, stendr ihia henni gvðs engill sva segiande: „Elerin, vndraz eigi, þviat þat barn er þv berr fyrir briosti mvn siþarr gera [12] miclar raddir upp a gvðs óuini, gangande huitr i sønnu hreinlifi, roðinn i þolinmøðis eptirdæmi. Þessi er skyring synar þinnar, þott hon biði vm tima sinnar stvndar.“ Eptir fylldan tima fǫþir frv Elerin fagran svein, er hann skirðr ok kallaðr Bernardvs. Þegar sem hann hefir fengit skilningar alldr, er hann i skola settr vndir frǫgvm meistara [i nefndum kastala [10], hlyðinn foþvr ok moþvr ok ollvm þeim er honvm villdv gott kenna, snemmendis guðhrøddr, elskande vara fru sanctam Mariam af øllu hiarta, þegar hann kvnni nøckvra grein at gera.

Sem Bernarðr [13] er vel frvmvaxti, tekr moþir hans siðarzta siukdom [14], hvar fyrir klerkar ok kennimenn [saman

[1] [191[27] *mgl. E.* [2] halcitri *E.* [3] [*tilf. E.* [4] einn *E.* [5] *tilf. E.* [6] Oscelin *E.* [7] nockurn *E.* [8] *saal. E;* sveinbarni *St.* [9] burdinum *E.* [10] [*mgl. E.* [11] *mgl. E.* [12] gefa *E.* [13] Bernardus *E.* [14] krankdom *E.*

kallaz[1] henni þionostu at veita. Oc sem .vii. salmar er lyktaðir ok kennimaþrinn segir vers Per passionem [e crucem[2] tuam libera eam domine, hefr hon upp sina hegr hønd ok með krossmarki, ok i þvi sama[3] gengr vt henna ande blezaðr, sva at hendin stendr i lopt vpp, [eigi si beygiande niðr at likamnvm helldr[4] aðsynande hueria lei endin fór vt af holldinv. Oc þat profar vngi Bernardr skiotliga[6], at [moþir hans Elerin[7] lifir með guði, þviat hon birtiz honvm eina nott [neckut reiðilig[8] i yfirbragði, sva segiande: „Þv, Bernardus[9], segir hon, fōz i bokvm ver alldligrar speki æ verande i sama skola, sem þv inn gekk i þinvm barndomi, þar sem þv matt vel skilia, at eig byriar þer iafnan smasveinn vera. Enn ef ek hefða uita fyrir, at þu villdir sva fram fara, skylldi ek þic með engv moti a minv briosti fǫtt hafa.“

Eptir þessa vitran vendir Bernardus alvarliga sinv lifi til andligs avaxtar, [forþandiz verolldina sem sealfan ovininn, fyrirlatande skiotliga skolann[4], girnandiz ekki annat enn gvði þióna. Oc sem hann er raðinn i[3] klavstramaðr at geraz, vilia margir goþir menn honvm fylgia [sem merkismanni ok sigrvegara[4], sva at meirr enn .iii. tigir kvmpána verða saman i flocki. [Meðal þeira var Hvgo Mastikonensis, er siþan funderaði klavstr Pontiniacvm, enn varð Avtisidiorensis byskup at lyktvm[4]. Gengv þeir allir kvmpanar vndir noviciatum [Cisternensis ordinis[4]. Þa hafði Bernarðvs .ii. vetr ok .xx., er hann hafnaði verolldo, ok innan sex ára fvnderaði hann klavstr Clarevallis ok geriz þar formaðr yfir. [Þa hafði hann .viii. ár ok .xx., er hann vigðiz Clareuallensis abote með mikilli sǫmð ok heiðr af Kataleonensi byskupi[4]. Tok Klarevallis mikinn høfvðbvrð yfir øðrvm klavstrvm sakir sins vpphafara, [hvar fyrir blez-

[1] [eru samann kalladir *E.* [2] [*tilf. E.* [3] *mgl. E.* [4] [*mgl. E.*
[5] Bernardus *E.* [6] skiott *E.* [7] [hon *E.* [8] [reiduglig *E.*
[9] Bernarde *E.*

aðr Bernardus vitiar optliga vndirgefin mvnklife sem sannr faðir af moðvr hvsi [1].

Sva berr til einn tima sem hann blezaðr [er vt gengin [2] af sinvm klavstra, gerir sinn veg meðr .ii. brǫðrvm fram vm einn skog i miklvm solar hita, þess eyrindis at vitia sina vndirmenn ok styrkia til gvðs boðorða, þystir hann akafliga ok sva brǫþrna [bøði af ofrhita solarinnar ok sva gǫngvnnar [1], enn hafa eigi meira vin [ser til nǫringar enn i forlitlvm [4] legli, sva at eigi var ofdrykr [5] einvm manni. Ganga þeir sva lengi, at hvarigir vilia drecka [af leglinvm [1] sakir astar hita. [Aboti vill, at brǫðr drecki þat sem til er. Enn brǫðr pinaz, ef aboti missir [1]. Her stendr sem þeir [6] ero allir at þrotum komnir, at aboti byðr [broðrvm niðr at setiaz ok sina stund hvilaz, meðan þeir drecka af leglinvm [7]. Enn hann vikr [8] i eitt rioðr [brottv fra þeim [1], fallande a kne litillatliga til bǫnar, ok skiotliga [9] kemr yfir hann lios mikit. I þvi liosi birtiz honvm sǫl ok blezuð himinrikis drotning gøfuglig gvðs gietara, mǫr ok moþir, milldazta ivngfrv sancta Maria. Hon er einkannliga blið i asiono [moti Bernardo sinvm elskara [1], sva til hans talande með himneskvm sǫtleik orðanna: „Minn kiǫri Bernarde! Siet hefir [10] ek, hversu þvngan hita sv tvnga hefir i dag þolat [11], sem mina dyrð hefir dagliga lofat. Þvi gack til min moðvr þinnar bergiande af þvi briosti, sem forþum drack minn elskuligi [12] son drottinn Jesus Cristr [himna konungr ok endrbǫtari skepnvnnar.“ Eptir þessi orð berar hon blezvð sitt haleitazta briost rettande fram at vǫrrvm Bernarde. Oc almattigr guð ueitir honvm sva mikit þoran dǫðligum manni, at hann lykr upp sinn mvnn dreckande frvinnar briost sem barn a moþvr sinni [13]. Enn hverr megi

[1] [*mgl. E.* [2] [gengr ut *E.* [3] gengr hann *E.* [4] [enn i litlum *E.* [5] meir enn *E.* [6] *saal. E; i St. først skrevet* aboti, *men rettet til* þeir. [7] [at þeir skuli drecka ok huilazt *E.* [8] gengr *E.* [9] skiott *E.* [10] hefi *E.* [11] *mgl. E.* [12] sæti *E.* [13] [rettandi fram sitt haleitazta briost at uorum Bernardi, dreckandi hennar miolk *E.*

orðum skyra þann ilm ok sætleik [ok astarhita[1], er fylld
þenna mann Bernarðum [abota fyrir veizlu sva stora
þiggiande her með [sætleiks orðum[1] at skilnaðe bliða bleza
af drotningvnni. Þessa syn alla samt veitir gvð almattig
ok signvð Maria þeim fullgerla[2] at sia, er fylgt hefð
Bernardo abota. Ok sem hann verðr uiss [aptr horfin
til þeira[1], at þeir dasama synina varla þorande moti hon
vm [at sea[3], byðr hann þeim vndir krapti hlyðninnar, a
þenna lut skvli[4] þeir engvm segia, meþan Bernardus abo
lifir i likama.

Eptir þessa vitran var hans tvnga sva lagin, [vigð o
sameð[1] til guðligra orða, at hans frambvrðr var þvilikr
heilægvm bokvm sem mergr ritninganna, einkannliga þigg
iandi at lofa vára frv með hiartaligvm greinvm [ok mætvi
skynsemðvm[1], fra þvi sem annara meistara. Hann segi
sva [i einvm stað[1]: Jesus lifandi gvðs son fæddiz millvn
lilia, sa er forðvm fæddiz i kviði Marie meyiar, vppsitiand
millum margfalldra[5] hennar dygþa ok mannkosta. Va
meydomsins astargiafar ok litillæti hvitvztv[6] lilia. [Sen
segir[7] i [guðspiallinv sva mælanda[8]: Hvar sem [.ii. eð
.iii. hafa i minv nafni verit saman lesnir[9], er ek i millun
þeira. Iafnan elskar Jesus i miðiv[10] vera; [flyr hann hasæti
sæmð volldvgr vpp sitia[1], þviat hann er sonr mannz, meþ
algangari[11] gvðs ok manna. [Geymim vær allar þyrna brot
rætta, en planta fagrar lilia yfir vart hiarta, at elskvligi
gvðs son virþiz til vár niðr at stiga ok (i) oss at vera[1].
Enn hvat gott, kristinn maðr! sem þv fyrirætlar gvþi offra
fa þat i hendr sælli Marie gvþs moþur, ok bið hana fram
bera, þviat eigi seinna enn hreinleiks[12] elskarinn ser sva
friþan vmboðsmann af þinni halfv fyrir sik ganganda, þiggi

[1] [*mgl. E.* [2] brædrunum *E.* [3] [siaande *E.* [4] skulu *E.* [5] margra
E. [6] hvitazta *E.* [7] [*tilf. E.* [8] [euangelio *E.* [9] [saman safn-
azt tueir eda þrir i minu nafne *E.* [10] at *tilf. E.* [11] mediator
E. [12] *saal. E;* hreinleikis *St.*

hann giarna sakir astar við sina blezaða[1] moðvr Mariam, þoat offrit vęri hlutlavst af ilminvm, ef þu berir fram.

Nv sem blezaðr Bernardvs fremr sic allan i goðvm verkum, virþiz almattigr gvð ok hin sętazta Maria drotning þegar honvm ęmbvna [enn framleiðis[2] með dyrðarsamligvm birtingvm [heilagra syna[2]. Honvm veittiz þat eina iolanott at sia [fyrir giøf heilags anda[2], sem eigi var mannlict helldr fyrir gvðe miskvnn [salinni veitanlict. Hann var vpphafinn til sva gøfvgligrar synar ok hveriv lofi makligrar[2], at honvm birtiz drotning himins ok iarðar a þann hátt, sem hon feddi sinn sętazta son með fagnaðe án sott [ok harmi[2]. Sva gengr hinn fagri Jesus af herbergi moður sinnar sem Davið segir i sinni bok: In sole posuit tabernaculum suum et ipse tanquam sponsus procedens de. [Fyrir þvilicar giafir hofz Bernardus[3] eigi til metnaðar, sem enn provaz i þvi er eptir ferr, [þviat almattigr gvð fyllir þat i þessvm manni, sem hann sealfr segir, at huerr mvn vpp hefiaz, er sic lęgir[2]. Eina nott ser Bernardus standa hia ser einn fagran suein með guðligri birti. Þessi byðr honvm vndir raksemþar vallde, at hann tali [heþan af[2] með fullu trausti þat er skipat verðr af gvði i hans[4] mvnni.

Eptir þessa vitran var [Bernardus aboti[5] sva ørvggr ok einarðr rettlęti at boða moti ranglatvm[6], at hann[7] matti kallaz mvnnr snilldarinnar [ok hamarr hirtingarinnar[2]. Þvi er af honvm lesit likara byskupligri framferð enn abotaligri, at hann tok valld af gvði langt vmfram þa vigslu[8], sem honvm veittiz a iarðriki, sva framarliga, at allir Klareuallensis abotar [eptir hann komandi[2] huilldvz vndir hans valldi ok verðleikum agiętir menn ok mikils verðir. [Þa var siþan annarr Bernardr heilagr maðr ok miok frægr, er eptir liþinn tima var pavi i Rom. Þar var Geirarðr ok Petr monoculus. Sa Petrvs var gøfugrar ętt ok mikillar virð-

[1] *sql. E.* [2] [*sql. E.* [3] [Þuilikar giafir hofu Bernard *E.* [4] upplokinum *tilf. E.* [5] [hann *E.* [6] ranglæti *E.* [7] *saal. E;* þar *St.* [8] *saal. E;* veizlu *St.*

ingar, ef hann hefði viliat, enn hann kꝛs helldr brott huerfa af stundligum metorðvm aflandi þa fehirdzlu, er með engvm er endanvm. Lof ok dyrð se varvm herra Jesu Cristo per omnia [1].

61.

Af Thoma erchibyskupi.

Sva er senniliga skrifat, at einn klerkr [2] Thomas at nafni var a vngvm alldri til nams i Paris [a Frakklandi [1]. Þessi blezaðr [3] maðr [hinn vngi Thomass [1] var þegar giędd [ok geislaðr [1] með agiętu siðferði, halldande sinn likam ok sal i hreinvm meydomi, þar með hiartanliga elskande vara frv sanctam Mariam moðvr Cristz, er fyrir gengr øllum þeim með haleitu epterdømi, [sem sic varðueita storvm hreinliga i føgru skirlifi. Þegar i ꝛskvblomi, sem fyrr var greint, setti signaðr Thomass gvðs moðvr Mariam sinn vakran verndarmann ok gøfugligan [4] geymara, þionande henni hversdagliga með hiartaligum skięrleik [heilagra bøna [1], ok þar með [sem hann þroaz i klerkdomi [1] diktar hann [drotningunni marga fagra lofsęngva [5], þa sem heiløg kristni helldr ok hefir siþan ok syngr fagrliga sealfum guði ok hans sętuztu moþvr til virþingar. Nu þo at Thomass lifðe vel ok goðmannliga vpp a sinn likam [6], voro eigi aðrir skolaklerkar hans kumpanar [7] sva øruggir til hreinlifis a þeim .tima, helldr hafði huerr ok einn leyniliga vnnvstv ser til skemtanar.

Nv berr sva til einn vetr, sem Thomass er [8] enn i skolanvm, at føstv inngangr kemr at hendi, ok klerkar lifa i verra lagi. Þriðia dag hinn nøsta fyrir øskvdag koma þeir saman i einn stað [með glennzi ok gamni miclv [1]. Segir þa huerr øðrvm, huersv hans vnnasta er vitr ok vel fallin [i øllvm sinvm atferðum [1], ok setia siþan stefnvdag

[1] [*mgl. E.* [2] enskr *tilf. E.* [3] blezadi *E.* [4] [setiandi hana sinn uerndarmann ok *E.* [5] [henni fagra saungua *E.* [6] likama *E.* [7] *rettet;* kumpvnar *St*, kompanar *E.* [8] var *E.*

eptir vm morgininn, at þa skal[1] hverr fram bera þat klenodivm, sem hans vnnasta hefir honvm gert. Enn Thomas sitr hia ok þegir, [þa er þvilicir lvtir ero talaþir[2], þviat hann hafði enga unnustu nema vara frv sanctam Mariam, fyrir þa[3] grein hefir hann ok ecki klenodivm, þat er hann megi fram bera [fyrir sina kvmpana[2]. Her fyrir [er Thomas gabbaðr ok hleginn af þeim klerkvnvm, at hann gerði sic sva einleitan[4] fra øðrvm mønnvm. [Ok sem þeir slita þvilikar rǫðvr[5], gengr signaðr Thomas til kirkiv ok fellr[6] til bœnar fyrir alltari sǫllar Marie sinnar vnnvstv biðeande hana með tarvm, at hon veiti honvm [til hvggunar[2] nøckut klenodium. Eptir vm myrgininn[7] aðr messvtimi se[8] komin, hafa klerkar stefnu sin i millvm, [sem talat var fyrra dag[2]. Berr þa huerr þeira fram [þann grip, sem hverium til heyrir, lita siþan til Thomam með glennzligv viðbragði eptir spyriande[9], hvat hann se fram setiande. Hann svarar sva: „Ek hefir eina [kiœrvztu ok sǫtvztu[10] vnnvstu, segir hann, þa er mer ferði fagrt klenodivm a þessi nott, ok þat sama skal ek nv bigat[11] bera.“ Hann gengr siþan [i sitt[12] svdivm ok finnr i einvm stað [(i) herbœrginv[13], hvar stendr miahuitr[14] kistill lvktr vandliga ok orþinn mød sva [miclv yfirvǫttis[15] formi meistarliga, at engi[16] iarðligs mannz hønd matti sva fagrliga [lika ok grafa ok allt annat at[2] gera. [Signaðr Thomas tekr vpp þenna kistil með miclvm fagnaði, berr fram fyrir kvmpana ok biðr þa vpp lvka[2]. Enn sva sem kistillinn er vpp lokinn, syniz þar i liggiande[17] allr byskupligr skrvði [sva litils vaxtar, at hann matti allr liggia i þeim litla bvðk[18]. Skiptir nu skiott vm rom klerk-

[1] *tilf. E.* [2] [*mgl. E.* [3] þessa *E.* [4] [gabba þeir hann ok segia, at hann giorer sik einhlitann *E.* [5] [Eptir þetta *E.* [6] fram *tilf. E.* [7] morguninn *E.* [8] er *E.* [9] [sitt klenodium. Spyria þeir þa sidann Thomam med glenzi *E.* [10] [kærazta ok sætazta *E.* [11] fram *E.* [12] [inn i *E.* [13] [herbergisins *E.* [14] sniohvitr *E.* [15] [miklum yfirvættis hagleik ok *E.* [16] einskis kyns *E.* [17] liggia *E.* [18] [med bagli ok audrum hlutum sem byskupi hæfir *E.*

anna, lofuðu nv allir gvð ok hans signuðu[1] moðvr, þvia þeim gaf[2] vel skilia, at þessi kistill var eigi iarðnesk helldr [til kominn af sealfri himinrikis cvria, at hann me sinvm farmi skyllde vera fyrirsogn okominna lvta, þeir er ofarrmeirr fylldvz innan þessa mannz lifdaga[3].

Fylldiz ok siþan einkar fagrliga þat, er þessi kistil spaði fyrir, þviat þessi gvðs maðr Thomas [enski son Gill ibertz ok Moalldar ǫttaðr ok fǫddr i Lvndvnum[4] varð siþa Kantvariensis erkibyskup ok allz Englandz primas ok post oligs sǫtis legatvs vm allt England. Ok er þat vel verð uct, þviat hann lifði [sitt lif[4] storvm heilagliga ok finn alla gǫtv[5] verit hafa enn rettvisazti[6], er hvarki hallað [nǫckvrn tima rettvm domi[7] fyrir femvtvm ne manna mvn Sva var hann sterkr ok stoðugr með kirkivnni[8] moti Hein reki konvngi [ok hans raðvneyti, at hann veik ser huark af rettri reglv fyrir konvngsins[9] bliðu ne striðu, [hotvm ne harðindvm. Sva var hann rettvisliga harðr við hina omilld ari, at uel matti hann þeira hegnaðarhamarr heita, enn fatǫkra manna ok harmþrvnginna var hann hinn haleitazti hvggari. Nv ef søkin, sem engi vitr maðr efar, gerir mann inn goðan i gvðs avgliti, þa finnz hans søk ecki rettvisligra; þviat hann striddi moti gvðs ouinvm, er kirkivnni ok hennar rettindum villdu með øllu fyrirkoma með sinvm bølvvðvm ovǫnvm. Enn hann villdi, sem varð, øllvm þeim ovenivm brott hrinda, sem hofðingiarnir hafðu aðr leitt vpp a kirk ivnnar skaða. Ecki finnz hans lifi heilagligra, þviat hann fyrirliet alla heimsins fegrð, þar með fiarluti frǫndr ok vini ok allan þeira felagskap fyrir gvðs ast, takande a sic ok sina frendr fatøktar vtlegð með marghattuðum møðum odǫm iligra meingerða .vi. ár i samt. Enn aptr tekinn af vtlegð inni með fullri vndirhyggio Heinreks konungs ok hans

[1] sætuztu *E.* [2] gefr *E.* [3] [himneskr *E.* [4] [*mgl. E.* [5] uega *E.* [6] domare *tilf. E.* [7] [rettindum *E.* [8] *saal. E;* kirkiv̄ *St.* [9] [at hann halladi hvorki af rettu fyrir *E.*

manna þolir hann signaðr heim kominn til Cantvariam sarligan daða[1].

En hvar eða með hverivm hætti hann let lif sitt, þa er þat øllvm kunnict, at hann var drepinn i heilagri hǫfuðkirkiv allz Englandz, þeiri sem øllvm øðrvm er tignari [hæri ok haleitari[2]. Her með var hann píndr af sinvm vndirmennvm ok andligum sonvm. Enn þann tima sem þeir gvðrækir glǫpamenn [voro inn komnir[3] i kirkivna ok skokv sin sverð yfir erchibyskvpsins hǫfði [enn lifanda, hneigðiz sa gvðs vin oc hans sætvztv moðvr elskari at nalægu kirkivnnar altari, sic með þvilicvm orðum a hendi felande sælli Marie gvðs moðvr: „Þessarrar kirkiv patronis ok hinvm heilaga Dionisivm pinslarvátt fel ek mic a hendi ok kirkivnnar sek[4].“ Eptir þessi orð offrar hann sic hinvm hæsta gvði i pislarvættis forn framfallinn fyrir heilact altari, sa er optliga er[5] vanr með tara vthellingv at fornfæra Kristz likam með hans blezaða bloðe. Sva var þessi himnakonvngs virktavin grimliga felldr i gvðs vingarði, at krismaligr[6] partr byskvpligrar krvnv var sniðinn með hasnvm mikill af hans hǫfði. Ok af [þvi oðæmiliga sári floðe sva mikit bloð vm daginn oc nottina eptir[7], at kirkian matti vel kallaz sem lavgut i hans bloði. Enn þvi meirr varu fylgiande lutir likamligri[8] natturv gagnstaðligir, þviat hans asiona bliknaði eigi eptir sva stor hǫgg ok [sár. Eigi þornaði hann, eigi grofv þyckvar hruckvr hans enni þvi helldr, eigi þrængði ok nækvrs konar avgvnvm, eigi sign þav ne svcku, eigi flavt ok nækvrs kyns vátt vt af mvnni eða næsvm, eigi var halsinn skorpnaðr ne herþarnar niðr sigv, eigi sealfr likaminn stirðari ne skinnit a honvm rvmara, ok a engvm lut eða lim hans likama matti sea nækvrs konar

[1] [200[16] *mgl. E.* [2] [*mgl. E.* [3] [koma inn *E.* [4] [hneigdi hann sik at alltarinu felandi sik sa hendi sialfum gudi ok hans sætuztu ok signadri modr þeirar kirkiu patrono ok hinum heilaga Dionisio pislaruott *E.* [5] var *E.* [6] krismannligr *E.* [7] [hans sarum floadi sua mikit blod *E.* [8] *mgl. E.*

þat mark, at hann þornaði ne þyrri eða at honvm sett helldr sva sem lifande mvnde þessa mannz dauða[1] likam vera, þat[2] með þessu synande, at hans dauðe er honvm gvðs ágliti meirr til [virðuligs verðleika[3] enn nøckvrra minkvnar, [varðueittri andlitzins fegrð ok yfirbragði, skirlei ok biartleik; syniz hann þa nøckvra bliðu i sioninni framm hafa, sem hann bar iafnliga lifande i sino blezaða briost sva framt, at likara syndiz því, at[4] hann hefði søtlig sofnat, ágvm oc mvnni aptr loknvm með lifligvm lit, en hann hefði sva harðan dauða þolt [með andvørpvm ok angri[5]

Thomas erchibyskvp var maðr einkar sømiligr ok kenn imannligr i sinv lifi, harr maðr a uǫxt ok grannvaxinn lioslitaðr, svartr a hár, [neflangr ok rettleitr[5], bliðligr yfirbragði, hvass i hvgviti, inndǫll ok astuðigr i allri við røðv, skorinorðr ok skyr i frambvrði[6], stamr nøckvt litt Sva var hann [hvass i skilningi ok storliga glǽggr, at hann greiddi vitrliga vandar spvrningar. Sva var hann ok minnigr, at þat sem hann heyrði vm sinn i heilágvm ritningvm [eða lagadomvm,[5] var honvm greitt [ok tiltęk hvern tima, er hann villdi frammi hafa[7]. Gvðs moþvr Mariam elskaði hann vmfram alla menn [ok fal henni a hendi alla sina framferð[5] nærst almatkvm gvði. Sva var hann blęzaðr i allri sinni framferð[8], sem nv bar rann a, at gvþ almattigr gerþi hann makligan[9] þvilikrar dyrðar. Vmfram flest dǫmi falla dyrðarlutir til þessa pislarvátz, þviat hann tignar lofligt lif ok dauðasǽk, vigalupallr, stund ok staðr. Rannsaka lifit, ok mvntv finna haleitt ok heilact, er hann fyrir því gvðs iatari. Grein dauðasøkina, ok er eigi hans eins søk, nema helldr allrar kristninnar, fyrir því er

[1] *tilskrevet i Margen i St., med Henvisningstegn hid.* [2] [ok eigi þornadi hann eda bliknadi ne þuarr, helldr sem hann uæri sem lifandi, þar *E.* [3] [uirduligra uerka *E.* [4] [at uardueittri andlitzins fegrd, þviat likara syndizt þui, sem *E.* [5] [*mgl. E.* [6] ok *tilf. E.* [7] [at tala, nær sem hann uilldi til taka *E.* [8] medferd *E.* [9] *saal. E;* magligan *St.*

hann sannr pislarvattr. Lit a vigslvpallinn, ok er hann hinn ęzti byskvp ok allz Englandz primass ok postoligs sętis legatvs, ok ma hann af þvi sannliga heita postoli. Leita at liflatz[1] stvndinni, ok hittiz a [hatið drottinligs bvrðar[2]. Virð daðastaðinn, ok er høfvðkirkian i Englandi. Hverir voro [dauðamenn hans? Eigi gięðingiar, helldr vndirmenn hans[3] ok andligir synir.

Nv af þessa mannz [dyrð ok iartegnvm[4] fagni heilag kristni, męr ok moðir, [dyrð hafa øðlaz af drapi broðvrligu. Fagni hon ok Joseph selldan af brøðra sinna øfvnd ok nv rikianda i himinrikis høll[5]. Enn þessi [hinn haleiti ok hinn gøfugligi gvðs vin Thomas Cantuariensis erchibyskvp ok allz Englandz primas ok postoligs (sętis) legatvs var pindr a þvi ári, er liðin voro fra vars herra holldgan .m. ara .c. ok lxx. ok eitt, a fimtęgunda ári ok þriðia sealfs sins alldrs[6], fiorða kalendas Janvarii, þriðia dag vikv, a elliptv tið daga, fimta dag iola, at vars herra likamlig bvrðartið, bonvm til erfiðis, yrði þeim til [huilldar ok haleitrar[7] dyrðar. Til þeirar hinnar sømv[8] leiði oss varr lavarðr Jesus Kristr, sa sem bęðe er upphaf ok endir, með feðr ok helgvm anda lifir ok rikir einn gvð i þrenningu vm allar alldir verallda[9]. Amen.

62.

Af klerk ok gyðingvm.

I nockvrri fiolmennri[10] borg voro bæði samt kristnir menn ok gyðingar, þo greindir [i herbergium[5] sem sæðir fra vergvm. Sva er skrifat, at i þeiri borg var einn prestr, hann hafðe litla kapellv ok flvtti þar tiðir vel ok goðmannliga, elskari var hann gvðs sonar ok hans sętuztu moðvr,

[1] saukinni ok *tilf. E* [2] [burdartid drottins uors *E.* [3] [daudamennirnir? Hans undirmenn *E.* [4] [dauda *E.* [5] [*mgl. E.* [6] [guda kappi var pindr, þa er lidit uar fra hingatburd uors herra þusund ara .c. .lxxx. ok eitt *E.* [7] [eilifdrar (!) *E.* [8] dyrdar *tilf. E.* [9] allda *E.* [10] *mgl. E.*

eilifliga blezaðrar brvðar oc meyiar Marie drottningar. Prest hafði hia ser einn klerk, þann er flvtti með honvm tiðir dag liga. Var prestr nøckut alldraðr, enn[1] klerkr var vngr [maðr vel fenginn innan kirkiv[2] oc søngmaðr mikill. Kapella [þeir kennimannanna stoð skamt i brott fra[3] þinghvsi gyðinganna sva at sønghlioð or kirkivnni [matti heyraz þar[4] i milli.

Nv berr sva til einn vetr, at purificatio sancte Mari kemr at hendi, þat køllvm ver a norrønv kyndilmessv Gengr fyrr nefndr prestr til kirkiv sinnar vm kuelldit, o klerkr hans með honvm, at segia aptansøng. Nv sem þei [hafa vpp byriat sømiliga, syngia þeir[5] alt fram vm kap itula. Enn hvart sem þat var orða prestz eða eigi, set hann vpp responsorivm af varri frv, er sva hlioðar: Gaud Maria uirgo, cunctas hereses sola interemisti, que Gabrieli archangeli dictis credidisti, dum uirgo deum et hominem genuisti, et post partum uirgo inuiolata permansisti. [Þvi- lict er versit með responsorio[6]: Gabrielem archangelum scimus diuinitus te esse affatum, uterum tuum de spiritu sancto credimus inpregnatum, erubescat iudeus infelix, qu dicit Cristum ex Joseph semine esse natum. Responsorivm þyðiz sva: Fagna þv, mor maria, er trvðir orðvm Gabri- elis høfvðengils, ok drapt ein saman allar uillvr, þa er þv mør ok moðir gazt gvð ok mann, ok vart eilifliga fleckla- mør eptir bvrðinn. Versit [með responsorio[7] norrønaz sva: Ver uitvm Gabrielem høfvðengil hafa talat gvðs eyrindi til þin, ver trvvm þinn kvið hafa þroaz af helgvm anda. skammiz vesall gyþingr, er þat segir, at Kristr se getinn af [likamligv friofvi Joseps[7].

Nv með þvi at klerkrinn [hans prestz[8] er allvel radd- aðr, syngr hann hátt versit, ok með þvi at þar gengr høst i hlioðvnvm, sem svivirðingarorð gyðinganna ero mest [i skilninginvm[2], heyra þeir limir ovinsins[9] fvllgerla radd

[1] prestzins *tilf. E.* [2] [*mgl. E.* [3] [þesse stendr nærre *E* [4] [heyrd- izt *E.* [5] [byriaa (!) upp, syngia þeir sæmiliga *E.* [6] [ok versit *E.* [7] [likamligum frioum Josephs *E.* [8] [prestzins *E.* [9] ovinarins *E.*

klerksins fram i þinghvsit ok reiðaz við akafliga, berande saman sin rað, hvern veg þeir skulo hefna [þessvm klerk[1], er ꝑir vpp i lopt oc svivirðir þa i orðvm. Þat verðr statt i rádagerð þeira, at þeir skulo[2] gripa klerkinn þegar i stað vt af kirkivnni. Oc einn þeira [kløðiz með fvllri vndirhyggio oc[3] tekr yfir sic eina klerkakapv, gengr siþan fram i kirkivna skꝋðr vargr vndir saðar asionv. ·[Hann ferr inn i korinn vndir[4] þvi yfirbragði, sem hann mvni kirkivna sꝋma oc tiðir syngia [með þeim fám klerkvm, sem aðr ero fyrir[5]. Enn þat er eigi hans eyrindi at ꝛka þionostv hins krossfesta Jesv eða Marie moðvr hans, helldr at minka ok fyrirkoma þeirri[6] tiðagerð, sem þar er fram flvtt [þeim til virðingar[7], þviat hann gripr með afli [oc skiotv tilbragði[8] þann sama klerk ok rennr með hann vt[9] af kirkivnni. Nv sem hann kemr framm i þinghvs til sinna kvmpana, heliz hann mikit ok þickizt[10] vel hafa gengit, [at þeir megi hefna sin[11]. Setia þeir siðan klerkinn niðr ok kringia vm hann allvm megin, brigzla þeir hann ok høða [ok herfiliga leika, binda hann ok hverskyns pina, þar með dꝋma þeir hann sekir ok dauðans makligir[12], at eptir vm morgininn skal klerkinn lata lif sitt með nꝋckvrv[13] grimmazta pisla[14] kyni, [þvi sem þeir fa til[15], enn er nv settr nattlengis i hinn sterkazta fiotvr oc varðhald, [at eigi mꝋtti hann brott komaz[16].

Nv er þar til at taka, at presti þickir allþvngliga fara, er klerkr hans er tekinn brott fra honvm, þviat hann þickiz vita, at gyðinglig [illꝛka ok otrv, ef hon er sialfrað, mvn lata þann goða mann standa vndir[17] pislvm ok drápi. Enn þar a ofan [missir kirkian sinnar sꝋmðar ok stendr[18] sem eydd eptir a sva virðvligri hátið. Þvi vakir hann alla nóttina [vt i gegnvm[19] biðeande hina helgvztv gvðs moðvr Mariam,

[1] [klerkinum *E.* [2] skule *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [med *E.* [5] þeira *E.* [6] brott *E.* [7] þikir *E.* [8] [beria ok binda, þar med dæma þeir hann *E.* [9] hinu *E.* [10] pinslar *E.* [11] [þiod ok illꝛka mune lata standa þann goda mann undir hadi *E.* [12] [stendr kirkian *E.*

at hon hialpi [þenna klerk með sinv fultingi[1] ok frialsi hann af sinvm þrøngvingvm, ok hans bøn heyrir almattigr gv ok blezvð[2] Maria drotning, ok gerir við klerkinn [með sv stormerkiligvm hætti, sem engin dæðligr maðr fęrr skili En þo skvlvm ver neckvt af segia, at þaðan af megi vndir standa, hversu blezvð gvðs moðir Maria er ællvm þein naløg, sem a hana kalla[3]. Nu sem kemr óttvsøngs timi stendr prestr vpp ok helldr fram tiðagerð sinni, allt þar ti at hann hefir lesit hina nivndv lectionem i ottvsøngsinvm Ok sem þar er komit, er klerkrinn gripinn upp or fiætri nvm[4] ok þvi sterka varðhalldi, sem fyrr var fra sagt, ok sett niðr i kirkiunni a einv augabragði. Hefir prestr þa[5] byr iat hit niunda responsorivm: Gaude Maria uirgo. Klerk þackar gvði sina læsn ok tekr til at syngia varrar frv responsorium einkar sętliga, sva ok versit með[6]. Syngr hann nu miklv hęra enn vm kuelldit, at þar fyrir mikliz sæmð ok virðing almattigs gvðs, enn gyðinglig otru svivirðiz ok margfalldliga fyrirdiarfiz[7].

Nv sem prestinvm ok ællvm við veranda lyð verðr kvnnigt af klerksins orðvm frøgð ok agętи sva mikils stormerkis [ok agiætis[8], flygr þat[9] ok ferr vm allan staðinn, hversu bælvaðir gyðingar hafa nv enn vdyggliga[10] i hlæpit erfð hins krossfesta. Ok þegar i stað sem viðrkvømiligr timi er til, kallar konvngrinn saman mikinn lyð oc stefnir fiølment þing, [þviat hann var þar i borginni þann tima, er þvilikir lvtir gerðuz[8]. Er a þvi þingi þetta mal vpp borit af[11] kirkivnnar halfv ok konvngsins, hversu gyðingar hafa prettvissliga gabbat sæðaher guðs. Þar eptir dømir konvngrinn með beztu manna raði, at fyrir þa grein at gyðingrinn hafði klerkinn gripit vt af kirkivnni vndir siðlętis bunaðe, skulo allir gyðingar taka þa pinv, ef þeir uilia eigi snvaz til rettrar trvar, at þeir skulo[12] engi klæði

[1] [þessum klerki *E.* [2] mær *tilf. E.* [3] [miok stormerkiliga *E.*
[4] fiotrunum *E.* [5] upp *tilf. E.* [6] eptir *E.* [7] fordiarfist *E.*
[8] [*mgl. E.* [9] nu *E.* [10] *mgl. E.* [11] *saal. E;* at *St.* [12] skuli *E.*

bera nema gvl, ok þo vánd ok felitil at øllvm kosti, at þeir se avðkendir með sinni [otrv ok fraskilianligir guðligri[1] hierð, sem iafnan meinmøla hinn krossfesta Jesum ok hans dyrðliga[2] moðvr blezaða mey Mariam drotningv[3], hveria ver kristnir menn iatvm senniliga gvðs son getit hafa með skęrvm ok obrvgðnvm meydomi. Henni se lof ok dyrð eilifliga með sinvm blezaða syni fagrliga[4], þeim er bøði er upphaf ok endir allra [goðra luta, lifande ok rikiande með sinni sotvztu moðvr per eterna secula[5]. Amen.

63.

Af einne hvstrv[6].

Nøckvr agiøt hvsfrv var i einshverivm[7] stað, hvn var storliga rik bøði at heimligvm avðøfvm ok goðvm siðvm, elskande [søla mey virðuliga[8] Mariam af øllv hiarta. Þessi frv átti eina kapellv hia sinvm herbergivm, hafði hon hana latit gera af sinvm kosti ok eiginligan kapellanvm til fengit, let hon þar syngia ser messv [hvern dag af varri frv, er yfir kom[9]. Nv berr sva til einn vetr, at prestr hennar frvinnar[4] er farinn i fiarløgt herað at [einshveriu eyrinde[10]. Enn i hans brottferðar tima [stendr pvrificatio sancte Marie[11], ok nv er engi[12] kennimaðr heima i kapellvnni [slika hatið[13]. Þetta hryggvir frvina storliga miøk, at hun skal nv messvlavs vera a þvilicri hatið gøfvgligrar guðs moðvr, enn var aðr vøn hversdagliga at heyra hennar messv. Þvi gengr hon gratande a messvdags myrgininn[14] inn i kapellam[15] ok fellr fram með tarum fyrir altari varrar frv.

Enn skiotliga sem hon er þar komin, sigr a hana lettr

[1] [naantru ok fraskildir guds *E.* [2] dyrdligu *E.* [3] drottning *E.* [4] *mgl. E.* [5] [hluta per omnia secula seculorum *E.* [6] *saal. Overskriften i E;* Fra klerk ok gyþingi *St.* [7] einhuerium *E.* [8] [nora fru ok uirduliga mey *E.* [9] [af vorre fru hvern dag *E.* [10] [einhuerium erendum *E.* [11] [er nalæg kyndilmessa *E.* [12] prestr ne *tilf. E.* [13] [at messu megi syngia sa sialfri hatidinni *E.* [14] morguninn *E.* [15] sina kapellu *E.*

høfgi, ok þvi nøst syniz henni, sem hon se stødd i einn agiętri kirkiv [bøði mikilli ok vel bvinni [1]. Ok sem hon hefir þar verit litinn tima, sier hon storliga mikinn meyia flock ganga inn i kirkiuna. Þęr [2] ero allar haleitliga bunar með sniohvitvm klǫðvm oc skinandvm asionvm, en þo berr ein af øllvm øðrvm [4] sem sol af himintvnglvm Sv gengr i ǫndverðvm flocki ok hefir [gvlliga koronv [5] høfði. Nv sem þær blezaðar ero inn komnar [i mvsterit [6] er drotningvnni søti bvit. Sem hon hefir niðr setz ok alla hennar meyiar [eptir sinni skipan, ser hvsfrvin annan tima at inn [1] gengr skinande flockr vngra manna sva sem pro cessionem gerande ok biðande sins herra. Meðr þeim flokk ser hon at gengr einn maðr, ok hefir kertabyrði micla [6] baki. Hann skiptir siðan [7] ok gengr með fyrsta loganda kerti at drotningvnni sealfri, ok fęr henni [8], siðan øllvn [meyium eptir skipan vt i fra [9], ok þar nøst øllvm hinvn vngvm mønnvm. Siðarst gengr hann at hvsfruinni [10] o fęr henni kerti, en hun gripr i moti baðvm hendvm me hiartaligvm fagnaði.

[Sem korrinn er þann veg skipaðr sęmiliga ok fagrliga sem engin daðlig tvnga ma skyra, standa allir sva sem biðande, þar til sem hon ser hvsfrvin, hvar [11] fram kom .ii. skryddir akoliti. Þeir ganga með digrvm tortisvm sv sem or skruðhvsi korsins. Þar nøst ganga .ii. skryddir svbdiacnar, siþazt gengr sealfr [6] kennimaðrinn skryddr [sem til messvembøttis [12] ok eptir kristninnar høtti. Gengr þess blezaðe kennimaðr með sinvm klerkvm at gera confessionem [frammi fyrir altari [1]. Eigi er þat gleymanda [i þessi røð at heilagr ande gaf [hvsfrvinnar hiarta [13] þa speki, at hon kende alla þa menn, sem høstrar raddar [14] voro [i þessv liði [1]. Kennimaðr sa er skryddr [stendr frammi til messo

[1] [*mgl. E.* [2] meyiar *tilf. E.* [3] hatidliga *E.* [4] sua *E.* [5] [gull- coronu *E.* [6] *mgl. E.* [7] kertunum *tilf. E.* [8] ok *tilf. E.* [9] [meyiunum *E.* [10] husfreyiu *E.* [11] [Þar næst ser fruin at *E.* [12] [ok til messu buinn *E.* [13] [husfruinne *E.* [14] raustar *E.*

bvinn[1] skilr hon at er hinn mikli byskvp herra Jesus Cristus. Tveir diaknar hans ero .ii. englar. Tveir akoliti ero þeir Laurencius ok Vincencius pislarvattar. Þat gefr henni ok at skilia, at mær sv hin koronaða er drotning ok foringi alra meyianna ok moðir þess hins mikla kennimannz, [er messvna byzt at syngia[2]. Nv sem þeir [standa frammi ok[2] gera confessionem [fyrir altari[2], ganga fram i miðian kor .ii. alldraðir menn [bæðe fagrir ok friðir[3]. Þeir ero precentores ok byria vpphaf messv með agiætligri røddv, enn allr korrinn syngr eptir. Kennir hvn precentores, [at þat ero þeir David ok Salomon .ii. konvngar.[4] Virðiz hvsfrvinni nv eigi øðrvvis enn helldr skemtilict i kirkivnni, þviat himneskir geislar akina alla vega, ilmr hinn agiætazti angar miok sætliga, drottinlig asiona ok hans [moþvr með annarri hirð liomar solo biartara[5]. Raddir sætar [ok hvnangligar[2] ma þar heyra, himneskr skrvðe bætir ok[6] hveruetna.

Nv syngz messa meðr sagðri skipan, þar til sem[7] vti er offertorium, ok sem þar er komit offranartima til[8] altaris, gengr sæl[9] Maria gvðs moðir allra manna fyrst til altaris ok offrar sæmiliga sitt kerti með knefalli. Siðan hver merin eptir aðra, siþan hverr eptir annan [þeira vngv manna[2], þar til [at nv hafa allir sin kerti af hændvm latit[10] vtan hvsfrvin, [sv sem ver hefvm aðr fra sagt[2], hvn stendr ok vill eigi [til altaris ganga. Fyrir þa sek dvelz messan, ok[11] biðr kennimaðrinn [við altarit, er hon hindrar at offra kertið[2]. Oc sem staðr hefir vm stvnd a verit, gerir var fru sendimann til hvsfrvinnar[12] með þvilicvm orðvm: „Seg þenni hvsfrvinni[13], at hon gangi til altaris með kerti sitt, þviat þat er mikil ohæverska, at fyrir hennar hindran skal messv embættið standa ok sva micill kennimaðr biða. Send-

[1] [er *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [storliga fagrir *E.* [4] [ok eru þat fedgar Danid ok Salomon *E.* [5] [agætrar modur lioma solu biartari *E.* [6] *tilf. E.* [7] at *E.* [8] heilags *tilf. E.* [9] nor fru sancta *E.* [10] [sem allir hafa af haundum latid sitt kerti *E.* [11] [sitt kerti lata *E.* [12] husfreyiu *E.* [13] [þu husfreyiu *E.*

iboðinn[1] gerir sem honum er boðit, berr fram eyrindet ok segir, at hans frv byðr, at hon gangi til altaris með kerti sitt[2]. Hvsfrvin svarar sva hans[3] orðvm: „Þat viti menn, segir hon, [þott þionostan biðe sva lengi, at eigi gangi[4] fram i degi, fœri ek aldri þvi helldr af hendi mitt kerti[5]. Enn þat uil ek, at þv vitir, at þetta geri ek eigi fyrir þriozkv sakir eða þralynde, helldr fyrir hiartaligan kiœrleik við kertið ok þann sem mer veitti.“ Aptr ferr sendimaðr ok segir drotningvnni, hversu svarat var hennar[6] eyrinde. Enn var frv sancta Maria sendir hann þegar [annan tima[7], ok ferr [a sama hátt ok fyrr, at hann fœr engan lvt af hvsfrvinni[8]. Þriðea tima segir var frv til sendiboðans: „Far nv ok bið hana enn[9] i fyrsto með bliðu, at hon gangi til altaris með kertit; enn ef hon vill þat[10] eigi, þa tak af henni með harðfengi.“ Hann ferr þegar i stað ok eyrindit fram berr. Enn hvsfrv svarar rett[9] sem fyrr. „Nv með þvi, segir hann sendiboðinn, at þv vill eigi [með goðv[2] lœst lata kertit [fyrir mer[2], þa er þat vili[11] minnar frv, at með afli skal ek þat [af þer gripa[12]. „Gœr sem þer likar, segir fruin, enn þat skaltv profa, at eptir megni skal ek hallda[13] kertinv.“ Eptir þessi orð rœðr sendiboðinn eptir kertinv i hendr hvsfrv[14], [ok ero nv sviptingar miclar með þeim[2]. Hvsfrvin verr sic karlmannliga[15], [enn sendiboðinn sœkir eptir drengiliga. See[2], þat er her skiotaz af at segia, at [þar til kippaz þar vm kertið, at þat stœckr svndr i miðiu[16], hefir hvsfrvin halft, enn sendiboðinn halft, ok skilia við sva bvit.

[Er þa miœk allt senn, at kertið brotnar ok hvsfrv vaknar[17] fyrir gvðs moðvr altari, þar sem fyrr hafði hvn

[1] *saal. rettet;* sendibœdinn *St.* [2] [*mgl. E.* [3] sendimannzins *E.* [4] [þo at þionustan gangi eigi *E.* [5] ok bidi sua lengi *tilf. E.* [6] hans *E.* [7] [i annat sinn *E.* [8] [enn nu sem fyrr *E.* [9] *mgl. E.* [10] enn *tilf. E.* [11] bod *E.* [12] [taka *E.* [13] sa *tilf. E.* [14] henni *E.* [15] uel *E.* [16] [sundr briota þau kertid *E.* [17] [Enda uaknar husfruin *E.*

niðr lagz [til bœnar i sinni kapellv [1]. Hon hugsar nv greiniliga, hueria [2] fagnaðar lvti allzvalldande gvð ok hans mœtazta moðir hefir henni veitt at sia ok heyra a þeim signaða degi. Sva hugleiðir hon ok hvat siðarzt bar til i syninni [millum hennar ok frvinnar sendiboða [1], litr til ok ser, [at hon helldr sinni likamligri hendi þann sama kertislvt, sem eigi varð af henni gripinn i sealfri vitraninni [3], þvi. lofar hvn hiartaliga hinn hœsta gvð ok hans millduztv moðvr frv sanctam Mariam, er henni veitti þvilika [4] miskvnn með ovmrœðiligv stormerki. [Eigi at eins var henni gefit at heyra ok sea himneska krapta, helldr ueittiz henni þar með syniligr vitnisbvrðr fvllkominna sanninda, at eigi blektiz hon fyrir dravma sem svmir aðrir, helldr var hon gnogliga giœdd andligvm synvm fyrir haleitar gvðs giafar [1]. Tekr hon siþan þenna kertislvt ok byr vm einkar sœmiliga, ok þat var [5] verðuct, þviat huerr sivkr maðr [eða kvikvendi [1], sem drack af þvi blezaða kerti, varð fyrir gvðs miskvnn [þegar heillt i stað af øllv fyrra vanmegni [6].

Sva sœmir ok hvggar gvðs moðir sancta Maria sina þionostvmenn ok vini, benni se lof ok dyrð með sinvm sœtazta syni, sem vpp er hafin koronvð drotning yfir allar samsveitir heilagra ok øll engla fylki, rikiande með almatkvm gvði, er alla lvti helldr ok hefir [i sinv valldi [7], sa sami einvalldzkonvngr allrar skepnv [8] lifir ok rikir án nœckvrr [9] endimarki. Amen.

64.

Einn mvnkr af klavstri Vincencii mœlti i moti tiðahalldi varrar frv [10].

Þa er liðit var fra higatbvrð vars herra Jesu Cristi [mille oc .viii. tigir oc .viii. ár [11], var agiœtr maðr Vrbanvs

[1] [mgl. *E.* [2] *tilf. E.* [3] [þann sama kertishlut sier i hendi *E.* [4] sua mikla *E.* [5] er uel *E.* [6] [i stad alheill *E.* [7] [sier i hendi *E.* [8] skapari *tilf. E.* [9] *mgl. E.* [10] *Af Vrbano pafa Overskrift i E.* [11] [þvsund ára ok atta tigir *E.*

secundus takande almenniliga stiórn heilagrar gvðs kristni hann var einarðr maðr ok ørvggr i kirkivnnar rettinde. A setta ári sins pavadoms kemr hann allt hingat i Galliam halldande mikit þing ok breitt i þeim stað, er Claremons heitir. Þar styrkir hann allar gerðir sinna forverara Gregorij septimi ok Victoris tercij, þviat þann tima var miki svndrþycki [millvm kennimanna[1] oc cvriam sakir þeirra vpprásar, at Gregorivs septimvs toc aptr vndir kirkivns þat frelsi, er Adrianvs primvs hafði vt gefit i fyrsto Karvlo Magno, sem fyrr var greint i søgv Gregorij sexti. Þv skipar Vrbanvs secvndvs[2] i Claremons, løgtakande með vallde sølla gvðs postola Petri et Pavli, at engi vm alldi skal neckvra kirkivnnar virðing þiggia af veralldligvm høfðingivm keisørvm eða konvngvm. A þvi sama þingi skipar hann mørg[3] nytsamlig decreta, millvm hverra hann byðr obrigðiliga, at hvern lavgardag geriz[4] virðing varri frv sancte Marie gvðs moþvr vm alla kristni með fvllri tiðagerð ok hatiðligri[5] messv, þegar eigi standa [storir messvdagar aa[6].

Var hann i þessi skipan miøk nytsamligr ok kristninni hialpvønligr, þviat sva sem lavgardagr er hvrð fyrir drottinsdegi, sva er gvðs moðir Maria paradisar port fyrir eilifvm fagnaði, oc sva sem engi nair drottinsdegi, vtan hann gangi þangat lavgardag, sva fær engi eilifan fagnað, vtan himinrikis port ivngfrv Maria leiði hann þagat. Þvi hefir heilog kristni iafnan þroaz meirr ok meirr i hennar þionkan[7] með hversdagligvm tiðalesningi, lavgardaga halldi, með føstvm ok tiðagerð sømiligri, með messvsøng ok ølmvsugiøði. Ok til þess at ver heyrim, hversv miskvnn er þeim reiðubuin, sem gvðs moþvr vegsama, enn hinvm bardagi ok pina, sem hana vanvirða, skulu ver setia nockut øfintyr af skilningi þeira[8] fyrr sagðra greina, þott aðr se þat vitað fyrir otøluligan vitnisbvrð ritninganna[9].

[1] [kirkiunnar *E.* [2] qvartus *E.* [3] ok *tilf. E.* [4] einkannlig *tilf. E.* [5] sæmiligri *E.* [6] [fyrir storir messudagar *E.* [7] þionustu *E.* [8] *mgl. E.* [9] eiginligra ritninga *E.*

J þann tima sem inn leiddizt [hversdagligr tiðalesningr[1] sellar gvðs moðvr Marie, var þat viða[2] i kristninni glaðliga tekit með hiartaligvm fagnaði, þviat goðvm mønnvm synduz þer ǫmbunir miøk skemtiligar, sem drotningin [het þeim fyrir[3], er dagliga less hennar tiðir, hvat skrifat stendr in miraculis beate uirginis. Her með er lesit, at eitt klavstr heilags Vincencij tok með greindu tiðahalldi ok hellt vm þriv ár. Enn eptir þat liðit mǫglaðe[4] moti tiðahalldinu einn broðir, hann het Gaðo[5], slior ok lastavðigr i sinu lifi, enn snarpr ok kyndvgr i klokvm[6] frambvrði, þottiz miøk vitr ok oðrvm framarr i grein ok smasmygle, hvar fyrir hann setr a mikinn flvtning fyrir brøðrvm, at þvilic nyivng se engis[7] hattar þolandi[8] vpp a þann reglvþvnga, er þeir hafa aðr[9] bera, reiknande hvat fra øðrv, at þeim megi sem mest synaz, hvat þeir hafa vndir standa, at þvi helldr skuli [Mariv tiðirnar af leggiaz[10]. Ok sva [kemr hann[11] sinvm prettuisligvm fortølvm, at brǫðr samþyckia honvm. Enn litlvm tima siðarr reiddiz[12] gvðlig hefnd vpp a þetta klavstr með ymisligvm bardaga, sva at i sino[13] syndagiallde kemr þeim annarr ofagnaðr, þegar annarr er vti, stolit ok rǫnt er þeira goz, brend ero þeira herbergi i dynianda loga, hvskarlar þeira ok heimamenn ero selldir vndir sverð eða ǫxi sinna ovina. Sva þrøngviz[14] upp a þann lifnat mikil ogipta, at þeir þickiaz vm siðir eigi þola mega, ok gera brøðr nockura[15] af sinv kapitvlo til herra keisarans kveinande[16] af fyrr søgðvm ofriði, biðiande at hann leggi til nøckut hialprǫði með þeim. Herra konungrinn[17] svarar sva þeira mali: „Hvat kallzit þer eða kiǫrit af yðvarri ohamingiv, biðeande oss davðligan mann styrks eða vinattv, þar sem oss er senniliga flvtt, at þer hafit

[1] [tidalesningrinn *E.* [2] sidann *E.* [3] [hefir þeim fyrir heitid *E.* [4] manglar þar *E.* [5] Gazo *E.* [6] klokligum *E.* [7] einskis *E.* [8] *saal. E;* þolanda *St.* [9] at *tilf. E.* [10] [þeir tidirnar af leggia *E.* [11] [*saal. E;* sem hann kemr *St.* [12] reidizt *E.* [13] *mgl. E.* [14] þraungdizt *E.* [15] *tilf. E.* [16] kueinkandi *E.* [17] keisarinn *E.*

afrękz ok brott rekit sealfa miskvnnar moðvrina, henna þionostv hafnande. Þvi ero rett makliga komande, yfi yðr illir lvtir fallande, at þer sealfir þat uitande, misk unnar portið aptr strengiande.“ Fyrir þvilic orð keisaran falla brøðr til iarðar, iatande sina sekt við almatkan gv ok hans søtuztv moþvr, fyrir sic heitande ok sina brøð iatande, at heþan af skulo þeir støðuct hallda Mario tiðir sva sem þeir vilia forðaz frvinnar misþyct ok stvndliga bardaga. Oc eptir þetta heit serr til þeira bliðliga ivng frv sancta Maria, tendrandi keisarans hvg [með miclvm goðvilia, klæstrið i bezta pvnkt aptr skipande, innan litil tima þat gerande. Profvðu þat brøðr Vincencij, hvar betra var þiona fortolvm Gaðonis[2] eða lofsongvm beat uirginis.

65.

Var frv vitraðiz prest a lavgardag[3].

Einn siðugr kennimaðr sat at sinni kirkiv, elskande gvð ok hans søtvztv moðvr, dagliga lesande Mariv tiðir[4] sømiliga, ok hafðe tekit i vana sinn at standa kyrr[5]. Þat friða likneski varrar frv sancte Marie, sem i kirkiv þeiri var[6], hafðe prestrinn kostat a[7] sina penninga. Hveria nott reis hann vpp af sinni søng ok geck til bønar annat hvart i[8] kirkiv eða sinn leynikofa, engan fatękan mann setti hann vt af þvi herbergi, sem hann sealfr sat yfir borði, heilsande þa alla sem sina kiøruztv vini, þar[9] með løtr hann inn bera einsliga uist hvern tima, þa sem hann parterar fatękvm mønnvm fyrir gvðs nafn[10], sva at engin skylldi missa[11]. Fyrir þvilikar dygðir ueitti gvð honvm sina miskunn ok setti sitt orð i hans mvnn[12] með sva mikilli giøf, at opt-

[1] [til mikils *E.* [2] Gazonis *E.* [3] *Af einum godum kennimanni E.* [4] seint ok *tilf. E.* [5] i saumum sporum fra upphafi til enda *tilf. E.* [6] stod *E.* [7] *mgl. E.* [8] *saal. E;* til *St.* [9] hier *E.* [10] ok blezadrar modr Marie *tilf. E.* [11] *saal. E;* myssa *St.* [12] munne *E.*

liga linaðe hann kolnuð hiǫrtu með hita astarinnar, viðrkomning fram leiðandi, með tarvm sinnar goðfysi sva[1] veitande. Optliga søng hann messur søllar Marie gvðs moðvr, setiandi sina ván i hennar bǫnvm nǫrst guðe sealfum.

Nv geriz sva með gvðs vilia a nockurum tima, at prestr þessi tekr sott micla með strǫngvm verkivm oc langvm vanmǫtti. Verðr hann i þeim sama vanmǫtti[2] miok mattfarinn, sva at frændr hans ok vinir standa yfir honvm miok hryggir. Hvat hefir þvilikan enda sem her greinir. Eitt langarkuelld[3], sem hann liggr vanmattvgr i millvm heims ok heliar, sigr a hann lettr hǫfgi, sva at hann þickiz varla skynia, hvart hann sefr eða vakir. Oc sem þann veg hefir staðit vm kvelldit[4], hefr hann vpp avgu sin ok serr, at hann er kominn a [einn vǫll harðla viðan[5] ok slettan. Hann kennir[6] þa engrar sottar eða meinlǫtis. A þeim sama velli ser hann standa litið herbergi i þa mynd sem eina kapellv, hann gengr þagat til, a litande hvsit vtan ok innan,[7] ǫtlar þar at hvilaz. Serr hann, at hvsit vex æ sva lengi sem hann hefir [þar verit[8], þar til at þat verðr sva stort sem eitt mvsteri. Oc er hann vndrar geysi miok þessa nyivng, litr hann enn vt af mvsterinv[9] ok serr til avstrøttar storliga mikit ok agiǫtt herbergi, þat er með sinvm vmgǫngvm var samtengt þessv [mvsteri, sem[10] hann stendr i. Tekr hann miok at ottaz alla saman [þessa syn[11], þviat hann veit eigi, hvat [hon hefir at þyða[12], ok er hann stendr skialfande, heyrir hann raddir margar, i fyrstu miok fiarlǫgar, enn er timi liðr, ero þǫr nalǫgri[13] þvi skyrri ok sǫtari, sva at hann vndirstendr[14] greiniliga hvnangligan hliom ok himneskan søng framarr enn fyrr a sinvm lifdǫgvm. Þvi nǫst serr hann, at skinande skari

[1] gudi *E.* [2] krankdome *E.* [3] lauga(r)dags kuelld *E.* [4] ok nockrn tima nætrinnar *tilf. E.* [5] [fagran voll *E.* [6] sier *tilf. E.* [7] hann *tilf. E.* [8] [dualizt *E.* [9] *saal. E;* herberginv *St.* [10] [sama musteri, er *E.* [11] [synina *E.* [12] [hefir at merkia *E.* [13] nalægare *E.* [14] skyniar *E.*

biartra borgarmanna gengr inn vm þat port, sem [verð millum[1] mvsterissins ok þess micla herbergis. Bøði er þar karlar ok konvr syngiande með hverskyns strengleikvm framarr enn mannz eyra heyrði nøckvrn tima. Hann skil skiotliga fyrir skipan sømiliga ok gøngu mannanna, at he geriz processio[2] fyrir einvm mikils hattar høfðingia. O þvi nest ser hann, at ein vølldug frv gengr i [miðiu liði[3] sva at til beggia handa [ero margir þionostumenn[4] vt fra. Þessi drotning er i sinni dyrð vmfram alla sina fylgð sva sem herra ok høfþingi yfir sinu folki. Hennar bleza høfvð er falldit þrimr skavtvm sva sitt, at asionvna matt eigi sia gerla. Sva gengr þessi processio inn i mvsterit Er þa stoll settr ok drotningunni[5] søti bvit. Sem hon hefir niðr setz, falla þeir a kne með vegsemð ok litilløti sem aðr leiddv hana, taka[6] með hofsemd mikilli fyrr sagðar bvnat brott af hennar høfðe, sva at asionin[7] birtiz skiøl ok greinilig i alla staði. Enn er prestrinn serr þvilica[8] fegrð, fellr hann til iarðar með otta miclvm, skiliande fyrir vitian[9] heilags anda, at þessi signaða frv er drotning himins ok iarðar, haleit gvðs moðir sancta Maria, þviat nøckut form hennar asionv þickiz hann kenna af þeiri skript, er heima stendr i hans kirkiv, þo at dyrð ok gøfuglig[10] pryði andlitzins gangi her langt vm þat fram allt, er maðr ma greina i sinv hugskoti.

Nv sem litla stund hefir þøgn verit, lykr vpp sv blezaða drottning sinn[11] møtazta mvnn sva talande søtliga øllvm lyð a heyranda: „Hvar er prestr minn," segir hon. Ok sem engi hennar maðr[12] tekr undir þessa rødd[13], hvgsar prestrinn með ser, at þessi orð fyrir frvinnar miskvnn mvni honvm til heyra, ok svarar sva: „Min søtazta drotning, segir hann, hverr er sa sem yðvarr prestr kallaz?"

[1] [millum stendr *E.* [2] *saal. E;* processia *St.* [3] [midium flocki *E.* [4] [*tilf. E.* [5] drottninginni *E.* [6] takandi *E.* [7] asianan *E.* [8] hluti ok oumrædiliga *tilf. E.* [9] vitrau *E.* [10] *mgl. E.* [11] inniligsta ok *tilf. E.* [12] manna *E.* [13] rædu *E.*

Gvðs moðir sancta Maria talar þa i annan tima: „Vit þat án efasemð, at þic kallar[1] ek minn[2] kennimann.“ Eptir þessi orð fylldiz prestrinn miklvm fagnaði, sem eigi ma orðvm skyra, risande vpp or þeim stað, sem[3] hann hafðe aðr[4] verit, fram fyrir hasætit gangande til iarðar i i annat sinn fallande. Drotning himinrikis talar þa [enn i þridea tima[5] sva segiande: „Þv veizt með sealfvm þer, hvat [einkanligrar dygðar[6] þv hefir framit i goðri staðfesti mer til[7] dyrðar, þvi virði ek þic makligan at heyra rødd mina þer til hvgganar ok mikillar somðar, fyrir þa grein synda ek þer mina asiono lika þeiri skript, er stendr i kirkiv minni a þinvm stað, at þv hefir hversdagliga [fyrir þvi sama likneski[8] gert mina minning með iafnaði. Þa skript gerði forðvm einn vinr minn i Englandi, enn nv[9] skemztv kostaðir þv [i þinv goðzi[10].“

Með þessvm orðvm frvinnar fagnar prestrinn framarr enn sa maðr, er finnr morg ok mikil avðæfi, ok at nyiv fellr hann fram fyrir hasætit sva segiande: „Heyr þv, min setazta drotning[11], lifs sætleikr ok sønn ván, gøfuglig gvðs moðir[12], sancta Maria! bið ek [þic, at þv hneigir þitt virðulict valld[13] minvm bønvm, biðeande fyrir minvm syndvm, at fyrir þina verðleika forðimz[14] ek i gvðs domi allar pislir illra[15] manna, sva at þaðan af mega ek niotandi verða þess fagnaðar, er saman stendr i [eilifvm fagnaði með gvði yfir[16] himna fyrir drottin varn[17] son þinn.“ Þessvm orðvm kennimannsins svarar drotning himinrikis, fvllkomliga sic iatande þat skulo vera veitande, sem hann er biðeande. Siþan lypti sv blezaða frv sinni[18] høgri hønd yfir lyðinn,

[1] kalla *E.* [2] prest ok *tilf. E.* [3] er *E.* [4] i *tilf. E.* [5] [þat til hans i þridia sinne *E.* [6] [einkar dygdir *E* [7] lofs ok *tilf. E.* [8] [*tilf. E.* [9] fyrir *tilf. E.* [10] [þina peninga ok godzi *E.* [11] guds modir *E.* [12] getara *E.* [13] [þitt uirduligt valld, at þv hneigir þitt eyra *E.* [14] fordizt *E.* [15] uondra *E.* [16] [*saal. E;* einvm gvðe er rikir við *St.* [17] Jesum Kristum *tilf. E.* [18] sina *E.*

benedictionem gefande með þessum orðum fram berande Benediccio dei patris omnipotentis et filij mei et spititu sancti descendat super uos et maneat semper[1]. Oc e fylgðin hefir sagt amen, kemr otti akafligr yfir[2] prestinn sva at með øngv moti þorir hann vpp at sea.

Enn eptir stvnd liðna, er hann litr vm sic, er sv sy øll brott tekin af hans ꝫgvm, sem fyrr birtiz honvm, sv at nv stendr hann a þeim sama velli, sem fyrr var [greind i þessu mali. Af sva skiotv vmskipti[3] verðr hann sorg moðr, sva at nv i stað þickiz hann kenna þeirar sottar sem fyrr hafðe hann. Sva gengr hann sinn veg með hryggv hvgskoti, þar til er [.ii. illir[4] menn koma i moti honvm [s veginvm[5], ok annarr þeira talar sva til hans: „Eigi skaltu þat ꝙtla, segir hannn, at su syn, er þer birtiz [fyrir litlu[5] hafi nøckvr sanninde með ser.“ Annarr suarar: „Hvi fęz þu i þessv, segir hann, þar sem þv veizt, at [hvern þann[6] sem gvð vitiar nøckvrn tima, megvm ver alldri með[7] kyndvg-skap yfirstiga.“ Hinn fyrri talar þa enn: „Hvat sem þv segir, þa trvir hann illa, ef hann trvir þessa syn sanna vera.“ Sem her er komit, hlioðar rødd af himni sva segiande[8]: „Þegi þu, vesall ovin!“ Ok[9] i stað hverfa þeir baðir ovinir sva sem dvpt fyrir hvøssvm vinde. Siþan gengr hann sama veg, þar til er hann kemr at kirkiv einni. Fyrir þeim kirkivdvrum [standa .ii. menn friðir[10] i viðr-bragði bliðir. Þickiz prestrinn fvllkomit[11] vita, at annarr þeira er Petrus høfðingi postolanna. Hann talar þa til prestzins: „Án allri efasemð skaltv [þa syn sanna trva, er þer birtiz fyrir litlv, ok þat til marks[12], at sivkdomr þinn mvn heðan af [lettaz ok ꝫflin styrkiaz dag fra degi[13], þar til er kemr fiorðe dagr [nøstv vikv[5], þa mvntv [risa

[1] uobiscum *tilf. E.* [2] lydinn ok *tilf. E.* [3] [greint. Af þessu *E.* [4] [tveir illiligir *E.* [5] [*mgl. E.* [6] [*saal. E;* hverr sa *St.* [7] lygum eða *tilf. E.* [8] mælandi *E.* [9] þegar *tilf. E.* [10] [ser hann standa tuo menn friða *E.* [11] fullkomliga *E.* [12] [þat uita *E.* [13] [rettazt *E.*

or þinni reckiv nǫrr alheill[1], gefande lof gvði ok sælli Mariv hans blezaðri moðvr." Eptir [sva talat[2] hverfa þessir bræðr [brott af hans avgliti. Stendr prestrinn þa litla stvnd i sama stað, aðr hann vaknar[3] i sinni sǫng miǫk mattfarinn, [rennande avgum til synar[4], ok serr heimamenn hryggva standa [frammi fyrir[5] sǫnginni. Fylldvz sva siðan allir hvtir, sem honvm voro fyrir sagðir, [at sivkdomr hans var þegar lettari ok þaðan af linaðe dag fra degi, þar til er hann riss alheill vpp a fiorða degi i nǫsto viku[4]. Hafðe hann [þvi styrkari[6] trv yfir syninni, skrifande hana sialfr i latinu [sinni hendi, engvm vtan þeim synande, sem hann hvgðe goþa menn verande, i gvðs avgliti vera fram farande[7]. Lifðe hann siþan nǫckvr ár, þiouande sælli gvðs moþvr Marie með [allri vandvirkt ok astriki, at tima fylldvm sitt[8] fyrirheit takandi i eilifvm fagnaði paradisar faandi.

66.

Var frv vitraðiz kreptri meyiv ok grǫddi hana[9].

I nǫckvro heraði var einn fatǫkr bondi, hann atti með sinni eiginkonv morg bǫrn, flytiandi [þa vmegð[10] með sinni vmhyggiv ok handa erfiði. Sono[11] atti hann marga ok eina dottvr, hon var kryplingr ok hinn mesti ǫlmosvmaðr. Nv kemr sva, at bæði[12] þessi hion andaz [miǫk iafnsnimma[4]. Dreifaz þa bærnin viða at leita ser atvinnv, enn mǫrin krepta[12] er iafnan i sama stað[13], þviat hon ma sik hvergi hrǫra i brott, helldr er hon flutt millvm þorpa, sva sem hverr villdi henni veita fyrir guðs nafni. [Þaðan af berr sva til[14] a nǫckurn tima, at henni er fylgt sið vm kvelld til eins bonda. Sa bondi var illr viðreignar, grimmr

[1] [uerda alheill miok sva *E.* [2] [þetta *E.* [3] [, uaknar prestrinn þa bratt *E.* [4] [*mgl. E.* [5] [yfir *E.* [6] [styrkia *E.* [7] [synandi aunguum þeim, er hann hugdi eigi goda menn uera *E.* [8] [aullu astriki *E.* [9] *Af illum bonda E.* [10] [þau *E.* [11] Syni *E.* [12] *mgl. E.* [13] hieradi *E.* [14] [Þui giorizt sua *E.*

ok geysi tomr af[1] gvðs ótta. Þvi talar hann haurðv
hermðarorðvm við þann gvðs ǫmingia, segiandi at hon ge
ser læti ok leiðindi, ok vili svа iafnan laut ok oþrifin[2] li
at afla ser eigi matar sem aðrir menn, þvi segiz hann ei
lengr mvndv þola skropvm[3] hennar [ok latæði[4], livgan
þat sem fiandinn kennir[5] honvm, at nogr vęri dagr, ok ho
mætti vel ganga til annars bęiar.

Viðr þessi [snvbbvnarorð ok hvers kyns miskvnna
leysi[6] verðr męrin storliga hrygg, þviat hon þickiz ei
skilia, hvat af henni mvn[7] verða, ef hvn skal vti liggia v
nottina, enn hon ma sic hvergi hrǫra [til manna bygða
ok allt[8] eins ser hon sinn[9] þann likaztan, at draga si
brott [af þeima bæ[4] sakir ognarorða ok atstøðu þess bann
setta bonda. Nv sem hon hefer lengi pinz i sarvm gra
ok sviða likams[10] fyrir þat ofrafl[11], er hvn veitir veykv
liðvm, nattar hana fram hia skogi nøckvrvm, tekr hon þ
[einkannliga til[12] at grata, biðeande almatkan gvð ok han
blezaða[13] moðvr, at þa miskvnni hennar mali a nøckvr
hátt. Eptir langan grat sofnar hon, ok skiotliga birti
henni [skiol ok[4] miskvnn fatękra ok hialp naðstaddra signv
gvðs moðir sancta Maria. Hvn er þa hyr i asionv o
gefvgliga blið i orðrøðu, svа segiande til þessarrar fatękv
konv: „Miøk ertv hrygg, dottir min, segir hon, ok er þa
várkvnn, þviat heilsvleysi þitt ma þer mikit þickia, ein-
kannliga[9] sakir þess at flestir mæðaz a dvgnaðinvm við þik,
enn hvarki er til faðir ne moðir at hialpa þer. Nv er þat
mitt eyrinde, at þegar sem þv vaknar, [vil ek, at þv risir
vpp ok[14] farir sendifor mina til [nøsta bęiar[15]. Þa hion
er þar bva, ero bǫði rettlát, ok er hvsfreyia mer þo kiærri,
þviat hon gerir mer einkanlig elskvbrøgð. Henni skaltv

[1] godum uerkum ok *tilf. E.* [2] oþrifanliga *E.* [3] skropv̄ *St., E.*
[4] [*mgl. E.* [5] kendi *E.* [6] [myskunnarlausu ord *E.* [7] mune *E.*
[8] at *tilf. E.* [9] *mgl. E.* [10] likamans *E.* [11] afl *E.* [12] [sarliga *E.*
[13] blezudu *E.* [14] [riser þu upp, ok uil ek at þu *E.* [15] [þess
bæiar er svo heitir *E.*

bera kveðiv mina ok þat með, at hon veiti þer vist sva langan tima, sem þv þarft fyrir mitt nafn. Her með [segðv henni minn vilia [1], at hon ok bondi hennar ok allt þeira hyski fasti aa myrgin [2], þviat þa er laugardagr, er mer til heyrir. Ok vil ek, at þv fastir heþan ifra hvern laugardag, vtan storar hatiðir beri vpp [3] aa, ok þar fyrir aðlaz þv gleði eilifs fagnaðar."

Eptir [sva talat [4] hverfr drotningin [til himins [5], enn maðrin vaknar [rett ok [6] alheil ok vel til bvin at gera sem fiotaz frvinnar eyrindi. [Sva ferr hvn ok fram kemr [6], berande hvsfrvinni kveðivna ok þat er fylgði. Verðr hon [þessarri segv [6] fegnari enn fra megi segia, hlyðandi ollum lutum, sem gvðs moðir sancta Maria bað henni [at gera [6]. Enn er fyrr greind hion segia sinvm heimamonnvm, at hverr ok einn skal fasta a [3] laugardag, sem fyrr var skrifat, maglar i moti einn þrell ok ambatt. Skiotliga [7] taka bøði makliga hefnd með þeima hætti, at sva sem þrellinn ferr i skog [til viðarhaga [6], setr hann axarinnar egg a sina hond, sva at hann fer mikit sár. Enn ambattin fellr miok hatt heima i mylnvhvsi, sva at [hennar hond meiðiz i miðrkvámvnni [8]. Var þeim a þvi [siþan baðvm [6] meiri hvgr at magla eigi i moti laugardaga festv eða annarri gvðs moðvr þionostv.

67.

Af einvm ofroðvm munk, er iafnan las Aue Maria [9].

Einn rikir maðr i verolldo farandi með leik ok skemtan hverskyns sællifiss allt i aruasa alldr sva kiefðr i ahyggivm, at vpplitningar lios var honvm longvm horfit fyrir þyckastta þoko heimligrar nattvro, þar til er hæsti hvsbondi leiðir hann i sinn vingarð a elliftv tið dags, þat er sva [3] liosara, at drottinn himinrikis leiðir [þenna gamla mann [10]

[1] [segg henni, at ek vil *E.* [2] morgin *E.* [3] *mgl. E.* [4] [þetta *E.* [5] [heim til himirikis *E.* [6] [*mgl. E.* [7] huer skiotliga *E.* [8] [handin meiddizt *E.* [9] *Af fafrodum munk E.* [10] [hann gamlan *E.*

til iþranar ok yfirbotar[1], sva at hann fyrirlętr heimin ok gengr inn i klaustr. Ok sem hann hefir litla hrið inn verit, varð aboti þess [viss, at karl þessi[2] er miok fakvnn igr, þviat meirr hefir hann fengiz i veralldar svcki en søngvm eða bønahalldi. Nv sem at er leitat, profaz þa satt, at gamli maðr hafði tynt allvm sinvm frøðvm, sv at øngan lut meira ne minna kann hann[3] lesa. Þvi skipa aboti til einn broðvr gvðhrøddan mann ok geðfastan at kenn honvm þat, er naðsynligaz [þvrfti hann[4]. Enn er skolin hefir lengi staðit, sva at bøði er møddr meistarinn o gamli[5] lęrisveinn, verðr namit allt[3] eins gott ok litit, þvia eigi fęr hann Credo nvmet, eigi Pater noster, ok enga lut vtan heilsanarkveðiv sællar gvðs moðvr Aue Maria Sva gefz hann vpp, at þau[6] ár sem [gvþ lerr honvm lifs stvnda[7], less hann æ þat sama[8] vers nøtr ok daga þar til er drottinn [lifs ok daða[9] krefr hann andar sem alla menn aðra.

Syniz herra abota ok hans[5] brøðrvm, sem þessi maðr se vmakligr [sakir fafrøði[9] at liggia milli þeira brøðra, sem bøði voro siðferðvgir ok klerkar goðir, þvi er honvm [niðr skotit vt[10] i hyrning nøckvra, þar sem øllvm syndiz[6] vvirþ uligaz vera. Stendr sva kyrt, þar til er gvðs moðir Maria vill øðrvvis gera, þviat innan farra daga rennr vpp einn blomberandi vǫndr, harðla fagr ok friðr, vpp or[11] legstað nvm moti allvm likindvm. Vppras vandarins stendr af høfvtlutnvm, enn dreifiz siðan með morgvm kvistvm ok storvm laufvm. Ok er staðarmennirnir at hyggia sem inn iligaz[12] sva blezaðri nyivng, sia þeir þat til aka, at a hverio laufinv var skrifat Aue Maria. Er nv rvnnit sem hvataz[13] til abota ok honvm sagt, hvilikt[14] epitaphivm vfroði broðir hefir fengit yfir sinn likama. Ok er hann

[1] fyrra lifs *tilf. E.* [2] [var, at hann *E.* [3] at *tilf. E.* [4] [þarf *E.* [5] *mgl. E.* [6] *tilf. E.* [7] [hann lifir *E.* [8] blezada *E.* [9] [*mgl E.* [10] [ut skotid af *E.* [11] af *E.* [12] innuirdiligazt *E.* [13] skiotazt *E.* [14] þvilikt *E.*

heyrir þessa luti sagða [1], gengr hann til með øllvm skvnda a litandi með gvðhræzlu ok goðfysisanda, bioðandi at grofina skal vpp taka ok toma gera, at øllum verði [stortaknit þvi liosara [2]. Nv sem molldin er vpp borin, stendr : æ vandarleggrinn niðr [3] i gegnvm, þar til er hans neðsta rot stendr vpp [4] af mvnksins tvngvrotvm. Lofa nv allir menn [hafvm rætstvm [4] himnakonvnginn, ok fyrir vtan alla dvøl er sa blezaðr [5] likami vpptekinn ok i [sømiligzta grepti [6] með gvðs lofi siþan niðrlaginn sølli gvðs moðvr Marie til sømþar ok virþingar, en allvm kristnvm mønnvm til hvggunar, er þvilik miskvnnar dømi heyra [i bygð veralldarinnar [4].

68.

Fra presti er ecki kvnni a bok [7].

Þann tima sem kirkivnnar løg bvðv eigi með fvllv vandlæti, at [hvern klerk skylldi byskvp skilvisliga profa læta [8], aðr hann tøki vigslvr, hlupuz inn með daraskap [9] ok tokv vigslvr enn kvnnv engan fagnat. Giorðv svmir fyrir eiginliga vvizkv, [10] aðrir fyrir fortølur vandra manna, voro ok þann tima vigslvr fliotari[. Enn nv hefir kirkian i sinni viztkv ok varfæri, þviat hon hefir lengi i skola setit, hversv hvn megi forðaz sina ovini. Nv [11] geriz sva i einhverri [12] borg, at vlærðr [veralldar maðr vigðiz [13] til prestz, skipar byskvp honvm siþan kirkiv, folkinv til [sønge ok [14] þionostvgerþar oc allrar skylldv. Ok [er prestr þessi hinn vlærði sva diarfr, at hann [14] ferr til kirkivnnar, sem hann mvni þar nockvrn fagnat fremia [15]. Liðr nv [litill time sva [16], at leyniz fyrir mønnvm, hverr prestr er, þviat i øllvm sma-

[1] *sgl. E.* [2] [stormerkit þvi augliosara *E.* [3] upp *E.* [4] [*mgl. E.* [5] blezaði *E.* [6] [sæmiligazta gropt *E.* [7] *Af presti einum E.* [8] [byskup skylldi profa læta skiluisliga huern klerk *E.* [9] daruskap *E.* [10] enn *tilf. E.* [11] [enn nu. Þui *E.* [12] einshuerri *E.* [13] [madr uigizt *E.* [14] [prestr þessi *E.* [15] giora mega *E.* [16] [svo skammr time *E.*

havlldvm syngr hann miøk lagt, þar til er[1] mikil hati kemr at hendi ok markt[2] folk søkir til kirkivnnar. Hringir til aptansøngs vm kvelldit, ok prestr kominn i slopp s syngia aptansøng, ef hann kynni nackvat. Ok rett i þan pvnkt kemr honvm i hvg at heita a blezaða gvðs moðv Mariam, at hon miskvnni hans mali, framarr enn hann e makligr fyrir sina ofdirfð i gvðs avgliti, her með iðraz hann hiartaliga sinnar ofdirfðar[4], biðeande liknarbrvnninn miskv vnnar. Oc eigi þrotnar honvm eilif framras milldinnar þviat heilags anda gipt kemr svo mikil yfir hann, at á dvøl er hann vel lørðr bøði[5] til skilnings ok tiðagerðar Sva hefr hann upp aptansøng harðla sømiliga, miok linr fagnðargrati, fyrir þa yfirvøttis giøf, er honvm veittizt a sealfvm guði fyrir arnaðarorð [ok verðleika[6] signaðrar ol eilifliga blezaðrar meyiar ok moðvr søtvztv Marie drotningar Siþan sagðe prestr [sealfr byskvpi ok øðrvm beztvm mønn vm[7] þessa iartegn, krivpande vndir skriptina[8] eptir kirk ivnnar løgvm. Enn hann feck pinv litla, þviat byskvp skilði svo, sem [gvðs son ok søl moðir hans hefði[9] fyrirgefi honvm sektina.

69.

Var frv stoðvaði mannfall i Roma[10].

A dogvm virðvligs gvðs vinar Gregorij pava hins micla kom hrøðilict drep ok manndaðr[11] með ognarligv myrkri nøckvrt ár i Roma in pascali tempore[12]. Oc með heilags anda giøf byðr Gregorivs pavi, at likneski varrar frv sancte Marie gvðs moðvr, er stendr i þeiri hennar kirkiv er Romani kalla[13] Sanctam Mariam maiorem, skal beraz vt a kirkivnni i øndverðv briosti þessarrar processionis, sem

[1] at *E.* [2] margt *E.* [3] *saal. E;* hann *tilf. St.* [4] giordar *E.* [5] *mgl. E.* [6] [*mgl. E.* [7] [byskupi sialfum alla *E.* [8] logliga skript *E.* [9] [uar, at guds son ok sæl modir hans hafði *E.* [10] *Af Gregorio pafa E.* [11] manndaudi *E.* [12] *rettet;* tempora *St;* gaudio *E.* [13] *saal. E;* kallaz *St.*

berra pavinn skipar þaðan til annarrar kirkiv. Sva segia froðir menn, at þa skript [hafi giort[1] hinn sœli Lvcas gvðspiallamaðr. Nv sem processio byzt vt af kirkivnni, er lopt myrkt sem hrœðiligaz ok niðrfall lyðsins sem akafligaz. Enn þegar sv blezaða skript er vt borin af mvsterinv, flyrr oll dimma fyrir[2] hennar asiono, sva at myrkrit stendr a bak, en birtir frammi fyrir henni[3], sem sol skini, ok alldri nalgaðiz myrkrit likneskivna, sem þat þyrðe eigi nær koma, helldr var birtin æ þvi meiri, sem skriptin var lengra fram borin [i borgina[4]. I þeiri sømv processione heyriz[5] engla søngr i loptinv yfir skriptinni sva segiande: Regina celi, letare, alleluia, quia quem meruisti portare, alleluia, resurrexit sicut dixit, alleluia. Sem her er komit [dictar sœll Gregorius[6] þegar við fyrir Romaborgar lyð [biðeande, með orðvm[4] sva segiande: Ora pro nobis, rogamus deum, roga(m)us[7], alleluia. Oc án allri[8] dvøl heyrir himinrikis drotning, hvers bon er beðin, af sinvm sætazta syni þiggiande, at bardaginn er[8] brott af borginni hverfande. Hvat er sølvm Gregorio birtiz a þeim sama degi, þviat yfir þann kastala i borginni, er het Castrvm Crescencij[9], serr hana standa gvðs engil með brvgðnv sverði dreyrugv af manna[10] drapi, [þat sem nv i stað[4] sliðrar hann til friðar borginni fyrir guðs moðvr arnaðarorð i himinriki. Skilr sœll Gregorivs [ok hvggarlyðinn við þessa[11] syn, segiande at bardaginn [mvn fyrir þessa syn at sinni vpp gefaz[12]. Ok sva fylldiz. Kœllvðv Romani siþan þann kastala Castrvm angeli, enn fyrr greinda kirkiv [gvðs moðvr[4] kœlluðu þeir[13] Regina [i minning þessarrar iartegnar[4]. [Er ok þessi[14] rœk til, hvi antempna gvðs moðvr Regina celi er optaz svngin in paschali gaudio.

[1] [*tilf. E.* [2] undann *E.* [3] *tilf. E.* [4] [*mgl. E.* [5] heyrdizt *E.* [6] [*saal. E*; dictar (eng)larnir standa. Enn sœll Gregorivs dictar *St.* [7] *mgl. E.* [8] var *E.* [9] crescentis *E.* [10] blodi ok *tilf. E.* [11] [af þessi *E.* [12] [mune at sinne fyrir guds myskunn af letta ok uppgefinn *E.* [13] sæ sidann *tilf. E.* [14] [Eru þessi ok *E.*

70.

Af nvnnv er hlœpaz villde or klavstri.

Senniliga er sva skrifat, at nockvr nvnna var i ei hveriu [1] systrakla-stri. Þessi guðs þionostvcona var [biart frǫgðar [2] ok goðrar ættar, sva at allar aðrar systr sær ia gamlar sigraði hvn með hofsamligvm roskinleik heilag siða, einkannliga elskande [3] blezaða guðs moðvr Mari drotning himins ok iarðar [með omǫddv hugskoti [4]. V nøtr, sem aðrar [5] systr forv til [huilldar eptir ottvtiði stendr þessi nvnna frammi fyrir gvðs moðvr altari, dro ingvna [7] lofande ok sær með þvilikvm orðvm miskvnn biðeande: O illud unicvm post deum celestis oraculi pr piciatorium, vnicum reconciliacionis humane sacramentu o rectissimvm miserorum refugium ac fidelissima protectr omnivm in te sperancium, per unigenitum filivm tuum diri me in uiam salutis eterne, ubi tecum, o dvlcissima domir quiescere ualeam sine fine [8]. Þessi bǫn þyðiz sva: Heyrð einkanlict liknar herbergi himneskrar raddar [9] ok einsli grundvøllr mannligrar endrbøtingar, nøst i sǫund ok sæ almatkvm gvði! Heyrðu, [hinn rettlatazti [10] verndari vesal ok [hinn trvlyndazti [11] [skylari allra [12] i þer vøntan manna, veit mer mina bǫn fyrir ast ok elskv þins eingeti sonar, at þv styrir mer a [eilifan hialparveg [13], hvar megi með þer hvilaz, hin sætazta drotning, án enda [8].

Nv sem diofvllinn sær þessa gvðs ambátt i [heilǫg lifsins framferði [14] dagliga þroaz, brennr hann innan af sin øfund, sem honvm er veniulict, ok leitaz vm aa [15] marga veg hversu hann skal þess fa vmstillt, at þessi gvðs moðvr þionostukona glati andlig starfala-n sinna velgerninga. En þar kemr sem [16] hann hugleiðir, at þessi nvnna var allr

[1] einhueriu *E.* [2] [godrar frægdar daeamliga lifs *E.* [3] elska hun *E.* [4] [*mgl. E.* [5] *mgl. E.* [6] [suefns *E.* [7] drottningina *E* [8] Amen *tilf. E.* [9] hallar *E.* [10] [hin rettlatazta *E.* [11] [hi trulyndazta *E.* [12] [*saal. E; skyrari St.* [13] [rettann veg *E* [14] [heilagleik lifsins framm i fridi *E.* [15] *tilf. E.* [16] at *E.*

kvenna þrifliguz[1] ok friðvz [at aliti[2], treystir hann i vapnvm sinvm fornvm, at fyrir lostaskeytin mvni hann enn fa[3] sigrat endina. Þvi kveykir[4] hann vpp eins riks mannz hiarta til brennande astar við þessa gvðs þionostukonv. Oc skiotliga sem sva[5] bølvaðr lostasemdar gneisti hefir at flogit hans hiarta, rennr hann i moti ok samþyckir diofulsins brvggi, leitande stað ok tima, at sem fyrst megi hann ná nvnnvnnar viðrmøli. Oc sem þar finnaz, [knyrr hinn vngi maðr þa blezaðv sal með þvilicvm høtti, sem her fylgir[6]: „Heyrðv, min søtazta, segir hann. Ek hefir einn leyniligan lvt þer at segia, ok ef þv vill[7] þann gera eptir minvm vilia, þa mvntv [mer vera iafnan hin elskuligzta[8].“ Þessvm hans orðum svarar nvnnan sva[9]: „Ek vil gera þer kvnnict, [vngi maðr[2], at moðir drottins mins ok skapara er sva mikill minn trvnaðarmaðr, at [einginn lvt þann sem[10] ek verð vis, skal ek hana leyna. Þvi gør sva vel, ef þu hefir nøckut hvgsat leynilict henni til sømdar ok virðingar, [dyrðar ok pryðiligrar heiðranar[2], seg mer, ok skal ek giarna af þinni halfv [minni søtvztv frv[11] kvnnigt gera.“ Enn þvilikvm orðvm verpr hon i vind, þviat gvðlict sað ok diøfvllict eitr megv[12] eigi iafnfram [hafa eitt herbergi[13]. Þvi birtir hann vesall [með skyrvm orðvm, hvat bannsett hann hefir getit i sinv hvgskoti. Oc er mørin heyrir[14] hans orð sva miøk gagnstaðlig øllv rettinde, gleymir hon eigi sinni hogvøri ok frøgðarfvllri raðvende, [andsvarande hans orðvm[15] með einfølldu hiarta: „Meðr þvi, segir hon, at þv, [vngi maðr[2], hefir þvilika lvti talat[16], þa leita þer likari, þviat ek [fastnaði mic[17] einvm

[1] uænzt *E.* [2] [*mgl. E.* [3] sært ok *tilf. E.* [4] kueikir *E.* [5] sa *E.* [6] [talar ungi madr med þessum hætti *E.* [7] uillt *E.* [8] [vera mier hin elskuligazta *E.* [9] *tilf. E.* [10] [aunguann þann hlut er *E.* [11] [henni *E.* [12] ma *E.* [13] [uera *E.* [14] [huat hann hefir at hugsa. Ok er mærin heyrir, huat hann hefir at hugsa ok *E.* [15] [suarandi hans ordum aullum *E.* [16] at tala *E.* [17] [em faustnud *E.*

manni[1], drotni minvm Jesv Cristo, honvm heitande at þio
með hreinvm meydómi.“

Sem hon hefir sva talat at sinni, gengr hinn vngi ma
brott með hryggv hugskoti, [alla vega velltande ser i hv
hverri astvndan eða[2] list hann skal við koma, at fiand
vili enn hans andar skaði mętti fram ganga. Hvat þ
her fleira vm [at tala[3]. Þegar [hinn nøsta dag er h
ungi maðr til klaustrans aptr hverfandi[4], gvll ok gimst
[ok marga dyra gripi[3] með ser berandi, hvaðan af [m
lausa meyiarinnar æga mętti sem skiotaz blect[5] ve
Hann segir [sva enn at nyiv til meyiarinnar[6]: „Þ
þessir lvtir se miklir [ok margfalldir, segir hann, er
þenna pvnkt offrar ek þer[3], þa skaltv þat [vita vtan
semð[7], at miklv meiri lvti [ok agiętari mvntv[8] finn
þv hlyðnaz[9] minvm vilia.“ See her dasamlict stri
harðla mikinn bardaga, er þessi gvðs ambátt þolir
sealfri[1] ser. Sialfr fiandinn, [sa sem senniliga er
grimmazti[3] ovin skirlifissins, stangar ok stvrlar meyna
innan [með broddvm lostaseminnar[3]. Enn þessi vngi
knyr hana [ok knosar[3] fyrir vtan [með øllv megni as
ande, at þat fvllgerðiz, sem fiandinn var fyrir innan
andi[3]. Enn mør drottins verpr eigi ser a bak sinvm
vapnvm i þessvm bardaga[10], helldr rennr hon [i þe
þraut[3] til skiols ok skylingar [vanaligrar hvgganar, dy
fvlla gvðs mey ok moðvr litillatliga[11] fultings biðian
henni sinn iatnaðan[12] meydom [af nyiv[3] a hendi fel
[Enn fyrr sagðr vngr maðr lettir eigi af vpptekny
þo at hann skili sic at sinni ecki vinna[3].

Nv berr sva til [a nęckvrvm degi[13], sem hinn

[1] *mgl. E.* [2] [hugsandi med hverri *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [aa
dag eptir fer hann til klaustrans *E.* [5] [meyiarinnar hugr
sem skiotazt blektr *E.* [6] [þa enn til nunnunnar *E.* [7]
uist uita *E.* [8] [skaltu fyrir *E.* [9] hlydir *E.* [10] [uop
þessari þraut *E.* [11] [uanaligra hvggana, guds modu
[12] fyrirheitinn *E.* [13] [einn dag *E.*

maðr kemr enn til hennar bliðliga talande ok elskvliga biðiande. at hon skuli hans vilia samþyckia, striðir fiandinn svá fast[1] a meydominn, at hon er nv vmsiðir bvin til fallz, þviat sva logande ast vekr ovinrinn[2] vpp i hiarta meyiarinnar til vnga mannz, at andar aflit ok siðsemdar fyrirheitit þer nv eigi holldinv[3] moti staðit. Heitr hvn salug at gera sans vilia, ok sva [setia þa bøði samt rað til, at hon skal ganga vm miðnøtti[4] vt af klaustrinv til hans herbergia, [at þar megi þa i naðvm gera sinn vilia. See! Nv[5] sem nott er komin, ætlar hon at fylla þeira fyrirheit [vpp a sinn andar skaða[6], enn gleymir þvi fyrirheiti, sem hon iataði sealfvm gvði, þa er hon vigðiz [vndir kleðabvnat hreinlifiskvinna[6]. Oc er hon gengr fram milli mvra tveggia ok ætlar vt vm þær leyniligar dyrr klaustrsins[3], sem þar ero fyrir, serr hon, at dyrrnar opnaz þer enar sømv, [serr hon, at þar gengr[7] inn meyiaflockr mikill haleitliga bvinn. Hon grvnar i fyrstu, at [abbadis mvni nøckvra vissv haft hafa af hennar gerðvm ok mvni þar komin með systrvm sinvm[8]. Enn þessi grvnsemð eyðiz skiotliga [fyrir hvgsaða skynsemð, þviat meyiaflockr þessi ok einkanliga foringi þeira er storliga frabøriligr stett eða støðv þeira systranna, þviat i endverðu liði serr hon ganga eina friðuztu[9] frv með skinandi asionv. Þessar allar [saman snara hvatliga[10] inn vm portit rett i moti nvnnvnni. Er[11] mvrrinn þrøngr [ok fylkni allz[12] engi, þickir henni salvgri nv visa ván, at her rett verði hon [hændlut af[13] sinv tiltøki. Gengr hon þo nøckvra stvnd fram i moti þeim. Enn siþann[14] þør nalgaz, verðr hon sva ottaslegin, at hon þorir ecki annat enn vikr ser af veginvm vt at mvrinvm ok ætlar, at þær skvli ganga

[1] [nu sua aa *E.* [2] fiandinn *E.* [3] *mgl. E.* [4] [giora þau rad fyrir, at um nottina um midnætti skal hun ganga *E.* [5] [Ok *E.* [6] [*mgl. E.* [7] [ok gengr þar *E.* [8] [þar se abbadis ok hafi uisu af hennar giordum *E.* [9] [þuiat hun sier ganga eina *E.* [10] [ganga saman *E.* [11] *saal. E;* Enn *St.* [12] [enn fylsnin *E.* [13] [fundin ok haundlut i *E.* [14] er *E.*

fram hia henni. Nv sem þǫr koma nǫr, þar sem hon sten skialfandi við murinn, vikr sv blezut[1] drottning himins iarðar [vt at henni[2], ok talar til hennar þvilikvm orðvr „Hvert ætlar þv at ferðaz, systir?“ Enn fyrir skammfy þorir nunnan[3] øngv at svara. Vár frv sancta Maria tal [þa i annan[4] tima: „Eigi er þessi eilifr hialparvegr.“ eptir þessi orð hverfr sia syn.

Enn með gvðs vilia ok søllar gvðs moðvr Marie hver nvnnan aptr til sin skiliandi fullkomliga, at með þessv orðvm frialsaði gvðs moðir hennar sal af þessv[5] vraði, se standa i þeiri sømv bǫn, sem hon var optaz vøn at segia m goðfysi fyrir hennar alltari. Gengr nv þegar i stað aptr klaustrit ok fram fyrir alltari gvðs moðvr niðr krivpand með hiartaligvm tarum framfallandi skǫrrar iðranar, litilla liga biðiandi ok mikilliga akallandi, þar með likn ok la syndarinnar þiggiandi[6] fyrir hvnangligt[7] arnaðarorð moð miskvnnarinnar, hvat er hon aðlaðiz skiotliga með a goðfysinnar. Lifði siþan þessi nvnna allan tima sins alld vel ok staðfastliga i gvðs vǫgliti[8] ok heilagrar Marie drotn ingar, ok lavk sinvm lifdøgvm með sǫlvm enda ok for t lifanda gvðs, sa er með feðr ok heilǫgvm[9] anda lifir o rikir vtan enda.

71.

[Af salutationibus varrar frv.

Einn vaskr klerkr i Noregs konvngs riki segir af fi salutationibus varrar frv sancte Marie, hversv merkiliga o vegsamliga þǫr ero inn komnar i kristnina, ok setr þvilika prologvm frammi fyrir, sem her ma heyra[10].

Capitulum.

Sia iartein[11] dyrligrar ok lofsamligrar þar með eilifliga blezaðrar meyiar varrar frv sancte Marie, himinrikis drotn-

[1] blezada *E.* [2] [*mgl. E.* [3] hun *E.* [4] [*saal. E;* þannan *S* [5] saugdu *E.* [6] *mgl. E.* [7] nafn ok *tilf. E.* [8] lofi *E.* [9] helgun *E.* [10] [*mgl. her E.* [11] iarteign *E.*

ingar, sem ek syndvgr ǫtlar at skrifa, sa ek forðvm a bok Nicholai mvnks af Klvniacensis reglv. Nafn [1] þessarrar meyiar er hvnangfliotanda, þviat hon heitir Maria, mǫr ok moðir eilifliga verandi, af hveriv englvnvm gerðiz hinn mesti [2] fagnaðr, rettlatvm mønnvm ambvn, syndugvm mønnvm lękning miskvnnar. Nv með þvi at mer bar til sva vanrękiliga, sem verða kann optliga, at veralldlig fiolskyllda tekr brott fra þionostvmønnvm goðfysisgerðina, gleymði ek at taka letrlikt transkriptvm fyrr sagðrar iarteiknar [3]. Enn nv vm siðir varð ek til knvinn fyrir bǫn virðvligs herra [abotans af Lysa [4], þar með hans brǫðra ok eigi siðr margra goðfvsra leikmanna, at ek skyllda fyrr sagða iarteikn [5] i letr koma lata. Ok þott ek viti, at lof er vist eigi fagrt i mvnni syndvgra manna, man [6] ek til fara þessa verks, treystandi af arnaðarorði þessar sømv meyiar, sem sèr ok vppspretta er liknar ok miskvnnar, ok øllvm skenkir gœgliga dryck sinnar milldi, til lofs ok dyrðar gvðs moðvr ok til hialpar trvlyndra manna salvm skrifar ek hlvti fylgiandi alla, þa sem siþan ero heyrandi, minn frambvrð skiliandi [7]. Eigi se þeir fyrirlitandi, hialpsamliga vndirstøðv virþandi, letrs ok orða halldandi, vanmattvligan stil minnar vitzkv skiliandi, [helldr se þeir astsamliga letrit virþandi [8], af himinrikis drotningv þar ømbvn fyrir takandi [9].

Af cellarario.

I nøckvrv mvnklifi Klvniacensis reglv var einn mvnkr með brøðra samnaði [10] miøk goðfvss, elskandi almatkan gvð ok einkanliga hans sətvztv [11] moðvr blezaða Mariam drot-

[1] Reglunafn *E.* [2] sætazti *E.* [3] iarteignar *E.* [4] [Guido abota ok *E.* [5] iarteign *E.* [6] mun *E.* [7] helldr sem þeir letrid astsamliga lita *tilf. E.* [8] [astsamliga birtandi *E.* [9] Einn uaskr klerkr i Noregs konungs rike segir af .v. salutacionibus uorrar fru sancte Marie, huersu merkiliga ok oefasamliga þær ero inn komnar i kristnina, ok setr þuilikann prologum, sem nu matti heyra *tilf. her E.* [10] samlagi *E.* [11] mætuztu *E.*

ningv[1] allrar skepnv. Sagðr broðir hafði þa þionostv
geyma cellarivm, þat er vmsia ok forsia fyrir[2] bera þei
dagliga kosti, sem lifnaðr þarf til likams viðvǫris. Ge
reglan þeim broþvr nafn, [er þa syslo hefir[3], ok kalla
cellararivm[4]. Nv með þvi at þessi cellararivs[5] var mikl
fiolskylldvgari[6] enn aðrir einfalldir broðr i sogðv kla-str
matti hann eigi fvllkomit[7] faga it mesta reglunnar vandlǫt
helldr var hann þa optliga[8] vti eþa inni i nockvrri sysl
er aðrir mvnkar voro i svefni. Sva berr ok optliga ti
[með þvi at abyggian[9] talmar fyrir honvm bonahalldit
daga[10], þa er hann optliga a bǫnvm, sem broðr ero
svefni ok naðvm. Þat er eitt alltari volldugrar frv sanct
Marie, er hann venzt einkannliga[11] at biðiaz fyrir me
agiętri astvndan ok iðuligv astriki, þa somv drotningv
dagliga biðiandi, at hon virðiz fyrir sina somð ok virþin
honvm birtande, hvilict bǫnahalld hann se þat[12] hafand
ok með staðfesti dagliga fram flytiande, [sem henni[3] sǫta
heiðr[13] gerandi, enn honvm mesta hialp ok miskvnnar efn
tiandi, nv ok eilifliga veitande. Sem hann hefir opt hin
sama beðit, berr sva til eitt kvelld miok siðla, sem vti e
kompletorivm ok antiphona varrar frv, ollvm broðrvm ti
svefns gengnvm, at opt nefndr cellararivs[5] er fyrir greindv
gvðs moðvr alltari astsamliga heitr með somv goðfysisbæn
frammi liggiande, miskvnnar biðiande. Ok sem hann hefi
lengi beðiz fyrir, sigr a hann lettr þvngi[14]. Enn i þeim
sama hofga birtiz honvm hin sǫtazta mær Maria með sva
dyrðligri andlitzins fegrð ok skinande birti klǫðanna, sem
[með engis kyns orða frambvrði ma sem verðvct er þar a
segiande[15], þvilikvm orðvm til broðvrins talande, með mikl-
vm sǫtleik fram berande, sem her ma hverr er vill heyrandi:

[1] drottning *E.* [2] at *tilf. E.* [3] [*mgl. E.* [4] cellarium *E.* [5] cell-
arius *E.* [6] fiolskylldare *E.* [7] *mgl. E.* [8] a bǫnvm *tilf. her St.*
[9] [*saal. E;* at ahyggiar (!) *St.* [10] daginn *E.* [11] til *tilf. E.*
[12] halldandi ok *E.* [13] ok sæmd *tilf. E.* [14] haufge *E.*
[15] [eigi ma med ordum skyra *E.*

ynnar moðir, naløg at veita þat, sem þv
: með sønnvm goðvilia. Enn nv hvgsa
virðiliga [1], hverr háttr er minna skipana.
em [2] girniz hversdagliga mer at segia bøn
øgmðar ok virþingar, hefi sva vpp i fyrstv
artans litilløti [3]: Salvto te, [sancta Maria! [4]
mer með mikilli hiartans goðfysi .x. sinn-
Siþan sem [6] þat er vti, seg mer minn
agnificat, hvern er ek [þann tima [7] dikt-
inn søta svn drottin Jesvm Cristvm, ok
með Gloria patri lat fylgia antiphonam
angelvs ok siþan vers Angelus dei nvn-
fylgiandi bøn Deus qui de beate Marie.
tatione hvgleiðv [8] með goðfvsri vmhvgsan,
rð haleit með yfirvøttis miklan [9], þa er ek
helgan anda skiliandi eingetinn guðs son i
kviði hafandi, sva sem i salminvm birt-
ictandi. Fyrir þvi skaltv einkanliga elsk-
na minning halldandi, þviat þat er grvnd-
osta. Her nøst fall a knee i annan tima,
ð sama høtti sem fyrr [11] vtan nv salminn
i tribularer, ok antemnv Genvit puerpera
partum, bon Deus qui salutis eterne. I
salutatione af inztum hiartans mergivm
gloð [12] ek sa englana fagnandi ok Gloria
syngiandi, millvm minna handa halldandi,
ek føðandi ok fyrir eiginligv briosti ber-
i høtti fandi, mør ok moðir æ verandi.
hafa hreina samvizku i minning mina,
nar mins ok hreina til návngs þins. Sem
er lokit, fall a kne þriðia tima, segiande

[2] er *E.* [3] godfyse *E.* [4] [usque in finem *E.*
ð *St.* [6] *mgl. E.* [7] [*mgl. E.* [8] hugleidtu
E. [10] var *E.* [11] greinir *tilf. E.* [12] *tilf. E.*

allt með sama hǫtti ok [1] fyrr, utan nv salminn Retrib
antemnv Videntes stellam, vers Omnis de Saba, ora
Deus qui unigenitum. I þessi þriðiv salvtatione [hvgsa
einkannliga [2], hversv með litilli̧ti ok staðfesti mikilli [3] a
vegs konvngar hvgsvðv [4] rækſamliga þrenning sonar mi
astsamliga [5] eþa hversv þeir aðsyndv með offri sino fa
liga, þviat eigi fyrir dæðans hrezlv faheyriliga [5], er Herod
konvngr var þeim ognande, eigi fyrir erfiðis þvngann [6],
þeir voro a veginvm þolande, eigi [fyrri vppgefande [7] e
þeir voro [8] mic ok sveininn Jesvm finnande. Minn sǫti, ve
sva gerande, fyrr [10] pislarvǫtti takande, enn með nockvr
hǫtti þeiri trv brott verpande, [er þv vart syni minvm
skirninni heitande [11]. Her [með tigna þv mik ok son mi
hit fiorða sinn [12], segiande allt með sama hǫtti ok fy
vattande [13], vtan nv salminn In conuertendo deus, antem
Regina celi, vers Dignare me, oratio Protege domine fa
vlvm. I þessi fiorðv salutatione mvntv elskanliga [14] hv
leiðandi, hversv minn sǫtazti son eingetinn [15] þolandi harð
ok hørmvligan, sáran ok sytiligan erfiðis dauða, ok hver
ek pinslar sverði i gegnvm grafandi, sarligan harm ovir
anligs trega þaðan af takandi. Her nǫst [16] stigi vpp
þitt hiarta sa vpprisv fagnaðrinn, er ek fylldiz með ep
þvilika harma, at avǫxtr mins sǫtleika [17] se þer eilif fø
af hverivm avexti sva er skrifat in canticis: Bibi uinv
meum cum lacte meo. Ok til þess at þv sampinande m
neckut verande i fyrr greindvm [hørmvngar tregvm [18],
drepande ok oleyfðar kveikingar holldligra girnda deyðan
þǫr sem ero striðande a þinn likama eggiande, með þ
goðfvsliga vekiande, van styrkrar vpprisv elskande ep

[1] sem *E.* [2] [hugleid þu elskannliga *E.* [3] *saal. E;* mikilliga *S*
[4] hugleiddu *E.* [5] *mgl. E.* [6] þuingan *E.* [7] [upp gefandi fy
E. [8] *tilf. E.* [9] *saal. E;* var *St.* [10] fyrri *E.* [11] [*mgl.*
[12] [næst fall sa kne i fiorda tima *E.* [13] greinir *E.* [14] ei
kannliga *E.* [15] uar *E.* [16] med *E.* [17] kuidar ok sætleiks
[18] [trega *E.*

ir holldzins høtti syndina deyðir, enn
dans styrkt[2] ok staðfesti gvði lifir. Hit
allande allt með sama høtti ok[3] fyrr
salminn Ad te leuaui, antemna Ass-
her með vers, þav er dictvð ero af minvm
avde uirgo mater Cristi, vers Exaltata,
eatissimam. Siðan þat vers Virgo sancta
þessi fimtv salutatione skaltv hvgsa af
agnaði, er mitt hiarta a·ðladiz þann tima,
vmin af iarðriki ok skipvt yfir øll engla
heyrande fagrliga syngiande [þat sǫtazta[7]
nde, sem sva er segiande: Veni, dilecta
beris, þat þyðiz sva: Kom þv, min[8]
þv, eilifliga koronande. Her með hvg-
hversv gvð þinn son minn fyrir þic [vpp
a fyrsta morni vikvdags[10], at þv himn-
goða luti siande, þa sem gvð er fyrir
elskande með goðv halldande. Nv hverr
segir hversdagliga þessar salutationes,
fasemð, at þess skal ek eigi vera ominn-
l hafa mina nalǫgð a sinni da·ðastvnd.
kiǫrazti, les nv saman með þer þessi boð-
i hiarta þinv sva sem a bok, ok mvn ek
otande meðr miolk ok hvnangi.
ti sagða hverfr at syn heilvg himinrikis
llararivs[13] aptr horfinn [til sin[14], lofar
k hans sǫtvztu moðvr ok mey Mariam
tárvm fyrir þa miskvnn, er honvm [veittiz
k eptir bøn skiǫrliga[1] giørva vm langan
l dormitorivm, leggiandiz i sinni[18] sǫng

E. [3] sem *E.* [4] [.v. faugnudum *E.* [5] *tilf. E.*
[7] [þa sætuztu *E.* [8] elskulig *tilf. E.* [9] [til
ndi *E.* [10] uiku *E.* [11] ok *E.* [12] *saal. E;*
rettet; cellarius *St. og E.* [14] [*mgl. E.* [15] al-
diotandi *E.* [17] [hefir ueitz *E.* [18] sina *E.*

hvilld [1] hvilandiz. A nǫsta morgin [2] eptir, sem [primi
vt sagðr [3] ok aboti er með brǫðrvm [a capitvla, lykr [4]
nefndr cellararivs [vpp fyrir abota ok øllvm hans brǫðrvm
hvat himinrikis drotning hefir honvm birt [vm nottin
Ok [at fylldv capitulo [6] eptir reglvnnar formi, gengr ab
fram i kor [kirkivnnar með sinvm samnaði [7], mikilliga l
ande ok þackir fagrliga gerande [ok moðvr miskvnnarin
hatiðliga dyrkande [8], eiginligan hennar lofsavng hlioðan
þat er antempna Salve regina skiliande. Sem hon er
svngin, byriaz vpp festive varrar frv officivm [9] Salve san
parens, ok allir brǫðr hana syngiande ok dyrðarsaml
sæmande, [þat helgazta officivm [9] allt vt til enda leiðan

(*Capitulum*).

Nv hverr sem þetta tiðahalld elskar, hyggi at ga
gǫfliga, hversv þat er margfalldliga blezat. Ek mvn t
fa articvloss af morgvm, segir sa er þessa lvti hefir sna
af latinv til varrar moðvrtvngu. Þetta blezaða bǫnah
stendr saman með þeim lvtvm, er sealfr gvð i himin
hefir sett ok samit, sem Aue Maria, er engillinn bar fr
eptir sins drottins boðorði, ok þvi sem hin helgazta m
ok moðir, beztr maðr foddr fra karli ok cono, dictaði,
sem Magnificat. Her finnz ok englasavngrinn sealfr,
sem er Regina celi. Þviat þann tima sem agǫtr gvðs
Gregorivs pavi styrði fagrliga romverskri kristni, ok dr
hrið hrǫðilig með ognarligv myrkri striddi með gvðs dc
vpp a Romanos, ok herra pavinn byðr, at likneski vol
vgrar fru sancte Marie skal vt bera af hennar kirkiv, ste
a bak likneskivnni myrkrit, enn flyrr vndan asioninni n
birti ok solskini. Ok sem likneskian er borin, heyrir sig
aðr Gregorivs, at i loptinv er svngin Regina celi, let
alleluia, qvia qvem meruisti portare, alleluia, resurre

[1] *mgl. E.* [2] dag *E.* [3] [primatid er ut saugd *E.* [4] [i capitul
komnir seigir *E.* [5] [*mgl. E.* [6] [eptir capitula *E.* [7] [u
sinu collegio *E.* [8] [modur myskunnarinnar, fagrliga syngiandi
[9] [þa helguztu officinm halldandi *E.*

a. Sem her stendr, syngia englarnir eigi
s maðr Gregorius dictar við þegar i stað
ıvm var nauðsynligra enn englvnvm, Ora
s deum, alleluia.

(*Capitulum*).

ld hefir .iiii. salma Davíðs, er nøst standa
allri sømð ok heilagleiks virþing. Her
uirgo mater Cristi, er sealf drotningin
kylldi. Minnz þv ok þess, at sva mørg
ero i þessv bønahalldi, fylla drotningar-
i heimi, ok þvi verðr henni vm allan
a fagrliga þionat af þeim manni, er þetta
ðr staðfesti. Lat þer ok hvgkvømt vera,
fir i fim psalma vpphøfvm gera saman-
tanda drotningarinnar nafn Maria. Her
ir heiløg kristni gvðs allt annat antiph-
k orationes. Saluto te ok precor te er
z. Enn fyrir þa grein at eigi syniz ein-
sem þeim lvtvm se of ækit, þa heyri
r, at þeir skili, hversv drotningvnni er
ænahalldinv viðrqvømiligt, ok hversv bøn-
fir allt fram syndvgvm manni nauðsynlict.
þv a kne, ok stendr þv sva fyrst, at eigi
rðarinnar niðr með likamanvm, sva seg-
et cetera. Nv skvlvm ver a lita, hversv
mþyckir hneiging orðanna. Þat segir sva:
is drotning, heilog Maria, drotning allra
gla. Ek heilsar þic með þeiri sømv kveðiv,
ðengill heilsaði þic, Aue Maria. Oc lytr
litillæti við Mariu versit niðr at iorðinni.
frammfallinn bønina Precor te et cetera.
: Heyr þu, frv min, drotning heimsins,
þa gleði, er þv hafðir a þeiri nott, er þv
þinn søtazta son, hvern þv gazt án lik-
k bið þic fyrir þa hormvngarsvt, er þv

hafðir i hans pinv, ok fyrir þann fagnat, er þv aðlað hans vpprisv, at þv gleðir mik a minni daðastvnd hialpir mer i ollvm minvm þyngianvm, pinvm ok naðs ivm her ok i vvorðinni verolld. Amen. Se nv, br minn, hvat er þessv lofi sætara eða sannara? hvat er þ bønar fylling sølla ok at eilifv gleðiligra? hvat er þ bøn naðsynligra? hvat fant þv þer friðara eða æskili at œskia eða fegra at kiosa, enn sealf drotning himins iarðar se þer nálœg a þinni daðastvnd, verndandi þina ok mattvliga hlifande fyrir valldi allra vvina? Her er vgreindr allr hinn innri kraptr þessa blezaðs bœnahal ok svа ma vel ok viðrkvœmiliga kallaz sem mergr kiarni allz stormerkissins, þat er litilløti hiartans, hreinl lifsins, sœtleikr likamans, eilifð andarinnar. Þessar kraptanna greinir með mørgvm avexti blomgaðar finnr minn kiørazti, i fyrr sœgðvm fim salutationibus. Nv þessir lvtir til þess ritaðir, at þvi kostgœfiligarr leiti e kristins mannz goðfysi, hversu drotningarinnar dict er h anglict sett ok at drecka øllvm tilfysilict.

Enn þv, volldug gvðs moðir Maria, pryði meydoms moðir Kristz, mvsteri gvðs, drotning heimsins ok drotn himinrikis, vert þv mer, min sœtazta frv, verndarhlifing forstaða moti agang ok grimleik minna vvina, þyrma minni vesælð, miskvnnande minvm ømleik, hialpande mi sal, fyrir hit haleitazta nafn þins sœtazta sonar, fyrir yfirvœttis frvmtign, er þv hefir af almatkvm gvði vmfr alla himinrikis herra þvsvndfalldliga þegit. Þer se lof dyrð, heiðr ok sœmð, valld ok virðing, hin blezaða him rikis drotning, allra syndvgra manna ván ok vœnting eilif vppreising. Amen.[1]

[Her nøst skal nœckut af segia, hversv gvðs mo Maria var nalog at heyra, þat sem þessi hennar þionos maðr villdi hana biðia. Enn af cellarario er enn nœc segianda gvði til lofs ok dyrðar ok hans mœtvztv moð

[1] *Fra* 236[13] *mgl. E.*

ngar, þat fyrst at øll þessi drotningar
innvirðiliga varðveitti, meþan hann lifði[1].
Af leiðretting illvirkia.
nn tima, at mvnklifissins nauðsyn [ok
abotans vilia ok boði[2], at opt nefndr
f klæstranvm[3], þess eyrindis at [fylla
nøckvrn viðvøriskost [sinvm brøðrvm[5].
ni eptir reglvnnar formi[6] gerir hann
i goðfysi. Nv sem hann[7] kemr til þess
rindi byriar[8], dvelz hann þar vm nott-
vm myrgininn eptir, sem[9] svngnar ero
n sic aptr á veg [til munklifissins[4], ok
kynsemi ferr hann nv [aðra leið aptr,
fram farit[11]. Liggr þessi vegr yfir
verivm vti liggia [fim tigir ránsmanna[12],
þat vvitanda. Þessir menn lifðv við
at er þeir[4] drapv framfarande menn
graðvgir sem solltin dyr i mannligan

arivs gerir sinn veg fram a skoginn, hefir
lvtationes[13] með þeim høtti, sem drotn-
Ok skiotliga sea spellvirkiarnir, hvar
nlæsi mvnkr[14], fyrir þvi [at synir illzk-
an i einn stað moti drotni ok kristi[16]
endande, at þeir meinlætsan skiotande.

er enn nockut segianda, gudi til lofs ok dyrdar
modr til sæmdar ok virdingar. Þat fyst at
r bodord hellt hann ok uarduetti alla tima,
. Hier næst skal ok segia, huersu guds modir
at heyra þat, sem hennar þionustumadr uill
med bodi abota *E.* [3] klaustrinu *E.* [4] [*mgl.*
E. [6] [takandi *E.* [7] fram *tilf. E.* [8] *saal. E;*
. [10] einhueria *E.* [11] [annan veg aptr enn
[12] [l. manna *E.* [13] [cellerarius fer um
ann upp salutacionis tidir *E.* [14] *mgl. E.*
iarnir *E.* [16] kristni *E.*

Enn hvat gerði rettlatr i þenna pvnkt? Þat at sva s
hann serr ránsmennina saman koma[1] með ogn ok óg
biðr hann gvðs moðvr Mariam[3] með astsamligv hiarta,
øllvm þessvm ransmønnvm leai hon eilifliga blezvt þei
miskvnnar, at þeir snviz fra illv ok geri gott, Jesv Cr
þionande ok sealfri henni alla sina lifdaga. Siðan[4] h
hefir beðit þeim greindrar milldi ok miskvnnar, segir h
salvtationes drotningarinnar með oskelfðvm hvg, staðfastli
biðcande, þat sem hon vill skipa yfir[6] hans efni.

Enn er hann riðr fram hia spellvirkivnvm, verðr
siðr nøckvr grimmlig þeira atganga, at meðr þess vi
sem øll hefir vølldin [ser i[7] hnefa, lavpa þeir fram a veg
fyrir hann broþvrinn[3], krivpande litillatliga niðr a iørð
eptir spyriande miøk innvirðiliga, hver sv drotning veri, s
yfirvøttis føgr ok frið var með honvm i[9] førvneyti. H
broðirinn [vndrar þeira søgn[10], sva segiande: „Hvar f
tali þer sva, brøðr?“ Þeir svara sva: „Sem þv reiðt f
vm skoginn, segia þeir, sat hin dyrðligzta[11] frv i savðlin
halldande þic i kniám ser. Myklv var hon fegri ok frið
enn nøckvr megi þvilik verða á iarðriki. Hon tok .x. ro
fim hvitar ok fim ravðar, vt af þinvm mvnni, gerande þe
þeiri tifaldri[12] tølv hina agiętvztv koronv, hana setiande
a høfvt, kyssandi þic æ sem tiðaz þar með. Nv [bið
þic[13], at þv segir oss, [segia þeir[14], með hverivm h
þetta hefir orðit.“ Enn cellararivs verðr fegnari, enn
megi segia, skileande [vpp i sitt hiarta[14], at þessi hal
syn var eigi vorðin[15] likamliga, enn leysir sva or þ
spvrning, at alla þa birting gerir hann þeim vel[3] kvnn
[sem honvm virðiz vár frv sancta Maria forðvm a·ðsy
her með vattande, at a þessvm veg hafðe hann þetta

[1] komande *E.* [2] aga *E.* [3] *mgl. E.* [4] sem *tilf. E.* [6] stad
iliga *E.* [6] vm *E.* [7] [i sinu valldi ok *E.* [8] er *E.* [9] ferð
tilf. E. [10] [hugsar þeira ord *E.* [11] dyrdligazta *E.* [12]
falldri *E.* [13] [bidium uier þik med saunnu litillæti *E.* [14] [
E. [15] mannliga eda *tilf. E.*

Sem hann hefir sva sagt, vitiar heilagr
ligri miskvnn[1] spellvirkianna hiǫrtv, at
ir allir i senn sva segiande: „Nv vndir-
nnvirðiliga[1], at þessi drotning, sem oss
vg gvðs moðir mǫr Maria. Oc siðan
oss glœpafvllvm, þa skvlvm ver af letta
ngleǫtvm[3], henni þionande ok mikilliga
meðan ver erom lifande.“ Ok þegar
ott[4] af ser skokleðvnvm, gangande ber-
tranvm[5] allir með einv hiarta, eigi nv
a verka enn fyrr til [ráns ok rangleǫta[6],
ganga [nv þegar[1] vndir gvðs þionostv
ðorðvm lyðande [allt til daðadags halld-
versv mikilli fylgð [ok førvneyti[1] sa
an til mvnklifis, sem einn samt reið vt i
ǫði cellar(ari)vs hiartaliga fagnandi af sva
ri[1].

nikli flockr nalgaz klæstrann[7], þickiaz
vita, vm hver tiþindi her mvn[8] at tala,
a saga fram til abota, [at miklv er meiri
enn eptir nǫckvrvm vana[1]. Cellar-
a veg fram fyrir sina kvmpana, ok til
, herra abota til sin[9] heimtandi ok allan
a kallandi, þeim af sinni ferþ hit liosazta
t þessir fimm tigir manna ero til gvþs
ok spellvirkia lifnaði[10], bvnir sinvm
[hvat er[11] gerði með sino arnaðarorði
sva[13] framt, at þeir vilia nv giarna i
er abotans[14] samþycki. Enn allir
randi, almatkan gvþ lofandi, er sva
tandi[15], fyrir sinn helgan anda miskvnn

; segia *St.* [2] [aullu uoru ranglæti *E.* [4] *mgl. E.*
ranglætis *E.* [7] klaustrit *E.* [8] er *E.* [9] kallandi
rocinio *E.* [11] [þat sama *E.* [13] ok modir fru
ilf. E. [14] uile ok *tilf. E.* [15] *saal. E;* skipandi *St.*

veitandi. Ok sem aboti[1] hefir halldit tractatum af þ
efni með sinvm brøðrvm, staðfestiz þat með gvþs vilia
øllum [er þessvm klaustr liðukt[2] inn at ganga, hvers
goðmannliga neyta, [allir vpptakandi siþlętis bvnat,
siþan liosliga lifandi, allzvalldanda gvþi þionandi, ok h
blezvðv moður framarr elskandi, enn þessi litli frambu
see halldandi[3].

Andlat cellarario (!).

Nv [skal her[4] nøckut af þvi segia, hversv moðir
hęsta sannleiks fyldi þat fagrliga, sem hon het þessvm sir
þionostumanni cellarario, at hvn skylldi honvm nal
a sinni daðastundv. Nv þa tekr hann likamligan sivkd
af hverivm hann fram ferr i eilifan fagnat. Enn sva
hann er nalægr andlati, kemr sialf himinrikis drotning
hans blezut eilifliga, segiandi sętliga: „Kom þv, minn kers
er iafnan boðaði mer mina fagnaði, kom þu nv ok g
með mer i eilifvm fagnaði, kom þv, minn vnnasti, ok
eilifa gleði.“ Eptir þessi fagnaðarorð hefr broðirinn
hendr ok augv til himins, segiandi þat sama vers or Dau
saltara, sem drottinn varr Jesus Kristr saung siðazt fyrir
andlat a krossinvm helga: In manus tuas, domine, co
mendo spiritum meum[6]. Þetta þyðiz sva: Drottinn minn
þinar hendr fel ek anda minn. Þv, gvð drottinn sannle
leystir mik. Meðr þessvm orðvm gengr broþirinn brosa
af heiminum, aullum nærrverandis mønnvm þat auðsynar
at af himneskri hirð var vmfaðmandi hans blezaði andi, n
almatkvm gvði ok hans mętuztv[7] moðvr ok øllum h
helgvm mønnvm eilifliga rikiandi. Sa hinn sami drott
Jesus Cristr fyrir arnaðarorð haleitrar[8] moður sinnar l
oss sama veg til eilifs fagnaðar, er þessa luti erum lesar
þar með fram berandi ok eigi siðr heyrandi ok eptir b
gvðs moður i verki fyllandi, sinvm ælmvsvm oss þat veitar

[1] uaknar ok *tilf. E.* [2] [þeim er lidugt klaustrit *E.* [3] [*mgl.*
[4] [næst skal *E.* [5] vera *tilf. E.* [6] et cetera *tilf. E.* [7] sætu
E. [8] Marie *tilf. E.*

helgvm anda er[1] verandi, vendiliga rik-
verallda[2]. Amen.

B[3].

einum þeim er elskadi fru Mariam.

ar med brædra samnadi i nockuru munklifi
godfuss i guds lofi, elskandi almattigan
a hans modur Mariam. Sagdr brodir
at geyma þa luti, er brædr þurfu til
gefr reglan þersum brodur nafn af þersu
u med þui at þersi brodir var fiolskylldugr
brædr, ok þui matti hann æigi fága hit
dlifi. Hann var þa iafnan vti at annarri
kar voru i suefni. Sua bar til optliga,
ar fyrir honum bónahalldit aa daginn,
a á nattina. Þat var eitt alltari uirdu-
Marie, er hann vandiz iafnan at bidiaz
stundan, þa sômu drottning bidiandi, at
m, huert bænahalld hann megi þat hafa,
tan heidr ok sæmd, enn honum æuinliga
hefir opt hins sama bedit, berr sua til
m uti er kuelldsôngr ok antiphona varrar
til suefns gengnum, gengr cellarius fyrir
idiandi fyrir ser. Ok sem hann hefir
llr aa hann léttr hôfgi. Ok i þeim sama
æl Maria guds modir med mikilli andlitz
klæda birti, tzalmandi æigi at tala til
sætum ordum:
nar modir, nædæg at veita þer þat, er þu
enn nu hugsa þu um, áá huern hátt ek
mnadr, er girniz at segia mer þecka bæn,
fyrstu med knefalli Saluto te sancta
ía, sidan precor te domina allt ut. Her

[1] eterna secula *E.* [2] *Den samme Legende efter* 233 *Folio.*

med seg þu med mikilli godfysi .x. sinnum Ane Me
Sidan sem þat er vti, seg mer eiginliga psalm Magnif
huern er ek sealf dictada, þa er ek gat minn sætan
Jesum Cristum drottin varn. At honum endadum
Gloria patri lat fylgia antiphonam Missus est Ga
angelus, þar med versit Angelus domini nunciauit M
þar med fylgiandi bæn Deus qui de beate. Þersa fy
salutationem hugleid med godfysi, huersu min sál vard h
med yfirvættis miklan, þa er ek skilda mik hafa i meyli
kuidi fyrir helgan anda eingetinn guds son, sem bir
psalminum þeim er ek dictada. Þui skalt þu elska
kannliga litillæti i mina minning, at þat er grunduollr
mannkosta. Her næst fall aa kne i annan tima, ok
[allt sem[1] fyrr, utan nu psalminn Ad dominum dum t
larer med Gloria patri, antiphonam Genuit puerpera,
Post partum, bón Deus qui salutis. I þersi annarri sal
tione hugleid af uitzku ok innztum rotum hiartans, hu
gott mer mundi þickia, er ek sa englana[2] fagnandi ok G
in excelsis syngiandi, gud ok mann milli minna h
halldandi, huern er ek fædda aa minu briosti eiginligu
nyium hætti, uerandi bæði mær ok modir. Fyrir þui sk
hafua hreina samuitzku i mina minning til guds ok na
þins. Sem þersum tueimr er lokit, fall aa kne hit þ
sinn segiandi med sama hætti ok fyrr, utan psalminn Retr
seruo tuo, antiphonam Videntes, vers Omnis de Saba, o
Deus qui unigenitum. I þersi þridiu salutatione hu
med miklu litillæti, huersu austrvegs konungar hugleiddu
sannliga þrenning mins sonar, hueria er þeir audsyndu
sônnu offri, þuiat æigi hrædduz þeir dadann, er Her
konungr ognadi þeim, [æigi fyrir erfidi[3] i veginum,
gafu þeir upp fyrr, enn þeir fundu mik ok sueininn Je
Gor þu ok sua, minn sæti, tak fyrr pinslarvætti, enn
verpir i brott tru þinni, er þu tokt i skirninni. Her
tigna son minn ok mik med knefalli fiorda sinni, segi

[1] *rettet;* alltian *Cd.* [2] engilinn *Cd.* [3] [*to Gange i Codex.*

psalminn In conuertendo dominus, anti-
letare, vers Dignare me, oratio Protege
essi fiordu salutacione mattu hugleida,
son þoldi hórmuliga hart vid sinn daud-
var pinslar suerdi i gegnum lógd med
gum trega. Her med stigi vpp i þitt
gnadr, er ek fylldumz med eptir vpprisu
þilika harma, at aauðxtr mins sætleiks
Af slikum aauexti er sua skrifad in
Bibi uinum meum cum lacte meo.
sampiniz mer nockut i fyrr greindum
þa drep ok deyd vleyfdar kueikingar
nn vek vpp med þer godfysi ok styrk
g, at þu deydir syndina enn lifir fyrir
it .v.ta sinn med knefalli seg allt sem
Ad te leuaui, antiphonam Assumpta est
d er af minum fagnadum Gaude uirgo
altata est, oratio Deus qui beatissimam
sidan vers þetta Uirgo sancta suscipe
. I þersi .v.tu salutacione skaltu hugsa
m fagnadi, er mitt hiarta a∂ladiz þann
ppnumin af iardriki ok skipad yfir a∂ll
i fagnadar sa∂ng, er sua segir: Ueni de
aberis. Hugleid her med innuirduliga,
n son minn man þik upp reisa til eylifs
ikudags, at þu seair himneska hluti, þa
kandum sik. Nu huerr sem mer segir
uiti fyrir utan ef, at þers skal ek æigi
hann skal hafa mina nalægd aa sinni
, minn kiærazti, les saman med þer þessi
rifa þau i hiarta þinu sua sem a bok, ok
rd fliotandi med miolk ok hunang.
ti sagda huarf himinrikis drottning fra
cellarius aptr horfinn til sin lofadi [1] gud

almattkan med tárum fyrir ser ueitta miskunn i þersi s
Sidan gengr hann til dormitorium ok lagdiz nidr i s
sina. Nęsta morgin eptir, sem primi er utsagdr ok a
med brædrum kemr aa capitula, segir cellarius abota
allum brædrum, huat hin sæla himinrikiss drottning h
honum veitt um nattina. Sidan gengr aboti af capi
med sinum brædrum framm i chorinn kirkiunnar, lofandi
kallandi modur miskunnar, hatidliga syngiandi engilli
lofsông Salue regina. Sem hon er sungin, byriaz
hatidlig hennar messa Salue sancta parens, ok allir br
leiddu þat helgazta officium ut til enda.

En af cellario er enn mikit segianda til lofs ok dyr
gudi ok sælli Marie hans hinni mætuztu modur til sæm
Þat fyrst, at allt þat sem drottning baud hellt hann
innuirduliga þersu bænahalldi, medan hann lifdi. Her
skal nockut af segia, huersu guds modir uar honum nalæg
heyra hans bæn aa hana kallandi.

Sua bar til enn at munklifiss naudsyn ok nytse
brædra med abota orlofi, at cellarius fór ut af klaustr
þers eyrindis at fylla sitt officium, at sysla viduæris
brædrum. Ok at blezan tekinni eptir reglunnar formi, g
hann sinn veg med sannri goðfysi. Nu sem hann fra
kemr til þess stadar, sem hans erindi byriaz, duelz hann
um nátt. Enn snimma um morgininn, sem sagdar ero ti
hefir hann sik aptr aa veg. Enn hans leid liggr um e
skog storan, aa huerium uti liggia .l. ránsmanna, at þers
guds þeonostumanni vuitanda. Þersir menn lifdu med
eitt, er þeir ræntu vmfarandi menn.

Nu sem cellarius gengr framm aa skoginn, hefir h
vpp byriad salutaciones med þeim hætti, sem himinri
drottning kendi honum. Skiotliga sea spelluirkiarnir, h
þessi madr ferr, koma saman i stad ok benda boga si
at þeir skioti saklausan. Sem hann ser syni illzkun
samankomna med ogn ok aga, bidr hann med astsaml
hiarta guds modur Mariam, at allum þersum raansmonn

miskunnar, at þeir snuiz fra illzku ok geri
i Cristo ok sealfri henne alla sina lifsdaga.
þeim miskunnar bedit, segir hann vt
r fru vskelfdr i hiarta, bidandi þers er hon
s efni.
n kom framm hia spelluirkiunum, verdr
af þeim, helldr laupa þeir framm fyrir
ndi litillatliga nidr aa iordina, eptir spyriandi
su drottning væri sua fôgr, er med honum
frid. Hann brodirinn vndrar þersor ord
þeira: „Huar fyrir talit þer sua, brædr
ra: „Sem þu reitt framm i skoginn, sat
sa·dlinum miok dyrdlig, halldandi þik i
u var hon fegri ok fridari, en nockur megi
riki. Hon tok tuęr rosas ut af þinum
ar ok fimm raudar, gerandi þer af þessi
agiętuztu coronam, hana setiandi þer aa
þar med sem tidaz. Bidium ver þik med
þu segir oss, med huerium hætti vordit
is vard fegnari þeira sôgn, enn fra megi
sitt hiarta, at þersi haleita syn er æigi
nn leysir sua or þeira spurning, at alla
n þeim kunniga, sem honum virdiz vár
fa ok synt, her med uattandi at aa þeima
nne þetta lof offrat. Sem hann hefir sua
r andi med sua mikilli miskunn spelluirk-
ed tárum taka þeir allir idran, sua segiandi:
irduliga, at þersi drottning, sem oss birtiz,
modir Maria, ok sidan hon uirðiz at vitraz
skulum ver af lata varum rangindum,
ok hana dyrkandi alla tima, medan ver
r i stad verpa þeir i brott af ser klædunum
tir framm at klaustrinu allir med einu
innr þyrstir til godra luta ok guds uerka
ok ranginda, þat eitt nu greinandi at

ganga undir guds þeonostu ok hallda hans bodordum
enda æfi sinnar. Fagnar nu cellarius af psalmanna storlig
iartegnum.

Nu sem þersi mikli flockr nalgaz klaustrid, þick
seandi menn ægi vita, vm huer tidindi her man at tala, þ
kemr þersi saga skiott fyrir abota, at nu er miklu me
ferd at klaustrinu enn at vana. Cellarius hefir sik fram
aa veg til sinna kompana ok til munklifissins, ok hittir abo
ok alla brædr a capitula, segiandi þeim hit liosazta af sin
ferd, þar med at þersir .l. manna ero til guds snunir
latrocinio, bunir sinum lausnara vel at þiona[1] ok ha
modur fru sancte Marie sua framt, at þersir allir vilia
i klaustr ganga giarna, ef þers er kostr af herra abota
hans brædrum. Enn allir a heyrande menn þersa lute lo
almattigan gud, er sua skiot skiptir hiortum manna fyr
sinn helga anda. Ok sem abote hefir halldit taarum af þer
efne med sinum brædrum, stadfestist þat med guds uilia,
þersir allir menn ganga i klaustr takande sidan sidlæt
buning, þar gude þionande ok blezadre guds modur sælle Mari

Nu skal segia næst, huerso modir lausnarans fyll
þat fyrirheit, sem hon het þessum sinum þionostoman
cellario, at hon skyllde honum nalæg aa hans daudastund
Nu er hann tekr likamligann siukdom, af huerium er han
fram ferr i e(i)lifan fagnad. Ok sem hann (er) nalægr sin
andlate, kemr sialf himinrikis drottning til hans sætlig
segiande: „Kom þu, min kærazste, er iafnan bodadir me
mina fimm fagnade, kom þu ok gledz med mer i eilif
dyrd, kom þu, minn vnazte ok tak eilifa glede. Eptir þers
fagnadarord[2], hefr brodirinn upp hendr ok augu til himin
segiandi þat sama uers, sem várr drottinn Jesus Crist
sang sidarst fyrir sitt andlat aa krossinum helga: In manu
tuas, domine, commendo spiritum meum, redemisti me
domine deus ueritatis. Þetta þydiz sua: Drottinn minn,

[1] *Med dette Ord begynder en anden Haand i Codex.* [2] *Med dett*
Ord indtræder atter den oprindelige Haand.

anda minn, leystu mik, drottinn sannleiks.
um ferr brodir brosandi af heiminum.
um monnum var audsynt, at hans sala
af almattkum gudi ok hans sætu modur,
elgum monnum eylifliga rikiandi. Sa
ttinn Jesus Cristr fyrir árnadarord Marie
i oss sama veg til eylifs fagnadar, er
n lesandi edr heyrandi, eptir guds modur
di. Þat ueiti oss olmosum sinum Jesus
edr ok helgum anda er uendiligha rikiandi
la. Amen.

72.

brędrvm .ii. er predicvðv[1].

uðs þionostumenn voro i einhveriv riki,
icara lifnaði, mikit astriki til þess hafandi
ningar i kristninni. Til þess lagðu þeir
[2] ok męðu langra vega at predica at
um, þar sem þeir hugðu [mesta nauðsyn
þerr sva til einn tima, sem þeir standa i
ndi, at þeir koma fram i einn okvnnan
ok langan, at þeir uita[4] með øngv moti,
ngr a þa með akefð bęði solar hiti, þosti[6]
þeir ero baðir at þrotum komnir. Liðr
, [at komit er[7] at nott, enn skogrinn[8]
rr þeira setz þa niðr ok segiz [eigi lengra
r er[10] nøckuro hraustari, ok biðr hann[11]
egiandi at morkina mvni[12] bratt ryma,
ia klastr nøckvr[13]. Ok sem hann hefir
eggian broðvr sins ok gengit[14] skamt,

um E. [2] [optliga aa sik starfa *E.* [3] [mest
[4] uitu *E.* [5] [huar ute *E.* [6] þorsti *E.* [7] [ok
ginn *E.* [9] [eigi fa lengr *E.* [10] þa *tilf. E.*
mun *E.* [13] nockurt *E.* [14] nockut *tilf. E.*

legzt hann[1] niðr annan tima, vattandi sik með øngu m
tilfœran at bera lengr þvilikt erfiði með þorsta ok þu
briostsins, [huern veg[2] sem almattigr guð vill skipa [h
lifi[3]. Broðir hans biðr, at hann mvni enn a treysta. E
hinn[4] segiz þat eigi gera mega. Styrkari[5] broðir ta
þa: „Við erom komnir i vaða mikinn, segir hann, ef he
lyktazt ockat[7] lif sva leyniliga sem haskasamliga, at engi
kristinn maðr fai vissu af. Oc þvi biðivm við almatkan g
af øllv hiarta, a hans blezaða moðvr heitande frv sanct
Mariam, biðiande[8] at hon með valldi sinna verðleika arnan
ockr baða or þessvm lifshaska leiðande.“

Sem þeir hafa samþyckiliga [ok astsamliga, alvørvlig
ok elskanliga gvðs moðvr nafn akallat ok nøckvt lesit he
til sømdar, vikr brott[10] sa broðirinn, [sem sterkri[11] var,
eik nøckvrri miøk harri, lesandi sik vpp i treit með gvðs moð
fvlltingi, [sva at hann kemr allt i limar vpp[9]. Ok þeg
serr hann klavstr eitt harðla fagrt [standa skamt i brott, s
sem nes nøckvt gengr[12] fram i stavðvvatn. Var skogri
miok[13] alsottr fram at klavstranvm. Þvi snyrr hann o
aptr, segiandi [broður sinum[14] þessa feginsøgv, biðr ha
nv i gvðs [namni, at hann skvli[15] vpp standa ok styðiaz
herðar[16] ser, at þeir megi naa klavstrinv. [Ok sva fe
þegar broðir veit, at gistingarstaðr er nalægr, at ha
treystir a þvi kallmannligarr ok styðz aa agslir broþur sinum
Komaz þeir sva með gvðs fvlltingi fram at klavstranvm.
þegar sem brøðr verða visir þeira kvamv, veittiz þeim a
fagnaðr, sem þeir hafa þvrftv. [Ero þeir þegar albøttir, s
vist ok vin er bøði i nog[9].

Þar ero þeir vm nottina. Ok svá sem hringir til sóngs

[1] *tilf. E.* [2] [huernig *E.* [3] [leingd hans lifdaugum
[4] hann *E.* [5] Styrkvari *E.* [6] skal *tilf. E.* [7] ockar æfe ok
[8] hana *tilf. E.* [9] [*mgl. E.* [10] *mgl. E.* [11] [er styrkuari *E.* [12] [ska
i brottu, sua sem nes nockut gangi *E.* [13] naliga *E.* [14] [brodu
num *E.* [15] [nafne *E.* [16] hendr *E.* [17] [Þui stydz hann a herd
brodrnum *E.* [18] ottusaungs *E.*

annarr broðirinn: „Mið[1] skvlvm risa vpp,
ok hlioðliga[3], ok heyra, hversv røkiliga
eþa [huilikan eða hverso fagrligan salm-
þviat þessi lifnaðr er mer eigi kvnnigr.“
heyra saung vpphafinn. Gengr her eitt
hvarvmtveggia[5] kór, ok þo vndarliga a
depvlisti[6] nos et destruxisti nos, iratvs[7]
s es nobis. [Þenna tiðaflutning[8] vndra
iøk, þviat engan klaustralifnat vita þeir
gshatt hafa, ok einkanliga sizt[9] at syngia
abokinni. Ganga þeir siðan til sængr
va morgins, þar til er aboti ok brœðr hafa
verða matti[10]. Ero þeir a kapitula[11]
yriar sva sina røðv til þeira: „Ver siam
t þit erot siðlætismenn ok predicara lifnaðar,
t sa yckarr, [er vill[12], geri sermonem fyrir
Sa broðirinn, sem fremri var ok optarr
ic møddan af longvm veg [ok eigi nv vel
ar þionostu[10]. Aboti biðr hann gera ser-
nra. Þroðirinn segir, at i engvm stað skal
ita gvðs orð fram at bera, þegar hann skilr
þess beiða. Byriar hann siðan predicati-
rliga, greinande mest ok smasmvgligaz [af
. Ok sem hann hefir talat vm stvnd, gengr
or kapitulo[15], þvi nøst annarr ok hinn þriði,
ero vti vtan[16] aboti. Hvar fyrir broðirinn
nar orð sva til abotans[17] talande: „Þer
erande, baðvt mic til[18] ok naliga þyngdvt
ð fram at bera[19], enn nv erut þer sva
við yðra vndirmenn, at þeir hlaupa i brott

tilf. E. [3] leyniliga *E.* [4] [þuilika salmodiam [5] huorntueggia *E.* [6] repulisti *E.* [7] *saal. E;* þetta *E.* [9] *mgl. E.* [10] [*mgl. E.* [11] capitulum *E.* [12] segir *E.* [14] [de ruina angelorum *E.* [15] capi- voru uti nema aboti einn *E.* [17] segiandi ok lut mik *E.* [19] [framm bera *E.* [20] tyctanarlausir *E.*

ok vilia eigi heyra.“ Aboti svarar: „Annan veg er hatta
broðir, enn þv mvnt sætla. Ver ervm eigi menn, sem þ
syniz[1], helldr þeir semv andar, sem [fyrir litlu hefir
af talat[2]. Þvi vorvm ver her samanlesnir, at drotnin
himinrikis bauð oss vndir[3] sinv valldi at veita yckr
gisting, sakir þess at þit hetut a hana, ok alt þat viðvęri
sem þit hafit her hapt, er yckr heillt ok haskalavst i al
staði [með hennar ráði[6], þviat henni þionar aull skepn
skialfandi. Nv bið ek þik, at þv setir annan skilning optta
i þina predican[7] enn tala af varri hrapan, þviat hvern tim
sem þat greiniz i kristninni, ⁊kaz oss mikit várar pislir
heluiti.“ Eptir sva talat sprettr aboti vpp hart ok geng
wt. Er þa þvi likt sem omegin sigi aa[8] broðr [litla stvnd
Enn siþan sem þeir taka fvlla skynsemi, sia þeir sik stand
a sletri iorðu undir bervm himni. Lofa þeir almatkan gv
ok hans blezaða[9] moður, vattandi þessa faheyrða[5] iartei
ok yfirvęttis miskunn, hvar sem þeir komv[10].

73.

Jartegn hreðilig af likneski varrar frv.

Skamt i brott fra þeim herkastala, er kallaz Kastru
Padulfi[11], stendr eitt abotaklaustr, þat er Dolis heitir. I þei
klaustrakirkio stendr [likneskia sęllar[12] Marie drottninga
hon er grafin ok fagrliga gǫr af steini. A þann hatt
hon formervt, at hon sitr yfir einn stol ok hefir son sin
i kniam ser; hon er klędd einvm mǫtli ok hefir ei
somiligt men[13] a halsi. Likneskian stendr a einvm pila
gervvm af steini. Nv berr sva til einn dag, at nǫckur fate
kona gengr fram fyrir skriptina með sanri goðfysi, þess eyr
indis at biðia ser hialpar ok miskvnnar með litillǫti. En
tueir ribballdar standa frammi[14] i garþinvm, ok sia þei

[1] ætlid *E.* [2] [litlu hafi þier adr af sagt *E.* [3] i *E.* [4] ydr *E*
[5] *mgl. E.* [6] [*mgl. E.* [7] predicacionem *E.* [8] yfir *E.* [9] signud
E. [10] koma *E.* [11] *saal. E*; Fadulfi *St.* [12] [eitt likneski blez
adrar *E.* [13] sier *tilf. E.* [14] framm *E.*

likneskivna, ok gera[1] sem heimskvm
ckt, at þeir gabba goða menn i rettlętis-
a syndir sinar, er þeir mętti batna fyrir
avnganna[2]. Þessir veslu[3] menn gera
, at þeir brigðzla[4] konvnni enn hlęia
eð diefvligri istangan þrifr annarr þeira
ok snarar[5] fram a skriptina. Einn af
mr a handlegg sveinsins Jesv sva hart,
af ok fellr niðr til iarðar. Ok þegar i
liga hønd er af brotin, floar þegar bloð
va sem lifandis maðr hefði særðr[6] verit.
þamann, sem þetta gerði, kom sva skiot
ði, at i þeim sama stað, sem aðr stoð
ðr niðr. Enn sva sem hans kvmpan
a [hinn daða ok honvm nøckvra viðrhialp
[i stað[9] diefvlærr ok deyrr þegar annan
Ok er þessi hørmvngar tiþindi ero vm
n mikill[2] lyðr a nøsta degi frammi fyrir
ancte Marie, [sem ver fyrr af skrifuðvm
sia þa bloðrás stormerkiliga, sem niðr
vðs sonar sári. Ok er lyðrinn stendr
þeir allir, at [likneski varrar frv[11] tekr
vpp a halsinn sealfri ser ok rifr af ser
niðr vm briost, sva at bert syniz hørundit
ðsynande, hversv mikil[12] sman henni var
lezaða syni. Ok ek, er i fyrstu skrifaðe
m a-gvm bøði bloðit, þar sem niðr hafðe
andlegg sveinsins Jesv[8], þar með skriptina
ðr rifit[8]. Enn þeir menn, sem fyrr sa
r lvtir gerðvz[8], vatta þat með sannindvm,
rr[13] bæði ra-ðleit ok fagrliga prydd, blið

gl. E. [2] ueslvgu *E.* [4] brigzla *E.* [5] *saal. E;*
E; soðr *St.* [7] *tilf. E.* [8] [*mgl. E.* [9] [þegar
eptir þessi tidindi *E.* [11] [likneskian *E.* [12] mikla
E.

i viðbragði ok þeckilig i asionv, enn nv stendr hon æ si
[sva sem[1] bleik ok bloðlavs með hrygðarfvllv and
Blindir þar lysaz[2], halltir grǫðaz, likðrair[3] hreinsaz, allzk
sottir linaz, ok verða margar iartegnir til lofs ok dyr
drottni varvm Jesv Kristo ok hans blezaðri[4] moðvr, þ
er lifir ok rikir eilifliga, styrir ok stiornar vendiliga [per om
secula seculorum[1]. Amen.

74.

Item iartegn hrǫðilig af licneski varrar frv.

I hinni[5] miklo borg Constantinopolim a Girklandi[6]
kirkia guðs moþvr Marie, er af staðarmønnvm kallaz Kal
trata. I þeiri somu kirkiu er [likneski fyrr sagðrar mey
varrar frv[7], formervt með þeim hætti sem hon halldi s
elskvligzta svn ser i faðmi. Enn þat er hofutharmr fr
at bera, [sem til bar[8] a nockvrn tima, at einn gyþi
gvðs ovinr ok allz hins goða giorði sva mikla vhǫfv
oheyrðan gløp með diǫfuligri tilteyging, at hann setti digr
rytning[9] i barka sveininvm Jesv, [er myndaðr var i þe
sama stað i kniam moðvr sinnar[1]. Enn þegar i stað f
vt sva gnogliga blod af sarinv, sem lifandis[10] maðr he
vorþit fyrir averkvm[11]. Giordiz þetta stormerki til [l
ok sǫmðar Jesv Cristo, enn gyþingligri otrv til eilif
svivirþingar, [smanar ok hneykingar[1].

Heyri menn[12] með skynsemð, hinni sǫmv vantrv
brigzla ok kinnroða, enn lavsnara varvm ok hans sætv
moðvr til orv ok sǫmðar, pryði ok virðingar, [enn þri
atbvrð þo at miok hryggiligan, at gleði þrifalldrar t
staðfestiz i várvm hiortvm með þess sama miskvnn, s
einn er i þrenningv ok þrennr i einingv, hvart sem hel
þolvm ver hrygð eða gleði, bliðt eða striðt, farsǫlþir e
motgørðir[13].

[1] [*mgl. E.* [2] *saal. E;* leysaz *St.* [3] likþrair *E.* [4] blezudu
[5] *saal. E;* einni *St.* [6] Gricklandi *E.* [7] [likneskia vorrar
sancte Marie *E.* [8] [er giordizt *E.* [9] ryting *E.* [10] lifandi
[11] aauerkanum *E.* [12] enn *E.* [13] [um allder ueralldа. Amen

75 [1].

for svivirðvliga með likneski varrar frv.

i borg [i Miklagarði er sagt, at einn aðigr
gi ok marga goða gripi i sinv hvsi. Þar
varrar frv sancte Marie drotningar, þviat
yrkaði almatkan gvð, fastliga trvande at [3]
hans [søtazta moðir [5] mvndi honvm við
invm naðsynivm. Þat bar til einn dag,
sinvm fiarlvt i søgðv herbergi [6], at þar
einn. Oc sva sem hann sa likneski varrar
hvers likneski [7] þar veri, þviat hann sa,
aðr hafði þat [8] virðuliga sett. Hann svar-
t er likneskia Marie drotningar moþvr
bøði er drotning himins ok iarðar, enn
ði gvð ok maðr." Þegar sem gyðingrinn
e [10], rann hann fram [11] til likneskivnnar ok
hvsinv, ok for siþan til skalhvss ok kast-
re. Gyðingrinn settiz þar [11] vppi yfir,
hreina sins kviðar skatt [12], er vt geck af
lvt, ofan a likneskit, sargande þat með
ng, sialfvm ser þo til eilifrar fyrirdómingar
m til gløpligrar vmenzkv [13]. Þviat eptir
dz gerð helldr enn mannz [14] hvarf hann
t hann fannz alldri siðan. Þat hafa menn
dinn mvni [gyþinginn dregit hafa [15] með
Siþan forv kristnir menn at leita [likneskis
gvðs moðvr [16], ok fann einnhverr kristinn
vpp með goðfysi, skiotliga til vatz berande

. *43 S. 132.* [2] [Miklagardz uar einn audigr
rettet; a *St.*, aa *E.* [4] *saal. E;* drottin *St.*
ur *E.* [6] huse *E.* [7] likneskia *E.* [8] hana *E.*
drottningar *tilf. E.* [11] *mgl. E.* [12] saur *E.*
irding, sva sialfum sier giorandi þo til eilifrar
sem skiott birtizt *E.* [14] [þessa glæpsku *E.*
hann kuikan *E.* [16] [likneskiunnar *E.*

ok vandliga þvánde, [sem hann kvnni bezt[1]. Siþan hann hana með allri sœmð i[2] Mariv kirkiv, er stoð i borgi hvar hon er siðan af trvlyndvm mønnvm ok gvðs astvi [ok hans sœtvztv moðvr fagrliga[3] dyrkut. Þessi liknes sveitiz[4] optliga viðsmiervi, siðan [sagðr atbvrðr varð[1], verða þeir menn heilir sotta sinna, er af þvi viðsmi bergia at[5] veitanda herra varvm Jesv Kristo, þeim er ok rikir vm allar alldir. Amen.

Capitulum.

Nv hafa heyrz vm stvnd þriv hrygðarsamlig[5] ofi af likneskivm[6] blezaðrar himinrikis drotningar ok hen ynniligzta[7] sonar heimsins græðara, hver þo ero m dasamlig i sialfvm ser, vándvm mønnvm til viðværv [vþøgiligra[8] ok eigi skynsamligra meðferða, gvðligra ta ok hans heilagra manna[1], enn goðvm mønnvm til vppkve ingar[9] fvllkominnar astar við sinn lavsnara ok hans [milldv moðvr ok hina skiærvztv mey, dyrvztv drottning, ynnilig brvði[10], er sva miskvnnsamliga [sem liknsamliga, haleit ok dyrðarsamliga[1] snva fiandans þionostvmanna illvirki at þav verða gvðs astvinvm til taknsamligra[11] lækninga andar sem likama. Enn nv til vpptendranar gleði andlig eptir frasagnir hryggiligar skvlvm ver heyra gleðilig æfi af gvðs moþvr likneskivm[6], þav sem bęði skemta a ok likama.

76.

Af egipzkvm mvnk ok likneski varrar frv.

Sva berr til [a nøckvrvm[12] tima, at einn[5] egipt mvnkr for viða vm heilaga staðe, eptir þeima hætti s pilagrimar ero vanir, ok vm siðir ferr hann allt fram Siriam ok til þeirar borgar, er Damascvs heitir. Þessi

[1] [*mgl. E.* [2] til *E.* [3] [dasamliga *E.* [4] sucittizt *E.* [5] *mgl.* [6] likneskiu *E.* [7] inniligazta *E.* [8] orða *tilf. St., men Ordet udstrøget.* [9] uppkueikingar *E.* [10] [sætuztu modr *E.* [11] samligra *E.* [12] [einn *E.*

er Savlvs reið til forðvm, ok var af baki
gar með himneskri røddv, ok siðan vppreistr
m með gvðligri miskvnn [1]. Nv sem broðirinn
ni, er sva siðla vorðit, at hann ma eigi
inn ganga [ne herbergi taka [1], ok þvi leitar
gis [vtan borgar vm kvelldit [1]. Enn nøckvr
siðsðm, ok ottaðiz [2] gvð, tekr þenna mvnk
neð venivligvm goðvilia ok astriki, er hon
ðrvm [fatøkvm ok vtlendvm með gestrisni [1].
velz þar vm nottina, tala þar broðirinn ok
lvti sin i millum af [4] gvþs lofi ok goðvm
illvm annarra lvta talar hon sva hvsfrvin:
oðir minn, segir hon, at i myrgin [5] takir þv
inga [7] af minv godzi, sem ockr syniz skyn-
með þer [i Damaskvm [8]. Enn með þessvm
v kaupa mer likneskiv heilagrar gvþs moþvr
em þv vill, þa sem aðr er smiðvt, ef þer
vorðin, ella lat þv penta eptir þeim hætti,
vill kiosa mer til handa." Broþirinn [iatar
ok er myrginn kemr, tekr hann við fenv,
a hvsfrvina ok biðr hana gvþs þøck hafa [10]
Hann kemr i borgina ok slørr kaupi við einn
t i verð þessarra [11] penninga skal hann penta
frv með allri vandvirkt ok goðvilia.
ga daga liðna, sem broðirinn hefir dvalz [12] i
nvm eyrindvm, kemr hann til pictvrsins ok
smiðit vt, þviat nv er til reiðv. Oc [13] nv
n, sva fagrliga vorðin sem allir menn vndraz,
sealfr meistarinn vndrar sic [14] mest, hvi hann
v hagari a þetta enn nøckvt annat smiði [14].

sidsavm kona ottandis *E.* [3] tiedi *E.* [4] *saal. E;*
orgin *E.* [6] marga *E.* [7] *saal. E;* penga *St.*
[vill þetta *E.* [10] [bidr husfruna hafa guds þock
E. [12] dualizt *E.* [13] [smidisins, ok þat er til
E. [14] *mgl. E.*

Likneskian var pentvð a slettri tabvla[1] eptir siðveniv þe
þioðar. Nv meðr þvi at þessi likneskia var vorðin m
[meira agiętisverk[2] enn nøckvrr [maðr þøttiz þvilika
hafa fyrr[3], talar hann broþirinn sva i hiarta sinv, at
likneskia se vorðinn myklv betri gripr, enn þeim pennin
iafnbioðe, sem frvin kostaðe. Heðan[4] af verðr hann
hørmvliga tęldr ok svikinn af ovinsins fortølvm, at
fyrirman frvinnni at eiga [skriptina, ok dictar þat i si
hvgrenningvm[5], at þessa likneskiv skal hann með ser
enn senda [hvsfrvinni annat tveggia[6] penninga sva m
sem hann tok, ella þa likneskiv sem[7] eigi se betri [enn p
ingarnir[8]. Með þvilikvm hvgrenningvm ætlar hann v
borginni. Enn þess er eigi kostr, þviat hvert þat borgar
sem hann kemr at, er sterkliga[10] aptr strengt með
høtti, at honvm syndiz þar hvervetna slettr mvrr, sem
vissi hann, at hliðin vorv[11]. Enn þvi vitiaði hann ma
borgarhliða, at hann villdi giarna eigi þvrfa at gang
vm þat port, sem fyrr hafði hann inn gengit ok nøst
frvinnar herbergivm. Ok sa gerðiz þo endir a þessv
at øll ønnvr borgarhlið ero honvm bønnvt af gvþi ok
Mario vtan þat eitt, er hann villdi sizt, at honvm veri
Ok er hann serr þvilikar iarteinir ok yfirvęttis misk
almattigs gvðs, at [hans drottinn milldr[12] vill vikia ho
helldr fra sinv rangløti með syndvm stormerkivm ok mivk
helldr enn hirta hann snarpliga með fvllv rettløti, þ
aminning takandi með þackløti[13] hverfr hann aptr til se
sin ok iðraz hiartaliga sinnar agirni[14]. Gengr nv fram
portið ok til herbergia frvinnar[15] ok segir henni allt
sanna af sinvm ferðvm, berr nv fram likneskivna ok
miskvnnar. Hvsfrvin[16] tekr feginsamliga við likneski[17] va

[1] tabolu *E.* [2] [framar *E.* [3] [þottizt þvilika hafa sied *E.* [4] Hie
[5] [ok hugsar *E.* [6] [fruinne annat huort *E.* [7] at *E.* [8] [*mgl.*
[9] hlid *E.* [10] *mgl. E.* [11] hanfdu uerit *E.* [12] [milldr drottinn
[13] Her með *tilf. St. E.* [14] ogiptu *E.* [15] frvarinnar *E.* [16] Frvi
[17] likneskiu *E.*

lezaðrar meyiar ok moðvr Marie drotningar,
i ok dagliga þionaði, [mikilliga dyrkaði ok
moþvr miskvnnar ok milldi [1], með hiartaligvm
enn [gefr mvnkinvm blið orð ok biðr hann [2]
lan. Skilia þar siþan með vinattv, ok ferr
til sinna lvta.

sømðar ok virðingar allzvalldanda gvði ok
ioðvr blezaðri Marie drotningv er enn skrif-
f þessi likneskiv, sem stendr i frvinnar her-
oðirinn syslaði, at geraz skyllði i Damasko [1].
frvin stendr frammi fyrir skriptinni með
[ok goðfvsv hvgskoti [1], ser hon, at hin høgri
blasin a tabvlo [4] sva sem i bolv vøxt, ok
ørr [5] i fyrstv, at þat mvni vera af [lesti
dygð [6]. Enn þetta provaz siþan allt [5] øðrv
tit vex [á likneskinv [1], ok þar fram af flytr
smiør, þat er með gvðs miskvnn birtir blinda,
reinsar likþrá, grøðir hverskyns sivka menn.
agrliga vmbvit ok fest vndir eitt sømilict
ðsmiørit niðr drypr [1]. At heyrðvm þvilikvm
er allir, brøðr minir kiørvztv, at hin dyrðliga
rþi viðsmiørvi [7] sinnar astar [8] i vár hiørtv,
mvrðir æðlimz ver eilifliga at verða hennar
i oendanlict søti skipaz, i himneska dyrð
betra þroaz [1], hvar ver megim øðlaz at sea
ng heilagrar þrenningar, hverri er sømð ok
endiligar [9] veralldir. Amen.

77.

r grandaði eigi likneski varrar frv.

gt, at eitt mvnklifi með miclvm [mannfiolða
naðe hreins skirlifis [10] stendr a fialli þvi, er

bidr munkinn *E.* [3]herbergium *E.* [4] tabolunne *E.*
[odygd penturs*ins* *E.* [7] vidsmiore *E.* [8] *tilf. E.*
E. [10] [fiollda munka *E.*

Tvmba heitir, þar er Michials[1] kirkia hia mvnklifinv. I þvi mvsteri var likneski[2] varrar frv sancte Marie sømiliga með tre formervt a þann hátt, sem drottinn varr søti i kniam henni ok vęri dvkr [af silki breiddr yfir høfvð þeim[3]. I søgðvm stað komv opt [storar reiðarþrvmvr[4] ok elldingar, ok einn tima kom sva hryggiliga til efnis, at kirkivna lærst, sva at hon brann øll ok hvert þat herbergi, sem þar stoð nørri vmbergis[5]. Enn fyrr søgð likneskia[6] gvðs moðvr var heil ok oskaðdd[7], sva sem elldrinn hefði hana ottaz, [tynande allri sinni grimðarnattvrv sva framarliga[8], at engis[9] kyns [reykiar þefr eða elldzbrvna litr[10] hafði helldr snortið sagðan dvk enn sealfa likneskivna, slikt sama fotstallinn, er hon stoð á. [Lystv mvnkar þessi iartegn, ok[11] lofvðv allir gvð, er heyrðv[12]. Þat var viðrkvømilict ok vel trvanlict, sem birtiz i søgðv stortakni[13], at þessa heims elldr þyrði eigi at snerta þeirar likneskiv, sem bøði var hrein mør i hvg ok likama, flecklaus með øllvm greinvm af hverivm sem einvm brvna veralldligra girnda. Nv sem gvðs moðir sancta Maria verndandi[14] sina likneskiv, [sem ver søgðvm, af þeim elldzbrvna[15], gefr oss fvllkomliga[16] skilia, at ser þionande menn ma hon aðvelldliga frialsa af eilifvm elldi[17], þvi [sém iðvligaz verandi[18] i hennar þionosto standande, at hon se oss veitande, sem ver erom mest þvrfande, sem alla lvti fánde[19] af sinvm sætazta syni þiggiande, þeim er lifir ok rikir með feðr ok helgvm anda [vtan enda[20]. Amen.

78[21].

Af einvm klerk mioc galœsvm.

Nøckvrr klerkr var storliga heimskr ok gálaus[5], reikanligr i sinv meðferði[22], sa er allan [sinn alldr var með

[1] Michaelis *E.* [2] likneskia *E.* [3] [yfir haufut þeim breiddr sua sem af silke *E.* [4] [reidar storar *E.* [5] *mgl. E.* [6] hinnar dyrdliguztu *tilf. E.* [7] oskauddut *E.* [8] [sva framt *E.* [9] einskis *E.* [10] [reykr, þefr eda ellzbrunc *E.* [11] [*mgl. E.* [12] þessa iarteign *tilf. E.* [13] æuentyri *E.* [14] *saal. E*; verndaði *St.* [15] [af saugdum bruna *E.* [16] vel *E.* [17] bruna *E.* [18] [seum uier iduliga *E.* [19] er *E.* [20] [per omnia secula seculorum *E.* [21] *Jvf. ovenfor No. 6 S. 73.* [22] frammferdi ok medferd *E.*

nøckvra spekt halldande [1]. Enn þo at
vitmannliga [2] fram farande, [sem nv er
ann hvern dag einn þann lvt, er honvm
ði [þann tima, sem hann skylldi af heiminvm
at skilia [3]: sa var hans vani dagliga, þegar
ldr [vm morna [3], geck hann til kapellv
meyiar Marie, þar segiande eina anti-
sømu [drotning fagrliga dictaða [5], þar
rottinliga bøn Pater noster, [allan eptir
eik ok hlatri, svcki ok hegoma raðlausliga
antiphona, sem sagðr klerkr bar fram gvðs
rðar, [er vel kristninni, hver sva hlioðar [7]:
x, uirgo inmaculata, [gaude que gaudivm
sti, gaude que genuisti eterni luminis
mater, gaude sancta dei genitrix uirgo,
pta, te laudat omnis factura genitricem
quesumus perpetua interuentrix [8]. Hon
Fagnaðv, flecklavs mør gv[þs moðir, fagna
xt af englinvm, fagnaðv, er gazt eilifan
fagnaðv [moðir, fagnaðv [10] heilog gvðs
ein osnortin moðir, þic lofar øll skepna,
vm ver, at eilifliga ser þv fyrir oss bið-
ramferðarhøtti [12] helldr klerkrinn støðvct,

hann hefir sott tekit ok er kominn at
briostinv hinn løgzta lifsanda [3], flyckiaz
iøflar, girnandiz hans vtgengna sal, vøgð-
k til helvitis kvala hafande [með ser
c er þeir illzkvfvllir [13] sitia sløgliga [14] vm at

s nar meir óuitzku enn nockrs kyns spekt
omannliga *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [volldugrar frv *E.*
signir sik sidann gangandi heim til herbergis
li þann dag allann med leik ok hlatri, sucki
[hliodar sua *E.* [8] [et cetera *E.* [9] þydizt *E.*
St. [11] *saal. E;* þo *St.* [12] [þessari bøn *E.*
[14] *mgl. E.*

gripa klerksins anda[1] [þegar i stað, sem fyrst megv þ
honvm ná, gleðiandiz af þeiri glatan, sem þeir ǫtla hon
til at bera[2], snaraz skiotliga þeira feginleikr vpp i ske
ok verðvgan[3] hryggleik, þviat sealf [moðir miskvnnar,
er at skilia, haleitliga blezvð, fagrliga tignvt, skiǫrl
vegsǫmvt, eilifliga dyrkvt[4] gvðs moðir kemr til af anna
halfv, ohreina anda meðr rǫksemdar valldi brott rekan
sva [til orðz takande: „Þer omilldir[5], farit brott i st
segir hon, sva at eigi skvlvt þer þora at snerta þvilik
klerk eitt hit minnzta, vitande fyrir vist, at með øngv m
geriz [þessi maðr[7] yðvart ránfengi, þviat hversdagliga s
hann var i [veralldligv lifi[8], boðaði hann mer mina sǫtv
fagnaðe, ok þott hann veri veykr ok miǫk ǫmr[9] i s
framferði [fylgiande marga heimsins hegoma[2], kom h
hvern dag til þeirar kirkiv, er helgvt er minv nafni,
enn nǫckvt byriaði hann sitt venivlict[3] galeysi a þeim d
[þann stora fagnat boðande, er ek var engilsins orð
takande, sem sva er rettliga skiliande, at ek mvndi sial
gvðs son vera fæðande, ok hann mik hversdagliga á minnar
at með þessarri minni frǫgðarfvllri dyrð verandi skylldi
iafnan fagnandi, i millvm annarra lvta talandi ok fǫgr
bǫnarorðvm sva segiandi: Fagnaðv, heilvg moðir liossi
at ek iafnan mǫr verandi ǫðlaðiz þann at bera með obrv
nvm meydomi, sem eigi vill daða syndvgs mannz, hel
at hann leiðréttiz ok lifi[2]. Nv þa, segir drotningin, n
þvi at þessi klerkr sagði mitt lof, sva lengi sem hann l
i verǫlldinni[10], mic vegsamande ok minn sǫtazta son dyrkan
øðliz[11] hann senniliga fyrir þessa sina dygð, at af øllv y
miskvnnarlǫsv valldi ok yfirboði skal hann frials ok liðv
vera, sva at eigi megit þer hann eilifliga fyrirdǫma[12].
dragiz a brott, [sem ek bað i fyrstv[2], til þess at allir
ser hverir[2], sem mic ok minn sǫtazta son lofa ok vegsa

[1] saal *E.* [2] [*mgl. E.* [3] *mgl. E.* [4] [myskunnar modirin eilifl
blezut *E.* [5] [segiandi *E.* [6] þenna *E.* [7] [hann *E.* [8] [uerol
E. [9] aumligr *E.* [10] þessi verolld *E.* [11] audladizt *E.* [12] pina

liga [1] vndirstande, at ek er moðir miskvnnar,
noðir liossins. Fyrir hveria grein ek leyfir með
øckvrs kyns onaðir fremi þer illzkvfvllir vpp
sal, [sem þvilika vegsemdar þionostv veitti
agiøtazta syni [2]. Nv þa ef ek leyfði, at þer
ealfrøði við [klerksins sal, mvndvt þer hana [3]
døma [4]. Enn hverr mvndi mic siþan misk-
kalla, hverr heilagra [gvþs vina [2] mvndi siðan
harmi [eða andvarpi [2] syndvgra manna, ef
xvnnarinnar ma eða vill eigi frialsa [syndvgan
allanda ok dagliga lofanda [6], ok þarflavst veri
r menn iðraðiz af illgerðvnvm [7], ef eigi fengi
vsn [af syndvnvm [8], siþan þeir kalla til [sealfrar
r [9] sonar mins ok til min, er øðlaðiz at geta
xvnn, syndvgvm mønnvm til hialpar ok oend-
skvnnar.“

diøflarnir heyra þvilik yfirvøttis [5] orð með
ok ravksemþar styrk fram borin, þora þeir
az við lengr [moti blezaðrar gvþs moðvr boð-
ir hverfa þeir i brott miøk hegomligir, harmande
sytande, [heilagrar gvðs moðvr klerk siándi, þo
ptir latande ok liðvgan vpp gefandi [2].

79.

Af leiðretting eins spellvirkia.

giz enn, at a nøckvrvm skogi var einn spellvirki
rlavss fyrir allar greinir, sem fyrr er [11] lesit af
vm. Hann hefir skala ramgervan fvllan af rán-
inni hefir hann ok [5] hest vønan storliga, er hann
at skemtan sinni, enn [12] stvndvm til manndrapa.
ann hefir lengi legit i þvilikvm gløpvm, vitiar

liga *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [þenna klerk, mundi þier hann
læma *E.* [5] *mgl. E.* [6] [synduga menn til sin kallande ok
lofandi *E.* [7] syndunum *E.* [8] [syndanna *E.* [9] [myskunnar
eilifrar *E.* [11] var *E.* [12] eda *E.*

hans gvþlig miskvnn ok hrœrir til iðranar, sva at þeg stað er fyrir brotthvarf glopanna styrkliga raðit i hans hi iðraz ok yfirbœta, þar með talar hann sva i sinv hi leyniliga: „Heðan skal ek brottv verða ok riða hvatliga borgir ok bœi, kaptvn ok kastala, bioðandi hverivm m bot ok rettindi fyrir þav miklv rangindi, [er ek hefir omann lengi framit a þessvm skogi[1], at hverr taki sitt eigin h af minv valldi. Enn þat godz er eptir verðr[2], skal ek t gvþs moðvr sancte Marie, til þess at gera henni eina kap ok fa þar til einn kennimann, at dagliga segi hennar[4] mess Sem hann hefir þvilict hvgsat ok mart annat gott til sann iðranar, tekr hann sinn hest ok stigr a bak, riðande þe fram á veginn, sem gvð gerir rað fyrir.

Oc er fiandinn litr þetta [með sinni nattvrvligri margvi vndrar hann storliga miok, hvi sia maðr riðr fra þvi s hann er vanr, grvnar hann þegar, at nockvt mvni vr bva, þat sem honvm er eigi þock á. Oc sva sem h smasmvgliga[6] skoðar, skilr hann giorla af mannzins viðbra ok hrœringv tvngvnnar, at hann er iðrandi maðr i s hiarta [ok snvinn til gvðs fra sinni illzkv. Oc sem ha verðr viss hins sanna[5], eirir honvm[6] storilla, kallande ser sina kvmpana, [skiotliga til raðs taka, fella[7] vndir hon hestinn[8] sva hart, at hann hrytr af fram ok brytr sic hals. Þickiaz dioflar nv vel leikit[9] hafa, gripa saln þegar með [gemsi miklvm[11] ok ætla at draga hana til eil kvala. Enn [er þeir hafa skamt með hana farit, þa[12] mink holit, þviat þeim er motfor veitt, sva at engi er kostr fara lengra. Þar er[13] komin var frv sancta Maria, bioþa þeim staðar nema. Fiandr spyria, hvi[14] þat skvli. Dr ningin segir þa, at hon vill með øngv moti, at þeir

[1] [sem ek hefir framit *E.* [2] stendr *E.* [3] tæra *E.* [4] he *E.* [5] [*mgl. E.* [6] þat *tilf. E.* [7] [takandi skiott til ra fellandi *E.* [8] *tilf. E.* [9] negit *E.* [10] salina *E.* [11] [geysingi [12] [þeir hafa skamt með hann farit adr enn *E.* [13] þa *tilf.* [14] huat *E.*

ionostvmann. Fiandr segia þa: „Hversv
ostvmaðr vera, er alla sina lifdaga hefir
[1] odaðvm?“ Var frv sancta Maria vattar
nnigt vera, ok þvi byðr hon vndir hans
þat verðr at standa, hvart sem [ohreinvm
eða illa.
mit fyrir varn herra, standa diöflar allfast
na mann, segia hann alla gøtv sinvm
fa ok i þvi lyktat sina lifdaga. Var frv
a i moti ok segir ovini[4] með falsi fram
lyktaði a þeira fótsporvm [sina lifdaga[5],
nn i sinni þionostv gert hafa lifsins enda.
gðaz [okvnnigir við þessa søgn[6]. Drotn-
domaranvm, hvat þessi maðr hafði smiðat
iarta henni til sømdar, [ok var tekinn a
xvømðar[7]. Fiandr vilia [þessv ecki nafn
t ok ønga framqvemð hafa[8]. Drotningin
ilning hallda lata ok byðr vndir doms
Varr herra Jesus Kristr talar þa: „Meðr
r, at þv segir þenna mann lyktat hafa
rirøtlan þer þøgiligri, ok af annarri halfv
ok minir i moti, er þat minn vili, at
tekit ok higat borit, at[10] þat sealft giori[11]
vm askilnaði[12].“ Ok nv þegar er sva
em þat fram kemr fyrir varn herra Jesvm
nn þat vera vpp lokit, at allir megi sia
n hefir formerat i sinvm vilia. Sem þat
at i hiartans innrvm lvtvm var kapella
ðr fyrir alltari til messv bvinn. Eptir
erra) skyran orskvrð a þetta mal[14], at

ok med huerskyns *E.* [2] *mgl. E.* [3] [þeim *E.*
[sinu life *E.* [6] [vid okunnliga þessi saugu *E.*
ui ecki sinna *E.* [9] [sina lifdaga *E.* [10] [lukizt
saal. E; fyrir *St.* [12] ok misgreinum *tilf. E.*
St. [14] [orskurdar uor herra *E.*

maþrinn skal aptr hverfa ok lifna i likama, fyllande allt sem aðr hafði hann fyrir øtlat [i hvgskoti[1], gvðs mo til sømðar ok virðingar enn ser til eilifrar salvhialpar. V nv fiandr þoat nærigir af at [leggia sinv mali[2], þviat maðr lifnaði eptir gvðs dómi, [bøtandi hverivm sem einvm si mistekivr, sem fremzt var honvm mattvligt[1], fyllande fyrirheit vel ok goðmannliga, vorðinn[3] mikill siðløtism alla [lifsdaga eptirstandande[4], fyrir fagra iðran hvilld selv fándi, i eilifvm fagnaði [takande, með eilifri gleði niotar Sva vel sem nv var greint, fylgir sinvm malvm eilif blezvt ok einkannliga vegsômvt, fagrliga lofvt ok søt dyrkvt mør ok moðir ivngfrv sancta Maria vtan enda[5]

B[6].

Her seghr af spelluirkia einum.

Sua segiz at aa nockurum skogi var einn spellui hann hafði skála rammgôruan, fullan af ranfengi. Þar i hefir hann hest storliga uænan, er hann reid optliga at skem sinni, edr enn stundum til manndrápa. Ok sem hann h langan tima i legit þuilikum glæpum, uitiar hans gu miskunn ok rærir til idranar, sua at þegar i stad er huarf glæpanna[7] radit styrkliga i hans hiarta, þar med t hann sua ser i briosti leyniliga: „Hedan skal ek a brottu ve ok rida huatliga vm borgir ok bæi, kauptun ok kast biodandi huerium manni bót ok rettindi, sem ek hefir vm liga framit rangindi vid, medan ek hefir aa þersum sk uerit, at huerr taki sitt eigin i brott af minu ualldi. þat godz, sem eptir verdr, skal ek tæra guds modur Ma til þers at gera henne eina kapellu ok fá þar til kennim at dagliga segi henne messu. Sem hann hefir þuilikt hvg ok mart gott annat til idranar, tekr hann sinn hest ok s aa bak, ridandi þegar framm a ueginn, sem gud gorir rad fy

[1] [*mgl. E.* [2] [lata *E.* [3] *saal. E*; vorð *St.* [4] [lifdaga sidan [5] [utan enda. Amen. *E.* [6] *Det samme Jertegn efter C Arn-Magn. 233 Folio.* [7] er *tilf. Codex.*

ndinn litr þetta med sinni naturligri marg-
hui sia madr ridr fra þui, sem hann er
nn þegar, at nockut muni undir bua, þat
eigi þakk aa, ok sua sem hann skodar
r hann giorla af manzins yfirbragdi ok
r, at hann er idrandi i sinu hiarta ok
a illzku. Ok sem hann verdr uiss hins
n storilla, kallandi at ser sina kompána,
rada, fella hestinn vndir honum sua hart,
ok brytr sik aa háls. Nu þickiaz þeir
pa salina þegar med gali miklu, ok ætla
a kuala. Enn sem þeir hafa skamt farit,
at þeim er motferd veitt, sua at þeim er
lengra. Þar er þa komin var fru sancta
eim stadar at nema. Fiandr spyria, hui
ing segir, at hon vill med ôngu moti, at
nnar þeonostumann lengra. Fiandr svara
ersi þinn þionostumadr vera, er alla sina
it i stuldum ok ránum ok i huerskyns
fru sancta Maria vattar þat sinum syni
þui bydr hon þeim vndir hans dom ok
at verdr at standa, huart sem vhreinum
edr illa.
komit fyrir varn herra. Standa dioflar
kan vid þenna mann, segia hann alla gôtu
ylgt hafa, ok i þui lyktad hafa sina lif-
sancta Maria riss þa i moti, segir vuini
þersi madr lyktadi a þeira fotsporum
dr segir hon hann i sinni þeonostu hafa
Enn dioflar bregdaz vid vkunnliga.
fyrir domaranum, huat þersi madr hafdi
ta henni til sæmdar, ok var tekinn aa veg
xuęmdar. Fiandr uilia þersu ecki nafn
ta tomt ok enga frammkuęmd haft hafa.
gi þeira skilning standa, ok bydr undir

doms atkuædi sonar sins. Várr herra Jesus Kristr talar
„Medr þui, min sæta modir, at þu segir þenna mann lyk
hafa lifi sinu i godri fyrirætlan þer þægiligri, ok af ann
halfu þræta þinir vuinir ok (minir) i moti, er þat minn vil
manzins hiarta se higat borit, at þat sealft gori visan vt
æa ydrum aaskilnadi. Ok nu þegar er sua gort. Enn
sem hiartat framm kemr fyrir varn herra Jesum Krist
bydr hann þat vera upp lokit, at allir megi sea, hui
gerd hann hafdi format i sinum uilia. Sem þat var g
saa allir, at i hiartans inztum lutum er kapella smidat,
þar kennimadr fyrir alltari buinn til messu. Eptir þ
setr várr drottinn skyran orskurd aa þetta mal, at madr
skal huerfa aptr til lifs i likama, fyllandi þat allt er
hafdi hann ætlat i hugskoti guds modur til sæmdar enn
til eylifrar saluhialpar. Vrdu nu fiandr þo at naudgir vær
at leggia sinu mali, þuiat madrinn lifnadi eptir guds do
bætandi huerium sem einum sinar tiltekiur, sem honum
mattuligt, fyllandi allt sitt heit val ok godmannligha, vord
mikill sidlætismadr alla eptirstandandi lifsdaga, takandi sic
fyrir fagra yfirbot ok idran huilld ok sælu eylifra fagna
Sua sem nu er greint, fylgir sinum malum sancta Ma

80.

Var frv hialpaði mønnvm i lifshaska.

I þeim ştað er Rothomador heitir stendr ein ag
kirkia volldvgrar frv sancte Marie, sv er af allzvalldar
gvþi ok hans sotvztv moðvr er sva [miok elskuð [1], at
verða otelianlig [2] takn ok storar iarteinir, hvat siþarr m
birtaz sannliga [3] satt vera.

Sva berr til eitthvert sinn, at capitvlabroðir [4] er
staðnvm vt sendr fyrir kirkivnnar nauðsyn, at hann afli he
nøckvrs [5] til gagns, vin eða aðra lvti, þa sem hann kann
fyrir ølmvsvgøði goðfvsra manna. Nv sem [6] hann er bvi

[1] [uegsomut *E.* [2] otaululig *E.* [3] *mgl. E.* [4] nockur capellubro
E. [5] nockut *E.* [6] hier er komit at *tilf. E.*

nn þionostvmaðr með honvm, þar til er [þeir
tað, er Lvgðvnvm heitir. [Sa staðr stendr
[2]. Þar dvelz hann nockvra hrið, ok fǫr
t ok mikinn [vins ok annarra lvta[2]. Enn
, at þeir vilia [til gvðs kirkiv sinni ferð aptr
r með allt sitt goz af Lvgðvnvm[3] ok fara
nnar Rodanvm. Hon er eitt stort [vatnfall,
at siðr fiorðr kallaz sakir mikils breiðleika[4].
án skipi megv þeir með engv moti flytiaz
vatn[5], taka þeir ser einn bat til yfirferðar,
lvtvm hann hlaðandi[2], baðir samt þar a
an fra landi latandi [vt a ána roandi[2]. Enn
o komnir fram a meginstraum arinnar, lystr
ðri með hvassazta stormi, [hvaðan af vpp
ylgivr ok oflvgar tveim megvm hia batzins
sem þǫr[6] boða skiota tapan þeim litla
ønnvm ok ollv þvi goðzi, sem innan borðz
visa glatan. Nv sem þeir ero [komnir i
skelfiz þeira hvgr harðla miok, þviat með
ealfs sins øflvm[2] fa þeir batinvm styrt [eða
bylgnaganginvm. Oc með þvi at þeir [eiga
kt[10] enga ván mannligs fvltings, leita þeir
stz, sem nogt er fyrir, kallandi með allri
i á moþvr miskvnnar, [þat er at skilia[2] frv
drotning himins ok iarðar, mikilliga[11] bið-
rðiz [fyrir sina milldi ok miskvnn i þessarri
im at hialpa), sva framt at þeir leysiz heilir
, sem hon átti þar innan borðz, or[12] søgðum

eir hafa mørgvm orðvm ok goðfvsu hiarta

[2] [*mgl. E.* [3] [aptr ferdazt *E.* [4] [uatnzfall *E.*
k þar *tilf. St.* [6] [ok storum bylgium þeim sem *E.*
unnum ok aullu godzi *E.* [8] [i þuilikum haska
E. [10] [eru nu i þenna punkt eigandi *E.* [11] þack-
E. [12] [med sinne myskunn ockr ath hialpa i *E.*

ser hialpar beðit, heyrir skiotliga þeira sakall sv milldazta drotning, veitandi þurfundvm sitt blezaða fulting, með þeim hætti at sva framt sem þeir þickiaz [i haskanum [1] fyrir allar greinir vppgefnir, [ætlandi at þa i stað mvndi briota skipit eða hvelfa vndir þeim [1], springa vatzins bylgivr sva hart vpp hia borðvnvm, at þaðan af verðr harðla [2] mikill brestr, ok i þvi snarar skipit niðr i [diúp árinnar [3] með øllvm sinvm farmi ok sva rettv stafnhalldi, at [engin mannligr klokleiki matti þann veg styðia sinn farskost, sva langt i diupinu rennanda sem fiøgvr steinkarst til iafnanda [4], engan vind ne nøckurn [5] okyrleik a ser takanda. Enn þat er her skiotaz af at segia, at fyrir háleita gvðs moðvr verðleika rennir [6] þat sama skip vpp or ánni með øllvm sinvm farmi, ok er þa at landi komit i gott løgi, [mønnvm ok øllvm øðrvm lutum, þeim sem innan borðz vorv, i alla staði heilvm ok oskarddvm, sva at eigi nøckut minnzta var or þeim stað vikit, sem þa var þat, er þeir hloðv skipit [7]. Her með vorv allir lvtir þvrrir, [ok eigi siðr skinnkløði, er skiparar stoðv i [1]. Eptir þat ganga þeir af skipi ok gera margfalldar þackir [8] gvði ok hans sætvztv moðvr fyrir þa miskvnn, er þeim veittiz [9], skiotliga heim farandi [til Rothomador komandi [1], þessa iartein øllvm segiandi, þeim sem hana uilldu vera heyrandi [ok i minni festandi, siþan með athvga halldandi, án enda geymandi [1].

81.

Var frv hialpaði mønnvm i lifshaska.

Sa sami gvð, sem oboðanlig birti er heilagra [ok lofligr vpphefiari skriðnandi manna [1], gørði fyrir verðleika varrar frv sinnar sætvztv moðvr þa faheyrðv iartein, sem þessv

[1] [*mgl. E.* [2] *saal. E; sva St.* [3] [diupit *E.* [4] [eingi mannligr klokleikr matti þui styra, sua langt i diupinu rennanda sem flogur steinkaust *E.* [5] nockrs kyns *E.* [6] rennr *E.* [7] [med heilu ok oskauddu, sua at eigi nockut hit minzta var nockuru tapat *E.* [8] almattkum *tilf. E.* [9] var veitt *E.*

bera[1]. Sva bar til a nøckvrvm tima, at
Rannundus at nafni for með sinvm kvmpanum
Þeir ætla at gera sinn veg fram til þess
Persolanus heitir, þviat sa sami staðr átti[2]
þeir høfðv innan borðz. Var þat [hlaðit
Nv sem þeir [koma i miðian sio[4], gerir at
ðs orlofi[5] hrið sva styrka [boði af myrkri
ðri vindzins[5], at eptir nattvrligvm hætti var
lifs. Þvi kalla þeir allir senn [vpp i loptit
ysti[5], at vølldvg drotning frv sancta Maria
[skvli þeim við hialpa með sinv arnaðarorði
sv sama drotning heyrir [(bønir) nærstaddra,
nan vøn[7], enn vill þo þessarra manna viðr-
n hætti geraz lata, ok þat stendr, at sv sem
moðir, enn engi ønnvr [hvarki fyrr ne siþarr[5],
a þvi sem [allir aðrir[8].
tliga[9] sem þeir hafa heitit, [kefr sva skipit
vm aføllvm, at með øngvm hætti fa þeir vpp
skipit[10] vndir fotvm þeim i kolblan sio
ganvm[5] allt til grvnna. Enn er þeir salugir
þrifr hverr til annars i nattvrvligri hrezlv
helldr hverr þeira øðrvm, [at eigi skilr með
anginum, helldr þeim sva sem i miðivm
alldri snyrr [þeira likðmvm, iafnan horfir
, enn fætr niðr[11]. Þeir hallda at ser øllvm
iat sior var langt vpp yfir høfvt þeim[5].
sancta Maria sva til, at [þessi punktr var
an þeir mattu þola i kafi. Oc með þvi at
mør [ok loflig[5] fyrir alla luti, kippir hon
þvi sama skipi, sem aðr hafði niðr sockit,

segia *E.* [2] þann *tilf. E.* [3] [skip hladit af hueiti
miðiu hafe *E.* [5] [*mgl. E.* [6] [skylldi þeim hialpa
bænir *E.* [8] [allar adrar *E.* [9] *mgl. E.* [10] nidr
eim, þuiat iafnann horfa fætr þeira nidr, enn haufut
þat næri eigi leingr *E.*

ok løtr þat vpp koma [rétt vndir fotvm þeim mønnvm, se fyrir ofan standa allir saman i miðivm siónvm. Siþan lyp hon vpp með sinvm sterkazta handlegg, sua at skipit flotn vpp fvllkomliga með øllvm sinvm þvnga. Ero menn al ur kafi[1], enn farskostr[2] eptir likindvm [fullr af vatni marir nv þann veg vppi, at [menn megv ecki[4] gera, hvar roa ne styra. Þvi geriz sævn siovar stiarna ivngfrv[5] sanc Maria þeira styrimaðr, leiðandi þeira far i[6] miklum kyrle til bliðrar hafnar.

Ok fyrr enn skiparar tokv høfn, gengr [a þa[1] af siov valkinv sva mikill kvldi, at þeir vrðv stirðir sem stock ok megv hvergi hrǫraz til nøckvrrar nytsemðar. Þvi kal þeir til varrar frv þegar i annat sinn, at hon skvli vern þa. Ok hvn heyrir enn sem fyrr þeira bænir, [ok aðl þat af sævnvm gvþi sinvm blezaða syni[1], at þessir ves menn [stirðir sem tre af frostinv[1] verða aa einv avgabrag sva heitir af elldi heilags[7] anda, sem enginn iarðligr baks eða vermi matti þeim iafnfliotvirkr[8] vera i verolldo, þ með nv þegar sva [sterkir ok endrbęttir[9] sem alldri hef þeir valk eða vandręði þolat. Enn hvat er ætlanda, hvilik þackir [þessir menn mvndo[10] gera sælli Marie guðs moþ fyrir sva stora velgerninga ser veitta. Ok ver, er heyrum þvilika luti, skulvm lofa almatkan guð, er alla l veitir aan dvæl sinni kięruztv moþvr, þat sem hon vill han biðia. Sv sama drotning, sem [þessa menn[11] hialpaði siovardivpi, dragi oss syndvga [af brottvm bylgivm veralldli vaða, hefiandi várt hvgar skip af marabotnvm lastanna, vár ægo seai fagnaðarlios ok birti eilifra fagnaða, hvar lifir ok rikir konvngr konvnga ok drottinn drottna all verallda, lofaðr ok vpphafiðr vm eilifar veralldir[12]. Ame

[1] [*mgl. E.* [2] farkostr *E.* [3] [er allr uotr *E.* [4] [lidsmenn meg nu ecki at *E.* [5] var frv *E.* [6] med *E.* [7] hins helga *E.* [8] iaf fliotr *E.* [9] [styrkir *E.* [10] [þeir mundi *E.* [11] [þessum monnu *E.* [12] [fra ueralldligum uoda til eilifrar dyrdar, huar er lifir rikir drottinn allra ueralda per omnia secula seculorum *E.*

82.

sti Heremannvm af iarþar svelging.

kom[1] hrøðilig ógn yfir avstraalfv heims-
tvm ok reiðarþrymvm[2], sva at margar
bøir eyddvz[4] ok hrøpvðv niðr. Sva
ld vndarlikt, at iorþin sprak i svndr af
leypandi sva mennina [kvika þvsvndvm[6]
lv herbergin, latandi sva lifit. I [þessv
n maðr, sa er Heremannvs het, millvm
ættaðr af þeiri borg er Vienna heitir,
aðr i Anntiochia, enn var staddr þenna
, er Cusacivm heitir ok til heyrir pat-
Antiochia. Þessi Heremannvs var a
rþs postola Petri et Pavli staddr i Petrs
vm Cvssacio[7]. Þar var inni eigi minnr
nna. Oc er minzt varir, springr[8] iørðin
gri hrøring, framarr enn fra megi segia,
n alla [þegar i stað[10] með sva hørðum
ar vndanferðin. Enn i stað sem Here-
inn, tekr hann skiott til raða[11], heitandi
Mariam til Rothomador. Er þat[3] allt
efir solgit hann vpp vm axlir ok hann
[þa skamt at biða, aðr miskvnnar moþ-
ok lętr með engv moti ganga lengra,
nninvm þegar i stað vpp or halldsemi iarð-
k alheilvm fyrir vtan alla þyngian[12].
ðr dregnir, [nema þessi einn forðaðiz, er
rina kallaði i sinni þrøngvingv. Ok fyrir

r *E.* [2] [elldingum ok reidum *E.* [3] *mgl. E.*
St. [5] landskialptunum *E.* [6] [þushundrudum
haska uard einn madr millum annara otaul-
Heremanus ath nafne aa hatidardeigi sælla
ri et Pauli staddr i Petrs kirkiu *E.* [8] gin *E.*
ngl. E. [11] rads *E.* [12] [honum þa skotid upp
utan alla þyngan *E.*

þa grein forðaðiz hann diupan pytt iarðarinnar, er ha
kraup til lifæðarinnar, fram rennande af brvnni giǫzkvnn
með gnogleik milldinnar [1].

Her mvnvm ver vpp gefa at segia iarteinir af gv
moþvr kirkiv i Rothomador, enn taka annat efni seal
henni til sǫmdar ok syni hennar, aðr lykti þessv mali.

83.

Ein hvsfrv vandlętti vm bonda sinn.

Navckvrr agǫtr [2] riddari var i einshveriu konvngsril
vænn maðr ok vel menntr a allar [3] veralldligar listir, vn
at alldri ok ogeyminn i sinv framferði. Hann var kvænd
ok átti goða hvsfrv [af goðv kyni tiltekna [5]. Oc þo [6]
eins ambvnaði hann þat eigi sva vel sem hǫfði, þviat ha
elskaði miklu kiærligarr aðra konv vndir niðri með fvl
gerð [i alla staði [7]. Sv goða riddarans hvsfrv var vel kristi
elskaði [8] gvð ok hans blezaða moþvr, her með geymir h
bonda sinvm sanna dygð, þo at hann geri øðrvvissi [9]. H
hefir til hans mikla ast, hvar fyrir henni gerizt miok sá
þegar i fyrstv sem hana grvnar, at hann elski aðra kon
Enn þat strið [ok angist [5] akaz sva miok fyrir [10] henn
briosti, sem hon hefir af [þeima lut meiri sannindi, þviat
øllvm greinvm skilr hon sik minni hafa riddarans alvø
enn var forðum, þar til er hvn ma eigi við dylias. Er hen
þa mikil skapraun i þess hattar meðferði, enn berr þo v
i kvensligvm veykleika sva mikla meingørð ser veitta [1
Þvi ferr hon at i fyrstv, sem bezt samði bøði fyrir gvþi o
mønnvm, biðiandi leyniliga þa sømv konv, sem hon ve
[of framt elska sinn eiginbonda [12], at hon af leggi fra
leiðiss sva at gera, segiz henni vilia allt vmliðit fyrirlat

[1] [utan þessi einn, er aa myskunnar modrina treysti *E.* [2] *mgl.*
[3] *tilf. E.* [4] kuæntr *E.* [5] [*mgl. E.* [6] allt *tilf. E.* [7] [*saal.*
vndir niðri *St.* [8] elskandi *E.* [9] audruuiss *E.* [10] i *E.* [11] [þessu
hlut, þuiat hun skilr sik hafa minni riddarans aluoru enn fy
E. [12] [at framt elskar hennar bonda *E.*

ðan ifra sitt rað til betranar[1] snva. Sv
[án nøckvrum forleika[2], enn gerir sem
riddarans raðleysi enn sinvm illvilia. Sem
dvgir eigi, berr hon trvst á, [þviat hon
legg[2], at tala við riddarann bonda sinn[3]
andi at hon vill eigi sva bvit þola ser til
áttboga[4]. Enn riddarinn hugleiðir, at
, [sem hon vattar[2], vel gæfgir [ok mikils
ann eigi [meirr styggva[5] hana, vtan graliga
segir at slikt mvn eigi[6] allt satt vera.
með[8] frvinnar hiarta, ok hon snyrr fvll-
konvnnar, sva at einn dag gengr hon
le vara frv sanctam Mariam með fvllri
fni hennar a þeiri[10] konu. [Meðr þvi
ssa gratandi beðit, sofnar [hon, ok skiott[12]
moþir sancta Maria ok segir sva: „Þa
, sem þv baðt mik gera, ma ek eigi við
afa[13], þviat hon heilsar mik huern dag
ðr knefalli. Þvi vil ek frið setia með yðr,
af meingerðvm við þik.“ Ok sva fylldiz[15].

B[16].

r seghir fra einum riddara.

lari var i einhueriu þorpi, vænn madr ok
alldar listir, vngr at alldri ok vgeyminn
. Hann var kuæntr madr ok atti goda
t at eins ómbunadi hann æigi sæm hæfdi,
li miklu kierligarr adra konu undir nidri
alla stadi. Su goda husfru riddarans var

ngl. E. [5] liosliga *tilf. E.* [4] ættboga *E.* [5] [miok
ilf. E. [7] þetta *E.* [8] i *E.* [9] fullkomnum *E.*
[11] [Sem *E.* [12] [hun skiott, ok iafnskiott *E.*
uid þaa konu frammi hafa, sem þu badt mik
ti *E.* [15] siðan *tilf. E.* [16] *Det samme Jertegn*
n-Magn. 233 Folio.

ual cristin, elskandi gud ok hans blezadu modur, her m
geymir hon bonda sinum sanna dygd, þott hann gori odruui
huar fyrir henne geriz miok sárt, þegar i fyrstu sem ha
grunar, at hann elskadi adra konu. Enn þat strid ey
sua miok fyrir hennar briosti, sem hon hefir af þeima
meiri sannindi, þuiat i allum greinum skilr hon sik mi
ok minni hafa hans aluoru en var fordum, þar til er h
ma æigi dyliaz vid. Er henne þa mikil skapraun i þ
hattar hans medferdi, enn berr þo val sua mikla meingið
Þui ferr hon at i fyrstu, sem bezt samdi bædi fyrir gu
ok mannum, bidiandi leyniliga þa sòmu konu, sem h
ueit of framt elska sinn bonda, at hon af leggi frammlei
sua at gera, segiz hon henne uilia allt vmlidit fyrirla
ef hon geymir fra þersi stundu heðan fra sitt rad til bat
aðar at snua. Su kona svarar val an nòckurum forlei
en gerir sem adr, þo meirr af riddarans radleysi enn sinu
illuilia. Sem fruin (ser), at þetta dugir æigi, berr h
traust aa, þuiat hon var af godum ættlegg, at tala vid rid
arann bonda sinn liosliga af þersu efni, sua segiandi
hon vill æigi sua buit hafa ser til smanar ok sinum áttbog
Enn riddarinn hugleidir, at hennar frændr ero val gòfg
ok mikils verdir, ok uill þui æigi styggia hana, utan gladlig
glenzar undan, at slikt mun ecki satt vera. Suellr þet
miok med fruinnar hiarta, sua at snyz i fullkominn þot
til konunnar, sua at einn dag gengr hon til kirkiu heilagr
Marie, bidiandi vara fru sanctam Mariam med fullri aluor
at hon hefni hennar a þersi konu. Sem hon hefir þet
gratandi bedit, sofnar hon, ok skiott birtiz henne gu
modir ok mær sancta Maria ok segir sua: „Þa hefn
dottir min, sem þu badt gora, ma ek æigi vid þa fram
hafa, þui at hon heilsar mik hundrad sinnum huern da
med knefalli; þui uil ek frid setia millum yduar, sua at ho
af lati meingerdum vid þik.“ Ok sua fylliz þetta, at her
ann sneriz til astar vid sina husfru, ok konan idradiz takan
skriptir fyrir sin afbrot, þionandi sidan æuinliga ok dyggilig
heilagri guds modur Marie.

84.

r frelst fra elldz pinv fyrir vara frv.

þuligs herra Vrbani tercij, er fyrr var
i [1], styrir agiętr maðr Leninandvs [2] byskvp
dunum heitir a Fraclandi. I þeim stað
eri varrar frv sancte Marie [sialf høfvð-
iz a døgvm fyrr sagðz byskvps, at i nalǫgð
ein kona, er gipt hafði dottvr sina einvm
vm ok vel [til mannz komnvm [3]. Ok
tvr sina veitir hon margan velgerning
eiginbonda, hvar fyrir allir kasta [4] liotri
erðir, segiandi hvsfrvina sarlifi [5] fremiandi
Enn er hon skilr þvilika vanfrǫgð til
itni, berr hon þat sva oþolinmoðliga [ok
fyrir þa sæk snyrr hvn fvllvm fiandskap
, sem fyr hafði hon elskat, [kallar hann
rgþar hafa [1], hvgsandi at [þessi meinmœli
i ganga, fyrr enn þessi maðr er af døgvm [6]
amt verðr hvn [vndarliga i sinv hvgskoti [7]
sveina skipar hon til [leyniliga at drepa
ga [8]. Nv sem timi er heþan liðinn, kemr
goðfysi, sva at hon iatar [9] manndrapit
Ok eptir [sva gert berr þat til, at prestrinn
ði heyrt, varð vsattr við hvsfrvina, sva
ok briostzins vanstilli [1] ryfr hann alla
ar henni manndrapinv, [sva at allir mega
amt at biða, aðr frœndr hins vegna [risa
[10] konvna fyrir [valldzmanni fyr sagðrar
domarinn þvisa nøst, at hvsfrvin heyriz
iðiz. Ok þegar i stað sem hon kemr

nandus *E.* [3] [komnum til *E.* [4] [hennar bonda,
kastar *E.* [5] vera *tilf. E.* [6] [þuilik ofrægd
f ganga, enn þessi madr er af *E.* [7] [i sinu briosti
hann *E.* [9] idrandi *tilf. E.* [10] [kæra *E.*
n *E.*

þar, iatar hon verkit ser aa hendr meðr fvllvm sannindv
sem varð [1]. Fellr þa domr a malit, at [hana skal brei
aa bali [2]. Eptir doms atkvæði upplokit avðlaz hon m
mivkri bæn at vera leidd til Mariv kirkiv [þar i staðnvm
aðr hvn [stigi vpp i balit [3]. Nv sem hon kemr þar, ia
hon af [4] nyiv sinn glæp fyrir sialfvm gvði ok sælli g
moðvr Marie, øllvm goðvm mønnvm á heyrøndvm [er n
voro. Þat gørir hon með sárvm styn ok hørmvligvm andvæ
vm [1], gefande sic vndir miskvnn ok arnaðarorð [miskvni
moðvrinnar [5] bæði með sal ok likama, alla vega sic rægiar
[sem fremz matti hon tvngv til koma [1], ok sva þvegi
tarvm [ok trega [1] gengr hon [vt af kirkiunni, þar til s
hon skylldi brend vera [6]. Er hon þa bvndin ok vppkavs
i elldinn. Enn gvðs moþir slækvir [høfvðskepnvna m
sinni miskvnnar dægg sva arvgliga, at konan kennir hel
sva sem [7] kvlða af elldinvm enn nækvrs ofrhita. Brei
sva balit vpp at kalldvm kolvm, at hon er heil ok osar
Kalla frændr drepna [8] mannz þetta ænga iartein, helldr se
þeir sva litit elldzneytið orðit hafa, at konan mætti [9] e
brenna. Er nv gert annat bal [þegar i stað myklv sterk
með storvm viðvm. Er hon siðan vppkastvt i balit. E
gvðs moðir blezvð Maria hlifir henni nv sem fyrr til l
ok dyrðar sinvm syni sva framarliga, at þvi siðr grand
elldrinn hennar likama, at hvergi rann a hennar klæði
hár. Sva gengr hon vt af þessvm haska frials ok lið
at nv kallaði allr lyðr með einni røddv segiandi með fagna
at blezvt frv sancta Maria vill, at þessi kona lifi ok hei
se fvllkomliga friðr gefandi [10]. Nv er sva gert, at hon
leidd til Mariv kirkiv með hiartanligri [11] gleði [ok al

[1] [*mgl. E.* [2] [hun skal aa bali brenna *E.* [3] [sie brend *E.* [4] at
[5] vorrar frv sancte Marie *E.* [6] [til balsins *E.* [7] [sva elldi
at hon kennir helldr *E.* [8] hins uegna *E.* [9] matti *E.* [10] [mi
meira ok þar aa kostud, grandadi henni eigi med guds mysku
helldr þessi enn hinn fyrre. Kallar nu allr lydr med fagnadi,
blezut frv sancta Maria uill, at þessi kona life *E.* [11] hiartaligri

. Skipaði sva allzvalldandi[2] gvð með
· sætvztv moðvr, at þessi kona lifði siþan
ði sælliga [til gvðs[1]. Birtiz enn fyrir [þetta
yrliga[3], hversv gott er ok ofallvallt at
volldugri frv sancta Maria.

85.

uiðr konv fyrir varrar frv arnaðarorð.

kyni Gothorvm profaði [skyrvm ravnar-
milld [ok mattvg[1] er moðir miskvnnar.
inberni sinna feðgina, var faðir hennar ok
i kirkiv i Rothomador tilheyrandi. A
verðr þessi sama cona nattvrliga kviðvg
ði[4], enn gengr með bvrðinn eptir getnað-
ttvrv eðli, þviat .xxx. manaða[5] bar hon hann
fra .ix. manvðvm, hversdagliga þolandi
ivkligrar[6] ioðsottar, a þann hatt sem geriz
m. [Ok þo feck hvn øngan letta a sinvm
a synaz vndarlikt fyrir þat sem eptir ferr,
skvnn matti þat vinna, at hon fengi heilsv
r a litanda, ef hverri konu er daði fyrir
sinn burð a skipuðvm tima, hversv þessi
di sarliga pinaz af sua oheyrðu sottarkyni[1].
feðgin[1] standa yfir henni gratandi, þviat
tvru laugin halldaz, er henni viss daði.
með henni liflauss uera [ok með ser farandi
natturliga[1]. Her kemr, þott siðla veri[7], at
gratandi fyrir henni a gvþs moðvr Mariam,
ir sæmð ok orv opt nefndrar kirkiv. Ok
eigi at greina, huersv miclu offri þau[9]
ottning þeira goðfysi ok serr þeira tár,
tra manna snara upp i gegnum himnana.

attigr *E.* [2] [þenna æuentyr *E.* [3] [bar sua til,
ar kvidug *E.* [5] manadi *E.* [6] [suida ok sarleik
sie *E.* [7] kunnum *E.* [8] offrudu ok *tilf. E.*

Huat þarf her langt vm? Mattugr guð vinnr her mikit v
fyrir moðvr sina, a þann hátt sem nv skal greina. Kv
þessarrar konu lykz vpp[1] i nafla[2] stað fyrir vtan mannl
list. Hvar fyrir kiẹnir lęknar taka til burðarins i hen
likama, finnandi hann dauðan ok fulnaðan langan tima h
legit, ok sva geriz með guþs miskunn ok hans agiętu
moður arnaðarorði, at þeir brytia i sundr i liðvm þa
fula suein brott or konunnar kuiði. Þuilik ero verk g
i himinriki, er sina skepnu helldr ok geymir með eilif
almętti, þviat hver ok ein hans skepna þionar honvm
hans boði, sinni blezaðri moður alla skapaða luti un
gefandi.

86.

Einn vngr sveinn gleypti iarn.

A einum tima gerðiz þvilik iartein fyrir verðlei
blezaðrar gvðs moður Marie, sem nv skal greina. I nęc
urum bœ eigi langt fra munklifi heilags Benedicti var ei
bondi, hann var iárnsmiðr ok hafði þa smið iafnan fy
hendi, þviat hann var eigi miok festerkr. Nv berr sva
eitt sumar nęsta dag fyrir assvmptionem sancte Marie,
hann er i smiðiu, hafandi hia ser til blastrar son sinn vng
[litt uaxinn[3] enn miȩk bernskan ok leikinn. Hefir bon
slegit rospaul, meitlandi sem vant er af endanum til sni
fyrstv roarinnar, ok þat litla iarn liggr hia steðianum, se
uerða kann. Oc er a liðr a daginn, gengr bondi at ein
hveriu[4] eyrindi vt af smiðiunni. Enn sveinninn sitr h
steðianum, sem bœrnum er veniulict. Ok eptir litinn tim
heyrir bondinn[5] mikit op ok sarlict [til smiðiunnar[3] kenn
andi gœrla sonar sins rødd. Hvar fyrir hann renn[6] sem
hvataz, ok inn komandi heyrir hann sveininn sva taland
með svtligum grati: „Ho, ho, faðir minn [søll! Ek hefir

[1] sua sem *tilf. E.* [2] *saal. E;* nagla *St.* [3] [*mgl. E.* [4] einhveri
E. [5] bondi *E.* [6] rennr *E.* [7] skiotazt ok *tilf. E.* [8] [sæli
Ek hefi *E.*

hia steðianum, ok þat er nv her komit,
er ok skerr mik innan. Þetta segiandi
ðinum, œpandi sem sarligaz matti [1]. Af
aðirinn harðla hryggr, gratandi hormuliga
r pinu sonar sins, [sueininn upp i kne ser
avm handleggina hafandi [4], sva at i lopt
rengir pilltrinn upp i asionu foðvr sinum,
n vpp i sinn kvið neðanverðan sva seg-
at nu, her er þat nv [5], faðir minn, ok skerr [6]

gi uirða, hvat foðurins hiarta mvndi þola,
i sem sealfvm ser. Þvi snyrr hann þar
ri þrotnar, kallandi gvðs moðvr frv sanc-
ðrhialpar, minnandiz [at vppnvmningar-
ar var nosta dag [7] eptir, heitandi sic lesa
sinna [Mario vers [8] hvert ár in vigilia
n [gvð leði honvm lifdaga [9]. Ok þegar
ðfest heitit [i sinv hiarta [3], heyrir [himin-
r sancta Maria, ok løtr iarnit [an dvol [3]
af botni kviðarins vpp i mvnninn, sva at
[11], hvat sveinninn rettir vt með tvngvnni
er þat nvna, faðir minn." Verðr bond-
em gvð einn veit, þackandi með tárvm
rvǫttis miskvnn, vitiandi nosta myrgin [12]
moþvr kirkiv i Tvren, þar fyrir hámesso
rtein abota segiandi ok með tárvm fram
n sannandi [3], iarnit til vitnisbvrðar synandi.
alla kirkivna til synis ok daseməðar, sva
vegr vii. peninga, hvast vtan sem eggiar
hafði vndan meitils farinv [3]. Margir

ium æpandi *E.* [2] þessum *E.* [3] [*mgl E.*
handleggina *E.* [5] [er nu þat *E.* [6] þat *tilf. E.*
blezadrar meyiar, er næsta dag er *E.* [8] [blezut
E. [9] [hans lifdagar endiz *E.* [10] [himnesk *E.*
[12] morgin *E.* [13] *mgl. E.*

goðir menn tárvðvz a þeim degi, [þann tima er aboti s
fram iarteinina[1]. Var siþan hringt ollum klvckvm
svnginn Te deum. Geymiz þat sama iarn [i fyrr sag
gvþs moþvr kirkiv [til ǫfinligrar minningar, hversv sa
Maria er bvin til miskvnnar[1]. Sa var annarr vattr gre
rar iarteinar, at hvern tima sem faðir sveinsins s
hana[3], feck hann nóglig tár i viðrkomning guðs miskvn

87.

Fra einvm avðgvm manni, er selldi hvsfrv sina pvkanum

Avðigr maðr var i nøckurri borg takandi mikla fulls
eptir føður ok moður, [allzkyns eignir fastar ok lausar,
fullrikan mann byriar[4]. Hann var kvęndr[5] maðr, enn aatti
bǫrn. Þessi hion voro miøk olik, þviat frvin var goð kon
vel kristin, gimstein[6] allra kvinna[7] elskandi, Kristz vnn
dyrkandi, gvðs moðvr Mariam lofandi, hversdagliga henni
lesandi, [þat með ast ok athuga halldandi[8]. Bondi hennar
eigi þann veg hattaðr, helldr var hann alla vega vpphafi
[heimligan metnat[9] með ofdryckivm ok daraskap [veralldarin
stinnar veizlor með storvm fegiøfvm optliga høfþingium v
andi, þar meðr nogligan mat ok dryck færandi, fauntvm
glopum, skiptingum ok leikarum þetta gerandi, þeim sem
hans garþi voro halldandi, sakir hegoma heimligs metnaða
þessv starfandi[10]. Sva spennir hann sit goz hæðiliga[11] v
at Kristz fatękir menn þola hvngr fyrir hans[12] herbergi
Enn hann gengr [alldri nęr[13] odrvckinn með sinvm kv
anvm. Hans goða husfrv angraz optliga miøk af [greit
meðferði[14], þviat hon þickiz sea fyrir, at eigi mvn d
sva bvit hvarki til salu ne likama. Þvi minnir hon [h
optsinnis a sinn bonda[15], at hann skuli vitrligarr ge

[1] [*mgl. E.* [2] [sę sidann i *E.* [3] *saal. E;* honvm *St.* [4] [i allzk
eignum faustum ok lausum *E.* [5] kuæntr *E.* [6] *saal. E;* gimste
St. [7] meyia *E.* [8] [*mgl. E.* [9] [heimligum metnadi *E.* [10] [st
ueitzlur med stinnum fegiofum optliga ueitandi *E.* [11] *saal.*
hrędiliga *St.* [12] dyrum ok *tilf. E.* [13] [nær alldri *E.* [14] [þe
E. [15] [optliga aa bonda sinn *E.*

haði øll hennar orð ok heilrøði halldandi
a blindaðr af sinv ranglæti ok ofmetnaði [1],
fyrr, enn hann er stafkarl i pvngi, sva at
n nv veizlor gera, høfþingivm tøra eða
, at varla er sva mikit eptir oetit allra
nn megi sitt vesallikt lif eða sinnar eigin-
ia. Nv sem i ryfr heimskvþokvna fyrir
hverr dári hann er vorþinn allra manna,
allz sins aattboga [3], þvi nv hęðiligri sem
k)tugari [4] [ok lengra vpp reistr i blasnvm
f leiðir honvm sva [miklar hvgrenningar [5],
lri sinn fagnat, reikandi [raðlavss her ok
vm brott fra øðrvm mønnvm [6], þviat nv
at sitia við dryck [alla daga [1].
til einn dag, sem hann hefir viða reikat
k greinarlauss [7], kemr hann fram i einn
ndr borginni, dveliandiz þar nøckvra hrið,
fram, aðr maðr kemr í moti honvm orðvm
þegar fyrri sva [8] segiandi: „Hvi reikar
inn saman vti [8] ok ert oglaðr i hvgskoti?“
v berr mer, segir hann, hátiðliga rødd ok
gi viðrkvæmiliga.“ Okvnni maðr svarar:
erra, hvi tali þer sva?“ Bondi svarar:
er mer oskaplict i dag, [þviat ek var
r.“ Siðan greinaz þeir sva til, at bondi
vm allt, sem farit var [1]. Stigamaðrinn
þer nøckvrr hugr aa, segir hann, at fá
eða meira, ef þvi møtti nøckvrr raða?“
igi kann ek þat at sea, at ek fátękr [maðr
yllda; enn hvat er ek møtti [i heiminum [1]
þess [8] vinna, þegar ek gøfiz [10] eigi sealfvm
amaðrinn svarar: „[Gefiz vpp, segir (hann),

l. ogs. E. [3] ættboga *E.* [4] mektugri *E.* [5] [mikit
[6] [hier ok huar ut af stadnum *E.* [7] uitlaus *E.*
egi *E.* [10] gæfumzt *E.*

myrkr malshattr ockarra greina, at við talim ſiosliga [1].
þarf ecki þik at leyna, at ek er fiandi sealfr [2]. Ok
skalltu þin rað gera. En vit þat fyrir vist, at ecki
ek þik at kavpa, helldr mvn ek freista, at þu fair penni
ef þv gefr mer með handlagi hvsfrv þina.“ Bondinn sva
„Oheyrðr glœpr, segir hann [ok gløpiligr ohøfa [1], ef ek k
sva [goðri konv i [3] dieſuligt vald.“ Fiandinn tekr
fornu golf slœgþar sinnar ok talar sva: „Nv þa, segir h
[siam vęr [4] ok profim, hvat þer vinnr kvenskinnit [5], s
graðugr sullr gengr [6] i þinn kvið, ok i aðrv lagi sman
svivirða [7], það ok brigðsli [8] allra borgarmanna. Hvern
þu þann, er slikt villdi kavpa vtan ek? Skackr er
kavphlutr [9], at ek skal setia þik [i allan fyrra stett rikd
ok metorða [10], enn her i moti [skulir þv [11] fa mer þat
sem þer þickir eigi gagn i [12] at eiga. Brigzli skal ek
af þer taka, sva at þv megir i sœmð [verða þinna kynsmann
Grimmr hlutr ok óttanligr i frambvrði, þviat þessi maðr
ominnigr allra drottins velgerninga, hneigiandi sitt
daðberanligvm orðvm daligs fianda, vppkveiktr með agi
arbali høggormligrar prettvisi, svivirðlict kavp sem va
maðr semiandi með fiandanvm, algerandi styrkt ok stað
með handataki, a þann hátt at bondinn iatar fiandan
sina hvsfrv, ok a nefndan dag skal hann flytia hana i þ
sama stað. Her i moti iatar eitrligr þiofr ovin mannkyns
at hann skal veita bonda fliotandi gnœgð fyrri aðœfa,
þat meira, at þeim aðœfvm skal hann alldri eyða m
hvern veg sem hann fœr i glutri eða veizlvm tva veg

Þegar sem þeir hafa keypt, [snyz fiandinn [13] ok h
til reiðu graftol eitt, þegar i stað høggvandi niðr fám sinn
i hvg eða høð nockvra, aðr brestr i gulli ok silfri, þar

[1] [*mgl. E.* [2] *mgl. E.* [3] [goda hluti i sua *E.* [4] [siaim uid
[5] kuennskinnit *E.* [6] inn *tilf. E.* [7] suiuirding *E.* [8] spott
[9] hlutr *E.* [10] [aptr i hinn fyrra rikdom *E.* [11] [skalltu
[12] [þinni uerda, ok þat med at þeim fiarhlutum skalltu
mega eyda *E.* [13] [suipast fiandinn vm *E.*

onvm sva segiandi: „See þv her[1], segir
[2] odvalt ok lygilœst i alla staði. Tak
smiðat ok osmiðat, sem þik lystir. Gør
eigi þicki mønnvm[4] vndrvm gegna, ef
gengr a þik. Gakk higat dagliga sem
með þer fesioð þinn ok lat sva leiðaz
va gerir hvsbondinn þessa alla luti, sem
onvm. Er nv skamt at biða, aðr enn
[3] vpp risa, seðr bondi sinn kvið oslioliga
a[5] afla, neytandi enn sem fyrr miok
heimboð høſþingivm gerandi, með stinnvm
n af blasandi þann fœlska, sem vm tima
ina. Ok sva er hann nv mikill i hoppi
hann hafi nv nytekit til at geraz hennar
lvsfrv hans ok kvnningiar vndra miok
Enn eptirspyrendr[6] verða engis visir,
einir[1] aptr ok fram með øngri skynsemi.
hvsfrv sina, sem ecki bui vndir. Þvi
ız settar flęrðir.
fram at stefnudeginum, at sv goða kona
n, enn bondi þionar [likams fyrstum[7].
hefir bondi sik uppi; verpandi a sina
, eigi ottandiz spamannzins orð, er sua
nti sunt uasa pessima, þat þyðiz sva,
ı eru [hin verstu[9] ker. Eitt af þessum
dr hvsbondi. [Þenna stefnumyrgin[10] er
ı enn beiskr i hugviti við sina hvsfru,
ligum[11] orðum, sua segiandi: „Min kier-
u er dagr bliðr ok ueðr skemtiligt, þvi
okkr ok riða minum bezta hesti fram i
kr[1] bęði samt sua lengi, sem vit komum

t fyrirheit *E.* [2] [*mgl. E.* [4] þat *tilf. E.*
ptirspyriandi *E.* [7] [sinum fystum *E.* [8] [segir
E. [10] [Þann morgin *E.* [11] med blidum *E.*

aptr i goðan tima til borz at ganga.“ Þessvm orðum
fruin giarna, þviat hon er vvitug, hvat ero raðagerði
giarnra. Ok er þau fram riða, stendr hia veginum litil
moður kapella, ok þar klyckir til fornar [1] upphalldz, [þviat
var timaliga vm myrgininn [2], sem fyrr var greint [3]. O
duel [3], sem husfrvin heyrir klukkuna, biðr hvn orlof
baki at stiga ok i kapelluna inn [at ganga [5], þviat hon
heilaga messv syngiaz ok guðs moður minning geraz.
hvn hefir orlof fengit [ok i capelluna inn gengit la
siðliga ok þo miok sęmiliga, þviat hvn var kvrteis
meðr ser reiknandi, hversv kapellan var stan(d)andi
litilli støðv verandi, eða hversv gøfvgliga þionostv i h
flytiandi. Sva [8] kemr hvn inn [giptusamliga ok hami
samliga, sem várs herra likami tiaðz fvllkomliga.
framfallin hiartaliga [6] ok sofnar þegar i stað meðr
valldi, er sva skipar. Enn eptir fornar vpphalld gen
[af kapellvnni ønnur kona þessi lik at klęðabvnaði ok ás
sem inn geck, þessi at høð nøckvrri gangandi [8] þar
biðiandi, at bondi se [9] þagat vikiandi ok hon se a
farandi. Sem þat er gert, riða þa sinn veg taland
i millum eptir mannligri hofsemð. Hvat [ero slik v
vtan guðs moðvr miskvnnar blom [11], at hvn ottanlig
skiput fylking hermanna, er nv fyrir milldinnar skylld
synaz ein veralldlig kona með syndugvm manni rið
sina ambatt frialsandi, [framar enn hvn biðia kvnnandi

Nv sem [þa nalęgiaz skoginn [12], heyrir bondi óp h
mikit fram [4] i þat rioðr, sem mællt var motið. Her
er sva kallat: „Verð i brottv sem skiotaz, bondi, þvi
þinni ferð brenn ek [eigi minnr [13] enn i helviti.“ O
frvin heyrir þetta, þa talar hon sva: „Hvat hlioðar?

[1] *tilf. E.* [2] myrkinn *St.* [3] [*mgl. E.* [4] *mgl. E.* [5] [gangan
[6] [suo giptuliga, at uors herra likamr tiazt, hun fram
med saunnu litillæti *E.* [7] uilia ok *tilf. E.* [8] [aunnr
þessi lik at hæd gangandi ok *E.* [9] *tilf. E.* [10] [er sli
[11] uerk *E.* [12] [nalgazt skogrinn *E.* [13] [meir *E.*

at þv megir svara þvi, er þer likar.“
þøði hrøddr ok feginn, hrøddr at segia
ð[2], enn feginn, ef betr yrði enn [hann
nn talar sva til ovinarins: „Nv er ek
i nefndan dag með hvsfrv mina, halld-
n ek [sagði.“ Fiandinn svarar þa af
in hin mesta lygi, at þv førir mer þina[6]
[kona i før með þer[7], er mik brennir
llan steikir meðr sinv [valldz atkvøði[8].“
z við, leggr øø (frvin) vndir høfliga[9],
riða ok sem gørst heyra, hvat þessi vill
sagði hann bondi, at þv vill hafna ok
iataða þer, þa segir[10] ek i sundr allan
neð øllv eyðandi ok[4] heðan af i øngv
vilir siðarr akallandi ok mer eða minni
di.“ Fiandinn svarar þa, høndvm ok
andi, sem hann se i brennanda loga
far þv, segir hann, haf þat er þv hefir[12],
t mer þat fyrir[13] penninga mina, at þv
skiotaz.“ Bondi verðr nv storliga
lr i øðrv lagi, sinn veg aptr sømv leið
þegiandi [ok með frvinni ecki talandi[4],
iz, hversv miøk hann var sekr verandi.
fram [til greindrar kapellv[15] gvðs moðvr
vin orlofs[16] at ganga inn i kapellvna.
vaknar bondans hvsfrv af þeim þvnga,
irin hafði latit siga á[17] hana. Gengr
tigr á bak, hyggiandi at bondinn mvni

E; skemmi *St.* [3] [bruggat var *E.* [4] [*mgl. E.*
nei segir hann *E.* [6] hina faugru *tilf. E.*
ed þier ok foroneyti *E.* [8] [ualldi *E.* [9] [talazt
ruin *E.* [10] [Bondi talar þa enn: „Medr þui
uillt hafna þui, er ek iatti þier, þa segi *E.*
feingit *tilf. E.* [13] i *E.* [14] uerdir *E.* [15] [at
eindri sællar *E.* [16] *mgl. E.* [17] yfir *E.*

[þann (veg)[1] riða, sem[2] þar høfðv talat vm myrgin
Enn nv þickir henni vndarlict, er hann vikr þegar ap
staðarins, ok hvn talar sva: „Bondi minn, segir hon,
berr nv til, [er mit[4] skulvm eigi riða[5], sem þv sag
myrgin[6]?“ Riki maðr vndrar geysi [miok, hvi hon n
sva[7] blið vera [við hann[8], eþa fyrir hveria grein hon n
sva spyria, þviat eigi kann hann hvgleiða sva mikinn
leika himneskra miskvnnsemða, sem enn leyniz[9] i
mali alla vega. Hann svarar sinni hvsfrv til spvrðra
a þann hátt: „Kvnnikt er þer, segir hann, hvert
forvm eða hvert eyrindi mit[10] høfþvm, ok þvi þarftu
þess at spyria [mer til kinnroða ok svivirðu.“ Hv
svarar: Hvi mvn eigi spyria, segir hon, fyrir hveria
eða skynsemi þv sva skiott vm vendir þinvm raðagerðv
Riki maðr talar enn: „Birt mer nv greiniliga, sagði
hvern veg þv hefir fremst farit i myrgin.“ Hon sv
„Ek reið heiman, sagði hon, ok sem ek kom til ka
guðs moðvr, bað ek þik orlofs at sea fornar vpphalld, [
sem ek var inn komandi til bønar fram[11] fallandi,
sofnandi ok litlu siðarr vaknanði, þegar[12] til hestz gan
ok a bak stigandi, þenna veg aptr [riðandi, sem að
(ek) fram[8] farandi. Ok at þvi[13] betr trvir þv
minvm, nefni ek sealfan gvð i vitni, at i minni [grein
vitand for ek eigi lengra [at sinni[14]. Enn er [bondi
þvilikan frambvrð[15], fyllir allmattigr guð i honvm þ
segir hinn heilagi Paulus, at ranglatr maðr mvn leið
fyrir goða konv, hvar fyrir heilags anda miskvnn snertr
þat stirða briost með sva miklvm almætti sins goðleik
hiartat er lint[16] meðr sannri iðran engis virðandi kin
ann. Meðr þeima[17] høtti stiga þar bøði af baki.

[1] [þangat *E.* [2] hann ok *tilf. E.* [3] morguninn *E.* [4] [at
[6] þangat *tilf. E.* [6] morgin *E.* [7] [*tilf. E.* [8] [*mgl. E.* [9] le
E. [10] uid *E.* [11] [ok þegar sem ek var inn gengin til
E. [12] sidann *E.* [13] *mgl. E.* [14] [enn ek sagda *E.* [15]
heyrir þetta *E.* [16] birt *E.* [17] þessum *E.*

greiniliga, hvat fram hefir farit i greindv
l enda [1]. Enn hvsfrvin vndirstendr grein-
versv gerz hefir. Hefr hon vpp til himins
gv, gvþs moðvr þackandi, fyrir lavsn sina
vm [orðum fram berandi eða þvilikan
3

ia, [søl mør gvði kiør, biort moðir, vm allar
ing! [4] Heilagr andi af feðr ok syni fram
yði þer gefandi ok fagrliga veitandi, at
osavm [5] verandi, i hreinvm meydomi skin-
ert avðguð ok mikilliga tignvð, haleitliga
skvm borgarmønnvm skipvt, ok fre nri sett
fylkingvm, þinni sømð syng ek lof með
þviat þv leystir mic af illv kyni ohreins
er afllavsa gerðir diofvlsins fiørð, þviat
ðar brendi þann, er svikia [7] kann. Miøk
rsv [þv, mør ok moðir, ert [8] rettlát ok
erk fremiandi rett ok fysilig; høsti sann-
nvm søtazta [2] syni sva vel skipaði [9], at
riz vpp a þann hals [2], er elldinn brvggaði
obøtiligs skaða. Heyri þer, allar þioðir,
litandi [11]. Semit þer ok syngit með mer
ar gvðs moður. [Þv, kristinn maðr! seg
ðir sva mikla frøgð fliotandi miskvnnar,
vorðna mattv lita i styrk trvarinnar, at sv
iminn nørir, fegri ok friðari, meiri ok
haleitari, syndiz vndir lagv formi daðlig-
þv, tvnga min! fyrr mvntv stirðna, enn
eða syngiandi boða þann heiðr ok sømðir,
nni frv sancta Maria [11]. Enn þo at [þv
i ønnvr tvnga [12] hennar pryði makliga

arit hafði *E.* [2] *mgl. E.* [3] [skilning frammberandi *E.*
udi kær, blezut modir, biort drottning umframm
[5] skylldir *tilf. E.* [6] [einglum *E.* [7] suikin *E.*
E. [9] skipandi *E.* [10] *saal. E;* sinni *St.* [11] [*mgl.*
ingi aunnur tunga megi *E.*

boða, skalltv[1] án enda sónandi hlioða hennar cantica, þ
hon er blezvð[2] forpris allra meyia per secula. A
Bið ek þina ovirðanliga milldi, at þv frelsir þenna m
bonda minn af þeim helvitis brvna, sem hann hefir
verðskylldat i þessvm gløp ok elskv þessa[3] lifs með løn
tima, gefandi honvm sanna iðran ok yfirbot af søti s
þins, at fyrir þitt arnaðarorð reikniz hann milli þeira,
glaðir sia sinn skapara með eilifri dyrð [án enda[4].“

Nv sem bondi heyrir [þvilika bøn sva mivka[5] f
ser omakligvm framsteypta, lystr ellding heilags anda
fliott [i gegnum[4] hans hiarta, at þat er fyrir litlv var
sem sa steinn, er adamas heitir, [er nv sva klækt[6], at
i tárvm, þar með sva styrkt i ørvggleik rettrar[7] vanar,
boðit stendr i reglvm[8] sannrar iðranar. Langan tima g
hann i þeim sama stað, aðr hann ferr heim i borgina,
nv sem drambsamr riðandi, helldr sem iðrandi maðr
høfði gangandi, [þann sama dag farandi til[4] þeirar bor
byskvp heim søkiandi, angrsamliga sitt briost beriandi,
sina sekt iátandi, [i þessv mali framfallandi vndir þa skr
sem byskvppinn a leggiandi, yfir þvilict afbrot skipa
Enn þann tima sem hann hefir vti sitt efni með fvllu, l
byskvpinn ok sva klerkar hans ok nerrverandi leikme
þann, er øllvm vill likna ok til sinnar miskvnnar koma l
drottin varn Jesum Cristum, er þoldi pinu krossins f
hialp ok heilsv mannkynsins, [syndvgvm mønnvm hialpa
sinn lyð or kverkvm diofvlsins dragandi fyrir þann vtga
er hann gerði með gagnførvm avngli gvðdomsins[10]. N
almatkvm gvði feck enn gvðs moðir sancta Maria mak
lof a þeim degi[11], þviat øllvm gaf vel [at sea a þeim d

[1] skal ek *E.* [2] *mgl. E.* [3] glæps ok uesluga *tilf. E.* [4] [*mgl. E.* [5] [
miuka bæn *E.* [6] [*saal. E;* Nv klækt sva *St.* [7] truar ok
E. [8] reglu *E.* [9] [undir þa skript kriupandi, sem byskup
sa hann leggiandi. Enn byskupinn ok hans klerkar ok nærv
andi menn lofa *E.* [10] [sinn lyd or kuerkum diofulsins gripa
E. [11] *tilf. E.*

rsv hon blezvt[1] mvn nalǫg vera þeira
þiona ok vita sina þurft[2], hvers þeir
þvi at hvn stoð svа vel frammi fyrir
sins vandrǫðis var vvitandi. Bętti
nliga sitt lif, komandi at siðvztv til
ðs drottins þionostv, svа at hann varð
r, miǫk[3] grandvarr af þeim lvtvm, sem
fǫtr stigit [i veralldarinnar framferðvm[4].
ðiz til goðz dag fra degi[5], sœtliga elsk-
gvðs moður enn hiartaligar enn fyrr,
iz[4].
nnkynsins[6] drottinn Jesus Cristr hefir
i miskvnn tvęr vistir, i hverivm hann
dir til heilsv lyðsins. Þessi ǫnnur vist
iga blezaðrar, i hverivm hann skryddi
nnligv[7] skruði til bardaga við heiminn
Af þessarri vist steig hann niðr a
liðinn steig hann vpp aa hit helgazta
þat með sinvm dyrmętazta dreyra, er
likam[8], [sem hann tok i fyrri vist af
rir þa skynsemi ero helvitzkir andar
hrǫddir sem gvðs moþvr Mariam ok
ns vars, at þar bárv bǫði gvðdominn i
k drottinn várr einkannliga sett hialp
sins i þeim[10] tveim nęst sialfvm ser.
minning heilags[11] kross i þessarri bok,
rtegnvm sęllar gvðs moðvr Marie.

B[12].

ockurr var i einni borg, takandi mikla
sinn ok modur, kuændr madr ok atti

E. [2] [er hana elska ok uita sina þaurf
mgl. E. [5] dagliga *tilf. St.* [6] [Lausnari
[7] [manndomligu *E.* [8] likama *E.* [9] heilsu
[11] hins helga *E.* [12] *Samme Jertegn efter*
3 Folio.

engin bôrn. Þessi hiu voru hardla vlik, þuiat fruin var kona, elskandi gimstein kuinna Cristz vnnuztu guds m Mariam, lesandi henne huersdagliga tidir medr ast athuga. En hennar bondi var æigi þannueg hat helldr var hann alla vega vpphafidr i heimligan me med ofdryckium ok daraskap veralldarinnar. Sua s hann sitt godz haduliga vpp, at fatækir menn Cristz hungr fyrir hans herbergium. Hans goda husfru ar optliga miok af greindu hans medferdi, þuiat hon þ sea fyrir, at æigi mun sua buit val duga huarki til ne likama, en hann hefir i hadi a/ll hennar ord, halld framm hinu sama, sua at hann finnr æigi fyrr en han stafkarl i pungi, sua at varla er sua mikit eptir hans au sem hann megi sitt vesalligt lif ok sinnar eiginkonu med flytia. Nu sem i ryfr fyrir honum heimskuþok ser hann, huerr dari hann er vordinn ok brigzli allz attboga þui nu haduligri, sem hann var adr mektu Her af leidir honum sua miklar hugrenni ngar, at hann alldri sinn fagnad, reikandi radlauss her ok huar bro stadnum fra odrum monnum, þuiat nu er fokinn hans at sitia vid dryck nætr ok daga.

Nu berr sua til einn dag, sem hann hefir uida r sua sem blindr ok greinarlauss, kemr hann framm i skóg. Kom þar madr i moti honum ordum verpan hann, sua segiandi: „Hui reikar þu sua radlausliga, madr, vti einn saman ok ert vgladr i hugskoti?“ svarar: „Þu berr mer hatidliga ra/dd ok vvidrkuęmil Hinn komni madr svarar honum: „Ho ho! godi h hui tali þer sua?“ Bondi svarar: „Riks mannz var mer vskaplikt i dag, þuiat ek var rikr, enn nu e fatækr.“ Sidan greinaz þeir til, ok sagdi bondi stigam inum allt sem hattad var. Stigamadr talar þa: „M þer nockurr hugr aa at fa aptr allan þinn fyrra rik edr meira, ef þui mætti nockurr rada.“ Bondi sv „Æigi kann ek at sia, at ek fatækr madr megi þat

at er ek mætta i heiminum, villda ek
ıa, þegar ek gefumz ægi sealfum fiand-
nn svarar þa: „Gefiz upp myrkr malshattr
vid talim liosliga, þuiat ek þarf ægi þik
fiandi, ok sua skalltu rad þin gera.
ist, at ek hirdi alldri þik at kaupa, helldr
þu fair peninga, ef þu gefr mer med
þina.“ Bondi svarar: „Vheyrdr glæpr,
da konu i diofulligt valld.“ Fiandinn
f sinnar slægdar ok talar sua: „Nv þa,
um, huat þer uinni kuenskinnit, sidan
ulltr gengr i þinn kuid, enn i ödru lagi
Hvern ætlar þu þersu kaupa villdu
ek af þer brott taka, sua at þu megir
ı kynsmanna.“ Grimmr lutr ok ottan-
þuiat þersi madr er nu vminnigr allra
sæmandi suiuirduligt kaup med diöflinum,
aki aa þann hátt, at bondi iatar fiand-
ok á nefndan dag skal hann flytia hana
. Her i moti iatar eitrligr þiofr vuin
ann skal iata bondanum fleotandi nægd
at meira, at þeim fearlutum skal hann

ir hafa keypt, suipaz fiandinn um ok hefir
n, höggvandi nidr faam sinnum i haug,
k silfri, kallandi bonda þar til, sua seg-
her mitt fyrirheit vdualt ok lygilaust i
er gull ok silfr smidat ok vsmidat, sem
at þo uitrliga, at ægi gegni vndrum, ef
leikr þer aa hendr.“ Sua gerir husbondi
vuinrinn kennir honum. Er nu skamt
yckiur ok ueitzlur af honum vpp reisaz.
gliga sinn kuid med þeim diofulliga afla,
yrr miok glutrsamliga. Husfru hans ok
miok þuilik umskipti. Enn eptir spyr-

iandi verda engis uisir, þui at bondi vefr þessa grein
ok framm med ôngri skynsemi. Blidr er hann vid husfr
sina, sem ecki bui vndir, þvi kann hon æigi at v
settar flærdir.

Lidr sua framm at stefnudeginum, at þersi kona h
háttum sinum, enn bondi þionar fystum sinum. Arla
dag hefir bondi sik vppi, verpandi aa sina husfru
glenzi, æigi ottandiz spamannzins ord, er sua segir
flærdsamir menn ero hin verstu ker. Eitt af þeim er
nefndr husbondi, þuiat þenna stefnudags morgin er
blidr i asionu enn beiskr i huguiti vidr sina husfru, lock
hana med glysligum ordum sua segiandi: „Min kiær
nu er blidr dagr ok vedr skemtiligt, þui skulum mid
ockr ok rida minum bezta hesti bædi samt, skemtandi
sua lengi sem mid aptr komum i godan tima til bord
ganga.“ Þersum ordum hlydir husfruin giarna, þuiat
er vuitandi illgiarnra radagerda. Ok sem þau framm
stendr i hia veginum litil guds modur kapella. Ok i þ
tima klyckir þar til vpphalldz, ok án duôl sem husf
heyrir klockuna, bidr hon orlofs af baki at stiga ok i
elluna inn ganga, þui at hon skilr ok kennir guds m
minning gôrua. Sua kemr hon giptusamliga, sem tiez
herra likami. Fellr hon þa framm a sina aasionu
sannu litilleti ok sofnar þegar i stad medr þers valld
vilia, er sua skipar. En þegar eptir fornar vpphalldit g
vt af kapellunni annur kona lik at klædabuningi vext
asionu þeiri, sem inn geck skommu. Þersi gengr þ
at hæd nockurri, bidiandi bonda þangat uikia, at hon
a bak. Sem þat geriz, rida þau þegar ueg sinn tal
sin i millum eptir mannligri hofsemd. Huat ero slik
vtan guds modur miskunnar blom, at hon ottanlig
skiput fylking hermanna skal nu fyrir miskunnar sky
synaz einkum ein veralldlig kona ridandi med syndu
manni, sua hialpandi sinni ambatt framarr enn hon k
bidia.

ı nalgaz skoginn, heyrir bondi op hardla
at riodr, sem mællt var vm motit. Her
d: „Bondi, verd i brottu sem skiotaz,
rd brennr ek, ok eigi minnr enn i heluiti.“
r þetta, talar hon sua: „Huat hliodar?
at þu megir þi suara, sem þer likar.“
ı feginn ok hræddr, hræddr at segia sina
enn feginn, ef betr megi verda, en hann
Riddarinn svarar: „Nu er ek kominn til
; med husfru mina, halldandi truliga þat,
Fiandinn svarar þa af riodrinu: „Nei, nei,
er hin mesta lygi, at þu farir med þina
su komin i lid med þer, sem mik brennir
Sem þeir talaz þetta med, leggr enn
a, at þau skuli framm rida, heyrandi sem
segir. Bondi talar þa enn: „Medr þui,
vill æigi hafa ok hafna þat er ek iatada
sundr allan kaupmala ockarn, ok hedan
di, þott þu vilir sidan aakalla edr mer ok
gera.“ Fiandinn svarar þa, hrædiliga
ok fotum, sem hann stædi i brennanda
far þu! Haf þat sem þu hefir, lat laust
þat fyrir penga mina, at þu verd i brottu
ndi vard nu storligha feginn, gerandi sinn
eid þegiandi ok med fruina ecki talandi,
kendiz, huersu miok hann var sekr.
þau framm at fyrr nefndri kapellu guds
husfruin orlofs inn at ganga i kapelluna.
ert, vaknar bondans husfru af þeim þunga,
ndirin hafdi latit yfir hana siga. Gengr
ins, hyggiandi at bondi mundi þann veg
du talad vm morgininn. Enn nu þickir
er hann vikr þegar aptr til stadarins, ok
Bondi minn! huat berr til, er mit skulum
þu sagdir i morgin?“ Hann segir sinni

husfru aa þenna hátt spurda luti: „Kunnigt er þer, h
mid fórum ok huert eyrindi mit hôfdum, ok þui þarftu
at spyria sua sem mer til suiuirdu ok kinnroda.“ Husf
svarar: „Hui muna ek æigi, minn kiœri, spyria, fyrir hu
skynsemd þu sua skiott vmuendir þinum radagôrdum?“
madr talar: „Seg mer nu greiniliga, huern ueg þu h
framarst farit i morgin?“ Hon svarar: „Ek for hein
ok sem ek kom til kapellu guds modur, bad ek þik or
at sia fornar vpphalld; þegar sem ek var inn gengin
bænar framm fallandi, sofnadi ek ok vaknadi litlu sid
Ok at þui betr truir þu ordum minum, nefnir ek sialfan
i uitni, at i minni grein ok uitand for ek eighi lengra
sinni, enn ek segir.“ Ok er bondinn heyrir þuilikan frambu
fyllir almattigr gud i honum þat, er segir heilagr Paul
at ranglatr madr mun rettlætaz fyrir goda konu, hvar fy
heilags anda miskunn snertr þat strida hiarta med s
miklum almætti sins godleika, at hiartat verdr lint m
sannri idran, engis virdandi kinnrodann. Med þeima hæ
stiga þau bædi samt af baki. Segir þa bondi henne s
ok greiniliga, huat framm hefir farit i greindu mali fra vp
hafi til enda. Enn er husfruin undirstendr allan há
huersu gôrz hefir, hefr hon vpp til himins hendr ok aug
þackandi guds modur sina lausn med þersum ordum:

„Heyr þu, sæt mær ok gudi kiœr, biôrt modir ok blezu
drottning yfir allar þiodir! Heilagr andi af fedr ok sy
framm farandi gaf þer einsliga prydi, veitandi at þu yrd
freosôm guds modir i hreinum meydomi. Þinni sæmd syn
ek lof medr frammfluttu hiarta, þuiat þu leystir mik
illu kyni vhroins anda. Þer se lof, þuiat kraptar þins o
skurdar brenna þann, er suikia kann. Heyrit þer, allar þiodi
aa litandi dasamligan lut. Sæmit þer ok syngit med m
hunangligt lof sællar guds modur. Þu, cristinn madr, se
mer, huar þu heyrdir sva mikla frægd fliotandi miskunna
sem her skômmu uordna mattu lita i styrk truarinnar,
su drottning, er heiminn nærir, fegri ok fridari huerri fr

formi daudligrar konu. Heyr þu, tunga
rdna, enn þu megir syngiandi boda þann
blomgaz i minni fru sancta Maria. Enn
gi edr onnur tunga hennar prydi mak-
n anda sonandi hlioda hennar cantica,
forpris allra meyia. Þui bidr ek þina
þu frelsir þenna mann bonda minn af
a, sem hann hefir verdskylldat i þersum
vuana, gefandi honum sanna idran ok
sonar, at fyrir þitt arnadarord reikniz
er gladir sia sinn skapara án enda."
heyrir þilika bæn sua mikla fyrir ser
eypta, lystr ellding heilags anda sua
þat er skòmmu var hart sem sa steinn,
er nu sua klôckt, at flytr i tarum.
hann i þeim sama stad, adr hann ferr
igi nu sem dramblátr, helldr gangandi
ndi madr, heim sækiandi þenna[1] dag
up, beriandi sitt briost angrsamliga,
kriupandi frammfallinn vndir þa skript,
l aa leggia fyrir slikt afbrot. Næst
eck enn guds modir fru sancta Maria
degi, þuiat allum gaf uel skilia i samri (!)
blezad man vera nalæg þeira bænum,
k uita sina þurft, huers þeir skulu bidia,
stod sua frammi fyrir þessi husfru, er
var vuitandi. Bætti bondi sidan god-
mandi at sidarstu til hiartaligrar elsku
stu, sua at hann vard med allu sidlátr
arr af þersum lutum, sem mest hôfdu
stigit i veralldarinnar frammferdum. Su
z i godum lutum dag fra degi, sætliga
n Maria(m) guds modur enn hiartaligarr
sir lutir gerduz.

88.

Capitulum [1].

Heyrðv blezvt gvðs getara, sęl ok tignvt frv s
Maria! Hvat mvnv ver fatękir tala af [2] dyrð ok lofi
verðleika, vtan iata i vpphafi [at þui [3], at þin sęr
meiri ok hęri, enn maðr megi orði sinv [ok hiarta til re

Vitnisbvrðr heilagrar Marie [5].

Sva er sagt, at einn rikr maðr var i einshuer
stað kynstorr ok veralldar frægr af sinni mekt ok
kostarhallde, er hann veitti [7] dagliga. Hann atti
vęna meðr sinni hvsfrv, hann vnni henni allmikit, þvia
var erfingi allz rikdoms eptir hans dag. Marga svei
þionostomenn hellt þessi riki maðr vpp á sinn garð i y
stęrf ok fiølskylldvr, er honvm ok hans gozi [marga
til heyrðu. I þeim sama stað setr þessi riki maðr vir
musteri varrar frv sancte Marie ok hennar licneski fa
prýtt, á þann hatt [með virktum gert [8], sem hvn
[blezut son sinn sitianda i faðmi ser [8].

Nv kemr sva til efnis, er stundir liða ok dotti
mannz geriz frvmvaxta, at einn þionostosueinn [9] foþvr h
geriz henni miok kęrr af heimolleik ok naquęmi þionost
[þar til er þat vandiz saman, ok gengr vt [10] i hol
ast með fullu uerki milli karls [11] ok konv. Þessi s
[sem hon elskar męrin [3], var vęnn maðr ok vel menn
stoð til micils rikdoms eptir [nana frændr at lęgvm, ef
liði lengr. Sva elskaz [12] þv leyniliga, at øngvir
grvna þeira gørþir, þar til at einn dag ero þv stødd
saman i Mario kirkiu, er fyrr var af sagt, talandiz þa
Dottir rika mannz talar þa: „Hvat ętlar þv, minn
huersv [við munum halldit fa ockrvm astum?“ [13]

[1] *saal. E; mgl. St.* [2] þinne *tilf. E.* [3] [*mgl. E.* [4] [eda
til koma *E.* [5] Fra sueini *E.* [6] einhverium *E.* [7]
E. [8] [sinn blezada son sier i fadmi *E.* [9] þionost
E. [10] [ok sua uonduzt þau til samans, at ut geck *E.*
manz *E.* [12] [rika frændr nanna. Sua elskuduzt *E.* [13] [n
uer halldit fa astum ockrum *E.*

na mer liclict þickia, segir hann, at þat se
i at vngr herra man skiott [til geraz at[1]
Eigi þicki mer uist vm[2], segir hon, eða[3]
eiga mic?“ „Enn þo at ek uillde[4], segir
þo sva buit standa.“ „Hvi sva? segir hon.
eiga þik.“ Hann svarar: „Min kiæra[5]
· þv mer[6] sva þvngan gys, at þu mvnir
va fatękan svein, sva veralldar rik sem þv
l mestv sęmða i þessi halfv landzins.“ Hvn
fðv øngva[7] gæm at minvm rikdomi, sagði
eysi, þviat mattugr er guð æðęfvm[8] veralldar
øðrvm enn gefa øðrvm, [sva at eigi iðra mic
ir þat, þo at þv fair sømð af minv gozi[1].
r til, at þv verðr[9] rikari enn ek, trvi ek,
Hann svarar: „Hvat vinnr okkr þvilict
aman, þar sem mit[10] trvvm ongvm manni
a vera.“ „Eigi hindrar ockr, sagði hon,
kneske[11] signaðrar frv sancte Marie gvðs
ioti ockr, ok hennar [blezaði son i faðmi
Tak i hond mer vndir [þetta vitni[13], at
eiginkona, enn þv minn eiginbondi æfinliga,
bæði[1].“ See, hvat þarf her vm lengra?
[stendr vpp ok hefir fram festarorð við
i vitni blezaða drotning Mariam ok svn
eiginorð skal með þeim obrigðiliga standa[1].
rt lifa þar sem aðr i leynðvm sins vilia.
nar, sva at hinn riki maðr faðir hennar tekr
, stirðna þa raðin, enn sturlaz[16] gozin, sva
stendr hvatvitna. Ok [i þenna pvnkt, sem[17]
i komin, andaz hinn riki maðr. Strivka nv

t *E.* [3] *mgl. E.* [4] uillda *E.* [5] kærazta *E.* [6] i
[7] aunguann *E.* [8] audrædum *E.* [9] verdir *E.*
ikneskia *E.* [12] [blezadr son *E.* [13] [þeira uitnum
f. E. [15] [Lidr nu suo, at riki madr elldizt *E.*
rðlaz *St.* [17] [er *E.*

avðæfin aptr ok fram með gripdeilldvm ok forsioleysi. nærri [þeim tima[1] salaz rikir frøndr þess vnga mannz, fyrr var getit, berr þa vndir hann sva micla erfð, at h rikdomr er miclo meiri, enn [nv var hans vnnvstv vorþin Ok þvi kastar hann nv dygþinni vt i vindinn, farandi l af þeima garði, sem aðr hafði hann margan dag glaðr v sækir heim sin goz ok veitir þeim forsio[3], enn vanr allt, þat sem hans eiginkono til heyrir, talandi þat i hiarta, at hann við hana ecki hallda skylldi, þviat v allz mannkyns tiar honvm þat, [at nv mætti hann[4] fa miklv vœnna kost. Er nv þvi lict, sem hann seti henni mestv sman ok fyrirlitning af þeim sama lvt, sem h [hefir sealfr veitt[5] henni. Ok er hon verðr [vis þessa lavsleil ferr hon a hans fund, tiande honvm i fyrstv [einvm sa hvat þav hafa við talaz, biðr hann fyrir gvðs skylld bregðaz, segir sva goða vatta við [vera kavpi[8] þeira þeim mvni eigi dvga þat at rivfa. Her i moti stendr h sva harðr [ok vskiptiligr sins hiarta[9], at hann segir h allt livga, [ok segiz alldri hafa henne iataz til eiginbo eða sic i nockvrv bundit, sva at hann megi eigi frials ve Sem nv er gréint, ferr allt millvm þeira sømv leið an tima ok hinn þriðea, at hon sękir heim a hans fund segir satt, enn hann lygr i moti. Oc er hon skilr ecki vinna i erfiði viðr hann, sękir hon fund byskvpsins fyrir var þeira kristni, segiande honvm allan vøxt aa þ mali fra vpphafi til enda[10]. Enn byskvp svaraði he „Dottir min, segir hann, hveriv profi þickir[11] þer sem mvnir sá a komit þetta mal, [þv segir, enn hann þrętir, øngir menn[12] til vitnis, hvart sannara segir.“ „Minn he

[1] [þessu *E.* [2] [þa var uordinn hans unnuztu *E.* [3] forsia [4] [nu, at hann mætti *E.* [5] [sialfr ueitti *E.* [6] [þessa uis [7] [leyniliga *E.* [8] [hafa verit kaup *E.* [9] [*mgl. E.* [10] [sier tia, fer hun til byskups, segiande honum allann malauox [11] þiki *E.* [12] [er þu segir, enn hann þrætir i mot, ok avng mann *E.*

aa þvi ørvgga trv, at min frv sancta Maria
eigi hea ser leiða, helldr sanninda vitni
ıon serr, hverr haski þar ma af standa, ef
fęrr ser aþra[2] konv, enn ek [hans eigin-
annan [mann til[3] bonda. Ok þvi biðr ek
, at þer stefnit[4] honvm þingdag til þeirar
at heyra þenna vitnisbvrð, sem gengr yfir
.“ Byskvp svarar: „Micil er trva þin,
i friði, enn ek man gera, sem þv beiþir.“
bref þeim vnga manni ok byðr honvm
ar.

g drifr þar saman mvgr mannz bęði innan
annars staþar, þviat øllvm var her micil
af mvnde geraz þessv efni. Sem byskvp
minn ok sa vngi maðr, [hefr dottir rika
ram i fyrstu, at hon segir þeira gerð ok
ganga, þviat hann veit milli gvþs ok sinnar
Enn sakir þess at hann vikr hvergi til
nnar orð[7] eða annarra manna, gengr þessi[8]
fyrir gvðs moðvr likneski, giorandi [með
trv[9] þvilika bæn, sem her maa heyra:
æta Maria guðs moðir, akall mitt[10] synd-
battar. Veit ek, [min signaða frv, at ek
nv avgliti sakir þeirar [girnðar ok[3] vdygþar,
sinnis[10] i moti fa/þvr[12] ok moðvr i naqvemð
mann. Oc þvi er maklikt, at ek verði
igzli manna fyrir hans meingerðir. Enn
, at þv, hin sætazta drotning himinrikis,
hinn hæsta sannleik drottin várn Jesum
þina micla[13] miskvnn ok millde haleita,
æ at bera þesso mali, sem ek syndvg hefi

nnarar *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [at þu stefnir *E.* [5] sama
ir dottir rika mannz þar upp alla sogu *E.* [7] ord-
tilf. E. [9] *saal. E;* enn *St.* [10] *mgl. E.* [11] [mik
[12] fedr *E.* [13] miklu *E.*

i moti þessvm vnga manni, at allir lofi þik ok øll veroll viti, at þv ert męr ok gvðs moðir, Maria, brvnnr all milldi ok miskvnnar, eilifs fagnaðar vtan enda[1]. Sem l hefir sva sagt millvm annarra lvta, svarar likneski[2] san Marie sva hátt ok skyrt, at allir matto heyra: „Þat minn vitnisbvrðr, at þv segir satt hvert orð af þessv ef Siþan þagnar Mariv likneskit, enn sueinninn talar i kni henni: „Þat sama ber ek her vm sem moðir min.“ Si þytr vpp kall[3] mikit vm kirkivna alla, þviat lyðrinn l gvð ok hans blezaðv[4] moðvr. Setr byskup siþan endilig orskvrð, at þav æfinliga eigaz skvlo ok vel saman ve Jðraðiz[5] þa hinn vngi maðr sinnar þrǫto ok þralyndis, bað gvð fyrirlata ser. Bǫttiz hann siþan harðla vel, hal andi sǫmiliga sina eiginkonv, meþan þav lifðv. Gvði se ok dyrð.

B[6].

Af guds modur Marie.

Heyr þu, blezud guds getandi, sæl ok tignad fru san Maria! Huat megum ver fatækir af dyrd ok lofi þi verdleika vtan uatta vpphaf, af þui at þin sæmd er m hærri ok skiǫrri en madr megi ordum inna edr hiarta renna hennar miskunnsemi.

Her seghir af einum rikum manne.

Einn rikr madr var i einshuerium stad, kynstorr veralldar frægr af sinni mekt ok sinu kostarhalldi, er ha ueitti dagliga. Hann atti dottur uæna med sinni husf hann vnni henne allmikit, þuiat hon var erfingi allz h rikdoms eptir hans dag. Marga þeonostumenn ok ridd hellt þersi riki madr upp aa sinn gard i ymissligt starf fiolskylldu, er honum ok hans godzi marga vega til heyr I þeim sama stad setr þersi riki madr eitt uirduligt must

[1] Amen *tilf. E.* [2] likneskia *E.* [3] *saal. E;* karl *St.* [4] signu *E.* [5] *saal. E;* iðraziz *St.* [6] *Det samme Jertegn efter Co Arn-Magn. 233 Folio.*

Iarie, ok þar hennar likneski hardla fritt,
uirktum gort, sem hon halldi blezud son

til efnis, er stundir lida ok dottir rika
naxta, at einn sueinn fodur hennar geriz
at heimolleik ok nakuæmi þionostunnar,
nduz sua saman, at þat geck vt i holldliga
milli karls ok konu. Þersi sueinn, sem
vænn madr ok uel mentr, ok stod til mikils
a frændr sina sua at lögvm, ef hann hefdi
elskaz þau leyniliga, at engir menn gruna
til er einn dag voru þau bædi stödd i
i sem fyrr var af sagt, talandiz þar med.
talar sua: „Huat ætlar þu, minn kiæri,
munum halldaz aa ockrvm astum.“ Hann
mer liklikt þickia, at þat muni skammr
ungr herra mun skiott geraz til at bidia
ki mer þat vist, segir hon, edr huat er?
„Enn þo at ek villdi, segir hann, man
da.“ „Hui sva? segir hon. Ek vil giarna
svarar: „Min kiæra vnnazta, hui setr
n gys (i) dag, sem alldri fyrr, at þu munir
fatækan mann, sua ueralldar rik sem þu ert,
u sæmda i þersi halfu heimsins.“ Hon
gan gaum at minum rikdomi edr þinu
ugr er gud audæfum veralldar at skipta,
odrum, enn gefa odrum. Þat er ok æigi
r, þo at þu fair sæmd af minu godzi.
l, at þu uerdir rikari enn ek, truir ek,
ra.“ Hann svarar: „Huat man ockr
a slikt at tala, þar sem vid truum engum
ra edr hia vera.“ Æigi hindrar ockr,
þi at likneski varrar fru sancte Marie
r i moti ockr, ok hennar blezadi son i
i hond mer vid þeira uitni, at ek skal

vera þin eiginkona, enn þu minn bondi æfinliga, medan
lifum bædi.“ Huat þarf her um lengra, sua gerir h
stendr vpp ok hefir framm festarmál, nefnir i uitni blez
drottningu Mariam ok Jesum son hennar, at eiginord
med þeim vbrigdiliga standa. Eptir þetta gert lifa
sem adr i lystingum sins uilia.

Lida nu timar, sua at hinn riki madr tekr miok ell
stirdna þa radin enn sturlaz gozin, sua at i hórmum
eyzlu stendr huetuetna. Ok i þann tima sem godzin er
falli komin, andaz hinn riki madr. Striuka nu audæfin
ok framm med gripdeilldum ok forsealeysi. Ok v
þersum timum sálaz rikr frændi þersa hins vnga mann
fyrr var getit, berr þa undir hann sua mikla erfd, at
rikdomr er miklu meiri enn nu var hans unnuztu vord
Þui kastar hann nu dygdinni ut i uindinn, farandi a b
af þeira gardi, sem adr hafdi hann kátr verit margan go
dag, sækir heim sin goðz ok ueitir þeim forsea, enn uanr
allt þat goðz, sem hans eiginkonu til heyrir, talandi
ser i hiarta, at hann vill vid hana ecki hallda þeira ci
mal. Vuinr allz mannkyns tiar honum þat nu, at h
ma faa ser vænna kost. Er nu þui likt, at hann seti h
hina mestu fyrirlitning aa þeim sama lut, sem hann
sealfr veitt henne. Ok er (hon) verdr viss þersa lausl
ferr hon aa hans fund, tiandi honum i fyrstu einum s
huat þau hafa talad ok gôrt, bidr hann fyrir guds sk
æigi bregdaz ser, segir sua, at vattar voru vid kaup þ
sua at þeim mun æigi duga at riufua. Her i moti st
hann sua hardr ok skiptiligr i sinu hiarta, at hann s
hana allt liuga, ok segiz henne alldri iataz hafa til bo
edr sik i nockuru bundinn vid hana, sua at hann megi
frials vera. Sem nu er greint, ferr i milli þeira aa s
leid i annan tima ok hinn þridia, at hon sækir hann h
ok segir satt, en hann lygr i [moti. Ok er][1] hon skilr

[1] *Et Blad er beklippet i Codex, saa at Begyndelsen af hver*
i første Spalte mangler; det manglende er sat mellem [ ].

ecki uinna i erfidi vid hann, sækir hon a fund [byskups er fyrir] var þeiri cristni, segiandi honum allan vôxt aa þeira mali [allt fra up]phafi. Enn byskup svarar henne: „Dettir, hveriu profi þicki þer [sem þu mu]nir fa komit aa þetta mal? Þu segir, en hann þrætir, ok engir menn [til vitnisb]urdar, huart sannara segir.“ Minn herra, segir hon, ek hefir a þi [orugga tru], at min sæta fru sancta Maria mun þetta mal æigi hea [ser leida he]lldr sanninda vitni um bera, þui at i sinni ast ok misk[unn ser ho]n, huerr sa laski þar ma af standa, ef minn eiginbondi [fær ser adr]a konu, en ek hans eiginkona fær mer annan mann til bon[da, ok þui bi]dr ek, at þer stefnit honum þing i dag til þersar somu kirkiu [at heyra] þeira vitnisburd, þann sem gengr yfir ockrum malum.“ Byskup [svarar: „Mi]kil er trua þin, kona! Far þu i fridi, enn ek mun gôra [sem þu be]idir.“ Sidan gorir hann bref þeim vnga manni, ok bydr honum [fram til kirk]iunnar.

A þann dag drifr þar saman mugr manz bædi innan borgar [o]k vida annars stadar, þuiat allum var mikil forvitni aa, hvat [mundi t]il vegar ganga. Sem byskup er til kirkiu kominn ok sa vngi [madr, hefr r]ika mannz dottir þar fyrst vpp þeira gerd, at hann hafi iataz henni . . . . . ok bidr hann i moti ganga þui sem hann veit i milli guds ok manna . . . . . satt vera. Enn sakir þers at hann vikr sa huergi til sanninda fyrir [hennar ord eda] annarra manna, gengr þessi goda kona framm fyrir likneskit, gôrandi [med sorguggu] hiarta ok tru þilika bæn sem nu ma her heyra: „Heyr [þu, hin sæta M]aria guds modir, aakall mitt syndugrar ambattar þinnar! Ve[it ek, min si]gnada fru, at ek em vmaklig þinu augliti sakir þeirar [vdygdar ok] girndar, er ek framda optsinnis moti fodur ok modur i [nakuæmd vid] þenna mann hinn unga, ok þui er makligt, at ek uerdi at a[fgabragdi o]k brigzli manna fyrir hans meingerdir. Enn nu fyrir þa sa'k at þv [hin sæta]zta himinrikis drottning syndir heiminum hinn hæst[a sannleik drott]in varn

Jesum Cristum, bidr ek þik þeirar miklu miskunnar
milldi ha]leitrar, at þu virdiz vitni at bera þersu mali,
ek syn[dug hefi i m]oti þersum vnga manni, at allir lofi
ok a/ll verolldin [viti at þu e]rt mær ok guds modir
miskunn eylifs fagnadar [vtan enda. A]men." Sem
hefir sua sagt i milli annarra luta, svarar [likneski san
Marie sua hatt ok skyrt, at allir mattu heyra: „Þat
[minn vitnis]burdr, at þu segir satt huert ord af þessu ef
Sidan þag[nar Mariu likn]eskit, enn sueinninn talar i kn
henne: „Þat sama ber ok her [vm sem mi]n modir." Si
þytr upp kall mikit um alla kirkiuna, þui [at lydrinn lo]
gud ok hans blezadu modur. Setr byskup sidan endali[
orskurd a]t þau skulo vera [æfi]nlig hion ok vel saman ve
Idraz [þa hinn ungi madr s]innar þrætu ok þralyndis
bad gud fyrirlata ser. Bættiz hann [sidan hardl]a
halldandi sæmiliga samuist vid sina konu me[dan þau lif]
Gudi lof ok hans signadu modur sancte Marie. Amen.

89.

Fra iarlssyni[1].

Konvngr neckvrr[2] rikr ok agætr hann[3] atti ser dro
ing ok eina dottvr bøði vǫna ok vitra, er ver kvnnvm
nefna. Konvngr þessi hafði vndir sitt riki marga hǫfþin
ok mikils virþa[4], enn þo var einn honvm allra kǫrst
iarl at tign. Hann var [reyndr bøði at vitrleik ok heil
øðvm[6] við konvng, sem allt hans forelldri[7], þvi var ha
hit [ǫzta rað konvngdomsins[8] i øllvm vandamalvm [ok ri
skipan[9]. Dvaldiz hann [fyrir þa grein[10] opt [með konv
invm[11], enn skipar sitt valld ok eignir vitrvm mønnvm
forraða. Jarl þessi atti ser frv ok með henni vngan s

[1] *saal. E; Overskr. mgl. St. Dette Jertegn findes ogsaa i 2*
og Varianter anføres af dette Haandskrift. [2] var *tilf. 2*
[3] *mgl. E.* [4] verda *233.* [6] kæraztr *E. 233.* [6] heilum [radu
233. [7] [bædi uitr ok heilradr *E.* [8] [hæsta rad konungs
E. [9] [*mgl. E.* [10] [þui *E.* [11] [a konungsgardi *233.*

[Þeim sinvm einga [1] syni vnnv þav einkar mikit [2]. Ok þegar sem pilltrinn var nøckut vagsinn [3], var hann iafnan a konvngegarði með feðr sinvm. Voxo [4] þav konvngsdottir [bæði samt i [5] barnleikvm ok voro iafngømvl at alldri.

Liða nv timar svа, at [bernska løtr vndan roskinni nattvro [6], ok þvi [7] riss orð vpp, at eigi mvni [8] vel vera. Þat sama orð ferr svа hatt [vm siðir, at þat [9] heyrir iarllinn faðir hins vnga mannz. Þvi kallar hann son sinn a tal, sem þeir ero heima a sinvm garði. Hann segir svа: „Ek hefir þat orð heyrt af þer fara, sem eigi er giptuligt ok til heyrir [dottur [10] mins herra konvngsins [11], ok þvi vit fyrir vist, at þv skallt leggia [12] þessa vfrøgð, er þv hefir sialfr reist, ok verða a brotto af þesso riki. Ek skal fa þer skip ok fiarlut, svа at þv megir vel fara. Ver eigi svа diarfr, at þv fyrr aptr komir, enn .iii. ár ero liðin. Enn ef þv gerir [13] svа, þa man þin vgipta svøfð verða, [ef þv vekr hana eigi [14].“ Oc áán dvøl verðr svа at [vera ok [15] standa, sem iarl skipar, hvart sem hans syni þickir livpt eþa leitt. Er hans ferð or landi bvin, ok hann brott ferr miavk angraðr [16] bæði af skilnaþi við foðvr [17] [ok fleiri menn [18]. Vtan landz er hann vm .iii. áár, enn kemr heim siþan aptr. Gengr faðir hans þa i moti honvm með fagnaði, ok segir hann hafa vel gert, biðr hann nv astsamliga, at hann til geymi, tekr hann [19] vnga mann nv i bliðv sem bezt [20]. Var svа nv [vm hrið nøckvra tima [21]. Ferr nv sem aðr a konvngs garþ með feðr sinvm. Innan litils tima hallaz [22] aptr i sama pall orð ok ofrøgð með þeim konvngsdottvr. Her þarf eigi langt vm. Jarl [tekr hann [23] með avitvn ok skriptar honvm [10]

[1] unga *233*. [2] [Þau unnu honum allmikit *E*. [3] uaxinn *E*, *233*. [4] uoru *E*; vanduz *233*. [5] [*mgl. 233*. [6] [bernsku letti undan roskinum alldri *233*. [7] þat *233*. [8] mun *233*. [9] [at umsidir *E*. [10] *tilf. 233*. [11] [minum herra *E*. [12] lægia *E*. [13] eigi *tilf. E*, *233*. [14] [*mgl E*. [15] [*mgl. E*, *233*. [16] vgladr *233*. [17] ok modur *tilf. E*, *233*. [18] *tilf. E*, *233*. [19] þa er bezt var *233*. [20] [um hrid *E*; nockurn tima *233*. [21] hallar *233*. [22] ordum *tilf. 233*.

rett sem fyrr vtlegð aðra .iii. vetr[1]. Eptir liðin .iii
kemr hann aptr, lifgar þa enn sina vgiptv, enda vtleg
et þriþia sinn. I þessvm hans vtlegðartima hinvm þ
giǿraz þaʀ tiðindi i landinv, at iarl faðir hans tekr sot
andaz. Var hann miǿk harmdaʀðr[3], þviat hann var vi
høfþingi[4].

Eptir hans vtlegð hvgleiðir[5] konvngsdottir sem
maðr sinar raðagerðir. Hon skilr, at sa er nv liðinn
i taʀma helt [millvm þeira vnga mannz[7], þvi talar hon
við feðr sinn leyniliga sva segiandi[8]: „Herra faðir
segir hvn, ek[9] veit, at þer hafit hogliga borit, [at þat
er talat var til min ok jarls svnar, hefir til eyrna y
komit. Nv sakir þess at ek veit þa yðra elsku til
mannz fyrir skylld[11] foður[12] hans, at þer mvnit ho
eigi vvinir geraz, ok i annan stað er hinn vngi maðr
geymslulaʀss fyrir frafall foðvr hans, se[13] ek þetta ve
micinn haska [ok hęttv[15]. Þvi biðr ek yðr i gvðs n
at þer gefit mer orlof i klaʀstr at fara, þviat þa er
[til at finna[16] minni gerþ eþa annarra.“ Þessi orð
iafnsaman[4] tekr konvngr faðir hennar [með bliðv[17] ger
alla leið[18] sem henni likar. Gengr hon[19] i systrakl
ok giǫddi þann stað storvm[20] proventvm, [ok þat m
með, at innan litils tima er hon sealf vorðin klaʀstras
ok vpphelldismaðr þvi heilaga[21] hvsi. Ok frv abb
skipaði henni vallð ok reði yfir alla lvti sina goða[22].
er gert sem gvð villdi.

[1] [giorir enn sem fyrr, utlægir hann um þriu aar *E.* [2] utlæ
þa *E.* [3] harmdaudi *E*, *233.* [4] *mgl. E.* [5] hugsar *233.* [6] d
233. [7] [med þersum unga manni *233.* [8] *saal. E*, *233*;
andi *St.* [9] bidr, at þer hyggit at þui, er mer til h
huersu bezt ma standa fyrir gudi ok monnum. Ek *tilf.*
[10] [þat ord, er talat var til min ok iarls sonar, er til eyrna
hefir *233.* [11] skulld *E.* [12] fedr *233.* [13] ser *233.* [14] *tilf.*
[15] [*mgl. E.* [16] [at finna at *E*, *233.* [17] [uel *E.* [18] hlu
[19] inn *tilf. 233.* [20] morgum *E.* [21] helgazta *233.* [22] [ok i
litils tima skipar abbadis henni uallð ok raad yfir alla hlut

Kemr nv hinn vngi maðr heim [iarlsson af vtlegð[1] ok spyrr øll saman þessi tiðinde. Verðr hann nv sleginn [heþan af[2] harmi, sva[3] at eigi ma orðum skyra. Engan lvt hirþir hann at sea eða elska af [sinni føþvrleifð[4] ne fvllsęlv, gengr fram með angri ok biðr engar naþir, þviat veralldar lif er honvm leitt, siðan hann misti konvngsdottvr, þickir þat helldz hvggan at likiaz henni. Sva gerir hann, skipar sina føðurleifð [ok veitir[5] mikit [þvrfundvm mønnvm[6], gengr siþan i svartmvnka klaʼstr ok offrar þangat miclvm fagnaði[7]. [Þann veg skyrir hann sina klaʼstrgøngu[8]. Þessi tvau[9] mvnklife standa[10] miøk nęrri, þat er hann er i, ok konvngsdottir. Gørðiz hann broþir eptir tima ok er hlyðinn abota sinvm. Aboti leggr honvm þa hvggan framarr[11] øðrvm bręðrvm, at hann [léérr honvm[12] einn skosvein hia ser til þionosto[13]. Sva var hattað landzlegi millvm klaʼstranna, at þav skilþi skógr nôckvrr miøk þyckr. [Ok a þessa skog at ganga til lettis[14] biðr broðir iarlsson sinn abota orlofs[15], ok þat veitir hann honvm aʼrliga[16], þviat hann var bęði vitr ok goðgiarn, greinande hversv sa maðr męttí þiggia sęmiligt[17] orlof, sem hann var kominn i klaʼstr or mikilli fvllsęlv.

Einn dag ferr hann at vana[18], hefir broþir sic vt af klaʼstrinv fram[19] a morkina, gengr sveinn hans með honvm. Ok er þeir koma [naliga halfsottan skoginn milli klaʼstranna, segir broþir[20] sva til sveinsins: „Þv skallt gera fvllan trvnat, segir hann, ok segia øngvm manni[21], meþan þv lifir.

[1] [or sinni vtlegd *233; mgl. E.* [2] [*mgl. 233.* [3] [hier af sua miklum harmi *E.* [4] [sinum fodurarfi *233.* [5] [at veita *233.* [6] [þurfandi monnum *233;* þurfundum *E.* [7] *saal. ogs. E;* penningum *233.* [8] [*mgl. E.* [9] *saal. 233;* tvo *E;* tuo *St.* [10] standaz *233.* [11] en *tilf. 233, E.* [12] [hefir *233.* [13] [fær honum einn skosnein *E.* [14] *saal. 233;* lectvs *St.* [15] at ganga a skoginn at skemta ser *tilf. St., mgl. 233.* [16] med olud *233, mgl. E.* [17] *saal. 233;* sęmilig *St.* [18] [Einn dag bidr iarls son abota at skemta sier, ok þat ueitir hann honum *E.* [19] ok *233;* ok framm *E.* [20] [nær i midiann skoginn, segir hann *E.* [21] aa iardriki *tilf. 233.*

Ek vil senda þic til klæstrans[1] systranna, ok ef þv
raðskonu, seg henni, at [heitande broþir biðr[2] hen
þessvm stad, ok vill giarna finna hana Enn ef þv [
raðskonv[3], bið ek at[4] þv biðir hennar aptrkvamv
i klæstrinv." Sveinninn ferr gerande þetta boð, [se
var greint[5]. Ok er gvðs ambatt heyrir þetta, verðr
miok hrygg ok spyrr sveininn, hvat hann vill[6]. Enn
segiz eigi vita. Siðan gengr hon i kirkivgarð[7] sign
sins fvlltrva blezaðrar gvðs moþvr Marie, tiánde henne
knefalli þetta eyrendi ok allt[8] a hendi felandi[9].
þetta gert gengr hon vt af klæstrinu[10] fram a mor
ok sem hon ser broþvr, riss hann vpp i moti henni
veralldar[11] bliðu. Ok er hon skilr þann hátt með ho
sem eigi er [ritaðr i klæstramanna lægvm[12], spyrr h
at eyrendvm. Hann segir liosliga, at eigi er vm go
tala, biðr hana minnaz a[14] fyrri vinattv ok samþyck
sinn holldligan vilia. Hon tekr þetta fyrir honvm
beiskliga, sem gvð lærði hana eptir [orðvm sinna boðor
Hann stendr at[17] þvi fastara, vattande sic alldri [efi
siþan gera mvnvð skvlo[18], ef hon gærir nv hans
Nvnnan talar þa: „Gvð virðe þann eymþar[tima ok vgip
er yfir ockr er kominn, at við skulom vitande[20] la
helvitis loga fyrir ockarn glęp. Enn nv ef ek lęt at
bęn, þa sverðu[21] mer þann eið, at eptir framðan[22]
vilca, skalltv gera þat er ek bið þik á[n] dvøl." Hann [
þetta[23]. Ok eptir [þetta gert verk[24] segir nvnnan:
skalltv fa þer graftol, [broþir, segir hon, þviat þv ert s

[1] klaustrs *233*. [2] [ek bid *E*. [3] [ferr sem ek mæli *233*.
þu finnr raðskonv, bið ek at *mgl. E*. [5] [*mgl. E*. [6] muni
henne *233*. [7] kirkiu *E*. [8] sitt rad henni *tilf. E*. [9] bin
233. [10] kirkiunni *233*. [11] allri *E*. [12] [tilheyriligr *E*. [13]
E, *233*; hann *St*. [14] *mgl. 233*. [15] samþyckia *233*, *E*. [16] [s
bodordum *E*. [17] aa *233*, æ *E*. [18] [sidan (þadan af *E*)
munud gera *233*, *E*. [19] [dag ok vgiptvtima *233*. [20] ok
tilf. 233. [21] sver þu *233*, *E*. [22] pindann (!) *E* [23] [suar
heitr ath giora hvat er hun bidr *E*. [24] [verk gert *233*,
giort *E*

maðr[1], skalltu gera grøf her i iørð niðr, sem við høfvm verit.“ Hann spyrr: „Hvat skal þvi?“ segir hann. Hon sagði: „I þessa grøf skalltv leiða mic kvika, þviat [þvilicr hgnaðr hęfir[2] ockrvm vhęfvm[3].“ Sem hann heyrir þetta vpphast, skelfr hann ok piprar framarr enn segiaz megi, vitande sic þetta með engu moti mega gera. Hon sęrir hann þa fyrir sealfs hans[4] svardaga, ok [at hon þrøngvir[5] með vitrleik[1], segir at honvm skal eigi annat hlyða[6]. Her næst [sem drottinn virði, at hann geyrir þetta eyrindi[7], setr hana her siðan niðr ok eyss a hana molldo með svo mikivm trega[8], sem [gvðs almattr syndiz, at[9] hann sprak eigi [af harmi[1]. Ok aðr enn skiliði þeira viðrtal, byðr hon honvm at grafa til hennar a sama vikudegi at liðnvm .xii. manaðvm[10]. Eptir svo talat fyllir hann grøfina ok setr hana[11] yfir þa vallartorfv, [er hann hafði fyrst grafit, at sem hann skylldi[12] nyvirki a sia[13].

Sem her er komit, setz hann niðr [ok miok hryggr a sinn sea ok rioðr ok moðr[14]. Ok aan dvol [at vværo[1] kemr hann or morkinni skosveinn hans heilsandi vpp a hann[15]. Broðirinn litr við honvm reiþvliga, spyrr hvi hann vęri[16] svo diarfr, at hann fęri fyrr or klæstrinv, enn hann [bað hann[17]. Skosveinninn svarar: „Fyrir allar greinir gerþi ek yðvart boð, ok af þvi styggvizt[18] þer eigi a mik, goði meistari[19], þviat þat hafða ek eigi af[20] sægn, helldr sa ek hana minvm ægvm.“ Broðirinn sem hann [heyrir þessi miklu orð af sveininvm[21], þagnar hann ok ma engv svara. Snva siþan heim aptr til mvnklifis, ok er svo vorþit, at broþvr

[1] [*mgl. E.* [2] [þat berr *238.* [3] verkum *E.* [4] sins *233*, *E.* [5] at honum *tilf. 233.* [6] hæfa *233;* duga *E.* [7] [at hann giorir þetta *E*, [*sees ikke i 233*]. [8] harmi *E.* [9] [gud almattigr matti vita, þess er *233.* [10] manadum *233.* [11] *saal. ogs. E*; cfst *233.* [12] mega *tilf. 233.* [13] [sem fyrst grof hann *E.* [14] [miok hryggr *E;* miok hryggr ok miok modr i riodrit *233.* [15] sinn meistara *233.* [16] var *233.* [17] [baud honum *233.* [18] styggiz *233*, *E.* [19] herra *E.* [20] *saal. 233*, *E;* a *St.* [21] [*saal. 233;* heyrir þetta *E;* serr þetta svo mikil ógn *St.*

er nv eigi betra i hvg enn [fyrra tima, er hann for heiman
Liða nv dagar, ok fara nv menn i mille klavstranna, ok er
engi qvittr af nockvrri nyivngv. Vndrazt[3] broþir[4] þat gey
mioc. at af brotthvarfi sva tiginnar konv skvlo systrn
øngva frett vm gera. [Hvat er[5] lengra, enn liða hi
næstu .xii. manuðr[6] ok er allt kyrt ok tiðindalavst[7].
broþir allan þenna tima [alldregi i[8] gleði, sem hann ha
ser til verkat. Nv sem kemr iafnlengðar[dagr fyrri tiðinda
tekr broðir orlof vndir þeiri asyn, sem hann villdi spacera
Hann hefir eitt graftol vndir kvfli sinvm ok lętr øngv
svein ser fylgia. Kemr hann fram i skoginn, gengr [at
beinazta þeim stað[11], þviat hann hafði merkt til skyrliga
Tekr hann graftolit ok [setr vpp[13] eina paltorfv. Ok þeg
sem hann hefir vppi, þickir honvm[14] sem holt se vndir. Ia
skiott heyrir hann skyra mannzravdd or grøfinni sva męland
„Grafðv varliga, sagði hon, þviat ek lifi.“ Þessa ra
kennir hann konvngsdottvr vera, ok þat með, at hana b
nørri honvm ok ofarr i grøfinni, enn hann hafði sett ha
[i fyrstv[15]. Þvi verðr hann bøði feginn ok hrøddr. Ravð
talar þa [i annat sinn[16]: „Eigi skalltv hrędaz, þo at
heyrir til min, þviat án sionhverfing er ek lifandi[17] ma
Vik fra molldonni hogliga, ok mvntv þa sea, hvat almatt
gvð lętr[18] ser soma.“ Broðirinn styrkizt nv ok hreinsa
ofan af grofinni. Er þvi likaz sem þar se hvalf eþa
vndir. Her sitr nunnan heil ok kat ok hefir meybar
skavti[20] sva vngt sem .iii.[21] manaða. Ma nv engi orð
skyra, hverr fagnaðr inn geck i [broþvr briost ok hiart

[1] [fyrr *E*; adr enn hann for heiman *233*. [2] ferr *233*. [3]
233, *E*. [4] brodr *E*. [5] þarf *233*. [6] mannadir *23*
sva lida enir næstu tolfmanadir *E*. [8] [med ðngri *2*
fyrri tidar *233*. [10] *saal. ogs. 233*, *E*. [11] [hit h
stad *233*. [12] skiluisliga *233*; [at hit hein
upp a *233*. [14] *saal. 233*, *E*; hann s
[16] [i annan stad *233*; *mgl. E*. [17] *mgl.*
[20] ser *tilf. E*. [21] þrig
brodur *233*.

[illegible] biartri syn þviliera stormerkia[1]. Stendr konvngsdottir [illegible] vpp ok hefir sva þokat i haleika grafarinnar, at hon a [illegible] grada vpp at ganga, aðr hon [stigi fǫti[2] a hreina [illegible] ok grasi vaxna[3].

Verðr þar nv mikill fagnafvndr, [ok nv meirr af gvðs [illegible] enn mannligrar[4] bliðv[5]. Segir konvngsdottir þa, at [illegible]valldandi[6] gvð ok hans moðir Maria hafi[7] gert [með [illegible]ni[8] sina miskvnn ok gefit henni lif sem i goðri hvilld [illegible] þenna tima[9]. Oc [eptir licams nattvro fæddi[10] ek [illegible] barn at liðnvm .ix. manvðvm eptir kvenna sið, [er [illegible][11] gatvm sarliga i ockarri ostyrkt[5]. Her i moti segir [illegible] henni, at sva vndarliga hefir sea timi gengit[12], at [illegible] maðr hefir at henni spvrt eþa leitat. [Her eptir þvilika [illegible] sagða[13] falla þav bæði a kne til iarþar þackandi [illegible]tkvm gvði ok hans moðvr Marie alla þa milldi ok [illegible], er þav høfðv framit[14] i þessv mali. Eptir þetta [illegible] segir nvnnan sva til broðvr: „Nv skalltv fara heim [illegible] þins, ok gervm einn veg bæði, leynvm við eigi [illegible]nvm gvðs til hvlningar[15] ockars kinnroða. Seg abbota [illegible] þitt, ok gak vndir[16] alla þa skript, er hann leggr þer, [illegible] þess at drottning allrar skepnv fai þa hǫra lof af hverri [illegible]. Ek skal fara með dottvr mina til frv abbadisar, at [illegible] megi þvi giorr séa[17], hverso henni byriar[18] mik at [illegible] eptir løgvm heilagra feðra.“ [Sem allt er vti[19] þeira [illegible]rtal, miclo fleira enn her stendr[20] skrifat, skilia þa, ok [illegible]dir hvart til sins mvnklifis[21]. Er nv broðir fvllr af [illegible] ok gerir h[illegible]n, sem aðr var ritat[22]. Systir

[illegible] biarta[illegible] a 233; mgl. E. [2] [stigr vpp 233. [illegible] stigi [illegible] [4] manndomligri 233. [5] [mgl. E. [illegible] 33, E. [8] [med hana E; vid hana [illegible] ams fædu [illegible] 233. [10] [af mannz [illegible] vid 233 [illegible] lidit E. [13] [Eptir [illegible] 33. E: [illegible] [15] hvgganar 233. [illegible] 33. [illegible] mir 233. [19] saal. [illegible] 33. [illegible] [22] skrifat til 233; [illegible] mællt E.

er nv eigi betra i hvg enn [fyrra tima, er hann for hei
Liða nv dagar, ok fara nv menn i mille klæstranna, o
engi qvittr af nockvrri nyivngv. Vndrazt[3] broþir[4] þat
mioc, at af brotthvarfi sva tiginnar konv skvlo sy
øngva frett vm gera. [Hvat er[5] lengra, enn liða
næstu .xii. mannðr[6] ok er allt kyrt ok tiðindalæst[7].
broþir allan þenna tima [alldregi i[8] gleði, sem hann
ser til verkat. Nv sem kemr iafnlengðar[dagr fyrri tiði
tekr broðir orlof vndir þeiri asyn, sem hann villdi spac
Hann hefir eitt graftol vndir kvfli sinvm ok lętr e
svein ser fylgia. Kemr hann fram i skoginn, gengr [
beinazta þeim stað[11], þviat hann hafði merkt til skyrl
Tekr hann graftolit ok [setr vpp[13] eina paltorfv. Ok
sem hann hefir vppi, þickir honvm[14] sem holt se vndir.
skiott heyrir hann skyra mannzrædd or grøfinni sva mę
„Grafðv varliga, sagði hon, þviat ek lifi.“ Þessa
kennir hann konvngsdottvr vera, ok þat með, at hans
nørri honvm ok ofarr i grøfinni, enn hann hafði sett
[i fyrstv[15]. Þvi verðr hann bøði feginn ok hræddr. R
talar þa [i annat sinn[16]: „Eigi skalltv hrędaz, þo
heyrir til min, þviat án sionhverfing er ek lifandi[17]
Vik fra molldonni hogliga, ok mvntv þa sea, hvat alm
gvð lętr[18] ser soma.“ Broðirinn styrkizt nv ok hrei
ofan af grofinni. Er þvi likaz sem þar se hvalf eþ
vndir. Her sitr nunnan heil ok kat ok hefir meyb
skarti[20] sva vngt sem .iii.[21] manaða. Ma nv engi
skyra, hverr fagnaðr inn geck i [broþvr briost ok hia

[1] [fyrr *E;* adr enn hann for heiman *233.* [2] ferr *233.* [3]
233, *E.* [4] brodr *E.* [5] þarf *233.* [6] manadir *233.*
sva lida enir næstu tolfmanadir *E.* [8] [med ongri *233.*
fyrri tidar *233.* [10] *saal. ogs. 233*, *E.* [11] [hit beinsta a
stad *233.* [12] skiluisliga *233;* [at hit beinazta *E.* [13]
upp a *233.* [14] *saal. 233*, *E;* hann sva *St.* [15] [m
[16] [i annan stad *233; mgl. E.* [17] *mgl. E.* [18] let *E.* [19] so
[20] ser *tilf. E.* [21] þriggia *E.* [22] [hans briost *E;*
brodur *233.*

með biartri syn þvilicra stormerkia [1]. Stendr konvngsdottir þa vpp ok hefir sva þokat i haleika grafarinnar, at hon a litinn grada vpp at ganga, aðr hon [stigi fęti [2] a hreina iord ok grasi vaxna [3].

Verðr þar nv mikill fagnafvndr, [ok nv meirr af gvðs hálfv enn mannligrar [4] bliðv [5]. Segir konvngsdottir þa, at alrvalldandi [6] gvð ok hans moðir Maria hafi [7] gert [með henni [8] sina miskvnn ok gefit henni lif sem i goðri hvilld allan þenna tima [9]. Oc [eptir licams nattvro fæddi [10] ek þetta barn at liðnvm .ix. manvðvm eptir kvenna sið, [er mic [11] gatvm sarliga i ockarri ostyrkt [5]. Her i moti segir konn henni, at sva vndarliga hefir sea timi gengit [12], at engi maðr hefir at henni spvrt eþa leitat. [Her eptir þvilika iarti sagða [13] falla þav bæði a kne til iarþar þackandi almattkvm gvði ok hans moðvr Marie alla þa milldi ok miskvnn, er þav hefðv framit [14] i þessv mali. Eptir þetta gert segir nvnnan sva til broðvr: „Nv skalltv fara heim til klaustrs þins, ok gervm einn veg bæði, leynvm við eigi iartegnvm gvðs til hvlningar [15] ockars kinnroða. Seg abbota fall þitt, ok gak vndir [16] alla þa skript, er hann leggr þer, til þess at drottning allrar skepnv fai þa høra lof af hverri tvngv. Ek skal fara með dottvr mina til frv abbadisar, at hon megi þvi giørr séa [17], hverso henni byriar [18] mik at pina eptir løgvm heilagra feðra.“ [Sem allt er vti [19] þeira viðrtal, miclo fleira enn her stendr [20] skrifat, skilia þav, ok vendir hvart til sins mvnklifis [21]. Er nv broðir fvllr af giran ok gerir hveria grein, sem aðr var ritat [22]. Systir

[1] [fyrir biarta syn ok haleita *233; mgl. E.* [2] [stigr vpp *233.* [3] [stigi aa bera iord *E.* [4] manndomligri *233.* [5] [*mgl. E.* [6] almattigr *E.* [7] hafa *233, E.* [8] [med hana *E;* vid hana *233.* [9] [*mgl. E*: ok likams fædu *tilf. 233.* [10] [af mannz [natturu fædd]a *233.* [11] vid *233.* [12] um lidit *E.* [13] [Eptir þetta *E.* [14] *saal. 233, E*; fram *St.* [15] hvgganar *233.* [16] med godvilia *tilf. 233.* [17] sia *E.* [18] samir *233.* [19] *saal. 233*, vm *St.* [20] se *233.* [21] heimilis *233.* [22] skrifat til *233;* [Giora þau nu alla hluti sem systerin hafdi mællt *E.*

geck [með nyia [1] dottvr á fvnd abbadisar, fell fram gr
sinn gløp [2] ok beiddiz lavsnar. Frv abbadis kann e
svara, þviat sv førir henni barn ok kvezt eiga,
hvgði hreinazta systvr vera. Oc er þat eigi vndarl
at diupleiki þvilikra gvðs verka verði dimmr [þvi hia
enn er lvct [3] i daðligvm likama. Langt er at grein
hveria lvti, er talaðir voro i þeima [4] kapitula, aðr
fengi nøckvrri grein a komit, hversv meistarliga frv
Maria hefir eptir vana þessu til leiþar komit. Nv
greindr er malavøxtr nvnnvnnar, þarf eigi at ſegia
tima [5]. Enn her i moti segir abbadis þa nylvndv, a
þenna tima liafa systrnar haft ena røskvztv raðskonv ok
[vera þa sømv konv, sem nv vattar sic vm [6] nęst
iørðu legit hafa ok barn eiga [7].

Nv þot eigi se skrifat langt mal, ma hverr
hyggia [8], hversv gvðs þionar i þessvm [9] mvnklifvm
samfagna [sæðvm til hiarþar af villistigvm aptr ko
meðr hlyðni ok tárvm vndir boði ok banni sinna v
manna. Sva lifgar signvt moþir [margan i herfiligri hra
skipande aptr i faðm heilagri [12] kristni svnar sins, enn
siþan af dyflizv til lifande manna iarðar, at sea þann e
gvþdom án enda, er hana valdi ser til moþvr ok mv
rikiande ok øllv styrande per [infinita secula [14]. An

90.

Ein hvsfrv toc Jesvm af faðmi Marie.

Sva er lesit, at avstr i Grekia [15] var forðvm ein
veralldar rik at avðęfum, hon sat i eckivdomi ok atti

[1] nykomna *233*. [2] [til abbadisar ok fell framm gratau
[3] *rettet;* lvctr *St.;* [þeim sem luktr er *233*. [4] [allt þat e
var i þeira *233*. [5] *Fra* Oc er þat eigi vndarlict *her til mgl. E*
233. [7] [uier þessa hina somu, sem nu uottar sik mi
iordu hafa uerit ok hit næsta umlidit ar nidri i iord
verit *E*. [8] hugsa *E*. [9] sogdum *233*. [10] [sinum saud
hiardar komnum brott af uillistigum *233*. [11] [i herfiligri
þersa saudi *233*. [12] heilagrar *233*, *E*. [13] eylifa *233*. [14]
secula seculorum *233*. [15] Grecia *233*, *E*.

svn. [Mikil elskan[1] var henni hvsfrvinni a blezaðri Marie gvðs moþvr[2], þat til marks at þar [i garði[3] stendr kapilla[4] sęllar Marie vppreist [ok efid ok halldin aa hennar kost[5]. I þeiri kapillv[6] stendr Mario likneski yfir alltari, i[7] þat sem hon sitiande hallde son sinn i [faðmi ser[9]. Liknęski vars herra var svo gert, at þat matti i brott taka. Sem timi liðr, gengr svo til efnis, at heiðin þioð geysiz[10] i þat sama riki með ráni ok hervirki [bęði af[11] gozi ok mannvm[12], hertaka [þeir marga menn af þeima by, sem þessi hvsfrv sitr i[13], ok i [þvi sama folki[14] verðr hennar eingetinn[15] son, [er fyrr var getið[12]. Eptir þat rán [ok manna ferðir[16] bryggviz frvin sarliga af þrelkan sonar sins, gangandi fram i kapillu[17] varrar frv [ok segir svo[18] fyrir hennar licneschi: „Frv min sęta[19], segir hon, ek er komin at kęra fyrir þer þann mikla skaða ok angr, er ek feck i dag af herleizlv sonar mins. Ok þvi biðr ek þitt valld[20] ok virðuliga milldi, at þv skipir hann aptr i minn faðm, þviat fyrr enn þat goriz[21] fęrr ek eigi goðan dag.“ Meðr þessvm orðum, sem nv [var getit oc greint[22], gengr hvsfrvin[23] dagliga fyrir Mariv licneschit innan .xv. daga [ok finnr engva framqvęmð sinna bęna[12]. Eptir þat liðit vikr hon orðvm annan veg ok talar[24] svo: „Min frv, segir hon, ek hefi kveinat her til fyrir þer af minvm harmi ok finn[25] ek engan letta. Nv þickir[26] mer van, at þvi gerir þu svo, at þv varkynnir mer[11] eigi, at ek vnna syni minvm. Enn hvart þessi skilningr er rettr, skal ek prova, þviat nv skal ek taka fra þer þinn einga[27] son ok vita, hvart þer þickir

[1] elska *233*. [2] [Hun elskadi miok guds modur Mariam *E*. [3] [aa gardinum *E*. [4] kapella *233*, *E*. [5] [af hennar kosti *E*. [6] kapellu *233*, *E*. [7] aa *233*. [8] giort *tilf. E*. [9] [sinum fadmi *E*. [10] heriar *E*. [11] *mgl. 233*. [12] [*mgl. E*. [13] [margan mann *E*. [14] [þeim sama flocki *233*. [15] einga *233*; *mgl. E*. [16] [ok mannanna brott toku[1] *233*; *mgl. E*. [17] kapellam *233*; capitulum *E*. [18] [sua segiandi *233*. [19] sætazta *E*. [20] ok virding *tilf. E*. [21] er giort *E*. [22] [var greint *E*; voru greind *233*. [23] fruin *233*, hun *E*. [24] þa *tilf. 233*. [25] finnr *233*. [26] þicki *233*, *E*. [27] enga *233*; einka *E*.

þat nøckvr hrygð [1]. Skalltv [2] ok, drotning mín, sva aptr fa þinn e(i)nga [3] son, sem [4] þv lętr minn son koma." [Sama veg gerir [5] hon hvert orð, tekr brott eski [Jesv af faðmi moþvr sinnar [6] sveipande [7] einvm sil ok łęsir [8] niðr i kistv.

Her er skiott vm at tala. [Þegar a [9] nęstv nott þessa luti gerva, sem hinn vngi maðr frvinnar son [10] i [vtlegð ok [11] fiøtrvm, kemr til hans i dyflizvna gø kona, hon talar sva með nøckvrv hrygþar bragði [12]: „M þin hefir gert mer meingerð [ok þyngian [13] af þinni l vero, [enn nv [14] nęsta dag [15] toc hon fra mer svn ok sagði, [at eigi skyllde ek fyrri fa hann [16], enn e þic aptr koma. Nv sakir þess at ek ma þat [17] eigi at missa [mins sonar sva elskuligs [18], þa ver [19] i stað [af øllu [20] vallde þinna ovina ok sęk sem harðaz hei moðvr þinnar." Eptir [þat liðit [21] liðr sęl drotnin himins, enn lasar brotna ok allt þat, er talma matti vnga mann. Ferr hann liðugr af því riki ok kemr a moþvr sinnar segiande [allan veg ok vitran sinnar vtlavsn Ok er moðir hans heyrir [þessa lavsn [23], skvndar hon til capillam [24] varrar frv, fallandi til iarþar fyrir hø likneski, oc mælir sva: „Mín blezvt frv oc ván e fagnaða, fyrirlat mer mina dirfð ok kostaboð, er ek for i moti þer. Lof se þer, miskvnnar moðir, er þv virþiz at heyra oc minn svn aptr at leiða. Þvi vil ek nv [g ok fegin [25] aptr lata [26] þinn [svn bleza(ða)n [27], biðiand þv niotir hans fagnaðar [sęl ok [28] vm allar alldir."

[1] i edr skade *tilf. E.* [2] Skal þu *233.* [3] *mgl. 233, E.* [4] er [5] [Sua giordi *E.* [6] [uors herra *E.* [7] at *tilf. 233*; i *tilf. E.* [8] *233, E.* [9] [A *E*; Hina *233.* [10] sonr *E.* [11] [utlegdinne i *E* *233.* [12] yfirbragdi *E.* [13] [*mgl. E.* [14] [þuiat nu *E*; hinn *233.* [15] *tilf. 233.* [16] [mik ęigi skylldu fyrri hann aptr fa *233.* [17] *mgl.* [18] [son minn sua elskuligan *233.* [19] verd *233.* [20] [*mgl.* [21] [sua talat *233, E.* [22] vtlegdar *233*; [alla þessa uitran *E.* [23] [sögu *233*; þetta *E.* [24] kapellu *233, E.* [25] [fegin *E; mgl.* [26] leida *233.* [27] [blezada son *233, E.* [28] [sæl *233*, bles

Nv ma af þvilikv[1] marka, [hvern heimoleika[2] guðs mðir Maria vill af þeim mennvm þiggia, er hana elska með sannindvm, þviat hon er mivkvzt allra heilagra blezvt drotning per omnia secula seculorum[3].

91[4].

Einn vngr maðr tok nvnnv or klavstri.

Maðr nockvrr var mikils hattar, bæði kynstorr ok at veralldar avðsæfvm fvllrikr. Hann átti nogar eignir, bæði fastar ok lavsar, oc var þess ván, þviat hann var skipaðr valldzmaðr ok hirðstiornar yfir mergvm lyð. Var hann sealfr vinsæll ok vel metandr af sinvm vndirmennvm, rettviss i lagadomvm, vapndiarfr ok reyndr i orrostvm. Kvrteisir riddarar þionvðv honvm dagliga, enn þo var sa einn, er hann elskaði framarr enn alla aðra, þviat þenna mann hafði hann reynt i dygð ok drengskap, sem siðarr mvn heyra. Þessi maðr atti einn vngan svn, þann sem hann elskaði sem sik. Hann var a efra aldri, er sveininnn var getinn. Var þessi einn erfingi alls rikdoms hans, let hann ok þenna svein með allri virkt vpp fæða, sva sem skemtiligaz matti verolldin af ser syna. Nv kemr þar tima, at hinn riki maðr verðr at giallda þa dauðaskvld, sem engi iarþligra manna ma vndan komaz. Ok sem hann hefir sott tekit ok liggr i reckiv, kallar (hann) til sin fyrr nefndan riddara, er hann elskar vmfram aðra. Hann talar við hann: „Gvð drottinn allsvalldandi, (er hefir a i sinv valldi) lif ok dauða, trvi ek, at með si(n)ni miskvnn se hann sva skipandi, at ek gamall ganga fram skiotliga i almennilegar dauða dyrr. Hefir minn skapari veitt mer sva marga lvti ok micla i þessvm heimi, at ek ma storliga hræddr vm vera, at eigi hafa ek sva þackat ne armbvnat gvði, sem ek er skylldr til. Þer er kvnnikt, minn kæri, at ek a einn vngan svn, sva at hann ma eigi við taka sinni fæðvrleifð, helldr krefr naðsyn til, at hann fai gott fostr

[1] sliku *233*. [2] [hversu mikinn heimolligleika *233*. [3] Amen *tilf. E*. [4] *Varianterne af E forbigaaes paa dette Sted.*

enn fiarlvtr hans trvliga[1] geymslo, þar til er hann ma
styra ok fyrir sea. Þvi biðr ek þik fyrir þa dygð, er þv hef
teð, at þv takir þenna svein ok allt hans goz i þina geym
vernd, ok vendir til hans allri þeiri þionosto, er þv veit
bøði at fornv ok nyiv.“ Riddarinn iatar honvm giarn
bøn með hlyðni ok sønnvm goðvilia. Er nv skamt a
aðr hinn riki maðr lętr verolldina. Enn riddarinn
allt eptir hans boði ok bøn vm sveininn ok hans goz

Þat er greinanda, at fostri sveinsins á eina dottvr
Þa/ ero miok iafnalldrar ok riddarason, oc sva se
vaxa vpp, fellir sva heita ast hvart til annars, at
matti af øðrv sea, ok eigi mat bergia nema bøði samt.
sem þa/ ero .xii. vetra, skipaz elskan þeira i millvm,
leikinn minkar, enn likams styrkinn a/kar. Þar ken
siðir, at faþir ok moþir ok allt hyski grvnar, at
vngv menn elskizt fvllkomliga sin i millvm miek hiar
Þvi gera þa/ hion rað sin i millum, hvern veg þa/
kyrraz mega vinna, sva at þa/ styggi eigi ne hrygg
hinn vnga mann. Enn til sea þav ecki rað annat enn
hana i kla/str, þviat þa/ þickiaz skilia, at fyrir þenna
ma hinn vngi maðr eigi stirðr vera. Þetta ferr fra
þa/ offra gvði dottvr sina. Ok sva sem hin vnga
kemr i kla/strit, hvgsar hon með ser, fyrir hveria sək
ok moðir hafa sva við hana gert. Enn nv með þvi a
er skylld gott at gera, snyrr hon atferðinni ok fyrirlit
heimliga luti, elskandi sinn drottin með sønnvm goð
Þvi var hon bøði elskvt fyrir lifsins verðleik ok heila

Nv sem þvilikir lutir forv fram, liðr alldr hins
mannz, vnz hann er tvitøgr, hann er micill ok sterkr
hann skipaðr i eignir sinar allar, metorð ok verall
søməir eptir feðr ok moðvr, hann er diarfr ok mi
framkvęmðar, stiornandi sterkliga vndirgefinn lyð o
annat, þat er honvm varþar. Enn þott hann eigi i n

[1] *I Texten er skrevet* goða, *men dette er underprikket, og i M tilføiet* trvliga.

at standa, gleymir hann eigi þeiri fôgrv meyiv, er hann fyrri við lek i bernsku ok fra honvm var brott gripin. Her hvgsar hann vm optliga, hversv hann skal henni brott na or sogðu klaustri, enn nv var nunna vorðin ok Kristz brulr. Einn tima ferr hann heiman ok riðr fram til klaʋstrsus með vegligu foruneyti. Ok er systr spyria þat, at sva vælldugr maðr er þangat kominn, ganga þør vt i moti honvm með allri bliðv. Sv systir stendr i millvm annarra, er hinn riki maðr vill giarna finna. Þegar sem hann serr hana, vikr hann henni brott fra øðrum ok segir sva til hennar: „Ertv eigi sv sama, er mic elskaði forðum kęrliga," segir hann. Hon svarar: „Minn herra, ek er sv sama, ok enn elskar ek yðr." Hann svarar þa: „Þat fęrr ek skiott reynt, segir hann, oc ef þat er, far brott með mer, ok man ek ganga at eiga þic, þviat allt her til þolða ek fyrir þina ast at kvęnaz eigi, sva sem vęntandi, at ek mvnde þic fá með nøckvrum høtti." Nvnnan svarar: „Bið min vm litla stund, þviat ek skal buaz sem skiotaz." Hon ferr nv með samþycki hans aptr i klaʋstrið at bua sina brottfør. Marga lvti lagði hon þa i vanda sinn, er guði ero þęgiligir, siðan hon kom i klaʋstrið, ok geymande þeim dagliga, oc þott hon verði nv veyk i sva miclum illzkutima, gleymir hon eigi guði iafnfram at þiona. Þat var venia hennar hvern dag, at hon sagði .v. sinnvm Pater noster fyrir pislarmarki vars herra Jesv Kristz, ok þetta er enn hennar eyrindi aptr i klaʋstrið.

Nv sem hon hefir þessa bęn með goðfysi framet ok hon hneigir sic fyrir pislarmarkinv ok ętlar i brott at ganga, rettir likneskit hęgri hond ok tekr brott vilinn af høfði hennar ok lętr vpp a høfvt ser. Enn við þenna lut verðr hon akafliga hrędd ok ottaslegin, gengr þo vt af klaʋstrinv ok segir herranvm leyniliga, at hon ma sva buit með engv moti i brott fara, nefnir dag annan, nęrr hann skal eptir henni koma, ok segir sic þa mvnv vera buna. Herrann samþyckir þetta, skilia þaʋ at sinni, ok gengr hon aptr i

klæstrit ok fram fyrir likneski vars herra, framfallan
litillatliga biðiandi, at allzvalldandi gvð gefi henni aptr
siðsemdarbvnat, sem hann hafði aþr af benni tekit.
þat veitir hann henni fyrir sina ovmrøðiliga dyrð,
hon salug bæði eigi með þvi hvgskoti, sem vera sk
þviat eigi var þessi vvinarins freistni fra snvit hiar
hon feri i brott með herranvm. Enn þo tekr liknes
høfði ser vilinn ok setr a hana.

Liðr nv fram til þess dags, er þæ høfðv anefnt at
Kemr herrann nv at gripa i brott fra gvði lifandi eign
Hafði hon salvg visat honvm til lændvranna klæstra
hann skylldi hennar biða. Nv sem þæ finnaz ok ha
stvnd við talaz, segir hon sik enn hafa nauðsynligt e
aptr i klæstrit. Hann lętr þat enn leiðazt. Er þat
sem aðr var greint, kemr hon enn vt hrygg fyrir he
ok segir sik eigi vera bvna, anefnir þriðia vitiana
Þessv verðr hann harðla reiðr, ok sverr vm, at þriþia
skal hann eigi sva vera blecktr. Sem hann er i
hverfr hon aptr i klæstrit fyrir likneski vars herra
Kristz ok øðlaðiz vil sinn i annat sinn með bęnvm ol
vthelling. Kemr hinn þriði dagr viteanar hins rika
sins ránfengis i fyrnefndan stað. Enn með þvi at
þickir nv eigi vist, hvart hon fęrr orlof at segia bęn
gengr hon fyrir alltari vars herra Jesv Kristz.
bardagi ok veykleikr, ok annarri halfu goðr vile (v
þessarrar konv briosti, guðs hrezlv synde hon i þvi, e
vill eigi sva snaraz or faðmi sinvm fyrra brvðguma, a
gerði hon aðr hans sęmð ok virðing eptir vana, þo at
veykleic þęttiz hon eigi þola mega ok vvinarins te
vtan gera sinn vilia. Sem hon hefir knefallit fim si
ok sagt gratande Pater noster hina helguztu bęn, harn
sic æmliga siðan hneigir hon sic ok ętlar i brott at g
Enn nv er sem fyrr, at hinn krossfesti tekr af henni
ok hylr með sealfs sins høfvt. Eptir þetta gengr hon
at lændurum klæstrans, sem fyrr var getið. Er he

þar fyrir mǫddr af langri biðstund. Hann gørir nv skamt vm, tekr hana høndvm ok flytr hana heim a sinn garð ok gørir bruðlaup til hennar. See her, meðr þvi at þessi herra er sva mikils hattar valldz ok virðingar, var engi sva diarfr, ok eigi byskvpinn sialfr, at þerði honvm at segia.

Her nęst er greinandi vmlestr ok aleitni systranna heima i klaustrinv, er þǫr veita þessi konv, þviat þǫr gera sem heimskir menn ero vanir: ef manni gefz einn lutr yfir, þa kalla (þeir) allt framferði mannzins onytt. Sva gera þer systr, fara til ok rangsnua allar hennar fyrri gerðir, oc millum annarra oþǫgiligra orða tala þęr sva: „Se her nv, huersu falsligan enda falslig siðsemð þessarrar konu hefir fengit. Hon syndiz vera viðrhialp þessa huss, enn nv er (hon) fallin i glępagrôf fagnaðarlavs.“ Siðan ganga þer til altaris, þess sem guðs þionostukona var vøn at biðiaz fyrir. Sea þęr vil hennar yfir høfði licneskiunnar, ok at meirr girnaz þęr i moti henni, segia hana þetta allt gørt hafa af drambsemi. Nv bera þęr stiga til ok ętla vilinn i brott at taka. Enn þat mega þęr með øngri list gøra, þvi at sva syndiz þeim, sem hann veri bundinn við licneskit eða skipt i treliga natturu, þvi gefaz þǫr vpp ok fa ecki at gørt.

Enn fyrr nefnd ambátt gvðs gengr sva mikinn villistig, at hon þionar fyrr nefndvm riddara vndir hivskaparbande, getande meðr honvm .ii. sonv ok eina dottvr. Ok er þav hafa sva lengi legit i syndum, gørizt sva með þess raði ok millde, er engan vill faraz lata i eilifum davða, þann er til hans snyz, hverfa þau aptr at fundnv hialparraði. Segir hon sva til hans einn tima litillatliga með hreinv hugskoti: „Herra minn, segir hon, hversu lengi skvlo mið liggia i ockrvm vdemiligvm syndum, eða nǫrr skvlo við taka til at ottaz gvþs reiði, þa sem yfir ockr man koma, ef við betvm eigi ockat framferði. Ek trvi þic muna, hversv styrkliga þv greipt mic brott fra minvm fyrra brvðgvma, þat er (at) skilia, skapara minvm ok lavsnara, hverium er ek het forðum

at hallda hreinan meydom alla mina lifdaga. Enn nv
ek sva sarliga af brvgðit minv fyrirheiti, sem verell
er kunnikt ok minir vvinir mvnv i frasagnir føra. O
ek hafa framarr misgert, enn með tungv megi skyr
vil ek nv aptr hverfa, þviat ek veit, at guð minn er
milldr ok miskvnsamr ok vill giarna sia iðron mina,
vil til hans snvaz af ollv hiarta. Oc i hans nafni b
þik, at þv heyrir rað mitt, oc man hann ockr misk
fyrir mivkløti sitt. Allar þinar iarðir, eignir ok a
føstv ok lavsv skalltu skipta i þria staði. Af einvn
skalltu mvnklifi reisa lata, ok gef þat i valld syni ôc
envm yngra, at með samtengðvm ser øðrvm brøðrvm
hann almattkvm gvði øfinliga. Annan lut fiar skalltu
kyrran[1] ok lata þann verða gefinn syni ockrvm hinvm
at hann efli rettløti konvngdomsins með løgligvm framfe
enn styði ok styrki fatøka menn gvðs með føgrvm ølm
Hinn þriþia part aðøfa skalltv hafa sialfr. Þv skallt kr
ok fara til Jorsala ok vera þar staðfastr i þionostv
krosfesta Jesv allt til enda lifs þins, mykiandi sva
þess mikla drottins oc ogvrliga einvalldzkonvngs,
fyrrvm framþir þu i mot sva micla meingerð, at þv
hann sealfs hans eign. Enn ek veslug ok alla vega hør
man aptr hverfa til mins fyrra staðar. Ok til þess
geri sanna iðran, man ek með mer láta fara dottvr
at allir þeir er mer vilia bregða, hafi synilict efni til
at gabba, at þar fyrir forðumz ek eilifan hlatr ok hrø
brigzli minna vvina."

Sem herrann hefir heyrt hennar orð sva skynsa
kemz hann við með goðfysi oc er vitiaðr[2] þegar af
sva at hann vill þegar án dvøl fylla hveria luti eptir he
sögn. Oc skiotliga kallar hann einn byskvp til si
marga klerka, þar með aðra mikils hattar menn, ok b
sva yfirbot sinna verka, at hann gefr sic til Jorsala.
næst vill hann aptr skipa þat ránfengi, sem forðvm g

[1] *saal. E*; skyran *St.* [2] *saal. E;* vitraðr *St.*

hann fra gvði. Ok er nv bvin sęmilig ferð með frvinni, þar er sealfr byskvp ok margir hans klerkar, þar sealfr herrann ok margir hans fylgiarar. Er þessi ferð harðla sęmilig. Ok sem skamt er til klaustrsins, talar frvin sva til lykins: „Þvi at diofli aeggianda geck ek fyrrvm vt af þesv klavstri eigi vm almenniligt hlið sem goðir menn ok i sinvm gerðvm alþyðligir, helldr vm leyniligt port, at ek mętti forðaz mannligt avga, oc þvi er macligt, at þar ganga ek inn til vmbotar, sem ek geck vt til syndar. Sva ok ef ek er maklig at taka aptr fyrra siðlętisbvnat, skal ek hann af þeim einvm þiggia, sem hann tok brott fra mer.“ Ok eptir þetta verpr hon af ser bvning ok skokląðvm, ok gengr fyrst allra manna framm at klavstrinv ok inn vm landyrr ok enn beinazta veg fyrir þann signaða kross, sem fyrrvm hafði hon einkannliga vegsamat. Ok þegar i stað fellr hon øll til iarðar með storligvm styn ok geysiligvm. Siðan riss hvn vpp af bøninni oc litr til krossins, talandi sva með gratanligri røddo: „Drottinn Jesvs Kristr, er sva talaðir meðr þinvm blezaða mvnni, Fagnaðr er gvðs englvm yfir einvm syndvgvm manni, þeim er snyzst til iðranar, þv, drottinn! er þolðir havrmvligan davþa fyrir syndvgvm mønnvm, sem nv siam ver, taktu iðran mina syndvgrar ambattar þinnar, er nv hverfr til þin með øllv hiarta sannrar iþranar ok viðrkomningar. Drottinn minn, taktv mik iðrandi, þviat þv þyrmðir mer allt her til, sarliga i moti þer misgerandi. Drottinn Jesvs Kristr, ef þv dęmir mik makliga, lat mik aptr taka hinn fyrra bvnat, ok gef mer vil minn, þann er þv tókt af mer þann tima, sem ek salug villtumz fra þer.“

Sem hon hefir sva męllt millum annarra luta, sea allir, þeir er hia standa, at hinn krossfesti tekr af høfði ser vilinn ok setr a høfvt nunnvnni. Enn allir hiaverandi menn hefia vpp hendr sinar ok dyrka almatkan gvð, þann er iafnan er bvinn at veita iðrandi mønnvm sina miskvnn. Nv sem nvnnan hefir fengit ván eilifrar liknar, gengr hon goðfvsliga með sønnv litilęti vndir alla þa skript, sem frv abbadis vill a

hana leggia. Ok sva sem hvn er aðr vorþit ællvm dy
eptirdęmi eptir iðranar tima, tekr abbadis hana aptr i s
lag með fvllvm friði gvðs ok manna. Dottir hennar
til nunnu, ok þionar þar i klavstrinv einkanliga með hre
meydomi, ok tok þar fyrir avmbvn af sealfvm gvði,
hvn for fram af þessvm heimi.

Af herranvm er þat at segia, at hann styrkir kl
storvm proventvm bæði iarða ok annarra pengha, þei
styrktar, sem þar skylldo ęfinliga gvði þiona, mykiand
heilaga[1] menn til, er hann hafði rǫnta. Oc eptir sva
ferr hann aptr[2] i brott með sinv forvneyti, geymand
allra þeira greina, sem fyrri vorv teaðar, ok hon hefði
sągt. Enda hans synir siðan i gvðs ast sina lifdaga
i sinni stett. Enn herrann tekr þriðia lut fiarins ok s
með kirkivm ok fatękvm mønnvm, enn helldr epti
mikit, sem hann þarf i sina navðsyn ok vtlegð at hafa.
sem hann hefir alla þessa luti skipat vel ok skapliga, h
hann frǫndr (sina ok) vini, ferðaðiz af landi brott ok
til Jorsala, sva sem einn sannr vinr hins heilaga kro
eigi minnr berandi[3] hans blezaða mark ser i briosti
enn ytra stað a sinvm likama. Nv sem hann gengr
til Jorsala með miklum lifshaska, vitiar hann með a
goðfysi þann stað, sem varr herra var fǫddr i af heilagri m
ok mey Marie, ok enn stað er várr herra var pind
eigi siðr vpprisningar staðr, farandi þar i millum
heilagri goðfysi. Þvilik er hans iðia, meþan hann
gvðs lofi, þar til er hann ferr heim af vtlegð til
føðvrleifðar at fvllgervo erfiði, hvar er varr drottinn
sællar Marie lifir ok rikir vm allar alldir verallda. A

[1] sva heilaga *to Gange St.* [2] *Dette Ord er understrøget*
Teqn til, at det bør gaa ud. [3] beranda *St.* [4] meyiv *S*

92 [1].

Ein hvsfrv gaf son sinn pvkanvm.

[Storliga rikr maðr nøccurr var i einhverivm [2] stað, hann var [gøfvgrar øttar [3] ok mikilla heimsins metorða. Þessi riki maðr a [4] ser hvsfrv bæði fagra ok vel kynferþuga. Þessi hion [5] høfðv saman att einn svn, enn lifðv siþan vel ok hreinliga i drottins sins þionvn fyrir vtan likams mvnvt, allt þar til at øfvndsamr [ovinr fiandinn sealfr [6] reisizt vpp með eitri i moti þeim, þviat hann þolir eigi, [at þa þioni lengr i sa·gðv [7] hreinlifi. Hann ferr [8] til með sinni slǫgð ok spillir hiarta bonda, [vekiandi vpp [9] til oleyfðrar astar við sina hvsfrv at þeim hǫtti, at nv leiðir hann aptr fyrir hvgakot hans alla þa fegrð konvnnar, er fyrr hafði hann nøckvra [10] tima skemtan af haft, þar til at sva brennr þessi riki maðr til da·ðs i sinv hiarta, at eigi gefr [11] hann ga·m [hvarki at tima [12] ne fyrirheiti sakir sinnar odǫmiligrar freistni. Enn sa fiandinn, sem nv leiðir þenna mann með sinvm fiotri, stillir sva til, at a sialfa paskanottina berr hann sik bvndinn [13] til sva bannaðra luta, eigi hvgleiðandi [14] vpprisvdag sins lavsnara drottins vars Jesv Kristz. Enn [15] með þvi at eigi villdi hann af syndvm vpp risa, helldr [16] a þeiri helgvztv nott hørmvliga hrapa ok dáliga deyia i forsialli glǫpanna, hvat er siþan vm at tala? Þessi maðr lostafvllr gengr til sinnar hvsfrv a fyrr sagðri nott. Enn [16] við hans þarkvamv verðr hon [17] hrǫðiligvm ótta slegin, mærgvm snvbboligvm [18] orðvm hann asakandi, siþan hon verðr vis hans eyrindis. Nv sem henni stoðar allz ecki, ok hvergi fęr hvn vikit hans hiarta með nøckvrri [19] skynsemi,

[1] *Denne Legende meddeles senere fuldstændig efter E.* [2] [Storrikr madr var i einum *233.* [3] [gòfugr at ætt *233.* [4] atti *233.* [5] hiu *233.* [6] [fiandi ok vuin mannkynsins *233.* [7] [lengr, at þau þioni i *233.* [8] for *233.* [9] [vikiandi *233.* [10] nockurn *233.* [11] gefi *233.* [12] [*mgl. 233.* [13] *mgl. 233.* [14] sinn *tilf. St.* [15] *tilf. 233.* [16] *saal. 233;* Ok *St.* [17] konan *233.* [18] sneypiligum *233.* [19] sinni natturu *233.*

kemr enn meiri ok øsiligri hørmvng ofan a fyrri od
þviat hvsfrv, sem hon røðr engv, reiðizt hon akafliga, t
sva með mikilli brøði ok vanstilltum hugarins æsingi:
mæli ek vm, segir hon, at þat sem við getvm saman
gervm[2] a þessi nott, se diøfvlsins eigin[3] i helviti.“
sva haskasamligan tilbvnat ok fyrir allar greinir dal
bva þessi veslv hion bøþi samt, ok i þeima sambvnaði
hon þegar hafandi at barni ok getr son ok føðir vp
fostrar.

Þessi sveinn er agiętliga friðr synvm i sinvm vpp
ok storliga fagr at[5] aliti, avllvm þeckr[6] i sinvm barn
fvllr af skilning þegar a vnga alldri, fliottøkr i greinv
bokligv nami, ok yfirvøttis sniallr ok skilinn i øllv
ferði. Sem hann vex vpp, er hann akafliga elska
sinvm frøndvm ok feðginvm. Faðir hans gleymir o
eigi set fyrir synda þokv[7], hversv mikit hann hefir
þetta hit friða afspringi þegar i fyrstv. Enn moðir
minniz optliga með hrygþarfvllv hiarta, hvat er hon t
aðr þessi sveinn var[8] getinn. Nv sem sa hinn vngi
er .xii. vetra at alldri, syniz moðvr sveinsins eina
fiandinn sealfr sva segiandi til hennar með skyrvm or
„Vertu bvin, segir hann, at giallda mer fyrirheit mi
þriðia ari heþan.“ Eptir þessi orð hverfr[10] hann a
Enn gratr konvnnar avkaz [þess at meirr[11] af þessvm at
þviat hvn pinir[12] sitt hvgskot i beiskligri[13] iðran vvitn
orða, velltandi[14] i sinvm hvgrenningvm. Skiotliga skyn
þat hinn vngi maðr, at allr lyðr fagnar honvm ve
glaðliga, hvar sem hann kemr fram, vtan ein veslvg n
hans, hvn grętr oaflatliga, þegar hon serr hann.
þickir honvm þetta vndarligt, ok opt hvgsar hann her

[1] *mgl. 233.* [2] [*mgl. 233.* [3] eign *233.* [4] *saal. E;* dagligs
daligar *233.* [5] likams *tilf. 233.* [6] ok þydr *tilf.*
[7] blindleik *233.* [8] vęri *233.* [9] þitt *233.* [10]
233. [11] [huersdagliga *233.* [12] finnr *233.* [13] beiskri
[14] uellandi *233.* [15] skilr *233.*

hvat þessv mvn[1] vallda, þar til at einn tima talar hann sva við[2] moðvr sina: „Hvat velldr þvi, frv min, segir hann, at þv ein hryggviz af minni framferð, enn allir menn aðrir gleðiaz ok lofa gvð, fyrir hvat mer er veitt. Nv þætti mer þat liklikt, at þvi ollv meirr mvndir þv gleþiaz af minni farsælð[3] i þinvm hvgrenningvm, sem ek er[4] þer skyldari enn ollvm aðrvm.“ Frvin grętr at ęsiligarr[5], þott hvn finni þvilika eptirleitvn sonar sins. Sveinninn þickiz vita þvi gior, at her man [mikit nęckvt[6] vndir bva, ok leitar eptir meðr vitrleik þvi fastara, ok segir enn sva millvm annarra lvta: „Afskapligt man þat þikia [ok synazt[7] flestvm monnvm, segir hann, ef þitt moþvrbriost se sva grimt ok [steinliga hart[8] við þitt eiginligt holld, at þv vill eigi segia mer, ef ek a þann vfagnat nęckurn at varaz, er þv ein veizt.“ Með þvilikvm [skynsemðvm ok orðvm[9] ber hann vm siðir sva mikit at gert, at sv veslvg moðir segir honvm með sarvm grati allt þetta efni vt igegnvm.

Enn er sveinninn [heyrir sva mikinn haska[10] sins lifs ok salv, verðr hann hlioðr við ok hvgsar með ser a margan hatt, sem einn vitr maðr, hvat likaz man til vppreistar ok orræða[12]. [Se þat[13] verðr honvm fyrir eina nott, at hann fyrirlętr alt goðz sins fęður ok flyrr[14] i brott af hans garði með hrygðar andvęrpvm. Ferr siðan viða vm lønd[15] ok finnr marga vitra menn at mali, ok sagði þeim sin vandręði ok biðr þa fyrir gvðs ast[16] til leggia með ser nęckur hialpręði. Nv sem hann hefir mørg hervt [ok borgir[17] vm gengit með miclvm sveita ok erfiði, finnr hann þo eigi þat, sem hann leitar. Gengr hann nu[18] i sialfa Romam ok finnr [þavaligan herra[19], boðar honvm sin vandręði ok

[1] mnni *233.* [2] med *233.* [3] farsælu *233.* [4] em *233.* [5] sarligarr *233.* [6] [nockut mikit *233.* [7] [*mgl. 233.* [8] [steinhart *233.* [9] [skynsemdar ordum *233.* [10] [heyrir sva haskasamligan ok hrædiligan vada *233.* [11] er *233.* [12] o(r)rada *233.* [13] [Sidan [14] ferr *233.* [15] herud *233.* [16] sakir *233.* [17] [borgir ok bøi *233.* [18] *tilf. 233.* [19] [sealfan herra panann *233.*

biðr, at hann sampiniz sem goðr hirþir sæðarins sivkc
Øllvm fǫrr mikillar hørmvngar þvilic tilfelli, enn þei
þvi meiri sem návnginvm vorv astrikari[1]. Herra pa
hvggiędisfullr leggr þat til með honvm af gvðs half
hins heilaga Petri[2] postola, at hann skrifar[3] vt vm
til byskvpsins at Jorsølvm, biðeande ok eigi siðr bioðs
at hvat gott er hann má, skal hann til leggia með
manni. Sem þessi bref ero gor, tekr hann pavaliga bl
ok blitt orlof, hefir sic brott af Romam[4] ok stigr aa
er gengr til Jorsala.

Nv þo at hann vęri gervilict mannzefni, dasaz l
storliga miøk af margfølldvm rekstri[5], vasi ok erfiði,
hann salvgr hafði þolat langan tima, siðan hann for
vetra gamall heiman af garði føþvr sins. Sem skipit
farsǫlliga landfast orðit, gengr hinn vngi maðr a land
sękir fram til Jorsala fyrir Jorsalabyskvp, ok tęrr[6] ho
virðvligs herra pavans letr[7]. Enn er byskvpinn hefir þ
við tekit, [vpp brotið[8] ok yfir lesit, er hann sva bleza
sinv hiarta, at hann grętr sarliga ok sampiniz envm v
manni bęði fyrir sal ok likama. Allt byskvpsins raðvn
táraz[9] oc með hiartaligri goðfysi, ok biðea sinn herra
fyrir gvðs nafn leggi hann til hialparrað[10] með þeiri avmu
sal. Enn eptir hvgsanartima tekr byskvpinn þat rað,
hann kallar til sin[12] þa menn, [er hann veit[13] siðsama
ok bezt gvði þionandi, hefir með þeim heilaga[14] tracte
af vnga mannz efni, er hann þa enn sealfr heyrði, hve
þessi atbvrðr allr hefir gørz. Allir goðir menn hryggva
ok sampinaz, biðeande almatkan gvð, at hann virðiz miskv
at veita[16]. Nv sem Jorsalabyskvp sitr [i sagðri[17] raðage

[1] [æ þui meiri sem framarra astriki hofdu til allzualldanda g
233. [2] Petrs *233.* [3] med honum *tilf. 233.* [4] Roma *2*
[5] *saal. 233*; rettri *St.* [6] tiar fyrir *233.* [7] bref, hversu þat lætr *2*
[8] [*mgl. 233.* [9] var *233.* [10] nokkut hialprad *233.* [11] olm
233. [12] alla *tilf. 233.* [13] [*saal. 233;* sem hann kallar
[14] hiartaliga ok heilagliga *233.* [15] sorgmædaz *233.* [16] hin
unga manni *tilf. 233.* [17] [*saal. 233*; i vpp sagðri *St.*

kemr honvm i hvg með gvðligri[1] tilvisan, at einn dyrðarsamr einsetvmaðr var langt i brott af[2] Jorsølvm. Þessi agiøti gvðs vinr var vel kvnnr byskvpi, hann hafði flyit langt i brott fra øðrvm mønnvm, forðandizt allan fleck hegomligrar margmølgi. Hann var sva elskaðr af envm hesta guði, at hversdagliga talaði hann við himneska engla, ok þott hann vęri enn samtengdr holldinv her a iarðriki, var hans atferð ok[3] astvndan i himinriki. Sva hafði gvð drottinn mikla elskv ok ast a þessvm manni, at hann let honvm eigi þarf geraz, at hans likami møddiz i sveita eþa erfiði, ok hann sendi honvm [hvern dag[4] sniahvitan[5] bravðhleif til borðz, hverr er[6] honvm vinnr þarf til dagligrar atvinnv ok saðningar. Kennimaðr var hann at vigslo, ok hafði alla þa luti hia ser [i einsetu sinni[4], sem[7] hann þurpti til guðligs[8] embættis. Þat staðfestiz með gvðs miskvnn i hvgskoti byskvps, at hann man senda hinn vnga mann til fyrr sagðz gvðs vinar, þvi at hann trvir ifalast, at þvilikr astvinr almattigs guðs ma mikit vinna meðr sinvm bønvm ok blomgvðv skirlifi. Hann skrifar bref til einsetvmannzins, meðr søtvm orðvm biðiandi, at hann hialpi þessvm vnga manni ok frealsi af vvinarins valldi.

Nv sem þessi bref ero gør, hefir hinn vngi maðr sik vt af borginni ok tekr a sik nv af nyio mikla møðing ok erfiði. Nv sem hann nalgazt herbergi einsetvmanzins, virðizt almattigr guð at senda engil sinn fyrir honvm at boða hans þarkvamv, með [þeim hætti[9] at tveir bravðhleifar ero offraðir til borðz a þessvm sama degi, sem hinn vngi maðr kemr mæddr[10] af langri gøngv ok miklu erfiði. Einsetumaðr þottiz[11] vita, at nøckvrr okvnnigr[6] gestr man til garðz koma [með gvðs vilia[4], ok gerir þar fyrir margfalldar þackir almatkvm gvði varvm lasnara. Tekr hvsbondi við honvm baðvm høndvm i sitt herbergi. Sitia baðir samt ok talaz við.

[1] guds *233*. [2] fra *233*. [3] [*saal. 233*; Enn þo var hans *St.* [4] [*tilf. 233*. [5] sniohuitan *233*. [6] *mgl. 233*. [7] er *233*. [8] guds *233*. [9] [þui *233*. [10] *tilf. 233*. [11] þickiz *233*.

Vndraz[1] hinn gamli maðr storliga miøk, hversv þessi hinn vngi er friðr [at aliti[2], sniallr ok greiðr i a/llvm bvrði. Skamma stvnd hafa þeirr aðr setit, enn þes vngi maðr bar[3] fram bref Jorsalabyskvps, ok less e maðr þa/[4] yfir. Oc siþan talar hann sva til vnga n „Við skvlum fa þann mann at biðia fyrir ockr, er án duo allt af guði epter sinvm vilia, sv er gvðs moðir, sk vfleckvt møy Maria[5], at hvn standi frammi ok brioti vlsins svira þins[6] vvinar meðr sinv ogvrligv valldi.“ gerir hann ok baðir þeir, liggia a bønvm ok biðia misk [Nv kemr sva tima[7], at hinn haleiti vpprisvdagr vars d Jesv Kristz er nalægr. Byðzt nv einsetvmaðr til þ vgerþar. Er þa[5] hinn vnge maðr storliga hrøddr, skipar einsetvmaðr honvm a aðra hønd ser, sem n alltarit, ok halp[8] honvm með halfvm likamanvm o arri hendi[9].

Nv sem messan er svngin allt fram vm drot bøn Pater noster, ok sa gvðs vinr ok kennimaðr b at briota hina helgvztv oblationem, gripr diøfvllin vnga mann ok i stundinni niðr ferr[5] til helvitis. E kennimaðrinn skilr [ok hvgsar til[10], huersv mikinn hann hefir beþit[11], er kvmpan hans er i brott tek fiandanvm ok [til helvitis niðr dreginn[12], grøtr sa gv akafliga ok treystir með øllv megni sinnar andar, a allra meyia heilvg[13] guðs moðir Maria mvni[14] þessvm manni við hialpa. Ok sva gerir hon eilifliga[15] bl at hvn dvelr eigi [hialpinni, helldr neytir hvn þegar meðr sva miklv ra/ksemðar valldi[17], at hvn frelsar likama sveinsins allt af env neðra helviti [ok skipar[18]

[1] vndrar *233.* [2] [i andliti *233.* [3] berr *233.* [4] þat *233.* *233.* [6] [svira sins *233.* [7] [Sua bar til *233.* [8] hialp [9] hendinne *233.* [10] [*saal. 233;* við alltarit *St.* [11] feng [12] [farinn til heluitis nidr *233.* [13] heilòg *233.* [14] ma [15] æfinliga *233.* [16] sem hann væntir *tilf. 233.* [17] [h helldr reynir hon i stad sua mikit røksemdar valld [18] [skipandi *233.*

aptr heilan[1] i hina fyrri[2] stoðv við alltarit, ok hvggar sva
gðs mann af sinni svt ok grati meðr vdvaldri miskvnn ok
aldi framarr enn nøckvt hiarta megi hvgleiða með[1] sinni
umygli. Hygg at, kristinn maðr, sva faheyrðv stortakni[3],
i sigi seinna enn [hann broðirinn hefir[4] brotit oblationem[5]
segir Pax uobiscum[6] yfir kalechinvm[7], er hinn vngi
aðr aptr kominn ok andsvarar Et cum spiritu tuo. Verða
eir nv baðir[1] fegnari enn fra megi segia, þvi at hinn vngi
aðr er frelsaðr[8] af fiandans valldi, gengr nv glaðr til allt-
ris ok bergir sins drottins likama sætliga samtengðr[9]
drottinligri hiærð fyrir heilagrar guðs moðvr arnaþarorð.
Siðan boðar hann guðs þionostvmanni þat, [sem hann fek[10]
ymsemi a komit i sinv brotthvarfi ok[1] segir, at [margar
þvsvndir manna hafi hann set[11] brenna i heluiti.

Enn a[12] viðrkvęmiligvm tima snyr hinn vngi maðr
ptr sinni ferð meðr orlofi ok sølli[13] blezan [af þeim dyrð-
igra gvðs vin[14]. Kemr nv glaðr til Jorsalabyskvps ok
ykr honvm sinn fagnat, enn ferr siþan heim til frænda
sina ok hvggaþi[15] þa mikiliga af stormerki[1] ser veittrar
miskvnnar. Ok heyrandi menn þvilika luti lofi[16] almatkan
rð[17], er sva [dasamligr er i verþleikvm sinnar moðvr[18],
lifandi ok rikiandi einn guð øllv styrandi per omnia [secula
seculorum. Amen[19].

[1] *tilf. 233.* [2] somu *233.* [3] stormerki *233.* [4] [kennimadrinn hafdi *233.* [5] oblatuna *233.* [6] domini *233.* [7] kaleknum *233.* [8] nu frealsadr *233.* [9] samlagadr *233.* [10] [er hann hafdi *233.* [11] [hann hefir séed margar þusundir *233.* [12] i *233.* [13] sætri 233. [14] [þersa goda guds uinar *233.* [15] hvggar *233.* [16] allir *tilf. 233.* [17] ok hans blezvðv moðvr Mariam *tilf. St.* [18] [dasamlig hialp er sinna manna *233.* [19] [*tilf. 233.*

II.

MARIU SAGA[1].

Prologus[2].

I nafni[3] drottins vars herra Jesu Kristz byri
prologus fyrir agięta [lifs saugu[4] volldugrar fru
modur hans haaleitrar himinrikis drottningar, er bæd
ódlaz med nyium hætti senniliga at vera vfleckut
freosom modir, huerrar nafn englunum er hinn s
fagnadr i himinriki[5], rettlatum monnum [eilifdar au
med ovirdanlighu verkkaupi[7], syndugum monnum
ædr[8], lækning miskunnar aa iardriki. Þessi dyrdar
ing hin mætazsta guds modir Maria er ollum helgum
ok helgari [ok mannliga[10] koronud, vppsitiandi næst a
kum gudi sinum blezada syni, med guddoms birti gó
geislud i frabæriligum fagnadi, allar sinar bœnir a
ęzta einualldi an duol þiggiandi, med þeim sama
eylifliga riklandi, sem hin skięrazsta mær bar for
sinum kuidi niu manadi, þa þegar i daudligum lika
geislud af guddomsins velldi, sem segir in Floribus Vi
at Joseph festarmadr[11] hennar matti ęigi fyrir bi

[1] *Marĭu Saga meddeles her efter E, dog saaledes, at hvor de
ældre Haandskrifter af denne Recension eller Fragmenter af
lægges disse til Grund, og Afvigelserne i E anføres.* [2]
*Delen af denne Prolog findes i Membranfragment a, der
til Grund, saalangt det naar.* [3] faudr ok sonar ok anda
tilf. E. [4] [*saal. E;* frasogn *a.* [5] himirikis haull *E.* [6]
E; eylifrar ómbunar *a.* [7] uerdkaupe *E.* [8] *saal. E;*
[9] er hærre ok *tilf. E.* [10] [skinande *E.* [11] festarmann

sakir [sia i mote[1] hennar aaseonu, sidan hon vard kuidug af[2] þeim blezada burd, er allar heimsins attir[3] mattuliga[4] vmkringir, þat er at skilia, lifanda guds syni lausnara varum Jesu Kristo, er fyrir sina mętuztu miskunn leiddi alla sik elskandi af þungum þrėldomi til eylifs [ok oendaligs lifs[5] fagnadar i sealfs sins riki. Ok sva framt sem þersi rettlætiss solin hin haleitazta var fyrir briosti sancte Marie meyiar med skierri birti [gudligs lioma[6], skein bædi hennar aud ok likamr med liosi guddomsins, sem segir ein agiet bok, er heitir Compendium Theologie.

Huerr nu þa daudligra manna megi nockurs kyns grein edr ætlan aa koma, huersu hin dyrazsta drottningh himins ok iardar, gôfugligs guds getara hin milldazsta męr Maria, hefir nu framarla odlaz guddomsins nalægd i himiarikiss dyrd, þuiat nu er hon vpphafin af holldzins daudleik til eylifdar, af allri brugdning til vendaligs fagnadar, kyssandi med sinum mannleik[7] sealfan guddominn, sem vidrkuęmiliga segir hann[4] meistarinn af varri fru sancte Marie: Deitatis oscvla frveris beata. Nu þa[8] minir[9] kięruztu, dyrkum [med virdingu ok[10] vegsomum sua haleita drottningu ok himneska [brudi med sæmdargiofum ok virdingar, sem[11] hefir audgaz af sialfum gudi vmfram alla menn adra, er af karli ok konu hafa getiz aa iardriki. Þegar i fyrsta tima er hon var helgud i [sialfum getnadinum[12], var hvn frabærlig[13] huerium sem einum iardlighum manni, er getinn var af likamlighu sadi, þuiat yfirvættis frægd[14] i synda fiarrlægd veitti almattigr gud fadir sins sonar musteri sælli Marie.

Huat megum ver stirdir af tala sva miklum reinleik ok heilagleiks styrkleik, sem sæmir þat veralldar lif, er

[1] [saal. E; vm litazt i a. [2] med E. [3] ættir E. [4] mgl. E. [5] [mgl. E. [6] [upp runnin E. [7] hreinleik E. [8] [saal. E; allz iardrikiss eilifa (!) drottningu ok h'rikis a. [9] systr minar E. [10] [uier ok uirduliga E. [11] [er einsligum sæmdargiofum ok virdingar E. [12] [modr kuide E. [13] frabærelig E. [14] fegrd E.

guds modir Maria leiddi fram i þersum heimi, er
fegra ok frægara, enn nôckur daudlig tunga megi e
gora. Edr huat munum [1] ver veslugir ok vmakli
storum syndafiôtrum bundnir i þersi myrkuastofu st
framm bera skra edr skrifa af þersi frægd ok fegrd, sæmd o
dyrd ok drottinlighum heidr [2], er virduligha vegsa
a allan hátt vpp hefr [hina agietuztu guds modur [3] M
yfuir alla himinrikis hird [4], er miklu margfalldligarr
vmfram þa alla luti, er mannligt hiarta ma skil
koma, helldr enn nôckur tunga megi þat sinum fram
sem verdugt er, fram segia [6]. Enn þo at se lan
megn framm hennar yfirvettis dyrd [7] greina, skulum
alldri af letta, medan ver lifum i þerssum heimi, h
lofua dyrka [ok vegsama [8] sua [framarliga, sem fremzt
var ofi undirstanda. Þuiat hvn er [mey ok blomi allra m
gofuglighr gimsteinn ok drottning allra drottninga, hon
ok hialp hertekinna, einkannligt olifotre ok modir mi
semda allra. Hon er vis hialp vesalla, blezadr
brunnr ok huggan harmandi manna. Hon er næg
hins goda, hurd himinrikis ok fylling fagnada.
brudr hins hæsta brudguma, hôll himnakonungs ok
vættis astuina. Hon er sônn birti blindra manna, mis
musteri ok skyling syndugra. Hon er munnr mallau
valit vintre ok klôckuing kalldra hugskota. Hon er k
Kristz vnnazta [12], paradisar port ok hasæti vars
Hon er forstiori fôdurlaussa [13], heimsins hôfdingi ok
litillatra. Hon er myking misverka, frægr formæl
gôfuglig smurning godra verka. Hon er vpplokit port i
manna, himnakonungs hasæti ok yfirdrottning en
Hon er skinandi [14] seouar stiarna, heilagrar þren

[1] megim *E.* [2] heidre *E.* [3] [guds modr hina agætuztu
[4] dyrd *E.* [5] malsemdum *E.* [6] bera *E.* [7] at
[8] [vegsama ok uirda *E.* [9] [framt, sem uier med guds m
mega(!) ok *E.* [10] [blomstur allra blomstra *E.* [11] malla
[12] unnusta *E.* [13] faudrlausra *E.* [14] morgins ok *tilf.*

hæstiss stoll ok vþrotnandi fagnadr allra himinrikis krapta.

Blezud ser[1] þu, hin kięrazta Kristz vnnazta, męr ok modir[2] Maria. Þu berr fram einkannlighan[3] sigr, þuiat engin[4] madr er þinn maki huarki i himinrikis curia ne a erdriki. Þu ert lof mannligs kyns, ódlandiz einslig priuilegia radram alla menn adra, sua til likingar at taka, sem sol er biartari en ónnur himintungl [æa festingarhimni[5], sua ertu ok ædri ok agiętari enn allar skepnur a iardriki. Sæl ertu, heilog prydi iardrikis[6] manna ok dyrd himneskra hagnada. Þu ert serligt[7] guds sonar ker fullt med órleik gudligrar miskunnargiafa, af hueriu lifsins ilmr ok eylifr heilsubrunnr flaut fram til var vtlægra. Heil ok sæl ert[8] þu, lof trulyndra manna, skin veralldarinnar ok prydi allra meyia, koronud med yfuirvættis hofudgulli valldz, drottning himneskra krapta. Heil ok sæl blezut[9] mær grædarans modir, fagnadar sæl, þu ert herbergi heilags anda, ok þat musteri [konungs eylifrar dyrdar[10], sem fyrir þa eina sa/k var vppsmidat, at gud drottinn ynni sin gietzkuverk[11] fyrir sik. Heyr þu lifs vppras, lystilighr brunnr ok vpplokit port veslugum monnum, veittu oss [tenadar hialp[12], er strongdir erum syndafiotrum þungum, at æigi fyrirdømimzt[13] ver af daligum verkum, er sidublod þins sætazta sonar leysti til eylifs lioss ok lifs fra myrkrum. Heil þu, blezud męr ok modir, þuiat þinn heilagr[14] kuidr bar þann dyrazta herra[7], sem daudinn ottaz, enn heluiti skialfanda rædiz, hverium er[9] þeonar vendalig tala himneskra engla, fyrir hvern er gud fadir skapadi himin ok iórd af ongu fyrirliggianda[7] efni, skipar, stiornar ok mattuliga stillir gerua hluti. Þuiat hann er samiafn ok sameylifr vsyniligum fedr i guddomi, æ lifandi, vskiptiligr gud[7] ok ovmrædilighr i sinu valldi.

[1] siert *E.* [2] uolldug *tilf. E.* [3] einsligann *E.* [4] eingi *E.* [5] [*mgl. E.* [6] himneskra *E.* [7] *mgl. E.* [8] sier *E.* [9] *tilf. E.* [10] [heilags anda *E.* [11] gædzkuuerk *E.* [12] [tienadar fullting *E.* [13] fyrirdæmumzt *E.* [14] blezadr *E.*

Litum aa nu þa, huer edr huersu haleit er þin vi
hin volldugazta heimsins drotning, þuiat þinn skiẹri [1]
domr er musteri vordinn sua mikils konungs med gof
grein, at eylifliga eptir burdinn sem fyrir rikir me
vbrigdiligt meydomsins blom. Huerr er sa lutr,
mætti þer framm ganga til vvirdanligs hroka sęmda
metorda, sem hafa þann [son eiginligan getinn [2], er
ligan [3] i valldi ok virdingu vmframm sonu mannanna
ok kriupandi lytr oll himnesk, iardnesk ok heluitzk s
Þersi er konungr allra vallda ok verallda, er þins
innri [lutir odladuz [4] bera ok þin blezud briost dr
gera, sa [5] sami er þenna heim hórmuliga saaran
miskunnsamliga med vthellingv sins hiarta dreyra.
ma þar af, hin miukazsta modir, truliga [1] truaz, hue
geymdir godmannliga ok nęrdir innuirduliga þenn
sæla [6] son i vóggu liggianda, huggandi hann miukum
gratanda, sem innan gladdi gudliga þina saal miklu
Vndrar [7] ek ok eigi litt, huerr fagnadr ok gledi va
þinu hugskoti, þa er þu hellt hann ok huggadir i [8]
fadmi, sem ægi ma halldinn vera [9] i himinsins ne ia
viderni, ok saa vidr þik blidkadiz gefandi þer marga
sem eflir ok styrkir natturu lutanna, fyrir huern alli
saman standa, fyrir huers valld [ok vilia solin vt ge
geisla, tunglit skinn aa iordina, sem huer ok ein himint
eptir hans bodi mattuliga birta. Þessi er nyr l
storligha fáheyrdr [i heimi [11], at ein mær bæri þann i
fadmi, sem hana sealfa skapadi ok bar med guddoms
ok sa er vordinn madr a iordinni, sem manninn s
af iardar dupti, fyrir huers hialp ok heilsu hann
sinn dyra dreyra aa hinum heilaga [12] krossi.

Enn huerr megi þat hugsa, huersu snarpeggiad s

[1] *mgl. E.* [2] [eiginnligann son *E.* [3] dyrdligum *E.* [4]
audladizt *E.* [5] enn *tilf. E.* [6] sæta *E.* [7] Vndra *E.* [8]
[9] uerda *E.* [10] [solin skin aa iordina ok tunglit ok au
intunglin *E.* [11] [*mgl. E.* [12] helga *E.*

gegnum geck[1] þina saal, hin millda[2] Maria, edr huersu þitt auga marga becki[3] ok brunna vt steypti aa kinnina, edr huersu saarligr stynr mæddi briostit med framfalli táranna, þa er þu sátt þinn sæla[4] son seliaz i hendr vmilldra [ok selldan vera[5] bundinn sterkliga, bardan til blods vthellingar[6] ... sárliga. Huar megi vid iafnaz sa æsiligr harmr, er gegnum geck þitt hiarta, þa er þu leiz þinn liufa[4] son ... vægdarlaust med þyrni koronadan, af ollum [rekinn ... riadan[7], med sterkum stalgôddum[8] aa kross negldan ok ... spioti i gegnum lagdan. Her med sáttu rædiligt ... nidr stiganda[10] yfir iordina, þuiat solin fal sina geisla, ... megandi sea pinsl ne dauda sua mikils konungs[11] a krossi hanganda. Her a ofan til hôrmungar auka satt þu ... sundr bresta, daudra manna grafir vpp springa, ... menn storliga gamla [til lifs[5] vpp risa ok musteris ... sundr rifna.

... aa bak þilikum þrônguingum ok margfalldligum ... kom yfir þitt hiarta sua mikil gledi, at allt ... strid flydi[12] vndan [nyium fagnadi[13], þuiat þann hinn ... sem fyrr [harmadir þu fyrir astarinnar hita[14] aa krossi ... satt þu a þridia deghi af dauda vpprisanda[15] æ ... ok eptir litinn tima til [himinrikis hasætis[16] vppstiganda, ... er hann samrikiandi ok sitiandi til hægri handar ... gudi fedr bio þer fyrir[17] odaudleiks stad, hin ... modir, huern er þu bart fordum i þins kuidar leyndum ... Heyr þu, hin gofugliga męr heim komin sæmdarfull ... himinrikis hallar[18], sua mikillar dyrdar ok fyrirbuins ... tak þu milldliga vid oss kriupandum[19] til þinnar ... þuiat[6] þu ert vmæliligr brunnr milldinnar ok modir

[1] flaug *E.* [2] milldasta *E.* [3] læke *E.* [4] sæta *E.* [5] [*mgl. E.* [6] *mgl. E.* [7] [hriaadann ok rekinn *E.* [8] stalnauglum *E.* [9] sidan *E.* [10] stiga *E.* [11] herra *E.* [12] brott *tilf. E.* [13] [*saal. E;* fyrra vfridgnadi (!) *a.* [14] [gretz þu *E.* [15] þar med *tilf. E.* [16] [himirikis *E.* [17] [hans hasæti samrikianda ok til hægri handar sitianda blezudum gudi uerande, þar fyrir bio *E.* [18] fagnada *E.* [19] kriupundum *E.*

miskunnar. Bidium ver þik, blezud modir, at æigi
þu fyrir oss einkannligt [musteri þinnar milldi, þa
sua er einsligt[1] skiol ok hialpar vænting næst alma
gudi, helldr tak þu[2] miuklatliga vid[3] oss, er litillatl
þin kriupum, ok rett fram þina hônd miskunnarinna
stydiandi ok dugnad veitandi[4], er skialfandi reikum
varum synda[5] fiôtrum, ymizt gerandi, saarliga fôllu
biugir vpp risum.

Heyr þu, sæt mær, einkannligs verdleiks verandi m
mattkum gudi, blidka þu blezad andlit þins signada sona
oss med þinu bøna fulltingi, huern ver fatækir ottadimz[6]
reidan gera med saarligu synda framferdi, huat er
harmr[7] ma synaz astriku hugskoti, þuiat engi er
fallin at mykia reiting sonarins, sem modir hans ei
ok engin er iafnnalæg hinum hæsta skapara allra lut
su, [er blomgazt sua maurgum[8] ok miklum yfirvættis
verdleikanna[9]. Engin er ok sa lutr, at milldr d
megi þer neita[10], er þu, blezut mær ok modir, villt
bidia, þuiat saa sem virdiz niu manadi i þinum kuidi
sætazta inni at bua, veitir giarna bedinn allt þat,
þu villt [af honum þiggia[12]. Nu þa ris vpp, hi
giarnazsta mær Maria, oss til hialpar ok miskunnar,
lyptum ver hendr varar ok fram steypum bønir var
þu, hin milldazta[13] veralldar drottning, leysir af oss
synda strenginn, sem oss vill draga til eylifs vfag
verandi oss vernd ok skylingh i ollum varum naudsy
at med þinu tenadartrausti sém[14] ver ôruggir, at
kyrkimz[15] ver i þersum suikianligum snôrum, er[16] g
mannkynsins rænari [optsinnis vpp[17] egnir bædi f
hôndum ok fotum. Veit þu oss[19], hin milldazta

[1] [*mgl. E.* [2] hin sætazta mær *tilf. E.* [3] i mote *E.* [4] þa
uid hialpande *tilf. E.* [5] byrdum ok *tilf. E.* [6] ottudu
[7] ofrharmr *E.* [8] [*saal. E; udskrabet i a.* [9] *mgl. E.*
ueita *E.* [11] er *E.* [12] [hann bidia *E.* [13] miukazta *E* [14]
E. [15] kyrkiumzt *E.* [16] *saal. E;* edr *a.* [17] [opt *E.* [18]
[19] nu *tilf. E.*

at ver elskim þinn sæta son heitt ok iduliga, veit þu, hin milldazsta [1] mær, at vęr lifim [val ok [2] godmannliga, veit þu, hin gòfugligzta [3] modir, at ver halldim reinleik andar ok likama, at þar fyrir òdlimz [4] ver miskunn vars herra Jesu Kristz nu ok eylifliga [5], at þa er hann kemr domari ęnarligu valldi neytandi yfir [doms hassæti rædiligr vpp sitiandi [6], gialldandi godum ok illum eptir sinum tilverkum, skipimz ver æigi med vinstri handar geitsaudum af sviptir lagnadinum, helldr odlimz [7] ver valdra manna vist i vendi- ligri [8] himinrikis dyrd med hægri handar [saudum, huar [9] er lifir ok [10] rikir drottinn uor ok lausnare Jesus Kristr per omnia secula seculorum. Amen.

Her byriar vpp sogv gvðs moðvr Marie [11].

Sva seger [12] Jeronimvs prestr, at sæl ok dyrðlig mær Maria væri kominn af konvngligri ætt, ok tok hann þat af frasagnn [13] Mathevs [14] gvðzspiallamanz, firir þvi at hann tok i vpphafvi sins gvðzspiallz at telia ætt drottinns [Jesv Kristz [2] fra David konvngi ok Abraham havfvðfeðr. Ok nefnir þvi Mathevs fyrr David konvng, at konvngdomrinn merkir eiliftt riki ok eilifvan gvðdom allzvalldanda gvðs, ok þvi Abraham siðarr, þott hann væri fyrr [i heimi [2], at gvð het honvm at taka a sik manndom ok lata berazt or hans ætt ok fra hans ættmonnvm [15] i þenna heim. Ok var þvi Maria drottning bæði konvnga kyns ok kennimanna, at hvn fæddi þann son, er [16] bæði er konvngr ok kennimaðr, konvngr i gvðdoms velldi [17], kennimaðr i pisl [18] sinni, þaa er hann færði sik sialfvan i fornn gvði feðr a krossinvm helga.

[1] minkazta *E.* [2] [*mgl. E.* [3] guds *tilf. E.* [4] audlumzt *E.* [5] at eilifu *E.* [6] [hassæti sitiande doms atkuæde aa leggiande, hrædiligr þa uerande *E.* [7] audlumzt *E.* [8] oendaligre *E.* [9] *saal. E*; sonum huat *a.* [10] *Her ender a.* [11] *Til Grund for Sagaen lægges Codex A, de afvigende Læsemaader i E anføres. Overskriften der her mangler baade i A og E, er tilføiet af Udgiveren.* [12] hinn sæli *tilf. E.* [13] saugn *E.* [14] Mathei *E.* [15] [kyne *E.* [16] sem *E.* [17] enn *tilf. E.* [18] pinsl *E.*

Maria var borin i borg þeiri, er Nazareð [1] heiti
fædd vpp i Jorsalaborg [2] ok lærð i gvðs mvsteri. Ok
er hvn kvnni greinir [3] goðs ok illz, þaa lagði hvn
alla ast a gvð, sva at hvn var avalltt [4] i gvðs þio
annat hvartt a bænvm eða hvn [5] hvgði at spamanna b
eða var i nockvrv goðv verki. En [6] þær meyiar,
nami vorv með henni, þaa kavllvðv hana drotningv [7]
firir þaa savk at hvn hlævt iafnnan þat at giora, er a
þotti virðvligazt ok allar þær villdv hellz giortt hafva

Af Joachim [8].

Joachim het faðir Mario, en Anna moðir. Favð
hennar var af Galilea heraði ok or Nazareth, en moð
hennar var af borg, er Bethleem heitir. Þav [9] vorv
faalynd ok [5] rettlat ok milld, ok var lif þeira heilakt
gvði ok mavnnvm. Þav attv mikinn avð fiar, en þav
[avllv fenv [10] i þria staði, ok kostgiæfðv [þav meirr, a
hefði mikit [11] kraptalán af gvði þar firir, en minna
lan af heimi þaðan ifra. Einn lvt fiarins gafv þa
mvsteris drottins, bæði þvi til pryðingar ok þeim mav
til atvinnv, er þar þionvðv [12]. Annan lvt fiarins [5] gafv
vtlendvm mavnnvm fatækvm, þeim er þar attv enga dv
armenn eða frændr. Þav havfðv sialf hinn þriðia [lvt fiar
ser til atvinnv [ok sinv liði [13]. Nv er [14] þeira rettlæti dy
firir gvði ok avðsæ [15] milldi þeira, ok þotti [16] þeim
þess eins vant [17], er þav attv engan erfvingia. Þav
þa saman verit .xx. vetr, þaa hetv þav a gvð, at [18]
giæfvi þeim barnn, þaa skylldi þat barnn þiona drot
hans [19] musteri. Þav baðv gvð af avllvm hvg [16], at
[skylldi heyra [20] heit þeira. Enn [5] þav forv a hverri

[1] Nasareth *E.* [2] borg þeire er Jorsalaborg heitir *E.* [3]
millum *E.* [4] æ iafnan *E.* [5] *mgl. E.* [6] Ok *E.* [7] drottni
[8] *Alle Overskrifter er tagne af E, da disse saavelsom de fa*
Capitelinitialer mangle i A. [9] *saal. E;* Þaa *A.* [10] [h
sva *E.* [11] [meir at hafa myskunn ok *E.* [12] gudi *tilf. E.* [13]
E. [14] uar *E.* [15] maunnum audsien *E.* [16] *tilf. E.* [17]
tilf. E. [18] ef *tilf. E.* [19] *saal. E;* ih'c (*d. e.* Jesu) *A.* [20] [hey

er [þa var halldin [1] i Moyses lavgvm til mvsteris drottins. Ok vorv [2] fiorar hofvthatiðir halldnar i Moysis lavgvm: pas(c)ha dagr [3], ok him fimtvgvndi [4] dagr fra paschadegi [5], þa hafði Moyses þegit lavg af gvði, kirkivdagr, saa er vigt var ok helgat Salomons mvsteri, ok tiall(d)bvða hatið i minning þess er Moyses helgaði gvði i eyðimork tialld, þat er hann lagði latið giora. Þav Joachim ok Anna væntv at hverri hatið, at eigi væri avrvæntt, [hversv nær gvð mvndi þav at þessv hvgga [6].

Af h(e)lgan Marie.

Þat giorðizt at einni [hverri mikilli musteris [7] hatið, at Joachim for til templvm domini með morgvm frændvm sinvm ok vinvm. En Ysakar het byskvp, saa er þar var [8] i Jorsalaborg, ok veitti hann tiðir [i mvsterinv [7] aa þeim degi ok tok við fornvm, þeim er þannvg [9] vorv færðar, sva sem boðit var i Moyses lavgvm, at aa hinvm stærstvm hatiðvm skylldv allir kvangaðir menn færa fornn gvði, ok aðra byskvpi i havnd, ok færa firir ser oc bornvm sinvm. Þa leit Ysakar byskvp Joachim ok saa, at hann ætlaði fornn at færa sva sem aðrir nagrannar hans [10]. Hann firirleit hinn sæla Joachim ok rækti [11] fornir hans [ok spvrði [12], hvi hann gengi sva diarfliga barnlavss maðr [a milli þeira manna, er ser attv bornn [7], „ok mattv ecki gvði fornir færa [13], þviat honvm erv eigi þægiligar fornir þinar, [þvi at hann [14] dæmir þik omakligan barnn at eiga [15], eptir þvi sem spamaðrinn sagði, at hverr sem einn væri saa bavlfvaðr i gyðinga kyni er barnnlavss væri. Nv skalltv fyrst þiggia þat af gvði, at hann taki af þer þetta brigzli ok gefi þer gott elði. En ef þetta veitir gvð þer, þaa kom þv higat i

[1] [halldin uar *E.* [2] þat *tilf. E.* [3] paschar *E.* [4] fimtugandi *E.* [5] paschum *E.* [6] [nær gud huggadi þau at þessu *E.* [7] [*mgl. E.* [8] fyrir *tilf. E.* [9] þangat *E.* [10] [Þa sa byskup, at Joachim ætlade at færa forn sem adrir *E.* [11] *saal. ogs. E.* [12] [.Byskup spurde hann *E.* [13] sagdi byskup *tilf. E.* [14] [sakir þess at gud *E.* [15] geta *E.*

avglit drottins með fornir þinar.“ En firir þvi
svivirðing at barnnleysi i Moyses lavgvm, at þat var
at eigi mvndi gvð[2] fra þeim manni koma, er barnnlavs

Þaa geck þegar hinn dyrðligi Joachim a br
kirkivnni einn saman ok skammaðiz miok ok þottiz
svivirðr akafliga. Hann villdi eigi heim fara [til bvs
ok konv[4], helldr for hann einn saman i eyðimork til fe
sinna, [þeira er þar[5] giæltv fiar hans. Þat kom me
at hann for eigi heim, at hann hvgði, [mvndv þessv h
margir siðan bregða, sem kennimaðrinn hafði honvm[6] br
Ok þaa er Joachim hafði þar verit .xxx. daga, þaa vi
honvm gvðs eingill, [þaa er Joachim var einn sa
Honvm varð at þvi ognn mikil. En eingillinn mællti
hann: „Eigi skalltv hræðaz, Joachim, þo at þv siair
þvi at ek em eingill gvðs sendr af honvm sialfvm til f
við þik[8] at segia þer, at bænir þinar erv heyrðar i
drottins, ok at visv sa hann grandveri þina ok heyrði
þat, er þer var brvgðit ok eigi at rettv [þer aa hendr
þvi at gvð hefnir synðar en eigi eðlis, ok til þess lykr
stvndvm kvið kvenna, at þaðan af lvkiz hann vpp i
sinn, ok vitvm ver, [at þat er gezt, er[10] eigi af lost
helldr af gvðligri firirætlan. Var eigi attræð ok obyri
æzta Sara kona Abrahams moðir þioðar yðarrar, ok
hvn[11] i elli sinni Ysaac, ok var þvi heitið favðvr ha
i hans kyni skylldv[12] allar þioðir blezaz[13]. Rache
dyrðlig firir gvði ok miok elskvt af Jacob bvanda[14] s
hvn var lengi obyria, ok gat hvn þo Joseph ok Beni
Joseph var eigi at eins drottinn allz[15] Egiptalanz, helld
hann kallaðr græðari heimsins, þvi at margar þioðir
hann af [hvngri með[16] raðspeki sinni. Hverr var i
anda kyni styrkari[17] en Samson, eða hverr var spa

[1] brigzle ok *tilf. E.* [2] guds son *E.* [3] uæri *E.* [4] [*mgl. E.*
E. [6] [at þessu mundu margir bregda honum, sem byskup
honum fyrst *E.* [7] þa *tilf. E.* [8] þat *tilf. E.* [9] [heimfa
hendr þier *E.* [10] [þat sem getz *E.* [11] þo *tilf. E.* [12] mun
[13] blezadar *E.* [14] bonda *E.* [15] *mgl. E.* [16] [*tilf. E.* [17] sterk

ritrari en Samvel, ok hofðv obyria[1] kallaðar verið mæðr hvarratveggia[2]. Nv þo at þv trvir eigi orðvm minvm firir skynsemi, [trvi þv[3] þo firir dæmi þessi, ok lit [sva aa, at gvð vill aavallt lata vera[4] daasamlig bornn kvenna þeira, sv sðr erv lengi obyria, [firir þvi[5] man ok Anna kona hin þer dottvr fæða, ok skal sv [en helga[6] mær Maria heita. Hvn man vera drottni helgvð fra barnæskv sinni, vn sem þit hetvð, ok man hvn fylld vera helgvm anða i [modvr kviði[7], ok man hvn hvarki[8] eta ne drecka þat, er[9] mvrkt [se i heiminvm[10], ok eigi mvn hvn reika vm daga mðlavliga vti með alþyðvmonnvm[11], helldr man hvn vera at vist i mvsteri drottins, til þess at engi maðr megi[12] vita [ne eitt of[13] rað hennar, þat [er henni se[14] svivirðing at. Hvn mvn ok sva agiætliga lifva, sem hvn [er agiætliga[15] is gtin, allt þar til er hvn getr[16] son hins hæsta, sa man Jesus kallaðr vera, þvi at eptir nafni sinv mvn hann vera hialpari [allrar þioðar[17]. Nv skalltv þegar[18] heim fara, ok þa er þv kemr til Jorsalaborgar [at hliði þvi[19], er Avrea heitir, þa man þar koma [at moti[20] þer Anna in kona þin. Hvn hefvir verit ahyggivfeingin[21] vm bravtfavr[22] þina, en nv man hvn fagna, er hvn finnr þik.“ Þa hvarf engillinn [a bravt at syn fra Joachim[23].

Af Joachim ok Avnnv.

Litlv siðarr syndiz eingillinn Anne konv Joachims ok þ mællti sva: “[Hræz eigi þv[24], Anna, sagði hann, ok ætla eigi skrimsl vera, þat er þv ser, þvi at ek em eingill gvðs[25], ok færi ek bœnir yðrar ok avlmvsvgiafvir i avglit drottinns.

[1] leingi obyriur *E.* [2] þeira *E.* [3] [trudu *E.* [4] [aa, at hann uill iafnann lata uerda *E.* [5] [*mgl. E.* [6] [hin dyrdliga *E.* [7] [kuido modur sinnar *E.* [8] *Her beg. Fragm. b.* [9] sem *E.* [10] [er *E, b.* [11] alþydu *E;* alþydu manna *b.* [12] hyggia ne tala ne *tilf. E;* hyggia eda mæla, ne *tilf. b.* [13] [neitt um *E,* ne eitt vm *b.* [14] [sem henni mætti verda *E.* [15] [uar *E.* [16] mun geta *E.* [17] [allra þioda *E;* þioda *b.* [18] *mgl. E.* [19] [til hlids þess *E.* [20] [i moti *E;* a mot *b.* [21] ahyggiufull *E, b.* [22] brottferd *E;* burttfor *b.* [23] [fra henne (!) at syn *E.* [24] [Hrædztu eigi *E.* [25] drottins *E.*

En ek em nv sendr af honvm til yðar þat[1] at segi
at þit Joachim mvnvð dottvr eiga, sv skal Maria
Hvn man vera framarr blezvð [af gvði[2] en allar
konvr. Þegar[3] man hvn fylld vera allri giptt af[4] mi
drottins, er hvn er borin, ok skal þaa færð vera til mv
drottins, er hvn er þrevettr [at alldri[2]. Þar [mvn hv
vaxa til mikilla goðra lvta, þar[2] man hvn gvði þiona
nætr ok daga[5] i favstvm ok bænvm, ok man hvn
við allri savrgan. Hon man alldregi karllmanz[6]
hvn man ein lifva framarr dæmvm annarra kvenna.
hin agiæta mær man son geta an fleck, án brvgðning
karllmannz samblandi, saa[7] kallaz sonr hinns hæs
er hialpari allz heims. Þvi ristv nv vpp ok far fag
til Jorsalaborgar. Þar mantv finna glaðan Joachim b
þinn hia liði borgarinnar, þvi er Avrea heitir. Nv
trva at helldr þvi, er eptir ferr of[8] rað yðart, at þetta
sva nv þegar, sem ek segi.“ Siðan hvarf eingillinn
henni at syn. En hvn for þegar [þannvg, er[10] hann
aa kveðit. [En Joachim for þegar i stað ok skvndaði
ferð[11], ok fvndvz þav hia hliðinu avrea, ok sagði
þeira avðrv fra þvi, er eingillinn hafði þeim sagtt.

Fra Joach(im).

Þav bæði hion tokv þegar þaa at fagna mycklv fra
en fra megi segia [þvi env dyrðliga eldi[12], er gvð
þeim heitið[2]. Mycklv var þeim tiðara til at þacka
milldi sina, en þav villdi aðr heim fara, ok [tokv þav
til i þeim hinvm sama stað, sem þav fvndvz, ok g
gvði þackir[13], sem siðvenia er til [litillatra mann
goðra[14]. Ok eptir þat forv þav heim ok attv hivskap

[1] *mgl. E.* [2] [*mgl. E.* [3] *saal. E, b;* aðrar *A.* [4] *saal. E,*
A. [5] [nott ok dag *E.* [6] sand *tilf. E.* [7] mun *tilf. E, b.* [8] um
[9] i brott *tilf. E, b.* [10] [sem *E, b.* [11] [En Joachim for i
stad ok skvndadi sinni ferd *b; mgl. E.* [12] *saal. b;* cð
[13] [gerdu þar gudi þackir i þeim stad, er þau fundu
[14] [rettlatum monnum *E.*

sia i milli, ok af þvi mvnvðlifvi gatv þav barnn, ok var þat barnn getið með hinni gavmlv synd sem hvertt annat, þat er af karllmanni ok konv getz. Ok er þat þaðan af, a firirboðit er at hallda getnaðartið hinnar helgv Mariv ok hinns helga Jons baptista, firir þvi at þav vorv með mvnvð getin. En af gipt heilags anda þaa[1] var Maria hreinsvð fra hinni gavmlv synd i moðvr kviði, aðr[2] hvn væri fædd. Ok ef menn vissi, aa hverri tið þat hefði verið, at hvn var hreinsvð ok helgvð fra[3] hinni gavmlv synd ok getin til fagnaðar, [sva sem nv er barnit getið til fagnaðar[4], þa er þat er [reinsað fra hinni gavmlv synd i skirnarbrvnninvm[5], þaa mætti þaa getnaðartið [hallda hinni sælv Mariv, ef i þessa minning væri giort[6], ok vitað i hvernn tima hallda skylldi.

Eptir þetta gat Anna dottvr, ok eptir boðorði[7] eingils var mærin Maria kavllvð. Maria þyðiz siavar stiarna, en þa kavllvm ver[8] leiðarstiornv. En þvi var þessi meyiv þat nafnn gefit, at hvn lysir þeim avllvm eilifva bravt, hversv ganga skal til eilifs fagnaðar, er sinna synda[9] iðraz, sem leiðarstiarna kennir [farandvm mavnnvm[10] til goðrar hafnar ok rettra leiðarloka[11].

Þess bað ok[12] einsetvmaðr einn, at gvð skylldi þat synia honvm, firir hveria savk þessir fim stafvir vorv[13] i nafni gvðs moðvr, sem erv, ok hvat hvergi[14] merkði. Þaa er hann [hafði þessa bæn enntc!) hvert sinn[15] firir ser, þaa kom ravdd af himni ok savng þetta: M mater, A alma, R regis, I Jesv, A angelorvm: Þessir stafvir, [sem erv[16] i nafni Mariv, segir eingillinn, merkia þessi orð: Mater alma regis Jesv angelorvm. [Þetta þyðiz sva[17]: Moðir

[1] *mgl. E.* [2] en *tilf. E, b.* [3] af *E.* [4] [*tilf. E, b; mgl. A.* [5] [skirt ok hreinsat af hinne gaumlu synd *E.* [6] [sællar Marie hallda, ef i þa minning uæri halldin *E.* [7] bodi *E, b.* [8] [uier kaullum *E*; þat kollum ver *b.* [9] [henni *E.* [10] vilia *tilf. E, b.* [10] [farmonnum *b.* [11] leidarlykta *E, b.* [12] [*mgl. E, b.* [13] væri *E, b.* [14] hverr þeira *E, b.* [15] [bad þessa citt sinn *E*; hafði þetta talat vtt *b.* [16] [*saal. E*; erv *b*; erv fim *A.* [17] [*tilf. E, a.*

heilvg Jesv eingla konvngs[1]. Nv erv þessi ravk
hvi gvð villdi, at hans moðir heti Maria.

Af Maríu[2].

Hvn[3] var heima vppfædd, þar til er hvn var
en þaa var hvn færð til mvsteris drottins með forn
boðit var. [4]En þaa er[5] Joachim ok Anna komv at
drottins, þaa settv þav niðr Mariam dottvr sina hia
hinn neðsta pall, er vpp var at ganga til mvsteris d
En allz vorv vpp at ganga fimtan pallar. En
havfðv vm bviz ok ætlvðv meyna vpp at taka, þaa
komin at dyrvm kirkivnnar ok hafði gengit án
fvlltingi fimtan palla.

Mvsterit merkir himinriki[6] ok eilifva sælv með al
gvði. En fimtan pallar vorv at ganga vpp til mvst
ok matti [engi annan veg koma[7] i mvsterit en vm
at ganga, ok skylldi engi[8] skiotara fara, en syngia
a hverivm pallinvm, ok erv þeir salmar siðan
cantica gradvvm, þat þyðizt palla lofsavngr.

Hinn neðsti pallr het[9] heims hafnan. Þaa er ma
aa pallinn vpp, þaa skylldi hann hefia vpp salm
dominum cum[10] tribularer, ok biðia[11] þess, at gv
honvm þat at hafna þessvm[12] heimi ok hans bliðv, e
himneska dyrð framarr avllvm veralldar fagnaði[13].
pallr merkir gvðlict skiol[14]. Aa þeim palli skylldi
psalm Leuaui oculos meos ok biðia, at gvð [skylldi ma
við rangri fysi[15]. Hinn þriði pallr merkir fagnað him
ok skylldi a þeim palli syngia[16] Letatus sum, ok b
maðr mætti þann fagnað avðlazt, sem i salminvm er fr

[1] *saal. E, b;* gvðs *A.* [2] *Her er nyt Capitel i E, men ikke*
[3] Blezut iungfru sancta Maria *E.* [4] *Her beg. nyt C*
[5] þau *tilf. E, b.* [6] himiriki *her og ellers overalt E.*
annan veg komazt *E, b.* [8] eigi *E, b.* [9] merkir *E.*
E, b. [11] bedit *E.* [12] [ueitti honum þat, at hann haf
[13] fagnavdvm *b.* [14] *saal. E. b;* sliol *A.* [15] [skylldi
inum uid rangri freistne *E;* (skylldi) forda vid rang
[16] salminn *tilf. E.*

Fiorði pallr merkir travst gvðlict.' A þeim palli var svnginn Ad te leuaui, ok synt, at ecki er annat [trvtt travst nema[1] af gvði. Fimti pallr merkir þacklæti, ok var a þeim palli svnginn salmr Nisi quia dominus, þvi at aa þeim palli skylldi þacka gvði lavsn, þaa er þeir vorv leystir gyðingar or Babilon [ok gefvit þeim frelsi at fara til ofalsiarðar[2] sinnar[3]. Setti pallr merkir iafnlyndi til goðra hvta[4]. Ok [var a þeim palli svnginn[5] Qui confidunt, ok beðinn[6] þess gvð, at maðr hneigðizt eigi til lavsvngar fra staðfesti, þo at hann sæi vanda menn i mikilli[7] sælv, en goða menn þola marga gagnnstavðv[8]. Siavndi pallr merkir hvggan, ok var aa honvm svnginn[9] In convertendo, ok skylldi þar þacka drotni[10] hvggan þaa, er hann hafði hvggat gyðinga folk eptir herleiðingina micklv. Hinn atti pallr merkir fagnað þann, er þeir havfðv af vppreist ok endrbæting Jerusalaborgar, ok svngv þeir salm Nisi dominus ok þavckvðv gvði þenna fagnað, er þeir lifðv þar [i tignn ok[3] i frelsi. Nivndi pallr merkir ræzlv drottinns, ok var a þeim palli svnginn Beati omnes, ok þess beðit, at alltt, þat er þeir giorðv i gvðs þionostv[11], skylldi með gvðligri ræzlv framið verða. Tivndi pallr merkir þolinmæði, ok var aa þeim palli svnginn Sepe expugnauerunt, ok beðinn[12] gvð, at hann styrkti þaa sva, at þeir bæri þolinmoðliga sin meinlæti. Ellipti pallr merkir mivklæti sannrar iðranar, ok var a þeim palli svnginn De prvfundis, ok þess beðit, at gvð firirgiæfvi þeim allt þat, er þeir [gengi vm[13] tiv laga boðorð, ok var þvi sannrar iðronar[14] beðit a ellipta palli. Hinn tolfti pallr merkir litillæti, ok var þar sagðr[15] salmr Domine non est ex. ok beðit, at gvð leti þaa halldaz i savnnv litillæti firir gvði ok mavnnvm. Hinn þrettandi pallr var til þess settr,

[1] [traust aurugt utan *E.* [2] fostriardar *b.* [3] [*mgl. E.* [4] uerka *E.* [5] [skylldi a þeim p. syngia *E.* [6] bidia *E.* [7] veralldar *tilf. E, b.* [8] gagnstædu *E*; gagnstadliga . hluti *b.* [9] *saal. E*; lagðr *A.* [10] [*mgl. b.* [11] auglite *E.* [12] bedit þess *E.* [13] geingu umframm *E.* [14] idranar *E, b.* [15] sunginn *E, b.*

at aa honvm skylldi syngia Memento, i minning þ
drottinn hafði þaa latið vppreisa mvsteri ser til dy
eptirliking þess er Salomon hafði giora latið. Fi
pallr merkir samþycki, oc var aa þeim palli svnginn
quam bonum, ok þess beðit, at friðr ok samþycki
halldaz at eilifv i gvðs mvsteri. Fimtandi pallr
eilifva ast, ok var a honvm svnginn Ecce nunc;
hæstr ok þaðan gengit i mvsterið, firir þvi at eingi
himinriki koma, nema hann standi aðr aa astarpalli o
þaðan til eilifs fagnaðar, er mvsterit merkir.

Capitulum.

Hinir fyrstv ok hinir fremztv fim pallar merk
heimsalldra, þvi at i[1] þeim avllvm avlldrvm hafv
astvinir með þessvm[2] mannkostvm þionat drotni, se
arnir[3] merkia.

Enoch hafnaði heimi ok firirleit[4] konv sina ok
firir gvðs sakir, ok var firir þvi setr [in peradisv
nvminn fra heimi[6] i fyrsta alldri.

Noe stoð a varnarpalli[7], þaa er almattigr drottin
honvm ok[8] varðveitti hann, ok .vii.[9] menn með h
[þeim siofvargangi, er vndirdivps brvnnar[10] opnvðvz ok
i verolldina ofan himinravfvarnar[11], ok forvzt allir
þeir er i heiminvm vorv firir vtan þaa[12] er með Noa

Abraham stoð a fagnaðarpalli, þaa er gvð het
at lata or hans kyni[13] berazt i þenna heim, ok merl
hinn þriði pallr himneskan fagnat[14]. Moyses stoð
þeim sama palli, þaa er hann þaa lavg af gvði,
alla leiddv til himnesks fagnaðar, þaa er helldv
gvðs boði.

[1] *tilf. E, b.* [2] astar *tilf. A.* [3] *saal. E, b;* pl'arnir (*d. e.* postola
[4] fyrirlet *E, b.* [5] [i paradis *b.* [6] monnum *E, b.* [7] nonar
E; skiolpalli *b.* [8] [*mgl. E.* [9] sex *E.* [10] [siovardivpi þui c
diupin *E.* [11] [þustu ofann himinraufarnar *E;* himinra
ok þysti i verolldina ofan *b.* [12] þeir *E.* [13] ætt
[14] fognvd *b.*

Davið [1] stoð a fiorða palli, þeim er merkir travst ok [illegible] almattigs gvðs, þaa er hann barðiz við Goliam risa [illegible] manna tænaði [2] ok travsti, ok reyndi hann eptir þvi [illegible] iafnnan birtiz, at ecki er trvtt travst, nema [3] þat er af [illegible]þi er. A þeim sama palli stoð Manases konvngr dottvrson [illegible]ayas spamanz ok [4] drepa let Ysayam ok siðan blotaði [illegible]rrðgoðvm [5], þaa [er hann var hertekinn i Babilon eptir [illegible]argan gyðinga [6] ok dæmðr til davða, með þeim hætti at [illegible]ar var vxi af eiri ok settr Manases þar i vxann, ok [illegible]kil [7] aptr oxanvm, ok [siðan giort bal vm ok [8] slegit elldi i. Manases tok [9] at blota ok heita [10] aa skvrðgoð sin, ok þaa [illegible] þat tioaði [11] eigi ok vxinn hitnaði, þaa sneriz hann til [illegible]ranar ok het aa himna gvð. Þaa [12] syndi gvð honvm [illegible]vlyndi ok travst sins firirheitz, at aa [hverigri tið er [13] [illegible]gadrgr maðr [iðraz glæpa sinna ok snerizt [14] til gvðs [15], [illegible]a mvndi [16] gvð honvm miskvnn veita. Þaa kom engill [illegible]ank af gvði [17] ok tok Manases [18] aa brvtt [at lyctvm [illegible]arm [19] ok setti [20] niðr aa Gyðingalandi, ok tok hann [illegible]ðan riki sitt ok brazt eigi siðan gvði.

A fimta palli stoð Jesvs kennimaðr ok þackaði drotni [21] [illegible]avnn þaa, er hann var leystr or Babilon, er hneykingar [illegible]aðr þyðitz [22] ok helviti merkir, ok var [þvi þetta [23] aa [illegible]imta palli [24] þackat frelsið, er [25] allir goðir menn erv nv með fim sarvm [drottins vars frelstir [26] fra helvitis hneykslvm [illegible]k diofla drottnan.

Hinn setti pallr merkir hinn setta heimsalldr, [27] þvi at aa setta heimsalldri birti gvð firir folki [28] sex miskvnnar

[1] konungr *tilf. E, b.* [2] fulltingi *b.* [3] utan *E.* [4] er *E, b.* [5] hann skurgod (skurgodum *b*) *E, b.* [6] [var hann hertekinn i Babylon *E.* [7] sidan *tilf. E.* [8] [eptir þat *E.* [9] þa *tilf. E, b.* [10] het *E.* [11] tiadi *E, b.* [12] ok þa *E*; ok *b.* [13] [huerri tid sem *E, b.* [14] snyst *b.* [15] [uill snuazt til idranar ok idrazt *E.* [16] mun *b.* [17] [guds *E*; guds sendr af honum *b.* [18] hann *E.* [19] [or uxanum luktum *E.* [20] hann *tilf. E, b.* [21] gudi *E.* [22] nar kalladr *E.* [23] [þui *E*; þat *b.* [24] [fimta stige *E*; fimtu gradu *b.* [25] at *E, b.* [26] [uors herra leystir *E, b.* [27] Fyrir *tilf. E, b.* [28] folkinu *E.*

verk, þav er hann het himinriki firir, ef með sannri
væri gior. Þat er at herbergia þyrptvga[1], gefva þe
fæzlv dryck ok klæði, koma til sivkra manna ok gey
þeira, vitia þeira, er i myrkvastofvm[2] sitia eða[3] havptv
ok var þvi enn setti iafnlyndis pallr kallaðr, at þessi v
skal iafnt giora við vini sem ovini firir gvðs sakir, at
sem navðzvn[4] beiðir.

Siavndi[5] pallr merkir hinn siavnda[6] heimsalldr, þa
er helgir menn ok vanarmenn hafva til domsdags ann
heims, ok var þvi aa siavnda[6] palli þackat[7] drotni hvgg
sv, er gyðingar vorv hvggaðir eptir vtlegð sina. Þvi[8]
oþrotnanliga[9] þacka [þeir gvði[10] a siavnda heimsalldri þ
er þeir erv leystir or anavð [ok vesolld[11] þessar verald

Hinn atti pallr merkir hinn atta heimsalldr ok eili
sælv, ok var aa þeim palli[12] þackat[13] vppreist Jorsalabor
[ok endrbæting[11], þvi at aa attanda[14] [alldri heims[15] þa
helgir menn ok avll himnesk hirð endrbæting ok fylli
himneskrar hirðar, firir þvi at þaa er fyllt þat skarð,
aa[16] hafði orðit aa[17] niv eingla fylkivm, ok þvi fram
at savgnn [hins helga[11] Gregorij, at eigi skolv færi me
[koma til himinrikis[11] eptir domsdag en einglarnir[18] erv fi
ok skal þo aðr fylla engla fylking[19] af þeim mavnnvm,
hreinlifvi hafva halldit alla sina daga.

Eptir þackaða vppreist Jorsalaborgar aa attanda
palli giorfva[16], var næst beðinn drottinn, at hann gi
þeim aa nivnda palli sina hrælv, firir þvi at engi ma
sveit niv eingla fylkia koma[21] án gvðligri hræzlv, ne for
niv havfvtkvalar[22] i helviti, þær sem Avgvstinvs segir þe
avllvm bvnar, er eigi hræðaz gvð, þat er: elldr eilifr, fr

[1] þurftuga *E, b.* [2] myrkvastofu *E.* [3] i *tilf. E.* [4] nandsvn
naudsyn *E.* [5] Sioundi *E.* [6] siounda *E.* [7] *saal. b;* þauckut
mgl. A. [8] *mgl. E, b.* [9] oaflatliga *b.* [10] [gudi hans astui
E, b. [11] [*mgl. E.* [12] *saal. E, b;* palla *A.* [13] þauckut
[14] atta *b.* [15] [heimsalldri *E, b.* [16] *mgl. E.* [17] *mgl.*
[18] einglar *E, b.* [19] taulu *E.* [20] atta *b.* [21] komaz
[21] kualir *E, b.*

endalavst, myrkr oþrotnanda, vams minning, þess er maðr giorði i mot gvði botlavst, [skavm eilif, odavnan ok fyla botlavs[1], ogvrlig ok grimlig pisla sion[2] ok diofla, eilifr hræzlv vggr ok syting [gratzamlig ok[3] avrvilnan.

A tivnda palli, er merkir[4] tiv laga boðorð, baðv[5] þeir þolinmæði, þvi at þess er hverr maðr skylldr at þola avðrvm lavg ok fyrgefva [þat sem[6] manni er misboðit, sva at sa gialldi eigi annars heims. En þat er algior þolinmæði, sem[7] segir hinn sæli Gregorivs, at þola meingiorðir[8] með sva mikilli hoglyndi, at hann er[9] i engvm me(i)ra oþocka við þann, er honvm misbavð[10], en [við þann, er[11] ecki hefvir mot honvm giortt.

En með hræzlv ok þolinmæði þaa maa eigi án mivkleti[12] sannrar iðranar, ok[13] beðit er aa ellipta palli. En þat segir hinn helgi Gregorivs sanna iðran, at grata giorfva leti, þaa er moti gvði vorv[14] giorfvir, ok giora[15] eigi aðra. En með iðran synða þarf skylldliga[16] litillæti, at sem[17] drambi eigi af yfvirbot sinni. En sva skyllt[18] sem er at fyllaz eigi ofmetnaðar af goðvm [lvtvm, mycklv herfviligra er[19] at þickiaz vaxa ok miklaz af havfvðglæpvm eða motgiorðvm við gvð.

Ok var þvi drottinn [aa tolfta palli[20] þessa mannkostar beðinn, at engi maa til fagnaðar koma, nema hann fari með [savnnv litilæti þannvg, er[21] Adam for vm metnaðar[22] gavtv [a bravt[23]. Satt litillæti er, segir hinn helgi Avgvstinvs, at bioða engvm rangt ok þola firir gvðs sakir þat, er sialfvm er misboðit. Ok eptir hvert ogiort[24] verk þaa skal hann þickiaz mikill onytiaþræll ok giora ecki eptir[25] þvi, sem hann væri skylldr til firir gvði. Ok er [litillæti sannr[26]

[1] [mgl. E. [2] syn E. [3] [ok gratsamlig E, b; her ender b. [4] merkiande E. [5] budu E. [6] [huat E. [7] mgl. E, [8] motgiordir E. [9] sie E. [10] misbydr E. [11] [þann sem E. [12] uera minklætis E. [13] sem E. [14] ero E. [15] fremia E. [16] skyllduliga E. [17] madr E. [18] skylldugt E. [19] [uerkum, þa er miklu herfiligra E. [20] [af tolf postolum (!) E. [21] [satt litillæti. Enn E. [22] ofmetnadar E. [23] [i brottu E. [24] gott E. [25] af E. [26] [satt litillæti E.

grvndvavllr vndir avllvm mannkostvm, ok þvi er aa tol palli þess beðit, at tolf postolar erv grvndvavllr vndir ret trv, er allir mannkostir fylgia.

Eptir groðvrsetta ok grvndvallaða [þaa mannkostv[1] samanlimða[2] með savnnv litillæti, er lím kallaz allr mannkosta, firir þvi at ecki verk metz til mannkostar, nei með savnnv litillæti se giort, þa[4] er skylldvgtt [at þac gvði[5] vppreist ok endrbæting eða leiðretting gvðs hvss, þ er leiðretting hvers manz salv, er gvðs skirnn hefvir tek þvi at sva segir Pall postoli, mælir[6] til gvðs vina: Þer er heilagt mvsteri drottinns. Ok er þessa mvsteris helgan vppreist skyllt [gvði at þacka[7] a þrettanda palli, þvi af trv heilagrar þrenningar, er at kirkivvigslvnni er[8] iatu þaa er maðrinn er[8] skirðr i nafni favðvr ok sonar ok an heilags, ok af halldi tiv laga boðorða stendr dyrðliga pr gvðs mvsteri, þeim til hialpar ok miskvnnar ok eilifs fagnaðr [er sva varðveitir[9].

A fiortanda palli var samþyckis beðit, þvi at með t laga boðorðvm ok fiorvm gvðspiollvm býðr drottinn sat þycki til allra goðra lvta, ok segia vitrir menn, at vnd þeim[10] tveim orðvm feliz [samþyktt, sannliga mælltvm siðan rettliga þolðvm[11], mitt ok þitt.

Hinn fimtandi var astar pallr samteingðr mvsterinv, þ at hverr ann avðrvm, er til himinrikis kemr, ok sva avfvnd ok ofmetnaðr firirdæmðr[12] i himinriki, at engi sk þar koma, nema hann fagni þar[10] iamvel annars sælv se [sialfs sins[13]. Fiorar erv greinir goðrar astar ok heilagrar allar skylldar at hallda. Fyrsta[14] at elska gvð vm alla l fram, þar næst avnd sina, ok giora firir einskis manz sakir þat, er davði andarinnar se, firir þvi at gvð er lif anda innar, sem avndin likamans, en gvð ok hofvtsynd [meg

[1] [mannkosti *E.* [2] samanbundna *E.* [3] annara *E.* [4] *saal E;* þ *A.* [5] [*tilf. E.* [6] talandi *E.* [7] [at hallda *E.* [8] uar *E.* [9] [m *E.* [10] *mgl. E:* [11] [samþycke, sannliga tauludum, *E.* [12] fyr dæmd *E.* [13] [sinne *E.* [14] Hin fyrsta er *E.* [15] ok eingis hlutar *tilf.*

eigi[1] aa samt vera. Næst salv [mannzins sialfsins[2] aa maðr at elska avnd annars mannz ok leggia likama sinn i haska[3], at hinn fariz[4] eigi i hofvtsynda[5] lifvi. I fiorða stað a maðr at giæta likams sins. En þvi var a fimtanda palli gvðligrar nætar beðit, at hvn hefvir [þaa alla mannkosti vndir ser[6], sem boðnir vorv i Moyses lavgvm ok fiorvm gvðzspiollvm, ok gefz[7] af siav giptvm heilags anda, ok flytr ok færir manninn til [atta fagnaða, þeir[8] er goðvm mavnnvm erv[9] fiorheitnir i himinriki eptir domsdag.

En[10] þvi geck hin [helga mær[11] Maria an manna fiöltingi vpp þessa palla, at hvn hefvir framarr i sinv lifve, en hverr maðr annarr fra karllmanni[12] ok konv kominn, alla mannkostv[13], þaa er pallarnir[14] merkia, [yfvir farið[15], ok [illegible] meiri dyrð til eilifs fagnaðar farið[16], en mannlict [illegible] megi skilia, ok var þessi hennar mvsteris [for forynia [illegible] dyrða[17], er eptir for [of rað hennar[18].

Af Joachim.

[Nv selldv þav Joachim ok Anna[19] dottvr sina Mar[illegible] byskvpe til fostrs, ok færðv honvm fornir þær, er boðit var i [lavgvm at færa skylldi firir hverri meyiv, þeiri er byskvp fostraði. En siðan forv þav heim til sinna heimkynna. En mær drottinns oxx[20] þar vpp með avðrvm meyivm [fosystrvm sinvm[15]. Hvn var prydd mavrgvm mannkostvm, ok [þott faðir hennar ok moðir[21] leti hana af hendi, sem Davið sagði, þaa tok drottinn[22] hana vpp at[23] hefvia dag fra degi i dyrðligv lifvi. Hvernn daganda dag þionvðv henni fosystvr[24] hennar. [Fyrst kvenna het

[1] [megu ecki *E.* [2] [sialfs sins *E.* [3] til þess *tilf. E.* [4] fyrirfarizt *E.* [5] synda *E.* [6] [alla þa mannkoste *E.* [7] getz *E.* [8] [siau haufutfagnada þeira *E.* [9] koma *E.* [10] fyrir *tilf. E.* [11] [sæla *E.* [12] karle *E.* [13] mannkoste *E.* [14] *saal. E;* pl'arnir *A.* [15] [*mgl. E.* [16] komit *E.* [17] [ferd forspa þeirar dyrdar *E.* [18] [um hennar rad *E.* [19] [Þau Joachim ok Anna selldu *E.* [20] [i Moyses laugum at færa. Hun uox *E.* [21] [þo at fadir hennar *E.* [22] *saal. E;* drottin *A.* [23] *tilf. E.* [24] fostrsystr *E.*

hon þvi heiti[1] at hallda hreinlifvi, ok nam hvn þat eig af[2] annarra manna dæmvm ne[3] kenningvm, firir þvi at er hvn hafði lesit spamanna bækr ok heyrðar allar kenninga ok hvgsat alla mannkostv[5], fanzt henni sva, at henna forellrismenn[6] hefði haftt alla mannkostv aðra, en hreinlifv hafði engi haftt[7] i eptirliking gvðs eingla. En firir þvi a hvn saa[8], at saa mvndi æztr ok hæstr vera mannkostrinn er gvðs englar helldv, [þeir er himinriki pryddv[9], þaa he hvn gvði[10] at lifva eptir þvi reinliga aa iorðv, sem eingla aa himnvm.

Hvernn dag komv gvðs einglar hana at finna, ok færð þeir[11] henni himneska fæzlv. En þaa vist gaf hvn all faatækvm mavnnvm, er byskvp gaf henni. Hafva mega[1] goðir menn[13] hreinlifvi þilickt, sem[14] Maria hafði, aðr hv gisæti gvðs son, [firir vtan[15] þat at meiri dyrð er at gior [fyrst goð dæmi[16] en eptir at likia.

Af iungfru Marie[17].

[En þaa er Maria var aa[18] fiortanda vètr, þaa vill byskvp leita firir raði hennar ok gipta hana sem aðra fosystr[19] hennar, [þær er henni vorv iamgamlar[20]. En þa er aðrar iattv[21], at byskvp reði firir raði þeira, sva set lavg bvðv, þaa sagði sæl Maria, at hvn mvndi eigi gipta ok letz hafva gvði þvi[11] heitið, at hvn mvndi [lifva all æfvi hreinliga[22] ok hallda meydomi sinvm. En þaa e byskvp heyrði þetta, þaa varð hann okveða[23] við ok vis eigi, hveriv hann skylldi svara, firir[11] þvi at lavgin bvð sva[11], at hveria mey fiortan vetra gamla skylldi gipta, þ er [aðr hafði i sifellv með byskvpi[24] vpp vaxit, ok goðra

[1] [Hon het þui fyrst kuenna *E.* [2] at *E.* [3] eda *E.* [4] þa *tilf. E* [5] ok *tilf. A.* [6] forelldrar *E.* [7] halldit *E.* [8] uisse *E.* [9] himeriki þat prydandi *E.* [10] þui *E.* [11] *mgl. E.* [12] megu *E* [13] nockurir med nockuru mote *tilf. E.* [14] sancta *tilf. E* [15] [utan fyrir *E.* [16] [fyrstum *E.* [17] *Her er ikke nyt Capitel A.* [18] [Þa er blezut iungfru sancta Maria uar aa hinn *E* [19] fostrsystr *E.* [20] [*mgl. E.* [21] iatudu *E.* [22] [alla æfe hreinlif hallda *E.* [23] okuæde *E.* [24] [þar hefdi med byskupi i sidlæte *E*

annar væri. En hann vissi ok [1] i avðrv lagi, at Davið konvngr [illegible] lavgvnvm [2] mællti sva: Heit þav sem þer heitið drotni [3] yðrvm skolvð þer enda [4]. I þriðia stað vissi byskvp, hversv [dyrðlict lif Mariv [5] var ok af hverri staðfesti hvn mælti [6] þetta. Þaa tok byskvp þat rað, at [aa hinvm næsta laugardegi [7], er kiæmi, færi allr lyðr til Jorsalaborgar i musteri drottins, ok villdi hann þar leita firir raði [þessar meyiar [8], sem vitrvm mavnnvm syndiz. [9] Þat þotti avllvm il liggia, at biðia gvð almatkan, at hann vitraði a nockvrnn veg, hversv hann villdi at væri. Þaa lagv allir aa bæn [illegible], en byskvp stoð firir altarinv [10] ok færði fornn gvði. [illegible] þaa var [11] heyrð ravdd vpp i loptið yfvir altarinv ok mælte sva: Leiti þer i bok Ysayas [12] spamanz, hverivm [illegible]anni þessi mær [er aa hendi felandi ok giptandi [13], þvi [illegible] sva mvn sagtt hafva spamaðrinn: Vpp mvn vavndr [illegible]ma af rot Jesse ok blomgaz, ok yfvir þenna [14] bloma [illegible] hvilaz andi drottins, andi spectar ok skilningar, andi [illegible] ok styrkðar, andi froðleiks ok milldi, ok mvn hann [illegible] andi hræzlv drottinns.

Þat syndiz byskvpi rað ok avllvm lyð [15], þeim er heyrt hafði [16] þessa spasavgv, at allir vkvangaðir menn or kyni Davíðs konvngs sonar Jesse, þeir er þar vorv [17] komnir, gangi til altaris, ok hefði hverr þeira vavnd i hendi, en þeim væri mær drottins favstnvð, er blomgaz tæki vavndrinn [illegible] kiæmi yfvir limit andi drottins i dvfv liki. Þaa gengv [illegible]am allir, þeir er þar vorv komnir af Davíðs kyni, en eingi [illegible]m sa er blomgaðan vavnd bæri. Þaa þotti byskvpi [illegible]darlict, er eigi skylldi fram koma gvðlict firirheit. [Enn [illegible] byskvp i annað sinn a gvð at kalla [18]. Enn svaraði [illegible]glig ravdd brát ok biartliga ok sagði [19] einn eptir vera,

[1] þo *E.* [2] [*mgl. E.* [3] gudi *E.* [4] efna *E.* [5] [dyrdlig Mariu (!) *E.* [6] taladi *E.* [7] [hinn næsta hatidisdag *E.* [8] [hennar þat *E.* [9] Enn *tilf. E.* [10] alltare i musteri guds *E.* [11] uard *E.* [12] Ysaie *E.* [13] [sie aa hendi folgin ok gipt *E.* [14] þeim *E.* [15] *tilf. E.* [16] haufdu *E.* [17] uæri *E.* [18] [Þa tok byskup at kalla til guds i annan tima *E.* [19] [roddin biartliga segiande *E.*

þann er vavndinn skylldi bera, ok mvn saa Joseph heit
er mærin skal[1] favstnvð vera. [En eptir þat var at leita
ef þeir væri nockvrir þar við staddir[2], er eigi hefði
gengit ok væri or Davíðs ætt. Enn [þaa var at leitað, ol
fanz einn maðr nockvð við alldr, saa het Joseph, saa[4] ha
[rettliga ok[5] dyrðliga gvði þionað alla sina æfvi, ok ætla
ser ecki at kvangaz, enn firir þvi at hann var af[6] Davi
kyni, þaa bavð byskvp, at hann bæri vavnd til altaris,
varð sa vavndr þegar fagr af bloma[7], ok skiott kom dvf
or lopti yfvir[8] lim vandarins. Þaa tokv allir þeir er
vorv at loſa gvð. Siðan var[9] Maria favstnvð Joseph.

Eptir þat for Joseph[10] heim til Bethleem borgar, fi
þvi at hann var þar fæðingi. Ok vorv þav Anna mo
Mariv komin bæði fra Davið konvngi, ok er þaðan af, er
i ættartavlv drottinns er[11] Joseph nefndr festarmaðr Ma
moðvr drottins vars Jesv Kristz, at þav Maria ok Jose
vorv iafnnlangt fra syskinvm komin, en karllmanna navf
erv meirr sett i ættartal[12] en kvenna at[13] sið gyðing
Aðr þeir Joseph ok Cleophas bræðr skilðiz[14], þaa fal Jose
festarmey sina aa [hendi þeim Avnnv ok Cleophas, er henn
hafði feingit[15] eptir andlat Joachims, ok fastnaði hann Ma
stivpdottvr sina [bræðr (sinvm)[16]. Ok for[17] Maria heim
Nazareth til moðvr[18] frænda sinna, þvi at moðir henn
var þar.

En þvi villdi gvð, at[19] Maria væri manni fest[20],
Joseph væri vitnismaðr hennar hreinlifvis ok sæi vm,
hvn hefði þaa lvti, er hvn þyrfti[21] ok sonr hennar til lika
ligrar atvinnv. Þat hellt o: til, at gvð villdi, at fiandi
væri dvlðr hans holldganar, ok hann mætti[22] engar vel
finna til [sakargiptar við[23] Mariam, firir þvi at þat er

[1] skylldi *E.* [2] [Þa uar at leitad, ef nockurir uæri þeir *E.* [3] [
leitad uar *E.* [4] hann *E.* [5] [*mgl. E.* [6] or *E.* [7] blome
[8] aa *E.* [9] iungfru *tilf. E.* [10] hann *E.* [11] *mgl. E.* [12] ættartaulu
[13] eptir *E.* [14] skillduzt *E.* [15] [hendr Cleophe, er þa haf
feingit Anne *E.* [16] [brodr sinum *E.* [17] þa sæl *tilf. E.* [18] fau
E. [19] sancta *tilf. E.* [20] faustnut *E.* [21] þurfti *E.* [22] honu
E. [23] [sakargipta at iungfru sanctam *E.*

Moyses bok Devtronomio sagtt, at sva skylldi dæma meyiar til grytingar[1] [ef at yrði vm rað þeira, aðr en þær væri giptar[2], sem manna konvr, ef þær tæki oheimila menn vndir brændr[3] sina. En þaa er at gvðs logvm bæði i hinv forna lavgmali ok hinv nyia hver kona manni gipt, er hvn er lavstnvð. Ok var fiandinn því i meira [ifva i[4] hingatbvrð gvðs sonar, en hann mvndi, ef gvð[5] hefði fra þeiri meyiv beraz latið, er hvn [væri eigi manni fest[6]; firir því at hann vissi, at gvðs sonr mvndi fra meyiv beraz lata, en þess var hann vvitandi, at sv mvndi manni fest. En þat er eigi[7] vist vitað, at allar meyiar hafvi gryttar[8] verit i Moyses lavgvm, þo at lavnbornn ætti. [En þar fra segir i Devtronomio, þaa var af kennimanna kyni, ok sva er lesit, at hin sæla Maria var af kennimanna ætt[9]. En ef hvn hefði eigi lavstnvð verið, þaa hefði andzskoti[9] allz mannkyns fundizt[10] til sakargiptar, at hvn væri grytt.

En helga[11] mær Maria merkir ok helga kristni almennilega. er bæði er ok kallaz festarmær ok konvngs kona. Festarmær gvðs var heilvg kristni framan til holldganar drottinns, [ok var brvðkaup þeira[12] giort firir briosti Mariv[13], er samteingðiz maðrinn[14] gvðdominvm. Sva skyra ok svmar ritningar, at kristni almennilig se festarmær drottins allt til domsdags, en i eilifvm fagnaði se þeira samgangr, ok er þaa sæll, er til þess [brvðkavps er boðit[15] a domsdegi.

Hialparbod.

Þa er hin helga[16] mær Maria var heim komin i Nazareth, þaa[17] sendi gvð Gabriel eingil til Mariv festarmeyiar Joseph at boða henni drottinligan getnað. Ok er eingillinn kom inn i hvss þat, er sæl[17] Maria var ein inni a bæn

[1] sem manna konvr *tilf. her urigtigt A.* [2] [*mgl. E.* [3] bændr *E.* [4] [efa um *E.* [5] hann *E.* [6] [hefdi eigi fest ucrit manne *E.* [7] *mgl. E.* [8] giptar *E.* [9] ouin *E.* [10] haft *tilf. E.* [11] heilaga *E.* [12] [enn brudlaup uar *E.* [13] Marie, þa *E.* [14] manndomrinn *E.* [15] [brudlavps kemr ok bodit er *E.* [16] ok hin dyrliga *tilf. E.* [17] hin sæla *E.*

sinni, þaa kvaddi eingillinn hana með þessvm orðvm: Av
Maria, gratia plena, dominus tecum, benedicta tu in mul
ribus. Þat þyðiz sva: „Heil ok sæl, Maria, fvll af miskvn
drottinn er með þer, þv ertt blezvt framar avllvm konvm
Hin [helga mær[1] Maria, er hvn heyrði kveðiv eingilsi
þaa hrædiz hvn, firir þvi at i engvm spamanna bok
[eða lavgbokvm[2] hafði hvn lesit þvilika kveðiv til [ne ein
manz mællta[3] fyrr iafndyrðliga, sem þaa var hvn kvav
af eingli gvðs.

En þaa er eingillinn saa, at hvn oaðizt[4], þaa mæ
hann: „Eigi skalltv [oazt, Maria, sagði hann[5], þvi at
fannt [miskvnn ok gipt firir gvði[6]. Se, þv mvnnt
[geta ok[7] fæða, ok mvntv kalla nafnn hans Jesvs. Þe
sveinn man vera mikill ok kallazt sonr hinns hæsta,
mvn gvð drottinn gefva honvm sæti Davíðs foðvr han
ok mvn hann rikia at eilifv i hvsi Jacobs, ok eigi m
vera endir hans rikis.“ Þaa spvrði hin helga Maria ei
ilinn: „Hverssv[8] ma þetta vera, sagði hvn, at ek g
son, þar er[9] ek hefvi alldregi við karllmann att?“ E
spvrði hin sæla Maria[10], firir þvi at hvn tryði[11] eigi savg
eingilsins, helldr firir þvi at hvn villdi giorla vita haa
gvðligs getnaðar.

En eingillinn svaraði: „[Hinn helgi[12] andi man ko
yfvir þik, ok kraptr hins hæsta man skyggia [þer eða skyla
sva at þv kennir alldregi ne eins losta hita eða mannlig
ostyrkðar, ok þat et helga [eðli, er[14] af þer man getz
mvn kallaz sonr gvðs. Elizabeth frænkona þin man
geta i elli sinni, ok er [sia enn[15] setti manaðr fra þvi,
hann var getinn, ok er gvði engi lvtr [vm megnn[16].“ Þ
mællti Maria: „Se herna[17] ambatt drottinns, verði m
eptir orðtaki[18] þinv.“

[1] [sæla *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [ncins manz framm koma *E.* [4] ottad
E. [5] [hrædazt *E.* [6] [nad ok myskunn i augliti drottins
[7] sins *E.* [8] Med hucrium hætti *E.* [9] *tilf. E.* [10] þessa *tilf.*
[11] trudi *E.* [12] [Heilagr *E.* [13] [þik eda skyla þier *E.* [14] [s
E. [15] [þessi hinn *E.* [16] [of megn *E.* [17] hier *E.* [18] ordi

Sermo de domina.

En þaa er hin sæla[1] Maria hafði þetta mællt, þaa[2] hafði litið holld skiliz fra avðrvm hennar likama, ok var firir hennar briosti at samvinnanda helgvm anda án dvavl dgiorliga samteingðr manndomr gvðdomi með avnd ok likama sva framarliga, at manndomr hafði alla liðv [ok allt vit ok avnd[3], ok [eigi vorv þav avnd ok likami fyrr en gvðdomr, avll kvomv þav[4] samt til þessa sambanz, er langtt er vmfram manz vit eða eðli, skilning eða ætlan[5]. Sva sem sagði Jon baptista, at hann letz[6] eigi verðr vera[2] at leysa skoþveing drottins, ok kallaði hann skoklæði drottins manndom hans, en gvðdominn sagði hann merkia fotinn, er skoklæðit hvlði[7], enn þveinginn i skonvm sagði hann merkia samband gvðdomsins ok manndomsins. Ok lez Jon[8] þess eigi verðr at vita, hverssv dyrðlig [ok langt vmfram væri holldgan drottinns vm mannlict vit ok skilning eða[9] eðli. Er ok þvi firirboðit hverivm manni at hvgsa framarr vm leynda hti allzvalldanda gvðs, en [ritningar heilagra manna standa til, ok[10] sem segir Jeronimvs prestr, at þat skal hverr kennandi varaz at [sveigia eigi ritningar eptir sinvm vilia, helldr[11] sinn vilia til ritninganna.

Þat skyra ok helgar ritningar, firir hveria savk Gabriel engill[2] hafði helldr þetta orð Ave i vpphafvi sinnar kveðiv til sællar Mariu en annat, þat er ia(v)fnn þyðing fylgir. At[12] þat hellt til, at þessir stafvir erv i nafnni Eva[13], ok sva sem Eva leiddi bolvan yfvir allt mankyn[14] i ohlyðni sinni i boðorða broti, sva leiddi[15] Maria allan lyð til blezanar. Ok var þvi snvið stofvm i nafni Eva[13], ok hafðr saa fyrstr i hialparkveðivnni, er siðaðstztr[16] er i nafni Eva[17], ok

[1] helga *E.* [2] *mgl. E.* [3] [aund ok allt uit *E.* [4] [uoru þau aund ok likame ne(!) guddomr eigi fyrr aa samt. Enn þau kuomu aull aa *E.* [5] aa koma *tilf. E.* [6] kuedzt *E.* [7] hylr *E.* [8] hann *E.* [9] [uæri holldgan drottins vm framm mannligt uit ok *E.* [10] [ritad sie *E.* [11] [segia ritningar eptir sinum uilia, helldr sueigia *E.* [12] Enn *E.* [13] Euo *E.* [14] mannfolk *E.* [15] sancta *tilf. E.* [16] sidazt *E.* [17] Euc *E.*

allir stafvir [þess nafnns [1] ofgaðir ok giort af Ave, at þa
var avll sv bolvan, er af Eva hafði hlotiz, niðr brotin [o
bakferlvð [1], er almattigr gvð tok mandom a sik til hialp
avllv mannkyni.

Eptir þat er drottinn [var holl(d)gaðr [2] með Mariv moð
sinni, þaa var allt [3] lif hennar helgara, en menn megi epi
likia eða fra segia. Ok þat segia svmir menn, at [4] með
hvn for með [5] Jesvm Kristvm, at geislar stæði af avgv
hennar, sva sem af avgvm Moyses [6], siðan hann hafði þeg
lavg i [7] fiallinv Synay, [ok segia þvi ritningar Moyses m
hornottv andliti, at geislar stoðv af andliti hans [1].

En af þvi at Maria drotning tokz meira aa hendr gv
at þiona, en boðorð væri til eða dæmi, þa let gvð ha
framarr naa goð verk at giora en aðra helga menn. A
goð verk, þav er aðrir [8] menn giora við limv gvðs, þ
giorði Maria við drottinn sialfvan. Aðrir menn gefva fæ
dryk ok klæði þyrptvgvm [9], en Maria drotning fæddi drottin
varnn Jesvm Kristvm son sinn a briosti ser [11] ok af si
erfviði, ok [12] skryddi hann fyrst með holldi sinv, en sið
klæðvm. Hvn fylgði honvm aa Egiptaland. Ok skiott yfv
at fara eptir ritninga greinvm, hvat skilr þær astgiafvar
lifs ok manndyrða, er gvð drottinn [himins ok iarðar o
allrar skepnv skapari [14] veitti meðr [15] sinni frv sancte Mar
eða avðrvm helgvm mavnnvm sinvm, þaa skilr eigi minn
[at tilteknvm dæmvm [1] en ilmming ok [16] berging hins sætaz
grass eða viðar, at saa er ilmminn [17] kennir með navsvnv
þaa hefvir [18] hann alla þaa sætv [19], er nasavitið maa fa, en
[hinn er bergir þar af ok etr [20], þaa fyllir eigi at eins [ilm
ok sætleikr [21] nasar helldr allan likama manzins [22].

[1] [*mgl. E.* [2] [uor holldgadizt *E.* [3] *mgl. E.* [4] *saal. E;* sa *A.* [5] so
sinn *tilf. E.* [6] Moysi *E.* [7] sa *E.* [8] helgir *tilf. E.* [9] þur
tugum monnum *E.* [10] *saal. E;* drotning *A.* [11] sinu *E.* [12] *saa*
E; þaa *A.* [13] astgiafir *E.* [14] [skaparc allra luta *E.* [15] mod
E. [16] eda *E.* [17] ilming *E.* [18] *Her beg. c.* [19] ilming *E, c*
[20] [sa er bergir eda etr af *E, c.* [21] [*mgl. E, c.* [22] *mgl. E, c*

Sva fylldiz frv sancta Maria af miskvnn gvðs, þaa er miskvnnar brvnnrinn sprátt vpp firir briosti hennar, at ecki var syndinni rvmit[1] inn at ganga, ok matti þvi en sæla Maria alldregi misgiora, siðan er drottinn [kom með henni at vera[2], hvarki hinar stærri ne inar smæri afgiorðir.

Fvndr Marie ok Elizabeth.

A sama degi eptir þessa gvðliga tilkvomv[3] segia gvðspioll, at hin sæla Maria for til fvndar við Elizabeth systrvngv sina [dottvr Esmerie systvr Anne[4]. Ok er hin þa sæla Maria kom inn i hvs þat, er Elizabeth var inni[5], þaa kvaddi hvn [bliðliga frændkonv sina. Þaa svaraði Elizabeth fagnandi ok mællti sva: „Heil ok sæl, eilif mær Maria! full[6] af helgvm anda; þv ertt blezvt [af gvði ameðal alra[7] kvenna, oc blezaðr er avavxttr kviðar þins. En hvaðan þa kemr mer þessi miskvnn [ok farsæla[4], at moðir drottins minns komi[8] til min, þvi at nv leynizt eigi firir mer fagnaðr siðrar dyrðar, sa er þer fyllgir. Sveinninn fagnar i kviði sinvm, siðan er ek heyrða ravdd þina, ok lytr hann nv, drotning min[9], syni þinvm. Ok sæl ertv, er þv trvðir avllvm lvtvm, þeim er [eingill gvðs[10] sagði þer, þvi at sva man hann[11] alltt giora, sem hann sagði[12] þer."

Eptir [þessa savgnn Elizabeth[13] segir gvðzspiallit, at Maria [hof vpp[14] lofsavng þann, er gvðzpiallamaðrinn setti siðan i bok sina, ok nv erv gvðzpiallzorð kavllvð, sem þav erv, firir[15] þvi at þar standa i Magnificat anima mea dominvm, ok er þvi skylldvct at standa vpp, er Benedictus ok Magnificat ok Nvnc dimittis erv svngnir i heilagri kirkiv, at þeir erv gvðzpiallaorð. En þat er skylldvct heilvm mavnnvm at standa vm gvðzpiall, firir þvi at staða i heilagri kirkiv merkir staðfesti, en[16] allir eigv staðfastir at vera

[1] rum *E*, c. [2] [uar med henni *E*, c. [3] uitran *E*, c. [4] [*mgl. E*, c. [5] i *E*, c. [6] [hana blidliga. Enn Elizabeth suarade fagnande ok mællti: Huadan komtu, sæl mær Maria! eilif modir, fylld *E*, c. [7] [millum allra *E*, c. [8] kæmi *E*, c. [9] *saal. E, c;* minn *A*. [10] [eingillinn *E*, c. [11] drottinn *E*, c. [12] het *E*, c. [13] [þetta *E*, c. [14] [orti *E*, c. [15] *mgl. E*, c. [16] at *E*, c.

i rettri trv, er heilvg gvðzspioll kenna. Ok þvi er stað vm Quicumque uult, Credo in vnvm eða Credo in devm at þaa er rett trva greind, er þetta er svngið. Vm Miserere mei devs i efra ottvsavng sitia eigi skynsamir menn, þ at hann er iðronar[1] psalmr, en iðron[2] aa með staðfesti giora. En i env fyrsta versi i[3] Magnificat [þaa mæl Maria drotning[4] sva: Miklar avnd min drottinn[5]. Þet atkvæði eða[6] orðtak gvðs moðvr Marie er af morgv minnr[7] ihvgat, en spilld ritningarinnar skylldar frambvr armanninn[8] at skyra, firir þvi at sva skyra[9] margir: Mikl drottinn avnd mina En [sia skyring[10] stendr meirr avðvelldis frasagnar en eptir rettv latinv mali. En hvers matti avnd Mariv[11] eða vili mikla drottin, þann er sva mikill, at ecki[12] ma vaxa ok avllv er meiri ok bæri, sva eilifr at eigi maa þverra ne[13] minnkaz. Þyðing or sællar Marie syndi Salomon konvngr firir, [þaa er han var i riki sinv, firir[14] þvi at eigi spaðv spamenn eðr havfvtfe siðr með athavfnn sinni en[15] orðvm oorðna[16] lvti firi Salomon let giora ser hasætiss stol af filsbeini [ok settiz þat hasæti[14], ok bar hann þa yfir allan lyð, er hia honvm var. En aðr havfðv konvngar setið iamhat [sem anna folk[18]. Salomon þyðiz friðsamr ok merkir drottin varn Jesvm Krist, er frið giorði a milli gvðs ok manna. Sto or filsbeini giorr[17] merkir meydom heilagrar meyiar, firi þvi at fils tavnn er biort sem miolk ok sva kalldrar nattvr meðan hvn er með filnvm, at þo at lerept þvrt [ok smát se [lact aa tenn[20] filsins, ok glæðr[21] aa lereptið, þaa brenn eigi lereptið firir kvlða tannanna[22]. En sva var[23] skir ok hreinn meydomr heilagrar Marie ok kalldr fra avllvn

[1] idranar *E*, *c*. [2] idran *E*, *c*. [3] *tilf*. *E*, *c*. [4] [sagdi sancta Maria *E*, *c*. [5] *saal. ogs*. *E*, *c*. [6] ok *E*, *c*. [7] miok *E*. *c* [8] til *tilf*. *E*, *c*. [9] skilia *E*, *c*. [10] [þessi skyring *E*; þessi skilning *c*. [11] Marie *E*, *c*. [12] eigi *E*, *c*. [13] eda *E*, *c*. [14] [*mgl*. *E*, *c*. [15] med *tilf*. *E*, *c*. [16] vvordna *c*. [17] *mgl*. *E*, *c*. [18] [audru folki *E*, *c*. [19] [*mgl*. *E*. [20] [lagit aa tann *E*, *c*. [21] glod *E*. *c* [22] tanna hans *E*, *c*. [23] *Her beg*. *b*[2].

hita[1] likamligs losta, at nattvran feck eigi kveiktt[2] eda tendrat [synda nioskinn[3] med henni, en þat er hyring hinna smæstv synda. En aðr en sæla Maria het[4] gvði at hallda [meydomi sinvm[5], þaa [hafði obvið þat sæti verit með[6] mandominvm, er allzvalldandi gvð drottinn villdi i setiaz, ok miklaði sva avnd hennar [eda vili drottinn[7], at hvn bio honvm þat[8] haasæti hreinlifvissins, er aðr hafði eigi dæmi til fvndizt. Sva ok sem[9] stollinn berr vpp konvnginn[9] eda þann, er i sitr, án allri æxlingv eda þvrði þess, er aa sitr i avgsyn avllvm hiaverandvm, sva micklaði Maria drottinn ok bar þann son i heiminn, er bæði er gvð ok maðr, ok menn saa her likams[10] avgvm[11]. Ok mællti[12] hvn til þessar miklanar i vpphafvi lofsavngs sins, þaa er hvn hof vpp Magnificat.

I næsta versi sagði hvn sva: Gladdiz [avnd min[13] i gvði þri(f)giafvara[14] minvm, þvi at hann leit litillæti ambattar sinnar, ok man[15] heðan af mik allar þioðir sæla kalla, þvi at mickla lvti giorði drottinn mer[16], ok heilact er hans nafnn, hans miskvnn er yfvir avllvm mavnnvm, þeim er hann hræðaz. Mattvg[17] hans havnd[18] man matka[19] niðr briota, dreifði hann dramblatvm[20] af firirhyggiv [hiarta sins[21]. Alla man hann lægia, þaa er sik [vilia sialfvir vpp hefia, ok hann hof vpp[22] litillata [. Hvngrendr[23] til gvðs[24] fylldi hann af goðvm lvtvm, ok hegomligir mvnv verða þeir, er [treystaz sinvm[25] avðræðvm. Tok drottinn Israel svein[26]

[1] *tilf. E, b, c.* [2] kveykt *b, c.* [3] [synda hnioskinn *E, c*; synd *b.* [4] heti *øvr.* [5] hreinlifi *øvr.* [6] [uar þat hassæti fyrir buit med *E;* var þat hassæti bvit *c.* [7] [*mgl. E, c.* [8] þar *b.* [9] *tilf. øvr.* [10] lifs *E, c.* [11] [giordi þann audsen allra angum i manndominum af ser tecknum, er adr uar osyniligr i guddominum *b.* [12] taladi *E, c.* [13] [andi minn *b, c.* [14] þrifgiafa *øvr.* [15] munu *øvr.* [16] mattugr *tilf. b.* [17] *saal. øvr.;* Mattvð *A.* [18] *saal. øvr.*; avnd *A.* [19] mattuga *E, c.* [20] dramblata *E, c.* [21] [hiartans *c.* [22] [hefia upp, enn hann mun upphefia *E, c.* [23] Hungrandi *E, c.* [24] gods *E, c;* [hugrenning til gvds. Goda menn ok litillata *b.* [25] [treysta *E, c.* [26] þionostumann *øvr.*

sinn [til sin[1] ok endr minntiz sinnar miskvnnar, sva sæ
hann sagði[2] feðrvm[3] varvm Abraham ok avllvm ha
kynsmavnnvm at eilifv.

Þar var hin sæla Maria þria manvðr[4] með Elizabe
ok tok við [hinvm sæla[5] Joni baptista, er hann var fæ
ok hof hann af iorðv ok vann honvm nyfæddvm.

Af Joseph.

At liðnvm þrim manvðvm þaa[6] hafði Joseph bvið
brvðkavps[7] sins, ok ætlaði[8] at faa Mariv[9] festarmeyiar
sinnar, þat var aa fiorða manaði fra þvi, er hvn va
hafvandi at gvðs syni, ok for[11] Maria þaa heim með Josep
Ok litlv siðarr fann Joseph[12], at kviðr sællar[13] Mar
þroaðiz, ok spvrði hann hana, hvart hvn væri heil kor
eða eigi. En hvn sagðizt eigi ein saman fara[14], ok sagði
hvn honvm allar ferðir vm rað sitt. Þaa fek Josep
mikillar aahyggiv[16], ok þottiz eigi allvist vita, hversv han
skylldi með fara. Hann vissi, at gvð mvndi fra meyi
berazt lata, en þat þottiz hann eigi vita, hvart hann mvnd
fra þessi meyiv beraz lata eða annarri. Oc ef sva væri
at hvn væri gvðs moðir, þaa þottiz hann eigi verðr at fa
hennar. En með þvi at hvn hefði eigi son getið af helgvn
anda, helldr eptir likams eðli ok mvnvð, þaa villdi han
firir engan mvn byggia samt[17] við hana, at eigi virðiz han
af gvði samþyckr við lavst[18] hennar af lavn[19] liotz hordoms

En [þat er[20] gvðspiallamaðrinn segir, at Joseph villdi
eigi faa Mariv[9], þvi at hann var rettlatr, þarnaz eigi [skyn-
samligri grein[21]; hann villdi hennar eigi faa ok eigi[22] taka
hana til sin, at eigi bæri sva [i mot[23], at[24] þav væri a

[1] [*mgl. E, c.* [2] het *E, c.* [3] fedr *øvr.* [4] manadi *øvr.* [5] [sælum *E, c.*
[6] *mgl. øvr.* [7] brudlaups *E, c;* brullaups *b.* [8] þa *tilf. E, c.*
[9] Mariam *E, c;* Marie *b.* [10] *saal. øvr.*; festarmey *A.* [11] *sæl*
tilf. E, c. [12] hann *E, c.* [13] iungfru sancte *E, c.* [14] vera *c.*
[15] greindi *E, c.* [16] um *tilf. c.* [17] asamt *øvr.* [18] glæp *øvr.*
[19] leynd *E, c.* [20] [af þui at *E, c.* [21] [skynsamliga grein, hvi *E, c.*
[22] *Fra* þarnaz eigi *har b*: madr, ok eigi villdi hann ok [23] [at
E, c. [24] ef *øvr.*

sant ok[1] [hvn hefði[2] aðr getið son af gipt heilags anda, en[3] hann[4] fremði mvnvðlifi við hana, þat er honvm væri hofvsynd i, eða ef avðrvvis væri [vm hennar rað, en hans sanvizka[5] hvgði, þaa villdi hann eigi misgiora[6] hofvðsynd með [lavn hennar misgiorða[7]. En firir[8] því at hann var rettlatr, þaa geck hann hinn rettazta veg fram a millvm þessa greina, ok villdi hann lata hana fara heim til frænda sinna ok fresta brvðkavpi[9], ok lata fara leyniliga, firir hveria svk hon væri með frændvm sinvm.

Ok[10] fvndvz i þessi [meðferð Josephs[11] þrir dyrðligir hlvtir [með honvm[12]: rettlæti, milldi ok vizka. Rettlæti syndi hann i því, er hann [varaðiz hofvtsynd at giora, sem aðr er greint[13]. Milldi [sina beraði hann með[14] því, at hann villdi eigi bert lata verða, ef leynaz mætti honvm syndalavst, at Maria hefði barnn getið við oheimilvm manni, ok væri hvn því[15] grytt, ef vpp kiæmi. Vizka hans syndizt i meðferð raðagiorðar hans.

Enn er Joseph[16] hafði þetta rað staðfest með ser, þaa kom engill drottins ok vitraðiz honvm[17] i sveini[18] ok [mællti sva[19]: „Heyrðv, Joseph sonr Davíðs, [sagði hann[12]; hirð eigi þv at hræðaz at taka Mariam konv[20] þina til þin, en varaz [þv at ætla eða hræðaz þat[21], at hvn hafvi savrlifvi framið, [ok sakaðv hana vm engan lvt, hvarki i hvg ne ordvm[22], því at hvn man son fæða, ok skal saa Jesvs heita, því at hann sialfr man holpin giora lyð sinn fra[23] avllvm syndvm.“ Eptir þat tok Josep [at boði eingilsins[24] Mariam til sin festarmey sina, ok varðveitti hana ok sik at[25] gvðs

[1] með því at *b*. [2] [hefdi hun *E*, *c*. [3] at *ovr*. [4] gæti ok *tilf*. *E*. [5] [en hann *E*, *c*. [6] giora *E*, *c*. [7] [leynd hennar misverka *ovr*. [8] með *ovr*. [9] brudlaupi sinu *E*, *c*; brullaupinu *b*. [10] Nu *b*; *mgl*. *E*, *c*. [11] [grein hans *E*, *c*. [12] [*mgl*. *ovr*. [13] [villdi fordazt (varaz *c*) haufutsynd *E*, *c*; villdi eigi giora hofudsynd *b*. [14] [syndi hann i *ovr*. [15] fyrir þat *ovr*. [16] hann *E*, *c*. [17] [uitradizt honum eingill guds *ovr*. [18] draumi *b*. [19] [sua segiandi *E*, *c*. [20] eiginkonu *E*, *c*; festarkonu *b*. [21] [at ætla *E*, *c*. [22] [*mgl*. *E*, *c*. [23] af *ovr*. [24] [sæla *E*, *c*. [25] með *ovr*.

firirhyggiv [1] reinliga fra allri [mvnvð likamligri [2]. En eigi vill [ravksamlig skilning [3] segia, at Joseph hafvi giort brvðkavp til [hinnar sælv Mariv drotningar [4], en þo vnnvzt þav af avllv hiarta.

Af Augusto keisara [5].

[6] Þenna tima heimstavðv reð Avgvstvs keisari firir [Romaborgar riki [7], ok var vndir hann allr heimr [8] skattgilldr. Ok þaa er hann hafði keisari [9] verið tva vetr hins fimta tigar, þaa bavð hann frið vm [allan heim [10], ok bavð at a hverivm landi skylldi skrá, hverssv margir menn væri, ok villdi hann sva vita manntal vm allan heim, ok var [11] boðit, at til þess staðar eða havfvtborgar [skylldi hverr maðr koma, sem hinn gofgazti maðr, saa er hann væri fra kominn, hefði leingztvm verið eða agiæztan (stað) reisa latið [12]. Ok þaa er þetta boð kom aa Jorsalaland, þaa attv þav Maria ok Joseph, sem allir þeir er fra Davið kvnvngi vorv komnir, at lata sin navfnn rita i Bethleem, [ok var akveðit, i hvernn tima missera þar skylldi koma [13]. Ok [þaa er þav vorv þar stavdd hina fyrstv nott, þaa ol [14] hin sæla Maria at miðri nott son sinn, sem [15] gvðzpioll segia, ok batt [sialf Maria [16] hann i reifvm ok lagði hann i etv firir oxa [17] ok asna. Þaa savmv eyki havfðv [þav þangat haft [18].

En sæla Maria drotning fæddi son sinn án allri sott [ok sivkleik með fvllvm [19] fagnaði án grati ok allri svt. Firir þvi at eigi er lesit, at drottinn hafvi optar gratit eða [tar fellt [20] en þrysvar. Einv sinni er hann kom til Jorsala-

[1] forsio *b*. [2] [saurgan *E*, *c*. [3] [ritningin *E*, *c*; rauksamlig ritning *b*. [4] [hennar *E*, *c*. [5] *A har her ikke nyt Capitel, men de øvrige*. [6] I *tilf. øvr*. [7] [Romaborg *E*, *c*. [8] lydr *E*, *c*. [9] konungr *E*, *c*. [10] [allt sitt riki *E*, *c*. [11] sua *tilf. E*, *c*; ok *tilf. b*. [12] [sem hinn gaufgazti madr sa er hann uære fra kominn, skyllde huer madr koma *E*, *c*; er gofgaztr madr væri lengstum a þvi landi, sa er hann væri fra kominn *b*. [13] [*mgl. E*. *c*. [14] [er þau kuomu þar, fæddi *E*, *c*. [15] *Her ender c*. [16] [hun sialf *E*. [17] uxa *E*, *b*. [18] [þangat haft borgarmenn *E*. [19] [med *E*. [20] [taaraz *b*.

borgar ok sagði firir avðnn borgarinnar[1]; annat sinn gret hann at leiði Lazarvs[2]; þriðia sinn i pisl sinni. En án grati var drottinn[3] fædr, firir þvi at þat var eigi efnið[4] til með honvm at grata, sem allir hafva aðrir, þeir er i verolldina koma; hann var getinn af helgvm[5] anda, en allir menn aðrir með mvnvð ok hinni gavmlv synd. Ok grætr þaa synd [hverr maðr[6], er a lagðizt a[7] ætrif þeira Adams ok Evo af þeira ohlyðni við gvð, ok skyra sva[8] rinningar, at sveinbarnn hafvi aa fyrst i hlioði[9] [sinns gratz[10], ok merkir sa stafr synd Adams, en meybarnn hefr sinn grat með e, [er fyrstr er[11] i nafni Evo, ok merkir þat hlioð[12] hennar glæp. [En þessa baða stafvi hafvi[13] barnið i sinvm grati a ok e, hvarr sem fyrri fylgir ravstinni, ok merkir þat i þvi, at barnið grætr þaa syndina, er bæði er tynd[14] avnd ok likami, ef eigi hreinsaz fra hinni gavmlv synd[15]. En sva sem drottinn kom at vera með moðvr sinni at [lyktvm kviði[16] ok obrvgðnvm liðvm, sva skilðiz hann ok við hana eptir þeim likendvm at manndoms eðli tilekny, þo at allt se lágt hia gvðligvm mætti, ok ecki megi þangat[17] til iafnazt, sem þaa er hvgr liðr or briosti mannz at saman [havlldnvm ok lvkðvm mvnni ok obrvgðnvm vavrrvm[18], eða solar geisli skini[19] i gegnvm ravflavst[20] gler. En þo var vm getnaðarlið[21] drottinn alinn[22] með avllvm fagnaði ovmbræðiligrar miskvnnar[23].

Af fehirdum.

[Þat giorðiz ok til tiðenda vm þaa savmv nott[24], at þar sem fehirðar helldv hiorð skamt fra Bethleem, ok þeir varktv yfvir fenv, at gvðs engill kom til þeira með miklv

[1] ok nidrbrot *tilf. E, b.* [2] Lazari *E, b.* [3] hann *E, b.* [4] efni *E.* [5] heilugum *E.* [6] [hvert barn *b.* [7] altt *b; mgl. E.* [8] sumar *tilf. b.* [9] hliodan *E.* [10] [sinu *b.* [11] [stendr sa stafr fyrstr *E.* [12] *mgl. E.* [13] hefir *b.* [14] tynt *b.* [15] [*mgl. E.* [16] [luktum likama *E.* [17] þannveg *E, b.* [18] [luktum munne *E.* [19] skinn *E, b.* [20] heillt *E.* [21] getnadarlim *b.* [22] fæddr *E.* [23] *Her ender b*[2]. [24] [Somu nott, sem nu uar fra sagt, giordizt þat til tidinda *E.*

liosi, ok er þeir sa engilinn, þaa hræddvz þeir. Þaa mælti engillinn: „Hirðit eigi þer at hræðaz, ek boða yðr mikin fagnað ok avllvm lyð, því at i dag er borinn i veroll avllvm oss til fagnaðar græðari heimsins i borg Daviðs, o[1] [farið er i borgina, ok mvnvð er[1] þar finna barnn[2] nyfædda svein i reifvm vafðan, ok man hvila i etv firir oxa[3] o asna. En þaa er[4] engillinn hafði þetta mællt, þaa kor fiolði engla[5] himneskrar herferðar oc lofvðv gvð [ok svngv Gloria in excelsis deo et in terra pax hominibus bon uoluntatis. Þat[6] þyðiz sva: Dyrð se [þer, gvð, i hinvm hæstvm lvtvm, ok aa iorðv se friðr mavnnvm, þeim er me goðvm vilia erv.

Þrefvalldr[8] er goðra manna friðr, sa er þriv Agnv dei[9] erv i minning svngin i hverri messv. En[9] fyrsta friðargrein heitir briostfriðr eða hiarta. Þann hafði hin sæla Maria eða[10] gvðs postolar, at alldri vorv þeim þæi motgiorðir giorðar[11], at þa hataði sina motgiorðarmenn, helldr elskvðv þav menn firir gvðs sakir, en havtvðv lavstv þeira, sem vitni beraz, at þeir savgðv, hvernn glæp [þeir Anna ok Kaiphas[12] havfðv giort i atkalli ok raðvm pislar drottins, en þeygi[13] kavllvðv þeir þaa diofla eða ovine, helldr hina hæstv kennimenn, oc synðv þeir i því hatrleysi ok frið, þann er þeim bio innan brioz[14]. Avnnvr friðargrein heitir salnafriðr, er[15] goðra manna andir hafva til domsdags, ok er því sva svngit Agnvs dei[16] i salvmessvm, at þeim er hvilldar beðit. En þriðia grein friðar[2] heitir eilifðarfriðr, ok merkir eilifvan frið eptir domsdag, þann er goðir menn hafva i himinriki[17] með avnd oc likama. En þessar friðargreinir[18] fær engi[19], nema hann se með goðvm vilia, sem gvðs englar svngv.

[1] [fare þier til borgarinnar ok munu þier *E.* [2] *mgl. E.* [3] uxa *E.* [4] *tilf. E.* [5] [syngiandi *E.* [6] þetta *E.* [7] [gudi i *E.* [8] þrifalldr *E.* [9] Hin *E.* [10] ok *E.* [11] giorvar *E.* [12] [Caiphas ok Anna *E.* [13] cigi þui helldr *E.* [14] briost *E.* [15] ok merkir þann frid er *E.* [16] fyrir þeim *tilf. E.* [17] himirike *E.* [18] fridargipter *E.* [19] madr *tilf. E.*

Eptir þessa vitran þaa er gvðs englar hoſðv brvt[1] horfit at syn, þaa ræddv[2] fehirðar, at þeir skylldv[3] fara til Bethleem ok[4] sia þessi tiðendi, er drottinn syndi oss. Oc eptir þat þaa[5] forv þeir skyndiliga til Bethleem ok fvndv þav[6] Mariam ok Joseph ok þar sveinbarnn[7], eptir sem þeim var til kentt, ok skilðv fehirðar[8], at fra þeim vætti hafði gvðs engill þeim sagt. Ok siðan savgðv fehirðar[9] Mariv oc nockvrvm mavnnvm þat, sem gvðs englar hafðv þeim sagt, ok allir[9] er heyrðv orð fehirðanna, þaa vndrvðv gvð. Ok hin sæla Maria hirði þessi orð [i briosti[10] sier ok lagði i minni. En siðan forv fehirðar til hiarðar sinnar ok lofvðv gvð firir þaa lvti, er þeir havfðv seð ok heyrtt.

Af austruegs konungum.

[Þat vilia ravksamligar ritningar segia [eptir pafvaligri skilning ok samþykð hinna beztv klerka a storþingvm tekna[11], at þessa lvti hafvi drottinn [a svnnvdegi giorfva[12]: skapað[13] adam, sennt Moysi himnamiol i eyðimork, þaa er aðr væri gyðingar með sullti; Maria fæddi[14] drottinn varnn þvi at tima dægra, at sonr hennar bæði gvð ok maðr var drottinsdag fyrstan i verolldo[15], ok aa drottinsdag[16] var hans vpprisvtið, ok sva sendi hann helgan anda postolvm sinvm. ok aa drottinsdegi skal almennilig vpprisa vera.

Ok aa þeim dyrðardegi, er drottinn var borinn i heim, þaa sa þrir avstrvegs konvngar stiornv biarta nærr iorðv ok avnnvr himintvngll. En þeir vorv [stiornvbokarmenn ok skilðv himintvngla gang, ok saa[17], at þat var himnakonvngs taknn, ok vissv þeir, at [saa mvndi þa borinn vera[18], er bæði var gvð ok maðr[5], konvngr ok davðligr maðr. Siðan [tok hverr þeira þrennar fornir[19], gvll ok

brott *E.* [2] tauludu *E.* [3] skylldi *E.* [4] at *E.* [5] *mgl. E.* [6] þar *E.* [7] i etu hia *tilf. E.* [8] fehirdarnir *E.* [9] þeir *tilf. E.* [10] [aull i hiarta *E.* [11] [*mgl. E.* [12] [giort aa drottinsdeigi *E.* [13] skapadann *E.* [14] sinn son *tilf. E.* [15] [aa drottinsdeigi *E.* [16] drottinsdeigi *E.* [17] [astrologij skiliandi, ok skildu þo eigi *E.* [18] [þa mundi sa borinn *E.* [19] [toku þeir þrennar fornir huer þeira *E.*

reykelsi ok mirrv, ok forv nætr ok daga, þar til er þeir kom til Jorsalaborgar ok fvndv Herodem konvng, oc spvr hann, hvar borinn mvndi vera konvngr gyðinga i hans ri En hann varð hryggr[1] við þessi tiðendi, ok allt foll Jorsalaborg[2]. En siðan let hann kalla saman[3] þaa me er froðaztir vorv ok betz kvnnv spamanna bækr, ok spv [hann sialfr[4], hvar Kristr mvndi beraz lata. En þeir savg sva spamenn hafva sagtt, at hann mvndi i Bethleem bori vera[5]. Siðan [visaði Heroðes þessvm[6] þrim konvngvm Bethleem. [Hann mællti við konvnga[7], at þeir skyl hann finna, þaa er þeir færi aptr, ok sagðizt hann ok vi þeim sveini fornir færa. Þat er ok sagt, at þaa at ei sæi þeir eigi stiornvna, er þeir vorv með Herode konv i Jorsalaborg. En þegar er þeir komv or borginni, þ sa þeir stiornvna ok vvrðv [hennar syn[4] fegnir, ok for h firir þeim til borgarinnar Bethleem, þar til er hvn st yfvir hvsi þvi, er drottinn var inni með Mariv[8] moðvr sin

En [þaa er þeir saa, at stiarnan nam staðar, þa vvrðv þeir fegnir ok gengv inn i hvsit, ok lvkv vpp fehirzl sinvm, ok færði hverr þeira drotni þrennar giafvir, [gvll reykelsi ok mirrv[4], ok fellv aa kne með miklv ok savn litillæti, [ok færði hverr þeira drotni Jesv þria lvti, gvll reykelsi ok mirrv[4], ok merktv trv sina með fornvm sinv sem segir [hinn helgi[4] Gregorivs: Gvll er konvnga eign Ok færðv þeir honvm þvi gvll, at þeir trvðv drottin Jesv [gvð i avllvm stoðvm ok yfir avllvm lvtum riki hafva[1 Reykelsi er til gvðs þionostv haftt, ok syndv avstrve konvngar með reykelsis fornn [þat, er[11] þeir trvðv drott Jesvm sannan gvð vera. Mirra er hofð [við þionostv andaðra manna ok riðit a likami[13] þeira, [ok var hvn

[1] miok *tilf. E.* [2] med honum *tilf. E.* [3] alla *tilf. E.* [4] [*sgl.* [5] uerda *E.* [6] [let hann visa þeim *E.* [7] [sagdi sua til þeira [8] Maric *E.* [9] [er stiarnan nam stadar *E.* [10] [yfir aullu lutum ok i aullum staudum riki hans aan efa *E.* [11] [at [12] [til *E.* [13] likam *E.*

þri drotni færð af konvngvm[1], at þeir trvðv hann sannan [2] ok davðligan. En þessa þrenna grein rettrar trvar, er fornir avstrvegs konvnga merkia, er hverr kristinn maðr skyldr gvði at færa, at trva hann allzvalldanda [konvng gvd sannan[3], þann er dó aa krossinvm[4] ok reis af davða a þriðia degi eptir pisll[5] sina.

En þaa er konvngar[6] havfðv dyrkaðan drottinn með [ennvm sinvm, þaa[7] forv þeir heimleiðis ok ætlvðv at koma a fvnd Herodis, sem þeir havfðv honvm heitið. En vm nattina þaa[7] kom eingill drottinss til þeira i svefni ok mellti, at þeir skylldv[8] ecki Herodem finna, helldr skylldi þer aðra leið aptr fara til herāða sinna. Ok eptir þessa varan þaa[7] snerv þeir ferð sinni til Tharsvm[9] borgar, ok fengv ser þar skip ok [avllv favrvneyti sinv, ok[10] forv þadan til sinna herāða. En er Herode konvngi þotti[11] avstrvegs konvngar seinir til fvndar sins, þaa ætlaði hann [i sinni[10], at þeir mvndi[12] villzt hafva i stiornvgang[13] ok fundið engan svein, eptir þvi sem þeir savgðv[14], ok þott sendiferþing at savgnn sinni ok vilia firir þvi eigi koma aa hans fvnd.

Af kirkiugaungu Marie[15].

Ok[7] þaa er drottinn var sva gamall at nattatali, sem Moyses lavg bvðv, at hann skylldi [fara til mvsteris drottinns, ok skylldi þat[16] aa fertvganda degi[17], er moðir sveinbarnsins[18] skylldi i kirkiv ganga — ok var sva boðit, at .vii. daga fra þvi er konan[19] fæddi sveinbarnn, þaa skylldi hvn i savmv reyckiv[20] hvila, ok aa attanda degi [a[7] skylldi sveinbarnið taka vmskvrðar skirnn ok [moðvr barnsinns færa[21] or þvi rvmi[22], en hvn skylldi þo eigi

[1] [þui *E.* [2] uera *tilf. E.* [3] [gud uera ok sannann mann *E.* [4] helga *tilf. E.* [5] pinsl *E.* [6] konungarnir *E.* [7] *mgl. E.* [8] skylldi *E.* [9] Tharsim *E.* [10] [*mgl. E.* [11] þottu *E.* [12] mundu *E.* [13] stiornuganginum *E.* [14] haufdu sagt *E.* [15] *Ikke nyt Capitel i A.* [16] [til musteris færa, en þat skylldi *E.* [17] uera *tilf. E.* [18] sueinsins *E.* [19] kona *E.* [20] reckiu *E.* [21] [modir barnsins fara *E.* [22] sem hun hafde adr i legit *tilf. E.*

drottinn[1] Jesvm i faðm ser ok bar hann i [mvsteri drott
með micklvm lofsavng[2] ok orti þaa Nvnc dimittis,
sagði[3] frv sancte Marie, at sva mvndi henni sar vera pi
sonar sins, sem hvn sialf væri sverði i gegnvm lavgð. I
var ok kona sv, er Anna het, [ok var þaa sva gomvl,
hvn hafði fiora vettr hinns nivnda tigar[5]. Hvn lofva
gvð firir sina tilkvamv i [mvsteri drottins[7], ok var l
spakona. En eptir þat forv þav Maria ok Joseph [h
til heimkynna sinna með Jesvm[8].

Fra Herode.

Þa er Herodes konvngr heyrði sagt fra spam þeir
ok hann skilði, at sa mvndi allr einn [vera sveinninn
er austrvegs konvngar savgðv stiornvna ser til visa,
konvngr væri gyðinga, ok þav havfðv lofspar yfvir sv
i gvðs mvsteri, þaa fylldiz hann vpp reiði i mot dr
ok ætlaði at [ræða hann af[11], oc þottiz vera svikinn
avstrvegs konvngvm, ok [hvgsaði at lata[12] drepa avll sv
bornn i Bethleem vetr gomvl ok yngri i hefnd[13] þe
eptir savgnn Johannis gvllmvnnz. En Josephvs sagnam
segir savkna[14], hver til varð, er frestaðiz þar misseri, at
Herodes var rægðr við Avgvstvm keisara [i Romabo
af sonvm sinvm sialfs[1], er vorv með Avgvsto keisara i
Romaborg til nams vm allar .vii. hofvtiðrottir[17], er [þ
þotti skyllt rikra manna sonvm[18] at kvnna, [ok Romver
helldv skola af[5]. Ok het annarr þeira bræðra[19] Alexand
en annarr Aristobolvs, [sona Herodis konvngs[5].

Herodes konvngr atti marga sonv ok [við morg
konvm. Hann hafði feingit konvngbor(in)nar konv af gyðin
ætt ok[20] tekit sialfr vmskvrðar skirnn ok fært fornir, s
Moyses lavg bvðv, til þess at [þaa þætti[21] hann ok hans

[1] *mgl. E.* [2] [musterit med agætum lofsaungum *E.* [3] [segiau
E. [4] pinsl *E.* [5] [*mgl. E.* [6] ok *tilf. E.* [7] [musterit *E.* [8]
sinna heimkynnia (!) *E.* [9] Simeonis ok Anne *tilf. E.* [10] [sue
uera *E.* [11] [lata drepa hann *E.* [12] [let *E.* [13] *saal. E;* h
A. [14] saukina *E.* [15] er *E.* [16] af *E.* [17] haufutlistir
[18] [skyllt þotti *E.* [19] þeira *E.* [20] [hafði *E.* [21] [honum þotti þa

[illegible] at lavgvm til rikis kominn yfvir gyðingvm. [Enn er [illegible]ar attv miok marga sonv, ok vorv þeir Alexander ok Aristobolvs þeira synir ok[1] gyðinga ættar i moðvrkyn, [illegible]a let Herodes konvngr þessa konv eina ok tok otigna [illegible] til sin at bvrðvm, þa sem hann hafði fyrr haftt við [illegible]nd ser ok atti son við, er het Antipater, ok vnni hann [illegible]m sva mikit, at hann let drepa nockvra sonv sina skilgetna, firir þvi at hann villdi eptir savgn Josephvs, at Antipater tæki riki eptir hann. Ok firir þaa arfræning, er hann villdi giora við Alexandrvm ok Aristobolvm, þaa var hann rægðr við Avgvstvm, ok stefndi keisari Herode a sinn [illegible]nd, ok varð hann firir þvi seinni til þessa illvirkis. Ok er Herodes kom til Romaborgar, þaa svarar hann avllvm [illegible]eim savkvm, er honvm vorv gefnar, ok for við sva mickla [illegible]virding heim, at Avgvstvs keisari hafði sætta sonv hans [illegible]við hann, ok skylldi Herodes konvngr raða, hverr sona [illegible]hans skylldi riki taka eptir hann. Ok segia svmir menn, [illegible]at Herodes hefði þa vavrnn við sonv sina, at þeir hefði [illegible]ekit lavðvr sinvm davðasavk, firir þvi at þeir villdv taka [illegible]ekki þat, er hann hellt af Avgvsto, ok sannaði Herodes [illegible]þa lavg vera, at þeir hefði i þessvm illvilia fyrr tynt[2] erfð [illegible]sinni. Ok for Herodes hina mestv sæmðarferð ok virðingar [illegible]firir vitrv sakir til Romaborgar aa fvnd Avgvsti keisara[3].

Ok þaa[4] er Herodes for heim[5] styrkðr i riki ok virðing af keisara, þaa kom hann i Tharsvm[6] ok spvrði þar, [illegible]a avstrvegs konvngar hofðv þaðan skip haftt, ok þav skip [illegible]let hann brenna. Ok kom þaa fram spa Daviðs konvngs, [illegible]er er hann sagði, at meidd mvnndv[7] skip verða i Tharsis. Enn er Herodes konvngr kom heim [til rikiss sinns[8], þaa [illegible]lysti hann firir gyðingvm þeiri sæmð, er hann hafði þegit af Avgvsto keisara, ok sendi þaa riddara sina með micklvm[9]

[1] [illegible]ok voru þeir Alexander ok Aristobulus *E.* [2] tynt *tilskrevet over Linien i A af en meget senere Haand.* [3] [*mgl. E.* [4] *mgl. E.* [5] aptr *tilf. E.* [6] Tharsim *E.* [7] mundi *E.* [8] [i rike sitt *E.* [9] mikinn *E.*

styrk til Bethleem ok let drepa alla tvevetra[1] c
sveina [i Bethleem[2] ok i þeim hervðvm, er þan
vndir. Ok var sva giorla [at farið[3], at drepnir vorv
einnar nætr gamlir. Enn þar er vmbræða[4] með
firir hveria savk Herodes let [tvevetra sveina[5] d
drottinn Jesvs var eigi ellri[6] en tolf manaða ga
fiogvrra daga. En her erv fleiri orlavsnir heilag
en ein. Ok er saga Jons gvllmvnz sv, at a
konvngar sæi tolf manvðvm fyrr stiornvna aa himi
en drottinn[7] væri fædr, ok þickir þat at likendvm fir
[(sakir) þeirar, er a milli er Gyðingalanz ok Kalld
at avstrvegs konvngar hefði þyrptt .xii. manvðr t
ok bvnaðar, ok segir Jon gvllmvðr, at konvngar[8]
fvnd drottinns Jesv, þaa er .xii. manvðr[9] ok .xiii.[1
vorv liðnir fra þvi, er þeir saa stiornnvna.

En firir þvi at Herodes hafði vandliga[11]
avstrvegs konvngvm, aa hverivm tima þeir havfðv
vna fyrst sena[12], þaa segir Johannes crissosto
konvngrinn Herodes ætlaði, at drottinn væri[13] þ
gamall, er[14] konvngar komv til Jorsalaborgar
sendi þaa til Bethleem, enn[15] þaa havfðv liðit a
manvðr[9], þeir er hann hafði verit til fvndar Av
keisara, ok bavð Herodes þvi at savgnn Johanni
stomi[17] tvevetra[1] sveina drepa. En allir aðrir k
þaa[18] segia, at avstrvegs konvngar sæi eigi fyrr sti
en drottinn[19] væri fæddr, ok forv þeir aa .xii. dav
komv hinn þrettanda dag a fvnd drottins[20] ok frv
Marie, [sem fyrr var sagtt[2]. Ok segia helgir
þessi ferð hafvi mycklv [skiotari vorðit, en men

[1] tuiuetra *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [eptir geingit *E.* [4] u
[5] [tuiuetra(!) gaumul born *E.* [6] meir *E.* [7] Jesus *E.*
at konungarnir *E.* [9] manadir *E.* [10] .xii. *E.* [11] spurn
[12] sied *E.* [13] mundi *E.* [14] austruegs *tilf. E.* [15]
[16] uid Augustum *E.* [17] gullmunz *E.* [18] *mgl. E.*
tilf. E. [20] med fornum *tilf. E.*

skilningv aa, at verða mætti nema með storvm iartegnvm[1], ok segia menn, at þeir hefði faraskiota[2], þaa er dromedarij beita, ok erv [þeir hestar[3] sva skiotir, at þeir fara meira a einvm degi en aðrir hestar[4] tva daga. En þeir segia, a Herodes hvgsaði, at sa sveinn, er stiarna hafði fyllktt ok margar spar vorv fra rakðar, at konvngr væri gyðinga, þaa ætlaði Herodes, at hann mvndi synazt mega tvevetr[5] ok einnar nætr, en eigi mvndi hann stærrvm hefia[6] sinn alldr. Ok þat er Herodes let drepa ellri sveina ok yngri, en sva sem hann vissi, at drottinn var gamall, þaa segia ritningar, at hann syndi i þvi grimleik sinn, at hann setti sva mikinn mvn firir vm hans alldr. En þat sem a þickir greina i [frasavgnn heilagra feðra[7], þaa er saa haatr tekinn af vitrvm mavnnvm at segia[8] hvaratveggiv frasavgnn[9], en dæma hvarki vmæt, en þo þickir þat biartazt [ok oerfiðaz[3] at hafva fleiri manna vitni til [mals sannanar[10]. En þær greinir[11], er til boðorða mannkosta [koma eða rettrar trvar[12], þaa erv eigi rett skilðar, nema aa samtt komi, ok þarf at vita, hver savk til hefir verit, [ef annarr hefir[13] þat bannat, er i avðrvm stað hefvir þolat verit, ok ma navðzyn [verða lavgvm rikri[14].

Af ferdum Marie.

En meðan Herodes [var i Romaborg[15], aa þeim misserum þaa[16] vitraðiz eingill gvðs Joseph i svefni ok mællti [við hann[17], at hann skylldi vpp risa ok taka[18] sveininn Jesvm með ser ok Mariam moðvr hans ok fylgia þeim a Egiptaland, þvi at Herodes konvngr [ætlar at[19] raða sveininvm bana ok drepa hann, [ef hann verðr fvndinn[20]. Eptir þat forv þav a Egiptaland með drotni varvm.

[1] [fliotare uerit, enn menn megi skilning aa koma nema med storum taknum *E.* [2] haft fararskiota *E.* [3] [*mgl. E.* [4] eykir *E.* [5] tuæuetr *E.* [6] eda færa *tilf. E.* [7] [frasaugnum heilagra manna *E.* [8] setia framm *E.* [9] saugn *E.* [10] [malsannanar *E.* [11] sagnir *E.* [12] [eda rettrar truar heyra *E.* [13] [*tilf. E.* [14] [uera laugum rikare *E.* [15] [for til Romaborgar *E.* [16] *mgl. E.* [17] [til hans *E.* [18] *Her beg. d.* [19] [uillde *d.* [20] [*mgl. d.*

Ok er þat sagtt, at i einhverivm stað við gavtv[1] þeir
stoð fiktre[2] mikið ok fornt, sva at af vorv fvnaðar[3]
limar, en treit lavt allt til iarðar i mot drotni ok[4] M
Ok þaa er[5] þat [rettiz vpp[6], þaa vorv [gronar allar limar
ok hengv vmhverfvis[8] a limvnvm sæt epli ok stor[9].
þat tre stendr aavallt[10] siðan með blomi[11], ok fa
heilsv af[12] alldini, ef af[13] eta.

Þat giorðiz ok til tiðenda i þessi ferð at s
manna savgn, [þaa er hin helga mær[14] Maria for me
sinn til Egiptalandz[15], at kona[16] kom i ferð með
Joseph, ok hafði sv kona son sinn með ser sva v
at hann drack briost. Ok [aa einvm hverivm degi þ
forv þav Maria[18] fram hia borg nockvrri[19], ok þotti J
þar mal at ægia[20] [faraskiotvm sinvm vtan borgar[21].
meðan þav davlðvz[22], þaa for Joseph i borgina at k
þeim vistir, oc með honvm kona sv, er i forina[23]
komit með þeim Mariv. En Maria giætti sonar henna
het saa sveinn Dismas[24]. Ok [er moðirin var fra fa
þaa tok Dismas at grata, ok[25] let hin sæla Maria
drecka briost[26] sitt ok hvggaði hann. Enn er þav l
a Egiptaland, þaa skilðiz sv kona [fraa favrvneyti þei
Ok er sonr hennar Dismas var fvlltiða[28] [at alldri[21],
giorðiz hann vtilegvmaðr ok illvirki a Gyðingalandi.
þaa er drottinn Jesvs Kristr var krossfestr, þaa vorv k
festir[29] tveir illvirkiar[30] [a sina havnd honvm hvarr[31], e
het Dismas, er til hægri handar[32] var, ok hyggia n
at sa [hafvi allr einn verit[33], er drack briost hinnar

[1] ueg *E*. [2] eitt *tilf. E, d*. [3] funar *E*. [4] sælli *tilf. E*.
E, d. [6] [reistizt upp ok rettizt *E*. [7] [groner aller quis
[8] umhuerfom *d*. [9] storum uijd *E*. [10] iafnan *E, d*. [11] blo
[12] þui *tilf. E*. [13] *mgl. d*. [14] ok modir *tilf. E*. [15] [*mgl. d*.
tilf. d. [17] [einn dag *d*. [18] *mgl. E, d*. [19] einne *E, d*. [20]
ogs. d; æia *E*. [21] [*mgl. E*. [22] *saal. ogs. E, d*. [23] ferdin
fauroneyti *d*. [24] [meðan *d*. [25] [sem sueinninn tok at grata.
[26] *saal. E, d*; briostz *A*. [27] [uid þau *E*. [28] fulltiðe *d*. [29]
honum *tilf. d*. [30] spilluirkiar *E*. [31] [*mgl. d*. [32] honum *tilf.*
[33] [se allr einn *E, d*.

Mariv ok leiðrettiz til hægri handar gvði, þaa er annarr illvirki, saa er drotni var til vinstri handar, gvðlastaði Jesvm Krist ok firirforst [1], ok het saa Gesmas [2].

En er drottinn [var a Egiptalandi [3], þaa giorðvz þar þav tiendi [hina fyrstv nott, er hann var þar, þaa fellv skvrðgoð [4] af stavllvm sinvm, sva at i hveriv hvsi, þar [er skvrðgoð [5] vorv inni, þaa laa eitt a golfvi ok svndr brotið. Ok af drottinns tilkvamv aa Egiptaland þaa [6] tokz af þeim Egiptalandz mavnnvm þat afelli, er aa hafði legit a [6] þvi folki, siðan er Moyses for þaðan, at hver kona fæddi davtt hit fyrsta barnn, [er hvn ol [7], ok avll berkykvendi [8] fæddv davðan frvmbvrð [9] sinn. En er drottinn Jesvs ok hin belgazta [10] moðir hans Maria komv aa Egiptaland, þaa tokz af þeim [6] þetta davða alag, firir þvi at þaa var sa kominn, er alla leysti fra eilifvm davða til eilifs lifs. En þeir taka þaa lavsnn, er til þiona.

En firir hveria savk flyði [drottinn Jesvs [11] vndan vriði Herodis konvngs, þar sem [12] hann kom þess erendiss i [heim þenna [13] at lata pinaz til hialpar avllv mankyni? Fim erv flotta greinir. Hin fyrsta grein heitir varygðar [14] flotti, [þa er [15] maðr flyr vndan oc varaz at taka mein [16] af vvinvm sinvm ok forðar ser við grandi en [17] avðrvm við synd. [Ok firir þessa savk flyði drottinn Jesvs vndan ofriði Herodis konvngs [18]. Annarr heitir litillætis flotti, ok hafva þann hofðingiar þeir, er firir litillætis savkvm [19] lata [20] þat valld [21], er þeir hafva, ok [lægia sik firir gvðs sakir ok gefvazt i annars valld ok ganga i klavstr oc [18] flyia heiminn ok alla hans bliðv. Hinn þriði heitir miskvnnar flotti eða milldi, ok hafva þann goðir menn i eptirliking drottinligra

[1] firirforsk *d.* [2] *Her har E et Tillæg, der er trykt ovenfor S. 39, 40.* [3] [kom aa Egiptaland (til Egiptalanz *d*) *E, d.* [4] [at skurðgoð fello *d.* [5] [sem þau *E.* [6] *mgl. E, d.* [7] [*mgl. E.* [8] berkuikinde *E.* [9] frumgetnat *E, d.* [10] drottning *tilf. E.* [11] [Jesus Cristr *d.* [12] *tilf. E, d.* [13] [heiminn *E, d.* [14] uarðar *d*; uaradar *E.* [15] [*saal. E, d*; þar *A.* [16] meinlæti *E.* [17] ok *E, d.* [18] [*mgl. d.* [19] saker *E, d.* [20] flyia *E.* [21] ok rike *tilf. E, d.*

dæma, [er hann flyði a Egiptaland ok gaf sinvm mavi
þav dæmi [1], at þeir vægði vm stvndar sakir vndan
ovina sinna, til þess at siðan [2] mætti þeir með sinni gvði
[oc sannligri [4] kenningv meira goðv [a leið [5] koma til
tings við gvðs kristni. Sem Paul postole giorði, þa
hann flyði or Damasko, eigi firir hrælv sakir, helldr
þvi at hann matti [6] þar siðarr [7] meira goðv [aa leið [4]
[eða i brað annars staðar [4]. [Þaa er sa [8] hinn fiorð
ravn er morgvm olygnvz, hvilikr er, ok heitir hrælv
ef [9] maðr flyr firir hrælv sakir, sem drottinn segir
gvðzspialli, at leigvmaðr saa hafvi, er flyr fra hiorð
þegar er vargrinn kemr. Enn fimti er kallaðr ofmetr
flotti, oc hefvir saa maðr ravn [ok vitorð [4] aa þeim, er
þickiz betri en aðrir menn [10], ok þickia allir [11] syndvgi
ser, ok eigi makligir at vera asamt við hann [12], [ok
firir þvi fra samvistv annarra manna [4]. Ok er þessa flotta
i gvðzspialli, er sagt er fra yfvirgyðingi einvm, at hann va
at hann [væri framarr at ser [13] en aðrir menn, ok þott
maðr, er bersyndvgr var [ok sva bað firir ser [14], at
skylldi likna honvm [15], eigi verðr at vera aasamt við
ok af iðran sinni þaa sagði gvð [16], at hann var [17] hol
firir gvði, en sa er goðr þottiz varð berr at hofvtsynd

Fra ferdum Josephs.

Þat er sagtt, at drottinn var .vii. vetr a Egiptala
Ok er hann var þar, þaa varð saa atbvrðr, at gvðs e
kom ok vitraðizt Joseph [ok sagði sva [18]: „Tak þv
sveininn, Josep [19], ok far með hann ok moðvr hans
aa Jorsalaland [20], firir þvi at nv erv þeir andaðir [21], er h

[1] [*tilf. E, d.* [2] siðarr *E, d.* [3] goðuilld *d.* [4] [*mgl. E.* [5] [al
E, d. [6] mætti *d, E.* [7] siðan *E, d.* [8] [Sa er *E, d.* [9] er
[10] ok af þui fyrirlætr hann adra *tilf. E;* oc firirlitr aðra
tilf. d. [11] lagir ok *tilf. E.* [12] sik *E, d.* [13] [uar frama
uar betr at ser *d.* [14] til gvds *tilf. E.* [15] [*mgl. d.* [16] ho
tilf. d, som ender med dette Ord. [17] uæri *E.* [18] [sua scig
E. [19] Jesum *E.* [20] Gydingaland *E.* [21] daudir *E.*

villdv [at davðamanni hafva[1]. Eptir þetta for Joseph at boði eingilsins[2] a Jorsalaland.

Ok hafði Herodes [aðr nockvrvm vetrvm[3] daið herfiligvm davða, sva[4] at hollð hans bolgnaði, ok sprvngv[5] a sar, ok fellv maðkar or sarvnvm. Ok[6] er hann sotti þetta sein, þaa for hann þannig[7], sem heit vavtnn[8] sprvttv[9] or iorðv, oc ætlaði ser þar nockvra fro[10] af, ok þar[11] spvrði hann þat, at gyðingar favgnvðv miok, ef hann dæi. [Ok þa bavð hann[12] til sin sonvm hinna rikvztv manna, ok let vilia þeim til sæmðar bioða ok virðingar. [Ok er þeir komv til hans, þaa let hann þaa setia i myrkvastofv[14]. Ok er at honvm leið, þaa bað hann Salomam systvr sina, at hvn leti drepa þaa [hina vngv menn[14] alla, til þess at þat væri yfvirbragð aa, at gyðingar greti davða hans. En þat Eviliaboð hans var eigi haft, ok[15] þaa er hann var davðr, þa gaf Saloma þeim avllvm frelsis[16] grið, ok forv þeir hein til feðra sinna.

En er Joseph kom aa Gyðingaland, þaa spvrði hann, at Archelavs[17] son Herodis konvngs hafði riki vm Jorsalaborg ok helming þess rikis, er haftt hafði faðir hans, ok ef hann villdi vera ogrimmari maðr[16] en faðir hans, þaa var honvm [vænt af Avgvsto keisara avllv Gyðingalandi[18]. Ok firir þvi at Arkelavs[17] var grimr maðr, þaa þorði Joseph eigi at fara i hans riki, ok for hann þaa i Galilea herað til Nazareth borgar, ok var þar drottinn Jesvs vpp fæddr, ok firir þaa [savk var hann[19] kallaðr Jesvs hinn naddverski.

Af uorri fru.

Enn[20] meðan drottinn[21] var þessa heims, þaa fylgði hin helga mær Maria [honvm, hans elskvlig moðir[19], ok nam at[22] honvm alla specð ok giæzkv, sva sem framazt[23]

[1] [drepa *E.* [2] heim *tilf. E.* [3] [nockurum uetrum adr *E.* [4] þui *E.* [5] fiellu þar *E.* [6] Enn þa *E.* [7] þangat *E.* [8] uoru ok *tilf. E.* [9] upp *tilf. E.* [10] ro *E.* [11] þa *E.* [12] [Baud hann þa *E.* [13] [Enn *E.* [14] [*mgl. E.* [15] fyrir þui at *E.* [16] *mgl. E.* [17] Archilaus *E.* [18] [ueitt af Augusto keisara allt Gydingaland *E.* [19] [*tilf. E.* [20] Alla tima *E.* [21] uorr *tilf. E.* [22] af *E.* [23] *tilf. E.*

ma nema eða mvna [1], ok framarr mycklv en hverr an
heilagra manna. En þo at gvð veitti henni þessa lv
mat hvn sik eigi mikils, helldr var hvn þess at litil
aavalltt [2] i allri atferð sinni, sem gvð veitti henni
dyrð. Gvðs pininngarvattar [3], þeir er her taka pini
af vandvm mavnnvm firir gvðs [5] sakir, þaa [2] taka ovm
iliga dyrð af gvði firir. En þo hefvir [6] Maria enn framarr
dyrð en aðrir helgir menn, þvi at [aðrir helgir menn [7] tok
ingar a likama [8] sinvm, en avnd Mariv [9] var þaa pind, er hv
avgvm sinvm [aa, er [10] sonr hennar [var pinndr ok [11] kros
En þat ma marka hellz at likendvm, hverssv sar
mvndi vera sv syn, at sia einka son sinn pindan, þa
hvn [hafði getið af helgvm anda, ok hvn vissi hann [12]
allan gvðdom með þeim likama [13], er hann tok af hen
holldi, [er avðrvm mavnnvm [15] fellr nær, þo at litið
mein [16] giort barni þeira, þvi er af syndvm er geti
sialfr hefvir litils kosti. En þeim mvn vnni Maria
ast ok heilagri sinvm syni, sem hann hafði verit na
henne en avðrvm mavnnvm. En eigi er [þat sagt
hvn [17] gerði iartegnir i lifvi sinv likamligar [18], þvi a
lif hennar var iarteinvm æðra, af þvi at vandir menn
iarteinir stvndvm, sem goðir menn. En ecki var þes
lifvi Mariv, er vandir menn vm [2] hafvi, en martt m
helgara, en goðir menn [of nai [20]. En þo er ein he
iartegnn helgari [ok æðri [21] en allar aðrar iartegnir hei
manna, [sv er hvn bar drottin varnn, þann er allar iarteg
ok miskvnn veitir helgvm mavnnvm sinvm. Ok þat
gott, er gvð hefvir veitt [22] i hingatkvamv sonar sins,
hofvm ver af henni hlotið, þvi at gvð kavs hana af a

[1] minna *E.* [2] *mgl. E.* [3] pislaruottar *E.* [4] pislir *E.* [5] ha
[6] fru sancta *tilf. E.* [7] [þeir *E.* [8] likomum *E.* [9] sancte
E. [10] [at *E.* [11] [drottinn uorr uar *E.* [12] [uisse *E.* [13]
E. [14] likam ok *tilf. E.* [15] [at aullum *E.* [16] [mein si
[17] [fra þui sagt, at Maria *E.* [18] likamligu *E.* [19] þ
[20] [naa *E.* [21] [*mgl. E.* [22] til myskunnar *tilf. E.*

meygivm ok konvm ser til moðvr. [En hvat vm iafni avðrvm mavnnvm við hana[1], þar er hvn hefvir sva [mycklv meiri[2] navistv hafða við gvðdominn sialfvan[3] en aðrir menn, er þeir naðv framastz, er saa drottinn Jesvm, er bæði er gvð ok maðr, eða heyrðv orð hans eða vorv[4] i herbergi með honvm ok attv mat við hann ok svefnn. En[5] Maria naði þvi framarr, at hvn hafði hann niv manvðr[6] ser i kviði, ok tok hann af hennar holldi allt likamlict eðli. Ok svaa sem allir lvtir vrðv at helgvm domvm, þeir er drotni [varvm vrðv[7] nalægir, sva[8] sem etan, er hann var i lagðr, [þa er hann var barnn[9], eða klæði hans eða margir lvtir aðrir, þeir sem hann villdi, at menn tæki iartegnir af, [þaa maa af slikv[10] marka, hve heilvg[5] Maria gvðs moðir er, er[11] alla æfvi hefvir[12] gvði þionat, ok var likari gvðs einglvm en mavnnvm i atferð sinni, [þegar aðr[13] hvn bæri [gvðs son[14], ok naði sva mikilli samvistv við [15]gvð, at hvn hafði hann ser[16] firir briosti skryddan sinvm likam[17].

Af haufdingium.

Þa er Archelavs[18] hafði riki haft eptir Herodem foðvr sinn, halft Gyðingaland, þaa hafði Herodes broðir hans Galilea herað, ok er þat fiorðvngr Gyðingalandz. Itvriam et Traconitidem hafði Philippvs broðir þeira, [ok er þat[19] annarr fiorðvngr rikissins. Þrir [hafa verit[7] konvngar [i Gyðingalandi[20] með Herodes nafni. Fyrst[21] var Herodes [hinn gamli, er kallaðr var[9] Askalonita, hann let drepa sveina[22] i Bethleem ok var einn yfvir avllv Gyðingalandi: þaa[23] var Herodes son Herodis enns gamla, saa var kallaðr Herodes Antipas, hann hafði Galilea, [sem aðr var sagt[9],

[1] [Eda huat megi audrum maunnum vid hana iafna *E.* [2] [mikla *E.* [3] meir *tilf. E.* [4] aasamt *tilf. E.* [5] sæl *tilf. E.* [6] manadi *E.* [7] [uoru *E.* [8] *mgl. E.* [9] [*mgl. E.* [10] [ma þat med þuiliku *E.* [11] su sem *E.* [12] hafdi *E.* [13] [þegar *E.* [14] [drottinn *E.* [15] drottinn *tilf. E.* [16] *tilf. E.* [17] likama *E.* [18] Archilaus *E.* [19] [þuiat þat er *E.* [20] [aa Jorsalalandi *E.* [21] Fystr *E.* [22] sucinana *E.* [23] annar *E.*

hann let drepa Johannem baptistam ok samþyctiz h
vm pisl drottins; þriði Herodes var kallaðr Agrippa,
var sonr [Aristoboli sonar[1] Herodis ens gamla, s
drepa[2] Jacobvm postola Jons broðvr ok setia[3] P
postola i myrkvastofv, þaa er gvðs eingill kom ok
hann þaðan. Enn er Arkelavs hafði [rikið haft .xi.[4]
þaa var firir sakar grimleiks hans af honvm tekið rik
skipaði Avgvstvs keisari fiora havfðingia yfvir allt Gyð
land, ok hafði þaa sinn fiorðvng hverr þeira. Havfðv
Herodes antipas ok Philippvs broðir hans þat [allt
sem aðr[5] var sagt, en Pilatvs hafði þann fiorðvng
er Jorsalaborg [stoð aa[6], en Lisanias hafði einn fio
landz[7]. Ok helldv þessir hofðingiar riki af Tiberio kei
þaa er Johannes[8] var við[9] ana Jordan, ok var þat a
anda ári [riki(s) Tiberij[10] keisara er[11] Jon tok at bi
vatz skirnn, ok hefvir Jon baptista þaa skortt varla[7]
vetr aa þritvgan, firir þvi at drottinn Jesvs Kristr va
manvðvm yngri en Jon baptista. [Siðan er[13] drottinn
fædr, þaa [lifði ok[1] reð firir Romariki Avgvstvs k
fiortan vetr, ok tok Tiberivs eptir hann riki, ok var
aa fimtanda aari hans rikis.

Kennimanna (fundr).

[Enn er[14] drottinn Jesvs hafði .ix. vetr ok .x
þrettan davgvm meirr, þa var hann skirðr af Jone bap
i[15] Jordan þrettanda dag iola. [Ok þaa er .xii. ma
vorv þaðan liðnir ok annan þrettanda dag iola[1], þaa g
drottinn vin or vatni. Ok litlv eptir[16] pascha [þat
eptir þaa[1] let Herodes Antipas konvngr setia Jon bap
i myrkvastofv. Ok liðv þaa .xii. manvðr[17] sva, at
baptista[18] var i varðveizlv konvngsins[19]. Ok nær pas

[1] [*mgl. E.* [2] hoggua *E.* [3] let *E.* [4] [riki haft .ix. *E.*
rike, sem fyrr *E.* [6] [stendr i *E.* [7] *mgl. E.* [8] Jon baptis
[9] *tilf. E.* [10] [fyrr nefndz *E.* [11] *saal. E*; ok *A.* [12] bod
[13] [Enn sidan *E.* [14] [Sua sem *E.* [15] aanne *tilf. E.* [16]
E. [17] manadir *E.* [18] [Johannes *E.* [19] Herodes *E.*

annat varit þaa var hann[1] havggvinn i myrkvastofvnni. Ok að liðnvm .xii. manvðvm fra [pisl Jons baptista[2], þaa var drottinn Jesvs pindr at paskvm. Ok eptir þessi[3] tavlv þa verðr alldr drottins fra fyrsta[4] ioladegi, ok bar hann þa a drottinsdag, [þess er hann var fæddr aa[5], .xxx. vetra ok .ii. vetr ok þat hinns þriðia arsinns, er varð[6] fra ioladegi til pascha. En Jon gvllmvðr segir, að drottinn hafvi lifvat her i heimi þria vetr hinns fiorða tigar, ok þat af hinvm fiorða, sem þaa var fra ioladegi ok til paska. [En þessa aratavlv drottinns hefr hinn helgi Jon eigi aa hinvm fyrsta ioladegi sem aðrir menn, þeir er sagtt hafva alldr drottins, hann hefr[7] þessa aratavlv[8] Mariv messv, þaa er Gabriel engill boðaði frv sancte Marie holldgan gvðs sonar, ok hefr Jon þaa niv manvðr[9], er Jesvs sannr gvð ok sannr maðr var i moðvr kviði, ok kallar þat einn vetr, firir[10] þvi at þat er[6] meiri lvtr missera, ok verðr [at þessi atfavr Jons[11] samþykcr við aðra menn vm aratavlv drottins [. Ok er sia aratala af hinvm æztvm ok hinvm skynsavmavztvm lærifeðrvm halldin vm alldr drottins vars[12], at fra þvi er hann holldgaðiz in annvntiatione sancte Marie hafi hann lifvat .xxx. vetra ok [tva vetr fvlla[13], ok hefiazt þaa avll ar a þeim dyrðliga[14] degi, er Gabriel var sendr til [hinnar mæzv Mariv[15]. Ok þaðan fra liðnvm þrim vetrvm hinns fiorða tigar þaa var drottinn aa þeim sama degi krossfestr til hialpar[16] avllv mankyni. Nv hafva þessa [tavlv ok[12] arv vm alldr drottinligrar hervistar hverr pafvi eptir annan halldið [ok ritað, ok allir Romveriar þeim samþyckir aa þat orðit, þo at nockvrir froðir menn segi annan veg pisl hans verit hafva[12]. Ok a þeim[17] kennimanna fvndi, er Innocentivs [pafvi var aa ok[18] tveir patriarchar með honvm,

[1] Johannes *E.* [2] [pinsl Johannis baptiste *E.* [3] *saal. E;* þessa *A.* [4] *mgl. E.* [5] [er hann uar fæddr *E.* [6] uar *E.* [7] [Ok hefr hann *E.* [8] aa *tilf. E.* [9] manadi *E.* [10] fra *E.* [11] [med þessi atferd Jon gullmudr *E.* [12] [*mgl. E.* [13] [þria *E.* [14] dyrdar *E.* [15] [Marie *E.* [16] lausnar *E.* [17] sama *tilf. E.* [18] [hellt ok aa uoru *E.*

[annarr af Jorsavlvm enn annarr af Micklagarði [1], þeim erkibyskvpar tveir hins atta tigar, ok lioðby tveir ok tvttvgv hinns fimta hvndraðs, abotar með a nivnda hvndraði, enn otal annarra [meistara ok [er vm allan heim hofðv farit til Romaborgar at bo centivs pafva, er hinn þriði var með þvi nafni i sæti [1], þaa var þessi aratala drottinligs alldrs hav þaðan fra talið, hverssv margir vetr liðit havfðv fra drottinns, þaa er þessi kennimanna fvndr var i Lat var þat [þvsvnd vetra ok tvav hvndrað [3] ok .xv. v

Sermo Johannis apostoli.

Þat vattar ok [2] hinn sæli Jon postoli, at hin sæl Maria var við stavdd, þaa er [5] drottinn var krossfes ma þat [2] hverr maðr sia, er nokkvra hvgsan [sætlan [6], hverssv mycklv hvn mvndi helldr vilia si [alla pisl [7] a sinn likama [8], helldr en sia son sinn þann er hvn vnni mycklv meira en sialfri ser. hennar pining meiri ok helgari en annarra [9] ma [holld hennar varð mycklv sarara [10] við davða sonar sinns, en [11] engi [12] maðr megi kenna aa [sinvm Ok maa sva hvgvitr maðr ok mivkhiartaðr næst vm [2] at ætla vm hennar sarleika, þaa er hann ser a pis sinns lavsnara, at varla man hann mega [2] vatni ha hann hvgleiðir vandliga [mikilleik gvðs piningar [14] þat vitnissbvrðr, hverssv mikil ravn sællar Marie sia [a/ll meinlæti, þav er drottinn bar a sinvm pis ok sia [1] þat bloð, er dvnði or sarvm drottins, þaa e var krossfestr.

Ok segia [15] ritningar, at drotni hafvi fim sinnv rvnnið. Fyrst er hann var skirðr vmskvrðar skir

[1] [*mgl. E.* [2] *mgl. E.* [3] [þushundrat uetra ok .cc. *E.* [4] *E.* [5] uor *tilf. E.* [6] [eda ætlan hefir *E.* [7] [pisler *E.* *E.* [9] helgra *tilf. E.* [10] [aund hennar uar miklu sa [11] *saal. E;* at *A.* [12] nockr *E.* [13] [sinn likama *E.* [14] [m drottinligra pininga *E.* [15] þat *tilf. E.*

m nottina, aðr [hann væri handtekinn [1], þaa sveittiz hann
lóði aa bæn sinni; hit þriðia sinn, þaa er hann var bvndinn
ið stolpann [2] ok barðr; fiorða sinn, þaa er hann var kross-
ar [3] ok fætr vorv neglldir aa krossinn; hit fimta sinn, þaa
u Longinvs lagði spioti i siðv honvm, ok rann or sarinv
lóð ok vatnn [3].

Sva segir ok [4] hinn helgi Jon postoli, at þaa er allir
ðrir [4] gvðs astvinir havfðv flyit fra honvm firir hrælv sakir,
þa stoð [hin sæla [5] Maria gvðs getara hia krossinvm helga
il hægri handar syni sinvm, [þar sem hann heck aa trenv [6],
en Jon [7] systvrson hennar til annarrar handar gvði [8]. Ok
ar en drottinn leti lif sitt, sva at avndin skilðiz við lik-
amann, [þaa mællti [9] hann til moðvr sinnar ok Jons postola
ærnda sinns, [ok bað [10], at Maria skylldi vera Joni i moðvr
tað en Jon [11] henni i sonar stað. Eptir þat dó Jesvs
Kristr drottinn varr likams davða aa krossinvm helga, ok
fyr þaa Maria moðir hans halfimtvg at alldri [12], ok lifði
xl. vetr siðan at fiestra manna savgnn.

En lavgardaginn eptir [er drottinn hafði aðr [13] fr(i)adaginn
ýndr verið, þaa vorv allir gvðs astvinir með ifva [14] vm
hans vpprisv, ok trvðv eigi til fvllz, nema hin helgazta
ær ok moðir [15] Maria, hvn ifvaði [16] alldregi vm drottins
vprisv ok almátt, ok var hvn ein þann lavgardag af þeim
mavnnvm [4] avllvm, er [i heiminvm vorv [17], með rettri trv,
ok er þat þaðan af [4] tekit, [er henni er lavgardagr [18] mest

[1] enn hann var tekinn *E* [2] *saal. E*; stopann *A*. [3] ok hendr hans *tilf. E*. [4] *mgl. E*. [5] [sæl *E*. [6] [*mgl. E*. [7] postoli *tilf. E*. [8] *Her har E det ovenfor S. 48 Note 4 anførte Tillæg*. [9] [taladi *E*. [10] [biodandi *E*. [11] hann *E*. [12] [hafdi þa sæl Maria modir hans .xiii. uetr hins .u.te tigar *E*. [13] [sem drottinn hafdi adr sa *E*. [14] efa *E*. [15] [ok hin sælazta, hin dyrdligazta ok hin mætazta, ok hin sætazta, eilifliga blezut mær ok modir iungfru sancta *E*. [16] efadi *E*. [17] [þa voru i heiminum *E*. [18] [med audrum skyn-samligum greinum, sem sidar segir ok finnazt megu i iarteignum vorrar fru sancte Marie, þar sem ritad er af laugardeigi, at henne sie sa dagr *E*.

halldinn i hverri vikv, ef eigi er einvirðis avnnvr ti
til sett. En aa fyrsta paschadegi, þaa er drottinn
davða, i þann tima dægra er[1] ritningar visa til, þaa
hann sinvm astvinvm, ok hyggia menn[2], at han
vitrazt einvirðis Mariv[3] moðvr sinni, þo at gvðspiol
eigi atbvrði vm þat [i sinni frasavgnn[4]. Ok maa s
[eptir renna[5], at þeim mvn sarari sem henni vs
sonar sins en avllvm avðrvm[7] hans astvinvm, þeim mv
fagnaðr varð henni at[8] hans vpprisv en avllvm avðrv
astvinvm. Eptir pisl[6] drottins ok vpprisv hans þa
Maria drotning postolvm gvðs[9], ok varðveitti m
hennar Jon postoli [ok gvðspiallamaðr, sva[4] sem
hafði [boðit honvm[10], at hann skylldi henni þio
moðvr sinni.

Meðan [Maria drottning[11] var i þessvm heimi,
hvn i þeim stoðvm, er Kristr var borinn eða pin
hann ste[12] til himna, [eða for þar a milli[4], til
henni skylldi alldregi fyrnaz stormerki drottins var
maa þaðan af sia hita astar þeirar, er hvn hafði, er
syndiz hverr staðrinn saa vnaðsamligr, er drottinn
hafði til komið ok nockvð til merkia orðit i[14] hans þa
[En er Maria hafði niv vetr lifvat eptir pisl drott
flestra manna savgnn, ok er þaa[15] orðin vetri m
halfsextvg, þaa kom sialfr drottinn Jesvs Kristr
henni til [eilifs fagnaðar[16] i himinrikis dyrð.

Framfor Marie.

Enn a þeim degi er [en dyra drottning en sæl
gvðs getara[17] andaðiz, þaa vorv[18] við staddir allir
gvðs. Ok segia sva froðir[19] kennifeðr, at hvar sem

[1] sem *E.* [2] þat *tilf. E.* [3] sælli Maric *E.* [4] [*mgl. E.*
eptir koma *E.* [6] pinsl *E.* [7] *tilf. E.* [8] af *E.*
ins *E.* [10] [mællt *E.* [11] [fru sancta Maria *E.* [12]
[13] at *E.* [14] uid *E.* [15] [Þa er hin dyrasta drottnin
oc iardar fru sancta Maria var *E, som med disse Ord*
nyt Capitel. [16] [til eilifra fagnada *E.* [17] [guds m
[18] þar *tilf. E.* [19] *mgl. E.*

þeira vorv aðr staddir, þaa var þaðan[1] vpp nvminn með ærligv fvlltingi ok settr þar niðr, sem hin sæla Maria andaðiz. [Eptir þeiri likingv sem gvðs engill giorði við Abbacuk spamann, þaa er hann for at færa verkmonnvm sinvm vist. Þaa kom til spamannzins engill sendr af gvði, sá tok Abbacuk vpp ok bar hann eptir lopti margar dagleiðir a litilli stvndv, ok setti aa dyragrof þaa niðr i Babilon hinni micklo, sem Daniel spamaðr var i settr, ok þarð engillinn, at hann skylldi faa vist Danieli til davgvrðar, sem hann hafði ætlat verkmavnnvm sinvm. Ok þaa er Daniel var mettr, þaa bar engillinn hann aptr ok setti hann niðr aa Gyðingalandi[2]. Svmir froðir menn segia, at gvð hafvi þat aðr vitrað postolvm sinvm, at þeir skylldv allir a þeim degi, er[3] hin sæla Maria andaðiz, vera komnir i þann þann er heitir[4] Josaphat, ok hefir þaa þeira ferð verið epir[5] manndoms eðli. [Ok erv margar frasagnir, sem segir hin sæli Jeronimvs prestr, vm þenna atbvrð[2]. En flestir hafa þocka[6], at þeira ferð hafvi með [meira flyti ok[7] iarteganm verið en minnvm.

Enn þat er allra manna savgnn, at þeir vorv þar við staddir, [er hin sæla[8] Maria andaðiz, [firir þvi at hvn andaðiz[9] fyrr en þeir skiptvz til landa, [firir þvi at þat var .xii. vetrvm eptir pisl drottins vars, ok aa hverivm .xii. manvðvm þaa havfðv þeir fvnd sinn a millvm, þann er þeir hvomv til Jorsalaborgar, ok forv aa hinn næstv lavnd ok hervð, er liggia i nand við Jorsalaborg, ok er þo kallat æki, at þeir skiptiz til landa, meðan þeir havfðv þessa stefnv. Ok a siðazta fvndi þaa reðv þeir skilnað sinn ok hvatferð til fiarlægra landa, ok[10] þa ortv þeir Credo in devm, til þess at allir kendi þeir [einn veg[11] at trva a gvð, ok skylldi við þessi trv[12] orð engi leggia ne af taka, ok þeir

[1] [huer var adr staddr, þa var hann *E.* [2] [*mgl. E.* [3] sem *E.* [4] [dalinn *E.* [5] med *E.* [6] [hyggia *E.* [7] [meirum *E.* [8] [sem sæl *E.* [9] [þviat þat vard *E.* [10] [Enn er þeir riedu skilnat sinn *E.* [11] [*saal. E;* einning *A.* [12] *mgl. E.*

lvtir [er þar[1] vorv boðnir, skylldv eigi breytaz, [s
nv er þat avllvm skyllt at hallda, sem aa storðing
prestastefnvm er tekit, þar sem hinir vitrvztv men
landz eða rikis finnaz at[2]. En þrim vetrvm [aðr h
dyra drotning gvðs moðir Maria[3] andaz at hiave
avllvm[4] postolvm. En Jacobvs postole Jons bro
fyrr af heimi kallaðr, en [hin sæla[5] Maria andaðiz,
hann þaa[6] með almatkvm lavsnara[7] drotni Jesv
moti avnd sællar gvðs moðvr Marie sialfs sinns moðv

Þat[8] finnz optt i sagnnvm[9] heilagra manna, at
gvðs koma ok vitraz i andlati þeira með liose, eða
hia standa kenna himneskan ilm, eða heyra [fagran s
En[11] ef drottinn Jesvs Kristr veitir optt mickla
andlati þræla sinna eða þiona, þaa megvm ver af[12] li
þaðan af ætla[13], hverssv mickla[14] dyrð hann mvn
i andlati moðvr sinnar, er drottning er[15] allra h
[eða ella[16] hefði hann eigi halldit lavg sin sialfr[6],
hann bavð hverivm manni at vegsama foðvr sinn ok
Af þvi skolvm ver trva, at sa er lavgin kom at f
eigi at eyða þeim[6], drottinn sialfr Jesvs Kristr, for
avnd moðvr sinnar með allri himna dyrð ok ovmbræ
ilm, ok var af þeim mavnnvm, er við andlat gvðs
Marie vorv, [i andlati hennar, at sumra manna fra
en allra manna trv[2], sen ok heyrð avll sv dyrð, e
megv[17] bera eða standaz at sia eða heyra. En
hennar var vppnvmin[18] yfvir avll eingla fylki, ok lv
englar henne ok allir helgir[19] aa himni. En likami[20]
heilagrar[6] Marie var iarðaðr i dal þeim er heitir

[1] [sem þa *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [eptir er hin dyra drottnin
guds modcr Maria hafði *E.* [4] guds *tilf. E.* [5] [bl
[6] *mgl. E.* [7] uorum *tilf. E.* [8] Medr þui at þat *E.* [9]
E. [10] [fagra saungua *E.* [11] ok *E.* [12] at *E.* [13] m
[14] haleita *E.* [15] uar *E.* [16] [ella hui mundi hann eig
sina modr sina (!), þui þa *E.* [17] mega eigi *E.* [18] upp
[19] menn *tilf. E.* [20] likamr *E.*

Josaphat, ok var þar siðan dyrðlig kirkia gior henne til dyrðar. [En nv er grof hennar tom fvndin [1].

Staðr sa er [hin helga mær Maria andaðizt, heitir sem ek var sagtt vallis Josaphat. Hann [2] liggr a milli fialla þeira [3], er annað heitir [4] Oliveti enn annað [4] Syon. Iafnvørvm megin Syon stendr Jorsalaborg, ok iafnt i fiallz-kinni hafði Davið konvngr latið giora tvrnn hafvan i borginni, sa er yfvir bar at hæð aðra tvrna, þaa er i borginni vorv, ok tok saa tvrnn nafnn af fiallinv, þvi er borgin stoð i, ok het Syon. Ok [1] af þvi fialli Oliveti steig drottinn Jesvs [3] til himna.

Þat er oc savgnn heilagra ritninga, at [domrinn efzti [5], þa er drottinn dæmir vm [6] alltt mankyn, skyli þar vera uppi i loptinv yfvir dalnvm Josaphat, ok horfvi [7] en vinstri hond drottins til iarðar, enn hinn hægri til himins. Ok skal [8] þo ecki hallt ne skagtt [9] vera, firir þvi at iafnerfvitt er a renna hvginvm [10] til himins sem til iarðar, [11]avstr sem i [3] vestr, ok hvergi ferr hann hallr, hvertt sem hann rennir [12]. En þaa er avndin hefvir tekit [likamann, þann sem hann bar her i heimi [13], þaa skolv goðra manna likamir taka ferfallda [14] pryði, firir þvi at hverr maðr er skapaðr af fiorvm hofvtskepnvm, elldi, lopti, vatni [15], iavrðv, [ok er þessa efni saman haftt til allra likamligra lvta af gvði [1], en avnd er af engv efnni skopvð. En likami [16], sa er gvði hefvir þessa heims þionað, þaa tekr þessi lavn aa domsdegi: hann skal vera svа [lettfærr ok [1] skiotr sem hvgr mannz, sva gagnnfærr eða [17] smasmvgall, at þo at hit styrkazta fiall væri firir, þaa væri [18] hann þegar i gegnnvm ok þravng-ivir engan stað eða minkar ecki rvm, þo at [se i [19]. Hann skal vera .vii.[20] lvtvm biartari en sol, en lifva an avllvm

[1] [*mgl. E.* [2] [fyrr nar nefndr, at sæl Maria andadizt *E.* [3] *mgl. E.* [4] mons *tilf. E.* [5] [hinn efsti domadagr *E.* [6] yfir *E.* [7] horfir *E.* [8] þaa *tilf. E.* [9] skakt *E.* [10] hugnum *E.* [11] i *tilf. E.* [12] rennr *E.* [13] [likama i audru life *E.* [14] fiorfallda *E.* [15] ok *tilf. E.* [16] likamr *E.* [17] ok *E.* [18] er *E.* [19] *saal. E*; sæi *A.* [20] sian *E.*

sivkleika ok rikia at eilifv með gvði. En hverr mætti trva, at sa hinn sami likami[1], er nv ma eigi einn lypta ser. af iorðv, sva at eigi falli hann aptr þe hennar, mvni sva greiðfær vera[2] sem hvgr manz, ok mega fara eptir lopti sem [4]iorðv, ok þessa nattvr eðli alla[5] taka, sem aðr var taltt[6], nema drottinn Kristr, er bæði er gvð ok maðr, hafði[7] þetta synt [i d hervistar sinnar[8].

Firir[9] pisl sina syndi hann lettfæri likamans, hann geck þvrrvm fotvm vm [sia, ok gaf þat Petro p at hans likami geck a vatni sem a landi, meðan han ifvalavst, at lyða mvndi. Ok[10] sa hinn sami lik getinn var af Mariv meyiv, þyrpti[11] eigi rvm, þar[12] let beraz fra henni at obrvgðnvm hennar likama, [se er sagtt[13], ok syndi þaa, hvertt eðli likamir manna hafva [eptir vpprisv[14], þeir er i fagnaði lifa með g þar kemr engi, nema [aðr se[15] reinsaðr af avllvm sy

[Eptir vpprisv drottins kom hann sialfr til lær sinna at lycðvm dyrum, ok syndi þeim þann sama l er krossfestr var ok bað Thomas postola taka hend aa avrvnvm, þar sem naglarnir hofðv i gegnvm sta sva aa siðvsarit. Ok sva er ok lesit, at Thomas kom til Dionisivs ok brvðar hans at lvcðv þvi h þav hvilðv i.

At likamir manna skolv vera biartir sem sol, e .vii. lvtvm þaa biartari en nv, þaa syndi drottinn fiallinv[16], þaa er hann bavð, at Petr postole ok Jol ok Jacobvs skylldv[17] ganga vpp aa fiallið [með honvm avðrvm mavnnvm. Ok þaa er þeir kvomv [vpp aa Ta

[1] likamr *E.* [2] uerda *E.* [3] einn ueg *E.* [4] aa *tilf. E.* [5] [6] tiad *E.* [7] hefdi *E.* [8] [med dæmum i hervist sinni *E.* *E.* [10] [sio. Enn *E.* [11] þurfti *E.* [12] þa er *E.* [13] [14] [aa upprisudeigc *E.* [15] [hann sie adr *E.* [16] [Þat drottinn ok aa fiallinu Thabor, at likamir manna skylld biartari enn sol, enn hun .uii. hlutum biartare þa enn [17] skyllde *E.* [18] [þar *E.*

þaa syndi drottinn Jesvs þeim sinn likama biartan sem sol, ok klæði sin hvit sem snio, ok var [þaa þeim Petro[1] synd sv fegrð, er goðra manna [andir skolv hafva eptir domsdag[2]. [Ifvalaust er avllvm rettrvðvm mavnnvm, at lif er eilift ok endalavst riki með almattkvm gvði, þat sem avllvm goðvm mavnnvm verðr til boðið eptir domsdag, ok drottinn sialfr syndi eptir vpprisv sina ok sagði at[3] goðir menn skylldv hafva[4].

Nv erv þessar fiorar astgiafvar veittar likavmvm goðra manna i andligv lifvi [. En avnd[5] tekr þrefvallda[6] pryði af gvðe, firir þvi at hvn er með þrennv afli skavpð[7], [henne er gefvin skynsemi, fyse, bræði, ok maðrinn er skapaðr[8] eptir likneskiv heilagrar þrenningar ok likingv gvðs[4]. En hvað er þat at segia[9], at maðrinn beri likneski[10] gvðs, þar er gvð er i avllvm stoðvm, ok eptir gvðdoms eðli ma honvm eigi limv ætla, hvat skal þaa heita hans likneskia, [þat er maðrinn berr[4]? Giafvar þær [erv kallaðar likneski[11] gvðs, er nattvrvgiafvar heita ok sameiginligar erv goðvm ok vandvm, þat er afll, vit ok froðleikr[12], ok[13] allt þat er hafa ma goðr maðr, sva at eigi minnkizt[14] hans verðleikr [við til gvðs[15], ok vandr maðr, sva at eigi æxliz[16] hans verðleikr [við firir[17] gvði. Nv er þetta kallat gvðs likneski, firir þvi at gvð er sva styrkr, at hann er til einskis afllvani[18], þvi at hann er almattigr, [hann er kallaðr ok spekin[19] sialf, friðari ok fegri en alltt annat, ok sva langt vmfram i avllvm lvtvm, at eingi[20] maa samvirðingv til[21] koma ok [enga ætlan aa hafa[22]. Ok er maðrinn með þessvm hætti gvðs likneskia, at engvm er allz varnað [af giof likamligs eðlis[23].

[1] [þeim þa *E.* [2] [likamir hafa eptir domadag *E.* [3] *Her beg. d.* [4] [*mgl. E.* [5] [, at aundin *E.* [6] þrifallda *E.* [7] skauput *E.* [8] skapðr *d.* [9] at kalla *tilf. d.* [10] likneskiu *E.* [11] [er likneskia *E.* [12] friðleikr *d, E.* [13] *Her beg. e.* [14] minkar *e, E.* [15] [vid gud *E.* [16] æxlazt *E.* [17] [firir *E.* [18] vanafli *d.* [19] [hann er kallaðr spekðin *d*; hann er ok kallaz spektin *e*; ok kallazt spektin *E.* [20] engri *d, e.* [21] við *e, E.* [22] [engri ætlan a koma *d*; eingi ætlan aa koma ne hafa *E.* [23] [af þessum giofum likams eðlissins *e*; *mgl. E.*

sivkleika ok rikia at eilifv með gvði. En hverr n
trva, at sa hinn sami likami[1], er nv ma eigi
lypta ser af iorðv, sva at eigi falli hann aptr
hennar, mvni sva greiðfær vera[2] sem hvgr manz,
mega fara eptir lopti sem [4]iorðv, ok þessa na
eðli alla[5] taka, sem aðr var taltt[6], nema drott
Kristr, er bæði er gvð ok maðr, hafði[7] þetta synt
hervistar sinnar[8].

Firir[9] pisl sina syndi hann lettfæri likaman
hann geck þvrrvm fotvm vm [sia, ok gaf þat Petr
at hans likami geck a vatni sem a landi, meðan h
ifvalavst, at lyða mvndi. Ok[10] sa hinn sami
getinn var af Mariv meyiv, þyrpti[11] eigi rvm, þar
let beraz fra henni at obrvgðnvm hennar likama,
er sagtt[13], ok syndi þaa, hvertt eðli likamir man
hafva [eptir vpprisv[14], þeir er i fagnaði lifa með
þar kemr engi, nema [aðr se[15] reinsaðr af avllvm

[Eptir vpprisv drottins kom hann sialfr til l
sinna at lycðvm dyrum, ok syndi þeim þann sama
er krossfestr var ok bað Thomas postola taka he
aa avrvnvm, þar sem naglarnir hofðv i gegnvm s
sva aa siðvsarit. Ok sva er ok lesit, at Thomas
kom til Dionisivs ok brvðar hans at lvcðv þvi
þav hvilðv i.

At likamir manna skolv vera biartir sem sol,
.vii. lvtvm þaa biartari en nv, þaa syndi drottin
fiallinv[16], þaa er hann bavð, at Petr postola ok
ok Jacobvs skylldv[17] ganga vpp aa fiallið [með hon
avðrvm mavnnvm. Ok þa

[1] likamr *E*. [2] uerda *E*
[6] tiad *E*. [7] hefði
E. [10] [sio.
[14] [aa upprisu
drottinn o
biartari
[17] skyl

syndi drottinn Jesvs þeim sinn likama biartan sem sol, klæði sin hvit sem snio, ok var [þaa þeim Petro[1] synd fegrð, er goðra manna [andir skolv hafva eptir domsdag[2]. alaust er avllvm rettrvðvm mavnnvm, at lif er eilift ok lavst riki með almattkvm gvði, þat sem avllvm goðvm nnvm verðr til boðið eptir domsdag, ok drottinn sialfr di eptir vpprisv sina ok sagði at[3] goðir menn skylldv hafva[4].

Nv erv þessar fiorar astgiafvar veittar likavmvm goðra nna i andligv lifvi [. En avnd[5] tekr þrefvallda[6] pryði gvðe, firir þvi at hvn er með þrennv afli skavpð[7], [henne gefvin skynsemi, fyse, bræði, ok maðrinn er skapaðr[8] ir likneskiv heilagrar þrenningar ok likingv gvðs[4]. En að er þat at segia[9], at maðrinn beri likneski[10] gvðs, þar gvð er i avllvm stoðvm, ok eptir gvðdoms eðli ma honvm limv ætla, hvat skal þaa heita hans likneskia, [þat er rinn berr[4]? Giafvar þær [erv kallaðar likneski[11] gvðs, attvrvgiafvar heita ok sameiginligar erv goðvm ok dvm, þat er afll, vit ok froðleikr[12], ok[13] allt þat er fa ma goðr maðr, sva at eigi minnkizt[14] hans verðleikr ið til gvðs[15], ok vandr maðr, sva at eigi æxliz[16] hans rðleikr [við firir[17] gvði. Nv er þetta kallat gvðs likneski, ir þvi at gvð er sva styrkr, at hann er til einskis afllvani[18], i at hann er almattigr, [hann er kallaðr ok spekin[19] ll, friðari ok fegri en alltt annat, ok sva langt vmfram llvm lvtvm, at eingi[20] maa samvirðingv til[21] koma ok ga ætlan aa hafa[22]. Ok er maðrinn með þessvm hætti likneskia, at engvm er allz varnað [af giof likam- ðlis[23].

[1] [illegible] mir hafa eptir domadag *E.* [3] *Her beg. d.* [illegible] in *E.* [6] þrifallda *E.* [7] skauput *E.* [illegible] *lf. d.* [10] likneskiu *E.* [11] [er likne- [illegible] *d, E.* [13] *Her beg. e.* [14] minkar [illegible] [18] æxlast [illegible] ir *E.* [18] vanafli *d.* [illegible] allaz spektin *e; ok* [illegible] *e, E.* [22] *[engri* [illegible] *fa E.* [23] *[af þessum* [illegible]

En hvat skilr likneskiv [ok liking gvðs [1]? Likin
erv kallaðar andligar giafvar hans, þær er engir meg
nema goðir menn [ok eigi erv sameiginligar með v
mavnnvm [2], þat er styrkð við freistni, þolinmæði vi
giorðamenn sina, retlæti vm alla lvti, hofstilling [3] vi
firir þvi at sva segir rittningin, at ecki er verk h
nema stilling fylgi. Nv berr maðrinn þaa liking gvð
sem hann er til skapaðr, er hann hefvir andliga man
en þáa tynir hann þessi liking, er hann misbyðr g
lifvir i [5] hofvtsynda lifvi. En með iðran sannri ska
aptr kavpa ok vpp taka. En eigi maa tyna likneski
firir þvi at hvn er sameiginlig [6] goðvm mavnnvm ok v
En sv avnd er berr gvðs liking a [7] ser, sva at þessa
kostv [8] hefvir a [efztv stvndv [9] sinnar hervistar, þaa
þaa dyrð ok orvggleik gvðs astrikis, at alldregi maa m
af þeim astarhita, er hvn ann gvði. Þaa veit hvn
þat er hvn ma bera af sinvm verðleik, ok henne er
at hvn viti, ok iafnnvel annars vilia sem sialfs sins,
skal hverr kenna annan. Ok er þat þaðan af vi
þaa er drottinn syndi þeim Petro, [Jacobo, Johann
Tabor [13] likama sinn biartan sem sol, þaa komv til
inns [14] þeir Moyses ok Helyas, ok kendi Petrvs b
hafði hvarngi [15] seeð fyrri [16], ok gafz Petro þat vit [17]
speki, sem menn skolv hafva i eilifvm fagnaði. Ok
leyst or margs mannz spvrningv [18], hvartt hann skal
astmenn sina i avðrv lifvi. Þaa er hinn þriði lvtr f
endalavss, er avndin fagnar eigi minnr annars s
[sialfs sins [19].

[1] [eða liking guðs *d;* guðs ok liking *e;* guds eda liking *E* goðum *tilf. d;* [*mgl. E.* [3] hof ok stilling *E.* [4] þa *ovr.* *øvr.* [6] sameigin *øvr.* [7] i *E.* [8] mannkosti *øvr.* [9] daugum *E.* [10] *mgl. E, e.* [11] ok *tilf. E, e.* [12] [Jone cobo *d;* Jacobo ok Johanni *e;* *mgl. E.* [13] sva heitan *tilf. e.* [14] hans þangat *E, e.* [15] *saal. e;* huorngi hvargi *A; bortrevet i d.* [16] aðr, *e, E.* [17] ok *tilf. E.* [18] ing *øvr.* [19] [sinne *E;* sialfs sin *e.*

En þessar .vii. giptir, er maðrinn [1] tekr i vpprisv sinni, þa hefvir gvð synt [avital [2] til [3] með nattvrv solarinnar. Solin hefvir .vii. nattvrvr: Geisli hennar ferr i gegnvm [gler, þar sem þat er heillt [4], [ok þarf ecki rvm [5]. Solin er [6] biort i sinni nattvrv [3]. A einv avgabragði lysir hvn allan heim-inn, sva er hvn [6] skiotfær. Alldregi þverr hvn ne [7] vex, ok merkir hvn i þvi oþrotnanda lif [ok stoðvglict [3] eptir sunnudag. Solin heitir [ok floar [3] alla verolld, ok merkir hennar hiti eilifvan astarhita, þann er goðir menn hafva til gvðs ok sin a millvm annars heims. Solin [birtir vm [8] allan heim, ok merkir hennar lios [9] þat, at hverivm manni, er i fagnaði eilifvm [er, er [10] annars vili iamlioss [11] sem sinn. [Solin birtir [12] ok gleðr [13] alla þaa, er heiminn byggia, þvi at [14] af henni taka himintvnglin liosit [15], [ok verolldin, dropt ok iorð [3]. Af hennar hita [rennr vpp ok [3] grær viðr ok gras með þeiri vavkv, er gvð vill tempra solar hitann, at eigi verði ofheitr [16], firir þvi at ecki fræfvaz [17] iarðar eðli, ne sama samtt [18] komi hiti ok vavkva. [Ok gleðr þannig [19] ok giorir fagnað solar nattvra allri verolldv, ok merkir þetta þann fagnað, er avndin fagnar annars heims i himinriki ok glez iafnnvel af annars gleði ok sælv sem sialfrar sin [20].

Sva segir [21] ok, at goðir menn liði vpp i lopt, fra þvi er gvð [22] dæmir, ok merkir þat i þvi, at þeir allir, er gvði verða til hægri handar [aa alþyðv vpprisvdegi [3], elskvðv meir himneska lvti en iarðliga. Enn þeir er gvði erv til vinstri handar, þaa erv niðri aa iorðv ok megv eigi komaz i loptið vpp, þvi at þeir elskvðv iarðliga lvti, en hofnvðv himneskvm.

[1] manndomrinn *ovr.* [2] *saal. ogs. d, e.* [3] [*mgl. E.* [4] [rafiarst glær *d.* [5] ok *tilf. e, E.* [6] ok *tilf. d, E.* [7] eða *e, E.* [8] [birtir oc lysir *d*; lysir ok *e, E.* [9] lius *e.* [10] [er, þa er *d; mgl e, E.* [11] iafnliuss *e.* [12] bliðir *d, e.* [13] gladar *e.* [14] [ok *E.* [15] liusit *e.* [16] ofheitt *E.* [17] friovaz *ovr.* [18] asamt *e, E.* [19] þannveg *d, e.* [20] *saal. ogs. d, e*; [*mgl. E.* [21] scigizt *E.* [22] [sem drottinn sitr ok *e, E.*

Af uppnumning Marie.

En[1] firir þvi at grof hinnar [sælv Mariv[2] er t
likami hennar finnz eigi, þaa hyggia menn, at hvn h
davða risit ok siti nv i hassæti með syni sinvm yfvir
eingla fylkivm með avnd ok likama. En þar kveðr
nimvs[3] skyrtt aa, at hvn andaðiz [ok varð i iorð
en hann segir eigi vist, hvart helldr var, at hon tok
risv likama sinns litlv eptir andlát sitt, eða væri
likami hennar, til þess at syndgir[5] menn næði eigi
eða havndla.

Vm vppnvmning hinnar sælv Mariv ok motferð dr
ok himneskrar hirðar með honvm sagði firir Salomo
spaki, [ok hafði[6] þat[7] orðtak, sem astvinir erv v
hafva til sinna [kvnnra manna[8], þa[9] er[10] þeim ke
handa sv tignn ok hofvtgiæfva af havfðingivm þeim
[er[11] eingi hefvir þvilika[12] hlotið hans ætmanna, o
kvnnir menn sia hann tignaþan vm alla menn fram[
spyria þeir, [sem þeir[14] kenni manninn eigi, [hverr saa
Eptir þessv orðtaki til lofs gvðs moðvr Marie ok h
kristni mællti Salomon a þessa leið: Que est ist
ascendit sicut aurora consurgens, pulcra ut luna, ele
sol, terribilis ut castrorvm acies ordinata. Þessi orð
sva: Hver er þessi sva mycklv dyrðligri en aðrar, e
ste[15] sva sem vpprennandi[16] dagsbrvn, favgr sem
valit[17] sem sol, ogvrlig sem skipvð fylking hermann

Til þess at sia[18] spasaga megi lios[19] verða, þaa
at hvgleiða nattvrv þessa[20] lvta, [er hinn vitrazti maðr
dæmi af tekit til lofs frv sancte Marie[13]. Firir þvi

[1] Nv *e*, *E*. [2] [dyrðligsto (dyrustu *E*) drotningar himins ok
sællar Marie guðs moðor *e*, *E*. [3] sanctus Jeronimus
e, *E*. [4] [ok var iorðot (iarðat *e*) *d*, *e*; *mgl. E*. [5] sy
e, *E*. [6] [hafandi *E*. [7] *saal. ovr.*; hann *A*. [8] [kunnin
[9] þat aar *E*. [10] *Her ender d*. [11] at *e*. [12] *saal. e*; þvi
[13] [*mgl. E*. [14] [*tilf. e*, *E*. [15] stigr *e*, *E*. [16] upprisandi
[17] ualin *E*. [18] þessi *e*, *E*. [19] lius *e*. [20] þessarra *e*, *E*.

ur[1] hattr spamanna, at þeir [mælltv myrktt oc ræddv[2] til ymissa lvta ok savgðv, hverr mattr þeim [var gefvinn, eða mælltv[3] til skynlavsrar gvðs skepnv ok savgðv hana mela mvndv eða lofva gvð[4]. En þaa hvgðv þeir at þýðingv nafnna þeira, [er þeir settv i bækr sinar[5], eða at nattvrv þeira lvta, er þeir savgðv fra, ok settv hvat firir annað, þat er liking a samt[6]. [Ok at gvðs firirhyggiv, þa skyrðv þar eptir helgir feðr[7] spamanna orð[5]. Ok firir því at hinn sami lvtr hefvir fleiri nattvrvr en eina, [þaa er hans nafnn stvndvm sett[8] firir goða merking eptir goðri nattvrv[5], sem hit oarga dyr merkir drottinn varnn gvð favðvr firir þaa [nattvrv, er[9] [hit oarga dyr[10] lifgar sonv sina aa þriðia degi; þat hit sama dyr merkir ok fiandann [eptir nattvrv grimleiks sins[11]. [En firir sakir myrkleiks spasagnanna, þaa giætir saa varligar sins vitz ok snilldar, er tekr dyringar heilagra feðra til frasagnar, hvat[8] þeir lvtir merkia, er spamenn hafva firir spað, helldr en hinn er tekr af sialfvm ser, ok aa þaa at hafva svavr firir við gvð ok menn[5].

En firir hveria savk [dagsbrvn er[12] iafnað til vppnvmningar[13] Marie, eða [enn sannara orðtak, at[5] Mariv er iafnat til dagsbrvnar, [þaa skyra sva ritningar, at her skal marka i vpphafvi, hvat dagsbrvn er[5]. Dagsbrvn er kallat lios[14] þat, er verðr at dægramoti[15], þaa er himinn hefvir bæði samt lios[14] ok myrkr, firir því at nottin[16] er eigi af liðin til lycðe, [enda er[17] dagrinn eigi fvlliga[18] kominn. En hversv maa sia[19] liking dagsbrvnar [ok nattvrv[5] koma til sællar Marie [nema með þessi atfor[20], at[21] þaa er Maria var hreinsvð fra himni gomlv synd, ok hvn þionaði almatkvm gvði sva dyrðliga, at hvn misgiorði eigi nema hinar smæstv

[1] er *E.* [2] [talaðo (toludu *E*) myrkt ok *e*, *E.* [3] talaðo *e.* [4] [fyllgdi *E.* [5] [*mgl. E.* [6] saman *e*, *E.* [7] menn *e.* [8] *tilf. e.* [9] [þa sauk at *E.* [10] [þat *e*, *E.* [11] [i grimmleik sinvm *E.* [12] [*saal. e, E;* er dagsbrvn *A.* [13] uppnumningar sællar *e;* sællar *E.* [14] lius *e.* [15] dægramotum *E.* [16] nattin *e*, *E.* [17] [en *E.* [18] fylliliga *e;* fullkomliga *E.* [19] þessi *e*, *E.* [20] atferð *e.* [21] [utan *E.*

afgiorðir, þær er eigi erv i sialfræði mannzins, sem þat e maðr maa eigi raða, hvat[2] honvm skal i hvg koma. I meðan saa [nioskr eða keykving[3] var með Marie, at h matti misgiora, ef hvn hefði við [hyrztt[4] eða samþykz þaa kallaðiz hvn dagsbrvn. En þaa er gvð kom at ve með henni [ok tok likama af henni, sem fyrr var sagt þaa hafði dagrinn sigrat nottina, firir þvi at rettlætis soli skein þaa firir briqsti hennar, sva at siðan[8] matti h alldregi misgiorð fremia með sinni hvgrenningv.

En alla stvnd [siðan, meðan gvðs moðir lifði[9], fra þ er Gabriel [hafði kvadda[10] hana hialparkveðivnni A Maria, þaa merkir nattvra tvnglsins [atferð ok[9] lif henna firir þvi at tvngll berr likneski solar a[11] sinvm vexti fegrð. Sva bar ok [hin sæla Maria framarr gvðs liknes eða liking þess, er rettlætis solin er sialf, i sinv lifvi nattvrv en hverr annarra[12] manna i nattvrv sva lan vmfram, at hvn ein af allri verolldv hefvir nað sva nat vrvgiofvm fvlliga[13] at avllvm skirleik[14], sem hinir fyrst menn vorv til skapaðir, ok þeir havfðv, aa meðan þei brvtv eigi gvðs boðorð ok giorðv með lyðni hans vilia; o þeim mvn framarr hafði en sæla drotning, at hvn matt eigi misgiora, sem aðr var sagtt. I lifvi sinv bar hvn o liking sialfs gvðs sva sem tvngll solar, firir[15] þvi at tvngl hefvir meiri birti af solv en avnnvr himintvngll, þeim mv meiri ast ok alltt mankosta lán hafði hvn af syni sinvm[16] sem tvngll er biartara fvlltt en stiornvr, ok sagði þvi Sa lomon hana fagra sem tvngll, valin[17] sem sol. Til hverss e sol sett eða valin nema[18] lysa þeim avllvm, er heimin byggia, mykia þat er aðr er hartt, sem harðan snio eð

[1] at *e*, *E*. [2] *saal. E*, *e*; hvartt *A*. [3] [hnioskr *E*; hnioskr eða kveiking *e*. [4] hyrðz *e*. [5] [uiliat *E*. [6] [takande likam af henne *E*. [7] *tilf. e*, *E*. [8] þadan af *E*. [9] [*mgl. E*. [10] [knadde *E*. [11] sier ok *tilf. E*. [12] heilagra *tilf. e*. [13] fylliliga *e* [14] skærleik *e*, *som ender her*. [15] [guds modir liking guds *E* [16] enn adrir helgir menn *tilf. E*. [17] uallda *E*. [18] utan *E*.

iskvl, herða eða[1] styrkia þat, er aðr er blavtt, sem tigll eða þat annat, er hvn þvrkar með sinvm hita.

Hin sæla gvðs gctara, drotninng himins ok iarðar, stiandi i hasseti með sinvm einka syni yfvir avllvm eingla flokkvm solv biartari [ok lysir[2] alla gvðs kristni með dæmvm sns lifs ok þeira lavna, er hvn hefvir tekit avllvm æðri af almatkvm gvði, valin ok kosin af gvði[3] ser til brvðar, syni sinvm til moðvr, avllvm til hialpar, þeim sem[4] þar vilia til stvnda, hvn floar ok heitir af sinv arnaðarorði við gvð kolnvð hiortv af astleysi við [gvð ok[5] iokli harðari, ok[6] frosin af langri[7] heiftt eða rangri[6] agirni eða[1] margfolldvm illvilia, sva at hverr sa er sinna synda iðraz ok krypr til hennar, þaa gefz þar[6] sv miskvnn, [ok gefviz hefvir til dæma[8], at hvgrinn blotnar ok braðnar harðyðgiz[9] iokvllinn, ok sprettr iðranar vatnið vpp i hiartanv ok fellr fram [aa sgv[10]. Sva ok sem solin þvrkar ok herðir tiglit, sva þyrkir en sæla drottning frv sancta Maria þaa menn til annrar vanar[11], er gvði vilia þiona [ok henni[12] með annri[13] hrædzlv, þat er at þeir[14] falli i enga avrvilnan, ok þo at þeir væri[15] i storvm mannravnvm eða fianda freistni, at þeir halvi allt vanar travst til gvðs miskvnnar ok moggli eigi i moti, at þeir se overðir þviliks bardaga, sem aa þaa legz.

Nv af þessi solar[16] nattvrv þaa kallar Salomon, at Maria se valið[17] sem sol, eða af þeiri siofalldri solar[18] nattvrv, er aðr var savgð, at avnd ok likami skal[19] tak(a) [a vppriav sinni[20] a domsdegi, firir þvi at þat er flestra eða allra manna trva[21] naliga, at drotning allra lvta hafvi af davða risit ok site [a himni[8] með allri[22] pryði bæði andar ok likama mycklv meiri, en [likamlig ostyrkt[23] megi [eptir hyggia eða[8] ætlan a koma.

[1] ok *E.* [2] [lysandi *E.* [3] honum *E.* [4] er *E.* [5] [hann sialfan *E.* [6] *mgl. E.* [7] *saal. E;* rangri *A.* [8] [*mgl. E.* [9] hardyggis(!) *E.* [10] [um augun *E.* [11] idranar *E.* [12] [*saal. ogs. E.* [13] idran ok *tilf. E.* [14] *saal. E;* þat *A.* [15] uerði *E.* [16] birti ok *tilf. E.* [17] valin *E.* [18] hennar *E.* [19] skulu *E.* [20] [eptir upprisu sina *E.* [21] tru *E.* [22] fullri *E.* [23] [likamligr ostyrkr *E.*

Sva sagði Salomon ok[1] [Mariv drotningv[2] ogvrliga sem skipaða fylking hermanna eða hermenn til bardaga bvna firir þvi at hvn hafði avll folkvapnn mannkostanna, sva a hvn varð[3] hvergi særð af [talarskeytvm fiandligrar velar[4] firir þvi at hvn [heyrðiz við[5] engan lvt, þann er gvði er[6] i moti. Ok af þvi erv[6] vhreinir andar við enga gvð riddara iafnnræddir sem[7] frv sanctam Mariam, þvi[1] a hvnn stoð vndir sigrmarkinv[8] hia konvnginvm, þaa er alli hans riddarar flyðv, [ok hann bar sialfr merkit krossinn helga[9]. Ok er hvn af þvi ogvrlig[10] avllvm gvðs ovinvm sem fylking hermanna [eða herbvða[9].

Nv er sagtt nockvt fra lifvi [eða upprvna[11] frv sancte Marie gvðs moðvr, til þess at þeir er lesa eða heyra mætti skilia henni til loſs ok[12] dyrðar,[13] ser til hialpar ok miskvnnar, ok trva, at hvn er langt vm[14] aðra helga menn i sinni dyrð ok verðleikvm [firir gvði. En sva sem ver trvvm, at hvn er avllvm helgvm helgari, sva skolvm ver ok þvi trva, at hvn er avllvm varkvnnlatari ok betri bæna, þviat allt hvggiæði er af gvði, ok erv þeir allir hvggoðaztir, er honvm erv likaztir[9]. Af þvi skolvm ver aa hana kalla til arnaðarorðz fyrst allra heilagra manna, ok [ohræddir vm þat vera, at hvn mvn[15] oss þvi betri bæna, sem ver þyrfvm[16] hennar meirr, ef ver biðivm[17] með trv rettri ok með [rettv hvgskoti ok með[18] iðran afgiorða. En ef eigi þickir hvn við aheit vakna, [þaa er[19] aa hana er heitið i sottvm eða avðrvm likamligvm meinvm, [en þaa er sva berr i moti[9], þaa er þo vist, at hvn mvn oss[20] þat veita, er[21] mycklv mvn meiri var navðzyn at þiggia, en þat sem ver biðivm. En hvat se af meiri ast við oss[22], en veita oss

[1] *mgl. E.* [2] [Mariam drottning *E.* [3] uar *E.* [4] [skeytum fiandligra uela *E.* [5] [heyrdizt *E.* [6] *saal. E;* at *A.* [7] uid uora *tilf. E.* [8] sigurmerkinu *E.* [9] [*mgl. E.* [10] *saal. E;* ogvrligvm *A.* [11] [sællar *E.* [12] eda *E.* [13] enn *tilf. E.* [14] vmframm *E.* [15] [uænta, at hun se *E.* [16] þurfum *E.* [17] hana *tilf. E.* [18] [hreinu hugskoti ok *E.* [19] [þau sem *E.* [20] þa *tilf. E.* [21] at *E.* [22] giort *tilf. E.*

betra, en ver kvnnvm [biðia eða beiða[1], þvi at ver biðivm stvndvm, at þeir lvtir hverfvi fra oss, er ver [ervm sizt án at hafva[2], en ver vilivm eigi þess[3] biðia, er ver ættim mesta þavrf að þiggia. Þvi skal þat vpphaf[4] bæna varra, at gvð gefvi oss þat vit, at ver [megim skilia, hverss oss er mest þavrf, ok ver lifvim[5] sva her, at [gvðs moðir Maria[6] telði oss i sveit sinna vina. Þat veiti oss allzvalldandi drottinn, sea er lifvir ok rikir [vm allar alldir[7]. Amen.

MARIU JARTEGNIR.

Sermo de domina[8].

Þa er sagdar ero iarteignir heilagra manna til lofs almatkum gudi, þær er hann giorir fyrir arnadarord þeira i þessum heimi, þa er oss skyldugt, er til hlydum, at ueita i moti þeckiligt lof bædi i hug ok med ordum gudi sialfum ok þeim helgum maunnum, sem þa heyrum uier fra sagt. Fyrir þui at rettlatra manna hiortu ok hugskot megu þadan margfallidliga huggan taka ok astrike miok elska, er þeir sia eda heyra sagt fra, huersu allzualldande gud launar sinum astuinum þat, er þeir þiona honum hier i heime. Ok til þess at uier haulldumzt i astrike ok litillæte fyrir gudi, þa er oss þat til kent, at þa er uier heyrum sagt fra life heilagra, þa skulum uier at hyggia, huat uier hafim til iafnadar ok huat oss skortir. Enn fyrir þui at mikit mun skorta, þaa megum uier eigi fyllazt þess ofmetnadar, at þikiazt iafnann betr giora enn iafnkristinn madr oss. Hafim uer miok giort i moti gudi, þa er oss aull naudsyn

[1] [at bidia *E.* [2] [mættim sizt missa *E.* [3] hins *E.* [4] -uera *tilf. E.* [5] [skilim, huer mest þaurf se oss at bidia, ok at uier lifdim *E.* [6] [gud *E.* [7] [per secula seculorum *E.* [8] *Saaledes er Overskriften til Prologen foran Jertegnene i E.*

til, þa (er) sagdar eru iarteignir guds uina, at hugsa, hver traust ok formæle þeir mega oss uit gud ueita, einkannlig þa framazt ok forkunnligazt þa er sogd eru stormerki sælla guds modr Marie. Þui skulum uier truliga flytia henna takn sialfum himirikis herranum heitanda, at þadan af meg fagna huger rettlatra manna ok til nockurs athuga styrkia i hennar ast, þuiat gudlig milldi rettir þeckiliga haun sins almattar fyrir hennar uerdleika til hialpar morgu manni, ok risa þui margir or diupe lastanna, er heyr mikilleik hennar stortakna. Huar fyrir uier bidium milldi brunninn mey Mariam, at hun arne oss þeirar myskunna af sinum syne, at aa siduztu stundu lifs uors hafim uie ok halldim retta tru ok ast algiorua til guds, ok at uie faim alla þa þionustu, er gud hefir godum maunnum ti skipada, ok at sem næst andlatinu megim uier oss hialpa bidia med fullri idran ok uidrkomning.

Heyrdu, haleit himnakonungs modir, uorar bænir, a þann tima sem uorar salir eru utleiddar af likama framn fyrir þinn son hinn hæsta domara, siér þu blezut oss aurug forstod uerndar mote fiandanum, ok þa minning sem uie giorum þier hier aa iardrike, ber þu, himirikis drottning þar framm, at uier leysumzt med þinu fylge af ovina uallde þui sem oss onadadi, ok at þui brott reknu med þinu bod leidumzt uier af helgum einglum i eilifann fagnat, hua uier niotim ilms ok eilifrar gledi aan nockuru endemarki. Amen.

I.

De Theophilo [1].

Maurg dæme dyrdligra iarteigna fru sancte Marie styrkia miok hiortu syndugra manna til mikillar uonar guds myskunnar, enn þo syndizt gudlig milldi ok sællar Marie naliga framar aullum dæmum i þeiri myskunn, er þau giordu uid þann mann, er nu skal fra seigia.

I nockure borg agætri uar einn mikils hattar byskup.

[1] *Jfr. ovenfor S. 65.*

Hann hafdi med sier marga þionustumenn, ok giorizt einkannliga uort mal af rædismanni byskups, þeim er Theophilus het, agiætr ok miok sæmiligur i sinu frammferdi Huar fyrir byskupinn leggr sua mikil metord til hans, at hædi gefr hann honum i uallð andliga hluti oc ueralldliga, skrifa ok skipa aullum hlutum eptir sinum uilia. Hann neytir ok sua þuilikrar sæmdar ath hafa aull uices byskupsins ok heita uicedofnpnus, at eigi digrazt hann eda drambar sem sumir adrir, þeir er fyrir þat eru optliga med handung brott kastadir or sæmdinne, at þeir kunna eigi i hofi at hafa, helldr uar þessi godi madr æ þui litillatari, sem hann uar i metordunum hærre, stiornandi fagrliga guds hiord, þat er at skilia heilaga kristne, med hofsamligri stillingu ok hialpsamligri kenningu blezadra guds bodorda. Uar hann af þui hiartaliga elskadr af meira manni ok minna, þuiat hann uar uid alla miukur ok myskunnsamr.

Sidann giordizt sua med guds uilia, at fyrr sagdr byskup andazt. Sem hann er greptadr, er þat allra manna uile, ath Theophilus uerdi byskup, þuiat aullum lyd uar kunnigt, huersu mikil gudhrædzla birtizt i hans giordum. Þui giordu þeir, sem kosninginum til heyrir, sampyckiliga eleccionem a uidrkuæmiligum tima, ok kiosa Theophilum fullkomliga sinum salum til hirdis ok stiornara. Huar fyrir korsbrædr kirkiunnar senda skiotliga menn med brefum til erchibyskups, er confirmera atti kosninginn ok vigia byskupinn. Þat bref heitir decretum ok hefir þuilikan framburd[1], sem her ma heyra:

Virduligum fedr ok herra sinum sua heitanda med guds myskunn þeirar borgar byskupi senda litillatir brædr af þess stadar capitulo sua godfusa hlydni sem skylldugа i aullum hlutum ok sua miklum herra tilheyriliga. Þann tima sem uor kirkia uar hirdiligri [stiorn svipt[2] fyrer dauda fordum uors byskups sællar minningar, ok hann uar sæmeliga greptadr, kuomu uier samann i voru capetulo, tracterande huern dag

3 [1] *rettet*; kosning *E.* [2] [*saal. rettet*; skiput *E.*

uier skylldum til nefna at kiosa byskup i stad hins andada Ok sem uier haufdum daginn stadfest, kaulludu uier alli samþyckiliga eptir kirkiunnar laugum þa brædr uora, e eigi uoru uid þann tima, at aa nefndann dag skylldu þei koma til byskups kosnings i uort capitulum. Ok aa þein deigi, nalægum þeim, sem skylldir uoru, uilldu ok matti þar koma, ok at aakalladri heilags anda myskunn, kusun uier fyrir hans iblastr med einum uilia ok hinu kærazti samþycki Theophilum oss til byskups ok uorre kirkiu hirdi skynsamann mann, dygdugann, forsialann ok sæmiligann þaurf uinnanda klerkdoms ok yfiruættis uitzku, auflugan ok rettuisann at uernda rettuise uorrar kirkiu, uel skygnan ok greiniligann bædi i andligum hlutum ok ueralldligum Nu til þess at fylgia framm sagda eleccionem fyrir yd sendum uer brædr uora litillatliga ok godfusliga bidiand ydart faderni, at þier uirdizt at styrkia sagt erende erchi byskupligri rauksemd, þeire sem hæfir ok til heyrir. Ol til sanninda hier um setium uier fyrir þetta bref capitul uors insigli.

Sem herra byskupinn hefir uid tekit brefinu ok yfi lesit, skilr hann, huersu makligr sa madr er at uera byskup sem þuilikar dygdir hefir med ser, sem nu uoru greindar Þui confirmerar hann kosninginn þegar i stad, ok giori bref til Theophilum byskupsefnis [1], at hann kæme til uigslu aa uidrkuæmiligum tima.

Enn er brefin koma til hans af erchibyskups halfu, helldi hann þeim nidri leingi, þuiat lifsgiarna uilldi hann eigi i þenn punkt byskup verda. Huar fyrir hann duelur sina ferd allt þar til, at lydrinn geingr at honum nærre med hardindum, at hann skule fara. Hann talar þa til lydsins sua: „Giorit sua uel, at þier þuingit mik eigi til at uera byskup, þuiat ek kenni mik aa alla uega omakligann sua hafum stett. Uinnr mier ok þaurf i alla stadi þat ualld, sem adr hefir ek haft, at uera uicedompnus.“ Enn þo at hann tale

[1] erchib'psefnis *E*.

t, kemr hann aunguo uid fyrir akefd lydsins, utan i
d uerdr hann at fara aa fund erchibyskups. Skortir hann
i foroneyti bædi mikit ok uegligt, þuiat lydrinn fagnar
hiartaliga ok girnizt at uera nær staddr uigslunne.

Sem þeir koma aa erchibyskups gard, bidia nockurir
ar af kirkiunnar halfu, at uigsla Theophili fare framm
fyrst. Enn hann stendr i mote med aullum hug, fall-
i *flatr nidr* fyrir erchibyskupsins fætr ok haundlar þa
m haundum, bidiandiz undann sagdre sæmd ok þunga
d *slikum* ordum ok audrum þuilikum: „Herra minn
i, segir hann, ek bidr ydr(a) faudurliga millde, at þier
d mik eigi undir byskupligann vanda oc þunga, þuiat
rar sæmdar em ek omakligr fyrir allar greinir. Huat
n ek dirfazt mega at taka stiorn yfir drottinnligre hiord
geyma hennar med uakurligri ahyggiu, þar sem ek hefi
eigi sialfr numit at fordazt syndirnar.“ Nu sua sem
nn hefir þann ueg fyrir erchibyskupsins fotum legit ok
z undan aa allar lundir, talar erchibyskupinn sua til
ns: „Medr þui, son minn, segir hann, at aullum uitruztum
nnum þeirar borgar synizt þu hellzt til fallinn byskups
nar fyrir goda raun, er þu hefir adr gefit aullum maunnum,
nu af annari halfu mælizt þu undan, sem mest mattu,
uilium uier eigi skiott eda oforsialiga uenda um uorri
ord, helldr gefum uier þier nu enn at nyiu þriggia daga
m, at þu tracterir med sialfum þier, huort helldr uiltu
yskupsdominn taka eda resignera“ Eptir þria daga lidna
r Theophilus kalladr inn i consistorium erchibyskupsins.
rchibyskupinn tiaar enn fyrir honum aa marga uega, at
nn skuli samþyckiazt kosninginum, enn hann er allr hinn
me sem fyrr, þuerneitandi nu i siduztu at giorazt byskup-
n. Ok sem erchibyskup sier stadfesti hans sua ouikianliga,
ætr hann kiosa annann byskup med beztu manna rade,
igiandi þann sidann ok til sinnar stiornar med blidri blezan
heim-sendandi.

Nu sem þessi nyie byskup hefir litinn tima setid at

stolnum, uerda til nockurir af hans heimonligum klerkum at ofrægia sagdan Theophilum, þar til at alla fyrre sæmd, uallð ok uirding tekr byskupinn giorsamliga af honum, sua ath nidrsettr af stettinum hefir hann eigi meira uid ath uera enn sitt hus ok herbergi. Sem hier er komit, fær ouin allz mannkyns hinn slægazti fiandi fangstad aa þessum manni Theophilo, sva at med aullum uelum sinnar prettuise tekr hann at knosa hans hiarta tiaande fyrir hans augum, huilikr hann er ordinn eda matti uerda, ef hann hefdi uiliat, siaandi aa bak aullum hlutum, hefir latid uicedominatum, ok er nu þar fyrir einskis virdr af maunnunum, idrandiz geysi miok yfir sinum þuerleika, at fyrir ogiptv sakir villdi hann eigi tilbedinn byskupsdominn taka. Af þuilikum hlutum fylldizt hiarta hans med sua odæmiligri metnadargirnd ok ranglæti, at þar fyrir gleymir hann sinne stadfesti, takandi suo ouiturligt rad, at hann i sagdri þraunging sækir eigi gudligt traust helldr mannligt fullting, girnandizt meir ok akafligar stundliga tillotning enn eilifa dyrd ok himneska uirding. Enn fyrir þa sauk grimmazt diofullinn sua miok aa þenna mann, at hann aufundadi hans fyrre uerk, aulmosugædi hoguæri ok margskyns sidlæti. Enda fær hann nu ok bauluadr sua sterkliga undir sig brotid hans hiarta, at alla hluti uirdir hann [1] einskis hia þui sem at fa uerallðliga uirding, ok fyrirlætr sua haurmuliga sidlætis regluna, at alldri hirder hann, huadann at kemr þess hattar uirding ok fullting, at hann fai sæmdina.

Þui snyr hann sinu hiarta aa bak aptr ok hugsar nu innvirduliga um, huar nockur galldramadr mune sua gilldr i sinne kunnuztu, at honum megi bot uinna. Ok af þuilikri umleitan kemr honum i hug, at i þessi [2] saumu borg uar einn ebreskur madr. Þessi ebreus uar fullr af eitri illzkunnar sua sem hinn uesti uillumadr, ok hafdi morgum drekt i helviti eilifrar glatanar med slægd ok prettvise sinnar flærdar. Ok þenna suiksemdar meistara girnizt hann

[1] *rettet;* hans *Æ.* [2] *rettet;* þessu *Æ.*

nu heim sækia. Þuiat sua er hann nu uppgeystr med broddi hiegomligrar dyrdar, at hann brennr i metnadargirnd hinnar fyrre virdingar, gangandi eina nott aumr ok yfirstiginn til herbergia þessa mikla guds ouinar. Ok sem hann kemr at herbergisdyrum knyr hann hurd ok beidir inngaungu, ok inngenginn er hann skiotliga kendr af ebreska manne. Ebreus ser þat þegar, ath hann hefir mikit angr innann riña, leidandi hann med sier i herbergi eitt sua seigiande: „Huert er erende þitt, Theophile, hingat til min.“ Enn hann til iardar fallande fyrir þeim guds ouin sua seigiandi af miklum modi: „Ek bidr þik, at þu hialpir minne uesolld med þinne uel ok kunnattu, þuiat byskup hefir sett aa mik mikit brigsle, takandi af mier allt uallde, þat er ek hafdi fordum, huar fyrir fokin er aull su mannvirding, er ek hafdi fyrr. For ek þui hingat til þin, at mier þotti þu allra manna likaztr at uinna nockura bot aa minu male. Uil ek oc i aullum hlutum þinum radum fram fara, ef ek ma þar fyrir faa minn heidr.“ Nu sem hann hefir þann ueg talat, þikir þeim diofulsins lim gydinginum storliga uænt um, at einn af huse hins krossfesta fer sua lagt fyrir hans fotum, bidiandi þar hialpar, sem ecki uar fyrir utann fals ok tilleiding eilifrar glatanar, ok suarar hans ordum med þessum hætti: „Hygg at þui, Theophile, at þuilik uerk sie nockut mins mattar. Enn ef þier er aluara, at þu uillt her orda fulltings bidia eda leita, sem ek er, þa uil ek giarna fylgia þinu male, sem ek kann, ok flytia þat fyrir minum herra, er uallde hefir þuilikum hlutum at skipa. Mattu nu þegar uid þat huggazt, at ek ætla hann ueita þier, huat sem þu uill hann med litillæti bidia. Nu kom til min adra nott i sama tima, mun ek þa vera forgaungumadr þinn aa gard mins herra.“ Theophilus þackar gydinginum fyrir aull sin ord.

Adra nott, sem allir menn ero i naadum, fer hann miok leyniliga til herbergis gydingsins gangande med honum fyrir farandi ut af borginne. Ebreus talar þa til hans:

„Huat sem þu sier eda heyrir mikils i þessari ferd, ottazt ecki, þat einkanliga geymandi, at eigi hlifir þu þier med krossmarke, þuiat þess hattar fystir fremiazt eigi vndir hans nafne.“ Theophilus iatar giarna bodna hluti fullgiora. Þeir ganga sidann þar til, sem fyrir þeim uerdr einn skogr ok riodr. I þui riodre synizt Theophilo fiolment þing. Aa midiu þinge sier hann einn sua sem uppsitianda [1] domara ok haufdingia aa uegligum stoli, hafandi koronu aa haufdi ok skryddr konungligu skrude. Vmhuerfis stolinn synizt honum, sem standi hvitklæddir menn, halldandi i sinum haundum digra tortisa med brennandum logum, ok aunguann þionustumann synizt honum sem skorte, þann sem haufdingia byriar at hafa. Enn hier sannazt þat, sem ritningin seigir, at ouinrinn liker sig opt eingli liossins, þuiat haufdingi þeirar samkundu er hinn gamle konungur eilifs dauda diofullinn sialfr med sinum aarum heluitzkum aundum.

Glatanar leidtogi hins aumazta Theophili geingr þegar framm aa þingit ok fyrir þann, sem aa stolinum sitr, hneigiandi honum med knefalli. Hofdinginn tekur honum blidliga sem kunningium ok kunnum uin ok kærum riddara, talandi sua til hans: „Fyrir hueria sauk leidir þu þenna mann hingat til uor, sem þier fylgir?“ Hann suarar: „Herra minn, seigir hann, þessi madr er fyrirdrifinn oc aull hans sæmd fyrir umskipti nyuordins byskups stadarins. Enn hann hefir þui litillatliga sott ydarn fund, at hann uæntir ydra milldi ser fulltingiande. Er ek ok mikilliga bidiandi, at þier sieut honum uel takande fyrir mina þionustu langa ok aluoruliga þar til uirdandi.“ Þuilikum fluttninge suarar sua haufdinginn: „Sua kunnigt sem þier er, huat til heyrir uoru rike, þiker oss undarlikt, hui þu flytr þangat hans erendi. Huern styrk eda fluttning mun ek ueita þeim manni, sem þionar gudi sinum, ok er sua gagnstadligr minum laugum? Enn ef hann girnizt minn þionustumadr at uera ok reiknazt millum minna riddara, skal ek ueita

[1] *rettet;* uppsitiandia *E.*

bonum, huat er hann kann þiggia, ok framar enn hann vill bidia." Gydingrinn snyzt þa til Theophilum sua talandi: „Heyr þu nu, seigir hann, huersu minn herra er nu þegar þinu mali myskunnande ok miukliga takande. Hygg at, huersu hialpin er reidubuin, ef þu giorizt hans vilia hlydinn." Theophilus suarar: „Heyrde ek giorla, ok uil ek giarna giora, huat er hann uill mer hellzt bioda." Ok fellr til fota gydinginum ok hans haufdingia, bidiandi myskunnar sir sinum uesolldum. Konungr daudans talar þa til ebreska manns: „Ef þessi uin þinn ok foronautr uill, at ek giorizt hans fulltingiare, þa neiti hann Jesum Mariu son ok Mariam modr hans, þuiat [1] þau ero mestir minir uinir. Þessa neitting skal hann sinni hendi sialfr [2] skrifa ok eiginligu fingrgulli innsigla [3], ok sua gert siðan mer i hendr fa [4]." Sem Theophilus [hefir heyrt þuilikt [5] diofulsins kostaboð, gengr fiandinn sua framt i hans hiarta, at eigi [oskraz hann eda ottaz fyrr sagð [6] vdæmi at fremia ok fullgera, neittandi sinn skapara ok [þar meðr [7] sialfa skaparans [8] moðurina eigi at eins meðr orða framburði helldr sua miok með verki fyrkiandi, at þessa samo neitting er hann nu [9] sinom hondum skrifandi [10], sino fingrgulli innsiglandi ok [innsiglada dioflinom sialfom meðr knefalli ok miuklætis kossi i hendr [11] seliandi, til allra ambana [12] firir þessa gerð vndir faudans heit matt ok [merkleik hættandi [13]. Eptir sua sumirðliga gert [14], sem nu matti heyra, snua opt greindir farunautar heim til herbergia glaðir af sinni glatan ok daligri daudans framhrapan.

A næsta dag eptir þegar [2] sem sagðir illir lutir hafa ádr um nattina fram farit, gerir sagðr byskup sina menn arla morgins til Theophilum, biðiandi hann koma a sinn

Med dette Ord begynder Fragm. f [1], *som her lægges til Grund.* [2] *mgl. E.* [3] insiglande *E.* [4] fáande *E.* [5] [heyrir þuilik *E.* [6] [ottazt hann fyrr saugd *E.* [7] [*mgl. E.* [8] myskunnar *E.* [9] med *E.* [10] ok *tilf. E.* [11] [innsiglat dioflinum i hendr faandi med miuklætis kosse framm *E.* [12] aumbuna *E.* [13] [uerdleik heitandi *E.* [14] giord *E.*

garð, huat er meðr guðs [forsio ok firirskipan truiz vorðit
En er hann kemr i byskupsins herbergi, riss byskupinn vp
i moti honum rettandi baðar hendr meðr [bliðligo viðbragði
setiandi hann hit næsta ser, iattandi sik [misgert hafa[3], i
sua val reyndan mann ok virðingvnni[4] tilheyriligan hafði
hann nackorn tima með braðræði brott [skipað af sino
stett[6], ok þann annan i sett, er minnr var makligr c
þvilikom meðr engom hætti samuirðiligr. Þess hattar sæmda
orðom, sem nu voro greind, ok aðrom fleirom firirrenna
dom skipar herra byskupinn Theophilum aptr i allan heil
ok æro, er hann hafði forðom, þar a ofan leggiandi mei
[sæmdir ok[7] mætari, en hann hefði fyrr þuilikar[8] spent
sinom dagom, veitandi honum valld ok ifirboð[9] sua lærð
sem leikmanna, þar meðr skipan ok forsio andligra luta se
likamligra. Skortir hann nu huarki innan farra daga l
ne [penga rikleik[10] eptir sinom vilia. Þui at a byskupsi
garði er hann vpphafinn ifir alla menn aðra, vill nu o
huerr maðr sua sitia ok standa, sem [hans veit vilia t
vera, ottandiz[11] geysi miok at falla i hans reiði [ok misþy
i nackorom lut[12]. Nu sem hann kemr i þuilikan punk
kemr fiandans þionastomaðr, [þat er at skilia, fyrr sagð
ebreus[12] optliga til mals við hann[13] leyniliga sua segiand
millom annarra luta: „Lat þer eigi or hug ganga, Theo
phile, huerso margfalldliga þu ert skylldugr minom herr
þackir at gera firir sua vdualda sæmd [ok virðing[14], sem
nu hefir hann þer [veitt mikla a marga vega[14]. Ætla e
ok til engra annarra launa af þer firir mina fylgð [o
framstoðo[15], en þu ser honum sem dyggastr[15] ok i yckro
maldaga[16] merkastr.“ „Ja, ia, segir[17] Theophilus, senni

[1] [uilia ok forsia truizt ordit hafa *E.* [2] [blidu yfirbragde *E*
[3] [sekann *E.* [4] virdingum *E.* [5] hefdi *E.* [6] [kastat *E.* [7] [sæmd
ok agætari ok miklu *E.* [8] þuilika *E.* [9] *rettet;* ifirbot *f,* yfir
bod *E.* [10] [penninga *E.* [11] [hann uill, ottazt *E.* [12] [*mgl. E.*
[13] hinn ebreski miok *tilf. E.* [14] [ueitta *E.* [15] dyggvaztr *E.*
[16] sem *tilf. E.* [17] sagdi *E.*

liga ma ek þat muna, at þu fylgdir mino mali val ok vinattoliga, huar firir ek gerir þer þackir hiartaliga[1]."

Af þuilikom lutum[2] ma marka, huersu Theophilus var um tima kalldr i sinu hiarta, ath gudlig heilags anda myskunn taki i godra manna hugskoti þvi margfalldara lof fyrir hans idran ok yfirbot. I þessum hlutum er ok aatlanda, huersu himneskr fadir helldr konungliga ouininn ok hans giordir sier i hnefa. Þuiat ef ouinrinn hefdi sialfradr verit i sinum illuilia, þa mundi hann eigi bedit hafa sua langann tima, helldr drepit hann þa þegar i fyrstu neitann ok med sier dregit i steyptan bradum bruna eilifra kuala. Virdanda er ok i saugdu efni, huersu lofsamlig er guds þolinmæde uit manninn, ok huersu ovirdannlig er hans þolinmæde med myskunnseme, þuiat hann er sa sem eigi vill dauda synduga manz, helldr at hann leidrettizt ok life. Hier synizt ok, at madrinn giorer alldre sua stort moti gudi almattkum, at eigi megi hann aptr huerfa ok sattr uerda uid sinn skapara, ef hann idrazt i þessum heime makliga sig iatande uel ok godmannliga yfirbætande.

Nu sem Theophilus hefir litinn tima stadit yfir greindum metnadi ok metordum, minnizt allzualldandi gud med sinne myskunn þeira godra uerka, sem sagdr vicedompnus hafdi margfalldliga framit innan fyrri[3] lifdaga stiornandi heilagri kristni meðr retti ok ravksemd guðligra setninga. Þui slær himneskr drottinn[4] þessa mannz hiarta meðr haleitri innleizlo sins otta, klockuandi kallda iorð sarrar samuitzko meðr himneskom hita, gefandi honum viðrkenning[5] greindra glæpa. Ok meðr þui at otti drottins er vpphaf spekinnar, er nu inn komin i hiarta Theophili. Huerr megi orðum skyra heilags anda fliotuirki, þuiat þessi sala pinar[6] sik nv þegar i[7] sarligom beiskleik sinna glæpa, knyiande afuegut anfi til rettrar vpprisv, lægiandi sem mest sekia[8] samvitzko,

[1] margfalldligar ok hiartaligar *E*. [2] -[þui *E; her ender* f^1. [3] *Her beg.* f^2. [4] konungr *E*. [5] vidrkomning *E*. [6] pinir *E*. [7] *mgl. E*. [8] seka *E*.

hugsandi [sem giorst[1] grat ok tanna gnisting eilifrar pi
þuiat nv er hennar auga til synar [af suefni vppvakit[2], [hue
i[3] hræðilikt forat hon hefir fallit. Firir sua oskranligan o
heluitzkrar pino gengr æsiligr gratr fram af hiartanu,
er fullkomliga pinar andann til rettrar ifirbotar. Huerr m
orðum skyra þær miklo avitanir [brigðzli ok snubbani
sem hann leggr a sik nu meðr sut ok grati. [Ok m
guds uilia taladi hann sua uid sialfan sik: „Huert m
ek fara glæpafullr, huat mun ek villtr madr ok uesall gio
hrokadr af vlyfiani illra luta, at ek megi salina heila g
huat man ek raðs taka aumr ok veslugr, er framdi s
mikit vdæmi fyrr vheyrt i verolldinni, neittandi drottin m
Jesum Krist, rikianda konung i himinriki ok hans sæta
moðvr fru sanctam Mariam, er at verðugu truiz miskunn
herbergi, huar firir ek gerðumz daligr diofulsins þræll
heluiti meðr þvi boluaða brefi. Nu þa huerr er sa
mina sal man frialsa or fiandans houdom, þa er hon leiðiz
heluitis brend ok bundin elldligom bondom? Huat var m
[verr en vitlausum nauðsyn a at[6] sækia heim þann boluaða ell
mat ebreska mann, þar sem ek uissi aðr, at hann var firirdæm
ok af heilagri kristni vtkastaðr firir sina glæpi ok diofuli
galldra, er hann hefir i legit langan tima. Se, þuilikar e
sæmdir þeira, sem lifanda gud firirlita[7] dyrkandi diofulin
hlyðnir hans vilia. Huat stoðaði mer timaligr stettr liðan
virðingar ok brigðiligt ifirbragð valltrar veralldar. V
mer veslugum, syndugum ok glæpafullom. Suci mer sy
dugum, þuiat ek glataði satt lios drottin Jesum Kri
stigandi i myrkua[9] grof handgenginn fiandanom. Huerr
hefir heyrt þuilikann kaupmann, sem ek er uordinn, selia an
sinn i heluiti, takandi hegomliga dyrd fyrir ok litla fegr
Huat mun ek andsuara fyrir mik aa ogurligum dei
drottins, þa er allir hlutir erv nauktir i augliti drottins

[1] [aa *E.* [2] [upprisit *E.* [3] [i huersu *E.* [4] [ok brigsle *E.* [5] [*tag af E; her er et Par ulæselige Linier i f.* [6] [verra enn
[7] fyrirlata *E.* [8] ok ery *tilf. E.* [9] myrkra *E.* [10] *Her ender f*

Huat mun ek segia aa þeiri stundu, er rettlatir koronazt enn ek fyrirdæmumzt? Huern mun ek fulltings bidia i þeire naudsyn? Huer mun mier myskunna? Rett eingi madr, þuiat eigi er þar fylgi fyrir annars framferdir, sem huer hefir fullt at uinna suara fyrir sialfann sig. Allir munu giallda goda skynsemi utann ek einn, sem aullum er glæpafullari."

Enn er hann hefir þvilika hluti trakterat miok leingi, stadfestir milldr ok myskunnsamr drottinn[1] hans hiarta, steypandi i hans skilning styrkri uon, reisandi sina skepnu eiginnliga brott fra eilifri glatan. Huar fyrir Theophilus talar enn med þessum hætti, sem hier maa heyra: „Þo at guds ouin ebreski madr leiddi mik astlausann til þeirar ohæfu, at ek neitada fullkomliga guds son drottinn uorn Jesum Kristum, fæddann af flecklausri modr iafnann blezadri mey Marie, ok þar med sialfa myskunnar modrina, skal ek eigi þui helldr fyrir leggiazt eda auruilnazt. Ek skal kriupa til þeirar saumu drottins modr, heilagrar, biartrar, gaufugligrar, hana eina skal ek mier fulltings bidia med aullu afli mins hiarta, faustr ok uaukr ok bænahalld skal ek i hennar musteri aan aflati giora ok alldri fyrr uppgefazt, enn ek uerd fyrir hennar arnadarord uonarmadr aa domsdeigi. Med hueriu hiarta eda huilikre samuitzku mun ek hræra saurgar uarir, iatande sua skæra drottning ok dyrdliga? Huerra synda mun ek fyst bidia fyrirgefningar? Eigi ma ek litt hræddr uera, ef ek uesall ok glæpafullr ber mik ofdiarfliga til, at elldr af himne brenni mik med minu ranglæti, þuiat liklikt er, at heimrinn megi eigi bera i sier þa illa hluti, sem ek giordi." Ok enn talar hann sua: „Suei þier, ueslug sala, ris upp þu nu af myrkrum, þeim er þik haundludu, ok frammfallinn bid modur drottins vors Jesu Kristz, at hun likne þier med sinne milldi, þuiat mattug er hun at græda þin saar af aullum siukdomi." Hier med styrkizt hann med trausti uonarinnar nidr uerp-

[1] rettet; j E.

andi allar fiolskylldr ueralldarinnar, rennandi til must heilagrar guds modr Marie drottningar, .xl. daga ok n fastandi, þar med gratandi ok framme liggiandi fyrir hen alltari helgazta, æ sifellt med hiartans styn ok angre myskunnar bidiandi, framar enn skyrazt megi med nockur frammburdi. Þuiat hann hrædiliga ottande, at fiand mune hans sal med ser til heluitis dragande, huar f hann knyr knaliga myskunnar portid med griote tara uel uitande, at modir himnakonungs hefir bædi til valld virding diofulsins gaupner sundr at leysa ok þat brott taka, sem hann truir sik adr fullkomliga hallda.

Eptir fyrr greinda .xl. daga audlazt hann frægð fagnat fyrir sin tár ok trega, þuiat honum synizt aa mið nott fullting ueralldarinnar, buin skyling uakandi manna hennar sytandi, kristinna manna vidhialp til hennar ren andi ok lausn hertekinna, lios myrkranna, likn kvalldra hvggan harmþrunginna, drottning uor, saunn modir guð hin skærazta mær Maria eilifliga blezut. Synizt honum fyrstu sua sem nockut reiduglig, talandi til hans sem hi fylgir: „Þu, madr, seigir hun, bidr mik diarfliga, at mune þier vid hialpa, þar sem þu neitadir son minn heim ins grædara ok mik, er audladizt hans modir at uer Med huerium hætti ma ek hann bidia fyrirgefningar sv odæmiligra glæpa? Huilikre asionu mun ek lita upp i mo haleitazta domara syne minum, þa er ek bid fyrir þie sem adr neitadir honum? Med huerium hætti mun frammi standa fyrir hans ogurligum domstole ok minn mu upp ath luka bidiandi fyrir þier hans gaufugligstann godleika Þuiat eigi þolir ek at sia son minn reidann ok stygdar fyrir meingiordir þinar eda annara. Enn nu allt at ei þott ek auite þik miok makliga, uertu styrkr i tru þinn þuiat ek skal giarna fyrirlata þier þa miklu sekt, som þ hefir i moti mier giort, þuiat ek elska miok kristinna manr kyn. Bu þik sua undir milldi ok myskunn drottins þit Jesu Kristz sonar mins, einkannliga elskandi þa mest, se

rena til musteris mins med rettri tru ok hreinne samvitzku. Þeim aullum ueitir ek fullting ok vidhialp i sinum naudsynium, nærandi þa minum haundum ok umfadmandi elskuligum halsfaungum. Enn fyrir afbrot manna uerdr ek optliga at sia ok heyra beiskleik sonar mins. Nu er einkannliga þier naudsynligt at bidia stadfastliga myskunnar med erfidi ok pinu hiartans, þuiat ek skal med þier frammi standa fyrir þeim haleitazta domara, sem bædi er milldr ok rettlatr, son minn Jesvs Kristr, konungr allra ueralda."

Þessum drottningarinnar ordum suarar sua Theophilus: „Senniliga, drottning min iafnan blezut, senniliga, drottning min, haufn ok huilld flyiandi manna til þin! Ek veit aumr madr ok uesall, at sua grætiliga hefi ek misgiort i moti þier ok þinum eingetnum syne, drottne uorum Jesu Kristo, at ek er eigi makligr myskunn ath faa. Enn þui dirfizt ek drottinn minn ok þik blezudu hans modr uægdar at bidia, at ek hefi dæme af þeim maunnum, sem fyrr misgiordu vid almattkan gud, enn audluduzt sidann synda lausn fyrir giorfa idran. Med hueriu hefdi Niniuite hialpazt, nema idran uæri sett af gudi, ok margir adrir? Nu drottning min sæta, seigir Theophilus, leidir ek þuilik myskunnar dæme mier fyrir hugskotz augu, huadann af ek tek fullkomit traust ok aurugga uon minnar saluhialpar, ef ek giore mikiliga idran fyrir mina glæpe i augliti þins sæta sonar." Saugdum frammburdi Theophili svarar drottning himins ok iardar, heilug mær Maria, einkannliga blezud bædi i sal ok likama, audlandizt fyrir lifanda gud frabærannn faugnut: „Jata nu, madr, seigir hun, at sa son, sem ek gat aan karlmannligu frioue ok fæddi án harme med obrugdnum meydome, er Kristr son guds lifanda, huern þu salugr neitadir fyrre. Jata þar med hiartaliga, at hann er komandi lifandi ok daudra ogurligr domandi, huerium gialldandi. Enn ek mun vera fyrir þier bidiandi, at þin trua sie eigi þrotnandi ok minn sætazti son uirdandi þina idran hreina liggiande." Til þessara orda sællar iungfru Marie suarar

sua Theophilus: „Heyrdu, drottning min sælazta, blezu eilifliga! Huersu ma ek syndugr ok glæpafullr minn saurgar munn til gudligrar iatningar upp lypta, eigi at eins upp rættr ok nidurbrotinn af uindzbyl hiegomligrar dyrdar, hell haurmuliga af flettr hlif ok skyling, þat er at skilia, kros drottins mins ok haleitu stormerki skirnarinnar, huat er (fullkomliga fyrirsmadi ok fra mier rak i odæmiliga glæpsl minnar neitingar? Ok huersu ma ek dirfazt þenna at iat sem adr neitada ek sva haurmuliga?“ Heilaug mær (flecklaus guds modir Maria talar þa enn til hans: „G þier gott traust iatandi lifanda gudi, þuiat hann er mysl unnsamr at hialpa syndugum maunnum, sannr gud ok sanı madr, eilifr ok oumrædiligr.“

Med þuilikri drottningarinnar aeggian kemzt Theophilu meira uit af hinum inztum rotum sins hiarta, enn me nockurs kyns ordum megi ut skyra, sua seigiandi: „E truir, ek dyrkar, ek uegsamar einn gud almattkan, eilifan ok oumrædiligann, faudr ok son ok heilagann anda. E iatar med hiarta ok munne drottinn uorn Jesum Kristu lifanda guds son, fæddann oumrædiliga af sinum haleita fed fyrir allar ueralldir, enn aa siduztum daugum getinn helgum anda i þinum skærazta kuidi, hin flecklausa mæ Maria, fæddann med saunnum manndome af þinum obrugd num meydomi, þenna iatar ek sannann gud ok sannan mann, er fyrir uora skulld syndugra manna þolldi saklau baund ok bardaga, spott ok spytingar, sar ok suida me sialfri daudakvol krossins. Ek iatar med fullri tru, a hann reis af dauda aa þridia deigi eptir pinsl sina ok stei upp til himna aa fertuganda deigi med sama likama, sen hann tok af þinu helgazta hollde, hin mætazta Maria sitiandi til hægri handar almattigs guds faudr, komandi rettlatr domari lifendr ok dauda dæmandi. Med þessar iatning bidr ek þik, en sætazta guds modir, at þu offrir mik syni þinum ok fyrirliter mik eigi syndugann ok glæpa- fullann heilags anda myskunn af flettann, helldr sier þu

mier, drottning myskunnar.“ Nu sem Theophilus hefir þuilika hluti talat, tekr milldifull Maria þessa iatning sua sem nockura yfirbot misuerkans, ok med þui at hun er uon ok uis huggan kristinna manna, medalgaungumadr sins blezada sonar ok syndugra manna, talar hun sua til hans: „Sie nu, seigir hun, fyrir skirnar stormerki, er þu tokt i nafni sonar mins drottins uors Jesu Kristi, ok fyrir þa myklu sampining er ek hefi med kristnu folke, skal ek framm kriupandi til fota sonar mins liggiandi, þier myskunnar bidiande, þuiat ek er þinum ordum nu truandi, at þu uilir hann uera elskandi ok honum alla þina daga þionandi.“ Eptir þetta lysir af deigi. Huarf þa su hin blezada drottning heim til unadsemda himneskra fagnada.

Enn Theophilus er enn aa bæn þria daga i musteri guds modr, stadfastliga til guds bidiandi ok hans signadrar modr sinnar heilsu uænting sier bidiande ok sua bidandi. Eptir sagdann tima birtizt honum i annat sinn biort ok blezut kristinna manna skyling, aullum helgum helgari, medr sætri raudd ok blidum augum sua til hans talande: „Heyr þu, madr guds, sagdi hun, þin idran er opinberut i guds anglite akapara allra hluta, þuiat þin tar ok bænir hefir hann þegit med minu bænafulltingi, ef þu stadfestizt i sua godu uerki, sem þu hetz gudi undir minu[1] uitni.“ Theophilus suarar þa: „Senniliga, drottning min[2] sætazta, skal ek öll þau mal dyggiliga hallda ok stadfastliga vardueita, sem ek het nu syni þinum, grædara heimsins. Ok med þui at þu ert min uernd, skyling ok uidrhialp til styrkingar godra hluta, skal ek minna framiatana eigi ominnigr uera, þuiat ek ueit þik öruggaztan styrk mannanna uera. Huerr uænti um alldr i þinni miskunn, sa er hneyktiz sidan, eda huerr bad med hreinu hiarta þina godgirnd, ok uar sidan fyrirlatinn? Huadan ek sarliga syndugr bidr eilifan brunn þinnar blezadrar milldi ok miskunnar, at þu ueitir mer miuka sampining minnar skelf-

[1] *Her begynder a*[2]. [2] sælazta ok hin *tilf. E.*

ingar, er suikinn ok blecktr liggr sua sem i saurfullu diu nedarliga drecktr, at þat bôluada neitanarbref, sem feck dioflinum sialfum, mætti ek fyrir þitt fullting gla ok fagnandi aptr uera[1] takandi.“ Eptir fyrr greinda hlu huerfr synin brott fra honum annan tima.

Leidir hann enn fram ônnur þriu dægr gratan ok sytandi, at almattigr einualldz drottinn ok hans dy azta modir væri honum þat ueitandi, sem hann i si urstu uar bidiandi. Ok sua lôngum tima lidnum birt honum enn heilug mèr ok ofleckut guds modir i þrid sinni setiandi fyrr greint neitanarbref fyrir briost honu sofanda. Þessi miskunn uerdr hann sua feginn, at han skelfr allr ok piprar, þuiat þacklætis andinn hafdi uarl rum i briostinu, sa er med hitnanligri girnd aaeggiar i leyna eigi uerolldina sua storum uerkum miskunnarinna helldr boda ok senniliga fram bera fyrir utan hrèzlu nocku kinnroda, allzualldanda gudi til lofs ok dyrdar ok han signadri modur til sèmdar ok uirdingar.

A nèsta morgin eptir þetta uar heilagr drottinsdagr a huerium Theophilus ferr af greindu musteri sællar Mari fram til þeirar kirkiu, sem sialfr byskupinn flytr messu embætti. Hann hlydir messu fram yfir gudspiall, enn sidar fellr hann til fota byskupi med ôllu litillèti, byriandi sagdar euentum allt fra upphafi ok til þess sem nu[2] uar komit. Hen nèst synir Theophilus byskupi sialfum þat sama neitanar- bref med innsigli, bidiandi at þat upplesiz, sua at allr lydr heyri. Sem þat er gert, þytr upp mikit kall allz lyds, lofanda lifanda gud ok hans signudu modur, er iafnan virdiz sinn miskunnarfadm moti þeim at breida, er fra honum snunir uilia til hans aptr huerfa. Enn er byskupinn fèr hliod fylldr miklum fagnadi, talar hann sua: „Komit þer, allir kristninnar synir, at samþyckiliga dyrkiz af oss miskunn ok milldi drottins vars Jesu Kristz. Komit þer allir alitandi iarteinir. Komit þer allir, elskuligir guds

[1] *tilf. E.* [2] þa *E.*

ynir, syngiandi þeim sèta ymna, sem eigi uill dauda syndugs manz, helldr at hann lifi til leidrettu sinna misverka. Komit þer, brèdr minir, ok siait fliotuirki idranarinnar, regsamandi þau sômu tarin, er andann frialsar ok sua dyggiliga heilan gerir, at hann uerdr huitari enn snior. Giòrim[1] uær nu þa allir samt uorum lifanda gudi margfôlld lof ok oendanligar[2] þackir, er fyrir arnadarord sinnar ætuztu modur ofleckadrar meyiar Marie drottningar tok blidliga brodur uarn til sinnar miskunnar. Þessi mèr ok modir er hinn sætazti milldibrunnr milli guds ok manna, girnilig uan godra manna, huilldarstadr pindra manna. Þessi blezud iungfru hepti ok nidr brôt[3] langa ok uida boluan mannligrar natturu, huar fyrir hon er ordin sônn burd til eilifrar inngôngu, uorar bènir offrandi i ôgliti[4] sins blezada sonar þègar gerandi, oss synda fyrirgefningar bidiandi ok giof oendiligrar[2] miskunnar þiggiandi. Ok enn talar byskupinn sua: „Minnztu vor, himinrikis drottning, er i þer uèntum ok til þin fiyium nèst almatkum gudi ok til þin uor ôgu[5] vpplyptandi a nott ok degi, þik heilsandi drottin uorn Jesum Kristum dyrkandi, er af þinum blezada meydomi uar fèdandi, hreinum ok oskòddum berandi. Enn huat mun ek bera tala edr segia um hans drottinligan beidr edr èru? Eru þin uerk sannliga mikil, drottinn, sua mattulig, at engi tunga ma þau fram bera makliga. Sennliga eru þin uerk mikil drottinn, þuiat sua sem Moises logmadr fastadi .xl. daga i eydimôrk, fyrr enn hann þègi beilagt logmal a steinspiolldum skrifat med þinum blezada fingri, fastadi þessi brodir vorr .xl. daga i guds modur musteri, ôdlandiz synda lausn ok fyrirgefning i þinu nafni. Sannliga bodar ok kirkiunnar fagnadi i dag þat, er segiz in evangelio af munni husbondans til sins sonar, er glutrandi hafdi i brott uerit ok sidan til sialfs sins aptr horfit: „Takit hit bezta klèdi, segir hann, ok skrydit son minn, latit gott fingrgull honum a hond, prydit fètr hans godum

[1] Giorum *E.* [2] oendaligar *E.* [3] braut *E.* [4] augliti *E.* [5] augu *E.*

skoklèdum, ok buit oss samkundusagnat med beztum krasum at uer gledimz [1] allir saman. Þessi sagnadr er oss syri þina miskunn, drottinn, nalègr i dag, þuiat brodir uorr endi lifnadi, er syrr uar daudr, huar syrir þer se lof ok dyrd sèmd ok uirþing, kraptr ok eilift riki, sa sami lifir ok riki einn almattigr gud vm allar veralldir [2] verallda."

Allan tima er byskupinn talar þuilika hluti, ligg Theophilus litillatliga fyrir fotum byskups, offrandi skèra bènir med sannri godsysi. Enn eptir lyktada bèn ok blezar byskupsins bydr hann Theophilo upp at risa ok þa boluada bref i elldi brenna, sua at allr lydr sèi upp a hvat er hann syllir giarna. Ok er lydrinn ser, at þa boluada bref stiknar [3], kallar hann haari roddu segiandi Kirieleison med sliotundum tarum, þar til er byskup geri endiligt signum pax uobiscum, gangandi sidan til heilags alltaris flytiandi signat embètti guds. I þeiri sòmu messu bergir Theophilus litillatliga holldi ok blodi drottins uors Jesu Kristz, er an duol uirdiz audsynt at gera syrir sins milldi, huersu þessi madr uar algiorliga srialsadr af syrra syndamyrkri, huersu makligt musteri hann var uordinn þeim [4], er lysir huern mann komanda i þenna heim. Þuiat sèla samtenging guds ok salarinnar uottar likamann liosi [5] biartara med srabærri segrd sinnar asyndar. Huar syrir asiona Theophili uard sua biort, at sigradi alla mannliga natturu nu þegar aa iardriki. Kallar lydrinn enn at nyiu Kirieleison, lofandi sannan gud, er uirdiz uerolldinni bert at gera, huersu syndugr madr ma sagrliga vid skiliaz sins misuerka.

Sem þionostugerd er uti, ferr heilagr guds uin Theophilus aptr i sama guds modur musteri, gerandi sinar bènir þria daga med haleitri [6] godsysi. Enn eptir þat gesr hann Pacem òllum brèdrum med ast ok sònnum sridi, sua heilagr uordinn sem einn guds eingill, uel syllandi ritningina, at þar sem syrr var ranglètit rikti nu rettlètit. Ok

[1] glediumzt *E.* [2] aldir *E.* [3] *saal. E;* stignar *a.* [4] þeim *E.* [5] solu *E.* [6] hinni mestu *E.*

at gerri bèn til allzualldanda guds ok hans sèluztu modur Marie drottningar, lidr hann sèlliga fram af þessi heimligri myrknastofu til biartrar himinrikis hallar, makliga takandi sin uerkaup[1] i dyrd ok unadsemd eilifs fagnadar. Hans signadr likamr er greptadr i þeiri sômu kirkiu, þar bidandi almenniligrar upprisu, i huerri ômbun skrydir hann ok sèmir tuifolldum stola, þat er at skilia, oumrædiligri gledi, dyrd ok gôfugligum fagnadi bèdi med ônd ok likama. Þann fagnad ueiti oss sinum olmusum lifandi guds son, herra Jesus Kristus Mariu son, sa er med fedr ok heilogum anda lifir ok rikir einn almattigr gud per omnia secula seculorum. Amen.

II.

Af keisara fru[2].

Svo er senniliga[3] skrifat, at einn romuerskr keisari styrdi fagrliga sitt riki, þuiat hann uar frègr ok storum sigietr af ualldzins uiderni, þar med gôfgu kyni ok godu sidferdi. Guds milldi hafdi audgat þenna fyrr nefndan herra med marghattudum aurleik sinna miskunnargiafa, fyrst med kynning sins blezada nafns ok biartra bodorda, þar med[4] keisarademi ok sua mikilli ueralldar uirþing, sem heimrinn ma mest manninnn upp hefia. Her med hafdi gud gefit honum sèmiligt kuanfang, þuiat hans drottning var hin fegrsta fru i ôllu Romaborgar riki. Enn fram yfir þessa alla hluti hafdi keisarinn þa giof, er miok var frabèrilig[5], ollum odrum metari ok agietari, þat er at skilia gudligan otta ok iduligar þackir, er hann ueitti sinum lauardi ok lausnara fyrir fliotandi gnègd ok miskunn tiadra godgerninga. Sua uar þessarra hiona lifnadr gudi þeckiligr, at eigi nockurs kyns liot edr leidilig gladning[6] tok þeira ongskot framdragandi til bannadrar holldzins framningar, heldr elskuduz þau sin i milli miok sètliga lifandi undir logligu sambandi.

[1] uerdkaup *E.* [2] *Overskriften sees ikke i a.* [3] lesit ok *tilf. E.* [4] kynning ok *tilf. E.* [5] frabærare *E.* [6] beidning *E.*

Nu kemr sua til efnis fyrir iblastr godfysisanda, at konungr uill brott ferdaz med sèmiligu foruneyti heim at sekia gud ok hans helga menn, heidrandi þeira stadi med sinni pilagrimsferd ok semiligu offri. Þessa hialpsamligu hugrenning berr hann upp fyrir frunni, enn sidan fyrir radi sinu ok stormenni, at hann girniz at fara uida um heim til heilagra stada. Drotningin er iafnan fysandi keisarann þat at gera, sem hon[1] skilr sialfum gudi mestann heidr i[2]. Eptir stadda radagerd skipar keisarinn rikit[3] med þeim hètti, at fruin sialf skal hafa yfirualld ok hèstu[4] stiorn allra þeira hluta, sem at luta[5] krununni, ok setr þo marga menn uel uitra henni til styrks ok radagerdar, at þui òllu megi hon uitrligar ok forsialigar rikit[3] yfir bioda. Þat er ok greinanda, at keisarinn atti ser brodur ungan at alldri. Þenna lètr hann eptir at sinni, biodandi at hann skal henni[6] dyggr ok trur, [7]undirgefinn sem sonr modur sinni, enn fruin skal vera honum þar i mot sem milldr herra syni sinum. Ferdaz keisarinn nu i brott med sinu foruneyti.

Enn sidann hann er fiarlègr, geriz her sem opt kann uerda, at hinn forni fiandi òfundar þa mennina mest, sem hann ser mest gagnstadliga sinum uilia. Þui eflir hann nyian storm moti drotningunni med sua faheyrdum bardaga, at hann boluadr fyllir ok spillir þess unga manz hiarta, sua at hann tiar optliga fyrir hans hugskoti, huersu fògr ok frid drotningin er, þar til at þessa unga manz hiarta brennr i boluodum girndarelldi til sialfrar drotningarinnar, sua miok þegar framgeystr, at i stad gerir hann drotningunni kunniga sina ohèfu. Enn drotningin bædi uitr ok raduònd leidir hann brott af ser i fyrstu med blidum ordum kerliga bidiandi, at [hann karlmannliga brott se huerfande[8], segiandi at þessi er ein fiandans freistni, [þess hins sama hauggorms, er[8] alla tima var gagnstadligr mònnunum. [Enn

[1] hann *E.* [2] vera *tilf. E.* [3] rikinu *E.* [4] ædztu *E.* [5] keisaranum ok *tilf. E.* [6] honum *E.* [7] henni *tilf. E.* [8] [*saal. F.*; *bortrevet i a.*

fyrir þat at sagdr hanggormr[1] hefir nu hertekit þess unga manz hiarta, er [þuilikt sem fruin uerpi[1] sinum ordum i vind, helldr magnaz med [honum ranglætisandinn[1], þuiat hann vesnar dag fra degi, þar til at hann guds ominnigr [umbar i sua[1] geysiligan glèp, at hann þrongir optliga drotningunni freistandi marga vega, at hann sinum illuilia[2] ai hana samlagandi; þuiat fyrir þann [heimonlegleik[1] sem keisarinn hafdi med þeim skipat, var þessi odyggi madr i fruinnar herbergi[3]. Gafz honum af þui lidugr gangr hnern tima at na hennar fundi, er hann uilldi. Enn med ei at med drotningunni rikir sònn reinlifis dygd, ok þat aitir himnakonungs miskunnsemi, at iafnan fèr hon fagran igr i þeira[4] stridi. Her af leidir henni þo marga stygd, þuiat con skilr, huilikr uandi [i þessu mali uar[5], at fyrir ast ok kku keisarans vill hon huetuetna gott þessum unga manni, hadan af angrar eigi litt hennar goduilld, ef hon naudgaz fyrir greindar onadir at prisa hann eda pina, þuiat hat sem kostar, vill hon med òngu moti brot uerpa sinni rduendi.

Nu sem þannig[6] hefir lengi fram farit, at optliga kemr i hardan punkt sagdra onada, leidiz henni um sidir, med þeim hètti at einn tima, sem hinn vngi madr girniz sinn uilia, likir drottningin sik i uidrbragdi miklu blidari enn uant uar, segiandi at hann skal þat nu skiotliga þiggiandi, sem hann[7] hana optliga bidiandi. Enn med þui at hon segir sik nu eigi at sinni liduga, anefnir hon bèdi stad ok stund, 'nèr þav skulu med nadum saman vera, segir med heilagri vndirhyggiu, at þa skulu[8] bèdi samt þar koma i þann borgarinnar turn, er sua heitir. Þessu fyrirheiti verdr hinn vngi madr sua feginn, sem eigi ma ordum skyra. Enn drottningin hugleidir sem einn uitr madr, at þetta strid skal hon uenda i godan frid med uitrleik. Þui

[1] [*saal. E; bortrevet i a.* [2] uilia *E.* [3] herbergium *E.* [4] *saal. E;* þeiri *a.* [5] [*saal. E;* þessv mali *a.* [6] þann ueg *E.* [7] er *tilf. E.* [8] uid *tilf. E.*

kallar hon .iiii. sina þionustumenn uel reynda, .ii.[1] suein ok .ii.[2] meyiar, sua til þeira talandi med trunadi, sem he fylgir: „Medr þui, segir hon, at ek hefir[3] ydr optsinni profat i dygdugri[4] þionustu, uil ek, at þer uitit min radagerd, þa sem ek bydr, at þer fyllit ok framkuæm med ueniuligri hollustu. Sua er tilkomit, at brodir herr keisarans bonda mins er fallinn i mina oblidu ok misþyck fyrir einshueria sina tiltekt, huar fyrir ek uil, sem maklig er, at hann se fanginn ok bidi sua brodur sins. Skulu ver þo sua fyrir sia, at einn sæmiligan stad hafi hann i a vera. Þvi bydr ek, at þer farit i þann stad ok fyrirbui alla þa hluti gnogliga, sem þer siait ydr ok honum naud synliga, ok bidit þar sidan til þess vikudags, sem ek skipa þuiat þa mun ek ok inn ungi madr þar koma. Skul þer hafa ydr liodliga, sem vid komum i herbergit. En þann tima sem ek bydr, skulu þer fram ganga ok inn ung mann inni strengia, þar allan tima hans truliga geymandi vnz keisarinn kemr heim, at eigi nockur[5] gangi hann vidara.“ Þetta geriz nu sua hvert ord, sem fyrr var greint, at i nefndan dag sem hinn vngi madr hyggr til nyfengins[6] fag nadar, skilr sua med þeim drotningunni, at hon gengr v af turninum frials ok lidug med lofligri raduendi, enn hann er fanginn ok inni strengdr, liotliga skemdr i hiartaligu saurlifi.

Se, nv lida[7] timar framm med godum nadum, þuia Romarike stendr undir drottningarinnar stiorn med fullum fride, þar til at eptir fimm aar utlidin koma þeir sendi-bodar, er uotta herra keisarann heimleidis aa ferd uera. Þui giorir drottningin bod um allt rikit til allra mest hattar manna bædi af kirkiunne ok curia, kunnikt giorande, at miok er nalæg hans heimkuoma, ok eigi sidr biodandi, at sem fyrst fyrir utan alla hindran kome þeir aa hennar fund moti keisaranum ut ath rida, at þui aullu sæmeligre ok

[1] tua *E.* [2] tuær *E.* [3] hefi *E.* [4] dyggiligre *E.* [5] nockut *E.* [6] *saal. E;* nyfengis *a.* [7] *Her ophører a*[2].

ærmannligri uerdi hans innleidzla ok aptrkuoma, sem fleiri ærlldugir menn eru samannkomnir hann at uegsama. Nu giorizt, sem brefin budu, at mikill mannfiolldi kemr samann í borgum ok bæium, kaustulum ok kauptunum innann litils tima. Hier med lætr drottningin pryda ok fagrliga fyrir-æa hallir ok herbergi, þuiat nu gledzt aull borgin af sins herra tilkuomu. Nu sem þetta fer ok flygr hueruetna manna i millum, frettir eigi sidr keisarans brodir þetta sama, þar sem hann sitr i turninum, ok giorer til fruinnar sem af sinum geymorum, bidiande undir litillætis yfirbragdi, at honum gefizt lidugur gangr ut af turninum, at hann fari i moti brodr sinum med audrum maunnum. Ok med þui at drottningin er margfalldliga þraungd i þenna punkt med mikille fiolskylldu, gefr hon þetta ordlof med minne varygd enn skyllde, þuiat þessi aume madr er þui sidr illundi umlidna glæpi, at enn frammleidis smidar hann fiamm nyiar uelar med teyging ok tillaugu hins uesta ædgiafa, ok huessir upp prettuisa tungu sem tuieggiat suerd saklausum til skada, bruggande gallblandit eitr med sinum barka.

Sie, i stad sem hann uerdr laus ok lidugr ut ath ganga af turninum, hefir hann sik framm aa ueg fyrir alla menn adra mote keisaranum, at þui auduelligar megi hann suikia ok særa sinn herra med bauluodum lygdarinnar broddum, sem sidr ero þeir nalægir, at skilldi megi fyrir hann skiota med sannendis armleggium. Ok sem hann nalægizt keisarans ferd, giorir hann sig eptir megni alla uega liotann ok leidiligann, oslettir sitt andlit ok opeckir, at fyrir þuilikt haurmungar yfirbragd stangi hann sem skiotazt hiarta keisarans ok ut steytti af rettlætis gotunne. Ok þegar i stad sem herra keisarinn sier hann þuilikann, sturlazt hann storliga miok i sinu hiarta eptir spyriande med reidu yfirbragde, hui hann er sua bleikr ok blodlaus, uænn ok illa farande. Hann suarar ordum keisarans med tárum sua segiandi: „Þann ueg hefir putan husfru

ydur [1] leikit mik, sidan þier forut brott, seigir hann, at undra [2] storlitt, þott ek sie þuilikr uordin, þuiat nær alla tima ydarar brottueru hefir ek inne setid i hinu þrau uazta herbergi eda uardhalldi.“ „Fyrir hueria sauk?“ se hann. „Þa hefi ek saukina, segir hann svikarinn, sem uæntir at godum maunnum þiki eigi sækilig, at ek gior mik einhlitann fra þui sem flestir allir adrir i rikinu, þu ek uilldi eigi liggia aa hennar fadmi putligum, særande s mina sal ok raskandi ockart broderni. Enn sua haurmul er hier af at seigia, minn godi herra, at ek hyggr, at þeir miok fair i huerium .c. flocki, at med aullu seu hlutlavsir þ likra hordoma, þuiat huer sem einn, er til hennar uil ganga, uar af henni feiginsamliga fadmadr.“ Enn s konungrinn heyrir sva mikil haurmungar tidinde, fær hon sua mikils, at þegar i stad hrapar hann nidr af hestin nær andlaus i ovit, liggiandi sua heila dags stund aa iordin at hann er likare daudum enn lifanda manne, þuiat sua hefir angrsemdar broddurinn aurugliga smogit hans hiarta, at eins kyns uidrettu fær hann innan sua langs tima. Storli faheyrdr var sia keisarans brodir, at fyrir eitt aufund skeyti giordizt hann þrifalldr manndrapare. Senniliga dr hann sialfs sins saal ok þar med tva likami, sva sem fra var i hans sialfrædi, ok hratadi sua framm eptir fianda bodi, at hann uar þeim .iii. maunnunum uestr, sem ha atti at uera beztr aa iardrike, þat er at skilia sialfum si keisaranum ok drottningunne. Nu sem keisarinn hefir þa ueg legit greindann tima, fær hann aptr um sidir heila sa uitzku med guds uilia, heyrandi styrkingarord sinna uin ris upp sidann, stigr aa hest med þeira studningi ok ri leid sina.

Næsta dag eptir þessi tidinde, kemr drottningin sia mote keisaranum med morgu stormenni ok foruneyti faugr þat hugsandi at allann heidr ok sæmd skal hun giora bond sinum keisaranum med fullu astrike. Enn hun tekr aunn

[1] *rettet;* ydar *E.* [2] eigi *tilf. E.*

[illegible]aun nu ath sinne, enn hun hugdi til. Þegar i stad [illegible] hun geingr at keisaranum ok ætlar at kyssa hann med [illegible]eskligu halsfangi, þolir hon sua þungann pustr af hans [illegible]di, at hun hratar langt brott aa vollinn ok iordina med [illegible]ykiligu falli. Ok þegar i stad aan nockuru profe eda [illegible]mæle kallar keisarinn tva þræla sua seigiandi: „Med [illegible] seigir hann, at einskis kyns strid er eiganda uid putuna, [illegible] takit portkonu þessa ok flytid i þann stad, er heitir [illegible]la profunda ok halshoggit hana.“ Sie, þuilik ero hia[illegible]gd heimsins, sem hier maa heyra. Se, su hin sama, [illegible] allskaummu reid i þenna stad sem hin rikazta drott[illegible] med mikils hattar personur ok kurteisum þionustu[illegible]nnum, er nu aa saumu stundu fra keisarans fundi hædiliga [illegible]gin sem hin liotazta ambatt af tueimr herfiligum þrælum. [illegible] sem þeir koma framm i fyrr nefndann stad, setia þræl[illegible] hana i eitt skogarriodr, þar sem þeir ætla hana af [illegible] at taka. Ok er þeir hyggia at, huersu faugr ok frid [illegible] er, finzt þeim fagnadarlausum mikit um, ok tala millum [illegible]: „Eingin kona mun aunnr sua frid undir heimsolinne [illegible] þessi, ok þui skulum vid fyrir uist þess niota ok kenna [illegible], adr vid endum hennar lifdaga.“ Sua giora þeir [illegible]drækir þrælar, hlaupa nu framm aa fruna med afli. Enn [illegible]essi pina geingr henni sua fast med hiarta, at feiginsamliga [illegible]illde hun helldr lifit lata med huers kyns pislum ok dauda, [illegible] fa nockurn minzta fleck af saurgan þrælanna. Þui kallar [illegible]un med hareysti til allzvalldanda guds i himeriki ok til [illegible]innar mætuztu Mariam modr hans, at þau uirdizt fyrir [illegible]na dygd henni uid at hialpa i þessari þraunging ok med [illegible]nckurum hætti frelsa. Ok himerikis fadir, aullum þeim [illegible]lægr er hann kunna i sannleik, heyrir fliotliga hennar [illegible]tar ok bænir, frialsande hennar lif ok salu af allri suiuird[illegible]ing. med þeim hætti sem hier fylgir.

Einn agætr madr ok mikils hattar haufdingi af fiarlægu [illegible]eradi hefir giort sina pilagrimsferd framm til Romam aa [illegible]fund heilagra guds postola Petri ok Pauli ok annara guds

postola, enn er nu aptr aa leid med sinu volldugu forune giorandi sinn ueg rett aa sama tima nalægr þessu skog riodri, sem i giorazt þessi haurmungar tidinde. Þessi madr ok hans fylgiarar heyra opid til konunnar, þuiat hliodar storliga huellt i skoginum, enn hafa þo eigi i fyrstu g aa, þuiat þat hyggia þeir, ath skogdyr nockut mune h geingit i veidimanna snorur, ok þar fyrir mune þat illa l Ok þo allt at eins med guds uilia slær hann sinn hest sporum sem snarazt ok rennir framm eptir hliodinu, k i þenna stad ok sier fullgiorla, um þvilika ohæfu hier at tala. Huadann af honum gefr at skilia, huorum helldr er hialpanda med skiotu radi, dregr ut sitt suerd ok s i sundr i midiu bada þrælana, enn spyr eptir konuna godfysis samharman, hver hun er eda hui hun sie naudugliga staudd. Enn drottningin leynir nu at si bædi nafne sinu ok uirdingar edli, miuklatliga bidiandi saunnu litillæti, at fyrr nefndr herra lati hana med si sitt fostrland framm at fara, med þeim hætti at hun ambattar þionustu i hans herbergi, þeiri grein einkanl fylgiandi med, at huorki fyrir sik ne nockurn annann hann raskandi hennar skirlifi. Ok herrann huggædis f ueitir giarna þat sem hun bidr sua godmannliga, iata þar med, at sua sem bezt fysir hana, skal hun fyrir h skulld lifa mega. At sua giorfu lofar hun allzualldar gud i sinu hiarta fyrir sua mikla velgiorninga, fyst fy þat at smanarlausa vardueitti ok frialsadi gud drottinn h af ualldi þrælanna, ok þat annat, at nu er hun komi fyllgd beztu manna.

Enn eptir sua langan tima sem ueginum hæfir, ke herrann heim i sitt fostrland. Hann er kuæntr madr aa eina hæveska fru ok med henni einn son ungann. Þe godi madr giorir suo dyrdliga uid hina utlendu ambatt, hann setr hana i sæmiliga þionustu sialfrar fruinnar, bio ande at huer sem einn i hans hyski skal uera uel til henn med ordum ok uerkum. Hun er nu med guds uilia u

hann, þuiat herrans husfru elskar hana sem sina dottr, þrandi henni marga huggan dagliga. Ok eptir litinn ma lidinn fær hun sua mikla uinattu þessara hiona, at u gefa sinn einka son undir hennar fostr, þar med skal n sofa i sama herbergi hueria nott sem þau. Hun tekr arna þenna suein unga ok geymir med fullum goduilia, a elskandi heitt ok hiartaliga, at eigi minnr enn hun di sialf hann getid af sinum likama. Unir hon sier nu rtuel, heilagrar kirkiu opt uitiandi enn allann saurlifisfleck ok suiuirdande, fagrliga lifandi ok sinum gudi þionandi. i eflir fiandinn nu enn nyiann storm upp i moti henni, at hann uæntir sik sigrazt munu i þeira uidskipti vm r. Enn þat geingr eigi sua sem hann ætlar, þuiat þessi de ambatt slitr allar hans snorur med rettlætis stadfesti.

Enn þuilikt er upphaf þessa bardaga, at hinn riki madr einn likamligann brodr, hann er riddari ok hefir eigit berbergi sa sama garde, þenna mann kueikir upp hinn forne di, þuiat fyrir siena fegrd ok atferd nyiu ambattar hitnar n med auflugum girndar elldi, sua framt at eigi fær nn leynt, ber upp sitt erendi fyrir henni sialfri, heitandi erskyna sæmdum med glysligum ordum, ef hun uill giorr hans eiginkona med laugligu sambande. Enn hon arar med þuilikum hætti: „Fyrir þann mikla kærleika, em ek hefi til brodr (þins) enn herra mins, uil ek giarna þik elska med hreinni ast ok hiartaligri, enn hitt med nnguo moti at uera þin eiginkona.“ Uid þessi fortaksord erdr hann storliga faar, þuiat hann uirdir, sem hin mesta ikomm ok suiuirding sie honum gior, fyrir þa grein at hann ilar, at þui suari hun sua, at henni þiki smaan i ath eiga nn at bonda. Hier med fyllizt hann bolginnar reidi, a at þar er hann um hugsandi nott med deige, at þessi kona fai skiotann dauda. Enn þat uerdr statt i hans fulum ok ferligum radagiordum ok þar med fiandans, er at uar med honum, at nockura nott, sem myrkt er ordit ok allir menn eru i sueſni, skal hann fara ok drepa sueininn brodrson

sinn aa fadmi fostrunnar, enn fylgia sidann sua, at mann draps pina kæmi nidr aa konunne saklausri.

Sie, hann giorir aa saumu leid, sem fiandinn fyr honum diktar, stendr upp eina nott af sæng sinne ok te einn talguknif, geingr sidan kyrliga i þat herbergi, se herrann sialfr ok barnfostran sefr i, ok med þui at a herbergis gaung eru honum i nog kunnig, fer hann sagdrar guds ambattar, þar sem hun liggr sofandi ok sueir inn hia henni, ok setr sidann þat snarpeggiada iarn aa barn ins barka sua hrædiliga, at þegar hefir pilltrinn bar Hier eptir lætr hann knifinn blodgann i haund konunn geingr sidann i brott at sua giorfu bauluodu erendi. E er hun uaknar, finnr hun, at sueinninn er drepinn, e sængin[1] flytr aull i hans blodi, æpir nu med haurmuli hareysti, sem huer ma uorkynna, huersu kuensligu bric mundi þungbært. Huar fyrir herran ok hans fru risa u med aullum skunda, koma til med liose ok sia hier eymd tidinde. Nu skortir eigi sorg ok sut, hark ok harey Ok aa milli annara manna er sa ouinarius sonr, er þessari nott hefir sua suiuirdligt nafn feingit at heita mor ingi[2]. Hann lætr sva firir manna augvm, sem hann gr sarliga skapraunir [ok skaða[3] broðvr sins, [þvi allv meirr aðrir sem hann mvn honvm skylldari[3], rifandi sitt andlit [bleðiandi sin klæði[3], sem siðr er til i þeim landvm, þa menn verða firir ofharmi nokkvrvm. En hann [gerir skiotli skilianligt firir sinn hvgganarlausan frambvrð, at hans hryg arbragð[4] er af engv goðv hvarki við broðvr sinn ne nok vrn mann annan, þviat hann hvgsar þat eina[5] at tala, se [skekr ok skelfr ok[3] margfalldliga eykr mikinn vfagn Hann segir sva til broðvr sins: „Fvrðv makliga er þ vorðit, segir hann, at[6] þv hefir þvilikan skaða ok skemð kinnroða fengit [i dag. Þv[7] leiddir illræðiskonv þes

[1] *rettet;* sængr *E.* [2] *Med dette Ord begynder 655a, som her løy til Grund.* [3] [*mgl. E.* [4] [synir þat skiotliga, at hans harm *E.* [5] eitt *E.* [6] er *E.* [7] [þuiat þu *E.*

heim a þinn garð, halldandi hana þer sva [nalæga ok heimolliga[1] sem hinn bezta mann, þar sem[2] þv vissir aðr fvllgerla, at firir liotar vdaðir var hvn i sinv landi dæmð at verðvgv til hins versta daʀða[3]. Ok ef þv ert sva mikill ættlæri[4], at enn lætr þv hana lifa þer til[5] svivirðingar [ok allvm þinvm ættboga[6], mvnv til spyriandi menn þina fadæmis heimskv i frasagnir færa, þviat drap ok daʀði sonar þins gerir hana þess makliga, at hvn [brenni kvik i brakanda elldi ok loga[7]. Ser þv eigi, hversv[8] mikinn skaða þv hefir beðit[9], ok ver allir, er þik elskum[10], sem vvist er, hver bot a vinnz, meþan þv lifir.“ En hversv margt ok illt sem sa gvðrækr glæpamaðr leggr til [þessa mals[6] með sinni eitrblasinni tvngv, hefir herrann at sva miklv hans hylar fortalvr, at firir sina dygð ok drengskap [viðr konvna vill hann firir engis[11] mannz orð henni bana raða, þviat hvði þessor hion elskaðv hana sem dottvr sina. En þo segir herrann, sem nv er varkvnn a, at þessi atbvrðr man skilia þeira samvist at sinni, ok–byðr þegar i stað nokkvrvm sinvm þionastvmonnvm[12], at [bva eitt skip ok[6] flytia hana i annat riki, þat sem hann merkir firir þeim [með nafni[6]. Se, þat hefir nv enn illzkan aflat[13] með sinvm vpphafara fiandanvm, at þessi gvðs pinslarvattr er vt skyfðr af sinvm friði ok [naðvm ok[6] nv leidd til skips sarliga harmi þrvngin, með leystv hari, tarstoknvm ʌgvm ok þrvtnv andliti, firir þat einkannliga mest, at hvn[6] skilr sik nv enn vppgefna i vallð [ok miðil[14] ranglatra.

Nv sem [hvn hefir i skip gengit ok kemr langt i haf með sinvm fylg(i)arvm, verðr enn sem vant er stvndvm[15], at ifirvættis fegrð [ok friðleikr likama snaraz manni[16] til þiny hvgskotzins, þviat skiparvm litz sva skemtiligt [þessarrar konv[17] ifirbragð, at þeir fysaz lifs giarna hennar

[1] [heimugliga *E.* [2] *tilf. E.* [3] liflatz *E.* [4] ættleri *E.* [5] skemdar ok *tilf. E.* [6] [*mgl. E.* [7] [sie brend *E.* [8] huc *E.* [9] feingit *E.* [10] elska *E.* [11] einskis *E.* [12] maunnum *E.* [13] at giort *E.* [14] [mille *E.* [15] [þau koma i haf, uerdr enn sem optar *E.* [16] [snarazt henni *E.* [17] [hennar *E.*

faðmlags; hvar firir þeir tala, at hvn mvni þeim samþykki
En gvðs ambatt i goðv staðfost neitar þvi þverliga. Þ
tala þa með forðzi til hennar i annan tima: „Kios nv v
.ii.[1] kosti, segia þeir, sa er annarr, at þv samþykkir [þ
er ver vilivm[2], hinn er annarr, at her rett [sokkvm v
þer niðr i siofar divpi[3]. En hvn svarar [þeira orðv
með sannri staðfesti sva segiandi: „Giarna fegin vil
helldr, segir hvn, drvkna i siofar bylgivm, [ef þat er g
vili[4], en samþykkia [með nokkvrvm hætti[4] yðrv sa/rlifi.“
sem her er komit þeira viðrmæli, ok við sialft liggr at þ
mvni hana a kaf steyta [með forðzi[4], sia þeir einn kl
storliga mikinn standa vpp or sionvm, [þagat leggia þ
til skipinv[5], ok venda nv sva til mikillar miskvnnar r
agerðinni[6], at her vpp a klettinn kasta þeir konvnni. S
skilia þeir við hana vmannliga, [at þar liggr hvn eptir
sogðv siofarbiargi i miðiv hafi[4], hvarki hafandi mat
drykk með at hialpa sinv lifi, eigi hafa ok þeir vdre
hana betr til bvit sagðrar vtlegðar en sva, at þria d
samfast hafði hvn engan mat haft.

Nv er siðla vorðit, er þeir niðingar snva heimleiði
En greindr gvðs pinslarvattr konan liggr her eptir grata
þviat alla næstv nott piniz hvn hormuliga bæði af ang
hiartans ok hvngri likamans. En með þvi at drott
Jesvs Kristr sonr gvðs lifanda er sannr hvggari allra þe
manna, er firir hans[9] rettindi þola þian ok þvnga, l
hann bliða farsælld koma a bak þessvm bardaga, þviat e
langan grat sigr svefn a [þessa gvðs ambatt ok þvn
henni[10] moti dags vpprasinni. I þeim hofga oðlaz h
mikinn fagnað, þviat hin skærasta[11] dagsbrvn, þat er
skilia, drotning allra verallda mær ok moðir gvðs hin sæla
Maria birtiz henni með vvmræðiligri birti[12] fegrð ok agi

[1] tuo *E.* [2] [uorum uilia *E.* [3] [dreckium uier þier i siafar diup
[4] [*mgl. E.* [5] [þangat at leggia þeir *E.* [6] *mgl. E.* [7] heim
[8] *Med dette Ord begynder a*[3]. [9] nafni ok *tilf. E.* [10] [hana
[11] biartazta *E;* kierazsta *a.* [12] *mgl. a.*

sva til hennar talandi með bliðv viðrbragði[1]: „Þv, dottir min, segir hvn, hefir margar pinvr [þolat firir trvlyndliga[2] geymslv rettz hivskapar. En nv skal heðan af lægiaz ok með allv sæfaz[3] hinn fyrri þinn freistnistormr ok allar þær meingerðir, sem þv hefir þolat goðmannliga firir rettlæti sonar mins. Skallt þv fra þessvm tima birtaz ok vitrvm mannvm aðsynaz. En þann tima sem þv vaknar af þessarri syn, þa les þv saman grꝛs þꝛr, er vndir hofði þinv erv sprottin a holminvm[4], þviat þꝛr ero þer miok nꝛðsynlig, þann tima sem þv kemr til landz, a þann hatt sem við sonr minn gervm rað firir. Þessor[5] gros skvlv þeirar nattvrv[6], at hverr likþrar maðr, sem drekkr af þeira part, skal i stað [hreinsaz ok heill[7] verða. Eptir þessor[5] orð hverfr drotningin brott at syn, en konan vaknar, ok er meiri fagnaðr i hiarta hennar en aðvellt se með orðvm at greiða til frasagnar, þviat hvn skilr sik nv a allan hatt styrkia[8] vera i hiarta ok likama. Þvi riss hvn nv vpp glaðliga lofandi gvð ok hina gofvgstv[9] hans moðvr frv sanctam Mariam ok less saman grasit af holmanvm[10], sem gimsteinn allra meyia hafði boðit henni, ok fyllir glofa sina baða.

[Ok sem a liðr morgininn, sva at komin er hin þriðia stvnd dags, geriz sva[11] með gvðs vilia, at eitt skip snarar fram hia holmanvm[10] [skipat vaskvm liðsmannvm[12]. En er hvn ser [þessa fagnaðarsyn[13], kallar hvn [a mennina hari rodd[14] ok biðr þa þagat at leggia. Þeir gera sem hvn biðr. En þann tima sem þeir lita sva fagra konv vera setta i þvilikv vtskeri, sampinaz þeir henni storliga miok firir sina goðfysi ok vilia hana giarna til landz flytia. En þat er greinanda, at vegr þessarra kompana er fram til þeirar samv iarðar, sem skemztv hafði hvn verit af flvtt. Þvi [kemr hvn til goðrar hafnar með sinvm kompanvm[15]

[1] yfirbragdi *E.* [2] [þolt fyrir trulynda *a.* [3] sefaz *a.* [4] *saal. 655, a, E.* [5] þessi *E.* [6] vera *tilf. a.* [7] [hafa heilsu hreinsazt ok hreinn *E.* [8] styrka *E, a.* [9] gaufguztu *E.* [10] holminum *E.* [11] [Sua giorizt ok *E.* [12] [*mgl. E.* [13] [þetta *E.* [14] [med harre roddu *E.* [15] [koma þeir til godrar hafnar *E.*

eigi allnærr þeim sama garði, sem hvn hafði fy
. Hvn gengr nv a land vpp af skipi, ok er mikil fo
vis at verða, hversv profiz dygð grasanna þeira, se
miskvnnar bað henni saman at lesa. En þat pro
vel ok skiott, þviat hvn finnr einn likþran mann h
spilltan i allvm likama, ok lætr niðr i vin litinn
grasinv. En þegar i stað sem hinn likþrai maðr he
af þessvm hialpardrykk, er [hann sva heill [1] vo
engis [2] kyns flekkr eða [rvfa birtiz eptir [3] a hans
Eptir þessa heilsvgiof flygr ok frægiz [viða vm landit
arinnar stormerki, þar til at þat [4] kemr inn i
borg, sem sa gvðrækr manndrapari [5] herrans brot
sem fyrr gatvm ver þo at vmakliga i þessv mali.
gerðz i þessvm stað sem optliga [6], at almattigr gv
þeim monnvm með rettlatvm hefndarsprota, sem
ofsækia meinlætsan dreyra hans astvina, einkannli
ef þeir [sem meingerðirnar [7] þola, vilia með [engv
sin hefna. Þvi er sva vorðit, at sa [9] veslvgi
lostinn [hinni mestv likþra ok hinni verstv [10], sva
firir er hann kominn at darða.

Ok sem herrann broðir hans heyrir [raddar li
sogv [11], at einn læknir er sa kominn inn i rikit, at h
gerir heila þa menn, sem aðr vorv likþrair, gerir
sina sendimenn til þessa læknis, biðiandi margfal
hvn komi til ok geri heilan broðvr hans. Ok
[fæz þat, er hvn ferr [12] með herrans sendimannv
kemr fram i þa borg, sem fyrr var hvn kvnnig
monnvm at aliti. En nv veitir þat gvðs miskvnn,
maðr kennir hana i þessvm stað, hvarki herrann ne
af hans hyski [13]. Nv sem hvn stendr firir þeim sam
biðr hann hana [með mivklæti, at hvn skyli gera

[1] [*saal. E;* sva heill *655;* sva *a.* [2] einskis *E.* [3] [hr
[4] [um allt landit þessi fregn, þar til er hun *E.* [5] mo
[6] uerdr *tilf. E.* [7] [er meingiordina *E.* [8] engu (a
moti *E, a.* [9] sia *E, a.* [10] [mestu likþra *E.* [11] [*mgl.*
hun *E.* [12] sendibodum *E.* [14] [margfalldliga, at hun

broðvr haas, ok taki sva mikla penninga [sem sialf vill hvn
a kveda. En læknirinn [1] svarar sva: „Ek skal giarn-
samliga [2], segir hvn, hialpa þessvm [veslvga manni broðvr
þerrvm [3], ef hann byr sik sva til heilsvbotarinnar [4], sem ek
segir [5] firir. En þat er sa tilbvnaðr, at hann skal iatning
sina gera af allvm størstvm syndvm, er hann man til at
segia, sva at ek ok .vii. aðrir skilrikir menn [skvlv hia [6]
vera.“ Nv er sva gert, [at .vii. menn ero inn kallaðir i þat
herbergi, sem hinn sivki [7] liggr firir, ok þeir skvlv við vera
iatningina. Ok hann tekr til at segia [8] bæði margar ok
storar syndir, er hann hafði framit [9] moti gvði, en þessvm
ogvrliga morðzins glæp, [sem skommv hafði hann i fallit [10],
leynir hann [eptir ser ok þorir eigi til at segia sakir [11] skamm-
lyli. Ok sem hann gefr vpp ok [12] ætlar at hætta, talar
læknirinn sva til hans: „Vit þat firir vist, segir hvn, at
engis [13] kyns miskvnn geriz a þinv mali, ef þv leynir eptir
þer nokkvrvm þeim glæp, er þv gerðir moti allzvalldanda
gvði [með allv visvitandi [14].“ En sva sem [her stendr, ok
eigi gengr iatningin lengra fram [15] sakir skemðar ok kinn-
roða, talar sa goði maðr herrann [ok leggr sva til [10], sem
her ma heyra: „Broðir minn, segir hann, ger sva vel,
sem ek biðr, lvk vpp hiarta þitt ok reinsa af allri synd,
ok lat engis kyns otta þik sva miok skelfa, at eigi gerir
þv þina hæstv naðsyn. Vit ok þat efalaust [4], at giarna
leginn [4] skal ek firirlata þer, þo at nokkvrn lvt hafir þv
moti mer gert, [hvart sem helldr hefir vorðit með orðvm
eða verkvm [10]. Ok er hinn sivki maðr heyrir sva mivk orð
ok miskvnnsamlig [af mvnni [10] broðvr sins, [ok virðir þann
manna mvn sem var með þeim [10], kemz hann akafliga við
ok lærr með gvðs vilia sva [mikla iðran ok skæra [16], at
fliotandi i tarvm boðar [17] hana sinn glæp fra vpphafi til

[1] [til sem hun uill. En hun *E.* [2] giarna *E.* [3] [manni *E.*
[4] *mgl. E.* [5] segi *E.* [6] [sie *E.* [7] madr *tilf. a.* [8] [ok seigir
hann *E.* [9] giort *E.* [10] [*mgl. E.* [11] *tilf. a.* [12] [ok er hann
E. [13] einskis *E.* [14] [uitandi *E.* [15] [hann seigir eigi leingra
E. [16] [skiota idran *E.* [17] seigir *E.*

enda vel ok einarðliga. En [sva framt sem[1] herra
[sva harmvligan lvt[2], skelfiz hann storliga miok i si
segiandi sik meirr harma firir konvnnar skylld en si
Ok sem hann angraz einkar miok af þeima atbv
konvnni naðsynligt at birta firir goðvm mannvm [
eigi[4], hvat gvðlig milldi hefir[5] henni veitt, ok s
„Herra minn, ek er su hin sama kona, er þer ha
sem vtkastada edr[6] med ǫllu liflatna, ok[7] æigi skal
illu illt, helldr gott moti illu, sem skiott man audsyn
Hon [gerir nu eptir sama hætti, slær[8] nidr litinn lu
ins i vin ok gefr hinum siuka þar af at drecka. E
er hann hefuir kent þann dyrdliga dryck, er
dyggiliga reinsadr af [hinni fyrri likþra, sem en
spilling hefdi snortit hans likama[10].

[At þessum lutum fylldum, sem nu ero grein
herrann ok margir med honum, at hon muni[11]
festaz ok taka þann sama mann ser til bonda, [e
heill vordinn af sagdri likþra[12]. Enn hon neit
kosti enn sem fyrr, ok hefuir sik brott an duol
sama stad, þuiat nu var þat (statt) med henne, at
fara heimleidiss[13] af utlegdinni ok profua, huersu Ro
nu uid hana [fra þi sem fyrr[12]. A þeima[14] veg,
sækir fram til Romam[12], gorir hon marga menn h
guds miskunn. Enn er hon [nalægiz sealfa Roma
þilikum heilsugiǫfum[15], frægiz mikilliga vida v
at sua [mikill agiętiss[16] læknir er kominn i[17] rikit,
vtan allan sarleik [skurda edr[18] bruna gerir h

[1] [er *E.* [2] [þessa hormuligu framsogn *a.* [3] enn med
uard sua, at einginn madr kendi hana *tilf. E.*
[5] *Her ender 655a, herefter lægges a til Grund.* [6] eda
er su sem *E.* [8] [lætr *E.* [9] hluta *E.* [10] [allri l
einskis konar spilling er aa hans likam *E.* [11] [Eptir
herrann ok adrir, ath hun skuli *E.* [12] [*mgl. E.* [13] [
i brott aan duol, þuiat nu uill hon sækia heim *E.*
E. [15] [nalgazt Romam *E.* [16] [agætr *E.* [17] landit
[18] [skurd ok *E.*

likþra menn heila. Her næst er þat greinanda [nockut eins ok i fyrra stad[1], at rettlatr gud hefuir slegit þann ranglata mann keisarans brodur med hinni fuluztu likþra, sua at verduliga [fyrir sina glæpi er hann nalægr hinum versta[2] dauda. Ok medr þui at keisarinn sampiniz honum[3] med hiartaligri godmenzku, sendir hann menn sina eptir þessarri konu, [þuiat hon skal leidaz fram i Romam til heilsugiafar vid brodur sinn. En sem þat er gert, ok hon kemr i sealfa Romam ok fram fyrir sealfuan[4] keisarann, kennir hon[5] sinn eiginbonda, þar med riddara ok serhueria þeonostumenn, enn engin [madr hærri stettar ne lægri[1] kennir hana. Nu bidr keisarinn ok adrir beztu menn med honum, at hon skyli gera heilan brodur hans. Hon svarar: [„Ek vil giarna fyrir guds ast gora[6] honum heilsubot, ef hann byrr sik sua til, sem ek segir fyrir, enn ella ma ek ecki, ok [eigi vil ek nockut[7] at gera. [Enn sa er tilbunadr enn her um, at hann skal gera[8] iatning sina af ollum lostum ok lytum, er hann man [til at segia[1], sva at herra pauinn sealfr ok [allr romuerskr[9] senatus skal hia vera ok heyra vpp aa. Ok med [þuiliku kostabodi kemr þat fram[10], at mikit skal til mikils vinna. Þui er virduligr herra pafuinn nu til kalladr ok allir[11] agietuztu menn i Roma at heyra iatningina. Ok sem hon ferr fram, heyraz vm sidir þessor[12] vdęmi, sem ollum monnum gnestr i eyrum, [huat sia salugi madr hefir gert fordum sva omannliga vid brodurkonu sina[1]. Keisarinn taraz af harmi, er hann heyrir sua mòrg illvirki, [þui slær hann med hnefum sitt briost ok asionu kallandi sik ueslugan ok syrgiliga suiptan. Her med þytr vpp sem einn gratr af aullum lyd, þuiat endrminning sua gaufugrar fru hryggir miok þeira hiortu. Ok sem[13] keisarans brodir er [heill vordinn ok fullkomliga

[1] [*mgl. E.* [2] [er hann kominn at *E.* [3] brodur sinum *E.* [4] [Enn er hon kemr fyrir *E.* [5] fullgiorla *tilf. E.* [6] [Giarna uil ek fyrir guds ast ueita *E.* [7] [ecki uil ek *E.* [8] [Hann skal *E.* [9] [allir *E.* [10] [þui *E.* [11] adrir *E.* [12] þessi *E.* [13] [*saal. E; kan ikke læses i a.*

hreinn af fyrra vanmegni ollv[1], þolir hon vist æig
grát [ok syrgiligt hareysti[2], helldr segir hon op
[ollum þeim, er nær standa[2], at hon sealf er su
kona, sem[4] folkit grætr [med storum anduorpum
andada[2]. Ok er lydrinn heyrir þenna lut, verc
vmskipti en auduellt er fra at segia[6], þuiat gratr
i brottu enn fagnadr fyllir allra manna hiortu.
vill nu lifs[6] giarna taka aptr sina fru[7] sem gudi
af dauda reista. Allr lydrinn kallar sem einni
drottning þeira samlagiz nu bonda sinum [ok
honum lônd ok skipi vndirskipudum lyd til fridar o
Enn drottningin [storliga miok[2] moti blasandi
aakalli[2], talar sua diarfliga til herra pauans, [er me
storhôfdingium sitr þar inni[2]: „Ydr se[8] kunnigt,
fadir, at þann tima sem ek var nauduliga stôdd
þrônguingum, het ek þui almatkum gudi, at alldr
skyllda ek karlmann kenna [aa minni æfi[2], helldr[9]
klaustr ok lifa med hreinlifismonnum vndir sidlætis
Nu huart sem þer gorit þat fyrir vinattu sakir
vid keisarann[10], at þer vilit æigi gefa mer heilaga
bunad, þa suarit þer þi ollu vid hinn hæsta dc
gialldit skynsemd fyrir mina saal, þa er hann kemr
lifendr ok dauda.“ Ok fyrir sua skynsamliga o
einardliga[11] konunnar atstodu, fyllir hennar beidzlu
stad herra pauinn ok gefr henni heilagan klædabun
þeim er su goda kona þeonadi drotni varum ok h
modur fru sancte Marie[2], þeim se lof ok dyrd v
ligar veralldir verallda. Amen.

III.

Af presti einum.

A dogum Theodosij keisara var einn [agiętr
þeim stad er Stotolis heitir aa Girklandi, Johannes a

[1] [fullkomliga heill uordinn *E.* [2] [*mgl. E.* [3] *mgl. E.* [4] er
umskipti *E.* [6] *saal. E;* lifua *a.* [7] husfru sua *E.* [8] *saa*
[9] skyllda ek *tilf. E.* [10] [uid keisarann eda otta *E.*
godmannliga *tilf. E.* [12] [prestr áá Grichlande er Johan

enn kalladr [Damacenus kenningarnafni[1]. Þersi madr var sua[2] fiolvitrkr i allri bokligri list, [at þegar i bernsku tima[3] fyrr en hann vęri .xii. vetra hafdi hann numit [giorsamliga Girklandz bôkr ok allar þęr[4] .vii. hôfudlistir, er liberales heita. Ok þegar [i fyrstu sem hann hefir skilningar alldr[5], hitnar hann hiartaliga[6] til guds þeonostu ok einkannligrar elsku vid guds modur Mariam vara fru, sua framt at huersdagliga less hann henni tidir miok[7] godfusliga, ok þar kemr at sua kueykiz[8] hann i gudligu[9] astriki, at alla heimsins skemtan fyrirlætr hann, gengr i klaustr ok geriz munkr vfleckadr med ollu aa sinn likama[9], sua reinan meydom vel vardueitandi allt til dauda. Nu sem hann er prestr vordinn, lætr hann vaxa þeonostuna varrar fru, þuiat med einkannligri godfysi syngr hann hennar messu optligha [aa hennar hatidardogum[10]. Þar med diktar hann henne[11] sequentiur ok bœnir ok antempnur, þær sem hann syngr henne sidan sœtliga[12]. Nu sem hans frægd ok fridr lifnadr kynniz monnum nœrr ok fiarri[13], selia mikils hattar menn sina sonu honum til læringar, hueria hann frædir[14] ęigi at eins med bokligum listum, helldr ok iafnvel sœmir hann þa ok prydir med huerskyns blomgandum[15] sidum, biodandi at allir hans[16] lærisueinar ottizt gud umframm alla hluti.

Hier nœst er þat greinanda, at sagdr brodir Johannes geingr einn dag ut af borginne med sinum skolaklerkum þess erendis, at letta sier ok spazera um eina litla stund a faugrum uelli, er nalœgt liggr stadnum. Ok sem hann er ut kominn eigi uggandi sier nockurs otta uonir, hlaupa at honum þeir menn, er Saarasceni ero kalladir, gripa hann þegar i stad ok alla hans lærisveina med sua greypiligri

[1] [Damascenus *E.* [2] *mgl. E.* [3] [þuiat *E.* [4] [allar Gricklandz bœkr ok þær *E.* [5] [aa unga alldri *E.* [6] hardliga *E.* [7] kueikiat *E.* [8] gudligt *E.* [9] likam *E.* [10] [*mgl. E.* [11] optliga *tilf. E.* [12] [optliga ok sœtliga hennar hatidir *E.* [13] firr *E.* [14] fœdir *E.* [15] blomgudum *E.* [16] *Her ender a*[3].

grædgi illzkunnar, at þenna goda mann giora þeir fu
ranfeingi ok alla hans sueina, flytiandi þa med ser i
daland, til þess at þeir þrælkizt ok mædiliga þione.
er þeir uondu menn komu heim til sinna odala, skip
milli sin gripnu herfangi, ok giorizt sua med gud
at hinn rikazti madr, er i uar þeim illgiordum, hly
bezta manninn brodr Johannem. Eru uu þegar alli
settir i þián ok þrældom, utan þessi einn fær med uer
uorrar fru meiri myskunn, þuiat miukara giorir herra
þenna mann enn nockurn annann. Johannes helldr
enum saumum hattum sinum, uakir ok fastar ok bi
huersdagliga, lofandi uora fru sanctam Mariam med
ligri godfyse ok iduligu astrike. Ok þat sier skiotlig
heidne madr, huersu Johannes er frabæriligr i sin
ferde, huar fyrir hann uendir til hans sinne uina
framt, at hann gefr honum lidugann gang um
hus ok herbergi. Nu sem hann hefir þar uerit um r
tima, talar husbondinn sua til hans einn dag: „Hey
kæri Johannes! segir hann. Ek undra eigi litt þina
þar med klerkdom, agætliga diktan, nyttsemd at
sætleik at syngia, streingfæri at leika, hier med
fyrirheit ok gott sidferdi. Þier sie kunnikt, at ek
ungann son, huern ek bidr at þu takir ok lærir bo
ok idnir þat mest, at i aullum hlutum uerdi hann þi
likaztr, at þann tima, er uerda kann at þu farir i
se med nockurum hætti, sem þu sitir eptir i þessu
minum.“ Ok Johannes litillatr guds þionustumadr
giarna hinum rika manne sina bæn, tekr þann ung
ok kennir, þar til at innann farra uetra uar þessi ung
sua fullkominn i allar listir, at uarla matti mun
huor þeira var.

Nu er þar til at taka, at Theodosius keisari
uiss, huar brodir Johannes er nidr kominn. Huat er
mislikar miok, þuiat honum gefr uel skilia, huersu
mannskada hans rike hefir þar bedit, er sua godr n

brottu, pryddr helgum framningum, storliga sniallr i greinum, sæmiligr af lifsins uerdleikum ok miok naudsynligr ok nyttsamligr rikissins naudsynium. Þui sendir hann sina erendreka med brefum ok bydr undir halsins pinu, at sa heidni madr Iati Johannem lidugan fara. Ok enn riki madr þorir nu med aunguo moti at hallda brodr Johannem, sendir hann heim med sæmiligu foruneyti. Nu sem hann kemr þar, tekr Theodosius keisari vid honum badum haundum, ok gefr honum eitt hit fridazta munklifi, huar hann ma frialsliga gudi þiona med audrum brædrum. Ok her med leggr herra keisarinn sua mikil yfiruættis metord aa hann, at nær huern dag kemr hann til þessa munklifis, heimoliga trakterandi med honum stundum af stiett ok viturligri stiorn veralldligs rikis, stundum af innrum krauptum ok andligri heilsu sialfs sins.

Ok sem hier er komit, at sia hinn godi madr þroazt dagliga i godum uerkum, aufundar hinn forni fiandi salu manzins ok kneikir upp hiarta þess sama manz, sem Johannes hafdi lært, þuiat hann drambar sik hafa iafna ment sem Johannes, enn harmar sina ogiptu, er hann nytr þess eigi sua framt i heimligum metnade. Þui diktar hann med diofulsins tilstille eitt bannsett bref undir nafni ok formi penna ok ordlelli brodr Johannis, þuiat sua uoru þeir likir menn i þessum hlutum, sem fyr greindi. Sem hann hefir fullgiort þenna flærdarpistil, sendir hann til Constantinopolim ok bydr þeim sem brefit ber, at hann skal lata þat nidr koma i sialfri keisarans haull, þar sem skiotazt megi þat af keisarans maunnum finnazt. Sua giorizt her, sem rad uoru til sett, at pistillinn uerdr fundinn ok skiott upplesinn. Enn þuilikr uar sensus i brefinu, sem hier ma heyra: Johannes Damascenus hinn minzti af munkalifnadi sendir elskuligum sinum i Persidalandi q. guds ok sina. Ydr sie kunnigt, at keisarinn hefir brott sent allann bezta styrk sins herlids moti grimum þiodum, sua at þar fyrir er borgin naliga eydd af herfærum maunnum. Nu med þui at þier erut

uitrir ok uopndiarfir, komit auruggir ok uinnit fagra
aan allri duol.

Þegar i stad sem þessi pistill er heyrdr, fylla
moti saklausum brodr Jone bolginnar reide, sua
duol renna nockurir af haullinne framm til munklifiss
andi þann meinlausa mann, suiuirda ok haduglig
fram fyrir keisarans hasæti. Þar med þytr upp kall
at þessi megi eigi munkr heita helldr hinn uesti
Sidan sem bliod fæzt, talar keisarinn med miklum
stygdarfullu uidbragde: „Heyrdu, hinn ranglati J
ok hinn uesti suikare! segir hann. Sem nu er p
suik gelldr þu moti uorum goduilia, sua mikit
mattir ath. giora, hefir þu undann oss suikit fodrlcifdi
med allt uort frelsi, ok keyrt i hina uestu utleg
fiandmanna.“ Ok til kinnroda er brefit framm
synt brodr Jone. Ok sem hann hefir aa litid, seig
sua til keisarans: „Senniliga kennir ek aa þessu br
form ok penna mins klerkdoms, enn þo allt at
drottinn minn uottr, at þetta bref giordi ek med
moti.“ Nu þytr upp lydsins akefd, ok segia
þess eins sie hann makligr at faa skiotan dauda.
sakir þess at hann uill eigi saukinne uidrgaung
hier eptir eru domar nefndir yfir sauk Johanne
hann skal helldr þola limalat eda bana, ok kemr þa
med þeim, at med þui at hann hafdi uerit hinn m
keisarans, skal honum veitazt sua mikil uægd ok m
at hann skal eigi drepinn uera, helldr lata at ei
liminn, sem þeir segia þessa uhæfu hafa[1] giort.
hondin er afhogguin, giorir brodir Johannes gudi mar
þackir bædi fyrir sarsins pinu ok limarins missu.
fyrir godfysis dygd harmar hann eina grein, at sua
uliga uanadr ma hann eigi syngia heilaga messu
heidrs ok uorre fru. Enn haundin er fest upp i
hans honum til suiuirdingar.

[1] *rettet;* hafi *E.*

Enn er Jon uerdr laus, fer hann sem skiotazt heim i klaustr sitt, ok geingr einhendr framm fyrir likneski uorrar fru sancte Marie guds modr, er þar er sæmiliga sett innann kirkiu, berar sidann stufinn ok rettir framm handlegginn, sem hann syne skriptinne, huersu sarliga hann er leikinn, sua talandi til drottningarinnar med heilagri diorfung ok milldum auitanarordum: „Sie hier, drottning min, seigir hann, aumbun þinna þræla. Se hier, þuilikt er anduirdi uorra uerka ok uerdleika. Sie, drottning min, hui uilldir þu þola, at ek syndugr uæri pindr sua sarliga ok rangliga, eda fyrir hueria sok uilldir þu blezut þat leyfa, at þionustulimr þins embættis uæri af snidinn af minum likam. Þessi er sennilega su sama hond, er optliga skrifadi þina sæta lofsaungua ok þier til sæmdar offradi morgu sinne gudi fedr hinn helgazta likama sins sonar, aullum kristnum mannnum til syndalausnar, hialpar ok myskunnar.“ Þuilikum ordum, sem nu var greint, talar hann optliga framm fyrir skriptinne, kueinandi med haurmungar gráte fyrir myskunnar modrinne af sinu harmkuæle. Ok eina nott sem hann hefir þannueg bedizt fyrir med sorgmodu hugskoti, legzt hann nidr i sæng sina miok modr af sliku tilfelli, ok er hann liggr þannig, at hann þikizt huorki sofa ne uaka, birtizt honum drottning allra vor fru sancta Maria med sua miklu liose, sem eigi ma utskyra. Drottning litr i moti honum blidliga ok talar sua til hans: „Huat giorir þu, minn trulyndi sueinn?“ sagdi hun. Hann suarar: „Drottning min, ho ho, hui spyr þu mik? Helldr krefr naudsyn, at ek spyria þik. Huar uartu, þa er ek þolda þuilika pinu? Sie hier haund þins þionustumanz afsnidin hangir uppi i kirkiu bædi þier til haadungar ok mier.“ Drottningin suarar þa: „Styrkzt þu i drottni þinum, þuiat mattugr er sa at gefa þier aptr haund þina, er allan heiminn skapadi af aunguo efni.“ Eptir þessi ord sier brodir Jon, at drottning himins ok iardar geingr framm i kirkiuna ok tekr hana aa brott, ok geingr sidann aptr ok setr hondina

framann vid stufinn sua meistarliga sem aluarliga
merkiliga, at alldri sidann þurfti þui sare umbond
þuiat þegar i stad uar honum hondin sua alheil, se
hefdi hun pinu kent. Hann uaknar nu fylldr af
fagnadi, giorandi margfalldar þackir almatkum, bræd
kallandi, þegar sem fyrst lysir af deigi, ok syn
haundina heila, enn skyrir ut alla synina, hier m
gæfiliga aeggiandi, at þeir dyrki med honum gudl
merki. Ok sem fliotazt maa skrydizt hann til mess
liga syngiandi ok med hárri rauddu gud drottinn
ok hans blezudu modr sæmandi, sæmiligt officium s
orkandi, uora fru sanctam Mariam tignandi.

Nu sua framt sem herra keisarinn heyrir fræg
stormerkis, rennr hann med idranargrate framm ti
lifissins, fallandi litillatliga til fota brodr Johanne,
liknar sins misgiornings, ok þa saumu haund, sem
hann af hauggua, kyssir hann nu, lofande allzualldar
oc hans sætuztu modr med fridara ordfelli, enn
auduellt framm at bera. Sidann leitar hann eptir v
Johannem, ef hann uissi nockurn mann, þann at
uæri sua likr i aullu klerkdoms forme. Johannes s
at þann tima sem hann uar hertekinn lærdi ha
ungan mann i Persidalandi ok giorde sier i aullum kl
sem likaztann. Ok lyktazt hier þessi iarteign m
enda, at almatkum gudi se lof ok dyrd ok hans
modur um oendaligar veralldir ueralldа. Amen.

IV.

Her seghir fra tueim hionum [1].

A dogum uirduligs herra Luciani pafa var einn
storliga rikr i sialfri Róma. Þersi madr atti góda
vel cristna af godu kynferdi tiltekna. Bædi vo
hion loflig i sidferdi, þuiat þau þionadu gudi med

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 157—169 efter St., s
rianter af E. Her trykkes Begyndelsen efter 233, dernæs
655b, hvor den tager fat, og hvor denne opherer, f³.*

giędi i sinu astriki. Gud allzualldandi veitti þeim sua mikit þegar þessa heims, at nær allir eptirlatligir lutir þio(n)adu þeira fystum med nogum rikdomi ok sæmdarfullum metordum. Enn þo var sa einn lutr, at þeim þotti miok aa skorta rad sitt, er þau attu engan son sin i milli. Ok af þeim lut angraz þau opt storliga miok. Nu kemr þar, at þau bidia gud almattigan[1] þeirar bænar, at hann gięfi þeim son med sinni miskunn. Ok sua sem þau þess beðit hafa, lata þau vaxa huarttueggia, þat er fatękum monnum til heyrir ok sua lifi sialfra þeira, hreinsandi samuitzkur sinar til godra verka, at himinrikis konungr heyri þeira bænir þui skiotara.

Nu kemr sua tima, at drottinn heyrir akall þeira beggia, ok einkannliga litr hann konunnar taar ok trega. Þui gefr hann henne son at geta, þann er hon fædir siðan[2] eptir skipaðan tima. Sem þessi vngi sveinn er fæddr, geriz hatiðlig samkvnda i hvsi rika mannz af þeim nyfengnvm fagnaði. Allt hans herbergi leikr i gleði með fogrvm strein(g)leikvm ok organa song, allvm sinvm beztvm vinvm saman kallaðvm. Ok fra þessarri stvndv hefir hinn riki maðr sik eigi iafnfram vakran til gvðs þionastv sem fyrr, þviat hann hneigir vvarliga sitt hvgskot[3] til holldligrar astar við sitt afspringi framar en fvllv hofi gegnir, sva at naliga kæfiz þar firir vpplitningar synin. Verða bænar stvndir skemri ok miskvnnar eptirleitan miklv sliofari. En með gvðs vilia hverfr hann aptr til sin eptir nokkvrn tima, ok iðraz miok, at hann hefir holldliga ast framarr virðt i morgvm greinvm en andaliga[4] girnð ok goðan vilia. Ok þvi vill hann nu með engv moti, at þessi lavstr se skriptalags, sva at eigi piniz hann i þessvm heimi, at andinn se þvi heilli a degi drottins. Her firir semr hann eitt mikils hattar heit i gvðs avgliti, at hann skal firirlata alla sina fiarlvti ok ferðaz til eyðimerkr eða til einshvers sva fiarlægs staðar, at hann kenni engi maðr eða nokkvra vegsemð honvm veiti, at með dvfvligvm einfalldleik megi hann þar gvði

[1] *rettet;* almattikan *233.* [2] *Her begynder 655b, som nu lægges til Grund.* [3] hofud *233.* [4] andliga *233.*

þiona ok varðveita[1] friðar hæð með hiartaligvm re
En með þvi at hann er þrongðr með hivskapa
hvsfrv[2] sinnar, berr hann firir hana sina raðagerð
hana samþyktar. Ok sem hvn heyrir þvilikan fr
bonda sins, gret hvn miok sarliga slaandi nefvm
ser, ok segir sva: „Þa eina hvggan hefir mitt hor
fvllt hiarta i þessv efni, at ek se gvðs son framar
vera en mina ast. Er ok sv grein sva mikil me
grvndvelli, at þott ek missi at sia þitt elskvligt an
ek giarna firir gvðs elskv þat samþykkia, ok i ha
gerir ek þetta helgazta firirheit með allvm greinv
ok liðvgt af minni halfv, þess biðiandi af allvm hv
minniz min sem optaz i þinvm bænvm við gvð.“

Eptir litinn tima heðan liðinn vtlægiz þessi go
fra allv sinv gozi, fagnandi mikiliga af sinni dre
tiltekt harðla sigrsamligri, leitandi himneskan thesa
smaandi iarðlig *v*ðæfi sem leiðiligan *sa*r. Sva fe
sem gvð gerir rað firir. En hvsfrvin sitr eptir i
Ok sem hvn er vppgefin af logmali sins bonda,
hvn optligar ok miklv leyfiligar þa lvti, er gvðs er
iandi margt hvggæði við gvðs fatæka menn. En
kemr tima, at hinn vngi smasveinn son hennar er a
briosti vaninn ok or voggv tekinn, gefr frvin þes
tvifallda elskv, þviat astriki bondans, er nv var brot
nemr staðar at þvi holldi, sem af hans lendvm va
gengit, ok þvi tekr hvn nv pilltinn einkannliga ser til h
leikandi við hann hvern dag með skemtan. Hv
sitr hann eða liggr i hennar ska*r*ti eða leikr ser m
grein framí, at æ iafnan er hann firir *a*gvm m
hveria nott eina[5] sem aðra liggr hann hia henni,
hverfr hans elska brott af hennar mvnni. Nv k
at þessi sveinn þroaz bæði at vexti ok aratolv, o
fram or bernskv tima, takandi alla karlmannlig
nattvrv, ok eigi at helldr gengr hann or sæng fr

[1] *Her begynder f*³. [2] husfreyiu *233*. [3] meira *233*. [4]
[5] adra *233*.

sinni, ok eigi nv helldr en fyrr hafa þav nokkvra forsia
eda varygð a kossvm faðmlogvm eða oðrv bliðlæti. Hvat
þarf her langt vm at gera, sonr verðr her vm siðir i bonda
stað, þviat holldlig ast með allv tarmalavs er i sinvm framn-
ingvm miok fagnaðarlavs. Þat profaðv þessi veslvgv mæðgin,
þviat sonr spillir her moðvr i holldligri nalægð, ok moðir
verðr kviðvg af saði sins afspringis með sarligri synd ok
vinligv[1] vmstilli. Heðan kemr sva tima, at hvn kennir
sik fvllkomliga með barni vera, þviat hvn fellr sva optliga
i þann krankdom, sem konvm er titt, þa er þær skvlv með
bornvm ganga. Geriz henni þar firir storliga mikil þrong-
ving bæði samt hvgskotz ok likama, þviat hvn þorir eigi
firir skemðarinnar mikilleik, at nokkvrr maðr viti hennar
vanmatt. Sva syniz henni ok ræðiligr sinn glæpr, at nærr
hellt við vm tima, at hvn mvndi firir leggiaz ok orvænta.
En siðan styrkir hvn hiarta sitt með orvggri van ok styðr
sik með morgvm goðvm verkvm, fostvm, bœnvm, vokvm
ok olmvsvgerðvm. Siðan semr hvn ser eitt klæði storliga
vvnt, þat er með sinvm skvkkvm leynir hennar kviðar
vaxt firir manna avgvm. Dagliga synir hvn sik vel glaða
við sina menn, en er þo reyndar storliga rygg með sialfri ser.

Nv liðr sva fram timvm, at hvn skal fæða þann veslvga
byrð. Ok sem hvn starfar i þeiri sott, er þvilikt sem hvn se alla
vega skekin i brottvm bylgivm hafþrvngins[2] siofar, harmrinn
hvessir, at hvn sæpi, skemðin sliofar[3], at hvn þegi, ok hversv
illt sem hvn þolir, berr hvn þat allt firir sinn kinnroða
þegiandi. Meðr þvilikvm hætti, sem nv var greint, fæðiz i
heiminn sa daligi sveinn[4], takandi naliga bæði senn vpphaf
ok enda. Þviat [sv grimma moðir[5] tekr hann iafnfram
sem fyrst er hann var greiddr, kæfir hann ok kastar honvm
dauðvm niðr i einn divpasta kamar, hyliandi sva haðvligan
byrð með svivirðligvm greptri[6]. Sva leyniz firir mannvnvm
þessi vdæmiligr glæpr at tilgangandi gvðs þolinmæði, þess er

[1] *saal. ogs. 233.* [2] *saal. ogs. 233, f.* [3] eggiar *233* [4] burdr *233.* [5] [*saal. f, 233;* sva grimma moðvr *655.* [6] grepti *233.*

eigi girniz dæða syndvgs mannz, helldr at hann l
ok lifi.

Nv sem þannig er komit, at diofvllinn helldr s
tekna sal þessarrar konv i geysiligvm glæpvm, hvgse
at sameiginligan sigr skyli hann fa bæði ifir ond ok
þviat sva villdi hann lavna henni þa þionastv, s
veitir honvm i lostvnvm, at þar firir tæki[1] hvn h
svivirðing ok pinv þessa heims a likamanvm ok
heims eilifan brvna helvitis i andanvm. Fiandinn t
a sik eins skolaklerks mynd ok kemr skrætbvinn til
gengr inn i cvriam ok fram firir volldvga menn borg
heilsandi þeira personvr með einkannligvm hætti kvrt
Ok sva sem hann var aðr allvm mannvm vsenn i s
er hann eptir spvrðr, hverr hann se eða hvaðan til
Hann svarar sva: „Ek er[3] einn klerkr, segir han
liga vitr ok smasmvgall i rasvm ritninganna ok
manni lægri i sniallvm frambvrði ok greindvm o
spvrninganna. Ok til þess at yðr se eigi geta t
ek er i minvm visdomi, þa profit hvat ek kann,
mer hverr yðarr, ef nokkvt hefir stolit verit ifra yð
skal með nafni æðsyna þa sem stolit hafa, sva at [þ
skal engin yðarr sins eigins missa, ef þiofarnir mega
verða. Sva gera borgarmenn giarna, at hverr
hendi[5] þat, er fra honvm hefir stolit verit. En þ
klerkr svarar með visligvm vrlætsnvm borgarmonn
hverivm, hverr þessv ok þessv hefir stolit. Þar n
hann ok fylgia, at þegar segir hann, ef þessi þiofr
hondlaðr verða, þviat hann hefir brott flyit i fiarlæg
Her ferr af mikit orð, at nyrr spekingr eða spa
kominn i Romam. Ok þar firir koma til hans v
flokkar, eigi at eins borgarmenn einir, helldr ok
miok fiarlægir, allir eins ok hins sama erindis, hann
visdom hans at reyna ok sin goz vpp at fretta.
þenna dyn sem nv er vndir kominn, gera ransa

[1] taki *233.* [2] smaan *tilf. 233.* [3] em *233.* [4] [fyrir
[5] *saal. ogs. f;* odrum *233.*

þiofar annat tveggia, letta af stvldvm [ok gera betr[1] eda fyria brott i hina mestv fiarlægd.

Nv sem her er komit, at keisaranvm sialfvm virdiz ok hans radi, sem þessi nyi spamadr endrbæti lydsins rett ok skipi aptr þat, sem adr var brott tekit, dirfiz þvi meirr i sinvm gerdvm sa hinn vreini andi, þviat nv skilr hann, at hedan af mvn hans ordvm trvat vera. Ok einn dag sem herra keisarinn sitr inni i herbergi med sinv stormenni, stendr fyrr sagdr klerkr frammi ok byriar þat efni, sem klerkr var til gerr. Hann talar med þeima hætti: „Ek mvnda tala her i dag vndarliga lvti, segir hann, ef þer borgarmenn heitid mer þvi at vera trvlyndir ok miok athvglir ifir minvm frambvrdi, þviat þat sem ek kann yder segia, er storvm vtrvanligt i ordi en sarliga satt i grimmligv[2] verki.“ Nv sem folkit gefr lioð, byriar hann sva annan tima: „Gvds miskvnn er þat eignanda, segir hann, at þer Romaborgar menn ervt eigi allir giorsamliga vpp eyddir ok af iordinni eilifliga brott slegnir, ok þar [er ydvr[3] borg sokkr eigi[4] med allvm sinvm grvndvollvm, er hans þolinmædi þakkanda, þviat sva svivirdligr glæpr er framinn i þessi borg a nalægvm tima, at engis kyns illzka ma naliga vid iafnaz. Sv hin rika kona, er sva heitir ok þer veslvgir kallit heilaga vera i framningvm godra verka, er med fvllvm sannindvm hin glæpafvllasta. Hvn gengr vt a stræti ok vidsyna vegv reisandi vpp i sitt lof frægdartitvlvm, en hvn er med sialfri ser hin liotasta ok hin grimmasta allra kvinna, þviat hvn hefir getid son med sinvm eiginligvm ok holldligvm syni, ok sidan setti hvn sva glæp ifir glæp, at þann svivirdliga bvrd nyfæddan drap hvn sialf med sinvm hondvm, ok þar eptir varp hvn honvm davdvm nidr i einn djvpan þrekk, at sva skilldi glæprinn leynaz mega firir manna avgvm. Þvilik er gersimin ydvr[5] borgarmanna, sem nv hefir ek bodat hana.“

[1] [saal. ogs. *f*; *mgl. 233.* [2] *Her ender 233.* [3] *saal. f*; sem ydr *655.* [4] nidr *tilf. f.* [5] *saal. f*; ydr *655.*

Viðr þessa spamannzins ræðv verða allir m
slegnir ok tala sem eins mvnni: „Geym, segia
þv lastir eigi herbergi heilsvnnar ok mvstari mi
Margar dætr Romaborgar sofnvðv saman rikleik[1] kr
en þo gengr þessi ein ifir allar aðrar.“ Sa fagr
klerkr talar þa enn til lyðsins i annat sinn: „N
þat ekki a vvart, þott þer trvit varla þessvm minv
bvrði. En geymim ver raðs at ok færim fram
komi higat sv hin sama hvsfrv, sem þer hyggit s
vera, profiz hvn ok hennar malefni. Siðan gerit n
a miðiv stræti, ok hvart sem helldr er, at hvn g
glæpinvm eða verðr hvn sigrvð ok ifirstigin af
greinvm, þa verpit hana[2] lifandi fram i logann.
sva verðr vndarliga ok miok vlikliga, at ek profiz
þessv mali, þa skvlv þer binda hendr minar a l
ok kasta mer vægðarlavst fram i mitt balit.“ Þessor l
lika vel keisaranvm ok allvm hans raðgiofvm, sva s
i stað vorv sendiboðar gerfir fram til frvinnar, at
leiðiz i keisarans holl, sva þo at hvn er leynd m
hvert erindi hennar er þagat at sinni. Þvi ferr h
fliotaz ma við koma, eptir keisarans boði. En þa
sem hvn kemr inn i hollina, er hvn sva mikils h
allir menn standa til vegsemdar vpp i moti henni,
keisarinn byðr henni bliðliga at sitia vpp hit na
Sem[3] hlioð er vorðit talar keisarinn sva til frvinna
þickiz vita, segir hann, at frægðarvisdomr þess nyia sp
sem guð vakti vpp til nytsemdar romverskri þioð r
firir tilsogn kvnnigr vera. En þat er vppsprottit af
sem oss kom sizt i hug ok ver hormum allir,
asakar þik i morgum lutum, vattandi moti þer ho
hluti með anefndum greinum. Nu ef þu gerðir
synd, þa gef guði makliga dyrð ok iatta hana, ell
ert tilfær, hreinsa þik brott af þeima lesti, sem nu er

[1] *saal. f;* likleik *655.* [2] *saal. ogs. f.* [3] *Med dette O*
655b; Fortsættelsen følger efter f.

i moti þer.“ Þessum keisarans orðum svarar fruin sua vitrliga, sem heilagr andi gaf henni skilia, sa er alldregin[1] er vanbuinn við vandum spurningum, þott skiotliga þurfi til at taka. „Me[ðr þui, herra, segir hun, at upp]runnin sok a minn skaða er storliga þung ok mikil i sialfri ser, ok h[itt annara, at hann spek]ingrinn lærir engan hlut an raði geranda, syniz mer eigi orugt ne vitrligt[2] . . . heyri þeir sem giorst. Eptir vmhugsaðan tima talar keisarinn til hins nyia [klerks með þeim hætti], sem her ma heyra: „Se, klerkr, segir hann, nu er su her, sem þu asakaðir. Nu er hon nalæg. [Ber nu fram, ef þu he]fir nackuat til i moti henni.“ En sa vandi klerkr ser vpp a konuna ok vndraz [storliga miok, hui hon] matti sua fogr vera. Ok senniliga var hon eigi hin sama, þuiat firir miskunn heilags [anda var hon skipt i]. miklu friðari personu en nokkuru megi til iafna. Nu standa allir menn at kl[erkinum, at nu skuli hann] fram bera þat sem hann er tilfærr. „Nei, nei, segir hann, ek ma ecki at hafaz, þessi er hei[log, þessi er dyrðlig] meðal dætra Hierusalem, þessi er sv sem vpp steig a eyðimork fiotandi meðr [skemtunum, fogr sem] tungl, valin sem sol, ottanlig sem skipat fylking hermanna. Ok þat sem ek k[ann segia ottumz] ek hræðiliga vpp at kueða. En þo i annan stað ma ek ei ifir þegia. [Maria moðir drott]ins Jesu er til fulltings komin viðr þessa husfru, hon skylir henni ok tru[liga varðueitir með sinni] atstoðu.“ Viðr þessi orð skelfaz allra manna hiortu framarr en fra megi se[gia, ok huerr sem einn maðr] vngr ok gamall gerir heilagt krossmark i enni ser. En þat sama með sinvm [mætti ma diofullinn] eigi standaz ok huerfr i brott þui likazt sem reyk legði.

[1] *Med dette Ord ender f^3, og her begynder f^4, et Blad som er beklippet saaledes, at paa Forsiden mangle de sidste Ord i hver Linie, og paa Bagsiden de første. Det manglende er sat mellem [ ].*

[2] *Da Resten af Forsiden i f^4 saa godt som er ulæselig, henvises for Indholdets Vedkommende til S 164^{27}—167^{14} ovenfor.*

At þessum lutum fyll[dum gera allir menn er
almatkum guði ok hans milldaztv moður margfol
þac[kir, þuiat hon firirlætr] engan mann sem henn
Ok sva sem nu er greint frialsaðiz þessi [husfr
skemd] ok brigðzli, ok þat með at siðan feck hon m
ok virðing en fyrr i manna [augliti. Sua frialsi] o
Maria guðs moðir af allu diofulsins valldi, þa er
liðum af þessum h]eimi. Þer se lof ok dyrð eil
sætazta mær ok moðir, virðulig [Maria, er með sy
Jesu Kristo himinrikis konungi sitr vpp i sæmd
vm vendaligar [veralldir verallda. Amen].

Firir þenna æfintyr, sem nu heyrðum ver,
skilianligt, huersu var[liga þat er geranda], at lofa
meðan hann lifir enn i dauðligum likama, þuiat op
sva [til, at sa sem lofaðr er], er þui siðr lofs verði
er i guðs augliti lagr ok hæðiliga skemdr [me
framferði. O]k sa sem þann lost elskar at lofa
veralldliga, brytr ritn[ingar boð sua segianda:] Ne
hominem in vita sua. Þat þyðiz sua: Eigi skalltu
lofa i sinu [veralldar lifi, lofa hann eptir] hasl
hann þann tima, sem hann er kominn i hofnin
sigrat [siofar bylgiuna. Her af] verðr liost, at
vill eigi lofa lata rettlatan mann i þessum he
[hennar vpphafari skildi] vel, huersu þat er vfallit
lofi þat með flaumsemi tungunnar, er hann [veit e
er gott eða illt. Hyggim at i fyrra stað, huer
vfagnað af þui ma [leiða, ef rettlatr] maðr er lofað
liga, með þui at hann er bundinn i dauðligum li
er settr sem at sko]tspæni sinna vuina, er h
mikit efni til hiartaligs striðs ok freist[ni, at hann
orðlof] mannanna ok drambi með ofraðarsynd m
græðara. Er sa mik[ill vgiptumaðr, er með] sinn
stingr hinum rettlata i forað drambseminnar af þeiri
hæð, sem fyrr var] hann a staddr. Ok þo at
miskunn ok heilags anda viðrhialp [fai hann við set

er honum orðlofit, sem fyrr sagði, hit mesta efni til striðs ok bardaga. [En þat er siðr greinarm]al, huersu afskapligt er at lofa manninn rangliga, þuiat hann verðr æ þui verri, sem hann [er meirr lofaðr, einkann]liga ef hann trvir sig goðan ok eykr þannig sina misverka. Ma [þat ok senniliga kallaz onn]ur vgipta at leiða ranglatan mann til þess, at hann fai meiri hefnd [ok mattugri pinu sinna] glæpa. Huat er liotara en vera illr ok þikkiaz goðr? Huat er sæl[ara en vera goðr ok þik]kiaz ranglatr? Heyrðum ver af hus-frunni, huersu miog hon var lofuð af al[lum borgarlyð i Roma, þa]nn tima sem hon var fallin i vaðaligt forað sinna glæpa, þuiat þat er opt[liga hatt ok sæmiligt] i manna augliti, sem er lagt ok leiðiligt i guðs augliti, þuiat m[aðrinn ser at eins i asi]anu, en guð allzualldandi rannsakar allra manna hiortu. Kann [ok vera, at þessi k]ona væri þui sua miog vndirgefin vuinsins freistni vm nockurn ti[ma, at henni meina]ði laustr orðlofsins með sinum skugga. Sua ok af annarri halfu [berr sua til stundum], at þat er miog viðtækiligt i guðs augliti, sem vfagrt ok ferligt er i manna augliti. Huaðan af ver skolum heyra eitt dæmi, er byriaz með þuiliku vpphafi.

V.

Af Gregorio pava.

A daugum Heinreks keisara, sonar Konraads keisara, uar Benedictus paui hinn .ix.di med þui nafni brott kastadr af sinum stole, þuiat þat uar kristninne liost uordit, at hann hafði simoniace pafadominn[1] tekit. Hann var kalladr Benedictus iunior, þuiat Benedictus [er uar[2] octauus, var kallaðr Benedictus maior[3]. Millum þeira var Johannes paui, enn sietti med þui nafni. Eptir Siluestrum paua uar Gregorius sextus, sannheilagr madr, uirðuligr uinr ok einkannligr elskari uorrar fru sancte Marie, þuiat hann uar uakr ok uiss i stridi ok bardaga, at hann hafdi auruggann fulltrua. Hann

[1] *saal. f*; pauadæmi *E*. [2] [*mgl. f*. [3] *Her ender f*^{4} *med følgende Tillæg:* hann var frændi Ben . . . .

var adr Gracianus nefndr skirnarnafne, enn sidann G
sem hann uar i kominn pauadæmit. Profar hann
uera, at optligt formanna umskipti er kirkiunne miol
iligt, þuiat auflugir ok gradugir uargar i hlaupa
hins krossfesta hafa eytt ok upp etid þær rentur, se
Roma kirkia atti frialsliga. Enn nu hafa ribba
raansmenn sua omannliga at geingit hennar æru
ueitir minna expens herra pauanum enn sumar adra
hennar dætr, sem aa þui ma marka, ath allar hennar ei
sem meir standa i fiarska uid Romam, eru af ransn
ok ribbolldum sva sterkliga undan kirkiunne gri
herra pauinn tekr einskis kyns af nockure þeira
naudsyniar. Þau ein þorp fa ok felitil hefir hann til
sier, sem nalægiazt liggia borginne.

Sua mikill uar þessi illzkutime, at uarla matt
dæmi til annars þuiliks. Allir uegir uoru halldnir
uirkium um Italiam, at eingi madr matti sinne fer
koma til Romam. Allir pilagrimar uoru gripner
goze ræntir, en sumir drepnir, ok sakir þuiliks ofri
upp fullkomliga tilsokn borgarinnar. Enn i sialf
uar sua bannsettr ofridr, at þar ganga menn um
sitiandi fyrir þeim, er ut ganga af sinum herber
uitia heilagra kirkna, sua at þar af feingu menn
skada bædi lifs ok pennings. Hier med fylgir þat,
er faheyrdara, at i sialfri Petrvs kirkiu ganga m
brugdnum suerdum yfir likama postolanna ok pis
þuiat þeir gudrækir glæpamenn hallda uord aa, ef
offradi, at þeir megi gripa, skakandi sin suerd y
alltarinu, medann messurnar syngiazt, fyrr gripan
enn nidr uerdi sett aa alltarit. Þar þui uarid sidan
ok ofdryckiu med allzkyns saurlife.

Enn er herra pavinn godfus i gudligu uandl
huersdagliga heilaga kirkiu forsmada, angrazt ha
miok i sinu hiarta, ok eigi minnr fyrir þa sauk, a
er sagt, at hinir rikuztu menn i Roma styrki rans

undir nidri til slikra odada, þuiat fyrir mikinn rikdom ok kynferdi skammazt þeir opinberliga ransmenn at giorazt, enn hafa þo fullann illvilia til. Hann giorir i fystu, sem ritningin bydr, ris upp i moti sagdri ohæfu stadfastliga ok þolinmodliga, meir med ast enn otta, biodandi borgarmonnum, at þeir af letti ofsokn pilagrima ok ranfeingi heilagra luta. Þvilik ord tiar hann med morgum greinum ok mætum skynsemdum, nottandi at hin fyrre grein ofsoknarinnar er motstaðlig sialfum natturu laugunum, enn hin sidari grein geingr i moti gudligum settningum. Þat segir hann moti natturu, ef sa hefir eigi frid sameiginnligann, sem dyrkar ok vegsamar sinn skapara aullum sameiginnligann. Ok med þui at uier þionum einum skapara, ok allir leystir med eins banablodi, er naudsynligt, at kristinn madr gangi frials ok lidugr milli kristinna manna. Þat segir hann moti gudligum settningum, ef þeir ræna guds kennimenn sinum rentum, þuiat þat bydr gud, at þeir sem þiona heilugu alltari skulo taka sinar lifs naudsyniar af alltari. Þar med uottar drottinn in ewangelio, at hans hus skal uera stadr ok skipat herbergi heilagra bæna, enn eigi hellir spelluirkia eda samkunduhus ranglatra. Þui bydr herra pauinn, at þeir leggi af þessa ohæfu. Ok enn talar hann sua: „Þeir menn sem standa i þuilikum fiarafla fyrir fatæktar sakir er uorkynnandi ok med þolinmæde hirtanda, ok fyrir þaa grein at uier fyrirbiodum, at þeir fremi þuilikann fiarafla, skulum uier sua fyrir sia, medann uier lifum, at þeir þurfi eigi annara manna, ef uier kunnum med guds myskunn þær (eignir) aptr at fa. Enn þeir sem fyrir eina samann agirndarsauk ok astleysi uid gud standa i þuilikum osoma, hæfir fyrir guds sakir ok sialfra sinna sæmd at giora skiott enda þuiliks uoda, bætandi sitt brot uid gud ok hans kæruztu modr ok hans postola.“ Hier med giorir herra pauinn bref til þeira, sem i hafa setz heilagrar kirkiu eignir aflogliga, biodandi þeim annat huort, gefa upp eignir eda koma til Romam ok suara þar skynsamligum greinum fyrir.

Enn ef þeir uilia þetta huorki, skulu þeir vita sik h
kirkiu limum fra skilda.

Nu er greint nockut af, huersu hoguærliga her
gorius paui mælir eptir kirkiunnar rett, huer hans her
er sua aumbunadur, at fair eda aunguir uilia fra
illu ok giora gott, helldr skipazt þeir fra illu til uerr
sem herra pauinn skilr, at eigi uinnr linleikr eda þol
þui bregdr hann um sidir bitru suerdi hins heilag
postola sua sem auruggr kappi i gudligu stridi me
uandlæti, steypandi yfir alla ouini guds, þa er stodu
saugdum raanum, sua framarliga, at huer sem þeim san
skylldi falla i sama bann, ef þat giordizt i kirkiunn
litning. Sem hier er komit, snua þeir eigi til b
helldr leggia þeir glæp aa glæp ofann, fyllandizt up
innar reidi moti herra pavanum, fyrir þa sauk er hann
þeim af kirkiunnar halfu sina glæpiliga frammferd,
ovinarins koma samann i einn stad moti drottni ok
hans sua sem heruikingar bunir til bardaga, fylland
ina med ope ok uopnabrake, pauans leitandi grir
eptirspyriandi huar hann er, segiandi, at nu skulum
gialldandi fyrir sitt umfang ok illmæli. Enn þo a
andskotans hefdi fliota fætr til blods uthellingar, ua
milldr ok myskunnsamr drottinn sinn ualldan ken
virduligann herra pauann, hlifandi hans lif ok and
af ouina ualldi. Ok þo skilr hann einkar glaug
huersu mikit oefni nu er komit, ok dæmir um s
afsnidningar iarne er neytanda uid sua boluada þiod
leitar hann uopna ok hesta, huar hann kann faa, du
fritt ok mikit herlid hinna diorfuztu riddara. Og
hann hefir feingit nogann styrk i moti guds ouinu
hann þeira oalldarflock drepa ok dreifa ok utlægia,
andi sua kristnina, frialsandi erfd hins krossfesta, s
allar þær eignir aptr undir kirkiuna, sem langan
hafdi hun adr mistar med marghattudum skada. Sem

[1] *Saal. her E.*

pauinn hefir þuilik storuirki framit, leggia hier til hans aufundarmenn þunga uirding, segiandi hann uera blodugann kennimann ok heilagri alltaris forn miok omakligann, uottandi, at þat uæri ouidrkuæmiligt, at dreyrugar hendr i manna blodi fornfæri sialfum gudi. Ok sua afskapliga nemr stadar þessi aleitne, at sialfir cardinales samþyckia þessi manglan, þo lagt ok leyniliga, medann pavinn helldr sterka lifdaga, enn þann tima sem herra pavinn tekr þann krankdom, sem hann skilr fra þessi ueraulld, birta sialfir kardinales sinn skilning yfir herra pauans maale.

Nu sem herra Gregorius paui er miok mattdreginn i laungum krankdom, ok skiott er uon, at hann muni sik til framferdar bua, skipandi þeim hlutum, sem honum syndizt hellzt naudsyn aa uera, koma cardinales samann i einn stad, berandi saman sin rad, huilik ord ok heilrædi þeir skulu sinum andligum fedr at skilnadi uera gefandi. Nu sem þeir ero inn kalladir i pauans herbergi ok heyrdar ero pauans skipanir, talar einn þeira til herra pavans, sua segiandi: „Vier ydrir brædr cardinales uilium ydr kunnikt giora, at oss synizt eigi uidrkuæmiligt, at þier skipit ydarn legstad i kirkiu hins heilaga Petri[1] sakir þeirar flekkanar, sem a hefir rvnnit yðarn pafadom af margra manna drapi.“ En er herra pafinn [hefir heyrt þvilikt[2] orð karðinalium, [les hann af ser likams a/flin, siandi vpp i moti þeim hvossvm a/gvm, sva talandi með ra/ksamliga reiðv viðrbragði[3], sem her ma heyra: „Ef nokkvrr gneisti skynsemdarinnar eða vitzka dyrðligrar ra/ksemdar væri með yðr, mvndvt þer eigi gnist hafa yðarn byskvp með sva snarpri meingerðar a/r, [bæði sem nv birtiz raðagerðar ok rasanda frambvrðar[4], þviat allan tima vars pafadoms hafvm ver verit yðr sannr faðir ok hvggari; vart eiginligt[5] goz [ok foðvrleifð[4] hafvm ver vspart[6] latið ganga til yðarra na/ðsynia, vara frægð

[1] *Med dette Ord begynder 655c.* [2] [heyrir þessi *E.* [3] [litur hann til þeira med reidu vidbragdi sua talandi *E.* [4] [*mgl. E.* [5] eigit *E.* [6] *mgl. E.*

hofvm ver [vanrækt ok engis virðt[1], til þess at þe
helldr[2] yðart frelsi. Se her ambvn vara! Þat
fvllkomin skyllda, þa er þer sat[3] vara frægð afbl
með aleitni ok vmlestri heimskra manna, at ris
[vvitra manna ætlanvm ok firirleggia með goðgiarn
ingum[5], þvi siðr attv þer þvilikv at samþykkia [i raði
ok vm siðir firir oss sialfa fram bera. Nv þa, [ver s
hverivm til heyrir sa thesaur, er ver aðgaðvm n
mæðv ok framstoðv[6]? Vera kann, at [oss se þvi
at ver hafim sialfa oss aðgat. En ver neitvm
fvllkomliga eyðvm með þeiri skynsemi, at allt goz
ver attvm, þa er ver vorvm kosnir til þessa sætis
ver niðr i fehirðzlvr varra forfeðra, ok hofvm siðr
ekki agirndar efni til veralldligra penga. Hverja s
ver aptr i farsælld ok frialsleika með varv starfi
iligvm sveita? Þat mvni þer segia, at þetta allt h
fram haft oss til handa, þvi manvm ver hafa her f
semd mikla ok tillotning af lyðinvm, ok allir lvt
þionandi vera varvm fystvm, ok varr heiðr mvndi h
lioða a strætvm, torgi ok herbergivm, var lof ok mikil
mvndv margfalldliga saman lesin ei siðr vm nætr
En ver segivm, at þessa fagnaði skemtan ok gladværi
ver með frægðinni firir yðart fatæki, til yðar ven
fvllvm goðvilia, ok þvi dæmðvm ver striðligarr fram
Ribballdar ok ransmenn forv með yðra sæmð, ge
gabb af yðrv lofi ok hamingiv, ver tokvm þetta
af þeira valldi skipandi aptr i fornan[8] rett, eptir
vera atti. Þer er fornfærðvt gvðligt brað, geingvt
bvnir með obreyttvm klæðnaði[9], en gvðs vvinir
barv gvllskotin klæði, þar hin samv sem þeir hofð
með kirkivnnar gozi ok trvlyndra manna offri. O
litvð þa sva prvða, stirðv þer veslvgir vpp a þei

[1] [uannuirdt *E.* [2] [hefdit *E.* [3] *tilf. E, der har* saut. [4]
[5] [*mgl. E.* [6] frammistodu *E.* [7] [þui sc *E.* [8] *rettet;* fo
[9] *Der synes at staa* kliðnaði i *655.*

en barvt sialfir einfolld ok vvirðilig klæði. Ok er var skylldvlig ahyggia matti eigi lengr þola þvilikan agang, dreiðvm ver með bardaga gvðs vvini þott með drapi ranglatra borgarmanna. Hvgðvm ver kaupandi dyrð ok frelsi klerkanna. En nv hofvm ver profat, at allvm varvm velgerningvm hafi þer vþakklatir verit. Glatað hafvm ver dygð yðra, þviat þat sama, sem aðrir varir afvndarmenn mogladv her ok hvar i hyrningvm með harðri ok hatrsamligri rodd, settv þer i opinbervm stað fram moti sialfvm oss[1]. Senniliga lofvm ver ok þakkir gervm gvðligri milldi firir þat frelsi, er ver vvnnvm, þot þakklæti takim[2] ver nv at sinni minna þar firir, en ver hvgðvm. [Hvar er heyrt fyrr en her[3], at synir vili sinn feðr[4] brott kasta af logligvm grefti? Meðr hverri skynsemðar atferð megit þer oss firirbioða þat sama hvs framfornvm, sem aðr er sameiginligt dvðligvm monnvm? Hversv fagrt man synaz, at [pvtan ok portlifismaðrinn skal[5] hafa frialsa inngongu kirkivnnar, sva ransmaðrinn [ok okrkarlinn[6], en þer vilit með nyivm hætti steingia[7] vti pafann sialfan af kirkivnnar inngongv. [Fai þer eigi skilit, hver grein i miðil[8] er, at lifandis[9] maðr ok andaðr se innan[10] kirkiv. Lifandis[9] maðr er margfalldliga þrongðr [i ymisligvm girndvm holldzins[11], ok eigi er hann frials af þeira þynganvm[12] helldr innan kirkiv en vtan, ok i þeim sama stað, sem[13] honvm er skipaðr til ifirbotar, fellr hann optliga i onytt[14] afbrot syndarinnar. En framfarinn[15] maðr veit eigi misgerning fremia i heilagri kirkiv, ok eigi ma hann, þvi er þat frabærilig[16] vvitzka at byrgia þann andaðan vt af gvðs hvsi, sem [hvarki er með til misgerðarinnar mattr ne vili, ok[6] kristnin helldr sameiginligan sinni hiorð, meðan hann lifði. Þvi, synir minir, gerið iðran [sva framlvtrar[17] diorfvngar. [En til þess

[1] [fullkomliga *E.* [2] tækim *E.* [3] [Huad er heyrt fyrre *E.* [4] faudr *E.* [5] [portkonan ok okrkarlinn skulu *E.* [6] [*mgl. E.* [7] streingia *E.* [8] [Skili þier eigi, huer grein milli *E.* [9] lifandi *E.* [10] i *E.* [11] [ymisligum girndum *E.* [12] þyngan *E.* [13] er *E.* [14] *mgl. E.* [15] frammlidinn *E.* [16] mikil *E.* [17] [þuilikrar *E.*

at ver synimz eigi sigra yðr með einv saman va
takit skilianliga með varri framsettri skynsemi. H
eitt mannzins verk skal iafnan profaz af astvndan h
ok i þann stað skal domr vitzkvnnar snara hver
sem þat rann vpp i fyrstv, þa er verkit var vvn
sem segir varr herra sialfr sannleikrinn: „Ef a
hefir einfallt verit, mvn allr þinn likamr myrkr
Avga er at skilia i þessvm stað astvndan hvgskot
likamr merkir framning verksins, þviat hvert verk
iligt fylgianda goðri astvndan firirrennandi. Vndir
orskvrði vars herra, litvm a eitt dæmi, er oss fysir
framsetia [1]. Sem yðr kvnnigr illzkvtimi stoð her ifir
komv til var optsinnis veslvgir menn, biðiandi [2]
mvndim [3] hvgga þeira fatæki, ok ver, skiliandi vara [4]
til þess at gleðia gvðs olmvsvr, gafvm þeim marga
ok letvm fagnandi brott fara. En þegar er rans
fekk þat set, at fatæki maðr hafði penga [5] [meðferð
hann sina rvddv honvm við eyra ok drap hann, en
i sitt valld [6]. Hvat mvndi nv rettaz [7], hvart ver sk
dæmaz daðamenn hins fatæka, sakir þess at ver
honvm þa olmvsv, [er hann beið siðan af sva mikinn
Eitt ok hit sama verk er bæði i kirkivnnar lagvm ok
ins pint ok lofat með ymisligvm atvikvm, sva sem
drap, þviat þat er miok pinanda með ransmonnvm o
ligvm morðingvm [9], en storliga gott ok lofligt með
riddarvm i rettvm bardaga ok logligvm. [Nv m
grein at manndrapit (er) i fyrra stað lastanligt en i
lofsamligt, her með er hinn sami lvtr ymisliga ge
vmskiptiligvm timvm vndir ymisligvm personvm.
er forverari várr Adrianvs primvs predicandi minnin
þat, er hann gaf [ok skipaði [10] a sinvm timvm Karolo
sva mikinn kirkivnnar rett, at engin electus i Frakka

[1] [*mgl. E.* [2] *saal. E;* bibiandi *655.* [3] mundum *E.* [4]
varv *655.* [5] penninga *E.* [6] [drap hann hann ok til sin to
[7] rettr *E.* [8] skylldum *E.* [9] *saal. 655 og E.* [10] [*rettet;*

riki skylldi fyrri vigiaz in episcopvm, en hann hefði þegit skyrar iartegnir bliðs samþykkis af keisaranvm, þat er at skilia bagal ok fingrgvll, þviat engin skilldi sva diarfr, þott aðr væri kosinn af capitulo kirkivnnar, at hann tæki vt af stolinvm þessa tva lvti vtan keisarans samþykki. En firir þa grein skipaði sva herra pafinn þessv mali, at Karolvs Magnvs var profaðr i þeiri dygð, at engin femvta ne manna mvnir sveik hans avga, hvar firir engvm gafz færi at skiotaz með leynd eða lymskv i gvðs saðaher, helldr gekk hverr ok einn retliga inn firir opinberar dyrr. Firir þa aðra skynsemi skipaði sva herra pafinn, at þat var kirkivnvm of mikil þvngan, ef engi electus skylldi fyrr vigiaz, en hann hefði confirmeran þegit af sialfvm herra pafanvm, matti þat ok varla standa firir kristninnar viðerni. En nv a varvm timvm, sem keisararnir miok ymisligir ok margra þeira kvrt er fvllt með drambi agirnd ok gialifi, mætti brvðr gvðs mær ok moðir heilog kirkia rettliga aptr taka sitt frelsi, þviat miok er vfallit, at metnaðarhalsinn setti sitt agirndarok ifir kirkivnnar frialsleik, hafandi hennar svt ok skaða ser til framkæmðar ok frama, þviat engin lvtr er henni iafnsarr, sem illir menn ok vmakligir se skipaðir hennar formenn. Firir settar greinir er sva vorðit, at hvartveggi herra pafinn er lofligr i sinni gerð, sa ær valldit vt gaf i fyrra tima, ok sa sem aptr tekr i siðarra. Vinna þorf þessar greinir sogðv efni. Senniliga er þat eigi byskvpsins regla at bioða monnvm bardaga, en þat er honvm vissvliga boðit, at hvar sem hann kennir saklavsa vera mædda aflagliga, skal hann bæði með tvngv ok hendi moti risa. Sem vattar Ezechiel spamaðr, þa er hann [avitar kennimennina[1] firir þat, er þeir settvz eigi i motstoðv ok eigi skipvðvz þeir mvrr eða skiolldr firir hvsi Israel, at þeir stæði a degi drottins i bardaga, þat er at stiga vpp i motstoðv, risa i gegn með frialsri skynsemdar rodd hveriv sem einv ranglatv valldi. Ok þa stondvm ver i bardaga a

[1] [avitaðar kennimanninn *655*.

degi drottins skipandi oss mvr ok skiolld firir hv
ef ver hefnvm saklavsra kristinna manna með retl
semð, lifandi þeira meinlavsi firir dramblatra manna
illgirni. Hverr byskvp er eigi gerir sva, ma retlig
leigvmaðr en lofligr hirðir. Ok þvi dreifðvm ver
at oss virðiz miklv betra at reiknaz miðil briostliti
vpa en retra leigvmanna. Tvær personvr erv
skipaðar i kristninni at sniða brott lastana, ein s
striðir með orði, annvr vegr með sverði. Þessar
erv pafinn ok keisarinn. Þer sialfir ervt þess
ver vanrøktvm eigi þa vtvegv, sem ver vøntvm h
mvndv, verndvm ver tvngvna ok vagvm með sv
heilaga Petri, ok villdi engi fram fylgia varv mer
þat var i nog profat, gerðvm ver sendiboða til
er likams hefndirnar a at fremia, gerandi honvm
hvat fram for her i Italia með varv brefi. En ha
andi i moti, vattandi sik miok fiolskylldvgan i stric
licorvm, her með biðiandi, at ver mvndim frials
Romam, samkvndvr spellvirkianna rivfandi, þat
starfi gerandi ok erfiði a sialfs hans kostnaði. Ok
arinn hafði sitt rettinda valld ok refsingar stio
hendr fengit, hveria skynsemd mvndim ver þa gvð
ef ver svæfim[1] enn ok þyldim firir leti sakir, at ran
dræpi pilagriminn ok hervikingrinn rænti[2] kenni
Hvat mvndim ver gvði svara, ef ver neitaðim
bæn kristninni sva navðsynliga[3]? Þviat hverr
ransmanninvm, sa rænir ok drepr saklavsan. Þessi
vnnar[4] romr, at eigi se byskvpligt at flekka
nokkvrs [mannz drapi[5], ok þat er satt. En ver se
sa flekkar eigi sinn byskvpdom, sem frelsir meinla
drapi þess, er meirr en fvlla sok hefir til at deyi
ero þeir sælir, sem rettlætið varðveita [a hveri

[1] *Med dette Ord begynder a*[4]. [2] gvðs *tilf. 655; mgl. a S. 460*[16] [Nu með þeiri grein at *mgl. E.* [4] *saal. a, E 655.* [5] [kyns manndrapi *E.*

Frægir vorv gvðs kennimenn tveir[1] af milldv lofi, Finies ok Matathias, þviat hvartveggi þeira var orvggr at reka gvðs rettar, lyptandi sinar hendr til rettrar refsingar. Þann tima sem Moises var með sonvm· Israelis i þeim stað, er Sethim heitir, niddvz Israelite þa enn með nyivm fvndningvm moti gvði sinvm ok horvðvz með dætrvm Moab, blotandi skvrðgoð firir kvinnanna lokkan ok astriki. Ok einn dag sem israelita Zambre at nafni gengr inn til þess kyndis horkonv allvm lyð harmanda ok byr með henni, riss vpp Finies son Eleazari sonar Aarons kennimannz[2] . . . . . Sialfvm virðiz gvði eva vel þetta verk, at hann lypti þeim bardaga af þeinvm, er lengi hafði a legit, ok sagði[3] Moisi leiðtoga folksins, at Finies skylldi firir sagða dygð ok vandlæti vera kennimaðr ok hans kynsmenn hverr eptir annan eilifliga[4]. Zacharias kennimaðr reis einarðliga i moti Oziam Israelis konvngi, er sik bar til at fornfæra gvði moti lagvm Moisi, eva at greindr kennimaðr rak hann brott or fornfæringar þionastv, ok hefði ekki [ifaz i[5] at drepa hann, ef drottinn hefði eigi þiklotari vorðit i hefndinni, [þviat hans armleggr frialsaði byskupliga hond af konvngligv valldi[4], steypandi hrivfri likþra ifir þann sama likama, sem sik hafði rært til vleyfðra lvta[6]. Mathatias kennimaðr drap einn israelitam, er niddiz a gvði sinvm [i borg Modin[4], fornfærandi bolfaðvm skvrðgoðvm þieptir boði Antiochi konvngs Grecorvm[4], sneið kennimaðrinn eva snart i svndr gyðinginn, at hans dreyralækir samflutv fornfæringarbloðinv. Er Mathatias firir þetta snilldarverk ok morg annvr reiknaðr með sterkastvm gvðs kavppvm. Ok framsettar greinir vinna þorf varv mali, þviat þvilikir þvorv með gvðs domi rettliga drepandi, [er ranglatr a cigi at vera agalavs i gvðs kristni[4]. Vandvm monnvm tæðv ver

[1] saal. a; tver *655*. [2] *Her er lidt over en Linie ulæselig i 655.* [3] *Hvad her og senere er sat med mindre Skrift, er ulæseligt i 655 og tilføiet efter Gisning.* [4] [*mgl. E.* [5] [fyrir i(!) þott *E.* [6] uerka *E.*

nytsemð ok velgerning, þa er ver brott tokvm a
þeira minning, [minkaðvm ver þeira svt ok sviða,
skvndaðvm þeira likams daʀða, þviat glæpamaðr
verri, sem hann lifir leingri tima ok verðskylldar
pinv vpp a salina, þeim frateknvm, sem til g
hiartaliga fra illvm lvtvm ok verða siðan þvi
einkannligv dæmi miskvnnarinnar, sem þeir hitn
gvðs boðorðvm, halldandi varygðar otta i flestv
Daʀðinn er firir vtan ifasemð allvm mannvm goðr,
latvm sem rettvisvm, þat er vel vattar agætr n
brosivs Mediolanensis erkibyskvp i sinni bok, er ha
Librvm de bono mortis. Þvi er daʀðinn goðr rettvisv
aðliz firir hans miðilgongv eilifa fagnaði, en þvi r
at hann lyktar þeira ferligt framferði. Goðvm m
hann lifs innleiðing, en illvm ranglætis fylling. H
heilagvm monnvm fagran sigr með andvirði re
syndvgvm liknarefni firir enda ranglætis. Þvi er
þakkir gerandi af þeim allvm, er ver brott tokvm
vnvm[1]. Þvilikar erv varar greinir, at þar firir e
vskynsemðir[2].

Nv firir þa sok at ek daʀðligr maðr ma
minvm hvgrenningvm, gef ek allt þetta mal vpp v
skapara mins [ok lausnara himnakonvngs, treyst
miskvnn ok virðvligv arnaðarorði minnar sætastv
Marie, at her a falli þat doms atkvæði, sem mer
hialpar i oðrv lifi[3]. Þvi skipvm ver i gvðs nafni
milldastv moðvr, at sva sem ek er[4] andaðr, skvlv
likama minn til Petrs kirkiv með þeim vmbvnað
fyrr aptr steingit[5] hennar dyrr með sterkastvm las
ef sva veitiz firir gvðs milldi ok miskvnn, [sem all
stiornar[1], at kirkiv dyrnar lvkiz[6] vpp firir mer

[1] [*mgl. E.* [2] *Fra S. 263*[3] Þann tima sem *hertil har a*
onnur skynsemdar dæmi hefir ek fyrir mer til suar
[3] [*mgl. a.* [4] em *a.* [5] strengit *a;* [fyrr se aptur str
[6] lukaz *a.*

fvltingi, þa greftið mik, sem ek [sagði aðr[1]. En ef þær [standa læstar ok[2] lvkaz eigi vpp, þa kastit minvm likama, hvar yðr likar, þviat almattigr gvð dæmir með [samv rettlætis vag[3] rikan ok[4] fatækan.“ Sva sem virðvligr herra Gregorivs pafi hefir þvilikar greinir fram sett, gengr hann almennilegan veg holldzins[5] fram vm dauða dyrr. Gera kardinales hans likfylgiv sæmiliga, berandi likamann til kirkivnnar fram. Ok [fyrr en þeir nalægiz mvstarið, er likit bera, fara til nokkvrir mikils hattar menn ok[2] streingia aptr kirkivdyrnar bæði lokvm ok lasvm, morgvm lyð nær veranda [ok þenna lvt dasamanda[6]. En þegar i stað sem likami hins goða Gregorii kemr fram firir kirkivdyrrin, fivka lokvr ok lasar allir i senn með miklvm þyt [ok liom[7] brott fra hvrðvnvm[8]. Er nv sa blezaðr likami inn borinn með gvðs lofi ok allra manna fagnaði, [siðan i iorð laginn með sæmiligsta hætti, er Roma kirkia veitir sinvm formonnvm[9]. Af þessv stormerki verðr skilianligt, hversv mikils verðleiks þessi maðr er firir almatkvm gvði ok hans dyrðligv moðvr. Her birtizt ok eigi siðr, at brotttekning ranglætis af iorðinni er þægt offr ok viðtækiligt[9] i gvðs avglit[10], ef þat er gert með rettlatv hvgskoti. Senniliga er þessi maðr sæll elskari varrar frv hinn goði Gregorivs sextvs[5], ifir sinvm gerðvm ok goðri samvitzkv oðlandiz sva skyran vitnisbvrð af sialfvm gvði, þviat vpploknar dyrr iarðligrar kirkiv vattaðv hans eilifa inngongv. Liost varð allvm er nærr vorv, hversv fagnandi heilog kirkia tok þann livfa likama, er friðinn keypti með sinvm sveita a[11] fotsporvm sins græðara, er einkannliga veitir þeim allvm veg[5], er friðinn elska, [þviat hann gvð[5] friðar ok elskv gefr, sem birtiz i allvm hans verkvm ok vilia[12], hvar af ver skvlvm setia aðra friðar iartegn sialfvm honvm[13] ok hans sætaztv moðvr til lofs ok dyrðar, [sem þv gefa skilia[6].

[1] [sagda *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [sama rettlætiss veg *a.* [4] [saunnu rettlæti sua rikan sem *E.* [5] *mgl. E.* [6] [*mgl. a, E.* [7] [ok hliom *a; mgl. E.* [8] hurdinne *E.* [9] medrtækiligt *E.* [10] augliti *a, E.* [11] at *E;* þat gerandi a *a.* [12] [*mgl. a.* [13] gvdi *a; mgl. E.*

VI[1].

Fra friðargerð meðal konvngs ok iarls.

Þat geriz a nokkvrvm tima, at mikit svndrþy vpp miðil[2] konvngs Rogonensem ok Ravnvndvm[3] stað heilags[4] Egidij, er stendr i Franz. Þeira var sva horð af langri heipt ok þrvtin með sollinni ymisligra meingerða af beggia þeira alfv[5], at eng argrein matti formeraz miðil[6] þeira sakir goðgir miðil[7] þeira vina. Þvi[8] lvtaz til þessa mals sa konvngr, er skommv nefndvm ver, hverr hiortvn h i sinv valldi mykia ok lika[10], þegar honvm likar, se stirð ok frosin af[11] stinnvm harðyðgis iokli. Með atferð gerir drottinn varr mikil[13] stormerki i þeim i þeiri borg, er Anicivm heitir, birtiz hann nokk einvm[14] fatækvm manni rettlatvm, er Dvrandvs het. inn selr þessvm manni i hond eina tabvlam, þar er a i miðiv likneskia varrar frv sancte Marie gvðs mo þeima hætti formeraða[16] sem hon siti[17] a stoli sinn blezaða son i faðmi. En vmbergis skriptin einn ringr sva vaxinn sem velldisringr vars herra markaðr[18]. En innan i sialfvm ringinvm [var skrifat: Agnus dei, qui tollis peccata mundi, do pacem. Þessa tabvlam byðr drottinn varr at fatæ beri fram af hans alfv[20] firir greinda hofðingia, ok se einarðliga, at firir þetta mark vill gvð ok heilo drotning at þeir sættiz. Eptir þat vaknar fatæki n sannaz hans firirbvrðr [með allv lygilas[18], þvia honvm liggr þessi tabvla með fyrr greindv marki. hann þessa syn i fyrstv staðar byskvpinvm ok bi

[1] *Trykt ovenfor 170—174 efter St. med Varianter af meddeles Legenden efter 655, jevnført med a.* [2] milli *a.* undum *a.* [4] hins heilaga *a.* [5] halfu *a.* [6] millum *a.* gongu *a.* [8] þij *a.* [9] oll *a.* [10] lina *a.* [11] med *a.* [13] mikit *a.* [14] einshuerium *a.* [15] skrifut *a.* [16] form [17] sæti *a.* [18] [*mgl. a.* [19] [er *a.* [20] halfu *a.*

þegat kalla þessa baða hofðingia. Ok þat sama gerir byskvpinn, skrifandi til þeira með skyrv mali, hvat Dvrandus vattar ser birt hafa verit af gvði. Ok þegar i stað eptir þessor[1] bref vpp lesin, bregða þeir við baðir sem hvatligaz ok fara til Anicium. Berr[2] sva til með gvðs vilia, at þeir koma þar in assvmptione[3] sancte Marie. Er þa miok fiolment i staðinvm af þessvm baðvm hofðingivm i einn stað saman komandvm[4]. Setia þeir sættarfvnd i hofvðkirkiv staðarins Er þa Dvrandvs til kallaðr [ok kominn[5] a miðiv þingi skipaðr, at allir megi sem innvirðiligaz hans orð vndirstanda. Hann segir i fyrstv skorvliga, hvat honvm hefir birtz af gvði til friðargerðar miðil[6] konvngs ok iarlsins, leiðandi fram siðan skilrikan vatt, at hans frambvrðr er vlalsaðr. Sa vattr er sv scedula[7], er gvð fekk honvm ok a er skrifvt koronvt drottning var frv sancta Maria. En þegar i stað sem hann bregðr likneskivnni i lopt ok hofðingiarnir sia hana, fylgir henni sva mikill gvðs kraptr, at baðir i senn risa þeir vpp, rennandi hvarr at aðrvm[8] sem hiartaligstv nafrændr eða astvinir eptir langan skilnað, kyssandi hvarr annan með tarstoknvm avgvm ok iðranarfvllvm andvorpvm, firir þat er hvarr þeira hafði gert moti aðrvm, styrkiandi miðil sin eilifan frið bæði með orðvm ok verkvm. Ok til einkannligs marks þar vm lata þeir baðir grafa ser innsigli eptir friðarlikneskinv[9] ok semia þar til eitt klæði þvi likt a sitt form sem skapvlare gramvnka, með hettv ok miofv skavti bak ok firir, festa siðan þetta nyia innsigli við skavtið fremra ok bera ytz[10] ifir allvm klæðvm, sva at hvarr matti sia, er gekk moti aðrvm. Helldv þeir þenna frið af gvði formeraðan vbrigðiliga, meðan þeir lifðv, en siðan þeira erfingiar [ok ættmenn[5] hverr eptir annan. Enn [dreifðiz viðara[11] sv mikla miskvnn, er fylgði þessarri likneskiv, þviat engin maðr er hana sa matti nokkvrs

[1] þessi *a*. [2] Stendr *a*. [3] annunciacione *a*. [4] komnum *a*. [5] [*mgl. a*. [6] millum *a*. [7] sedula *a*. [8] ðdlaz(!) *a*. [9] fridarlikneskiunni *a*. [10] ytst *a*. [11] [dreifiz vida *a*.

mannz[1] heipt eða hefnð i sinv briosti varðveita
sneriz æ firir hennar nalægð forz i frið, grimð i
fiandskapr i fvlla vinattv, hversv storar sakir s
manna i miðil[2], þo at einn væri broðvrbani anna
eigi[3] seinna en sa sem[4] eptirmalit atti fekk sett[5]
ivna a klæði vegandans, rennr[6] hann brosandi a hæ
vrbana sinvm, bliðliga kyssandi ok með ser til sæ
laðandi[7]. Matti af þvilikv marka, hversv margir
til verða at lata eptir henni formera, at sem flest
þvilikrar gvðs giafar niotandi verða.

[Nv sem ver hofvm heyrt sva stormerkiligan
dveliandi litill timi, aðr vpp byriz annat mal i
frambvrði, þviat fysiligt er fram at setia fogr orð
gvðspialla rettliga gloservt firir spekt ok vfalsaðan
lærifeðra, til þess at oss megi liost verða, hversv við
var frv sancta Maria gerði þenna faheyrða frið me
Senniliga er þessor[10] frasogn eigi vndranar verð[11]
mikillar daseméar, þviat almattigr gvð endrnyiar fo
merki ser til lofs ok dyrðar ok sinni blezaðri
eilifrar [sæmðar ok[9] virðingar, at [hvn skærasta[11]
ok rikasta drotning se dyrkvð lofvð ok prisvð n
sialfvm af allvm tvngvm veralldarinnar, ok er þat[13]
þviat allr heimr hefir af henni lotið sva mikla gi
[eigi ma ægva sia ok eigi eyra heyra ok engin(!) mann
hvgsan a koma. Hvat er nv þa vndarligt[14]. . . .

VII[15].

Af Anselmo.

A dogum virduligs herra Gregorij septimi, er

[1] kyns *a.* [2] millum *a.* [3] *tilf. a.* [4] er *a.* [5] sed *a.*
[7] leidandi *a.* [8] mundu *a.* [9] [*mgl. a.* [10] þessi *a.*
meistarinn *tilf. a.* [12] [hans kiærazsta *a.* [13] vel *tilf. a*
dette Ord ender 655c, jfr. ovenfor S. 172[29]*—174*[13]
mannz hiarta ma hugsan aa koma. Ok þij sama v
gud almattigr hefir ok helldr ok hans signada modir
lof vm alldir allda. Amen *a.* [15] *Jfr. ovenfor S. 1*
hvor Legenden er aftrykt efter St. med Varianter af
meddeles den efter a, og senere efter f.

Hildibrandus, en hann yrdi postoligs sætis stiornari, skinu þeir agiętir menn i guds cristni fyrir nordan fiall, þat er at skilia, Anselmus Cantuariensis erchibyskup ok Hugo aboti Cluniacensis. Ok med þui at þersir guds astuinir voru samtida vppi, hiartaligir kompanar sin i millum, samtengdir himneskri ast, fagrliga kueyktir med elsku haleitrar himinrikis drottningar ok a somu stundu framm kalladir af þersarri verolld, sem birtiz vndir einni syn, skulom vęr skrifa nockut skamt af þeira lifui, þat er einkannliga til heyrir guds modur lifui(!), sua at ver hafim lesit. Skal guds vin Anselmus sua hallda fremra stett i frammburdinvm, sem hann helldr i vigslupallinum.

Anselmus var fæddr ok vppfostradr[1] fyrir sunnan fiall i Lungbardi. Þegar settr til bækr aa vnga alldri heilagar ritningar i skola at nema, var hann fliottækr i godum lutum, sua at fyrr enn hann vęri fiortan ára gamall, gieddiz hann gnogliga bokligum listum, elskandi sæla guds modur Mariam af ollu hiarta, sem sidan birtiz i hans lifi med sætum framningum ok orda framburdi. Nu sem hann er vel til manz kominn, fysiz hann nordr yfir fiall til Franziam, ok þat sama gorir hann, þuiat gud drottinn ok hans blezud modir lefuir sna skipat i haleitri forsio sealfrar spekinnar, at sagdr gimsteinn skal nordarr meirr geisla vpp smidi kristninnar. Lidu sua hedan ifra .iii. aar, at Anselmus var stundum in Francia, stundum i Nordmandia edr Borgundia.

I nefndan tima er hann vel tekinn af virduligum herra Tholerano(!) erchibyskupi. Hann var vigdr subdeakn, verandi aa erchibyskups gardi þeonandi honum optliga i gudligu embætti vid heilagt alltari. Nu berr sua til einn hatidisdag, sem sealfr erchibyskup syngr messu i hofudkirkiu stadarins, at fyrr sagdr Anselmus þeonar honum med odrum klerkum. Ok er sua lidr embættinu, sem ewangelium skal lesaz, gengr nefndr subdiaconus fyrir lesdeakninum vpp aa chor, sem sidr er til, halldandi reykelsi ok texto fyrir ber-

[1] *Herved berigtiges Læsemaaden i St.* i borg Fanstraðr *ovf. 175*[11].

andi. Ok er þeir ero vpp komnir, sua at ewang
lesit hatidliga, gripz vpp deakninn i andar syn, seand
yfir chorinn yfuir durum kirkiunnar, huar fiandinn sit
einu. Hann er þa bôluadr i apa mynd, hafandi
storliga mikit vppi hia eyranu, penna digran hefi
klonni hægri, ok skrifar i fasta fari. Þetta kui
miok hrædiligt aasyndar. Enn huat hann skrifar, b
selmo þegar i stad. Þuiat tuçr veslugar konur ret
vndir nidri tala millum sin æ sem tidaz af sinni
vsnilli. Nu fyrir heilags anda birting skilr Anselm
syn ok vndirstendr innuirduligha, at i apamyndin
forn asakari brædra varra, sa er fyrir kuinnanna m
ætlar at endrbæta forna cirographum mannligrar
ingar. Her næst ser hann klerkrinn, at bokfellit
er alskrifuat vtan ok innan, enn konurnar hallda f
sama ordtaki. Verdr skelmirrinn illskeptr vid, er
eigi skrasetia þeira ord vt til enda, ok tekr þat
hann bitr i annan bokfellzendann, enn togar an
klonum ok sperriz vid fast, ok reynir aflit. Enn
stendr i þessa hattar vmfangi, sua kleykiliga sem
adr kominn, stockua tennrnar af bokfellinv sua
haussinn skellr vppi aa murinum ok hrytr af þrep
andi nidr alla leid medr sua miklum brest ok o
gny, at Anselmo þotti þui likt, at oll kirkian mu
falla. I þersarri syn gledz hann geysi miok, þu
fagnar hiartaliga af slysfôrum fiandans. Ok med
sagdan punct hefuir hann æigi sealfs sins volld, sti
minnr gledina enn veralldligum monnum mætti sy
standa, þuiat hann slær saman sinum lofum hátt ok hu
storum hlatri, þeonostuna fyrirlátandi, hart renna
eptir kirkiunni, þuiat þess beidir gledi hugskotzins
tempranarlaust sman vuinarins. Ok fyrir þa sôk
næruerandiss madr veit vndirstôdu þessa máls, vn
geysi miok klerksins medferdi, er hann hleypr inna
æpandi sem einn leikari, þa er hann skylldi gu

med hæstu sidsemd vid heilagt alltari, nærverandiss ollum frd a sua miklum degi. Eptir þetta lidit er synin brott tekin, huerfr nu Anselmus aptr til sealfs sin ok þickiz osuinnr ordinn, hugsandi med ser huat hann hefuir gert, ok huar edr a huerium tima edr huersu mikils hattar monnum nalægum. Huar af hann fylliz mikillar rygdar, hafandi sik i þeonostugordinni einkar sæmiliga allt til enda med agiętri vidkomning hiartans.

Enn er þeonostugerd var vti, gengr erchibyskup til sinnar hallar med odrum mikils hattar personum. Er nu frr sagdr Anselmus settr vndir rangan hugardom allra sinna kompana, vheilsadr ok fyrirlitinn[1] . . . . . kundu med byskupi. Varrar frv klerkr sem hann [er af ollum ra]dr ok rekinn, flyr til sins huggara ok ôflu[gs full]trua, gangandi inn i Mariu kirkiu fallandi fram til bænar med sut ok anduarpan. Ok eptir þat gert lidr yfir hann lettr hofgi, fyrir huern hann odlaz mikinn fagnad, þuiat drottningh himins ok iardar mær ok modir virdulig Maria birtiz honum einkar blid ok fagnadarsæl, huggandi sinn þeonostumann bædi med elsku andlitzins ok hunangligum seim orda framburdarins, gôrandi hann styrkan ok fyrir allar greinir ôruggan, leggiandi þat sama letr nidr hia honum, sem fiandin hafdi skrifuat, til annarrar handar til asakanar efnis vid konurnar, lidandi sidan fra hans augliti vpp i lopt ok heim til himinrikiss hallar. Eptir greinda syn vaknar Anselmus styrkr ok fullr med fagnadi, gorandi vmæliligar þackir almattkum gudi ok hans mætuzstu modur, erchibyskupi kunnigt gerandi, huersu stormerkiligha gud drottinn hefir goraz latit hatt ok skipan þessarra syna. Huat erchibyskupinn heyrandi lofar sannan gud med godum vilia, huersu Maria hin milldazsta drottning er buin til hialpar syndugra manna. Heyrir hann ok æigi sidr huern skilning su boluada skræda hefir at hallda, sem andskotinn skrifuadi sinni bannsettri klo vpp aa kuennanna skada. Ok þuisa næst ero

[1] *Her mangler* $1^1/_2$ *Linie i a; jfr. S.* 177^{24}—^{26}.

þær badar fyrir erchibyskupinn inn kalladar. Er
borit i fyrstu breflaust, sua sem til profs at þær
geymt tungu sinnar innan kirkiu, þann tima sem fr
guds þeonosta. Enn þær þræta sakir skammfy
þorandi moti at ganga, medan þær meg[u n]ock
vndan fara. Enn þegar letrit er fram borit ok gr
vpp lesit, iatta þær sektina, en kriupa vndir skript
lof guði firir miskunn sina, takandi sua firirgef
hialpsamliga lausn sinna misuerka. Eptir þessa luti
fyllda tekr erchibyskup Anselmum aptr vndir
velgerninga, gefandi honum þar med einkannligri
en nockurn tima aðr, þuiat honum virdiz hann vera
maðr ok dyrdarsamligr i guds augliti ok milldast
drotningar, sem profaz i þuisa efni.

Nockurum tima siðarr sækir Anselmus heim þa
er Bectvm[3] heitir i Nordmandi, gangandi at nyiu
vndir læring brodur Lanfranci meistara, er skom
snuiz fra verolld fremstr meistari i allri Italia.
gengr Anselmus sama veg verpandi verolldinni,
munkr vndir herradomi Hersuini abota, er funde
nyia klaustr Bekti[4]. Ok eptir tima framras se
Lanfrancus er vtgripinn af Becti med atgongu
bastarðz[5] vigdr Kadonensis aboti en sidan gorr Kantu
erchibyskup i Englandi, tekr Anselmus prioratum
vigiz eptir dag virduligs Lanfranci næstr[6] erc
Cantuariensis, med guds lofi þolandi margar mæ
kristninnar frelsi, vtlegd ok vnadir i sinum byskup
þeiri grimd ok gudhræzleysi, er Viliamr[7] vngi konu
Vilialms bastardz þeysti vpp a kirkiuna i England
ofsoknar suerð reið arvm sidarr ifir krunu Thomas e
ups, sem enn man sidarr getið verða. En huerr mar
mega þa sæmd ok nytsemi, er Anselmus erchibysku

[1] *Med dette Ord begynder f*[5] *som nu lægges til Grund.*
[3] Britum *a.* [4] Becti *a.* [5] Vilhialms basthardz *a.* [6]
[7] Vilhialmr *a.*

fram hafa med sinni kristni predicandi, kirkiunnar rettindum fylgiandi, bækr [1] dictandi ok onnur byskuplig verk framliga gerandi, halldandi fulla elsku af æsku til elli vid vara fru sanctam Mariam guds modur, semiandi henni sætar bænir [2] af hunangligum hiartans mergium med faheyrdu formi klerkligrar kunnastu, sem alldregin [3] gleymiz i heilagri kristni, medan hon stridir her a iardriki. I þeim vtlegdar tima, er Anselmus erchibyskup þolir a dogum Viliams [4] vnga konungs, tekr hann mikla huggan ok hiartaliga vinattu af fyrr nefndum Hugone Cluniacensi abota, huers minning er þessu næst gerandi med skommu mali vndir miskunn almattigs guds ok hans sætastu modur orlofi.

VIII.

Sermo Sigiberti [5].

Sva hefir skrifat meistari Sigibertus, at þessi Hugo var ættadr af þeiri borg er Augusten heitir, hann var storburdigr [6] madr. Fadir hans var einn agætr herra ok bardagamadr mikill, storliga sigrsæll i orrostum. Merkiligar forspar runnu firir þessum sueini longu fyrr en hann væri fæddr. Ein af þeim er su, at sua sem modir hans var þyngd af burdinum ok hafdi kent sottarinnar, bidr hon nu einn sidsaman kennimann [7] messu syngia bædi firir sinni frialsing ok heilsu barnsins. Ok er prestrinn stendr at embættinu hafandi sik allan til himneskrar vpplitningar, er hann ifir sik vpphafinn i styrk andarinnar ok ser i kalekinum barns likneskiu sua fagrliga skinandi, at hennar pryðilig asiana [8] gengr vmfram mannligan hátt. Maklig syn firir sua helgum [9] ok sannliga forsagnarfull til vkominna hluta. Sa var sefðr [10] i kalek en eigi fæddr a iardriki, sem dyrkaði nafn drottins allt til elli, takandi þegar i barnæsku heilsukalek, er salmaskalldit af talar [11] i sinni bok, firir þann

[1] bøkr *a.* [2] bønir *a.* [3] alldrigi *a.* [4] Vilhialms *a.* [5] *Saaledes er Overskriften i E. Legenden er trykt ovenfor S. 180—193 efter St. med Varianter af E. Her meddeles den efter f og a.* [6] storburdugr *a.* [7] prest *a.* [8] aseona *a.* [9] manni *tilf. a.* [10] sæfdr *a.* [11] segir *a.*

sama kalek er hann gerdiz eptirlikari [1] drottinli
fyllandi guðspiallz boðorðin med gofugligum verk
Nv sem þessi vngi madr Hugo vex vpp
fedginum, leysir hann ei [2] til framrasar vsnillda
sem þess hattar alldr er optliga vanr at gera,
hann sitt holld til vþrifnadar eda gialifiss [5], eigi fy
leikligu skrapi eda vskapligu glennzi, helldr by
sem skrifat er af Jacob, meinlauss ok kyrr i
Sidan sem gudi virdiz timi til, gordiz Hugo br
fodur gozi [6], gefandi sik vndir meistaradom virdu
Odilionis abota ifir Cluniacensis lifnadi. Var f
aboti merkiligr madr ok virðuligr i sinu lifi, [kle
ok vinr mikill [7] varrar fru sancte Marie, sem vatt
er heitir Flores Uirginis, þuiat hans orð ero þ
fram sett midil [8] annarra meistara, ok her vilium
eina klausu, er hann talar i fyrr nefndri bok.

Eitt vitum ver firir vist, segir hann, at
atferd [9] sællar Marie drotningar var iafnan fundit
ligum bodordum sialfum gudi þionanda, þuiat
drottinligrar bernsku, sueindoms ok vaxandi æsk
med varum herra Jesu Cristo, þionandi sonnum
manndoms sua sem sonn modir i sætleik astari
huat er ætlanda, huersu sæt ok elskanlig varu [10]
þeira mædgina, þa er meydomrinn skein ok
gladdiz i modurinni, en manndomr birtiz ok guðdo
i syninum. En ef oss girnir vita, huat sæl g
hefir firir sik lagit [11] eptir vpprisu [12] sins sæta
hon steig vpp til himinrikiss, er þat an efasemd
at hon vitiaði heilaga staði drottinligs burdar,
graftrar ok vpprisningar, framsteypandi gnoglig
huerium þeira [14] firir hita astarinnar, kyssandi

[1] eptirlikiari *a.* [2] æigi *a.* [3] heims *a.* [4] eighi *a.*
[6] gardi *a.* [7] [mikill klerkr ok vin *a.* [8] millum *a.*
tilf. a. [10] *saal. ogsaa a.* [11] lagt *a.* [12] vars h
[13] noglig *a.* [14] stad *a.*

blezada munni endrminningar stadi vuirdanligs fagnadar. Eptir asynd hervistar vars herra huarf hon aptr med fagnadi til heilagra guðs postola, huerra felagskapr henni var vel kunnigr til allz hreinleiks ok hiartaligs goduilia. Efalaust truum ver, at hon hefir nærri verit vppstigningar gleði vars herra Jesu Kristi, ok hon hefir tekit astargiof heilags anda med postolum guds a huitasunnudegi, hueria miskunn audsynt er at hon hefir framarr auðlaz en nockurr maðr annarr þegar i fyrstu frabæriliga, at henni var bodat, at hon skylldi guds son getandi verda, þuiat ferdaz hon nu med hofdingium himinrikiss i vnadsamligri curia paradisi vndir læring heilags anda ok allz gudligs rikiss meistaradomi [1], hin fremsta finnz hon midil fyrstu borgarmanna himnakonungs, huerra lif allt er i himnum firirlatnum [2] iardligum hlutum.

Þuilik ero ord hins sæla Odilionis abota midil annarra vtoluligra af varri fru framsettra. Vndir hans meistaradom gengr fyrr sagdr Hugo, skiptandi eptir litinn tima bædi samt sidferdi ok klædabunadi, takandi med mikilli godfysi heilagan habitum munkligrar sidsemdar, skiotliga steikiandi brott af sinu lifi allan heimligan ryð skærliga profaðr i læringar ofni fodurligrar hlydni, langan tima ellri manna med biortum lifnadi ifirstigandi. Eigi liðr langt aðr en hann er priorr skipadr Kluniacensis. Ok þann tima sem virduligr guds madr Odilio aboti for til guds, er Hugo kosinn af ollum samþyckiliga i hans stað. Geck þat fram, þuiat gud villdi, þott hann sialfr stædi alla vega med tarum i moti, at a viðrkæmiligum tima vigdiz þar einn godr aboti, godr i vitzku, betri i samuitzku, en beztr i stilling ok allri hofsemi, einkannligr i felagskap, fagr ok storliga hæfeskr i sinum framningum, ynniligr ok frabæriligr [i huers kyns [3] astargiofum, þuiat med honum skein opinberliga spadomsgipt heilags anda. Einkannliga elskadi sæll Hugo aboti vara fru sanctam Mariam næst gudi sialfum vmfram adra helga menn, þar næst patronum sinnar kirkiu Petrum

[1] meistaradoms *a*. [2] fyrirlitnum *a*. [3] [pryddr med ollum *a*.

postola, Benedictum abota ok Martinum gimst
manna, sem enn man siðarr i þessu mali liost
nykomnir[1] menn af verolldu gengu inn i hans
profanar, greindi hann gloggliga firir gipt hei
huarir varu þeir er i sannri staðfesti varu [satt
til gods avaxtar, makligir niðr setiaz i kornhloðu v
eda þeir er bleckiliga inn gengu brott kastandi me
illgiarnra anda. Sua var hann madr olmosu
guðs fatæka menn, at hann reiknadi hvern hlut e
hia þui at hugga þeira fatæki, takandi þar til hu
hondum matti verda. Sva stilliliga mæling ok
tempran hellt hann i guðs bodordum, at hann s
ollu mundangligr, eigi miog stridr ok eigi of lin
mąn sidarr i nockurum stad nockut til talat,
mali se lyktat.

Þat er sidr i Cluniacensis munklifi, at bur
herra Jesu Cristz er þar halldin vmfram allar ad
med einkannligri ast ok godfysi. Allr tilbunaði
hatiðar er sem mest vandadr, sungit einkannlig
ok glaðliga innan kirkiu, ok þat vmfram, se
greinum er miklu agætara, at bræðr myktu sin
agætum hugrenningum ok doggaðu[4] sinar asia
fliotandum tarum, fagnandi sua i guðs burðar
nott med himinrikiss englum. Nu berr sva til
sem sæll faðir Hugo er gamall vordinn at arat
nalæg burðartið vars herra Jesu Cristz, ok bræ
ok sina hluti moti hatiðinni. Koma þeir allir sa
daginn i sitt capitulum eptir prim vm morgininn
uligr Hugo andligr munklifissins faðir sitr vpp mill
sva til orðz takandi, sem her ma heyra: „Yðr s
bræðr[6] minir, segir hann, at hinn goðgiarni Jesus
skipat at vera nalægr yðru hatidarhalldi, sem
skilia a þeima hlut, sem nu vil ek fram bera:

[1] nockurir *a.* [2] [*mgl. a.* [3] olmusugodr *a.* [4] d
[5] aasionur *a.* [6] brødr *a.*

Einum brodur gaf þa syn a þessarri nott her i klaustrinu, at hann sa vara fru sialfa miskunnar modurina. Hon bar son sinn Jesum Cristum i sinum hreinsta fadmi. Hardla mikill engla fioldi stod þar vmhuerfis med himnesku liosi ok frabæriligri birti. Ok sem hann sér broðirinn, snyz varr herra Jesus Cristr bliðliga at sinni blezadri modur ok segir sua til hennar: „Ser þu, moðir min, at nalæg stendr hin helgasta nott mins burdartima. Þessi er su nott, er liosan gerir framburð spamanna, en endrnyiar lof ok fagnað englanna. A þessarri nott munu gleðiaz allir hlutir af þeim ovmræðiliga fagnadi, er gud ok madr fæddiz af þinu skærasta holldi. Ok med þui at nu syngia [1] allir hlutir himnaskir ok iardligir med samþyckiligum fagnaði, huar er nu mattr ok illzka mins vuinar ok andskota, huar er nu hans mikli styrkr ok riki, er hann heiminum miog med drotnaði adr þessi vuirdanligi fagnaðr fram kæmi?“ Sem varr lauardr ok lausnari, lifandi guds son ok iungfru Marie, hefir talat þessi hin blezadu ord, ser broðirinn, at fiandinn miog ferligr iungr syniliga fram af einshueriu leyni herfiligr asyndar. Þuiat firir þau helgastu ord er skommu heyrdi hann af munni vars herra, at vuinarins valld [ok fyrra riki [2] væri miog minkat i verolldinni, grætr hann ok [ylir snoktandi [3], mikilliga bidiandi at honum gæfiz orlof til at profa, at hann fai spillt hatiðarhalldinu firir brædrum þar i munklifinu, „þuiat ek væntir, segir hann, ef vtuegum verdr vid [4] komit, at enn afliz mer nackuat i oðrum munklifissins herbergium, þott engin þeira vili i kirkiunni hlyða minum fortalum.“ Þessum anskotans ordum suarar Jesus Marius sua: „Þar nu at sinni, vandr þiofr, sem þer likar, freistandi huat þu matt, þuiat ek vil eigi binda þik sua miog med [5] minum almætti, at þar firir minkiz þeira verdleikr ok korona, sem þina prettu fa sigrat med stadfesti truarinnar.“ Nu sem vuinrinn hefir orlof þegit, ferr hann fyrst til capit-

[1] hlæia *a*. [2] [*mgl. a*. [3] [snocktar ok ylandi *a*. [4] til *a*. [5] *Her ender a*[4].

ulum ok ætlar þar inn ganga. En þess er nu
þuiat capitula dyrrin ero sua mio, en hann s
med engri list fær hans bolgin illzka þar inn k
sem hann ser sik þar engu afla, snyr hann til d
þess erendiss at vnaða sofandi bræðr veniuligum
ingum. En her kemz hann eigi fram helldr en fyrr
þuiat hans mikli digrleikr rekr hann brott tu
dyrunum. Siðan snyr hann leidinni til refectori
fullt traust med sialfum ser, at hann muni her n
þuiat honum þickir þat likligt, at fir obmikla(!) tilte
mans muni bræðr vanrækia geymslu hiartans, sedia
girnd ok græðgi kuiðarins en guð bydr firir regl
ins. En þar fær hann aðra kaupferð, þuiat
þessum stað mikil motkaust af lesning ok frambu
orða, her þolir hann morg ok horð skeyti flinga
fysis athygli heyrandi brædra, her finnr hann
litning ok mattugan brottrekstr firir litillætiss elsk
bræðra, sua at nu ma hann eigi lengr við hal
nu brott keyrðr med afli af conuentu bræðrann
suikari, skemdar fullr ok brottkastadr af guðs

Nu, bræðr minir, segir virðuligr herra
verit i guðs nafni sem varastir, gerandi almattigu
hans blezadri modur margfalldar þackir, þuia
brott fra oss grimman vuin, en virðiz sialfr ve
blezaðr ok lifandi drottinn." Sem aboti hefir
lofa allir ok ser huerir bræðr hæsta guð ok ha
moður vppkveyktir at nyiu með astarhita, dyrk
inliga burdartid af allu megni, sem agætligast

Firir þenna euentum verðr skilianligt, at
komit, at fiandinn þarf ei at geta til, huerr
mikill sa Jesus er, sem fordum fæddi Maria
þat var sua lengi, at vuinrinn heimskaði sialfan si
ymissum getum, huerr þessi mundi vera, at sua
fæddr moti vana. Her af segir einn agætr bysku
at nafni, setiandi fram med klerkligu ordtæki

vnlang vuinarins, er hann gerdi ser þann tima, er varr herra Jesus Cristr var fæddr a iarðriki. Þann tima sem midskotinn sa þat, at Jesus var fæddr af Mariu dottur Eve hinnar gomlu, vndrar hann geysi miog, ok þat ætla ek, segir byskupinn, at hann vellci med ser þuilik orð ok mælti: „Huerr er þessi maðr, er sua geck inn i heim þenna, at ek vissi eigi? Veit ek þat, at hann er af konu fæddr ok vpprunninn, en þat er mer blint, huernig hann er getinn. Auðsynt er þat, at su sem hann fæddi, er sennilega hans moðir, en þat er mer þui vskilianligra, huerr er hans faðir. Se ek burðinn, en huarki fæ ek skilit fæðing hans getnaðinn. Miog er þessi hlutr vndarligr ok vheyrðr fyrr i verolldu, at su er soninn fæðir, fagnar sem mær eptir burðinn ok firir. Sveinn þessi liggr i voggu ok grætr barnsligum tarum, synandi sik likan dauðligra manna sonum, en hefir ecki med ser gratligt, hlutlauss af barnskapar misuerkum. I reifum var hann bundinn sem litilmagni, en af annarri halfu brosir loptit moti honum, sendandi af ser honum til virðingar fegrstu stiornu, her med þiona þessum himinrikis englar, rennandi ok fagnandi æ sem tiðazt millim himins ok iarðarinnar, gleðiandis ovmræðiliga af fæðing þessa getnaðar. Huat hefir þuilikt vndr at þyða? eigi er ek froðari en sua, at ek se vpp a, en þo huersu vorðit er ma ek ei skilning a bera. Heyri ek þuilikar ræður hueruetna, ok verðr mer vsuipt við, at sa se vegsamaðr allt eitt ok guð firir þionastur englanna, sem fæddr er maðr i verolldina. En eigi ma ek við þat dyliaz, at alldri a fyrstu verolld bar sua til, at maðr kæmi syndlauss inn i lif þessarrar veralldar vtan þessi einn. Hann er suá raðinn i þui, at engan lut hefir hann með ser þann, er gladning heimsins eggiar, helldr eyðir hann ok niðr brytr sina minar framferðir sem veralldarinnar. Ok þui þickiz ek sizt skilia, huat mer skal til raða verða, þuiat nu er þar rett komit, at mik grunar, at skiott dugi mer illa, þuiat ek skil fullkomliga, at þessi vngi maðr er þegar

sterkari en ek gamall. Huat er þa vlikligt, at
gera mer afls mun ok leggia vndir sik riki mit
ecki þat til efnis, at hann se guð? En þat vil ek
eigi þurfi firir þuilikum lutum rað gera, þuiat ef h
guð allra verallda, mundi hann eigi þuilikar var
þola vilia. Ei mundi hann i voggu halldinn eðr
bundinn, eigi mundi hann grata, hungra eðr kuensli
drecka, þuiat eigi mun þat synaz talat skynsa
hungr se með guði lifanda." Sem her er komit,
uligr herra Maximus byskup orðræðunni segiandi m
hætti: „Diofullinn vissi eigi, segir hann, at þær
ligar næringar ok likamligt hungr, er varr he
Cristr þoldi i sinum manndomi, var ei firir sauk v
vstyrktar, helldr firir stormerki himneskrar misku
þat er hann dvldiz við, hugsandi fæðing ok mann
herra, eggiandi hann fram til bardaga. En meydo
iamskærr eptir burðinn sem firir, skelfdi hann v
sva at þar firir hafði hann ecki vita. Veitum
capitulum guðs þionastumonnum, þat er at skilia
sonum gamla foður Hugonis abota, at með þ
aumbuni þeir fiandanum þa freistni, sem fyrr va
guði til lofs, þeim til koronu, en freistaranum i eilift

Nu sem i nalægð er komit við þann tima
valldandi faðir himinrikiss hefir disponerat aum
Hugoni abota firir langa mæðu ok sueita, er h
þolat i stiorn ok starfi, þian ok þunga margfalldra
birtiz fam dogum firir hans andlat sua merkilig
nu man sagt verða. Einn gamall maðr ok r
vtgorr af Cluniacensis munklifi til akruerks i
stað. Skilldi hann þar vera staðfastr nætr ok da
munklifiss heim farandi fyrr en gort væri firir end
einni nott sinnar þaruistar ser hann gofugliga s
mannfiolda skamt i fra ser fram faranda. Hann
vollduga drotning ifirvættis friða ok fagrliga korona
andi i miðium flocki þeirar biortu sueitar. Va

þat skilianligt, at allir þionaðu þessi drotning, sumir firir rennandi, sumir fylgd halldandi, aðrir siðarr gangandi. Þessu nest ser hann einn virðuligan mann siðarst ganga. Sa vikr þagat til, sem hann þickizt liggia, talandi til hans bliðliga: „Hærr a akr þenna, er þu fagar, gamli maðr.“ Hann [illegible] vskelfdr: „Petrus postoli ok þar með Cluniacensis aboti.“ Sa virðuligi maðr talar þa i annan tima: „Minn er akr þessi, ok minn þionastumaðr er Cluniacensis aboti, en þu skunda þinni ferð, boðandi abota yðrum, at hann skipi spakliga þui husi, sem hann fæddi langan tima sinum kenningum, þuiat eptir litinn tima mun endir geraz hans hldaga. Seg honum þat til marks, at Petrus postoli byðr þer þessa luti fram bera, þat skal þu vita ok honum kunnigt gera, at þessir allir, sem þu satt her skommu fram koma, ero honum bunir þionastu veita, þegar sem hann er buinn þeim fylgia. Er allra þessarra foringi sæl ok blezut moðir græðara vars fru sancta Maria. En þu gior, gamli maðr, þetta eyrendi vel ok vakrliga.“

Eptir sua talat huarf synin, en akrkarlinn gerir sinn veg með allum skunda til fundar við Hugonem abota, tiandi truliga huat hann hefir seð ok heyrt af hinum sæla Petro postola. Abotinn setr sik staðfastan moti slikum ræðum, lofandi sannan guð firir allar sinar giafir, meirr þat gerandi i leyniligum sætleik sins hiarta en með hareysti varranna. Sua var hann auruggr i guðligri van ok vskelfdr i sinum dauða, at fam dogum firir andlatit reiknar hann eptir artiðardogum tueggia manna, er aðr hofðu gleymdir verit, bioðandi nu i stað vera skrifaða ok i minni halldna. Var þessi annarr Gofridus erkibyskup, en annarr Vindo aboti. Dasamandi er hugarkraptr þessa mannz, er i haska dauðans hugleiddi annarra nytsemdir, þar sem fair vinna þaurf i þann punct at skoða til fullz sinar nauðsyniar. Sua þar virðuligr faðir Hugo karlmannliga sinn krankdom, at hann fylgdi settum tiðum nætr ok daga. Ok a somu nott sem hann gallt guði sinn anda, sagði hann sialfr benedic-

tiones ifir bræðr, er lasu lectiones. En þat heyr
orð af hans munni, at hann sagði benedicite r
andliti. I þuilikri heilsanar kveðiu geck hann
dauðligri myrkuastofu til vendaligs fagnaðar eili
Giorðu bræðr eptir hann með allri elsku þuandi
ok smyriandi með balsamo. Birtiz þa þegar guðs
ifir þessum signaða likam, þuiat hann var tysua
með þui balsamo, er la i litlu keri, ok ei matti þa
eins mannz hofði, nema þat væri blezat guðs son

Litlu firir andlatztima sæls Hugonis abota birt
Dionisius ariopagita einum munk i þeim stað, er Be
heitir, sua segiandi: „Ris vpp huatliga ok far til C
heilsandi Hugonem abota, aðr hann firirlati ve
Broðirinn gerir sem honum er boðit, farandi til C
finnandi sælan foður skommu andaðan. Verðr
þetta miog ryggr, biðiandi allzualldanda gud
hugganar ifir sinni missu. Ok þat heyrir guð
salinni sia þat, er likaminn var eigi makligr at
birtiz broðurinum mikil syn ok haleit a fyrstu nc
þarkuamu. Hann ser skinandi flocka himneskra
manna til iarðrikis koma, einkannliga skilr hann
sanctam Mariam guðs moður floks foringia, kennir
Martinum gimstein kennimanna ok Benedictum sol
með vtoluligum flockum sinna munka. Syniz hon
i þenna punkt geriz andlat virðuligs foður Hugon
þessor fylgd honum moti gior fram til vnaðsemdar o
himinrikis vistar. Ok er andlatið geriz, ser hann
anda, blamenn i bogmanna likium nær fara benda
boga meinlausan skiota. En drotning himinrikiss sl
skinandi hueriu himintungli, setr sik oruggan sl
styrkan mur firir sinn agæta vin, rekandi þa suor
með skini valldz ok verðleika langt a flotta

. . . . . .

saarin[2] af slimi ok olikani. Enn fyrir vidsmior miuki

[1] *Her ender f⁵; jfr. ovenfor S. 190³⁰.* [2] *Her begynder ovenfor S. 192¹³.*

til grodrar. Huadan af þeir skilðu naudsynligt þeim er
sarin skulu græda at hafua i þeiri tempran hirtingh olei
fum a saarit med istangan, at skiotliga fylgi myking milld-
mar med smurningh feitinnar, at fulnandi lutir hreinsiz ok
hæz fyrir vin, enn g(r)ædandi lutir næriz ok endrbætiz fyrir
erm. Miskunandi er linleikr med hardleika ok tempera-
entum geranda med huarotueggia, huat er vel merkir
allbudarorkin eptir ordum hins sæla Pauli apostoli, þuiat
i orkinni eru geymd logmalsspiolld Moysi [1], þat er i
erkingh vizka heilagra rittninga, þar med vondr Aaron
k himnamiol. Orkin hefir formanzins briostid at merkia,
hvar logmalsspiolld Moysi byriar vera. Hvar fyrir godr
eistari salnanna skal samteingia sinu briosti hirtingar
vond ok sættleik himnamiols, hvat er salmista vel sampyckir
a segiandi: Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata
sunt. Lofsamliga fagndu fyrr greindir guds astuinir ok
verar fru sancte Marie þessar hafandi spakligan visdom
ritninganna, halldandi rettlætis vond til mykingar kalldra
hugskota, veitandi hugganar staf til studnings vndirgefinna,
erandi med sætri fædzlu himneskra bodorda, styrkiandi
med sanri elsku godra verka. Þi urdu þeir eptir ordum
englanna heilagir fedr margra sona i eilifri dyrd, hvar hofud
allra valdra manna lifandi guds son vorr herra Jesus Cristus
lifir ok rikir med sinni haleitaztu modur ok ollum sinum
astuinum per omnia secula seculorum. Amen.

IX.

Af munki einum [2].

I þi klaustri er [3] domus heitir Cisternensis, er storliga
ung regla, sua at [ungum alldri [4] er uarla mattuligt hana
bera. I þetta klaustr gengr a nockurum tima einn ungr
madr in nouiciatum, Hugo at nafni, elskandi af ollu hiarta
guds modur Mariam, takandi þrongan [5] veg fyrir hennar

[1] *Herved udfyldes Lacunen i St., jfr. ovenfor S. 192*[23]. [2] *Saaledes er Overskriften i E, den kan ikke læses i a.* [3] *saal. E;* þer *a*
[4] [ungir menn at alldri þola uarla eda *E.* [5] þraunguann *E.*

hunanglikt nafn ok astriki. Nu sem hann [hefir reglunnar beiskleikum nockurn tima[1], verdr hann mikilli freistni, at hann hefuir i radi at lata[2] kla snua aptr til veralldar. Enn af annari alfu[3] ser h vitr madr, huerso mikill skadi stendr fyrir hans d hann brott kastar sidsemdinni. Þi bidr hann sia ok iafnan mey Mariam, at þau lati þat rikazt verd radagiordum[4], sem honum gegnir bez bædi til lifs Medr þilikri bæn gengr hann gratandi nockurn d fyrir alltari heilaght. Er þa strid mikit i hiarta gudhrædzla ok godfysi eggiar, at hann stadfestiz, unnar rigr[6] fysir, at hann flyi [ok firriz[7]. Ok s hefuir a kne fallit, bædi hendr ok augu upphefiandi ser hann gofugliga syn [yfiruettis heilaga ok him ser ueitta. Upp yfuir alltarit i midiu ser ha sæluztu mey ok modur virduliga guds getara[9] fru Mariam [yfirualldz englanna drottningh[10]; annan ve ser[11] hann þann fagnat, er Gabriel hofudengil Marie tilkuomu guds sonar; þar næst ser hann u skirn vors herra Jesu Cristi, ok huerso hann var ingum gripinn, bardr ok bundinn, hæddr ok spottadr ok spioti laginn[12], deyddr ok grafuinn[13], risandi[14] ok til himins[15] vppstigandi. Nu sem hefir greint ok skilningh a komit sua blezada hann enn framleidiss þui[16] meiri huggan [ok vvir þuiat su gofugliga drottningh iungfru Maria virdi ordum [med spamanzins rodd[7] til hans at tala: [viriliter age, et confortetur cor tuum in domino, li enim a temptatione sine dubio.“ Þessi fruinnar o sua skyringarlaus i skommo mali: Hugo, gior karl

[1] [er inn geinginn *E.* [2] fyrirlata *E.* [3] halfu *E.* [4] [5] salar *E.* [6] *saal. E;* reglurnar rigur *a.* [7] [*mgl. E.* *E.* [9] geturu *E.* [10] [yfirualldz drottning einglanna *E* sier *E.* [12] lagdr *E.* [13] eptir þat *tilf. E.* [14] upp [15] himinrikis *E.* [16] þess *E.*

ok hiarta þitt styrkiz i drottni, þuiat an efasemd muntu frealsaz af freistni[1]. Fyrir þessa vitran [veitta ok miskunsamliga huggan tillagda[2] giorir Hugo meiri þackir [ok minkari bænir[2], enn oss se mattuligt fram at setia, [styrkr ok radinn til reglu lifnadar alla sina daga, upptendradr at nyio til astrikiss ok vleysiligrar vinatto blezadrar fru sancte Marie[2], pinandi sitt holld morgum meinlætum, geymandi sinn anda med litillætiss hugrenningum, [sediandi hann helgum ritningum[2]. Hvar fyrir milldr gud med radi sinnar sætuztu modur hefr[3] þenna mann skiottliga til hærri stettar, gerandi hann abota [þess stadar, er Beneuallis heitir, fregum safnadi gods lifnadar[4].

Ok [sem hann er makliga i sitiandi fyrr sogdum abotadomi, er þilikt lesit af honum millum annara luta, sem her greiniz i skommu mali. Nockur vngr madr kemr[5] af verolld til klaustrs fodur Hugonis, beidandiz[6] litilattliga ingongu, ok þat veitiz honum eptir sua langan tima, sem regla kennir. Stendr hann vm hrid in nouiciatu godrar aferdar i sinu vpphafui, þar til er hann fellr i sua mikla freistni, at hann [gerir sik radinn brottferdar af munklifuino. Ok þetta sama kuedr hann upp fyrir[7] abota. En er blezadr Hugo heyrir þilik ord, minniz hann sialfs sins, harmandi meir enn asakandi hart, er þessa manz sidferdi skal nu eydaz þegar, klaustrino til misso enn salinni til mikillar hætto. Þui tiar hann fyrir þeim vnga manni, [hvat hann kann hiartaligaz[2], at hann standi ok gefi fiandanum ecki færi [a ser[8], enn sagdr nouicius helldr [enn sinni lund ok uill æigi skipaz vid ord abota[9]. Wirduligr fadir segir þa: „Til þess, son minn, at þu firriz þat forat, sem nu hugsar þu [i at hlaupa[2], vil ek bioda[10] þer fram mina borgan[11] vid almattkan gud ok hans blezadu modur Mariam,

[1] [uer styrkr, þuiat án efasemd muntu frialsazt *E.* [2] [*mgl. E.* [3] upp *tilf. E.* [4] [Boneuallis *E.* [5] [eptir litinn tima kemr einn ungr madr *E.* [6] beiddizt hann *E.* [7] [er radinn at fara brott or klaustrinu ok segir þetta *E.* [8] [*tilf. E.* [9] [enu sama *E.* [10] *saal. E;* borda *a.* [11] signan *E.*

at ef þu stendr i munklifino[1] til daudadags, sk
hinn beinsta[2] vegh til himinrikiss fara [ok saml
heilogum guds englum[3].“ Vid þessi ord [þi
vngi madr, þuiat honum synizt fyrirheitid vera
at fara til himinrikiss. Þui tekr hann[4] orugga
sitt hiarta, hugsandi, at hvat sem hann[5] kostar,
alldregi sua haleitan heilsovegh fyrirlata, medan
honum lifdaga. Ok þat fyllir sannr gud ok
drottningh [a þessum manni, sem þeira vin virdu
borgadi, þuiat miskunnar þel i sannri þolinm
þessa saal med saro meinlęti a þann hatt, at .ii.
adr hann brott liði af þesso lifui[7], liggr hann iaf
ok sarligum krankdomi godmanliga fyllandi sina
sem hann hefir eptir sannleiks ordum eignaz
sannri þolinmędi, vill almattigr gud sua rad fyrir
su blezada saal ottiz æigi af heiminum [brott fara[8]
honum gofuglig syn a næsta dagh fyrir andlatid
grein, at agætr guds astuin [ok þolinmædiss
signadr[3] Job spamadr vitiar hans, fyllandi herbe
ilm [ok sæto[3] ok unadsemd, talandi blidliga til siu
sua segiandi: „Son minn sæli, segir hann, fa
þinni gipto, þuiat gud allrar hugganar fadir allra
semda hefir sent mik hingat þess erendiss at h
Ek er sa Job, er þu hefir heyrt getid, at þyldi
mannraunir [i uolki veralldarinnar[3]. Ok þi at þ
minn kumpan [ok forunautr[3] i þolinmædis [dy
dygd[10], hefir sua skipat drottinn allra[9] verall
morgin skalltu fagnadarsæll[5] med mer fara ok n
lagari vera i dyrd eilifra fagnada.“ Eptir sua ta
synin. Enn brodir segir skilrikliga, hvat honum
verit. Fyllir ok framkuæmdin[12] i alla stadi [þa

[1] allt *tilf. E.* [2] beinazta *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [uerdr
feiginn ok tekr *E.* [5] *mgl. E.* [6] lær *E.* [7] [þuiat tuo
adr enn hann andadizt *E.* [8] [at lida *E.* [9] *tilf. E.*
inni *E.* [11] aa *E.* [12] frammkuæmir *E.*

godi karll Job hafdi fyrir sagt, at brodirinn andaz med signadi a næsta degi, takandi þau starfualaun[1] sem honum voru iatud af gudi. Þuiat litlum tima sidarr birtiz hann abota sinum med mikilli dyrd ok gofugligu yfirbragdi, þackadi honum sina [borgan vel lyk(t)ada[2].

Annan tima berr enn[3] sua til, at [.ii. menn[4] koma i klaustrs[5] virduligs fodur Hugonis, annar riddari enn annar einfalldr klerkr [a ungum alldri[6]. Þessir voru menn olikir, þo at i þenna punct syndiz þeir a eina gôtu snunir. Riddarinn hafdi ranglatr verit vid ser minni menn, [prettottr ok vndirhyggiusamr, eigandi marga ovini i verolldu sakir sinna ranginda[6], en klerkr uar[3] meinlauss ok litillatr i hiarta. Þessir .ii.[7] ganga inn vndir profuan, ok sem þeir hafa stadit um stund, falla þeir badir i somu freistni at fyrirlata klaustrid ok snua aptr til veralldar. I þann tima[8] dreymir riddarann eina nott, at hann þickiz falla i sua[3] diupan pyt, at .iii. daga i samt var hann [i nidrfallinu[9], fyrr enn hann fyndi botninn. Þenna draum segir hann Hugoni abota, ok þar med freistni sina alla. Aboti bidr hann mannliga, at hann stadfestiz, segiandi honum liosliga, at sa pyttr hefir [diup heluitis at merkia, i hvert at[10] hann man liotliga falla, ef hann[11] hann firirlætr gvði[12] þiona. En vgiptan æpir a þenna riddara [með sva miklv efni[13], at hann anzar [engan veg forspa eða[14] orôvm abota, firirlatandi siôsemdina vendandi[15] aptr i verolldina. En þat verôr honvm skomm gladning, aôr hans sialfs dravmr dettr honvm i hofvd með sannri skyring Hvgonis[16]. Þviat a þriôia degi [eptir klavstrsins firirlætning er[17] hann drepinn af sinvm svinvm með nogri sok [ok svivirding[6]. Af einfallda klerk

[1] [takandi þau starflaun *E.* [2] [signan vel lukande *E.* [3] *tilf. E.* [4] [tueir munkar *E.* [5] heilags ok *tilf. E.* [6] [*mgl. E.* [7] tueir *E.* [8] punkt *E.* [9] [nidr i fallinu *E.* [10] [heluitis pytt at merkia, i huern *E.* [11] *Med dette Ord begynder 655d, som nu lægges til Grund.* [12] at *tilf. a, E.* [13] [sua *E.* [14] [ecki *E.* [15] *saal. E;* væntandi *655, a.* [16] abota *tilf. a.* [17] [var *E.*

er þat skrifanda, at hann biðr litillatliga foðv
heyra iatning sina. Ok er sæll faðir vndirste
hans [ok bardaga[1], talar hann[2] sva blezaðr mill
lvta: „Son minn sæli, segir hann, grein þv vitr
þer byriar salv þinni þyrma ok miskvnna, at
þv þa dyrð, sem þer er fyrirbvin af gvði. Vil
iatta þer, ef þv vikz eptir minvm orðvm, at drot
rikis frv sancta Maria skal koma moti þinni s
degi, leiðandi hana beinsta[4] veg til himinriki
Við þetta heit styrkiz[5] algerliga novicivs, stan
i munklifis þionastv vel ok fagrliga, þar til er[6]
þann krankdom, er honvm firir boðar [brott liða
lifi. Ok eigi [rivfaz honvm firirheit eða
Hvgonis abota[7], þviat moðir miskvnnar blezvt d
sancta Maria birtiz honvm með mikilli dyrð ok
andi hann sætvm orðvm sva segiandi: „Fa
minn, þviat þin biðr eilifr fagnaðr. Nv er ek
þinni salv, sem minn elskari Hugo aboti het
vndir minv travsti ok einkannligri milldi. Nv
at bvaz til framferðar ok gleðiaz i giof himnes
vnnar, þviat i[8] morgin mvnt þv koma til [eilifs
Fylldvz þessir lvtir eptir orðvm drotningarinnar s
ok henni sialfri til eilifrar virðingar. Sem n
samnaz hveitikorn af akri Hvgonis i haleita
himnakonvngs, hvar hann sialfr inn gengr i goðr
i kroptvm ok skinandvm iartegnvm, takandi erfð
andi ambanir[10] sinnar mæðv i þvi sama lifi, er s
i varvm lavarði Jesv Cristo lifanda gvðs syn
feðr ok heilagvm anda lifir ok rikir einn gv
vpphaf ok enda[11]. Amen.

[1] [*mgl. E.* [2] *tilf. a, E.* [3] þui *E.* [4] beinazta *E.* [5] s
[6] [brott at lida *a;* brottferd *E.* [7] [ryfzt honum f
[8] aa *E.* [9] [himneskra fagnada *E.* [10] ombonir *a;*
[11] per omnia secula seculorum *tilf. a, E.*

X[1].

Af Bernardo abota[2].

I þeim kastala Borgvndie er Kastelio heitir, var einn ríkils hattar herra Oscelin at nafni. Hann a gofga hvsfrv, er Elerin heitir. Bæði vorv þessor hion gvðrædd ok rettlat i sinni stett gvði þionandi með gestrisni ok olmvsvgæði[3]. Sva geriz a nokkurum tima, at frv Elerin er hafandi [vorðin ok kviðvg með sveinbarni[4], ok er hvn gengr með bvrðinn, dreymir hana eina nott, at smarakki lati sinni rodd i hennar lyktvm kviði. Her fylgir þat meira, at hvn þikkiz sia, hversv hann er litr, hvitr allr vtan vm bakit nokkvt iravðr. Ok er frvin vndrar miok þessa lvti, stendr i hia henni gvðs engill sva segiandi: „Elerin, vndraz eigi, þviat þat barn, sem[5] þv berr firir briosti, mvn siðarr gefa miklar raddir upp a gvðs vvini, gangandi hvitr i sannv reinlifi, roðinn i þolimæðis eptirdæmi. Þessi er skyring synar þinnar, þott hvabiði vm tima sinnar stvndar.“ Eptir fylldan tima fæðir frv Elerin fagran svein, er hann skirðr[6] ok kallaðr Bernardus. Þegar sem hann hefir fengit skilningar alldr, er hann i skola settr vndir frægvm meistara i nefndvm kastala, lyðinn lokr ok moðvr ok allvm þeim, er honvm villdv gott kenna, minnindis gvðræddr, elskandi vara frv sanctam Mariam af allv hiarta, þegar hann kvnni nokkvra grein gera.

Sem Bernardus er vel frvmvaxti, tekr moðir hans siðarsta sivkdom[7], hvar firir klerkar ok kennimenn saman kallaz henni þionastv veita. Ok er .vii.[8] psalmi erv lyktaðir ok kennimaðr segir vers Per passionem et crvcem tuam libera eam domine, hefr hvn vpp sina hægri hond ok með krossmarki, ok i þvi sama gengr vt hennar andi blezaðr, sva at hondin stendr i lopt vpp rettleiðis til himins[9], eigi

[1] *Trykt ovenfor S. 193—198 efter St. med Varianter af E. Her meddeles Legenden efter 655 med Varianter af a, saa langt denne naar.* [2] *Saaledes er Overskriften i E; den kan nu ikke læses i 655.* [3] olmosogiordum *a.* [4] [at barni *a.* [5] er *a.* [6] ok nafn gefuit *tilf. a.* [7] *saal. a;* svikdom *655.* [8] sceptem *a.* [9] himinsins *a.*

sik beyiandi[1] niðr at likamanvm helldr aðsynan
leið ondin for vt af holldinv. Ok þat profar vng
dvs skiotliga, at moðir hans Elerin lifir með g
hvn birtiz honvm eina nott nokkvt [reiðilig i[2]
sva segiandi: „Þv, Bernarde, segir hvn, fæz
veralldligrar speki, æ verandi i sama skola, s
gekt i þinvm barndomi, þar sem þv matt vel skil
byriar þer iafnan smasvein vera. En ef ek hefði
at þv villdir sva[3] fram fara[4], skilldi ek þik með
a minv briosti fæðt hafa."

Eptir þessa vitran vendir Bernardvs alvarlig
til andligs avaxtar, forðandis verolldina sem sialfa
firirlatandi skiotliga skolann, girnandiz ekki anna
þiona. Ok sem hann er raðinn i klavstramaðr g
margir goðir menn honvm fylgia sem merkismann
vegara, sva at meirr en .xxx. kompana verð
flokki. Miðil þeira var Hvgo Masticonensis, er s
eraði klavstr Pontinianvm, en varð Vtisiodorens
at lyktvm. Gengv þeir allir kompanar vndir r
Cisternensis ordinis. Þa hafði Bernardvs tvá vet
er hann hafnaði verolldv, ok innan .vi. ara fvnd
klavstr Clarevallis ok geriz þar formaðr ifir.
hann .viii. ar ok .xx., er hann vigðiz Clarevalle
með mikilli sæmð ok heiðr af Cataleonensi byskv
Clareuallis mikinn hofvtbvrð ifir oðrvm klavstrvm
vpphafara, hvar firir blezaðr Bernardvs vitiar optl
gefin mvnklifi sem sannr faðir af moðvr hvsi.

Sva berr til einn tima, sem hann blezaðr
af sinvm klavstra gerir sinn veg með tveimr bræ
vm einn skog i miklvm solar hita, þess erindis at
vndirmenn ok styrkia til gvðs boðorða, þyrstir han
ok sva bræðrna, bæði af ofrhita solarinnar ok er
vnnar, en hafa eigi meira vin meðferðar ser til n
i litlvm legli, sva at eigi var ofdrykkr einvm manni

[1] *saal. ogs. a.* [2] [reiduligu *a.* [3] iafnan *tilf. a.* [4] *He*

þeir sva leingi, at hvarigir vilia drekka af leglinvm sakir annar hins. Aboti vill at bræðr drekki þat, sem er til, en bræðr þiggi, ef aboti missir. Her stendr, sem þeir erv allir at þessvm komnir, at aboti byðr bræðrvnvm niðr setiaz ok þeira stvnd hvilaz, meðan þeir drekka af leglinvm. En hann var i eitt rioðr brott i fra þeim, fallandi a kne litillatliga til kænar, ok skiotliga kemr ifir hann lios mikit. I þvi ljosi birtiz honvm sæl ok blezvt himinrikis drotning gofvglig ok getara, mær ok moðir, milldasta ivngfrv sancta Maria. Hon er einkannliga blið i asianv moti Bernardo sinvm elskara, ok til hans talandi með himneskvm sætleik orðanna: „Minn kæri Bernarde, set hefir ec, hversv þvngan hita sv tvnga hefir i dag þolat, sem mina dyrð hefir dagliga lofað. Þvi gakk til min, moðvr þinnar, bergiandi af þvi briosti, sem þv vm drakk minn elskvligr sonr drottinn Jesvs Kristr himna konvngr, endrbætari skepnvnnar. Eptir þessor orð bera hvn blezvð sitt haleitasta br(i)ost rettandi fram at munni Bernardi. Ok almattigr gvð veitir honvm sva mikit þoran dauðligvm manni, at hann lykr vpp sinn mvnn drekkandi frvinnar briost sem barn a moðvr sinni. En hvat megi orðvm skyra þann ilm, sætleik ok astarhita, er fyllti þenna mann Bernardvm abota firir veizlvr sva storar ifirvættis giafa, þiggiandi her með at skilnaði bliða blezan af drotninginni. Þessa syn alla samt veitir almattigr gvð þa signvð Maria þeim bræðrvm fvllgerla at sia, er fylgt hoiðv Bernardo abota. Ok sem hann verðr vis aptr horfinn til þeira, at þeir dasama synina varla þorandi moti honvm siandi, byðr hann þeim vndir krapti lyðninnar, at þenna lvt skvlv þeir engvm segia, meðan Bernardvs aboti lifir i likama.

Eptir þessa vitran var hans tvnga sva lagin, vigð ok samin til gvðligra orða, at hans frambvrðr er þvilikr i heilagvm bokvm sem mergr ritninganna, einkannliga þiggiandi at lofa vara frv með hiartaligvm greinvm ok mætvm skynsemdvm fra þvi sem annarra meistara. Hann segir

sva i einvm stað: Jesvs lifandi gvðs son fæðiz
lilia, sa er forðvm fæddiz i kviði Marie meyiar
millim margfalldra hennar dygða ok mannkosta.
domsins astargiafir ok litillæti hvitastv lilia. N
iliga þann, er at ferðaz millim lilia in evangeli
anda: Hvar sem .ii. eða þrir hafa i minv nafni
lesnir, er ek millim þeira. Iafnan elskar Je
vera, flyr hann hasætis sæmd volldvgr vpp sitia
er sonr mannz, mediator gvðs ok manna. G
alla þyrna brott ræta, en planta fagrar lilia ifir
at elskvligr gvðs son virðiz til var niðr stiga
vera. En hvat, kristinn maðr! gott, sem þ
gvði offra, fa þat i hendr sælli Marie gvðs m
hana fram bera, þviat eigi seinna en reinleiks
sva friðan vmboðsmann af þinni alfv firir si
þiggr hann giarna sakir astar við sina moðvr
at offrit veri lvtlavst af ilminvm, ef þv berir fr

Nv sem blezaðr Bernardvs fremr sik al
verkvm, virðiz almattigr gvð ok hin sætasta Ma
þegar honvm avmbvna enn framleiðis með dyr
birtingvm heilagra syna. Honvm veittiz eina
at sia firir giof heilags anda, sem eigi var ma
firir gvðs miskvnn salinni veitanligt. Hann v
til sva gofvgligrar synar ok hveriv lofi makligra
birtiz drotning himins ok iarðar a þann hatt, se
sinn sætasta son með fagnaði an sott ok harmi.
hinn fagri Jesvs af herbergi sinnar moðvr, sem
i sinni bok: In sole posvit tabernaculum s
tanquam sponsus de thalamo suo. Firir þvilik
Bernardvs eigi til metnaðar, sem enn profaz i
ferr, þviat almattigr gvð fyllir þat i þessvm
hann sialfr segir, at hverr mvn vpp hefiaz,
Eina nott ser Bernardvs standa hia ser einn
með gvðligri birti. Þessi byðr honvm vndi

valldi, at hann tali heðan af með fvllv travsti þat, er skipað verðr af gvði i hans vpploknvm mvnni.

Eptir þessa vitran var Bernardvs aboti sva orvggr ok einarðr rettlæti at boða moti ranglatvm, at matti þar kallaz mvnnr snilldarinnar ok hamarr hirtingarinnar. Þvi er af honvm lesit likara byskvpligri framferð en abotaligri, er hann tok valld af gvði langt vmfram þa vigslv, sem honvm veittiz a iarðriki sva framarliga, at allir Clarevallensis abotar eptir hann komandi hvilldvz vndir hans valldi ok verðleikvm agætir menn ok mikils verðir. Þar var siðan annarr Bernardvs heilagr maðr ok miok frægr, er eptir liðinn tima var pafi i Roma. Þar var Geirardus ok Petrvs monacvlvs. Sa Petrvs var gofvgrar ættar ok mikillar heims virðingar, ef hann hefði þat viliat. En hann kavs helldr brott verpa stvndligvm metorðvm, aflandi þann thesavr, sem með engvm endanvm er. En með hverri skipan hann gekk vndir noviciatvm i þann stað er heitir Igniacum, ok hversv hann gerðiz siðan aboti þess staðar er heitir Vallisregis, ok eptir þat aboti Clarevallensis, skvlv ver greina með skommv mali.

XI.

Af Petro [1].

I þann tima sem Petrvs var veralldar maðr [ætlandiz firir nokkvra grein [2] i klavstr at ganga, en hvgrenningar talma hann sva sem lokkandi til bliðv [3] veralldarinnar, styrkir gvðs miskvnn ok sællar Marie drotningar hans firirsætlan með þvilikri vitran. A einni nott ser hann [vndir vitranar giof [4], hvar stendr a slettvm velli ein gofvglig hall [5] sva frið ok fogr, at enga hafði hann slika set [a sinvm lifdogvm [6]. Hann gengr inn diarfliga [i þat agæta herbergi [4] siandi i miðiv hassæti bvit virðiligt [7]. I þvi sama [3] sitr ein volldvg frv sva ifirvættis biort ok blezvt, at langt berr ifir hallar pryðina, hvar firir Petrum [8] fysir þat eina at sia

[1] *Overskriften af E, mgl. 655.* [2] [girntizt hann *E.* [3] *mgl. E.* [4] [*mgl. E.* [5] haull *E.* [6] [fyrre *E.* [7] uirduligt *E.* [8] hann *E.*

vpp a drotningina. Ok sem honvm þikkir þat m
iligt, lapa moti honvm hvndar svartir miok
sva latandi sem þeir mvni hann svndr rifa. [C
mal[1] stendr i sva miklvm haska, [lvtaz til sv mikl
hvndvnvm ognandi, þar með skiott bioðandi, at þ
grimri[2] atsokn við Petrum. Hvat er allt[3] g
eptir hennar [orðvm. Her með kallar sv blezaða
bliðliga Petrvm til sin, styrkiandi hann sætvm or
andi at hann se frials firir vtan rygð[5] ok otta.

Sem hann vaknar af þessarri syn, þyðir
[rettvm skilningi[6], at holl a fagrvm velli er dyrð
semdar vist [valdra manna[7] i himinriki, [þviat
megv vel heita skygðir steinar ok meistarasaml
i gvðligv smiði[7]. Virðvliga frv i hasæti sitiandi
vera sæla gvðs moðvr sanctam Mariam, er með
sæmð kallaz dottir himneskrar Jervsalem, ok
sialf Sion borg hæsta gvðs. [Ok með þvi at
friðarsyn, en Petrvs girntiz einkannliga at sia, e
lvpv at honvm svartir rakkar með miklvm gny
grimleika, skilr hann vera þarflavsar hvgsanir ol
talmanir, at heimta hans avgv[9] af sanri friðars
kannliga aflaz af[10] klavstra inngongv. Firir sagð
verpr hann brott af ser allvm vvinarins talma
sækiandi sva glaðr sem krasir fyrr nefnt klavstr
gangandi vndir noviciatvm, leynandi sitt kyn
litillætis firir allvm monnvm. Sem hann hef
probationem, makliga reyndr i allri lyðni ok þo
hann tekinn i bræðra samnat með gvðs lofi. Ok
liðinn[12] tekr hann heilagar vigzlvr með boði
[sva at hann er kennimaðr vorðinn makligr þessa

[1] [Sem hann *E.* [2] [bydr su blezada drottning h
letta *E.* [3] *mgl. E.* [4] [bodi, hier med kallandi *E.*
E. [6] [rettliga *E.* [7] [*mgl. E.* [8] [Suartar hyndl
med miklum *E.* [9] ogn *E.* [10] *tilf. E.* [11]
[12] [litinn tima *E.*

sakir reinlifis astar ok litillætis, dagliga vegsamandi vara fr sanctam Mariam annat tveggia með alltaris þionastv eda skærvm bænvm ok lofligvm, sem verðvgt var, sakir þess at sv blezað drotning hafði dregit hann or heimsins hohalli, skrifandi sva vel stoðvgan i reinlifra manna samnaði [1].

Einn tima berr sva til, at nokkvrr af samnaðinvm gerir confessionem[2] firir broðvr Petro, iattandi sik freistaðan i skynsemdar leitan eða eptirskoðan almenniligrar trvar. Ok með þvi at heimólleikr[3] var þeira i millim, spyrr broðirinn diarfliga, hvart Petrvs hefði [engan tima[4] kent þess hattar freistni. En. hann svarar: „Eigi neitti ek, segir hann, at optliga [hefir ek kominn verit i þvilikvm hvgrenningvm[5], en profan trvarinnar frialsaði[6] mik þar vm.“ „Profan hver?“ segir broðirinn. „Sv, segir Petrvs, at ek hefi[7] firir minv hiarta, hvar ek villdi standa i styrk trvarinnar, þo at lif mitt lægi við, ok siðan geri ek mer enga pinv, hvar þær hvgrenningar flvgv, er ek villdi þvi siðr mega sannar vera, at[8] ek villdi með [engv moti[9] samþykkia, þott mer[10] veri skotið i elld brennanda. [Sv er min profan ok þin, at þv standir þar, sem þv villt gvði svara.“ Hvggaz broðir af þvilikvm skynsemðvm gvðs vinar Petri ok lætr mer vel gagna [1].

Litlvm tima siðarr geriz Petrvs prior Igniaci ok þvi næst abbas Ualliregensis. En firir þeim kosningi ser aboti Igniacensi[11] þvilika birting. Honvm syndiz sem ein kertlatika harðla frið standi með skærv liosi fram[12] firir mikla miltari þar i kirkivnni, snarandi[13] siðan i lopt vpp [með sier sinv blomi[1] flivgandi vt vm einn [glerglvgg, er a var kominn, sva hverfandi honvm abotanvm[14]. Framkvæmdiz[15] þessi vitran i prior Petro, þviat[16] vel lysandi sinvm

[1] [sagl. *E.* [2] [confessionem giorandi *E.* [3] heimonleiki *E.* [4] [alldri *E.* [5] [hefi ek þuilika freistne haft *E.* [6] frelsti *E.* [7] hefi *E.* [8] er *E.* [9] [*saal. E;* engvm *655.* [10] honum *E.* [11] *saal. ogsaa E.* [12] frammi *E.* [13] snarandizt *E.* [14] [glugg, er aa var kirkiunne *E.* [15] *saal. E;* framkændiz *655.* [16] hann uar *tilf. E.*

monnvm sanna gotv goðra verka gerðiz hann
Valliregensis aboti með gvðs vilia. I þeim[1]
profaz hann i meinlætvm ok krankdomi sem sk
i gvðligvm ofni. Einkannliga vilivm ver þat g
striðvm hofvðverkivm sprakk vt annat hans a/g
vmbvnaðinvm[2], hvar firir hann var kallaðr s
monaculus[3]. Þvi siðr angraðiz hann af sagðr
synarinnar missv, er[4] hann gerði ser af[5] gaman
sva millim sinna[7] kompana: „Ek atti vm rið
ræddiz[8] ek hvarntveggia, en nv er ek ottala/s, þ
þeira er[9] da/ðr.“ Þa var spvrt, hvat [orðzkv
hefði at þyða. „Ek hafði vm tima, segir hann,
a/gv, ok var ek ræddr vm bæði þa/, at þeim y
meins, en nv er annat brott tekit, ok þvi er e
at leggia til annat, ef gvð vill.“

I þenna tima er [fyrr nefndr[2] Geirardvs
euallis, hverr með fogrvm pislarsigri liðr skiotli
þessv lifi vndir sva vheyrðvm hætti, at einn vly
Hugo at nafni, fram sendr[11] Igniacum af Cla
abotans goðfysi, drepr sinn nefndan herra ok anda
með hvossv morðiarni, fyrstv nott sem Geira
var Igniaci vitiandi[13] þann veslvga broðvr af
fysi, hversv hann hefði[14] sik þar með bræð
Ok nærri sinv andlati segir Geirardvs aboti þe
psalmabokinni[2]: Dirige me in ueritate tua e
quia tu es saluator meus et te sustinui tota
þessi eymdartiðindi vorv margir menn i doprv
einkannliga synir eptir sinn foðvr sva ryggili
Þvi vilia bræðr af kla/stri Bernardi, at likamr
sæmiliga flvttr af Igniaco til Clareuallem ok
sinvm forfeðrvm. Firir sagða grein ero [sendimen

[1] þessum *E.* [2] [*mgl. E.* [3] monoculus *E.* [4] [at
[6] *saal. E;* glezandi *655.* [7] *tilf. E.* [8] hræddum
er annar *E.* [10] [þetta *E.* [11] i *tilf. E.* [12] faudr
aboti Ignaci uitandi *E.* [14] hafdi *E.* [15] [menn se

ð brefvm til herra Petrum monaculum, at hann komi
m hvatligaz til Igniacum, gerandi likfylgiv Geirardi abota,
sandi siðan [gvðs hvsi þann til formannz[1] með brædrvm
pituli ok goðra manna tillogvm, sem bezt semði firir gvði
k monnvm. Viðr þessi bref [sen ok vpplesin[1] verðr Petrvs
ki nokkvt vglaðr, þviat hann grvnar þegar, sem abota-
ð Clareuallis er vacans vorðit, at honvm man[2] nærr
ta fiisin. En hann vill lifs giarna sakir litillætis eigi
naðr verða svа mikils staðar, ef hann skal raða. Ok
t þvi at honvm er ahyggia, hverr verða man aboti i stað
s framfarna, biðr hann drottin syna ser, hverr verða
n faðir ok forstiori ifir Clareualli[3]. Svarar honvm gvðlig
dd svа mælandi: „Þa er þv kemr[4] Igniacum, man þv
s verða af abotakosninginvm.

Eptir þetta byrr hann sina ferð. Riðr með honvm einn
ddr hattar broðir Robertus at nafni, kærastr ok allra
eimolligastr[5] þeira, sem i voru hans forvneyti. Ok er þeir
ligaz staðinn Igniacvm, snyrr aboti til bænar i annat sinn,
ti gvð syni honvm, hverr abotakosningrinn man verða.
Ea kans bæn svarar enn[6] gvðlig rodd svа mælandi: „Spyr
ðir þann mvnkinn, er ferr með þer, þviat hann man segia
er, hverr abotinn skal[7] verða.“ Ok þegar i stað kallar
hann til sin broðvr Robert svа segiandi: „Þer[8] ero, segir
hann, nafnkvnnigir allir þeir brædr [af klavstranvm, sem
mest hattar ero kallaðir[9], þvi bið ek, at þv segir mer, hvern
þr mvnt hellzt [makligan dæma stiorn at taka ifir Clare-
valli[10].“ Broðirinn svarar einarðliga: „Minn herra, segir
hann, yðr [sialfan se ek þeirar stettar makligastan[11]. Þriðia
hvern rann firir þessvm kosningi heima i Clarevalli. Þar var
inn siðsamr broðir Nicholaus at nafni, marga bæn i gvðs
rgliti fram steypandi firir vvorðnvm abotakosningi[12], ok

[1] [*mgl. E.* [2] mune *E.* [3] Clareuallensi *E.* [4] i *tilf. E.* [5] heim-
ogligaztr *E.* [6] *saal. E*; ein *655.* [7] mun *E.* [8] *saal. E*; þeir
655. [9] [er mest hattar eru kalladir i klaustrinu *E.* [10] [kiosa
yfir Clareuallum *E.* [11] [sialfa *E.* [12] kosninge *E.*

einn tima [lioðar rodd i hans eyra[1] sva segiar
cholae, fa man[2] þv abotann, þann er þer man fv
hvat þer byriar gera."

Nv sem Petr aboti kemr[3] Igniacum, verða
honvm fegnir, skipandi hann hofðingia [firir sæmil
Geirardi abota, hverr a sinvm tima ferr ok fra
Clareuallem vndir[4] gvðs lofi ok heilagra mann
[degi graftrar hans[5] syngr herra Petrus sialf
hverri honvm birtaz blezaðir gvðs vinir aboti Ber
Malachias spamaðr, vattandi greiniliga, at sal G
samlagari vorðin heilagra gvðs engla. Nv sem
aboti er sæmiliga greftaðr, geriz tractatus abo
[hverr litinn tima hefir aðr staðit, en vel ma sk
samþyktar anda allir hafa, þat er apelera Petr
culum[6]. En er hann [vndirstendr, hversv horf
hann brott af staðinvm ok leitar i fylsni. En
eigi, [þviat i þessv mali er raðinn gvðs vili, sv
dvga engi, helldr er allt reiðvbvit, þat er kosnin
flytia, styrkia ok framkæma. Bræðrnir af Valle
þykkia giarna eigi[8] með likendum einvm helldr
saman gvðs vilia. [Her með dvga engi fylsni
fyrr er skrifat[9]. Þvi er hann vigðr a viðrkæmil
Clareuallensis aboti, helldr dreginn en liðvgr ko
sva sem hann er i kominn [stettinn, stendr (hann) be
mannligarr i klavstrsins erindvm en sa margr, er s
aðar rennr vndir vandann þvnganvm gleymandi,
dyrðar eptirdæmi gerandi, þessi aboti sinvm vnd
veitandi, sem eigi vár vit framberandi eða me
orðvm vtskyrandi[10].

Sva var þessi blezaðr maðr iafn ok vmisly

[1] [heyrir hann rodd *E.* [2] munt *E.* [3] i *tilf. E.*
[5] [graptardegi Geirardi abota *E.* [6] [ok kiosa a
monaculum *E.* [7] [ucit þat *E.* [8] [þuiat brædr af
styrkia ok samþyckia giarna eigi at eins *E.*
[10] [stettina, synir hann sinum undirmonnum uirdulig
ok dyrdlig *E.*

[illegible]erði, at æ var hann [með sama hætti[1] bliðr i asianv, [illegible]kr i viðræðv[2], i allv sætr ok miok elskvligr. Hvat [illegible] aboti vndrar miok, spyriandi virðvligan[3] Petrum, hvi [illegible] mætti sva stoðvgr vera i sinv framferði [ok vlikr oðrvm [illegible]vm[1]. En hann signaðr svarar sva [til spvrðra lvta[1]: [illegible] tima, segir hann, sem ek var nygeinginn i klæstr, [illegible]diz mer goðr andi liða inn i mvnn mer ok sva niðr i [illegible]stið. Styrði siðan þessi andi minar gerðir [ok fram-[illegible]ðir[1], aminnandi heilagar bænir ok hverskyns iafnlyndi i [illegible]ðvm verkvm fremiandi." Byðr hann abotanvm[4] þetta [illegible]gum manni segia, medann hann lifir.

Þa er Petrus uar uordinn aboti Clareuallis, for hann [illegible]kurn tima medr brædrum, þa er þeir skaru akr. Ok [illegible] brædr huillduzt ok suafu uti, sier aboti, er hann uakir, [illegible] fagrar konur komandi millum brædranna, ok ein af [illegible] uar skinande med mestri ok einkannligri birte. Abotinn [illegible] i moti þeim ok mællti: „Sannliga eru þier diarfar, [illegible] þier farit til uor. Uitu þier eigi, at eingin kona skal [illegible] hia brædrum þeim, er af uorum lifnadi ero." „Uel [illegible] ek koma til minna manna, þuiat ek er Maria modir [illegible] lausnara Jesus Kristz, kom ek til minna uerkmanna [illegible] uitia þeira, sem skaru minn akr. En þær sem med [illegible] ero, er aunnr Maria Magdalena, enn aunnr Maria egipciaca." Sem abotinn heyrir þetta, fellr hann til fota henni, ok er hann uillde minnazt uid fætr henni, huarf hun fra honum at syn.

XII.

Af Stephano.

Stephanus het einn madr i halfum þess kastala er Aruernia kallazt, hann uar kynstor ok mikillar heims uirdingar. Hann atti einn son, ok gaf hann honum nafn sitt ok setr hann i skola i þeim stad, er Beneuentom heitir, undir meistara(dom) Milonis erchibyskups. I greindum skola duelz ungi Stephanus tolf ar, nemandi margann fagnat

[1] [*mgl. E.* [2] vidrbragdi *E.* [3] *mgl. E.* [4] *Her ender 655d.*

fræ(g)darsamligs lifs ok lifnadar. En eptir þat
at fara i eydimerkr uids uegar, rannsakandi ei
lif ok munka, styrkliga i minne halldande, huat
huerium stad eptirlikianda[1]. Um sidir kemr h
in Aquitaniam, nærre þeim herudum er Lenio
þar finnor hann eitt fiall, er Muretum kallazt.
uilia nemr hann stadar skodandi fiallit umhuerf
hreinar uppsprettr godra uatna, huar [fyrir hann
þann stad af gudi ueittann ok fyrirbuinn. Þa
þritugr madr at alldri, er hann kom i þenna s
hluti femæta hafdi hann af faudr gardi ok hus
einn brynia ok fingrgull. Af yzta skilningarall
hann ok sinn geymara skipadi hann þa saumu
er styrkliga lamdi diofulsins haufut med aufl
Þvi for hann ut i eydimaurk, gangandi aa holm u
sem miok sterkr kappi undir insigle guds modr
trua ok meydoms meistara. Setr Stephanus aa s
þat sama fingrgull, sem fyrr uar greint, fast
sueindom sialfum gudi ok hans signudu modr, sua
„Ek Stephanus afneita diofli ok aullum hans hie
ek offra mik faudr ok syne ok helgum anda.
frammiatan skrifar hann fallandi litillatliga til
gud almattigr ok hans blezada modir styrki hann t
enda. Eptir sua giort megu uier eigi skrifa, hu
lærdi likamann gudi at þiona med huerskyns bindi
annligs stridleika. Alldri bergdi hann annari
braude ok uatne. Þa bryniu, sem fyrr uar ne
hann fyrir skyrtu næst sier, þolande þar af þuilika
ok beiskleika, sem iarnid kann af sier at gefa. S
uar su, at liggia aa berre iordu. Ok med þui at
andi lampi mætti (eigi) leynazt i kristninne, bi
nafn ok heilagleiks frægd godra manna i millu
nu þegar i stad sækia þeir til hans, gefandi s
blezada skola, sem fullr uar med ast guds ok ma

[1] eptirlikiandia *E.* [2] [*rettet; er E.*

Sua uar þessi blezadr madr Stephanus gudi nalægr i sinum bænum, at rettliga ma segia, at hann drægi synduga menn or diofulsins kuerkum þeira uesolld frialsande. Uar þat eigi sua miok undrandi, þott hann audladizt þeim monnum skiota hialp[1] ok myskunn af gudi, sem sialfir hlyduzt syndanna ok badu þann guds mann bidia fyrir þeir, enn hitt maa synazt faheyrdara, at gud heyrdi hans bæn aan duol fyrir þeim manni, er sua uar uansignadr, at hann bad þess eins guds mann, at hann skylldi eigi fyrir honum bidia.

Sem[2] alla vega hliodar frægd ok lifnadr þessa guds vinar[3], gefua nalægir bygdarmenn sik vndir bænir hans, afrandi honum ok hans brædrum likamligar naudsyniar. Þvi skipar[4] heilagr fadir einn af sinum monnum til þeirar sysla at [fara millum eydimerkr ok bygdarinnar med[5] þann

Her begynder a[6] med en udførligere Beretning om den Mand (en Ridder), som frabad sig Stephanus's Forbøn, men da den er defekt i Begyndelsen og ikke passer ind i Texten ovenfor, aftrykkes den her nedenunder:

„Hialp þu ok miskunn veit odrum monnum med þinum bænum, enn lat mik sitia i hia.“ Skilia þeir eftir þessi ord, ok bregdr þeim miok vlikt vid, þviat riddarinn (ferr) storliga gladr sinn veg, enn guds madr sitr eptir hryggr ok sorgmodr. Ok þegar i stad kallar hann brædr a capitulum, segiandi þeim med sannri vidrkomning ok taara vthelling, hverso riddarinn hefuir bediz vndan hialpinni. Þi bidr hann þa alla saman med ser i guds augliti fram falla, bidiandi at hinn helgi andi birti þessa manz hiarta medr sinum almętti, leidandi af dockum myrkrum diupra synda til vidrkenningar hins eilifua lios odaudligra fagnada. Ok an duol heyrir almattigr gud framsteypta bæn sins elskara vmvendandi sua skiott riddarans hiarta, at oll fyrri bænarord fyllduzt med honum endaliga, sva (at) aptr horfuinn til munklifiss iatar hann sina sekt af hiarta ok munni, litilattliga kriupandi vndir guds vinar bæn med sannri godfysi.

[2] *Her lægges a til Grund.* [3] astuinar *E.* [4] *saal. E;* skipadr *a.* [5] [taka samann *E.*

kost, er lydrinn gaf til klaustrans. Ok med
vegr vard varla sottr a einum degi, venz þiono
ser herbergi at taka, [hvart sem hann ferr aptr
med einum bonda, [er næst byr morkinni[1]. N
til einn tima, sem hann hefir farit i bygdina ok r
gistir hann i nefndum stad ok lætr allt godzit vnd
bonda [um kuelldit ok at osynio, þviat a þeiri
rangturnar fiandinn sua illa husbondans hiarta,
syniz fagrt fe klaustramanna, ok uill vndir sik
af annari alfu hugsar hann, at fyrir þessum, s
hefuir fylgt, þarf naudsynliga rad giora, at æigi
honum hrop veita ok vfrægd[1]. Þij riss bondi vp
takandi þann meinlausa mann i sinni sæng, bin
hendr a bak aptr [med stirdum reipum[1], rekandi su
sem einn þiof, þar til sem hann veit fyrir vera
bæli. [Er þat truanligt, at þeir fiandans limi
þess verit vinir, at uinna illt ok gudi motstadlig
sem hann bondi kemr fram i skoginn, kallar
hareysti beriandi a badar hlidar[4] þann auma man
at þessi vondr[5] þiofr hafui[6] mikit illt giort i
en[7] hefir engan hlut til at bæta firir sik. „
segir bondi, at kroppr gialldi þar sem eigi
Skulu þer taka med honum ok prisa hann, latið
sol sia ok kastið honum i nockura iardarholu[8] ok
bondum, sem ek feck honum, at ei megi hann
Man hann þa ok helldr, hvat hann hefir mer g
gerir bondi rað firir sendimanni varrar fru sa
ok heilags fodur Stephani[9].

Lida [hedan dagar þar til, at firir millimfa
verðr kunnigt huarf sendimannzins fram til
Ryggiaz brædr af þessu tilfelli, kueinandi firir

[1] [*mgl. E.* [2] [. Enn um nottina *E.* [3] *mgl. E.*
[5] uondi *E.* [6] hefir *E.* [7] *Her begynder f*[6], *som*
Grund. [8] holu *a.* [9] [„Þat uil ek, sagdi bondi, at
honum i þa iardholu, at hann komizt alldri i brott

at blezaðr faðir suarar þeim a þann hatt[1]: „Hui vgleðiz þer, segir hann, af þeima lut. Ek visa yðr veg til þess mannz, er storliga vel veit, hversu við hann er gort. Ver skulum senda berfættir fram til kirkiu varrar fru sancte Marie ok hennar modur vars herra Jesu Kristi, at hon veiti fulltingi sinum manni, þviat hann hefir gripinn verit brott or sinnar þionastu [ok varnaði.“ Sua geriz, sem heilagr siðr byðr ok aeggiar[2]. Næsta dag eptir er klaustrsins port sterkliga knuit [af nockurum nyliga tilkomnum[2]. Þui gengr sa brodir skiotliga til [portið vpp[3] luka, sem þat hafði geyma[4]. Ser hann þar fiora menn vti standa, þria hundna sem þiofa, en einn lausan ok lidugan. Kennir brodirinn skiotliga [hinn frialsa[2], at þar er kominn þionamaðr bræðranna, en þrir ero honum miog vkunnir. Her fyr lofar hann þegar i stað almattigan gud ok hans milldu modur fru sanctam Mariam, eptir spyriandi þionastumannsinn smasmugliga[5], hueriu gegnir vm hans ferðir. En hann segir þat, er honum er kunnigt, [vattandi sik hafa verit gripinn rekinn ok bundinn, halldinn ok hadvliga blakinn, snelltan[6] ok margfalldliga þyngadan[2]: „En þenna dag, [sem nu er ifir kominn[2], segir hann, kann ek ecki greina með minum ordum, þviat hann hefir mer sua gladligra vpprunnit moti ollum natturunnar[7] likendum. [Ek vann þat, i morgin sat ek hardliga bundinn vndir valldi þeira vuina, sem nu ser þu her standa. Siðan var allt senn, at ek var lauss, en þeir af ymisligum staudum saman lesnir ok sterkliga bundnir, ok allir saman her hia klaustranum nidr settir[2].“ At heyrdum [sua dásamligum[8] lutum brennr brodirinn [huatliga i miklum fagnaði[2], þar til er hann finnr sinn virduligan[9] fodur Stephanum [sitianda med vana med predicanarordi millim sinna andaligra[10] sona.

[1] [nu sua stundir, ok uerdr kunnikt huarf sendimanzins. Uerda brædr hryggir ok kucina fyrir sinum fedr, enn hann suarar sua *E*. [2] [*mgl. E*. [3] [vpp at *a*. [4] [geymdi *E*; hafdi at geyma *a*. [5] *mgl. E*. [6] svelltadan *a*. [7] þuingadan *a*. [8] [þessum *E*. [9] *mgl. a*. [10] andligra *a*.

Þuiat þessi guds uin hafði sua mikla ifiruættis gi
agum anda[1] þegit predicanarord fram[2] bera,
nærruerandis monnum gaf auduelldliga skilia firir
er vt geck af hans munni, at sialfr sætleiks meista
med hans hugskoti. I þenna punkt kemr bro
farandi ok segir sinum feðr greiniliga[3], huat M
ing hefir nu gort i sinum styrkleik. En er h
vndirstendr sagda nyiung, fylliz hann miklum fa
andi allt eins sitt mal til æskiligs enda, sem
aðr ætlat[4], veitandi sidan miskunn lausn ok
idrandum monnum [firir gerfa[6] folsku, þuiat m
eiginligt herbergi i hans blezada hugskoti.

Þa er vars herra vin virðuligr Stefanus v
attatigi[7] ara, skilr hann firir heilagan anda, a
stendr eptir hans lifdaga. Þui leggr hann vidr[8]
embættit styrkiandi sina vndirmenn i gudligu
astriki, þar til er[9] hann tekr sott ok legz i re
mattfarinn, þuiat holld var litið a beinum, hu
blezadr fadir[10] lætr timaliga gefa ser alla gud
Vurdu hans endalok gofuglig ok huerri sal margf
girnilig, þuiat rett i þann tima, sem hann h
verit ok drottinlig sacramenta vid tekit, segi
sama vers, sem drottinn varr Jesus Kristr song
krossi vid sitt andlat: In manus tuas, domine
spiritum meum etc. Sua geck vt [af leirligu
sins[4] su blezada sala hatidliga prydd med
blomi kraptanna, makliga skiput millim guðs p
firir margfallda[13] pinu, er hann þoldi veralldlig
leid fram af þessu lifi setta dag viku idus februa
firir þa grein [hans sidaztu ord sét ok[14] merkili

[1] sterkliga *tilf. a.* [2] at *tilf. a.* [3] [segiandi *E.*
[5] farargreida ok gott leyfi *E.* [6] [fyrir gefandi spe
sina *a.* [7] *saal. a;* attati *f*, .lxxx. *E.* [8] vit *a*, *E*
mgl. a, *f.* [10] madr *E.* [11] makligri *a:* margf
[12] hinum *tilf. E.* [13] þionustu ok *tilf. E.* [14] [se
siduztu ord *a;* hans sætuztu ord sæt ok *E.*

þau fram har nærri sinu andlati a sama vikudegi, sem heimsins grædari, er med feðr ok heilagum anda lifir ok rikir einn gud per omnia secula seculorum. Amen.

XIII.

Af brodur Kristianus.

Nockurr brodir Kristianus at nafni var i einshueriu[1] Innokaklaustri [i Franz, er til heyrir erchibyskups stolinum i Turon[2]. Þessi brodir var mikill meinlætamaðr, hitnandi sua miog til gudligrar astar dag fra degi, at vm sidir firirlætr hann greindan lifnat ok gengr i[3] stridari reglu til profanar. Ok sem hann hefir stadit vel reyndr in probatione, reisaz dioflar moti honum med sua mikilli aufund ok likku, at varla ma hann nockurn tima nadir hafa. I svefni hirtaz þeir honum med harki ok hareysti, ognandi at þeir skuli[4] ... hann tuifalldan vt af þui husi, segiandi honum hegomligt ... þuiliku vmfangi, sakir þess at hann muni niðr lykna undir reglunni [ok hafa eigi[6] karlmenzku at hallda henni[2]. En brodir Kristianus flyr iafnan til bænar fulltings, at gud almattigr styrki hann ok stydi karlmannliga striða moti ... sinna vuina, huar firir varr herra gefr honum huggan med þeima hætti, at einn tima sem Kristianus stridir vid diodana, hliodar gudlig rodd sva mælandi einkar sætliga: „Brodir Kristiane, ver minnigr þess salltaravers, er sua hliodar: Deus in nomine tuo saluum me fac et in uirtute tua iudica me etc.“ Ok þegar i stað kann hann versit, gerandi ser af þessu styrkasta[7] skiolld moti ollum diofulsins freistanum, þuiat æ sem hann skildi sik a striddan[8], las hann þetta sama vers, gerandi sik med ollu vskelfdan[9] ok auruggan. En er dioflar sia þat, at hann hefir sva mikit traust i[10], þui versi, vilia þeir giarna skiolldinn lemia firir honum med prettuisligum brogdum. Þui[11] tala þeir sua til hans einn tima, sem her ma heyra: „Þat er þo sannindi, segia þeir,

[1] einhueriu *a.* [2] [*mgl. E.* [3] undir *E.* [4] *saal. a, E;* skili *f.* [6] [at fazt i *E.* [6] *tilf. a.* [7] sterkazta *a, E.* [8] *saal. E, a;* stiddan *f.* [9] skiolld *tilf. a.* [10] a *a.* [11] þa *E.*

at varla man til vera heimskari broðir en þu. anar lærdum þik eitt litid vers, ok er þer þa sva kært, sem þu kunnir engan lut annan, [iafnan æ fram i heiminn [1]. En þo ferr oss [2] nv iliga, er ver snubbum [3] þik vm þenna lut, þu kendum ver þer versit, at þu veifdir þui, þa er þessi fiandanna kyndugskapr gerir brodur Kristi efanligan, huart hann skal [med fara versit eda n þuiat engum fiandans vilia vill hann fram fy alla fottroda [ok firirsma [5], en veit sik sua [ein litt lærdan, at honum er eigi kunnigt, huadan þ er tiltekin. Þui spyrr hann eptir sannorda kl efni [5]. Er honum sagt skiluisliga, at þetta ver at einum psalmi or David [6] salltara. Verdr brodi gladr vid þetta, oruggar [7] nu annan tima sk festir vtan bækr allan psalminn.

A sama ari sem þessir lutir gerduz, ser b ianus ottanliga syn, a þann hatt at hrædiligr fi diofla slær [alla vega [8] hring vm þenna sam sua mikilli ogn ok dimmu, at loptit fylliz þ sem þyckastu [8] þoku. Ok er hann brodirinn ser illgiarna anda med ymisligum [þialmum sinna fla hann storliga miog, litandi vpp til himinsins [10] su „Drottinn minn, herra Jesus Kristr! huerr n þessar snorur allar.“ Ok [11] rodd af himni s eptirleitan [12] sua segiandi: „Sa [maðr fordaz þ flærdir ok gilldrur [5], er vardueitir litillæti i sinu h Eptir [þessa luti sena ok heyrda, litr brodir ti at vpp rennr gudlig birti, sua at engi matti a skina ifir iardriki. Þessi geislandi syn nalægiz [15] k

[1] [æ iafnan i heiminn fram *a.* [2] *mgl. E.* [3] [4] [fara med uersit eda eigi *E.* [5] [*mgl. E.* [6] Dauid *tilf. a.* [8] þyckuaztri *a;* hinne þyckuztu *E.* [9] [10] himnanna *a.* [11] Enn *E.* [12] [honum *E.* [14] [þetta litr hann i austr *E.* [15] nalgaz *a.* herbergi *E.*

[illegible]nandi fram eptir loptinu, flyr vndan [hennar asionu[1] [illegible] hin dimma þoka, [sem fyrr vt geck af samkundu [illegible]lenzkra anda[2]. I þessi fegrstu birti ser brodirinn vara [illegible]n sanctam Mariam sitiandi med mikilli virding sua sem [illegible]nn himinrikis drotning, hennar foruneyti skin allt med [illegible]nn liosi hatidliga pryðt [himnesku skrudi[3]. Ok er brodir [illegible]ristianus ser þessa luti, kallar hann til himins [annan [illegible]n[4] sua segiandi: „Herra minn Jesus! huert ætlar [modir [illegible]n at gera sinn veg[5]? huert man fulltingiari varr ferdaz [illegible]la? [hvat man drotning heimsins sua mikil i sinu valldi [illegible]ra hugsa[2]?“ Þessum ordum [eda hugrenningum[2] suarar [illegible]rotning [allra meyia[6] virdulig guds modir sancta Maria: [illegible]at er mitt erendi, brodir, segir hon, at vitia stad minn, [illegible]r þenna tima þarf einkannliga minnar asia, þuiat hann [illegible]e latzkr ok vppgefinn[7] firir sinum vuinum, ef ek styrkir[8] [illegible]na eigi minum bænum. Sua ok i huerium stad sem [illegible]nir uinir ok þionastumenn eru saman lesnir[9], skal ek [illegible]m fullting veita i sinum naudsynium bædi til andar ok [illegible]ikama.“ I hliodi sua blezadra orda gledz brodir Kristianus [illegible]hertaliga, lofandi þa signadu drotning med allu sinu viti [illegible]ir miskunn ok milldi, er hon veitir ollum heimi, skylandi [illegible]nar olmosur firir fiandans skeytum, styrandi þeira salur [illegible]il sællar huilldar brott af heiminum, [veitandi þann fagnað i himnum, er saman stendr i[10] gudi sialfum, huers nafn [illegible]er blezat per omnia secula seculorum. Amen.

XIV.

Af Petro þræl.

A dogum virduligs herra[11] Hugonis, [þeirar borgar [illegible]byskup er Grationopilis heitir[12], gerdiz þuilik iartegn, sem [illegible]nu skal[13] heyraz guði til sæmdar ok hans sætastu modur. Einn rikr madr ok miog agiarn var i einshuerium stað

[1] [þessi birti *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [himneskum skruda *a.* [4] [i annat sinn *E.* [5] [signada modir at fara *E.* [6] [himins ok iardar *a.* [7] uppgior *E.* [8] styrki *E.* [9] komnir *E.* [10] [leidandi med *E.* [11] herra *tilf. E.* [12] [Gratinopolisborgar *E.* [13] mun ek lata *E.*

hafandi marga þræla ok þionastumenn vndir
[ok ifirboði [1]. Millim þeira var einn vngr madr
nafni, [kyniadr af einu þorpi nalægu fyrr ne
Grationopolis [1]. Nu berr sua til eitt sumar, sem
sællar Marie Magdalene guds brudar stendr n
husbondi talar til [3] Petrum snimma messudags
at hann taki tua yxn [4] ok fari vt a akrland
daginn. Petrus [kastar þui moti [5], at byskup
ollum monnum at vinna þrælsligt verk a þeim d
bondi reiddiz þa talandi sva [miog forliga [1]:
vandr þræll, [segir hann, mauglar [7] i moti a
bod. Far til [8] firir vtan [alla duol [9], ef þu
vera [med heilli hud [1]." Sua lykr þessu mali,
er verr villdi. [Hlytr [10] Petrus at gera visv
rettindum, takandi med ser tua [11] yxn farandi [vt
til akrlandzins ok miog þarflaust, þuiat skamm
hefir hann þar adr dualiz, en handleggr himnakon
ok bannar honum [13] at styggia sina vnnastu Mar
alenam, a þann hatt at þegar i fyrstu sem ha
saman taumunum ok ætlar yxnina [14] leida firir
kemr su ellding med guds domi, at i augab
[bada yxnina [15] ok allan reidinginn med, sua a
ormul eptir. En sa er yxnina [16] [hafdi til þ
eria þuilika hatid [17], tekr lengri pinu [18] en deyi
med þeim hætti at su reid hin sama er yxnina h
slær vndan honum annan fotinn i oklalidnum
sidan vpp i fotarstufinn, setiandi þar sitt hein
gud drottinn vill at sua standi [19]. Uida annars
hans likame miok elldi leikinn, þo sua at har

[1] [*mgl. E.* [2] nærr *E.* [3] vid *E.* [4] yxna *E.* [5] [segir
E. [7] muglar *a.* [8] [maugla eigi i moti at giora m
hann *E.* [9] [hindr *a.* [10] *saal. a*; Hlyðir *f.* [11] [
.ii. *E.* [12] litinn *E.* [13] fyrr saugdum þræl *E.* [14]
[15] [*saal. ogs. a*; bædi yxnin *E.* [16] yxnin *a*, *E.*
[18] *Her ender a*[6]. [19] *Her ender f*[6].

er liggr hann sua salugr, at hann ma sik huergi hræra, til sem hans er uitiad heiman af þorpinu. Fyrr[1] indr bondi wæitir Petri litinn manndom i sua mikilli dsyn. Þui werdr [þersi weslughi madr[2] mesta drædi sinna faatekra frẹnda, þui at saa elldr sem i fotar-num[3] hafdi stadar numit, hlæypr i legginn ok sidan i [sinarnar, etandi þann weg smaatt ok smaatt nedan ðllu saman dag fra degi med suà miklum harmi, sem er auduellt at skilia, er æigi hefir þuilikt ræynt[4]. Ok kemr, at æsiligzsta þrota slær vpp i allann liminn[5] at þormunum. Funar holldit þa i morgum stodum med rum wagfòllum, þegar aakafligarr i odrum stad, ef i m stad linar.

Nu med þui at ollum monnum syniz æinn veg, sem þessi mattr see[6] olæknanligr aa iardriki, leggia witrir menn udhræddir [þat raad þersum auma manni[7], at hann llu[8] fra snariz mannligu fulltingi, sękiandi þat traust, nogt er [i sialfu sier. Greina þeir ok witrliga, at þat zt þeim naudsynligt[9] til miskunnar, at hann idriz godmannligazst[10] syndarinnar komandi sier i frid ætt wid þa guds astvinu Mariam Magdalenam, sem hafdi ræida gort adr i misþyrming hatidarjnnar, æig-li þar sidan warkyndar wan ok miuklætis[11] sinna naud-da[12], sem fyrir tok hann hefnd sinna ranglæta. Sua rer hann, sem honum uar radlagt, ok lætr flytia sik til nar kirkiu, er helgut uar sælli Marie Magdalene, idrandizt r sinnar ogiptu, med tarum bidiandi litillatliga, at su ufugliga fru mimnizt hans i hans akalli, fyrirgefning standi. Ok su blezada fru tekr allann bruna brott af tro, sem vpp hafdi stridt aa hans likam at frateknum

[1] *Her begynder g*[1]. [2] [hann *E.* [3] fætinum *E.* [4] [smaþarm-ana þann etande dag fra deigi *E.* [5] fotinn *E.* [6] mundi *E.* [7] [honum þat *E.* [8] hiarta *tilf. E.* [9] [Segia þeir, at honum ok þeim synizt naudsynligt upphaf *E.* [10] [*mgl. E.* [11] litillætis *E.* [12] *Her ender g*[1].

fotarstufnum. Nu þo at Maria Magdalena uægdi
manni ok leti kyrt standa hit hæsta uannmegn P
til handa sem hun uisse fyrir ætlat af gudi, hefi
at eins sua mikinn hugarstyrk ueitt honum, at h
alldri upp gefazt heilsubotar sier at bidia, þuia
milldur drottinn ueitti honum minne hlute, mun
sidur ueita stærre, ef eptirleitan þrotnar eigi. Ok
at þat er hans hugbod, at sæl Maria Magdal
giort hafa slikt hun ætlar, uikr hann sier enn
traustz ok matkara, kriupandi undir þann mauttul
sem auruggaztr er aullum at skyla, þat er sællar
ugliga blezadrar, eilifliga mær ok modir Maria.

Hann salugr heyrir optliga, huersu margar
iarteignir uor fru sancta Maria uinnr i einhueriu
eri, þat sama musteri hefir ok minning hins heila
martiris, þui fer hann til þessa hins sama musteris
ut ok inn dagliga med sua miklum ohægindum,
gud ma virda, þui leggrinn uar med ollu unda
allt upp at knie. Marga sier hann fa heilsubot,
hann harmar þui ollu framar sialfs sins syndagia
hann med tarum ok godfysi, ok þo duelzt h
mædizt þa miok hugskotid, þuiat æ fer uaxanda
uannmegnit. Nu sem hann pinizt i uitian m
huersdagliga, sier hann sem einn uitr madr sk
þessu ma hann eigi leingi orka. Þat hus sem
i, er litt uandat, uoru þar inne ambattir nockura
næst er þat greina(n)da, at ambattirnar uakna
uid sua mikit op hins siuka, at aunguann tima
sua latid fyrre. Huar fyrir þær risa upp ok forui
liose, huat er um lide. Ok fyrr enn þæs nalægia
uier heyra med fám ordum, hvilik sauk til er þuilik

Drottning himins ok iardar uor fru sancta M
enn at nyiu ovirdannligt litillæte, sarann vitiand
uerandi fyrir sæng hins siuka. Þar er ok heilag
guds pislaruottr. Uor fru sancta Maria talar þ

[illegible] segiandi: „Gack til, Ypolite, segir hun, ok gior heilann [illegible]enna mann bædi at afle ok limum.“ Ok þegar i stad [illegible]ir utan alla duol hlydir hann bode drottningarinnar ok [illegible] þegar i stad fotinn med sva miklum hagleik vid stufinn, [illegible]t hvor endir kyssir annann, sidann samkuomunum þrystandi, [illegible] hann uill uera trutt um radande, at þessi fotr se honum [illegible] uerr treystandi, enn hinn fyrre. Ok uid þessa atgiord [illegible]dr manninvm sart, ok þui æpir hann, sua sem fyrr uar [illegible]t. Er nv ok allt miog i senn, at algiort er stormerkit [illegible] ambattir koma med liose i herbergit. Þegar i stad sem [illegible] koma til reckiunnar, sia þær, at Petrus hefr tuo fætr [illegible]la. Uerda þær sua hræddar uid þessa syn, at uarla [illegible]ldu þær samuitzkunne. Ok litlu sidar uaknar hann af [illegible] þunga ok haufga, sem a hann hafdi runnit i uitraninne, [illegible] sem hann bregdr i sundr augunum, ætladi hann framm [illegible]andi menn sæla Mariam drottning ok heilagann Ypolitum. [illegible] sia sem hann heyrir iardneskra manna mal med [illegible]dan ok eptirleitan heilsubotar fyrr ueittrar, enn kennir [illegible] alheilan, sprettr hann upp or reckiunne, profandi stor-[illegible]kit ofalsat uera, lofandi almattkann gud med hareysti, [illegible]andi sidann, huerium sem heyra uill, alla þessa uitran. [illegible] er eptir at segia nockut gudi til lofs ok uirdingar af [illegible]sum Petro.

Nu sem Petrvs hefir þuilika myskunn af sialfum gudi [illegible]git ok hans sætuztu modr, hugsar hann margfalldliga, [illegible]mersu gudi munu bezt lika, at hann framm leidi sina lif-[illegible]ga. Enn þat stadfestizt med honum, at hann skal byrgia [illegible] i þraungvazta kofa ok koma alldri til annara manna, [illegible]andi sinum skapara nott med degi. Ok med þui at [illegible]n er ættadr nær Gratinopolim, geingr hann i sagda [illegible]setu skamt fra borginne. Þar er mikill bær ok sæmelig [illegible]kia, er honum ueittr einn kofe ok storliga litill, samteingdr [illegible]kiuuegginum. Þar er(u) aunguar dyr a, þuiat þann tima [illegible]em kofinn uar gior, for hann inn fyrr enn rafrit uar yfir [illegible]tt. Einn gluggr uar fram i kirkiuuegginn, framm i gegnum,

at hann sæi heilaga þionustu, ok honum mætt
litla fæda ok vist, sem hann hafdi til likamligra
Sem hann er i kominn i sua frægdarfullann lifna
þat sa same fiande, er iafnann stendr þeim i r
uilia giora, uekiandi moti þeim gud(s) riddara s
ann bardaga, at eina nott sem hann liggr i
kemr til hans ein kona. Hon geingr inn miok
þuiat hun fer upp i kofann um þa litlu for, se
ut undir uegginn, at likams naudsyniar mætti h
Þessi kona uar med aullu klædlaus. Hun slær fys
uid hann, sinn likama sem giorzt tiaande, ok f
medferd uæntandi ok osnillisord skuli hun fa
lostasemdar einsetumanzins holld. Enn er h
ecki uinna med þessari atferd, litandi guds
osigradann, geingr hun nærre ok sparir sik ecki,
hann mikit blidubragd, suo framt sem i uar h
ræde. Nu sem hun sier þetta med aunguo
ognar hun honum med uondu yfirbragdi, heitand
giolldum fyrir, ef hann uill eigi samþyckia hen
hann skal naudigr giora uerda. Ok sem g
uiknar huergi, þrifr fiandinn til sinna uopna, þat
reidi ok eiturlig illzka, gripandi þann staudug
med sua haurdum handagangi, at hann uerd
megnis moti kosta, ef hun skal honum eigi nau
saurlifis. I þuiliku umfangi stendr Petrus alla r
at alldri ma hann fyrir þeim fianda nadir hafa.
sem lysir, huerfr þessi fiandi enn ohreini andi
brott sem hann kom.

Þuilikt er starf þessa guds kappa hveria no
at ueriazt þessum ouin med aullu afle, er at h
Ok sua geck honum optliga nær þetta erfide, ad
um mornana, at hann matte uarla ordi upp k
giorir hann maunnum kunnikt, i hueriu hann hefir
bidiandi goda menn bæna fulltings uid gud, at
eigi sigradr ok oflugliga undirbrotinn af ovininu

[illegible] spyriazt vida ok fliuga, huat einsetumadrinn hefir [illegible]ra. Fyrir hueria sauk margir koma uida af staudum [illegible] greindrar kirkiu ok uilia sanninde hafa sagdra hluta. [illegible]um þeira uar uirduligr herra Remansis byskup. Nu [illegible]kann dueelz þar um nottina, uaka nockurir riddarar af [illegible] fyllgd i skrudhuse kirkiunnar fyrir sæmdar sakir uid [illegible] ok heidre uid kirkiuna, ok um midnætti heyra þeir [illegible]k ok hareysti ok dunur miklar til kofa Petri, sua [illegible] þeim þikir mikil furda i. Standa upp sidann ok ganga [illegible] liose til gluggsins ok sia þar atgang ouidrkuæmiligann, [illegible]t hinn uesti fiande i klædlausrar konu like sækir guds [illegible]nustumann med mesta akafa ok uill til saurlifis navdga. [illegible] er Petrus uerdr þess uar, at menn ero nalægir uid [illegible]ginn, kallar hann aa þa miok mæddr ok mattfarinn, at [illegible]r fai honum uigda stolu af kirkiunne. Sva giora þeir, [illegible]a stoluna kastandi inn i glugginn ath honum. Enn er [illegible]lær hana, rekr hann hana med auruggu kappe at halse [illegible] fianda, briotande þegar i stad nidr undir sik med [illegible]rinnar afle, kyrkiandi ok kæfande allar lundir þann hinn [illegible]nada barka. Ok uisnar þa skrockrinn ok fyriruerdr [illegible], þuat hans ibyggiare er sigradr. Er þetta einn kellingar [illegible]krockur, er ouinrinn hafdi i hlaupit, liggr hann þar kyr [illegible] morgins.

Ok um morgininn arla koma riddarar fyrir sinn herra [illegible]yskupinn, segiandi honum greiniliga þau tidindi, sem þeir [illegible]nfdu sied um nottina. Ok er byskupinn heyrir þuilika [illegible]ti, lofar hann sannann gud, er sina menn styrkir ok [illegible]erndar i aullum uandrædum, biodandi at nadir giorizt [illegible]ds þionustumanni. Giorir hann sua rad fyrir, at rafrit [illegible] kofa Petri se upp tekit ok digrt reip til uppdrattar nidr [illegible]regit. Getr Petr þat giarna at reka rumsnoru at fotum [illegible]erlingar, at hun megi ute uerda. Syniz aullum opinberliga, [illegible]ilikt uar herbergi þessa fianda. Lætr byskup draga þann [illegible]annsetta buk brott af stadnum ok brenna at kaulldum [illegible]olum, ok se auskunne kastat aa rennanda vatn, þar sem

huergi felli til manna bygda. Þuilikr uar sigr
kappa einsetumanzins, at hann afle deildi uid sialfa
ok bar hærra hlut i þeira stridi. Fanz ok sid
þreck, sem undir einsetumannzins kofa ut g
hardla fornir tautrar, er fiandinn hafdi brott rifit
buknum. Var þessi Petrus sidann enn rettuis
sinu life, frials ok lidugr af diofvlsins stride, tal
starfalaun, er salunne bezt gegnir, eptir fyllda raa
gudi i eilifum fagnadi. Þangat ladi oss Jesus K
son, sa er lifir ok rikir einn almattigr gud per o
seculorum. Amen.

XV.

Af tueimr kumpanvm.

Tueir riddarar voru i einshueriu riki, uitri
vel burdugir, reyndir i soknum ok godir kvm
þeir sæti eigi dagliga aa einum gardi, fullrikir
Annar þeira atti son med sinne husfru, enn
miok iafnalldra. Jafnann þagu þessir riddarar
heimbod ymsir at audrum, funduzt ok þeira baurn
hætte leikandi ser kærliga, sem ueniuligt er un
Huar fyrir elska fædizt þeira millum fyrst i bar
sidann umframm bernsligann hatt med natturligu
Ok sem riddarans son er fullkominn karlmadr
sinn likama, birtir hann sinum fedr, huersu h
iungfruna, bidiande at hann lati þat giorazt me
at þau uerdi hion sin i millum. Hans fadir tek
uel, byriandi þat sama bonord nockrn tima aa
uinar, sem hann þiggr heimbod af honum.
meyiarinnar þui mali uel, enn modir hennar ste
ok dregr sundr allann kaupmalann, sua at u
unga manni afuisat. Giorazt fyrir þenna hlut
færre ok minni blidmæle sagdra riddara, huat fe
arinnar undirstanda, hugsandi smasmugliga, huer
skulu giora fyrir dottr sinne, þat sem gudi mætti

[1] su *Cd.*

þau fordizt uitrligazt mannligann oþocka, þuiat þau
ia, at aa þeim manne liggr mestr fiandskapr þeira fedga,
fær meyna, med þui at riddarans syni uar afneitad
liga. Þui nemr þar stadar i þeira radagiordum, at þau
dottr sina himneskum brudguma (gipta), gefandi hana
ustr millum hreinlifiskuenna, ef hun uill þui samþyckia.
uo kemr med þeira fortaulum, at mærin iatar giarna
fortaulum ok þui radi, sem þav uile henni til handa
a. Fyrir þessa sauk giora þau oll samann sinn ueg
m til næsta systraklaustrs. Þar var mikill stadr ok
kia sæmilig uigd ok helgut blezadri guds modr Marie.
aa vidrkvæmiligum tima tala þau aull saman fyrir fru
adise, þat stadfestandi i siduztu, at mærin skal hier
ganga i klaustralifnat. Skiliazt fader hennar ok modir
uid, at þeira dottir duelzt eptir offrandi klaustrinu fagrar
entur med fullum goduilia ok manndome.

Eigi lidr hiedann langt, adr þessi hion taka sott, ger-
di bref framm til klaustrans, bidiande fru abbadise vitia
i saugdum lifsbaska medr dottur þeira nyuordinn(i)
ustrasystur. Huat er fliotliga giorizt eptir þeira brefum.
i nalægd vid abbadise giora þessi hion fridt ok mikit
tamentum, gefandi allt sitt godz til guds modur kirkiu
r nefndann klaustralifnat, kiosandi sier þar legstad vndir
enum guds þionustumanna, lidandi sidan af þessu lifi eptir
kipan algiorua ok aa uidrkuæmiligum tima greptud sæme-
liga. Styrkizt sa lifnadr storliga mikit fullrikr uordinn, ok
eigi sidr innann klaustrs, þuiat su nyia systir þroadizt
dagliga, ok innann litils tima sva roskin i kirkiunnar naud-
synium, at fru abbadis skipar henni aull heyrilig uolld ok
æde stadarins med þeim rett, at cellerario skipazt i reglunne.
ard hun þvi makliga modir systranna, at hun setti sik
yrre undir sina hlydne litillatuzt allra þeira, einkannlig
æme gefandi aullum. Guds modr Mariam setti hun sinn
geymara nætr ok daga, marga bæn segiande fyrir hennar
alltari sid ok snemma. Þui tokuzt henni allir hlutir farsælliga.

Nu sem þann ueg er komit hennar rade, m
med guds uilia, at sa riddare annar, sem fyrr v
lidr brott af þessu life. Huar fyrir son hans giori
hans utferd, flytiandi hann til sama klaustrs, sem f
Ganga allar systr gladliga ut i mote suo rik
giorizt su likfylgia med sæmeligsta hætte. I þes
ugiord sier sa ungi madr þa fridu systr, sem ui
nu nockut fra sagt um stund, ok þegar i sta
sleginn fornri astaraur i gegnum hiartad, sua at
uilldi hann eiga med hana at tala, ok sakir mi
fiollda fær hann lagliga stund ok stad utann grun
manna, sua til hennar talande: „Ertu eigi su r
elskade fordum hiartaliga? hversu snerizt þu, mi
brott af fadmi þins unnazta?“ Hun suarar: „Þ
i minu sialfrædi, segir hun, at skipta forme mi
enn þat syndizt mier alldri at ræta þina elsk
minu hiarta.“ Sua lykta þau þessu male, þor
sakir lydsins ath tala fleira samfast. Enn noc
sid, sem sa ungi madr duellzt i stadnum, gein
eptir uana fraınm fyrir guds modr alltari, offra
fagrar bænir miok skærliga. Þann tima sem sungit u
torium ok systr ganga at sofa eptir bæn gior
hon bliodliga at sinum uilia ut af klaustrinu saki
naudsynia, þat hugsandi, at allir menn mundu
vera. Enn þat profazt audruuis, þuiat hinn
hefir uardhalld ok uissu feingit af hennar giordum, si
henni i einshueriu leyni, gripandi hana þegar i sta
hana morgum blidmælum, at hun fære med honu
kastar i mote morgum skynsemdum, segiande
ohæfu, ath hun bregdizt gudi ok maunnum,
greinande, er fru abbadis hefir henni skipat, þar
kannliga uottandi sik med aunguo moti latandi s
omannliga giorandi, þvilikann enda sua ofagran
Enn i annan stad bidr riddarinn hana miukliga,
minnizt fyrri tima, uirdandi nockrs þann kærleika

sem þau hielldu fordum i sinne bernsku. Huat þarf hier lengt um at giora, suo lykr um sidir med uiguelum fiandans, þat er at skilia fortaulum riddarans ok lostaskeytum likamans, at meydomsins murinn þolir eigi. Enn þo at styrkleikrinn uiknade, stendr obrigduliga kraptr litillætisins, þuiat eigi gleymir guds ambatt, huer upp ma reisa þat sidrfall, sem byriazt aa hennar hag, huar fyrir hun talar sua til riddarans: „Nu þo at ek uerde aum ok ueslug at samþyckia þinni ogiptu, fer ek med þier huergi, nema þu latir mik lausa ok gefir mier ordlof at grata litla stund fyrir hasæti minnar frv sætuztu sancte Marie drottningar, at hun kalli mina aund brott or þeim myrkrum, sem nu lida yfir mik.“ Þetta ordlof þiggr hun tregliga, þuiat hann hrædizt, at hon mune eigi aptr koma.

Svo geingr hun inn i Mariu kirkiu ok framm fyrir guds modr alltari, fallandi aa knie litillatliga med sutfeingnum styn ok frammfalli taranna, sua segiande til drottningarinnar: „Heyr þu, drottning min sætazta, milldi brunnr ok medalgaungumadr milli guds ok manna, skær ok blezut mær ok moder, fru sancta Maria! Enn huadann kemr mier aumre ok ueslugri su mikla dirfd at kalla aa þinn skærazta meydom, þar sem ek ætla nu at ferdazt i fula grof lastasemdar, sua fyrirlatandi mina frammiatan at hallda hreinlife. Nu med þui at til þess finnazt eingin dæme, at þu hafir þann fyrirlatid, er þier treystir, þa fel ek þier aa hendi alla mina hialp andliga ok likamliga næst almattkum gudi, bidiandi at þui, sem mier til heyrir, skipir þu blezut eptir þinum uilia ok ualldi. Þui læt ek eptir hia þier oll forrædi, þau sem min fru abbadis skipadi mier, at þu latir þann uid taka, sem bezt gegnir i guds auglite ok manna.“ Eptir sua talat ris hun upp ok leysir af sier alla lyckla festandi aa kertistikuna fyrir skriptina, heilsar hun sidan uora fru i annann tima med knefalli, ok geingr sidann ut af kirkiunne. Er riddarinn þa med aullu þrotinn af bidstu(n)dinne, grip-

hafandi marga þræla ok þionastumenn vndir s
[ok ifirboði [1]. Millim þeira var einn vngr madr
nafni, [kyniadr af einu þorpi nalægu fyrr nef
Grationopolis [1]. Nu berr sua til eitt sumar, sem
sællar Marie Magdalene guds brudar stendr na
husbondi talar til [3] Petrum snimma messudags
at hann taki tua yxn [4] ok fari vt a akrland a
daginn. Petrus [kastar þui moti [5], at byskup h
ollum monnum at vinna þrælsligt verk a þeim d
bondi reiddiz þa talandi sva [miog forliga [1]:
vandr þræll, [segir hann, maugla[r] [7] i moti at
bod. Far til [8] firir vtan [alla duol [9], ef þu v
vera [med heilli hud [1]." Sua lykr þessu mali, a
er verr villdi. [Hlytr [10] Petrus at gera visvi
rettindum, takandi med ser tua [11] yxn farandi [vt a
til akrlandzins ok miog þarflaust, þuiat skamm
hefir hann þar adr dualiz, en handleggr himnakon
ok bannar honum [13] at styggia sina vnnastu Mari
alenam, a þann hatt at þegar i fyrstu sem ha
saman taumunum ok ætlar yxnina [14] leida firir
kemr su ellding med guds domi, at i augabr
[bada yxnina [15] ok allan reidinginn med, sua at
ormul eptir. En sa er yxnina [16] [hafdi til þ
eria þuilika hatid [17], tekr lengri pinu [18] en deyia
med þeim hætti at su reid hin sama er yxnina h
slær vndan honum annan fotinn i oklalidnum
sidan vpp i fotarstufinn, setiandi þar sitt heim
gud drottinn vill at sua standi [19]. Uida annars
hans likame miok elldi leikinn, þo sua at han

[1] [*mgl. E.* [2] nærr *E.* [3] vid *E.* [4] yxna *E.* [5] [segir
E. [7] muglar *a.* [8] [maugla eigi i moti at giora mi
hann *E.* [9] [hindr *a.* [10] *saal. a*; Hlyðir *f.* [11] [
.ii. *E.* [12] litinn *E.* [13] fyrr saugdum þræl *E.* [14]
[15] [*saal. oys. a*; bædi yxnin *E.* [16] yxnin *a*, *E.*
[18] *Her ender a*[6]. [19] *Her ender f*[6].

Hier liggr hann sua salugr, at hann ma sik huergi hræra, þar til sem hans er uitiad heiman af þorpinu. Fyrr[1] græindr bondi wæitir Petri litinn manndom i sua mikilli naudsyn. Þui werdr [þersi weslughi madr[2] mesta wandrædi sinna faatekra frǫnda, þui at saa elldr sem i fotarsinum[3] hafdi stadar numit, hlæypr i legginn ok sidan vt i [sinarnar, etandi þann weg smaatt ok smaatt nedan af ôllu saman dag fra degi med suà miklum harmi, sem ægi er auduellt at skilia, er æigi hefir þuilikt ræynt[4]. Ok sua kemr, at æsiligzsta þrota slær vpp i allann liminn[5] at smaaþormunum. Funar holldit þa i morgum stodum med storum wagfôllum, þegar aakafligarr i odrum stad, ef i odrum stad linar.

Nu med þui at ollum monnum syniz æinn veg, sem þessi wunmaattr see[6] olæknanligr aa iardriki, leggia witrir menn ok gudhræddir [þat raad þersum auma manni[7], at hann med ollu[8] fra snariz mannligu fulltingi, sękiandi þat traust, sem nogt er [i sialfu sier. Greina þeir ok witrliga, at þat wirdizst þeim naudsynligt[9] til miskunnar, at hann idriz [sem godmannligazst[10] syndarinnar komandi sier i frid ok sætt wid þa guds astvinu Mariam Magdalenam, sem hann hafdi ræida gort adr i misþyrming hatidarinnar, æigandi þar sidan warkyndar wan ok miuklætis[11] sinna uandræda[12], sem fyrir tok hann hefnd sinna ranglæta. Sua giorer hann, sem honum uar radlagt, ok lætr flytia sik til einnar kirkiu, er helgut uar sælli Marie Magdalene, idrandizt þar sinnar ogiptu, med tarum bidiandi litillatliga, at su gaufugliga fru minnizt hans i hans akalli, fyrirgefning uæntandi. Ok su blezada fru tekr allann bruna brott af Petro, sem vpp hafdi stridt aa hans likam at frateknum

[1] *Her begynder g*[1]. [2] [hann *E.* [3] fætinum *E.* [4] [smaþarmana þann etande dag fra deigi *E.* [5] fotinn *E.* [6] mundi *E.* [7] [honum þat *E.* [8] hiarta *tilf. E.* [9] [Segia þeir, at honum ok þeim synizt naudsynligt upphaf *E.* [10] [*mgl. E.* [11] litillætis *E.* [12] *Her ender g*[1].

liknanligt, þo at nockr hlutr misvinnizt eda andr
enn þu mundir kiosa.“ Nunnan suarar: „Fru
hun, mitt rad ueit audruuiss uid, enn þier m
Abbadis suarar: „Mier þikir, segir hun, sem þu
tima uel stadit undir þeim regluþunga, sem þier u
enn einna bezt þessi þriu aar, sem næst hafa lid
þessi ord abbadisar aukazt mikit godfyse systurin
hun heyrir dasamliga hluti. Þui greidir hun
tungunnar til sannrar iatanar, skyrandi einardliga s
i moti guds logum, biodandi sinn hals audmiukl
alla þa skript, sem fru abbadis vill aa leggia. A
frammburdi nunnunnar þagnar abbadis, þuiat he
skundar til þacklætis sva gofugligrar milldi ok
Enn eptir stund lidna talar hon sua: „Mak
himirikis drottning at taka lof ok dyrd af flestu
sem skina yfir uerolldina hefir latid sua mattuliga
yfir þinum ostyrktum. Þui bidium uier þig, at þ
fyllizt eigi ok giorir þina iatning i annann tima fy
systrum uorum svo opinberliga, at uerolldin
huersu sæt er ok blezut guds modir Maria. Sys
þui feiginsamliga, huar fyrir fru abbadis kallar i
systr in capitulum, sua til ords takandi, sem h
„Dyrka skulum uier ok uegsama einn gud i þre
i sinum almætti lætr birtazt yfir oss einkannlig s
dag, þuiat systir uor hefir uillzt ok er nu fundin,
hun ok er nu til lifs upprisin.“

Þessu lofe[2] kunnu systr eigi andsuor ueita, þ
er okunnig undirstada, þui fellr su framm, er gio
huersu gud drottinn er milldr uid syndugann mann.
systrnar hafa heyrt iatningina, giorizt romr mikill af
grati ok ordaframmburdi. Eptir ordaframburdinn
gioruar talar abbadisin sva til systrinnar: „Ottazt
min, segir hon, styrkz, dottir min, ok uer aurugg, þ
vile minnar fru sancte Marie drottningar, er fyrir þ

[1] skina *tilf. Cd.* [2] life *Cd.*

ss syndugum maunnum þriu ar i samt, at eigi kastizt þu brott af þessu husi med nockuri sman eda sviuirdu, helldr skalltu taka af oss med fridarkosse samlag uort ok sama uinattu framar enn fyr i guds nafni, þuiat eigi byriar oss þem at pina, sem guds modir uill myskunna." Sua tekz hon aptr i allann heidr, sem nu uar greint, heitt unnandi, fagrliga elskandi, sæla guds modr vegsamandi af inztum mergium sins hiarta, takandi þar fyrir oendaliga gledi eilifra fagnada. Amen.

B [1].

Sealfum gudi til sæmdar ok hans signadu modur til lofs ok dyrdar skulum vęr heyra, huersu miskunnsamliga hon vpp reisir ok til sinnar hiardar aptr leidir fallinn klaustramann, er hon þoldi um stundar sakir hardla miok brotliga, at þui haleitari miskunn ok þolinmædi mætti hon syna aa þeim saluga saud, sem adr var lengra gripinn fra hiôrdinni.

Jartegn Ma . . . . . riddorum.

Tueir riddarar voru i einu riki, uitrir menn ok uel burdugir, godir kompanar sin i millum, badir fullrikir i fiarlutum, nogliga gieddir ueralldligum uinsældum, badir kuentir ok audgadir logligum erfingium. Annarr nefndra riddara atti sun med sinni husfru, en annarr dottur iafnalldra. Funduz þeira born optliga leikandi ser kierliga, sem titt er a ungum alldri, huar fyrir elska fæddiz þeira i millum. Ok sem riddara son er fullkominn karlmadr ordinn a sinn likama, birtir hann sinum fedr, huersu hann elskadi iungfruna, bidiandi at hann lati þat goraz med lôgum, at þau verdi hion sin i millum. Fadir hans tekr þui mali ual, byriandi þat sama bonord, sem hann þiggr nôckurn tima heimbod á gardi sins kięra uinar. Fadir meyiarinnar tekr þuilikum ordum vel ok gladliga, enn modir hennar stendr i moti, sva at vm sidir er unga manni fra uisat þeim radahag. Enn meyiarinnar fedgin hugsa þat rad her i mot at gipta hana himneskum brudguma, gefandi hana i munk-

[1] *Her trykkes det foregaaende Jertegn efter 233.*

lifi millum hreinlifra kuinna, ef hon uill þi sam
sua kemr med þeira fortolum, at męrin iatar
radi, sem þau uilia henni til handa kiosa. I
sa/mu sa/k gera þau a/ll samt sinn veg framr
systraklaustrs. Þar var mikill stadr ok kirk
vigd ok helgad blezadri guds modur fru sancte M
á vidrkuęmiligum tima tala þau a/ll samt med fr
þat stadfestandi i sidurstu, at mærin skal þar i
klaustralifnad.

Æigi lidr langt hedan, adr þersi bædi hion
sott, gerandi bref framm til klaustr(s)ins, bidian
adisi vitiandi sin med þeira dottur nyuordinni klau
Huat er fliott geriz eptir þeira bæn ok brefum. O
fru abbadisar gora þessor hion mikit testamentu
allt sitt godz til guds modur kirkiu i fyrr ne
kiosandi ser legstad undir bænum guds þeonost
þeiri sômu kirkiu, lidandi sidan af þersu lifi ep
skipan ok her med greptud sæmiliga. Styrktiz
storliga mikit i sinni hamingiu aa þersum timum a
efldiz hann ok æigi sidr innan klaustrs, þuiat su
þroadiz dagliga i lifs uerdleik fyrir gudi ok mo
roskin i veralldligum skynsemdum, ok innan
skipadi fru abbadis henni a/ll forrædi stadarins.
þui modir systranna, at hon setti sik fyrr vndir s
einkannliga a/llum dæmi gefandi, huersu kynsto
byriar at leggiaz vndir formanzins yfirbod fyrir
Geymdi hon sina reglu med settum tidum ok
sem henne var matulig i greindu fiolskylldi. G
sanctam Mariam setti hon sinn geymara næt
marga luti segiandi sid ok snimma fyrir hennar al
tokuz henne allir lutir farsælliga.

Nu sem þann ueg er komit giptusamliga h
berr sua til med guds uilia, at sa riddari, sem
nefndr, lidr brott af þessum heimi, huar fyrir son
sæmiliga hans vtferd flytiandi hann framm til kla

fyrr var greint. Ganga allar systr gladliga i moti sua rikum manni, goriz su likfylgia med sæmiligzta hætti. I þeiri þeonostugerd ser sa hinn vngi riddari þa fridu systur, vm vęr hofum af sagt vm stund, ok þegar i stad er hann sieginn fornri astarær i gegnum hiartat, sua at lifs giarna tilldi hann med hana tala. Ok sakir mikils mannfiolda fer hann lagliga stad vtan grunsemd, sua til hennar talandi: „Ertu æigi su mær, sem ek elskadi fordum hiartaliga, huersu meriz þu, min kærazta, af fadmi þins vnnazta?“ Mærin svarar: „Þat uar i minu sealfrædi at skipta formi ok lit klæda minna, enn þat veittiz mer enn alldri at reka þina elsku brott af minu hiarta.“ Sua lyktadu þau skommu mali. Enn aa nockuru kuelldi miok sidla, sem saa hinn vngi madr duelz i stadnnm, gengr nunnan eptir uana framm fyrir guds modur alltari offrandi henne fagrliga fridar bænir miok skirliga. Þann tima er sunginn er completorium ok systr ero gengnar at sofa eptir gôrua bæn, gengr hon hliodliga vt af klaustrinu, þat hugsandi, at allir menn mundi i nadum vera. Enn þat reyndiz odru vis, þuiat vngi riddari hefir vardhalld i einhueriu leyni fyrir hennar gerdum, gripandi hana þegar i stad, lockandi hana med môrgum blidyrdum, at hon færi brott med honum. Hon kastar môrgum skynsemdum i moti, segiandi þat hina mestu vhæfu, at hon bregdiz gudi ok monnum, greinandi fyrir honum [1] þau storf, er fru abbadis skipadi henne fordum, uattandi sik med engu moti mega vid skiliaz sua vmannliga. Riddarinn bidr, at hon aminniz [þann kærleika], er þau helldu i sinum [barndomi]. Huat þarf her langt vm at gera, med viguælum fiandans at meydoms murrinn þolir æigi, ok þeghar i hôrdum vfridi aud . . . ok vpp gefinn at [afli]. Enn þo at sterkleikrinn lestiz, stendr ubrigdiliga kraptr litillætis, þuiat æigi gleymir guds ambatt, huat henne byriar at gera, [ok] talar hon sua til riddarans: „Nu þo at ek uerdi sua aum ok uesluug, at ek samþyckia þinni vgiptu, fer ek med þer engan

[1] henne *Cd.*

veg, fyrr enn þu lætr mik lausa ok gefr mer orl
fyrir hasæti minnar sætuztu fru sancte Marie
at hon kalli mina vnd brott or þorsum, myrkru
lida yfir mik." Þetta orlof þiggr hon ok þo tr

Sua gengr hon inn i Mariu kirkiu ok
guds modur alltari, fallandi a kne litillatliga med
styn ok frammfalli taranna, sua segiandi til M
ingar millum annarra luta: „Heyr þu, drottning
milldi brunnr ok medalgongumádr, ok skiẹr ok
fru sancta Maria. Enn huadan tek ek aum ol
mikla dirfd at kalla vpp a þinn skierazta meydo
ek ætla nu at ferdaz i fula grof leidiligrar lasta
fyrirlatandi at hallda minu hreinlifi. Nu med
þers finnaz engi dæmi, at þu hafir þann fyrir
þer treystiz, þa fel ek þer a hendi alla mina
almatkum gudi, bidiandi, at þui sem mer til h
þu, blezud Maria, eptir þinum vilia ok valldi.
ek her eptir hia þer a/ll þau forrædi, sem min
skipadi mer, at þu latir þann med taka, sem
i augliti guds ok manna." Eptir sua talat riss
leysir af ser luklana alla, festandi vpp a ein
fyrir (s)kriptina. Heilsar sidan vara fru i annar
knefalli. Gengr hon sidan vt or kirkiunni, en
hana gripandi[1] þegar i stad hafandi sik framm
sinu foruneyti.

Hedan lida nu langir timar sua, at engin
vt af klaustrinu, helldr stendr allt i fridi ok nad
sama hugsar nunnan optliga, ok undraz hui sua
Þriu aar i samt fædiz hon salug i ueralldar li
andi aa riddarans fadmi medr honum bôrn getan
aa hueriu ári. Ok allt at eins baksætti hon æ
at hugleida ok hans blezadu modur miskunn
at þa/ ueitti henne san(n)an idranartima
lastanna. Ok þat sama heyrir almattigr gud o

[1] gripanda *Cd.*

a hans modir fru sancta Maria, leidandi þenna saud til
ds hiardar, er villtz hafdi fyrir vslettur veralldarinnar,
d þeiri atferd, at einn morgin sem[1] hon liggr arla i
ginni, heyrir hon skira raust hlioda upp i loptit sua
andi: „Reuerte, reuerte, Sunamitis, reuerte, ut intueamur
Þersi ord skilr hon himneskan krapt til sin framt
ndi aaminnandi, at hon aptr huerfi fyrir guds auglit,
um æ þionandi. Ok sua fylldi þessi uan hennar hiarta
d gudligum styrk, at hon talar sem fyrst til riddarans
d blidu andliti þuilikum ordum: „Nu er sua komit,
n kięri, at mit of reynim[2] æigi guds þolinmædi ok kallim
gi yfir ockr hrædiliga hefnd i hans skiotum daudadomi."
iddarinn svarar: „Ek otta, at ek fai varla (borit) sua skiott
karn skilnad." Hon svarar: „Minn kięri! þat er sua
kligt, at mit skerim þann harm med sut, sem uid sadum
d gudshrædzluleysi." Ok sua kemr med heilags anda
skunn, at riddarinn samþyckir þetta, buandi sina ferd
ok sidla dags til klæstrsins, komandi sua at allir menn
oru i suefni. Sua gera þau sinn skilnad, sem gud einn
a virda, huersu harmþrunginn var. Talar nunnan aminn-
di riddarann morgum fogrum ordum, at hann idriz sem
hartaligaz sinna misuerka ok læri sitt afspringi i guds otta.
Ok þegar i stad skundar hon beinazta veg til Mariu kirkiu,
fallandi æll til iardar fyrir guds modur alltari, lerkandi
sina sæl med tregasamligum styn bidiandi ser hialpar ok
miskunnar. Sem hon hefir lengi bediz fyrir, riss hon vpp
ok vm litaz, vpp seandi miok vndarligan lut, at aa somu
kertistiku, sem fyrr var greind, hanga allir luklar kyrrir,
sem hon let fordum, adr hon for brott or munklifinu. Kemr
henne nu i hug, huern hon gerdi vmbodsmann luklanna,
adr hon færi a brott, gorandi ser þat i hug, at iungfru
Maria guds modir muni sua godmannliga reiknad hafa
vmbodit, at engin fæll hafi aa vordit, huar fyrir þessi kona
gorir sik vdæmis diarfa, sua at hon tekr aa sitt valld alla

[1] liggr *Cd.* [2] reynimi *Cd.*

luklana, reiknandi sidan hirdzlur stadarins, ok
vidrværiskost saman lesinn ok uel geymdan.
ser hon þann kost liggianda fyrir, sem systr s
eptir um morgininn. Sua mikils hattar geriz
a·ll þau volld ok forrædi, sem fyrr hafdi ho
aptr vndir sik, fru abbadisi med a·llu yspurdri
engin lyti vissi hon aa sik.

Nu sem hon skilr þann agięta miskunna
guds modir hefir vnnit aa einnhuern hatt i
þa vill hon helldr þola kinnroda fyrir sina
leyna gudligum stormerkium, at eptirkomand
verolldina megi hennar dæmi til nytsemdar l
gengr hon ôrugg til fru abbadisar ok leidir
saman i capitulum, framm fallandi medr sut ok g
sik miok seka, skyrandi einardliga sina gerd
lôgum ok reglunnar, biodandi sinn hals undir alla
sem fru abbadis vill aa leggia. At heyrdum
nunnunnar þagnar fru abbadis. Eptir stund
hon sua: „Maklig er himinrikis drottning at
dyrd af a·llum tungum, sem skina hefir latit sin
milldi yfir þinum vstyrktum. Þui bidium vęr,
annan tima iatning þina fyrir systrum sua opi
verolldin megi uita, huat satt er, ok huersu sæ
er guds modir sancta Maria.“ Systirin iatar þu
ligha. Fru abbadis talar þa at systrum saman
„Dyrka vilium vęr einn gud i þrenningu, er i
mætti lét birtaz i dag stormerki, þuiat þessi va
uilltiz, er nu fundin ok til lifs vpp numin.“ Ok
heyrdu iartegnina ut greinda, geriz mikill romr
argrati ok ordaframburdi til heidrs almattigs gu
sætuztu modur, er hueruetna nalægiz gudi tre
huerium naudsynium. Eptir goruar þackir bidr
hliod gefaz, talandi sua til nunnumnar: „Ottaz
min! styrkz helldr ok ver ôrugg, þui at sa er
fru sancte Marie, er fyrir þik þionadi .iii. aar

þi kastiz þu brott af þersu husi med nockurri sman edr
irdu, helldr skaltu taka af oss med fridarkossi samlag
k ok sanna vinattu framarr enn fyrr i guds nafni; þuiat
i byriar þann at pina, sem guds modir uill miskunna.
sakir þinna opinberra misuerka skaltu taka slika skript,
þer skal vpp segia." Ok eptir sua gert reisir fru
adis þessa sa/mu systur upp af iordu, gefandi henne
an fridarkoss med fullri elsku. Tekz hon aptr i allan
heidr, sem engi dupt hefdi a fallit hennar lif, leidandi
an blida daga med guds elsku blezadri ok sua manna,
itt vnnandi sælli guds modur af innzlum rotum sins hiarta,
andi at fullri rás veralldar fotspora eylifa gledi vendi-
a fagnada. Amen.

XVI.

Af konungi einum.

Einn konungr storliga rikr hiellt marga þionustumenn
igra stietta ok nafnbota, millum huerra uar konungs
are Petrus at nafne, standandi dagliga fyrir sins herra
di, giorandi sier skipada þionustu uel ok fagrliga, huar
r hann feck konungs uinattu ok margan heimugleik
ar enn adrir. Nv ber sua til nockrn tima, at med
lans umsyslu eru konungsins beztu klædi stolin brott
hans hirdzlu, huar aa leika ymisligar getr, adr allra
anna romr sampyckir eitt, at Petrus fyrr nefndr mune
alit hafa. Um sidir geingr hier sua mikil ofrægd af, at
herra konungrinn þikizt eigi þola mega. Þvi lætr hann
ptir laugum profa, huorki þyrmandi gaufgu kyne ne uinattu.
I þui saumu rannsaki uerdr Petrus borinn male ok sann-
ofadr þiofr ok drottins suikare, ok sidan fiotradr þegar i
ad med konungs bode, hleginn ok um stadinn hardliga
dreginn, at þui framar ottizt adrir kynstorir menn at suikia
inn herra eptir dæmum þessa manz. Sem hann hefir
eingi pindr uerit, er honum fiotrudum nidr uorpit aa strætid.

I þenna tima giordizt sva med guds uilia, at einn
mikils hattar abote kemr i borgina med sinu foruneyti,

hann uar af lifnadi fodr Benedicti. I þeim sam
guds modr u:gligt musteri ok allann klaustrsi
Uar fyrr nefndr aboti diarfr madr ok einardr, trat
i fruinnar uerdleikum, ok sama dag geingr h
þat sama stræti, sem bandinginn liggr. Huat
sier, fyrir guds skulld bidiandi abotann at hey
hans. Huat er abotinn giorir giarna, ok eptir
abotinn i brott ok heim til herbergis.

Annann dag eptir er til þings blasit, at ta
af life. Hefir herra konungrinn sik þann tin
stadnum eptir sidueniu godra haufdingia, er il
skulu hanga, þuiat þeir uilia eigi uera nalægir
frændr eda uinir bidi þeim lifs, sem olifismadr er.
aboti heyrir blastr, spyr hann, huat þat hafi at þyds
er sagt, at konungsins suikar:e skal at uerdu
Aboti segir: „Þat er dagskemtan, þuiat aa
motum hefi ek alldri uerit.“ Þeir segia þat m
moti til heyra hans tign. Aboti suarar: „Ek
liga fara, segir hann, huort sem þier kastit med
ok i stad sie uppi allir uorir menn.“ Fer fy
aboti aa einum karfa uel skipudum. Hann legg
hamri i leyni nockut, bydr hann sinum monnu
halldi skutstafni uid hamarinn, enn frammstafn
ut horfe, menn[1] uid aar, bidandi sua hans tilkuom
geingr hann af skipi ok einn uaskr brodir med h
þa skamt til motzins. Ok þegar sem hann kemr
hringinum, hleypr at honum gudlikt kapp ok k
þuiat hann sier galga reistann ok mann til leidda
fyrir þessir tueir kuflungar rydia sier gotu inn
hringinn, sua at ecki stendr fyrir. Sier aboti
stigi reistr ok snara lagin aa hals manni, huar
rennr sem hvatazt at stiganum, sueiflandi einu
fyrst uar uon at snyrti, ok þat ueitir gud, at
(heill) ok hraustr til iardar. Er brodir þar u

[1] mann *Cd.*

di badum haundum moti honum, hafandi til reidu
abunat steypandi yfir hann. Er þaa aboti til kominn,
ana suo brott moti aullum likindum, at eingi uar sua
da stollz, at þeim þyrdi grand at uinna eda motstaudu
ta, ok eigi sua mikit, at spurt uæri, hvi hann giordi
Med suo agætum sigri sækir aboti framm at skipi,
di ut aa, biodandi alla senn roa.

Sem aboti er sua langt kominn i ueg, sem honum er
, kemr konungsmaunnum i hug at aaleita hans giord,
brædi uerpandi med umlestri fuul ord ok oþægilig upp
ans personu, skundandi at seigia konunginum, huilikt
ok fadæmi hann hefir giort. Sua rægia þeir hann
num fortaulum ok audrum. Forzazt konungrinn storliga
, giorandi sina menn sem akafazt med brefum framm
laustrans, i huerium hann bydr med akefdarordum, at
þriggia natta eptir brefin upplesin skipi hann aptr
elifismann, sem hann greip med ranglatu forzi und-
rettu konungs suerdi. Þeim brefum suarar aboti uel
tirliga, skrifandi aunnr moti med miklum ordum astar-
freistandi, at sua linizt konungs reidi. Enn þat uinzt
a sinni, þuiat herra konungrinn giorir þegar aunnr
f miklu stridare, biodandi at innann nefndz tima lati hann
s manninn af sinum uarnadi, sua sem hann uilldi fordazt
ara nafn ok landrada sauk uid konung fyrir halld uid
num. Þessum konungs brefum suarar aboti sem fyrr.
erra konungrinn linazt ecki uid þetta, giorandi þridiu bref
klu stridnzt. Sua stendr millum annara meinyrda, at af
oti lætr eigi manninn lausann þegar i stad, skal hann
fara med sinum styrk ok brenna klaustrit at kauldum
num, þuiat hann seigir mikla ohæfu, at þat gods, sem
enn gafu godfusliga til klaustrsins, skal þessi aboti tæra
i i hafnan ok nidrbrot rikissins, huar fyrir hann kallar
sialfa eyda lifnadinum ok nidr briota, sem framm ganga
i þuilikum osoma. Þessum konungsins brefum suarar aboti
med allri þolinmædi, takandi sendimaunnum sins herra

blidliga, biodandi konunginum til ueitzlu upp
med .xxx. manna. Sem konungrinn hefir heyr
talar hann sua millum annara orda: „Ja, iaa,
med þui ath aboti sia er sua digr i dran
vill huorki mik heim sækia ne þiofinn lausann
uier senniliga þetta klaustr heim sækia ok lat
loga geisa vid. Drambsemishalsinn kriupe þa
i aullum hlutum oss hlydandi, ok þar sem hann
manna, skulu fara sextigir manna.“

Enn vinir abota giora honum leyniliga
herra konungrinn hefir i radagerdum. Þui
sier maunnum eigi færrum enn hundrat, alla u
Ok aa þann dag sem konungr nalægizt klau
aboti sinum maunnum at herklædazt, .lx. n
standa aa huora haund fyrir innann portid, ol
þar til þess herra konungrinn hefir inn geingit,
med honum, „enn sidann skulu þier uti streing
grindum alla adra.“ Sidann skipar aboti agæt
nem framm i moti konunginum, giorandi ut all
vikiandi blidliga at honum med helga doma.
konungrinn sturlaðr ok miok reidr i asionu s
„Hygg af þui, segir hann, at uier þiggim af
þionustu, fyrr enn þu lætr aptr þann olifism
greipt illmannliga undann uorum herradomi,
laganna rettindi.“ Aboti suarar þessum ordu
„Minn herra, segir hann, giorit sem spakr m
reidi, ok leitid fyrst guds rike, gangit til bæ
kirkiu, sem ydari tign byriar, enn sidann tal
huat ydr likar.“ Medr þessum ordum rettir abo
ok leidizt konungrinn inn um portid, þar til se
herklædda menn standa til beggia handa. Þui
geysi miog talandi sua til abotans: „Harmr e
hann, at þier, er i manna augliti synizt litillatir,
skædir uargar, reisandi moti ydrum konungi
odygdir.“ Aboti suarar: „Truit, minn herra,

i þessir menn eru eigi ofridarmenn helldr uarygdar, allir
mir, ef þier uilit, til ydarar sæmdar."

Eptir sua talat ganga þeir allt til kirkiu. Fellr konungr
l hænar fyrir likneskiu uorrar fru sancte Marie himirikis
runingar, ok eptir bæn giorua er hann upprisandi miukare
t i asionu blidare, enn hann lagdiz nidr, gangandi til sætis
ilatliga sua talandi: „Vier undrumzt, sagdi hann, huert
gar umskipti uier haufum feingit aa litilli stundu i þessu
steri, þuiat hier komum vier med grimmum hug, enn
i er fridr godr i voru hiarta, sua sem uier munim oss
gi reidzt hafa." Þessum ordum uerdr aboti alfeiginn,
ndi sannann gud ok hans sætuztu modr fyrir alla sina
yskunn, ladandi konunginn ok alla hans menn til blidrar
akundu, segiandi opinberliga, at þat hundrat manna, sem
ru i gardinum, skal allt uera i konungs bode, honum
l sæmdar, sua langann tima, sem hann uill sitia. Eru
n port aull upplatin ok konungsmenn inn latnir.

Ok sem konungrinn er til bordz buinn, kallar abotinn
brodr Petrum, sua segiandi: „Bu þik hvatliga, þuiat i
g skalltu þiona fyrir konungs bordi med allri þeiri kurt-
isi, sem þu kant." Petrus svarar miok hryggr: „Minn
rra, sagdi hann, hui uili þier sua skiotann enda giora
s herradoms ok haufdingskapar, sem þier hafit mier synt.
iggr hann þui sidr mina þionustu, at hann lætr mik án
rol hanga, þegar hann kennir mik." Aboti segir þa
ekuru snarpara: „Lat af ollu motmæli, þuiat þu hefir
hlydni iatad gudi at giora eptir minu bodi. Ber þik
rfliga i guds trausti, at konungr siae ok hans foruneyti,
hier kann einn madr at þiona i voru husi." Petrus
rir eptir bodi abota, frammi standandi i konungsins
rbergi, sua diarfliga ok fagrliga þionandi, sem ollum fanzt
kit um. Hann hefir kringlott hár ok klaustramanna bunat.
ar fyrir allt giorizt audruuiss enn hann hugdi, þuiat
rra konungrinn tekr hæuerskliga allri þeiri þionustu, er
nn ueitir. Konungrinn kennir þenna mann med aunguo

moti, enn undrar hardla miok hans hæuersl
ueit aunguann i rikinu þuilikann, sidann Pet
ogiptu. Þui spyr hann abota, hvadann þ
kominn. Aboti suarar: „Eilifliga blezut gu
þenna mann hingat til vor fyrir litlu.“ Ko
þa: „Undarligr hlutr, segir hann, at sus
madr uilldi i klaustr ganga, enn þiona eigi
audrum haufdingium.“ Aboti suarar: „Þat
ligt, þegar gud uitiar manninn. Enn kunna
þarf ydr eigi okunnig ath uera, þuiat hier
er ydr hefir leingi þionat.“ Enn er konun
litr hann upp i loptid ok mællti: „Blezadr sie
gud, er fyrir ast ok elsku þinnar sætuztu
omakligum i dag þinar iarteignir. Huat er
þin uerk, at þann mann, sem fra barnæsku
i vorri haull, skylldum uier eigi kenna i d
þin myskunn sneri oss til gods fra illu.“
uikr herra konungrinn enn til abota ok segir
oss, med hverri grein þier tokud Petrum i
svarar þa: „Þann tima sem hann la bu
ok ek geck framm minn ueg, bad hann lit
heyrdi iatning hans. Ok sem ek ueitti þat, b
millum annara hluta, at hann gaf sik alma
hans blezudu modr Marie i þetta munklifi
honum ath hallda sinu lifi. Þui tok ek hann
eigi sua sem ydarn fanga, helldr kirkiunnar þi
amann uorrar reglu. Nu, huat er ydr synizt
laugum hafa offramt giort i þessu uerki, bydr
ydarn dom, þuiat ydarn konungligann sama
heidra enn huergi minka.“ Konungrinn suara
„Uier siaum nu, segir hann, at i þessari
rettliga ecki mislika, þuiat uier skil(i)um
at Petrus þione hier æfinnliga, ok þar leggium
ungligt samþycke, at hann þione alla sina dag
uors herra, sem sialfum honum ok hans sæt

[illegible] lika.“ Eptir sua talat gefr konungrinn opinberliga [illegible]ro upp alla reide ok misþyckt, þiggiandi sva langa [illegible]ku sem hann villdi med fridum personum ok faugrum [illegible]untum. Skillduzt sidann hinir kæruztu uinir, þat uel [illegible]landi, medann þeir lifdu.

Synir enn þetta dæmi þat, er skrifat uar i fridargreinum, [illegible]ods modir Maria er buin at reka brott reidi enn giora [illegible]k ok samþycki sier til lofs ok sinum blezada syni.

XVII [1].

Af presti einvm er vigiazst let.

Þann tima sem kirkiunnar lôg budu æigi medr full[illegible]nu uandlæti, at huern klerk skylldi skiluisliga proua, [illegible]hann tæki vigslu, hlupuz margir menn med daraskap [illegible]toku uigslur ok kunnu onguan fagnad. Gordu sumir [illegible]eiginliga vuitzku, enn sumir fyrir fortôlur vandra manna. [illegible]u i þann tima uigslur fliotari enn nu, þuiat hon hefir [illegible]i i skola setit, hversu hon megi fordaz sina vuini. Nu [illegible] sua, at i einni huerri borg lét vlærdr madr uigiaz til [illegible], skipar byskup honum kapellu kirkiu folkinu til [illegible]ostugerdar ok allrar skylldu. Er ok prestr þersi hinn [illegible]rfi sua diarfr, at hann ferr til kirkiunnar, sem hann [illegible] nôckurn fagnad ueita edr gera mega. Lidr nu skammr [illegible] sua, at leyniz fyrir monnum, huerr prestr er, þuiat i [illegible]am smahavlldum syngr hann miok lâgt, þar til at mikil [illegible]leid kemr at hendi, enn mart folk sækir til kirkiunnar. [illegible]ingir til aptansôngs vm kuelldit, ok er prestr kominn i [illegible]öpp at syngia aptansông, ef hann kynni nôckut. Ok rett [illegible]ann punkt kemr honum i hug at heita a blezada guds [illegible]dur Mariam, at hon miskunni hans mali framarr, en hann [illegible] makligr fyrir sina ofdirfd i guds augliti. Her med idraz [illegible]an hiartaliga sinnar gerdar, bidiandi sealfan liknarbrunn[illegible]a miskunnar. Ok æigi þrytr frammraas milldinnar, þuiat [illegible]a mikil heilags anda gipt kom yfir hann, at aan dnôl er

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 223—224 efter St., med Varianter af E. Her meddeles den efter 233.*

hann val lærdr bædi til skilnings, lærdoms
Sua hefr hann upp aptansông hardla sæmilig
fagnadargráti fyrir þa yfiruættis giôf, er ho
sealfum gudi fyrir arnadarord ok verdleika signa
Marie. Sagdi sidan sialfum byskupi ok
monnum þersa iartegn, kriupandi undir skr
iunnar lôgum. En hann feck hardla litla,
skildi sua, at guds son ok sæl Maria drottr
iardar hafdi fyrirgefit sektina slika sem va
andliga. Amen.

XVIII.

Euentus af (Thoma erkibyskupi)
(Trykt ovenfor S. 198—203).

XIX.

Af munki.

Hier segir fra, huersv freistat uar af
mans, er nyliga kom til gramunka lifnadar, ok
uar holpit af heilagri Marie modr drottins u
ok huersu honum uar synd sæla himirikis f
ok hrædiligar pinur uondra manna, ok sida
i sinn likam.

A nockrn tima uar i Einglandi einn m
at nafni. Þessi madr uar a likama sinn til
leiks umframm adra menn, ok þar fyrir uar
ok eptir lidnar stundir leidir hann sitt umlid
hugskotz augu, ok segir honum sua sialfs h
at bædi marga hluti ok stora hefir hann m
sinum skapara ok lausnara. Þat angrar h
miok. Ok þat skipar hann med sialfum sier t
at hann skal taka helgann kross ok fara i
tæra þar sinu sterka afli i guds þionustu
guds kristni, sem segir heilagr Dauid: Styrkl
ek uardueita þier til handa, drottinn. Eptir
til eins abota af gramunka lifnadi ok spyr h
hier um. Aboti segir ok bidr, at hann afli

da med fridu sidferdi, þat er at þiona almattkum gudi rettri hlydni ok heilugu sidlæti ok litilæti. Hann giorir þeingr i klaustr med þeim abota hinum sama, ok giorizt ; suo godsidugr i sinu lifi umskiptu, at uel matti hann a uellandi i astar hita heilags sidlætis. Enn þo at lorni fiandi anfundadi godra manna giordir gudligar, di þess, ef hann megi med sinum suikum suelgia, ok ued þui at hann er hinn slægazti hauggormr, þa freistar sua stundum mannanna, at þeir kenna eigi, at þat se ans suik. Þa freistar hann sua i fystu hugrenningu i manz, at honum mundi þat eigi rett uera at skipta ekiott um sinne fyrirætlan, ok þui hugsar hann suo til, at eina mune rett uera, at hann fare til Jerusalem, sem a hefir fyrir heitid. Ok þui at aboti uar suo nær, at a matti naa honum, þa dualldi hann sua sina brottferd il morgins, ok giorir þat þo moti sinum uilia.

Enn aa þeiri saumu nott sem hann geingr af naud- um til reckiu sinnar, ser hann aa einum bita i sama , sem hann ok adrir suofu i, fiandann sitia suo sem i eins apa. Ok þui at þess kyns dyr fædizt ecki med unkum, þa hugsazt honum suo til, at þetta mune eingi era annar enn fiandinn i apa mynd ok likneskiu. Nu þui at fiandinn er klokr ok hellzti marguis, sem hann , at hann er kendr, hleypr hann af bitanum ok aa þenna munk, ok ber hann suo sterkliga, at blod flaut bædi munne ok nausum. Eptir þetta huerfr hann, enn nouicius ar a brædr sier til hialpar, ok uid þat uakna þeir ok ga til at sia þetta. Taka hann sidann þadann upp ok a hogliga til siukra manna hus ok leggia hann þar nidr æga reckiu, ok þar laa hann þria daga, ok syndizt þeim nn meira daudr enn lifandi, þuiat opnum augum sa nn ecki.

Enn sua sem hann laa, birtizt honum uirduligr herra ilagr Benedictus aboti, suo mælandi uid hann: „Bene- icite“ Enn hann suarar ok segir: „Dominus.“ Hann

broderinn spyr: „Huer ertu, minn herra?“ „Ek em brodir Benedictus, far nu ok fyllg m fylgir honum i andligri syn, ok synizt honu gangi i lopt upp um marga palla. Enn aa þein gradum uoru dioflar .vii., þeir sem freistudu þa palla geingu, ok aa sierhuerium gradun somu dioflar hinn nyia munk. Hann mæddizt þeira hoggum, ath uarla matti hann fylgia sin Þui litr hinn helgi Benedictus til hans aa bak ser hond sina yfir hann ok styrkir hann. Ok þa e upp yfir pallana, sa munksefnit fagran stad med biartleika i sialfu lifs herade skinandi, þat er i si holl, ok eingi fer þar sua fra sagt sem er. Þ eina kapellu litla. Þa mællti heilagr Benedi skalltu undrazt guds uerk, þuiat hann einn ma semd sinna uerka.“ Heilagr Benedictus geingr una ok bad hinn nyia munk standa vti med kapellunni satu umhuerfis hann fiolldi manna, voru biartir, at alla uega þotti honum skina a millum þeira sat modir myskunnarinnar ok he modir Maria himirikis drottning, skinandi mil heilagra manna sem sol millum annara himintu agr Benedictus geingr fyrir hana litillatliga ok ok segir: „Benedicite.“ Enn hun sialf segir: Heilagr Benedictus talar þa: „Min kærazta d er þat munksefni, sem þier badut mik hingat leida ingin mællti þa: „Latid hann hier koma fyrir hann kemr fyrir drottninguna, segir hun sua til þu stadfestazt med mier i minu herbergi mier manz, sem þu hefir heitit?“ Hann suarar: drottning min.“ „Nu þa, suer mier þenna ei alltari, ok heit mier stadfastlega, at þu skallt ok guds drottins uerk giora.“ Hann giorir ingin bydr.

Eptir þetta talar drottningin til heilags

„Leidit hann nu aptr sem þier leiddut hann hingat.“ Heilagr Benedictus leidir hann nu ut af kapellunni ok bidr hann standa utann dyra ok mællti uid hann: „Hygg at uandliga þui sem þu sier, ok hallt i minne uandliga ok truliga, þuiat þat er hardla nyttsamligt. Benedictus tekr eina munnlaug ok steypir i uatni. Þar med tekr hann einn linduk ok gyrdir sik med. Munnlaugina fær hann uorri fru. Enn hun fiagar ok þuær fætr þeira allra, enn hinn heilagi Benedictus þerrir eptir med lindukinum, ok stod aa kniam medann. Enn at loknum fotaþnætti leidir heilagr Benedictus hinn nyia brodr um fagra stadi, þa sem fullir ero af allzkyns bloma med sua sætum ilm, sem einginn maa hug aa koma, huersu dyrdarfullir eru. Þar kom i moti þeim fiolldi munka ok þeira manna, sem fyrir litlu hofdu uid sidlætisbunadi tekit. Af þessum monnum uoru þeir nockurir, er fagrar koronur haufdu sier aa haufdum. Þar uoru ok adrir, er þuilikar koronur haufdu eigi þegit, helldr bidu þeir med guds trausti. I millum þeira var einn munkr, sa er fyrir nockurt mark bad af heilogum Benedicto þess leyfis, at tala vid hinn nyia munk. Huat hann fieck skiott. Ok at feingnu ordlofe talar hann til nyia brodr: „Ek uar munkr at þinu heimilishuse, ek bid, at þu seigir abota minum, at brodir Matheus, er fordum var hans munkr, bydr, at hann hirtizt ok hafizt at hugasamligar hedann af enn hingat til, vardueitandi sina stett, ok til marks hier um þa seig honum, at adr enn ek for af uerolldinne, sa ek i syn, sua sem korona stige nidr af himnum. Þa koronu hugda ek mier ætlada, enn hun uar gefin einum munk, þeim sem adr uar frammfarinn. Þar fyrir hrygdumzt ek fast, ok aufundada ek suo godleika brodr mins. Hier fyrir giorda ek iatning fyrir abota minum, hier fyrir minni ek þik aa, at þu ser stadfastr i þinni fyrirætlan, hlydinn ok litillatr, fordazt hegomligar sæmder, gledzt alldri af þui at giora þinn eiginnligann uilia, ok hrædzt iafnann gud.“

Sem hann sua talat hefir, bydr sæll Benedictus heil-

ugum Raphaeli at leida þenna mann i alla þa stade
skylldi fara. Þa leidir Raphael eingill hann i þ
ok sem þeir nalgazt borgina, sier hinn nyie br
nockura. Hun uar aull af gulle gior, hennar hl
suo mikla fegrd, at hann undrazt þat. Eingill
hann innann borgar, ok sier hann þa um alla
borg. Vndarlig graus sier hann þar, oll uoru
meira sætleik enn fra megi segia. Þar uoru fugl
syngiandi, sem aunguum daudligum eyrum er lofat
Vndir einu tre uar einn hinn skærazti brunnur
brunne runnu fagrir lækir um borgina midia. Nu se
efnit uilldi huila sik um stund hia brunninum, lei
illinn hann til annars torgs. Þat uar undarliga
fagrt, þar stod hia einn fridazti madr, ok sua n
hann uæri risi. Hann uar klæddr allt nedan af
upp undir briostid, þau klædi uoru med ymisligu
fegrd. Eingillinn mællti þa uid munksefnit:
frumskapadr fadir allz mannkyns Adam, leystr til
fagnada fyrir blod ok dreyra Jesu Kristz gu
enn klædi hans ero þau dyrdarklædi, sem fian
allz mannkyns rænti hann, þa er hann braut gud
ok þenna sinn klædnat hinn dyra tok hann at en
Abel sinum syni fyrsta rettlatum manni, ok skal
bætazt fyrir god uerk sinna sona eda dætra, þa
hann er alklæddr allr. Þa mun ok full vera heilag
tala, sua sem gud vill henni skipa, mun þa ok
hafa sinn enda."

Eptir þat er Raphael eingill hefir synt brodrn
disar fagnadi, leidizt hann þadann i brott. Ok n
koma þeir i myrkua stadi, ok til þeira herada,
ero af daudans skugga. Þar saa hann sua sem
turna, ok eigi hugde hann annat, enn þat uæri sialf
Eingillinn talar þa til hans: „Þessir turnar sem
er eigi sialft heluiti, helldr heluitis ofnar, þuiat
saumu ofna fer ut reykr ok logi heluitis elldz."

litr hann, huar einn madr sitr aa brennanda stole, fyrir honum standa sua sem fagrar konur, þær hallda þuilikt sem aa brennundum kertum ok sla þeim iafnann framann i andlit honum. Þau somu kerti draga þeir inn i munn honum ok yfir hans innyfli, þuilika pinu þoldi þessi madr iafnann. Eingillinn segir þa til sins forunautz: „Þessi madr sem þu sier var mikill uin likama sins enn onin salu sinnar, hann uar bædi ofdryckiumadr ok ofátz. Enn stoll sa sem hann sitr aa merkir þat, at hann uar mattugr miok i sinum likam, þa er hann lifdi. Hann elskadi miok konur, ok þui kvelia ohreinir andar hann i kuenna likingum.“ Eptir þat saa hann annann mann, þann er sua uar pindr, at hinir suortu a(n)dar flogu af honum hudina kuikum, ok gneru hann sidann allann med sallti, ok eptir þat steiktu þeir hann aa brandreid. Eingillinn segir þa til brodrsins: „Þessi madr uar rikr ok mattugr i uerolldinne ok miok gimmr uid sina undirmenn.“ Eptir þat saau þeir ridanda mann aa elldligum hesti ok bar elldligann skiolld, enn framm a halsi hestinum hieck ein geit, enn uid hans hestz hala dragnade munks buningr. Eingillinn talar þa til sins fylgiara: „Þessi madr sem nu ser þu, uar i uerolldinni fatækr ok lifdi iafnann uid þat, er hann rænti adra menn. Hann tok eina geit fra fatækri konu. Enn uid enda lifs sins uilldi hann munkr giorazt, eigi til þess at hann idradizt at sonnu sinna glæpa, helldr til þess at hann skylldi hylia nockut yfir sina ofrægd, ok ef hann lifdi um stund, hugdi hann at huerfa aptr til sins fyrra lifs, ok þui dregr hann eptir sier sidlætisbunadinn, þann er honum syndizt litils uerdr. Enn geit hans ok skiolldr eru kuol ok piningar hans fyrirdæmingar.“ Eptir þat saau þeir ymisligar saalir þeira manna, sem i uerolldu haufdu sidlætismanna bunat borit, munka, systra, byskupa ok klerka. Af þeim uoru þeir nockurir, er hlogu fast, adrir uoru med haadi ok gabbi miok hlægiandi, adrir laustuduzt, adrir stundudu at sedia sina grædgi, adrir at fullgiora sina lostasemi. Þetta syndizt

eigi fyrir þui, at þuilikar munugdir se eptir daudan
ins, helldr til þess at likingar þessara synda
ueitti þeim mun meire hrædzlu, hneykzl ok
ok sialfum þeim pining i sinum kuolum. med þeim
er þa eggia til slikra synda ok med þeim obæ
framm af uerolldinne. Þar eptir slogu þeir son
þær ueslu saalir i haufudit, sua at uti laa heili
sprungu augun. Þessa pinu þolldu þær aumu sal
liga, ok endrlifnudu þær æ ok æ til sagdra pinsl

Eptir þat leidir Raphael eingill þenna mann
hins nedzta heluitis pytz. Þar sa hann eitt ell
miok hræðiligt ok einn mann þandann yfir þat.
syn uerdr hann akafliga hræddr, ok er hiolit uell
hann, at nockr raudd taladi uid hann: „Sier
hræðiliga lut, enn muntu sia þat sem hræðiligra e
er þetta var mællt, þa sier hann, at med akafligri ra
hiolit nidr i sialfann heluitispyttinn. Enn uid þat
rendi nidr i pyttinn, vard sua mikill brestr, at hi
brodr syndizt, sem allr heimrinn, himin ok iord ok
allt þat sem i þeim er, mundi fallit hafa. Enn
kom nidr i pyttinn, þa baurdu allar saalir, þær
uoru herteknar, ok allir fiandr, er þar uoru, pin
mann ok baulvodu honum. Þessi hinn aumi
Judas, er selldi uid verdi vorn herra Jesum Kristu
hinn nyie brodir hefir sied þessa hræðiligu syn,
heilagr Raphael haufuteingill hann þadann i bro
næst birtizt honum saa eingill, er solinne styrir
þionustu ok naudsynia allz mannkyns. Eptir
heilagr Raphael uid munksefnit suo segiandi: „
þier at hverfa aptr til likama þins. Enn syn
hefir sied, skalltu aunguum manni segia utann abo
i iatningu."

Þegar i stad lifnar hann, ok hafdi adr legit
sua sem daudr, tok hann fyrst at hosta enn sidan
Hann gleymir bodi eingilsins ok tekr þegar at se

er vid uoru ok eptir .spurdu, huat hann hefdi sied, ok mællti suo: „Sa ek heluite ok sa ek paradisum.“ Ok þegar sem hann hefir sua mællt, ser hann, at heilagr Benedictus stendr framme fyrir honum ok lystr med staf sa muna honum fyrir sina ohlydni. Hann rettir upp haundina moti hogginu, enn hoggit kemr sa hondina ok uerdr miok sart uid i fingrinum. Hann spyr, fyrir hueria sauk hann sie sua bardr. Heilagr Benedictus suarar honum: „Fyrir þat at þu uart suo ohlydinn, ok þo at þu siert nockut sar af þessu hoggi sa þinum likama, þa uit þat fyrir uist, at miklu meir ertu andar sare særdr af þinni ohlydni, ok med þui at þu misgiordir miok med þinum ordum, skalltu missa þins mals .ix. daga.“ Sem heilagr Benedictus hefir honum þa skript bodit, huerfr hann at syn. Enn munksefnit liggr þessa niu daga mallaus ok þungliga halldinn. Þrutnadi hond hans akafliga. Eptir .ix. daga uard hann heill ok sagdi þa einum samann abota sinum allt þat, sem hann hafdi sed ok heyrt. Enn þat var abotanum eigi bodit at þegia yfir þessari syn, ok sagdi hana alla, gudi allzualldanda til lofs ok dyrdar ok hans millduztu modr iungfru sancte Marie til sæmdar ok uirdingar, enn þeim til saluhialpar sem lesa eda heyra.

XX.

Capitulum.

Haleitr Michael haufuteingill almattigs guds hefir ualit ser einkannligann uirdingarstad aa iardriki, þann er hann sialfr gerdi ok helgadi, eigi sem madr med handa erfide, helldr sem guds kraptr med andligum mætti. Þessi uegsemdarstadr heilags Michaelis stendr i hvirfle fiallz þess er Garganus heitir, þat fiall stendr i halfum Apulie. Þar er kirkia heilags Michaelis, eigi pentud eda prydd, telgd[1] eda tiglsett sem aunnr iardlig smidi, þau er þuilikt nafn bera, helldr er þat einn hellir at sia upp aa, sua sem berg fiallzins hogguit innann. Enn þessi oslietti hellir er i mikilli

[1] tegld *Cd.*

uirding hafdr af sialfum gudi, þar med hans
einglum ok hinum kæruztum hans astuinum, eig
lifandi maunnum, sem sidar mun lysazt i fra
Hier næst skal fra þui segia, huersu iardneskum
kyntizt þessi stadr i fystu eptir þui efni ok undir
su bok uottar, er uardueittiz ok geymizt i
kirkiu hins signada Michaelis.

Sepontvs heitir ein agæt borg, er stendr
fiallzins Garganum ok þess siouar, er heitir Ma
ticum. Fiallit stendr tolf milur brott af borginne.
borg uar einn storliga rikr madr Gargaanus
hafdi fiallit dregit sitt heiti af hans nafne, þuiat h
naut ok saudir, geck furduliga margt yfir fiall
þar sem uoru hagar godir. Er þo su grein
fiallzins heiti skal scint leida enn manzins nafn sk
ber suo til einn tima, sem hiord hins rika man
fiallinu Gargano, at hverfr einn gridungr fra
brott ok kemr eigi til huss med audrum smala.
sem herranum er sagdr þessi atburdr, kallar har
sina þionustumenn ok leitar gradungsins um
miklum mannfiollda. Ok er þeir ok hann kom
fiallit, þar sem hæst er, sier hann, huar gradungr
hoguærliga fyrir einum hellisdyrum. Enn herrann
verdr svo reidr þessu kuikuendi, er brott uilltizt
hiord ok halfu, ok stendr eitt samann, at hann s
streing ok ætlar at skiota i gegnum gradungi
aurin snyr sier aa fluginum, suo sem huass uin
mot henni, snarar hun aptr at rika manni ok
hann. Enn er borgarmenn hans fylgiarar saau
inde, uerda þeir storliga hræddir ok þora me
moti framar at ganga, enn adr uoru þeir komn
aptr i Sepontum ok seigia byskupi borgarinna
uordit er. Sem herra byskupinn heyrir þessi tid
hann, at borgarlydnum er skylldugt at bidia almatt
at hann syni, hui fyrr sagdr eventus uard med þes

Bydr sa godi byskup, at lydrinn skal hallda þriggia daga faustu. Eptir þat utlidit birtizt heilagr Michael haufuteingill byskupi i syn hina þridiu nott faustunnar ok segir so til hans med fagnadarfullu yfirbragdi: „Uel giordut þier ok vitrliga, segir hann, at þann hlut, sem leyndist fyrir maunnum, badut þier gud birta med sinni myskunn, þuiat oskrannligt[1] matti ydr vera, at sa madr sem utsendi aurina, uæri sialfr sleginn med sinu skeyti. Nu uitid þat satt uera, at þetta giordizt med minum uilia, þuiat ek er Michael haufuteingill, sa er iafnann stendr i guds auglitι. Ualldi ek mier þenna stad til dyrkanar aa iardriki, at hann skal frials uera af allri blodsuthellingu ok vera stadr þegiligr almattkum gudi, skal ek ok hans eingill uera nalægr aullum þeim hlutum, er þar giorazt bædi med ordi ok uerki."

Sem sa blezadr byskup hefir feingit þvilika uitran, styrkir hann lydinn i lofi guds ok hins heilaga Michaelis, ok fra þeim degi [ueitizt Sepontinis[2] stadinn at vitia med ærum bænum ok rettri idran sinna misuerka. Bar þeim sidann sigrsæli ok margann annann fagnat til handa, er þeir uonduzt Michaelem sier myskunnar bidia. Þuiat þann tima sem Sepontini[3] striddu moti þeiri þiod, sem Neapolite eru kalladir, ueittizt þeim biartr sigr ok agætr fyrir arnadarord hins mæta Michaelis, med þeim hætti at reidar ok elldingar flugu af fialli hans framm i lid Neapolitarum, sua at þeir mattu ecki uid standa, dreifazt sidann uids uegar, ok letuzt fyrir elldinguin .dc. manna. Af sua agætum sigri, sem nu uar sagt, pryddizt mikit ok margfalldliga elskadizt kirkia hins mæta Michaelis, sua at þegar sottu Sepontini[3] þangat ok margir adrir lydir med hiartaligri astud ok elsku. Ok til sæmdar uid gud ok hinn signada Michaelem var þar gior rikuligr bær ok sæmiligir kennimenn til feingnir af byskupi, at þeir skylldi tidir syngia dagliga i kirkiunni eptir almenniligri kristni. Alldri saungs þar

[1] oskiannligt *Cd.* [2] [ueitazt sepontim *Cd.* [3] sepontim *Cd.*

ottusaungr, fyrr enn miok uar liost af degi, kraptarins mikilleik þordu kennimenn eigi at uera i kirkiunni. En þo er senniliga lesit af einu byskupi, er Bonus hiet, at hann bar traust til at um nott aa bænum einn samann, þuiat gud sial signadi Michael dæmdi hann þess makligann, mun sagt uerda. Þessi hinn heilagi Bonus var uppfæddr i Fracklandi, mikill madr ok agætr i si upsdomi, þuiat gædzkunafn þat sem hann bar at fylldi hann dagliga med sæmiligum sidum ok framningum, uardueitandi sik sialfann ok sier aa her lyd undir rettu laugmali ok helgum guds bodordu sier i haundum logandi tortis godra verka til sinum undirmonnum.

Enn med þui at fyrr saugd kirkia hins si chaelis uar nu storliga fræg uordin um heiminn, s sem fyrr greinir, otaululigir lydir karla ok kuen lægum hierudum, ok iafnuel byskuparnir sialfir, stadr var einkannliga kosinn til þess af gudi þægi þar rettar bænir. Signadr Bonus byskı heimann af sinum byskupsstoli med gloandi godfy foruneyti framm til musteris heilags Michaelis. hann kemr þar, geingr hann i musterit me maunnum til aptansaungs um kuelldit. Enn er kennimenn ganga til herbergis at loknum aptansa heilagr Bonus einn samt eptir i musterinu, ta leyndann stad undir einum hellisskuta, uardhalld uar þat ouitannligt. Uaker hann þar um nottin i guds lofi ok hinnar sætuztu modr Marie drottn uier megim sem uert er fra segia. Hann min ok innuirduliga eptir leitar, huat hann hefir hæs konungi moti giort i umlidnu life, grætr þat all af aullu hiarta, bidiandi sanctum Michaelem ha at hann offri hans bænir ok þægi hans tar i a hæsta domara.

Nu sem komit er midnætti ok byskup starfar i greindri [illegible]lfyse, heyrir hann fagrann saunghliom upp i loptit med [illegible] undarligum sætleik, at aunguar ueralldligar raddir [illegible]u uid iafnazt. Þessi skemtanarsaungr nalægizt huer[illegible]a fra audrum sialft musterid, þar til at byskupinum [illegible] at sia, at gudligt lios dreifizt uida huetuetna ok geislar [illegible] i gegnum þekiuna. Hier eptir sem liosit rennr fyrir, [illegible]a himneskir flockar heilagra guds eingla berandi sigr[illegible]erki fyrir sinum haufdingia med faugrum saung ok sætum [illegible]odum. Hier med sier hinn signadi Bonus at fara skin[illegible]ade borgarmenn himneskrar Jerusalem, leidandi sin i millum [illegible]alla drottning himins ok iardar mey ok modr hina sætu [illegible]ariam, hana sæmandi ok alla uega uegsamandi med sua [illegible]idri fyllgd ok elskuligu foruneyti, sem aunguo ma uit [illegible]a eptir iardligum hætti.

Nu sem uirduligt sæti er fyrirbuit, ok drottning allra [illegible]eingla ok heilagra manna hefir nidr setz, ganga framm [illegible]yrir hana nockurir af hennar hirdsueitum, bidiandi hana [illegible]allatliga med knefalli, at hun skipi til nockurn kennimann [illegible] fyrir heilagt messu embætti. Enn guds modir Maria [illegible]svarar þa þeira mali: „Berit þau min ord Bono byskupi, [illegible] hann skrydizt ok syngi messu, þuiat honum ber ek þat [illegible]ine, at hann er makligr suo agætrar þionustu.“ Virduligr guds madr byskupinn, sem hann heyrir fruinnar ord þuilik, bliknar hann ok piprar allr af hrædzlu, færandi sik ut undir biargit sem mest, þuiat hann uill lifs giarna felazt fyrir fruinnar sendibodum. Se þar giordizt haleitt stormerki, þat er uottadi hans heilagleik, þuiat biargit gaf honum rum ok laut undann honum, sem hann halladizst i blautann snio. Sier þat merki allt til naauerandis daga. Enn þo at bergit hlyddi hans heilagleik, þa uinnr byskupi þo eigi þaurf, þuiat drottningarinnar sendibodar eru storliga funduisir, sua at rett ganga þeir hinn gegnzta ueg, huar byskup liggr undir berginu, þo at miok laagt ok leyniliga, gripa hann haundum þegar i stad, leida framm i musterit ok skryda

himneskum klædum, sem byskupi til heyrir. er skryddur, leida þeir hann fyrir haaalltari oc til messu embættis eptir kirkiunnar formi. Hu manna megi þat uirda, huersu mikla sæmd ok igr gud ueitti sinum uirktauin Bono byskupi daudligum likam. Hann stod iardneskr madr m eskra krapta pryddr himneskum skruda, takand þionustu af litillatri undiruorpning haufutfedra o ok annara guds astuina. Nærri uar staudd ha giord sialf drottning allra luta hin milldazta dr ok mod(i)r Maria, biodandi honum hatidliga messu Suo uar til skipat þionustumaunnum, at haufud menn bera framm kalek, uin ok uatn, ok he honum, postolar greida handklædi, pislaruottar samtemprad himnesku thimiamate. Enn eingla ok meyiar syngia hunangligum rauddum ut me

Ok er guds madr byskupinn hefir utsung med einkannligri ast ok gloande godfysi, ge allra meyia hin sætazta guds modir Maria h fyrir elskumark þionustugerdarinnar, gefr hu Bono byskupi eitt himneskt klædi, þat er han meiri ast ok litillæte, enn nockur tunga megi frammburdi. Eptir sua giort sem nu er gr himneski flockr upp i loptid ok heim til hi byskup uakir, þat sem eptir stendr nætrinnar, matkann gud ok hans blezudu modur fyrir þa n honum uar ueitt i sinni uoku. Geingr sidan un ut af musterinu, kallandi til sin rettuisa menn ok segir greiniliga allan eventum, hvat hann mvsterinu, heyrt ok giort aa þeiri nott. Hier hann litillatliga þat klædi, sem herbergi heilags honum gefit, bidiandi alla menn fagna med ser af suo miklu stormerki. Eptir þessa hluti fyllda Bonus byskup heim til sins byskupsstols gi þackir af þeim hlutum, sem honum haufdu at bor

id. Flygr[1] þat ok skiotliga um heiminn, huilika sæmd-
ur Bonus byskup hefir farit til musteris sancti Michaelis.
Ok fyrir þa sauk at margr er sa uirdingar giarn, sem
er i lifinu til fullz vandvirkr eda athugall, þa frettir
byskup þessi tidinde, saa er miklu uar lægri at uerd-
m, enn hann mætti nockut uid iafnazt Bono byskupi,
lyptir heimann sæmiligri for af sinum byskupsstoli med
um kosti ok riku foruneyti þess erendis at profa, ef
n audlazt nockut likt, sem lesit er af Bono byskupi.
sem hann kemr framm i heilagt fiall hins mæta Mi-
elis, slær hann landtialldi sinu ok sitr gladr um daginn
kumpanum sinum. Ok fyrir þa sauk at hann uill oþystr
ga til uokunnar um kvelldit, dreckr hann uin sua diarf-
, at hann er miok sliouadr bædi i samuitzku ok sinum
ilia, enn þo allt at eins geingr hann inn i musterit
um aptaninn, olikt tilbuinn at þiggia mikit ok hinn
byskup, saa uar þungr af tarum ok idranar godfyse,
þessi suefnugr af uist ok uine. Enn þott þessi byskup
ggi sik eigi sua til uokunnar sem skyllde, giordi almatt-
gud ok hin heilaga Maria uid hann mikla myskunnsemi
laheyrdum hætti. Hann uindruckinn sofnar i musterinu,
naknar um morguninn eigi þar, helldr heima aa sialfs
byskupsstole ok i sinne suefnskemmu. Nu sem hann
kr angum upp, signar hann sik, ok huersu vid ueit um
ans efni, ueit hann eigi, þuiat hann kennir blauta sæng,
er kunnikt herbergi, enn man þo giorla, i huerium stad
nn uar adr um kuelldit. Sem hann hefir leingi undrat
alfann sik, geingr hann ut af herberginu ok litazt um, sier
a þionustumenn þar uera i gardinum, ok heilsar aa þa,
m hyggr sik þo senniliga uillazt i aullum hlutum, þar til
eptir stund lidna, huerfr hann aptr til sialfs sins ok
z nidr hia sinum maunnum, segiandi þeim litillatliga,
ersu hinn godgiarnazti gud hefir uit hann giort stormerk-
liga ok miok myskunnsamliga ok þo einkar faheyriliga.

[1] Fliugr *Cd.*

Hedann af er uirdanda, huersu guds modir Mari
milld ok godgiorn, fyrir hueria sua dasamligar iar
þuiat hun þyrmdi saugdum byskupi misgioranda
sins herbergis heilann ok oskaddann ok osakadan
anda, helldr uiliandi ath hann lifdi ok leidrettizt,
misverka fyrirfærizt eigi. Enn sua elskadi hun
sem vel vakti ok hana godmannliga gaufgad
honum sina þock ok eitt himneskt klædi fyri

Nu til þess at eingi madr ætli þessa hluti
sem vier saugdum, þa uite fyrir uist, at þat
sem guds moder gaf Bono byskupi, vardueit
spell ok faulvan allt til þessa dags i hinne
er Clarusmons heitir. Su borg stendr i þ
Uermons er kallat. Klædit vardueitizt i kirki
blezadrar Marie, ok einginn fær iardneskr mad
uefnadar eda natturu er vtan eda innann. O
um þetta efni er sua skrifat, at virduligr h
byskup af Norvik hafi sed ok haundum umfarit
Nu ef nockurum synizt undarlikt, hui Mari
mikit myskunnaruerk med nogligu rauksemdarua
ligri kirkiu hins sæla Michaelis, enn þar er l
til, at musteri Michaelis se undirgefit gudli
hans sætu modr hier aa iardrike, þuiat sialfr
sinum brædrum haufuteinglunum fellr aa kne
koronadri drottning i himiriki. Margt ok me
enn eptir, þat er segianda[1] uæri af musteri M
uier munim þar at sinni um lida. Eitt alltari
guds modr Marie til nordurs fra haaalltari, ok
uatn ok þeckiligt ofann or steinrafrinu, þui
smidadi. Vndir þeim signada dropa hangi
med silfrfestum, ok þa er lydrinn tekr corpus
iunni, ganga menn þangat til um gradur nocku
af þui blezada uatni. Optliga uerda ok rid
heilir, ef af þvi uatne bergia. Ymisligar sot

[1] segiandia *Cd.*

dir grædazt þar aa huerium timum, einkannliga aa hatid-egi Michaelis kirkiu drottins, at ueitanda vorum herra u Cristo, er med fedr ok helgum anda lifir ok rikir einn med sinni blezadri modr um veralldir uerallda. Amen.

XXI.

Af einsetumanni.

Heilog burdartid uorrar fru sancte Marie guds modr langanu tima eigi dyrkut hier aa iardriki, sidann hun uppnumin til himirikis, þuiat kristnin uissi eigi, nær dazt atti, þar til at almattigr gud birte sier til sæmdar sinni modr med þeima hætti, at einn einsetumadr uar amr, uel lifande ok gudi þionandi, i eydimork uerandi, ar eingla raddir heyrandi, til himins hliodandi, hina nnu nott syngiandi aa huerium .xii. manudum, eptir þeim hætti messudagar renna framm. Hann undrar miok þenna ok bidr allzvalldanda gud med tarum, at honum birtizt, essi einglasaungr hefir at merkia. Ok þat ueitir gud nn giarna, sem hann bad godfusliga. Nu sem hann fær ran af himnesku sæti, er honum sagt, at fagnandi himi-is einglar glediazt mikilliga ok syngia sætliga huert aar nt aa þeim tima, sem i uerolldina fæddizt hin skærazta ds brudr, eilifliga blezut mær ok modir, hin skærazta, n milldazta, hin myskunnsamazta ok hin haleitazta iungfru ncta Maria, þuiat sua sem hun uar fædd aullum heiminum til hialpar ok myskunnar, uard hun eigi sidr uppras til, t endrbættizt hrapan ok skard himneskrar Jerusalem. Þui ofa hana modr liossins aull himnesk ok iardnesk skepna, hun er ædr ok uppspretta allz hins goda. Eptir þessa itran merkir einsetumadrinn skyrliga daginn fyrir sier ok orir kunnikt verolldinne, huat honum uar birt af gudi.

Enn þo geckz hatidarhalldit eigi uid, fyrr enn einn artaligr elskari vorrar fru sancte Marie reis upp med eilugu kappe ok flutti þat mal i sialfri Roma aa herra pavans gardi. Þessi drottningarinnar uin er biartr madr ok frægr i guds kristni uirduligr Philibertus sætrar minn-

ingar, Cantvariensis byskup ok postoligs sæt
Marghattad lof heilagrar Marie drottningar, þa
ilig kristne hefir ok helldr med miklum fagna
uissuliga, tiár ok tinir einkar truliga, huersu
andi ok af ast hitnande, godfus uerandi, sæta
andi, þessi signadr byskup hefir uerit i sinu l
ok af aullu hiarta uegsamandi hina skæruztu
Jesu Kristz, fyrir huerrar astriki hann giorir
hlut, leggr aa sik starf ok erfidi, þuingan ok
framm til Romam med godu foruneyte, flyti
aullu megni astundande, at uirduligr herra romu
biodi allri kristni at hallda burdartid sællar
ingar med sannri godfyse. Huat er fullkor
eptir hans vilia, sialfum gudi samuinnanda,
vorrar fru sancte Marie er halldin hatidl
uerolldina ok mun halldazt æ, medann heimri

Enn med þui at nu er greint med s
huersu rauskliga Philibertus byskup flutti fru
skal nu þessu næst segia, huersu sialf drott
sik auruggliga skulu fylgia byskupsins mali fyri
domstoli. Eptir þessa hluti lidna fellr Philib
i siukdom likamans sua mikinn, at med langri
kominn at dauda. Enn þann tima sem h
mattfarinn ok ottafullr af sinum dauda, birtizt
drottins iafnann mær ok modir, styrkiandi þan
med sua miklum stormerkis krapti ok hætti,
sitt briost ok miolkar i asionu byskupinum, tal
þuilikum ordum: „Byskup Philibertus, hui ertu
Hann suarar: „Drottning min sætazta, segi
þa sok er ek hræddr, at ek ottazt akafliga dom
þo at ek uænti miok framarliga i þinni mysku
ueit fyrir uist, at þinn blezadi son er bædi
ok rettlatr.“ Drottningin ser þa hyrliga mo
talar sua: „Minn kære Philibertus, gior sem e

[1] mali ok *tilf. Cd.*

eigi, tru þui fyrir uist, at ek skal sua aumbuna þier marga ok mikla þionustu, er þu ueitir mier. Ek mun uera medalgongumadr millum þin ok sonar mins, ok þat til marks um at ek giori þik med aullu efalausann af þessu minu fyrirheiti, mun ek i stad græda þik ok alheilann giora af þessari þinni likams sott, sem nu liggr þu i.“

Eptir þessi ord leidir su blezut drottning sitt blezada ok signada briost ut i annann tima ok miolkar þria dropa i asionu hins siuka, enn lidr brott sidann. Sem þetta er lidit, er Philibertus byskup sua algiorliga græddr i stad af sinu vanmegni, sem alldri hefdi hann sottar kent, enn tekr þann helgazta sætleik med hæstu godfyse, þat er at skilia þa þria dropa, sem drottningin miolkadi sidazt yfir hans asionu, ok lætr giora at hit fridazta silfrker grafit ok gyllt, hvat er uandliga uardueitizt med eilifri minning til sæmdar ok uirdingar sællar himirikis drottningar. Ok þo at Philibertus hefdi adr godfus uerit i guds þionustu ok hans modr, ok aukazt margfalldliga hans hiartaligt astriki af þessi myskunnar ueitzlu, þui bodar hann eptir megni ok aullum predikar, huersu sæt ok milld, mattug ok myskunnsaum guds modir er. Ok suo framt kueikir hann hiortun med sinne predikan til astar uid drottningina, ok sua uel stillir hann uarrar ok tungur lydsins til sæmdar vid myskunnar modrina, at huer sa madr, sem at þui yrdi kunnr, at hann nefndi hana einfolldu nafni heilaga Mariam ok leti þau sæmdarord nidri liggia uor fru, skylldi af aullum fordæmiligr hafdr uera ok[1] sviuirdligr. Nu þa hyggi at huer sem einn kristinn madr i guds nafne, huersu sa madr er sæll, sem þat leggr fyrir sik at þiona myskunnar modrinne. Philibertus byskup elskadi ok hennar erendi uel flutti, enda uar hann styrktr ok huggadr i daudligu life, at hann væri þui auruggari af sinu oendaligu uerkkaupi.

Vidrkuæmiligt synizt ok i þessu mali, at þat sie uitad satt uera, sem uier saugdum fyrre, ath Philibertus byskup

[1] *rettet;* af aullum *Cd.*

þionadi uorre fru med marghattadri godfysi, sua
candi eda bækr diktande, fagra saungua semia
tidagiord guds modr innleidande, þat bok uorr
andi, er heitir Flores uirginis[1], sua segiande, a
sætr uerit i sinum frammburde, einkannliga af
hatid sætliga talande, þar med birtande, at aa h
var hatidin lavgleidande, sem þessi ævintyr
berande. Þui uerum uier hier litla klausu
hann setr in Floribus sua segiandi: „Þui
optligar ok hatidligar guds modr minning um
helga menn, sem hun truizt hærre myskunn fyrir
hafa enn nockr madr annar, þvi matti truly
hiortu eigi annat þola, enn hennar burdartid
fornri sæmd fyrre hatida. Þessi mær ok mo
bodut af gudligum roddum ok spasaugum, fag
med fridum stortaknum, miklu fyrr enn hun
uera. Um sidir fæddizt hun af uirduligum ættb
liga var tilskipadr þuilikann avoxt fram leida.
hun, sem uier lesum, af fedr kyniudum or borg
af modr ættadri af Bethleem, huat allt fyrir saugd
borgir þær nefnande, er ætt ok atferd ok sida
uorrar fru uar synandi. Nu steig hun ut af r
frida Abrahe, af huerium himneskliga var i hans
heitin blezan allra þioda. Nidr stie hun af k
huern er gud drottinn haleitann giordi fyrir k
suo segiandi: „Fann ek mann mier skaplika
reistizt hennar ætt ok sæmd af konungligri æt
mannligre, þuiat hun uar fædande hinn hæsta
byskup af sinum skærazta kuide. Sua rann
brudr millum syndugra manna sem lilium milli þ
segir guds uin Philibertus blezadr i sinum f
Þat birtir ok saungr Mariu messu sidare, huersu
hann hefir uerid bædi i klerkdomi ok saunglis
hann hefir diktad þau tuo hæstu responsoria, er

[1] uirgines *Cd.*

im signada degi ok sua byriazt: Stirps Jesse ok Solem icie. Þuilik eru hans starflaun i þessum heimi ok staurf, at þau eru umframm allt þat, er madr ma skyra eda san aa koma.

Langann tima sidann Philibertus byskup ok postoligs sætis atus ok cardinalis uar frammlidinn til guds, nar burdartid lar guds modr halldin utan octavam, þar til at Innocencius rtus baud hana ok laugtok um alla kristni. Enn þat giordizt d þeim hætti, at eptir frafall Gregorij noni helldu card-les[1] optliga tractatum af pauakosningi, enn feingu eigi mann komizt, at þeim syndizt eigi einn neg aullum. Nu r sua, at Romanis leidizt þessi hindran cardinalium ok ora faur at þeim, streingiandi i sterkazta uardhalldi ok nu þraunguazta, ok at þeir skylldi (eigi) fyrr lidugir ut ga, enn þeir hafa kosit heilagri Romaborgar kirkiu huern til formans, eptir þui sem naudsyn beidir ok gin bioda. Sem þeir eru komnir i sua hardann punkt gdra uandræda, heita þeir allir aa gud ok hans blezudu odr iungfru sanctam Mariam, at þeir skulo lata halldazt tauam eptir hennar burdartid, þa er adr hafdi ofseingi norækt uerit, ef hun arnar oss þess med sinum uerdleikum, þeir fai concorderazt i kosninginum ok fare frialsir af yrr saugdum þraungingum. Se þegar i stad eptir þetta heit heyrir allzualldandi gud þeira bænir fyrir medalgaungu sinnar modr, ok veitir þeim samþyckiligann vilia, at þeir kiosa agætann mann Celestinum til paua, ok eru sua frialsir ok lidugir lofande gud i himirike ok hans millduztu modr, er þeira bænir heyrdi sua skiott. Ok med þui at uirduligr herra Celestinus pavi lifdi eigi meir enn .xviij. daga i sinum pauadomi, matti hann eigi med pafaligri rauksemd heitid fullgiora. Eptir hann uar kiorinn Innocencius quartus, er nier nefndum fyrr, hann laugtok octauam ok baud at halld-azt um alla kristni, eilifliga blezadre ok einkannliga signadri guds geturu mey ok modr iungfru sancte Marie til

[1] cardinalis *Cd.*

heidrs ok sæmdar, prydi ok uirdingar eilifliga
Amen.

XXII.

Af Urbano paua.
(*Trykt ovenfor S. 211—214*).

XXIII.

Af einum godum kennimanni.
(*Trykt ovenfor S. 214—219*).

XXIV.

Af illvm bonda
(*Trykt ovenfor S. 219—221*).

XXV [1].

Her segir af einvm rikum manne.

Einn rikr madr var i uerolldinni, sa er leik ok skemtan huers kyns sællifi, allt fram i sua kafidr i ahyggiu, at upplitningar lios var horfit [2] fyrir þycksetta þoku heimligrar nattur hinn hæsti husbondi leiddi hann i sinn ving sua liosara, at drottinn himinrikis leidir þenna til idranar fyrra lifs, sua at hann fyrirlætr heimi i klaustr. Ok er hann hefir skamma stund inni aboti þers viss, at karl þersi er miok fak meirr hafdi hann fengiz i ueralldar sucki enn bænahalldi. Nu sem at er leitat, prouaz þat s madr hefir tynt allum sinum frædum, sua meira ne minna kann hann at lesa. Þui ski einn brodur godan ok gudhræddan at kenna er naudsynligazt þurfti hann. Enn er skolin stadit, sua at bædi er mæddr meistari ok læris namit allt eins gott ok litit, þui at æigi fær Credo in deum ok æigi Pater noster, ok ongu heilsanarquediu várrar fru sællar guds modur Sua gefz hann upp, at þau ár sem gud lier ho

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 221—223 Varianter af E. Her meddeles den efter 233.*

ann þetta vera hit blezada bædi nætr ok daga, þar til er ottinn lifs ok dauda krefr hann andar sem adra cristna menn.

Syniz herra abota ok hans brædrum, sem þessi madr vmakligr sakir safrædis at liggia millum þeira brædra, bædi voru sidsamir ok godir klerkar. Þui er honum r skotit i ut afhyrning nôckura, þar sem a/llum syndiz rduligaz vera. Stendr nu sua kyrt, þar til er guds dir Maria vill odruviss gera lata, þui at innan fára ga rennr einn blomberandi vôndr hardla fagr ok fridr p or legstadnum. Vppás uandarins stendr af hofudhlutnum t dreifiz medr kuistum ok morgum laufum. Ok sem adarmennirnir at hyggia innuirduliga sua blezada nyiung, l auka sia þeir, at a laufinu er skrifat Aue Maria. Nu n huataz renna þeir til abota ok segia honum, huilikt thaphium vfrodi brodir hefir fengit yfir sinn likam. Ok hann heyrir þersa luti sagda, álitandi med guds hrædzlu k godfysis anda, gengr hann til med a/llum skunda, ok dr at grôfina skal vpp taka ok toma gera, at þui liosara rdi a/llum stortaknit. Nu sem molldin er vpp borin, ndr æ vandarleggrinn nidr i gegnum, þar til er hans sta rót sprettr vpp af munksins tungurotum. Lofa nu r gud med haafum raustum ok hans blezada modur, ok an alla duôl er sa blezadr likamr vpp tekinn ok i sæmligzta grepti medr guds lofi sidan nidr laginn, sælli guds modur til sæmdar ok virdingar, enn a/llum cristnum monnum til hugganar, er þilik miskunnarinnar dæmi heyra i bygd veralldarinnar.

XXVI.

Af Gregorio pava.

(*Trykt ovenfor S. 224—225*).

XXVII.

Fra pentur einum.

I frægri borg Constantinopolim, þat kalla Nordmenn Miklagard, var einn agætr[1] pentur uel kristinn, mikilla

[1] ægætr *Cd.*

lista ok natturugiafa. Hann hafdi sina menta
nytsemda kristninni, prydandi guds musteri ok
adrar modr med frabæru formi hagligrar pentanar
giordi hann sundrlausar likneskiur eingla ok ma
hann aa slettum tabulis eptir sid Girkia, selldi
ut i rikit til ymissa kirkna. Tuo uoru þau
frateknu pislarmarki drottins uors, at hann
uana sinn at uanda sem mest med ollum hagl
likneski sællar guds modr Marie, ok annat þuers
ovinarins. Þessi form giordi pikturinn af au
hann kunni olikuzt, hit fyrra sem fegrst ok
sæmiligazt, enn hit sidara sem liotazt ok leidilig
allar greinir sem suiuirdligazt, hier upp aa
ecki sinn kost at giora med litaskiptum, ep
hvoru til heyrir. Sem hann hefir þessu l
halldit, fær fiandanum miok i skap, er hann
aa sagda giord, ok sua kemr, at aufundar m
allrar drambsemi þolir eigi þessa misiafnan,
brennr hann innann af eitri illzkunnar, suo
hefndar sinn bardaga, sem hier maa heyra.

A nockra nott sem pikturinn sefr i huilu
til hans ouin mannkynsins med reidum hug ok
suo til hans talande: „Svei uerdi þer æ, u
Langann tima hefi ek þolinmodliga borit þat hia
sem þu hefir aa mier, þuiat ek hefi bedit, ef n
uilldir þu af leggia uid mik, enn i minne bidstun
ek eigi litt, þuiat dagliga stridir þu meir ok m
skada. Einkannliga talar ek til þess, at þinn
þui iafnann at giora mina mynd sem hædilig
hun sie allrar suiuirdingar maklig. Nu kiosu
legg af meingiordum uid mik, ella dregzt þu
undann þeiri pinu, er ek skal styra upp aa þik.“
suarar oskelfdr med ollu: „Þo at þu, uon
diofull, stridir aa mik medr eitrfullum smidart
bolginnar illzku, skal ek eigi vægia fyrir þinum

þi af leggia þui, sem ek giordi rettliga, þuiat ek trui mik alpazt af guds fulltingi ok sællar Marie drottningar. Hvar ir ok ottumzt eigi fiandaligar ognir, helldr ottar mik, at þi giori ek þuilika grein millum heilagleiks ok hegoma, þ uera ætti, þuiat guds helgir menn ero fullir med skunn, enn þu, fiandi, ert þrutinn med dul ok drambvise, sua uitr sem þu þikiz uera, undra ek þina heimsku." þan spyr, huer su heimska se. Pikturinn suarar: „Allann a hier til hefir ek markat[1] þin lyti med ætlan ok gátu inne, enn hedann af þarf ek þess eigi, þuiat nu hefi ek d, huersu bannsettligr þu ert, miklu framar ok ferligar m mier mætti i hug koma. Skal ek nu þuilikann marka k, sem þu ert. Enn med þui at þu ert upphafari allra rda ok suikaradoms, hui birtizt þu mier eigi med biartri onu, ef þier þiker þar uid liggia mest, at uera sem uestr synazt sem beztr?" Med þessi spurning hverfr fiandinn brottu.

A þeim tima hefir greindr pictor þa idn fyrir haundum penta huolf i guds modr kirkiu þar i borginne. Stendr ok suo til, ath sialfrar hennar likneski aa hann at giora. sta morginn eptir sua ris picturinn upp snemma, skundi framm til kirkiunnar i aunguo hræddr moti uana, þott ggormrinn hefdi blistrat aa hann um nottina. Ok er ann hefir giort bæn sina, stigr hann upp aa hiallinn, er att uar reistur undir huolfinu, formerandi uora fru eptir alri ast ok kunnattu. Ok i þann tima sem hann dregr klædafollin, leitar fiandinn til hefnda ok helldr lymskliga, þuiat hann leyndizt til ok brytr nidr allann hiallinn med suo bradum atburd, at picturinn fær aungua fotafesti. Enn þat ma mikit synazt, at guds modir gaf honum fulla tru ok stadfesti sins nafns i sua bradum atburd, þuiat rett i þann punkt, er hiallrinn brast, greip hann badum haundum upp i slett huolfit, þar sem morkut uoru klædafaull uorrar fru, ok hefir i stad med fyrirætlan guds myskunnar noga

[1] merkat *Cd.*

handafesti, þuiat þreifannligt klædi fyllir hans
er nidr leidizt or þekiunne af pentadri liknesk
hangir hann i loptinu, þar til at guds modir
hialp, sua at gudhræddir menn setia hann
heilann ok oskaddann. Segir hann med fagna
iarteign, ok hans orda uar eigi mikil þaurf
hier um, þuiat hans handafestr synir til uitn
til þessa dags. Helldr pikturinn framm sinu l
linazt ecki uid þetta fiandans bragd, er hon
Annann tima hefir hann pentad ok pryd
grafit margar lausar likneskiur eingla ok m
enn vorrar fru likneski haufdingskap af aud
hefir einn turn eda lopthus miok hatt upp
stadnum, ath lios beri sem bezt i herbergit
husit hefir hann skipat innann smidinu, sua at l
er hia audru. Til austrættar hia gluggi
sæmiligt form guds modr undarliga giort i frabæri
bædi prydi, gulli ok gimsteinum merkt, aa þ
hun siti halldandi sinn blezada son sier i fadmi.
ættar þuers i moti stendr fiandans likneskia,
ok herfiliguzt, sem hellzt uar aa litid.
Nu ber sua til einn dag, sem piktrinn
turninn, giorandi sitt uerk eptir uana, kemr i
okunnigr kaupmadr miok skrautbuinn, ganga
án nockru ordlofi smidit skodandi, sem hann
uilia nockrt likneski. Enn eptir þat stadfestir
litr til nordrættar eptir spyriandi, hvers liknesk
Pikturinn seigir, at þat er eitt eingiligt form.
talar þa: „Ef þat er eingiligt form, segir hann
hrædiligt ok suiuirdligt, skyr mier þat.“ Pen
sua sitt mal, sem hier segir: „Þessi er sa
fystu uar godr skapadr af agætum skapara, feg
enn nockr annar af himnakonungs hirdsveitum,
hann uar kalladr Lucifer. Enn eptir skapan ney
þegar i stad frialsu sialfrædi, drambandi án du

skapara, ætlandi sik mundu setia stol sinn i nordri ok uera likr hæsta gudi. Þui fell hann ok fordæmiliga skridnadi, ok allir þeir er honum fyllgdu, i diup heluitis med miklu foruneyti illgiarnra anda, hardnandi med aurusænting sua mikilli, ath i eiginnligri illzku sueik hann hinn fyrsta mann ok hans afkuæme brott or paradisar fagnadi, ok alla þa er hans fortaulum hlyda til alsendis leidir hann ok lockar i þann elld ok bruna, er stendr aan enda. Þessi er saunn skyring fiandaligrar suiuirdingar, ok þo at hann se eigi fagr markadr hier, þa er þat þo einskis uert hia þeiri smán, er hann sialfr hefir sier giort med diofuligum nidingskap huerskyns odada, miklu framar enn nokkurum mætti i hug koma um alldr.“ Sem kaupmadrinn hefir heyrt þetta, suarar hann aunguo til, helldr yglizt hann ok snyr til sudrættar, spyriandi, (huat) þar se miklu fegra enn nockut annat. Picturinn suarar: „Su drottning er skilz fyrir þessa mynd, [heilog Maria[1], hærre ok helgare aullum audrum med sama nafni, skærre ok hreinni huerium meydome, meiri ok matkare ollum meyium, dyrdligri ok dasamligri enn allar frur adrar, þessa miklu Mariam kaus eingetinn guds son sier til modr, skrydandi sinn guddom manndomligu skyi med holldi teknu i hennar kuidi. Þui sitr hann hier skrifadr i kne mædr sinnar Jesus at nafne, er sialfuiliandi gaf sik undir meingiordir, brigsli ok bardaga, saar ok suida, ok a ofan hinn liotazta dauda fyrir heilsu mannkynsins, lemiandi styrkliga ueykar hallir heluitzkra byrgia, lysandi þeim paradisar port ok sannleiks gautu, lifs ok fagnadar, sem satu i myrkrum, aptr ladandi med faugrum sigri alla sina menn, upp lukandi þeim paradisar port med sinum pislardryck ok lyckle, eigi at eins þeim, helldr ok aullum þeim, er girnazt hans rike. Þessi er skyring med sannri[2] skynsemd, hui þess eingils mynd er hin suartazta formerut, enn Marie guds modr hin fegrsta, sem þu mattir nu heyra. Ok þott uerda mætti, at aull haufin ok rennandi uotn i heiminum

[1] [*rettet*; heilagrar Marie *Cd.* [2] skyring ok *tilf. Cd.*

snerizt i blek, ok allr skogr ueralldarinnar i p
iordin i bokfell, yrdi alldri fyrir blekskorte p
fellis fulluliga skrifat, huersu morg lyte fylg
eda huer prydi ok goduile fylgir sælli Marie

Ok sem hann hefir uarla uti sitt mal
madrinn, huer hann er, ok uar gripandi gr
meinlausa mann ut um glugginn skiotandi,
fallandi skylldi allr i stycki lemiazt i sundr.
smasueinn son heilagrar Marie, sem heiminn
hnefa, leyfir eigi, at hans pictor se sua ill
gripr ut um glugginn sinne hægri hendi, epti
andi sem fliuganda fugl i lopti, skipandi h
herbergit fyrir kne sinnar sætuztu modr. Þa
eingetnum guds syni ok hans ynniliguztu mo
frammfallinn med ast ok litillæti fyrir skripti
heyrir hann raudd suo segiandi: „Fysta t
hefir þu fordazt minar hendr, enn i þridia
eigi undann komazt.“ Picturinn suarar m
styrk truarinnar sem fyrr.

Laungum tima sidar ber þat til i bor
fesiodr er stolinn brott or læstri kistu, er
sem fyr sagdann piktorem hefir aa sinum g
hann saknar fesiodarins, neytir hann spakli
fara lagt ok uanfrægir ecki, þuiat hann skil
er brogdum beitandi, sem sua mikit illt uar gio
atti margar hirdzlur aa herrans garde, ok allt
grunlaus millum godra manna af sua uondu
giorir herrann honum kunnikt næsta morg
skada hann hefir bedit, birtandi honum alla s
at hann uill taka til sin alla lyckla þeira n
hans gardi eru, sua uina sem ouina, at þeir s
grun aa, megi þui sidr til meingiorda ui
uerdi frammi at lata lycklana. Pictor ue
þetta, framm leggiandi sina lyckla án no
þuiat hann er grunlaus yfir sinum giordum.

sinnar syslu ok segizt iafnvel bonda trua sem sier sialfum rannsaka hirdzlurnar[1]. Sua fer hann til kirkiu ok pentar nockut til sæmdar gudi ok sælli Marie.

Enn af herrans gardi er þat greinanda, at fyrst uill þann rannsaka, sem hann uissi uist at eigi hafdi. lykr hann upp hirdzlur pictorsins, ok i þeiri kistu, sem lykr fyrst upp, liggr fesiodrinn. Er nu kall mikit, ok hareysti med opægiligum ordum vannstilltrar gledi brædi bædi af herranum ok hans huskaullum, þuiat i bidr hann alla sina menn herklædazt sem til bardaga , renna sidann til kirkiunnar med opi ok eggian, spyrdi huar þiofrinn er ok drottins suikarinn. Ok sua geysir adinn framm þessa menn, ath þeir fara talandi uerr enn nlaus kuikuendi, aunguum hlut gaum gefandi, eigi kirkne sialfri eda hennar priuilegijs eda laugunum eda kurri uinattu, helldr gudrækiliga gripandi ok hrædiliga þann meinlausa kirkiunnar son, brott dragandi haddga bundinn af hennar fadmi, liosta ok lemia, beria ok ficita, draga huetuetna ok dreyrugann gera, uerpandi honum dags i þunga fiotra ok fula myrkuastofu, segiandi at likann dag eda uerra skal hann faa annann fyrir sina pe, adr hann hangi.

Suo sem þeir eru brott geingnir fra dyflizunne sterkga aptur streingiande, hugsar pictor sitt efni med miklu ngarangri, þuiat hann kennir sar ok suida upp aa sinn kam, enn hrædizt ognir uerri hluta ok hinn uersta dauda. ier med skilr hann, at þetta strid ok bardagi[2] ris af rnu diofulsins hatri, ok þui er hans fullting ecki annat nn gud ok hans signada modir i himiriki, huar fyrir hann efr sik allann gudi i ualld, einkannliga rennandi sinum hug il modr milldinnar næst almattkum gudi, bidiandi sier lpar, med faugrum bænum sua segiandi: „Heyrdu, sæl aria, millduzt allra meyia, þeira sem myskunnsamar ero, elguzt allra heilagra, full med krapti ok huerium godleika,

[1] hirdzlunnar *Cd.* [2] bardaga *Cd.*

kosin til guds modr af aullum dætrum Js
frumtignut med yfiruættis giofum ualldra ve
ok tignut med himnesku haufutgulli, hafin
eingla fylke næst almattkum gudi. Bid ei
modir, fyrir ast ok elsku sonar þins, at þu
ugann illra manna þraungingum alla uega
þuiat þinni uitzku er uel kunnikt, at ouin
grimmazt aa mik fyrir þina þionustu. Nu
blezut mær ok modir, at þu giorir uid þion þ
nafni, þuiat sæt er þin myskun, frialsa m
munne leonis ok af þui brigsli, er allir kunn
mier. Bid ek med aullu hiarta þina hunang
unn, at sa ouin, sem minum fotum egnir þ
fyrir þina makt kæfdr ok undirbrotinn, sui
laginn, at hans prettr snarizt honum i h
ranglæti stigi nidr yfir hans hvirfil, hneykizt han
þuiat prettuisliga leita(r) hann mina aund. Nu
min i þinni myskunn, þuiat ek uænti i þier,
mun ek eigi eilifliga hneykiazt."

Sem hann hefir liknarrasina þann ueg
likum ordum gratliga bedit, sigr aa hann let
af hann audladizt at sia mikil stormerki, þ
lios mikit ok birti glediliga, sua at fyllir
Þui næst sier hann hatidligann flock skina
sidazt geingr blezut drottning biort sem sol i
Af hennar himneskum geislum liomar innann
stofuna ok dyflizuna, framar enn madr megi
hugsar med sier, at hier muni komin drottnir
mætazta Maria, ok þat profazt skiott satt
blezada drottning full med myskunn ok
þegar framm at brosandi, þar er piktor lig
segir sua: „Ver heill, piktor minn, þuiat þitt
ef þu uel þreytir aa iardriki." Eptir sua t
at einni meyiu, er stendr hia henne, ok tekr
at sia enn betra at reyna, latandi þat yfir h

likama pictoris. Eptir þetta segir hun sua: „Þetta klædi gefi þier hlifd ok heilsu ok forstod ouina, at þyrnar megi þitt holld eigi slita. Þui uer stadfastr ueitandi lof syni minum.“ Eptir þetta hverfr drottningin ok hennar foruneyte brott af hans auglite.

Enn er pictor uaknar, gledz hann framar, enn trua megi, þuiat saar ok suidi er langt i brott, enn heilsa godz hugskotz ok likama er til komin, eigi ottandizt nockut sina ouine. Sua sitr hann um nottina, þar til at ouinsins erendrekar koma upphrindandi myrkuastofunne med hark ok hareysti, lukandi fiotrunum uægdarlaust i alla stadi, meinlausann hart suiptandi ok hermiliga ut af husinu dragandi, fyrir allar greinir sem fyrra dag suiuirdandi, ok nu þui aullu uerr, sem þeir af diofulsins skola frodir uerandi, huersu hann saklausann ofsækia biodandi. Enn þo at þeir giore sem þeim samir uest, fyllir guds modir Maria sitt fyrirheit, þuiat þat blezada klædi, sem hun hafdi gefit sinum pictori, hlifir suo uel hendur haufut ok herdar ok likama, at eigi kennir hann helldr meinlætis, enn hann se dynum dreginn, einginn bardagi ma honum granda. Huar fyrir þeir ueslu menn grimmazt geysi miok, þuiat þeim þikir sem hann kenni ecki, sakir þess at huorke heyrizt kall ne andvarp til hans. Sua giora þeir sidla dags sem i fyrra sinn, fiotrandi, grimmliga ognandi, aa næsta dag hangandi.

Sem þeir eru brottu farnir, lofar pikturinn harri roddu almattkan gud ok hans sætuztu modr fyrir þaa uægd ok myskunn alla, sem honum ueittizt aa þeim deigi, ok eptir langa bæn sofnar hann. Ok þegar i stad birtizt honum blezut modir heilagrar þrenningar ok myskunnar med allri dyrd ok foruneyti, sem fyrr uar greint i þessu male. Su signada mey ok modir ok dasamlig drottning litr enn brosandi honum i mote, sua segiandi: „Heill, piktor minn, segir hun, þitt er himnarike, ef þu stridir kallmannliga.“ Eptir þetta snyr hun sier i husinu til nordrættar neytandi mikils ualldz ok uirdingar, sua mælandi: „I þess ualldi

er alla eingla skapadi, same drottnar ok y
smide med gudligum mætti, byd ek þier, o
hefir minn þionustumann, at þu gangir fra
syniligr, takandi þa fiotra ok kennannligan
pisla, sem ranglatir menn megu þier fremz
falli þier þin snara iaf hann, er þu reisiz
minum þionustumonnum." Sem drottningin
talar sua til piktorem: „Þu skallt i stad fr
sa skal reyna fiotrana, sem makligr er, ok a
hann, at bauluadr blamadr digr ok lagr, sua
geingr ylandi framm af hyrningunne. Er
aa einu augabragde, at fiandinn er kominn
pictor er laus fyrir utan myrkuastofuna,
sinna ouina, leitandi sier auruggra fylsna, þ
eigi uera sienn i bland uid þenna niding.

Snemma um morguninn er gardzbond
sinum aullum huskaurlum, hugsandi grimmli
endir aa ridazt pictorsins lifdaugum, fara f
hafi þeir þauck fyrir, med æsingum mikl
þikiazt þeir fullir af nyfeingnum fagnadi ok
huersu hegda skal pislunum, spyrnandi upp
gripandi þann uægdarlaust, er fyrir sitr, utskuf
Þikir þeim nu uel aa horfazt, þuiat þessi
þacka þeim suipurnar, dratt ok keppingarnar
beiskri blistran, opi ærligu ok diofuligri þa
þeim þikir nær ofgangr at um sidir. Eru þ
briosti heilir, sakir þess at þeir muna fyr
hauggin uoru þeigiandi borin, þuiat aungua
aa, at nockut sie skipt um mennina. Sua
alla(n) daginn i gegnum med sarleik ok s
um kuelldit er hann til skogar færdr. Er
ok sidan er snara sett aa hans bannsetta ba
spyrnir uid i fyrstu, sem hattr er þiofanna.
kemr, at hann mundi deyia, ef þess uære
þa likneskian su ok þornar, þar til at ein

r i snorunne. Ok er gardzbondinn ser þetta undr, snyzt
n eigi til idranar med sinum kumpanum, helldr æpa
r allir i senn, segiandi at aa liotann þiofnat hefir pictor
fulann fordæduskap med þeiri galldralist, sem nu er
ynt uordit, at hann sialfr hefdi undann skridit, skipandi
huerfing i stadinn. Þui fara þeir akafliga til þeira husa,
þeir hyggia piktorem i vera, ok þarflaust miok, þuiat
s modir sancta Maria hefir enn eigi leitt hia sier, huat
nar þionustumanni byriar at gera, helldr (hefir) hun alla
i synt, huort sem helldr er fyrir birting eda spadoms-
a, hvat framm mundi fara. Þui hefir pictor snemma
brugdit ok sott heim þeirar borgar patriarcha, segiandi
um greiniliga fra upphafi ok til enda, huat framm hefir
millum hans ok fiandans, ok huersu guds modir sancta
ria hefir honum uel dugat.

Ok þegar sem uirduligr patriarcha hefir heyrt þuilika
gudi til sæmdar ok hans signadri modr, giorir hann
klerka framm til gardzbondans ok hans kumpana, biod-
þeim undir banz pinu, at þeir sæki hans fund án allri
dran. Sua giorizt sem hann bydr, at þeir framm koma,
þeim bodat i kirkiu, þar sem mikit fiolmenni er saman
nt. Sidan geingr patriarcha upp aa kór, greinandi þa
fyrir lydnum ollum, sem nu uoru greindir, biodandi
rdzbondanum undir krapti hlydninnar, at hann taki skript
allir hans kumpanar fyrir þa glæpsku, sem þeir hafa
ort fyrir fiandans tilteyging ok sina illzku ok illmenzku
rir utann laga ueg. Ok þat ueitir gudlig milldi, at allir
ir snuazt til sættar uid heilaga kirkiu, med tarum iatandi
na sekt uid þann mann meir enn saklausann. Lydrinn
arazt i fagnadi, þuiat allir hlutir eru i þessu mali þann
da hafandi, sem himneskur fadir ok hans milldazta modir
r mest fyrir lofande, þuiat saklaus er frelstr af dauda,
enn syndugr idrazt sinna misuerka undir skript kriupandi,
idann uel ok godmannliga halldandi, diofull sman ok brigzli
hafandi af sinum odadum miok hrakande. Enn guds son

ok hans agiæt modir ero bædi blezut fyrir his
allra manna. Sidan þackar pictor suo uorre
geingr i klaustr ok gorizt agætr sidlætismadr i
elskandi einkar uel uora fru sanctam Mariam,
lifdi, bodandi hennar krapt med þessu uerki i
andi eptir sigradann heiminn þat uerdkaup,
Cristr Mariu son hefir fyrir buit sik elskundu
ueite oss ollum sinum aulmosum sa, er i heilag
lifir ok rikir einn gud per omnia secula seculor

XXVIII.

Af vngvm manni.

(*Trykt ovenfor S. 274—275*).

XXIX.

Af einne hvstrv.

(*Trykt ovenfor S. 207—211*).

XXX.

Fra einne (nvnnv).

(*Trykt ovenfor S. 226—230*).

XXXI[1].

Af hionvm .ü.

Storliga rikr madr uar i einhuerium sta
gaufugrar ættar ok mikilla heims metorda. Þes
atti sier husfru bædi fagra ok uæna ok uel
Þessi hion haufdu samann att einn son, enn
uel ok hreinliga i sins drottins þionustu fyrir
munud, þar til at aufundsamr ouin fiandinn si
moti þeim med eitri illzkunnar, þuiat hann þoli
at þau þioni i saugdu hreinlifi. Hann fer t
slægd ok spillir hiarta bondans, uekiandi til ol
uid sina husfreyiu med þeim hætti, at nu leid
fyrir hugskotz augu hans alla fegrd konunn
hafdi hann nockrn tima skemtan af haft, þar ti

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 325—331 s*
Varianter af 233. Her meddeles den efter E.

i madr, at eigi gefr hann nockrn gaum huorki tima ne heiti sakir sinnar odæmiligrar freistni. Enn fiandinn ir ok sua til, at aa sialfa paskanottina ber hann sik til bannadra hluta. Huat leingra, enn þessi madr geingr innar husfru aa fyrr sagdri nott. Enn uid þessa syn hans þarknomu uerdr konan slegin hrædiligum otta, gum snubbanarordum hann asakandi. Nu sem henni ar ecki, reidizt hun akafliga, talandi sua med mikille de ok uannstilltum hugar æsinge: „Þat mæle ek um, ir hun, at þat sem uid getum samann aa þessi nott, sie ulsins eign i heluite.“ Eptir tilbunat sua haskasamligan fyrir allar greinir daaligann bua þessi hion samann hinu mu ok ueslu, ok i þeim sambunade uerdr konan hafande gar, getr son ok geingr med, fædir sidann.

Þessi ungi sueinn er agætliga fridr i sinum uppuexti ir ok þeckr i sinum barndomi. Sem hann uex upp, er elskadr af sinum frændum. Fadir hans gleymir ok ir eigi sied fyrir synda þoku, huersu mikit hann hefir tat þetta frida afspringi, enn modir hans minnizt optliga id hrygdarfullu hiarta, hvat er hun taladi, adr þessi sueinn getinn. Nu sem ungi madr var tolf vetra gamall, modr sueinsins eina nott fiandinn sialfr, segiandi sua hennar med skyrum ordum: „Uer þu bvin at giallda er fyrirheit þitt aa þridia are hiedan.“ Eptir þessi ord verfr hann i brott. Enn gratr konunnar eykzt dagliga af þessum atburd, þuiat hun pinir sitt hugskot i beiskri idran uitvrligra orda. Skiott skilr þat hinn vngi madr, at allr ydr fagnar honum, huar sem hann kemr, vtan modir hans, un grætr oaflatliga, þegar hvn sier hann. Miok þikir honum þetta undarligt, ok opt hvgsar hann her um, þar til at einn tima talar hann sua til modr sinnar: „Huat uelldr þui, fru min, segir hann, at þu ein hryggizt af minne frammferd, enn allir adrir glediazt Nu þætti mier þat likende, at þui arflu meir mundir þu glediazt ok fagna ok lofa gud, sem ek er þier skylldari enn nockrum audrum.“ Fruin grætr

at meirr, þott hun heyri þvilika eptirleitan
þikizt uita, at hier mun nockut mikit undir l
eptir med vitrleik þui framar ok segir sua:
mun þat synazt, segir hann, ef þitt modrbriost
ok steinliga hart vid þitt eiginligt holld, at
segia mier, ef ek aa nockrn þann hlut ath
ein matt mier kvnnikt giora.“ Med þuiliku
hann sua mikit at giort, at sv ueslug moder
þetta allt med sarum grati.

Enn er sveinninn hefir heyrt þessa hluti
hliodr ok hugsar med ser sem uitr madr, huat
til orræda. Se þat uerdr honum fyrir eina
fyrirlætr allt faudr sins godz ok flyr i brott a
fer sidann uida um laund ok finnr marga v
mali ok seigir þeim med hrygdar andvorpum
ok bidr þa fyrir guds ast leggia til med sier
rædi. Nu sem hann hefir um farit morg herod
sueita ok erfide, enn finnr þo eigi þat er
kemr hann i sialfa Romam ok finnr pafann,
sitt uandkvædi, ok bidr at hann sampiniz
hirdir saudarins sivkdomi. Aullum fær mikill
þetta tilfelli ok þvilikt uandræde, enn þeim
naunginum uoru astrikare. Herra pavinn h
leggr þat til af guds halfu ok hins heilaga P
skrifar ut um haf til Jorsala byskups i Jorsalala
(ok) eigi sidr biodandi, at huat gott er hann ma
leggia med vnga manne. Sem þessi bref e
hann postoliga blezan ok blitt ordlof, hefir
Romam ok stigr aa skip, er geingr til Jorsala.

Nu þott hann væri gioruiligt manzefni,
storliga af margfaulldum rekstri, uolke ok er
Jorsala byskup ok tiar honum letr virduligs h
Ok sem byskupinn hefir þeim vid tekit, upp b
lesit, er hann sua blezadr i sinu hiarta, at han
liga ok sampinizt hinum unga manne bæde

ma. Allt byskupsins raduneyti tarazt med hiartaligri fysi, bidiandi sinn herra fyrir guds nafn, at hann leggi hialparrad þessari aumri salu. Enn eptir hugsanartima byskupinn þat rad, at hann [1] kallar til sin þa menn, hann uisse sidsamazta ok bezt gudi þionandi, hefir med n heilaga tracteran af vnga manzefni. Nu sem sagdr kup sitr yfir sagdri radagiord, kemr honum i hug med ligri tilvisan, at einn dyrdarsamligr einsetumadr uar gt i brott. Þessi agæti guds vin uar uel kunnr byskupi, n haldi fluit langt i brott fra audrum maunnum, fordiz allann fleck hiegomligrar margmælgi. Hann uar sua kadr af sialfum gudi, at huersdagliga taladi hann uid mneska eingla, ok þott hann uæri enn samteingdr holldinu er a iardrike, var hans atferd ok hugar astundan aull i iriki. Sua hafdi gud dróttinn mikla ast aa þessum ni, at hann uilldi eigi þaurf giorazt lata, at hans likamr ldizt i sueita eda erfide, ok sendi honum huern dag hvritann braudleif til bordz, huer honum uinnr þaurf til ligrar sadningar. Jafnann kom sa blezadr braudleifr aa a tima um middeigi. Kennimadr uar hann at uigslu hafdi hia sier alla þa hluti i einsetunni, sem hann þurfti guds embættis. Ok þat stadfestizt med guds uilia i gskoti byskupsins, at hann mundi senda hinn unga mann fyrr sagdz guds uinar, þuiat hann truir efalaust, at þuilikir guds astuinir megu mikit uinna med sinum bænum. Hann skrifar bref til einsetumanzins med sætum ordum, at hann hialpi þeim unga manni ok frialsi af ouinarins valldi.

Nu sem þessi bref eru gior, hefir ungi madr sik til ferdar, ok tekr nu aa sik at nyiu mykla mæding ok erfidi. Þessi uegr er storliga langr ok toruelldr yfirferdar, enn (hann) fer einn saman, ok er allt okunnikt, enn helldr stefnuveg, sem honum uar til sagt i fyrstu. Nu sem hann nalægizt herbergi einsetumanzins, uirdizt almattigr gud at senda sinn eingil fyrir honum at boda hans þarkuomu, med

[1] visse ok *tilf. Cd.*

þeim hætti at tueir braudleifar uoru offradir
þeim degi, sem hinn ungi madr kemr at kuelld
madrinn þikizt ok vita, at nockr gestr mun
guds uilia, ok giorir þar fyrir margfalldar þ
lausnara drottni Jesu Kristo. Þat bregdz ok
hinn unge madr kemr af langri mædu ok gaungu o
husbondi tekr uid honum badum haundum, le
herbergi, sitia sidann badir samt ok talazt vi
hinn gamli madr storliga, huersu hinn ungi mad
uænn at alite, enn sniallr ok greiniligr i sinum
Litla stund hafa þeir adr setid, enn ungi mad
bref Jorsala byskups, ok les einsetumadr þau
sidann til unga manz: „Hygg at, brodir minn,
hversu mikit myskunnar rad almattigs guds sk
Hvadann af þat er audsynt, at hann vill þi
þik til sin koma lata. Þui skulu uid risa upp
ok bidia gud myskunnar, ok megum uid sua
at fa þann mann at bidia fyrir ockr, er á
allt af gudi eptir sinum uilia, su er guds mo
ofleckut eilifliga blezut mær Maria, hvn er suo
ok uirdingar med almattigum gudi sinum s
drottnar ok yfirbydr alla heluitzka anda, ok sia
rekendr ok lasa maa hun leysa med sinu ualldi.
uid til ok bidium hana med allri astundan, a
framme ok brioti suira þins ouinar med sinu ogrl
Sua giora þeir, liggia aa bænum ok bidia gud
ok blezada mey ok modr iungfru sanctam Mari
ligs arnadarordz. Nu kemr sua, at hinn halei
udagr drottins uors Jesu Kristi er nalægr. E
madr til messu med tara uthelling mikilli, þ
hann fornfæra fyrir unga manz frelsi, sua at
þadann af makliga sman ok suiuirding. Nu
madr byzt til messunnar, er ungi madr stor
þui skipar einsetumadrinn honum aa adra hau
andi honum med halfum likamanum.

Nu sem messan er sungin ok komit er at briota oblacionem, gripr diofullinn þann unga mann ok steypir nidr til heluitis. Enn er kennimadrinn skilr, huersu mikinn skada hann hefir bedit, at kumpan hans er brott tekinn, grætr sa guds madr ok vin akafliga, treystir med aullu megni, at mær allra meyia, heilog guds modir Maria, mun þeim unga manni uid hialpa. Ok giorir hun eilifliga blezut, sem hennar þionustumadr bidr. Hun duelr eigi myskunnina ok hialpina, helldr neytir hun rauksemdar ualldi, sua at hun frialsar saal ok likama sueinsins allt af nedra heluiti, skipandi hann aptr i hina fyrre staudu vid alltarid, ok huggar sua guds mann af sinne sut med odualldri myskunn ok milldi, framar enn nockut mannligt hiarta megi greina. Ok sem prestrinn segir Pax uobiscum, er ungi madr aptr kominn ok suarar Et cum spiritu tuo. Uerda þeir nu fegnari enn fra megi segia, þuiat ungi madr frialsadvr af fiandans ualldi geingr nu gladr til alltaris ok bergir sins drottins likama, sætliga samlagadr drottinnligri hiord fyrir heilagrar guds modr arnadarord. Sidan bodar hann guds þionustumanni þat, sem hann hafdi skynsemi aa komit i sinu brotthvarfi, at margar þvsundir manna hafdi hann sied brenna i heluitis elldi.

Enn aa uidrkuæmiligum tima sneri sa ungi madr aptr sinne ferd med ordlofi ok sælli blezan þess dyrdliga guds uinar. Kemr nu gladr til Jorsala byskups ok bodar honum sinn fagnat, enn sidann heim til frænda sinna, ok huggar þa mikilliga af stormerki sier ueittrar myskunnar. Allir heyrandi menn þuilika hluti dasamandi, almatkan gud lofandi, sem sua miok er dyrkandi i uerkum sinnar milldi, lifandi ok rikiandi einn gud per omnia secula seculorum.

XXXII.

Af einum munki[1].

. . . . . .

min sal varð haleit með ifirvættis miklan, þa
mik firir heilagan anda skiliandi eingetinn gvðs
meyligvm kviði hafandi, sva sem i salminvm
ek var diktandi. Firir þvi skallt þv einkannl
litillæti i mina minning halldandi, þviat þat er gr
mannkosta. Her næst fall a kne i annan t
allt með sama hætti sem fyrr, vtan nv salminn
cum tribularer ok A. Genuit puerpera regem
partum, bæn Deus qui salutis. I þessi annarr
af innztvm hiartans mergivm hvgsandi, hvers
einglana fagnandi ok Gloria in excelsis sætlig
millim minna handa halldandi, gvð ok mann
andi, ok firir eiginligv briosti berandi, með
faandi, mær ok moðir æ verandi. Firir þvi sk
hreina samvitzkv i minning mina, hreina til
mins ok hreina til navngs þins. Sem þessv
lokit, fall a kne þriðia tima, segiandi allt með
sem fyrr, vtan salminn Retribue, a. Videntes
Omnes de Saba uenient, oratio Deus qui un
þessi þriðiv salutatione hvgleið þv elskanliga,
litillæti ok staðfesti mikiliga avstrvegs konvngi
roksamliga þrenning sonar mins astsamliga, eða
aðsyndv með offri sinv fagrliga, þviat eigi
hrælv faheyriliga, er Herodes konungr var þ
eigi firir erfiðis þvngan, er þeir vorv a vegi
eigi fyrri vppgefandi, en þeir mik ok sveininn
andi. Minn sæti, ver sva gerandi, fyrri þislarv
en með nokkvrvm hætti þeiri trv brott verþa

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 230—243
Varianter af E, samt S. 243—249 efter 233.
det Fragment af samme, der findes Blad 655e,
233[15]—242[1].* [2] *[tilf. E.*

rt syni minvm i skirninni heitandi. Her með tigna þv
n minn ok mik hit fiorða sinn segiandi allt með sama
tti sem fyrr vattandi, vtan nv salminn In conuertendo,
Regina celi, v. Dignare me, bæn Protege domine famulos
a. I þessi fiorðv salutacione mvn þv einkannliga hvg-
andi, hversv minn sætasti son eingetin þolandi harðan
hormvligan, saran ok sytiligan erfiðis daða, ok hversv
pinslar sverði i gegnvm grafandi, sarligan harm vvirðan-
trega þaðan af takandi. Her með stigi vpp i þitt
arta sa vpprisv fagnaðr, er ek fylldiz með eptir þvilika
rma, at avoxtr mins sætleika se þer eilif fæða, af hverivm
exti sva er skrifat in canticis: Bibi uinum meum cum
cte meo. Ok til þess at þv sampinandi mer nokkvt
randi i fyrr greinvm hormvngar tregvm, þa drepandi ok
eyðar kveykingar holldligra girnða deyðandi, þær sem
ero striðandi a þinn likama eggiandi, með þer goðfvs-
vekiandi, van styrkrar vpprisv elskandi eptir iatningina,
eptir holldzins hætti syndina deyðir, en sanniliga firir
dans styrk ok staðfesti gvði lifir. Hit fimta sinni a kne
llandi, allt með sama hætti sem fyrr segiandi, vtan nv
minn Ad te leuani oculos meos, ant. Assumpta est Maria
celum, her með þar vers er diktvð ero af minvm fim
agnaðvm, Gaude uirgo mater Cristi, vers Exaltata est sancta
. oratio Deus qui beatissimam Mariam uirginem. Siðan
at vers Uirgo sancta suscipe mentis in. I þessi fimtv
salutacione skallt þv hvgsa af þeim ovmræðiligvm fagnaði,
er mitt hiarta aðlaðiz þann tima, sem ek var vpp nvmin
af iarðriki ok skipvð ifir oll engla fylki, elskanliga heyrandi,
fagriliga syngiandi þa sætasta epithalamium lioðandi, sem
sva er segiandi: Ueni, dilecta mea, ueni, coronaberis. Þat
þyðiz sva: Kom þv, min sæt elskandi, kom þv, eilifliga
koronandi. Her með hvgleið þv innvirðiliga, hversv gvð
þinn son minn firir þik vpp reis til eilifs lifs a fyrsta morni
vikvdaga, at þv himneskrar Jervsalem goða lvti siaandi, þa
sem gvð er firir bvandi allvm sik elskandi með goðv

halldandi. Nv hverr sem einn, er mer segir
þessar salutaciones, viti firir vist vtan efasemð,
ek eigi vera vminning(!), at hann skal hafa mi
sinni daðastvnd. En þv, son minn kærasti, le
með þer þessi boðorð, skrifandi þa i hiarta þ
á bok, ok mvn ek gefa þer iorð fliotandi m
hvnangi.

Eptir þessa lvti sagða hverfr at syn heilo
drotning. En cellararivs til sin aptr horfinn lofa
gvð ok hans milldastv moðvr mey Mariam me
tarvm firir þa miskvnn, er honvm hefir veitz i
ok eptir bæn skærliga gerfa vm langan tima,
til dormitorivm leggiandiz i sinni sæng hvilandi
morgin eptir, sem prima er vt sagðr ok aboti er
i capitula, lykr opt nefndr cellararivs vpp fi
allvm hans bræðrvm, hvat himinrikis drotning
birt vm nottina. Ok at fylldv capitulo epti
formi gengr aboti fram i kor kirkivnnar með
mikiliga lofandi ok þakkir fagrliga gerandi, moð
arinnar hatiðliga dyrkandi, eiginligan hennar
andi, þat er a. Salve regina skiliandi. Sem
svngin, byriaz vpp festiue varrar frv messa
parens, ok allir bræðr hana syngiandi ok d
sæmandi, þa helgasta officium halldandi allt
leiðandi.

En af cellarario er enn nokkvt segianda,
ok dyrðar ok hans mætastv moðvr til sæmðar
þat fyrst, at oll þessi drotningarinnar boðorð h
innvirðiliga varðveitti alla tima, meðan hann
næst skal enn nokkvt af segia, hversv gvðs
var nalæg at heyra þat, sem hennar þionastv
hana biðia.

Sva berr til einn tima, at mvnklifisins
nytsemð beðit(!) með abotans orlofi, vilia ok
nefndr cellararivs fari vt af klavstranvm þess eri

sitt starf ok sysla nokkvrn viðværis kost sinvm brædrvm. Ok at blezan tekinni eptir reglvnnar formi, gerir hann sinn veg með sannri goðfysi. Nv sem hann fram kemr til þess staðar, sem hans erindi byriar, dvelz hann þar vm nottina. En snimma vm morgininn eptir sem svngnar ero ottvtiðir, hefir hann sik aptr a veg til mvnklifissins, ok firir einshveria skynsemi ferr hann nv aðra leið aptr, en að hafði hann fram farit. Liggr þessi vegr ifir einn storan skog, a hverivm vti liggia .l. ransmanna, gvðs þionastvmanni þat vvitanda. Þessir menn lifðv við ekki annat, en drapv framkrandi menn vm morkina, sva graðvgir sem solltin dyr i mannligan dreyra.

Nv sem cellararivs gerir sinn veg fram i skoginn, hefir hann vpp byriat salutationes með þeim hætti, sem drotningin kendi honvm. Ok skiotliga sia spellvirkiarnir, hvar þessi riðr hinn meinlavsi, firir hví(!) at synir illzkvnnar koma saman i einn stað moti drotni ok kristi hans boga vpp bendandi, at þeir meinlavsan skiotandi. En hvat gerði rettlatr i þenna pvnkt? Þat at sva sem hann ser ransmennina saman komna með ogn ok oga, biðr hann gvðs modvr Mariam með astsamligv hiarta, at allvm þessvm ranamonnvm liai hvn eilifliga blezvt þeirar miskvnnar, at þeir snviz fra illv ok geri gott Jesu Kristo þionandi ok sialfri henni alla sina lifdaga. Siðan sem hann hefir beðit þeim greindrar milldi ok miskvnnar, segir hann salutaciones drotningarinnar með vskelfðvm hvg staðfastliga biðiandi þess, sem hvn vill skipa ifir hans efni.

En er hann riðr fram hia spellvirkivnvm, verðr þvi siðr nokkvr grimlig þeira atganga, at með þess vilia, sem oll hefir volldin ser i nefa, lavpa þeir fram a veginn firir hann broðvrinn litillatliga krivpandi niðr a iorðina, eptir spyriandi, miok innvirðiliga ransakandi, hver sv drotning væri, sem ifirvættis fogr ok frið var með honvm i forvneyti. Hann broðirinn vndrar þeira orð sva segiandi: „Hvar firir talit þer sva, brædr?“ Þeir svara: „Sem þv reiðt fram

vm skoginn, segia þeir, sat hin dyrðligsta frv
halldandi þik i kniam ser. Miklv var hvn feg
en nokkvr megi þvilik verða a iarðriki. Hvn t
.v. hvitar ok .v. rauðar vt af þinvm mvnni,
af þeiri tifalldri tolv hina agætastv koronv h
þer a hofvð, kyssandi þik æ sem tiðarst þa
biðivm ver þik með sonnv litillæti, at þv se
hverivm hætti þetta hefir vorðit.“ En cella
fegnari þeira sogn en fra megi segia, skilian
hiarta, at þessi haleitasta syn var eigi vorðin
leysir sva or þeira spvrning, at alla þa birtin
þeim vel kvnniga, sem honvm virðiz var frv
forðvm auðsyna, her með vattandi, at a þei
hann þetta sama lof henni verit offrandi. Se
sva sagt, vitiar heilagr andi aurligri miskvnn s
hiortv, at með tarvm tala þeir allir i senn
„Nv vndirstondvm (ver) innvirðiliga, at þessi dr
hefir birtz, er volldvg gvðs moðir mær Mari
hvn virðiz at synaz oss glæpafvllvm, skvlvm v
af letta varvm ranglætvm, henni þionandi ok n
andi alla tima, meðan ver ervm lifandi.“ Ok
verpa þeir brott af ser skoklæðvnvm, gang
fram at klaustranvm allir með einv hiarta, e
þystir til goðra gvðs, en fyrr til rans ok rang
girnandiz at ganga nv þegar vndir gvðs þion
blezaðvm boðorðvm lyðandi, allt til dauðad
Se her, hversv mikilli fylgð ok forvneyti sa s
horfinn til mvnklifis, sem einn samt reið vt i
hinn goði cellararivs hiartaliga fagnandi af
salnanna sigri.

Nv sem þessi mikli flokkr nalgaz klaust
til siandi menn eigi vita, vm hver tiðindi her
þvi flygr skiotliga sia saga fram til abota
meiri ferð til mvnklifisins en eptir nokkvrvm vana
hefir sik nv a veg fram firir sina kompana,

lífs komandi, herra abota til sin heimtandi ok allan conuentvm a capitvla kallandi, þeim af sinni ferð hit liosasta segiandi, þar með at þessir .l. manna ero til gvðs snvnir fra latrocinio, bvnir sinvm lavsnara vel þiona. Þat sama gerði með sinv arnaðarorði blezvt mær ok moðir frv sancta Maria, sva framt at þeir vilia nv giarna i klavstr ganga, ef þat er abotans samþykki. Enn allir menn þessa lvti heyrandi, almattigan gvð lofandi, er sva skiott hiortvm skiptandi, firir sinn heilagan anda miskvnn veitandi. Ok sem i aboti hefir halldit . . . . . .

XXXIII.

Af tueimr brœdrum.

(*Trykt ovenfor S. 249—252*).

XXXIV.

Af hionum tueimr[1].

. . . . . .

a[2] firir þitt arnaðarorð reiknir hann millim þeira, er gladir sia sinn skapara með eilifri dyrð an enda.

Nv sem bondi heyrir þvilika bæn sva mivka firir ser vmakligvm framsteypta, lystr elliding heilags anda sva fliot i gegnvm hans hiarta, at þat, er litlv var hart sem sa steinn er senadamans(!) heitir, er nv klavkt, sva at flytr i tarvm, þar með sva styrkt i orvggleik rettnar vanar, sem bodit stendr i reglvm sannrar iðranar. Langan tima grætr hann i þeim sama stað, aðr hann ferr heim i borgina, eigi av sem drambsamr riðandi, helldr sem maðr iðrandi, lvtr hofði gangandi, þenna sama dag farandi, þeirar borgar byskvp heim sækiandi, angrsamliga sitt briost ber(i)andi, alla sina sekt iattandi, i þessv mali framfallandi, vndir þa skript krivpandi, sem byskvpinn a leggiandi, ifir þvilikt afbrot akipandi. En þann tima sem hann hefir vti með fvllv sitt

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 282—291 efter St. med Varianter af E, og S. 291—297 efter 233 Folio. Her trykkes Slutningen af samme Jertegn efter 655.* [2] *Her begynder 655f, jfr. ovenfor S. 290*[7].

efni, lofar byskvpinn, sva klerkar hans ok nær
menn, þann, er ollvm vill likna ok til sinn
koma lata, drottin varn Jesvm Krist, er þoldi
firir hialp ok heilsv mankynsins, syndvgvm m
andi, sinn lyð or kverkvm diofvlsins gripa
vtgang, er hann gerði með gagnfærvm ængl
Næst almattigvm gvði fekk enn gvðs moðir
maklig lof a þeim degi, þviat allvm gaf vel
goðfysi, hversv hvn blezvt mvn nalæg vera
sem henni þiona ok vita sina þvrft, hvers þei
með þvi at hvn stoð sva framt firir þessi h
sins vandræðis var vvitandi. Bætti bondi siðar
sitt lif, komandi at siðarstv til hiartaligrar elsk
ins þionastv, sva at hann varð með allv siðla
grandvarr af þeim lvtvm, sem fyrr hofðv hon
stigit i veralldarinnar framferðvm. Sv goða h
dag fra degi, sætliga elskandi sanctam Mariam
enn hiartaligarr en fyrr, siðan þessi lvtr gerði

Lausnari mannkynsins drottinn Jesvs Kri
kannliga valit sinni miskvnn tvær vistir, i h
framdi mestar dasemdir til heilsv lyðsins. Þes
er kviðr Marie eilifliga blezaðrar, i hverivm
sik ok herklæddi manndomligv skrvði til barda
inn ok hans hofðingia: Af þessarri vist steig
iarðriki, ok eptir tima liðinn steig hann vpp a
tre krossins, rioðandi þat með sinvm dyrmæt
flæt vt af þeim helgasta likama, sem hann to
af sancta Maria. Firir þa skynsemi ero hel
við enga lvti sva hræddir sem gvðs moðvr Mar
agan kross drottins vars, at þar barv bæði
manndominvm, hefir ok drottinn varr einkannlig
ok elskv mannkynsins (i) þessvm tveim næst
Þvi skvlvm ver gera minning heilags kross i
er samanstendr i iartegnvm sællar gvðs moðvr.

XXXV.

Af ungum manni[1].

Nokkvr maðr var storliga mikils hattar, bæði kyngofvgr at veralldligvm aðæfvm fvllrikr. Bæði atti hann eignir tar ok lausar, ok var þess van, þviat hann var skipaðr ldzmaðr [ok stiornari[2] ifir morgvm lyð. Hann var ok lfr vinsæll ok vel kendr af sinvm vndirmonnvm[3], rettviss lagadomvm[4], hinn vapndiarfasti [maðr ok reyndr[2] i rostvm. Margir riddarar ok kvrteisir þionastvmenn þion-v [dagliga þessvm rika manni[5], en þo var[6] sa einn, er nn elskaði [framarr en[7] alla aðra, þviat þenna hafði hann ynt i [margfalldri dygð[8] ok dreingskap, sem siðarr ma eyra. Þessi riki maðr atti einn vngan son, þann er hann lskaði sem sialfan sik, þviat[9] hann var a efra alldri, er einninn var getinn. Var ok þessi einn erfingi allz rikdoms avðæfa[2] eptir hans dag, let hann ok þenna svein með ki virkt vppfæða, [sva sem skemtiligaz matti verolldin af er gera[2]. Nv kemr þar tima, at hinn riki maðr [verðr at giallda þa daðaskvlld, sem engin iarðligra manna ma vndan flyia. Ok sem hann hefir sott tekit[10] ok liggr i kkiv, kallar hann til sin fyrr sagðan riddara, er hann skaði vmfram aðra, ok talar til hans, sem her ma heyra: „Gvð drottinn allzvalldandi, er bæði hefir i sinv valldi lif ek daða, trvir ek, at[11] se með sinni haleitri vitzkv[12] sva skipandi, at ek gamall gangi skiotliga fram [almenniligar daða dyrr[13]. Hefir drottinn minn ok lausnari veitt mer [sva marga[14] lvta ok mikla i þessvm heimi, at ek ma storliga ræddr vm vera, at eigi hafi ek þakkat [ok ombvnat[2] sem vera[15] skilldi. Nv er þer kvnnigt, minn kæri vin, at

[1] *Trykt ovenfor S. 317—324 efter St. Her meddeles Legenden efter 655f saa langt den naar, med Varianter af E, og siden efter E.* [2] [*mgl. E.* [3] ninum *E.* [4] ok *tilf. E.* [5] [honum dagliga *E.* [6] er *E.* [7] [umfram *E.* [8] [morgum dygdum *E.* [9] *saal. E;* þat 655. [10] [tekr sott *E.* [11] hann *tilf. E.* [12] myskunn *E.* [13] [af þessi uerolld *E.* [14] [marga goda *E.* [15] *saal. E;* ver *655.*

ek a einn sva vngan son [at alldri[1], at han
taka sinni foðvrleifð, helldr krefr naðsyn, at
fostr, [en fiarlvtir hans trvliga geymslv, þar t
sialfr styra ok firir sia[1]. Þvi bið ek þik fir
þv hefir mer leingi synt[2], at þv takir sveinin
goz i þina geymslv ok vendir til hans allri
sem þv [ve(i)tir mer bæði at fornv ok nyiv
iattar giarna bæn hans með [hlyðni ok[1] so
Er nv ok[4] skamt at biða, [þar til at hin
firirlætr verolldina. Tekr nv riddarinn gozit
inn með[1] vndir sina geymslv, fostrandi[6]
[ok fvllkominni elskv[1].

Þat er greinanda, at [fostri sveinsins[7] a
dottvr. [Þav ero nærr iamgomvl bæði sveinn
Ok sva sem þav vaxa vpp bæði a einvm gar
dagliga [bæði samt[1], fellir hvart þeira sva
mikla[1] til annars, at hvarki matti af oðrv si
bergia nema bæði samt. Nv sem þav erv b
ellri, ok ganga sva fram af bernsligvm alldri
þeira i millim ok vm vendiz, sva sem alldr
leikrinn minkaz en likams styrkrinn avkaz,
kemr þar vm[8], at faðir ok moðir meyiarinnar
hyski skilr fvllkomliga ok vndirstendr innvirðil
vngv menn elskaz [sin i millim miok[1] hiartali
þav [riddarinn ok haas frv[1] rað sin, hve
[skyraz vinna mega[10] sva, at þav styggi eig
hinn vnga mann, en varðveiti þo [meydom
firir vtan flekk ok likamliga sargan[11]. Ok
þav sia ekki annat rað, en gefa [dottvr sina[12]
þav þikkiaz skilia, at firir þann vtveg ma hi
eigi [styggr verða[13]. Þetta sama ferr fran

[1] [*mgl. E.* [2] [laungu dygd, er þu hefir mier ue
mier ueitt *E.* [4] *mgl. E.* [5] [adr *E.* [6] sveininn
arinn *E.* [8] [þar kemr *E.* [9] [skilia fullkomlig
E. [11] [ofleckadann meydom sinnar dottr *E*
[12] [styggiazt *E.*

gvði dottvr sina. Ok sva sem hinn vngi maðr kemr i klavstrit, hvgsar hvn vm ok kemr skilning a, firir hveria sok faðir hennar ok moðir [mvnv við hana þannig gert hafa[1]. En með þvi at hvn er nv skyllðvt til at gera gott[2], snyr hvn[3] atferðinni ok firirlitr alla heimliga lvti, elskandi sinn drottin með [sonnv ok[4] skærv hvgskoti sva framt, at innan litils tima var hvn bæði elskvt ok vegsomvt af sinvm systrvm firir lifs verðleik ok heilagleiks eptirdæmi, er hvn syndi ollvm þeim með dagligvm verkvm.

Nv sem þvilikir lvtir ero vm liðnir, er nokkvt greinanda af vnga manni, þar sem fyrr var fra horfit. Hann kemr fram ifir tvitvgs alldr, ok er mikill maðr ok sterkr. Er hann siðan i skipaðr allar þær eignir ok [iarðir, metorð ok veralldligar sæmðir[5], er honvm tæmdvz eptir [dag foðvr sins[6]. Hann er diarfr maðr ok mikillar framkæmðar, nv þegar styrkliga stiornandi vndirgefinn lyð [fagrliga halldandi ok allt annat vel skipandi, þat er hann varðar[4]. En þott hann eigi i morgv at standa[7], gleymir hann [eigi vist[8], hversv skiotliga sv fagra mær var brott gripin[9] af hans garði. Þvi kvæniz hann með engv moti, ok hvgsar optliga, með hverri list hann mvn[10] fa brott tekit meyna af klavstrinv, er nv var nvnna vorðin ok brvðr gvðs i himinriki. Einn tima byrr hann [heiman sina ferð[11] ok riðr fram til klavstrsins með vegligv forvneyti. Ok er systr spyria þat, at sva vollðvgr maðr er [þagat komandi[12], ganga þær vt i moti honvm með allri[13] bliðv, ok sv systir stendr i millim annarra, sem [hinn riki maðr[14] vill giarna finna. Þegar sem hann[15] ser hana, vik(r) hann henni brott fra oðrvm monnvm ok segir sva til hennar: „Ert þv eigi sv hin sama, er mik elskaði forðvm[16] kærliga[17], segir hann.“ Hvn svarar: „Herra

[1] [muni giort hafa aa þann veg *E.* [2] *mgl. E.* [3] nu *tilf. E.* [4] [*mgl. E.* [5] [metord *E.* [6] [faudr sinn *E.* [7] ok starfa *tilf. E.* [8] [uist eigi *E.* [9] tekin *E.* [10] muni *E.* [11] [heimanferd sina *E.* [12] [kominn *E.* [13] sinni *tilf. E.* [14] [hann *E.* [15] riki madr *E.* [16] daga *tilf. E.* [17] ok enn *tilf. E.*

minn, ek er sennilega sv, er þik elskaði ok enn
Herrann segir þa: „Ek fær þat skiott profat,
Ef þv elskar mik, þa far brott með mer, ok mv
at eiga þik, þviat allt her til þoldi[1] ek firir
kvænaz eigi, sva sem væntandi, at ek mvndi
einsligvm hætti.“ Nvnnan svarar: „Bið[2] r
stvnd, þviat ek skal bva mik sem skiotaz.“
með samþykki hins rika mannz aptr i klaustrit
brottferðar. Marga lvti hafði hvn lagit i [si
sem[3] gvði vorv þægiligir, siðan hvn kom i
geymdi þeira dagliga. Ok þott hvn verði nv
miklvm illzkvtima, gleymir hvn eigi iamfram gv
Þat var vani hennar, at hvern dag sagði hvr
Pater noster firir pinslarmarki drottins vars
ok þetta er hennar erindi aptr i klaustrit a þe
þessi er hennar brottbvnaðr.

Nv sem hvn hefir vt sagt bænirnar me
goðfysi, ok hvn hneigir sik firir pinslarmarkin
neskian fram sina hægri[4] hond ok tekr brott
nvnnvnnar ok lætr vpp a hofvt ser. En vi
verðr hvn vdæmiliga hrædd ok ottafvll, geingr
ivnni ok segir herranvm leyniliga, at hvn ma s
engv moti brott[5] fara, nefnir dag annan, næ
eptir henni koma, ok segir sik þa mvnv bvna vera
samþykkir þvi, ok þo seinliga. Skilia þar nv
geingr hvn aptr i klaustrit ok fram firir likn
herra Jesv Kristz, framfallandi ok litillatliga[6]
almattigr gvð gefi henni aptr þann siðsemðar
hann hafði aðr af henni tekit. Ok þat veitir
firir sina[9] ovmræðiliga milldi, þo at hvn salv
eigi með sva skærv[10] hvgskoti sem skilldi, þv
hiartað enn fra snvit þeiri vvinsins[11] freistni

[1] þollda *E.* [2] Ek bid, at þu bidir *E.* [3] [vanda s
[4] *mgl. E.* [5] ganga ne *tilf. E.* [6] þegir ok *tilf. E.*
[9] lutandi ok *tilf. E.* [9] *saal. E*; sua *655.* [10] skiru *E.*

ð herranvm, þann tima sem hann kæmi. En þo allt at
v tekr likneskian vilit af hofði ser ok [setr niðr[1] a hofvt
nvnni.

Liða nv heðan stvndir, þar til at sa dagr kemr, sem
hofðv a nefnt [með ser[2]. Ryfr herrann eigi stefnvna,
ldr kemr hann með þeim anda at gripa brott fra lifanda[3]
ði eign sina. Hefir hvn salvg visat honvm til hit fyrra
n, hvar vorv leyniligar dyrr klaʋstrsins, at þar skilldi
n hans biða ok siðan með honvm brott fara. Nv sem
r finnaz ok hafa vm stvnd við[4] talaz, segir hvn sik enn
rðsynligt erindi eiga aptr i klaʋstrit, aðr þaʋ brott ferðaz.
errann lætr þat enn leiðaz, [at hvn ferr aptr i klaʋstrit
tt hins sama erindis, sem aðr var greint. Þarf her eigi
ng(t) vm, þviat allar þessar greinir geraz með somvm
vikvm, sem fyrr var skrifat[5]. Kemr nvnnan sva vt i
nan tima [til motz við herrann[2], at hvn er sarliga hrygg,
ð vilit[6] sem fyrr, segir sik eigi bvna vera, anefnir dag
nn þriðia[7], nær hann ma hennar uitia. Þessi hindran
rdr hann storliga reidr ok sver vm, at sua sem hann
emr hit þridia sinn, skal hann eigi optar gabbazt lata.
em hann hefir brott ridit, hverfr nunnann aptr fyrir likneskiu
ottins vors ok audlazt vil sinn i annann tima med bænum
k tara uthellingum. Kemr hinn þridi dagr, ok uitiar herrann
sins ránfeingis, kemr i fyrr greindann stad ok bidr nunn-
unnar. Enn med þui at henni þikir eigi uist, huort hun
fær ordlofit at segia bænirnar, ok geingr hun nu framm
fyrir alltari uors herra Jesu Kristz. Mikit strid ok bardagi
ok ueykleikr ok af annari halfu godr uile i þessarar konu
briosti. Gudhræzla uar med henni, þuiat med aungvo moti
þordi hun at snarazt suo skiott af fadmi hins fyrra brud-
guma, at eigi giorde hon advr hans sæmd eptir uana, þo
at af annare halfu geingi nu suo fast at ueykleiki holldzins
ok tilteyging ouinarins, at hun þottizt eigi annat þola mega[8]

[1] [lætr *E.* [2] [*mgl. E.* [3] *mgl. E.* [4] med *E.* [5] [fara allar greinir enn sem fyrr *E.* [6] uilinn *E.* [7] *Her ender 655f.* [8] annat *tilf. Cd.*

enn giora sinn uilia. Sem hun hefir aa kne fal
ok sagt drottinnliga bæn Pater noster, harman
leik, hneigir hun sik ok ætlar til brottferdar. E
enn sem fyrr, at hinn krossfesti tekr af he
hylr med sialfs sins haufut. Enn eptir þetta
at þeim laundyrum, sem fyrr uoru greindar,
þar fyrir storliga mæddr af langri bidstund.
nu skamt um, rennr i moti henne, huort sem h
eda lostiga flytr hana heim aa sinn gard ok gi
til hennar. Se hier, med þvi at herrann uar
ok virdingar, ok uar eingi sa kennimadr, o
byskupinn, at sua væri diarfr, at um þyrdi at

Hier næst er greinanda, huersu mikinn uml
systrnar i klaustrinu ueita þessari konu, þuiat þ
heimskir ero uanir, ef manni gefz einn hlutr yfir
allt frammferdi manzins aunguo neytt. Sua giors
fara nu ok rangsnua allar fyrri giordir þes
sem fyrr hafdi rettlatuzt uerit kollut i þeira li
annara hluta seigia þær suo: „Siai þier h
þær, huilikann enda falslig sidsemd þessarar
feingit. Hon syndizt uera uidhialpan þessa
nu fallin sialf inn i glæpa grof fagnadarla
ganga þær til alltaris þess, sem fyrr greind þ
uar uon at bidiazt fyrir. Sia þær uil nunnun
haufdi likneskiunnar, ok at meir grimmazt þær i
gædzku, seigiandi ath þetta allt hefir hun gi
samann drambuise. Nu bera þær til stiga
at taka uilinn, enn þat mega þær eigi, þui
þær tekit aa hofdi likneskiunnar ne nockut uik
unnar, fyrir þa grein einkannliga at sua syn
uæri limt vid likneskiuna eda muterad i tre
Gefazt þær upp ok fa ecki at giort.

Nu er þar til at taka, at fyrr saugd amb
guds geingr suo mikinn uillustig langann tima,

[1] þionustakona *Cd.*

neindum herra suo sem vndir hivskapar laugmale, get- med honum tuo syni ok eina dottr. Ok er þau bædi sua leinge legit i syndinne, gioriz þat med guds milldi, unguann uill fyrirfarazt lata, at þau hverfa aptr til sin sidir, sem leingi haufdu afskeidis geingit, ok at fundnu prædi segir hon suo til herrans einn tima med litillatu skoti: „Herra minn, segir hun, huersu leingi skulu uid ja i ockrum odæmiligum syndum, nær skulu vid taka at ottaz reidi almattigs guds, þa sem yfir ockr er kom- ndi, ef uid bætum eigi ockart frammferdi. Ek truir, at munir, huersu styrkliga ok miok hardliga þu greipt mik fadmi mins fyrra brudguma, þat er at skilia mins drottins u Cristz, skapara mins ok lausnara, huerium er ek het dum at hallda hreinlifi, enn nu hefi ek sua sarliga af gdit minu fyrirheiti, sem uerolldin ueit ok allir munu i agnir færa. Ok þo at ek hafi framar misgiort enn tungu fi skyra, þa uil ek feiginn til hans nu aptr hverfa, fyrir ek ueit, at gud er bædi milldr ok myskunnsamr ok r giarna idran mina, ef ek uil til hans snuazt med nni idran, ok i hans nafni bid ek, at þu heyrir mik, ok n hann ockr myskunna fyrir miuklæti sitt. Allar þinar dir ok audæfi skalltu skipta i sundr i þria stadi. Af num þeira skalltu munklifi reisa, ok gef þat i ualld syni ckrum hinum yngra, at med audrum brædrum ser sam- ingdum þioni hann gudi almattkum eilifliga. Annann hlut arins skalltu kyrann standa lata, ok gef[1] i ualld syni ckrum hinum ellra, at hann efli rettlæti konungdomsins ed logligum frammferdum, en stydie ok styrki fatæka enn guds med fogrum aulmosum. Hinn þridia part skalltu ka sialfr ok krossazt ok fara til Jorsala ok vera þar tadfastr i þionustu hins krossfesta Jesu allt til dauda, ykiandi hans reidi þess hins mikla drottins ok ogurligs nvalldzkonungs, sem fordum framdir þu i mot suo styrkua notgiord, at þu ræntir sialfann hann sinni eign. Enn ek

[1] gaf *Cd.*

ueslug ok haurmulig mun aptr hverfa til mins fy
Ok til þess at ek idrumzt sannliga, mun ek þ
fara med mier dottr mina, at allir þeir sem
nockru hneykia ok fyrir mina glæpe mier b
syniligt efni mik at gabba, at þar fyrir fordumzt
hlatr ok hædiligt brigsli minna ouina."

Sem herrann hefir heyrt sua skynsamlig
hann uid med sannri godfyse, ok er sua fram
sialfum gudi, at hann uill giarna fylla ok ful
fyrst ma hann, hueria þa grein, sem nu var sko
Ok skiotliga kallar hann til sin einn byskup
klerka ok adra mikils hattar menn, ok byriar
sinna misverka, at hann lætr gefa sier helga kross
Þar næst uill hann aptr skipa þat ránfeingi, sem
af sinum gudi. Er nu buin sæmilig ferd fruin
sialfr byskupinn i ferd ok margir klerkar, þar
ok hans fylgiarar. Er þessi ferd hin uegligzta.
litill uegr er til klaustrsins, talar fruin sua til lyds
at dioflinum aaeggianda [1] geck ek fordum ut af
eigi almenniligt hlid, sem godir menn ok i sinu
aldyggiligir, helldr um eitt port leyniligt, ok er
iligt, at þar gangi ek inn til yfirbotarinnar, se
ut til syndarinnar. Sua ok ef ek er maklig at
sidlætisbunat hinn fyrra, skal ek hann af þeim ei
sem fordum tok hann i brott af mier." Ok
uerpur hun af sier skoklædunum ok geingr
manna berfætt at klaustranum ok sidann inn un
sem fyrr greindum uier. Geingr þar eptir bysk
med herrann ok allt þeira foruneyti. Nu sem þ
komin, geingr hun hinn beinzta ueg framm eptir
þar til er hun geingr hit beinzta framm fyrir þa
kross, sem hun hafdi einkannliga uegsamat, ok þ
fellr hun aull til iardar med sarligum styn ok
grat. Eptir þetta ris hun upp af bæninne ok lit

[1] aa eggiandia *Cd.*

ins, talandi sua med gratligri rauddu: „Heyrdu, drottinn Jesus Kristr, er sua taladir med þinum blezada munne, fagnadr er guds einglum yfir einum syndugum manni, þeim sem snyzt til idranar, þu, drottinn minn, er þoldir sua haurmuligann dauda fyrir syndugum maunnum, sem nu siaum uier, tak þu idran mina syndugrar ambattar þinnar, er nu huerfr aptr til þin med ollu hiarta uidrkomningar. Drottinn minn, tak þu mik idrandi, þuiat þu þyrmdir mier allt hier til sarliga misgiorandi i moti þinum uilia. Drottinn minn Jesus Kristr, ef þu dæmir mik makliga idran rettri, gef mier uil minn, þann er þu sialfr tokt af mier, sem ek salug uikumzt i fra þier."

Sem hun hefir sua talat, sia allir, þeir er vid uoru, at hinn krossfesti tekr af sier uilinn ok setr aa hofut nunnunne. Enn allir næruerandi menn hefia upp sinar hendr ok dyrka almattkann gud, þann sem iafnann er buinn at ueita syndugum monnum sina myskunn. Nu sem nunnan hefir feingit sva sæla uon eilifrar liknar, geingr hun godfusliga med saunnu litillæti undir þa skript, sem fru abbadis uill aa hana leggia. Ok sua sem hun er adr uordin aullum maunnum dyrdligt eptirdæmi, tekz hun aptr i safnadinn med fullum fridi guds ok manna. Dottir hennar uigdizt aa uidrkuæmiligum tima til nunnu, ok þionadi þar i klaustrinu æfinnliga med hreinum meydome, enn tok hreinlifis aumbun af sialfum gudi, þa er hun for framm af þessum heimi.

Af herranum er þat segianda, at hann styrkir klaustrid margfalldliga med storum proventum bædi iarda ok annara penninga þeim til studnings ok dugnadar, sem þar skylldu eilifliga gudi þiona, mykiandi suo helga menn guds. Ok eptir þetta fer hann brott af klaustrinu med sinu foruneyte, geymandi uel allra þeira hluta, sem fyrr uoru greindir, ferdandizt brott af lande framm til Jorsala suo sem sannr uinr hins heilaga kross, eigi minnur berandi hans blezat mark sier i hiarta helldr enn i ytra stad sins likama. Sua

sem hann kemr framm til Jorsala med margri
miklum lifshaska, uitiar hann þann stad med agæt
sem drottinn uor Jesus Kristr uar pindr, þar
hann heim fædingarstad drottins uors Jesu Krist
hans uppstigningarstad, farandi þar i millum.
hans idn, medann honum liggr lif i briosti,
hann sækir heim af utlegd til sannrar fodrleif
drottinn uor Jesus Kristr sannr guds son o
Marie drottningar lifir ok rikir med sinni modr
sinum astuinum per omnia secula seculorum.

XXXVI.

Brodir ok systir attu barn[1].

Konungr nockur var rikr ok aagætr, ha
drottning ok eina dottur bædi væna ok vitra, er v
eigi nefna. Konungr þessi hafdi vndir sitt riki
ingia mikils verda, enn þo var einn allra honu
iarl at tign. Hann var reyndr madr bædi i vit
rædi vid konungdominn, sem allt hans forellri, þv
id æzsta rad konungsins i ollum vandamalu
skiponum. Dualdiz hann fyrir þa grein optliga a
gardi, enn skipar sitt valld ok eign vitrum mann
Jarl þessi atti ser fru ok med henni son vngan
sinum einka syni vnni hann storliga mikit. Ok
pilltrinn var nockut vaxinn, var hann iafnan a
gardi med fedr sinum. Voru þau konungsdottir
i barnleikum nærr iafngomul at alldri.

Lida nu timar suo, at bernska lætr vndan,
leikar konungsdottur ok iarlssonar sem fyrr
vinattu. Þui ris ord upp aa, at eigi muni vel
sama ord ferr suo baatt um sidir, at þat hey
iarlinn fadir hans. Þui kallar hann son sinn
þeir ero heima aa sinum eigingardi. Hann segir
hefir heyrt, segir hann, þat ord af þier fara, s

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 306–314 efter S
rianter af E og 238. Her meddeles den efter D 2.*

giptuligt ok tilheyrir eigindottur mins herra konungsins, ok þui vit efalaust, at þu skallt lægia þessa ofrægd, sem þu hefir sialfr reist, ok verda brott af rikinu. Skal ek fa þier skip ok fiarhlut, suo at þu megir vel fara. Ver eigi suo fiarfr, at þu komir fyrr aptr, enn .iij. aar ero lidin, ok ef þu gerir suo, mun þin ogipta snuast[1]." An duol verdr suo at standa, sem iarlinn skipar, huort sem hans syni þickir liuft eda leitt. Er hans ferd or landi buin, ok hann brott ferr miok angradr bædi af skilnadi vid fodr ok enn fleiri menn. Vtan landz er hann vm .iij. aar, enn kemr sidan aptr. Gengr fadir hans vt i mot honum med fagnadi ok segir hann hafa vel gert, bidr hann nu astsamliga, at hann til geymi. Tekzt nu ungi madr i alla blidu. Sem bezt var nockurn tima, hallar aptr aa sama pall ordz ok ofrægdar med þeim konungsdottur. Hier þarf eigi langt m. Jarlinn tekr hann ordum ok skriptar honum rett sem fyrr utlegdar pinu vm .iij. aar. Eptir þau lidin kemr hann aptr ok lifgar sina ogiptu, enda utlægiz þridia sinn. I þeim hans utlegdartima hinum þridia gerazt þau tidindi heima i landinu, at iarlinn fadir hans tekr sott ok andaz. Var hann miok harmdaudi, þuiat hann var vinsæll hofdingi.

Eptir hans vtferd hugleidir konungsdottir sem vitr madr sinar radagerdir. Hun skilr, at sa er nu lidinn, er i taumana helt milli þeira vnga manz, þui talar hun vid fodur sinn leyniliga suo mælandi: „Herra minn, segir hun, ek bid, at þier hugleidit þat, er mer tilheyrir, huersu bezt ma standa fyrir gudi ok monnum. Ek veit, þott þier hafit konungliga[2] borit, at þat ord er talat var til min ok iarlssonar, hefir komit ydr til eyrna. Nu sakir þess at ek veit þa ydra elsku til vnga manz fyrir skulld fodr hans, at þier villdit eigi þurfa honum ouin gerazt, ok i annan stad er hinn vngi madr nu geymslulaus fyrir frafall fodur hans, ser ek þetta mikinn haska ok hættu, þui bid ek ydr fyrir guds nafn, at þier gefit mer orlof i klostr at ganga, þuiat

[1] *Her er aabent Rum for nogle Ord i Codex.* [2] k'gliga *Cd.*

sem hann kemr framm til Jorsala med m
miklum lifshaska, uitiar hann þann stad med
sem drottinn uor Jesus Kristr uar pindr,
hann heim fædingarstad drottins uors Jesu
hans uppstigningarstad, farandi þar i mill
hans idn, medann honum liggr lif i bric
hann sækir heim af utlegd til sannrar fo
drottinn uor Jesus Kristr sannr guds so
Marie drottningar lifir ok rikir med sinni m
sinum astuinum per omnia secula seculorun

XXXVI.

Brodir ok systir attu barn[1].

Konungr nockur var rikr ok aagætr,
drottning ok eina dottur bædi væna ok vitra,
eigi nefna. Konungr þessi hafdi vndir sitt
ingia mikils verda, enn þo var einn allra
iarl at tign. Hann var reyndr madr bædi
rædi vid konungdominn, sem allt hans forell
id æzsta rad konungsins i ollum vandan
skiponum. Dualdiz hann fyrir þa grein optli
gardi, enn skipar sitt valld ok eign vitrum m
Jarl þessi atti ser fru ok med henni son v
sinum einka syni vnni hann storliga mikit.
pilltrinn var nockut vaxinn, var hann iafna
gardi med fedr sinum. Voru þau konungsd
i barnleikum nærr iafngomul at alldri.

Lida nu timar suo, at bernska lætr vn
leikar konungsdottur ok iarlssonar sem f
vinattu. Þui ris ord upp aa, at eigi muni
sama ord ferr suo baatt um sidir, at þa
iarlinn fadir hans. Þui kallar hann son s
þeir ero heima aa sinum eigingardi. Hann s
hefir heyrt, segir hann, þat ord af þier fa

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 306–314 e*
rianter af E og 233. Her meddeles den efter

ligt ok tilheyrir eigindottur mins herra konungsins, ok
it efalaust, at þu skallt lægia þessa ofrægd, sem þu
ialfr reist, ok verda brott af rikinu. Skal ek fa þier
k fiarhlut, suo at þu megir vel fara. Ver eigi suo
at þu komir fyrr aptr, enn .iij. aar ero lidin, ok ef
rir suo, mun þin ogipta snuast[1]." An duol verdr
at standa, sem iarlinn skipar, huort sem hans syni
liuft eda leitt. Er hans ferd or landi buin, ok hann
ferr miok angradr bædi af skilnadi vid fodr ok enn
mean Vtan landz er hann vm .iij. aar, enn kemr
aptr. Gengr fadir hans vt i mot honum med fagnadi
gir hann hafa vel gert, bidr hann nu astsamliga, at
til geymi. Tekzt nu ungi madr i alla blidu. Sem
ar nockurn tima, hallar aptr aa sama pall ordz ok
r med þeim konungsdottur. Hier þarf eigi langt
arlinn tekr hann ordum ok skriptar honum rett sem
legdar pinu vm .iij. aar. Eptir þau lidin kemr hann
ok lifgar sina ogiptu, enda utlægiz þridia sinn. I
hans utlegdartima hinum þridia gerazt þau tidindi
i landinu, at iarlinn fadir hans tekr sott ok andaz.
ann miok harmdaudi, þuiat hann var vinsæll hofdingi.
Eptir hans vtferd hugleidir konungsdottir sem vitr madr
radagerdir. Hun skilr, at sa er nu lidinn, er i taumana
milli þeira vnga manz, þui talar hun vid fodur sinn
ga suo mælandi: „Herra minn, segir hun, ek bid,
ier hugleidit þat, er mer tilheyrir, huersu bezt ma
da fyrir gudi ok monnum. Ek veit, þott þier hafit
ngliga[2] borit, at þat ord er talat var til min ok iarls-
ar. hefir komit ydr til eyrna. Nu sakir þess at ek veit
ydra elsku til vnga manz fyrir skulld fodr hans, at þier
dit eigi þurfa honum ouin gerazt, ok i annan stad er
n vngi madr nu geymslulaus fyrir frafall fodur hans,
r ek þetta mikinn haska ok hættu, þui bid ek ydr fyrir
da nafn, at þier gefit mer orlof i klostr at ganga, þuiat

[1] *Her er aabent Rum for nogle Ord i Codex.* [2] k'gliga *Cd.*

setr hana sidan hier nidr ok eys hana molldu med suo mikłum trega, sem guds almattr syndiz, at hann sprack eigi af harmi. Ok adr en skildi þeira sidazta vidmæli bydr hun honum at grafa til hennar aa sama vikudegi at lidnum .xii. manudum. Eptir suo talat fyllir hann grofina, ok setr efst yfir þa vallartorfu, er hann hafdi fyst grafit, at sem sidzt skylldi nyvirki aa sia.

Sem hier er komit, setzt hann nidr miok hryggr ok riodr. Ok aan duôl at ouôru kemr fram or morkinni skosueinn hans, heilsandi upp aa hann. Brodirinn litr vid honum miok stygglıga ok spyrr, hui hann var suo diarfr, at hann for fyrr af klostrinu, enn hann baud honum.“ Sueinninn suarar: „Meistari minn, segir hann, styggiz eigi aa mik, þuiat ek hefir gert yduart bod i alla grein, þuiat eigi for ek fyrr af klostrinu, enn systirin var heim komin, ok þat hafdi ek eigi at sogu, helldr aa ek hana minum augum.“ Brodir sem hann heyrir þuilik ord ok vndarlig af sueininum, þagnar hann ok kann engu suara. Snua aidan heim aptr til munklifis. Ok er suo vordit, at brodur er nu eigi betri i hug enn fyrra dags, er hann for heiman. Lida hedan dagar, fara menn milli klostra, ok er eingi kvittr eda kurr af nockurri nyiung. Vndrar brodir þat geysi miok, at a brotthuarfi suo tiginnar konu skulu systrnar enga frest eda leit gera. Huat er leingra, enn lida næstu .xii. manadir, ok er allt kyrt ok tidindalaust. Er brodir allan þenna tima optar i grat enn gledi, sem hann hafdi til verkat. Nu sem kemr jafnlengdardagr fyrri tidinda, tekr brodir orlof vndir þeiri aasyn, sem hann vili spazera. Hann hefir eitt grakot vndir kufli sinum ok lætr engan suein at sinni ser fylgia. Kemr hann fram i skoginn, ok gengr at hid beinazta þeim sama stad, þuiat hann hafdi merkt hann skyrliga. Tekr hann graftolit ok setr upp eina paltorfu. Ok þegar sem hun er vppi, þickir honum sem holt se undir, ok iafn åkiott heyrir hann skyra manzrodd or grofinni suo mælandi „Graf þu varliga, segir hun, þuiat ek lifi.“ Þessa rodd

kennir brodir konungsdottur vera, ok þat med, at hana bar miklu nærr honum ok ofar i grofinni, enn hann hafdi sett hana i fyrstu. Þui verdr hann bædi hræddr ok feginn. Roddin talar þa i annat sinn: „Eigi skalltu hrædaz, þo at þu heyrir til min, þuiat aan sionhuerfing er ek lifandi madr. Vik fra molldvnni hogliga, ok mvnt þu þa giorr sia, huat almattigr gud lætr (ser) soma.“ Brodir styrkiz nu ok hreinsar ofan af grofinni. Er þui likazt, sem þar se huolf eda hus vndir. Hier sitr nunna heil ok kat, ok hefir meybarn i skavti, suo vngt sem þriggia manada. Ma nu eigi ordum skyra, hverr fagnadr geck i brodurins hiarta af biartri syn suo haleitra stormerkia. Stendr konungsdottir þa vpp, ok hefir suo þokat i haleika grafarinnar, at hun se litinn grada vpp at ganga, adr hun stigr fæti sa hreina iord ok grasi vaxna.

Verdr þar mikill fagnafundr, ok nu meirr af guds halfu enn manndomligrar blidu. Segir konungsdottir þa, at allzvalldandi gud ok hin agæta hans modir Maria hafa gert med henni sina myskunn ok gefit henni lif i godri huild allan þenna tima aan likams fædu moti manz natturu: „fæddi ek þetta barn at lidnum .ix. manudum eptir kvenna sid, er vid gatum sarliga i ockarri navistu.“ Hier i mot segir brodir henni, at suo vndarliga hefir sa timi gengit, at engi madr hefir at henni spurt edr leitat. Eptir þuilika hluti sagda falla þav bædi sa kne til bænar, þackandi almatkum gudi ok hans modr Marie alla þa milldi ok myskunn, er þau hofdu framit i þessu mali. Eptir þat gert segir nunnan suo til brodr: „Nu skallt þu fara heim til klaustrs þins, en ek til mins klôsturs, ok giorum einn veg bædi, at eigi leynum vid iarteignum guds til hulningar ockar(s) kinnroda. Seg abota þinum fall þitt, ok gack undir med godum vilia alla þa skript, er hann leggr þier, til þess at drottning Maria fai þui hærri lof af hverri tungu. Ek skal fara med dottur mina til frv abbadisar, at hun megi þui giorr sia, hversu henni byriar mik at pina eptir

logum heilagra fedra.“ Sem allt er vti þeira vidtal, miklu lengra en hier stendr skrifat, skilia þau, ok vendir huort til sins munklifis. Er nu brodir fullr af idran ok gerir hueria grein, sem adr var skrifat. Systir geck med nyia dottur sa fund abbadisar, fellr fram iatandi sinn glæp ok beidiz lausnar. Frv abbdis kann engu svara, þuiat su færir henni barn ok kuezt eiga, sem hun hugdi hreinazta systur ok bezta i safnadi. Ok er þat eigi vndarligt, þo at diupleiki þuilikra guds verka verdi dimmr þvi hiarta, sem enn er lukt i daudligum likam. Langt er at greina serhveria hluti, er taladir voru sa þeim kapitula, adr menn fengi nockurri grein sa komit, hversu meistarliga frv Maria hefir nu enn eptir vana þessu mali til vegar vikit. Nu þuiat greindr var malavoxtr nunnunnar, þarf þat eigi at segia i annan tima. Enn hier sa moti leggr frv abbadis þa nylundu, at allan þenna tima hafa þær systurnar hafi hinv roskuztu radakonu, ok hugdu vera þa somu, sem nu vottar sik vm næsta aar i iordu setid hafa ok barn eiga.

Nu þott eigi se langt skrifat, ma hver madr hugsa, hversu guds þionar i þessum munklifum mundu samfagna saarum saudum til hiardar af villistigum aptr komnum med hlydni ok taarum vndir bodi ok banni sinna formanna. Suo lifgar þu, signud modir, margan villtan i herfiligri hrapan, skipandi aptr i fadm heilagrar kristni sonar þins, enn leidir sidan af dyblizu til lifandi manna[1] iardar at sia þann eilifa guddom aan enda, er hana ualldi ser til modr ok musteris, rikiandi ok sullu styrandi per infinita secula. Amen.

XXXVII.

Suo er lesit.

(*Trykt ovenfor S. 314—317*).

XXXVIII.

Capitulum.

(*Trykt ovenfor S. 298—302*).

[1] *Her ender Legenden i D2; Slutningen er tagen af E.*

XXXIX.

Fra abota ok brædrum.

Suo seigir heilagr Gregorivs Tvroneneis erchibyskup, at i Jorsalaborg stendr eitt munklife, þat sem helgat er guds modr Marie, þar er mikill munkasamnadr þionandi undir abota. Einn tima ber sua til i sogdu klaustri, at hueite þrytr sakir hallæris ok allann annann uidurœriskost sua giorsamliga, at sialfir brædurnir hafa aungvann uidurœriskost tvo daga. Sem hier er komit, ganga brædr fyrir abota ok segia sua: „Ydr se kunnikt, fadir, at tuo daga haufum uier aunguann mat haft, ok med þui at uier erum mannligrar ostyrktar, þolum uier eigi leingr sua buit, ok þui giorum uier ydr þria kosti med litillæte. Sa er hinn fysti, at þier gefit oss mat, sua at uier megim lifa; saa er annar kostr, at þier gefit oss brottferdar leyfi af klaustrinu, ath uier leitim oss i adra stade lifs næringar. En ef þier uilit huorngann þenna, þa er saa hinn þridi, at uier munum brott fara utann ydart ordlof, at uier farimst eigi af hungri ok vesolld, sem nu horfist aa." Enn sia godi madr abotinn hefir allt sitt traust i gudi ok svarar brædrum med hoguære: „Hui skulum uier skelfazt i þessum hlut, þott fyrir uorar syndir gangi oss eigi allir timar iafnblidir, ok þui er eigi af annare halfu hrygdar efni, at þat er omattuligt, at hveitid þrottni endaliga i þeirar munklife, sem lifsædi bar framm af sinum kuide, aullum trulyndum monnum til hialpar ok myskunnar i þessum heime. Þui skulum uier bidia, brædr minir, med godfusum hugskotum, at hun eilifliga blezut myskunne oss sinum aulmosum."

Brædr þiggia þenna kost, sem aboti giordi, þo at hann næri eingi af þeim, sem i fyrstu voru uppkastadir. Fara nu til bænar ok uaka alla nottina med ymnum ok lofsaungum. Um morguninn sem lysir, finnazt allar kornhlaudur klaustrsins sua truliga stappadar ok uel fylldar med stinzta ok hreinazta hueite, at uarla matti hurdernar upp færa. Taka nu brædr þessa uist, sem þeim uar af gudi send, giorandi

uorum herra Jesu Kristo ok hans millduztu modr margfalldar þackir.

Eptir morg ar lidin ber enn sua til i saugdu munklife, at brædr hafa aunguann uidværiskost, ok koma þeir þa enn til abota ok seigiazt uilia uist hafa. Aboti suarar miok enn sem fyrr: „Uakim uier ok bidium drottinn uorn ok uora fru, at þau ueite oss myskunn, ok þike mier uisa uon, at uier þiggium.“ Sua giora þeir, liggia frammfallnir a golfi alla nottina i gegnum, uakandi ok hiartaliga bidiandi, at gud drottinn se þeira fatækt myskunnandi. Ok um morguninn sem þeir sofna eptir ottutidir, kemur guds eingill at læstum laasum ok leggr storliga mikit gull nidr a altari, þat er aboti les saman um morguninn, gudi þacker giorandi ok hans signudu modr. Kaupir hann sidann nogligar uister med þui gulle hinu sama ok nærir sua sina undirmenn med heilugu faderni. Eigi er undarligt, þo at sæl Maria guds modir gefi sinum þionustumonnum nogliga uist fyrir utann sueita ok erfidi, er sin karlmannligu sæde gat son, sua fyrir burdinn sem i burdinum ok eptir burdinn eilifliga mær uerandi.

Hier med segir hinn same byskup enn til sæmdar vorre fru annann hlut, þann er audsyniliga birtir ok ueroldinne uel kunnikt giorir, huersu uerdleikar hennar ero med almattkum gudi yfirsættis haleitir. Hann uottar sik þvi byskupinn eigi varazt hafa at bera helgann dom vorrar fru sancte Marie a sialfs sins likama, þann er luktr uar i gvlligum krosse med uandvirkligum umbunade. Nu einn dag sem uirduligr herra Gregorius erchibyskup giorer sinn veg ok ber þann blezada kross sier a halse, skamt ifra sier hann, huar laufskale eins fatæks manz leikr i einum loga. Enn hann salugr ber til uatn æ sem tidazt med konu sinne ok sonum, ok ætlar at slockua, enn þat uerdr med aunguo moti, þuiat elldrinn gleypir laufit ok suelgir uatnit. Byskupinn sier þenna haurmungarhlut ok sampinizt miok hinum fatæka, tekr þat rad, sem vel dugir, at hann

dregr gullkrossinn upp undann klædunum ok setr i mote elldinum. Enn þegar i stad fellr loginn sua giorsamliga nidr i saulaka i anglite heilags domsins, sem alldri hefdi þar brunnit.

Enn segir hinn same byskup adra iarteign af heilugum dome uorrar fru. Ek sa, segir hann, einn mann Johannem at nafne, þann er for pilagrimsferd heimann af Gallija til Jorsalaborgar. Þessi Johannes uar likþrar, uæntandi at almattigr gud mundi nockura myskunn sa giora hans male, ef hann færi til Jorsala ok vitiadi heilaga stadi. Ok sem hann kemr til Jordanem framm i þann stad, er uor herra Jesus Kristr var skirdr, dvelzt hann vid sama fullt ar i samt, ok þuætz iduliga i þui blezada natne, er drottinn uor helgade, allt þar til at brott flyr aull hin fyrre likþra, enn hrein hud kom i stadinn. Nu sem hann hefir feingit heilsu ok marga heilaga stadi kannat, fysir hann aptr at huerfa til sinna odala, ok uill koma til Romam i aptrferdinne. Hann hefir med sier af Jorsalum heilagann dom uorrar fru sancte Marie luktann uandliga i litlu skrine. Nu sem hann kemr hingat vm hafit til Italiam, fer hann vm eina eydimork sua þyckua ok langa, sem honum horfir til mikils uoda, þui at þar hlaupa at honum reyfarar ok ræna hann hueriu sainte. Skrinit taka þeir af honum hart ok hermiliga, þuiat þeir ætla, at hann mune þar hafa vardveitt i penninga sina. Enn sem þeir luka upp, liggr þar i heilagr domr uorrar fru, haleitare enn nockut agætazta gull sa iardrike. Spellvirkinnum synizt þat ecki femætt vera, ok reidazt þessu akafliga, leggiandi glæp sa ohapp ok illmennzku fyrir bann-setta ouæniu, þeir sla pilagriminn sua hart, at þeir hyggia hann daudann uera, enn uerpa heilugum dominum i elld brennanda, fara sidann brott til sinna illgiorda. Enn er þeir eru brott farnir, raknar pilagrimrinn uit, ok þegar sem hann fær nockrn skilning, hugleidir hann, hueru mikils hann hefir mist, ef spellvirkiarnir hafa brent helgann domin. Þui fer hann sa fætr ok leitar framm at elldinum, ef nockurs

kyns eptirleifar eda ausku mætti hann finna af helgum dominum. Enn er hann kemr framm at elldinum ok glodunum, ser hann, at heilagr domrinn liggr heill ok osakadr yfir glodunum, sua at eigi var nockrs kyns sa runnit þann þurra linskauta, sem at uar utann, ok eigi uar þui likt, sem hann lægi sa brennannligri skepnu, heldr sem hann væri huldr einshuerre voku, þo huergi doggadr eda fleckadr. Pilagrimrinn almattkann gud lofandi, med hinum mesta fagnadi saman lesandi, sidann leid sina farandi, heill ok osakadr heim til Galliam komandi med arnadarordi blezadrar Marie drottningar, morgum agætum monnum seigiandi, frægd ok fegrd þessarar iarteignar greinandi. Sua frelsi oss heilug Maria guds modir fra allri pinu ok bruna heluitis, sem hun uarduetti sinn helgann dom obrunninn. Þat ueiti oss sannr gud drottinn Jesus Kristr lofligr ok dyrdligr, i sinu velldi rikiandi ok alla hluti styrandi per omnia secula seculorum. Amen.

B[1].

Her seghir fra einum abota er guds modir veitti iartegn.

Sva segir heilagr Gregorius Turonensis borgar, at i Jorsalaborg stendr eitt munklifi, þat er helgat var várri fru guds modur. Þar uar mikill samnadr munka, er þeonadu undir sinn abota. Einn tima berr sua til at sogdu klaustri, at hueiti þrytr sakir hallæris ok allan annan viduæriskost um .ij. daga. Sem her er komit, gengr rádsmadr fyrir abota ok segir sua: „Ydr se kunnigt, fadir, at .ii. daga hafa brædr ónguan mat haft, ok med þui at uęr erom mannligrar natturu ok vstyrkrar, þolum ver æigi lengr sua buit. Ok þui gerum ver ydr þria kosti. Sa er einn, at þer gefit oss mat, sua at uęr megim lifa vid; sa er annarr, at þer gefit oss brottfarar leyfi af klaustrinu, at ver leitim oss i adra stadi lifs næringar. Ef þer uilit huarngi penna, þa munum vęr þo i brottu uerda utan yduart orlof, at ver fyrirfarimz æigi af hungri.“ Enn sea godi madr abotinn hefir allt sitt traust undir gudi ok svarar brædrum med

[1] *Samme Legende efter 233.*

sgueri: „Hui skulum ver skelfaz þegar, þo at oss gangi igi allt sem blidaz fyrir syndir varar, þui at þat er umatligt at hueiti þrioti einkannliga i þeirar munklifi, sem lifs ad bar af sinum kuidi allum truandum maunnum til eylifrar ialpar ok miskunnar i þersum heimi. Þui skulum vær, rædr, bidia med hreinum hugskotum ok godfysi, at blezud uds modir miskunni oss sinum olmosum.“ Brædr þiggia iarna þenna kost abotans, þo at engin væri af þeim, sem eir hofdu upp kastad. Falla nu til bænar ok vaka alla attina medr ymissum lofsôngum. Enn vm morgininn sem ysir, finnaz allar kornhlodur þessa klaustrs fullar ok stappdar med hinu stinnazta hueiti, sua at varla matti hurdum pp luka. Taka nu med fagnadi þersa uist, er þeim var etin af gudi, þackandi honum ok hans sætuztu modur etta sem allt annat gott, þat er hon ueitir, per omnia ecula seculorum. Amen.

XL.

Af likneskiv.

(*Trykt ovenfor S. 252—254*).

XLI.

At illfusum gydingi.

(*Trykt ovenfor S. 254*).

XLII.

Fra audrum gydingi[1].

I fyrr nefndri borg Miklagarði er sagt, at einn avðigr maðr atti herbergi ok marga goða gripi i sinv hvsi. Þar var inni likneskia varrar frv sancte Marie drotningar, þviat hinn riki maðr dyrkaði almattigan gvð, trvandi fastliga, at gvð drottinn ok hans sætasta moðir mvndi honum við hialpa i allvm sinvm navðsynivm. Þat bar til einn dag, sem hann var hia sinvm fiarlvt i sagðv herbergi, at þar liop inn gyðingr einn. Ok sva sem hann sa varrar frv likneski, spvrði hann, hvers liking þar væri, þviat hann sa, at hinn

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 255—256 efter St. med Varianter af E. Her meddeles den efter 655g.*

kristni maðr hafði þat virðvliga sett. Hann svaraði honvm: „Þat er likneskia Marie drotningar moðvr Jesv Kristz, at bæði er drotning himins ok iarðar, en hennar son er bæði gvð ok maðr.“ Þegar sem gyðingrinn heyrði getið Marie, rann hann til likneskivnnar ok bar hana brott or hvsinv, ok for siðan til skalhvs ok kastaði firir aptan tre. Gyðingrinn settiz þar vppi ifir, sendandi þann vreina sins kviðar skatt, er vt gekk af hans fvlvm eptra lvt, ofan a likneskit, særgandi þat með sva mikilli svivirðing, sialfvm ser þo til eilifrar fordæmingar ok sinvm fylgiarvm til glæpiligrar vmennzkv, sem skiott birtiz a sialfvm honvm. Þviat eptir þessa glæpzkvfvlla hvndz gerð helldr en mannz hvarf hann allr i brott, sva at (hann) fannz alldri siðan. Þat hafa menn firir satt, at fiandinn mvni gyðinginn dregit hafa með ser til helvitis. Siðan forv kristnir menn at leita likneskiv varrar frv sællar gvðs moðvr, ok fann einnhverr kristinn maðr hana ok tok vpp með goðfysi, skiotliga til vatz berandi ok vandliga þvandi, sem hann kvnni bezt. Siðan bar hann hana með allri sæmð til Mariv kirkiv, er stoð i borginni, hvar hvn er siðan af trvlyndvm monnvm ok gvðs astvinvm ok hans sætastv moðvr dasamliga dyrkvt. Þessi likneskia sveitiz optliga viðsmiorfi, siðan sagðr atbvrðr varð, ok verða þeir menn heilir sotta sinna, er af þvi viðsmiorfi bergia, at veitanda herra varvm Jesv Kristo, þeim er lifir ok rikir vm alldir allda. Amen.

Nv hafa heyrðz vm stvnd þriv hrygðarsamlig eventyr af likneskivm blezaðrar himinrikis drotningar ok hennar ynniligsta sonar heimains græðara, hver þo ero miok dasamlig i sialfvm ser, vandvm monnvm til viðvorvnar vþægiligra ok eigi skynsamligra meðferða gvðligra takna ok hans heilagra manna, en goðvm monnvm til vppkveykingar fvllkominnar astar við sinn læsnara ok hans milldastv moðvr ok hina skærastv mey, dyrastv drotning, ynniligstv brvði, er sva miskvnnsamliga sem liknsamliga, haleitliga ok dyrðarsamliga snva fiandans þionastvmanna illvirkivm, at þar verða

gvðs astvinvm til taknsamligra lækninga sva andar sem likama iafnliga. En ny til vpptendranar gleði andaligrar eptir fmsagnir ryggiligar skylvm ver heyra gleðilig eventyr af gvðs moðvr likneskivm, þar sem bæði skemta ond ok likama.

XLIII.

Af egiptzkvm munk[1].

Sva berr til a nokkvrvm tima, at einn egiptzkr mvnkr for viða vm heilaga staði, eptir þeima hætti sem pilagrimar ero vanir, ok vm siðir ferr hann allt fram til Siriam ok til þeirar borgar, er Damascvs heitir. Þessi er sv Damascvs, er Saulvs reið til forðvm, ok var af baki felldr vtan borgar með himneskri rodd, ok siðan vppreistr ok snvinn i Paulum með gvðligri miskvnn. Nv sem broðirinn kemr at borgiani, er sva siðla vorðit, at hann ma eigi samdægris þar inn ganga ne herbergi taka, ok þvi leitar hann ser herbergis vtan borgar vm kvelldit. En nokkvr hvsfrv agætis siðsom, ok ottaðiz gvð, tekr þenna mvnk i sitt herbergi með venivligvm goðvilia ok astriki, er hvn tæði morgvm oðrvm fatækvm ok vtlendvm með goðmannligri gestrisni. Ok sem hann dvelz þar vm nottina, tala þar broðirina ok hvsfrvin marga lvti sin i millim af gvðs loſi ok goðvm lvtvm, ok i millim annarra lvta talar hvn sva hvsfrvin: „Ek bið þik, broðir minn, segir hvn, at i morgin takir þv sva mikla peinga af minv gozi, sem okkr syniz skynsamligt, ok hafir með þer i Damascum. En með þessvm peingvm skaltt þv kavpa mer likneskiv heilagrar gvðs moðvr Marie, hvart sem þv vill, þa sem aðr er smiðvt, ef þer syniz fagrliga vorðin, ella lat þv penta eptir þeim hætti, sem gvðs moðir vill kiosa mer til handa.“ Broðirinn iattar þessv giarna. Ok er morginn kemr, tekr hann við fenv, heilsar siðan a hvsfrvina ok biðr hana gvðs þokk hafa firir viðtokvna. Hann kemr i borgina ok slær kavpi við einn pictur agætan, at i

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 256—259 efter St., med Varianter af E. Her meddeles den efter 655.*

verð þessarra peinga skal hann penta likneskiv varrar frv með allri vandvirkt ok goðvilia.

Eptir marga daga liðna, sem broðir hefir dvalis i borginni at sinvm erindvm, kemr hann til pictvrsins ok beiðiz at hafa smiðit vt, ok þat er til reiðv, þviat nv er likneskian bvin, sva fagrliga vorðin, sem allir menn vndraz, þeir er sia, ok sialfr meistarinn vndrar mest, hvi hann hefir verit miklv hagari a þetta en nokkvt annat smiði. Likneskian var pentvð a slettri tabvlv eptir siðveniv þeirar þioðar. Nv með þvi at þessi likneskia var vorðin miklv meira agætisverk, en nokkvrr maðr þættiz þvilika hafa set, talar hann broðirinn sva i hiarta sinv, at þessi se vorðinn miklv betri gripr, en þeim peingvm iambioði, sem frvin kostaði. Heðan af verðr hann sva hormvliga tælldr ok svikinn af vvinsins fortolvm, at hann firirman frvinni at eiga skriptina, ok dictar hann þat i sinvm hvgrenningvm, at þessa likneskiv [1] skal hann með ser hafa, en senda hvsfrvinni annattveggia peinga sva mikla, sem hann tok, ella þa likneskiv at eigi se betri en peingarnir. Með þvilikvm hvgrenningvm ætlar hann vt af borginni. En þess er eigi kostr, þviat hvert þat borgarhlið, sem hann kemr at, er sterkliga aptr streingt, með þeim hætti at honvm syndiz þar hvervetna slettr mvrr, sem aðr vissi hann, at hliðin hofðv verit. En þvi vitiaði hann margra borgarhliða, at hann villdi giarna eigi þvrfa at ganga vt vm þat port, sem fyrr hafði hann inn geingit ok næst var frvinnar herbergivm. Ok sa gerðiz þo endir a þessv mali, at oll onnvr borgarhlið ero honvm bonnvt af gvði ok sælli Marie, vtan þat eitt, at hann villdi sizt, at honvm veri lofat. Ok er hann ser þvilikar iartegnir ok ifirvættis miskvnn almattigs gvðs, at hann drottinn milldr vill vikia honvm helldr fra sinv ranglæti með syndvm stormerkivm ok mivklæti helldr en hirta hann snarpliga með fvllv rettlæti, þessa aminning takandi með þakklæti. Her með hverfr hann aptr til sialfs sins ok

[1] likneskia *655*.

hrss hiartaliga sinnar agirni. Geingr nv fram vm portið k til herbergia frvinnar, segir henni allt hit sanna af sinvm rðvm, berr siðan fram likneskivna ok biðr miskvnnar. lvsfrvin tekr feginsamliga við likneskiv varrar frv eilifliga lezaðrar mey(iar) ok moðvr Marie drotningar, er hvn elskaði k dagliga þionaði, mikiliga dyrkaði ok fagrliga lofaði, oðvr milldi ok miskvnnarinnar, með hiartaligvm hita astarnar, en gefr mvnkinvm blið orð ok biðr hann fara fagnaðarnlan. Skilia þa siðan með vinattv, ok ferr broðir heim l sinna lvta.

En til sæmðar ok virðingar allzvalldanda gvðs ok hans sættv moðvr blezaðri Marie drotning, er enn skrifanda nokkvt af essarri likneskiv, sem stendr i frvinnar herbergi, en broðirinn ialaði i Damasco at geraz skilldi. Einn dag sem hvsfrvin tendr frami firir skriptinni með reinvm bænvm ok goðfvsv hvgkoti, ser hvn, at hin hægri geirvartan er blasin vpp a tabvlvnni va sem i bolv voxt, ok grvnar hana nærr i fyrstv, at þat tvni vera af lesti pentarans ok vdygð. En þetta profaz iðan allt oðrvvis, þviat briostit vex a likneskivnni, ok þar ram af flytr hit skærasta viðsmior, þat er með gvðs miskvnn irtir blinda, hressir hallta, reinsar likþra, græðir hverskyns ivka menn. Er þar siðan fagrliga vmbvit ok fest vndir itt sæmiligt glerker, sem viðsmiorit niðr drypr. At heyrðvm vilikvm lvtvm biðivm ver allir, bræðr minir kærastv, at hin lyrliga mær Maria steypi viðsmiorfi sinnar astar i var iortv, at með þvi smvrðir aðlimz ver eilifliga at verða ennar vinir mikiliga, i vendaligt sæti skipaz, i himneska lyrð setiaz ok til betra þroaz, hvar ver megim aðlaz sia alld ok virðing heilagrar þrenningar, hverri er sæmð ok ilif dyrð vm vendaligar veralldir.

XLIV.

Af dyrd likneskiu[1].

Sva er sagt, at eitt mvnklifi með miklvm mvnkafiolda

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 259–260 efter St. med Varianter af E, her meddeles den efter 655.*

i reglvligvm lifnaði hreinn skærlifis standr a fialli þvi, er Tvmba heitir, þar er Mikals kirkia hin mvnklifinv. I þvi mvstari var likneskia varrar frv gvðs moðvr sancte Maria sæmiliga með tre formerat a þann hatt, sem drottinn varr sæti i kniom henni ok væri dvkr sva sem af silki breiddr ifir hofvt þeim. I sogðvm stað komv opt reiðar storar ok elldingar, ok einn tima kom sva ryggiliga til efnis, at kirkivna lavst, sva at hvn brann oll, ok hvert þat herbergi, sem þar stoð nærri vmbergis. En fyrr sogð likneskia hinnar dyrðligastv drotningar var heil ok vskodd, sva sem elldrinn hefði hana ottaz, tynandi allri sinni grimdar nattvrv sva framarliga, at eingis kyns reykiar þefr eða elldzbrvna lit hafði helldr snortið sagðan dvk en sialfa likneskivna, slikt sama fotstallinn, er hvn stoð a. Lystv mvnkar þessarri iartegn, ok lofaðv allir gvð, er heyrðv. Þat var viðrkænniligt ok vel trvanligt, sem birtiz i sagðv stortakni, at þessa heims elldr þyrði eigi snerta þeirar likneskiv, sem hæði var rein mær - i hvg ok likama, flekklavs með allvm greinvm af hverivm sem einvm brvna veralldligra girnda. Nv sem gvðs moðir sancta Maria verndaði sina likneskiv, sem ver sagðvm, af þeim elldzbrvna, gefr oss fvllkomnliga skilia, at ser þionandi menn ma hvn aðvelldliga frialsa af eilifvm elldi. Þvi sem iðvligast verandi, i hennar þionastv standandi, at hvn se oss þat veitandi, sem ver ervm mest þvrfandi, sem alla lvti er fsandi ok af sinvm sætasta syni þiggiandi, þeim er lifir ok rikir með feðr ok heilagvm anda vtan enda. Amen.

XLV.

Fra klerk einvm.

Sva er skrifat, at einn klerkr var liotr miok i sidferði, þviat hann kallaðiz klerkr [at nafni [1], en var [i sinv lifi [1] hinn mesti ribballdi. [Siðsemdar þionastv hafði hann, en var ogrliga langt i brott fra verkvm siðsemdarinnar, serlifi holldzins let hann þiona lavsleika hvg(arins) [2]. Sa uar uani

[1] [*mgl. E.* [2] [*mgl. E; med Ordet* hvg *ender 655g.*

þessa sama kletks, at hueria nott sem adeir menn uoru i suefni, ris hann upp ok fer a einum bate yfir þa modu, sem fiell hia stadnum. Þat var erendit, at hann for til sinnar frillu ok framdi med henni saurlife. Nu þott hann
5 uæri sua fyrirlitligr i sinu frammferdi, uar sa einn godur blutr, er hann hiellt dagliga ok geymdi med mikilli stadfesti, hann las huern dag tidir asællar guds modr Marie, huort sem hann var heima eda i audrum staudum.

Nu ber suo til eina nott, sem hann hefir fullgiort þat
10 illa uerk ok fer aptr um sama, at upp ris sua mikil allda med ofuidri, at hun synir skyrann dauda þeim manni, sem þar er staddr a litlum bate. Hiedann af hræddizt klerkrinn odæmiliga, þviat hans hugr er skelfdr ok alla uega þraungdr med tuifalldre uesolld. Sannsitzkan asakar hann ok segir,
15 at fyrir glæpi hans mvne hann taka eptir daudann eilifar pinur. Nu þott hann væri miok þraungdr, tekr hann þat rad, sem honum matti bezt gegna, at hann idrazt umlidinna lasta ok glæpa, upp til himins litande, þuilik ord med tarum segiandi: „Heyrdu, einelig hialp ok skyling uesalla manna,
20 næring aumra manna næst almattkum gudi, hin fleckLausasta mær ok hin sætazta modir guds sonar, drottning min Maria, til þin kalla ek, þik bid ek hialpa mier uesslugum, myskunna mier, ella ferz ek i minum glæpum. Minstu, drottning min, at ek hefi eigi uannrækt at giera minningh þina dag-
25 liga, þott ek hafi audruvisz lifat enn skylldi.“ Þuilika bluti talar hann, ok kemr i hug, at eigi hefir hann lesit Mariu tidir, þær sem þeim deigi atti at fylgia, sem nu var komandi, tekr til i stad ok hefr upp tidernar. Enn sua sem hann hefir sagt nockr uers af Venite ok segir inuita-
30 torium i mille Aue Maria, þa ridr at batinum sua auflugt, at honum hueifir, rekr þa klerkinn i kaf, sua at þessi heilsanarord hefir hann sidazt i munne.

Enn þegar sem lifiat hans er uordit, koma i moti salinne margir diofiar ok ætla at draga hana til heluitis.
35 Enn af annare halfu koma til himneskir einglar eptir spyr-

iandi illgiarna anda, huat þeir ætla framm at fara. Dioflarnir suara: „Þat er uort erendi hingat at draga þenna klerk til kuala vorra, þuiat hann fyrir alla hluti uar uor kumpan. Miok er þat makligt, at sa brenni med oss i pinunne, sem til meingiordar vid skaparann uar oss hlydinn ok eptirlatr i syndinne.“ Hier til suara himneskir kraptar: „Þat er uort hugbod, segia þeir, at eigi þurfe þer sua digrliga at lata, þuiat eigi munu þier þenna mann i heluite nidr steypa.“ Dioflar ganga upp at meir, ok segia sua: „Þeim manne hæfir eingi stadr nema i heluite, med þui at aungvann hlut giordi hann utan vor uerk.“

Nu sem heilagir einglar ok heluitzker andar skiotazt sa þuilikum greinum, kemr til hin sælazta guds getara ok eilif mær Maria, skinandi sem sol. Hun geingr til myrkra hofdingians ok talar þessum ordum: „Huat leite þier med þessum manni, er leystr uar med blodi sonar mins ok merktr med heilagri trv, fyrir þui þore þier at uannuirda minn klerk?“ Dioflarnir suara: „Eigi er oss þat kunnigt, at hann sie þinn klerkr, er at eins kalladizt kristinn, enn var iafnnann uorum uerkum fylgiusamr storliga. Latid oss koma greinum fyrir, hui hann uar sua drambsamr, med þvi at hann dyrkadi litillætis haufdingiann. Hui uar hann sua fullifr, med þvi at hann þionade skapara hreinleiksins? Ef son þinn er rettlatr, segia þeir, þa mun hann alldri þann mann audga sinu rike.“ Guds modir suarar þa: „Sonr minn tynir alldri sinu rettlæti, (þui) at þat er iafnann samtemprat milldinni. Enn med þui at þat er eigi vidrkvæmiligt, at ek disputera uid ydr leingi, þa forum framm til doms himnakonungs sonar mins.“

Nu sem þau framm koma fyrir hinn eilifa domara, taka þegar dioflarnir ath asaka klerkinn ok bera framm marghattadar hans illgiordir, sua segia þeir millum annara hluta: „Þessi madr hefir uerit alla gotu hinn mesti ouin godra uerka, saurlifr ok illa at sier gior, fullr hefir hann uerit af þeim fuluztum verkum, sem vaun eru lostasemi at

fylgia.“ Sem hier er komit rogi dioflanna, at þeir seigia klerkinn hafa endat sina lifdaga ok lyktad i þeira þionustu, svarar drottning himirikis fyrir klerkeins saal ok segir sua: „Ranglatir uottar risa upp i moti mier, ok illzkan er liug-andi til aukningar sialfri sier. Þar er um giort, segir drottningin, at þenna mann fai þier hvorki pint miok ne litt, sem adr ætludut þier at væri i ydru valldi. Þvi (at) profast enn um sinn, at þier kunnit at liuga, þa er þier saugdut, at i ydari þionustu hefdi þessi madr endat sina lifdaga, þa se lokinn upp munnr hans, ok siait, huat hans tunga starfadi næst sinum dauda.“ Dasamlig er myskunn almattiga guds ok hans sællar modr eilifrar meyiar Marie, sannliga kallazt hun myskunnar modir ok uidrkuæmiliga drottning milldinnar. Sem klerkeins munnr er upplokinn, finzt skrifat aa hans tungu þat sama privilegium sællar heilsanar iungfru sancte Marie, sem hann hafdi sungit fyrir tima sinnar frammferdar, þat uorrar fru priuilegium er kunnigt kristnum monnum ok saman stendr i þuilikum ordum: Aue Maria gracia plena, dominus tecum.

Huat giorir þu nu, diofull, segir meistarinn, sa er diktad hefir iarteignina, hui hrædizt þu nu, hui þegir þu nu? Enn audsynt er, at eigi þegir þu, fyrr enn þu ert ogurliga sigradr rauksamligu ualldi, fyrir hueria sauk brennr þu eilifliga med aufundar loga i þinu hugskote. Sie hier, lygi þin ste þier i haufut ok felldi þik. Huerf þu nu brott med smaan ok eilifu brigzle, skaumm ok suiuirding. Enn fyrir hveria grein er þu sua fagnadarlaus, at alldri lætr þu af at strida upp aa mannligt kyn? Volldi nockut mannlig nattura þvi, er þu drambadir moti þinum skapara ok steyptizt til helvitis?

Nv sem illgiarnir andar ero brott farnir fra klerkeins saal med eiginnligri suiuirding, er sæl modir ok eilifliga blezut mær Maria til klerkeins talandi, ok segir sva: „Sier þu giorla, segir hon, i huersu mikilli þraunging þu hefir uerit ok i huersu hardann punkt þu hefir komit. Nu huerf

aptr til þins likams, þuiat ek audladizt þat af syne mínum, ok hygg at uanduirkuliga, huersu þier hefir at lifa.“ Suo uerdr, at hann lifnar aptr, giorandi almattku(m) gudi ok hans sætuztu modr margfolld lof fyrir þa myskunn, er honum ueittizt, at hann heluite fordadizt. Endrbætti hann sidann allt sitt lif ok giordizt sidlatr madr, hafandi optliga sier fyrir augum þa hinu miklu þraunging, er hann var i staddr. Hann ottadist sarliga, at eigi kænni hann i annann tima i þuilikt, huar fyrir hann geymir sitt lif uel ok uakurliga, ok for sidann til guds med arnadarordi uorrar fru sancte Marie med drottni uorum Jesu Kristo rikiandi [1], þeim er lifir ok rikir i andligri uerolldu per omnia secula seculorum. Amen.

XLVI.

Af klerk er las Gaude dei.

(*Trykt ovenfor S. 260—263*).

XLVII.

Af klerk.

(*Trykt ovenfor S. 203—207*).

XLVIII.

Af tueimur brædrum [2].

Nockr riddare atti tuo syne med sinne fru. Þeir uoru badir frider menn, ok þegar su unga alldri miklir ok sterkir. Fædazt þeir vpp su saudr sins garde med allri blidu, þar til at þeira fadir geingr ut um dauda dyr, enn þeir setiast i erfdina. Ok med þui at þeir unnast mikit, taka þeir badir samt allann rikdom oskiptann. Enn med

[1] rikiandia *Cd.* [2] *Denne Legende findes ogsaa i 665h, der bestaar af to i Ryggen sammenhængende Blade. Det første af disse er dog saaledes beklippet, at kun et Par Ord i hver Linie ere tilovers. Begyndelsen trykkes derfor efter E og de fragmentariske Linier af første Blad 655h meddeles her nedenunder.*

Meðr þvi at ver . . . syniz oss viðrk . . .
grar hervistar meg . . . Nokkvrr riddari fæd .
. . menn ok þegar a . . . bliðv ok eptirlæ
. . . at þeir vnnaz mik . . . þykkiliga sem

þui at þeir eru badir oradnir enn uilia hallda alla risnu faudr sins, striuka skiott godzin, sva at innann litils tima mæa þeira eign rettliga heita sutfeingin fatækt. ok sua gefzt þeim, þuiat þeir þraunguazt miok i hugskoti, ef þeir sua gaufugrar ættar skulo uerda mannþurfe. Þui hafa þeir sa hinn fyrra uarann, leynandizt brott af stadnum fra aullum sinum uinum ok kunningium med sua liotri hugrenning, sem godri ætt uar meira brigzle enn ganga sa fatæke. Þat ero þeira radagerdir, at þeir skuli fara ut i einn skog, er liggr kaupmanna uegr vm, ok ræna umfarandi menn sier til atuinnu. Sua giora þeir salugir, sem þeir uoru af fiandanum til fystir, giorazt þeir hinir mestu spellvirkiar, þui likt sem iafnan þystir til blods uthellingar, rænandi saklausa menn fe ok life, fyllandi med raanfeingi þann stora skala, sem þeir haufdu smidat i morkinne.

Eptir langann eymdartima ser uerndin allra uerdleika, huersu hans skepna geingr afleidis, þui gripr hann styrkliga þat ránfeingi brott af helvitzkum hermanne, gudliga leidandi aptr i samlag sannrar hiardar fyrir hialpsamligann iblastr sins heilags anda. Ok sva er uordit, sem gud uill, at griotligr grimmleikr hins ellra spellvirkians brotnar um sidir, sua at med hægri handar skipting himnakonungs muterazt grimd i grid ok forz i frid. Þar med geingr inn i hugskotid sannr astarhite hins krossfesta ok kristiligrar sidsemdar, ok sua sem hiortr girnizt faugr uotn, sua þystir nu hans sal til lifanda guds. Nu sem spellvirkinn hefir feingit þvilika uitran af guddrottins myskunn, talar hann einn dag

þeim . . . foðvr sins stry . . . heita svtfeingi . . .
þeir sva gofvgrar . . . nandiz brott af . . .
gvm sem goðri ætt . . . ægð ok fvlvm forto . .
. ræna farandi menn . . . estv spellvirkiar.
þ . . . karla ok konvr b . . . smiðat i
morkinni . . . þvers af vega. þvi . . . aptr
i faðmlag . . . gvð vill at griotli . . . dar
skipting him . . . tar hiti kristilig . . . þegar
hans salv til . . . skvnn talar hann e . . .

til brodrs sins, suo sem þeir sitia badir samt: „Huersu likar þier lif þetta, frændi?“ Hinn yngri segir ser vel lika Hinn ellri talar þa enn: „Synizt þier eigi leidazt megi sva fulligt lif?“ Hinn yngri svarar: „Þetta lif syniz mier eigi fulligt, helldr miok skemtiligt.“ Hinn ellri suarar þa enn: „Villizt þu nu, frændi, þuiat augu þin ero miok blindut i syndamyrkri, suo at þu fær eigi greint, huersu þær gautr eru rangar, sem uid haufum uillz a langan tima. Enn nu se þier kunnikt, at fyrir guds myskunn þynnizt dimmr skugge dockrar nætr aa minu hiarta, ok sakir þess umskiptis sem ek truir af sialfum gudi uera skal ek eigi leingr aa þessi mork uti liggia, þuiat ek hef iatad, ef gud lofar, at ek skal ganga i klaustr sællar gudz modr Marie, þar sem hun uisar mer at med sinne myskunn þuiat ek man fullgiorla, hvat predikarar saugdu, þa er ek uar aa faudr mins gardi, þat predikudu þeir, at almattigr gud er sva milldr ok myskunnsamr, at aungvann fyrirlætr hann syndugann mann, ef hann af aullu hiarta snyzt til hans, sem einkannliga baru þeir uitne spellvirkianum minum maka aa krossinum. Ok suo sem hann audladizt paradisum fyrir skamma ok fagra idran, suo mun ek nalgazt himiriki, ef ek idrazt af aullu hiarta. Nu bid ek þik, kære brodir minn, at þu gangir mier til hægri handar i þessari þraut, at sua sem uid uorum samþykkir alla stund i bodordabrotum moti skapara ockrum, sua gangim uid nu badir samt undir hans merkium, fylgandi hans fotsporum i godum uerkum.“ Enn brodir hans talar med þessum hætti: „Ef

ændi. Hinn yngri . . . fvlligt lif. Hinn . . . in-
ligt ok einkar . . . blindvt i synda . . . villzt
a langan . . . skvggi dokrar n . . . hætti
minkaz . . . kir þessa vmskiptis . . . fram
iattað ef gvð . . . mer at i sinni mis . . . dicaðv
þeir með sk . . . eingan firirlitr h . . . inrm
maka spell . . . mvn ek aðlaz . . . ttaz. Nv
bið ek . . . við vorvm samþ . . . amt vndir
hans . . . hætti. Ef þv gerir . . . verolldv

þu giorir sem þu talar, ertv fremri huerium afglapa ok skiptingi, sem ek ueit vera i verolldu, at þu uillt hafna gledinni enn fagna uesolldinne, ok þat meira at girnazt id daaligzta lif svart ok herfiligt, deyiandi þar uesall ueslugum dauda an nockuru lofi. Nu þo at þin haufutheimska giore þik sua haufutæran, sem ek vil enn eigi ætla, er betr at þu farir einn illa enn uid bader." Hinn ellre reidizt i guds nafni uid þessi ord ok seigir: „Huat dyrkazt þu i þinne illzku, mattugr i miklu raanglæte, kallande mik heimskann ok ouitrann. Ok þo at nu þysti þik med diofulsins tilteyging at druckna i suelgium hins nedra heluitis, skal ek þik eigi fyrir holldliga frændsemi þangat fylgia, helldr skal ek i stad upp risa ok leitandi fara þar til, er ek finn drottinn minn Jesum Kristum."

Med þessum ordum ris hann upp, sem guds son leidir hann, sinn ueg gangande brott af aullu raanfeinge, er þar uar samann standandi. Ok er brodir hans ser þat, uerdr vndarliga mikill bardage i hans briosti, þui at hann einn ueit, huersu nær honum geingr at skiliazt uid þa fullsælu, sem er i skalanum. Enn i audru lagi ann hann sua mikit brodr sinum, at honum þikir uerr enn bradur daudi uid hann at skilia. Þui stendr hann upp, sem hann ser brodr sinn alvarliga aa ueg kominn, meir reikandi enn gangandi, ymizt augum aptr litandi til skalans eda framm til brodr sins. Þann ueg eru þeir farandi, at aa sinu leiti er iafnann huor verandi, þar til at brodir idrandi aa hals nockrn komandi sier þadann gott hierad ok bygdir storar, bædi klaustr ok adra bæi. Hann bidr þar brodr sins ok heilsar hann fyrre

at þv vil . . . herfiligt deyiand . . . fvtæran
sem e . . . nafni við þessi orð ok . . . þyrsti
þik með dio . . . olldliga frændse . . . tin
minn Jesum Kristum . . . f allvm þeim ranfein . . .
ikill hrygðar gv . . . kiliaz við þa fvll . . .
m þikkir verra en . . . a ferð komin me . . .
eða fram til broðvr si . . . til sem broðir iðran
. . . avstr ok aðra bæi. Hann . . . svarar eingv

blidliga. Hinn suarar aunguo af reidi sua riodr sem blod. Brodir hans talar þa enn med blidu uidbragdi: „Þu sier þann stad, sem ek giorizt til, ok þui bid ek þik enn sem fyr gratandi, at þu fylgir mier i herbergi drottins ok hans blezadrar modr, þionandi badir samt i æfinnligri stadfesti.“ Þessum hans ordum suarar hinn yngri med drambsemi en at nyiu sik eigi mega ok eigi vilia þvilika uannuirdu þola. Enn er sa godi madr sier sina bæn i þarflaust ut berazt, grætr hann akafliga sua segiandi: „Ok nu, brodir minn kærazti, þott þu uilir eigi mykiazt, ueit mier þat, at þu huerf eigi aptr i orad, sem vid haufum adr i legit, helldr far framm radum minum, ok mun þat vel duga med guds myskunn.“ Ok er hinn yngri iatar sik þat giarna gera uilia, talar hann sua i annann tima: „Þat er mitt fyrsta raad, at þv styrir hiarta þinu til gudligrar upplitningar, hogliga uekiandi suæfda samuitskv til guds bodorda, saminnandi þina skynseme, huat skepnann er skylldug skapara sinum. Þat gef ek þier annat raad, at þu sækir heim herra konunginn þessa rikis, uel ok hofsamliga med hans hird uerandi, trulyndr honum ok hans rike bædi med ordum ok verkum, þann stiett med litillæti halldandi, sem hann uill þier uera skipandi. Þat er mitt þridia raad eda enn helldr brodrlig bæn, at huert ár, medann þu ert a konungsgardi, komir þu a þeim deigi til klaustrs heilagrar Marie, þar sem ek ætla at enda mitt lif, sem ek set endimark a, at þu huggir mik med þinum ordum segiandi mier af þinum frammferdum.“ Ok sem hann hefir aullu þessu iatad, standa þeir upp ok skilia med fridarkosse. Fer

ordi af . . . di. Þv ser heðan br . . . þv fylgir
mer i herbergi . . . þessvm orðvm svarar hinn
. . . þvilika vanvirðv . . . egiandi. Ok nv
bro . . . sem mið hofvm . . . er hinn yngri
iattar . . . hiarta þinv til . . . minnandi
þina sk . . . þv sekir heim herra . . . orðvm
ok verkvm . . . þriðia rað eða enn . . . til s
klavstrs hei . . . vm orðvm segiandi . . . riðar

nu huor sina leid, annar til klaustrs enn annar til curiam. Greidir guddrottinn þeira ueg. Annar er þeckiliga tekinn af abota inn i herbergi reglumanna, enn annar er uel tekinn aa konungsgardi. Sem novicius hefir ut stadit terminum uel reyndr, uigizt hann aa uidrkuæmiligum deigi samlagadr brædra sveit med heitri ast ok guds lofe.

Sua lidr framm at þeim degi, sem greindir brædr hafa aa kuedit til fundar sin i millum. Fer nu þat framm, at brodir geingr fyrir abota sinn honum allar greinir segiandi, þar med bidiandi, ath hann mune honum eitt litid herbergi med husbunadi uera veitandi ok sua miklum kosti, at hann mætti uel taka brodr sinn. Ok þegar i stad er honum allt til reidu, byzt hann vid sem honum likar. Enn brodir hans minnizt ok þess sama dags. Þui geingr hann fyrir konunginn þackandi honum sinn herradom, bidiandi hann ordlofs til brottferdar, segiandi at hann aa einn kiotligann brodr i einu klaustri ok hefir iatad at finna hann þann dag. Fær hann blitt ordlof med þeim hætti, at konungrinn talar uid hann sæmilig ord ok bydr honum sem fyrst aptr ath koma. Sua fer hann ok framm keinr. Tekr brodir hans sæmiliga uid honum, ladandi hann ok innleidandi, upp hia honum sitiandi sua talandi: „Sva hefir milldr gud skipat, brodir, at ek er nu munkr vordinn, þiki mier nu æfi min allgod, þuiat aboti minn huggar mik i aullum hlutum, ueitandi mier þessa þionustumenn, kost ok herbergi, at ek

kossi. Ferr nv . . . a at hvartveggi . . . annarr
er vel te . . . iðr sva ar þat til en . . .
boðorðvm vigiz hann . . . n litils tima er . . .
hann vill biðia þviat . . . bezt lika bæði til .
. . vndar sin i mil . . . með biðianði at . . .
megi sæmiliga . . . kar. En broðir . . . ndi
orlofs til brott . . . a hann a þeim degi. færr
. . . t aptr koma . . . vpp hia honvm si .
. . nn at ek er nv . . . lvtvm veitandi . . .
k at þv segir mer . . . ar vist eða hvart . . .
vita mege af . . .

mætti hia þier sitia. Nu uil ek, at þu segir mier, huersu þier likar i konungs þionustu, eda med huerium hætti þu feckt ord godra manna fyrir þina þarueist, eda huort þu skallt nockut til konungs aptr koma." Leikmadrinn suarar: „Þat þottumzt ek uita af ordum þinum, at þu mundir munkr verda, enn hitt kom mier alldri i hug, at þu mvndir[1] þvi vna [sakir vndirbrotz ok vnaða[2], ok enn trvi ek þvi fyrsta sva. Rað þin hafa mer vel dvgat [at sva komnv[2], þviat herra konvngrinn talaði vel til min [at skilnaði, bioðandi mer sem fyrst a sinn garð[2], ok þat er mitt hvgboð, at ek hefiz skiott til virðingar með hans hirð, ef ek [stendr sva[3], sem honvm vel likar. Mant þv þa iðraz, frændi, þinnar skamsyni, ef þv ser mik i virðinginni." Broðirinn svarar: „Gvð gefi þer þa virðing, sem hann ser bezt gegna þer, ok skal ek þaðan af eigi angraz, helldr gleðiaz, [þviat þat er millim þeira lvta, sem gvð veitir mer, sæskiligsta[2]. En skilia þikkiz[4] ek nv, frændi, at þer þikkir allvel at fara, ef virðinga metorð heſðir þv meiri af konvngi." Hann svarar: „Þat skilr þv rett, [at ek þikkiz[5] bæði hafa til þess bvrði, afl ok harðfeingi, at ek veri eigi lægztr i konvngs holl. En þo er sa annarr lvtr, at mer þikkir meirr a skorta en nafnbotina[6]." „Hvat er þat, frændi minn, segir hann broðirinn." Hann svarar: „Hvat man mer inn bera, þott ek segi þer naðsyniar minar, þar sem þv matt þer eingan fagnað ok eigi nokkvt tala, vtan þv farir að lvðrandi firir kne abota. Broðirinn svarar: „Eigi er þat brigzli, frændi, þott ek hlyði gvði, en segia matt þv, hvat þik stendr, þviat lofat er mer at gefa þer heilræði[7]. Mvn þer ok at minvm raðvm gagn verða, ef þv vill[8] þeim fylgia." Hann svarar: „Þat veit ek satt, at þv vill mer allvel, ok þvi skal ek segia þer trvnað minn. Vil ek þo, at þv leynir þessv abota. Þat tekr miok at angra mik,

[1] *Her bliver 655h fuldstændig og lægges nu til Grund.* [2] [mgl. *E.* [3] [stend *E.* [4] þikiumzt *E.* [5] [þuiat ek þikiumzt *E.* [6] metord *E.* [7] heil raad *E.* [8] villt *E.*

með hverivm hætti ek skal kvænaz, þviat ek þikkiz eigi annat mega, en firir aðra grein vil ek eigi sakir metnaðar eiga litils hattar konv, illmannligt syniz mer ok at liggia i fullifi eða frillvlifnaði.“ Broðir svarar: „Gvð drottinn hafi lof ok dyrð, er þitt avga hefir vakit[1] af þvngvm svefni til nokkvrrar synar sinna boðorða, millim hverra þat stendr at forðaz fvllifi. Nv vil ek bioðaz til at vera i vmleitan, at þv fair þa mey, sem allvm er avðsynt, at þer verði til sæmdar. Vil ek ok, at þv styðir mik til þeirar gerðar dagliga með þeiri minning, sem ek legg til með þer, þviat við fam engan fagnat gert, vtan gvðs son ok hans sætasta moðir hialpi til. En þat er min tillaga, at hvern dag heðan ifra lesir þv .v. sinnvm Ave Maria með knefalli, aðr þv tekr likamliga fæðv, ok lat einga fiolskylldv firir standa, at þv gerir þetta með iafnaði.“ Þessv iattar hann giarna, talandi siðan aðrar skynsemdir, sem þeim likar, en skiliaz eptir þat með mikilli bliðv [ok broðvrligri elskv[2].

Sem hann [er a konvngsgarð kominn[3] ok hefir staðfastliga byriat þa [gvðs moðvr[2] þionastv, sem broðirinn hafði til lagit með honvm, liða fair dagar aðr hann er firir konvnginn kallaðr. Ok a þeim sama degi geriz hann konvngs riddari ok sa hofðingi er pentrarcha heitir. Sa er pentrarcha, sem formaðr er skipaðr [i konvngs kvrt[2] ifir .v. riddarvm. Sva stendr hann sæmiliga hit næsta ár i sinni stett, vel kærr konvnginvm ok trvlyndr i allvm lvtvm. Eptir ár liðit riðr hann með konvngs orlofi i nefndan dag fram til klavstrsins með sinvm kompanvm. Hefir broðir nv spvrn af, hvat fram siga[4] sæmdirnar, þvi hefir hann feingit af herra abota meira herbergi ok friðara kost at allv en fyrr, þviat sva sem riddarinn fram geingr i stvndligvm metorðvm, sva þroaz ok miklaz broðirinn i goðvm verkvm, þekkr gvði ok formanninvm. Nv sem riddarinn kemr, rennr broðirinn moti honvm. Ok alllitla stvnd hafa þeir aðr setið, enn riddarinn talar sva til broðvrins:[5] „Hvat

[1] naknat *E*. [2] [*sgl. E*. [3] [kemr heim *E*. [4] fara *E*. [5] brodrsins *E*.

liðr nv, frændi minn, segir hann, hefir þv nokkvt byriat þat erindi, sem þv barðz vndir næsta sinni. „Ja, ia, segir broðirinn, [þat kann ek segia þer þa sogv, er þv ma þik mikiliga gleðia. Þegar sem þv vart i brottv næsta tima[1], bar ek fram þitt erindi við þa mey, sem ek matti bezta finna bæði firir ætt, fegrð ok pryði siðanna. En hvn tok þvi mali vel firir allar greinir, ef þv staðfestiz i konvngs þionastv. En með þvi at ek iattaði af þinni alfv[2], at þv skylldir heðan ifra þinvm herra trvlyndr vera, retti hvn fram sina hond með fvllv[3] iayrði, at hvn skal þin brvðr verða. En sakir þess at hvn er yfrit rik ok langt vmfram volldvg[4] þina bvrði, vill hvn eigi barðara taka þetta mal, en sitia i festvm .iii. vetr, þviat skemmr, en hvn villdi, þikkir henni þv enn framiz hafa i þinv betra lifi, en[5] nærsynligt er til astar sva gofvgrar meyiar. Nv sva sem ek hefir byriat þitt erindi ok allan mik við[6] fellt, at þv feingir þessa sæmð, bið ek, at þv briotir eigi a bek þav beztv orð, sem ek frvinni flvtti af þinni alfv[2], helldr styð mik karlmannliga ok baða okkr, avkandi þa minning vm nokkvrn[7] mvn, sem ek barð þer næst, ok seg nv dagliga .xv. sinnvm Aue Maria, þviat þvi meira mvndi þer þikkia við liggia at fa þenna kost, sem þv vissir giorr hennar form. En maðr þrotnar i sinni astvndan, vtan almattigr gvð styrki hann til framkæmðar. Þvi skvlvm mið[8] þagat fvlltings leita, sem eigi ma þrotna.“ Riddarinn svarar: „Ek villdi giarna nv at sinni hafa sva mikit erindi, at ek sæi þessa mey, [er þv, broðir minn, segir af sva mikit[1].“ Mvnkrinn svarar: „Hallt sem bezt þa minning, er nv barð ek þer skemstv, en ek heitr þer, at næst er þv kemr her, skallt þv sia hana, en nv eigi.“ Riddarinn iattar þvi giarna, [ok þikkir allmikit, er honvm veitiz eigi at sia meyna[1].

Eptir venivligan tima snyrr riddarinn [brott með sinv forvneyti ok heim a konvngsgarð komandi[9], þa gvðs

[1] [*mgl. E.* [2] halfu *E.* [3] *saal. E;* fvlli *655.* [4] *mgl. E.* [5] er *E.* [6] til *E.* [7] hlut ok *tilf. E.* [8] nid *E.* [9] [heim sa konungsgard *E.*

moðvr þionastv vakrliga halldandi, [sem hann af broðvr sinvm var þiggiandi[1]. Hvar firir sva geriz með arnaðarorði ivngfrv sancte Marie, at riddarans hiarta linaz dag fra degi, sva at brott dregz hinn fyrri iokvll [ok harðyðgi[1], her með aðgaz hann ytrvm giofvm með gvðs vilia, sva at innan litils tima [gerðiz hann[2] tribvnvs i herra konvngsins holl, ifirbioðandi .xxx.[3] riddara, sem þvi nafni til heyrir. Stendr hann i greindri sæmð næsta ar mikils virðr af konvnginvm, þar til er[4] hann tekr orlof at vitia broðvr sinn eptir vana.

Veitir aboti allan kost enn sem [fyrri, at honvm megi sem bezt fagna[5], þviat broðirinn geingr æ sva fram i vinattv gvðs ok manna, sem riddarinn þroaz i veralldligvm [heiðr stvndligra metorða[6]. Sem þeir hafa fvndiz með fagnaði, segir riddarinn sva til broðvr sins: „Margan tima [i þessvm argangi[1] hefir ek hvgleitt, hvat þv, broðir minn, iattaðir mer næst at skilnaði, ok þat sama er[7] ek nv kominn fram at heimta, þviat hiartaliga girniz[8] ek at sia þa friðv mey, sem mer hefir iattaz.“ Broðirin ser moti honvm, ok skilr þegar firir gipt heilags anda, at hiarta er vm vent [ok aleiðis vikit[1] til goðra lvta, ok segir sva: „Hefir þv vel halldit þat litla, sem ek bað þer at lesa dagliga.“ Riddarinn svarar: „Minnr vel hefir ek þess geymt en vera skilldi, [en þo mvn mer vel lika[1], at þvi allv betr fyllir þv þitt firirheit, sem þer er vandara vm sakir þinnar stettar.“ Broðir svarar þa brosandi: „Rett talar þv, frændi, ok þat skal ek giarna með gvðs vilia [gera, sem ek iattaði þer bezt nokkvrn tima[9]. En bið nv þolinmoðliga til kvelldz, [þviat þetta geriz eigi fyrr, en allir þinir menn ero gengnir sofa, þviat eingvm þeira veitiz þvilika lvti sia[1].“ Riddarinn iattar þvi giarna.

Nv sem bræðr klavstrans hafa longv sagt complstorivm

[1] [*mgl. E.* [2] [*saal. E;* þviat hann gerðiz *655.* [3] xxx^{ti} *E.* [4] *tilf. E* [5] [fyrr *E.* [6] [metordum *E.* [7] en *E.* [8] girnumzt *E.* [9] [fylla *E.*

ok miok er siðla vorðit, svo at allt folk ok eigi siðr riddarans menn [ero i svefni[1], ganga þeir .ii. bræðr til kirkiv lægt ok leyniliga. Segir mvnkrinn leið, vikiandi firir i afstvkv nokkvra, hvaðan vel matti sia vm einn glvgg fram i kirkivna, [ok einkannliga veit i moti sialfvm dyrvm[2]. Broðir talar þa til riddarans: „Her skallt þv standa kyrr við þenna glvgg, biðandi þess er gvðs miskvnn vill veita. En hygg at sem bezt þvi, er þer kann firir avgv at bera.“ Eptir svá talat geingr broðir fram i kirkivna, fallandi allr til iarðar með tarvm firir framan korinn, ok liggr svá vm hrið, þar til at riddarinn ser lios mikit fylla allan korinn með svá frabærri birti, sem alldregin[3] fyrr sa hann þvilika a sinni æfi. Ok sem þat hefir staðit vm stvnd, geingr ein ivngfrv fram i korsdyrnar, hvn hefir mottvl ifir ser en siðfalldin skavt a hofði. En er hvn hefir litla hrið svá staðit, lyptir hvn skavtin[4] brott af hofðinv, tiandi sina asiunv vel prydda með leystv hari vt a herðar tva vega, berandi mottvlina fra ser, at sa sem at vill hyggia megi sem giorst sia allan hennar voxt ok friðleika. En hversv hennar asiana var fogr, biort ok gleðilig, ok hennar klæði [hvit ok þekkilig, skinandi ok lystilig ok miok frabærilig[5], megvm ver eigi orðvm skyra, [þviat þat sigraði alla þa lvti, sem til dæmis ma draga[2], sem greindr riddari profar liosliga, þviat hann fellr til iarðar i vmegin, sakir þess at likamligt afl matti eigi standaz þann krapt ok skinandi birti, er vt geislaði af meyivnni. Eptir stvnd liðna [hverfr mærin at syn, en litlv siðarr[6] kemr broðirinn i stvkvna, spyriandi hversv honvm hefði a litiz meyna. En hann ma i fyrstv eingv svara bæði sakir otta þess hins mikla, er likaminn hafði kent a sik, svá ok goðfysi þeirar, sem nv var inn komin i salina. Siðan talar hann: „Lof ok dyrð se þar firir gior hinvm hæsta gvði, er hann gaf mer þvilikan broðvr, þviat með þinni vitzkv mvnt þv mik dregit fa vm siðir af divpi helvitis.

[1] [sofa *E.* [2] [*sql. E.* [3] alldri *E.* [4] skautinu *E.* [5] [dyrdlig *E.* [6] [*silf. E.*

Nv vndirstendr ek, at mina festarmey kallar þv eilifliga blezaða gvðs brvði mey ok moðvr sanctam Mariam, at firir þina meðalgongv [1] virðiz mer at birtaz syndvgvm manni. En hvat mvn ek ǽmr maðr ok vesall til þess hafa, at ek megi svá ynniligs faðmlags niota [2], þviat alla mina æfi hefi ek vvin verit miskvnnar verka."

Meðr þvilikri iðranar exi [3] hoggr hann synda streinginn, er saman var vafðr af þvngvm glæpvm siobarins beisk-leika, læknandi veyka sal með hofsamligri lǽg taranna, fogr aminningar orð þiggiandi af broðvr sinvm, hveria tempran þyriar hafa með van ok otta. Ok svá talar broðirinn millim annarra lvta: „Nv hefir þv, frændi minn, sanna vissv, hver sv mær er, sem ek hefir beðit þer til handa, ok nv at segia þer liosara, hefir hvn [4] birt mer i sinni miskvnn, at eptir ar heðan liðit skvlvm við baðir a sama degi til hennar koma, ef þv stendr i hennar þionastv allt til enda, [ok firir þvilika dygð sem hvn iafnan blezvt vill þer giarna veita [5], skallt þv ǽka hennar þionastv ok segia hvern dag innan þessa ars með knetalli fim tigvm sinna Aue Maria. Lat einga fiolskylldv draga þik brott af þessarri þionastv, ok haf iafnan [6] giort, adr þu tekr likamliga fœdu. Hier med skalltu uikia aullum þinum frammferdum til yfir-botar, sem þu eigir at buazt moti þinum dauda. Svá talar þessi godi madr, leidandi sinn brodr heim til herbergis. Skiliazt þeir at sinne med fagnadargrati.

Sem riddarinn er heim kominn, kemr upp hersaga, at ein ill þiod stridir a rike konungsins, huar fyrir beztu riddarar ero kosner af konungsins hird at læg(i)a þenna ofrid. Millum þeira er sagdr riddari med sinum undir-monnum. Ok sem hann kemr i strid, synir hann sua mikit agæte sins hugar ok atgiorfi, sem eingi annar af konungs monnum, sua frama ok furduliga snarpa helldr hann sueit

[1] *saal. E;* meðalganga *655.* [2] niotandi uerda *E.* [3] auxi *E.* [4] [ok syndum. Broderinn suarar: þat hefir þessi iungfru *E.* [5] [*vgl. E.* [6] *Her ender 655h.*

sina, at hann einn ok hans menn mega heita hugdyggvir konungs riddarar. Huar fyrir hann ryfr fylking rangiatra ok dreifir þeira dreyra med blodugu suerdi til beggia handa, fiandi fagrann sigr. Þessi framm̃ganga aflar honum sua mikilla sæmda, at herra konungrinn skipar hann centurionem, þat er haufdinge yfir hundrat riddara. Hier med giorizt hann hit fremsta raad konungsins i allri uirdingu næst honum sialfum, skipandi morgum hlutum, er krununni til heyra, rett eptir sinum uilia. En þui ualldi verr hann sua, at gudi sialfum uerdr til dyrdar enn konunginum til uerallidligrar uirdingar, þuiat hann geymir uakrliga heilrædi brodr sins at leggia þat til allra mala, sem hann ætlar lifanda gudi bezt lika, ok hnorki blektizt hann i fæmutum ne manna munum. Fyrir þuilikar dygdir audgadi gud hann bædi andligum giofum ok uerallidligum audæfum, sem profast i þvi, sem eptir fer.

Nu ber suo til nockra dag, at þegar um morgunina arla kemr herbergissueinn konungsins til centurionem kallandi hann sem huatast a konungsgard at skipa uandamalum. Hann bregdr uid þegar i stad, sitiandi yfir malum allt til middeigis, sua at nu i stad geingr konungrinn til bordz. Ok rett i þann tima sem þeir ero komnir i hollina ok konungrinn hefir uppstadit at taka laugar, ok hann tekr gullit af hendi sier, adr enn hann þvoizt, ok uill fa sinum bezta radgiafa eptir uana, kemr centurione i hug, at a þeim deigi hefir hann eigi sagt .l. sinna Ave Maria, ok þegar i stad gleymir hann konungsins otta, uikiandi undann gullinu, er ath honum rettizt, snarandizt hart brott af haullinne, sua at eingi madr fær ord af honum. Þessa hans giord vndra þeir geysi miok, sumir afvirda med fiandligri aufund, segia at skiott mune hann konunginn fyrirlata ok einskis virda, ef hann skal æ framm ganga i metnadi sinna metorda. Enn er konungrinn heyrir sua illar tungr, bydr hann i stad þær allar þeigia, enn dregr gullit hogærliga aptr a sina haund, gangandi ut af haullinni kyrliga, s

fyrirbiodandi ath nockr madr fylgi honum. Sua geingr hann hliodliga vt i sualirnar, siaandi framm i gardinn, sua sem foruitnandiz huert hann hefdi uikit, þuiat hann profa uill ereudit. Ok framm i einum leyniligum stad sier hann, huar þessi madr stendr utan herbergis fallandi a knie miök godfusliga, sua seigiandi sitt bænahalld, at hann tekr aungua huilld, hier med gefr konunginum þa syn, at fiorir menn hardla biartir standa hia honum. Þann tima uar uti regn mikit. Þessir hallda skinanda klædi yfir hans haufud ok likama, skylandi honum vid allri uætu. Konungrinn skilr, at þeir eru eigi iardneskir helldr himneskir kraptar. Honum finz mikit til þessa, siaandi upp a, þar til at honum uirdizt sem riddarinn buizt til brottgaungu.

Hefir konungrinn sik sem fliotazt aptr i haullina, ok er kominn i sæte adr enn riddarinn kom þar. Hann heilsar a konungina, þo lagt ok leyniliga, sem iatandi sina sekt uid hann ok sialfa hirdina. Konungrinn tekr honum eigi sua blitt i fyrstu, sem honum uar i hug, utan leggr sina haund yfir riddarans auxl suo seigiandi: „Huert geckt þu, godi uin, eda huar hefir þu dualizt, med þui at regn mikit er ute, enn klædi [1] þin eru dyggiliga þurr?“ Riddarinn suarar: „Herra minn, segir hann, ek setta mina yfirhafn hier nidr uti i suolunum.“ Konungrinn suarar þa aunguo, nema stendr upp ok leidir þenna riddara med sier i malstofu, hann talar þa med tarum sua segiandi: „Ef ek hefdi þat uitad fyrr, segir hann, at þu uærir suo godr madr, sem þu ert i guds auglite, skylldi ek þinne gædzku meira heidr ueitt hafa.“ Riddarinn suarar: „Minn godi herra, talit eigi sua, þuiat illzku minne hefi ek leynt fyrir ydr enn eigi gædzku, þuiat min ranglæti hafa geingit yfir allt hóf. Þvi hafi þier eigi sed mina gædzku, at hun er eingin til.“ Konungrinn suarar: „Legg af þuiliku ordtaki, þuiat uier truum eigi, sakir þess at almattigr gud hefir uirdzt i dag at syna mier syndugum manni, at þu ert

[1] klæddi *Cd.*

uordinn guds madr ok godr i hans augliti, þvi tak til at upphafi ok seig mier þina æfe, enn ek heit þier vndir guds uitne, at þinn frammburd skal ek aungum segia, medan þu lifir i þessum heimi, þuiat ek veit, at þu uillt geyma satt litillæti." Riddarinn fellr þa allr til iardar fyrir konunginum, segiandi sina æfisaugu allt til þess, sem þa var komit. Segir hann ok, huat brodir hans hefir sagt um hans andlat. Þessa alla hluti iatar hann med hæstu uidrkomning ok taranna godfyse.

Enn er konungrinn heyrir þenna frammburd, laugar hann sina asionu i fagnadargrati, lofandi sannann gud, er ollum monnum uill hialpa ok til sinnar myskunnar koma lata. Ueitti hann sidann þessum riddara sua mikla uirding. sem honum uar mattuligt i sannri godfyse, þar til at riddarinn tekr sott, gangandi framm af þessu lifi brosandi, sem hann skylldi til blidrar samkundu fara. Ok sa godi konungr, sem nær stod hans andlati, skilr þui framar, sem honum var kunnara enn nockrum audrum, at þui var likt sem hann sæe sina festarmey hina sætuztu fru sanctam Mariam blezada guds modr til sin komandi, med gledi ok fagnadi sik ladandi til eilifrar dyrdar. Sem hann er andadr, giorir konungrinn sendimenn framm til klaustrsins, þa er at leiti ok eptir skodi, huat giorizt med þessum brodr riddarans, ok finzt sua til, at aa somu stundu sem riddarinn brodir hans hefir salazt, hefir hans aund ut gengit. Þuilik er skipan guds i himiriki, er hann fyllir i verkum sinnar myskunnar, einkannliga i sinne modr enni helguztu mey Marie, er med honum æ lifir ok rikir, einalldzdrottning eilifliga blezut ok oendalig prydi himneskra krapta utann enda. Amen.

XLIX.

Af einum spellvirkia sem sneriz.

(*Trykt ovenfor S. 263—266*).

L.

Af brodur ok guds modr.

(*Trykt ovenfor S. 268—270*).

LI.

Af presti.

(*Trykt ovenfor S. 270—272*).

LII.

Af riddara einum.

I einn þorpe, þui sem til heyrir þeire borg er Petragoris heitir, uar nockr riddare, er utlendis fystizt at fara ok sækia ut yfir hafit til Jorsala at uitia heilaga stadi guds. Ok aa uidrkuæmiligum tima fer hann ok framm kemur i Jorsali, dueliandizt þar um nockrn tima. Sidann uitiar hann marga stadi uorrar fru sancte Marie ok annara guds uina, einkannliga giorir hann sina ferd til þeirar guds modur kirkiu, er stendr in Ualle Josaphat, hver smidut er med einkannligum hagleik, blomgandizt af likamligum grepti sialfrar Marie drottningar, þviat allri kristni er uel kunnikt, at hun signut andadizt in Vallis Josaphath, ok grafin i fyr nefndri kirkiu, ok hier med er kunnikt af annare halfu, at hennar likami er brotthafinn.

Sem riddarinn hefir sagda stadi vitiat, uendir hann[1] aptr sinni ferð heim komandi i sitt fostrland. Ok eptir nokkvrn tima liðinn sækir hann heim kirkiu varrar frv i Rothomador a nokkvrvm hatiðisdegi, hver stendr i nalægð við greinda borg Petragorem. I þessarri kirkiv ser riddarinn fleiri takn ok merkiligri lvti, en fyrr hefði hann i nokkvrri [gvðs moðvr[2] kirkiv þvilika eða[3] iafnhaleita sena. Hvar firir hann fylliz mikillar vhæfv i sinv hiarta, þat falsliga hvgsandi, at svа margar ok miklar iartegnir, sem þar hangandi teikn til visandi mvni með eingv moti firir gvðliga miskvnn vorðit hafa, eigi trvir hann þat satt vera, at þv se af nokkvrvm[4] pilagrimvm eða oðrvm vtlendvm monnvm sakir dasamligra[4] stortakna þagat borin, helldr ætlar hann, þott eigi se miok goðmannliga, at þeir staðarins heimamenn[5], sem kirkivnni þiona dagliga, mvni firir sinn hegomligan kyndvgskap til þess gert hafa, at þvi meira

[1] *Her begynder 655i.* [2] [*mgl. E.* [3] ók *E.* [4] *mgl. E.* [5] menn *E.*

offr mætti þar af þagat sækianda lyð við taka, [sem þat[1] viðara færi ok her a lioðaði, at i sogðvm stað gerðiz fleiri takn ok stormerkiligri en i oðrvm nalægvm stoðvm. En firir þa sok var hann sagða lvti mest hvgsandi, at honvm þotti þat harðla vndarligt, at þessi kirkia mvndi framarr pryðaz af gvðs moðvr iartegnagerð, en hennar vppnvmningarkirkia in Valle Josaphat, eða aðrir merkiligir staðir, þeir sem henni vorv helgaðir.

Nv sem riddarinn ferr brott af Rothomador heim vendandi til [sinna herbergia[2], hefir hann [sva sem[3] i fleyminginn firir sinvm[4] kompanvm, at [klerkar kirkivnnar[5] i Rothomador se miok fegiarnir, þviat hann segiz vist vita, at morg þv signa, sem þar tiaz, hafa þeir sialfir gert sakir [penga, sem[6] þvi fleiri sækti staðinn ok offraði sem mest. En þenna vmlestr ok vtrv lætr gvð drottinn ok hans sætasta moðir eigi leingi vpindan vera, þviat a greindan riddara fellr sa krankdomr [innan litils tima[3], at hans limir kreppaz [ok sinni þionastv fra verpaz[3], sva at hann verðr i stað kararmaðr. Ok[7] hann skilr at gvðlig reiði er komin ifir hann sakir þeirar smanar, sem[8] hann hefir veitt gvðs moðvr kirkiv [i Rothomador með sinvm orðvm ok atdrætti[3]. Þvi kallar hann til sin skynsama menn, iattandi með g..ðri iðran alla sina sekt, [vattandi opinberliga, at þat allt sem hann hafði talat vsæmiliga til gvðs moðvr kirkiv ok hennar klerka, tok hann af sinvm vandskap ok illmenzkv firir vtan sannindi allra skynsemda[3]. Eptir greinda iatning heyrir skiotliga hans bæn sv blezaða drotning, er einga firirlitning ma þeim veita, sem flyr vndir hennar fvllting[9], gerandi þenna riddara frialsan af [sinni reiði ok[3] ollvm krankdomi. Eptir liðna tva manaði vitiar hann siðan gvðs moðvr kirkiv með sannri goðfysi, boðandi hennar lof ok sæmd hverivm manni, þat a ser synandi, at sa er sæll verandi[10], sem eigi er i gvðs moðvr reiði fallandi[10].

[1] [þat sem *E.* [2] [sins herbergis *E.* [3] [*mgl. E.* [4] *tilf. E.* [5] [klerkarnir *E.* [6] [peninga, at *E.* [7] er *tilf. E.* [8] er *E.* [9] *saal. E;* flvtning *655.* [10] *mgl. E.*

LIII.

Af konv einni[1].

Ein kona af kyni Gothorvm profaði skyrvm rvmarstofvm, hversv milld ok mattvg er moðir miskvnnar. Þessi kona var einberni sinna feðgina. Var faðir hennar ok moðir opt nefndri kirkiv i Rothomador tilheyrandi. A nokkvrvm tima verðr þessi sama kona nattvrvliga kviðvg af karlmannligv saði, en geingr með bvrðinn eptir getnaðinn langt moti nattvrv eðli, þviat þria tigi manaði(!) bar hvn hann i sinvm kviði vpp fra niv manvðvm, hversdagliga þolandi snarpan sarleik svtligrar ioðsottar, a þann hatt sem geriz með oðrvm konvm. Ok þo fekk hvn eingan letti a sinvm þynganvm, sem eigi ma synaz vndarligt firir þat sem eptir ferr, þviat ein gvðs miskvnn matti þat vinna, at hvn feingi heilsv sina. Þar með er a litanda, ef hverri konv er daði firir dyrvm, sem leysir sinn bvrð a skipaðvm tima, hversv þessi gvðs avmingi mvndi dagliga pinaz af sva vheyrðv sottarkyni. Frændr hennar ok feðgin standa ifir henni gratandi, þviat þeir skilia, ef nattvrvlogin hallðaz, at eptir long harmkvæli er henni vis daði. Bvrðrinn kenniz með henni lifaz vera ok með ser farandi firir allar greinir vnattvrvliga. Her kemr, þott siðla veri, at feðgin hennar heita gratandi firir henni (a) gvðs moðvr Mariam, liknar biðiandi firir sæmð ok ærv optnefndrar kirkiv. Ok þott ver kvnnim eigi greina, hversv miklv offri þav iattaðv, heyrir drottningin þeira goðlysi (ok) ser þeira tar, þviat bænir rettlatra snara vpp i gegnvm himnana. Hvat þarf her langt vm? Mattvgr gvð vinnr her mikit verk firir moðvr sina, a þann hatt sem nv skal greina. Kviðr þessarrar konv lykz vpp sva sem i nafla stað firir vtan mannliga list. Hvar firir kænir læknar taka til bvrðarins i hennar likama, finnandi hann daðan ok fvlnaðan hafa legit langan tima. Ok sva geriz með gvðs miskvnn ok hans agætastv moðvr arnaðarorði, at þeir brytia i svndr

[1] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 279—280 efter St. med Varianter af E. Her meddeles den efter 655.*

i liðvm þann fvla svein brott or konvnnar kviði. Þvilik ero verk gvðs i himinriki, er sina skepnv helldr ok geymir með eilifvm almætti, þviat hver ok ein hans skepna þionar honvm ok hans boði, sinni blezaðri moðvr alla skapaða lvti vndir gefandi.

LIV.

Af hvsfru einne.

I þvi þorpi, er Bertollis heitir, var ein hvsfrv Gerberta[1] at nafni goðrar sættar ok gofvgs siðferðis i gvðs avgliti, sem siðarr mvn profaz i þessvm frambvrði. Hvn atti .v. syni, lærandi þa i gvðs otta ok litillæti. Sva berr til nokkvrn tima, at fyrr greind hvsfrv sendir sinn yngsta son brott af þorpinv fram til annars staðar, faandi honvm til meðferðar nokkvt brað[2] i einvm sæmiligvm[3] kistli, hvat hann skal fa vinvm hennar til viðværis. Þetta var þann tima [svmars, sem[4] sæði manna vorv enn eigi tæk[5] til avaxtar, [ok hinn fyrri akranna avoxtr var sva viða i heroðvm gersamliga vppeyddr, at varla feck brað at kavpa[6]. Ok er vngi maðr geingr fram sinn veg nærri[7] sæðvm nokkvrvm, [kistilinn berandi ser ifir hofði, sem optliga er bornvm venivligt firir sækv sakir[8], kemr [einn lavpandi maðr honvm i moti, hvern sveinninn kennir fvllgerla, sakir þess at[9] optliga hefir hann þenna mann set i moðvr sinnar herbergivm[9], þvi fagnar hann helldr en ottaz i þeira fvndi, [þviat hann hyggr þenna mann ser vel viliaðan ok ollvm moðvr sinnar varnaði. Hvat er allt profaz þvers i moti[10], þviat hann var hinn versti maðr fvllr fvllifis, [grafinn i glæpvm[6] ok vafðr i hverskyns vdaðvm, [sem skiotliga reyndiz með þeim hætti, sem fiandinn sialfr hinn vdyggasti meistari var hann firir sina flærð i steytandi. Skiotliga sem hann fagnaðarlavs[11] litr vnga mann kistil með goðvm fivr ser a hofði beranda, fylliz hann

[1] er Gerberta hiet *E.* [2] af braudi *E.* [3] *mgl. E.* [4] [er *E.* [5] tekin *E.* [6] [*mgl. E.* [7] nær *E.* [8] [*efter E; kan ikke sees i 655.* [9] herbergi *E.* [10] [huat er allt giorizt audruuis enn hann ætlar *E.* [11] sem hann *tilf. 655.*

af bannsettri diofvligri agirni, þviat firir sina græðgi vill hann bræð brott gripa ok graðvgliga gleypa. Þvi likiz hann sik bliðan i viðrbragði, lockandi sveininn brott af veginvm, at þvi orvggligarr megi hann sinn vanda vilia fvllgera, sem hann firriz syn ok ferðir vmfarandi manna. Eptir sva gert gripr hann til kistilsins miok grimmliga ygldvm avgvm ok anda bolfaðvm. Var sva mikill þeira afla mvn [1] at vngi maðr varð þegar lavst lata. Ok með þvi at sa glæpamaðr þikkiz vita, at sveinninn [heim komandi mvni hann firir moðvr sinni [2] vfrægia, þvi gripr sa bolfaði dæðans son til hans i annan tima, sviptandi með ollv vægðarlavst niðr a iorðina, ok bregðr einvm digrvm [3] talgvknif rekandi a sveinsins barka sva harðt ok tiðt, at þegar i stað sniðr hann hofvðit brott af bvknvm, sva at eigi helldr meira en litið skinn aptan [3] a halsinvm. En i þvi sem manndraparinn sniðr barkann, rennir vngi maðr sinvm hvg til sællar Mariv drotningar, þviat [i sva bræðvm ok vvarvm atbvrð fekk hann ser engrar miskvnnar beðit [4] með tvngvnnar frambvrði. [En ekki skaðaði hann i, þott sva yrði, at þvi meiri miskvnn ok haleitari birtiz ifir hans mali [5]. Latvm nv fyrst flandans son morðingiann brott hverfa [6], at eigi byrgi ræðilig illzka hans nalægðar firir þeim hialpina, sem nv er sva miok þvrfandi [at avðlaz hana [5]. Eptir [sva gert sem nv er greint [7], hverfr sagðr vvinsins limr brott [af greindv votfangi með þvngan glæp ok gripit ranfeingi, hinvm andaða þa þar i fiorbrotvm liggianda [5]. Ok þegar i stað kemr [af annarri alfv [8] sialf moðir miskvnnar haleit drotning himins ok iarðar volldvgasta frv sancta Maria skinandi meðr allzkyns fegrð [ymisligrar pryði [5], alla vega [kringð ok vmgefin [8] himneskv

[1] [Sem hann litr unga mann, fyllizt hann af diofuligri agirne synande sig blidann i uidrbragdi. Þui lockar hann sueininn brott af uegnum, ok eptir þat gripr hann til kistilsins, suo *E.* [2] [mun hann *E.* [3] *mgl. E.* [4] [hann matti sier aungrar myskunnar bidia *E.* [5] [*mgl. E.* [6] fara *E.* [7] [þetta *E.* [8] [umkringd *E.*

uera, þa er þu piprar af brædzlu.“ Hann suarar: „Nu þo s
mier sie þat pina, mun ek eigi suo buit hafa uerda?“ „Hue
ueit, nema þat giorizt, segir fiandinn, ef þier væri nockr þauc
i.“ „Ja, ia, segir þiofrinn, þeim skylldi ek vera fullr uin, e
þar mætti bot a uinna.“ „Nu þa,“ segir fiandinn, „Þigg
bregdr upp einum gullhring, þa sua segiandi: „Þigg
mier þenna grip til marks oleysiligrar ockrar uinattu
millum. Vil ek segia þier af þessum grip annat mer
enn þu megir sia. Þessi gersemi er þeirar natturu, at
madr sem hann a, ma alldri uerda fanginn til nocku
skada, ok einginn stockr eda fiotr maa þik halldа, þegg
þu bregdr honum a lopt, þui skalltu hann alldri hendi fi
lata ganga. Nu hefi ek sua giort, at þu matt firir hueriu
manni frials uera ok ganga. Mattu ok giora þeim ha
er þik haundla, ok uerda laus af huerre þinu fyrir hringsin
natturu. Enn ef þu uillt þess bida, þa er enn meiri li
at[1] þola dom ok uera leiddr til galga ok verda sidan
laus af ualldi sinna ouina.“

Verdr þiofrinn vid þessa giof geyse gladr, þackaud
ouininum mikilliga, ok skilia at syn. Profazt honum all
þetta eptir ouinarins ordum. Giorer þiofr sier nu gama
at illzkunne. Stundum lætr hann sik fiotra eda i myrkua
stofu setia ok a þing leida[2], ok uerdr hann þegar laus me
fiandans fulltingi. Nu sem hann þikizt sua auruggr a
diofuligri liet, uerdr hann enn einn tima tekinn ok dæmd
ok til galga leiddr. Ok med þui at hann er miok leitr
er eigi sua nærhendis sterkr uirgull, sem þeir þikiazt þurfa
Enn medann þeir suipazt um, sætlar þiofr at reyna liettina
ok er hann bregdr upp hringinum, synizt þar nu eigi hringr
belldr enn digrazti uirgull. Enn er þeir, er nærre standa
sia, at hann sialfr hefir feingit sier fullsterkann uirgulinn,
setia þeir fyrir utan dvol þann sama a hans hals at
heingia hann miok hatt. Sva gefzt honum uingiol fiandans
sins fulltrua.

[1] ok *Cd.* [2] leiddr *Cd.*

Eigi þessu olikt for þeim illa manne mordingiánum, em fyrr uar frasagt, þuiat hann hafdi af ouininum þegit sier þarfa gripi, þat uar dul ok drambsemi, þuiat hann hugdi, t sier mundi hlyda, huat illt sem hann giordi, þuiat eptir ua mikinn glæp, sem i fyrre iarteign uar nockut af talat, t hann ynne i drape hins unga manz, flyr hann eigi brott fiarska, helldr tekr hann sier herberge aa þeim sama degi kamt fra husum Gerberte, leggiandi glæp aa glæp ofann, ggiandi þa saumu nott i hinu uesta saurlife. Ok med vi at hans odæmilig illzka margfalldazt sua miok yfir irdina, at eigi ma leingr opint uera, birtir gud drottinn ied sinne myskunn Gerberte modr unga manz, huar ouin uds ok hennar hefir sier inne tekit. Enn eptir þessa itran ris hun þegar upp heitandi aa syne sina, at þeir agi ok gripe sinn brodrbana. Enn þeir duelia nockut i rstu ok dyliast vid, at hon mætti þetta uita, þar til at un segir synina. Enn eptir þat lofa þeir almattkann gud, ennandi sem skiotazt ok gripa þann fagnadarlausa glæpa- ann. A næsta dag eptir er hann eptir laugligum dome i galga festr. Þa hann, ef kalla uill, annann hring af andanum, þat er at skilia endalaus pina.

LVI.

Fra kuinnu.

I þeim stad er Rutinensis heitir, kom mikil hefnd ok rædiligr bardagi yfir kristit folk, med þeim hætti at skæðir argar runnu af nalægum skogi med sua mikille grimd, at eir slitu nyfædd born af fadmi mædra sinna, stundum rifu eir roskna menn i sundr, ef þeir uoru einir saman. Marg- nn annann ofagnat giordu þeir, þuiat þeir uoru sua miklir k sterkir, at þat uar moti natturu. Enn þann tima, sem tadarmennirnir urdu narir uid, þa uoru framm geystir storir ackar þa ouine brott at ellta. Giordu uargar þessir med eire grein mestann skada, at þeir skutuzt inn i stadinn at ouoru, ar sem fyrir uar einn madr eda tveir, uar ok iafnann sem eim uæri þar ok at uisat, er þeir mattu meinid giora.

uera, þa er þu piprar af hrædzlu.“ Hann suarar: „Nu þo at mier sie þat pina, mun ek eigi suo buit hafa uerda?“ „Huer ueit, nema þat giorizt, segir fiandinn, ef þier væri nockr þauck i.“ „Ja, ia, segir þiofrinn, þeim skylldi ek vera fullr uin, er þar mætti bot aa uinna.“ „Nu þa,“ segir fiandinn, ok bregdr upp einum gullhring, þa sua segiandi: „Þigg at mier þenna grip til marks oleysiligrar ockrar uinattu i millum. Vil ek segia þier af þessum grip annat meira, enn þu megir sia. Þessi gersemi er þeirar natturu, at sa madr sem hann aa, ma alldri uerda fanginn til nockurs skada, ok einginn stockr eda fiotr maa þik hallda, þegar þu bregdr honum aa lopt, þui skalltu hann alldri hendi firr lata ganga. Nu hefi ek sua giort, at þu matt firir huerium manni frials uera ok ganga. Mattu ok giora þeim haad, er þik haundla, ok uerda laus af huerre pinu fyrir hringsins natturu. Enn ef þu uillt þess bida, þa er enn meiri list at[1] þola dom ok uera leiddr til galga ok verda sidann laus af ualldi sinna ouina.“

Verdr þiofrinn vid þessa giof geyse gladr, þackandi ouininum mikilliga, ok skilia at syn. Profazt honum allt þetta eptir ouinarins ordum. Giorer þiofr sier nu gaman at illzkunne. Stundum lætr hann sik fiotra eda i myrkustofu setia ok aa þing leida[2], ok uerdr hann þegar laus med fiandans fulltingi. Nu sem hann þikizt sua auruggr af diofuligri list, uerdr hann enn einn tima tekinn ok dæmdr ok til galga leiddr. Ok med þui at hann er miok feitr, er eigi sua nærhendis sterkr uirgull, sem þeir þikiazt þurfa. Enn medann þeir suipazt um, ætlar þiofr at reyna listina, ok er hann bregdr upp hringinum, synizt þar nu eigi hringr, helldr enn digrazti uirgull. Enn er þeir, er nærre standa, sia, at hann sialfr hefir feingit sier fullsterkann uirgulinn, setia þeir fyrir utan dvol þann sama aa hans hals ok heingia hann miok hatt. Sva gefzt honum uingiof fiandans sins fulltrua.

[1] ok *Cd.* [2] leiddr *Cd.*

Eigi þessu olikt for þeim illa manne mordingiánum, em fyrr uar frasagt, þuiat hann hafði af ouinunum þegit sier þarfa gripi, þat uar dul ok drambuisi, þuiat hann hugdi, at sier mundi hlyda, huat illt sem hann giordi, þuiat eptir ua mikinn glæp, sem i fyrre iarteign uar nockut af talat, at hann ynne i drape hins unga manz, flyr hann eigi brott fiarska, helldr tekr hann sier herberge aa þeim sama degi kamt fra husum Gerberte, leggiandi glæp aa glæp ofann, iggiandi þa saumu nott i hinu uesta saurlife. Ok med vi at hans odæmilig illzka margfalldazt sua miok yfir ordina, at eigi ma leingr opint uera, birtir gud drottinn ned sinne myskunn Gerberte modr unga manz, huar onin uds ok hennar hefir sier inne tekit. Enn eptir þessa iitran ris hun þegar upp heitandi aa syne sina, at þeir lugi ok gripe sinn brodrbana. Enn þeir duelia nockut i yrstu ok dyliazt vid, at hon mætti þetta uita, þar til at un segir synina. Enn eptir þat lofa þeir almattkann gud, ennandi sem skiotazt ok gripa þann fagnadarlausa glæpa- ann. A næsta dag eptir er hann eptir laugligum dome a galga festr. Þa hann, ef kalla uill, annann hring af andanum, þat er at skilia endalaus pina.

LVI.

Fra kuinnu.

I þeim stad er Rutinensis heitir, kom mikil hefnd ok rædiligr bardagi yfir kristit folk, med þeim hætti at skædir uargar runnu af nalægum skogi med sua mikille grimd, at eir slitu nyfædd born af fadmi mædra sinna, standum rifu eir roskna menn i sundr, ef þeir uoru einir saman. Marg- un annann ofagnat giordu þeir, þuiat þeir uoru sua miklir k sterkir, at þat uar moti mátturu. Enn þann tima, sem tadarmennirnir urdu narir uid, þa uoru framm geystir storir rackar þa ouine brott at ellta. Giordu uargar þessir med þeire grein mestann skada, at þeir skutuzt inn i stadinn at ouoru, þar sem fyrir uar einn madr eda tveir, uar ok iafnann sem þeim uæri þar ok at uiast, er þeir mattu rheinid giora.

Nockurn tima geck ein kona til kalgards þess erendis at hreinsa gardinn. Uar þessi kona fatæk ok atti þar frændr i stadnum, huerir henni syndu litinn manndom. Þessi kona hiet Stephana. Nu sem hun starfar i gardinum, hlaupa framm at gardinum .ii. hrædiligir uargar, ok þegar i stad at konunne med sua hrædiligri grimd, at þeir fletta klædunum framm yfir haufudit ok rifa holldit, suo at þeir særa hana daudligum sarum, draga sidann þann aumingia med sier til skogar. Uilia uargarner eigi þann ueg ut fara af stadnum, sem þeir ero vanir at hlaupa undann hundum, helldr leita þeir þar aa, sem meitr reyndi þeira fræknleika, þat er at skilia yfir tuo mura ok .iii. staurgarda, er geingu umbergis stadinn. Huer megi ætlan aa koma, huilik harmkvæli saa mundi þola, er sua uar grimmliga dreginn, þuiat þat maa skilia, þa er uargarnir drogu hana þuilikann storueg, sem er ut af stadnum, ok halfa milu til skogar um osletta mura ok hafa garda, huersu þeir mundi sinar tenn festa i hennar likama.

Sem þau ero til skogarins komin, hugsar hun salug, huert hialprædi henni mune koma, þuiat sua skipar gud drottinn, at æ liggr lifsundinn i briostinu. Hon rennr nu aullum sinum hug til almattigs guds ok hans sætuztu modr, þessi ord bladrandi til uarganna: „I nafne almattigs guds, er alla hluti lifgade fyrir sinn heilagann dom, ok i ualldi himirikis drottningar fru sancte Marie, er uppnumningardag audlast aa morgin, byd ek ydr af letta mik at draga ok hiedann fra nockut mein giora, helldr skulu þit upp fra þessu mik ueria fyrir audrum illkuikuindum.“ Ok sem hun hefir þetta sagt, hlyda vargarnir gudligu valldi med vorrar fru arnadarordi, fyllandi ser bodna hlute sva aurugliga, at ecki skogdyr matti nær koma. Sua liggr þessi aumingi alla nottina.

Þessu næst er þat greinanda, at hennar uerdr saknat, hafa þegar frændr hennar leit uppi med sporhundum, komandi þangat til snemma messudags morguninn, sem hon

liggr miok erind hia skoginum, suo haurmuliga leikin, at varla matti þat mana likneskiu kalla. Þui næst er hun tekin upp ok i vagn lagin ok sua heim flutt. Er henni þa fyst nockurra hæginda leitad, medan nyiuzt uar hennar uesaulld, en þegar leingr profar til, er farinn manndomvrinn. Var ok sua mikil rann vid at hialpa þessum veslingi, at þui matti eingi orka, utann gudligr astarhite væri med honum ok hana hiartá, þuiat þann tima er sarin sullu ok uogfaullin fram flutu, geck sua mikill odaun brott af þessu aullu saman, at eingi madr þottist i þui herbergi uera mega. Huert fædunnar kyn sem henne salugri uar i munn lagit, fiell ut litlu sidar um þau sar, sem a uoru kuerkunum eda kvidnum. Ok sua kemr, at hinir rikare frændr konunnar kasta henni ut af allre hialp, þo suo sem med nockuru sidsemdar yfirbragde fyrir manna augliti. Þui fa þeir nockura menn at[1] flytia hana brott [af stadinum sua sem til nakcorra hennar frænda, þeira sem bygdu annars stadar i heradinu[2], segia þat vera uidrkæmiligt, at huarirtueggiu kenni nackorn[3] þunga af þuiliku tilfelli. Þui er greindr guds aumingi nu at nyiu hrærdr [ok skekinn[4], sua at þar firir ero hennar sar uida sundr rifin, ok til annarra stada langt brott ekin[5]. Ok einn morgin arla koma þeir til [nakcorra herbergia[6], þar sem firir ero frændr konunnar, lata hana þar[7] firir dyrum uti liggia, en þeir ganga inn, segiandi þeim sem firir voru, huat þeir hafa medferdar. Verda þessir konunnar frændr miklu verr vid ok vmannligarr en hinir fyrri, ok [fara i rad[8] vid sendimenn, huat gera skal af þessu afelli. Geriz þat [efst a[9] radagerdum, sem þeim samdi verst bædi firir gudi ok monnum, þat er at ueita þessum veslingi enga hialp, utan helldr gera skiotan skilnat andarinnar vid þann auma likama. En þo uilia þeir, at enn syniz, sem helldr verdi hennar daudi medr atburd, en

[1] *Her begynder e*[2]. [2] [ok til annara frænda hennar *E.* [3] nockrs *E.* [4] [*mgl. E.* [5] rekinn *E.* [6] [eins herbergis *E.* [7] *tilf. E.* [8] [tala *E.* [9] [i *E.*

þeir leggi henndr sinar til hans at drepa. Þui binnda þeir hana saluga upp a einn asna um [þuert bak [1], medr þeim hætti at þeir setia eina fiol undir lamsinn [2] konunnar likama, [strengiandi af badum endunum nidr undir kuid asnanum [3], brokuna hann sidan brott fra sinum herbergium. Skal hann sua ganga uids uegar [sadlaus: um fioll ok dali [3] sem honum likar.

Nu sem þessi [uesla koma er þann ueg utkastat fra allum manndominum [4], treystir hun sem mest a gudliga miskunan, rennandi sinum hug til sællar guds modur Mariam drotningar bidiandi, at sua sem fyrr frialsadi hun hana af saru[1]biti varganna, leidi hun nu hennar mal til nakeors lettara enda, en i sagdan punkt megi likendi a þikcia. Nu sem hinn stirdi asni hefir sua lengi reikat ymist [hatt i gegn upp eda miog firir ofan [5], er umbunadrinn allt kominn fram at halsinum, sua at [henni helldr annat ekci uppi, en þat er [6] asninn berr hofudit miog hatt. Ok sem þann ueg [hafdi farit um stund [6], kemr asninn at a nakoorri, þystir hann þa storliga miog [sakir lengs uegar ok solar hita [3]. Ok er hann berr hofudit nidr at drekna, hrytr allr umbunadrinn [affram nidr i vatnsfallit [7]. Fær hin [8] sara kona nu i kaf storliga uanmattug. Þui sier gofuglig guds modir eilifliga blezut mær ok modir Maria til hennar myskunnar augum, suo at hennar hagr uerdr þuera i moti likindum, þuiat litlu sidar en hon for i kaf oc misti skynsemdarinnar, er henni skotid upp a arbackann i einum stad langt fra þadann, sem hun fell i sana. Giordir þetta sua i aunguite. at hun vissi ecki til.

Enn þessi stadr sem guds modir Maria hefir hana latid koma, er nalægr einum kastala. Uard ok sua med guds uilia, at skiotliga geingr ut af stadnum einn herra rikr

[1] [þuerbak *E.* [2] *mgl. E.* [3] [*mgl. E.* [4] [aumingi er þann veg utkastadr *E.* [5] [þat eitt helldr henni uppi at *E.* [6] [hefir leingi farit *E.* [7] [framm i natnit *E.* [8] *Her følger to Spalter i E, saaledes beklippede, at E maa lægges til Grund.*

spazerandi med sinum sueinum. Ok aan duol er þuilikt sem þeim sie uisat hier at, sem konan liggr, sier hann skiott, at med henni er lifsandi. Þa bydr hann fyrir guds ast i himeriki, at sueinarnir taki upp i stad þann sara likama med fiorum skautum, flytiandi til hans herbergis miok leyniliga berandi, hann sialfr med gangandi ok sua fyrirsegiandi, huar inn skal likamann uera latandi, eina konu til skipandi hinn kænazta lækne, þuiat hann var hier upp a mikinn manndom synandi, sem einn gud ma þat uirdandi, hier med alla hluti til faandi. Þui let hann hana i kornhlaudu liggiandi, at eigi matti hun sakir daunsemdar hia audrum maunnum liggia.

Nu med þuilikum goduilia mykizt henni salugri nockut til, þo at hennar sar mætti alldri iarteignalaust grædd uerda. Þvi bladrar hun ok bendir, huat er hun matti, at fyrir guds nafn se hon flutt til opt nefndrar kirkiu uorrar fru i Rothomader, þuiat allt sitt traust hefir hon i gudi ok uerdleikum uorrar fru sanete Marie, þat bugsandi hueria stund, at blezut Maria drottning muni henni heilsubot uinna. Þetta sama ueitir gud henni fyrir sina godfusa astuine, einkanliga fyrir þenna burgeis, sem nu uar greint, sua at hun audladizt fulla heilsu sinna meina med gronum sarum ok styrkum likama, berandi skyr aurr alla æfi til iarteigna, huat henni hafdi ueitt hin milldazta drottning himins ok iardar. Þackadi hun sina heilsubot oaflatliga med gratligum fagnadi, tendrandi margs manz hiarta til styrkrar uonar i guds auglite, at huer uænti þui framar i guds fulltingi, sem meir þraungdizt hann i þessum heime.

LVII.

Af Heremanno.

(*Trykt ovenfor S. 273—274*).

LVIII.

Af Thuren.

I þeim stad er Thuren heitir steadr guds modr kirkia miok elskut af sialfri henni, þar er ok klaustralifnadr undir

reglu heilaga Benedicti. Sua giorizt aa nockurum tima, at þess stadar aboti uill saker nytsemdar afla storann stein, at hann semi þær fridu dyr, sem hann hafdi fyrr giora latid, ok finzt steinninn i stadarins iordu aa halsi nockurum. Þui kallar hann saman lyd margann til þess at draga steininn aa þeim mikla sleda, er þar uar til gior. I þessa ferd fer aboti med tveimr brædrum. Nu sem steinninn er uppbrotinn ok aa sleda settr ok rammliga streingdr, stigr aboti upp aa steininn ok bydr ollum at segia drottinnliga bæn Pater noster med Ave Maria, bidiandi hiartaliga, at sialfr gud ok hans signada modir geymi sua til, at aungvum uerdi mein at þessu biargi. Eptir sua giort er aa treyst ok dregit sterkliga þuert ofann af halsinum. Hiellt annar brodirinn einn kadal fyrir midium sledanum. Ok i fyrstu sem drattrinn byriazt, eru nockrir menn honum fremri aa steininum ok streingiunum, enn sidann um uendir, sem erfidit leingir, sua at þeir fara brott, enn broderinn les um herdar sier þann kadalshlutinn, sem þeir haufdu halldit. Geingur nu sua til þess, at fyrir uerdr eitt gil, i þat sama gil er borinn snior. Þa hlaupa nidr sledahaufudin, þuiat steinninn þrystir fast at, þuiat steinninn uar .v. alna langr ok halfrar fimtu breidr, enn alnar þyckr. Ok med þui at saa ofur þnngr uar langt nidr fallinn bædi i snio ok hallendi, er eingi uon, at suo buit gangi, utann brotum uerdi undir komit, þuiat stada uar eigi god fyrir framan, sakir þess at svelli uar steypt i gilit.

Nu sem brotin eru undir færd, talar abote til lydsins: „Kastid allir i senn huer sinu reipe, er steinninn kemr aa skrid, rennandi tuo uega ifra sem þier eigit lifi ydru at forda.“ Þessu iata allir, synandi fritt aatak, sua at þegar geingr hellan framm. Sidann kastar huer sinu reipi, utann sa brodir, er uier greindum fyrr, hann geymir eigi lausann at lata streinginn, flygr hellan med sua miklum gny, at tekr undir, skyfir hun þegar brodrinum framm undir sik sua hart ok hrædiliga, at varla matti auga aa festa, þat til

marka, at þeir uoru margir nær staddir, at eigi hofdu grein a sva braduan atburd, sva fer hon alla leid, þar til (er) hon nemr stad sa sliettu. Enn er abota segist, at madr er fyrir vordinn, nerdr honum[1] miok sart vid, ok þat mikazt eigi, sidann sannast at broderinn er fyrir vordinn. Hyggia hann þui halldr eyrindasn, at hann mune laminn i smatt, Enn þat profast odruvis, þviat i stad sem menn renna at ofann sia þeir, at likamr liggr i einum stad med þeim hatti, ath hellunne hefir snuit i brattleidinu, suo at fyrri hlutr sledans ueit upp i gegn, enn broderinn liggr undir nedra hlut, sua at helluhornit stendur yfir briostid, enn linr snior undir herdum. Ok er menn nalegiazt, finna menn, at lifsanndi er med honum, ok þat skilia þeir, at enginn hlutr angrar hann meir, en sa kadall er liggr sa briostinu. Þuiat guds modir Maria geymdi sua til, at hann kendi litinn þunga af helluhorninu. Er kadallinn sem fyrst sundr skorinn ok sniorinn undann herdunum brott borinn. Sprettr broderinn upp alheill, sem alldri hefdi hann i lifshaska komit, eigi neckut meiddr utan hruflat sem minzt af hans asionu, sva at blæddi. Fyrir þessa iarteign lofudu allir almattkann gud, er sua mattugri hendi hlifdi ok uardueitti þionustumann sinnar modr i sua miklum uoda, framar enn fyrr hefdi nockur sied med sinum augum.

LIX[2].

Af abota einum.

A dangum hins sama abota giordist þvilik iarteign, sem nu skal greina. I nockurum bæ eigi langt fra nefndu klaustri ok munklifi uar einn bondi, hann uar iarnsmidr ok hafdi þa smid iafnannn fyrir hendi, þuiat hann uar eigi miok festerkr. Nu ber sua til eitt sumar næsta dag fyrir assumpcionem sancte Marie, at hann er i smidiu hafandi

[1] hann *Cd.* [2] *Denne Legende er trykt ovenfor S. 280—282 efter St., med Varianter af E, men da Begyndelsen i E knytter den til foregaaende Legende og derved er noget afvigende, meddeles den ogsaa her fuldstændig efter E.*

hia sier (til) blastrar son sinn ungann enn miok bernskann ok leikinn. Hefir bondi slegit rospaul, meitlandi sem uant er af endanum til snids fyrstu rourinnar, ok þat litla iarn liggr hia stedianum, sem uerda kann. Ok er a lidr daginn, geingr bondi at einhveriu erendi ut af smidiunne. Enn sueinninn sitr hia stedianum, sem bornum er ueniuligt. Ok eptir litinn tima heyrir bondi mikit op ok sarligt, kennandi giorla sins sonar rodd. Huar fyrir hann rennr sem skiotazt ok huatazt, ok innkomandi heyrir hann sueininn sua talandi med sutligum grati: „Ho, ho, fadir minn sæli, ek hefi gleypt iarnit, er læ hia stedianum, ok þat er nu hier komit.“ Ok hiellt at kuidinum æpandi. Af þessum hlut uerdr faderinn hryggr miok, haurmuliga gratandi fyrir pinu sins sonar, takandi undir handleggina, sua at i lopt upp liggiandi einstreingir pillturinn upp i asionu faudr sinum: „Hier er nu þat, fadir minn, oc sker þat mik sarliga innann.“

Enn huer megi uirda, huat faudrins hiarta mundi þola, er unne sinum syne sem sialfum sier. Þui snyr hann þar til traustz, sem alldri þrottnar, kallandi guds modr fru sanctam Mariam til vidrhialpar minnandizt uppnumningar blezadrar meyiar, er næsta dag er eptir, heitandi sik lesa skulu .xv. tigum sinna blezut uers Aue Maria huert ár in uigilia assumpcionis, medan hans lifdagar entizt. Ok þegar sem hann hefir stadfest heitid, heyrir himnesk fru sancta Maria, ok lætr iarnid renna beinzta ueg af botni kuidarins upp i munninn, sua at skrapar uid tennurnar, huat sueinninn rettir ut med tungunne sua mælandi: „Þar er þat nuna, fadir minn.“ Verdr bondinn sua feiginn, sem gud einn ueit, þackandi med tarum þessa likn ok yfiruættis myskunn, uitiande næsta morginn eptir greinda guds modr kirkiu (i) Thuren, þar med fyrir hamessu komandi, þessa iarteign abota segiandi ok med tarum framm berandi, iarnit til vitnisburdar synandi. Uar þat borit um alla kirkiuna til syniz ok dasemdar, sua mikit sem uegr .iiii. peninga, huast utann sem eggiar uæri aa. Margir godir menn tarud-

ust aa þeim deigi. Uar sidann bringt aullum kluckum ok sunginn Te deum. Geymiz þat sama iarn æ sidann i guds modr kirkiu. Sa uar annar uottr greindrar iarteignar, at huern tima sem fadir sueinsins sagdi hana, feck hann noglig tar i uidrkomning guds myskunnar.

LX.

Af kuinnu.

(*Trykt ovenfor S. 277—279*).

LXI.

Geirardus suikinn.

Sua segir Helinandus[1] munkr, at aa nockurum tima, sem einn mikils hattar hofdinge Laudunensis borgar, er het Geirardus de Ciriaco, bad litillatliga til guds fallandi aa kne i kirkiu guds modr Marie þar i borginne, var hann suikinn af sinum ovinum, sva at þeir kolludu hann til tals vid sik hvgsandi hann at svikia. Enn þuiat þeir þordu eigi i audrum stad at honum at ganga, stungu þeir hann med sverdum þar i kirkiunne, sem hann stod upp aa kirkiuhæninne, sua at hann do þegar. Enn sem menn villdu þerra brott af kirkiugolfinu hans blod, er uida hafde runnit ok dreifzt um kirkiuna, matti þui eigi af koma. Þa kuomu margir menn at sia þat, undrandi miok þenna hlut. Ok sem eigi þvætz af, taladi meistari Anselmus, er þa uar decanus[2] Laudunensis kirkiu. miok frægr af sinne uitzku ok malsnilld, leyniliga fyrir nockurum monnum, at hann hygdi þessa blods uthelling eigi mundu med audru af þuotz enn bruna þeirar somu kirkiu. Vard ok sua, þa er lidit var fra holldgan guds sonar .m. ok .xiiii. ar ok hundrat, sem Valldericus byskup Laudunensis borgar leitadi at leida borgarmennina fra at hallda þann eid, er þeir haufdu suarit rangliga, toku þeir til uopna ok giordu sua mikla[3] ohæfu, at þeir logdu suerdi i gegnum byskupinn fimta dag i paskauiku aa hatidardegi Marci ewangeliste. Sa mikli fiolldi æddizt suo med sinum vitleysisfulla akafa, at þeir brendu hus byskupsins, ok þar med brann kirkia sællar

[1] Helimandr *Cd.* [2] decarius *Cd.* [3] miklu *Cd.*

Marie, su sem uar haufstkirkian i borginne, ok med henni allar kirkiur ok hus, þau sem næsre henni uoru. Lodovicus Fracka konungr hefdi sva hardliga þeim, er valldandi uoru þeim ofridi, at ollum þeim er þa lifdu, ok sva hinum er sidar fædazt, matti vera til ogœfu ok eptirdœmis at giora eigi þuilikann glæp.

Eptir þat sem fyrr nefndr byskup Ualldericus uar drepinn af illzku sinnar borgar manna, uar koslun Hugo decanus Aurelianensis kirkiu. Enn sem hann andadist eptir .vii. manadi, var i hans stad uigdr til byskups Bartholomeus. Medr hans forsio var upp gior sa litille stundu haufstkirkian, er brend hafdi uerit, ok af honum vigd [1] i annann tima. Sua let hann ok uppgiora adrar kirkiur ok hus, þau er brend voru i borginne. Enn þui at kirkiunnar godz uanz eigi til at hallda sua mikinn kost, sem þurfti, utan med aulmosu ok hialp godra manna, þa uoru uallðir .vii. kanunkar Laudunensis kirkiu ok .vii. burgeisar, þeir sem bera skylldu skrin heilagrar guds modr Marie med audrum helgum domum um ymis herod ok laund, at þiggia aulmosu af kristnum monnum til uppgiordar fyrr sagdrar kirkiu. Birtuzt þessir helgir domar med morgum iarteignum þeim, sem skrifuds fyrr sagdir konvnkar Laudunensis kirkiu, af huerium vier haufum hier ritad nockurar gudi ok hans modr til heidrs, enn þeim til nytsemdar sem heyra.

I þeim kastala er Solldunum heitir feingu heilsu tueir menn, þeir er sua uoru kreptir, at hælarnir lagu uid þioin. Þessa somu menn hafdi leingi fætt i sinu husi fyrir guds ast Galfridus þess sama kastala herra.

I kastala Buscenti feck heilsu son kastalaherra, hins uersta manz. Sveinninn uar .xv. uetra, daufr ok mallaus fra þui er hann uar borinn. Sem fadir hans sier þessa iarteign, fer hann berfættr til kirkiunnar ok offrar .xl. skillinga til skrins guds modr Marie, þui hann var ecki rikur. Hann bar ok skrinit med audrum riddorum til hins næsta

[1] uerit *tilf. Cd.*

kastala berum fotum tuær milvr. Sém oullner þessa manz sia þat, at iarteign er gior syne hans, ganga þeir ok berum fotum i mot sinum ouinum, takandi af þeim med fride helga domana ok baru i sinn kastala.

Af kvinnu.

Eptir þat kuomu þeir i Turonsborg. Þar feck heilsu su kona, er um atta aar matti alldri risa or sinne sæng, ok huergi fara utan hun uæri borin. Henni uitradizt i draume moder myskunnar biodandi, at hun leti sik bera til skrins hennar i kirkiu heilags Mauricij. Enn sem hun uar þangat borin ok laugd undir skrinit, sofnadi hun, ok þegar sem hun uaknadi, stod hun upp albeil.

Sem helgir domarnir kuomu til kirkiu hins helga Mauricij, vard þar heill einn ungr madr, sa er mallaus ok daufr uar fra þui er hann uar fæddr. Sveittizt i fyrstu allr hans likame, ok þar næst fell blod mikit af hans sedum, þeim sem þrutnudu[1] uid hans eyru. Hann for med helgum dominum sidann allt heim til Lavdunum.

Eptir þat koma þeir med skrinit til hins helga Laurencij[2] de Cala aa hatidardegi þess sama pislarvotz. Enn sa mvnkr er þar var fyrir, uilldi elgi lofa, at skrin guds modr væri sett yfir alltari [heilags Laurencij, ok let setia yfir eitt litid alltari i kirkiunni[3], ottandizt[4] at þar fyrir misti hann offr, sem uant uar at offrazt aa fyrr sagdri hatid. Enn er þeir menn sem voru af Tvron ok þadann havfdu fylgt skrininu, saugdu þær iarteignir, sem þar haufdu uordit [ok þeir hofdu sed[3], ofirudu allir utlendir menn ok þeir sem til kuomu skrinsins. Mvnkrinn ofandar þetta ok rekr ut skrinit ok alla helga doma, þa sem þar fyllgdu, [af kirkiunni[3]. Enn sa haufdingi sem kastalann hellt, feck þeim, er baru helga domana, stort ok sæmiligt landtialld, [er hann hafdi ser gera latid, ok[3] margar frur [ok konur[3] offrudu þar til dyrum vefium ok biuggu tialldit fagrliga, gefandi

[1] *Her begynder denne Legendecyklus i D2.* [2] Laurencium *D.* [3] [*tilf. D.* [4] ottandi *D.*

þar til lios nogliga. [Var suo biart i tialldinu alla nottina sem dagr væri [1]. Fyrr sagdr munkr nar um kuelldit lostinn med nidrfallzsott, [svo at hann fell til iardar fyrir ollu folki [1], ok kualldizt haurmuliga, sua at aullum vard mikill otti at. Su stærsta klucka sem þar var, fiell ofann or stoplinum [2] ok brotnadi, ok sialfr turninn sprack i sundr ofanverdr. Þessi munkr idrast nu, þott seint sie, sinnar illzku, ok geingr berum fotum fallandi til iardar fyrir skrine heilagrar Marie, uiliandi þat nu bæta med litillæti vid himirikis drottning, er adr hafdi hann misgiort med ofbelldi ok agirne, ok bidr nu, at þat sama skrin, [sem adr rak hann aa brott [1], skuli þeir nu setia yfir haalltari, enn Laudunensis vilkdu þat eigi. [Vard sva at standa fyrst at sinne [3].

Riettizt onnur kona [4].

A burdartid [5] sællar Marie kuomu þeir til Carnotum. Virduligr fadir Juo byskup giordi i mot helgum dominum processionem med ollum kanunkum ok klerkum allt til uingardanna, ok var skrinit sett yfir haalltare i haufutkirkiu sialfrar guds modr Marie. Þar uar su kona i bakstrhuse, er bakat var byskupinum til bordz, sem .v. ar hafdi uerit krept. A hinni fyrstu tid nætvrinnar birtizt [6] henni i draume heilug iungfru Maria, biodandi at þegar stædi hun upp ok færi til haufutkirkiunnar, leitandi huar væri þat skrin, sem komit væri af borginne Laudunensi. Hun vaknar þegar ok rennr heil til kirkiunnar kallandi hatt um strætin med fagnadi þessi somu ord: „Fru sancta Maria [bialpadi mier [7].“ Byskupinn baud, þegar sem hann heyrdi iarteignina, at hringia skylldi ollum kluckum, oc sialfr hann hof upp Te deum laudamus. Ok sem þeir sungu fyrr sagdann lofsaung, vard heil onnr kona, su sem enn var krept. Geck hun nu heil [ok rett [1] til alltarissins ok offrar þar þeim knockum [8], sem adr hafdi hun haft [i hondum ser, er hun

[1] [*tilf. D.* [2] [*saal. D*; stoflinum *E.* [3] [*mgl. D.* [4] De hijs quæ facta sunt Carnoti *Overskrift i D.* [5] burdardag *D.* [6] vitrazt *D.* [7] [fru sancta Maria *D.* [8] krokum *D.*

skreid aa kniam [1]. Byskupinn lætr þa enn hringia i annann tima ok hefr sialfr upp Te deum, ok adr ut væri sunginn [2], kom i kirkiuna einn ungr riddari, er fanginn hafdi verit ok uardveittr i iarnum i einum sterkum kastala. Sa sem adr þotti eingi lifs [3] uon, at lavs yrdi, geingr nv lidugr inn i kirkiuna ok til alltaris fallandi aa kne fyrir skrine guds modr Marie, ok segir hana hafa frialsat [4] sik af [5] bondum ok tekit or valldi sinna ovina. Hann offrar xl.[6] skillinga. Modir hans ok frændr ok borgarfolkit rennvr i mot honum med fagnadi. Lætr byskup enn hringia [at ollum kirkium i borginni [1] ok hefr upp [þridia tima [1] Te deum, ok gretu margir af fagnadi. Medr þessu godzi [7] sem menn offrudu um Franz, uar um havstid ok uetrinn mikit uppreist af kirkiu heilagrar guds modr Marie i fyrr nefndri borg Laudunensi.

Af munkum [8].

At sex uikna faustu vm ueturinn, sem enn var mikit ogiort af fyrr saugdu verki, tok at minkazt kostrinn, sa er til þurfti. Þa uoru [valdir .vii. af kanunkum Laudunensis kirkiu, huerium er fengit var skrin [9] heilagrar Marie med audrum helgum dōmum, millum hverra uar eitt spialld, aa hveriu sua var skrifat:

Spongia, crux domini, cum sindone, cum faciali
me sacrat, atque tui, genitrix et uirgo, capilli.

Þar var af þeim niardarvetti [10], sem vorum herra uar gefit edik at drecka af aa krossinum, ok af krossi vors lavsnara [ok af þeim reifum, sem hann uar i vafidr [11], ok af þeim dvk er hofudit var med sueipat, ok þar var ok har guds modr Marie. Med þessvm helgum domum foru þeir til Englandz, er þann tima var prytt med miklum rikdomi ok gnogt [12] audæfa sakir þess fridar ok rettdæmis, er Heinrekr konungr hiellt þar um sina daga. Fyrr sagdir kanvnkar [13]

[1] [*tilf. D.* [2] sungit *D.* [3] *mgl. D.* [4] frelsat *D.* [5] or *D.* [6] flora tigv *D.* [7] *saal. D;* godu *E.* [8] De hijs que facta sunt in Anglia *Overskr. i D.* [9] [*saal. D;* .nii. af kanunkum ualldir med skrine *E.* [10] niardarvôtt *D.* [11] [*mgl. D.* [12] gnott *D.* [13] *saal. D;* mvnkar *E.*

foru af Laudunum manadaginn eptir passionem domini, enn kuomu heim aa burdardegi guds modur Marie aa þvi sama are ok saugdu þa þær saumu iarteigner er giorzt haufdu i þeira ferd.

I þeim stad er Nigella heitir uar heilsa gefin þeim manni, er Johannis hiet, er daufr ok mallaus hafdi uerit fæddr. Enn sem honum [hafdi uerit[1] gefit at drecka uatn þat, er þuegnir haufdu uerit i helgir domarnir, sofnar hann undir skrininu, ok sueittizt allr hans likame, ok flaut mikit blod af munni hans ok nausum ok sædum aa halsinum, er miok þrutnudu. Eptir þat heyrdi hann ok taladi, ok fyllgdi hann skrininu allt til siafar[2].

At langafriadegi komu þeir i þann stad, er Aatrabakum[3] heitir. Þar uar einn gamall gullsmidr, sa er[4] tolf ar hafdi blindr uerit, ok sem hann heyrir sagt, at skrin heilagrar Marie af Lavdvno er þar komit, spyr hann eptir voxt ok smid skrinsins. Ok er honum var þat sagt, anduarpar hann mædiliga[5] ok grætr suo segiandi: „Þetta skrin hefir ek syndugr giort i minne æsku eptir Eleynandi[6] byskupi Laudunensis bode, oc þar let hann koma hina [agætuztu helga[7] doma, millum hverra var haufut Ualerici byskups ok hofut Montani munks, þess sem fyrir sagdi, at fædazt mundi Remigivs byskup, ok feck syn sina, sem sialfr hann fyrir sagdi, af miolk Alinie[8] modr heilags Remigij. Heyrdu, hin milldazta modir, sagdi hann, sæll væri ek, ef þu villdir þa myskunn giora[9] mier, at sva sem hinn helgi Montanus fieck syn sina, gef[10] þu mier ok lios augna minna, sua at ek mætti enn annann tima sia þitt skrin, þat sem ek smidada.“ Sem hann hefir þetta sagt med grati, bidr hann, at þat vatn, sem helgir domarnir voru þvegnir i, væri borit aa hans augu. Enn er þat var giort, dreckr hann af vatninu ok vakir alla nottina aa bænum fyrir helgum dominum. Um morgvninn feck hann syn sina.

[1] [var *D.* [2] siofar *D.* [3] Attabatum *D.* [4] vm *tilf. D.* [5] *tilf. D.* [6] Elydani *D.* [7] [helguztu læknis *D.* [8] Cilitie *D.* [9] með *tilf. D.* [10] gefir *D.*

Vit klaustr heilags Avdomari vard heil su mær, sem med þvi var fædd, at aunnr hennar haund var visin.

Af Holdistano [1].

A hatidardegi Marci ewangeliste kuomu þeir til Hvitsandz ok stigu þar a skip, ok med þeim margir kaupmenn, er fora til Einglandz at kaupa þar vll, ok haufdu med sier meir enn .ccc. marka [skærz silfrs [2], væntandi at þeir mundi auruggir i huerium [3] haska eda ofridi med helgum dominum. Skipherrann het Holdistanus [4]. Nær [5] midiu hafinu sau þeir vikinga siglandi at sier. Þeir vrdu ottafullir, sem þeir sau skina af spiotum, skiolldum ok suerdum, er þeir haufdu a skipum sinum, ok iatudu sinar syndir huer fyrir audrum, ok prestrinn iatadi fyrir leikmonnum [6]. Enn fyrir þvi at fyrr saugdum kumpanum þotti sier eigi lifs von, offrudu þeir sinum fiesiodum [med ollum penningum [7] til skrinsins gratandi, ok bidiandi hina helguztu iungfru guds modr Mariam, at hun frelsti þa af ualldi uikinganna ok þessum lifshaska, ok hetu at gefa allt þetta godz til uppgiordar hennar kirkiu. Sem vikingarner koma nær [8] skipinu, bidr skipherrann Baasonem prest, at hann take helgann dominn guds modr Marie, fyrirbiodandi þeim i hennar nafni at granda þeim eda skipinu. Hann tekr þegar þat spialld, sem i uar haar hinnar sælu Marie, ok fer upp i stafnainn aa skipinu, sva at skipherrann stydr hann [med badum hondum [7]. Hann hefr upp sina haund moti uikingunum, særandi þa i nafne Jesu Cristz ok hans modr, at þeir kome þeim eigi nær [9], fyrirbiodandi þeim, at þeir hafi nockut ualld ath giora mein monnum guds modr. Ok þegar sem hann hefir giort kross moti þeim [10] med þeire tabulo, kemr þegar [11] akafr vindr moti skipe uikinganna [12], sua at siglutreid brotnar i sundr, ok einn hluti fellr i haufut þeira formanne, sua at

[1] De hijs que facta sunt in transitu Marie *Overskr. i D.* [2] [skært silfr *D.* [3] ollum *D.* [4] Koldistanus *D.* [5] i *tilf. D.* [6] leikmanninum *D.* [7] [*tilf. D.* [8] at *D.* [9] nærri *D.* [10] skipinu *D.* [11] aa þeiri somu stund *D.* [12] framan i seglit *tilf. D.*

foru af Laudunum manadaginn epti[1] i sioinn. kuomu heim aa burdardegi guds [illegible] til hafnar ok saugdu þa þær saumu iarteig[illegible]. Nu sem

I þeim stad er Nige[illegible]ku þeir aptr manni, er Johannis hiet, [illegible]v. [Þeir foru fæddr. Enn sem honu[illegible] vil med þessu þat, er þuegnir hanf[illegible] stod vid siofar- undir skrininu, ok [illegible] næstu nott, adr þeir blod af munni [illegible]alp[2], brann upp allt hvsit oc miok þrutnud[illegible] hann skrini

Capitulum[3].

At [illegible] *Þeir* þat kuomu [þeir til[4] Cantuariam. Uilhialmr heitir. *erkibiskup* tok med sæmd uit þeim. Hafdi hann uerit i blin[illegible] *Laudunum* langann tima med byskupinum at nema af M *meistara* Anselmo gudligar ritningar ok hafdi þar til læringar *med sier* sonu Radulfi canceler Eingla konungs. I Cantuaria[5] *var* ein rik fru, su er um .viii. daga hafdi kualizt[6] miklum *krankleika* ok sarleik, sakir þess at hun matti eigi fæda *barn*. Hon sendir sinn bonda til Laudunensis, spyriandi *eptir*, ef þeir kynni henni med nockrum læknisdome at *hialpa*. Boso prestr bidr hann minna sina husfru aa, at hun iatadi allar sinar syndir fyrir presti sinum [i skriptagangi[7], ok eptir þat skylldi hun drecka af þui uatni, sem helgir domarnir uoru þuegnir i, treystandi at gud mundi henni myskunna fyrir verdleika sinnar modr. Hun hafdi [sakir sins sarleiks nærr[8] mist sins mals ok minnis, enn med hreinleika sinnar truar styrktizt hon nockut, iatandi truliga allar sinar syndir, [er prestrinn kom til hennar[9]. Ok þar med seigir hun aa þeiri saumu nott sier hafa uitrazt i draume eina fru, þa sem komin uar af Franz skinandi med mikilli fegrd, biodandi at hun skylldi iata giorla allar sinar syndir, ok hiet henni þa, at hun skylldi fa heilsu.

[1] [*tilf. D.* [2] um morginninn *tilf. D.* [3] De hijs que facta sunt in Cantuaria *Overskr. i D.* [4] [Laudunensi med helga domana i *D.* [5] *saal. D*; canceler *E.* [6] i *tilf. D.* [7] [skriptafodr *D.*

af fyrr saugdu uatni, fæddi hun barn kraakleika. Hun gaf hinni helgustu [1]enningum ok dyrdligum klædum[2], utan af þui sama byskupsdæmi, [1]du iatad sinar syndir, ef þeir

riddari skeinkiare[3] kon-verit, ok annar, sa sem het . Hann hafdi legit .vi. ar i reckiu [1]u kuiduerk mikinn. Hann gaf þriu fingr-. klerkum, er baru til hans helga domana. Ok [1]nn rann hann heill til skrinsins[4] ok offradi þar þria silfrbolla ok mikit fie annat ok dyr klædi. Ok sem menn sau þetta offr, er borit uar uti um stræti, saugdu nockurir, at hann hefdi litlu offrat eptir mikilleika sins godz, þuiat hann uar allra manna rikastr, sagdizt at hann mundi eiga meira enn .ccc.[5] pvnda enskra penninga liggiandi[6] i sinum fehirdzlum. Hann segir sik eigi uilia offra meira at sinne, þar til er hann hafdi aptr golldit[7] allt þat okur, sem hann hafdi tekit af sinum skulldunautum, sem hann hafdi gudi heitid. Hann sendir nu um alla borgina [ok lætr kalla[8], at allir þeir sem hann hafdi okr af tekit, skylldi koma ok taka huer sitt. Tolf sivkir menn adrir en þessir toku þar heilsu, sua at opinbert uar. Voru sumir blindir, adrir halltir, daufir eda mallauser.

Capitolum[9].

Hier næst kuomu Laudunensis i þann stad, er Cristikerka heitir, [þat er Kristzkirkia[8], in octavis pentecostes, þann tima sem mest sottu þangat kaupmenn ok mikit annat folk. Þar uar einn decanus ok med honum tolf kanunkar. Þeir nilldu eigi taka uid skrininu ok helgum dominum,

[1] hafdi druckit *D.* [2] til skruda *tilf. D.* [3] *saal. D;* skeinker *E.* [4] skrins sællar Marie *D.* [5] .m. þriu *D.* [6] liggianda *D.* [7] *saal. D;* tekit *E.* [8] [*tilf. D.* [9] Qualiter aput Christikerka susceptum est feretrum *Overskr. i D.*

ottandist at þeir misti offr kaupmanna, þuiat kirkia þeira var þa enn eigi algior. Enn med þui at stort regn uar uti [1], lofadi decanus, at skrinit uære sett yfir litid alltari sitt i nockurre stuku af kirkiunni. Enn sem hann sa nær alla kaupmenn, þa sem heyrdu þær iarteignir, er giorst haufdu i Uintonia, offra til skrinsins, uerdr hann reidr ok bydr, at brott se fært or kirkiunne skrinit. Aull klædi Laudunensium [2] uoru uot, ok hestar þeira modir, enn sakir þess mikla fiolda kaupmanna er þangat [uar komit [3], uar huert hus fullt, sua at huergi feck herbergi i aullum stadnum. Ein fru uar su, er miok harmadi þeira mædn, ok bad sinn bonda, at þat hus nytt ok stort, er hann hafdi giora latid ok bygt kaupmaunnum fyrir tuær merkr, skylldi hann lia himirikis drottningu, er nu uar utrekin, at hun ok hennar klerkar mætti þar hafa herbergi þa nott, en þeir leitadi [4] sier um morguninn annars herbergis. Bondinn samþyckir [5] hennar ordum ok leidir [þa i þat herbergi [6], er miok uoru mæddir af laungum ueg oc regni, ok lætr þvo ok þurka þeira klædi [7], er uot uoru ok leirug. Hann byr einn stad sæmiligan i fyrr saugdu huse, i huern þeir setia helga domana ok tiallda yfir med dyrum uefium [8], enn fær klerkunum allt husit i valld [9], ueitande þeim allt þat, er þa naudsyniadi. Einn af kaupmonnum festir upp fyrir dyrum hussins þriar kluckr, er hann hafdi þangat haft [til landz til sólu [10], kallandi saman med þeira bliodan sina kumpana, ok segir þeim, huersu decanus hefir ut rekit skrin hinnar helguztu guds modr af kirkivnne, bidiandi at eingi þeira fari til kirkivnnar, helldr komi þeir til þessa herbergis iungfru Marie ok heyri þar helgar tidir. Allir þeir giora ny þa skipan med einu samþycki, at ef nockr af þeim fer til kirkiu, skal hann luka kumpanum .v. skillinga. Þetta var laugardaginn i helgu uiku.

[1] *tilf. D.* [2] *saal. D;* Laudunensis *E.* [3] [kom *D.* [4] leiti *D.* [5] *saal. D;* svarar *E.* [6] [i þat sama hus klerkana *D.* [7] *saal. D;* klædnat *E.* [8] klædum *D.* [9] til herbergis *tilf. D.* [10] [*tilf. D.*

Flugdreki brendi vpp eign decani[1].

Fyrr sagdr bondi[2] atti einn bugard skamt fra stadnum, þar sem hans yxn ok bu uar uardveitt. Þar uar einn latækr madr, sa er geymdi hiordina, hann atti þa dottr, sem med þvi uar fædd, at hennar fotr var sua snuinn, at hællinn var framm a, en tærnar aptr[3]. Sem hun uakir yfir[4] skrini guds modr ok hun drack af þui uatni, dreifandi yfir sinn fot, vard hon alheil.

Vm morguninn eptir for upp or sionum ogurligr dreki, sa er spio elldi, hann flaug i fyrr nefndann stad ok brendi fyst kirkiuna ok þar næst morg hus aunnr[5]. Skrin heilagrar Marie uar þa brott komit af stadnum nær halfann attung milu. Þa kuomu eptir þeim, er baru helga domana, menn ridandi skiotliga af kastalanum, ok badu þa hialpa stadnum, er brann. Þeir girntuzt at sia þetta undr sakir foruitne, ok fa menn til at geyma skrinit, enn þeir rida aptr til bæiarins. Ok er þeir koma þar, sia þeir dreka einn fliuganda sua langann, at þeim þotti otrvligt, ef [nockr hefdi sagt þeim, suo at[6] þeir hefdi eigi sied. Drekinn hafdi .v. haufut, hann bles ut af sinum nausum elldi [miok ogrligum[7], ok flaug i annann stad or audrum ok brendi huert hus, er hann kom nær. [Kirkian var suo oll vppgengin, at eigi at eins voru brunnin tre, helldr voru ok veggirnir med hinum stærstum steinum ok alltarinu suo vordin at osku, at eingi merki matti sia, at þar hefdi kirkia verit[6]. Sem decanus sier kirkiuna brenna ok aunnr sin hus brunnin, tekr hann saman sin klædi ok allt sitt godz, þat er hann matti, ok lætr flytia til skips, er þar uar skamt i brott. Drekinn flygr þegar til skipsins, sem hann hefdi þar til þess [komit at eins[6] at brenna godz fyrr sagdz decani, ok brennir aa litille stundu [sem otruanligt matti þickia[6] skipit med aullu þui, sem aa uar.

[1] *saal. D; af dreka E.* [2] husbondi *D.* [3] vissu aa bak *D.* [4] fyrir *D.* [5] med þeim elldi er flôg af hans nôsum *tilf. D.* [6] [*tilf. D.* [7] [med ogrligum reyk, þvilikum sem af brennusteini *D.* [8] [eins komit *D.*

Herbergi þess sama husbonda, sem uit tok skrininu guds modur Marie, uoru aull heil ok oskaudd med ollu þvi sem i þeim uar, ok sva sa gardr, er hann atti fyrir utann stadinn med aullu buinu. Þeir kaupmenn, er sua mikinn goduilia tedu Laudunensibus, voru sua uarduettir med guds uilia, at þeir mistu litils eda einskis af aullu sinu godze. Decanus [þessi, sem brott hafdi rekit helga domana or kirkiunni [1], idrazt nu, þott seint se, ok geingr berum fotum til skrinsins [2], fallandi til iardar litillatliga [3] fyrir skrininu ok bidr sier myskunnar, iatandi at þessi hefnd er yfir hann kominn med rettum guds domi.

Af Lavdonensibus [4].

Robertus erchidiakn i Excestriam tok med virdingu uid Laudvnensibus med helgum domunum. Hafdi hann leingi uerit i Lauduno at heyra lectiones meistara Anselmi. Feingu þar heilsu .xvi. siukir menn. Þar var einn kreptr madr af byskupsdæme Salesbergensis byskups, er eigi matti heill uerda fyrr enn skrinit kom i þat sama byskupsdæme.

Sem Laudunensis foru af Salesberia, kvomu þeir til þess systraklaustrs er Uiltonia heitir. Þar uar þeim synt leidi uenerabilis Bede prestz. Hia honum er grafin ein kona su fræga uersificatrix. Vid grauf uenerabilis Bede laa einn siukr madr, sa er langann tima hafdi haft febres. Þat uar optliga vant, at margir menn feingu þar heilsu. A þeiri somu nott, sem þangat kom um morguninn eptir skrinit af Lauduno, nitradizt su goda kona uersificatrix hinum siuka manne sua segiandi: „Eigi mattu nu hier fa heilsu af Beda, þuiat guds modir Maria stigr nidr til uor.“ Sem hinn siuke madr segir þetta Laudunensibus um morguninn, gefa þeir honum at drecka af þvi vatne, er þuegnir uoru i helgir domarner, ok uard hann þegar heill.

Medr þvi at uier giordum minning virduligs Bede, synizt spurningar grein þar i vera, hui þessi madr var sva

[1] [*tilf. D.* [2] þess er hann kemr eptir þeim er baru *D.* [3] med litillæti *D.* [4] Fra þeim manni er feck heilsu *Overskr. i D.* 53

heilagr ok laugleiddr i catalogum, er iafnann er kalladr i kristninne uenerabilis enn eigi sanctus. Enn til orlausnar þessarar questionis er þrir utuegir, med þeim hætti sem hier greinir. Uirduligr guds vinr Beda prestr ok mvnkr, agætr skyrare heilagra ritninga, blomgadizt med biortum lifnadi þann tima in Anglia, sem lidit uar fra holldgan uors herra Jesu Kristz (d)c. .lxxx. ok atta ár. Hann uar gamall madr ok sionlaus eigi minnr gloandi til godra verka ok at sa hunangligt guds ord i hiortum trulyndra. Þui let hann leida sik vida um borgir ok bæi, kauptun ok kastala, hvar er hann matti predika. Nu ber sua til einn tima, at hann med sinum kumpanum fer yfir einn dal storliga griotugann. Var þar drangsteina fiolldi mikill, þvi likt sem lydr margr uæri saman safnadr. Ok einn af leidtogum brodr Bede uar sua til hans talandi med glenzi: „Fadir, segir hann, hier er margr lydr samann kominn, bidiandi med hognæris þaugn sanna predikan.“ Ok þegar sem Beda heyrir þetta, setr hann til einkar diarfliga predicandi leingi ok agiætliga, enn sua framt sem hann giorir conclvsionem i endanum segiandi per omnia secula seculorum, andsuara steinarnir allir i senn med þessum ordum: „Amen; uenerabilis pater.“ Annara manna saugn er þat, at helgir einglar hafi suarat predicacioni uirduligs Bede, sua segiandi: „Bene dixisti, uenerabilis pater.“ Þat þydizt sva: uel sagdir þu, uirduligr fadir. Þridi vegr er sa, sem giordizt eptir andlat virduligs Bede, þann tima sem hann uar greptadr, ok einn godfus klerkr villdi semia eitt uerss honum til sæmdar pro epitaphio yfir legsteininum. Enn þat uers byriar hann sua i fyrstu:

Hac sunt in fossa

Hier uilldi hann vid faa annann helminginn samhliodanda med þessum ordum, ef hann kynne faa Bede sancti ossa. Enn hann skilar, at i versinu maa eigi sua standa. Hefir hann sakir astar mikit studium hier fyrir, enn fær þat alldri giort. Nu einn morgin sem hann hefir adr allmiok studerat,

kemr hann til leidis uirduligs faudr Bede, litandi þar grafit med eingla haundum vers yfir legsteinisum sua hliodanda:

Hac sunt in fossa
Bede venerabilis ossa.

Þvilikir eru utuegir sagdra greina. Enn þessu næst skulu uier til Laudunensis aptr venda, hvat lidr ferdum þeira [1].

[Af klaustri Uiltonia koma þeir til hierads þess er heitir Eueria [2]. [Landzfolkit syndi þeim þar stol ok bakara ofn Arturi þeira konungs, er miok var frægr af Bretum [3]. Þar [geingr i moti þeim Algarius klerkr med mikille blidu, einn af skolaklerkum Anselmi meistara. Þessi same uard sidann (i) Nordmandi Constannensis byskup [4]. I þessu sama hieradi ok i þui þorpi er Bonia [5] heitir þiggr uetra gaumul mær syn sina, er blind uar fædd; þar tekr ok ungr madr heyrn sina, er daufr uar alla æfi sina adr. Einn madr sa sem hafdi uisna haund, taladi nockut hardliga til eins þionustumanz Laudunensium [sakir Arturus konungs [3], ok fyrir þui matti hann eigi heill uerda.

I þeim stad er Totenes heitir uar græddr einn gamall madr, brodir haufdingia kastalans, er halltr uar fra þvi er hann var fæddr. Sem hann uar heill uordinn, offradi brodir hans til skrinsins .xl. skillinga enskra penninga, ok þar eptir geck til at offra otalligr lydr ok gafu mikit godz. Þar voru þrir ungir menn skylldir frændr [6] sin i millum, ættadir i þeim sama stad. Þeir sau, at mikill fiarhlutr uar offradr til skrinsins, ok toku at aufunda ok lasta Laudunensis, segiandi þa giora iarteignir med gǫlldrum, at þeir afladi sua penninga. Einn þeira taladi sua fyrir sinum [6] kumpanum, ok bidr þaa fara med sier til skrinsins ok lata sem þeir kysti aa þat, ok taki sua upp [6] med tungunne af allt-

[1] *Hele dette Afsnidt om Beda mangler i D.* [2] [Eptir þat kuomu þeir i herat. *D.* [3] [*tilf. D.* [4] [tok vid þeim med sæmd Argalldus klerkr, er sidan var byskup Constannensis i Normannia. Hann hafdi verit i Lauduno ok hoyrt lectionem meistara Anselmi *D.* [5] Bomina *D.* [6] *tilf. D.*

sinu penningana, fyllandi sinn munn. Enn sem þeir uilldu þetta eigi giora, fer þessi odygdarfulle madr ok giorer, sem hann hafdi talat, takande med munninum, sem mest feck hann [upp tekit[1], af penningahrugunne, er laa aa alltarinu. Hann huerfr nu aptr til sinna kumpana ok synir þeim þa penninga, sem hann hefir feingit, biodandi þeim at fara [til tafernisbus[2] ok drecka þa somu penninga ut[3]. Sem þeir vilia eigi fylgia honum, fer þessi aume[4] madr i tauernisbus, ok fer[5] eigi fyrr i brott, enn hann er gintr. Hinir tueir hurfu aptr til þess stadar, sem folkit var samann komit. Enn hann stigr upp aa sinn hest ok ridr i þann skog, sem þar uar nær, uarla [halfan attung or milu i brott[6]. [Ok sem hann ridr um skoginn, hneigir ein eik sina lim ok snarazt at honum i hring um halsinn, sua at þegar i stad heingir hun hann i lopt upp langt af hestinum, enn hestrinn hliop[7] aptr til folksins. Sem fyrr greindir tueir ungir menn sia hestinn[8], rekia þeir þegar[9] aptr spor hestsins i skoginn ok fundu sinn kumpan daudann hanganda[10]. Þeir leysa pung þann, er heck vid hans belti, ok finna þar i penningana, þa er hann hafdi stolit, uota med hans braka, sem hann hefdi nytekit þa or munne sier. Þeir bera þa þegar aptr med myklum harme ok grat, leggiandi þa a alltarid fyrir skrininu, ok fellu til iardar bidiandi guds modr myskanna aund þeira frænda, ok saugdu fyrir aullum þenna gleep, sem hinn daudi hafdi giort. Allir undruduzt sua skiota guds hefnd, liostandi sin briost[11] miklum harme[12]. [Þessar iarteignir gerduzt þa er lidit var fra holldgan guds sonar m.c. ok .xv. aar[13].

Lyktazt hier at segia fra ferdum opt nefndra Laudanensium. Feingu þeir med guds fulltinge ok sællar Marie

[1] [*mgl. D.* [2] [i tanerni *D.* [3] *mgl. D.* [4] vesli *D.* [5] gengr *D.* [6] [halfr attungr milu *D.* [7] [Hann gerir ser virgul med hrisi ok leggr hann at sinum halsi, ok hengir sik vpp vid limar aa einu tre. Hestrinn er hann hafdi ridit, hliop laus *D.* [8] þat *D.* [9] *tilf. D.* [10] vid eitt tre *tilf. D.* [11] med *tilf. D.* [12] grat *D.* [13] [*tilf. D.*

drottningar sua mikit godz samann dregit, at byskupsstollinn i Laudunum audladizt sina[1] fyrre sæmd, þuiat sialf haufutkirkian uard agætliga smidut miklu framar ok fagrligar enn nockrn tima fyrr. Var hon sidann gaufugliga uigd af fyrr nefndum Bartholomeo byskupi. Skein ok sidann sva mikil elska uorrar fru sancte Marie yfir þessum stad, at þui uar likt sem aull nalæg hierud tæki blezan af þessi borg i truar styrk ok aastar hita til haleitra guds bodorda, er med fedr ok helgum anda lifer ok rikir einn almattigr gud um allar ueralldir ueralldа. Amen[2].

LXII.

Jarteignir Marie[3].

Til lofs ok dyrdar sælli eilifri iungfru modr guds ok vors herra Jesu Kristz virdizt hennar son sa vorum dogum, segir meistari Hugo Parsitus, at synа sinum lyd krapt sinna iarteigna, at hann gefi þeim er sa hann trua erfd þiodanna, ok þeim er hann elska þa goda hluti, sem hann fyrir bet Israeli. Ok þviat þeir, sem einn tima voru birtir med gudligri myskunn ok hluttakendr wrdu hins helga anda, [byrgdi dygdir okominnar veralldar[4] ok guds ord, sa marga lifa med ofbelldi ok vanrækt, var þeim gefit med giof gudligrar hugganar at sia i þessarri verolld þa sækiligu syn, at bergia sætleik þess osyniliga lifs, siandi med sinum augum otta ok kærleik hefndar ok myskunnar guds. Þessi er sa mikli styrkleiki guds drottins, med huerium hann pinir alla hluti, enn veitir þeim, er hann elska, osyniliga goda hluti ok audsæfi sinnar dyrdar. Þessi er sannliga sa mikli styrkleiki almattigs guds ok hinn mesti mattr hans rikis, osyniligr ok leyndr kraptr, at stodua illa hluti, þa er suo mundi yfir ganga i hans riki heilagri kristni sem drepsott, vtan

[1] sua *Cd.* [2] *Dette sidste Afsnidt mangler i D.* [3] *Indledningen til de følgende Jertegn findes ikke i E, og er tagen af D. I det Følgende lægges D og D2 til Grund for de Legender, som findes i disse Haandskrifter, og de vigtigste Afvigelser i E anføres. Begyndelsen af denne Indledning findes ogsaa i Fragm. h.* [4] [*sgl. h.*

dygd hans milldi ok myskunnar þrongdi þeim brott or sinu riki, fremiandi ovmrædilig milldiverk, fyrir huer godir menn lagnadi med nogligum kærleik ok trv, allum likamligum otta brott reknum.

Vor frv hialpadi lyd er brann[1].

Þann tima sem lidit var fra holldgan[2] vors herra Jesu Kristz m c. [vetra .xx. ok atta vetr[3], var gefit valld motstadligum krapti at liosta med osyniligu drepi mennina [bædi vnga ok gamla, karlmenn[4] ok konur, i borginni Suession ok þeim herudum, er þar ero nærr. Enn med hverium guds domi ok af huerium sokum þat vard, skili [ea er skilia ma[5]. Enn þeir likamir sem þetta drep kom a, brunnu med oþolanligri pinu, allt til þess er [andinn skildizt vid þa[6], vtan þeim væri hialpat med gudligri lækning[7]. Þessi krankleiki er svo fallinn, at hann kemr i holldit sem elldr ok fyllir allt med vog, verdr hôrundit ok skinnit allt blatt sem drep, ok þrutnar akafliga, suo at kiotid[8] skilst fra beinunum ok verdr at engv, ok duol timans gerir sukning sarleika[9] ok bruna, suo at iafnan girnazt þeir veslu menn, [er þessa pinu þola[10], at deyia, ok þeir sem girnazt daudann, er neitud su lækning, [at þeir megi deyia, allt til þess er elldrinn hefir alla hina ytri likama vppetid, ok þessi skioti bruni kemr inn i lifit[10]. Ok þat er miok vndarligt, at þessi elldr, er suo er styrkr til at brenna [vpp allt[10], hefir engan hita, fyllir hann þa veslu menn, sem hann pinir, med suo miklum kulda, sem þeir se i ise vtan ok innan, suo at þeir megu med engum [mannligum lækn-idom[11] hitna. Ok enn þat, sem eigi er minnr kranklegt, at sidan hann er slocktr med gudligri milldi, ok þat dandans frost er brott rekit[12], at suo mikill hiti kemr i þa limu, sem hann brendi, at su sott sem cancer heitir, samteingir

[1] Af drepsott einne, capitolum *E.* [2] hingatburd *E.* [3] [.xx. ok þriu ar *E.* [4] [karla *E.* [5] [þeir er skilia megu *E.* [6] [aundin skilldizt vid likamann *E.* [7] myskunn *E.* [8] *saal. E;* brott *D.* [9] sarleikans *E.* [10] [*mgl. E.* [11] [hlutum *E.* [12] tekit *E.*

sik þeim hita, vtan þar verdi mot gert ok hialpat med læknidom. Miok hryggiligt er at sia bædi þa sem siukir ero, ok svo hina sem græddir ero, ok lita med sinum augvm mork þess dauda, sem þeir forduduzt, ok huersu hrædiliga þeira likamir ok asionur voru etnar. Enn þui meiri sem er vesold þessa siukleika, þui dyrdligri er milldi þess, er hann grædir.

Nu suo sem mikil naud ok haski þróngdi suo hormuliga folkit i fyrr sogdum stódum, ok þetta grimma drep æddizt, suo at yfir ollu folki stod viss haski, ok þuiat mannligt fulting matti eigi hialp veita, flydu þeir, er pinduzt af þessum elldi, til milldrar ok myskunnsamrar guds modur iungfru Marie. Vard þeim eigi at þarfleysu sin von. Þeir voru þa sex daga [i manadinum Septembri [1] i kirkiu sællar guds modur, þeiri sem er i borginni Suession [2], suo at ecki [let af krankleikinn [3], enn fioldi siukra manna vox dagliga. Mattu þeir huergi hafa sik kyrra ok letu engan þann sem [heyrdi mega fa [4] nadir, þviat þeir æptu iafnan ok óskrudu med þess kyns latum, [sem þeir af þessu daudans drepi pinazt, ero vanir at hafa [5]. Oll borgin er nu lostin med nyium otta, ok einkis hiarta var suo illuiliugt eda hart, at eigi blotnadi ok hræddizt þenna ogurliga haska, er yfir þa var kominn af þessum elldi, er brendi folkit ollvm megvm vmkringis. Þa matti engi sia fyrir eda ætla, sa huern þetta drep kom.

Nu rennr allr lydr i einn stad at sækia til þessarrar sómu kirkiu. Ganga kanunkarnir fra hofudkirkiunni ok fra odrum kirkium berfættir, eptir dæmum þeira er voru i borginni Ninive, vopnadir med helgu litilæti, samteingiandi ser sanna idran sem [6] nogligan styrk þrifinna hermanna, at þeir striddi vid milldan ok myskunnsaman gud þess hattar strid, at þeir mætti vid hann [strida ok [5] sigra, þuiat hann

[1] [*tilf. E.* [2] [*saal. E;* suessonior *D.* [3] [letti af krankleiknum *E.*
[4] [*saal. E;* hofgadi mega hafa *D.* [5] [*mgl. E.* [6] med *E.*

kneid a kniam [1]. Byskupinn lætr þa enn hringia i annann
[sinn] ok hefr sialfr upp Te deum, ok adr ut væri sunginn [2],
[var] i kirkiuna einn ungr riddari, er fanginn hafdi verit ok
[hafdr] verittr i iarnum i einum sterkum kastala. Sa sem adr
[hafdi] engi lifs [3] uon, at lavs yrdi, geingr nv lidugr inn i
[kirkiuna] ok til alltaris fallandi a kne fyrir skrine guds modr
[Marie], ok segir hana hafa frialsat [4] sik af [5] bondum ok tekit
[af] valldi sinna ovina. Hann offrar xl.[6] skillinga. Modir
[hans] ok frændr ok borgarfolkit rennvr i mot honum med
[fagnadi]. Lætr byskup enn hringia [at ollum kirkium i borg-
[inni] ok hefr upp [þridia tima] Te deum, ok gretu margir
[af] fagnadi. Medr þessu godzi [7] sem menn offrudu um Franz,
[en] um havstid ok uetrinn mikit uppreist af kirkiu heil-
[agr] guds modr Marie i fyrr nefndri borg Laudunensi.

Af munkum [8].

At sex uikna faustu vm ueturinn, sem enn var mikit
[vetr] af fyrr saugdu verki, tok at minkazt kostrinn, sa er
[mest] hurfti. Þa uoru [valdir .vii. af kanunkum Laudunensis
[kirkiu], huerium er fengit var skrin [9] heilagrar Marie med
[miklum] helgum domum, millum hverra uar eitt spialld, a
[hvern] sua var skrifat:

Spongia, crux domini, cum sindone, cum faciali
[me] sacrat, atque tui, genitrix et uirgo, capilli
[hvar] af þeim niardarvetti [10], sem vorum herr
[at] dreeka af aa krossinum, ok af krossi
[af] þeim reifum, sem hann uar i vafid
[a] hofudit var med sueipat, ok [þa
[af] Marie. Med þessvm helgum
[dom]dz, er þann tima va
[gaz] audæfa sakir þe
[sagr] hiellt þar um s

[1] sef. *D.* [2] sungit *D.*
[3] ær *D.* [4] saal. *D*;
[frelsar. i *D.* [5] [sa
[6] skatthavötn *D.*

sinnar skiotrar heilsu, ok samtengdu med ser raddir lydzins, lofandi gud, gerandi honum þackir med fagnadi[1], svo at varla vard endir a þeira kalli, allt þat sem eptir var dagsins. Hier med lata þeir bringia, [at kluckurnar hliodi med sinni rodd sigr gudligrar dyrdar[2], at meirr ok meirr hitnadi Kristz elska i hiortum trvandi[3] manna, sem þeir heíði nyfengit gipt hins helga anda. Huerr mundi suo hardr eda letifullr, at þa mundi þegia yfir guds lofi ok þinu, hin blezada iungfru Maria, huerrar nafn var suo opt neínt ok opt kallat. Hin milldazta drottning, dyrdlig, sæl ok myskunnsom iungfru, guds modir Maria, var kollut [optar enn hundrat sinnum þushundrat sinna[4]. Margir þeir sem pinduzt af fyrr sogdum krankleika, sau hinn næsta dag, adr þeim veittizt þessi [himneski læknidomr[5], sem himneskt lios skini inn vm þa glerglugga, er a voru kirkiunni, sem þat bodadi fyrir þa myskunn, er eptir for.

Af socke Marie[6].

Milldi þeirar somu[7] dyrligstu iungfru guds modur Marie hafdi fyrir fam dogum gefit traust folkinu at bidia þessa almenniliga[8] velgernings ok heilsugiafar, þviat ein iungfru su er signvt var med hennar sock, þeim sem vardueittr var i fyrr sagdri kirkiu, feck þegar sina heilsu. Þuiat Matthilldr abbadis, er þa var fyrir þeim sama stad, þoldi eigi dagliga[9] haareysti ok gnisting hinna siuku manna med miklu kalli, ok tok sock sællar guds modur Marie ok geck med sinum systrum til fyrr sagdrar meyiar, ok signadi[10] hana med sockinum[11]. Mærin vard þegar i stad alheil, suo at allr krankleiki flydi brott fra henni.

Hin sælazta iungfrv modir allrar myskunnar græddi med sinni milldi dagliga siuka menn, huersu margir sem kuomu, ok slockti þann grimma elld. Foru þeir med

[1] fagnadarordum *E.* [2] [*mgl. E.* [3] trulyndra *E.* [4] [*saal. E; c.* sinnvm .m. sinna *D.* [5] [himneska lækning *E.* [6] *saal. E; ingen ny Afdeling eller Overskrift i D.* [7] drottningar ok *tilf. E.* [8] almennings *E.* [9] dagligt *E.* [10] signdi *E.* [11] *mgl. E.*

lagnadi heim, ollum saarleik ok sott brott reknum. Veittizt ollum audvelldliga þessi heilsugiof. Nott ok dag var optliga hringt klockum, ok iafnan[1] hliodadi af þeim, sem voru i kirkiunni, lof almatkum gudi med sætu hliodi. Ok þeir sem heim foru til sinna herbergia, mattu sik eigi fra hallda tarunum, huat sem þeir gerdu, þott þeir sæti yfir sinum mat ok dryck, ok lofudu þeir iafnan guds modur fyrir sina milldi. Innan fimtan daga [var slokt drep þessa elldz, suo at sina heilsu fengu[2] .c. ok þrir menn, suo at menn vissu, er pinduzt af þessi sott. Ok þriar meyiar, huerra limir voru allir sem snaradir væri, er þangat voru færdar, fengu fullkomna[3] heilsu. A þessum sama tima sogduzt margir sed hafa, sem i kirkiuna kæmi inn myrk þoka, ok litlu seinna syndizt stiornur biartar [ok undarliga[4] storar, reknandi þessa þoku vt af kirkiunni.

Sa var þar sidvani, at þeir siukir menn, sem heilsu fengu, voru þar niu[5] daga, sidan þeir wrdu heilir, ok voru huern dag blezadir med sock[6] sællar guds modur, er borinn var vm kirkiuna, ok mintuzt vid hann. Sem ein kona af þeim, er sina heilsu hofdu[7] fengit, mintizt vid fyrr sagdan sock, þa tekr hun [hann sakir heitleika sinnar truar[8] med tonnunum, at hann væri þvi seinna fra henni tekinn. Su systir er bar ok geymdi fyrr sagdan sock, vard miok reid ok asakar hana hardliga, segiandi hana vera miok seka[9] ok hafa gert mikinn glæp, at hun dirfdizt at gera þetta, ok sagdi þat vera verdugt, at fyrir [þessa synd væri sockrinn alldri optar borinn til þeira[10]. Konan vissi sik þetta gert hafa sakir heilags kærleiks. Enn þviat hun ottadizt þa sem hana asakadi, þagdi hun.

Wer iatum, segir meistari Hugo Farsitus, at fioldi þeira, sem þessi elldr var slocktr med, sigrar vora kunn-

[1] iafnliga *E.* [2] [feingu fullkomliga heilsu *E.* [3] fullkomliga *E.* [4] [*tilf. E.* [5] .xi. *E.* [6] socke *E.* [7] hafdi *E.* [8] [saker h. s. t. vid honum *E.* [9] okurteisa *E.* [10] [þetta uæri sockrinn henni alldri optar borinn *E.*

attu, suo at ver megum eigi þar tolu aa koma, þviat ek trui varla, at nockur madr megi þar annat af segia med vissu, enn þat at frægd þessarrar nogligu myskunnar vakti vpp alla fra Rin til strandar vthafsins, at allir þeir er siukir wrdu[1], sækti þangat, ok hversu margir sem kvomu, voru allir græddir.

Capitolum[2].

Hverr mun fa sagt med ordum eda skrifat af goduilia lydsins, ok hversu otalligr fioldi karla ok kuenna, rikra ok fatækra, vngra ok gamalla manna, kom[3] saman til heidrs himinrikis drottningar[4]. Hverr mun trva, þo at ek segi, huat margir [sællifir menn ok mikils hattar personar[5], eigi at eins karlmenn, helldr ok konur ok vngar meyiar sottu med litillæti gangandi berum fotum til fyrr sagdrar kirkiu vorrar frv, suo at þeira fætr hördnudu af grimleik frostsins [ok hördum veg, sigrandi frost vetrarins[6] ok snarpleik vegarins med heitleik gudligrar elsku[7], ok ofirvdu svo gudi goduilinga forn. Ok þann blauta likam, er adr var sælliga fæddr i verolldinni[8], [gafu þeir nu beran vndir pinu frostsins, at þat gerdi hann saaran ok blodugan[9]. Mikinn hita truarinnar, styrka von ok mikinn heitleik þinnar elsku tendradir þu, drottinn minn, i þeira hiortum. Ok huersu mikil taar ok bænir fram foru af hinum inztum rotum hiartans med miklum harmi ok sannri idran, veit eingi vtan þu einn samt, drottinn, er þa mintir aa ok[9] tendradir med heilags anda naad[10] ok tokt vid þeim myskunnsamliga. [Þeir er vilia, megu vndrazt ok vegsama likamligar iarteignir, sem rett er ok vidrkvæmiligt[11], en ver vndrvmst, drottinn, þina myskunn, er þu tier iafnan syndugum monnum, þeim sem fullir ero þinum otta[12] ok vilia med godfusu hiarta snvazt til idranar, er suo hitna i þinni ast med sonnu litillæti ok minnazt þinnar milldi med þacksamligum[13] taarum,

[1] næri *E.* [2] *Saaledes E; D har ikke nyt Afsnidt.* [3] kuomu *E.* [4] drottningu *E.* [5] [mikils hattar menn *E.* [6] [*mgl. E.* [7] astar *E.* [8] verolldina *E.* [9] upp *tilf. E.* [10] gipt *E.* [11] [*mgl. E.* [12] iblæstri *E.* [13] þacklatligum *E.*

sem þeir se þa reistir vpp or grôf af danda. Þessi þin myskunn ero þær iarteignir, sem iafnan ero einkanlig minning ok gledi vors [hiarta. Fyrir þessa hluti[1] dyrkum ver þik, drottinn Jesus Kristr, lofvm ok vegsomum, þviat þessi þin milldi er allr saa sauoxtr, er leidir guds sonv i eilift lif.

Af Teodorico[2].

Ek vil segia, segir Hvgo, eina þa iarteign, er ek hygg, at ek hefir eigi lesit, heyrt eda sed nockura þessi lika fra vpphafi veralldarinnar hier til. Kona nockur er Gvndrada het, huerrar bondi het Theodericus, atti heimili vid aana Axonam, er fellr[3] vm borgina Suessionem, i þvi þorpi er Andigunturris heitir, kom til kirkiu sællar guds modur Marie milli annarra, þeira sem þessi ogurligi elldr brendi, ok bad ser veitazt hialp himneskrar lækningar fyrir modur myskunnar Mariam. Þessi sami elldr hafdi etid aasionu fyrr sagdrar konu, suo at allt brioskit ok kiotid var af nefinu, ok hin nedri[4] vorrin var oll af, ok allt bert tanna holldit, ok suo vm iaxlana [allt vt til kialkanna[5]. Hon bad myskunnar ok feck skiott, slocktizt sa grimmi elldr i hennar aasionu. Enn þviat þat vard optliga nærr vid alla, er þangat sottu[6], þotti litils vert vm þetta, sem þat væri eigi iarteign. Nu þott fyrr sogd kona hefdi fordazt pinu ok saarleik sottarinnar fyrir milldi ok velgerning guds modur, þa var hun þo suo hrædilig ok afskaplig[7] at sia, at ollum, er hana litu, þotti vera mikil angist ok[8] hormung. Vard hun sakir þessa skylldut at fara heim til sinna frænda, at fyrir þeira hialp[9] ok godvilia mætti hun sidr skammazt [sinnar lyti[10]. Henni stodadi þetta litt til hugganar, þviat ollum þotti þungt ok hormuligt hana at sia. Hun hylr nu alla sina aasionu nema augvn med einum duk, ok matti þo eigi med þui fordazt hatr ok brigsli mannanna ok eigi

[1] [harra. I þessum hlutum *E.* [2] Af Gvndradv ok hennar *E.* [3] i kring *tilf. E.* [4] efri *E.* [5] [*mgl. E.* [6] at þeim *tilf. E.* [7] oskaplig *E.* [8] angr ok hrædilig *tilf. E.* [9] ast *E.* [10] [*saal. ogs. Mmbr. Fragm. h*; sinna lyta *E.*

helldr [sinna frænda[1]. Tok hun nu þat rad at leita þangat traustz, sem yfrit[2] er til, ok tekr at tendrazt med þeiri somu trv, er adr[3] kolnadi med henni, aasakandi sialfa sik, er hun var sem ominnig hins fyrra velgernings ok hafdi gleymt modur myskunnar iungfru Maria[4]. Gyrdir hun sik nu med trv ok von sem[5] med styrkum hervopnum ok byzt at fara vm morgininn til kirkiu guds modur Marie i borginni Suession. Sem hun hafdi gera latid kerti, eptir þvi sem hennar [fatækr domr[6] vanzt til at offra, foru menn at sofa. Hun vaknar snemma vm nottina[7], at hun mætti vita, [hue nær[8] lysti, verandi minnig sins fyrirheitz, ok kærir hue long var nottin. Var þat fyrir iafndægri vm vorit. Hun kennir þa, at laus er dukrinn [, sa sem hun hafdi bundit vm sitt andlit[9], ok sem hun villdi binda hann, feck[10] hun eigi knytt, ok þui vard hun at bidia þa hialpar, sem [lagu i herberginu. Þeir sofa fast ok[11] duelia vpp at standa. Hun bidr, at lios se kueikt, þuiat hun þickizt finna vndir sinum fingrum[12], sem blautt kiot væri, [þar sem adr var saart[13], vissi hun eigi, at þat var endrskapat kiot hennar varra ok nefs. Sem hun tekr optliga af dukinn ok þreifar vm þat holld, sem nyliga er skapat, kallar hun: „Gud ok hin heilaga Maria, hialp[14] mer, gud ok hin heilaga Maria, hialp mer, gud ok heilug Maria, hialp mer!“ Menn vakna vid þetta kall, ok er tekit lios. Þeir sia þa ok vndrazt miok nyia skepnu sem vitnisbvrd [okominnar vpprisu[15] a nefi ok vôrr konunnar, ok verdr suo mikill fognudr, sem hun væri af dauda reist til lifs. Vm morgininn færir hun þat kerti, er adr hafdi hun sætlat at offra vorri frv, til borgarinnar, þackandi gudi sina heilsu. Ek sa fyrr sagda konu, segir Hugo, ok var þetta nyia kiot likt odru hennar

[1] [*saal. h og E;* sina frændr *D.* [2] nogt *E.* [3] bifadi ok *tilf. E.* [4] sancte Marie *E.* [5] *tilf. E.* [6] [fatækdomr *E.* [7] morguninn *E.* [8] [þegar *E.* [9] [sa hennar andlite *E.* [10] getr *E.* [11] [hia henni uoru. Enn þeir *E.* [12] haundum *E.* [13] [*mgl. E.* [14] hialpi *E.*

holldi, vtan þat var liosara, ef gerla var at hvgat [1]. Margt folk fyrirsmadi [2] eigi sakir heitleika trvarinnar at minnazt vid hennar nef ok vörr, sem þat hefdi þa nyliga verit skapat med hondum sialfs guds.

Jarnsmidr hellt ecki sina lofan [3].

Einn iarnsmidr af borginni Lauduno hafdi samkeypt, at hann skylldi vera i Suession vm þat aar ok bæta þau tol, er griotsmidir þurftu at hafa, ok annat þat er hafa þurpti or iarne aa þvi aari. Eptir þat idrazt hann ok hygst vera skaddr i þvi, at honum var oflitil leiga skild. Hann finnr nu þa sok til sinnar brottferdar, at honum var nôdsynlegt at fara heim at vitia sins hús ok konu sinnar, enn þagdi yfir þui, sem honum var i hug vm leiguna, iatandi sik aptr skiotliga ok luka af hendi þat, sem hann hafdi iatad, huort sem þat væri lett eda þungt. Enn þuiat hann hafdi ecki at leggia i pant fyrir sik, setti hann himinrikis drottning vora frv guds modur Mariam i ved, at hann skylldi skiotliga aptr huerfa ok inna af hendi alla hluti eptir skildaga. Ok suo var hann vppgefinn fyrir þenna pant. Sem hann kemr heim til sins hus, minnizt hann ecki, huern hann hefir vedsett fyrir sik, ok duelzt leingi vm þat fram, sem hann hafdi iatad, ok ferr aptr þegar honum likar, at hann skuli þa nita at þiona allt aarit til þessarrar leigu, voru þat sextigir skillinga. Sa er fyrir var starfinu, vid huern hann hafdi keypt, æsakar hann vm sina lygi, ok segizt rettliga mega pina hann þar fyrir, þuiat hann hafdi eigi logit at monnum, helldr at gudi ok hans modur. Smidrinn iatadi at vinna þar kauplaust vm fimtan daga, ok hugdizt med þui frelsazt skylldugr vpp at hallda vm allt aarit, þviat hann villdi eigi hallda kaupit. Sem þessir .xvi. dagar voru lidnir, for hann brott, suo at formadrinn fyrirbaud honum ok minnir hann aa, huern hann hefir vedsett fyrir sik, ok huersu hann brytr nu sitt fyrirheit ok trv. Jarnsmidrinn

[1] geymt *E.* [2] forsmadi *E.* [3] *Denne Legende og de følgende indtil S. 679 findes ikke i E.*

hirdir eigi, huat hann segir, ok ferr brott, sem hann hefir ætlat.

Sem hann var kominn fram vm þat port, er Tronicus heitir, vid klostr heilags Medardi, ok hann villdi ganga vpp a eitt fiall, vard hann afllaus i hondum ok fotum, ok alla hans limo dro saman, suo at hann vard nôdgadr at fara aptr til borgarinnar Suession med grat ok vitia kirkiu sællar guds modur, hueria hann hafdi sett i pant fyrir sik ok brotid vid hana sina trv. Bidr hann hana nu hialpar, þuiat sa þriozki ok otrvi madr freistadi optliga at reka brott fra ser þetta vanmegn ok dofa, sem þat hefdi vordit med nockurum atburd, ok þui optar sem hann leitadi til, þvi vanmegnari vard hann, þar til er hans pina gaf honum vndirstanda, huat volldi þui, at hann matti ganga aptr til munklifissins, enn med engu moti matti hann ganga til sins hus. Hann er nu aptr leiddr til kirkiu guds modur, bundinn med fiotrum sinnar otrv af þui valldi, sem hefndi hans illzku. Ok sem hann fellr fram fyrir hennar alltari, er hann kendr af þeim, sem fyrir var skipadr smidina. Hann segir: „Ert þu eigi sa trv-lausi ok lygni vorr iarnsmidr?“ Hann svarar: „Ek er sa veslugi madr ok sekr vid sæla Mariam, er nu hefir mik pint sem makligt er, sem þier megit sia.“ Hann segir þa, huat gud hafdi honum gert. „Nu heit ek gudi ok sælli iungfru Marie, at ek skal henni þiona allt þetta ar, ok enn helldr alla daga mins lifs, at hun virdizt til min at lita med sinni milldi ok myskunna mer suo syndugum manni.“ Sem hann sagdi þessa hluti med miklum grat, stendr hann vpp ok stydr sik vid alltarid. Var hann þa frelstr af ollum sinum krankleika, ok rettuzt sinarnar, er adr voru samandregnar. Var hann sidan stodugr i sinni þionustu ok þordi eigi þadan af at liuga at guds modur.

Vor frv gaf manni mal.

Þrir mallausir menn kuomu enn til þeirar somu kirkiu sællar iungfrv Marie. Vm nottina, sem þeir sofu i kirkiu, vaknar einn þeira ottafullr af þeiri syn, er honum hafdi a

tedzt, ok rennr til alltaris talandi skyrt med þeiri tungu, er adr hafdi alldri matt eitt ord tala. Gerir hann þackir sælli guds modur ok segir huersu hun hefir hann frelsat. Honum syndizt i suefninum, sem tuær dufur flygi at honum, ok tæki at toga ok hrifa hans eyru, ok af þeim otta, er hann feck hier af, vaknar hann. Ok þær giafir heilsunnar, sem honum veittuzt i suefni ovitanda, vottar hann nu med fagnadi vakandi. Hinir tueir adrir, sem mallausir voru, foru brott, suo at þeir fengu eigi sitt mal. Enn sakir huers þeir fengu eigi heilsu, veit sa sem alla hluti veitir, ok engan likþran mann sagdi græddan vera af Heliseo spamanni vtan Næaman Syrum, þo at margir likþrair menn væri þann tima.

Vor frv gaf manni heyrn.

Sa madr er Kristian het, nærr atian vetra gamall, daufr ok mallaus, kom til kirkiu sællar guds modur Marie ok vakti þar med folkinu, kallandi til guds med einu saunt hiartanu ok hneiging hofudsins, þuiat hann matti eigi med tungunni. Hann var iafnan vid alltarid, bidiandi þa stund ok tima, er gudlig myskunn villdi til hans sia. Enn þuiat klerkarnir mattu eigi þola fiolda folksins, var hann brott rekinn med odrum fra alltarinu. Hann beid stadfastliga i kirkiunni. Gud leit hans trv oþrotnandi, þo at hann væri profadr vm langan tima. Honum syndizt, sem tueir menn virduligir kornadir sem brudr ok brudgumi stigi nidr af himni, ok suo biart lios sem sol fylldi alla kirkiuna. Asiona hinnar dyrdligstu iungfrv Marie ok hennar klædi skinu med fagrligri birti, sem til heyrir at synizt guds helgir menn i eilifri birti i himinriki. Hun strauk þa med sinni blezadu hendi miukliga vm kuerkr hins siuka mannz ok munn, leysandi band hans tungu ok eyrna. Þat blod, er hliop af hans eyrum ok munni, syndi krapt þessarrar volldugu frv. Sem hann hefir feingit þenna velgerning heilsunnar, þeigir hann ok ferr leyniliga med fagnadi til sins heimilis, ok segir, huersu hann hefir fengit (mal) sitt, ok stamar nockut, sem

þa tæki hann at nema at tala. Nu gerizt kunnigt hans iafnolldrum ok landzmonnum, at gud ok sæl Maria hefir veitt myskunn Kristiano.

Prestr i þui þorpi, er Mortana heitir, trvdi eigi þessum hlutum, ok nitadi at Kristianus mundi tala mega, allt til þess er hann var leiddr fyrir prestinn. Eptir þat idrazt sa sami kennimadr ok ottazt miok, ·aasakandi sina otrv. Hann ferr til kirkiu guds modur ok fellr fram aa golfit fyrir hennar alltari med miklum harm ok grat, at hann hafdi þat aukat aa adrar sinar syndir, at efa vm matt guds ok hans modur, suo at allir, er hann sav, hugdu annathuort, at hann mundi pinazt af fyrr sogdum elldi eda einhuerri annarri sott, allt til þess er hann segir, sem adrir spurdu hann, huat honum var, ok aa kuedr, aa huerium degi hann skal fyrr sagdan Kristianum þangat leida. Sem hann kom þar, segir hann sialfr af ser, gerandi ollum kunnigt, huersu hann vard heill. Enn hans kunningiar er þar voru, baru vitni vm, at hann hafdi verit blindr ok mallaus af sinum barndomi, enn nu matti sia, at hann taladi ok heyrdi. Þa var bringt. ok lofudu allir gud, vngir menn ok gamlir, karlar ok konur, med taarum, ok predica hans heidr ok dyrd.

Þrœll feck hefnd ok heilsu.

Þrœll eins riddara i Suession, sa sem vann hans akra, var optliga aa helgum dogum, þa er hann var frials af sinu starfi, vanr at fara med sinum kumpaňum til kirkiu guds modur Marie i borgina or þvi þorpi, er hann var i. Enn sem adrir offra henni, huerr eptir þui sem orkadi, ok vegsomudu sock þeirar somu iungfru, offradi hann engu. Einn tima sem þeir foru heim ok toludu milli annarra guds iarteigna af fyrr sogdum sock sællar Marie, sagdi þessi þrœll Boso, er suo het: „Sannliga erut þer heimskir, ef þier hyggit þetta vera sock sællar Marie, þuiat suo langt er sidan hun var, at hann mundi fyrir longum tima fuinn vera.“ Hann hafdi varla talat þessi ord, ok sa sami munnr, er hann taladi þessa gudlastan med, snaradizt allt ut til eyrans

med suo miklum saarleika ok kuol, at allt andlitid þrongdi suo, at naliga sprvngu ut augun, ok allt andlitid snaradizt ok þrutnadi, suo at hann hafdi varla mannz aasionu, suo at ollum þotti hrædiligt at sia. Var hann suo sem gefinn i valld kueliaranum, matti hann varla draga sina ond. Hann feck traudliga talat, suo at skilia mætti þau ord, at hann bad sik aptr leida til kirkiu sællar guds modur. Ok suo var gert. Hann fell fram fyrir alltari, ok tedizt langa stund ollum, er vid voru þessa vndarligu syn, huat hefnd hann feck af himnesku valldi fyrir sina vitleysi. Hans likamr allr var hrædiliga blasinn, enn hann dro suo erfidliga andann, at mikill reykr vard af. Hans rodd var sem mikil remian, mattu eigi tungan ok munnrinn gera sina þionustu. Matthilldr abbadis ok adrir menn, er vid voru, hörmudu hann miok sakir sinnar milldi ok leiddu hann til alltarisins. Sem hann hefir minzt vid þat, er hann signadr med sock vorrar fru. Tok honum þa at batna, ok minkadizt nockut þrotinn, ok litlu seinna feck hans aasiona ok likami aptr alla sina fyrri heilsu. Fyrr nefndr Boso var eigi ominnigr þessa velgernings, sem hann væri frelstr af kuerkum sialfs daudans, ok bidr sinn herra, at hann gefi hann vpp ok leysti fra sinni þionustu. Boso fær þat. Hann villdi þadan i fra engum dödligum manni þiona, helldr gefr hann (sik) til þionustu vorri frv, fyrir hueria hann feck heilsu, ok gerdizt þionustumadr hennar kirkiu.

Tueir menn fengv heilsv.

Kona nockur var su, er hennar auga þrutnadi. Hun hafdi vid tekdoniam ok ymis gros, at þrutnadi minnr, ok eigi at eins stodadi þat ecki til lettis, helldr þrvtnadi suo augat af styrk grasanna, at þat syndizt vt standa or hofdinu ok augnaborunum. Var sialldrit suo þrutid, sem bladra væri, ok heck nidr sa kinnina, ok þvi var eingi von, at hun mætti nockud sia. Nu sem hun kendizt vid, at þrotin var oll mannlig hialp, styrkizt hun nu med trv ok von til guds, ok treystizt at eins hans fulltingi. Ferr hun nu med

sinum frændum til fyrr sagdrar kirkiu guds modur sællar Marie, ok er þar med odrum bidandi gudligrar myskunnar. A þeiri nott, er þessi kona feck sina syn, var þar sueinn sið uetra gamall, huern er hans modir geymir þar. Vakti þar iafnliga mikit folk, sumir sakir godfysi, adrir at þiona siukum monnum. Sem modir fyrr sagds sueins (er) mædd af vòku ok harmi, ris þegar heill upp sueinninn ok gengr rettr til alltarissins. Allt folkit er vid var, kallar med haarri roddu, er þa nafn sællar Marie iungfrv kallat þusundrat sinnum ok hringt ollum kluckum: „Heyr, hinn godi Jesv, sannliga vart þu nærr þessum hlutum, hueria er þu sialfr elskar hardla miok, þa er brennandi trva ok heitleikr þeira, er þik elskudu, leitudu þik med valldi at taka, dreifandi forn idranda hiarta med offri sætra taara.“ Modir fyrr sagds sueins vaknar vid þetta haareysti ok kallar med fagnadi. Hinn lydrinn þrongdi henni brott fra sinum syni. Su kona, er sik harmadi mist hafa sins auga, heyrdi oglaud þessar fagnadarfullu raustir, ok segir þessi ord: „Heyr, hin dyrliga ok millda drottning, nu gledizt allir menn, ok þin kirkia er nu full med gledi ok fagnadi, enn mer veslugri er neitat at verda hluttakari suo mikils fagnadar.“ Sem hun talar þessa hluti ok adra þa, sem dictadi hennar hrygga briost, þickir henni sem þat auga, er adr heck ut, felli brott or hôsinum, ok kallar til þeira, er vid voru: „Fyrir guds sakir berit hingat sem skiotazt lios, þuiat nu fellr mitt auga nidr aa iordina.“ Syndizt henni sem nockur madr kæmi til hennar ok þrysti sinum fingri aa hennar auga, suo at su bladra, sem þar var aa, spryngi. Sem liosit var til borit, fundu þeir þa hinnu sem yfir auganu var slitin, en blod ok uogr fell vm hennar aasionu, suo at duptid aa golfinu var uott, enn augat var eptir i sinum stad fagrt ok skært. Adrir segia henni, sem hun trudi enn eigi, at hun var heil vordin fyrir guds myskunn ok sællar iungfrv Marie, suo at hun hafdi aptr fengit sitt auga. Sem

hun skilr þetta ok profar, verdr hun fegin, ok var oll kirkian full med guds lofi, sem verdugt var.

Mallaus madr feck heilsu.

Einn madr daufr ok maallaus nær þeim stad, er Attrebatum heitir, undirstod, at nockurir menn af þeim herudum foru til Suession at bidia til guds i kirkiu hinnar dyrligstu iungfru guds modur Marie. Hann for i sueit med þeim ok vard ollum kunnigr, þuiat hann fylgdi þeim dagliga, hann geck med þeim inn i musterid. Ok sem hann hafdi þar litla stund dualizt, teiknar hann nockurum af sinum kumpanum, at hann hefdi fengit heyrn, enn ecki matti hann enn tala. Þeir verda fegnir. Ok sem þeir hafa offrat, foru þeir aptr, sem þeir hofdu ætlat, ok hinn mallausi madr med þeim. I þeira foruneyti voru nockurir klerkar Atrebatensis borgar, er med þeim hofdu verit i Suession. Enn medan þeir vorn þar, hofdu þeir ecki heyrt af þessi iarteign, þuiat þeir geymdu meirr at sia ok heyra adra hluti. Nu var þeim sagt aa veginum af kumpanum, at hinn mallausi madr mundi hafa fengit sina heyrn. Þeir vndrazt nv med miklum fagnadi ok aasaka sialfa sik, at þeir hofdu eigi heyrt iarteignina ok eigi þackat gudi, sem verdugt var. Þeir huerfa nu aptr skiotliga, þuiat þeir voru aa hestum, ok hofdu med ser þann, er heyrnina hafdi fengit, ok segia þat sem gerst hafdi, synandi þenna mann, er fullkomit vel heyrdi, enn ecki matti tala. Þacka allir gudi ok sælli Marie iungfrv. Hinn godi ok hinn sæti vorr herra Jesus Kristr ok modir myskunnar villdu eigi lengr, at engan aavoxt hefdi þeira trva ok godfysi, er eigi spôrdu sitt erfidi at snua aptr af sinum veg, at þeir þionadi þeim med þvi meira kærleik. Sem þeir dueliazt i kirkiunni ok venda sinum hiortum til guds ok modur milldinnar, ok þessi madr stendr milli þeira, þa leysizt band hans tungu, ok talar hann skyrt. Klerkarnir heyra þat ok styrkiazt bergiandi aavexti sinnar truar, ok senda upp til himinsins lof ok hliod. Abbadisin lætr hringia suo sem (til) annarrar guds þionustu,

konur syngia hatidliga gudi til heidrs Te deum laudamus, kall goduiliugrar alþydunnar blandazt med þeira song, suo at allir saman syngia Te deum laudamus.

Mallaus madr feck heilsu.

Sveinn tolf vetra gamall fæddr i Kolni, mallaus alla sina daga, var fluttr til Suessionem af hans frændum, er hann hofdu fædt aa sinni olmosu vm fimm vetr. Sueinninn het Vacellinus. Vm nottina fyrir kyndilmessu vakti hann med þeim i kirkiu sællar guds modur. Var oll kirkian full med þeim er voktu. Nu sem sagt var mikit af ottusongnum, ok song þat responsorium Videte miraculum matris domini, vaknar sa sueinn ottafullr af þui, sem hann hafdi sed i drominum. Þotti honum sem ein dufa flygi i kringum hans hofut ok togadi hart sem med reidi hans varrir ok tungu. Hann ottadiz miok ok kallar med suo haarri roddu ok skærri, at hun syndizt helldr engilig en mannlig. Bar hans rodd yfir song systranna, ok eigi sidr yfir allt baareysti lydsins. Hann segir suo: „Heilug Maria, heilug Maria.“ Einginn var sa af þeim, er heyrdi, at ottadizt (eigi) ok vndradizt þessa eingiliga raust, er þa var nyskǫput. Hans frændr, er hann hofdu þangat fært, kolludu haarri roddu lofandi gud. Allir lydr kallar, ok þar med kallar ok sa mikli fioldi siukra manna, bidiandi ser ueitazt þuilika hialp. Þessi sueinn er þa leiddr til alltaris med miklum fagnadi allrar kirkiunnar. Drottinn Jesus Kristr, huerr mundi sa vera, er þa helldi sik fra taarum, huerr mundi þat steinligt hiarta hafa, at þa blotnadi eigi, er hann sa annan tima gud ganganda millum manna. Þessar ero þær fornir litillatz ok idranda hiarta, er gud beidizt at þiggia af oss, þessar ero þær hatidir, er þu, drottinn, baudt þinum lyd at hallda, þessir ero þeir helgu dagar, aa huerium þeir, er rettliga dyrka gud, dyrka gud fodur i anda ok sannleik, þat er at dyrka gud fodur med syni ok helgum anda. Frændr sueinsins leida hann til abbadisarinnar ok annarra þeira, sem hann var kunnigr.

Sem allir þeir (er) sav, lofudu enn gud fyrir þessa hluti, gengr til alltarisins ein kona, su er vitlaus var þangat flutt ok eigi hafdi fullkomliga aptr fengit sina heilsu, sidan hun fæddi barn. Enn med guds myskunn ok fulltingi hans modur, matti hun nu ganga, suo at hun þurpti eigi, at hun væri leidd, ok var frelst af þeim diofli, er hana kualdi. Hun aasakar sik miok ok iatar sik vera seka, at hun hafdi talat ovitandi morgum hordum ordum ok gert moti gudi ok hans modur. Hennar vinir fagna hennar heilsu med miklum taarum, þackande gudi ok hans modur.

Vor frv gaf manni sitt vit.

Sa madr er Gyarmus het, var leiddr til Suessionem, hendrnar voru bundnar aa bak, ok iarn var slegit vm halsinn. Varla mattu fimm menn leida hann, þo at þeir lemdi hann fast, þviat hann var miok sterkr af sinum likam. Hann var ok miok rikr. Enn þat vitum ver eigi vist, sakir huers þukinn hafdi fengit þetta valld yfir honum, huort þat vard af mikilli reidi eda af þeim harmi, sem hann feck af þui, er hann misti sins godz, sem nockurir sogdu. Gud þoldi, at þessi vitlausi madr lægi i kirkiunni, annathuort sakir þess at hann idradizt þvi fullkomligar sinna synda, ef hann yrdi heill, ella at hann pindizt helldr undir valldi sins ouinar fyrir sinar syndir, at sem hans ouin hefdi hann pint eptir sinum vilia, matti hann sidr hallda honum, sidan hann hafdi bætt sinar syndir, ella at þui kunnari yrdi ok sætari hans myskunnsamliga frelsing, sem hans vanheilsa var adr beiskari ok hrædiligri fyrir allra augum, at gud væri þui framar þar fyrir dyrkadr. Hinn vitlausi madr var bundinn med fiotrum eda reipum vid þa stora knacka, sem voru i kirkiunni, ok dro hann þa optliga. Var hann suo sterkr, at þeir sem hann geymdu, mattu varla koma raadi vid hann. Huat þarf at segia vitleysi hans orda eda grimleik hans verka. Sidan þier, drottinn Jesus Kristr, ok þinni heilagri modur þotti hann i nog pinazt hafa, feck hann aptr sitt vit. Hann hof sin augu upp til himinsins

ok lofadi þann sem lifir vm allar alldir verallda, þann sem mattugr er at lægia dramblata menn ok venda þeim fra sinu ofbelldi. Hann gengr nu fram fyrir alltarit, sem siduani er til þeira, er heilsu hafa fengit, hann minnizt nu med ollum goduilia ok litillæti vid likneski vorrar frv. Hans vinir ok allir þeir sem vid voru, lofudu gud ok hans modur. Ferr hann heim til sinnar husfrv, ok vard eigi at eins gledi i Suession, huar er honum hafdi i fyrstu upprunnit þetta lios heilsunnar, helldr vard ok i ollum stodum, þar sem hann kom, suo mikill fognudr, sem hann væri þa af dauda reistr.

Vor frv visadi monnum veg.

Sakir þessarra ok annarra suo sagætra iarteigna guds ok hans modur sotti vida nærr ok fiarri til borgarinnar Suessionem mikit folk karla ok kuenna, rikra manna ok fatækra, henni til heidrs. Af einum stad foru halfr þridi tugr manna, saman karlar ok konur, til kirkiu vorrar frv. ok gengu þann veg, sem liggr til stadar heilags Quintini. Sem þeir fara sid um kuelld þann veg, sem raufarar lagu aa, skunda þeir sinni ferd. Þeir koma i einn skog, ok af myrkri nætrinnar tyndu þeir sinum veg, suo at eigi at eins mattu þeir eigi finna þat herbergi, sem þeir villdu ser hafa tekit, helldr vissu þeir ok eigi, hvar þeir voru eda huert þeir foru fram aa leid eda aptr. Þeir wrdu nu miok ogladir ok ottafullir, konurnar voru modar af longum veg, er þær hofdu farit um daginn. Þau settuzt nidr aa eitt tre miok mod ok ottafull. Enn þeir sem sterkari voru, gengv i ymissa stadi, leitandi eptir, ef þeir mætti finna þann veg, er þeir hofdu tynt. Þeir sia þa eigi langt fra þeim stad, sem þeir satu, birti skinanda lios, ok i þvi liosi var kona likneskia med iungfrv bunadi. Hennar klædi voru snioh huitari, enn birti þeirar gudligu ok himnesku aasionu skein suo, at þat bar yfir allt hitt liosit, sem skein um kringum hana. Þeir saa suo gerla allan hennar buning ok aasionu, at þeir saa, huersu vindrinn hrærdi ermarnar. Þeir wrdu

miok fegnir ok kolludu med einu samþycki, at þeir skylldi þangat fara, sem guds modir kalladi þa. Þeir standa nu upp med fullkominni von ok fara leingi eptir þessu liosi vm klungr ok osletta stadi. Sem þeir koma i þann stad er þeir saa liosit i fyrstu, huarf liosit, fundu þeir þa, at þeir voru komnir aa rettan veg, war þeim sagt vid þat heremitahus, er þeir fundu, at þat var almenningsvegr til heilags Quintinvm. Foru þeir sidan med fagnadi til kirkiu sællar guds modur Marie.

Kona fæddi þria steina ok barn.

Skamt fra borginni Suession i þvi þorpi, sem Kala heitir, var su kona olett med barni, at þungan krankleika feck þann tima, sem hun skylldi fæda. La hun i þessum sarleik samfleytt þriar vikur, suo at hun var at komin dauda. Þær konur, er hia henni voru, gafu henni þat raad, at hun heti at ganga berum fotum til kirkiu guds modur Marie i Suession, ef hun frelsadizt af þessum haska. Sem hun hafdi þessu iatad, var hun frelst, ok þo med faheyrdum hætti. Hun fæddi af sinum kuidi fyst þria steina. Var hinn fyrsti suo stor sem gasar egg, annarr sem hænu egg, þridi sem baun stor. Eptir þat fædir hun barn, feck þat skirn ok lifdi fa daga sidan. Þegar henni bættizt sins krankleika, geck hun berum fotum i haarklædi til kirkiu guds modur, sem hun hafdi heitid, berandi med ser þa steina til vitnisburdar. Henni fylgdu ok þær konur, er hia henni voru i krankleikanum. Hun offradi þar þat kerti, er hon let leggia vm sik rakit, þann tima sem hun var siuk, ok segir huersu hun var frelsut af sinum haska, sem fyrr sagdir steinar bera vitni vm, þo at þegi. Voru þeir festir upp i kirkiu ok hengu þar langan tima til vitnisburdar vm þessa iarteign.

Siukr madr feck heilsu.

Nockurr siukr madr la i skoti þeirar somu kirkiu langan tima. Hann hafdi þann krankleika, sem heitir paralisis. Hann la meginlaus, sem allr hans likami ok lidir væri

nærr sundrlaus, matti hann ok ecki tala. Hann var allan tima miok krankr, enn þo þungazt vm vetrinn, þuiat hans pina tuifalldadizt af frostinu. Þotti honum þa sem spiotum væri stungit i hans kiot, bein ok allt inn i merginn. Enn þuiat hann matti ecki tala, kalladi hann haatt til himinsins med hrædiligri remian, suo at ollum þotti hormuligt at heyra. Folkit sampindizt hans vesold ok bidr til guds modur Mariam, at hun hialpadi honum. Gudlig myskunn leit at siduztu þeira goduilia ok pinu þessa vesla mannz, ok gaf honum fullkomliga sina heilsu, suo at allr saarleiki flydi brott, enn hann feck aptr afl sins likama ok suo sitt mal. Fagnadi nu lydrinn heilsu þess, er adr hormudu þeir siukann, ok þacka gudi ok hans modur iungfrv Marie.

Husfru feck syn.

Ein husfrv af þui þorpi er Plerecurt heitir, su er suo mikinn verk feck i sin augu, at hun vard blind, ok var leidd til kirkiu guds modur Marie, hun beid þar vm nockura daga, bidiandi ser veitazt hialp gudligrar myskunnar. Henni vard litil nytsemd af nærveru sannleiksins, medan hun villdi leyna sannleikinum. Þat bar til einn dag, at prestrinn af Austrachia geck inn i fyrr sagda kirkiu med miklu folki af sinni kirkiusokn, ok sem þeir foru brott, kendi einn mikils hattar madr af fyrr sogdu þorpi Austrathia þessa husfru sina frændkonu, sem hun fadmar alltarid. Hann spyrr eptir, sakir huers hun væri þar. Sem hann heyrir, at hun er blind vordin, segir hann, suo at abbadisin Matthilldr heyrir vpp aa: „Sannliga er min frændkona, sagdi hann, eptir sinum verdleikum lostin þessum blindleika, þuiat þu ert þionustukona vorrar fru, ok hefir þik undan tekit hennar valldi, suo at þu neitadir þik henni til heyra. Jata nu þat, sem satt er hier um, ef þu villt nockura hialp fa af modur sannleiksins.“ Hun truir ordum sins frænda, er hana elskadi suo hiartaliga, ok kennizt vid, at hun er lostin med rettri guds hefnd, ok iatar þat, sem satt er, þo at hun hefdi adr neitat, ok gengr vid, at hun er skylldug s

vorri fru til þionustu. Þegar sem hun hefir þetta talat, tekr[1] . . . . . .

. . . . hialp heilagrar guds modur Marie, suo at ek matti brott fara, ef suo væri nott, sem nu er dagr. Ek het, segir hann, at offra hundrat iarnsoms til vppgerdar kirkiu sællar guds modur Marie, ok vard ek þegar laus. Gerdir þu þat sama treystandi henni fullkomliga, mundi hun þik frelsa.“ Hann suarar: „Eigi at eins mundi ek þangat offra hundrat nagla, helldr þusundrat, ef hun villdi myskunna mer ok frelsa mik.“ Sa er fyrr hafdi frelstr verit, for aa þeiri somu nott ut um port ok oll vardholld, suo at einginn stod aa mot honum, komzt hann suo vndan. Sa sem einn samt var eptir, tok hann at kalla til himinrikis drottningar med sorgfullu hiarta, bidiandi at hun ok veitti honum hialp, þo at hann væri syndugr. Litlu sidar vill sa, er hann hefir at geyma, færa hann i þann stad, sem hann megi óruggligar geymazt, þuiat hann ottazt, at hann verdi þar brott tekinn. Ok sem hann gerir þat, verdr hinn hertekni madr laus, ok med guds myskunn kemzt hann vndan heill. Þegar sem hann matti, geck hann berum fotum til kirkiu sællar guds modur, er hann frelsti, ok offradi þui, sem hann hafdi heitid, segiandi med fagnadi allan haatt þessarrar iarteignar.

Kona feck aptr son sinn.

Kona nockur gofugrar ættar feck einum rikum kaupmanni i pant son sinn fyrir margar merkr silfrs, er hun tok af honum, þuiat hun þurpti þa peninga. Enn sem langr timi leid, aukuduzt leigurnar, suo at fadir ok modir sueinsins mattu hann eigi leysa, nema þau selldi þar til allar sinar iardir. Modirin harmar þetta einkanliga mest, ok sem hun orusentir mannligrar hialpar, vendir hun sinni von til gudligs fulltings ok til hinnar millduztu modur

[1] *Her er en Lacune i Codex (D2), hvorved Slutningen af denne, og Begyndelsen af næste Legende er tabt.*

myskunnar, er iafnan er von at heyra hiartaligt akall harmandi manna. Hun ferr nu til heilags Ritharium, þar sem sa madr var, er son hennar hafdi i fiotrum, villdi hun nockut hugga hann. Sem hun kom i fyrr sagt þorp, er miok var fiolment af þui folki, er þar bygdi, finnr hun sinn son aa midiu stræti, suo at engi geymdi hans, var hann ecki bundinn, vtan hann geck i bænum. Hun tekr hann til sin, suo at allt folk saa vpp aa, ok engi stod upp i mot, setr hun hann aa hest ok hefir heim med ser. Hun ferr sidan med hann til kirkiu guds modur Marie, þackandi þeiri med litillæti, er hennar son hafdi frelst.

Ein kona blind skamt fraa borginni Cenomannia heyrdi sagt af þeim iarteignum, er gud gerdi i Suessione fyrir verdleik sinnar modur sællar iungfru Marie, hun het med sannri trv ok audmiuku hiarta at ganga berum fotum til kirkiu guds modur Marie, ok feck hun þegar sina syn.

Madr feck heilsu.

Sem Thomas herra þess kastala er Tociacus heitir, skylldi fara aa nockurum tima til Englakonungs, baud hann einum sinum þionustumanni trvlyndum, er Radulfus het cancellus, at hann skal sik bua ok fylgia honum. Sem allir hlutir ero bunir til þessarrar ferdar, tekr þessi Radulfus mikinn ok hættligan krankleika, suo at allar sinar i hans likam dro saman. Suo mikill verkr ok saarleiki var i ollum hans beinum, at allir limirnir wrdu meginlausir. Sakir þessa vard hann eptir at vera. Þessi krankleiki var likr þvi elldliga drepi, ok for vm alla hans limu etandi ok slitandi kiotid af beinunum vndir hudinni, er þrutnadi vpp. Enn þo at hann fengi i fystu hinn hardazta saarleik, þa fordadizt hann med hialp skiotrar lækningar þat hit ytra lyti, sem þar af mundi elligar gerazt. Hann let flytia sik sem skiotazt til kirkiu sællar guds modur i Suession ok bad ser þar myskunnar. Hann kom þar hinn næsta aptan fyrir iol. Hann sat frammi fyrir alltarinu ok þoldi suo mikinn verk ok pinu, at sueiti draup af ollum hans likam. Var hann

med þessu naudgadr at kennazt vid sik ok sinar syndir, ok segir þa þessi ord: „Sannliga ert þu, hinn vesli madr, verdugr at þola þessa hluti, nu bergir þu aunoxt þinnar illzku, þu saadir synd ok harm, enn nu skerr þu þat sama, nu fær þu þa ombun, sem þu ert verdugr. Huerr mun sa glæpr vera, er þu gerdir eigi, eda huersu margfolldum hordomi þu ert sorgadr, þinar hendr ero fullar med blodi margfalldligs manndraps, annathuort med raadum eda sialfu verkinu. Þu hefir optliga brent fyrir odrum, sôrgat helgar kirkiur, rænt optliga ok stolit. Huat opt þin tunga hefir raad til gefit at uekia upp prætur ok strid, ok huersu opt þu hefir syndgazt med ofneyzlu fædzlu ok dryckiar. Ok hueriar munu þær vera flærdir eda suik, er þu gerdir eigi. Heyr, hinn veslugi madr, nu snyzt rettliga rett illzka i þitt hofud, ok nu fær þu mattuliga pinu. Þu, drottinn minn, ert rettlatr, ok þu synir rettan dom aa mer, þuiat ek var iafnan vpphafsmadr allra illra hluta. Fyrirlet ek þik, minn milldi skapari, en gerda ek iafnan uilia ouinarins. Ok þu, hin sæla iungfrv, hin millda iungfrv, modir drottins ok mins herra, þo at ek se miok syndugr, ok þu pinir rettliga minn likam, oreinum likam þeim er makligr er brennusteinn ok heluitis brvni. Þu gelldr nu verdugar pinur þeiri otrv ok suikafullu ond, er aa ser bar likneskiu ouinarins. Minn herra ok min frv, tuifalldit ok þrifalldit aa mer þessar kualir, þuiat einkis mannz likami ma rettligar þola heluitis pinur enn ek. Væri ek verdugr, at iordin hefdi eigi þolt at bera suo syndugan mann, helldr hefdi hun gleypt mik lifanda. Wei mer veslum, hord er su pina, er ek þoli, ok enn þungari sa eilifr daudi, sem mer er fyrir hendi. Vei mer vesolum ok syndugum, þuiat ek er rettliga fyrirdæmdr.“ Sem hann kalladi þessa hluti ok þessum lika, suo at allir heyrdu, fell sueiti af ollum hans likam, suo at allir þeir sem heyrdu hans ord ok sau h[ans sueita, gre]tu med miklum harmi. Sa milldi drottinn ok su millda frv, er eigi uilia dauda syndugs mannz, helldr vilia þau, at hann lifi ok

leidrettizt, veita honum skiota lækning, suo at honum bætizt sinn krankleiki. Hann hefr nu upp fagnadar raust ok gledi, ok af hans munni heyrdizt lofs rôdd þackandi gudi. Þa var komit at kuelldi. Stod hann vpp heill aa sina fætr ok rann til alltarissins ok fadmadi þat. Hann villdi eigi vera ominnigr þessa velgernings ok for litlu seinna til Jorsala.

Tuær konur fengu heilsu.

Tvær konur af þui klostri, er Vndus heitir, hafdi elldrinn miok brent. Hann hafdi etid allann kialkann af annarri, suo at hrædiligt var at sia, enn aa annarri hafdi etid allt kiotid af hendinni ok armlegginum. Stod þar af suo vondr þefr, at engi þottizt mega kenna af. Þær kvomu i Suessionem, ok sem þær luka af hendi sin heit, voru þær græddar i kirkiu guds modur. Var hudin raud at sia sem rosa til vitnisburdar ok dyrdar þeiri skæruztu iungfrv ok hinnar uollduguztu drottningar, hverrar minning alldri ma or minni falla, ok hun er hin makligsta ollu lofi, henni se dyrd ok lof med sinum syni vorum herra Jesu Kristo.

Lios kveiktizt med guds myskunn.

Þa er lidit var fra holldgan guds sonar .m.c.xxx. ok eitt aar, aa dag hins helga Vincencij, sem song messu i fyrr sogdu klostri guds modur Maria, ok prestrinn sat, sidan hann hafdi lesit fyrstu orationem i messunni, var annat af þeim tueim kertum, er stodu aa alltarinu, allt vppbrunnit, enn annat var nær heillt eptir likendum. Enn systir, er þionadi aa alltarinu, vard miok ottandi ok tok sem skiotazt annat kerti, ok sem hun villdi þat tendra, kemr hun onarliga vid þat kertid, sem stod, ok fellir, suo at þat sloknar. Hun sendir þa til steikarahus eptir elldi. Sem diakninn ser, at ecki var lios aa alltarinu um messuna, þickir honum þat illa vera, ok tekr kertid, er þar la, ok fær subdiaknanum, at hann tæki sem skiotazt elldinn. Enn i þui bili er hann feck af hendi enn hinn tok med, tendrazt þetta sama kerti i þeira hondum med himneskum elldi. Diakninn verdr sleginn suo miklum otta, sem hann ser þessa iarteign, at hann

misti sins afls, suo at hann mundi hafa fallit til iardar, ef hann hefdi eigi stutt sik vid þann pilar, er hia honum var. Þetta nyia takn vard miog frægt af ollum. þuiat engi var su tid aa deginum, at eigi væri i þeiri kirkiu mikill fioldi lyda, er sotti til þessa stadar sællar guds modur Marie. Allir gefa nu lof almatkum gudi, ok var hringt i ollum kirkium vm alla borgina, ok allr stadrinn hliodar med guds lofsongum, suo at sætleikr þessa songs ferr vpp til himins. Oll liosker kirkiunnar ero tendrut med þessum nyia elldi, ok margir godtruadir menn bera þat heim i sin herbergi til lofs vorum herra Jesu Kristo ok hans modur iungfrv Marie.

Nautasueinn var frelstr ok leiddr.

Nær i upphafi, sem þessi himneska blezan var framsteypt, var ellefu vetra gamall nautasueinn[1], hvers fætr fyrr sagdr elldr hafdi brent, fluttr af sinni modur til kirkiu guds modur i Suession. Hann var þar fa daga, adr hann feck lækning sins krankleika. Var hann þa færdr heim til sins hus. Sa sami sueinn, verandi eigi ominnigr suo mikils velgernings, hitnar eptir guds forsio med mikilli girnd at sia enn hus guds modur Marie, ok bidr dagliga sina modur med miklu[2] kostgæfi, at þau skylldi aptr fara [til borgarinnar Suessionensem[3] at þacka gudi sina myskunn. Enn sem hun villdi med engu moti samþyckia, segir hann: „Þui at mer heilum[4] gefst eigi orlof til þessa, þa bid ek, at [nôdsyn aptr huerfanda[5] krankleika skylldi til þess, sem ek girnumzt ok mer er neitat heilum. Heyri sa mik, er ser hiortun ok girndir syndugra manna.“ Sem hann taladi þessi ord, tok hann þegar at kueliazt med hinni fyrri pinu, suo at elldr med vogfollum aat hans kiot. Hans modir ottazt nu ok fyrirlætr alla þa hluti, sem hun hafdi at geyma, enn ferr nu med sinn son til borgarinnar ok kirkiu sællar guds modur Marie. Hans limir voru nu vordnir allir megn-

[1] *saal. E;* sueirn *D.* [2] mikilli *E.* [3] [i borgina Suessionem *E.* [4] *tilf. E.* [5] [aptr huerfandi naudsyn mins *E.*

lausir af endrnyian hins fyrra krankleika. Hann feck þo aptr sina heilsu ok tok þa at lofa gud sætliga.

Enn nockurn tima sem processio geck inn i kirkiuna ok margt folk fylgdi, vaknar hann vid þeira haareysti ok kallar haatt þackandi gudi ok segir, huersu honum ero annann tima veittir velgerningar himneskrar lækningar. Hann segir ok opinberliga fyrir ollum monnum, at hann var leiddr or likam fyrir vorn herra ok hans modur Mariam, ok hann heyrdi hana bidia fyrir folkinu, at gud virdizt at venda þessarri sott ok bardaga fra lydnum ok taka brott þenna elld. Hun feck blidlig suór af sinum syni aa þenna haatt: „Min sæta modir, þu ert siofar stiarna, verdi allr þinn vili.“ Ok sem su sama iungfru kærir enn vm sitt hus, huersu þat var herfiligt ok fyrnsklegt[1] hia odrum kirkium, heyrdi hun þau andsuor af sinum syni, at hann skylldi lata offra peninga[2] yfir Rin ok allt nordan vm hafit, af huerium hennar hus væri vppsmidat, ok hann skylldi þat pryda med mikilli fegrd ok dyrd fyrir augum allra þeira, sem þat sia, enn sagdi, at yfir lyd Svessionensis borgar mundi koma hefnd af gudi, sakir þess at þeir villdu eigi heidra kirkiu hans modur. Þat vitum ver, at marga menn af borginni Suession brendi fyrr sagdr elldr, enn þat vitum ver eigi, huerir hlutir eda huilikir eptir ero. Sueinninn sagdizt ok skiott andazt mundu. Vard þat ok suo, þuiat hann lifdi eigi allan manud.

Þat var miok vndarligt at segia af þessum sveini, at alla sógu hins forna lógmals fra upphafi heimsins las hann vtan bokar, ok taladi allt hendingum, suo skiott sem hann læsi af bok. En af hinu nyia logmali las hann textum gudspiallanna ok þa hluti, er gud gerdi, medan hann var aa iardriki, [eptir skipan, sem hann sæi aa bok ok adrir hefdi þat dictat fyrir honum[3]. Af heilagleik ok skirlifi Joseph, [þess sem var brudgumi ok geymslumadr hinnar helguztu iungfru Marie, sagdi[4] hann suo milli annarra hluta:

[1] ferlitligt (? ferligt) *E.* [2] penningum *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [las *E.* 35

Qui tenebat sceptrum florentis uirge custos erat gloriose puelle, sa er hellt blomgadan rikisvond var geymslumadr hinnar dyrligstu iungfru. Er þat vndarligt, huar[1] hann haldi lesit, at Joseph hefdi ok helldi skirlifis blomstr, fyrir huert sannazt mætti meydomr sællar Marie. Hier endrnyiazt hinar fyrri giafir heilags anda, er smasuein Dauid gerdi harpara ok spamann af hiardreka, ok fylldi nautasueininn[2] med sinni giof ok gerdi hann spamann. Sem fyrr sagdr sueinn sagdi af helgum ritningum marga hluti, [suo til at iafna skiott sem ein aa rynni, eptir þui sem andinn kendi honum[3], hellt hann saman augunum, sem hann hatadi þetta stundliga lios[4]. Hann villdi varla virdazt at tala fyrir olærdum monnum, þeim sem eigi kunnu bok, sem fyrirsmaandi þeira ovizku, þuiat sa er mikla hluti med diupum skilning hafdi fest[5] i hiartanu, villdi eigi sia lios þessarrar veralldar. Enn sa er tungur smaabarna gerir sniallar ok velr ser þa, sem ostyrkir ero i verolldinni, at hann steypi ollum þeim, er styrkir ero, virdizt at velia þenna suein at bera vitni vm sina dyrd. Sem sa timi, er honum var skipadr til þessa vitnisburdar, var fylldr, sem ek sagdi[6], andadizt hann litlu seinna[7]. Suo mikil himnesk dyrd skein af[8] hans likam, at med birti ok huitleika hans aasionu tedizt engils[9] ok gudlig fegrd.

Capitulum[10].

Nu er um greinda iarteign farit, ok hefir hun i sier margt merkiligt. Enn þat uæri foruitligt at uita, huersu Petur Commestor suarade til, ef hann heyrdi þessa saugn, einkannliga þat er sua stendr, at sialfr sannleikrinn Jesus Kristr kallar modr sina siofar stiarnu. Þessi greindr Commestor tekr þui fiarre i sinum sermone, at uor fru sancta Maria skuli siofar stiarna heita, talandi um þessa grein i fyrstu med þessu ordtake: „Ueit menn, segir hann,

[1] hvat *E.* [2] *saal. E;* suo sueininn *D.* [3] [*mgl. E.* [4] *saal. E;* lif *D.* [5] sied *E.* [6] sagda *E.* [7] sidar *E.* [8] yfir *E.* [9] eingilig *E.* [10] *det Følgende indtil S. 690 findes kun i E.*

at ek uilldi giarna koma mier i rædu vid þann, er kom fyst i hug at kalla Mariam siofar stiornu, ok ef mier uære lofat at disputera, skylldi ek eigi at eins ordigr uera, helldr ok þrætusterkr i mote honum; fyrir hui kalladi hann hana eigi helldr stiornu himinsins eda stiornu heimsins enn stiornu siofarins. Senniliga ber nafn siofarins beiskliga merking i sier. Mun ek af hinum sama brunne upp ausa sætt uatn oc beiskt?" Nu fer þier, Commestor, sem optliga kann uerda, at þu uinnr skiotliga malit, ef eingi suarar þier, þui heyrim vier þolinmodliga, þat sem litlu var lesit, hversu sonr talar vid modr sina, Jesus Kristr vid Mariam drottning, sua seigiandi: „Modir min, þu ert siofar stiarna." Hier er audsynt, at sa kallar Mariam siofar stiornu, er giorzt kann edle huers hlutar bædi aa himne ok iordu. Þui er eingi annar til, enn leggia af greinum ok luta nidr haufdi ok kalla sik sigradann.

Commestor giorir i þeim stad, sem optliga er meistaranna hattr, at leika sier uid klerkdominn, synizt mote blasa ymisligum hlutum i fystu, sua sem setiandi nockr motkaust, at þui naudsynligar ok fagrligar detti skyringin aa eptir, þui skulum uier heyra, huersu Petr Commestor skilr af sannleiknum uel ok fagrliga. Ma þat nockut uerda, seigir hann, at modir milldinnar ok myskunnar se modir beiskleik(s)ins? Nei, nei, langt er fra þui, ok fyrir þa skynsemd mun ek kalla at verdugu Mariam drottning stiornu himinsins ok stiornu heimsins, ok um sider stiornu siofarins. Stiornu himinsins fyrir aumbun yfirusttis giafa, stiornu heimsins saker rettlatra manna dugnadar, stiornu siofarins saker vesalla manna hialpar. Hon er stiarna himinsins, þuiat hun lyser alla adra menn med sinum biartleika; hun er heimsins stiarna, þat er at skilia allra rettlatra, þuiat þeir lita med godfusri astud til hennar hugganar, þa er þeir standa i motgange ok þraungingum þessarar uerallda. Hun er ok senniliga siofar stiarna, þuiat allir aumir menn,

reikande i beiskleik glæpa bylgiunnar, bidi þessa ena somu hialpar ok myskunnar.

Nu þa huer ok ein sal segi blezadri mey ok modr þvilik ord: „Heil þu ok sæl, stiarna himinsins; heil þu ok sæl, stiarna heimsins; heil þu ok sæl, siofar stiarna.“ Ok ek sier nu, sanniliga ok miok rettliga ok einkar sannliga ok þo naudsynliga er hun kaullut siofar stiarna. Þat sie ek þar med, at þeir sem i sionum eru, lita þessa stiornu fiarsynis; enn þeir sem i heiminum eru, lita hana meir nærsynis; þeir sem i himninum eru, sia hana næruerandis. Sa madr sem er ok miok fiarre, sier einn hlut, enn huorke hefir hann skyn yfir kyne ne personu synarinnar. Sa sem hann er i meire nalægd, hann greinir hlut ok kyn hlutarins, enn eigi personu. Enn sa er litr nockurn hlut rett hia sier, kennir hlutinn ok kyn hlutarins, ok eigi sidr personu. Þeir menn lita þessa stiornu i mikille fiarlægd, sem alla uega ero uafdir i glæpunum, sua sem i siofar bylgium, ok þott nockurn tima siai þeir upp yfir sik med hugskotz augunum siaandi til guds eda þeira hluta, sem guds ero, þat giorandi fyrir otta helvitis meir enn guds astrikis, mega þeir huorke hugsa stodu ne fegrd himneskra luta, þui at synda þokan bægir þeim brott af upplitningar hæd, blindandi þeira hugskotz augu fra andligri syn. Rettlater menn eru i meire nalægd uid þessa stiornu, litandi til hennar med hreinu hiarta, þuiat þann tima sem þeir lifa heilagliga blomgandizt i fegrd agætrar atferdar, bergia þeir med nockurum hætti af okunnu life fyrir isending himneskrar myskunnar, sua at þar fyrir greina þeir bædi stett ok fegrd heilagra, sua framt sem þeir mega halldner i daudligum likam. Himnabuarnir sialfer lita næruerandis stiornu þessa, þuiat þeir sia sialfann gud med skæru upplitningar auga, glediandizt bædi samt af syn ok nalægd himirikis fagnada.

Fyrir skrifadar greinir er uel skilianda, huersu uidrkuæm(i)liga uor fru sancta Maria kallazt siofar stiarna. Naudsynligt er þeim[1] monnum, er yfir sioinn fara, at

[1] þeir *Cd.*

merkia eina biarta stiornu, er nær skin midiu lopti, at fyrir hennar syn megi þeir ætla ok greida sina raas til skipadrar hafnar. Sua byriar ok alla kristna menn verandi millum bylgna þessarar veralldar at lita stiornu þessa Mariam yfirdrottning einglanna, sem næst er gudi sialfum i hæd ok heidri, sæmd ok sælu (ok) prydi eilifri, ok greida ras sins lifs eptir hennar dæmum. Sa er þessu samþyckir, mun eigi kastadr uerda af uindi hegomligrar dyrdar. Eigi mun hann brotinn uerda aa flud eda skeri gagnstadligra hluta, eigi mun hann dreckiaz i saurugligum suelg likams munugda, helldr mun hann farsælliga koma med heilu ok haulldnu til eilifrar huilldar gledifullrar hafnar, huert honum uisadi ueg su biarta stiarna uor fru sancta Maria, uerandi mær ok moder eilifliga.

Þeiri einsligri sæmd, er uirdulig Maria audladizt at uera bædi mær ok moder, samþycker uel stiornunnar eiginleikr, ef þar er aa litid, þuiat sua sem stiarna sendir ut sina geisla fyrir utan spillıng sialfrar sin, suo fæddi blezut Maria sinn blezada ok hinn elskuliga son an allri brugdning sins likama, ok sua sem geislinn minkar i aunguann stad hinn fyrra heimsins biartleika, sva minkar ok son Marie med aunguo moti sinnar modr meydomligann skærleika. Þessi er gaufuglig stiarna upprunnin af ætt Jacob, hennar birte lyser allann heiminn, huerrar birte frabæriliga skin i himnunum gangandi i gegnum byrge heluitis, ok umkringir allar halfr iardrikis, uermandi hugskotin meir, enn likams dygder styrkiandi, enn odader brennandi, mannkostu fyllandi, en lostu eydande, þessi biort stiarna liomandi ok med uerdleikum haleit skinandi, med eptirdæmum birtandi, naudsynliga upphefiandi, yfir breitt hafsmegin[1] uerande.

Gior sva uel, kristinn madr, segir hann, i guds nafni: skilr þu þik helldr reika millum boda i frammfalli þessarar veralldar enn yfir iord farandi, snu þu eigi brott augu þin af birte þessa himintungls, ef þu uillt fordazt underbrot ok

[1] hafsmegni *Cd.*

kafsteyting bylgiufallzins. Nu ef upp ris i moti þier auflugr freistnistormr, sia þu til stiornu þessarar, kallandi Mariam modr myskunnar, ok muntu huggan audlazt þinnar bænar. Fyrilat eigi gaufugligt eptirdæme hennar atferdar, þuiat ef þu fylgir þui, villizt þu alldre; bider þu hana, aurvæntir þu eigi; skylir hun þik, þa ottazt þu eigi; ef hun er þinn leidtogi, þa mædizt þu eigi, komandi um sider med hennar fulltingi til þess stadar, sem an er nockru endimarki, reynandi sva i sialfum þier [1], huersu uidrkuæmiliga sæl Maria drottning kallazt siofar stiarna, er skin i oendaligum sinum biartleika, lofut ok blezut eilifliga, tignut ok uegsomut oendaliga, dyrkut ok dasaumut einkanliga fyrir allar uerallder uerallda. Amen.

Sermo de domina.

Nv sem hier er komit, minnumzt enn aa lof ok dyrdaruerk sællar Marie drottningar, er obodanlig ero hverre tungu snilldarinnar. Ok þui skilium uier oss ecki vinna, fatækum ok af klerkdoms list miok utlægum, at tala til uorrar fru sanctam Mariam nockurum fam sæmdarordum, med þui at hver mannligr frammburdr aa iardriki er minne ok sliofare þeim einglasaung, er hana sæmer, prisar ok lofar i sialfu himiriki. Nu þo at eingi megi hana makliga predika eda hennar lof ok dyrd segia, þa er þo haskasamligt ok miok skynlausligt yfir at þeigia, heimskligt ok omannligt at uilia eigi heyra, ferligt ok diofuligt at hindra eda talma, sem gud i himiriki firre alla. Enn þat er girneligt ok sælligt ok glediligt at heyra, inneligt ok godmannligt framm at bera, sæmeligt ok sælligt sem iduligazt i at standa ok alla til þess at fysa ok aaeggia, ok at allir vite sik fiarre standa hennar uerdleika makliga at boda, synizt uel at uier heyrim, huersu meistarinn talar af þess hattar efni. Þo ath sua mætti verda, seigir hann, at allt hafit ok aull uotn ueralldarinnar uære sundr greind i smadropa, ok allr sandr heimsins sundr dreginn i smakorn, ok

[1] sier *Cd.*

allar iardir sundr leystar i smadupt, ok þessir dropar, korn ok dupt iardar snerizt i tungr hinar sniolluztu, feingi þær alldri utskyrt, huersu mikil ok huilik sæl Maria drottning er, eda hennar milldi ok myskunnsemi. Fyrir hvat er birtizt, at hennar lof ok dyrd sigrar alla umrædu. Þui skulum uier enda giora þessa mals i guds nafne, sem uier byriudum upp, bidiandi oss undir millde ok myskunn, uallð ok uerdleika, skiol ok skyling, arnadarord ok bænafullting, lios ok birte fyrr greindrar stiornu, sæluztu guds modr Marie, einkannliga þessa diktz samsetiara, ritara ok þa, sem sinn kost til gefa, lesa, heyra ok med litillæte vid taka, ok alla adra kristna menn lifandi ok frammfarna.

Setim nu sidar þau .x. uers er Petrus Commestor hefir diktat af fyrr skrifudu efne upp i lof guds modr, sem biodandi oss fafrodum at þeigia ok þuiliku starfi af at letta, sua frammberandi, sem hier er ritad.

Vers.

Si fieri posset, quod arene, puluis et unde,
Sudorum [1] gutte, rosa, gemme, lilia, flamme,
Ethera, celicole, nix, grando, sexus uterque,
Ventorum penne, volucrum, pecudum genus omne,
Siluarum rami, frondes, avium quoque penne,
Ros, gramen, stelle, pisces, angues, et ariste,
Et lapides, montes, conualles, terra, dracones,
Lingue cuncta forent [2], minime depromere possent,
Que sis vel quanta uirgo regina Maria.
Que tua sit pietas, nec littera nec dabit etas.
Tanto compluit hanc diues natura decore,
Unde mirata fuit, nil superesse sibi.
Labem [3] nec maculam natura [3] reliquit in ista,
Ad caput a planta transuolat iste decor [4],
Colla, supercilia, coma, frons, oculi, gena, nasus,
Os, dens, labra, manus, pes sine labe nitent.

[1] Sudarvm *Cd.* [2] Tuam *Cd.* [3] nonia *Cd.* [4] decore *Cd.*

(*Registrum fyrr sagdra iarteigna*).

Fyst a bokinne er lifs saga uolldugrar frv sancte Marie imirikis drottningar, þui næst miracula eius.

I. Primum de Theophilo, er sig gaf fiandanum ok frelstizt fyrir uora fru.
II. Item af drottningu, er brodir keisarans rægdi.
III. Af Johanne prest Damasceno er af uar hogguin haundin.
IV. Af fru einni er barn atti vid syne sinum ok guds modir
V. Af Gregorio papa, er hann uandadi um er ræntir uoru pilagrimar ok upp laukz kirkian fyrir honum aundudum.
VI. Af haufdingium .ii. er sættuzt sem þeir sau tabulam uorrar frv.
VII. Af Anselmo diakn er hlo sem hann sa fiandann skrifa.
VIII. Af fiandanum er hann freistadi brædra iolanottina ok kemz eigi fyrir digrd i dormitorium.
IX. Af Hugo er hann sa andar syn. Af nouiciato er heilagr Job uitradizt.
X. Af hinum heilaga Bernardi er hann .drack briost iungfrv sancte Marie.
XI. Af brodr Petro er sa iungfrv Mariam koma til brædra.
XII. Af brodr Stephano er gripinn var brædra (!) madr hans ok innkastadr.
XIII. Af þui er dioflar freistudu brodr Kristians ok hann sa andar syn i austr.
XIV. Af Petro einsetumanni.
XV. Af riddara einum er tok systr or klaustre ok iungfru Maria bialpade.
XVI. Af abota einum er tok Petrum undann bondum ok refsing.
XVII. Af presti þeim er ecki kunne at syngia.
XVIII. Af Thomase Einglandz byskupe er iungfru Maria gaf byskups skruda.
XIX. Af einum gramunk er leiddr uar i andar syn.
XX. Af þui er heilagr Bonus saung messu i Michaelis kirkiu.

XXI. Af þui er hallda skylldi burdartid iungfru sancte Marie.
XXII. Af þui er syngia skylldi huern laugardag ef eigi uæri hinar stærre hatider aa.
XXIII. Af þui er prestr einn sa guds modr Mariam i andar
XXIV. Af þui er Maria drottning uitradizt einum krypplinge.
XXV. Af einum brodr er ecki gat numit nema uersit Aue Maria.
XXVI. Af þui er heilagr Gregorius heyrdi sungna ant. Regina celi.
XXVII. Af þui huersu guds modir Maria frelsti pictur sinn.
XXVIII. Af þui huersu guds modir Maria sætti konur tuær.
XXIX. Af kertis iarteign in purificacione sancte Marie.
XXX. Af þui huersu guds modir frelsti systr þa er saung O illud unicum.
XXXI. Af þui huersu guds moder frelsti suein þann er getinn var aa paskanott.
XXXII. Af brodr þeim er las salvtacionis tidir.
XXXIII. Af tveimr predikara brædrum.
XXXIV. Af þui er herra einn gaf husfru sina fiandanum.
XXXV. Af riddara einum er tok systr brott or klaustri sinu.
XXXIX. Af þui huersu guds modir gaf fædzlu brædrum.
XL. Af þui er ribballdar .ii. hæddu at likneskiu uorrar fru.
XLI. Af þui er einn iude stack knife i barkann aa likneski vors herra.
XLII. Af þui er gydingr einn kastadi aa likneskiu uorrar fru.
XLIII. Af þui er broder einn keypti husfru einni skript iungfru Marie.
XLV. Af þui er fiandinn dreckti klerk einum er las tider guds modr.
XLVI. Af þui er klerkr einn las Gaude dei genitrix.
XLVII. Af þui er einn klerkr saung uersit kyndilmessu Gabrielem.

XLVIII. Af þui er spellvirkiar .ii. leidrettuzt ok annar redz i klaustr.
XLIX. Af spellvirkia einum er hvgsadi at giora kirkiu guds modr.
L. Af þvi er guds moder frelsadi brædr i ánne Rodan.
LI. Af þvi er prestr Ranundus frelstizt i siofar haska.
LII. Af riddara einum utlendum er uitiadi heilaga stade.
LIII. Af þui at kuidr einnar konu laukzt upp.
LIV. Af þui at guds moder reisti einn suein af dauda.
LVI. Af þvi er skædir vargar hlupu i borgina Rvtinensis.
LVII. Af Herremanno er guds moder hialpadi honum.
LVIII. Af þvi er broder einn vard undir steini ok guds modir hialpadi honum.
LIX. Af þvi er einn vngr sveinn gleypti iarn.
LX. Af þvi er husfru einni grandadi eigi elldr.
LXI. Af Laudunensibus er þeir foru med skrin guds modur Marie.
LXII. Af þeim hlutum er guds moder Maria vann i Suession.

Enn nu skal þessu næst fara eptir stiettum, at þui skiotara megi finna þat sem huer uill.

Hin fysta bok er af byskupum ok audrum klerkum; annnvr bok er af abotum ok klaustramonnum; hin þridia af konungum ok audrum ueralldarmonnum; hin fiorda bok er af likneskium guds modr, ok af þeim hennar kirkium, er menn feingu heilsu af.

Hver þessara fiogurra boka greinizt i fiora hlute.

I fystu bok stendr i fyrstu af Romaborgar byskupum; þar næst af audrum byskupum; i þridia stad af prestum; sidazt af klerkum.

I annare bok segir fyst af abotum; þar næst af prioribus; eptir þat af audrum munkum; sidarzt af klaustrfrum.

Þridia bok segir fyrst af konungum ok iorlum; þar eptir af riddurum; þar eptir af audrum ueralldarmonnum; oc sidazt af konum.

Fiorda bok segir fyrst af hatidum guds modr ok hennar likneskium; þar . næst þær iarteignir, sem giorduzt, þa er bedit var aulmuso til hennar kirkiu i Lauduno; i þridia stad þær iarteignir, sem hun giordi i sinne kirkiu i Suessione, ok ero þær adr skrifadar; sidazt segir af þeim maunnum, sem hietu til hennar kirkiu i Rothomador.

LXIII.

Postolar fengu kirkiu med hialp vorrar frv [1].

I borg þeiri er Libia heitir, er likneski vorrar frv guds modur Marie, þat sem eigi er gert med manna hondum, helldr synizt hun skorin aa vegginum [2] sem hun se lifandi, enn klædin synazt med purpura. Þessi likneskia er i þeiri kirkiu, sem helgir guds postolar keyptu at iudum, er þeir hofdu adr fyrir þinghus. Postolarnir vigdu husit [3] til heidrs sælli guds modur Marie, er þar nu byskupsstoll. Judar ofundudu, at [4] postolarnir hofdu gert guds modur [5] musteri af husinu [6] ok predikudu þar guds [erendi ok hans blezada [7] nafn. Kuomu þeir nu til keisarans, er þa styrdi rikinu, kærandi sik hier vm, ok beidduzt at taka aptr husit, at þeir gerdi þat enn sitt þinghus, enn budu at luka postolonum aptr þat fe, sem þeir hofdu mot gefit. Sem postolarnir eru kalladir til keisarans, spyrr hann eptir, sakir hvers þeir hafa [8] husit vigt til kirkiu. Þeir suorudu: „Ver gerdum uel, at ver helgudum þat hus, sem ver keyptum, til tignar vorum herra Jesu Kristo.“ Þa baud keisarinn postolonum ok iudum, at huorirtueggiu skylldu inscigla husit ok geyma vm fioratigi daga, bidiandi at gud syndi þeim, huorir eiga skylldi. Postolarnir stiga [9] vpp aa fiallit Syon. Var guds modir Maria þa [þar enn lifandi aa iardriki [10]. Þeir badu hana ok sogdu [11]: „Bid, hin helga iungfru Maria, guds

[1] *Saal. D2;* af likneskiu Marie *E; jfr. ovenfor S. 113.* [2] *saal. E;* vegnum *D.* [3] hofit *E.* [4] er *E.* [5] *tilf. E.* [6] þeira þinghusi *E.* [7] [*tilf. E.* [8] hafi *E.* [9] stigu *E.* [10] [enn aa life *E.* [11] henni sitt efni ok *tilf. E.*

an vorn herra Jesum Kristum, at med sinni myskunn virdizt hann oss at gefa þetta hus, sem ver hofum fyst vigt hans helgazta nafni, at þar se predicut[1] hans ord." Heilog Maria suarar Petro ok mællti: "[Werit ðruggir ok ottizt[2] ecki, þuiat ek skal bidia med ydr, at þier eignizt þessa kirkiu."

Sem lidnir voru .xl. daga, kuomv postolarnir ok gydingar allir samt til fyrr sagdrar kirkiu ok fundu husit læst ok insciglat, sem þeir hofdu vid skilst[3]. Hinn helgi Petrvs let sopa innan husit. Einn af gydingum leit vpp a vegginn ok sa a fremra briosti musterissins, þvi sem til vestrs var, sina likneskiu sem lifanda mann, horfandi i austr. Sem hann hefir lengi hugat at vandliga, sagdi hann: „Sannliga er kona i husinu." Adrir iudarnir ganga nu til ok hyggia ad, ok sem þeir hafa sed a vm stund, segia þeir: „Sannliga er Maria hier." Hinn helgi Petrvs gengr nu at ok sier likneskit. Hann mællti: „Þetta er vist sialf guds modir Maria." Sem iudar heyra þat, ottazt þeir ok hafa sik brott sem skiotazt, suo segiandi: „Hier skulum ver alldri inn koma i þetta hus, þuiat hier er inni Maria modir Jesu."

Þann tima sem Julianus gudnidingr, er ofrid gerdi guds kristni, kom i fyrr sagda borg, band hann millum annarra þeira illra hluta, sem hann gerdi, at gydingar hyggi[4] brott likneskiuna af murinum ok færdi honum. Þeir foru til þess ok villdu leysa hana brott af murinum. Sem þeir sia i andlit likneskiunni, verda þeir suo ottafullir, at þeir þora eigi nærr[5] at koma, ok foru brott sem skiotazt. Stendr fyrr sogd likneskia sæmiliga i þeim stad allt til þessa daga.

LXIV.

Af likneskiu vorrar frv.

Þann tima er wor frv Maria guds modir var med postolum guds eptir hans uppstigning, skipodu postolarnir

[1] predikat sialfs *E.* [2] [Vert auruggr ok hrædz *E.* [3] skilizt *E.* [4] hiuggi *E.* [5] nærre *E.*

eptir vitran heilags anda, ath þui sem truizt, ath eptirkomundum til minningar wæri skrifud mynd hennar dyrdligu asionu, þuiat eigi ath eins var hun prydd fegrd hins idra mannz, helldr war hun ok þar med tignud vmfram daudliga menn allri likamligri fegrd. Þessa likneskiu pentadi hinn helgi Lucas ewangelista, merkiandi ath eins voxtinn, ok gerdi skugga i klædi [1], enn eigi med koloribus. Ok næst er hann kom til, war skriptin skinandi med mikilli ok oumrædiligri [2] fegrd, þeiri sem eigi matti gera likamligar hendr nockurs daudligs mannz, helldr war audsynt, ath hun var ger med krapti almattigs guds. Sem postolarnir sia þat, fagna þeir med andligri gledi, lofandi gud litilatliga, sem skylldugt var. Enn eptir feingna gipt heilags anda, sem postolar foru vida at predika guds ord, var vor frv heilug Maria i huse Johannis ewangeliste allt til sins andlatzdags, sa huerium truizt at hun var vppnumin til himinrikis dyrdar.

Eptir langan tima var þessi likneskia, at guds wilia sem truizt, af einum kristnum manni flutt i Romam. I þenna tima woru i Roma þrir brædr, Tempulus, Seruulus ok Triuulus [3]. Þeir hofdu flyit af Bizancio ok voru i þeim stad, er þa var kalladr sancte Agathe Inturee [4]. Drottinn Jesus Kristr vitrazt Tempulo [5] einum af þessum brædrum ok mællti: „Kaup likneskiu hinnar helguztu iungfrv Marie af þeim manni, er þat flutti hingat, ok set þat i hinn virduligsta stad i þeiri kirkiu, sem er nærr husum þinum.“ Hann waknar ok leitar þessa likneskis, ok sem hann finar þat vm sidir, berr hann þat i þa kirkiu, er gud hafdi honum vitrad. Ok hedan af sem dagliga wrdu allskyns iarteignir fyrir þessa likneskiu vorrar frv, var þessi kirkia kollut sancte Marie in Tempulo. Þessir þrir fyrr nefndir brædr woru allt til enda sins lifs i fyrr sogdum stad, þvi godfusari til guds ok hans modur, sem þeir sau optlegar i þessum stad verda guds iarteignir.

[1] klædin *E.* [2] undarligri *E.* [3] Triuulus *E.* [4] dituree *E.* [5] *tilf. E.*

Nockurir klerkar ofundado svo dyrliga krapta verda i suo litils hattar stad, badu Sergium pafa, at þessi likneskia væri færd i Jons kirkiu i Latran, segiandi sakir sianar sagirni, at þat heyrdi til, at mest hattar likneski wæri i hinne mestu kirkiu. Sem þeir fa her til samþycki af pafanum, fara þeir med miklum fiolda manna ok taka i brott þa helgustu likneskiu vorrar frv ok hennar sonar. Þær systr er i þeiri kirkiu þionudu gudi med hreinlifi, hormudu miok gratandi saarliga, er þetta likneski var brott borit[1]. Þeir er skriptina baru, kuomu til þess stadar, sem heitir Pripdem[2], ok þar wrdu þeir suo ottandi af miklum reidardunum[3] ok elldingum hrædiligum, er gud gerdi, ath þeir þordu eigi ath hræra sig or þeim stad. Ok er fyrr sagdr paui Sergius heyrir þetta, ottazt hann miok, ok ferr sialfr med litilæti til þess stadar, sem þessi likneskia var, er medr einglanna hondum trvizt skrifvt vera, ok bidr leingi til guds. Ok eptir þat, sem hann riss upp, tekr hann sialfr med sinni hendi þessa skript ok berr i kirkiuna heilags Johannis i Latran, setiandi hana med vegsemd hia likneski vors herra Jesu Kristz.

A næstu nott er fyrr sogd skript med vndarligvm ok faheyrdum hætti af gudligri iarteign aptr færd i sômu kirkiu, sem hun var adr fyrra dag medr [mikilli sorg[4] guds þionustukuennaa med styrk ok ofrefli meirr sakir sagirni enn goduilia brott tekin. Enn er pafinn heyrir þessa vndarligu iarteign, ferr hann med litilæti ok goduilia til fyrr sagdrar kirkiu. Hann spyrr glogliga eptir guds ambattir, þær sem þar voru, aa huerium tima nætrinnar þær saa skriptina aptr koma i þann stad, er hun hafdi adr verit. Abbadis þeira, su er var sannord ok heilog, fellr til fota pafanum svo mælandi: „Nærr nidri nott, sem ek var aa bæn gratandi, at brott var[5] tekit minnar frv likneski, ok ek bad til guds fyrir minum syndum, halldandi hondum til

[1] tekit *E*. [2] Spleni *E*. [3] reidarþrumum *E*. [4] [miklum harme *E*. [5] uæri *E*.

himins, sa ek hana med miklu liosi sem einn fugl fara inn vm glugga, þann sem er aa kirkiunni, skipandi sig i þann stad, er nv megit þer sia, at hun er komin eptir guds uilia. Pafinn medr kardinalibus ok þeim vitroztum monnum, er hann hafdi hia sier, hugleidir giorla þetta faaheyrda takn, iatandi sig fyrir ollum sekan af sinni diorfung. Eptir þat syngr hann hatidliga messu i þeim sama stad ok leggr mikit godz til þeirar kirkiu, skipandi medr odrum hlutum, at þionustumenn Lateranensis kirkiu skylldi fa æfinliga nogt oleum, at iafnlega brynne fyrir þessarri fyrr sagdri skript vorrar frv guds modur Marie.

LXV.

Vor frv gaf pafa aptr sina hond[1].

Svo er lesit i iarteignum sællar guds modur Marie, at aa fyrsta paskadegi, sem hinn helgi Leo pafi song messu i hennar kirkiu ad Sanctam Mariam Maiorem, ok hann gaf folkinu vors herra holld ok blod, fyrst karlmonnum enn sidan konum, mintizt ein kona vid hans hond, eptir þvi sem sidr er til. Af þessu kendi hann med ser mikla likams freistni. Guds madr riss upp mot sialfum ser med hinni horduztu hefnd ok pinu, svo at aa sama degi hoggr hann [med ollu af leyniliga[2] sina hond, er honum hafdi verit sok ok efni fyrr sagdrar freistni. Hann lætr geyma hondina i einum leyndum[3] stad. Enn þuiat hann matti eigi sakir þessa syngia messu aa þeim hatidum, sem pafinn er vanr at syngia, kærdi folkit med miklu haareysti ok leitadi eptir, sakir huers pafinn veitti eigi gudliga þionustu eptir vana. Hinn heilagi Leo vendi þa ollu sinu trausti til sællar guds modur Marie ok gaf fullkomliga allan sik i hennar valld ok forsio. Wor frv vitradizt honum þegar, hvn tekr þa somu hond, er hann hafdi af ser hoggvit ok setr vid hans handlegg ok grædir med sinum helguztum hondum saman, suo at hondin var fogr ok styrk sem adr. Eptir þat bydr hun, at hann skal færa hennar syni forn guds likama[4]

[1] Af Leo pafa *E*. [2] [leyniliga af sier *E*. [3] leyniligum *E*. [4] lifanda *E*.

ptir sinum vana. Pafinn lysir ok predikar opinberliga rir ollu folki þenna hlut, sem honum hafdi til borit, ok ynir ollum þa hond, er honum var aptr gefin. Þessi fyrr agdr pafi Leo kalladi saman byskupa þing i Callcedonia, ar þar millum annarra hluta skipat, at iungfru Maria kylldi kallazt guds modir.

A þeim sama tima eyddi Attila konungr miok Italiam. Hinn helgi Leo pafi vakti i kirkiu guds postola bidiandi f ollum hug til guds modur Mariam þriar nætr ok þria daga. Eptir þat segir hann til sinna manna: „Huerr er mer rill fylgia, hafi sik til reidu.“ Hann ferr þa mot Attila konungi, enn þegar er hann kom suo nærr, at konungrinn matti sia hann, steig hann af sinum hesti ok fell til fota pafanum, bidiandi at hann beiddizt af honum þann hlut, em hann villdi hellzt þiggia. Hinn helgi Leo bad [þess, a konungrinn [1] færi brott af Italia med allann sinn her ok gefi liduga alla þa hertekna menn, sem hann hellt i bondum. Sem konungrinn var asakadr af sinum riddurum [2], at sa er adr vann sigr aa ollum konungum i heiminum, var nu sigradr af einum byskupi vopnlausum, suarar hann suo: „Ek sa fyrir at hialpa mer ok ydr i þessu, þuiat ek sa honum til hægri handar [sem stædi hinn sterkazti riddari aluopnadr [3], ok hafdi i sinni hægri hendi brugdit suerd. Hann sagdi til min: „Ef þu villt eigi hlyda þvi, sem þessi madr bydr þier, skalltu skiotliga deyia med ollum þinvm her.“ Eptir þetta for Attila konungr brott af Italia ok leysti alla hertekna menn, þa sem hann hellt adr i bondvm.

LXVI.

Af Boni(facio) [4].

A dogum hins helga Bonifacij pafa, af huerium suo er lesit, at hann þa af Foka keisara, gudi ok hans modur ok helgum monnum ollum til heidrs, ok vigdi til kirkiu hof þat, er stod i Rom ok af fornum Romverium var kallat

[1] [hann, at hann *E.* [2] maunnum *E.* [3] [hinn sterkazta riddara aluopnadann *E.* [4] *saal. E; Overskr. mgl. i D.*

Pantheon aa girzka tungu, þa vard mikil þræta milli iuda ok kristinna manna [i Rom[1]. Judar villdu medr allri aakefd sins vitleysis nidr briota ok i mot kasta tru holldganar vors herra Jesu Kristz, ok sónnudu hina helguztu mey Mariam hafa getid þann helga son, sem hun fæddi, med likamligri natturu af Joseph, huerium hun var fest, synandi medr ordum nockurra girzkra villumanna, at omattuligt væri at nockur iungfrv geti barn vtan karllmannz sambland. Sem þessi þræta hafdi leingi mot stadit heilagri tru i Rom, willdu godir kristnir menn, er hitnudu[2] sakir [elsku truarinnar[3], brott reka alla iuda af borginni, vtan þeir leti af sinne heimsku[4] ok tæki skirn trvandi aa Krist.

Þann tima var einn madr i Romaborg, sa er alla sina daga hafdi blindr verit fra fyrsta tima, er hann var fæddr, ok þo kunni hann vel gudligar ritningar, þær sem til heyrdu[5] kristiligri trv, þuiat hann hafdi leingi verit i skola eigi at eins medr Latinis, helldr ok med Grecis, ok allt þat sem hann matti vndirstanda af gudligum ritningum, vardueitti hann i sinu[6] minni. Þessi blindi madr tendrazt med hita kristiligrar truar ok ferr einn dag til fyrr sagdrar stefnu, ok setti sig mot iudum, synandi þeim med skynsemd retta tru, ok medr suo mikilli stadfesti aasakar hann þa ok nidrar þeira villu, at nærr allir þeir wrdu ath þegia, ok kunnu ongu at suara, synandi med þui fals vera þat, er þeir fylgdu. Ath siduztu toku þeir at ædazt i mot honum med hordum ordum ok brigsludu honum suo segiandi: „Sakir huers dirfizt þu, madr, med þui at þu ert syndugr ok getinn af synd, ath vernda kristiliga tru wid oss, þar sem þu kant eigi ritningar; er eigi audsætt[7], ath Kristr þinn ma eigi orka[8] at gefa þier [þin augu[9]?“ Hinn blindi madr suarar: „Bidit þria daga ok þa mvnit þier sia gud gera mer fagra iarteign.“ Eptir þria daga var purificacio sællar Marie, su

[1] [*mgl. E.* [2] *saal. E;* heriudu *D.* [3] [heitleika truarinnar ok elsku uid gud *E.* [4] uillu *E.* [5] heyrdi *E.* [6] sinum munne ok *E.* [7] audsynt *E.* [8] þui *tilf. E.* [9] [syn *E.*

hatid er Greci kalla ypapanti domini, oc sem til heyrdi suo dyrligri hatid, var hun þann tid[1] halldin vm alla Romam af ollum klerkum ok kristnu folki, enn nu er hun einkanliga halldin i þessarri kirkiu vorrar fru, sem Bonifacius vigdi, ok heitir ad Sanctam Mariam Maiorem. Sem iudar heyrdu þessor ord hins blinda mannz wrdu þeir reidir ok mælltu med hlatri: „Sannliga ma Kristr þinn, [huern er vorir fedr krossfestu[2] eigi gefa þier syn, þuiat eigi matti hann sialfan sig frelsa fra dauda. Enn ef hann gefr þier syn þina oss nærverondum, skulum ver sannliga allir trua a hann, þuiat þa siam ver, ath hann er sannr guds son ok eingi er annarr lausnari heimsins.“ Aullum þeim semr at setia þetta sattmal, at ef Kristr ma þessa iarteign gera þeim nærverondum[3], skylldi huerr sem eigi villdi Kristi trva, lata allt sitt godz ok fara utlægr af borginni, sem sa er gert hefdi hin mestu suik mot konungligri tign. Eptir þetta sattmal[4] for huerr til sins herbergis[5]. Þessi blindi madr let leyniliga leida sig til herra pafans Bonifacium[6] ok segir honum[7] þetta sattmal ok skildaga, er þeir hôfdu saman talat vm tru gydinga ok kristinna manna. Sem pafinn heyrir þat, verdr hann gladr ok lætr skylda iuda alla til, ath þeir komi til Mariu kirkiu a fyrr sagdri hatid.

Nu kemr þessi dyrliga hatid ok allr fioldi klerka [i Rom[8] med folkinu safnazt til fyrr nefndrar kirkiu at vaka þar fyrir guds hatid ok vorrar fru, ok her med fylgir mikill fioldi iuda. Ok þa er leiddr fram milli folksins þessi blindi madr fullr med tru ok anda gudligrar speki, efandi ecki vm guds iarteignir. Ok er sunginn var ottusongrinn, til þess er lesin var hin [attanda lectian[9], lætr þessi blindi madr leida sig fyrir alltari guds modur Marie, stydiandi sig fram a sinn staf, ok hof vpp þat responsorium, sem hann hafdi adr fyrir tueimr dogum dictat, ok þetta er vpphaf

[1] tima *E.* [2] [*mgl. E.* [3] nærueraudis *E.* [4] samtal *E.* [5] heimilis *E.* [6] Bonifacii *E.* [7] hversv komit er um *tilf. E.* [8] [*tilf. E.* [9] [.ix. leccio *E.*

at, Gaude Maria uirgo. Kunni hann vel musicam. I þessu responsorio talar hann svo fagrlig ord af holldgan vors lausnara rækiandi [1] villu gydinga, at eptir allra samþycki, þeira sem vid woru, var þat dæmt, at einginn skylldi fylgia eda vernda þeira [2] villu eda adra hluti, þa sem iudar helldi [3] fyrirsmaandi vorn herra ok hans modur. Sem versus eptir responsorium var sungit, þa gaf hid sanna lios Jesus Kristr, huerr er þessa blinda mannz hiarta hafdi adr birt med liosi rettrar [4] truar, honum lios sinna augna ok hina biortuztu syn fyrir bæn sinnar modur, huerrar ospilltr æfinligr meydomr var verndadr ok syndr i fyrr sôgdum song. Enn sem þessi iarteign var sen, sungu allir kristnir menn [5] Gloria in excelsis deo med miklum fagnadi. Fim hundrut gydinga toku tru ok skirn, er þeir sau þessa hluti, enn adrir flydu brott or Roma ok woru alldri sidan þar senir. Hedan af var þat skipad af heilagri Roma kirkiu, ath þetta responsorium skylldi syngia æfinliga eptir [attanda lectian [6] aa þeiri somu hatid, ath minning þessar iarteignar mætti eigi gleymazt [7] af kristnum monnum til lofs worum herra Jesu Kriſto, honum se dyrd med fedr ok helgum anda vm allar alldir allda. Amen.

LXVII [8].

Af Evsebio byskupi.

Eusebius, er sidann var byskup Uercellensis, kom i Romam med fodr sinum ok modr aa dogum Diocleciani ok Maximiani primsigndr at eins. Eusebius pafe skirde hann ok gaf honum sitt nafn, sem guds eingill uitradi honum. Hann var skær iungfru, ok sidann var hann skirdur, upp fra þui uillde hann uid aungua konu minnazt, ok eigi vid modr sina. Hann giordi þat eigi fyrirlitande natturuna, helldr flyiande syndina. Hinn helgi Marcus pafe uigdi hann til prests, sem hann uar nærre .l. aara gamall. Eptir þat sem

[1] hrækiandi *E.* [2] þessa *E.* [3] helldu *E.* [4] sannrar *E.* [5] lof *tilf. E.* [6] [.ix. leccionem *E.* [7] leynazt *E.* [8] *Denne Legende findes kun i E.*

Julianus pafi sa, huersu miok Arriani, geingu yfir kristnina a daugum Constancij, uigdi hann Eusebium til byskups i þa borg, er Uercelli heitir, er þann tima var mest hattar af borgum Italie. Sem hann kom i borgina Vercellis, læstu menn allar kirkiur, suo at eingi matte inn komazt. Eusebius understendr þeira illzku ok fer til hanfatkirkiunnar, er helgut var sælli guds modr Marie, huerre er hann treysti umframm alla helga menn næst sialfum gudi. Byskupinn fell a kne fyrir kirkiudyrunum ok bidr til guds ok uorrar fru, at hann megi inn komazt i hennar kirkiu, ok þegar sem hann stendr upp, lukazt upp med gudligri giof allar dyr kirkiunnar, sem þær hefdi eigi byrgdar uerit. Geingr byskupinn þa inn frials lofandi gud ok hans modr Mariam.

LXVIII[1].

Fra þvi er Merkurius drap Julianum.

Sem Julianus gudnidingr war wordinn keisari ok hann for til bardaga mot Persidis[2], het hann gudunum, at, ef hann feingi sigr skylldi hann færa þeim i forn blod kristinna manna. I þessi ferd kom hann til borgarinnar Cesaream. Hinn mikli Basilius byskup þeirar sómu borgar, er fyrrvm hafdi verit hans skolabrodir, kom i mot honum med sinum monnum. Sem keisare sier byskup, sagdi hann: „Yfir hefir ek vnnid þik, Basilius[3], i visdom.“ Hann suarar: „Gud villdi, at þu kendizt vid sanna speki.“ Basilius[4] gaf keisaranum .iii. byggbraud. Hann baud sinum þionustumonnum ath taka wid þessu, en fa[5] byskupinum i [stadinn hey[6], suo segiandi: „Bygg þat sem hann gaf oss, er buflar fodr, taki hann þar i mot hey.“ Sem Basilius tok vid, sagdi hann: „Wer gafvm ydr, keisare, af þui sama, sem wer atum, enn þier gafut oss i mot þat, sem þer fædit med [skynlausar skepnur[7].“ Sem keisarenn heyrir þetta, verdr hann akafliga reidr ok segir: „Widr þetta hey skalltu fædazt verda, medan þu lifir, þuiat sem ek fer aptr med

[1] *Jfr. ovenfor S. 72.* [2] Persis *E.* [3] Basili *E.* [4] ok *E.* [5] gefa *E.* [6] [mote gras *E.* [7] [skynlausa skepnu *E.*

sigri, ok ek hefir vndir mik lagt Persis[1], skal ek eyda þessa[2] borg ok lata hana eria vpp, suo ath hon hafi þadan af i sier helldr miol enn menn[3]. Weit ek, at þu eggiar lydinn, ath hann brioti[4] mitt bod, viliandi eigi dyrka hina helgu Dianam, hueria er ek vegsama, helldr spotta þeir hana.“ Sem hann hefir þetta sagt, ferr hann til Persidem.

Hinn helgi Basilius ferr aptr i borgina ok kallar saman allan lydinn ok sagdi þeim ord keisarans, gefandi þeim gott rad, huersu [þeir mætti fordazt hans reidi[5], ok segir suo: „Siait fyrir, brædr minir, yduarri heilsu ok virdit einkis yduarn fiarhlut hia ydru lifi ok fridi, ok ef gud vill, ath þessi grimmi konungr lifi, þa mykium[6] ver hans reidi med fegiofum, bidiandi iafnliga til guds ok hans modur Marie, at þau leysi oss or þessum haska.“ Sem hann hefir þetta sagt, fara allir heim til sinna husa, ok tok huerr sina peninga, sem hann orkadi eptir sinvm rikdomi, ok baru gladir[7] til hins helga Basilium byskups, at hann geymdi. War þat mikit[8] gull ok silfr. Hann geymir þetta godz i sinne fehirdslu ok ritadi nafn huers sem eins medr sinum peningum, suo segiandi: „Gud er mattugr at lægia hans ofbelldi ok gefa oss aptr vort godz.“ Þa baud hann ollum lyd, at þeir skylldi fara vpp i fiallit Didimi[7] til musteris guds modur Marie ok bidia þar þria daga samfast, ath gud eyddi radi þessa illa keisara. Sem þeir wôktu ok badu til gude med audmiuku hiarta, syndizt hinum helga Basilio i suefni, sem mikill fioldi [himneska her's[9] væri a fiallinv, ok i millum þeira sat ein hin dyrligazta drottning. Hon taladi til hôfdingia þeira, sem næst henne satu: „Kallit[10] mer Merkurium, hann skal fara ath drepa Julianum [gudniding, þuiat hann lastar[11] son minn sannan gud.“ Þessi helgi riddari Merkurius kom fyrir hana med sinum vopnum,

[1] Persas *E.* [2] þina *E.* [3] vin *E.* [4] dirfizt at briota *E.* [5] [med skal fara *E.* [6] mykim *E.* [7] *tilf. E.* [8] ofrefli *tilf. E.* [9] [himneskra hirdsueita ok herskapar *E.* [10] *saal. E;* Kalla *D.* [11] [er med miklu drambi lastar ok fyrirsmar *E.*

ok sem hon hefir sagt, huert[1] hann skal, ferr hann brott skiotliga. Þuilika vitran vm dauda Juliani sa [Libanius questor[2] ath tign, sem hann var i Perside.

Hinn mikli Basilius ottazt þessa syn, ok þegar hann waknar, ferr hann [i borgina til legs hins helga[3] Merkurij, þar sem vopn[4] hans voru wardueitt, ok sem hann finr ecki þar vopnin[5], kallar hann til sin kluckarann, spyriandi eptir, huar þau wæri. Hann sor[6] vm, ath þau voru þar um kuelldit i þeim sama stad, sem þau voru vaun. Hinn helgi Basilius trvdi nu eanna vera[7] þessa vitran. Ferr hann nu aptr[8] sa fiallit ok finr lydinn sofanda. Hann vekr þa vpp ok eggiar a, at þeir bidi til guds med ollu hiarta, segir hann þeim þessa vitran, sem honum hafdi tedst ok kuezt hyggia, at a þeiri sômu nott mundi hinn grimmi konungr Julianus[9] drepinn. Hann ferr enn aptr til borgarinnar, ok sem hann kemr til leidis hins helga Merkurij, finr hann þar hans vopn, ok var spiotit alblodugt[10]. Hann bidr nu allan lydinn fara til hofudkirkiunnar, ok þacka þar allir samt gudi med goduilia lofandi hann fyrir sina myskunn ok hans modur. Nu sem allr lydr helldr batid sakir dauda Juliani medr mikilli gledi, kemr Libanius questor Juliani i borgina berandi ollum þau bod, ath sa illi konungr var daudr, ok segir suo: „Þa er Julianus var vidr ana Eufraten ok hans riddarar helldu vôrd vmkringis hann, kom einn riddari okunnigr aluæpntr. Hann reid suo aakafliga med miklum gny, ath ollum vard mikil ogn ath. Hann lagdi sinu spioti i gegnum konunginn. Riddarinn for þegar i brott, suo at eingi madr sa hann sidan. Sa uesli madr let sitt lif kallandi hærri rôddu gudlastan. Sem hann kendi sig at vera kominn dauda, tok hann at lasta Krist, suo segiandi: „Sigradir þu enn galuerski, sigradir þu.“ I þessu

[1] honum huat *E*. [2] [Libanus sophistoquestor *E*. [3] [til leidis hins helga guds þiningarvotz *E*. [4] *saal. E;* bein *D*. [5] *saal. E;* wopn hans *D*. [6] suarar suo *E*. [7] synena ok *tilf. E*. [8] upp *E*. [9] vera *tilf. E*. [10] allt blodugt *E*.

let sa vesli madr lif sitt." Libanius sagdi ok þa vitran, sem honum tediz sa þeiri sômu nott, sa þann hatt ath ollu sem hinn helgi Basilius sa. Fellr hann þa til fota byskupinum ok bidr hann veita sier helga skirn, ok sem hann var skirdr, skildizt hann alldri vid Basilium.

Um morgininn kallar hinn helgi Basilius saman allan lydinn, ok bydr ath huerr [skal taka[1] sina peninga, þa sem hann vardueitti. Þeir suara allir sem einum munni: „Ef ver willdum gefa daudligum konungi þetta godz, ath hann eyddi eigi vora borg, huersu miklu helldr vilium[2] ver gefa þessa hluti odaudligum konungi, er oss frelsti af suo miklum haska. Nu er allt þetta godz i þinu valldi, skipa þu[3] sem gud gefr þier vizku til." Hann vndrazt þeira godfysi, ok fær huerium hinn þridia hlut af sinu godze nær naudigum. enn annat lagdi hann til [kirkiu vppgerdar[4] gudi til heidrs ok hans modur, er þa leysti fra dauda med suo fagrligri iarteign. Sem lydrinn i Anthiochia heyrdi dauda Juliani helldu þeir almenniliga hatid med miklum fagnadi, syngiandi suo i sinum leikum: „Þu hinn heimskazti! sigradi gud, ok sigradi Kristr hans, huar ero nu spar þinar?"

LXIX.

Vor fru vitradizt Johanne elemosinario patriarcha.

A dôgum Foce keisara war heilagr Johannes elemosinarius patriarcha i Alexandria. Hann war sakir sins frialeika ok myskunnsemi wid fatæka menn kalladr elemosinarius, þat þydizt ôlmusugefari. Þessi helgi patriarcha sagdi suo sialfr af sier, ath þa er hann war i Cypro nærr .xv. ara gamall, birtizt honum eina nott i suefni, ath hann sa[5] wndarliga væna[6] iungfrv fagrliga klædda, solu biartari i asionu, standa hia sinni sæng, ok er hann ottadizt miog, geck hon ath honum ok wakti hann, þrystandi sinni hægri hendi aa hans sidu. Sem hann waknar, sier hann [,ath þessi sama iungfru stendr[7] enn wid sængina. Hon bar a

[1] [taki *E.* [2] skulum *E.* [3] þui *E.* [4] [uppgiordar kirkiunne *E.* [5] sæi *E.* [6] *saal. E;* fagra *D.* [7] [standa þessa somu iungfru *E.*

hafdi[1] koronu af kuistum olife, ok þar yfir vppi eitt garlant [med gull[2]. Hann hyggr, at þar se einhuer kona, ok sem hann hafdi signat sig marki hins helga kross, mællti[3] hann: „Huer ertu, eda sakir huers dirfizt þu inn ath ganga vm nott i mitt herbergi ath mer sofanda?“ Hon suarar med gladri assionu sem brosandi ok mællti: „Ek em hin fremsta konungsdottir, ok ef þu will mik taka þier til wonostu eda brudar, skal ek þik leida i auglit hins hæsta keisara. Hefir eingi suo mikit walld med honum sem ek, þuiat fyrir mik villdi hann werda madr aa iardriki ath leysa mennina.“ Ok er hon hafdi þetta mællt, huarf hon aa brott. Sem hann hugleidir[3] þessa vitran, skilr hann suo, ath sem myskunnsemi ok kærleikr guds wid mennina leiddu[4] hann til iardrikis, ath taka aa sik mannligan likam, suo will hann ok, ath madrinn sampinizt, weitandi olmusugerd hans limvm fatækum monnum, þuiat fyrir olifukoronu, er vor fru bar, merkizt heilug myskunsemi med guds elsku, enn fyrir gulliga koronu eilif tign ok walld, þat sem hon hefir med sinum signada[5] syni Jesu Kristo.

Hann klædir sig i stad ok gengr einn samt til kirkiu ok wekr eingann mann. Lysti þa af degi. A veginum mætti hann einum fatækum manne miok pinvdvm af frosti[6] sakir klædleysis. Hann flettir af sier sinu yfirklædi ok gaf honum, ok sem hann war enn eigi kominn til kirkiudyranna, geck i mot honum einn madr i huitum klædum, sa feck honum i hendr knytiskauta, þann sem i war hundrat peninga, ok mællti: „Tak, brodir, wid þessu, ok skipt sem þu willt.“ Enn sakir þess fagnadar, sem i hans hiarta war, [geymdi hann eigi ok tok[7] wid peningunum, ok er hann hugsar sik vm, ath hann þurfti eigi ath þiggia af odrum, wikr hann aptr wiliandi af hendi fa þat sama fe. Sier hann þa huergi þann huitklædda mann. Hann skilr nu, ath hin witran[8] er eigi sionhuerfing, helldr er hon sónn. Ok

[1] *saal. E;* sinni hendi *D.* [2] [af gulle *E.* [3] *saal. E;* heyrir *D.* [4] leiddi *E.* [5] blezada *E.* [6] ok kullda *tilf. E.* [7] [tok hann *E.* [8] uitranin *E.*

fra þeim degi war hann suo godhiartadr ok myskunnsamr wid fatæka menn, ath allt þat sem hann matti, gaf hann fyrir guds sakir. Ok þui war hann kalladr elemosinarius[1], þat er olmusugefari. Let hann skrasetia nôfn allra fatækra manna i þeim stad, ath hann mætti þui heimuligar[2] weita þeim fôdurliga forsio, ok kalladi iafnan fatæka menn herra sina, ok þadan hafa Jons spitalabrædr þat, ath þeir kalla fatæka menn herra sina. Þessi Johannes lifdi heilagliga alla daga sins lifs, gerandi margar iarteignir, ok lagdi allan hug aa, at hialpa fatækum monnum til lofs worum herra Jesu Kristo ok hans modur Marie.

LXX[3].

Af Hilldefonso byskupi.

Einn heilagr erkibyskup er Hilldifonsus het, war i þeiri borg, er Toletana heitir. Þegar sem hann war litid barn, war hans hugskot suo tendrat medr heilags anda gipt, ath hann fyrirlet fodur sinn ok modur ok oll sin audæfi, ok tok munkabuning[4] i þvi munklifi, er Agallense[5] heitir, þionadi hann þar gudi morg aar. En eptir andlat erkibyskups Toletane borgar var Hilldifonsus kosinn ok wigdr þar til erkibyskups. Hann var pryddr med godum sidum ok milldiverkum, enn milli annarra hans godra verka var einkanligt, huersu hiartaliga hann elskadi heilaga guds modur Mariam ok tignadi hana med allri þeiri wirding. sem hann kunni[6]. Henni til lofs gerdi hann eina bok af hennar meydome hinvm helgazta med fagrligri dictan. Þat likadi suo wel worri fru, at hon witradizt byskupinum, sem hon helldr[7] aa þeiri sômu bok ok þackar honum þetta verk. Hann willdi enn framarr hana heidra, ok skipar, ath huert aar skal henni hallda hatid hinn atta dag fyrir burdardag wors herra Jesu Kristz, einkanliga til þess ath, ef annunciacio [domini stædi[8] aa piningartima eda vpprisu wors herra, mætti hana aa fyrr sogdum degi hallda med þessi

[1] eleymon *E.* [2] forsialigar *E.* [3] *Jfr. ovenfor S. 78.* [4] munkabunat *E.* [5] Agaliense *E.* [6] matti *E.* [7] *saal. E;* helldi *D.* [8] þer *E.*

hatid. Syndizt honum rett ok vidrkvæmiligt athi fyrir guds burdartid væri halldin hatid hans modur, af huerri er hann tok manndom, ok let fra henni beraz i þenna heim. Þessi hatid var lôgtekin at hallda i morgvn stodum.

Heilug guds modir witraz Hilldifonso annann tima, sem hon sæti a stoli wid alltari. Hon gaf honum messuhôkul suo mælandi: „Þetta klædi færda ek þier or paradiso sonar mins, ath þu skrydizt þui ath guds [hatidum ok minum[1], ok sit a þessum stoli hvern tima, er þier likar. Enn wit fyrir vist, ath eingi vtan þu ma a honum sitia, suo ath eigi fai refsing fyrir, ok eigi skrydazt þessu klædi. Ok ef nockur dirfizt þess, mvn sa med guds dome eigi missa befndar.“ Sem hin heilaga iungfru Maria hafdi þessa hluti talat, huarf hon brott fra honum, enn hann tok þat sama klædi, sem hon gaf honum. Byskupinn vard hardla gladr af þessarri vitran ok berr þetta klædi til guds þionustu ok hans modur. Wex hans werdleikr dagliga fyrir gudi af framning godra werka. Eptir þat andazt hann af þessi werôlld ok ferr til guds, gefandi sinvm eptirkomendum bin fegrstu dæmi ath vegsama guds modur.

Enn eptir hans andlat tok sa klerkr, er Siagrius het, erkibyskupsdom i fyrr sagdri borg. Hann wirdi litils dæmi[2] sins forfôdur[3] Hilldifonsi. Ward hann suo suikinn af ovinarins vel, ath i mot þui sem hin helga Maria hafdi bodit, dirfdizt hann ath sitia a þeim sama stoli ok willdi klædazt þui helga klædi, suo segiandi: „Suo sem ek em madr, suo weit ek mann werit hafa minn forfôdur Hilldifonsum, sakir hvers ma ek eigi bera þat sama klædi, sem hann bar, medr þui at ek hefir slikt byskupligt embætti, sem hann hafdi?“ Ok er hann hefir þetta talat, klædir hann sig þui helga klædi. [Allir þeir sem wid woru ok sa þetta, wrdu ottafullir[4]. Enn þuiat gud uilldi hegna hans diôrfung, fellr hann þegar daudr a iôrdina i þui sama klædi. [Toku þa

[1] [hatid ok minne *E.* [2] fotspor *E.* [3] forfaudrs *E.* [4] [*mgl. E.*

kennimenn klædit, er [1] hann hafdi omakligr borit, ok geymdu þat i einne hirdzlu sæmiligri i kirkivnni. þar sem þat er enn wardueitt allt til þessa dags. Suo heidradi hin heilaga guds modir Hilldifonsum, þann sem [hana heidradi [2] med goduilia, enn Siagrivm pindi hon med makligum dauda fyrir sina dirfd, ok syndi, ath huer er hana vegsamar, mvn sa æru af gudi ok henni [3] vtan enda.

B [4].

Af þessi sômu iarteign segir suo annarr meistari. Hilldifonsus het einn byskup, er vmfram adra helga menn uegsamadi hina helguztu iungfru Mariam med goduiliugri þionustu. Einn dag er hann stod fyrir helgu alltari færandi gudi forn hollds ok blods wors herra Jesu Kristz, sem margar iungfrur ok konur gengu til alltaris ath offra, kemr milli þeira hin heilaga Maria offrandi einn messuhokul einkannliga fagran vmfram mannliga skilning med vndarligvm hagleik ok kost. Byskup hyggr wandliga ath þessi iungfru. Hann ferr af þeim hiokli, sem hann war adr skryddr med, ok ferr i þann, sem honum war offradr, ok syngr suo messuna. Hann leitar wandliga eptir, huer su wæri, sem honum hafdi fært suo dyrligt klædi, ok er hon finzt eigi, hugsar hann, ath þat mvn eigi ônnur iungfru werit hafa, vtan hin heilaga Maria. A næstu nott witrazt wor fru honum i suefni ok spyrr eptir, huersu honum likadi sa messuhôkull, sem hon offradi honum, enn er hann sagdi sier hid bezta lika, suarar hon: „Sannliga ma þier þat wel lika, þuiat þetta klædi waf min eiginlig hônd ok þær meyiar sem med mer ero, ath af þessu litla, er ek hof vpp þik ath heidra aa iardriki, megir þu kenna, huersu ek skal þig sæma hedan af ath eilifu i himinriki. A morgin sem þu stendr vpp ok kemr til þeirar kirkiv, er þu þionar, muntu finna einn fridan stol wid altari, ok wit, ath eingum manni vtan þier einum

[1] [Allir þeir sem uid uoru ok sau þetta, urdu ottafullir ok toku þat sama klædi, sem *E*. [2] [henni þionadi *E*. [3] hans helgum *E*.
[4] *Følgende Optegnelse af denne Legende findes kun i D.*

er lofad ath sitia i honum, ok ef nockur dirfizt þess, skal sa sannliga eigi missa hardrar hefndar.“ Þat ward ok suo, þuiat hans eptirkomandi, er Siagrius het, er sig hellt vm langan tima fra sakir orda Hilldifonsi ath setiazt i fyrr sagt sæti, dirfdizt vm sidir þar i at sitia, ok þegar i stad do hann, synandi huers hann war werdr fyrir sina diórfung, eda huersu olikr hann war Hilldifonso.

C[1].

Einn virduligr erkibyskup var i Tolentana borg Hilldifonsus at nafne, godr madr ok gudhræddr, vitr ok vinsæll, hafandi sig huersdagliga i heilagligvm framferdum, elskandi af aulfvm hug haaleita mey Mariam modr drottins, ok henne til lofs ok dyrdar saman setiandi eina kurteisa bok med frabærum meistaradom ok skaalldskap, komponandi vm hennar enn helgazta meydom. Su hans tiltekia uirdiz frvinne sua uel, at hon sialf birtiz honum syniliga, ser bokina aa hond berandi ok honum mikiliga þackandi. Sv uar onnr hans tiltekia, at ef annunciacio sancte Marie bæri aa dymbildaga edr paaska, þa hellt hann messodag hennar vikv fyrir iol. Þetta hatidarhalld uar logtekit i morgum stodum. Eptir þessa adra hans tiltekiv vitraþiz drotningin i annat sinn Hilldifonso, sitiandi aa messustoli hia alteri aa vigdum messvsloppi halldandi, ok talar suo til byskupsins: „Vin minn Hildifonse! Tak med klædi þessv, er ek gef þer i vingiof, hueriu þv sialfr skalt skrydaz aa hatid minne aa þessvm stole sitiandi, enn eptir þinn dag skal engum lyda þetta klædi at bera edr yfir þenna stol at sitia, þui at engi er makligr nema þu. Enn ef nockur dirfiz þess, þa skal fa brada hefnd.“ Eftir þetta leid Maria til himins. Enn Hildifonsus hafdi þetta klædi iafnliga i guds þenustu ok hans modr dag fra degi, þroandiz i godum verkum. Enn stundu sidar fre(l)sar guds modir Maria vin sinn af þesso stundligu erfuidi, ladandi Hildifonsum byskup til eilifra himinrikis

[1] *Den samme Legende efter St.*[2].

fagnada, honum sina þenustu sua ombunandi. Sia byskup gaf oss it fegrsta eptirdœmi at dyrka guds modr Mariam.

Enn eptir hans dag var sa madr til erkibyskups tekinn i Tolentana, er Siagrius het. Hann uirdi of litils heilagleik Hildifonsi tældr af slægd vvinarins, ok til þess stols kallandi, er Maria helgadi sinni assetu til handa Hildifonso, ok let ser lyda mundu sa honum at sitia i rume Marie ok serkinn at hafa. Sagt var honum, huat Maria hafdi talat. Enn hann suarar: „Suo sem ek er madr at eins, sua trvir ek ok minn fyrirgangara Hildifonsum mann uerit hafa, hui skal ek eigi þat klædi bera, er hann bar? ek hefir alldri minna velldi enn hann.“ Nu vard engi til þess at banna sua vigdum manni þessa lute. Hann skryddiz sidan klædinu ok settiz aa stolinn, klædit gerdiz honum þrongt miok. Sidan kom suo mikil guds reidi yfir þenna Siagrium fyrir sina ofdirf(d), at hann fell daudr nidr þegar af stolnum. Enn allir hiauerandi menn uurdu aakafliga hræddir, ok serkinn af þeim, er omakliga skryddiz, brauttakandi ok i stadarins feehyrdzlum uannliga geymandi, er hann þar[1] vard-ueittr til þessa dags. Sua heidradi sæl guds modir vin sinn Hildifonsum, sem fyr sagdi, enn let koma bradan dauda yfir Siagrium, er med ofmetnadi braut hennar bod. Sæll er sa madr, er henni er þionandi ok hennar uilia fremiandi. Þer, himinrikis drotningin, se lof ok dyrd um allar alldir. Amen.

LXXI.

Af presti er feck byskupstol med diofvls fulltingi ok vor frv hialpadi.

Svo er lesit ath i nockurri borg war einn sa prestr, er med einkanligum goduilia þionadi iafnan worri frv sancte Marie. Enn med diðfulsins aaeggian girntizt hann ath fa þann byskupdom, sem þa war laus. Enn sakir þess ath hann hyggz byskuptignina eigi mega fa, vtan einnhuerr sa er miklu matti[2] orka, hialpadi honum til, tekr hann suo illt rad,

[1] þat *Cd.* [2] mætti *E.*

ath hann bidr pukann sier fulltings[1] hier vm ok iatar honum sik til þionustumannz. Nu sem capitulum kemr saman ath uelia byskupinn, er þessi kennimadr i fystu af morgum til nefndr med odrum[2] einum sæmiligum klerk, ok þo at hann þættizt þa likaztr til tignarinnar, werdr honum þessi sin won at eingu, þuiat hinn klerkrinn war kosinn til byskups. Angrar[3] hann nu miög hier af ok brigslar diöflinum, er hann hafdi þenna hlut eigi feingit, sakir huers hann hafdi sik bundit i hans þionustu. Pukinn sem hann heyrir þetta, gerir suo med [sinum velum[4], ath hinn kosningrinn, sem fyrra daginn war gerr, er nu onyttr[5]. Woru hinum klerknum gefnar sakir, enn þessi kennimadr war med allra sampykt walldr[6] ok wigdr til byskups. Ok þo ath hann wæri med þessum hætti byskup wordinn, matti myskunsemd hinnar helguztu iungfru Marie eigi wera ominnig þess, sem fyrrum hafdi werit hennar þionustumadr. Þuiat af hennar bœnum feck hann þa myskunn, ath hann idradizt skiotliga sins glæps ok medr audmiuku hugskoti talar hann i sinu hiarta suo til worrar frv: „Heyr, en milkla drottning, er alldri fyrirlezt þa, sem þier þiona med litillæti, saker huers synizt þu mer suo goduiliugum þinum þionustumanne[7] hafa utkastad, sem ek hafi alldri þier þionad.“ Wor frv witrazt honum ok segir suo: „Minn kærazti, sakir huers willdir þu mik leyna, huers þu badt eda huers [þu beiddizt eda[8] fystizt suo hiartaliga, er þier þotti litils wert ath fyrirlata mik ok minn son, ath þu feingir þinn wilia.“

Sem hann heyrir þessi sætu ord af henni, flygr heitleikr widrkomningar ok idranar suo i gegnum hans hiarta sem ein pila, ok suarar suo mælandi: „Heyr, hin mattugazta himinrikis drottning, heyr, hin milldazta iungfru, heyr, brunnr lifandi watna, af huerium dögguazt graagardr heilagrar kirkiu, heyr, hin sætazta lifs kellda, mær Maria! Þu weizt ok eier gerla, ath þessi hinn hrædiligi glæpr angrar

[1] fulltingia *E.* [2] *mgl. E.* [3] Angrast *E.* [4] [sinne uel *E.* [5] onytr *E.* [6] ualinn *E.* [7] þion *E.* [8] [*mgl. E.*

mik suo, ath þar af mun ek deyia, ok su sama idran mun mik pina allt til [enda mins lifs [1]." Sem wor fru heyrir hans ord ok sier hans harm, talar hon sakir sins milldleiks blidliga til hans, suo mælandi: „Minn elskuligsti son, ottast eigi, ek skal þik frelsa af walldi ouinarins, ok lata þik hallda þessum byskupstoli, ok hann mundi ek þier hafa gefit þegar i fystu, ef ek hefdi witad af þier, ath þu girntist hann at fa. Ok til þess at þu witir, ath þetta er satt, fæ ek þer eitt bref. Skalltu þenna aptan fara til þess munklifis, sem illgiarn andi er wanr ath tala wid þig, mvn hann þegar i þui herbergi, sem hann er wanr, renna i mot þier til dyranna ok kalla þik. Þu skallt suara: Ek em hier, ok kasta þessu rite i hans andlit ok nita [2] honum sem med reidi suo segiandi: Heyr, hinn illgiarne, tak þetta bref, sem þier er sent af minni millduztu iungfru Mariu, med hueriu þier er i nafni heilagrar þrenningar guds fyrirbodit ath hafa hedan af nockut walld yfir mier. Ok eptir þetta skalltu, sagdi wor frv, tala þessi ord: [Hedan af nita ek [3] þier ok ollu þinu skrauti, enn ek [iata mik [4], sem ek war adr þu suikir mik, wera þionustumann drottins mins Jesu Kristz ok hans millduztu modur Marie. Helld ek hedan af byskupdominn af henni, enn eigi af þier." Byskupinn gerdi sem honum war bodit. Gerdi hin myskunsamazta guds modir Maria suo med sinni milldi, ath hon wendi sinum win aptr til sinnar þionustu, latandi hann hallda sinni byskupstign. Syndi hon i þessu huorutueggia sinn milldleik, ath ollum yrdi audsynt, huersu stora hluti hon þiggr af gudi monnum til hia!þar.

LXXII [5].

Af klerk er vor frv vitradi at vera skylldi byskup.

I borg þeiri er Papia heitir, war einn klerkr er Jeronimus het, hann war godsidugr ok stundadi med ollu kostgæfi ath þiona guds modur Marie, ok sagdi optliga eingiliga

[1] [daudadags *E.* [2] neita *E.* [3] [Ek neiti *E.* [4] [iate *E.* [5] *Jfr. ovenfor S. 127.*

heilsan Aue Maria ok sông hennar tidir elskandi hana iafnliga. Þath bar til, ath byskup þeirar borgar andadizt, ok þuiat su kirkia hafdi eingan hirdi, sôfnuduzt saman klerkar ok hôfdingiar borgarinnar ok skipudu þriggia dægra[1] fôstu, bidiandi, ath gud syndi þeim, hvern hann willdi byskup lata werda. Hin heilaga Maria witrazt einum manne ok sagdi suo: „Far ok seg lydnum, ath þeir taki minn kanceler til byskups i þessi borg.“ Enn er hann spurdi eptir, huerr hennar canceler wæri, sagdi hon, ath hann het Jeronimus, sa klerkr er dag ok nott er traustr i guds þionustu. Sem þessi madr waknar, segir hann hôfdingium borgarinnar witranina. Leitudu þeir eptir þessum klerk Jeronimo, ok er þeir fundu hann, war hann wigdr med miklvm fagnadi til byskups. Þessi Jeronimus feck suo med arnadarordi heilagrar guds modur Marie byskupliga tign, ok þionadi alla sina lifdaga[2] medr helgum lifnadi gudi ok hans modur, ok eptir þat andazt hann sælliga ok for til guds.

B[3].

Klerkr einn Jeronimus at nafne, mikill vnnandi sancte Marie, henni dagliga tidir lesandi, var i borg nockuri i Papey. Þar i borginne andadiz byskup, ok þvrpti annan at taka i stadinn. Þeir er kosninginn sattv, toku at fasta .iii. daga þess bidiandi, at gud birti, huerr vera skal. Sæl Maria vitraþiz einvm þeira ok mælti: „Seg þv, at minn þionustumadr skal byskup vera.“ Hann spyr, huerr sa veri. „Jeronimus, segir hun, er nott ok dag þionar gudi ok mer.“ Hann sagdi nitran þessa avlduagum borgarinnar. Var Jeronimus vigdr til byskups at villd alþydu, þenadi hann guds modr, medan hann lifdi, farandi eptir dæmdann til eilifra fagnada, med gudi verandi.

LXXIII.

Af klerk er vor fru gerdi byskup.

Einn klerk er Nikulaus het þionadi med godvilia guds

[1] daga *E.* [2] lifsdaga *E.* [3] *Samme Legende efter St.*[3]

modur Marie, enn med umsaat euinarins festi hann sier konu. Ok er hann gerdi brullaup, vm kuellditt sem hann geck til brudhuilu med sinni festarmey, ok þau woru þar tuð ein, kom honum til minnis, ath eptir stod nattsongr worrar frv, war hann dagliga wanr ath lesa henni tidir. Lætr hann sina brudi eptir ok ferr til kirkiu ath lesa completorium af worri frv. Ok er hann sagdi med miklvm goduilia antiphonam Glorificamus te, dei genitrix, geck su hin helgasta iungfrv fra alltarinu til hans ok stod fyrir honum med hryggiligri asionu, sem hon bidr[1] af honum nockurrar hugganar. Sem hann sier hana, efar hann, huort þat mun þwor frv[2] wera, ok spyrr eptir [huer þessi er med sva hryggiligri asionu, (er) stendr fyrir honum litillatliga[3]. Hon suarar: „Ek em hin fatækazta mær Maria, hueria þu lofar nu hiartaliga, sem þu ert wanr.“ Hann wndrazt[4] miok þessi ord ok suarar: „Min frv, hui[5] segir þu þik wera fatæka, þar sem þu ert himinrikis drottning?“ Hon suarar sem[6] med harmi: „Rettliga segi ek mik wera auma, þuiat ek skil mik wera rænta þui sæta lofi, sem þu ert wanr mer ath syngia. Sier ek nu, ath þu wirdir meira s likamliga ast enn minn kærleik, ok ef þu willdir sakir minnar elsku aflata þinni fyrirrætlan, gerdir þu mik rika af fatækri, ok enn helldr skylldir þu [mega wid kennazt[7], huersv wòlldugan ek skylldi þik gera. Ma eigi sætleikr minnar elsku þier nægiast eda skemtiligri wera enn fadmlag nockurrar daudligrar konu, þar sem ek ma þik heidra med allskyns audæfum i þessu lifi ok i himinriki eilifri sælu.“

Af þessum worrar frv ordum verdr hann fegnari enn nockur megi segia [eda hyggia[8], ok mællti: „Min frv, suo sem eingi hlutr er sa, sem ek megi rettliga meira wirda enn þinn kærleik, þa er ok ecki þat sem ek girnvmzt eda wili framar elska enn þik, þuiat eingi kona eda iungfrv

[1] bædi *E.* [2] [fru sancta Maria *E.* [3] [*saal. E;* huort þat mun wor fru wera, er fyrir honum stendr suo hryggiliga *D.* [4] undrar *E.* [5] *sætal. E;* þui *D.* [6] *mgl. E.* [7] [vita *E.* [8] [*mgl. E.* 38

war þuilik [i heiminum[1] fyrir þier, ok eingi mvn fædast eptir þik." Hon mællti suo: „Þuiat ek sier, ath þu willt mik vegsama, þa heyrir mer hedan af þar i mot at gera þier heidr. Far nu ok seg suo byskupi þessarrar borgar, ath hann skipi þeim hlutum, er honum til heyra, þuiat a þrituganda degi hedan mvn hann andazt, ok skalltu koma i hans stad. Ok til marks ath þessir hlutir ero sannir, skalltu upp luka [þann kistil[2], er stendr laaslaus ok til eingis hafdr i þinu herbergi, ok wit, at þat sem þu finnr þar, hefir ek þangat fært til ath profa þat satt wera, ath byskupinn mvn skiott andazt, ok þu skallt[3] koma i hans stad."

Sem wor frv hefir suo sagt, fyrirlætr klerkrinn sina festarkonu[4], wirdandi einkis iardliga mast hia elsku guds modur Marie. Hann ottazt i fystu ath segia byskupinum þat, sem honum war bodit, enn er hann styrkizt annan tima af witran worrar frv, ferr hann til byskupsins ok segir, ath hann mvn a þrituganda degi andazt, eggiandi hann a ath gera rad fyrir þeim hlutum, sem hann wardar. Ok er byskupinn heyrir þetta, ottazt hann miok ok leitadi eptir, ef hin heilaga Maria hefdi honum nockurar visar iarteignir synt ath sanna þetta eyrindi. Klerkinum kemr nu til minnis þat, sem adr hafdi hann gleymt wm þenna kistil, sem wor frv hafdi honum fra sagt, ok mællti: „Farit med mer, þuiat ek hefi sannliga ath syna ydr þann hlut, er sannar þessa witran." Þeir foru nu badir samt skyndiliga til þessarrar fyrr sagdrar hirdzlu, lukandi henni vpp, fundu þeir þar i bagal ok mitr[5] ok annan byskupsskrvda. Sem byskupinn sier þetta, mællti hann: „Ek skil nu, ath þu werdr byskup eptir mik." Klerkrinn segir, ath hin helgazta iungfrv Maria hefir[6] honum þat fyrirheitid, sem nu hefir [hann profad satt vera i þessum hlut[7].

Þetta ward ok suo, ath a þrituganda degi sidan wor frv witradizt klerkinum, andaz byskupinn, enn þessi vngi

[1] [*vilf. E.* [2] [þeim kistle *E.* [3] munt *E.* [4] festarmey *E.* [5] mitru *E.* [6] hefdi *E.* [7] [ek profat *E.*

madr er wigdr til byskups, eptir þui sem hin helga Maria willdi wera lata. Af þessum hlut[1] ma hverr sem einn trvandi madr skilia, huersu mikit hon weitir þeim, er henni þiona med hiartaligri bæn ok helgu skirlifi. Heyrdut þier nu, huersu mikla ômbun þessi klerkr feck fyrir godvilia þann, er hann weitti henni, ok þat skirlifi sem hann wardueitti fyrir hennar elsku.

LXXIV[2].

Af manne er fell vtbyrdis i hafi (er) vor frv hialpadi[3].

Svo bar til a nockurum tima, ath einn byskup for til Jorsalalandz ath witia heilagra stada, steig hann a skip med sinum fôrunautum, er sakir guds truar foru sama eyrindis. En sem þeir hofdu leingi siglt godan byr wm þat haf, er wer kollum Midiardarsio, [kennir skipherrann, ath skipid lekast, ok þat er allt brotid[4] nedan. Hleypr þar þegar inn siorrinn, ok matti med eingv moti skipit bæta[5]. Þickiazt nu allir sia fyrir sinn dauda. Skipherrann lætr[6] nu ut bat þann er i skipinu var, sem i[7] storum skipum er want, ok lætr byskupinn þar i fara ok þa menn, er mest hattar woru ok mestr [skadi war i[8], ef letizt. Einn a madr er af hinu stora skipinu villdi fara i batinn, fell nidr millum skipanna ok suo i kaf, at hann kom huergi vpp. Byskupinn bidr þa sem eptir woru i skipinu[9] ganga til skripta, felandi med ollvm hug gudi a hendi [sina saal[10], þuiat ollvm þeim war wiss skiotr daudi.

Nu werdr mikill otti ok gratr, kalla þeir nu til guds med sannri synda idran ok iatning, bidiandi hann gefa sier eptir þetta lif eilifa goda hluti. Sem byskup hefir talad fyrir þeim þessi aminningarord, ferr skipherrann brott medr þeim, er i batinum ero. Ok er litil stund, adr skipit sôck[11]

[1] hlutum *E.* [2] *Jfr. ovenfor S. 97.* [3] Af byskupi nockrum *E; Fragment af denne Legende findes ogsaa i 233.* [4] [kemr her, at skip þeira tekr at lekaz ok þat tekr at leysa *233.* [5] ganga *233.* [6] setr *233.* [7] *mgl. E. 233.* [8] [þotti skadi at vera *233.* [9] at *tilf. E.* [10] [sinar salur *E.* [11] sauckr *E.*

i sio, suo at þeir, sem i batinum woru, sia ecki til þess. Byskupinn ok þeir sem med honum woru, grata miok ok bidia fyrir saalum sinna kumpana, huerra likame þeir sau nu tapazt med skiotligvm danda i þessum ogurligum haska. Hann hyggr nu ath hueruetna vm hafit, þar sem hann matti sia, ef nockur kæmi vpp likamir þeira felaga, ok sier hann or sionum fara upp fagrar dufur, i sumum stôdum eina, i sumum stôdum tuær saman eda fleiri, [flugu þær[1] allar med skiotum flug til himins. Byskupinn skilr þessar dufur wera saalir sinna felaga. Harmar hann nu miok þat, er hann hafdi eigi þar latizt[2]. Hann gret adr, ath hann sa sina felaga drvckna i sionum, enn nu gret hann miklu meirr, ath hann sialfr[3] hafdi eigi þar drvcknath med sinum kumpanvm.

Byskupinn ok þeir er med honum voru, komuzt til landz heilir sa hinum litla baat. Sem þeir hofdu land tekit, bar til undarligr hlutr. Þeir saa sinn felaga, þann er fell i sioinn nidr millvm skipanna, ganga or sionum upp a land heilan. Af þessum fasena[4] hlut werdr mikill otti ollum þeim, er hann saa. Hier med fylgdi ok mikil gledi, er þeir sa sinn felaga lifanda, þann er adr hormudu þeir daudan. Þeir spyria nu eptir vndrandi, huersu þat bar til, ath hann matti frelsazt af suo miklum siafarhaska[5]. Hann suarar: „Sakir huers vndrizt þier, þo ath ek hafi[6] hialp feingit, þar sem su wirdizt mer ath hialpa, er fæddi i þenna heim allra hialp. Þann tima er ek fell i sioinn, nefnda ek nafn guds modur Marie, ok þat sama hafda ek i hug mer, allt til þess er ek kom til grvnz. Enn sialf modir myskunnar, er sakir sinnar milldi ma eigi wera ominnig þeira, er hennar minnazt, kom til min i sionum[7] vtan alla dvôl ok huldi mik blidliga med [sinni skickiu[8], leidandi mik suo til strandar.“ Sem hann segir þessa hluti, lofa allir gud ok hans modur Mariam.

[1] [*mgl. E.* [2] med þeim *tilf. 233.* [3] *tilf. E.* [4] faheyrda *233* [5] siafar gangi *233.* [6] hafa *233.* [7] uatninu *E.* [8] [sinu skickiuskauti *233.*

Þessi heilagi mottull worrar frv myskunnar er [meiri ok[1] widari enn allr heimrinn, weitandi skiol ollu mannkyni. Sa madr, sem frosinn er af kulda astleysis wid gud, hyli sig med honum, ath hann megi hitna til guds kærleika. Sa sem adr er heitr, halldi sig wndir honum, ath hann kolni eigi. Sa er syndugr er, sæki vndir hann, at eigi tæpizt hann af oruilaan. Sa er sekr er, werndi sik med honum, ath eigi werdi hann lostinn [guds reidi[2]. Þessi skiekia er wernd allra aumra manna ok ðruggr leyndarstadr fyrir ollum motstadligum ovinvm[3]. Heyr, syndugr madr! Þa er rettlatr domari hennar son Jesus Kristr will þik pina fyrir þinar syndir, fly wndir mðttul hans myskunsðmuztu modur, wef honum ath þier ollvm megum, ath eigi werdi nockud bert aa þier, suo ath þik megi[4] sla, þuiat hennar hinn milldazti son mvn þeim med sinni myskunn þyrma, er hans modir will hialpa. Ef hinn forni manzins ovin will þier skada gera, fel þig vndir hennar skauti[5], ok þorir sa hinn illgiarni andi þier eigi nærr ath koma. Ef[6] heimrinn med sinne blidu will þier i mot snuazt, kalla aa nafn [myskunsamrar guds modr[7] Marie, þuiat alla þa motstadliga hluti, sem hon will, ma hon brott reka. Se, huersu þessi madr, sem tyndr war i sionvm, kalladi i sinni naudsyn aa þat nafn, sem ollvm er hialpsamligt i sinvm haska, ok i siofardiupinv feck hann med hennar fulltingi skiota hialp. War hann af þeiri sendr[8] aa þurt land, sem sialf er hðfn ok huild allra þeira, sem mædazt i bylgium þessarrar weralldar.

LXXV.

Hier kueiktist lios er modir Dunstanus hellt aa.

Suo bar til þann tima sem modir hins helga Dunstani bar luktan i modurligum innyflum þann helga suein, at aa þann hatidardag worrar frv, er hon offradi sinn son Jesum

[1] [*tilf. E.* [2] [gudligri hefnd *E.* [3] hlutum *E.* [4] eigi *tilf. E.* [5] uerndarskauti *E.* [6] hinn forne *tilf. E.* [7] [*saal. E*; myskunnar *D.* [8] leiddr *E.*

Kristum i musteri drottins, for hun medr sinvm bonda ok morgu odru folki til kirkiu sællar guds modur Marie i Glaskonia. Ok er allr lydr hellt sa logandi kertum, þann tima sem sungit war fyrir heilaga messu þetta responsorium Cum inducerent, i hueriu segir, huersu Joseph ok Maria baru sueinenn Jesum i musteri guds medr þeim fornum, sem bodit war i logvm Moysi, þa witradizt [1] skiotliga guds dyrd ok fylldi allt husit þuilikazt sem medr biórtu skye, ok af þeire birti sloknudu [2] oll þau lios, er menn hofdu i kirkiunni. Sem allir stodu miok ottandi ok þordu ecki ath tala, vtan huerr sa til annars synandi medr þui sina hrædslu, skein i stad i musterinu þat lios, er gud sendi af himinriki, ok tendradi þat kerti, er þessi kona hellt a [3], sem i herbergi sins kuidar huldi þenna goda guds win Dunstan. Ok er [4] lydrinn vndradizt miok, huersu liosit sloktizt, matti ollum þickia meirr vndarligt, huersu þat tendradizt. Allir menn vm kirkiuna fara ath kueikia sin kerti af þessu himneska liose, er gud sendi þessi konu. Willdi gud ok hans modir Maria sa sinni hatid suo heidra þenna suein enn eigi fæddan i heiminn, huerr er sidan war hit biartazta lios kristninnar, er kendi medr biartleik sinnar predikanar ok helgvm lifnadi ollvm veg til himinrikis.

Hier grædi gud Dunstanum.

Sem þessi sueinn er fæddr ok hann kann tala, er hann duttr med offri til þessarrar somu kirkiu worrar frv. Enn vm nottina er fadir hans ok modir vaka i kirkiunni bidiandi til guds, vitrazt þeim einn madr biartr i aasionu ok segir, at sa stadr mvn eptir litinn tima fa mikinn heidr, ok þessi sueinn Dunstanus skal þar upp [5] fædazt, ok hans nafn mun vera frægt ok dyrlegt [6] æfinliga. Þa er Dunstanus war ungr at alldri, feck hann þungan krankleika, suo ath ollum er wid woru syndizt hann at kominn dauda. Enn nærr midri nott vitiadi gudlig myskunn hans medr

[1] birtizt *E.* [2] slocktuzt *E.* [3] sinni hendi *E.* [4] ef *E.* [5] vaxa ok *tilf. E.* [6] dyrkat *E.*

Þessi heilagi motti
ok i widari enn allr hei
Sa madr, sem frosinn
sig med honum, ath
Sa sem adr er heitr
kolni eigi. Sa er
tapizt hann af orui
honum, ath eigi we
skiekia er wernd
stadr fyrir ollum
madr! Þa er ret
þik pina fyrir þin
sômuztu modur, w
werdi nockud he
hennar hinn mil
þyrma, er hans n
will þier skada
sa hinn illgiar
rinn med sinn
[myskunsamrar
liga hluti, sem
þessi madr, sem
aa þat nafn, se
siofardiup
Warl

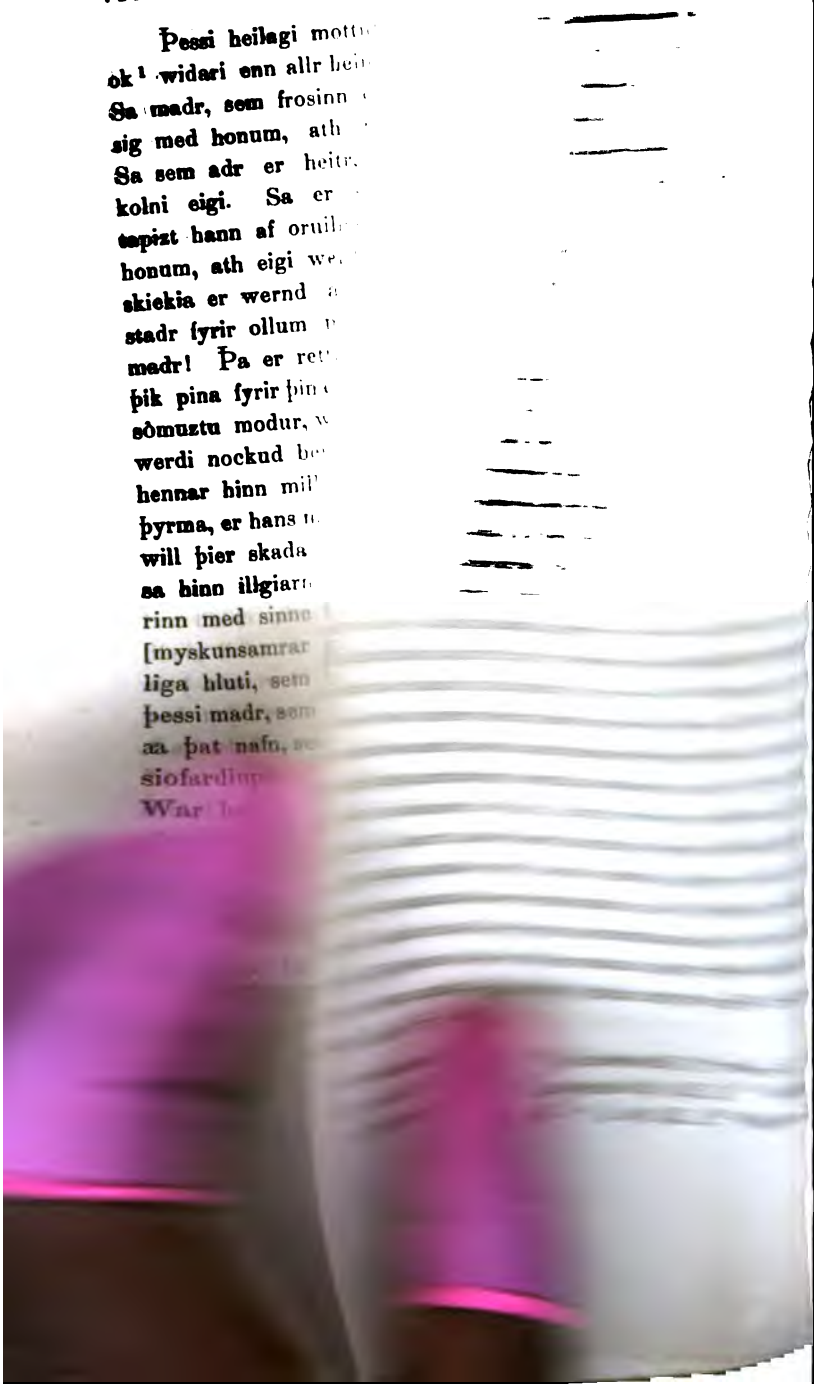

...anus vard munkr.

Dunstanus skilr sig brott or hird ...gs, huerium er hann hafdi nockur ...il frænda sins Elphegum byskups ...bidr hann optliga, at hann tæki[1] ...vidrkuæmiligt, at sa sem sitt lif hof ...giligu lifi, syndi stadfesti upptekinna ...ig ok helgu regluhalldi. Dunstanus ...tara krapt ok verdleik, er allt til elli ...gerir þo fullkomliga þa hluti, sem ...helldr enn sa er sig gefr i munklifi, ...n ecki gera, vtan þat sem honum er ...d skylldu. Byskupinn talar optliga ...um, ok af dagligum hans ordum verdr ..., huat hann skal af taka. Dunstanus ...a febrem[4], at hann orvæntir sier lifs. ...hans modir gefr honum heilsu, var skiptr ...alar hann þessi ord: „Ek neita[5] allri ...an, ok gef ek mik til guds þionvstu. ...dueitti mik mey allt hier til, ok drottning ...ik hafa skæra iungfrv sier til þionvstu.“ ...nu kalla byskup til sin ok bidr hann vigia ...lu ok þionustv, sem hann hafdi dualt leingi ...Byskupinn verdr miok gladr ok vigir hann ...bar med vigir hann hann til prestz til kirkiu ... modur Marie i Glasconia, til huerrar[6] hann ...k gefinn af fodur ok modur i sinvm barndomi. ...gus[7] hefir kent honum þa hluti, sem honum ...nligir til ath sigra diofuliga freistni, sendi hann ...heim þangat, sem hann var barnfæddr, at hann ...irkiu worrar frv guds modur Marie.

Fra vitran Dunstani.

...kona er Elgifu het, audig ok storættud, kom til

[2] gudi *E.* [3] ok myskunn *tilf. E.* [4] febres *E.* [5] neiti ... *tilf. E.* [7] Elphegus *E.*

hins helga Dunstanum, ok sem hun heyrdi af hans munne guda ord, ilmadi suo i hennar briosti sætleikr eilifs lifs, at alldri sidan villdi hun fara til sins hus ok eigi brott or þeim stad, helldr girntizt hun ath lifa ok deyia i naavistu þessa guds manz Dunstani. Þessi kona elskadi hiartaliga hina helgu guds modur Mariam ok þionadi henni dagliga. Var hon sua mikils verdleiks vid wora frv ok henni suo heimulig, ath ef i sinni naudsyn bad hon hana nockurs hlutar, þa hon i stad af henni sina bæn vtan alla duòl. Enn er þessi kona tok sott, [af huerri hun andadizt, sem guds madr geingr vt vm kirkiudyrin syngiandi guds lof, hefir hann sin augu til himins[1] ok sier helgan anda nidr stiganda[2] af himne sem i dufu liki. Þessi dufa syndizt sniofi[3] huitari, enn allt loftit, þar er hun flaug, var eptir sem bremandi elldr eda solar birti. Enn er hann sier dufuna fliuga i hus þessarrar konu, ferr hann þangat skiotliga ok sier þat sama herbergi skinanda med gudligri birti. Hann heyrir, at konan, er liggr fyrir innan þat tiallid, [sem var vm þuert husit[4], þackar gudi ok worri fru sina velgerninga. Hana vndrazt ok bidr enda þessa tals. Eptir þat lettir[5] hann vpp tialldinu, geingr inn ok spyrr eptir, huert nafn þessa himneska sendiboda er[6]. Hvn suarar med hofsamligri brosan: „Þu satt þenna himneska anda, adr þu komt hiar, ok vidr þann sama, sem þu spyrr eptir, taladi[7] ek, ok þessi er sa sem þier witradizt, er þu stott fyrir kirkiudyrum, kom hann til þess at hugga mik, sem ek var ottandi sakir nalegs[8] mins dauda. Enn þier þacka ek sem minum kærazta vin, er mik hefir lært medr þinum kenningum ok hialpat med þinum bænum, mun ek nu fara til guds.“ Þegar sem hun hefir bergt likama vors herra, andast hun af þessi verolld ok feck eilifa sælu af vorum herra ok hans modur Marie.

[1] [þaa er hun andadizt or uerolldu, sem guds madr geingr fra kirkiu, hefir hann sin augu upp til himins syngiande gudi lof *E.* [2] stiga *E.* [3] snionum *E.* [4] [er i uar husinu *E.* [5] lyptir *E.* [6] uære *E.* [7] tala *E.* [8] nalægs *E.*

Af Dunstano er vor frv leiddi i kirkiu med processio.

Hinn helgi Dunstanus byskup war þui wanr i Cantuaria optliga, sem hann war heima, ath hann for vm nætr med einum klerk sier trvlyndum ath witia heilagra stada ok[1] færa gudi forn[2] med idran ok widrkomning hiartans. Ok einn tima er hann kom til munklifis[3] hinna helguztu guds postola Petri et Pauli, þar sem heilagr Augustinus ok margir adrir erkibyskupar Cantuarie huila, nærr midri nott sem hann war wanr, bad hann þar leingi til guds med knefalli. Eptir þat for hann til kirkiu guds modur iungfrv sancte Marie ath bidia þar enn til guds. Þessi kirkia stendr i austr fra fyrr sogdu munklifi. Ok er hann [kom nærr kirkiunni, heyrir hann inn sem[4] rôdd syngiandi manna suo segiandi: Gaudent in celis anime sanctorum, qui Christi uestigia sunt secuti etcet. Þetta [þydir suo sa vort mal[5]: Andir heilagra manna, þeira sem Kristz fotsporum fylgdu, fagna i himinriki, ok þui at þeir steyptu vt sitt blod fyrir hans elsku, munv þeir rikia medr Kristi ath eilifu. Þessi helgi guds win Dunstanus wndrar[6] miok þessa hluti ok geingr ath dyrunum. Enn þuiat hurdin war [i lasi[7], sier hann inn [vm rifv i kirkiuna[8], ath hon skin ôll med hinu fegrsta liosi, ok þar er mikill fioldi manna, allir skryddir klædum huitum, ok syngia med gledi ok [fagrligu hliodi[9] fyrr sagda antiphonam.

Capitulum.

Annan tima sem þessi fyrr sagdr guds win hinn helgi Dunstanus geck sa sômu tid med samre aastundan til heilagra kirkna, þa er hann ferr til fyrr nefndrar kapellu[10] worrar frv, kemr i mot honum hin helgazta guds modir iungfrv sancta Maria med miklum flock heilagra meyia ok

[1] at *E.* [2] þægiligra bæna *tilf. E.* [3] hinnar helguztu iungfru sancte Marie ok *tilf. E.* [4] [nalgazt kirkiuna, heyrir hann sem inne se *E.* [5] [þydizt sua *E.* [6] undrast *E.* [7] [læst *E.* [8] [ian i kirkiuna um rifu, er sa uar hurdunni *E.* [9] [fagrligri hliodan *E.* [10] kirkiu *E.*

tok hann med mikilli wirding sem sinn win, leidandi hann til sinnar kirkiu þeirar sem hann for til. Tuær meyiar af flocki worrar frv helldu canticam syngiandi fyrir i þessarri processione versus Sedulij, ok saugdu[1] suo: Cantemus domino, socie, cantemus honorem, dulcis amor Christi personet ore pio. Allar meyiar sungv þenna ymnum eptir med sama hliodi. Fyrr sagdar tuær cantatrices sungu þar næst þessi tuð versus, sem fylgia i fyrr sagdri bok Sedulij: Primus ad ima rvit magna de luce superbus, sic homo cum tumuit, primus ad ima rvit. Sungu þær suo allt til þess er guds madr Dunstanus var leiddr inn i kirkiuna, ath allr meyiaflockrinn samt sông þessi tuð versus[2], en hinar tuær iungfrvr sungu fyrir med sætu songhliodi, eptir þui sem stendr i fyrr sogdum ymna[3].

Af þyuerskum manni.

Einn þyuerskr[4] madr var bannsettr af sinum byskupi fyrir hordom ok ohlydni. Ohreinn andi greip þenna mann þegar, ok var hann odr vm .vii. aar ok skalf allr hans likamr. Enn eptir andlat hins helga Dunstani var hann vitlausi madr færdr til grafar hans, ok vm nottina fyrir purificacionem beate Marie, sem vpp hof[5] responsorium Widete miraculum matris domini, for sa ohreinn[6] andi, sem hann hafdi leingi kualt, vpp or hans mvnni med mikilli blodspyiu, ok vard hann sidan heill.

LXXVI[7].

De ymagine saluatoris[8].

Til at tendra hiortu litillatra kristinna manna at girnast himneska fagnadi, vil ek eptir eins viss manns ordum, marga hluti med skommu mali segiandi, skrifa af worri frv Marie modur vors lausnara eina fagra iarteign, [er ek heyrdi af sannordum mannum[9].

I borg þeiri er Toletana heitir, sem erkibyskupinn song

[1] *saal. E;* sagdi *D.* [2] vers *E.* [3] *saal. E;* tima *D.* [4] þyuerskr *E.* [5] hofs *E.* [6] ohreini *E.* [7] *Jfr ovenfor S 110.* [8] *saal. D;* Af agætum erchibyskupi, cap. *E.* [9] [*tilf. E.*

messu ok lydrinn bad hiartaliga til guds sa vppnumningardegi vorrar frv, heyrdizt [i lagasong i messunni[1] rödd af himni sem kærandi sa þenna hatt vm sinn einka son lausnara allz heims[2], þann er hudstrokinn var ok med hordum ordum fyrirsmadr, ok eptir þat festr sa krossinn med grimmvm pislum af omilldum iudum: „Ho, ho, huersu mikil otru iuda er! ho, huersu saarligr[3] harmr! ho, huat illzkufullt vileysi iuda dirfizt rikiandi i milli þeirar[4] hiardar mins sonar hialpara heimsins, sem signud er medr marki hins helga kross! wilia þeir nu enn annan tima pina minn einka son, þann sem er lios ok heilsa allra trvandi manna, festandi hann sa krossinn." Allr lydr heyrdi þessi ord ok rodd, ok verda menn ottafullir. Erkibyskup ok folkit tekr þat rad at fara til husa gydinga þeira, sem þar woru i borginni, leitandi eptir, ef finnazt mætti þat, er hin helgazta iungfru Maria hafdi vitrad. Ok sem rannsökut woru hus iuda ok þinghus þeira ok allir leyndir stadir i þeim husum, ef nockur merki mætti finnazt [þessa hlutar[5], þa fundu þeir i einum stad eina likneskiu af vaxi gerva, fyrir huerri er iudar fellu sa kne spytandi sa hana, ok gafu henni halshögg[6], sem hvn væri lifandi, [forsmaandi suo[7] vorn herra ok kristilega trv, ok sidan villdu þeir [hafa krossfest likneskiuna ok lagt[8] spioti. Sem þessi hlutr var fundinn af kristnum monnum, hormudu þeir miok ofvnd ok illzku iuda, ok letu a somu stundu drepa þa, sem þenna glæp [hofdu gert[9].

Heidrum nu guds modur Mariam, fyrir huerrar ospilltan meydom ok helga bæn hennar einka son Jesus Kristr lausnari allz mannkyns veitti oss sina myskunn ok eilift lif. Harmadi hvn, at otruir gydingar villdu enn annan tima til meingerdar hennar syni suivirda hans likneskiu, villdi hvn gera þat kunnigt kristnum monnum, at þeir hefnandi meingerdar sins herra mætti frelsazt af suikum

[1] [um lagasanng *E.* [2] mannkyns *E.* [3] mikill *E.* [4] þiodar ok *tilf. E.* [5] [þessara hluta *E.* [6] halsslaug ok hogg *E.* [7] [fyrirsmaandi *E.* [8] [krossfesta likneskiuna ok leggia *E.* [9] [giordu *E.*

dioflanna, þeim er iafnan ero monnum motstadligir [1]. Bidium, at med kærleik sinnar æstar frelsi hvn oss af eilifum heluitis bruna, offrandi oss i myskunnar fadm sins sonar vors herra Jesu Kristz, þess sem medr gudi fedr lifir ok rikir einn gud [i þrenningu [2] vm oendiligar alldir veralida. Amen.

B [3].

I fyr nefndri borg Tolentana vard merkiligr atburdr in assumpcione beate virginis. Þa er erkibyskup sang messu ok allr lydr var sa bænvm, var heyrd rodd af himne, su er kueinadi um liflaat sonar sins grædara heimsins ok sakadiz um otru gyþinga ok mælti suo: „Oo son, Oo son, æsilig ok oaflaatlig er otrv gyþinga! Oo son, hardr er aumleikr þeira, þeiri hialp gleymandi, er allir hafa lotid af drottinligri piningu, þeir er nu ihuga it sanna ok haldaz i hans hiord, enn þeir uilia enn endr nyia sinn glæp ok pining sonar mins.“ Enn monnum þotti mikils um uert þenna atburd, ok let erkibyskup leita sidann i hus gydinga, ef þar uæri nockut til nylundu, ok fanz sidan i husum byskups gydinga likneski krosefest giort af uaxi, hrækt ok barit ok sa hueria lund haadvliga leikit. Enn er þessi obætilig skomm vard uppuiss eptir gydingum, þa uar einn allra manna domr, at þeir diofuls limir se dauda verdir, er slika meingerd vildu enn af nyio gera mot enum krossfesta.

Af þessvm atburd maa marka, huer nærsyn sa er krossinn at dyrka, at sælli guds modr Marie þickir sær i þui dyrkan veitt, at hann er heidradr, enn i þui hrelling, at þat likneski uar hneist af gydingum. Dyrkum nu allir himinrikis drotningina hina sætuztu mey Mariam, þess bidiandi, at hun se oss vid ollum storglæpum firrandi ok oss sinn son miskunnar bidiandi, med hueriom hun eilifliga blezut er vm allar veraldar rikiandi.

LXXVII.

Vor frv gaf byskupi at bergia briostamiolk.

A dogum Heinreks hins þridia keisara med þui nafni blomgadizt hinn helgi Fulbertus byskup Carnotensis. War

[1] *saal. baade D og E.* [2] *[tilf. E.* [3] *Den samme Legende efter St.*

nn miok frægr af helgvm lifnadi ok spadomsanda, er nn hafdi. Hann elskadi einkannliga wora frv guds modur ariam, ok reisti af grvndvelli hennar kirkiu, ok algerdi na medr fagrligri smid alla[1] medr telgdum steine. ann[2] tima er hann laa i krankleika, witiadi hans sialf ds modir, ok gefr honum at bergia hinne helguztu miolk sinvm briostum, af huerri er hann verdr i stad alheill. edan af hitnar hann med [miklum ok hinvm heitazta[3] erleik til ath tigna hina helguztu iungfru guds modur lariam, sem syna þeir songuar, er hann hefir af henni iktat med sætleik himneskra hlioda.

LXXVIII[4].

Af Thome erchibyskupi.

Sua segir i legendis hins heilaga Thome erchibyskups, t litlu sidar en hann uar farinn af þessari uerolld med islarusttis sigri, ok margir hans uiner uoru hryggir af hans lauda, sagdi sua ein heilog einsetukona, su er eigi undirtod latinu ok eigi franzeis, in Cantuaria, at henni syndizt, em ein hin fegrsta ok hin sæmiligazta fru, hueria hun hugdi iera uora fru sanctam Mariam, uitradizt henni ok sagdi latinu þessi ord, huer hun undirstod eigi: „Noli flere ro archipresule tuo, quia caput eius in sinu filij mei equiescit.“ Þat er er sua at segia: Grat eigi fyrir þinum rchibyskupi, þviat hans haufut hvilizt i fadmi sonar mins.

LXXIX[5].

Af hinum helga Eadmundo.

Suo er lesit af hinum helga Eadmundo[6] erchibyskupe[7] i Cantuaria, at þegar sa unga alldri het hann med radi nockra prestz fyrir skript uorrar frv at hallda æfinliga meydom, ok fal sik hinni helgu Marie sa hendi sem sinne modr[7], iatandi henni[8] alla daga sina at elska sem sina brudi. Til marks þessa obrigdiligs sattmals dro hann sa

[1] uega *tilf. E.* [2] Eiun *E.* [3] [hinum mesta *E.* [4] *Denne Legende findes kun i E, samt et ubetydeligt Fragm. deraf i 233.* [5] *Trykkes efter E, med Varianter af D.* [6] Edmvndo *D.* [7] frv *D.* [8] *tilf. D.*

hond likneskiunne eitt fingrgull, þat sem hann hafdi einkanliga til þess giora latid, gefandi þat med nyium sid vorre fru sem festargiof. Enn at aullum være audsynt, at hann veitti iafnliga sinni kæruztu unnuztu[1] guds modr Marie avdmiuka þionustu, henni heilsandi med eingiligri kuedio, uar sa þvi sama fingrgulli grafit med smastofum[2] su fagadarfulla eingilig kvedia Aue Maria gracia plena dominus tecum. Enn hiedann af eptir þvi sem sialfr hann iatadi vid sitt andlat, hversu opt sem hann bad fulltings þa milduztu iungfru, frelsti hun hann i stad af freistni ok ueitti honum þol ok styrk mote meingiordum ok[3] huggan i ollum motstadligum hlutum ok gledi af[4] sinum harme. Ok at su sama brudr uæri minnig þess sattmala, er þau hafdi giort milli sin, heidrandi sinn brudguma, þann er hana hafdi fest med þvi fingrgulli[5], sem hann hafdi gefit hennar likneskiu, uar eptir andlat hins helga Edmundar[6], aullum þem sem vid voru siandum ok undrandum, fundit aa þui fingrgulli, sem hann var graptadr[7] med eptir byskupligum sid[8], eingilig kuedia Aue Maria. Fyrir þessi somu ord, er [skrifud ero[9] aa þvi fingrgvlli, sem er[10] aa hendi vorrar fru likneskiu[11], ok audru aa hendi þessa heilaga byskups ma avllvm avdsæliga[12] birtazt, at þessi hlutr er sannr ok nytsamligr til eptirdæmis.

Af sama[13].

Heilagr Jatmundr uar þui uanr, hvern tima sem hann var i sinu studio ok hafdi fyrir sier bok, at uppi yfir bokinne fyrir sinum augum let hann standa likneski uorrar fru guds modr Marie, giorfa[14] fagrliga med filstonn. Ok umhverfis þann stol, er hun sat aa med [sinn sæta sun voru grafnar[15] med miklum hagleik þær iarteignir, er uor[16]

[1] *Her begynder denne Legende i 233.* [2] smam stöfum *233*; fam stöfum *D.* [3] *tilf. 233.* [4] i *233, D.* [5] *saal. 233, D*; galli *E.* [6] Iatmundar *D.* [7] grafinn *D.* [8] skruda *233.* [9] [*saal. 233*; skrifat er *E.* [10] [*mgl. D.* [11] likneskiu *D.* [12] audsynliga *233.* [13] *Denne Legende findes ikke i D.* [14] *saal oga. 233.* [15] *saal. 233*; sinum syne uar grafit *E.* [16] varr *233.*

herra Jesus Kristr giordi i sinne hierueru [1] oss til lausnar, at sem hann hafdi af lesit bokinni, bædi hann til guds, siaandi sier fyrir augum likneskit, ok af þessu hvorutueggia veittiz hans aund optliga, þa er hann studeradi, sva mikill skilningr heilagra ritninga ok gudlig elska, at sva syndizt, sem omegin være aa honum, sua at hann geymdi eigi at þeim hlutum, er hia honum uoru. Sagdi hann sier þat uera hina mestu gledi ok skemtan. Enn a huern tima er hann sat eda reid, sva at hann matti eigi hafa sitt studium, sagdi hann sik þa [tima reikna [2] tynda ok sier onytsamliga. Hann uegsamadi sua miok helga ritning, at huern tima er hann lauk upp sinni [3] bok, mintizt hann fyst vid bokina. Einn tima ber sua til, þa er hann studeradi uid lios mæddr af langre uoku, at suefn fell aa hann, enn mvs hleypr i lioskerit, ok hun hleypr hingat ok þingat, ok slauckvir hun liosit. Enn er hann uaknar ok kennir sik ecki lios hafa, kallar hann aa nafn hinnar dyrdliguztu iungfru sancte Marie med andvarpan ok harme, ok þegar kemr lios aa kerit, ok uerdr [4] hann hardla gladr af þui himneska liose, er honum var gefit.

Jesus Nazarenus rex Judeorum [5].

Agætr guds madr Edmvndr Cantuariensis erchibyskup successor hins sæla Thomas, canonizatus af Innocencio tertio, var aa nams alldri at studium i Paris, grandvarr ok hreinlifr vmfram sina skolabrædr. Þuiat adrir klerkar kioru ser ymisligar kærur, enn Edmvndr vill þa eina kiosa ser til unnustu, er suo er af skrifat, Pulcra ut luna, electa ut sol. Huar fyrir hann gengr einn dag fram fyrir likneski hæstu iungfrv, er stendr i þeiri hofudkirkiu er kallazt Notra Dampna, framfallinn med hreinlifis fyrirheiti, bidiandi guds modur Mariam, at hun virdizt at vera hans vnnasta. Eptir fagra bæn ok sætu formæli fagrliga fylldu, gengr Edmundr annan dag ut af scolis spazerandi fram i gard nockurn

[1] hingatknoomu *233*. [2] [hafa tima *233*. [3] sina *233*. [4] *Her ophører 233*. [5] *Denne Legende findes kun i D2*.

vaxinn fogrv blomi, ok miok bratt kemr mot honum einn ungr sueinn suo vænn at aaliti, at Edmundr saa engan þuilikann. Hann ser vpp aa pilltinn þegiandi, þuiat kuediur fallazt fyrir osiena fegrd, enn þo vm sidir talar hann suo: „Huerr ert þu, minn kæri, suo blidr ok blezadr, sem ek sa engan þier likann.“ Pilltrinn suarar: „Sia i enni mer, ok les, huerr ek em.“ Edmundr litr i stad, ok ser at heilagr kross er ristinn i enni sueinsins, skrifadr innan med þessum ordum, Jesus nazarenus rex iudeorum. Fyrir þessa heyrn ok syn ottazt Edmundr, adr pilltrinn segir til hans: „Eigi skalltu hrædazt, þo at þu siair þann, er þik elskar ok þier ann, þuiat ek er kominn at segia þier god tidindi, þat af minni halfu, at sa madr, sem med þessum ordum Jesus nazarenus etc. giorir kross i enni ser, adr hann sofnar ok skiott sem hann vaknar, mvn eigi gripazt bradum dauda aa þui dægri. Af halfu modur minnar berr ek þier annat eyrindi, þat at hun vill giarna vera þinn vnnazta, sem þa iatadir henni þinn[1] meydom.“ Eptir suo talat huerfr Jesus at syn fra Edmundi, enn hann gengr aan duôl i Mariv kirkiu, lof gerandi sialfum gudi ok hans sælu modur fyrir þa hluti, er ver munum lyktazt lata med þeim enda, at eilifum gudi sie vegr fyrir aull sin verk aa himni ok iordu.

LXXX[2].

Af Romalldo.

Ut aa Puli var nockr mattugr hofdingi, sa er Romalldus het. Hann var agætr ok uidfrægr af þui, at hann uar bardagamadr mikill. Hann uar sua sigrsæll, at hann hafdi sigr i huerium bardaga, hvar sem hann bardizt, ok hvort sem hann hafdi meira fiolmenni eda minna. Svo var hann agætr af sinum frænkleika, at allir þeir menn, sem honum uoru i nand ok heriudu af heidnum maunnum, þa flyda þeir til hans, ok hann ueitti þeim iafnann mikit fulltíng i sinum frammgangi. Maurgum borgum ueitti hann mikla

[1] fra *Cd.* [2] *Jfr. ovenfor S. 146—152. Her meddeles Legenden efter E.*

lif med sinni vorn sua frækliga ok sigrsælliga, at hann tyndi nær alldri sinum maunnum.

Enn er sua hafdi framm lidit morg misseri, ath Romalldr uar af aullum lyd tignadr framar enn adrir menn, þa[1] uar aa nockurum misserum, at heidnir menn satu um þa borg med miklu fiolmenni, er Romalldus uar i, ok hann leitadi at ueria med sinum maunnum. Þa giordizt þat til tidinda, at Romalldo urdu sua mikil heillabrigd, at hann feck eigi sigr unnit aa heidingium, helldr tynde hann hvern dag morgum sinum maunnum, þa er hann bardizt, ok flydi uid oeigr i borgina at aptni. Þat maal giordizt sva um sidir, at morgum monnum þotti saa einn aa gior at gefazt upp ok ganga aa haund ovinum sinum. Romalldus hertvgi knaddi þa þings aa einni nott ok mællti sua: „Heyrit allir þier[2], sem hier erut, ok skilit þa hluti, sem ek segi ydr. Þat skulut þier uita, at mik tældi alldri fyrr sua miok min hamingia sem nu. Fyrir þui skulut þier nu segia, hvat ydr synizt, huert rad uier takim. Enn þat synizt oss rad, at uier beriumzt aa morginn vid heidingiana, ok þa latim vera annathvort, at vier sigri(m)zt aa þeim eda deyia elligar kallmannliga."

Enn er Romalldus hafdi sva mællt, þa suaradi honum aa madr, er Barbatus het, hann var dyrdligr prestr ok uegsamligr kennimadr, hann savng at kirkiu Mariu drottningar, þeire sem þar uar haufutkirkia i borginne. Barbatvs prestr mællti þa aa þessa leid til Romalldus: „Reidi ok helsd almattigs guds bidr eigi gudræks manz ok glæpafullz, þess er leynir sinum glæpum ok stadfastr er i sinum syndum, nema hann idrist synda sinna, ok iate þeim ser aa hendr, þvi at ecki er sua hulit, at eigi uerdi bert, ok ecki sua leynt, at eigi kome upp. Suo muntu ok, sagdi hann, deyia illum dauda, nema þu idrizt ok bætir yfir." Enn er Romalldus heyrdi þesse ord Barbati prestz, þa mællti hann þessu stadfastliga i mote, þott hann uissi sik sekan þeira

[1] þat *Cd.* [2] þeir *Cd.*

hluta, sem hann sagdi. Romalldus mællti þa uid Barbatum: „Huat muntu mega vita, sagdi hann, til verka minna, eda giorda ek þier nockut sinn kunnig min uerk, eda hve nær geck ek til skripta vid þik.“ Barbatus prestr svarar: „Alldri hefir þu geingit til skripta vid mik ok eigi giort mier kunnig uerk þin, sva at ek hafi (uid) uerit, helldr hefir guds andi mier birt leyndar syndir þinar.“ Romalldus mællti: „Seigdu mier þa nockur leynd uerk min, at ek mega uita, huort þu seigir satt eda eigi.“ Barbatus svarar: „Ef þu skammaz eigi at heyra, þa em ek nu buinn ath segia, suo at allir heyri, þeir sem hia eru. Þa er þu ætlaz at fara til bardaga i mot heidnum maunnum, þa fer þu til skogar nockra, þess er nalægr er borg þinni, ok med þier þion þinn einn, sa er veit med þier glæp þinn. Þu lætr þar blodga eina nautzhud þenia, ok eptir þat giorir þu med blodrefli þess sverdz, er þu ert gyrdr, niu reita umhuerfis hudina, ok kuedr þar yfir galldra yfir þeim reitum. Eptir þat setz þu aa hudina ok kuedr þar galdra, þar til er fiandinn sialfr synizt þier ok mæler vid þik ok seigir þier þa hluti, er þu villt uita, ok eptir þat veitir hann þier sinn krapt, til þess at þu sigrizt i bardaga aa ovinum þinum. Nu verdr þu af þessum glæpum ok fianda fulltingi ugætr ok uinsæll vid marga menn, fyrir þvi at audrum þikir, sem þu uinner iafnann sigr aa ovinum þinum.“

Romalldvs svarar þa vitiadr af guds hrædzlu ok mællti: „Jate ek þvi, at þu ueitz gior, huer ek em, enn ek sialfr. Fyrir þui bid ek, ad þu gefir hialpsamligt rad til þess, at ek megi fordazt illa hluti, þa sem yfir mer gnæpa, ok ek megi fordazt umsatir ovina minna, sva at ek verdi eigi handtekinn af þeim. Nu em ek buinn at ueita hlydni þinu bodi.“ Barbatus mællti: „Gack þu nu med mier til heilagrar kirkiu,“ sagdi hann. Þeir geingu þa badir til kirkiu, ok eptir þat leidir hann hann i nockut hus. Barbatus mællti, at hann skylldi til skripta ganga, ef hann uilldi til guds snvazt ok enda þat vandliga, er hann byde honum.

Romalldus giorir sua, sem hann baud. Ok er hann hafdi til skripta geingit, þa mællti Barbatus, at hann skylldi[1] þat aa bladi rita, at hann villdi fulluliga neita fiandanum ok anllum hans uerkum ok uelum, ok hann villdi alla tru sinna felaga fela gudi aa hendi med ordum ok hugrenningum ok þvi riti, sem þa ritade hann. Ok er þat var ritad, festi Barbatus þat uid hals Romallde, ok mællti sidann vid hann: „Ris þu nu upp ok far med mier.“ Barbatus prestr leiddi þa Romalld til borgarhlids, ok geingu ut or borginni ok framm aa midiar herbudir heidingia, til þess er þeir koma til skogar nockurs. Romalldus sa þa biart lios einhuers stadar. I þvi liose sa hann ok kendi hina sælu guds modr Mariam, ok med henni helgar meyiar Teclam ok Agatham. Barbatus prestr kvaddi þær litillatliga, enn þær toku kvediu hans. Eptir þat mællti blezut guds modir Maria til Barbati prestz. „Fyrir hui leidir þu þenna mann hingat, eda hvat aa ek vid hann at ræda.“ Barbatus prestr svarar: „Þessi madr geck til skripta uid mik, sagdi hann, ok tok giarna þa skript aa sik, sem ek baud honum. Þar med ritadi hann blad eitt, þat sem uottar med honum, at hann neitar vandliga fiandanum ok hans uerkum, enn (iatir at) hallda hiedann af postoliga tru. Fyrir þui bid ek þik nu þarflatliga, blezut moder myskunnar, at þu bider þessum manni liknar af þinum signada syni drottni vorum Jesu Kristo, þuiat hann bidr nu med tarum ydra myckla millidi þess, at eigi drepi hann hans oviner, ok at hann mætti sigrazt aa þeim.“ Enn er hann hafdi þetta mælt, þa fellu þeir badir aa iord fyrir hina blezudu guds modur Mariam ok gretu leingi. Enn er þeir haufdu leingi legit, mællti hin sæla Maria uid Barbatum: „Ris þu upp ok far aptr i borgina. þuiat þu hefir nu þegit fyrir mina bæn af minum sæta syni þat, sem þu batt.“ Ok er hinn sæla Maria hafdi þetta mællt, for hun heim til himirikis. Enn þeir foru aptr til borgarinnar, ok er þeir nalguduzt borgina,

[1] rita *tilf. Cd.*

þa syndizt heidnum monnum, sem Romalldus fare þar med miklu fiolmenni bardagamanna ok villdi beriazt vid þa. Hinir heidnu flydu þa allir fyrir hrædzlu sakir ok letu eptir allt sitt herfang i herbudum. Borgarmenn heidrudu Romalldus, sem hann hefdi unnit þenna sigr hinn agætliga, þeir gafu honum margar giafir ok ueittu honum mikla uirding, ok sidann for hann heim til borgar sinnar med mikilli virding.

Sua bar enn til, at byskup þeirar borgar tok sott ok andazt. Enn er hann var andadr ok um byskupskosninginn uar rætt, þa urdu allir sa eitt sattir, þeir er þar uoru uid, at sa Romalldus ualldi uæri, hvern til byskups skylldi kiosa. Romalldvs hertugi sendi menn sina med brefum til Barbatus prestz ok beiddi, at hann mundi vera uilia byskup yfir borg hans. Barbatus tok uel vid sendimaunnum Romalldi ok sa brefit. Enn eptir kvelldsaung um aptaninn uar Barbatus prestr einn samann at kirkiu, þa er adrir menn foru inn. Hann badz fyrir hia alltarinu i kirkiunne ok fal sitt rad sa hendi heilagri guds modr Marie, ok er hann var sa bæninni, uitradizt honum blezut himirikis drottning iungfrv sancta Maria, ok sagdi til hans sa þessa leid: „Vel likar gudi syne minum ok uel likar mier þat, at þu takir byskupsvigslu ok sier byskup yfir þeire borg, er hertuginn rædr fyrir, uinr þinn, fyrir þvi at þat kann verda, þa er þier verdr hann kunnr, at þu ogner honum helldr, enn þu mælir eptir honum.“ Ok er hun hafdi sva mællt, huarf hun sa brott at syn fra honum. Enn er morgin kom, þa sagdi Barbatus prestr sendimaunnum Romalldi, at hann mundi lata uigiazt til byskups, ef þat væri uile Romalldi hertuga ok borgarmanna hans. Sendimenn Romalldi foru aptr til sinnar borgar ok saugdu Romalldvs svor Barbati prestz. Eptir þat uar Barbatus vigdr til byskups at guds uilia ok godra manna. Hann styrdi folkinu med mikilli gledi ok radspeki, ok var sua mikit vinfeingi millum Barbati byskups ok Romalldi hertuga, at huor þeira baud audrum til sins

bordz, ok ueitti huor þeira audrum virduligar ueitzlur i sinni haull. Enn aa medal annara godra verka uar Romalldus uanr at fara aa hverium misserum ok mest aa langafostu uida um landit, til þess at sætta þa menn, er missattir uoru. Hann kom optazt heim or þessi ferd i hinni efstu uiku langafostu fimtadaginn eda fostudaginn eda þvottdaginn, enn stundum kom hann eigi fyrr heim enn sialfann paskadaginn fyrir messu. Þat uar enn aa nockurum misserum, at Romalldus kom eigi heim or þessi for aa hinni efstu uiku, ok uæntu menn, at hann mundi heim koma þuottdaginn. Barbatus prestr saung messu þuottdaginn, ok eptir þat for hann til hallar Romalldi hertuga ok ætladi þar at matazt.

Enn er byskup uar undir bord geinginn, þa stod kona Romalldi fyrir bordinu ok þionadi byskupi. Enn er byskup hafdi signt mat, þa stod byskup upp ok geck brott vndann bordinu, hann mællti vid klerka sina, at þeir skylldi matazt. Barbatus byskup tok þa i haund konu Romalldi ok leiddi hana brott or haullinne. Hann leiddi hana þar til, sem nidrgangr uar um palla nockura i eitt hvs, þat uar vandliga sopat ok uel innann buit. Þar uar stoll pryddr med agætum linduke ok miok dyrdligum. A þeim stole laa ormur gulligr. Barbatus byskup tok upp orminn ok let undir haund sier hina vinstre ok fal hann vndir motle sinum. Hann mællti þa vid konu Romalldi: „Til þess synda ek þier þetta, at eigi ueitztu þetta ein med bonda þinum, helldr veit ek ok þar nockut til, hvat titt er i ydrum leynum, ok hefir Romalldus hier ærit leingi blotad þenna orm.“ Eptir þat geck byskup til bordz, ok er hann var mettr, þa spurdi byskup, huort hon uilldi helldr fara med honum eda vera eptir. Hun kuadz helldr uilia med honum fara. Þau geingu þa bædi til kirkiu. Barbatus byskup mællti þa, at fiorir gullsmider, þeir er hagazter uæri, skylldi giora kalek or gullorminum um nottina, ok uanda þa smid sem mest. Þeir giordu sua, sem Barbatus byskup baud. Kalekrinn uar algior um morguninn, ok vigdi byskup hann.

Enn er menn bidu Romalldus hertuga paskadaginn, þa mællti Barbatus byskup, at byrgia skylldi aull borgarhlid aunnr enn þau, er næst væri haufutkirkiunne sialfri. Enn er Romalldvs hafdi vida farit um laund ok hafde alla menn sætt, þa er hann uissi at missatter uoru, þa sneri hann aptr leid sinne ok kom til borgar sinnar paskadaginn fyrsta. Hann kom fyst at þvi borgarhlide, er næst uar hans herbergi, ok var þat læst. Romalldus undrazt þetta miok, ok for þa til annars borgarhlids, ok uar þat aptr byrgt, sua at hann matti eigi inn ganga. Eptir þat for hann til hins þridia borgarhlids, ok matti eigi helldr þar inn komazt. Enn er hann kom til hins fiorda, þa var þat opit, ok geck hann þar inn i borgina. Barbatus byskup giordi uirduliga processionem i mote honum med klerkum sinum skryddr byskupsskrudi sinu. Fyrir byskupi uoru bornir krossar ok helgir domar, ok sa hinn myckli gullkalekr, er gior uar um nottina. Þeir sungu hatidliga gudi lof med mikilli dyrd. Byskup kvaddi Romalldum vel ok leiddi hann til kirkiu med sier. Enn Romalldus kvadz fyrst uilia fara heim til herbergis sins ok sidann til kirkiu. Enn er byskup rædi opt um þetta ok feck eigi, mællti hann um sider: „Fyrir hvi færizt þu vndann þessu sua þrarækiliga at fara nu til kirkiu med mier, eda huert erendi attu sva naudsynligt heim i herbergi þitt, eda er eigi betr giort, at þu farir fyrr til kirkiu ok heyrir guds ord ok takir corpus domini, helldr enn þu farir at sia þa hlute, sem heima ero i þinu hvse, eda huat attu þess i husinu? Hygg at uandliga, huat uier berum, uier gaungum i mot ydr med helgum domum ok krossum, ok hier er borinn gullkalekr mikill fyrir oss, ok hygg ath, huort þu kennir kalekinn, ok huort þu sætlar, at þu hafir sied hann fyrr.“ Romalldus svarar: „Fyrir hui man ek þeckia þann kalek, sem ek hefi eigi sed fyrr, eda hue nær uar sia kalekr smidadr?“ Byskup svarar: „I nott uar sia kalekr smidadr or þeim gullormi, er þu blotadir aa laun, sua at eingi madr visse annar enn kona

þin. Þenna kalek smidudu fiorir haufutsmider med þeim hætti, sem nu mattu sia. Enn ek vigda hann ok ætlada, at þu skylldir af þessum kalek taka corpus domini, ok allir menn þinir, þeir sem hier ero." Enn er Romalldus heyrdi þetta, vndradizt hann miok. Þa mællti einn riddare Romalldz uid hann ok sagde: „Nu mattu sia, huersu miok kona þin hefir svikit þik, ok uære þat maklikt, at hvn tæki mikit vite fyrir þvilikann glæp, þuiat byskup matti þetta eigi uita, nema hun hefdi sagt honum." Barbatus byskup mællti uid riddarann: „Heyrdu, madr, sagdi hann, fullr med illri[1] uiel ok bleckingu, dramblatr ok aufundsiukr! nu mællti andskotinn fyrir munn þier, til þess at þu hryndir hertuga vorum i glatan med þier, ok eigi mattir þu þat þola, at hann snerizt til guds fra syndum sinum. Fyrir þui byriar hat, at þu siert selldr andskotanum til likamligs bana, til þess at aund þin hialpiz aa domsdegi. Ok aavallt skal nockr af þinne ætt deyia af ærslum til dæma ok vitnis þessa atburdar." Ok þegar er byskup hafdi þetta mællt, þa vard riddarinn diofulodur oc kvalldizt miok fyrir aullum lyd. Hertuginn hræddizt þa ok fell til fota byskupi ok mællti: „Jate ek synd mina mier aa hendr, ok nu sel ek mik aa þitt valld ok þina forsio, til þess at þu sættir mik vid almattkan gud med þeim hætti, sem þu vill."

Ok er hann hafdi sua mællt, þa leiddi byskup hann til kirkiu ok sagdi, at hann skylldi ganga til skripta ok giora idran synda sinna ok syna sva gudi sanna idran ok yfirbot. Romalldus sagdizt þat giarna vilia. Barbatus byskup skryddi hann þa munkaklædum, ok eptir þat savng hann messu. Hann gaf þa Romalldi þionustu ok aullum hans maunnum af þeim kalek, er or gullorminum var gior. A kalekinum uar þat ritad, at Romalldus hefdi med suardaga folgit tru sina gudi aa hendi ok heilagri guds modr Marie. Byskup þionadi dyrdliga gudi almattkum ok heilagri guds modr Marie alla æfi, medann hann lifdi. Enn Romalldus

[1] fullri *Cd.*

lifdi ok þadann af oafyndiliga i munklifi, ok foru þeir badir eptir andlat sitt til himirikis fagnada.

B[1].

Vt sa Puli var einn rikr hertogi ok hermadr mikill, er Romalldus er nefndr. Hann var manna sigrsælstr, ok sottu margir hans traust, þeir er i vanda voru staddir fyrir sinum ouinum, ok hann let heimillt sitt traust ok rad til þess, er þeir þurftu. Enn er suo hafdi fram farit um hrid hans virdingu ok sigrsæld, þa gerdizt sa atburdr, at vikingar nockurir satu vm borg eina fiolmenna, ok gerduzt borgarmenn litt staddir. Þeir toku þat rad, sem þa var tidazt, ok sendu eptir Romalldo hertuga ok badu hann koma ok ueita ser lid. Sidan kom hertuginn ok bardizt med borgarmonnum mot vikingum, ok feck osigr ok flydi aptr i borgina, ok var þar vm hrid med osigri. Nu tekr at vaxa lid vikinganna, enn lid Romalldi tok at þuerra, ok skutuzt til vikinga margir borgarmenn fyrir hrædzlu sokum. Enn nu sem Romalldus ser, at eigi mun hlyda, þa lætr hann þinga kuedia sa einhuerri nott, ok mællti: „Alldri hefir hamingia min suo brugdizt sem nu. Ek hefi att fyrr margar orostur, ok hefi ek margan sigr hafdan, enn nu hyggr huerr at sinn radi, þuiat annathuort munum ver sa morgin verda at þola dauda eda fa sigr ella."

Þa suarar honum prestr, sa er Barbatus het, hann var dyrdarmadr mikill, hann vardueitti guds modur kirkiu Marie: „Sa madr sem allzkyns syndir vill gera ok vill eigi bæta, hann styrir ser til eilifra kuala, suo sem heilog ritning segir, þat sem hulit er, mun opinbert verda, suo ok fyrir illa hluti þina, ef þu berr eigi til skriptar, þa munt þu deyia nu ok at eilifu." Romalldus vissi, huat hann hafdi gert, ok villdi leynt lata verda, ef hann mætti rada, ok mællti þo: „Huat munt þu vita af minum verkum, segir hann, af þvi at eingi hefi ek þer sagt!" Prestrinn mællti: „Eigi geckt þu vid mik til skriptar, heilagr andi

[1] *Legenden om Romaldus efter D2.*

sagdi mer.“ Romalldus suarar: „Seg þu mer nu verk min, at ek mega vita, huat þu segir.“ „Segia mun ek, kuad prestr, ef þier þickir eigi skômm i til at hlyda. Huert sinn adr þu hefir barizt, fort þu til skogar, ok þræll þinn med þier, ok breiddir nidr eina oxahud bloduga, ok settizt þar a, ok reist vmhuerfis a iordinni hia þier .ix. reita med blodrefli suerdsins, ok kuatt yfir diofuliga gallдra. Enn þa kemr fiandi til þin ok segir þier fyrir, hueria medferd þu skalt hafa med hueriu.“

Þa hræddizt Romalldus ok mællti: „Jati ek þui, er þu segir, gef mer gott rad at fordazt daudann, ek uil hlyda þui, er þu bodar.“ Sidan foru þeir til kirkiu i leyndarstad nockurn, ok iatadi hann þar af nyio glæp sinn, ok ritadi hann sialfr þat blad, er hann sagdi a tru sina, enn sidan festi prestr þat sama blad a hals honum sialfum. Sidan tok prestr i hond honum ok leiddi hann ut at borgarhlidi einu, enn hlidit laukst upp þegar, ok foru sidan, ok sa þa engi madr þeira, er i uikingahernum voru. Ok kuomu i einn skog, ok var riodr i skoginum, ok saa þar lios mikit, enn i þui liosi vitradizt en sæla Maria guds modir ok en helga mær Agatta. Prestr fell til fota þeim ok heilsadi þeim vegliga, enn modir myskunnar tok vel kuediu hans ok mællti vid hann sidan: „Fyrir hui leiddir þu þenna mann hingat?“ Prestr suarar: „Hann iatadi mer allar sinar syndir, ok tok sidan skript, þa er ek lagdi a hann, ok ritadi sialfr blad, þat er hann hefir a halsi ser, at hann neitadi diofuls velum ok ollu hans trausti ok verkum. Nu bid ek þik, modir allrar myskunnar, at þu bidir son þinn, at hann myskunni manni þessum, at eigi stigi ouinir hans yfir hann.“ Ok sidan fellu þeir badir til iardar. Enn er lidnir voru tuær stundir dags, þa mællti en sæla Maria til prestz: „Risit upp þid nu, þegit hefi ek af syni minum þat, sem þid badut.“ Sidan leid drottning til himins med miklu liosi ok sætum ilm, enn þeir foru aptr til borgarinnar. Enn er þeir nalguduzt borgina, þa

kom flotti i allt lid hermanna, af þui at þeim syndizt, at Romalldus væri kominn med miklum fiolda hers aa hendr þeim. Flydi þar huert mannzbarn, ok hlupu fra miklum fiarhlutum, en Romalldus tok sidan feit, ok atti sigri at hrosa, ok feck mikla virding af borgarmonnum fyrir þenna sigr, ok for sidan heim til borgar sinnar med fogrum sigri.

Sa atburdr gerdizt, at byskup tok sott ok andadizt i borg þeiri, sem Romalldus var hofdingi yfir, enn allir borgarmenn matu vid Romalldum at kiosa byskup i stad hins andada. Enn hann let bref gera ok sendi menn med þui brefi til Barbatus prestz ok bad hann vera byskup. Enn þa var komit at nott, er brefit kom til hans. Ok eptir nattsong adr menn færi til suefns, þa var Barbatus einn at kirkiu eptir, ok bad gud ok sæla Mariam syna ser þat rad, er hann skylldi hafa vm þenna hlut sem vm alla adra. Þa vitrazt honum en sæla guds modir Maria (ok segir): „Þat likar syni minum Jesu Kristo ok mer, at þu takir byskupsdom i borg þeiri, er hertuginn rædr fyrir, vinr þinn, ok ma verda, at þui leidari verdi þier hann, er þu veizt gerr, huerr hann er.“ Hann tok sidan byskupsdom at radi Romalldus ok allra borgarmanna, ok var enn mesti guds vinr alla sina daga, ok baud huorr þeira hertugans odrum til bordz med ser med fagnadi. Þat var vandi hertugans vm langafostu at fara vm borgina ok sætta vini sina ok alla saman borgarmenn, ok var vanr at koma heim at paskum.

Enn þa eitt sinn, er hans var heim von at paskum, let byskup byrgia borgarhlid oll, nema þat er næst var kirkiu. Sidan for hann til husa hertugans med klerkasueit sina ok matadizt. Enn um matmalit ste byskup vndan bordinu ok mællti, at þeir mundi bida hans, medan hann gengi i brott, ok kona hertugans med honum. Þau kuomu i eitt hus, þar er pallar lagu i iord nidr. Þar fundu þau eitt sæti virduligt, ok einn orm af gulli geruan. Byskup bra honum vpp undir vi[nstri hond sina ok let yfir mottul sinn ok leit til konunnar]. Hann mællti vid konu hertugans:

„Ærid leingi hefir þu vitad þenna glæp med bonda þinum.“ Sidan for byskup heim ok selldi hann fiorum gullsmidum, ok bad um nottina gera af kalek. Ok vm morgininn var gerr kalekrinn. Þa tok byskup vid kaleknum ok for sidan ut at borgarhlidinu þui, er opit var. Enn byskup stod med krossum ok morgum odrum (helgum domum). Enn hann saa, at hertuginn villdi fara i þat borgarhlid, er næst var husum hans sialfs. Enn er hann sa, at þat borgarhlid var aptr, for hann til annars, eigi var þar kostr at fara, enn þa vard hann at fara til þess hlids, er byskup var fyrir innan. Byskup fagnadi honum vel ok bad hann fara til kirkiu med ser ok hlyda messu ok at taka corpus domini. Hann kuazt eiga eyrindi heim til husa sinna. Byskup mællti: „Huat er þat meiri nǫdsyn? Huort kennir þu kalek þenna enn mikla ok gullgoda?“ Hann suarar: „Hui muna ek kenna?“ Byskup mællti: „Hier er nu ormrinn, sa er þu hefir blotat i husum þinum, ok skalltu nu hier af taka holld ok blod drottins mins Jesu Kristz. Enn i nott var kalekrinn smidadr.“ Þa mællti riddari hertugans einn: „Nu mattu sia, herra, huersu husfreyia þin hefir þier gefizt, at hun ein vissi þenna hlut, ok væri hun mikils vitis verd fyrir sina mælgi.“ Þa mællti byskup: „Fiandinn mælir fyrir munn þier, taki hann nu valld yfir þier, at helldr se ond þin holpin aa domsdegi, ef þu tekr nu viti i þessum heimi fyrir þinn glæp, ok skal aavallt sidan i þinni sætt liggia, at nockur se diofulodr madr.“ Enn i þvi bili var riddarinn gripinn af diofli. Hertuginn vard þa hræddr miok ok fell til fota byskupi ok iatadi glæp sinn af nyio, ok tok idrun fyrir, ok for sidan til kirkiu ok tok corpus domini, enn eptir þat munksklædi, ok hellt vel sina reglu, medan hann lifdi, ok for til fagnadarstada eptir þetta lif. Enn sæli Barbatus endi dyrdliga sitt lif ok for til guds.

LXXXI.

Fögr iarteign, er Maria leysti þann sem bannsettr var[1].

Sa var einn prestr heilagr i sinum lifnadi [ok rettlatr[2], er bannsetti nockurn sinn vndirmann eptir rettum kirkiunnar lögum. Hinn hirti ecki vm, huat prestrinn sagdi, ok villdi eigi bæta þat, sem hann hafdi misgert, ottandizt ecki hans bann. Skildi sa aumi madr eigi þat, sem wor herra sagdi til sinna kennimanna: „Allt þat er þier leysit aa iardrike, skal leyst vera aa himni, ok huat sem þier bindit aa iordinne[3], þat skal bundit [vera i himiriki[4].“ Sem fyrr sagdr prestr andazt, kemr annar i hans stad ok þiggr þessa somu kirkiu. Þessi [syndugi madr[5] minnizt þeirar meingerdar, er hann hafdi giort hinum andada presti, ok for til hans eptirkomanda, segiandi honum, huersu mikit hann hafdi mot gert hinum fyrra prestinum, ok ath hann var af honum bannsettr, suo ath hann tok eigi lausn, adr[6] hann andadizt. Prestrinn hugsar med sialfum sier, ath hann hefir eigi valld til ath leysa hann af þess hattar glæp, ok segir suo: „Brodir minn, segir hann, þui sidr ma ek þik leysa her af, ath ek kann þier ecki raad annat ath gefa, enn þu farir til byskups ok synir honum saar þinnar andar.“ Sem hann kemr til byskups segiandi honum sina synd, ok huersu hann hafdi sig langan tima halldit i sinu þrai, sidan hann war bannsettr, segizt byskupinn ecki wilia þar ath gera, ok leggr þat til[7] med honum, ath hann fari til pavans. Hann gerir, sem honum var bodit. Ok sem hann fær þar eingan orskurd sins mals, sem hann hefir þar langan tima bedit, huerfr hann i brottu miög ogladr, framar enn nockur megi þat segia.

Hann ferr nu vm[8] næstu .vii. aar witiandi stadi margra heilagra manna vida vm heim, ok sem guds milldi villdi honum myskunna ok letta hans angr, kemr hann til nockurs

[1] Af presti einum *Overskr. i E.* [2] [*tilf. E.* [3] iordu *E.* [4] [aa himne *E.* [5] [aume ueslugi madr ok synduge *E.* [6] enn *tilf. E.* [7] rads *tilf. E.* [8] i *E.*

einsetumannz aa Egiptalandi, þess er suo var heilagr, ath hann lifdi eingiligu lifi i mannligum likam aa iardriki. Hann segir honum sina vesôld. Ok eptir þria daga lidna minnizt sa gamli madr eins þess mannz, er war i Alexandria ok speki þessa heims virdi vera heimsku fyrir gudi, ok ath hans verdleikr var suo mikill vid gud ok modur myskunnar iungfrv Mariam, er blezut er vmfram allar konur ok iungfrvr, ath hann matti[1] hialpa þessum auma manne, er i suo miklum haska var. Hinn gamli madr kallar til sin þann synduga mann ok segir til hans: „Minn kærazti sonl þvi at ek sier[2], ath mikit skortir aa vm heilsu þinnar andar, er þat mitt raad, ath þu farir sem skiotazt, medan dagr hins sanna lios lysir myrkr þinnar andar, [i hina miklu borg Alexandriam[3], ok hygg at gerla leitandi eptir einum heimskum manne, til þess er þu finnr hann, þuiat af honum fær þu mikit fullting ok ôrugt traust þier til hialpar."

Sem hinn syndugi madr heyrir þessi ord hins gamla mannz, fellr hann til iardar med miklum grat, beriandi sitt briost med hnefum ok rifr[4] aasionuna, enn reytir sitt haar, segiandi med [miklum angr[5]: „Wndarligt ǫk faaheyriligt [er þat[6], er þier biodit [mier at[7] leita eptir heimskum manne. Vitrir menn ok kennifedr lydsins mega mer vesalugum eigi biarga edr hialpa, enn þu segir, ath sa madr, sem heimskr er ok ecki kann til veralldarinnar speki, mun gefa nytsamligt raad minne oud til hialpar." Hinn gamli madir suarar: „Tru, brodir minn, ath eingi er sa aa iardriki daudligr madr, er þann megi leysa vtan einkanligt valld postoliga sætis, er bannsettr er eptir [guds lôgum[8], nema sa einn, er suo er heimuligr drottningu myskunnarinnar[9], ath þott hann lifi i verolldinne, siae hann gudligt velldi med guds einglum i himinriki. Wer nu oruggr, brodir minn, vm þina hialp ok tak aa þig [þann langa ok erfida[10] veg."

[1] mætti *E.* [2] sie *E.* [3] [*sngl. E.* [4] hrifr *E.* [5] [miklu angri *E.* [6] [*saal. E;* ord *D.* [7] [*saal. E;* mik *D.* [8] [kirkiunnar laugum ok sialfs guds *E.* [9] himirikis *E.* [10] [langann ok erfidann *E.*

Sem hann hafdi tekit bref ok iarteignir af þeim gamla einsetumanne, for hann brott, ok kom eptir langan tima lidinn til[1] Alexandriam. Eptir fimtan daga lidna sidan hann kom þar, sem hann hefir vmkringt garda ok stræti borgarinnar girnandizt þann at finna, sem hann var til sendr, sier hann guds mann sem i liking ok buning eins vitlitils[2] mannz eda skiptings ok fatæks. Margir menn hlaupa eptir honum ok sla hann eda hrækia aa hann. Sem þessi syndugi madr sier hann, segir hann i sinu hiarta: „Minn milldi herra, Jesu Kriste, er allir hlutir ero kunnir, ek bidr þik litillatliga, at þu virdiz mer ouerdugum ath syna, ef þessi er sa godi madr, sem ek hefir heyrt af sagt ok mer er til visat, ok ath þu virdizt ath veita mer fyrir hann [þa hialp[3], sem ek syndugr þarf.“ Þessi vesli madr bidr nu ok geymir ath gerla medr goduilia, huat hann gerir eda huert hann ferr.

Enn huer[4] þessi godi madr[5] war ok huersu mikilli tign ok virding hann war werdr ath vera heidradr, profadizt aa hans efstum dôgum. Hans fadir ok modir woru bædi tiginborin ok hin rikuztu ath gnott[6] allra audæfa veralldligra. Hann sialfr war ok hinn fremsti[7] i ollum boklistum. Ok er daudinn, er eingi ma fordazt ok alla þa hluti, [er kuikir fædazt i heimenn[8], tredr wndir fotum, tok hans fôdur ok modur, erfdi þessi fyrr sagdr madr eptir þau nær allt herat Alexandrie. Sem hann hafdi feingit suo mikla tign ok virding, var hann eigi ominnigr þess, sem sialfr gud segir i gudspiallinu: „Sa er eigi nitar[9] olln þui, sem hann aa, ma eigi vera minn lærisueinn,“ ok þui gaf hann allt sitt godz, þat er hann erfdi, vpp þeim i ualld, sem heimenn elska, hafandi ecki medr sier af þessum ollum audæfum utan einn fatækligan kyrtil, ok geck einn samt aa brott berfættr. Hann hafdi suo mikla von ok traust

[1] i *E.* [2] uitlauss *E.* [3] [*tilf. E.* [4] *saal. E;* huar *D.* [5] guds vin *E.* [6] gnogt *E.* [7] framazti *E.* [8] [sem i heiminum er(u) *E.* [9] neitar *E.*

a gudi, ath hann fylgir honum, vardueitandi ecki eptir i inu sialfrædi af gledi eda eptirlæti heimsins, fatækr [ath ikam ok i[1] hiarta, suo segiandi: „Ef sa vegr, er wer þôngum inn [, er þrôngr[2], þa ma þat gledia, ath skemtilig r su borg, sem wer skundum til ath fa.“ Ok þegar sem ann war sa vngum alldri, elskadi hann suo framarliga uds modur ok þionade henne iafnliga, ath hann kom varla eim til sins herbergis, vtan þa er hann skyllde eta. Ok akir þess vitiadi hin milldazta iungfrv hans opt miok heimuliga, synandi sier suo þecka wera hans þionustu.

Sem hann flydi[3] or haaska ok skipbroti heimsins, kemr hann til þess gamla mannz i eydimorkinne, er fyrr gatum ver, segiandi honum, huer hann var eda huat hann vill. Sem hinn gamli madr sier hans hug styrkliga grvndvalladan i Kristz kærleik, styrkir hann hinn vnga mann med sinum rdum, ok segir honum af himinrikis dyrd[4] ok ômbun godra manna. Enn er þeir sitia yfir sinum mat, [ok þeir girnazt meirr himneskar[5] krasir enn likamligar, spyrr hann þann helga gamla mann, huersu hann mætti suo flyia verolldina, ath hann legdi hana mest vndir fyrirsmaandi hana. Hann segir: „Þui at uitzka þessa heims er heimska fyrir gudi, þa far heim til þins odals, ok uer þar suo, ath eingi madr kenni þig, eigi takandi þionustu af þinum sueinum eda frændum, helldr ath þeir veite þier brigsli ok meingerdir eptir dæmi þess millda meistara, er suo sagdi fyrir [munn spamanzins[6]: Ek [uard ath[7] athlægi ollum lyd. Þessi vngi guds lærisueinn gerdi sem heremita baud honum, ok for aptr i Alexandriam. Eigi ma auduelliga med ordum segia[8], huersu miklar ok merghattadar meingerdir hann þoldi edr tok þar, eigi ath eins [af okunnigum monnum[9], helldr af þeim sem hans heimuligir menn voru

[1] [i likam ok *E.* [2] [um þessa uerolld, er sutfullr *E.* [3] i fyrstu *tilf. E.* [4] sælv *E.* [5] [meir girnandist andligar *E.* [6] [*saal. E*; spaarranninum *D.* [7] [verd *E.* [8] skyra *E.* [9] [þeir (!) sem honum uoru okvnnir *E.*

ok sueinar. Hann fastadi dagliga, ok var suo nocktr ok herfiliga klæddr, at margt folk þat sem midr hafdi guds elaku medr sier, þotti hann suo liotlegr [at sia [1], at þeir gengv eptir honum, þar sem hann for vm borgina ok hæddu hann sa marga vega. Allt þat sem honum geck af ok hann þurfti eigi sier til atuinnu, gaf hann leyniliga fatækum monnum. Huert kuelld for hann vt af borginne til hus einnar fatækrar eckiu sier heimuligrar, ok tok þar lios. Eptir þat for hann til þeirar kirkiu, er helgud war guds modur iungfru Maria, enn sakir mikillar fyrnsku var hon eydd, suo ath borgarmenn letu af ath sækia þangat. Þar wakti hann hueria nott, bidiandi til guds ok lofandi hann med andligum lofsôngum.

Þessi fyrr sagdr madr, sem bannsettr hafdi werit, fylgir honum vm kuelldit sid vt af borginne allt til kirkiunnar, ok ferr þo suo, at hann hyggr [hann eigi skulu sia sig [2]. Sem hann hefir leingi bedit til guds i kirkiunne, þickizt hinn syndugi madr skilia, ath þessi mun [3] sa vera, er [einsetumadr hafdi sagt, ath honum mætti gefa rad til, ath hann feingi lausn [4]. Hann fellr nu allr til iardar ok minnizt vid fætr hans. Guds madr bidr hann þat eigi gera, ok spyr eptir blidliga med litillæti, huerr hann wæri eda huat hann willdi. Sem hann skilr, i huersu [haskaligum stett hann [5] er, segir hann til hans treystandi milldi ok myskunnsemi guds modur Marie: „Trui [6], son minn, ath gud er mattugr ath skipa þig aptr i fyrra stett ok gefa þer [erfd i eilifre dyrd [7] medr sinum sonum fyrir verdleika ok bæn sinnar millduztu modur. Statt hier i hyrning kirkiunnar ok bidst fyrir til guds, til þess er ek kalla þik, ok geym ath þeigiandi, af þu sier nôckura hluti þa, sem þier skal þickia vndarligir.“ Hann hlydir giarna hans bodi ok bidr til guds hiartaliga med tærum. Gud litr [8] af hæd himin-

[1] [*sgl. E.* [2] [at hann skuli eigi sia hann *E.* [3] mune *E.* [4] [einsetumadrinn hafdi honum fra sagt *E.* [5] [haskasamligum stiett sia madr *E.* [6] Tru *E.* [7] [eilifa erfd *E.* [8] sæal. *E*; leit *D.* S

ikis til þeira, sem litillatir ok lagir ero fyrir monnum. enn þa fyrirlitr hann, sem hæfir ero ok wolldugir þickiast i verolldinne. Þa kirkiu, sem fyrirliiin var af monnum, witiar optliga heilóg iungfrv sancta Maria medr morgvm einglum guds ok helgum monnum. Eigi ma vndarligt þickia þeim, sem gudi trva ok hans myrkunn, þat sem hier fylgir, þuiat þeir hlutir, sem monnum synazt omattuligir, ero mattuligir gudi ok hans sætuztu modur.

Sem lidin var nid nott, kemr hin milldazta iungfrv Maria guds modir, su er sættir mennina vid gud, at witia þessarar kirkiu eptir sinum vana medr morgum helgum monnum. Ond þessa goda prestz, er hinn manninn, sem wer hófum af sagt, bannsetti, var þar med henne. Þat er merkianda, ath andir [manna. þær sem fra ero leystar [1] likamanvm, ok einglar, er sendir ero i heiminn af himinriki ath gera guds bod, taka sier i loptinu [mannligan likam [2], ath þeir megi vera senir af monnum. ella wæri þeir osyniligir. Þessi godi madr, sem ver hófum nu vm stund af sagt, var halldinn af alþydunne, sem [hann væri vitlitill ok heimskr [3], þuiat hann hefndi huorki med [ordum ne odrv [4] sinna meingerda, enn eingi visse, huiliks verdleike hann var fyrir [gudi, þeim sem eingis virdir [5] veralldliga speki. Sem þessi flockr heilagra manna sóng lof gudi sem ottusóng fyrir drottning himinrikis ok iardrikis, sóng þessi helgi madr med þeim fagrliga, sem hinn syndugi madr, sa er nu feck lausn sinna synda, wottadi eptir hans dauda. Eptir ottusóginn fell þessi godi madr fram allr til iardar fyrir wara frv, er iafnan vill hialpa syndugum monnum. Hin milldazta iungfru bydr honum vpp ath standa ok sagdi til hans: „Minn elskuligsti vin, hvers villtu bidia?“ Hann svarar: „Min fru, hier er einn madr, sa er eingan fann þann, er lækna villdi hans andar saar ok leysa hann af sinum syndum,

[1] [þeira manna, sem fra eru leystir *E*. [2] [mannliga liking *E*. [3] [itlitill madr *E*. [4] [uerkum ne ordum *E*. [5] [þeim sem einskis uirdu *E*.

ok sueinar. Hann fastadi dagliga, ok var suo nocktr ok herfiliga klæddr, at margt folk þat sem midr hafdi guds elsku medr sier, þotti hann suo liotlegr [at sia [1], at þeir gengv eptir honum, þar sem hann for vm borgina ok hæddu hann sa marga vega. Allt þat sem honum geck af ok hann þurfti eigi sier til atuinnu, gaf hann leyniliga fatækum monnum. Huert kuelld for hann vt af borginne til hus einnar fatækrar eckiu sier heimuligrar, ok tok þar lios. Eptir þat for hann til þeirar kirkiu, er helgud war guds modur iungfru Maria, enn sakir mikillar fyrneku var hon eydd, suo ath borgarmenn letu af ath sækia þangat. Þar wakti hann hueria nott, bidiandi til guds ok lofandi hann med andligum lofsôngum.

Þessi fyrr sagdr madr, sem bannsettr hafdi werit, fylgir honum vm kuelldit sid vt af borginne allt til kirkiunnar, ok ferr þo suo, at hann hyggr [hinn eigi skulu sia sig [2]. Sem hann hefir leingi bedit til guds i kirkiunne, þickizt hinn syndugi madr skilia, ath þessi mun [3] sa vera, er [einsetumadr hafdi sagt, ath honum mætti gefa raad til, ath hann feingi lausn [4]. Hann fellr nu allr til iardar ok minnizt vid fætr hans. Guds madr bidr hann þat eigi gera, ok spyr eptir blidliga med litillæti, huerr hann wæri eda huat hann willdi. Sem hann skilr, i huersu [haskaligum stett hann [5] er, segir hann til hans treystandi milldi ok myskunnsemi guds modur Marie: „Trui [6], son minn, ath gud er mattugr ath skipa þig aptr i fyrra stett ok gefa þer [erfd i eilifre dyrd [7] medr sinum sonum fyrir verdleika ok bæn sinnar millduztu modur. Statt hier i hyrning kirkiunnar ok bidst fyrir til guds, til þess er ek kalla þik, ok geym ath þeigiandi, ef þu sier nôckura hluti þa, sem þier þickia vndarligir.“ Hann hlydir giarna hans bodi ok bidr til guds hiartaliga med taarum. Gud litr [8] af hæd himin-

[1] [*vgl. E.* [2] [at hann skuli eigi sia hann *E.* [3] mune *E.* [4] [einsetumadrinn hafdi honum fra sagt *E.* [5] [haskasamligum stiett sia madr *E.* [6] Tru *E.* [7] [eilifa erfd *E.* [8] *saal. E;* leit *D.*

rikis til þeira, sem litillatir ok lagir ero fyrir monnum. enn þa fyrirlitr hann, sem hæfir ero ok wolldugir þickiazt i verolldinne. Þa kirkiu, sem fyrirlitin var af monnum, witiar optliga heilóg iungfrv sancta Maria medr morgvm einglum guds ok helgum monnum. Eigi ma vndarligt þickia þeim, sem gudi trva ok hans myrkunn, þat sem hier fylgir, þuiat þeir hlutir, sem monnum synazt omattuligir, ero mattuligir gudi ok hans sætuztu modur.

Sem lidin var mid nott, kemr hin milldazta iungfrv Maria guds modir, su er sættir mennina vid gud, at witia þessarar kirkiu eptir sinum vana medr morgum helgum monnum. Ond þessa goda prestz, er hinn manninn, sem wer hôfum af sagt, bannsetti, var þar med henne. Þat er merkianda, ath andir [manna. þær sem fra ero leystar[1] likamanvm, ok einglar, er sendir ero i heiminn af himinriki ath gera guds bod, taka sier i loptinu [mannligan likam[2], ath þeir megi vera senir af monnum. ella wæri þeir osyniligir. Þessi godi madr, sem ver hôfum nu vm stand af sagt, var halldinn af alþydunne, sem [hann væri vitlavill ok heimskr[3], þuiat hann hefndi huorki med [ordum ne odrv[4] sinna meingerda, enn eingi visse, huiliks verdleiks hann var fyrir [gudi, þeim sem eingis virdir[5] veralldliga speki. Sem þessi flockr heilagra manna sông lof gudi sem ottusông fyrir drottning himinrikis ok iardrikis, sông þessi helgi madr med þeim fagrliga, sem hinn syndugi madr, sa er nu feck lausn sinna synda, wottadi eptir hans dauda. Eptir ottusônginn fell þessi godi madr fram allr til iardar fyrir wara frv, er iafnan vill hialpa syndugum monnum. Hin milldazta iungfru bydr honum vpp ath standa ok sagdi til hans: „Minn elskuligsti vin, hvers villtu bidia?“ Hann svarar: „Min fru, hier er einn madr, sa er eingan fann þann, er lækna villdi hans andar saar ok leysa hann af sinum syndum,

[1] [þeira manna, sem fra eru leystir *E*. [2] [mannliga liking *E*. [3] [nitlitill madr *E*. [4] [uerkum ne ordum *E*. [5] [þeim sem einskis uirdu *E*.

enn hann kom þui hier, ath hann vændir sig munu sa likn af [yduarri milldi [1]." Segir henne nu mædr saam ordum, huersu þessi madr hafdi verit bannsettr fyrir retta sôk, ok hversu hann var gerr rækr af allri kristninne, sidan sa var andadr, er hann bannsetti. Þa baud iungfrv, su sem blezut er vmfram allar konur ok iungfrur, ath hann skylldi koma til hennar. Sem guds madr leiddi hann fram fyrir himinrikis drottningu ok þessa helgu anda, er hann spurdr, ef hann mundi kenna þann prest, er hann bannsetti. Hann segist kenna hann. Þa er honum bodit ath leita hans i þeim helga flocki, er þar er. Sem hann finnr prestinn, verdr hann feginn ok synir hann med sinvm fingri. Hin helgazta iungfrv Maria kallar prestinn til sin ok sagdi: „Minn son [2], þo ath ecki se werra ok þyngra hier i veroldinni enn wera bannsettr ok wtrekinn af heilagri kirkiu, þa leys þenna mann, þuiat hann aurvilnadizt eigi [ath bidia [3] guds myskunnar." Sem prestrinn hafdi þat gert, huarf sæl guds modir med þeim helguztum ôndum til himinrikis.

Wm morgininn taladi guds madr til þessa manns, sem nu var leystr: „Se nu, brodir, huersu mikit guds millde hefir þier weitt fyrir werdleika heilagrar Marie, er iafnan [4] liknar syndugum [monnum. Geym ath wandliga [3] ok waraz, ath eigi fallir þu hedan af i nockura þa synd, ath þar fyrir tapizt þin ônd. Mattu nu fara aptr frials til þins heimilis." Hann suarar: „Til huers mun ek fara, ef ek fyrirlæt þik? Medr þinu fulltingi feck ek hialp ok lausn, þui giruvnzt ek medr þier ath vera, til þess er daudinn skilr ockr. Ok i nafni þeirar sômu, er fyrir þinn verdleik leysti mik af minvm syndum, særir ek þik, attu segir mer, sakir huers [5] þu hefir þuilikan lifnad." Sem guds madr er sinn suo særdr, segir hann, huerr hann var, eptir þui sem fyrr var skrifat, þuiat hinn gamli einsetumadr [hafdi honum þat rad lagt [6], sa er hann sendi þangat, at hann skylldi segia

[1] [ydru ualldi *E.* [2] kærasti *E.* [3] [*mgl. E.* [4] ausallt *E.* [5] er *tilf. E.* [6] [lagdi þat til rads med honum *E.*

einhuerium sina æfi, þeim sem med goduilia leitadi eptir, ath hans lif ok framferd mætti monnum vera til [nytsemdar ok eptirdæma[1]. Hier med segir hann, at hann mvn andazt a hinum .vij. degi. Hann bydr honum þessa hluti eingvm manne segia, medan hann lifdi. Þessi godi guds madr andazt a hinum .vij.[2] degi, sem hann hafdi sagt, lidandi brott fra starfi ok mædu þessa heims til eilifrar huildar. Er hans dyrliga önd borin til himinrikis af guds einglum, af huerra syn ok vidrtali hann huggadizt optliga, medan hann lifdi a iördinni. Þessi madr, sem fyrir hans bæn war leystr, segir lydnum opinberliga allt þat, sem hann wissi af honum. Hann var grafinn i þeire sömu kirkiu guds modur Marie. Werda þar margar iarteignir, fa þar margir siukir menn heilsu bædi andar ok likama til lofs worum herra Jesu Kristo ok hans[3] modur.

LXXXII[4].

Fra presti þeim er söng Salue sancta parens.

Prestr nockur gods lifnadar, sa sem hafdi sæmiliga framferd vm alla hluti, söng at kirkiu nockurri. Hann var [ecki miog boklærdr[5], kunni hann eigi at syngia meir enn eina messu, hueria er hann sagdi dagliga med miklum goduilia alla daga sins lifs til heidrs guds modur Marie. Wpphaf messunnar er Salue sancta parens. Prestrinn er hropadr vm sina vankunnandi fyrir byskupe. Hann kallar prestinn til sin ok spyr eptir, huort þat er[6] satt, sem segizt af honum. Prestrinn gengr vid, ath þat er satt, ok segizt ongva messu adra kunna enn af worri frv ok þui alldri adra syngia[7]. Byskupinn verdr akafliga reidr ok segir, ath hann suikr[8] lydinn. Tekr hann fyrir þetta af prestinum sinn messusöng. Prestrinn huerfr ogladr [aptr til sins hus[9], þuiat hann er ræntr sinv embætti. A næstu nott vitrazt sæl guds modir byskupinum i draumi nockut reidulig ok

[1] [nyttsamligs eptirdæmis *E.* [2] siounda *E.* [3] signadri *tilf. E.* [4] *Jfr. ovenfor S. 126.* [5] [lítt lærdr a bok *E.* [6] sie *E.* [7] seigia *E.* [8] suike *E.* [9] [heim *E.*

sagdi til hans: „Sakir huers hôndladir þu suo hardliga minn canceler, ath þu fyrirbautt honum [ath gera[1] guds þionustu ok mina? Wit fyrir wist, ath a enum þrituganda degi hedan skalltu deyia[2], vtan þu biodir sem skiotazt, ath hann fremi þat sama guds embætti, sem hann [war adr[3] wanr. Byskupiun verdr miok ottandi af þessari vitran, stendr vpp þegar ok sendir til prestzins, biodandi hann koma a sinn fvnd sem skiotazt[4]. Sem prestrinn kom, fell byskup til fota honum, bidiandi litillatliga hann fyrirlata sier, er hann taladi ok gerdi hardliga til hans. Eptir þat baud hann prestinum, ath hann segdi alldri[5] adra messu, enn þa sem hann var vanr ath syngia af vorri frv. Hann gerir iafnan sidan sæmiliga til þessa prests ok gefr honum fyrir guds elsku mat ok klædi, suo leinge sem hann lifdi. Suo huggadi guds modir þann prest, sem henne þionadi, [af þesse meingerd[1], ok let honum gefazt þa hluti, er hann naudsyniadi. Enn sem hann var andadr, leiddi hon hann inn fyrir sina verdleika i himinriki til eilifs lifs. Af þessum hlut ok þeim, sem hier fylgir, ma synazt, huersu mikinn verdleik sannr godvili hefir fyrir gudi, þo at eigi fylgi mikil kunnatta.

B[6].

Sa var prestr einn, at enga messu kunni at syngia til fullz nema Mario messu Salve sancta parens. Sæng hann hana huernn dag henni til dyrdar. Prestrinn var borinn i rog vid byskup af fakunnandi sinni ok færdr fyrir hann. Byskup mælti til prestzins hart ok spurdi, huart þat væri satt, at hann kynne eina at eins messv riett at syngia. Prestr sagdi þat satt. Byskup vard reidr ok kallar hann suikara ok tok af honum messusaung. Prestr for heim hryggr ok þottiz mikit latit hafa. Enn næstu nott eptir uitradiz Maria byskupinum ok mælti vid hann reiduliga: „Hui dirfdiz þu at taka saung af þennstumanne minum?

[1] [*mgl. E.* [2] andast *E.* [3] [er *E.* [4] fyrst *E.* [5] aungua *E.*
[6] *Den samme Legende efter St.*[2]

At uisu skaltu ei lifa um .xxx. daga, ef þu gefr honum ei aptr blidliga alt embætti.“ Byskupinn vard hræddr miog ok sendi þegar eptir prestinum. Ok þegar hann kemr, fellr byskup til fota honum ok kuad sik misgiort hafua, ok bydr honum skylduliga at syngia aldri adra messu enn Mario messu. Byskup virdi hann aavallt micils sidann ok giordi alla luti vel til hans, medan hann lifdi. Sua frelsadi guds modir Maria sinn þenostumann undan þessa heims meinmælum, enn leiddi hann eptir anlat sitt til eilifs lifs.

LXXXIII.

Fra odrum presti er song wltum tuum.

Sa war enn annar prestr, er litid kunni aa bok, ath þui sem presti væri skylldugt eptir guds lögum. Hann var goduiliugr til guds þionustu ok einkanliga elskadi hann sæla iungfru Mariam, enn þa eina messu, sem hann kunni, sòng hann hvern dag vm allt aarit medr allri godfyse til heidrs hinne helguztu himinrikis drottningu Marie, er Wltum[1] tuum domine vpphaf þessarar messu. Þotti honum sem hon [ein mundi[2] vel nægiazt [ok tilheyrelega ein seigiazt[3] suo a paskadag sem adrar hatidir heilagra manna. Sem suo hafdi lidit leingi morg aar, ôfvndar hinn gamli manzins[4] ovin hans goduilia [fylldan einfalligleik[5], ok tok ath vekia vpp ôfvnd nockurra [vondra manna[6] i mot honum, medr huerra radum hann [er kalladr fyrir byskup þeirar borgar[7].

Sem hann kemr til hans, fær hann mikit hatr ok morg brigali. Hier med tekr byskupinn af honum kirkiuna, fyrirbiodandi honum at fremia nockura kennimannz þionustu, ok væntir sig þar fyrir fa mundu allra manna lof ok eptirmæli, ef hann tæki þessum fakunnega presti hardliga. En medr guds myskunn profadizt allt odruvis. Þuiat eptir fa daga lidna, sem fyrr sagdr byskup svaf i sinne sæng, witr-

[1] Vultum *E.* [2] [einsamt mætti *E.* [3] [*mgl. E.* [4] *tilf. E.* [5] [ok fullann einfalldleik *E.* [6] [illra manna ok uondra *E.* [7] [uar kalladr til byskups *E.*

adizt honum hin helgazta iungfrv Maria med ôdrum fim iungfrvm, spyriandi hann eptir nockut med [reiduligv yfir bragdi [1], huort hann vekti. Hann verdr akafliga hræddr Hon spyrr, hui hann dirfdizt ath strida hennar þionustumann vmfram rettindi, med þui ath eigi hann [2] ok eingi [hans madr [3] hafdi nockura sôk ath gefa honum. Byskupinn vaknar ok gefr eingan gaum ath þui, sem hann hafdi sed. Annan tima vitrazt honum enn himinrikis drottning sa næstu nott ok segir, ef hann bætir [4] eigi sem skiotazt þat, er hann hafdi [5] gert, skyldi hon suo þessa hefna, ath dunadi ath badum [6] eyrum allra þeira, er þa hefnd heyrdi. Hann verdr enn miok ottafullr, sem von war, ok lætr kalla til sin fyrr sagdan prest, sem hann vaknar. Byskupinn [rettir i mot prestinum badar hendr [7] med litilæti, þegar hann kom i herbergit. Hann [8] war hræddr vm, ath byskup mundi vilia gera honum meire hardindi, enn hann [9] fellr til fota prestinum ok bidr liknar, iatandi fyrst gudi ok hans modur Marie, ath hann hafdi rangliga gert wid hann. Bidr hann nu einkanliga prestinn bidia fyrir sier, ath hann mætti fa sætt af himinrikis drottningu. Byskupinn skipar honum aptr sina kirkiu, i huerri hann hafdi þionat guds modur, ok lofadi honum at fremia sitt embætti. Hier med skipar hann honum sina heimoliga kapellu ok gerir hann kanunk ath hôfudkirkiunne til lofs vorum herra Jesu Kristo ok hans modur.

LXXXIV.

Fra presti er gerdi capellu vorri frv.

A nockurum tima var prestr sa, er sier let gera herbergi i þeim stad er Abbanetum [10] heitir. Enn þui at þat [11] var langt i brott fra kirkiunne, villdi hann gera þar kapellu i einne fornri topt, er þar var nidr fallin. Sem hann hugsar med sier, huerium [helgum manne til dyrdar hann skal

[1] [reiduligri asionu *E.* [2] þu *E.* [3] [annar *E.* [4] bætti *E.* [5] hefir *E.* [6] *mgl. E.* [7] [rennr i mot honum *E.* [8] Prestrinn *E.* [9] byskupinn *E.* [10] Albanetum *E.* [11] þessi *E.*

allzt gera [1] kirkiuna, kom til hans einn smasueinn af skola. Guds þionustumædr spyrr klerkinn [eptir, huort [2] hann kann nockut ath syngia, ok stadfestir i sinu hiarta, ath þeim algum [3] manne, sem hann syngi til dyrdar, skylldi [4] helga kirkiuna. Sueinninn hof vpp responsorium Veni electa mea, ok sòng vt til enda. Prestrinn verdr einkanliga gladr id þetta, hann [5] skildi ath guds modur likadi, ath hennar nafn væri heidrat i þessum stad, ok lætr þar gera litla kirkiu [6] henne til heidrs, ok þionadi þar gudi med godfyse allt til sins endadags. Sem hann hafdi þar werit vm stund, kom til hans einn mvnkr af Montecassino. Honum likadi suo vel fyrr sagdr stadr, ath hann kaus þar ath vera allt til sins dauda. Safna þeir til sin morgum munkum ok þiona þar guds modur [einkanliga endandi sitt lif [7] i þeim lifnadi.

LXXXV.

Fra þui er vor frv frelsti prest fra hordum dome [8].

I einu frægu klaustri war prestr, sa er mikinn goduilia hafdi til ath þiona himinrikis drottningu guds modur Marie, þo at hann væri vm margt miòg brotligr i guds auglite, þat sem leynt var fyrir monnum, ok godgirnd ok myskunnseimi guds þyldi hann langa [9] tima liggianda i syndsamligum lifnadi, ok hann neytti svo illa gudligrar milldi, ath hann misgerdi þui diarfligar, sem hann sa sier eigi hefnt vera af gudi, þuiat [5] hans illzka var leynd fyrir monnum. Þa ward [10] þo vm sidir med guds lofi suo storir hlutir kærdir til hans, ath allt þat er adr hafdi leingi leynzt vard bert ok nær profat, ath von þotti, ath hann yrdi gripinn ok misti sinnar vigslu ok feingi [hina horduztu [11] pinu. Hann er suo angradr nu ok harmsfullr, ath hann veit eigi sitt rad, huat hann skal gera, eda huert hann skal sig

[1] [hann skal helga *E.* [2] [ef *E.* [3] *mgl. E.* [4] hann *tilf. E.* [5] ok *E.* [6] i þeim stad *tilf. E.* [7] [allt til enda sins lifs *E.* [8] Item af goduiliudum presti *Overskr. E.* [9] langann *E.* [10] uar *E.* [11] [þunga *E.*

venda, eda hnat hann mun fa til afsakanar vm sitt mal, þuiat nær allir þeir, sem hann treysti ok hugdi sier mundu tia dygd ok elsku. veita honum einga huggan, helldr woru þeir vpp aa hans skada ok bundu sinn kvmpanaskap wid þa, sem honum villdu fyrirkoma, ok til aukningar hans[1] illra hluta hôfdu sialfir [domararnir grimman[2] hug til hans. Nu var [wid sialft[3], ath hann mundi wera suiptr ollum sinum heidre, ok þar med mundi hann fa [lyti æuinligrar ofrægdar[4]. Hann huerfr nu aptr til sin[5] sialfs ottandi[6] mikillerk sinna glæpa, ok skilr, at [þuilik þraungingartid[7] kom rettliga yfir hann fyrir þat, er hann hafnadi guds bodordum.

Sem hann stendr nu fyrir domaranum, ok ath komit er, ath domr mune falla aa hans mal, kallar hann leyniliga sier til hialpar aa [guds naadir ok mil di hans myskunsômu[8] modur Marie, heitandi ath [betra þadan af sitt vmlidit[9] lif, ath þau hialpadi honum i þessari naudsyn. Nu bidr hann stundum sialfr, stundum þeir, sem hellzt villdu hialpa hans mali, er þo woru fair, ath [honum se gefin af domaranum nockurra daga[10] frest til andsuara. Þeir sem aa hann kærdu, kalla i mot med aakefd, at hann skuli eingi frest faa, ok sialfr domarinn segir aa[11] mot med þeim, ok segir ôngva skynsama sôk til vera, ath þenna orskurd þurfi ath duelia. Prestrinn verdr nu miok hryggr, ok sem hann skilr sig eigi heyrdan af monnum, bidr hann þui traustligar i sinu hiarta, suo at eingi madr veit, ath guds modir veiti honum sina myskunn. Ok sem eingi madr hyggr annat, enn domarinn muni hann fyrirdæma, gefr hann honum þar[12] i mot þui, sem adrir[13] ætludu, nockurra daga frest ath suara þessum sôkum. Ferr prestrinn heim til sins herbergis. Hann ferr þegar i stad til kirkiu ok

[1] sinna *E.* [2] [domendr illann *E.* [3] [buit uid *E.* [4] [eilift brigzli *E.* [5] sins *E.* [6] ottandizt *E.* [7] [þessi þraungingartime *E.* [8] [*mgl. E.* [9] [bæta sitt *E.* [10] [domarinn skylldi gefa honum nockura *E.* [11] i *E.* [12] hier *E.* [13] allir *E.*

fellr fram fyrir alltari iungfru Marie, bidiandi, ath hon virdizt fyrir sina myskunn honum nær ath vera i þessi sinne neudsyn fyrir kærleik þess, sem fra henne vildi lata berazt til hialpar syndugum monnum. Hann heitr, ef hann frialsazt[1] af þessum haska, skylldi hann iafnan hana heidra ok syngia henne til lofs optliga helgar messur, þackandi henne iafnan sina velgerninga med ollum godueilia ok litillatri þionustu.

Enn huat þarf hier langt vm. Sa dagr kemr, sem prestzins maal skylldi til vegar ganga. Ferr hann miok ottafullr til domstefnunnar. Hann berr leyniliga vndir sinu klædi sier til traustz eina litla skript guds modur Marie. Allir flytia honum i mot ok bidia domarann gefa skiotan orskurd [a hans[2] sakir, er profuadar voru [a hann[3]. Enn sem hann hafdi ecki ath suara, þat sem hann matti[4] sig verida med, þuiat hann matti eigi nita[5] þui, er a hann var borit ok kært, sakir þess ath þat var opinbert, þa kyssir hann leyniliga likneskiuna [sællar Marie, þa sem hann berr vndir sinu klædi[6], ok bidr hana medr miklum harmi hiartans veita sier hialp. Hier verdr vndarligr atburdr[7]. Þegar skiptizt hugr [ok ord[8] allra manna til hans, ok er hann medr fulltingi himinrikis drottningar af þeim sömum afsakadr, sem adr woru mest vpp a hans skada, dæma þeir sömu hann frialsan ok saklausan, sem adr höfdu mest sakir a hann borit[9], ok þui [gefr domarinn[10] hann lidugan, sem hann væri ecki sekr. Hann ferr nu frials ok gladr[11] til sins heimelis ok fagnadi sinu frelsi, þackandi vorri frv modur myskunnar, sem verdugt war.

LXXXVI.

Fra presti er framdi saurlifi i kirkiu ok söng þar messu sidan.

Prestr nockurr var enn, sa er med einkanligre godfysi þionadi guds modur Marie. Enn eptir langan tima, sem diöfullinn öfundar hans heilagleik, fellr prestrinn med hans

[1] frelstizt *E.* [2] [um hans mal ok *E.* [3] [*mgl. E.* [4] mætti *E.* [5] neita *E.* [6] hlutr *E.* [7] *tilf. E.* [8] [gefa domendr *E.* [9] lidugr *E.*

meggian i suo þungan glæp, ath hann fremr saurliſi [inne i þeiri sômu[1] kirkiu, sem honum var skipad ath gera i[2] guds þionustu. Sem hann hefir þenna glæp gert, kemst hann vid i sinu hiarta med heilags anda gipt, þuiat allir godir[3] hlutir hialpa þeim til godrar endalyktar, sem gud elska. Tekr hann nu [at idrazt af inztum hiartans rotum, ok eigi matti hans angr leynazt i ordunum ok eigi i hans asionu[4]. Hann er nu bædi i hiarta ok likam miök i vôndum stett ok þrôngum, þuiat hann atti at veita fyrr sagdre kirkiu gudliga þionustu, enn þessi leyndi glæpr, sem hann hafdi i kirkiunne framit. beit hans samvizku. suo ath hann vissi sig þar eigi rettliga mega messu syngia. fyrr enn hreinsud væri kirkian. Mannlig skômm sigradi suo med honum rettindin[5], ath vm sidir sông hann messu i þeiri kirkiu, sem suo var sôrgvd. Hier af endrnyiadist ok aukadist hans harmr[6]. Fyrrum pinadist hann einſalldliga med idran þess glæps, er hann framdi af sinum eiginligum ostyrkleik, enn nu vard hann skylldugr[7] ath taka a sig tuifallda vidrkomning[8] ok pinu fyrir synd sinnar diôrfungar, er hann gerdi. Þuiat minnr syndgazt sa, sem iafnan glæp gerir medr eiginligum ostyrkleik, enn hinn sem gerir med ofdirfd ok ofbelldi.

Nu þuiat hann syndgadizt fyrr med breyskleikanum[9] ok sidan med diôrfvng, skilr hann sier vera skylldugt ok naudsynligt ath þyrma sier eigi i idraninne, ok mæddi sig [karlmannliga med[10] tuifalldri vidrkomning ok pinu hiartans ok likamans, ath hann frelsi[11] bædi ond ok likam fra tuifôlldum dauda a hefndardegi drottins. Einn af hans vinum hugleidir þetta, en þuiat hann veit eigi, huer sok til er hans harma, spyrr hann eptir leyniliga, sakir huers

[1] [i þeire *E.* [2] *tilf. E.* [3] *mgl. E.* [4] [sua at harma ok idrast af sinum syndum, at eigi matti hans angr leynast fyrir mannanum *E.* [5] sigradi ok yfiruann *tilf. E.* [6] ok samvitzka *tilf. E.* [7] skylldr *E.* [8] *saal. E;* vidrkenning *D.* [9] breyskleik *E.* [10] [i *E.* [11] frelsti *E.*

hellzt gera [1] kirkiuna, kom til hans einn smasueinn af skola. Guds þionustumadr spyrr klerkinn [eptir, huort [2] hann kann nockut ath syngia, ok stadfestir i sinu hiarta, ath þeim helgum [3] manne, sem hann syngi til dyrdar, skylldi [4] helga kirkiuna. Sueinninn hof vpp responsorium Veni electa mea, ok sòng vt til enda. Prestrinn verdr einkanliga gladr vid þetta, hann [5] skildi ath guds modur likadi, ath hennar nafn wæri heidrat i þessum stad, ok lætr þar gera litla kirkiu [6] henne til heidrs, ok þionadi þar gudi med godfyse allt til sins endadags. Sem hann hafdi þar werit vm stund, kom til hans einn mvnkr af Montecassino. Honum likadi suo vel fyrr sagdr stadr, ath hann kaus þar ath vera allt til sins dauda. Safna þeir til sin morgum munkum ok þiona þar guds modur [einkanliga endandi sitt lif [7] i godum lifnadi.

LXXXV.

Fra þui er vor frv frelsti prest fra hordum dome [8].

I einu frægu klaustri war prestr, sa er mikinn goduilia hafdi til ath þiona himinrikis drottningu guds modur Marie, þo at hann væri vm margt miòg brotligr i guds auglite, þat sem leynt var fyrir monnum, ok godgirnd ok myskunnsemi guds þyldi hann langa [9] tima liggianda i syndsamligum lifnadi, ok hann neytti svo illa gudligrar milldi, ath hann misgerdi þui diarfligar, sem hann sa sier eigi hefnt vera af gudi, þuiat [5] hans illzka var leynd fyrir monnum. Þa ward [10] þo vm sidir med guds lofi suo storir hlutir kærdir til hans, ath allt þat er adr hafdi leingi leynzt vard bert ok nær profat, ath von þotti, ath hann yrdi gripinn ok misti sinnar vigslu ok feingi [hina horduztu [11] pinu. Hann er suo angradr nu ok harmsfullr, ath hann velt eigi sitt rad, huat hann skal gera, eda huert hann skal sig

[1] [hann skal helga *E.* [2] [ef *E.* [3] *mgl. E.* [4] hann *tilf. E.* [5] ok *E.* [6] i þeim stad *tilf. E.* [7] [allt til enda sins lifs *E.* [8] Item af godulíudum presti *Overskr. E.* [9] langann *E.* [10] uar *E.* [11] [þunga *E.*

modur Marie leyndizt hans[1] synd prestzins, enn millidi þeirra somu iungfrv vyrdi kunnig vm allan heim.

LXXXVII[2].

Fra klerk er fyrirlet sina brvdi fyrir vorrar frv skuld.

Nærr[3] þeiri borg er Pisa heitir, var eian klerkr, kanvnkr at kirkiu heilaga Cassiani. Hann veitti drottningv heimsins[4] sælli guds modur Marie dagliga þionnstu af ollum goduilia sins hiarta, ok las iafnliga [tidir henni til heidre[5], enn þann tima voru fair þeir, er þær tidir læsi. Sem hans fadir ok modir aunduduzt, leifdu þau honum eptir mikla erfd, þuiat þau woru miok rik ok storrar settar, enn eingi var þeira erfingi vtan hann. Hans vinir kuomu til hans, bidiandi hann fara heim til þeira eigna, er hann erfdi eptir fódr sinn, ok feingi sier eiginkonu ok styrdi sinu godsi. Hann samþyckir þeira ordum farandi medr þeim til sinna eigna ok festir eina rika iungfrv. Hann gerizt nu nockud latari til þeirar þionustu, sem hann var vanr at veita guds modur Marie.

A þeim degi er hann for til sins brvdkaups[6] ok hann kom til nockurrar kirkiu, er stod a veginum, minnizt hann [, at eptir stod su þionusta[7], er hann war wanr at veita heilagri iungfrv Mariu, ok bydr sinum kumpanum at bida sin[8] litla stund, segiandi sig vilia fara i kirkiuna at bidia til guds. Sem hann kemr i fyrr sagda kirkiu, tekr hann at lesa tidir sællar Marie med miklum athuga ok godfysi hiartans, ok þott hans kumpanar bædi hann fara sinn veg, villdi hann eigi brott ganga, adr hann hefdi utlesit allar tidirnar.

Sem hann stendr[9] i kirkiunne, witrazt honum guds modir Maria medr reiduligri assionu, ok segir til hans þessum ordum: „Heyr, hinn ranglati ok hinn heimskasti madr! sakir huers fyrirletz þu mik, þar sem ek var þin vina, ok

[1] suo *E.* [2] *Jfr. ovenfor S. 129.* [3] Nærre *E.* [4] himirikis *E.* [5] [hennar tider *E.* [6] brudlaups *E.* [7] [þeirar þionusta *E.* [8] um *tilf. E.* [9] enn *tilf. E.*

fellr fram fyrir alltari iungfru Marie, bidiandi, ath hon virdizt fyrir sina myskunn honum nær ath vera i þessi sinne naudsyn fyrir kærleik þess, sem fra henne villdi lata berazt til hialpar syndugum monnum. Hann heitr, ef hann frialsazt [1] af þessum haska, skylldi hann iafnan hana heidra ok syngia henne til lofs optliga helgar messur, þackandi henne iafnan sina velgerninga med ollum geduilia ok litillatri þionustu.

Enn huat þarf hier langt vm. Sa dagr kemr, sem prestzins maal skylldi til vegar ganga. Ferr hann miok ottafullr til domstefnunnar. Hann berr leyniliga vndir sinu klædi sier til traustz eina litla skript guds modur Marie. Allir flytia honum i mot ok bidia domarann gefa skiotan orskurd [a hans [2] sakir, er profuadar voru [a hann [3]. Enn sem hann hafdi ecki ath suara, þat sem hann matti [4] sig vernda med, þuiat hann matti eigi nita [5] þui, er a hann var borit ok kært, sakir þess ath þat var opinbert, þa kyssir hann leyniliga likneskiuna [sællar Marie, þa sem hann berr vndir sinu klædi [3], ok bidr hana medr miklum harmi hiartans veita sier hialp. Hier verdr vndarligr atburdr [6]. Þegar skiptizt hugr [ok ord [3] allra manna til hans, ok er hann medr fulltingi himinrikis drottningar af þeim sómum afsakadr, sem adr woru mest vpp a hans skada, dæma þeir sómu hann frialsan ok saklausan, sem adr hófdu mest sakir a hann borit [7], ok þui [gefr domarinn [8] hann lidugan, sem hann væri ecki sekr. Hann ferr nu frials ok gladr [9] til sins heimelis ok fagnadi sinu frelsi, þackandi vorri frv modur myskunnar, sem verdugt war.

LXXXVI.

Fra presti er framdi saurlifi i kirkiu ok sóng þar messu sidan.

Prestr nockurr var enn, sa er med einkanligre godfysi þionadi guds modur Marie. Enn eptir langan tima, sem diófullinn ófundar hans heilagleik, fellr prestrinn med hans

[1] frelstizt *E.* [2] [um hans mal ok *E.* [3] [*myl. E.* [4] mætti *E.* [5] neita *E.* [6] hlutr *E.* [7] *tilf. E.* [8] [gefa domendr *E.* [9] lidugr *E.*

Sa sami diakni tekr nu makliga ombun sinnar folsku ok er sleginn til dauds, ok feck suo bryggiligan enda [sins lifs[1].

Sem sa byskup, er war yfir stadnum[2], profuar vandliga hans mal, synist honum fyrr sagdr [diakn overdr[3] at vera grafinn hia odrum klerkum, sakir þess at hann hafdi i illzku þessar syndsamligu[4] þrætu latid sitt lif, ok lætr hann medr mikilli suivirding [brott færa or klaustrinu ok[5] grafa med leikmonnum. A naestv nott eptir vitrast guds modir Maria byskupinum i draumi sasakandi hann hardliga fyrir þa meingerd, er hann hafdi gert hinum andada klerk, ok segir: „Lat skiotliga grafa milli sinna brædra med skylldugri sæmd [, sem minum þionustumanne heyrir[6], þann diakn, sem þu rakt brott [af klaustrinu[6], at eigi fair þa verduga pinu fyrir þat, er þu forsmar mik ok gerir honum meingerd.“ Byskupinn duelr ecki ok stendr upp med miklum otta [or sinne sæng[1], ok kallar þegar saman[7] alla sina klerka, segiandi þeim, huat wor frv hafdi honum vitrad. Flytia þeir klerkinn aptr til klaustrsins ok iarda[8] hann nu med mikilli virdingu til heidrs guds modur Marie.

LXXXIX[9].

Af klerk[10].

Sa var einn klerkr, sem for vida vm heim[11] til heilagra stada sakir guds elsku. Hann kom i þat herad, er Cameracense heitir, ok fann þar nockura klerka, þa sem þionudu gudi[12] at einne kirkiu. Tok hann sier herbergi i þeira commune. Sem hann stod vpp med þeim[13] til ottusonga, heyrdi hann þa syngia fyrst hatidliga tidir til lofs guds modur Marie, ok eptir þat sungu þeir þann ottusong, er til heyrdi deginum, nockuru lægra. War þa ecki[14] einkanligt festum. Hann vndrar, hvi þeir munu suo gera.

[1] [*mgl. E.* [2] borginne *E.* [3] [diakni overdugr *E.* [4] syndsamligrar *E.* [5] [þionustumann minn *E.* [6] [or kirkiunne *E.* [7] um morguninn *tilf. E.* [8] grafa *E.* [9] *Jfr. ovenfor S. 99.* [10] *Saal E; Overskr. mgl. D.* [11] laund *E.* [12] guds modur *E.* [13] um nottina *tilf. E.* [14] nockut *tilf. E.*

einkanliga þui at hann visse eigi won [1], at þa wæri nockur hatid heilagrar Marie, ok wisse eigi, hvi þeir mundu suo hatidliga þa af henne syngia. Hann þagdi fyrst, at hann spyrdi eptir an widrkuæmiligum tima, huer sok til þess wæri. Wm morgininn spyrr hann eptir þeira formann, sakir huers þeir einir helldi [2] þessa skipan an sinum tidum mot sidueniu annarra kirkna. Hann suarar: „Huersu sem adrar [3] skipa sinu tidahalldi, þa skylldumzt [4] ek fullkomliga at leggia alla stund an dagligu, medan ek lifi, at þiona sælli guds modur eilifri iungfru Marie, þuiat medr hennar ovmrædiligri milldi fordudumzt ek reidi hins himneska domara, ok med hennar myskunn feck ek þa likn, sem ek atti adr einga uon. Enn þuiat ek ueit þik girnazt at heyra þenna hlut, wil ek til lofs gudi ok hans modur segia þier medr faam ordum mina vesold ok haska ok huersu gud tedi mer sina myskunn.

Þa er gratligt vitleysi dro dagliga mitt lif, er an ecki stundadi [nema veralldligu [6] elsku, vm ymisligar hrapanir lastanna, flydi [7] ek alla þa hluti, sem mier [8] mattu stoda til andligrar hialpar, enn ek skundadi [9] med akafligri rœs lastanna [1] til dauda eilifrar vesaldar. Ek hafdi þa tuo felaga, er med mier gengu veg þuilikrar fyrirdæmingar [10]. Wer worum þrir kumpanar, sem fiarlægir myskunn hinnar hæstu guds þrenningar med langri vtlegd, i huerri worar syndir hôfdu oss bundit ok fangit sem hertekna, halldandi sætt skadsamligrar einingar med einvm vilia ok samþycki worrar illzku. Enn þa er gud, er ollvm will myskunna, likadi med milldri forsio hialpsamligrar hirtingar at skipta i betra efni minum lifnadi, wirdizt hann mik at [hialpa ok [11] skelfa med þess hattar syn.

Ek sa drottin sitiandi an domstoli med mikilli tign. Ollum megum vmkringis stolinn woru helgir menn guds

[1] *sgl. E.* [2] hielldu *E.* [3] adrir menn *E.* [4] *saal. E;* skylldast *D.* [6] fordadizt *D.* [6] [utan ueralldarinnar *E.* [7] flyda *E.* [8] *tilf. E.* [9] stundade *E.* [10] tapanar *E.* [11] [*sgl. E.*

Sa sami diakni tekr nu makliga ombun sinnar folsku ok er sleginn til dauda, ok feck suo hryggiligan enda [sins lifs[1].

Sem sa byskup, er war yfir stadnum [2], profuar vandliga hans mal, synist honum fyrr sagdr [diakn overdr[3] at vera grafinn hia odrum klerkum, sakir þess at hann hafdi i illzku þessar syndsamligu[4] þrætu latid sitt lif, ok lætr hann medr mikilli suivirding [brott færa or klaustrinu ok[5] grafa med leikmonnum. A næstv nott eptir vitrazt guds modir Maria byskupinum i draumi asakandi hann hardliga fyrir þa meingerd, er hann hafdi gert hinum andada klerk, ok segir: „Lat skiotliga grafa milli sinna brædra med skylldugri sæmd [, sem minum þionustumanne heyrir[6], þann diakn, sem þu rakt brott [af klaustrinu[6], at eigi fair þu verduga pinu fyrir þat, er þu forsmar mik ok gerir honum meingerd.“ Byskupinn duelr ecki ok stendr upp med miklum otta [or sinne sæng [1], ok kallar þegar saman [7] alla sina klerka, segiandi þeim, huat wor frv hafdi honum vitrad. Flytia þeir klerkinn aptr til klaustrsins ok iarda[8] hann nu med mikilli virdingu til heidrs guds modur Marie.

LXXXIX[9].

Af klerk[10].

Sa var einn klerkr, sem for vida vm heim[11] til heilagra stada sakir guds elsku. Hann kom i þat herad, er Cameracense heitir, ok fann þar nockura klerka, þa sem þionudu gudi[12] at einne kirkiu. Tok hann sier herberg i þeira commune. Sem hann stod vpp med þeim[13] til ottusongs, heyrdi hann þa syngia fyrst hatidliga tidir til lofs guds modur Marie, ok eptir þat sungu þeir þann ottusông, er til heyrdi deginum, nockuru lægra. War þa ecki[14] einkanligt festum. Hann vndrar, hvi þeir munu suo gera.

[1] [*mgl. E.* [2] borginne *E.* [3] [diakni overdugr *E.* [4] syndsamligrar *E.* [5] [þionustumann minn *E.* [6] [or kirkiunne *E.* [7] morguninn *tilf. E.* [8] grafa *E.* [9] *Jfr. ovenfor S. 99.* [10] *Overskr. mgl. D.* [11] laund *F.* [12] guds modur *E.* [13] um [14] nockut *tilf. E.*

einkanliga þui at hann viase eigi won [1], at þa wæri nockur hatid heilagrar Marie, ok wiase eigi, hvi þeir mundu suo hatidliga þa af henne syngia. Hann þagdi fyrst, at hann spyrdi eptir aa widrkuæmiligum tima, huer sok til þess wæri. Wm morgininn spyrr hann eptir þeira formann, sakir huers þeir einir helldi [2] þessa skipan aa sinum tidum mot siduenju annarra kirkna. Hann suarar: „Huersu sem adrar [3] skipa sinu tidahalldi, þa skylldumzt [4] ek fullkomliga at leggia alla stund aa dagliga, medan ek lifi, at þiona sælli guds modur eilifri iungfru Marie, þuiat medr hennar ovmrædiligri milldi fordudumzt ek reidi hins himnaska domara, ok med hennar myskunn feck ek þa likn, sem ek atti adr einga uon. Enn þuiat ek ueit þik girnazt at heyra þenna hlut, wil ek til lofs gudi ok hans modur segia þier medr faam ordum mina vesold ok haska ok huersu gud tedi mer sina myskunn.

Þa er gratligt vitleysi dro dagliga mitt lif, er aa ecki stundadi [nema veralldligu [6] elsku, vm ymisligar hrapanir iastanna, flydi [7] ek alla þa hluti, sem mier [8] mattu stoda til andligrar hialpar, enn ek skundadi [9] med akafligri raas iastanna [1] til dauda eilifrar vesaldar. Ek hafdi þa tuo felaga, er med mier gengu veg þuilikrar fyrirdæmingar [10]. Wer worum þrir kumpanar, sem fiarlægir myskunn hinnar æstu guds þrenningar med langri vtlegd, i huerri worar syndir hôfdu oss bundit ok fangit sem hertekna, halldandi æsku skadsamligrar einingar med einvm vilia ok samþycki vorrar illzku. Enn þa er gud, er ollvm will myskunna, ikadi med milldri forsio hialpsamligrar hirtingar at skipta i betra efni minum lifnadi, wirdizt hann mik at [hialpa ok [11] skelfa med þess hattar syn.

Ek sa drottin sitianda aa domstoli med mikilli tign. Ollum megum vmkringis stolinn woru helgir menn guds

[1] *mgl. E.* [2] hie[illegible] [3] adrir menn *E.* [4] *saal. E;* skylldazt *D.* [5] fordad[illegible] an ueralldarinnar *E.* [7] flyda *E.* [8] *tilf. E.* [9] stund[illegible] panar *E.* [11] [*mgl. E.*

Sa sami diakni tekr nu makliga ombun sinnar folsku ok er sleginn til dauds, ok feck suo bryggiligan enda [sins lifs[1].

Sem sa byskup, er war yfir stadnum[2], profuar vandliga hans mal, synist honum fyrr sagdr [diakn overdr[3] at vera grafinn hia odrum klerkum, sakir þess at hann hafdi i illzku þessar syndsamligu[4] þrætu latid sitt lif, ok lætr hann medr mikilli suivirding [brott færa or klaustrinu ok[5] grafa med leikmonnum. A næstv nott eptir vitrazt guds modir Maria byskupinum i draumi aasakandi hann hardliga fyrir þa meingerd, er hann hafdi gert hinum andsada klerk, ok segir: „Lat skiotliga grafa milli sinna brædra med skylldugri sæmd [, sem minum þionustumanne heyrir[6], þann diakn, sem þu rakt brott [af klaustrinu[6], at eigi fair þu verduga pinu fyrir þat, er þu forsmar mik ok gerir honum meingerd.“ Byskupinn duelr ecki ok stendr upp med miklum otta [or sinne sæng[7], ok kallar þegar saman[7] alla sina klerka, segiandi þeim, huat wor frv hafdi honum vitrad. Flytia þeir klerkinn aptr til klaustrsins ok iarda[8] hann nu med mikilli virdingu til heidrs guds modur Marie.

LXXXIX[9].

Af klerk[10].

Sa var einn klerkr, sem for vida vm heim[11] til heilagra stada sakir guds elsku. Hann kom i þat herad, er Cameracense heitir, ok fann þar nockura klerka, þa sem þionudu gudi[12] at einne kirkiu. Tok hann sier herbergi i þeira commune. Sem hann stod vpp med þeim[13] til ottusonga, heyrdi hann þa syngia fyrst hatidliga tidir til lofs guds modur Marie, ok eptir þat sungu þeir þann ottusông, er til heyrdi deginum, nockuru lægra. War þa ecki[14] einkanligt festum. Hann vndrar, hvi þeir munu suo gera,

[1] [*mgl. E.* [2] borginne *E.* [3] [diakni overdugr *E.* [4] syndsamligrar *E.* [5] [þionustumann minn *E.* [6] [or kirkiunne *E.* [7] um morguninn *tilf. E.* [8] grafa *E.* [9] *Jfr. ovenfor S. 99.* [10] *Saal E; Overskr. mgl. D.* [11] lamd *E.* [12] guds modur *E.* [13] um nottina *tilf. E.* [14] nockut *tilf. E.*

einkanliga þui at hann visse eigi won [1], at þa wæri nockur hatid heilagrar Marie, ok wisse eigi, hvi þeir mundu suo hatidliga þa af henne syngia. Hann þagdi fyrst, at hann spyrdi eptir sa widrkuæmiligum tima, huer sok til þess wæri. Wm morgininn spyrr hann eptir þeira formanni, sakir huers þeir einir helldi [2] þessa skipan sa sinum tidum mot siduenin annarra kirkna. Hann suarar: „Huersu sem adrar [3] skipa sinu tidahalldi, þa skylldumzt [4] ek fullkomliga at leggia alla stund sa dagligu, medan ek lifi, at þiona sælli guds modur eilifri iungfru Marie, þuiat medr hennar ovmrædiligri milldi fordudumzt ek reidi hins himneska domara, ok med hennar myskunn feck ek þa likn, sem ek atti adr einga uon. Enn þuiat ek ueit þik girnazt at heyra þenna hlut, wil ek til lofs gudi ok hans modur segia þier medr faam ordum mina vesold ok haska ok huersu gud tedi mer sina myskunn.

Þa er gratligt vitleysi dro dagliga mitt lif, er sa ecki stundadi [nema veralldligu [6] elsku, vm ymisligar hrapanir lastanna, flydi [7] ek alla þa hluti, sem mier [8] mattu stoda til andligrar hialpar, enn ek skundadi [9] med akafligri rass lastanna [1] til dauda eilifrar vesaldar. Ek hafdi þa tuo felaga, er med mier gengu veg þuilikrar fyrirdæmingar [10]. Wer worum þrir kumpanar, sem fiarlægir myskunn hinnar hæstu guds þrenningar med langri vtlegd, i huerri worar syndir hôfdu oss bundit ok fangit sem hertekna, halldandi sætt skadsamligrar einingar med einvm vilia ok samþycki worrar illzku. Enn þa er gud, er ollvm will myskunna, likadi med milldri forsio hialpsamligrar hirtingar at skipta i betra efni minum lifnadi, wirdizt hann mik at [hialpa ok [11] skelfa med þess hattar syn.

Ek sa drottin sitianda sa domstoli med mikilli tign. Ollum megum vmkringis stolinn woru helgir menn guds

[1] *sgl. E.* [2] hielldu *E.* [3] adrir menn *E.* [4] *saal. E;* skylldast *D.* [5] fordadizt *D.* [6] [utan veralldarinnar *E.* [7] flyda *E.* [8] *tilf. E.* [9] stundade *E.* [10] tapanar *E.* [11] [*sgl. E.*

ok eingla chorar[1]. Wor herra kærdi vm þær meingerdir, er hann þoldi dagliga af mennum. Ek ottadist miok siandi suo mikla dyrd ok walld, ok þo at ek wæri hræddr, girntumzt[2] ek at heyra þat, sem talat war. Drottinn hof sina rœdu af mer ok minum kumpanum, talandi til þeira, er wid woru, ok sagdi: „Ek wil at þier dœmit vm þenna klerk, sem nu er hier, ok hans kumpana þeim dome, sem þeir ero werdugir, þuiat þeir vilia eigi sakir mins otta enda gera sa sinne illzku, ok eigi wilia þeir sakir minnar elsku vpp risa til framningar nockurra godra verka. Ek vitiadi þeira optliga, stundum med [blidum velgiorningum, enn stundum med stridum[3] saminningvm, at þeir hyrfi aptr til min. Ek þoldi leingi þeira illzku, ok fanzt alldri med þeim nockur vili eda astundan til yfirbotar." Guds helgir menn suórudu, sem til heyrdi, þessum domarans hórdum ordum ok gafu þann orskurd, at [hann wæri werdr[4] fyrirdœmingar ok pinu. Ek stod, sagdi hann, skiallandi sakir mikillar hrœzlu. Þa geck fram en dyrliga guds modir, eilif iungfrv María, med mikilli wirdingu ok dyrd fyrir stol sins sonar, heyrdi ek hana tala þessum ordum, biðiandi fyrir mer til sins sonar: „Minn kœri son, ek [bidr þina milldi[5], at þu linir nockut þessvm domi widr þann vesla mann, ok þo at hann misgerdi, stundadi hann sa med miklum godvilia mik at lofa, segiandi minar tidir dagliga. Þu skipadir i þinu rettazta lógmali, at eingi godr hlutr, þo at hann se litill, sa er nockur madr giorir, skal fyrirfarazt, suo at eigi se ómbunadr, enn þessi madr hefir enn ongva ombun tekit fyrir [þessa fogrv þionustu, sem hann hefir mer weitt. Ok[6] þui bid ek, at sa lifi fyrir mina skulld, er fyrir sialfs sins [verdleika ok[7] illzku er [dœmdr til dauda[8]." Worr herra suarar henne med blidri asionu ok segir: „Min sœtasta modir, verdi sem þu vill, [fyrir

[1] korar *E.* [2] *saal. E;* girntiz *D.* [3] [*saal. E;* blidu, stundum med hórdum *D.* [4] [uier usrim uerdir *E.* [5] [bid þik *E.* [6] [þetta *E.* [7] [*mgl. E.* [8] [fyrirdœmdr *E.*

þina bæn veitir ek honum myskunn[1], ef ek sier, at hann vill hedan af bæta[2] sig.“ Sem hann hefir þetta sagt, snyr modir myskunnar til min ok segir: „Far brott, ok vil eigi misgera framar, at eigi fair þu hardare[3] refst.“ Eptir þat er slitid þvi þingi. Ok sem þessi ogurliga syn huarf [brott, feek[4] ek mitt vit. Ek skipti mitt vmlidit lif med skiotri snuningu, helgandi þat sem eptir war [mine lifs[5] med godri framferd. Enn minir kumpanar, er radnir voru til somu fyrirdæmingar sem ek, vefia sig enn i verrum ok herfiligrum framferdvm, fara þeir med okr aflandi veraldlig audæfi med rangri angirni, tynandi þar fyrir himnesk audæfi, ok skunda med vesaligri raas til haaska[6] hræðiligrar glatanar.

Ok þui ma eigi vndarligt þickia, at ek leggi allan hug a at lofa wora frv, fyrir hueria ek kenni mik leystan fra eilifum dauda, ok mik wera aptr[7] gefinn til eilifs lifs. Ero ver sex kumpanar, at[8] þessare þionustu worrar frv hallda[9] vpp. War sa einn af oss, er kærdi, at ver skipudum [þessu tidahalldi[10] saellar Marie mot skipan ok siduana heilagrar kirkiu, fylgiandi sem naudigr þessum worum sid. Himinrikis drottning vitrazt honum medr blidri assionu segiandi til hans: „Ef þier likar eigi at hafa þuingan af minne þionustu med þinum brædrum, þa ger sem þier þickir blidazt, enn kalla eigi[11] þa, er mer ero goduiliugir, fra minne þionustu.“ Klerkrinn [kemzt wid[12] ok gerizt þadan af wiliugr at segia þessar tidir a huerri nott, framar enn [nockur annar hans brædra[13], at hann fai þar fyrir æru ok vinattu af worri frv.“

Sem fyrr sagdr klerkr heyrir þetta, þackar hann worum herra[14] sina ovmrædiliga milldi ok hans helgu modur eilifre iungfru Marie, ok tendrast þadan af hans hiarta vpp [honum til goduilingrar þionustu[15].

[1] [*mgl. E.* [2] betra *E.* [3] *saal. E;* hardan *D.* [4] [*tilf. E* [5] *mgl. E.* [6] sem þu sier, er *E.* [7] haulldum *E.* [8] [þetta tidahalld *E.* [9] aungua *E.* [10] [kenniat uid þessa aminning *E.* [11] [adrir *E.* [12] Jesu Kristo *tilf. E.* [13] [til goduilingrar þionustu guds modur *E.*

XC[1].

Af klerk[2].

Klerkr nockur war i þeiri borg er Carnotum heitir, sa er miok var laus i sinum sidum, stundandi miok a veralldligar sahyggiur ok þionandi likamsins girndum vmfram hof. Hann mintizt þo iafnliga hinnar helgustu guds modur Marie, heilsandi henne optliga med eingiligre kueðiu Aue Maria. Enn sem hann var drepinn af sinum ovinum, skipudu kennimenn suo, at hann skylldi vera grafinn fyrir vtan kirkiugard, sakir þess at þeim syndizt hann hafa verit miog osidugr i sinu lifi. Þeir gerdu suo, ok grofu hann fyrir utan kirkiugardinn, sem eigi heyrdi þuilikum manne [þar at vera[3]. Sem hann hafdi þar legit .xxx. daga, will hin helgazta mær allra meyia myskunna sinum þionustumanne, ok witrazt einum klerk segiandi til hans: „Sakir huers [grofut þer ok gerdut[4] suo hæðiliga vid minn cancellarium, at þier iordudut hann [fyrir vtan ydvarn kirkiugard[5].“ Sem hann spyrr, huerr hennar cancellarius[6] var[7], segir hon: „Sa klerkr, er þier grofud fyrir xxx.[8] daga fyrir vtan kirkiugard, þionadi[9] mer med ollum godum uilia, heilsandi mer optliga fyrir minu alltari. Farit til skiotliga ok takit hans likam brott or þeim oæsmiliga stad ok iardit i kirkiugardi.“

Sem hann segir þessa hluti fyrir ollu folki, þickir monnum miok vndarligt. Ok er þeir luku vpp hans grôf, fundu þeir hit fegrsta blomstr i hans munni, ok hans tunga var heil ok oskaudd[10], sem hon wæri buin at lofa gud. Allir þeir sem wid woru[11], skildu nu, at hann hafdi med sinum munne [weitt sælli guds modur Marie þa þionustu, sem henne var þægilig, ok fluttu hans likam i kirkiugard, grafandi hann þar sæmiliga med guds lofi[12]. Þessi iarteign

[1] *Jfr. ovenfor S. 74.* [2] *Saal. E; Overskr. mgl. D.* [3] [*mgl E* [4] [giordut þier *E.* [5] [utan kirkiugardz *E.* [6] *saal. E;* cancellerus *D.* [7] se *E.* [8] þrimtugum *E.* [9] var þionandi *E.* [10] oskauddut *E.* [11] lofudu gud ok *tilf. E.* [12] [lofat guds modur Mariam ok fluttu hans likama i kirkiugard *E.*

var eigi at eins synd fyrir hans sakir, helldr truum ver, at hon ward eigi sidr fyrir wora skulld, at, sem ver heyrum hana, tendrizt vor hiôrtu til elskuga [1] vid gud vorn lausnara ok hans milldu modur Mariam.

B [2].

Klerkr nauckr var i borg þeiri er Karnotensis heitir. Hann var vsidlaatr ok eptirlifr, morgum monnum oskil gerandi. Hann var vvinsæll af aullum, enn þo lofadi hann optliga guds modr Mariam, iduliga engils quediuna [3] henni til lofs ok dyrdar framberandi med godu hiarta syngiandi. Þat gerdiz einnhuernn tima, ath vvinir hans vildu eigi sitia honum vsæmdir edr þola ranglæti hans, at þeir gerdu fyr at honum ok vogu hann. En med þui at ollum vard alkunnict hans ranglæti ok ospektir, þa vildu þeir eigi iarda hann at kirkiu ok kæsudu hann utan borgar. Enn eptir lidna .xxx. daga, þa vitraþiz blezut Maria klerk einum, þeim er uar (at) grepti hins vsidlaata klerks, ok spurdi, hui þeir hefdi sua rangt gert hirdmanni hennar ok truum þenara, at þeir grofu hann suo vvirduliga. Hann spurdi, huerr saa uæri. Drottningin suarar: „Sea hinn sami klerkr, er ueginn uar fyrir .xxx. daga, huern þer kæsudut svivirþuliga utan borgar syniandi kirkiugard ok kristinna manna samlag, enn hann þenadi mer med mikilli ast fyrir minu altari, opt knefallandi ok mik sætliga heilsandi. Nu farit til sem skiotaz ok takit hans likam ok grafit at kirkiu sæmiliga."

Þa uaknar klerkrinn ok segir uitran þessa. Þotti aullum mikils um uert, ok foru menn til ok grofu up likit klerksins, ok saa þeir hinn fegrsta bloma rose upprunninn af munninum, enn tunga hans var einn veg miuk sem i lifanda manni. Þa skildu allir, þeir er uid uoru, at hann mundi opt med sinne tungu hafa sungit þegilict lof gudi ok hans modr. Var nu likit fært til kirkiu ok grafit med vegsemd. Giordi haleit guds modir [4] Maria þessa iartein

[1] elsku *E.* [2] *Samme Legende efter St.* [3] quediuda *Cd.* [4] madir *Cd.*

ei at eins sakir þessa klerks, heldr ok iafnuel til þess at allir heyrandi menn vekíz upp til bænar ok lofs vidr almæatigan gud, ser iafnan sætliga syngiandi versit Ave Maria, huar fyrir uer takim eilif laun af henni sialfri i vendiligum fagnadi.

XCI.

Af ungum manne er fyrirlet sina unnustu.

Einn vngr madr war sa, miok ríkr at werallidar gozi, er stadfastliga hafdi tekit i sinu hiarta at gera dagliga minning sællar Marie [1], lesandi henni tidir. Af þessum goda ok millda kærleik ward hann henni miok heimvligr [2], ok medr hennar fulltingi safnadi hann saman i sinu hiarta ollum dygdum, elskandi einkanliga heilagt skirlifi, trvandi sig eigi mega fa fullkomna vinattu guds modur, wtan hann hellidi sinn likam fra allri lostasemi. Enn sem hann kom til fullkomins alldrs, badu hans gódfgir frændr, at sakir þeira elsku skal hann fa sier konu, medan hann er i bloma sins alldrs, ok geyma sins godz sier til sæmdar ok sinum erfingium til nytsemdar. Ok medr þessu werdr hans hugr nockut aaleiddr [3] at fyrirlata weg eilifs lifs ok ganga [weg myrkvan [4] veralldarinnar. Hann efadi nockut i fyrstu vm, hvort hann skyldi sampyckia þeira [5] fortölum, bædi sakir þess at hann ottadist at gera reida wora frv, ok hins at þvi hiarta, sem bergt hefir sætleik skirlifissins, synizt erfitt þat ok liotligt at fyrirdiarfa sina fyrri fegrd med liotligum likamsins girndvm ok werallidligum aahyggivm, enn þo sem þessi hlutr kom til efnis, sampyckti hann wilia sinna frænda. Festir hann þa iungfrv, er bædi [war prydd blomstre [6] sæskunnar ok likamligrar fegrdar, þar med [werallidligum rikdome ok gódfugri [7] sett. Er nv skipadr dagr til, ner [brudkaupit skal gerazt [8]. Fyrr sagdr klerkr hafdi þat tekit

[1] gerandi hennar minning med hiartans godfyse *tilf. E.* [2] [þeim godvilia vard hann henni kær *E.* [3] leiddr *E.* [4] [myrkvann stig *E.* [5] þessum *E.* [6] [prydir blomstr *E.* [7] [veralldligr rikdomr ok gaafug *E.* [8] [vera skal brudhaupit *E.*

i wana at segia hvern dag tidir worrar frv, ok las hveria tidina aa þeim tima nætrinnar eda dagsins, sem til heyrdi, med mikilli godfyse hiartans, let hann ôngva weralldliga athyggiu sig hindra fra þessum goda wana, suo at hann sat alldri sinn mat, fyrr enn hann hafdi lesit sextan. Hann fyrirlet eigi sinn wana, þo at hann skipte wm sinne fyrirætlan.

Nu kom brudlaupsdagr. Ok sem fioldi folksins ok athyggia weizlunnar þrongdi nockut hans hiarta, suo at [þessi nye brudgumi mintizt eigi at lesa[1] sina middagstid, fyrr enn hann sat yfir mat milli sinna bodsmanna [med sinne brudi[2], enn sem heitleikr hans truar kolnadi nockut, er hann geymdi eigi sins millda fyrirheitz i þessum haska [weralldligrar girndar, ok skirlifi hans fyrirfarazt tok, sem þat skip, er hann hafdi bladit med dygdum godra werka, wæri nalega brotid i storm[3] weralldligra girnda, kom skiotliga, sem postolinn segir, nogleiki[3] gudligrar myskunnar yfir, þar sem adr rikti syndin, ok i diupi þessarrar ôrvilnunar birti þegar siofar stiarnan, rekandi brott myrkr allrar gleymsku[4], ok syndi sinum þionustumanne, er adr war haskaliga staddr, hôfn eilifrar heilsu. Adr hann hafdi tekit nockura fæslu, kom honum til minnis, at hann hafdi wanrækt sina skylldu, [ok hann hafdi timalega af hendi lokit þat[5], sem hann atti worri frv. Hann hugsar sig vm, witandi eigi hvat hann skal gera, þuiat sakir fiolda bodsmanna hans ok wina skammadizt hann at ganga fra bordinu ok luka sina skylldu. Enn hans samvizka tedi fyrir honum, at [þott hann hielldi eigi[6] sinu skirlifi, skylldi hann fullkomliga hallda þetta sitt heit, gialldandi gudi ok hans modur sina skylldu i rettan tima, at eigi feingi hann guds reidi, ef hann wirdi meira mannligan otta enn gudligan, þuiat hann þottizt einga afsakan mega fa sinnar gleymsku, þegar honum kom sin skylda[7] til minnis. Ok fyrir þui

[1] [hann minnizt eigi at segia *E*. [2] [*mgl. E*. [3] nogleikr *E*. [4] gleipsku *E*. [5] [þa *E*. [6] [*eaal. E*; þo hann hefdi eigi halldit *D*. [7] gleymska *E*.

stod hann wpp fra bordinu ok bad biða sin litla stund, til þess er hann kæmi aptr.

Hann gengr þegar til kirkiu sællar guds modur Marie, er þar war nær, ok lauk sina skylldu, þui med meira godvilia sem honum kom seinna til minnis. Modir myskunnar war nærr þeim, er hana wegsamadi med forn hiartaligs lofs, finnandi þar weg til at syna honum hialp[1] guds. Sem hana stod einn samt i kirkiunne, lesandi worrar frv tidir, witradizt honum guds modir i þeire mynd, sem mennirnir ero wanir hana at kenna, ok stendr fiarri. Enn sem hann vill sia til hennar miok ottandi, wendir hon [sig fra honum nockut litt[2] sem med reidi. I fyrstu sem hann sa witranina, ward hann nærr sem daudr af hræzlu, enn sidan hann feck aptr [wit sitt ok[3] afl, fell hann fram med miklum grat bidiandi myskunnar, ok leggr sinar hendr ok munn wid fætr worrar frv. Hon flyr med reidi hans atekning, sem hann gerdi henni mikla meingerd ok þunga, ok sagdi: „Far brott hedan, madr, ok fadma þina nyia brudi, hueria er þu hefir fest hafnandi minni elsku, skaltu fullkomliga mega widr kennazt, at þu færr matulig[4] giolld þinnar odygdar ok illzku“ Sem hans andlit er þuegit med tarvnvm ok hans ond hixtir sakir mikilleiks sins harms ok gratz, rettir hann fram sinar hendr segiandi: „Min frv, ger eigi suo, rek eigi fra þier þinn þionustumann, helldr frels þu þa sal, er leyst er fyrir hinn blezada aawòxt þins kvidar. Langt af, minn frv, langt af, at ek þinn þionustumadr elski nockurn hlut suo, at ek hafni þier, [eigi þa mina festarmey ok eigi sialfann mik[5]. Min frv, myskunna mier, greid minn weg wm sannleiks gôtu, ok kenn mer at gera þinn wilia. Hialpa þinum fatæka weslingi, er buinn er at fyrirlata allan þessa heims rikdom ok eptirlæti ok þessa mina festarmey fyrir sætleik þinnar elsku[6].“ Modir myskunnar gerir sik þa [nockut blidligri[7] til hans, ok gengr

[1] *saal. E*; weg til *D*. [2] [nockut suo fra honum sinne asiona *E*. [3] [sitt *E*. [4] mattulig *E*. [5] [*tilf. E*. [6] fegrdar *E*. [7] [nockuru blidare *E*.

nærri honum, huggandi blidliga harm hans hiarta ok hans beiska grat segiandi: „Er þat satt, at þu ert buinn at fyrirlata þa sǫmu brvdi ok þessa rikvliga[1] veizlu fyrir mina sast?“ Hann svarar: „Fru, buit er mitt hiarta, sannliga er mitt hiarta buit, kasta eigi brott þinum þræl fra þinne sasionu.“ Hun spyrr: „Huersu muntu þig brott mega hafa, þar sem allt brullaupsfolkit [ok frændr brudarinnar bida[2] þin?“ Hann segir: „Min fru, þitt er at sia rad til þess, þuiat ek em buinn at fylgia þier, huert sem þu leidir mik.“ Hon sagdi: „Er þat satt, at þu ert nu til reidu [at fara, hvert er ek beidi þik[3]?“ „Nu i stad em ek buinn,“ sagdi hann. Wor frv tekr i hans hǫnd ok mælti: „Fylg mer.“

Hon tekr hann ok flytr hann skiotliga i annat herad, [brudmonnum ok brudinne eigi witanda, hvat af honum war wordit[4], ok samteingir hann heilagri kristni [med andligu brullaupi i elsku heilags skirlifis[4]. Lifdi hann þar med helgum lifnadi i einu klaustri, hafandi sig alla sina daga skærra iungfrv til þionustu konungs skirlifissins ok hans modur iungfrv Marie. Hann tedi morgvm af sier fagrt eptirdæmi hreinlifis ok annarra dygda til lofs worum herra Jesu Kristo ok hans modur[5] Marie.

XCII.

Af klerk er guds modir let drecka sitt briost[6].

Nockurr klerkr mvnr forsiall vm sitt framferdi ok lifnat enn heyrdi, sa er miok wafdizt i weralldligum aahyggium, þuiat hann hafdi yfrid godz, hann hafdi suo stadfest i sinu hiarta elsku guds modur Marie ok mintizt optliga at gera henne[7] heidr, at huern tima er hann kom i kirkiu eda for nærri kirkiunne, hellt eingi gleymska ok eingi weralldlig aahyggia hann fra, at eigi [heilsadi hann[8] hana medr ollum godvilia ok litillæti, segiandi eingiliga kuediu

[1] rækiliga *E.* [2] [bidr *E.* [3] [an dual *E.* [4] [*mgl E.* [5] iungfru sancte *tilf. E.* [6] Af klerk oforsialum *E.* [7] hennar *E.* [8] [skylldi hann heilsa *E.*

Aue Maria, þar med fell hann aa kne ok sagdi: Beatus uenter, qui te portavit, Christe, et beata vbera, que te lactauerunt dominum et salvatorem nostrum. Herra Jesu Kriste, drottinn ok lausnari worr, sæll er sa kuidr, er þig bar, ek sæl ero þau briost, er þik fæddu aa sinne miolk. Hann fecк aa nockurum [1] tima suo mikinn [2] krankleika i sinum likam, at ollum, er wid woru, þotti honum wist daudi, hafdi hann suo harda werki. at hann misti sins vits ok beit or sier tungvna ok warrarnar [3], ok slikt hit sama hefdi hann gert wid hendr ok ædra sina limi [4], ef hann hefdi nad fyrir þeim, er wid woru. Sem hann hafdi leingi kualst [5] i þessarri pinu, ok sakir mikilleika [sinnar sottar [6] hafdi hann medr ôllu or sier bitid tungvna [ok af warrirnar [7], hefnandi sins krankleika [8] þui grimligar aa sialfum sier ok þessum limvm, sem hann hafdi aa þeim einum valld, þuiat þeir sem honum þionudu, gatu geymt hans likama annarsstadar. Hann la nu suo, at hôrmuligt ok hrædiligt war hann at sia. Eptir þetta fellr aa hann omegin. Hann sier wid hôfdagerd sina [9] sitia einn mann harda fridan ok wirduligan at sia, hann þottizt vita, at þat war hans eingill Hann stod nærr ok gret wesold þessa [sinna mannz sins sæta [10], kærandi aa þenna hatt: „Heyr, himinrikis drottning, modir myskunnar, brunnr allrar milldi, hvat er þat sem ek se [11]? Er eigi þessi sa munnr, er heilsadi þier [12] lofandi þina dyrd ok myskunn? Er eigi þessi su tunga, er medr lôngum wana ok suo heitum kærleik wandist suo at boda sælann þinn kvid ok briost med þinum helga getnadi, at hon matti nærr ecki annat hlioda i kirkivnni? Min frv, huar ertu? Min frv, þu ert won weslugra, hialp fatækra, huer mun hirdu at hialpa sinum [13] þionustumonnum, ef þu fyrirlætr þina wine, ok ef þu matt eigi, hver mun þa mega? Gior eigi suo, min frv, ger eigi suo, mennirnir

[1] nockurn *E.* [2] þungann *E.* [3] uarernar *E.* [4] limu *E.* [5] kualist *E.* [6] [sins harms *E* [7] [*sql. E.* [8] sarleiks *E.* [9] sinnar sængr *E.* [10] [manz *E.* [11] sier *E.* [12] þik *E.* [13] þinum *E.*

mvnu eingi alit eda won hafa, at nockur heilagr madr bidi fyrir þeim [1], ef þeir fa einga hialp af þier."

Sem eingillinn hefir [þessa hluti talat [2], suo at eingi heyrdi utan enn siuki madr, gratandi fyrir hans augvm [3], witradizt þeim [4] guds modir, ok geck at sæng hins siuka manns. Mikil millidi ok ovmrædiligt litillæti, su helgazta iungfrv, berar þegar sin sælu ok blezudu briost leggiandi i munn þessum sinum siuka þionustumanne. Ok sem hennar helgazta miolk rann i hans munn ok hals, greri þegar fram hans tunga, er af war af bitin, enn warrarnar [5] wrdu heilar, ok i ollum sinum likam feck hann aptr sina fyrre [6] heilsu ok alla fegrd ok afl. Sem hann feck [7] aptr sitt wit, riss hann þegar vpp alheill, ok þo at hann hefdi þagat med tungunni, þa hefdi hann ollum predicat medr skiotri snuning [8] sins lifnadar ok vmskipti sidanna [9] þa myskunn, sem honum war weitt. Hann gaf sialfan sig ok alla sina eigv gudi til þionustu lifandi sidan heilagliga alla sina daga.

XCIII [10].

Af klerk [11].

Klerkr einn skynsamr ok wel truadr elskadi hardla miok sæla guds modur iungfrv Mariam ok las henni til lofs medr mikilli elsku hiartans huern dag allar tidir vtan eigi [12] kuelldsông. A einne nott witradizt sialf modir myskunnar honum i draumi, spyriandi eptir, hvat hennar kapellanus gerdi. Hann wndradizt miok þessi hennar ord ok sunrar med otta ok litillæti suo segiandi: „Min frv, huerr er sa, er þier talid þuilika [13] hluti af?" Hon segir: "Wit fyrir wist, at þat [er sialfr þu [14], er mer þionar dagliga med goduilia, enn þat þicki mer nockut [15] aafatt, er þu wanrækir ok willt eigi lesa minn kuelldsông." Sem hann

[1] *saal. E;* honum *D.* [2] [þetta mællt *E.* [3] at eins *tilf. E.* [4] honum *E.* [5] uarernar *E.* [6] *tilf. E.* [7] fær *E.* [8] *saal. E;* birting *D.* [9] fyrir *tilf. D.* [10] *Jfr. ovenfor S. 80.* [11] *Saal. E; ingen Overskrift i D.* [12] *mgl. E.* [13] þessa *E.* [14] [ert þu sialfr *E.*

heyrir þetta, ottazt hann miok, iatandi sig wera sekan, ok bidr hana litillatliga myskunnar segiandi: „Min kærazta fru, giarna wil ek hlyda ollu þui, sem þu bydr mer, ok fylla med goduilia þat, sem þier þickir ek hafa wanrækt enn þo bidr ek, at fyrir þina sætuztu milldi wirdizt þu mer at segia, aa huern hatt ek skal lesa þessa tid eptir þinum wilia.“ Wor frv segir honum: „I fyrstu skalltu vpp hefia, sem sidr er til, Conuerte nos, Deus salutaris noster ok Deus in adiutorium, antiphonam Completi sunt dies Marie, psalmus Cum inuocarem, In te domine speravi, Qui habitat, Ecce nunc, capitulum Ecce uirgo concipiet, responsorium Sancta dei genitrix, vers Intercede pro nobis, ymnus Virgo singularis, vitam presta puram, Sit laus deo, vers Aue Maria, antiphona Ecce completa sunt, [canticum Nunc dimittis, collecta[1] Deus qui [de Marie uirginis utero[2]. Eptir þat hvarf witrania brott, enn hann þionadi himinrikis drottningu alla sina daga med sonnvm goduilia.

B[3].

Sa var einn vin sællar guds modr Marie, at henni sung dagliga allar tidir utan nattsaung. Enn aa einhuerri natt vitradiz honum hin sæla Maria, hun heilsar hann blidliga, kallandi hann sinn þenustumann ok sagdi eit aa skorta, at hann syngr ei natsaung sem adrar tidir. Hann svarar: „Giarna vildi eg, fru min, syngia, enn ek veit ei, med huerium hætti ek syng suo, at þer megi best lika.“ Hun mælir: „Syng fyrst Converte nos, ant. Completi sunt, ps. Vsquequo ok Fundamenta ok Laudate dominum in sanctis, cap. Ecce virgo, resp. Sancta Maria, ymnus Virgo singvlaris, vers Aue Maria, ant. Ecce completa sunt, oratio Deus qui de beate.

XCIV[4].

Af klerk er sig gaf til þionustu vid fiandann enn vor frv hialpadi[5].

Komit, allir guds þionustumenn, ok heyrit þa fôgru iarteign guds brudar iungfru Marie, sem ek hefir heyrt af

[1] [Nunc dimittis, oratio *E.* [2] [in beate Marie *E.* [3] *Den samme Legende efter St.* [4] *Jfr. ovenfor S. 118.* [5] Af byskupi einum *E.*

sannordum monnum, at allir kristnir menn elski hana ok lofi þui framar, sem skylldugt er.

Einn byskup war sa, er hafdi medr sier þann klerk, sem hann fæddi ok elskadi sem sinn son. Klerkrinn war honum hlydinn sem sinum fôdur, þionandi gudi ok hans modur Marie medr ollum goduilia, ok las huern dag hennar tidir. Hinn forni mannzins[1] owin Satanas, sa er iafnan er godum hlutum motsnuinn, ofvndar gott vpphaf þessa klerks ok byr honum med sinum [welum þær gilldrur[2], er hann mætti[3] þenna mann draga til heluitis kuala[4] med sier. Hann sendi þa hugsan i hiarta klerksins, at hann girntizt at fa sier konu eptir leikmanna sid ok geta med henni bôrn sier til erfingia. Sem hann er suo suikinn, tekr hann at elska eina[5] iungfru dottur audigs mannz eins ok gôfugs at weralldligum metnadi[6]. Enn þuiat fyrr sagdr klerkr war ecki miok rikr eda [mikils hattar[7], leitar hann at fa med einhuerri list elsku þessarrar iungfru, þuiat hann ottadizt, at hennar fadir mundi honum hardliga suara ok forsma[8], ef hann bædi hennar.

Nu sem hans hiarta brann suo af aast þessarrar iungfru[9], at hann ward sakir hennar nærr[10] witlaus, þa leitar hann sa nockurum degi sier leyniligs stadar, er hann mætti med nadum einn samt lesa af þeiri bok, er hann hafdi sier feingit. A þessarri bok war skrifat þess kyns[11] fiolkyngi, er nigromancia heitir. Ok sem hann hafdi wpp wakit diofla, suo at þeir kuomv syniliga til hans, bad hann þa hialpa sier til, at hann mætti fa skiotliga þessa sômu iungfru. Dioflarnir gefa honum þess hattar suôr, at þeir skylldi giarna weita honum, huat er hann girntizt, ef hann willdi gefazt þeim til þionustumannz, fyrirlatandi gud ok hans modur Mariam ok þeira þionustu. Klerkrinn suarar: „Þo

[1] mannkynsins *E.* [2] [gildrum þær snorur *E.* [3] matti *E.* [4] *mgl. E.* [5] nockura *E.* [6] audæfum ok metordum *E.* [7] [af mikils hattar sett *E.* [8] fyrirsma *E.* [9] meyiar *E.* [10] sem *tilf. E.* [11] hattar *E.*

at ek brenni grimliga i minu hiarta af girnd þessarrar iungfru, þa ma ek med [eingu moti[1] ok eigi vil ek þessa hlut gera, enn huat annat sem þier beidizt, mvn ek eptir ydrum vilia gera, þo at þier vilit mik gera yduarn þionustumann." Sem fiandrnir heyra þetta, segiazt þeir giarna vilia weita honum þat sem hann[2] girnizt, ef hann vill hallda sin[3] heit vidr þa, sueriandi at hann skal þa eigi suikia: „þuiat margir kristnir [menn, segia þeir, halldi ecki sin heit vid oss, sem þeir hafa lofad[4], sidan wer hofum gert þeira vilia." Klerkrinn gerir, sem þeir beiddazt, at þeir leti hann fa þessa iungfru, sem hann girnizt. Jllgiarnir andar tendra þegar hug þessarrar iungfru til astar vid klerkinn, suo at hon bidr sinn fôdur opinberliga, at hann gipti hana fyrr sôgdum klerk med sæmd, ok segizt eingann mann vilia eiga vtan hann. Fadir hennar ok modir werda miok oglôd, sem þav heyra þetta, þuiat þav hôfdu ætlat hana at gipta nockurum mikils hattar manne. Enn þuiat þau ottazt[5], at hon yrdi lettlætiskona, ef hon feingi eigi þann mann, er hon willdi, gefa þav hana klerkinum eptir hennar[6] bæn ok vilia. Festir hann hana at hiaweranda byskupe, þo at honum wæri miok i moti, at þessi klerkr, er hann elskadi suo hiartaliga, feingi konu.

Þann dag sem brullaup[7] gerdizt, geingu brudgumi ok brvdr med folkinu til kirkiu at heyra messu, ok þau wæri þar pusud eptir siduana. [Sa sem messuna saung, giordi þat med miklum goduilia. Ok sem hun uar byriut, tok þessi klerkr[8] medr miklum godvilia[9] at lesa tidir worrar fru. Enn er sungit war, stod honum eptir nonam, ok ward hann ogladr, er hann matti hana eigi lesa, þuiat honum heyrdi at fylgia þui folki brott or kirkiunne, er honum hafdi þangat fylgt. Nu sem folkit kom i þa holl,

[1] [aungum hætti *E.* [2] beidizt ok *tilf. E.* [3] ord ok *tilf. E.* [4] [hafa opt suikit oss, saugdu þeir, halldandi ecki sin heit *E.* [5] ottudust *E.* [6] *saal. E;* þeira *D.* [7] brudlaupit *E.* [8] *[saal. E;* Sem messuna sông, tok hann *D.* [9] ok saunna litillæti *tilf. E.*

er hann skylldi weita i vm daginn, ok menn toku watn, mintizt[1] hann, at hann hefir eigi lesit sina nonam, ok bidr, at menn bidi hans litla stund. Hann geingr i litla kapellu, er skamt war brott, ok fellr allr til iardar fyrir alltarinu lesandi þessa[2] tid.

Sem hann hefir [vt lesit sina[3] nonam, sofnadi hann fast. Honum syndizt, sem guds modir kæmi til hans or loptinu med hryggiligu yfirbragdi, spyriandi ef hann kenni hana. Hann segizt eigi kenna. Hon segir: „Ek em Maria, af huerri þu last þessa tid. Enn þuiat mer er nu ger mikil meingerd, sagdi hon, ok sakir mins [gratz mikla[4] er ek miok dôpr, þuiat ek war iungfru fôstnud einum manne, enn hann hafnar mer ok lætr mik eina takandi adra sier til vnnostu[5], enn lætr mik fara ræktarlausa sem eina eckiu. Enn sa er mer gerdi suo mikla skômm, skal sa fa [noga ômbun ok werda[6] pinu, skal hann þar med missa min ok minnar winattu." Klerkrinn skilr[7] þessa alla hluti af sier sagda ok werdr miok ogladr ok ottafullr i suefninvm, iatandi medr miklum grat sig wera sekan ok bidr sier liknar suo segiandi: „Heyr, modir almattigs guds, himinrikis drottning Maria, myskunna mer ok hialpa[8], þuiat ek hefir eigi halldit mitt heit[9] wid þik. Ek wil nu iata [gudi ok[10] þier, ok þik elska ok lofa, ok þier þiona skylduliga[11], fyrirlatandi þessa[12] mina festarmey, sem ek hefir nu feingit, enn taka þik til wnnostu [mina fyrri[13] brvdi, ef þu virdizt mik at elska." Hin milldazta iungfru Maria blidkazt vid [þessi hans ord[14] ok bæn ok segir til hans sofanda: „Lat af þessum harmi, ok ger sem skiotazt þat sem þu beitr mer, ok ef þu gerir þat truliga, skalltu mega wid kennazt, at minn son ok ek skulum þier weita hialp nu ok at eilifu."

[1] minnizt *E* [2] þa saumu *E*. [3] [lesit *E*. [4] [mikils angrs *E*. [5] þionustu *E*. [6] [nogliga aumbun ok uerduga *E*. [7] ok kennist uid *tilf. E*. [8] hialp *E*. [9] fyrirheit *E*. [10] [*mgl. E*. [11] sem skylldugt er *E*. [12] nyia *tilf. E*. [13] *saal. E;* fyrir mina *D*. [14] [penna hans grat *E*.

Eptir þat huarf hon aa brott, en klerkrinn vaknadi med miklum fagnadi ok mintizt, huat hann hafdi sed ok heyrt, trvdi hann sig wera frelsadan [1] af sinvm glæp, eptir þui sem honum war witrad af sælli guds modur Maria. Hann riss vpp ok ferr til byskups ok segir honum med miklum [2] angri ok andwarpan allann þenna atburd [3], fyrst huersu [dioflarnir hôfdu [4] hann suikit, ok huat hin sæla Maria hafdi honum witrad, ok bidr nu byskupinn skilia sik wid þessa mey, ok fadir hennar taki [aptr wid hensi skærri iungfrv [5], þuiat hann willdi eigi tyna aast Marie fyrir hennar skylld, hueria er hann hafdi elskad allan sinn alldr sem sina modur ok festarmey. Bidr hann byskupinn setia sier hardar skriptir, sem til heyrdi [6] mikilleika hans glæp [7]. Sem byskupinn heyrir þenna klerk, er hann elskadi [sem sinn son, suo fullkomliga [8] idranda ok bidia liknar, werdr hann miok feginn, ok skriptar honum, sem hann bad, minnandi hann aa, at [hann halldi sik fra illum hlutum ok þioni gudi karlmannliga, ok lifdi hofsamliga, rettliga ok milldliga [9], fordandizt medr ollu þa hluti, er diôfullinn hafdi hann aa eggiat, het hann honum þa, at hann mundi fa myskunn af gudi ok hann mundi lifa med guds modur Marie utan enda.

Eptir þat bydr byskupinn ollum þeim er til þeirar veizlu woru kalladir, at þeir skylldi fara heim, huerr til sins herbergis, segiandi, at [þeim sama [10] klerk heyrdi eigi ok eigi willdi hann fa þessarrar iungfru, ok hennar [frændr skylldi [11] gipta hana hverium er þeir willdi [12] medr sæmd. þuiat fyrr sagdr klerkr elskadi fyrri [13] ok festi adra [14] brvdi, hveria er hann elskadi framarr enn þessa. „Ward hon miog oglôd ok reid, er hann hafdi [adra festa [15] at henni

[1] frelstan *E*. [2] miklu *E*. [3] hlut *E*. [4] [illgiarn andi hafdi *E*. [5] [hana aptr *E*. [6] *saal. E;* heyrda *D*. [7] *saal. ogs. E*. [8] [*sql. E*. [9] [hallda sik hiedann af karlmannliga i guds bodordum ok lifandi hofsamliga *E*. [10] [þessum *E*. [11] [fadir ok frændr skylldu *E*. [12] uilldu *E*. [13] fyrrum *E*. [14] eina *E*. [15] [fest adra konu *E*.

lifandi, ok hafdi hana forsmad[1] ok hafnat sem sinne frillu, ok þuiat hann gerdi widr hana osæmiliga, witradiz hon honum i draumi med miklum hryggleik. Þessi er, sagdi byskupinn, Maria hin helgazta iungfru, suo fôgr sem tungl, ok skinandi wmfram alla guds heilaga menn ok eingla sem sol i sinne birti, af huerri sa tok likam fyrir wora skulld, sem er sannr gud fyrir [alldir werallda[2].“ Sem brudarinnar frændr ok adrir menn heyrdu þetta, foru þeir heim lofandi gud ok hans modur, er alla þa sem hon elskar wardueitir fra[3] ollum haska andligum ok likamligum.

Fyrr sagdr klerkr tok miklar skriptir af byskupi ok mæddi sik alla [sina daga[4] med fôstum ok wokum ok [helgvm bænum[5], þionandi med ollum goduilia dag ok nott, [6]framarr enn [hann war adr wanr[7], sinne frv ok drottningu guds modur Marie, ok bad, at hun[8] tæki hans ônd i hans audlati, at eigi feingi ouin mannkynsins walld yfir henni.

Eptir litinn tima lidinn feck hann þungan ok langan krankleika, or hverium hann andadizt af þessarri werolld, ok segizt, at eptir þui sem hann bad, kom til hans syniliga sæl guds modir Maria, su brudr sem hann elskadi medr[9] ollu hiarta, ok bar hans ond med sier, sem trvizt, til himinrikis fagnada. Sannliga ero þeir sælir, minir kæru brædr, er elska þessa wolldugu ok myskunnsomu himinrikis drottningu iungfru Mariam, er ollum sinum winum gefr eilifa[10] sælu, hueria hon sialf hefir med sinum sæta[11] syne. Þessi sama drottning se lofud ok blezud vm allar alldir. Hon wirdizt oss at weita eilifan fagnad vtan enda med sier ok sinum syni, þeim sem i enda heimsins mvn dæma [lifandi menn[12] ok dauda, þa er elldr brennir allan heim, honum se lof ok dyrd vtan enda. Amen.

[1] fyrirsmad *E*. [2] [allar ueralldir *E*. [3] fyrir *E*. [4] [daga sins lifs *E*. [5] [bænahalldi *E*. [6] enn *tilf. E*. [7] [adr *E*. [8] bædi fyrir honum ok *tilf. E*. [9] af *E*. [10] sæmd ok *tilf. E*. [11] blezada *E*. [12] [lifendr *E*.

XCV.

Af klerk er leyniliga elskadi Mariam ok byskup villdi eigi iarda hann hia klerkvm.

Sa klerkr war at nockurre kirkiu, sem þrifinn war af sialfs sins verkum, kunni wel sina bok, godrar ættar ok godsidugr, enn sakir þess at hann war rikr at weralldar godzi fekst[1] hann i morgv weralldligu starfi ok aahyggium i mot þui, sem klerkum heyrir til, ok sier til skemtanar ok at letta sinne aahyggiu for hann optliga med hvndum at veida dyr. Byskup tekr aa honum [helldr þungliga wm[2] þetta, ok aasakar hann stundum blidliga, stundum nockud[3] hardligar, bidiandi at hann leti af þessi þarfleysu ok ogn. Enn þuiat klerkrinn var miog gladr ok lystugr sakir sinnar æsku[4], talar hann optliga i mot sinum byskupi, hverium hann war skylldr at hlyda, ok hellt vppteknum hætti sins lifnadar med mikilli þriozku. Enn sakir þess at byskupinn matti eigi auduelliga gera honum hardindi edr nockud valld sakir rikdoms hans gofugra frænda, þoldi hann þenna klerk med mikilli reidi, huern er hann matti eigi skipta med sinum ordum til betra efnis. Sem litill time war lidinn, andazt fyrr sagdr klerkr. Byskupinn þickizt nu hafa feingit færi aa at hefna þeim daudum, er kirkiunnar walldi war ohlydinn, medan hann lifdi, ok kærir, huersu hann hefir forsmad hann ok hans brædr kanunkana, ok wanrækt guds þionustu, [5]telr hann vpp margar hans sakir, segiandi at þat er werdugt, at suo sem hann fordadizt lifandi samuistu sinna brædra, suo wæri hann nu ok andadr fraskildr ollum þeim heidr[6], sem þeim atti at veitazt af kirkiunni Var nu gert[7] eptir byskupsins wilia ok atkuædi, at eingi af kanunkum skylldi til koma at veita honum nockura þionustu, þa er hans likamr var grafinn, ok hann skylldi wera iardadr med leikmonnum, [þar sem alþydugroftr var[8].

A næstu nott eptir witradiz sæl guds modir byskupi

[1] fæst *E.* [2] [hart fyrir *E.* [3] nockuru *E.* [4] *saal. E;* elsku *D.* [5] hier med *tilf. E.* [6] heidri *E.* [7] dæmt *E.* [8] [*mgl. E.*

i draumi aasakandi hann hordum ordum sakir þeira meingerda, er hann hafdi gert wid [hana vm groft sins þionustumannz[1]. Byskupinn segir: „Min frv, [fyrir huat[2] kalli þier þenna klerk yduarn þionustumann, er litil eda eingi[3] merki syndi, at hann dyrkadi yduart nafn?“ Hon segir: „Hans þionusta var mer[4] þægiligri enn margra þeira, sem hier ero, þuiat hann dyrkadi mik stadfastligar ok heimugligar med andligri þionustu[5], þuiat hann lagdi mikla stund aa ok bar iafnan aahyggiu fyrir, nær wmfram þat sem mannligvm ostyrkleik war matuligt[6], huersu hann skylldi mik suo lofa, at mer wæri þægiligazt. Wandizt hann optliga at lesa þau heilsanarord, sem mer ero sætuzt[7], bædi medr munni ok hiarta þrim sinnum [fimm eda[8] niu, eda fimtan sinnvm, þat er eingilig kuedia Aue Maria. Hann geymdi med allri wanuirkt þeiri, sem hann matti, at lesa timanliga[9] minar tidir, þær sem heilug kirkia hefir nv i wana tekit at lesa af mer, suo at hann sagdi þær alldri fyrr enn i rettan tima ok alldri seinna, [helldr las hann primam aa fystu tid dags, ok suo hueria tid aa sinum tima eptir rettre skipan[10]. Hann stod ok vpp hueria nott at lofa gud ok mik, eigi i ôndverda dagan[11] sem margir, þeir er latir ero i sinni þionustu, [ero vanir[12], helldr aa midri[13] nott, vtan hann mætti eigi sakir krankleika eda þeirar mædu, sem hann feck af langri ferd. Huersu mattir þu dirfazt, sagdi [vor fru[14], at gera þuilika sman minum þionustumanne suo goduiliugum, sakir huers dæmdir þu hann suo skiotliga ominnigr [hofsemdar þinnar samvizku[15]? Duel nu eigi at betra med widrkuæmiligri yfirbot þat, sem þu misgerdir wid minn þionustumann, at eigi fair þu ok þinir menn skiota ok faheyrda hefnd ok þa wesold, er þu bidir alldri

[1] [hennar þionustumann *E.* [2] [hui *E.* [3] uerk syndi ne *tilf. E.* [4] iafnan *tilf. E.* [5] gledi *E.* [6] mattuligt *E.* [7] ok mier boda sætann faugnud *tilf. E.* [8] [.v. *E.* [9] *mgl. E.* [10] [*mgl. E.* [11] daugun *E.* [12] [ok uanir suefni *E.* [13] aunduerdri *E.* [14] [*saal. E;* hann *D.* [15] [þinnar hofsemdar uitzku *E.*

bætr[1]." Sem wor fru hefir þessi ord talat, huerfr hon i brott. Enn byskupinn lætr vtan alla duol taka vpp or iordu likam fyrr sagds klerks ok grafa sæmiliga i þeim stad, sem hans wigslu til heyrdi [. Lof sie[2] worum herra ok iungfru Marie.

XCVI.

Af klerk er las Mariu vers Gaude dei.

Annarr klerkr war enn, sa er med ollum goduilia sins hiarta þionadi heilagri Marie ok hugleiddi optliga þa dyrd, er gud hafdi henni weitt wmfram alla adra helga menn. Hann saa alldri suo hennar likneskiu, at eigi heilsadi hann hana fallandi [stundum allr til iardar, enn stundum hneigdi hann sitt hôfud, framarr enn weralldar klerkar ero wanir[3], ok sagdi henni til lofs eingiliga heilsan[4] med mikilli godfysi, ok þar med las hann þessa antiphonam Gaude dei genitrix wirgo immaculata. Sem hann weitir þessa fogrv þionustu guds modur, andazt hann af þessarri werolld. Eptir hans andlat finzt i hans mvnni skrifat bref med gullstofvm, aa hueriu [stodu þessi ord[5]: Gaude dei genitrix, þar med þessi ord: Suo sem þu bodadir[6] mer iafnliga fôgnud, suo skal þier ok wera fôgnudr iafnan med mer at eilifu[7].

XCVII[8].

Af klerk er do, (er) hann ætladi at fremia sôrlife, ok wor frv hialpadi.

Hier med wilium wer enn segia fagra iarteigna, er guds modir tedi einum klerk sier goduiliugvm. Med[9] þui at hann þionadi henni af ollu hiarta, sendi illgiarn andi, er ofundadi hans godan lifnad[10], saurlifis hugsan i hans hiarta, ok let eigi af, fyrr enn hann sampykti þeiri synd. A nockurum tima sem fyrr sagdr klerkr ferr aa skipi yfir eitt watn til þeirar konu, sem hann ætladi at fremia mvnud

[1] bot *E.* [2] [til lofs *E.* [3] [aa kne *E.* [4] kuediu *E.* [5] [stod þessi antiphonam *E.* [6] bodar *E.* [7] Amen *tilf. E.* [8] *Dette Jertegn findes kun i D.* [9] ok *Cd.* [10] ok sendi *tilf. Cd.*

ranga ok sinn wilia, þa less hann adr ottusông worrar frv. Dreckir fiandinn honum i þui sama watni. ok hugdizt suo skylldu fa walld yfir hans saal, þuiat hann endi sitt lif ætlandi at fremia ranga mvnud. Sem fyrr sagdr klerkr war leiddr eptir sinn dauda fyrir domstol wors herra, aasokudu dioflarnir hann vm marga hluti, segiandi hann wera sinn mann. Guds modir Maria villdi hialpa sinum þionustumanne, þeim er i sinu lifi ok eigi sidr i daudanum heidradi fegrd hennar[1] meydoms med frioleik hennar getnadar, at þar sem adr hafdi rikt syndin, skylldi nu fyrir werdleik modur milldinnar nogliga yfir skina myskunnin, ok tekr hann or þeira walldi, sem hon bad sinn son.

En þo at syndir synizt her medr vndarligum hætti strida i mot dygdinni, ok myskunnin mot rettlætinu, suo at myskunnin winnr yfir, þa wilium wer eigi, at nôckur taki dæmi af iarteignum þuilikum at misgera þui diarfligar, at eigi werdi suo illa, at sakir þess sem guds milldi weitti honum overdugvm fyrir bæn sinnar modur, dirfizt nockur þui frialsligar at misgera sem dragandi dæmi af hans synd ok leidretting, þuiat guds iarteignir ero wegsamandi huerium kristnvm manne, enn eigi hafandi til eptirdæmis, suo at madrinn warizt þui sidr at misgiora.

XCVIII.

Af klerk er Judar drapu fyrir (þui er) hann sông af vorri frv.

I Lumbardia i þeiri borg. er Pisana heitir, tedi gud, sa er i[2] ollum sinum werkum er dyrkandi ok lofligr, fagra iarteign. Þar war einn fatækr klerkr einkanliga wel raddadr[3], saa er sa huerri hatid guds modur Marie wandizt at fara wm borgina alla syngiandi haatt þessi ord: Erubescat infelix iudeus, qui dicit Christum ex Joseph semine esse natum, þat er suo i woru mali: Skammizt sa wesli iude, sem segir Krist wera getinn af Joseph. Judar wrdu miog reidir widr þetta ok tendruduzt vpp medr miklvm hita mikillar ædi ok ofvndar mot klerkinum, ok gerdu rad sin

[1] fegrdar *tilf. Cd.* [2] *tilf. E.* [3] *saal. E;* raddr *D.* [4] *mgl. E.*

i millvm, huersu þeir mætti drepa hann ok snua suo frá ser brigsli sinnar gômlu otrv.

[Einn tima[1] sem su hatid kom, er Gabriel eingill bodadi iungfru Marie guds son, for fyrr sagdr klerkr vida vm borgina syngiandi þetta responsorium enn hærra, enn hann war vanr. Judar pinduzt[2] þa sakir sinnar ofvndar ok risu upp mót honum med mikilli illzku, sakir þess at þeir heyrdu þau ord sungin, sem suo miog woru motstadlig þeira otrv. Þeir hlaupa med mikilli ædi aa þenna meinlausa guds þionustumann ok drapu hann, særandi hann grimliga med morgum saarvm. Hin milldazta guds modir Maria war eigi ominnig sins godviliuga þionustumanns, ok sem ottusôngs time kom, gaf hon aptr rôdd sætari ok fegri, enn adr war want, i þann sama likam, þo at hann lægi þa daudr. Suo heyrdizt vm alla borgina, sem likame þessa klerks syngi medr enn fegri rôddv ok skærri, enn hann war adr vanr optliga, þessi ord: Erubescat iudeus infelix. Sem þessi fagra iarteign tedizt, kuomv saman margir kristnir menn, ok þui at þeir fundu suo rækiligan glæp geruann af iudum, tendrazt þeira hiôrtu vpp sakir kærleiks kristiligrar truar ok drapu mikinn fiolda af iudum.

XCIX.

Af munk er sa klerk i pinum, er hann var leiddr.

Einn munkr, sa er leiddr war or sinum likam aa langafriadag, þa er lidit uar fra hingadburd[3] Kristz þushundrat aara [hundrat ok niutigir[4] ok sex aar, huerium er hinn helgi Nichulaus[5] byskup syndi fyrst pislastadi ok þar næst huildarstadi ok dyrd rettlatra manna, segir suo milli annara hluta, þeira er honum woru syndir: Ek saa i einum pislarstad, segir hann, þann klerk, sem i blomi sinnar æsku war tekinn af þessu lifi, huers hiarta, andi wizku[6] ok skilningar hafa suo birt, at hann sigradi alla sina iafnaldra suo vm wndirstadning gudligra ritninga sem annarra bok-

[1] [Enn *E.* [2] pinudust *E.* [3] holldgan *E.* [4] [lx.xx *E.* [5] Nicholas *E.* [6] ok uitzka *E.*

ligra lista. Hann hafdi auduellda ok litla pinu, ok sakir þess at hann wissi sig skiotliga skylldu fa huild ok fôgnud paradisi [1], bar hann sina pinu gladliga. Fyrr sagdr klerkr hafdi godan lifnad ok sæmiliga sidu, medan hann lifdi, skinandi med hreinleik heilags skirlifis, ok einkanliga pryddi hann sin god werk medr helgum kærleik til guds ok hans modur, er rettliga kallazt hin fegrsta kruna annarra dygda. Hann wegsamadi himinrikis drottning iungfru Mariam med mikilli godfysi, wakandi optliga ok bidiandi med grat ok litillæti hiartans ok widrkomning fyrir hennar altari. Hann læddi ok marga fatæka menn fyrir hennar elsku, ok sakir þess war honum fyrirbuit af þeiri sômu himinrikis drottningu werdkaup ok eilif dyrd aa himne, ok medr hennar welgerningum hafdi hann alla stund fra sinum dauda feingit mikla linan sinna pisla, þuiat hon huggadi opt myskunnsamliga hans harm. Syndizt mer, segir brodirinn, sem hann hefdi einga adra kuôl [2], enn þa at hann sæti vndir bervm himne ok þyldi frost ok hita loptzins. En sem ek spurdi eptir, sakir huers hann [sæti i pislum [3], war mer sagt, at þui kueldizt hann stundum med hita mikils þorsta, at hann villdi sparligar [4] fæda fatæka menn, þuiat hann hafdi mikinn rikdom weralldligra audæfa, ok þo [5] at hann syndizt sampinazt þurftugum monnum, weitandi þeim mikla olmusu, medan [hann lifdi [6], þa forsmadi hann þa optliga i sinu hiarta ok war hardari wid þa, sidan hann syndizt rikuligar fara fyrir monnum, enn adr, medan hann var orikari, elskadi hann ok war blidr, hialpandi þeim med goduilia. Af dæmi þessa klerks ma hugleida [med miklum otta [7], hversu hardliga [kraft mvn werda reiknings [8] af þeim, sem hafa beneficia heilagrar kirkiu. Segir worr herra suo i gudspiallinu, at þeim sem meira er weitt, af [honum mvn meira utkrapt [9].

[1] paradisar *E.* [2] pinu *E.* [3] [uæri i pinu *E.* [4] enn rett uar *tilf. E.* [5] *saal. E; suo D.* [6] [*tilf. E.* [7] [*mgl. E.* [8] [mun krafit uerda *E.* [9] [þeim mune meira uera utkrafit *E.*

C.

Fra þui er vor frv frelsti kristna menn fra guds reidi med sinum bœnastad.

A dogum Heinreks hins fiorda keisara, sem kristnir menn hofdu wnnit af heidingium Antiochiam, witradizt wor herra Jesus Kristr med sinne helguztu modur Marie ok Petre postola einum presti i borginni. Honum syndizt sem biartr kross skini yfir hôfdi wors lausnara [1]. Hann kærdi, hversu oþacklatir kristnir menn ero [2] þeim margfôlldum velgerningvm, er hann weitir þeim, ok at þeir, sem hans erfd Jorsalaland skylldu aptr winna vndir hann af hans ovinvm, lôgduzt þa i [ofdryckiu ok sôrlifi [3]. Ok sem hann ognar, at hann skal þa hefna folkinu ok giallda þeim [4] werduga ômbunn fyrir sina illzku, fellu [5] modir myskunnar ok hinn sæli Petrvs til fota worum herra, bidiandi at hann reiddizt eigi ôllum [6] fyrir glæpi faarra [7] manna. Hann blidkazt wid þeira bæn ok segir til prestzins: „Far ok seg minu folki, at þeir warni wid putum ok ollum ohreinleika ok ofneyzlu, ok innan fim daga sidan þeir hafa snuizt til min, skal ek snuazt til þeira ok gefa þeim hialp ok sigr. Þeir skulu dagliga syngia þetta responsorium: Congregati sunt inimici nostri. Þat er suo i wort mal: Worir ovinir [hafa saman safnazt [8] ok dyrkaz af sinum mátt. Drottinn gud, briot [9] þeira styrkleika ok dreif [10] i sundr þeira safnad, at þeir kenni, at eigi er annarr, sa er berizt fyrir oss, wtan þu gud wor. Dreif þeim med þinum krapti ok briot þa nidr, drottinn worr hialpari. Jnnan þeira fim daga fundu kristnir menn spiot wors herra Jesu Krista, sem hinn helgi Andreas postoli witradi. Þa fell ellidr af himni i herbudir heidingia. Ok er kristnir menn foru ut af borginni at beriazt, fell litid regn ok dôgg yfir þa ok þeira hesta ok gladdi suo riddarana ok hestana, at hestarnir

[1] herra *E.* [2] uæri i *E.* [3] [ofdryckiur ok saurlife *E.* [4] þui *E.* [5] fell *E.* [6] folkinu aullu *E.* [7] fyrre *E.* [8] [ero saman safnadir *E.* [9] *saal. E;* braut *D.* [10] *saal. E;* dreifdi *D.*

gneggiudu [1], ok ward mikil gledi i herinum. Litlu sidar syndizt þeim, sem otaligr herr aa huitum hestum, berandi i sinum hondum hvit merki, [ridi af fiöllvnum [2]. Höfdingiar þeirar fylkingar woru hinn helgi Georgius, hinn sæli Demetrius ok heilagr Mercurius, hvern er wor frv sendi at drepa Julianum niding. Heidingiar fengv osigr ok wrdu suo hræddir, at þeir flydu vndan. Fell mikill fioldi af þeim. Kristnir menn toku þar þeira hesta, yxn ok saudi, ok otaliga mikit gull ok silfr med godum klædum. Þeir fluttu þat med sier i borgina, lofandi worn herra, er sinvm monnum hialpadi [3] fyrir bæn sinnar modur.

Hier hefr upp adra bok, seigir hier af abotum ok audrum klaustrmaunnum [4].

CI.

Aboti gaf brædrum vin ok tok illuirkia til munks.

Heilagr Odilo [5] aboti Clugniacensis [6] var fæddr i Auernia kominn af riddaraligri [7] slekt. I fyrstu sem hann var litid barn, hafdi hann þess hattar krankleika, at hann var aflaus i ollum sinum limum, ok hann matti ecki ganga. Þat bar til einn tima, at hans fostra færdi hann til kirkiu [8] sællar guds modur Marie. Enn þuiat hun hafdi margt annat at starfa, for hun brott þangat, sem hun atti eyrindi, ok geymdi ecki at sueininum, ok let hann einn samt fyrir kirkiudyrunum. Sem sueinninn sa sik einn samt eptir vera [9], suo at hann hafdi engan geymslumann, tok hann med gudligri tilvisan [at leita uid [10] at komazt til kirkiudyranna. Skridr hann nu aa hondum ok fotum inn i kirkiuna ok allt til alltarissins, suo at hann feck [11] tekit i alltarisblæiuna, hann leitar þa vid med ollu megni at risa vpp aa sina fætr, stydiandi sik vid alltarisdukinn. Honum veittiz þa hialp

[1] hneggiudu *E.* [2] [*mgl. E.* [3] er hialpandi *E.* [4] *Saaledes lyder Overskriften her i E.* [5] Odilio *E.* [6] Cluniacensis *E.* [7] riddara *E.* [8] einnar *tilf. E.* [9] uerda *E.* [10] [*tilf. E.* [11] getr *E.*

gudligrar milldi [1] fyrir verdleika guds modur Marie. Vard hann aa þeiri stundu þegar suo heill ok styrkr, sem hann hefdi alldri krankleika haft. Lofudu allir þeir, sem [hann sa ok [2] heyrdu af honum sagt, gud ok himinrikis drottningu fyrir sina milldi. Þessi Odilo [3] elskadi alla sina daga sæla guds modur Mariam med hinum heitazta goduilia ok kærleik umfram adra helga menn guds.

A nockurum tima sem fyrr sagdr aboti Odilo [3] var i Roma, ok hann tok herbergi aa fiallinu Auentino i klaustri sællar guds modur Marie, var honum gefit þat uin at drecka, er honum kendizt eigi sem hann villdi. Honum er þa feingit annars kyns vin, ok setr [4] hann fyrir sik eitt litid ker fullt. Dreckr hann þar af, ok abotinn er sat hia honum. Sem þeir voru mettir ok ætludu brott at ganga, talar hann sem med skemtan: „Minir brædr, segir hann, ek hefi eigi fullkomliga ted ydr þionustu sannrar elsku, er ek vanrækti at gefa ydr, suo at þier mættid kenna, þat vin, sem ek vildi drecka. Kennit nu þat vin, sem ek gef ydr med elsku vorrar frv.“ Hann tekr einn bolla, þann sem eigi var minni enn hans ker, ok gefr hann fullan med vin serhuerium brædranna. Þa vard undarligr hlutr. Brædrnir voru tolf, ok nægdiz [5] þessi litli dryckr [6], at sitt ker drycki [7] huerr þeira, enn sem hinn sidazti hafdi druckit, var med ollu ecki eptir. Lofudu þeir allir himinrikis drottningu Mariam.

A nockurum tima sem heilagr Odilo [8] for þann veg, sem raufarar lagu aa, hlupu [9] at honum margir illuirkiar. Einn ungr madr þeira hofdingi, sa er styrkaztr var af þeim, sier leingi vpp aa hann ok vndrazt miok blidleik ok fegrd hans aasionu med hans miklu stadfesti. Jlluirkinn [kemzt vid [10] i sinu hiarta ok fellr til fota abotanum, bidiandi med litillæti sier myskunnar, ok at hann tæki hann i klaustr.

[1] myskunnar *E*. [2] [*mgl. E*. [3] Odilio *E*. [4] lætr *E*. [5] gnægdizt *E*. [6] sua *tilf. E*. [7] drack *E*. [8] fadir Odo hinn fyrsti aboti Cluniacensis *E*. [9] hliopu *E*. [10] [*saal. E*; kennizt vid sik *D*.

.botinn suarar: „Far fyrst ok bæt þinn lifnad, ok lat af inni illzku, ok gack sidan i munklifi.“ Sem illuirkinn ad hins sama med stadfesti [ok tarum[1], baud abotinn, at ann skylldi fara fyrir honum til munklifissins. Illuirkinn erdi suo. Sem hann var vordinn munkr, var hann feinginn valld þeim brodur, er geymdi kiallara, at hann skylldi onum hlyda. Enn þuiat hann kunni eigi aa bok, var onum skipad at nema aa bok, ok hallda þar med reglu k helga hlydni. Enn hann gerdi þetta huortueggia med io miklum goduilia, at huar sem hann var staddr, hafdi ann adra hondina buna at gera, huat er honum var bodit, n med annari hendi bar hann [sinn salltara[2]. Sem hann ar suo krankr, at hann var at kominn dauda, lætr hann alla til sin millda fodur abotann, at hann mætti tala vid ann einn samt. Sem brodir bad hann fyrirgefningar, purdi abotinn, ef hann hefdi nockura stora hluti misgert, dan hann var[3] munkr. Hann segir: „Þat er minn glæpr, eilagr fadir, at kyrtil vorn brædranna gaf ek fatækum anni þier ouitanda, ok einn kadal geruan med haar tok k or kiallara.“ Abotinn spurdi, huat hann gerdi af þeim adal[4]. Hann segir: „Ek batt [hann vm minn kvid[5] at tilla med honum þa ofneyzlu, sem ek var langan tima anr at hafa i mat ok dryck.“ Abotinn vndrazt þetta iok, ok sem hann villdi leysa þann kadal af brodurnum, ylgdi honum hudin ok kiotid med miklum vog. Eptir at sagdi hann brodirinn [til abota[1]: „Ek þottumzt[6] aa essi nott vera leiddr til himins or minum likam, þa kom a mot mer ein virdulig kona ok sagdi til min: Kennir u mik? Ek sagdi: Min frv, eigi kennir ek ydr. Hun nællti: Ek er modir myskunnar. Ek sagdi: Min frv, uat biodi þier mer, at ek geri? Hun suaradi: Eptir ria daga aa þeiri sómu tid sem ek nefni, skalltu hier koma.“ Þat vard ok suo, þuiat aa þridia degi aa þeiri tid, sem hun

[1] [*tilf. E.* [2] [sitt psallterium *E.* [3] uard *E.* [4] kadli *E.* [5] [honum um minar lendar *E.* [6] *saal. E;* þottizt *D.*

sagdi, andadist hann ok for, sem trvizt, til guds i sueit med þionustumonnum himinrikis drottningar, hueria er hann elskadi med[1] ollu hiarta.

CII[2].

Vor frv hialpadi monnum or siafar haska[3].

A nockurum tima bar suo til, at aboti einn for a skipi med morgum monnum. Ok sem þeir voru[4] i suo miklum stormi ok siofar haska, at allir ôrœntu sier lifs, þa kalla þeir til hialpar, nefnandi huerr[5] þa helga menn, sem þeim kom hellzt i hug. Sumir kalla a hinn helga Nikolaum, adrir a hinn helga Clarum, ok sumir [a hinn millda[6] Andream, eda einhueria adra helga menn guds, kallar huerr a þann heimuligazt i sina nôdsyn[7], sem hann hafdi adr mest elskat. Eptir þat hetu þeir at gefa peninga, sem þeim er titt, er i siofar haska uerda staddir. Enn sem abotinn heyrir, at þeir kalla a þa helga menn, er minna verdleika ero, enn eingi nefnir modur myskunnar Mariam, er ollum helgum monnum er mattugari[8], þa mællti hann: „Huat er þat, brædr minir, sem þer giorit[9]? sakir huers heitid þier a[10] helga menn, þa er ydr megu minnr hialpa, enn fyrirlatid at minnazt vorrar frv, er meira ma oss til nada[11] þiggia enn adrir helgir menn? Þat er god gerd, sem þier giorit, enn miklu betr væri, at[12] þier kalladit allir med einni roddu ok samþycki a modur myskunnar Mariam.“ Eptir þessum ordum teku allir at kalla til arnadarordz a guds modur Mariam, bidiandi at hun myskunnadi þeim medr sinni bœn, suo segiandi: „Heyr þu, hin milldazta eilif iungfrv Maria, hialp vorri vesold, liknandi oss, er at dauda erum komnir, ok gef, at wer, er i vorum haska kollum til þinnar milldi, kennim hialp [af þinni[13] bœn. Þu ert [heilug guds modir, þu ert hin

[1] af *E.* [2] *Jfr. ovenfor S. 70.* [3] Af abota *E.* [4] nær i midium sio Brittannie *tilf. E.* [5] huerir *E.* [6] [*mgl. E.* [7] naudsyn *E.* [8] matkare *E.* [9] gratid *E.* [10] adra *tilf. E.* [11] tenadar *E.* [12] ef *E.* [13] [fyrir þina *E.*

matkasta himirikis drottning, þu ert[1] iafnan buin at myskunna þeim, er til þin kalla, þu ert huggan harmþrunginna[2] manna, hialp þeira, er þrongdir ero i haska, ok vernd allra þeira, er eingan tilgang hafa annars stadar til hugganar.“ Abotinn, er sig hafdi suo vm tuo daga ok tuær nætr mætt i fôstu, at hann aat ecki utan eitt epli, song med sinum munkum medr goduiliugu hiarta responsorium Felix namque es, sacra virgo Maria, medr þeim versum sem eptir er responsorium. Þa vard vndarligr hlutr, enn þat er trvanda, at hinn milldazti Jesus Kristr vor herra veitir sinni modur allt þat, er hun vill bidia. Sem folkit bad til guds med swt, ok munkarnir hofdu warla þenna song vt sagt, þa saa allir, at i ofanverdu[3] trenu skein biart lios aa þann hatt, sem kerti væri, þat er i brott rak aull myrkr nætrinnar, lysanda fagrliga ollum þeim, er i voru skipinu. Matti nu huerr sia annan, enn fyrr mattu þeir sakir myrkrs ecki sia. Allr stormr[4] ok okyrleikr siofarins let af eptir bodi himinrikis drottningar, ok vard i stad kyrr[5] siorinn, ok eptir litinn tima lidinn lysti af degi. Feingu þeir godan byr ok þa hofn, sem þeir mundu kiosa.

Nafn heilagrar Marie þydizt siofarstiarna, þuiat hun er ollum helgum monnum biartari[6] ok ollum mattugari[7] til hialpar. Þessir menn saa til hinna minni himintungla ok fengu ecki lios, enn þegar sem þeir sneruzt til siofarstiornunnar, fengu þeir hialp. Þeir hetu aa hina minni helga menn ok fengu eigi hialp, enn þegar þeir kolludu[8] a hina helguztu[9] allra heilagra manna, voru þeir i stad heyrdir. Þeir hetu [sitt godz[10] til annarra guds uina, ok minkazt ecki stormrinn, enn sem þeir badu til modur myskunnar, huerfr aptr kyrleikr siofarins. Hinn milldi Andreas lætr af vm stund at syna sinn milldleika, at su, sem millduzt er allra heilagra manna, syni sina milldi. Hvildizt[11] heilagr

[1] [*tilf. E.* [2] harmandi *E.* [3] ofanverda sigluna aa *E.* [4] straumr *E.* [5] kyrt ok blidr *E.* [6] helgari *E.* [7] matkare *E.* [8] hetu *E.* [9] mey *tilf. E.* [10] [sinu godze *E.* [11] *saal. E;* Huilikr *D.*

Nikolaus, sa sem a sio ok landi er iafnan buinn at hialpa, at su sama drottning, fyrir hueria heimrinn tyndr var leystr, hefdi sinn heidr. Heilagr Clarus mede odrum helgum monnum hialpar eigi, at þessi hlutr vardveitist þeiri, sem ollum helgum monnum er wolldugari [1]. Heyr, kristinn madr, huerr sem þu ert, er þronguizt af stormi hins mikla ok vida hafs þessarrar veralldar, kalla a þa fyrr enn adra helga menn, er af gudi hefir valld at stodua auduelldliga, eptir þui sem hun vill, storm ok okyrleik allrar akepnu likamligrar ok andligrar.

B [2].

Fra þui er sagt, at abboti nauckr var a skipe med kaupmaunnum, enn þeir fengu vedr haaskasamliet, sua at skip þeira meiddiz allt fyrir ofan sio, ok suo reif segl þeira allt miog i sundr. Fengu þeir hardla mikil æfasell af brauttum bylgium, þat ætlandi þaa ok þa, at skipit mundi kefla undir þeim med ollum farminum, ella mundi leysa i sundr i sua hordum sio med ofraffi vedrsins. Ok sem þeir eru komnir i suo mikinn lifshaska, þa geriz umtal med kaupmonnum, at þeir skuli heita a helga menn, ok nefna upp ymsa ok aþra, vm þat leitandi, a huerm þeir skulu heita ser til lifs. Enn meþan þeir standa i þessv umfangi, þaa þegir aboti. Þeir spyria, fyrir hueria sauk hann þegi ok leggi ecki til. Hann svaradi: „Ecki hafit þer enn nefndan minn fulltrua.“ Þeir spyria, huerr sa veri. Hann svarar: „Þat er Maria modir drottins, saunn von allra vætandi manna i henni.“ Þeir suorudu: „Vist ætlum ver, at hana megi retliga suo kalla, enn ei vitum ver saugr til þess, at menn hafi enkvm heitit a hana i hafi.“ Hann suarar: „Reynum nu ok heitvm a hana, ok uitum, huersu hun verdr uidr oss.“ Þeir bidia hann raada. Siþan mælti aboti fyrir heiti þeira. Eptir þat saung hann responsorium Felix namque es. Ok iafnskiot sem responsorium er endadr, sa þeir biarta stiaurna [3] i alþycku uedri yfir siglvtre. Aboti maelti, at þeir skyldu

[1] uolldugri *E.* [2] *Samme Legende efter St.* [3] stiarna *Cd.*

suo styra einart, at stiarna þessi veri at sia yfir siglutopp. Siþan sigldu þeir uid þat, sem eptir var seglsins, þar til er þeir toku land med heilu ok hauldnu, lofandi gud ok hans milduzstu modr Mariam.

Sva hialpi ors blezut himinrikis drotning or miclum hæarum ok hæskasamligum bylgium þessa hins falluallta lifs, sem hun hialpadi þenna abota med sinum fylgiorum af ofrgangi siofar. Ok hun æ verandi mær ok modir, sænn siofarstiarna, frv sancta Maria, se oss leidandi med sænnn liosi sinnar miskunnar til lifs hafnar, vart vonarskip sterkliga stydiandi, suo at eigi tapimz ver kafandi i sæarligum diupleika illzku uorar. Dyrkum ver nu med ællu afli hiartans ok munnzsins almattigan gud ok hans tiguliga modr Mariam, þess iafnan bidiandi, at i aullum vorum naudsy(n)ium se hun oss nærr verandi ok ors med ser til eilifra fagnada eptir lifit leidandi, hvar hun er um allar aldir med sinvm syne rikiandi.

CIII.

Af Walltero abota.

Einn brodir af Gramunka lifnadi, sa er Vallterus het, tok eptir vilia Heinreks byskups[1] Vintoniensis ok hans capituli munkaklædi ok lifnad. Eptir þat var hann kosinn til abota i þui munklifi er Tauestock heitir i byskupsdæmi Oxoniensis byskups. Hann tok at gerazt suo lauss i sinni framferd ok ser eptirlatr i lifnadinum, vanrækiandi sina frægd, suo at uida um Eingland vard hann kunnigr af leikarasongum, er af honum voru gerfir. Litlu seinna war hann med guds uilia sleginn longum ok þungum krankleika, ok med suo miklum hofudverk var hann pinadr[2], at læknar gafu honum þat rad, at hud ok kiot aa hans hofdi væri ristid allt nidr at beini i fiora stadi. Heyrdi ek, segir byskupinn, er iarteignina hefir skrifat, hann segia, at um fiogur[3] aar hefdi hann alldri fyrir vanmegni matt eta utan liggiandi nema einn tima vid upphaf sins krankleika.

[1] *saal. E;* konungs *D.* [2] pindr *E.* [3] sio *E.*

Ok þo at hann æti fim sinnum eda sex hid minzta a daginn[1], var hann suo vanmegn, at med eingu moti matti hann ganga ok eigi standa, utan hann wæri studdr. Enn huat honum matti þessi mikli guds bardagi stoda til hialpar sinni ond, ueit ek eigi, þuiat þar vm er gud minn vottr, at a þeim sex manudum, sem ek hafdi hann med mer. matti ek eigi annat undirstanda, en mikilleiki hans siukdoms ok saa langi krankleiki, er hann hafdi pinat vm fimtan ar, hefdi hann gert ominnigan hins [fyrra lifs[2].

Nu þann tima sem [med guds giof styrktizt hann[3], suo at hann matti ganga eina milu eda tuær, ok honum nægdizt sem godra manna sidr er til, [tueim sinnum a dag at neyta, enn stundum einu tima, ef naudsyn bar til[4], ok allr krankleiki hans likama var at mestum hlut forgeinginn, enn alldri vard hann fullkomit[5] heill, þa vox þo ecki [i hans hiarta heitleiki[6] eda girnd andligra hluta, ok eingan kærleik eda goduilia hafdi hann til guds þionustu, ok engan hug hafdi hann a, at nockur dygd godra hluta blomgadizt i sialfs hans framferdum, ok eigi geymdi hann med saudurligri hirting eda nytsamligum aminningum at sidum sinna undirmanna. Þann tima sem hann skylldi hafa sinn ottusông ok adrar tidir, ok hans klerkar lasu þær fyrir honum, sem sidr er til siukum monnum, ok eigi sidr þa er heilug messa sagdizt ok guds likami helgadizt, hafdi hann sik suo lausan ok med litlum athuga, at huerr sem hann sa, matti i nog vndirstanda, at honum war miok ouiliugt at hafa þar til sin eyru. Ok eptir þui sem optliga[7] matti synazt, hellt hann meirr mannligr skamfulleikr[8] i kirkiunni en gudligr kærleiki. Enn þat veit ek at, þar sem hann var aboti ok prestr, matti eingi hans uina ok eigi ek, huern hann ottadizt einkanliga miok, huorki med blidum ordum ok eigi med [skynsamligri eda hardri aminning[9] honum til

[1] deginum *E.* [2] [lifsins *E.* [3] [guds giof gaf honum styrk *E.* [4] [*tilf. E.* [5] fullkomliga *E.* [6] [fullkomliga heitleikr hans hiarta *E.* [7] opinberliga *E.* [8] skammfyllingr *E.* [9] [skynsamligum aminningum *E.*

koma, at hann segdi eina messu, ok þar fyrir mundi ek hann hafa opt miok[1] aasakat, utan uinir[2] hefdi mik bedit þyrma hans krankleika, þuiat hann var til þess med mer, at læknad væri hans hôfud ok likami. Med þessum manni matti þat eina mark sia goduilia til guds truar[3]. Eptir þui sem hann þottizt mega, hellt hann med miklum heidr[4] nafn sællar guds modur iungfru Marie. Hafdi hann tekit þat i sinn vana[5], at huern tima sem hann heyrdi nafn Marie, hof hann upp sin augu til himins andvarpandi med hiartaligum elskhuga. Ok eingi madr vâr sa, at aa nockurum tima heyrdi af hans munni, at hann nefndi hennar nafn til fanytra[6] hluta eda hegomligra. Sogdu mer hans heimuligir menn ok eigi sidr sialfr hann, ef ek minnumzt[7] rett, at hann hefdi einga uon eda traust ser til hialpar utan heilaga guds modur Mariam.

Sem þessi aboti hafdi feingit þuilika heilsu sins likama, sem nu var sagt, ok hann hafdi nærr þriu aar sidan verit i þui munklifi, sem hann styrdi, feck hann þa sott, sem hann skildi fra þessu lifi. A þridia degi fyrir hans andlat, þat var aa þorsdag[8] nærr aa þridiu tid dags, misti hann skiotliga sins mals ok uitz ok allz megins sins likama. La hann sem daudr, utan læknar, þeir er vid woru, þottuzt varla kenna af hinni minnztu hræring i hans lifædum eda litinn andardratt fyrir hans briosti, sem lif wæri med honum. Nu sem hans ond var med þessum hætti brott tekin, birtizt honum þess hattar syn. Fyrst var hann uppnuminn i loptid ok fluttr aa einu augabragdi i fiarlæga stadi. Hann sa eitt mikit ok einkanliga hatt sæti, ok i þeim stoli eda hasæti stod upp kross skinandi med hinu mesta liose, aa huerium heck madr negldr upp i hendr ok fætr med iarnnoglum. Hann bar aa sinu hofdi þyrnikoronu, hann hafdi aa sinni sidu stort saar, sem hann væri med spioti lagdr gegnum, ok þar af rann mikit blod. Til hans hægri handar

[1] hardliga *E.* [2] brædr *E.* [3] *mgl. E.* [4] heidri *E.* [5] uanda *E.* [6] onytra *E.* [7] *saal. E;* minnist *D.* [8] þorsdegi *E.*

stod annat hæsæti [1], þar sat i ein virdulig [2] frv, huerrar aasiona skein med mikilli [3] fegrd ok oumrædiligri birti. Ollum megum vmkringis [4] hana stod [5] fioldi heilagra engla. Þar ut af woru patriarche ok [6] prophete. Þar næst satu guds postolar, þa piningarvottar, iatarar ok meyiar, ok otalligr [7] fioldi guds heilagra manna. Enn aa vinstri hond hinum krossfesta þo langt i brott [8] stod oll sueit ohreinna anda. Sem aabotinn sa þetta, efadizt hann ecki vm, at lausnari heimsins var i þessarri mynd kominn at dæma verolldina. Þegar i stad tok at koma af ollum attum heimsins til þessa stadar otalligr fioldi af ollum þiodum, [lyd ok tungum [9], ungir ok gamlir, karlmenn ok konur, rikir menn ok fatækir, lærdir ok leikmenn [10], munkar ok nunnur, ok folk allra handa lifnadar. Sem þeir kuoma fyrir auglit þessa hrædiliga domara, skiptuzt þeir sundr i millum sin, sem huerr væri slitinn [11] fra odrum. [Matti ek eigi, segir abotinn [12], sia edr undirstanda, [aa huern hatt [13] þat vard, þuiat eingiun skipti þeim i sundr, eingi greindi illa menn fra godum, eingi rak vonda menn i fra [guds myskunn [14], vtan þat hygg ek, at huers mannz hiarta ok samuizka beri [15] honum vitni, huat hann hafdi gert i sinu lifi. Adrir foru med hinum mesta fagnadi til hægri handar domaranum, enn adrir foru med hormuligri kueinan ok grati oumrædiligum aa vinstra ueg.

Nu sem þessi fyrr sagdr aboti var rekinn til þessa hrædiliga doms, ward hann ottafullr yfiruettugis [16], nærr sem uitlaus, þuiat hans samuizka aasakar hann þa med endrminning margra ok storra sinna motgerda vid sinn millda lausnara, er suo margfallda pinu hafdi þolt fyrir honum [17], ok margir adrir þeir hlutir, sem hann hafdi adr gleymt

[1] sæti *E.* [2] dyrdlig *E.* [3] prydi *tilf. E.* [4] umhuerfis *E.* [5] otaulligr *tilf. E.* [6] et *E.* [7] otaululigr *E.* [8] fra *E.* [9] [*mgl. E.* [10] leiker *E.* [11] i brott *tilf. E.* [12] [Ok eigi, segir abotinn, þottumzt ek *E.* [13] [med huerium hætti *E.* [14] [godum mannum *E.* [15] þer *E.* [16] *mgl. E.* [17] hann *E.*

ok hugdi enga eda litla synd vera, syndast honum nu mundu nægiazt einir samt ser til fyrirdæmingar. Hvat mundi hann nu mega gera veslugr, huert mundi hann sig mega til hialpar venda [1], eda huat rad matti hann nu taka? Ecki var þat til, þuiat miklu meira otta hafdi hann af þeim pinum, sem hann vissi sik hafa skylldat [2], enn hann mætti hugsa, huerau hann skylldi gera sina idran, vtan einn hlutr kom honum i hug ok til minnis eda rads, at hann matti [3] fa nockura þo at litla duol sinnar fyrirdæmingar. Sem hann kom fyrir domstol hins krossfesta, ok hann kendi sik dragazt honum [a vinstri hond [4], fell hann allr til iardar, bidiandi ser myskunnar med grætligri rôdd ok ollum þeim hiartans goduilia, sem hann matti. Ok er honum voru eingi andsuôr gefin, en hann sa sig eigi mega þar leingi dueliazt, kalladi hann med hinum mesta grat ok opi suo segiandi: „Myskunna, drottinn Jesus Kristr, myskunna mer, þuiat allt til þessarrar stundar hefir þu eingan fra þier rekit, þann er kalladi til þinnar myskunnar. Weit ek, drottinn minn, at ek em ecki verdugr at vera heyrdr af þier. Enn verdugr ert þu, at þier til heidrs vendir [5] þu eigi þinni myskunn brott fra mer overdugum. Wird meira þina milldi [6] enn mitt ranglæti. Ef þier, drottinn minn, likar eigi, huiliikr ek er, þa ma þier þo eigi mislika, huat ek er, þuiat ek er þin skepna. Er ek þinn einkanliga sakir tueggia hluta, þuiat þu gerdir mik af engu ok leystir mik med þinum sæla dauda. Þat blod sem ek se nu renna af þinni sidu, er mitt werd. Ek bid, minn gud, at þin milldi kasti eigi fra ser mik syndugan, fyrir huerium [7] þu virdizt at þola allar þessar pinur, þuiat alla þessa hluti, drottinn minn, sem nu ser ek fyrir minum augum, trvdi ek [iafnan med fullkomnu hiarta [8], ok eigi matti mikilleiki nockurrar syndar þessa trv taka brott af minu hiarta. Myskunna, drottinn, minum harmi, myskunna minum tarum.

[1] *saql. rettet;* vernda *D og E.* [2] skylldu *E.* [3] mætti *E.* [4] [til uinstri handar *E.* [5] snuer *E.* [6] myskunn *E.* [7] huern *E.* [8] [fullkomliga *E.*

Ok þu er rannsakar hiortu ok uit mannzins, se [1] mikilleika mins harms, fyrir sialfs þins dyrd ok þitt helgazta nafn se til min, ok lit þann harm, sem mik pinar [2], vird þa angist, sem mik þronguir, þann otta, er mik kuelr, ok þa skömm, er ek þolir, ok þat sem ollum þessum hlutum er hormuligra ok vesaligra, þa pinu, sem ek bidr. Drottinn gud minn, þigg mina idran, þo at hun se sein, þuiat þu fyrirrsmadir alldri bæn idranda mannz. Leys nu af otta eilifs dauds mik veslugan, er þu skapadir eptir þinni likneskiu."

Domarinn sa til hans med reiduligri asionu ok sagdi: „Wit, madr, at nu er timi doms enn eigi myskunnar, nu er timi, at þu takir ombun þinna werka. Sialfr byrgdir þu fyrir þier weg [til þeirar [3] liknar, sem nu beidizt þu, engan part eda von attu med mer, þuiat nu er dæmt þitt mal." Sem hann hafdi suo sagt, þagdi hann. Nu sem þessi weali madr war suo hardliga brott rekinn, wendir hann sik til þeirar wirduligrar frv, sem aa odrum stolinum sat, þuiat hann sa nu þat eina mega wera ser til hialpar, þottizt hann wiss af [4], at su sama kona war modir wors herra Jesu Kristz iungfrv Maria. Hann þordi med ongu moti at letta ser af iordunni, at eigi wæri hann þegar þadan brott rekinn, helldr wendir hann sina asionu med upphalldandi hondum til hennar ok segir: „Se, hin milldazta drottning ok iungfru, sialfr myskunnar brunnrinn [5] byrgizt fyrir mer, ok nu hefir ek ecki at slockua med þenna eilifa elld, vtan þin godgirnd virdizt at luka upp hans watzædar fyrir mer syndugum ok hinum wesalsta [6]. Heyr, hin helgazta drottning, einkanlig huggan allra þeira, sem hialplausir ero, se [1] med saliti þinnar myskunnar til min, er nu hefir enga adra won til hialpar, lit a ok se [1], ef nockur harmr er suo mikill ok beiskr sem harmr minn hiærta. Fyrir þeim [7] sem leit þitt litillæti bid ek þik, at þu siair mitt litillæti ok erfidi. Myskunna mer, heilug guds

[1] sia *E.* [2] piner *E.* [3] [þessarar *E.* [4] *mgl. E.* [5] slockvist ok *tilf. E.* [6] uesalasta *E.* [7] þann sama *E.*

modir, myskunna mer [fyrir þa miklu myskunn[1], er þinn milldi son veitti ollum heiminum fyrir þik, sampinazt minni eymd[2], sæl iungfru, sampinazt, modir allrar myskunnar, heyr, hin milldazti iungfru, hneig augu þinnar myskunnar til min, ok vorkynn [mina gratligu andvarpan ok þann[3] mikla harm, sem þronguir mitt hiarta. Ek bid þig, himinrikis drottning, at med þinum werdleikum ok bœnum gerir[4] þu mer blidan þinn son, huern er ek se[5] nu wera styggan einkanliga ok reidan sakir minna glæpa. Þu hin milldazta mær, er mannkynit sættir wid gud, minzt aa mikilleik hans myskunnar, er hann hefir ted monnum[6] fra upphafi weralldar. Se, nu bidr ek fyrir hans augum, ok will hann eigi heyra, ek græt, ok [ser hann eigi til[7], ek pinazt[8], ok will hann eigi myskunna, ek bid med litillæti, ok mykizt hann eigi. Hann byrgir augu sinnar milldi, at hann siai eigi min tar, hann vendir sin[9] eyru ifra, at hann heyri eigi minar bœnir. Huersu ma[10] mannkynit hialpazt, ef lausnari heimsins tier suo mikla reidi ok grimleik. Heyr, drottning heimsins[11], iungfrv [englanna ok[12] einkanliga verdleiks, er heidrut ert vmfram alla skepnu af þinum milldazta syni. Ek bidr, at þu minnizt, huersu ek þottumzt[13] þig heidra iafnan, eda med huersu miklum hiartans kærleik ek elskadi þig, eda huersu mikit traust ok von hialpar ek hafdi [iafnan aa[14] þinni godgirnd, ek bid, min frv, at þinn son kennizt fyrir þig wid þat werd[15], sem hann eignadizt i mer fyrir sinn dauda, ok hann kennizt wid mark hins helga kross, þat sem [ek ber[16] i minu enni. Kennizt hann ok wid sinar helganir, med huerium ek er bundinn i hans trv, ok [þat mark kristins doms, er ek ber, ok mun hans milldi eigi vilia þola[17], at ek verdi

[1] [sakir þeirar miklu myskunnar *E.* [2] avnd *E.* [3] [minum andnorpum ok þeim *E.* [4] gior *E.* [5] sier *E.* [6] manninum *E.* [7] [vill hann eigi til sia *E.* [8] pinist *E.* [9] augu ok *tilf. E.* [10] man *E.* [11] himins ok iardar *E.* [12] [*mgl. E.* [13] *saal. E;* þottizt *D.* [14] [i *E.* [15] *saal. E;* wed *D.* [16] [hier er *E.* [17] [þol eigi *E.*

rekinn til heluitis[1] herandi þersi dyrligztu hans teikn ok merki. Skunda, min fru, ok veit mer nockura hiolp[2], þuiat ek ma ecki lengi vera her fyrir ydrum kniam."

Himinrikiss drottningh hof þa vpp sitt hofud ok augu til stols domarans ok sagdi: „Minn sæti son, ef þat[3] er moguligt[4], bidr[5] ek, at þu heyrir þenna vesluga[6] mann, er mik bidr ser þiggia nadir af þinv velldi[7]. Ek bidr, at þu heyrir mina bęn fyrir honum, þuiat ek ma eigi fyrirlita hans hiartalig[8] taar." Vorr herra segir: „Min elskuligazta modir, ek iati[9] mik skylldughan at veita þer allt þat, er þv[10] villt beida[11], ok þo at ek vili ecki þer i moti gera, þa vill eigi satt rettlęti þola þat sem þv bidr. Ok þo at ek se miskunnsamr, ma ek eigi tapa sonnu rettlęti. Hans domr er nv dicktadr ok gerr, sem ek sagdi honum[12]." Vor fru snyz þa[13] til abotans, er laa fyrir henni, ok segir til hans[14]: „Heyrir þu, vesall madr, at meiri er þin synd, enn þu megir fyrirgefning faa. Nu ser þv, at ek er ecki heyrd, þo at ek bidi fyrir þer. Nu saatt þu[15], at þinn domr er gerr. Huat er nv þat, sem þer megi verda til hialpar, huat villtv nv gera framar?" Hann segir: „Min frv! Ek veit mer ecki raad nv vera til hialpar, vtann þv vilir mer tia þina milldi, þuiat þv veitz, huerso þv matt mykia minn domara þinn son. Þo at ek viti minn dom vera skipadann, þa heyrda ek hann ecki framsagdann af domaranum. Heyr, modir, hialpara heimsins! Ek bidr þik fyrir sameiginliga heilso ok tru allra kristinna manna, at eigi fyrirlitir þu min taar, ok eigi hafnir þu minni sorgh. Ek særir þik fyrir þann sialfan, sem þu ser her med marki[16] krossfestan, fyrir hans dauda ok saar, fyrir hans blod ok þat holld, sem ek trvir, at hann tok af þinvm likam,

[1] *Her begynder a*[7]. [2] hialp *D*, *E*. [3] þier *E*. [4] matuligt *D*. [5] bid *D*, *E*. [6] vesla *D*, *E*. [7] milldi *D*, *E*. [8] hiartaligu *D*, *E*. [9] iatar *D*, *E*. [10] kant ok *tilf*. *E*. [11] mik bidia *D*, *E*. [12] sialfum *tilf*. *D*. [13] nu *D*, *E*. [14] sva felld ord *tilf*. *E*. [15] ok heyrdir *tilf*. *E*. [16] mer *D*. *E*.

ok þat sama trudi [1] ek iafnan. Ek bidr fyrir þann saara harm, sem þitt hiarta pinadiz [2] med i hans dauda, at þv hialpir mer, þuiat ek veit, at þv matt allt af honum þiggia, þat sem þv vill [3], þv ser einnhvern vegh til at hialpa, ef vilinn er fullkominn. Gior nv sua, at vm allann heimínn se sagt ok i einkanligri minnigh haft þetta dæmi minnar idranar ok þinnar miskunnar."

Guds modir reis þa vpp ok fell a kne fyrir hasæti sins sonar, hon berar sin briost ok talar sua [4] til hans: „Minn kęri son, nv verd ek nærri sem skylldut [5] at fylgia framarr miskunn enn rettlęti, þuiat ek ma eigi venda min eyrv fra harmi ok grat þessa vesla mannz, er bidr til min. Gior eigi mot þinni modur, er þik bidr, þuiat engi bar þer onnur naudsyn til, at þu villdir mik hafua til modur, vtan þv mættir þa rettliga veita miskunn syndugum monnum. Vird sæigi illzkv þessa mannz hins synduga, helldr hans idran, sæigi hans glæpi, helldr hans harm. Lit sæigi, hverr [6] hann var, helldr i huilikann hann hefuir sik skipt, þo at þu rekir hann rettliga fra þer. Vend sæigi þinni asionv fra mer, se her þann kuid, er þik bar, se [7] þau briost, er þv saugt, se [7] þessar hendr, er þer þionudv. Minz, minn sæti son, hvers sakir er þv þoldir þessa luti, eda til huers er [8] þv villdir mik til skipa at veita [9] þer þilika luti. Alla þessa luti þoldir þv til þess, at þin milldi metti rettliga hialpa syndugum monnum fyrir mina bęn. Ek skylldaz [10] at heyra þeira bœnir, sem þv vant til þin ok leystir med þinu blodi, þuiat þat verd, sem þu gaft mot þeim, er af minv holldi. Minn herra ok son, þo at þv villir eighi heyra bęn þinner þionostukonv, heyr modur þina. Ek bidr, at þu gefvir mer þessa ond, fyrir hveria þu gaft til dauda þina eiginliga ond. Heyr, minn son, eigi hann, helldr mik. Gialld [11] hann aptr sialfum þer fyrir mik. Skipa sva, at

[1] truda *E*. [2] pindist *E*. [3] uillt *D*, *E*. [4] *tilf. D*, *E*. [5] skylldug *E*; skylldugt er *D*. [6] heilikr *D*, *E*. [7] sia *E*. [8] at *E*; *mgl. D*. [9] uinna *E*. [10] skylldumst *E*. [11] Giallt *E*.

fyrir hans idrœa se af ollum þiodum [predicat af þinni milldi. Gef[1] þat fyrir mina bœn, at honum verdi til nytsemdar sv von ok traust, sem hann hafdi a þer sinvm skapara, ok sa godvili, sem hann hafdi til þinnar modur." Vorr herra sagdi þa: „Min sœta modir, huat villtu at ek geri. Þat sem þessi madr bidr[2], skal hann eigi fa, þviat eigi[3] ma skommin fa dyrd, œigi fyrirdœming likn, œigi andlatz[4] tapanin hialp. En sakir þess at, þo at rettlętid villdi eigi heyra þina bœn, þa skylldir[5] miskunnin mik at veita þer allt þat, er þv villt bidia, ok þi gef ek, min kœra[6] modir, þenna mann i þitt valld, skal hann nv vera þinn, gior af honum, huat[7] er þer [þickir gott vera[8], er hann nv hialpadr, eigi med minvm domi helldr med þinni giof."

Hin helgazta iungfru reis[9] nv vpp ok snyz til þessa auma mannz, er a iordunni laa. Hon tekr i hans hond ok reisir hann vpp, hon segir[10] til hans: „Se, nv hefir þu fengit von liknar ok fyrirgefningar, hverf nv aptr til þins likams ok til þins sialfrœdis[11], ok bus med godvm verkum vid þinni framferd, þat mesta er þu matt, þuiat a þridia deghi hedan[3] skalltv andazt. Legg a allann hvg eptir megni, at godr verdi þinn endadœgr ok þitt rœkiliga lif lycktiz [lofligum enda[12]. Sva ok ef nockurir ero þeir þinir vinir, sem þik elski[13] hiartaliga, annathvart sakir likamligrar frendsemi eda þeira godra luta, sem þv hefir þeim teed, bid þa hiartaliga, at þeir leysi þinar syndir med olmosvgerdum, bœnum ok odrum godum milldiverkum, ok minki sva þinar pinur, þuiat med miklum kvolum þurfu[14] at pinaz þinir glępir, med hverium þv matt eigi inn ganga i himinrikis dyrd."

Þessi madr, er menn hugdu daudann vera, lifnadi nu skiottliga ok hvarf aptr til sialfs sins. Allir þeir sem vid

[1] [predicut þin milldi. Gef *D*; predicat þitt nafn. Þin milldi gefi *E*. [2] beidir *E*. [3] *tilf. D, E*. [4] *saal. D*; odlaz ok *a*; *mgl. E*. [5] skylldar *D, E*. [6] *saal. D*; kœri, *a, E*. [7] þat *D*. [8] [likar *D, E*. [9] ris *D, E*. [10] þa *tilf. E*. [11] *saal. D, E*; sialfs rœdis *a*. [12] [godum enda ok lofligum *E*. [13] elska *E*. [14] *saal. D, E*; þarftv *a*.

voru, vrdu miok ottafullir[1]. Abotinn kallar saman alla sina brædr, þa sem vndir honum voru, fodur sinn ok modur ok alla sina vini, er þar voru komnir at vera vid hans andlat, ok segir þeim alla þessa vitran fra vpphafui ok til enda, ok her med sannar hann sin ord med þeim nogligum taarum, [er fram flugu[2] yfuirvettugis[3] af hans augum med hinum mesta[4] hiartans heittleika[5], sua[6] alldri [letti af[7], medan hans lif vaunz. Hann var nv alla stund pinadr med sua miklum harmi, at mikileiki hans [gratz ok idranar[8] syndiz minka saarleika þeirar sottar, sem hann feck [til dauda[9]. Hann var sua[10] fangin med idran ok [hiartaligri sorgh[11], at sua syndiz, sem hann hefdi ongan ner likamligban krankleik, at[12] hann mundi helldr deyia af harmi enn sott, vtann stundum huggadiz hann af þeiri von, sem honum var fyrirheitin. A þridia degi eptir þetta andadiz hann, sem honum var fyrir sagt, [ok öll þav mörk, sem hann hafdi sialfr fyrir sagt, funduz med honum fyrir hans dauda, i daudanum ok eptir daudann, sua at allir þeir, sem vid voru, hofdu meira fagnat af hans hialp enn ogledi af hans dauda. Truir ek, segir byskupinn, er þessa iartein skrifadi[13], at þessi skipan gudligrar miskunnar var ted ad honum, at engin syndugr madr orventi ser hialpar, ef hann vill idraz sinna synda. Her er ollum monnum sameiginliga synt miskunnar port, þat er vor fru sancta Maria, hon er sv sem eingann fyrirsmaar, ongann rekr hon burt[14], vendir hon sik fra engum. Hon er nerr ollum þeim, sem til hennar kalla. Ok þo at þv ottiz at kalla til guda, þuiat þu gerdir hann reidann, kalla þu til heilagrar Mariam, þo at þv hafir hana reida giort, gack til hennar ecki efuandi. [Fyrir Mariam[15] komum ver til Kristz ok verdum

[1] hræddir *E;* ottandi her af *D.* [2] flutu *D.* [3] *mgl. D.* [4] inzta *D.* [5] kærleika *D;* [*mgl. E.* [6] huer er *D, E.* [7] letu af *D;* lettu *E.* [8] [tara *E.* [9] [dauda af *D, E.* [10] allr *tilf. D, E.* [11] [sutligum trega *E.* [12] ok *D, E.* [13] [huern ek, segir byskupinn er þessa iarteigu skrifadi, sa med minum likamligum augum *E.* [14] brott *D, E.* [15] [*tilf. D, E.*

sattir vid hann, fyrir modur komum ver til sonarins. Sa mildi herra, er [fra henni[1] vildi fædas mönnunum til hialpar, vill ongvan fra ser reka, þann sem hon bidr fyrir, vor herra Jesus Kristr, sa er lifir ok rikir vm allar veralldir[2] verallda. Amen.

CIV[3].

Af brodur Hugberto[4].

I þeiri borg er Papia heitir, i munklifui vars lausnara, var nockurr brodir, sa er var prior þess sama klaustrs. Hann for miok lauss i sinum ordum ok framferdum, þuiat hann hafdi sik meirr[5] til at gera þat, sem rangt var ok vnytsamligt. Ok þo at hann syndiz sva osidlatr i sinv framferdi, elskadi hann þo einkanliga guds modur Mariam, ok las eptir hveria tid brædranna tidir vorrar fru, vorum herra ok hans modur til lofs, ok stod iafnan, sua at hann vilidi alldri sitia, [a medan er[6] hann las þær tidir. Sem þessi munkr hafdi lifat sua langann tima, tekr hann sott, af [þeiri andaz hann[7] ok er grafuinn hia brædrum odrum. Eptir eitt sar lidit þa vitraz hann þeim einum brodur, sem geymir kirkiu, hann het Hugbertus. Þessi brodir stendr vpp a einni nott fyrir ottvsongh, sem þeim heyrir[8], er þat starf hefuir, ok tendrar lios fyrir alltari. Þa heyrir hann, at þessi andadi brodir kalladi a hann hatt ok sagdi sua: „Brodir Hugberti[9].“ Hann verdr miok ræddr, er hann heyrir þetta, ok veit eigi, hvers hattar er, ferr hann nv til þess hvss, er siukir menn lagu i, ok hugdi, at þar mundi a hann kallat, þviat þat var nærr klaustrino. Ok sem hann kemr þar, tekr hinn andadi brodir at kalla: „Brodir Hugberte, brodir Hugberte.“ Hann þorir ongv at svara, ok ferr aptr med otta til sinnar sængr. Þegar hann sofnadi, syndiz honum fyrr sagdr brodir standandi hia sænginni ok talandi [svo til hans[10]: „Sakir hvers villdir þv eigi svara

[1] [fyrir hana *E*. [2] alldir *D*, *E*. [3] *Jfr. ovenfor S. 105.* [4] *Overskriften af E; i a kan den ikke læses, og D har her ingen.* [5] mær *E* [6] [a medan *E*; medan *D*. [7] [huerri hann andaz *D*, *E*. [8] til *tilf. E*. [9] Hugberte *D*, *E*. [10] [til sin *E*.

ser, er ek kalladi sa þik?“ Hugbertus kennir hann giorlla
k spyr, hverso honum veri. Hann segir: „Allt her til
efir ek pinaz[1] ok þolt vtlegd i nockuru heradi, hvers hofd-
aghi heitir Smirna. Ok sem ek var þar suiuirdr ok þrongdr
borgum kuolum, bar þat til, at hin virdoligazta[2] drottningh
k hin volldugazta[3] modir vars mikla konungs Jesv Kristz
br vm þann stad, hverri er ek var vanr, hvern dagh medan
k lifdi, at syngia[4] tidir. Hon kendi mik, þegar hon sa
mik, ok leiddi mik brott med ser i einn fagran ok godan
stad.“ Sem brodir Hugbertus heyrir þetta, segir hann
odrum brædrum þetta[5], huerso þessi madr[6], sem honum
vitradiz, sagdiz vera leystr fra pino fyrir guds modur Ma-
riam. Her af ma skilia, huerso mikit traust [þeir megu[7]
hafua a vorri fru, at [þeir mvnv[8] leysaz fra ollvm pinum,
sem med goduilia ok rettri trv veita henni þionustu, lesandi
hennar tidir dagliga. Þessi brodir[9] Hugbertus andadiz
innan farra daga, sidan[9] hann sagdi brædrunum þessa vitran.

B[10].

Prior[11] einn var i Papey settr i munklifi, ei suo sidugr
sem best sæmdi, letlaatr ok lausungarmadr, ok eptir þui sizst
sem vera aatti, enn þo elskadi hann miok guds modr Ma-
riam, henni dagliga tidir syngiandi. Hann andadiz ok var
grafinn. Ok er .xii. manadir voru lidnir, þa syndiz hann
munki þeim, er kirkiu vardueitti, saa hiet Hugbertus. Ok
er hann hafdi at liosi giort ok stod fyrir altari, þaa kallar
hinn andadi ok mælti: „Hugbertus brodir.“ Hann uard
hræddr ok þegir, ok ætlar at skunda i brottu. Hann kallar
i annat sinn, en Hugbertus þordi eigi at suara ok geck
til reckiv sinnar med otta. Enn er hann sofnadi, þa syndiz
honum hinn andadi broþir ok mælti: „Hui suaradir þu
mer ecki, er ek kalladi?“ Hann svaradi: „Huilict hefir

[1] pinzt *D.* [2] virduligsta *D.* [3] volldugsta *D.* [4] heilsa ok syngia hennar *E.* [5] *mgl. D, E.* [6] munkr *D, E.* [7] [þier megut *D.* [8] [þeir muni *E;* þier munut *D.* [9] sem *E.* [10] *Den samme Legende efter St.*[2] [11] (P)roor *Cd.*

þu, brodir?“ „Hart hefir ek haft, sagdi hann, ek hefir verit i vtlegd, þeiri er hofdingi sa er yfir, at Smirna heitir, i miclum meinlætum, vnz þagat kom hin gofugliga moþir hins hæsta konungs, er ek dyrkadi i þessvm heimi med dagligum tidalestri. Ok er hvn sa mik, þa tok hvn mik til sin ok setti mik i godan stad.“ Hugbertus sagdi vitran þessa brædr(um) ok lifdi fa daga sidan.

CV [1].

Vor frv hialpadi munk.

Þat ma opinberliga skilia af þeim lut, sem her fylgir. huat milld ok sæt hin helga Maria modir vars herra Jesu Kristz [2] ok allrar milldi er vid þa, er hana elska ok dyrka ok leita med ollu megni at fa hennar vinatto [3]. Virdoligr fadir Hedricus prior Certhesij [4], er þessa luti sa ok heyrdi, sagdi, at sa var einn munkr i þvi munklifui, er Vest heitir, Levricus at nafne, er þann tima, er aboti Certhesij var allr, leitadi a marga [5] vega at verda aboti yfir þeim stad. Enn þat var miok i mot vilia hans abota ok sua i mot vilia munkanna i Certhesia. Ok þo at þeir allir vęri motstadligir hans vilia her vm, var [hann þo þangat skipadr [6] med styrk þess konungs, er þa var fyrir [7] rikino. Enn þegar konungrinn sa, at þat mislikadi hans abota ok munkvm fyrr nefndz stadar, tok hann hann i brott þadan ok skipadi [8] yfir klaustr miok fiarlęgt, er Holl [9] heitir. Levricus var þar langann tima. Eptir þat [10] for hann aptr til Certhesium [11], ok var þar enn annan tima.

Litlu seinna enn hann kom þar, tok hann krankleika, af hverium hann andadiz. Enn þo at þessi Levricus færi eigi sva fram vm marga lvti, sem vera atti, elskadi hann þo miok sęla guds modur Mariam ok þionadi henni iafnan med ollu sinv megni, hann song af [12] henni messu tueim

[1] *Jfr. ovenfor S. 111.* [2] modir myskunnar *tilf. D, E.* [3] ok fulting *tilf. D, E.* [4] Cercesij *E.* [5] alla *D.* [6] [honum þo þangat skipat *E.* [7] *saal. D;* yfir *E, mgl. a.* [8] hann *tilf. E.* [9] Hull *D;* Hall *E.* [10] langann tima *E.* [11] *saal. a, D;* Certesijm *E.* [12] *mgl. E.*

sinnum eda þrim sinnum i hverri vikv. Sem hann var miok męddr [af þeim krankleika[1], er hann tok, ok hann ottadiz sinn dauda, sendi hann eptir sinum abota, at hann kemi til hans, ok villdi sættaz vid hann, þviat hann ottadiz, ef hann dæi, adr[2] hann sættiz, at hann fengi þungar pinur fyrir sinar syndir. Nu sem hann pinadiz [sva af þunga þessarar sottar[3], at hann sneriz a ymsar hlidar, þar sem hann la, vitandi eigi, huat hann mætti[4] helldz gera, þat sem honum vęri til hialpar, bidr hann munkana, þa sem þar voru vid, at fyrir guds elsku ok hans modur Marie veitti þeir honum miskunn med brodurligum kærleik, at þeir fęri i klaustrid ok będi milldi almattigs guds ok hina sælu modur Mariam miskunnar fyrir þeim haska ok þrongingh, er hann þoldi, at þau tedi honum sina miskunn frialsandi hans ond, sem hon fęri brott or likaminum fra þeim kuolum, sem[5] hann ottadiz. Ok sem hann beid kvomo sins abota, eptir hverium hann hafdi sent, ok munkarnir i klaustrino sungv fyrir honum letanias ok adrar bęnir, misti hann sins mals, ok la sem hann veri dauðr. Munkarnir komv til hans, þegar sem þeir heyrdu þetta ok hormuðo miok, er hann matti eigi taka likam vors herra ok eigi fa helga olean[6], adr hann audadiz. Þeir stodu yfuir honum miok ryggir, vitandi eigi hvat þeir skylldu[7] gera, þuiat hann la sem daudr madr, ok mattu þeir ongua þionustu veita honum sem lifuanda manni, enn þuiat hann stirnadi[8] ædi, þordu þeir ædi at iarda hann sem daudann mann.

Sem þeir hofdu lengi stadit yfir honum, ok þeir sa mikla frodu falla or hans munni, sua at þeir trudu hann helldr vera daudann enn lifuanda[9], lifnadi hann skiottliga ok tok at grata sva segiandi: „Min fru sancta Maria, þackir geri ek þer, er þv hefuir mik nu frelst a þessum degi ok fordat, at eigi felli[10] ek i fyrirdæmingh eilifua, sem

[1] [*tilf. D, E.* [2] enn *tilf. E.* [3] [af þessari sott sua miok *E.* [4] skylldi *E.* [5] er *D, E.* [6] olian *E.* [7] skylldi *D.* [8] *saal. ogs. E;* stirdnadi *D.* [9] lifs *E.* [10] fella *D, E.*

ek var verdugr, hver er skiotliga hefdi yfir mik komit, vtan þv hefdir mer hialpat. Frv sancta Maria, ek gerir þer miklar þackir, at þv batt fyrir mer þinn sæta son varn herra Jesum Kristum, at ek skyldi mega hans blod ok holld taka ok fa alla þa þionustu fyrir mitt andlaat, sem kristnum manni heyrir.“ Eptir þat bad hann priorinn ok adra brædr, at þeir gęfui honum skiott vars herra likam. Sem sv[1] helgazta forn var borin til hans, sem hann beiddiz, sagdi hann med taarvm sik fullkomliga trua med hiartanu enn iata med munninum, at þetta, sem syndiz vndir brauds liking, var sannliga likami vars lausnara, hvern er hann tok af ivngfru Maria, ok þat sama heck a krossinum fyrir oss syndugum monnum, ok þat blod rann af hans sidv. Eptir þat sem hann hafdi bergt holldi ok blodi vars lausnara, bad hann brædrna, at þeir veitti honum hina sidaztu smurningh. Sem þessir allir lutir voru vtsagdir til enda eptir skipan, blezadi hann þeim ollum munkum, er vid voru, ok gaf þeim absolucionem. Munkarnir gerdu slikt hit sama vid hann ok blezadu honum. Eptir þat logdu þeir [hann yfir[2] eitt hærklædi. Hann andadiz þegar med gledi ok fagnadi. Heilogh guds modir Maria, hveria er hann lofadi sua sættliga, tok hans ond leidandi hana i huilldarstad, eptir þui sem þeir trudu, er vid voru ok sa þessa luti. Brædrnir iordudu hann i sino capitulo blezandi ok lofandi gud ok hans modur Mariam, er sva mikla miskunn hafdi honum ted.

Þessi iartein er til þess ritud, at ver siem iafnan oruggir, ef ver elskvm, sem verdugt er, helga guds modur iungfru Mariam, þa sem er modir miskunnar ok allrar mildi, gerandi hennar helgu minningh med allri kvnnastó vtann aflaat[3], at hon mvn giarna oss hialpa, sva opt sem oss er naudzyn til, ok enn helldr mvn hon oss frialsa[4] af eilifum pislum, þeim er ver ervm verdugir sakir vorra synda. Ok sem hon hefir oss frialsat[5], mun hon oss [at eilifu[6] hialpa fyrir

[1] hin *tilf. E.* [2] [yfir hann *D.* [3] aflate *E.* [4] frelsa *D.* [5] frelsat *D.* [6] [*tilf. D, E.*

miakunn sins millda lausnara ok sonar Jesu Kristz. [Honum se lof ok dyrd med gudi fedr ok hinum helga anda utan enda. Amen[1].

CVI.

Vor frv frelsti prior or pinu.

Gaufredus het herra þess kastala, er Sinemurum kallaz. Enn sidan hann hafdi langann tima med mikilli tign lifat i þessi verolld, neitar hann heiminum tendradr med heilags anda gipt, ok tekr munkabunat[2] ok reglu i Cluniaco, ok med honum son hans ok .iii. dætr. Lifir hann þar lengi heilagliga vtan kueinan. Ok sem hann var fullkominn i verdleik gods[3] lifnadar ok vitzku gudligs logmals, geriz hann prior systranna i þui klaustri, er Martianum[4] heitir. Ok sem hann hefir þessa abyggiu haft [vm nockur aar[5] med litilæti ok godvilia, tekr hann likamlighan krankleika ok andaz. Systrnar helldv sætliga minning hans skæra lifnadar ok fylgdu hans likama til graftar med helgum þenum ok nogligum taarum ok grofu hann i kirkiu, vardueitandi med goduilia hans minningh i sinum hiortum.

Litlu eptir andlat sitt vitraz hann þeiri systur er Albarea[6] het ok mællti til hennar: „Systir, kennir þv mik?“ Hon segiz[7] kenna herra Gaufredum þeira prior. Hann sagdi: „Ek er[8] sa, sem þv segir, enn ek er[8] sendr til þin at gera kunniga þa luti, sem mer ero giorfir. A minum daudatima liopu illgiarnir andar at minni saal med ogurligum gny ok kringdu ollum megum sem gerandi fylkingh vm mik. Ok er ek verd[9] miok ottandi af þeiri[10] syn, hyggiandi at þeir mundi mik[11] þa ok þa gripa, witradizt skiotliga guds modir Maria med hinum helga Petro, ognandi þeim dioflaflocki med sinni nauist ok mællti: „Heyrit, illgiarnir andar, til huers kuomut[12] þier hier?“ Þeir segia: „Hann war vor madr, ok gerdi[13] vor werk, medan hann

[1] [*vilf. D, E.* [2] munkaklædnat *D, E.* [3] sins *E.* [4] Maritanum *D*; Martinianum *E.* [5] [eingi *E.* [6] Albaria *E.* [7] segir sik *D. E.* [8] em *E.* [9] vard *D*; uar *E.* [10] þeira *D, E.* [11] *Her ender a*[7]. [12] komi *E.* [13] uann *E.*

lifdi i verolldinni, [þat sem enn er meira[1].“ Hun sagdi: „Hann gerdi idran fyrir alla þa hluti, ok hier med nitadi[2] hann verolldinni, þat sem enn er meira.“ Enn er ovinrinn hafdi marga hluti mot honum kastat, ok hin milldazta iungfru eydir þeim ollum med sanri skynsemi, segir hann suo, sem hann serr sik sigradann vm adra[3] hluti: „Einn er hlutr eptir, sa er med eingri [skynsamligri vernd[4] ma eydazt, hann lagdi nytt gialld ok tolla sa þau klædi ok vefi, sem alla vega voru flutt til þuottar til kastalans[5] Sinemuro, ok þa tolla tok hann eigi sialfr af, ok eingi sa er eptir hann kom. Enn þuiat þessi syndsamlig ok agirnisfull skipan stendr, þa er skyllt, at hann hafi iafnan pinu þessarrar syndar.“ Hin helgazta iungfru suarar: „Einga pinu skal hann [hafa eda[6] taka fyrir [hinar fyrri[6] sinar syndir, þuiat hann gerdizt munkr, ma hann þui fyrir utan ef hialpazt.“ Eptir þetta rekr hun dioflana aa flotta ok frelsir[7] mik af þeira valldi. Bid ek nu, at þu segir þessa hluti Gaufredo minum syni, er tok erfd eptir mik, bidiandi hann minna vegna, at hann taki af þenna rangliga toll ok leidi þenna hlut aptr til hins fyrra vana.“

Sem hann hefir sagt þessa hluti, huerfr hann brott. Fyrr sogd systir Albares[8] ferr nv til frv Idalam[9] systur Heinreks Englakonungs, er fyrr hafdi werit hertuginna Blesensis, enn nv var hun litillat guds ambatt, segiandi henni alla þessa hluti. Hun kallar til sin fyrr sagdan Gaufredum ok spyrr eptir, huort fadir hans hefir nockurn nyian[10] toll aa lagt klædi eda vefi þa, sem þuegnir voru i fyrr sogdum kastala Sinemuro. Ok sem hun heyrir af honum [, at þessi hluti er sannr[11], sem hinn andadi brodir hafdi sagt, skilr hun, at þessi vitran er sonn, er hun heyrdi af sannordre systur, þeiri sem eigi vissi adr þenna hlut, ok þuiat vitnisburdr þess mannz, er þetta vissi, sannadi vitranina.

[1] [*tilf. E.* [2] neitade *E.* [3] alla *E.* [4] [skynsemi *E.* [5] de *tilf. E.* [6] [*mgl. E.* [7] frelsti *E.* [8] Albar *E.* [9] Ydalam *E.* [10] *tilf. E.* [11] [þessa hluti sanna uera eptir þui *E.*

CVII.

Brodir var leiddr.

Brodir einn sa er leiddr var or likam [1], huerium er heilagr Nikolaus syndi dyrd margra godra manna i huildarstodum, segir suo milli annarra hluta. Ek sa, sagdi hann, einn þann brodur godrar minningar, sem prior var i nockuru klaustri ok fyrir þrim uetrum andadiz. Ek kendi hann gerla, þuiat hann var minn godr vin alla tima fra æsku alldri. Ek heilsadi honum, hann heilsadi mer i mot blidliga, ok sagdi mer marga hluti. Hann var þa fyrir bœn vorrar frv or tekinn ollum kuolum ok var einkanliga gladr, þuiat hann beid þa med oruggu trausti hinnar mestu sælu ok dyrdar. þat er at sia sialfan gud. Skylldi hann þa ombun fa fyrir sina verdleika. Hann hafdi munks buning fra barndomi allt til sinnar elli, halldandi meydom hugskotz ok likams med helgu litillæti. Hann leitadi at sigra hardleik ok bindindi regluhalldzins ok langar vokur ok bœnir med godvilia ok kærleik hiartans. Hann neitadi engum þeim, sem þurfandi var [ok hann bad, huat er [2] hann matti honum gera til hugganar, ok eptir postolans ordum hafdi hann sik suo til at veita alla hluti ollum, at hann geymdi sialldan þeira likamligra hluta, sem honum voru naudsynligir, enn gerdi iafnan eptir megni þa hluti, sem odrum voru [3] nytsamligir.

Sem hann starfadi langan tima i þuilikum dygdarverkum, feck hann suo mikinn krankleika, at tueim arum fyrir sitt andlat misti hann annars sins auga, ok nalega wrdu hans limir megnlausir af ymisligri sott. Enn eptir þui sem Salomon segir, at andenn styrkir vanmegn mannzins, var hann alldri þui helldr brott or kor eda fra sidum brædranna. Hann at alldri kiot, sidan hann var litid barn, enn hann lagdi mikinn hug a iafnan, er brædrnir woru krankir, at þeir feingi kiot, þegar þeir villdi. Hann aat

[1] sinum likama *E.* [2] [huat er hann bad ok *E.* [3] naudsynligir ok *tilf. E.*

iafnan med brædrunum ok gladdizt meirr ok framar af þeira gledi ok sadningu en sialfs sins. Eptir þat feck hann krankleika, ok sem hann var nærr at dauda kominn, bergdi hann holldi ok blodi vors herra Jesu Kristz, ok var sidan oleadr[1], lifdi hann suo nærr tiu daga, at hann sat eigi eda[2] drack, enn lofadi iafnan gud ok hans modur.

A næstu nott adr[3] hann andadizt, sem komit var at ottusongs tima, sa hann vorn herra Jesum med sinni helguztu modur Maria koma til sin biodandi honum med ser blidliga. Hann kallar þa brædrna til sin ok segir þeim med glodu hiarta, at hann mvn um morgininn eptir andazt. Þat vard ok suo, þuiat sa þridiu tid dags let hann sik leggia i haarklædi ok osku, ok sem hann hafdi lesit sinar tidir ok þar med tidir vorrar frv, hueriar hann var vanr fra sinum barndomi at segia, minnizt hann vid pislarmark vors lausnara. Sidan hann hafdi latid lesa fyrir sier passionem vors herra ok salminn Domine exaudi ok Benedic huorntueggia[4], ok sem hann hefir blezat brædrunum, segir hann eingiliga heilsan vorrar frv, ok vid þat andadizt hann. Hann hafdi i fyrstu, segir brodirinn, þolt nockurar lettbærar pinur sakir ymisligrar sinnar vanrøktar, ok suo at hann hafdi eigi vmvandat vid sina vndirmenn marga hluti, er þeir hofdu gert moti sinni reglu, enn nu var hann suo skærr ok biartr, bidandi þeirar dyrdar, sem gud ok vor frv veittu[5] honum fyrir sinar dygdir.

CVIII.

Brodir sa vorn herra ok hans modur i messu[6].

Geirardus het brodir einn i Clugniaco[7]. Heilagr Fadir Hugo aboti[8] fæddi hann upp ok kendi honum heilaga sidu, fra þui er hann var litill smasueinn. Var hann fyst[8] leingi klerkr, enn sidan gerdizt hann munkr. Hann liktizt sinum meistara, suo at hann syndi med sinum godum sidum likneskiu hans dygda sem innsiglada sa sinni dagligri

[1] oliadr *E.* [2] ne *E.* [3] enn *tilf. E.* [4] huortveggia *E.* [5] ueitti *E.* [6] Fra Geirardo *E.* [7] Cluniaco *E.* [8] *mgl. E.*

framferd. Þat bar til einn tima, sem hann song messu i kirkiu sællar guds modur Marie attanda[1] dag iola, at i messunni litlu fyrir drottinliga bæn Pater noster, sem hann sa til, þar sem var heilug forn sa alltarinu, sa hann eigi oblatuna[2], enn þar sem hun hafdi verit sa corporale, sa hann einn smasueins leikanda vid sinar hendr, sem born ero von. Hann ottazt miok, er hann ser þetta, vitandi eigi, huat hann skal gera. Hann ser ok odrum megum hia alltarinu standa eina iungfru einkanliga fagra ok sæmiliga klædda. Hann skilr med heilax anda giof, at þar[3] er himinrikis drottning sæl iungfrv Maria modir þess sama sueins[4], vardveitandi hann med modurligri alhyggiu ok geymslu med mikilli virdingu. Hia henni ser hann guds engil skinanda med himneskri fegrd. Eigi [matti hann segia ok eigi[5] ek skrifa, huersu mikil gledi ok þar med atti var i hans hug, sem hann sa þetta, þuiat hans hiarta ok hollð fognudu med lifanda gudi. Hann heyrdi engilinn, er stod [vid alltarit[6], tala þessi ord: „Huat undrazt þu, segir engillinn, þessi sueinn, er þu ser, styrir himenriki ok iardriki.“ Eptir þat huarf brott su himneska syn, ok þar sem fyrr sa hann [smasueininn, sa hann nu oblatuna sa alltarinu[7] i brauds likingu. Hann segir nu vt messuna ok þackar gudi þessa faheyrdu vitran.

Þessi fyrr sagdr brodir Geirardus for sidan i þann stad, sem heitir Alltumiugum, ok var þar prior langa stund yfir nockurum brædrum. I þeim sama stad andadizt hann ok for til guds. Enn þuiat hann setti alla sina von vndir helgan ok hialp hollðz ok blods vors herra Jesu Kristz, þa tedi gud enn fyrir hann[8] eina fagra iarteign þar af. Eptir hans andlat sa einn brodir [þess hattar syn[9], sem diofullinn geingi inn i hans herbergi vm nott i liki suartz

[1] sa tiunda *E.* [2] oblatuna *E.* [3] þat *E.* [4] smasueins *E.* [5] [ma ek segia ok eigi ma *E.* [6] [hia alltarinu *E.* [7] [smasuein a alltarinu, sa hann nu oblatuna *E.* [8] andadann *tilf. E.* [9] [*mgl. E.*

ok litils blamannz ok [stædi hia honum[1]. Brodurnum syndizt, sem hans hendr stædi ut um eyrnaborurnar. Hann retti ut or sinum mvnni [elldliga tungu[2], med huerri hann sagdi sik skylldu sleikia brott allt kiot af hans beinum. Brodirinn verdr miok hræddr ok þickir ser uis daudi. Honum syndizt þa sem brodir Geirardus kæmi til hans med biartri asionu ok stadfastligri. Hann tekr þann hræd-iliga blamann [med sinni hendi[3] ok fellir hann til iardar, stigandi karlmannliga sinum fæti aa hans hals [ok kyrkir hans barka[4]. Hans hofud þrutnar sem einn storr ketill, hann reist suo iordina med sinni elldligri tungu, sem ardr hefdi geingit, ok brendi þat sem nærr var. Geirardus talar til brodurins, er naliga var sem vitlaus af þessarri syn ok segir: „Villtu frelsazt af þessum diofli?“ Brod-irinn segir[5] þat giarna vilia. Geirardus segir: „Far til abotans, ok bid hann kalla til sin þann brodur, er iarnsmid[6] hefir i klaustrinu, ok seg honum þau min ord, at hann leiti eptir gerla vid hann, huort hann hefir nockurn tima efat um, at þat væri hollt ok blod vors herra Jesu Kristz, sem helgazt aa alltarinu i huerri messu ok synizt i [mynd brauds[7] ok vins, ok suo leiti hann eptir, huers hattar vitran brodirinn feck, at[8] hann fyrirlet þessa otrv.“

Fair dagar lidu adr brodirinn sagdi abotanum þat, sem honum var bodit. Hann kallar til sin iarnsmidinn ok spyrr hann leyniliga, ef[9] hann hefdi nockura vitran sed af guds likam, biodandi honum i krapti heilagrar hlydni, at hann þegdi eigi[10] yfir. Brodirinn suarar: „Fyrir longum[11] tima, segir hann, freistadi hinn gamli mannzins ouin min vm þann hlut, suo at ek hefdi med þess hattar otrv af geingit rettum veg, utan gudlig milldi hefdi hialpad mer. Ok sem minn litilleiki orusenti, at ek mætti hier um fa rettan skilning, þa vendi ek ollu minu trausti ok von

[1] [stod hia hans sæng *E.* [2] [elldztungu *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [*tilf. E.* [5] segist *E.* [6] iarnsmide *E.* [7] [brauds asionu *E.* [8] er *E.* [9] huort *E.* [10] þar *tilf. E.* [11] langann *E.*

til sællar guds modur Mariam, bidiandi med ollu kostgæfi
mins hiarta, at hun frelsi mik[1] med sinni myskunn af
bondum þessarrar illzku ok otrv. Ok sem lidnir voru nærr
fimtan[2] dagar, fra þui er ek hof upp mina bæn, syndizt mer
suo i suefni, sem ek væri fyrir [haalltari i kirkiunni[3], ok
smasueinn eins aars gamall, sa er sat aa alltarinu, bydi, at
ek skylldi ganga til hans. Sem ek kom til hans, minti
hann mik aa, at ek tæki med minum mvnni þat helga
braud, er hann hellt i sinni hendi. Sem ek hafdi þat gert,
sagdi hann: „Tak ok mik i þinn fadm ok ber mik aa
þinum armleggium um kirkiuna.“ Ek tok hann mer i fadm
med miklum otta, sagdi brodirinn, ok bar ek hann i minum
hondum, sem ek kunni sæmiligazt fra alltarinu allt til
kordyranna. Kendi ek engann þunga af þeiri sætu byrdi,
ok fra þeim degi var mitt hiarta suo hreinsat af allri otrv
ok freistni, at eingi merki hinnar fyrri otrv voru eptir med
mer, ok hedan af hellt ek med styrkri stadfesti retta trv
vm holld ok blod vors herra.“ Abotinn ok allir þeir, sem
heyrdu þessa hluti, lofudu gud ok hans modur Mariam, er
alla sina þionustumenn leysir iafnan bædi andliga ok lik-
amliga af haska.

CIX.

Vor frv bad fyrir ollum heiminvm til sins sonar.

Nockur brodir af berfættu brædra[4] lifnadi, sa er langan
tima var med hinum helga Francisco, sagdi morgum brædrum
af predikara lifnadi, at i þann tima er heilagr Dominicus
var i Roma at bidia pafann styrkia med sinu samþycki
þa reglu, sem hann hof, bad fyrr sagdr Dominicus um
nottina eptir sinum vana til guds. Þa sa hann vorn herra
Jesum Kristum i loptinu halldanda med sinni hendi þriu
spiot, ok skok þau suo, sem hann mundi þeim skiota um
heiminn. Hans sæta modir sæl iungfrv Maria kemr til
hans ok spyrr eptir, huat hann vill gera. Hann segir:

[1] mina ueslu aund *E.* [2] .xii. *E.* [3] [alltari i haufutkirkiunne *E.*
[4] klaustri ok *tilf. E.*

„Allr heimrinn er fullr af[1] þrimr lôstum, þat er obbelldi[2], saurlifi ok agirni, ok þui skal ek mennina skiota med þessum þrimr spiotum.“ Himinrikis drottning fell þa fram fyrir hans kne ok sagdi: „Minn sæti son, myskunna ok still þitt rettlæti med myskunn.“ Vorr herra suarar: “Þu serr, min sæta modir, huersu margbattadar meingerdir mer ero gerfar.“ Hun segir: „Minn kæri son, still þina reidi ok bid litla stund, þuiat ek hefir trulyndan þionustumann ok styrkan kappa, þann sem hueruetna vm heim skal fara. mvn hann huervetna fa sigr ok leggia alla vndir þitt vald, ok annan þinn þræl mun ek gefa honum til hialpar ok fulltings, skal hann med honum strida þier til heidrs.“

Vorr herra suarar: „Giarna skal ek blidkast vid þina bœn, ok syn mer þa, sem þu villt {at sendir se[3] til þessarrar þionustu.“ Hun leiddi þa fram fyrir Krist[4] hinn helga Dominicum. Jesus Kristr sagdi þa: „Sannliga er þessi godr ok rauskr stridsmadr, mvn hann ok allan hug sa leggia at gera þat sem þu sagdir.“ Wor frv leiddi ok fram fyrir hann hinn helga Franciscum. Taladi gud þuilikum ordum til hans. Heilagr Dominicus hugdi þa gerla at sinum kumpan, þuiat hann sa hann eigi fyrr. Vm morguninn eptir funduzt þeir i kirkiu, ok kendi Dominicus þa hinn helga Franciscum af þui, sem honum vitradizt vm nottina, suo at eingi þurfti at segia honum, huerr hann var. Fadmar hann Franciscum ok kyssir suo segiandi: „Þu ert minn kumpan, þu skallt renna med mer. Stôndum[5] badir samt, ok mun eingi mega standa i mot ockr.“ Segir hinn sæli Dominicus guds manni Francisco alla þessa vitran. Hedan af gerdizt suo heitr kærleiki þeira i milli, sem þeir hefdi sitt hiarta ok eina ond i Kristi. Budu þeir {suo sinum eptirkomondum at hallda æfinliga[6].

[1] med *E*. [2] ofbellde *E*. [3] [senda *E*. [4] uorn herra *E*. [5] Standim *E*. [6] [sinum eptirkomindum at hallda suo æfinliga sin i milli *E*.

CX.

Vor frv vitrazt Reginalldo [1].

A dogum Frederici keisara secundi[2], sem meistari Reginalldus decanus Aurelianensis, sa er fim aar hafdi verit magister[3] decretorum i Paris, hafdi sik iatad[4] vndir predicara lifnad ok þa reglu, er heilagr Dominicus skipadi, þa tok hann febres, ok er þessi krankleiki uox suo miok[5], at eingi lækning matti hann minka, þuiat hans nattura ok hans afl var med ollu þrotid, [sa daudi, sem ollum þotti honum viss, byrgdi vti alla von lifs edr lifs heilsu[6], enn guds madr Dominicus harmar[7] miok, at hann skal missa suo skiotliga [þessa hins[8] nyfædda sonar, snyr hann sik nu med[9] aluoru til bœnar, kallandi med stadfastri bœn hiartans til eyrna gudligrar milldi ok drottningar myskunnarinnar sællar Marie, huerri hann hafdi sik ok allan þann [lifnat, sem hann hof[10], i valld gefit ok heitid hana at elska einkanliga vmfram alla helga menn, ok bidr, at gud taki eigi suo skiott fra honum þenna hans son, sem hann ætladi sier til gledi ok hugganar, ok enn var eigi fæddr fyrir framning regluligs lifnadar helldr at eins getinn. Ok þuiat hann treysti, at þessi madr Reginalldus mundi nytsamligr vera guds kristni, ef hann yrdi heill, þa bidr hann stadfastliga gud, þo at hann vili eigi veita honum langt lif, at hann mætti gledizt vm suo langan tima, sem [guds milldi [11] vill gefa, af samvistu þessa sins brodur.

Sem hinn helgi Dominicus er iafnliga oa bœnum, þa synizt Reginalldus [12] einn tima, er hann vakir miok at kominn dauda, sem modir myskunnar komi til hans syniliga [13] med tueim iungfrum einkanliga fôgrum. Hun talar til hans þessum ordum med blidri aasionu: „Bid mik, hvat er þu vill, ok mun ek gefa þier.“ Sem hann ottaz miok, vndrandi

[1] Af Frideriko *E.* [2] med þui nafne *tilf. E.* [3] meistare *E.* [4] iamd *E.* [5] mikit *E.* [6] [*mgl. E.* [7] þat *tilf. E.* [8] [sins *E.* [9] allri *tilf. E.* [10] [lyd, sem hann uar yfir settr *E.* [11] [gud *E.* [12] Reginalldo *E.* [13] *mgl. E.*

þeir, at mikil grunsemd er aa honum sakir hans [ferda, o
hier til hafa þeir morg ònnur sanlig sannindi ok likindi[1]
Eptir þat lasta þeir hardliga[2] þetta sidlæti, sem leingi hafi
falsligt verit, [ok hardyrda beiskliga otruleik[3] þessa brodur
segia hann eigi mega heita sacristam helldr sacrilegum, o
gerdu sik miok reida, at þessi munkr [, er rettliga matti
heita skrimsl, sakir þess at hann bar munksbuning, en
hafdi leidiligan lifnad [, hafdi suo mikit brigdsli ok skom
gert ollum munkum[3]. Eptir þat kæra þeir med harm
minnandizt aa hina fyrri dyrd þessarrar kirkiu, ok huers
hormuliga hun er [nu ofrægd[5] sakir eins mannz illzku,
[eggia abotann aa ok bidia, at hann geymi at um sidir þessum
hlut ok hugsi nodsyn ok sæmd kirkiunnar, latandi [yr
sagdan glæp eigi vera leingr olegndan, ok at eigi leti hann
þessa synd leingr rikia med sinum munkum[3].

Huersu mundi abotinn nu suara þessum hlutum [, hann
skylldi hann at gera? Hann mundi hafa viliat synia þess
hlutar, enn hann saa, at þeir villdu med eingu moti þat
samþyckia. Skylldi hann þa þat bera vpp aa broduriun?
Eigi, þuiat hann hafdi enn eigi fullkomin visindi til[3]. Hann
þegir leingi miok harmandi. [Enn þat synizt honum fyrst
skyldazt at þacka þessum dugandi monnum sinn goduilia,
huern hann skildi, at þeir hofdu i þessum hlut ted honum
ok klaustrinu, bidiandi at þeir helldi ok aukadi þa soma
goduilld, sem þeir vpptekit hofdu[3], sagdi [sialfum ser mest
mislika þa synd, sem nu heyrdi hann sagda[6], einkanliga
sakir þess, at allt þat sem lærisueinninn misgerir, er meist-
aranum lyti, ef hann vill eigi refsa. Enn eptir þui sem
dagliga ma profaz, sagdi hann ostoduga ordrædu alþydunnar
eina saman eigi [mega nægiazt[7] at fyrirdæma suo mikit
hattar mann [, sem suo margir lofsamligir hlutir finnazt med[3].
Hann segir [sem einn vitr madr[8] morg dæmi af ritningum

[1] [framferda *E.* [2] miok *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [mætti rettliga *E.*
[5] [med ofrægd saurgut *E.* [6] [sidann: „Sialfum mier *mislikar* þetta
mest, sagdi hann *E.* [7] [gnægiast *E.* [8] [þeim *E.*

veranda guds manni Dominico. Hafdi sia brodir werit vid þa syn[1] ok sed hana sinum augum med gudligri giof[2]. [A þridia degi vitradizt enn modir myskunnar ok læknadi eigi at eins med sinni himneskri smurning likam Reginalldi meistara af bruna sottarinnar, helldr ok þar med af ollum hita munudlifis, suo at eptir þui sem sialfr hann iatadi, var alldri þadan af nockur kueikia eda lostaseminnar girnd i hans hiarta eda likam. Þessa vitran ok aagæta iarteign sagdi guds þræll Dominicus morgum brædrum ok þo eigi opinberliga fyrr enn eptir andlat Reginalldi[3].

Sem fyrr nefndr meistari Reginalldus hafdi med þessum hætti feingit sina heilsu, gefr hann sik allan gudi vndir vald Dominici ok predikaralifnad, ok sem sialfr hann fystizt, fer hann[4] i Bononiam, predicandi suo med hiartaligum kærleik guds ord, at suo matti synazt, sem þa væri kominn annar Helias, ok af hans predikan[5] toku mikit at fiolgazt brædrnir, halldandi fagrliga skipan sinnar reglu.

CXI.

Andlat Dominici.

Þa er lidit var fra hingatburd vors herra Jesu Kristz a[6] .cc.xx. ok eitt aar hinn atta [dag idus augusti[7], sa þann dag ok þa somu stund sem heilagr fadir Dominicus andadizt af þessum heime, sa einn brodir af predikara lifnadi, er Guilla het, ok þa var prior i Buxia[8], med gudligri[9] vitran, sem opnadizt himinnenn, ok þar kom ofan or einn stigi biartr allt til iardarinnar. Annan veg hellt stiganum ofanverdum vorr herra Jesus Kristr, enn odrum megum hin helgazta guds modir iungfrv Maria, ok eptir stiganum runnu ofan guds einglar. I midium stiganum war buit fagrt sæti, sat þar[10] einn madr med brædrabuningi hafandi kapuhöttinn[11] ofan fyrir andlitid, sem sidr er, þa er brædr ero grafnir. Þenna sama stiga dro vpp odrum

[1] nitran *E.* [2] tilskipan *E.* [3] [*mgl E.* [4] [*tilf. E.* [5] ordum *E.* [6] ára *tilf. E.* [7] [idus dag augusti manadar *E.* [8] Brixia *E.* [9] skipan ok *tilf. E.* [10] i *tilf. E.* [11] nockut *tilf. E.*

megum worr herra Jesus Kristr, ok odrum megum hans modir Maria med fogrum engla song, allt til þess er sa sem i sætinu sat kom til himins, ok þau toku [þann sem þar sat i[1] med sætinu ok stiganum i himininn. Ok eptir þat luktizt saman himinninn, ok huarf þessi syn fra brodurnum. Ferr hann nu þegar i Bononiam, þuiat hann vissi, at Petrvs byskup var miok krankr. Ok er hann kemr þar, skilr hann, at as þann sama dag ok as[2] þeiri stund, er honum birtist þessi himneska syn, hefir guds madr Dominicus farit af þessum heime til himinrikis dyrdar.

CXII.

Vor frv frelsadi fyrirdæmdan munk myskunnsamliga[3].

I einhueriu heradi Burgundie var eitt munkaklaustr, i hueriu brædrnir lifdu[4] heilagliga vndir hirting ok skipan sinnar reglu. Yfir þessu klaustri var einn aboti vitr, stiornsamr ok vel sidugr. Hafdi hann suo sina framferd, at hann matti rettliga kallazt fadir brædranna, þuiat hann stundadi meirr at vera nytsamligr sinu folki enn synazt þeira [herra eda formadr[5]. Ok sem allir limirnir verda heilli ok styrkari, ef hofudit er heillt, suo dreifdist ok af þessum abota god verk ok hiti gudligs kærleiks, er med honum hafdi tendrazt, nogliga yfir alla hans vndirmenn. Sumir af þessum brædrum helldu vel helga þogn, bidiandi til guds, adrir fluttu fram helga predikan, sumir lasu[6] iafnliga helgar bækr eda badu til guds, adrir sau fyrir, vtan klaustrs med hlydni ok goduilia fyrir guds sakir, þeim hlutum, sem naudsynligir voru brædrunnm, enn þeir voru flestir, er alldri villdu or ganga sinv klaustri vtan bod abotans. Vndarligt matti þickia, huersu idnarfullir sumir voru at skrifa eda retta[7] helgar bækr, enn allir woru illatir, þolinmodir, hofsamir. Sumir voru einkanliga hardlifir i fostum[8], adrir huassir i skilning[9] heilagra ritninga, allir[10]

[1] [*mgl. E.* [2] *tilf. E.* [3] Af abota *E.* [4] miok *tilf. E.* [5] [fadir ok herra *E.* [6] helgar tidir *tilf. E.* [7] rita *E.* [8] ok bindinde *tilf. E.* [9] skilningi *E.* [10] *saal. E*; adrir *D.*

ier til [. I fyrstu segir hann af Evstachio patriarcha Aniochie einum hinum bezta klerk, þeim sem var aa dogum Constantini keisara, hins fyrsta med þui nafni. Þessi Evstachius var einkanligr vpphafsmadr rettrar truar, ok aa ui kennimanna þingi, sem var i Nicea borg, stod hann i ot þeim byskupum, er fylgdu villu hins vonda Arrius. Ok ptir þat var þessi Eustachius af byskupunum burt rekinn f sinum stoli, sniptr allri byskupligri tign. Hôfdu motodumenn hans leikt eina konu, til þess at hun bæri sakir hann, sagdi hun Eustachium hafa lagst med sier, ok ier med skammadizt hun eigi at stadfesta sina lygi med ngum eidi, sveria byskupinn vera fodur at sinu barni, ui sem hun hafdi nyliga fætt. Abotinn segir ok annat emi af Athanasio byskupi Alexandrie, er med sama hætti r ofrægdr, þuiat þa er hann stod i moti villu Arrij, ggudu hans motstodumenn þat rad, at aa þui sama ngi geck fram ein kona, su er sagdi Athanasium byskup a framit med sier likamliga munud. Eptir þat synir otinn med morgum dæmum skynsamligum ok vidrkuæmignum[1], huersv opt illzka vondra manna hefir aflaugliga[2] ofsott k fyrirkomit saklausum monnum. [Hier næst segir hann argar skipanir heilagra fedra, þær sem þeir hôfdu sett ot þeim, sem rangliga kæra aa saklausa menn, segiandi g heilagrar kirkiu ônguan opinberliga pina vtan þann, em logliga væri profadar sakir aa, ok eigi heyrdi at setia pinbera skript fyrir þann glæp, er eigi væri profadr sannr[1]. ti siduztu bidr hann þessa somu leikmenn med fogrum rdum mykia med sætleik skynsamligra dæma, at fyrir guds tta ok elsku, fyrir langa ok kæra vinattu þeira i millum landi þeir enn hedan af med ollu megni i mot þeim ondum monnum, er med sinni eitrligri tungu ofrægia[3] uo miok guds þionustumenn[4], segir hann sier mest[5] hugat t leita eptir [vm þenna[6] hlut. Ok sem þessir menn hafa

[1] [mgl. *E.* [2] *saal. E; optliga D.* [3] ofrægdu *E.* [4] þionustumann *E.* [5] um *tilf. E.* [6] [þessum *E.*

orlof, fara þeir heim gladir med hans blidum ok vitrligum ordum med mikilli stadfesti. Abotinn [hugleidir þau ord hins visazta mannzins, at sa er vatnit lætr fara laust, þat ero mannzins ord, hann er upphaf sundrþyckis, ok[1] þeigir þvi[2] vm stund yfir þeim hlutum, sem hann hafdi heyrt, enn lætr eigi af at bidia af ollu hiarta, at gudlig milldi veiti honum fullting at rannsaka [eptir vm þenna hlut ok hegna honum[3] rettliga.

Suo berr til aa nockurum degi, at þessi sacrista kemr til abotans at iata fyrir honum leyniliga sinar syndir. Var hann optliga vanr at gera þat sama, annathuort at dylia [þessa glæps suo[4], sem hann hugdi, at leyndr skylldi vera, ella[2] sakir þess at hann var vm marga hluti vel fallinn, sem fyrr var sagt[5]. Ok sem hann hafdi talat slikt, er hann villdi ok ætladi, synizt abotanum vel vidrkuæmiligt at leita eptir þeim hlutum, sem honum voru fluttir af þessum brodur. I fyrstu telr hann vpp[2], huersu lengi þeir hofdu saman verit, ok huersu heimoligan hann hafdi ser þenna sacristam haft, ok huersu trur hann hafdi honum verit, ok at þeira vinatta var god iafnan. Hier næst segir hann honum þenna hlut, er hann hafdi heyrt af honum sagdan, suo þo at hann nefnir eigi, huerir [fyrir honum hafa talat[6]. Eptir þat telr hann vm, huersu madrinn er ostyrkr, afsakandi hann med dæmum Samsonis ok Dauids ok margra annarra, ok bidiandi hann hugleida guds myskunn buna ollum þeim, er sig vilia rettleida. Enn þuiat gud er rettdæmr, fa þeir, er eigi vilia idrazt sinna synda, endalausa pinu, ok eggiar hann, at eigi skammizt hann at iata sialfum gudi sinn mannligan breyskleik fyrir sinum vin ok heimoligum manni, heitandi honum, ef hann vill iata, at eigi skal minkazt hans sæmd, ok eigi skal hann oblida til hans, ok hann skal hallda sinu starfi, ok hann skal þar fyrir eingi hardindi hafa vtan þa leyniliga[7] skript, sem a

[1] [*mgl. E.* [2] *mgl. E.* [3] [þenna hlut ok hegna *E.* [4] [sua alla þessa glæps *E.* [5] skrifat *E.* [6] [honum hafa flutt *E.* [7] leyniligu *E.*

hann verdr logd med myskunn Munkrinn, sem hann heyrir þetta, hitnar hardla miok i sinu hiarta af sinni skomm, enn þuiat hann hafdi optliga ok stadfastliga fyrirhugsat, huersu hann skylldi gera, ef þessi hlutr yrdi at honum borinn. þuærr hann af allar grunsemdir þessa hlutar med sinni stadfastligri ok enn hellidr haskasamligri neitan. Ho, huat [mikil ok myrk ero[1] leyni mannligs hiarta! Ok sem hann hefir sik af þessu fyrir marga suardaga ok skynsamligar varnir hreinsat ok sannliga þungliga saurgat, snyr hann sok sa abotann, asakandi hann miok, er hann skylldi auduelliga lia sin eyru til at heyra slika[2] saleitni. Abotinn fagnar miok, þuiat hann þickizt nu profat hafa, at þessi hlutr, sem honum var fluttr, mvn osannr vera.

Enn þo at munkrinn ottizt iafnliga, at hans sekt mvni verda opinber, þa matti hann þo eigi aflata þeirl synd, sem hann hafdi leingi vanizt at fremia. Þuiat suo er, sem skriptin segir, at sa sem gerir syndina, hann er þræll syndarinnar. Brodirinn var þui vanr, at aa fyrsta[3] tima nætrinnar, sem adrir foru at sofa, stod hann upp or sinni sæng ok geck ut or kirkiunni, þar sem hann la, farandi til þeirar konu, sem hann var vanr at gera med sinn vilia. Eptir þat var hann vanr at huerfa aptr um myrknætti[4], ok at hann væri þvi sidr grunsamligr, hringdi hann sinni hendi hueria nott til ottusongs. Ein aa fell vm[5] klaustrit, ok for hann yfir [aana hueria nott[6], sem hann for brott ok heim. Einn tima er hann ferr heim eptir framdan þann glæp, sem hann war vanr, berr honum þat til, sem Salomon segir: Sa er illa gerir, mun hrapa einn tima. Þessi aa hafdi vaxit aakafliga af regnvotnum[7], enn hann geymir ecki at þvi ok vedr vt aa ana, sem hann var vanr. Ok med domi guds, þeim sem leyndr er fyrir ollum daudligum monnum ok eingi ma fordazt, drvcknar þessi brodir i [fyrr sagdri[8] aa. Nu kom ottusongs time, ok stodu brædrnir

[1] [huat mikit er *E.* [2] þuilika *E.* [3] fyrstum *E.* [4] midnætti *E.* [5] nid *E.* [6] [hana huern tima *E.* [7] regnum *E.* [8] [þessi *E.*

vpp ok satu i suefnhusinu, bidandi suo klæddir þess er bringt væri. Ok er timinn lidr, ganga þeir brædr, er i kirkiunni lagu, til sængr þessa sacriste, ok þuiat þeir finna[1] hann eigi, vndrazt þeir miok ok ottazt, enn sakir þess at timanum lidr, hringia þeir.

Suo lidr nu[2] nockura daga, at þeir leita at honum ok mega eigi finna hann. Enn þessi hlutr verdr suo opinberr, at þann tima er sain minkazt eptir þenna mikla voxt, finnr einn riddari munk daudan liggianda[3] i vatninu, ok þuiat hann hyggr, at hann mun vera af þui klaustri, er hann næst[4] var, ferr hann þangat skiotliga, ok segir abotanum þenna hlut. Abotanum þickir von, at hfer[5] mun vera [sacrista þeira[6], ok þui sendir hann sina þionustumenn ok med nockura af brædrunum, at þeir hyggi at, ef þeir megi hann kenna. Þeir huerfa aptr til abota, [sem þeir hafa sed likamann[7], ok segia honum, at þar er þeira sacrista. Þa ero sendir til þeirar konu, sem nockut hafdi verit ofræd af þessum brodur, vitrir menn ok skynsamir, at tala vid hana. Enn er hun heyrir þessa hluti, sem til hofdu borit brodurnum[8], verdr hun miok oglöd. Ok þuiat kuenligri ostadfesti fylgir ouitrlig mælgi, segir hun opinberliga þeim, er eptir spyria, allann þenna hlut, [er leingi hafdi leyndr verit[7]. Hun segir ok, aa huerri nott hann hafdi sidast hia henni verit, [ok huern tima hann hafdi brott farit. Þeir skilia nu, at þessi er su nott, sem hann hafdi eigi komit at hringia eptir uana[7]. Ok er abotinn profar af þessum hlutum, at sem munkrinn hefir aptr horfit eptir framdan þenna glæp, hefir hann druknat, ornæntir hann naliga af hans hialp, ok kallar saman alla brædrna, sem vant er huern tima, er [nockut vandamal[9] berr til, kærandi med miklum harmi, huersu miok hin fyrri frægd[10] ok æra klöstrsins[11] hefdi fleckazt ok fyrirfarizt med þessi liotu

[1] fundu *E.* [2] um *E.* [3] liggia *E.* [4] nær *E.* [5] þat *F.* [6] [þessi sacrista *E.* [7] [*mgl. E.* [8] um brodurinn *E.* [9] [nockur naud mal *E.* [10] fegrd *E.* [11] klaustrsins *E.*

docknan, er nu hafdi til borit. Hann spyrr brædrna eptir med miklum grat, bidiandi þa leggia rad sa, huersu med skal fara [þeim hlut[1]. Enn sakir þess at eingi þordi at nænta þeim manni hialpar, er i þuilikum glæp hafdi dait obœttum, taka þeir allir samt þat rad, at eigi skal segia[2] messur eda nockut annat bœnahalld fyrir hans saal, ok eigi skal hans likam brott fœra or þeim stad, er hann [fanzt i vatninu[3]. Ok þo at þessi sacrista vœri fyrrum morgum[4] miok elskuligr, þa syndizt brædrunum þetta vera skynsamligt, þuiat þeim syndizt [log heilagrar kirkiu[5] suo bioda i þuilikum tilfellum, ok vœntu[6], at klaustrit mætti aptr fa sina fyrri sœmd, sem þessi hefnd vœri heyrd af folkinu. Syndizt þeim þetta vera odrum [nytsamligt dœmi til[7] vidvaranar ok otta þuiliks glœps. [Huat þarf hier langt vm at gera? Sem brædrnir hafa þetta leingi talat sin i milli, dœma þeir allir þetta med einu samþycki[1].

Einn vngr brodir var [i fyrr sogdu klaustri[8], er hinum andada munk var umfram adra heimuligr ok honum miok kœrr. Abotinn ok adrir[9] brædrnir elskudu þenna vnga brodur miok sakir þess, at hann hellt vel sina reglu, þionandi med ollum goduilia vorri frv guds modur Marie, huerri til dyrdar ver hofum skrifat þessa sôgu. Þenna munk angradi miok daudi sins vinar. Enn sa harmr tuifalldadizt nu af hans fyrirdœming. Sampinizt hann honum miok hafandi fullkomit[4] traust aa gudligri myskunn, er miklu er meiri enn nockurr megi uita, ok tekr miok þungliga þessi skipan brædranna, segiandi sik med eingu moti hana mega samþyckia. Fliota nu noglig taar af hans augum, ok af hans hiartaligum harmi folnar hans sasiona. Hann fellr nu til fota abotanum ok brædrunum allr til iardar, bidiandi med miklum grat ok harmi, at þott eigi skylldi fyrir hinum andada brodur bidia til guds, skylldi

[1] [*vgl. E.* [2] syngia *E.* [3] [nar i *E.* [4] *tilf. E.* [5] [laugin kirkiunnar *E.* [6] usentir *E.* [7] [til nytsemdar ok *E.* [8] [sa i klaustrinu *E.* [9] allir *E.*

orlof, fara þeir heim gladir med hans blidum ok vitrligum ordum med mikilli stadfesti. Abotinn [hugleidir þau ord hins visazta mannzins, at sa er vatnit lætr fara laust, þat ero mannzins ord, hann er upphaf snndrþyckis, ok[1] þeigir þvi[2] vm stund yfir þeim hlutum, sem hann hafdi heyrt, enn lætr eigi af at bidia af ollu hiarta, at gudlig milldi veiti honum fullting at rannsaka [eptir vm þenna hlut ok hegna honum[3] rettliga.

Suo berr til aa nockurum degi, at þessi sacrista kemr til abotans at iata fyrir honum leyniliga sinar syndir. Var hann optliga vanr at gera þat sama, annathuort at dylia [þessa glæps suo[4], sem hann hugdi, at leyndr skylldi vera, ella[2] sakir þess at hann var vm marga hluti vel fallinn, sem fyrr var sagt[5]. Ok sem hann hafdi talat slikt, er hann villdi ok ætladi, synizt abotanum vel vidrkuæmiligt at leita eptir þeim hlutum, sem honum voru fluttir af þessum brodur. I fyrstu telr hann vpp[2], huersu leingi þeir hofdu saman verit, ok huersu heimoligan hann hafdi ser þenna sacristam haft, ok huersu trur hann hafdi honum verit, ok at þeira vinatta var god iafnan. Hier næst segir hann honum þenna hlut, er hann hafdi heyrt af honum sagdan, suo þo at hann nefnir eigi, huerir [fyrir honum hafa talat[6]. Eptir þat telr hann vm, huersu madrinn er ostyrkr, afsakandi hann med dæmum Samsonis ok Dauids ok margra annarra, ok bidiandi hann hugleida guds myskunn buna ollum þeim, er sig vilia rettleida. Enn þuiat gud er rettdæmr, fa þeir, er eigi vilia idrazt sinna synda, endalausa pinu, ok eggiar hann, at eigi skammizt hann at iata sialfum gudi sinn mannligan breyskleik fyrir sinum vin ok heimoligum manni, heitandi honum, ef hann vill iata, at eigi skal minkazt hans ssemd, ok eigi skal hann oblidari til hans, ok hann skal hallda sinu starfi, ok hann skal þar fyrir eingi hardindi hafa vtan þa leyniliga[7] skript, sem aa

[1] [*mgl. E.* [2] *mgl. E.* [3] [þenna hlut ok hegna *E.* [4] [sua alla þessa glæps *E.* [5] skrifat *E.* [6] [honum hafa flutt *E.* [7] leyniligu *E.*

þossfesta, ok einkanliga bad hann til guds modur Mariam, allandi til hennar med sorg ok þungligri kueinan ok med ogligum taarum. Huat þarf hier [langt vm, sakir huers eita ek med ordum at segia þat, er vmfram er mannliga rdfæri? Þuiat heilagr andi gaf honum, sem postolinn egir, at bidia med meira harm, enn nockur tunga megi egia, sem rôn verdr sa i enda þessa mals. Þuiat hin nilldazta guds modir sigrut med milldinni eptir sinni veniu ppvokt med iduligu aakalli sins þionustumanns ok hans iartaligri sorg virdizt hann at hugga, hin sætazta[1] drottning einglanna vitrazt honum gratanda, sem sialldr hans augna eda[2] hugskotz er med ollu blindat af girndum veralldarinnar. Hann verdr miok ottafullr[3] af þessi syn, þuiat hun vitrazt med suo[4] mikilli fegrd ok suo[4] biortu liosi, sem til heyrdi [drottning allrar skepnu[5]. Hun stod hia brodurnum, ok hann kendi hana þegar, þuiat su sama sem honum veitti huggan, birti hans skilning. Hun kuedr blidliga þenna ottafulla sinn þionustumann, ok sem hun spyrr [eptir milldliga[2], huer sok til wæri[6] hans ogledi, gefr hun mikit traust þeim, sem adr var ottandi, at hann þyrdi[7] at segia, huat hann girntizt at bidia. „Minn elskuligi son, sagdi hun, huat giorir þu? sakir huers ertu suo ogladr? sakir huers naudgar þu [þinni meinlausu[8] ond med pinu hiartans at fara brott or likamanum? huat girnizt þessi swt eda[9] suo mikill samfleyttr[4] harmr, eda þessi saarligu anduorp ok þessi miklu taar? huat vilia þau af mer bidia[10]?“ Hann segir henni nv dauda sins kærazta vinar iatandi hans synd, ok þar med bidr hann honum myskunnar med ollu kostgæfi. Wor frv segir, at sa er hann bidr fyrir, er [heluitis madr i[11] kuolum, ok eigi er bidianda fyrir honum, þuiat su fyrirdæming, sem hann var verdugr, helldr honum. Brodirinn grætr nu sarliga, ok su sorg, er i gegnum flaug

[1] [um leingra, sialf himinrikis *E.* [2] [*mgl. E.* [3] ottande *E.* [4] *mgl. E.* [5] [þuilikri drottningu *E.* [6] se *E.* [7] þordi *E.* [8] [þina *E.* [9] ok *E.* [10] beidast *E.* [11] [i heluitis *E.*

hans hiarta, let hann varla vpp koma ordunum[1]. Enn er hann bidr annann tima vora frv hins sama, þess sem honum var i hug, huerfr hun brott fra honum. Segir hann suo, at eigi mætti nockur synd vera suo mikil eda hrædilig[2], ok eigi mætti ofl heluitis moti standa ovmrædiligu valldi drottningar hins hæsta keisara, ok eigi mundi hinn milldazti hennar son[3] Jesus Kristr þann fyrirdæma, er hun villdi hialpa. Enn adr hann hefir þessi ord ut sagt, huerfr hun brott fra honum, ok er hann einn eptir.

Huersu mikil hormung mundi nu vera i hans hiarta. Hann var nu miklu visari af vm kualir sins vinar enn adr. Hann sa sik fyrirlatinn[4], ok hans bæn hafdi ongva framkuæmd vid sina frv, sa huerrar hialp hann hafdi [allt eitt[5] traus. Huat skylldi hann nu gera framar? Eigi let hann af þeiri bæn, sem hann hof[6] vpp. Hann tendrazt med meiri sampinu[7] hiartans vid sinn vin enn fyrr, eigi oruilnaz hann enn at kalla sa hina sætuztu milldi guds modur, þuiat hann virdir eigi, at þau tær ok sa harmr se sauaxtarlaus, sem sialfa guds modur leiddu af himninum til iardrikis, gerandi hana honum syniliga. Nu leggr hann sik allann til med ollu kostgæfi af[8] nyiu at bidia med hiartaligum trega fyrir sinum vin, sem þat væri einkis[9] vert, er adr hafdi hann gert. Ok þuiat hann hafdi profat af fyrr sagdri vitran, huersu mikit gerir hiartalig bæn, stadfestir hann med ser fullkomliga at lata eigi af þessu milldleiksverki[10], sem hann hafdi upphafit, allt til þess er drottning heimsins vitradi honum þenna hlut, er hann vissi af hennar ordum suo toruelldligan, eda enn helldr omattuligan, henni vera mattuligan, ok hun mætti[11] hann þiggia af sinum syni sier til eilifrar dyrdar. Enn sakir þess at eingi færr tint hans stadfesti ok hiartaligan harm, þa vilium wer skunda[12] til þeira hluta, er sidan gerduzt.

[1] *saal. E;* ondunni *D.* [2] rækilig *E.* [3] sonr *E.* [4] fyrirlitinn *E.* [5] *saal. E;* adr *D.* [6] tok *E.* [7] sampining *E.* [8] at *E.* [9] einskis *E.* [10] milldiuerki *E.* [11] matti *E.* [12] *tilf. E.*

Modir myskunnar vitrast honum enn annan tima med sama hætti ok fyrrum[1] ok huggar hans harm, glediandi hann med fagnadarfallum tidindum, þeim er[2] hans vinr, fyrir huerium hann bad med suo miklu kostgæfi, væri frelstr af pinu heluitis, ok hann væri nu i huild ok sælu paradisar. Eptir þat bydr hun, at hann segi abotanum ok brædrunum, huersu ond þessa sacriste var i fyrstu fyrirdæmd, ok huersu hon er nu holpin fyrir guds myskunn. Hun bydr ok, at hann skal segia þeim, at þeir dirfizt eigi at reka þann or sinu samneyti[3], er guds modir ok adrir helgir menn hafa tekit i sina[4] samvistu. Hann gledst nu ok styrkizt af þessum hennar ordum. Ok sem hann hefir lofat gud ok hans modur fyrir sina oumrædiliga myskunn, minnizt hann at gera sem vor frv hafdi honum bodit. Gengr hann nu i kapitulum ok segir abotanum, ollum brædrum nærrverondum, alla þa hluti, sem honum voru vitradir ok bodnir at segia. Enn þeim syndizt litil sannindi mundu fylgia hans ordum, ok hann mundi eigi vita, huat hann[5] taladi. Sôgdu sumir, at hans hofud mundi[6] spillt af vokum ok grati, suo at hann mundi þar fyrir hafa tynt sinu viti, ok diofulig slægd mundi villa hann med[7] sionhuerfingum. Sa cantor, er fyrr var getid, asakar hann miok hardliga framar enn adrir brædrnir, mest sakir þess hatrs er hann hafdi aa hinum andada brodur, ok kallar hann bernskan ok einkis[8] verdan, drambvisan ok diorfungarfullan, er hann einn vill moti standa ok fyrirsmaa þat, sem abotinn ok brædrnir skipudu med einu samþycki, ok segir þat vera hans slægd ok velar, fyrst er hann [einn villdi[9] eigi samþyckia allra þeira skipan, ok nu[10] segir hann brædrunum vitleysur sinna drauma, viliandi þa draga til at samþyckia ser. Ok þo at abotinn ok margir adrir brædrnir villdi giarna, at satt væri þat, sem þessi vngi brodir segir,

[1] fyrr *E.* [2] at *E.* [3] samfelagi *E.* [4] sinni *E.* [5] segdi ok *tilf. E.* [6] uera *tilf. E.* [7] sinum *tilf. E.* [8] einskis *E.* [9] [ulldi enn *E.* [10] enn *E.*

hans hiarta, let hann varla vpp koma ordunum [1]. Enn er hann bidr annann tima vora frv hins sama, þess sem honum var i hug, huerfr hun brott fra honum. Segir hann suo, at eigi mætti nockur synd vera suo mikil eda hrædilig [2], ok eigi mætti ofl heluitis moti standa ovmrædiligu valldi drottningar hins hæsta keisara, ok eigi mundi hinn milldazti hennar son [3] Jesus Kristr þann fyrirdæma, er hun villdi hialpa. Enn adr hann hefir þessi ord ut sagt, huerfr hun brott fra honum, ok er hann einn eptir.

Huersu mikil hormung mundi nu vera i hans hiarta. Hann var nu miklu visari af vm kualir sins vinar enn adr. Hann sa sik fyrirlatinn [4], ok hans bæn hafdi ongva frammkuæmd vid sina frv, sa huerrar hialp hann hafdi [allt sitt [5] traust. Huat skylldi hann nu gera framar? Eigi let hann af þeiri bæn, sem hann hof [6] vpp. Hann tendrazt med meiri sampinu [7] hiartans vid sinn vin enn fyrr, eigi oruilnazt hann enn at kalla sa hina sætuztu milldi guds modur, þuiat hann virdir eigi, at þau taar ok sa harmr se sauaxtarlaus, sem sialfa guds modur leiddu af himninum til iardrikis, gerandi hana honum syniliga. Nu leggr hann sik allann til med ollu kostgæfi af [8] nyiu at bidia med hiartaligum trega fyrir sinum vin, sem þat væri einkis [9] vert, er adr hafdi hann gert. Ok þuiat hann hafdi profat af fyrr sagdri vitran, huersu mikit gerir hiartalig bæn, stadfestir hann med ser fullkomliga at lata eigi af þessu milldleiksverki [10], sem hann hafdi upphafit, allt til þess er drottning heimsins vitradi honum þenna hlut, er hann vissi af hennar ordum suo toruelldligan, eda enn helldr omattuligan, henni vera mattuligan, ok hun mætti [11] hann þiggia af sinnum syni sier til eilifrar dyrdar. Enn sakir þess at eingi færr tint hans stadfesti ok hiartaligan harm, þa vilium wer skunda [12] til þeira hluta, er sidan gerduzt.

[1] *saal. E;* ondunni *D.* [2] rækilig *E.* [3] sonr *E.* [4] fyrirlitinn *E.* [5] *saal. E;* adr *D.* [6] tok *E.* [7] sampining *E.* [8] at *E.* [9] einskis *E.* [10] milldiuerki *E.* [11] mætti *E.* [12] *tilf. E.*

Modir myskunnar vitrast honum enn annan tima med ama hætti ok fyrrum[1] ok huggar hans harm, glediandi ann med fagnadarfullum tidindum, þeim er[2] hans vinr, yrir huerium hann bad med suo miklu kostgæfi, væri frelstr f pinu heluitis, ok hann væri nu i huild ok sælu para-isar. Eptir þat bydr hun, at hann segi abota..um ok rædrunum, huersu ond þessa sacriste var i fyrstu fyrirdæmd, k huersu hon er nu holpin fyrir guds myskunn. Hun ydr ok, at hann skal segia þeim, at þeir dirfizt eigi at eka þann or sinu samneyti[3], er guds modir ok adrir elgir menn hafa tekit i sina[4] samvistu. Hann gledst nu k styrkizt af þessum hennar ordum. Ok sem hann hefir lat gud ok hans modur fyrir sina oumrædiliga myskunn, innizt hann at gera sem vor frv hafdi honum bodit. engr hann nu i kapitulum ok segir abotanum, ollum rædrum nærrverondum, alla þa hluti, sem honum voru itradir ok bodnir at segia. Enn þeim syndizt litil sann-di mundu fylgia hans ordum, ok hann mundi eigi vita, uat hann[5] taladi. Sögdu sumir, at hans hofud mundi[6] pillt af vokum ok grati, suo at hann mundi þar fyrir hafa mt sinu viti, ok diofulig slægd mundi villa hann med[7] ionhuerfingum. Sa cantor, er fyrr var getid, asakar ann miok hardliga framar enn adrir brædrnir, mest sakir ess hatrs er hann hafdi aa hinum andada brodur, ok kallar ann bernskan ok einkis[8] verdan, drambvisan ok diorfung-rfullan, er hann einn vill moti standa ok fyrirsmaa þat, em abotinn ok brædrnir skipudu med einu samþycki, ok egir þat vera hans slægd ok velar, fyrst er hann [einn illdi[9] eigi samþyckia allra þeira skipan, ok nu[10] segir hann rædrunum vitleysur sinna drauma, viliandi þa draga til at amþyckia ser. Ok þo at abotinn ok margir adrir brædrnir illdi giarna, at satt væri þat, sem þessi vngi brodir segir,

[1] fyrr *E.* [2] at *E.* [3] samfelagi *E.* [4] sinni *E.* [5] segdi ok *tilf. E.* [6] uera *tilf. E.* [7] sinum *tilf. E.* [8] einskis *E.* [9] [uilldi enn *E.* [10] enn *E.*

hans hiarta, let hann varla vpp koma ordunum [1]. Enn er hann bidr annann tima vora frv hins sama, þess sem honum var i hug, huerfr hun brott fra honum. Segir hann suo, at eigi mætti nockur synd vera suo mikil eda hrædilig [2], ok eigi mætti ofl heluitis moti standa ovmrædiligu valldi drottningar hins hæsta keisara, ok eigi mundi hinn milldazti hennar son [3] Jesus Kristr þann fyrirdæma, er hun villdi hialpa. Enn adr hann hefir þessi ord ut sagt, huerfr hun brott fra honum, ok er hann einn eptir.

Huersu mikil hormung mundi nu vera i hans hiarta. Hann var nu miklu visari af vm kualir sins vinar enn adr. Hann sa sik fyrirlatinn [4], ok hans bæn hafdi ongva frammkuæmd vid sina frv, sa huerrar hialp hann hafdi [allt eitt [5] traust. Huat skylldi hann nu gera framar? Eigi let hann af þeiri bæn, sem hann hof [6] vpp. Hann tendrazt med meiri sampinu [7] hiartans vid sinn vin enn fyrr, eigi oruilnazt hann enn at kalla sa hina sætuztu milldi guds modur. þuiat hann virdir eigi, at þau taar ok sa harmr se aavaxtarlaus, sem sialfa guds modur leiddu af himninum til iardrikis, gerandi hana honum syniliga. Nu leggr hann sik allann til med ollu kostgæfi af [8] nyiu at bidia med hiartaligum trega fyrir sinum viu, sem þat væri eirkis [9] vert, er adr hafdi hann gert. Ok þuiat hann hafdi profat af fyrr sagdri vitran, huersu mikit gerir hiartalig bæn, stadfestir hann med ser fullkomliga at lata eigi af þessu milldleiksverki [10], sem hann hafdi upphafit, allt til þess er drottning heimsins vitradi honum þenna hlut, er hann vissi af hennar ordum suo toruelldligan, eda enn helldr omattuligan, henni vera mattuligan, ok hun mætti [11] hann þiggia af sinum syni sier til eilifrar dyrdar. Enn sakir þess at eingi færr tint hans stadfesti ok hiartaligan harm, þa vilium wer skunda [12] til þeira hluta, er sidan gerduzt.

[1] *saal. E;* ondunni *D.* [2] rækilig *E.* [3] sonr *E.* [4] fyrirlitinn *E.* [5] *saal. E;* adr *D.* [6] tok *E.* [7] sampining *E.* [8] at *E.* [9] einskis *E* [10] milldiuerki *E.* [11] matti *E.* [12] *tilf. E.*

Modir myskunnar vitrast honum enn annan tima med sama hætti ok fyrrum[1] ok huggar hans harm, glediandi hann med fagnadarfallum tidindum, þeim er[2] hans vinr, fyrir huerium hann bad med suo miklu kostgæfi, væri frelstr af pinu heluitis, ok hann væri nu i huild ok sælu paradisar. Eptir þat bydr hun, at hann segi abota.um ok brædrunum, huersu ond þessa sacriste var i fyrstu fyrirdæmd, ok huersu hon er nu holpin fyrir guds myskunn. Hun bydr ok, at hann skal segia þeim, at þeir dirfizt eigi at reka þann or sinu samneyti[3], er guds modir ok adrir helgir menn hafa tekit i sina[4] samvistu. Hann gledst nu ok styrkizt af þessum hennar ordum. Ok sem hann hefir lofat gud ok hans modur fyrir sina oumrædiliga myskunn, minnizt hann at gera sem vor frv hafdi honum bodit. Gengr hann nu i kapitulum ok segir abotanum, ollum brædrum nærrverondum, alla þa hluti, sem honum voru vitradir ok bodnir at segia. Enn þeim syndizt litil sannindi mundu fylgia hans ordum, ok hann mundi eigi vita, huat hann[5] taladi. Sögdu sumir, at hans hofud mundi[6] spillt af vokum ok grati, suo at hann mundi þar fyrir hafa tynt sinu viti, ok diofulig slægd mundi villa hann med[7] sionhuerfingum. Sa cantor, er fyrr var getid, asakar hann miok hardliga framar enn adrir brædrnir, mest sakir þess hatrs er hann hafdi aa hinum andada brodur, ok kallar hann bernskan ok einkis[8] verdan, drambvisan ok diorfungarfullan, er hann einn vill moti standa ok fyrirsmaa þat, sem abotinn ok brædrnir skipudu med einu samþycki, ok segir þat vera hans slægd ok velar, fyrst er hann [einn villdi[9] eigi samþyckia allra þeira skipan, ok nu[10] segir hann brædrunum vitleysur sinna drauma, viliandi þa draga til at samþyckia ser. Ok þo at abotinn ok margir adrir brædrnir villdi giarna, at satt væri þat, sem þessi vngi brodir segir,

[1] fyrr *E.* [2] at *E.* [3] samfelagi *E.* [4] sinni *E.* [5] segdi ok *tilf. E.* [6] uera *tilf. E.* [7] sinum *tilf. E.* [8] einskis *E.* [9] [uilldi enn *E.* [10] enn *E.*

sasakar hann brodurinn ok bidr hann þeigia, at eigi mætti illgiarnir menn gera hlatr at þui, [at hann vendi vm[1] sinar skipanir sakir hegomligra drauma. Brodirinn er nu þungliga angradr med morgum meingerdum ok hôrdum ordum, ok sakir þess mundi hann oruænta, at hann kæmi fram sinu mali, vtan vor frv, su er hialpar þeim er litillhugadir ero ok huggar þa sem grata, [hefdi styrkt hann[2].

Eptir litinn tima lidinn, sem hann vendir sinu traust til þeirar, er honum var von at hialpa, ok grætr hormuliga, vitrazt honum guds modir Maria hit þridia sinn, huggandi hans harm ok mællti: „Minn kæri son, ek skal nu gera enda a þinu angri. Seg nu abotanum þau min ord, at ef likami hins andada brodur, sa sem suo langan tima hefir i vatni legit, finzt heill ok oskaddr vtan nockut spell, þa trvi hann [mer ok[3] minu bodi.“ Ok sem guds modir skildi, at þessi vngi madr ottadizt sasakanarord fyrr sagds cantoris, ef hann segdi þessa hluti, mællti hon: „Ef sa cantor mælir mot þier, seg honum þau min ord, at sakir hans omillda hatrs ok ofundar skal hann hinn niunda[4] dag hedan deyia skiotum[5] dauda.“ Brodirinn segir abotanum huat uor fru baud honum, ok sem þessi cantor gerir sik reidan hier vm, segir hann honum nalgazt hans dandastund. Munkarnir tala nu med ser hliodliga, efandi huort þetta mvn satt vera, ok hafa [ymisir ymisliga[6] ætlan hier vm. Taka þeir þat rad at senda þangat, sem likaminn brodurins laa, nockura skilrika menn. Fara med þeim margir af hinum ellrum brædrum, profa þat nu med syn ok atekning, sem adr hofdu þeir heyrt. Þuiat sa gudligr[7] mattr, er sundr skipti uotn hins rauda hafs ok let þau standa sem einn mur til beggia handa Jsraels lyd, hann hengdi nu med vndarligum hætti vôtn þessarrar aar vpp þui likast sem eitt huolf yfir likam þessa sacriste, sem adr var af sagt. Likamrinn laa sæmiliga vtan nockura funan eda

[1] [sem hann uendi *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [þui ok hlydi *E.* [4] x.da *E.* [5] illum *E.* [6] [ymsir ymissa *E.* [7] gudligi *E.*

vondan þef sa þurrum sandi vndir þessu huolfi, er suo var skært sem kristallus, ok eigi var annat enn sialft vatnit. Þeir sem þetta sa, vndrudu miok[1] ok foru til abotans ok sogdu honum ok brædrunum alla þessa hluti.

Huerr mundi[2] suo illuiliugr, at þa villdi þegia af guds lofi? Huerr mundi sa, er eigi þackadi gudi ok hans modur med ollum goduilia. Engi var sa, er eigi [predikadi þeira oumrædiliga[3] milldi. Allir þeir sem [nærr voru munklifinu, kuomu þangat[4] tendradir med fagnadi þessa nyiu[5] tidinda, ok þeir er adr hofdu verit ogladir sakir þeirar ofrægdar, er folkit hafdi gert munkunum[6], fagna nu ok glediazt, sem þeir heyra iarteign guds modur. Eingi efadi, at ond þessa sacriste var suo frials af ollum kuolum, er hans likami, er suo hafdi leingi legit undir uôtnum, var oskaddr ok fagr, sem hann væri nyandadr. Nu er buin processia[7] sæmilig med krossum ok reykelsiskerum. Fylgir þar otalligt folk lofanda gud med ollu hiarta, bera þeir likaminn til kirkiu, sem himinrikis drottning hafdi bodit, ok grafa sæmiliga i kirkingardi.

Sem fyrr sagdr cantor profar nu sanna vera at sumum hlut þa vitran, er hinum vnga brodur var synd, efar nu ecki, at þat mun fram koma, er af honum var fyrirsagt, er hann nu viss, at hans daudastund nalgast, ok fellr med liuillæti til fota brædrunum[8], bidiandi med goduilia, at þeir[9] bædi fyrir honum til guds, ok at hin heilaga[10] Maria ok allir guds helgir menn hialpadi honum. Ok þuiat þat matti eigi vera hegomligt, sem modir sannleiksins hafdi skipat, deyrr þessi cantor sa þeim degi, sem hun hafdi sagt. Þat er likligt, ok enn helldr uist, at med þessum dauda, sem hann var pindr med stundliga, hofdu enda allar hans pinur, þuiat eptir þa myskunnsamliga vitran

[1] þenna hlut *E.* [2] mun *E.* [3] [þackadi oumrædiliga hennar *E.* [4] [þar kuomu til munklifissins, uoru *E.* [5] nyrra *E.* [6] munkinum *E.* [7] processio *E.* [8] brodurnum *E.* [9] hann *E.* [10] helga *E.*

hans dauda feck hann fullkomna[1] idran sinna synda med miklum grat ok harmi.

Hier giorir[2] ek enda a þessarri frasogn, bidiandi at þeir sem hlyddu, fyrirlati mer, þo at ek hafi þenna hlut gert leingra ok med fleirum ordum skrifat, enn þeim synist[3] naudsynligt. Er þat eigi auduellt at koma mikils hattar efni i skamt mal med faam ordum, suo at skilianligt verdi. Hier megum ver hafa dæmi af þessum brodur at varast syndina ok ottazt fyrirdæmingina. Wer megum ok hugsa, huersu myskunsamliga hann var frelstr af guds modur, at ver leggiim þui framar hug a at þiona henni med goduilia, þuiat eingi ma utan hennar fulltíng ok bæn[4] frelsazt af heluiti. Enn þessi frelsan fyrirdæmdrar saalu ma olla synazt einkanliga myskunnsamlig. Lof se vorum herra Jesu Kristo ok hans modur, þeiri hinni milldustu drottning, er med sinum syni rikir utan enda a himni. Amen.

CXIII.

Vor fru dreypti miolk aa munk.

Sa war einn brodir er i nockuru klaustri þionadi himinrikis drottni ok hans modur iungfru Marie. Hueria nott sem [conuentan hafdi[5] sungit ottusong ok þat sem bræðrunum var skylldugt[6], stod hann fyrir alltari vorrar frv a las hennar ottusong, ok suo las hann [vm dagian hennar tid[7], þa sem heyrdi, eptir hueria tid bræðranna. Suo leid langr timi, at hann gerdi þetta at iafnadi med miklum goduilia, allt til þess at hann feck suo mikinn krankleika med febribus, at hann matti eigi vpphallda þessi þionuste eptir sinum vana[8]. Suo mikit var megn þessarrar sottar, at hun þrongdi suo hans munn ok kuerkr, pinandi hann[9] utan ok innan, at hann matti huorki nidr koma mat ne dryck, ok a litilli stundu syndizt hans likami, sem hann wæri liflauss, ok sumir þeir sem wid woru sogdu, at hann

[1] fullkomliga *E.* [2] giore *E.* [3] syndizt *E.* [4] bænir *E.* [5] [munkarnir hafdu *E.* [6] at syngia *tilf. E.* [7] [hennar tider um daga *E.* [8] uanda *E.* [9] sua hans likam *E.*

sundi þa andazt. Sem brædrnir heyra þat sagt, kemr egar saman oll conventan[1] at bidia fyrir honum til guds k olea hann. Ok er þeir hafa wt lesit þa salma, sem eir woru vanir, undra þeir miok, huersu seint ondin skilst rid hann, þar sem aasianan[2] fôlnadi ok limirnir stirdnudu. Iann hrærdi eigi sinar augbrar, ok eigi dro hann ondina. umir brædrnir skundudu nu at breida harklædi nidr aa ordina, at hann skylldi þar andazt i, adrir sogdu, at seint wæri ok þessa þyrfti eigi wid, þuiat hann wæri a daudr[3].

Sem allir brædrnir harma ok syngia med hryggiligri aust fyrir saal þessa goda brodur, þa vill modir allrar illdi iungfrv Maria eigi þola[4], at hennar capellanus kuelizt eingr i þessi sott, ok kemr su sæla modir ok iungfru, suo t eingi ser utan þessi hinn siuki madr[5], ok stendr fyrir ans sæng. Hun war i huitu klædi, hennar aasiona var inkanliga fogr, skinandi sem sol. Honum syndizt, sem un tæki [hægri hendi vm[6] hans enni ok taladi suo til ans: „Minn kæri, huat gerir þu? leingi ertu mæddr med iklum krankleika, eigi er þat rett, at ek lati þik leingr ueliazt med [pinu þessa krankleika[7], suo goduiliugr sem u ert mer ok minum syni. Ek modir myskunnar kom ier at hialpa minum capellano. Se nu til min, ottazt igi, þuiat þu skallt hit bezta heill verda." Hier ma heyra ndarligan hlut, þann sem eigi[8] heyrdi fyrr slikan tedz afa, sidan verolldin byg izt. Su millda modir, sem medr onnu er myskun allra veslugra manna, tok wt sin hinu[4] elguztu briost ok dreypti sinni blezudu miolk yfir þau toru[9] sar, er fallin woru aa vorrum ok andliti sins capllani. Sem heilug guds modir Maria hefir þetta gert, for un til himins[10], sem hun villdi eigi hafa onadir af okyreik ok hareysti brædranna, ok adr hun for brott, taladi

[1] conuentin *E.* [2] asionan *E.* [3] andadr *E.* [4] *mgl. E.* [5] brodir *E.* [6] [annare hendi hinni hægre i *E.* [7] [þessari pinu *E.* [8] eingin *E.* [9] ok hrædiligu *tilf. E.* [10] himirikis *E.*

hann þessi ord: „Nu skalltu fyrst hafa þessa ombun fyrir þína[1] þionustu, sem þu hefir mer veitt. Enn sem litid lidr, skalltu fa eilifan fognud i himinriki, þuiat huerr sa er iafnan þiennar minum syni ok mer med goduiliugu hiarta, ma oruggr wera, at hann skal fa goda ombun ok lifa i þui riki, sem engan hefir enda.“

Sem hinn siuki madr er suo styrktr af guds modur, rettir hann þegar upp sitt hofud ok [sezt upp[2]. Hans stigr nu [brott af[3] sænginni, ok er hann sier huergi þa, er hann gerdi heilann, segir hann til brædranna: „[Hier war[4] drottning himinrikis dyrdar ok gerdi mik sinn þionustumann heilan. Enn þier gerdut ohæverskliga ok misgerdut miok, er þier veittud henni einga virding, þar sem þier sau, huat[5] myskunsamliga hun gerdi vid mik, ok wanræktud at bua henni nockurn stad, suo at hun mætti sitia.“ Hugdi hann, at þeir hefdi sed vitranina sem hann. „Wei mer veslugum, segir hann, er[6] ek hafdi eigi megn til at bua[7] nockut fagrt sæti[8] þeiri helgu drottningu, er mik overdingan gerdi heilan, ok ef þier hefdit eigi med yduarn[9] okyrleik suo nærr verit, trui ek, at hun hefdi eigi suo skiott brott farit.“ Brædrnir werda ottafullir, sem þeir sia þann heilann, er þeir hugdu[10] daudan vera[11]. Hinn siuki brodir skilr nu, huersu myskunsamliga guds modir hefir wid hann gert, ok segir[12] brædrunum alla vitranina. Allir þeir lofudu gud ok himinrikis drottningu, er sa ok heyrdu þessa iarteign. Blessut se wor frv, er suo myskunnsamliga lækner sina þionustumenn. Su sama drottning virdizt [oss ouerduga at gera sinum syni ok sier[13] til þionustu, ok hreinsi oss af ollum fleckum vorra synda, at eptir þetta lif fagnim ver med henni at eilifu i himinriki.

[1] þa *E.* [2] [sedz um *E.* [3] [upp or *E.* [4] [Huar er *E.* [5] huersu *E.* [6] at *E.* [7] henni *tilf. E.* [8] hasæti *E.* [9] ydrum *E.* [10] ad *tilf. E.* [11] ok þegia þeir *tilf. E.* [12] þeim *tilf. E.* [13] [at giora oss uerduga hennar syni ok henni sialfri *E.*

CXIV[1].

Vor frv hialpadi brodur er druknadi.

I nockuru munklifi var munkr einn, sa er vardueitti kirkiu ok hringdi til tida. Þessi munkr þionadi miok jrndum sins likama, ok med diofulsins æeggian framdi ann [optliga sorlifi[2]. Hann elskadi þo[3] einkanliga vora rv guds modur Mariam ok kom optliga fyrir hennar alltari, ana[4] heilsandi med eingiligri kuedio Aue Maria. Widr etta klostr[5] var ein aa, yfir hueria fyrr sagdr brodir[6] for ptliga til sinnar unnostu at fylla sina girnd. A einni ott, er hann villdi fremia þann glæp, sem hann var vanr, eck hana eptir sinum vana fyrir alltari heilagrar Marie ana heilsandi. Eptir þat lykr hann vpp kirkiudyrr[7] ok eingr til fyrr sagdrar aar. Enn sem hann villdi yfir fara a bru, er [sa var anni[8], skekr fiandinn bruna ok [fellir rodurinn[9] i aana ok dreckir honum. Mikill fioldi diofla ripu þegar hans ond viliandi hana draga til helvitis. En ed guds milldi kuomu til einglar ok villdu hialpa salinni[10], f þeir mætti nockura goda hluti med henni finna. Enn r einglarnir kuomu, mælltu fiandr med miklu drambi: ‚Til huers komu[11] þier hier? ecki hafi þier[12] med [þessi al[13], þuiat sakir sinna vondra verka, þeira sem hann[14] erdi, er hun rettliga[15] tekin i vort valld. Einglarnir rdu miok ogladir vid þetta, þuiat eigi var þeim[16] aud-ynt, hueria hans goda hluti þeir skylldi[17] fram bera, þa em hann mætti hialpazt vid[18]. I þessu[19] kemr til hin eilaga guds modir Maria ok talar med asakanarordum til lioflanna suo segiandi: „Heyrit, hinir illzkufullir andar, akir huers griput þier þessa ond[20]?“ Þeir suorudu: „Þui u ver fundum hana enda sitt lif i vondum verkum.“ Hun

[1] *Jfr. ovenfor S. 75—78.* [2] [opt saurlifa *E.* [3] miok *tilf. E.* [4] elskandi ok *tilf. D.* [5] klaustr *E.* [6] munkr *E.* [7] kirkiu *E.* [8] [sa sanne aar *E.* [9] [fellr brodirinn *E.* [10] salunne *E.* [11] komi *E.* [12] at giora *tilf. E.* [13] [þessari saalu *E.* [14] hun *E.* [15] *tilf. E.* [16] þetta *E.* [17] skulu *E.* [18] fyrir *E.* [19] bili *tilf. E.* [20] sal *E.*

mællti: „Þat er lygi, er þier berit fram, þuiat ek veit, at huert sem hann for, heilsadi hann mer fyrst, takandi af mer orlof. Ok sem hann kom aptr, gerdi hann slikt[1] sama. Ok at þier megit eigi at sônnu segia, at ek geri vallđ aa ydr, þa leggium[2] vort mal aa dom hins hæsta konungs. Enn sem[3] þau hofdu hier leingi þrætt vm, villdi hinn hæsti gud, at fyrir verdleika sinnar[4] modur hyrfi þessi ond brodurins aptr til sins likama, at hann gerdi idran sinna synda.

Nu kemr sa timi, er brædr i klaustrinu woru vanir at fara til ottusonga. Ok er seinna var hringt, enn vani var, stodu upp nockurir af brædrum, leitandi at, hvar þessi brodir var, er hringia skylldi. Enn sem þeir finna hann eigi, foru þeir til arinnar ok fundu hann drukknadan. Þeim þickir þetta miok vndarligt, ok draga hans likam or vatninu, talandi med sier, sakir huers hann mundi þar [hafa komit[5]. Ok er þeir geta hier til ymisliga, verdr vndarligr hlutr. Sa er adr var daudr, ris nu upp ok stendr lifande[6] milli þeira ok sagdi brædrum allt, huersu [farit hafdi[7], ok huersu hann hafdi fordazt eilifa pinu med hialp ok fulltingi guds modur Marie. Eptir þetta fyrirlet hann eigi at eins þann laust, sem hann [var adr vanr at fremia[8], helldr þionadi hann iafnan sidan med hinum [heitazta kærleik[9] gudi ok hans helgu modur, ok endi sitt lif med godum verkum ok andadizt til guds i fridi.

CXV.

Munkr mintizt vid kinn vorrar fru.

I nockuru klaustri sællar guds modur Marie var eina sa brodir, er helgadi ok pryddi sina ond med vokum ok bœnum ok odrum godum verkum. Þessi brodir var sacrista i klaustrinu ok suaf i kirkiu, sem sidr er til. Hueria nott sem brædr [hofdu sungit[10] ottusong ok þeir

[1] hit *tilf. E.* [2] leggim *E.* [3] *sæal. E;* þuiat *D.* [4] sætu *tilf. E.* [5] [uera *E.* [6] *tilf. E.* [7] [til hafdi borit *E.* [8] [hafdi adr framit *E.* [9] [mesta kærleik ok heitazta *E.* [10] [sungu *E.*

foru at sofa, fell hann aa kne fyrir alltari ok likneski[1] vorrar frv guds modur Marie med ollum þeim goduilia, sem hann matti þiggia af gudi, ok optliga felldi hann taar aa sinni bæn[2]. A kuelldit[3] sem sunginn var nattsongr ok brædrnir voru brott gengnir, fell hann fram fyrir hennar likneskiu[4], bidiandi þui med meira athuga, sem hann matti leyniligar ok auduelldligar[5] þat gera fyrir okyrleik alþydunnar. Hann bad optliga guds modur iungfru Mariam, hafandi fyrir augum sins hiarta fegrd aasionu ok klæda[6] himinrikis drottningar, at sva sem hun hlifdi fordum med sinum mötli þeim iuda syni, sem fadirinn kastadi i loganda ofn fyrir trv Kristz, suo skylldi hun ok hann frelsa[7] fra girndum heimsins ok presenta sinum syni. Sæl guds modir, su sem er hugan harmandi manna ok hialpar med sinni milldi syndugum monnum ollum, þeim er til hennar flyia, will eigi sinn þionustumann ser suo kærann, er hana elskadi med allri girnd[8] sins hiarta, leingr lata þarnazt sinnar hugganar[9], ok aa einni nott witrazt honum i draumi hin godgiarnazta modir myskunnar iungfru Maria. Sem hann var vaknadr, treystizt hann eigi i fyrstu at segia vitranina opinberliga, ok þui segir hann hana leyniliga, at eigi synizt hann hrosa sinum verdleikum[10], ef hann segir guds modur ser hafa ted suo mikla blidu. Enn þa er hann hugsar vm, huersu ovidrkuæmiligt er, at hann þegi yfir lofi guds modur, verdr hann med nockurum hætti skylldadr til sakir gudligs[11] otta at segia vitranina gudi til lofs ok sælli iungfru Marie, ok hefir[12] sina rædu aa þenna hatt.

Sem ek suaf i minni sæng fyrir ottusong, witradizt mer ein frv[13] virdulig at sia. Hennar asiona var biort ok lystilig, hennar klædi akinu med mikilli fegrd vmfram mannligan skilning. Þau voru oll buin vm halsinn ok ok um ermarnar med cocto skinandi med miklum fiolda

[1] likneskiu *E.* [2] [goduilia *E.* [3] kuelldin *E.* [4] likneski *E.* [5] næduligar *E.* [6] klædnat *E.* [7] frialsa *E.* [8] dygd *E.* [9] synar *E.* [10] godum verkum *E.* [11] guds *E.* [12] hefr *E.* [13] iungfru *E.*

hinna dyrustu[1] gimsteina. Hun var unglig i sinni asionu, huit sem sniorr væri blandinn med hinni rôdu[2] rosu. Bædi hennar augu [voru skinandi[3] sem binar biortustu stiornur. Eingi daudligr madr ma, sagdi hann, sætla eda segia[4], huersu mikil var hennar ovmædilig fegrd. Enn þegar i fyrstu sem ek sa hana, þottist ek skilia, at hun var su sama, sem ek hugleiddi optliga i minu hiarta, ok var þo miklu fegri, enn ek eda nockur annar daudligr madr mætti hyggia. Sem ek sa hana, dyrkadi ek hana med miklum otta ok allri þeiri virding, sem ek matti, girnandizt at sedia minn vilia med hennar syn. Mer syndizt, at su dyrliga iungfru hefdi i sinum helgustum hondum eina fagra bok. Sem ek geck nærri, at ek beiddizt at sia, huat sa wæri bokinni, lauk hin [myskunsamazta frv hana upp blidliga[5] fyrir mer, ok syndi mer hennar vpphaf. Var titulus bokarinnar skrifadr med gulli ok hinum fegrstum coloribus sa þenna haatt: Hier hefr upp bok Ysaie spamannz. Þessi helga skript var eigi ritin[6] med manna hondum, helldr af englonum eda af sialfum gudi, eptir þui sem ek hygg. Hon var eigi at eins lystilig at sia, helldr gladdi hon ok hiarta þess, er hana las, teygiandi hann til sig at lesa med sætleik andligrar skilningar. Sem ek hafdi þenna titulum yfirsed, girnandizt enn at lesa[7] fleira af bokinni, ok ek matti eigi sakir sætleika synarinnar fullkoma girnd mins hiarta siaandi eda lesandi hana, þa veik ek min augu til asionu hinnar dyrlegstu iungfru Marie fallandi sa kne fyrir hana ok bidiandi, eigi med hræring tungunnar [eda med vorrum eda hliodi nockurra orda[8], helldr med einni samt girnd hiartans, at hun virdizt at gefa mer orlof til at kyssa sa hennar fætr. Su biartazta siofar stiarna, er oll er full med gudligri myskunn, veitir mer mina bæn, enn framarr enn ek þyrdi at beidazt, þuiat halldinni hennar sæmd þorir

[1] dyrdliguztu *E.* [2] raudu *E.* [3] [skinu *E.* [4] *saal. E;* sia *D* [5] [milldazta iungfru bokina upp *E.* [6] ritud *E.* [7] leingra ok *tilf. E.* [8] [*sngl. E.*

ek at segia, at hun hneigdi at mer [litillatliga sina helgustu[1] kinn, at ek mintizt vid hana med minum mvnni, þo at overdugr. Eptir þat fell ek þegar aa kne ok mintumzt[2] vid hennar blezudu fætr, liggiandi leingi aa iordunni fyrir henni. Sem ek var rætntr þeim sæla suefni, huarf fra mer allt saman suefninn ok vitranin. Vm nottina eptir var ek at ottusong med odrum brædrunum, ok sakir þess at ek hugleiddi iafnliga[3] þessa vitran i minu hiarta, matti[4] ek eigi syngia nokkurn salm eda lesa lectionem, helldr gret ek iafnan[5] leynilega vndir minni kapu. [Akærdi einn brodir[6] mik aa næsta degi eptir, at ek hefdi sofit nærr vm allann ottusonginn, þuiat hann vissi eigi, huat [satt er[7] hier um.

Sem brædrnir heyra vitranina, lofudu þeir[8] gud ok hans modur Mariam, er idrandi monnum þiggr iafnan likn af sinum millda syni Jesu Kristo. Enn þa, sem henni þiona med allri [elsku ok[9] girnd hiartans, huggar hun optliga komandi sialf þeira at vitia, sem hun gerdi vid þenna sinn þionustumann, er sakir hennar kærleiks hellt minning hennar fegrdar sem skrifada i sinu hiarta. Henni se lof ok heidr[10] med [sinum syni vorum herra Jesu Kristo[11].

CXVI.

Vor frv hialpadi einum munk.

Gudi til lofs[12] ok hans modur vilium ver eigi þegia yfir þeiri iarteign, sem ver hofum heyrt af skilrikum monnum, ok syndugum monnum ma vera til nytsemdar ok hugganar. Sa var einn munkr, er optliga gerdi med goduilia minning hinnar helguztu iungfru Marie, ok huern tima er hann geck fyrir hennar alltari eda hann saa hennar likneski, var hann vanr at heilsa henni sæmiliga med eingiligri kuediu Aue Maria. Ok þo at hann fremi[13] þessa

[1] [sina *E.* [2] ek *tilf. E.* [3] iafnan *E.* [4] matta *E.* [5] iafnliga *E.* [6] [Kærdi einn brodir sa *E.* [7] [uar *E.* [8] iafnann *tilf. E.* [9] [*mgl. E.* [10] dyrd *E.* [11] [vorum herra Jesu Kristo sinum blezada syni utan enda. Amen. *E.* [12] ok dyrdar *tilf. E.* [13] fremdi *E.*

milldu[1] þionustu med goduilia, verdr hann prettadr af slægd hins forna mannzins ovinar, ok þuiat hann er eigi suo forsiall sem heyrdi[2], fellr hann i laust sorlifi[3]. Enn þuiat hann war skynsamr madr, kendizt[4] hann vid þegar sina sekt med litillæti, ok grætr[5] med nogligum tarum, enn ongan fann hann þann, sem hann þyrdi at iata sina sekt. Sakir guds otta girntizt hann at iata syndina, enn mannlig skamfylli eggiar hann at þegia. Sem hann reidir i bylgium þessarrar sahyggiu sem i storu hafi, ok hann ma eigi finna ser nytsamliga hofn, kallar hann a leidarstiornuna heilaga Mariam, ok sa er ottazt at fyrirdæma sialfan sik med leyndri iatning sins glæps, bidr hana ser hialpa med sinni myskunn.

Wor fru duelr ecki at ueita honum, þat er hann vænti, ok uitrazt honum i suefni huggandi hann. Honum synizt[6] sem hun standi[7] fiarri ok hafi[8] bunad ok asionu sem ein iungfru einkanliga fogr med lausu haari. Einglar guds stodu vmkring[9] hana skryddir med dalmaticum ok odrum klædum, þeim er diaknar ero vanir at hafa til guds þionustu. Munkrinn kennir þegar, huerr honum vitrazt, ok kallar[10] þegar med miklum grati suo segiandi: „Heyr, hin skærazta[11] iungfrv, drottning einglanna, von þeira sem tyndir eru, huggan aumra manna, modir myskunnar, modir guds sonar, myskunna mer! Ek hefir[12] misgert þungliga, ek iati, at ek hefir misgert, ek skömmumzt [minn glæp[13], ek bid þig veita mer likn, þo at ek se overdugr. Heyr, min frv! Ertu eigi su millda modir, er ongvan fyrirlitr[14], engan rekr þu fra þer, engan kastar þu vt[15], þann sem til þin flyr. Muntu mer einum [vilia nita þa[16] hialp, sem þu ert ollum[17] vön at veita med þinni godgirnd, eda muntu

[1] milldi *E.* [2] hann skylldi *E.* [3] saurlifis *E.* [4] *saal. E;* kemzt *D.* [5] gret *E.* [6] syndizt *E.* [7] stædi *E.* [8] hefdi *E.* [9] i hring um *E.* [10] *saal. E;* þackar *D.* [11] sætasta *E.* [12] hefi *E.* [13] [mins glæps *E.* [14] fyrirlætr *E.* [15] eda i brott *tilf. E.* [16] [neita þeire *E.* [17] *sygl. E.*

mier einum byrgia fadm þinnar myskunnar, þar sem þu ert uon hann at breida i mot ollum þeim, er til þin flyia. Ek bid, min frv, fel eigi þina myskunn fyrir mer einum, fyrir hveria allir þeir, er i nockurum haska [hafa staddir verit[1], hafa feingit hialp ok fögnud."

Sem hann talar þessa hluti ok þessum lika med grat, vikr guds modir nockut suo i brott, ok med henni eing-larnir, ok sem honum synizt, huerfr hun[2] inn i eitt[3] hus, er þar stod nærr. Hänn ferr eptir, ok er hann kemr til hussins, finnr hann vti fyrir dyrum þria menn, þa er skrifa eitthuat[4]. Hann bidr þa litillatliga, at med þeira fulltingi mætti hann koma til vorrar frv at sia hana. Einn þeira stendr upp ok geingr at einum gluggi[5] ok mællti til þess, er þar sat wid: „Brodir Bonifaci, einn fatækr madr stendr vti ok bidr, at upp se latnar[6] dyrnar, þuiat hann villdi tala vid vora frv." Munkrinn ferr nu inn ok fellr til fota guds modur Marie. Hun reisir hann vpp sinum hondum med [vndarligu ok sætlanligu litillæti ok milldleik[7] ok sueigir hann at ser med sinum helgum armleggium, gefandi honum sætan fridarkoss med mikilli blidu.

Min frv! huerr mun sa heyra þenna hlut, er eigi undrizt, ok þa er þu huggar einn, slærr þu med miklum otta hiortu allra[8], er hugleida þina milldi. Gud gefi, at þitt andlit væri blitt til vor, ok sælir værim ver, þo at fyrir einnhuern af þeim, sem þier fylgia, villdir þu veita oss syndugum monnum þina myskunn sa þeim tima, sem ver skiliumst vid verolldina. Sælir uærim[9] ver, þottu villdir einn tima bidia fyrir huerium vorum, segiandi til þins sonar vors herra Jesu Kristz: „Minn sæti son, myk-unna þessum þionustumanni[10] þinum, ok þoat ver bidim, at þu þiggir oss til nada stora hluti af þinum syni, þa megvm ver sia af þessu þinu myskunnarverki, at miklu

[1] [ero staddir *E.* [2] sua at hun geingr *tilf. E.* [3] þat *E.* [4] nockut *E.* [5] glugga *E.* [6] lokuar *E.* [7] [sættlanligu litillæte *E.* [8] þeira *tilf. E.* [9] *tilf. E.* [10] *saal. E;* manni *D.*

stærri hluti, enn nockur þori at beidazt eda vænta, veitir þu af nogleik þinnar milldi [1].

Nu skulum ver aptr huerfa til þeirar sogu, er ver hurfum fra. Sem [guds modir Maria [2] hefir veitt munkinum von sannrar liknar, huerfr hun brott fra hans augliti, enn guds myskunn var med honum vtan enda. Hann vaknar nu ok þackar gudi af ollu hiarta ok guds modur, ok eptir þria daga kom til hans einn heilagr madr, ok iatadi hann fyrir þeim sina synd. Ma eingi efa vm, at fyrir vitran heilagrar guds modur Marie veittizt honum traust til at iata sinp glæp, villdi hun eigi, at hennar þionustumadr misti at gera naudsynliga ok hialpsamliga idran.

CXVII [3].

Vor frv þionadi munk til sængr.

Vor frv heilog guds modir Maria virdizt enn at syna, huersu heimuligr henni var einn brodir, sa er þionadi gudi milli annarra munka i nockuru klaustri. Þat bar til sa nockurum tima eptir diofulsins æeggian, sem ek trui, at fyrr sagdr brodir drack suo mikit [i sinu herbergi [4], at hann vissi nærr ecki. Ok sem hann geck vt seint vm kuelldit ok for vm klaustrid til kirkiunnar, syndizt honum sem diofullinn hlaupi [5] i mot honum i liki [6] eins [vndarliga mikils ok [4] hrædiliga gradungs [7] ok uilldi reka sin horn i gegnum hann. Þa geck skiotliga fram fyrir haan ein iungfru fogr at sia. Hennar har fell nidr aa herdarnar. Hun helt i einni hægri hendi duk buitan sem snio. Hun ansakar diofulinn miok, at hann dirfdizt at hræda hennar þionustumann, biodandi honum, at hann færi [8] brott skiotliga ok dirfdizt [9] eigi at gera honum nockut til meins framarr. Sem hun hefir þetta sagt, huerfr brott allr otti diofulsins. Serr munkrinn þa [eigi ok [10] þa fogrv iungfrv. Hann geingr fram sinn veg, til þess er hann kemr til kirkiunnar. Þa

[1] myskunnar *E.* [2] [uor fra *E.* [3] *Jfr. ovanfor S. 115.* [4] [myl. *E.* [5] hlypi *E* [6] liking *E.* [7] gridungs *E.* [8] fari *E.* [9] dirfist *E.* [10] [ok eigi *E.*

kom enn fiandinn mot honum i liki stors ok hrædiligs hundz, ok hleypr aa hann ouarann, viliandi gleypa hann eda rifa kvikann i sundr. Fyrr sogd iungfru, er honum hafdi fyrr hfalpat [1], vitrazt honum enn ok stendr i hia honum, ok lætr hann fara frialsan rekandi diofulinn langt i brott fra honum. Huarf enn suo huortueggi [þessi syn [2]. Hann geck nu inn i þa kirkiu, sem hann for til, nockut oruggari, sakir þess at þessi iungfru hafdi hann frelst ok rekit brott diofulinn. Sem hann geingr inn [3], kemr enn i mot honum mannzins ouin miklu ogurligri enn fyrrum [4]. Var hann nu at sia sem stort leo hlaupandi ogurliga [ok akafliga mot honum rennanda [5], sem þat mundi [a somu stundu [6] hann gleypa. Enn [su iungfru er i fyrstu ok annan tima hafdi hann frelsat, rann i mot, adr sia leo gerdi honum nockut til meins [7], ok bardi diofulinn hart med þeim vond [8], er hun [hafdi i sinni hendi [9] suo segiandi: „Þuiat þu villdir eigi hlyda mer, skalltu nu hafa þessa pinu. Enn ef þu dirfizt optar at gera slikt sama, skalltu fa meiri pinur nu ok at eilifu.“ Hinn slægi fiandi [suo sigradr ok brott rekinn þrim sinnum ok lambdr med storum bǫggum [10], huerfr brott sem reykr, ok saazt þar alldri sidan.

Eptir þat tok Maria i hond munkinum. Hann styrktizt þegar ok feck aptr allt sitt minni ok uit. Ok suo leiddi hun hann aptr [11] til sinnar sængr halldandi i hans hond [12] um þær gradur, sem þau attu upp at stiga. Sem þau kuomu þar, kastadi mærin ofan þui klædi, sem yfir var sænginni, ok setti brodurinn upp i. Hun hneigdi miukliga hans hofud yfir hogindin [13] ok gerdi mark hins helga kross i hans enni. Eptir þat breiddi hun aa hann klædin ok sagdi til hans: „I [14] morgin skalltu fara til þess

[1] holpit *E*. [2] [synin i brott *E*. [3] i kirkiuna *tilf. E*. [4] fyrr *E*. [5] [remiandi i mot honum *E*. [6] [þa þegar *E*. [7] [hin sama mær rann i mot leoninu *E*. [8] uendi *E*. [9] [hiellt aa *E*. [10] [*mgl. E*. [11] allt *E*. [12] hendr *E*. [13] hægindit *E*. [14] Aa *E*.

munka, [ok nefndi hann [1], sem þinn godr [2] kumpan er ok minn fullkominn vin sakir þeirar fogrv þionustu, er hann veitir mer dagliga [3], ok iata fyrir honum þina synd, ok geym, at þu duelir [4] eigi at gera, [huat sem [5] hann bydr þier. Munkrinn verdr miok gladr ok suarar [sinni sætu [6] med litillæti suo segiandi: „Heyr, hin sætasta iungfru! ek girnumzt med ollu hiarta hedan af þier at hlyda. Skal ek eigi duelia at gera, huat er þu bydr mer. Bidr [7] ek, ef þier likar [8] at hafa mik i þinni þionustu, at þu segir mer, adr þu ferr brott, huerr þu ert, er mer overdugum hefir veitt suo mikla uelgerninga.“ Hun suarar honum ok segir sig vera Mariam modur guds, er skapadi alla hluti, fyrir huers myskunn hun matti suo vardueita [sina þionustumenn [9]. Sem hann heyrir þessi ord [af worrum hennar kærleika [6], fyllizt hans hiarta med andligri gledi, ok tendrazt allr med hita astar þeirar dyrligu iungfrv guds modur Marie, ok hefr þegar upp sinar hendr med heitleika heilagrar truar, viliandi hallda henni ok kyssa hennar fætr ok dyrka [10] ok fadma modur sins herra, er honum hafdi hialpat. Enn hin milldazta himinrikis drottning, modir allrar myskunnar, von litillatra ok huggan veslugra, ferr þegar upp i loptid, sem hann hygst [11] henni mundu hallda, ok sa hinn skærazti gimsteinn allra gimsteina flytr sik til himinrikis hallar, skinandi milli himintungla [sialf biartari ollum himintunglum [6]. Brodirinn, er þessa vitran hafdi sed ok heyrt hennar milldi [12] ord, þackar gudi ok hans modur margfaldliga sina velgerninga ok myskun, ok tok nu henni at þiona hedan af med ollum goduilia, ok slikt sama sa brodir, er heyrdi hans iatning, med ollum þeim, er vissu þessa iarteign.

[1] [sem hun nefndi fyrir honum, *E.* [2] uin ok *tilf. E.* [3] iafnliga *E.* [4] duel *E.* [5] [þat er *E.* [6] [*mgl. E.* [7] Bid *E.* [8] nægir *E.* [9] [sinn þionustumann *E.* [10] hana *tilf. E.* [11] hugdist *E.* [12] milldu *E.*

CXVIII.

Af brodr [1].

I einu munklifi, þvi sem stod aa aarbacka [2] nockurum, var [einn munkr [3], sa er varduetti klaustrid, ok þuiat hann hafdi margt at gera, suaf hann eigi hia odrum brædrum. Hann neytti illa þess sialfrædis, gerandi opt [4] þann hlut, sem eigi heyrdi þeim, er munkalifnad hafa. Þuiat odrum megin [fyrr sagdrar aar [5] var kona su, er hann er vanr at fara til vm nætr at fremia med henni likamliga girnd. Þenna hlut vissi eingi madr [vtan einn sa [6] brodir, er honum var heimuligr. Enn þuiat hann villdi eigi ofrægia brodurinn, sagdi hann þat ongum manni. Enn sakir þess at ecki er suo leynt, at eigi birtizt, bar [7] suo til aa nockurri nott, sem hann hafdi framit þenna glæp, þa er hann villdi fara aptr til klaustrsins ok sat i þeim bati, er hann var vanr at roa yfir aana, hefiandi vpp ottusong af vorri frv med ollum þeim goduilia, er hann matti, þa kom suo mikill stormr at batinum [8], at honum huelfdi, enn munkrinn druknadi. Þat skapular [9] sem hann hafdi, flettir af honum ok rekr aa land.

Nu kom ottusongs timi, enn sa brodir, er hringia skylldi, var druknadr, sem adr var sagt. Munkunum i dormitorio þickir vndarligt, er suo seint hringir. Sa brodir, er vissi brottferd [þess brodur, er hringia skylldi, stendr vpp, ok sem hann finnr hann eigi i klaustrinu, hringir hann til ottusonga [10]. Brædrnir vita eigi, huar sa brodir er, sem brott var, ætlandi eigi, at hann muni þuilika hluti fremia [11]. Sem sunginn var ottusongrinn, ferr sa brodir, sem vissi synd hins dauda munks, med odrum þeim, er honum voru heimuligir, leyniliga brott or [12] klaustrinu ok

[1] *Saal E; Overskriften mangler i D.* [2] backa *E.* [3] [brodir einn *E.* [4] optliga *E.* [5] [arinnar *E.* [6] [nema sa einn *E.* [7] ber *E.* [8] batnum *E.* [9] skopular *E.* [10] [brodrsins af klaustrinu, stendr upp ok hringir, er hann finnr hann eigi *E.* [11] med nockrv mote *tilf. E.* [12] af *E.*

leita at þessum munk. Hann finnr hans [skapular rekit[1] upp or anni, ok berr þat til munklifisins, hafandi þat til merkis vm, at hann var druknadr. Enn þegar dagr [liosz var[2], ferr abotinn ok brædrnir til aarinnar, ok sem þeir hafa leingi leitad brodurins[3], finna þeir hann ok draga hans likam til landz. Ok þegar sem hann kemr or vatninu, er hann med gudligri giof uppreistr af dauda, ok lykr upp sin augu. Enn er hann var eptirspurdr, hversu þetta[4] vard, segir hann med [litillatri iatning[5] allt, sem[6] nordit var, ok mællti:

Þa er ek villda skvnda aptr til munklifisins[7], sem ek hafdi framit þa synd, er ek var vanr, hvelldizt batrinn, enn ek drucknadi [i aanni[8]. Þa kuomu til illgiarnir andar gripandi mik sem sinn eiginligan mann, ok villdu þegar draga mik til helvitis kuala. Þar kuomu ok [til guds[9] einglar, þeir sem i mot villdu standa þeira grimleik ok frelsa mik af þeira valldi. Her vard mikil þræta i milli þeira. Diofarnir toldu mikinn fiolda minna synda mer til aasakanar ok fyrirdæmingar, þeir sogdu ok þa synd, er ek hafdi fyrir skemstu gert ok mer mætti[10] nægiaz til fyrirdæmingar. Einglarnir toldu min god verk, voru þau fa ok nærr einkis[11] verd hia þui, sem minar syndir, [leitudu þeir med þeim mik at frelsa[8]. Þrættu þeir aa þenna hatt sin i milli. Hier kemr til skiotliga vor frv hin helga Maria. Verdr diofunum suo mikil ogn at[12] henni, at þeir flyia þegar langt i brott or þeim stad, sem adr voru þeir. Heilog Maria talar suo til þeira: „Huadan kom ydr suo mikil diorfung, at þier eignit ydr [þa sal, sem mer heyrir til[8], viliandi taka[13] til yduar[14]?“ Þeir suara: Frv, ver gripum eigi þat, er þier eigit, helldr tokum[15] ver þat eina, er oss heyrir til, ok þenna mann, er oss villdi iafnan samþyckia fremiandi synd-

[1] [skaupular rekinn *E.* [2] [er liosz *E.* [3] *mgl E.* [4] honum *E.* [5] [litillæti *E.* [6] þat *E.* [7] mins munklifis *E.* [8] (*mgl. E.* [9] [godir *E.* [10] matti *E.* [11] einskis *E.* [12] af *E.* [13] draga *E.* [14] þa er mier heyra til *tilf. E.* [15] taukum *E.*

ina, vilium ver til vor hafa, at hann se vor kumpan i pinunni.“ Heflog Maria mællti: „Hann endi sitt lif syngiandi mer lof, enn huerr dæmizt þuilikr af minum syni, sem hann er aa sinni andlatztid.“ Illir andar villdu med sinni illzku mik taka, ok sogdu til vorrar frv: „Vitum ver, at þu hefir valld af gudi at gera allt, þat er þv vilt, enn þo berr þier vel[2] at fremia þitt valld suo, at þu minnizt at hafa þar med rettlæti, ok þui er rett, at þu iatir, at þessi skal heyri[3] oss til. Enn ef þu fvill hana þier eigna[4], ma audsætt[5] vera, at þu gerir [, sem þier heyrdi eigi[6], ok vardueitir eigi satt rettlæti.“ Hin helgazta iungfru suarar þeim: „Ef ydr synizt eigi rettlegt[7] vera, þat sem ek byd, þa skulum ver vm þenna hlut fara til hins rettlatazta[8] domara, mins sonar Jesu Kristz, ok þat standa, sem saa[9] dæmir, er alldri ma hneigia af rettlætis veginum.“ Þau koma nu fyrir vorn herra, ok guds modir Maria talar suo: „Minn sæti son, sakir þess at ek matti eigi stodua aakafa ok illzku ohreinna anda, bid ek þina milldi, at þu dæmir mer þenna mann, þott hann hafi [þungliga misgert[10], er med aakalli mins nafns let[11] sitt lif. Huersu megi þat þola mitt milfida hiarta, at nockur sa, er mer treystir, fyrirfarizt, suo at honum verdi at ongu þessi sin von.“ Vorr herra suarar: „Min sæta modir! eigi er þat mer heyrilligt at nita[12] nockurn hlut þinvm kærleik, þann er þu vill beida[13]. Þer berr ok at bidia einkis[14], er i mot se rettlæti ok skynsemi. Þu veizt, huersu marga stora hluti þessi madr hefir misgert, þa sem hann hefir enn alldri iatad eda idrazt. Enn suo sem David syngr, mun eingi vera i minu husi, nema sa[15] er inn geingr vtan[16] syndafleck, vil ek, at þessi ond huerfi helldr[2] aptr til sins likama, at eptir þat sem hann hefir bætt sinar syndir, veitizt

[1] uillt *E.* [2] *mgl. E.* [3] heyrir *E.* [4] [uillt hana eignazt *E.* [5] audsynt *E.* [6] [eigi rett *E.* [7] rett *E.* [8] rettlata *E.* [9] hann *E.* [10] [leingi misgiort miok þungliga *E.* [11] endi *E.* [12] neita *E.* [13] mik bidia *E.* [14] einskis þess *E.* [15] einn *tilf. E.* [16] an *E.*

honum eptir þinum vilia med oss sálif [hialp ok[1] huild.[a] Ok nu, segir munkrinn, sem ek em suo eptir guds bodi[2] fyrir bœn hans modur aptr gefinn til lifs, þo at diofiarnir stœdi mot, sem þeir orkudu, þa iati ek fyrir ydr minar syndir, segiandi huersu mikla uelgerninga guds modir hefir mer ouerdugum veitt. Bid ek, at þier hialpit mer med fulltingi yduarra bœna til guds, at ek mœtti fyrirgefning fa minna synda.

Eptir þetta var brodirinn leiddr heim til munklifis, ok lifdi hann þar morg ar med helgum [bœnum ok[1] lifnadi.

CXIX.

Vor frv grœddi munk.

[Einnhuerr ungr munkr[3], fullkominn i godum sidum, gerdi minning guds modur Marie langan tima med mikilli[4] iafnlyndi ok stadfesti. Hann hafdi suo mikla godfysi[5] i sinu hiarta til hennar, at eptir þui sem sialfr hann var naer at segia, matti hann varla nockurn tima nefna soninn, vtan hann nefndi þar med modurina. Hann tok mikinn krankleika, suo at hann var at kominn dauda. Sem þyngdist hans sott, la hann tuo daga[6] vitlauss ok matti eigi eta eda[7] drecka, en þo var lif i hans briosti. Eptir þat feck hann aptr sitt vit, ok sem hann hefir kallat brœdrna til sin, segir hann þeim suo, at hann var sa þessum tima kastadr i hrœdiligar siafar[8] bylgiur med morgum odrum monnum, en at siduztu sem [hann orœnti ser[9] hialpar, i vitradizt honum siofarstiarnan heilug iungfru Maria, modir vors herra Jesu Kristz, ok leysti hann or þeim hœska. Hann lifdi sidan alla sina daga sœmiliga ok þionadi med ollum[10] megni ok goduilia himinrikis drottningu, at hann mœtti halldazt i hennar vinattu.

[1] *[mgl. E.* [2] uilia *E.* [3] [Nockurr munkr ungr at alldri *E.* [4] mikln *E.* [5] *saal. E; stadfesti D.* [6] sem *tilf. E.* [7] ne *E.* [8] siofar *E.* [9] [ek orœnti mier *E.* [10] ollu *E.*

CXX.

Vor frv vitradizt munk siukum.

Sa var einn brodir i nockurn klaustri, at einkanliga aahyggiu bar fyrir hialp sinnar salu [1], kennandizt wid sinn ostyrkleik, ok hugsadi optliga, huersu hann mætti hellzt fa nadir ok myskunn af gudi, hugdizt hann stundum skylldu fa þar til fulltíng sællar guds modur Marie, stundum bad hann guds engla, postola eda piningaruottą eda adra guds helga menn hialpa ser. Enn sem hann hugsadi med ser, at hann orkadi eigi at heidra ok vegsama alla þa [2], sem verdugt er, tekr hann nockut at efa vm þeira fulltíng ok ottazt, at hann mundi annathuort fa enga hialp eda þa, sem honum nægdizt eigi til eilifrar heilsu [3]. Eptir þat tok hann, sem sidan [4] profadizt, gott rad ok nytsamligt, at hann skylldi næst gudi heidra ok þiona himinrikis drottningu ok uelia hana einkanligan geymslumann sinnar heilsu. Tekr hann nu at iasta sig [opinberliga henni [5] til þionustu, ok þui helldr sem hann efadizt [6] nockut, at adrir helgir menn mætti honum hialpa. Þui med meira goduilia gefr hann sig i vallđ himinrikis drottningar [7], vakandi optliga med mikilli stadfesti aa bœnum ok leitandi at fa vinattu þeirar somu frv, er hann skipadi allt traust sinnar [vinattu ok [8] vonar.

Nu kemr [9] sa timi, er þessi þrifni starfsmadr skylldi fa af sinni frv verdkaup sins erfidis. Tekr hann þa [10] suo mikinn krankleika, at hann liggr i reckiu. Hann bar þess hattar aahyggiu, sem optliga er vón at þróngua hiortu daudligra manna, þat er at hugsa vm sitt andlat ok ogn hins efsta doms, ok huersu godir menn ok illir skulu fa retta ombun, huorir [11] eptir sinum verdleikum. Hann sagdi þessa hluti i sinu hiarta: „Hueria uon mun ek ves'ugr eiga til himinrikis [12]? Huerr mun mer hialpa eda vernda

[1] salar *E.* [2] þessa lute *E.* [3] hialpar *E.* [4] sidar *E.* [5] [henni æfinliga *E.* [6] efadi *E.* [7] drottningu *E.* [8] [*mgl. E.* [9] *saal. E;* sem *D.* [10] *tilf. E.* [11] huer *E.* [12] drottningar *tilf. E.*

mitt mal, þa er ek stend fyrir domstoli þess ogurliga domara? Huern mun ek hafa þann, sem mer veiti fullting i minni naudsyn aa þeiri ogurligri[1] tid, þa er ecki er fyrir hondum, utan annathuort at ek fai likn ok myskunn af milldi mins lausnara eda retta hefnd ok fyrirdæming sakir minna synda? Huerr mun suara fyrir mik, þa er ek [verd skylldadr[2] at gera skynsemi ok reikning eigi at eins fyrir þeim illum hlutum, sem ek hefir gert, helldr ok af þeim godum verkum, sem ek uar skylldugr ok ek hefir eigi gert. Ok eigi at eins skulu pinazt[3] min verk, helldr ok þar med ordin ok hinu minztu hugrenningar. Eingi heilagr madr mun[4] mer þa vilia veita fullting, megu þeir allir rettliga neita mer at hialpa, þuiat medan gud gaf mer sialfrædi i minu lifi, hirti ek eigi at stunda til med minni þionustu, at ek feingi þeira vinattu. Hefir ek at eins mina ond aa hendi folgit myskunn hinnar millduztu iungfrv Marie, ok þo med minna godvilia enn vera skylldi, ok sakir þess ottazt ek veslugr, at ek fai minni hialp af henni, enn mik nódsyniar[5].“

Sem hann hugsar þessa hluti med miklum harm i sinu hiarta, ok hann hefir nærr einga uon sier til hialpar, vitraz honum modir myskunnar, su sem er einkanlig uon ok hialp allra þurfandi manna, himinrikis drottning iungfrv Maria Med henni var gamall madr virduligr at sia. Hun gengr at sænginni, er þessi siuki madr laa i, ok serr til hans blidliga. Sem hun hefir þagat litla stund, segir hinn gamli madr til hennar: „Min frv, hialp þessa mannz er i ydru valldi.“ Hun suarar: „Hann skal myskunn fa, enn þo efadi hann.“ Wid þessi ord geingr hun at sænginni ok segir til hins siuka mannz: „Se upp,“ sagdi hun. Sem hann hefr upp sin augu, sier hann himininn opinn ok a himninum sæti gert med gull[6] ok dyrum steinum, skinanda[7] med allri fegrd vmfram solar birti. Sæl iungfrv Maria segir til hans: „Þetta sæti er þier buit fyrir þa þionustu,

[1] ogurligu *E.* [2] [er skylldadr til *E.* [3] profazt *E.* [4] man *E.* [5] naudzyniar *E.* [6] *saal. ogs. E.* [7] skinandi *E.*

sem þu hefir mer veitt, enn geym, at eigi efir þu hedan af um mina hialp.“ Sem hun hefir þetta sagt, huerfr hon brott ok ferr til himins, þiggiandi af milldi sins sonar, at hann gefi[1] hennar þionustumanni eilifa dyrd med sinum helgum monnum.

CXXI.

Maria hialpade munk er drvcnade.

Þa var[2] annar brodir, er[3] þui var vanr, at huern tima er hann þeyrdi hringia til tida, let hann þegar af, hvat sem hann hafdi adr at gera, ok las med goduilia tidir heilagrar gnds modur Marie. Þessi brodir vard sigradr af[4] ostyrkleik ok girnd sins likama, for hann vm nætr brott af munklifinu ok lagdizt med einni konu. Var hann langan tima þrongdr ok vndirlagdr af þessum illa[5] vana, liggiandi leingi i þessi synd. Hans vegr laa yfir vatn nockut, þa er hann framdi þenna glæp. Enn sem gud uilldi[6] enda gera aa þessarri synd, er þat eina nott, sem fyrr sagdr brodir hefir framit þenna glæp, er hann var vanr, ok hann ferr aptr aa einum bati ok heyrir hringia til ottusongs. Ok sem hann hefr vpp tidir vorrar frv, huelfizt batrinn, i þui sem hann less[7] til lofs hinni helguztu iungfrv Marie þetta inuitatorium Aue Maria [gracia plena dominus tecum[8]. Druknar mvnkrinn þegar. Wm morgoninn er eptir leitad, huar þessi brodir mundi vera, finzt hans likami i ænni. Ok nockurir, þeir sem vissu þessa hans synd ok illann vana, sogdu, huersu þetta mundi vordit hafa. Werdr nu saa morgum kunnr hlutr, sem adr hafdi leingi leyndr verit. Giorir abotinn [þat rad med brædranna samþycki ok skipan[9], at sa er eptir rettum domi guds var suo [rædiliga brott[10] tekinn or þessu lifi utan idran ok yfirbot sinnar syndar, skylldi missa þess graptar ok þionustu, sem kristnum manni heyrdi at veita. Ok skipa þeir suo, at utan alla

[1] gæfi *E.* [2] enn *tilf. E.* [3] at *Æ.* [4] med *E.* [5] illum *E.* [6] uill *E.* [7] las *E:* [8] [*mgl. E.* [9] [med brædranna samþycki þat raad ok skipan *E.* [10] [skiotliga ok hrædiliga brott kastadr ok *E.*

myskunn brodurligs kærleika skylldi hans likami liggia i þeim sama stad i vatninu, sem þeim var sagt at hann var fundinn.

A næstu nott vitrazt hin helga Maria formanni klaustrsins suo mælandi: „Sakir huers dirfdizt[1] þu med suo skiotum domi at neita þessum brodur þann grofi, sem brædrunum heyrir til[2]? Far nu þegar i dag ok drag hans likam or vatninu ok luk[3] upp hans munn, muntu þa sia, huersu þier berr[4] at gera vid hann.“ Þegar sem lysir, kallar abotinn saman alla brædr ok færir likam brodurins[5] brott or vatninu. Enn er þeir luku upp hans munn, fundu þeir ritad med gullstofum þau ord, sem hann las i sinum dauda. Var þat eingilig heilsan vorrar frv Ane Maria. Allir þeir sem þetta saa, gerdu gudi þackir, lofandi myskunn hinnar helguztu meyiar[6]. Þeir baru likam hins andada brodur til munklifisins ok grofu sæmiliga, sem heyrdi þionustumanni heilagrar guds modur Marie.

CXXII.

Brodir hliop vr klaustri.

Annar munkr var enn saa, at huern tima er hann kom fyrir alltari heilagrar guds modur Marie, heilsadi hann hana med eingiligum ordum Ane Maria. Þessi sami brodir vard enn suikinn med slægd hins forna mannzins ouinar, suo at hann girntizt suo miok skemtan ok blidu veralldarinnar, at hann fyrirlætr klaustramanna lifnad, verandi ominnigr, huat hann hafdi gudi iatad. Ferr hann nu langt i brott or klaustrinu, ouitanda[7] abotanum ok brædrunum. Enn fadir myskunnar ok gud allrar hugganar, sa er ollum helpr ok engan vill fyrirfaraz lata, lystr hann med miklum krankleika ok vanmegni likamsins. Ok af þessi hialpsamligu[8] hirting kennizt brodirinn wid, at[9] hann hafdi misgert, ok ferr aptr til munklifisins hina somu gôtu, sem hann

[1] dirfizt *E.* [2] *mgl E.* [3] *saal. E;* lukt *D.* [4] byriar *E.* [5] brodrsins *E.* [6] iungfru Marie *E.* [7] ouitandi *E.* [8] hialpsamligri *E.* [9] huat *E.*

hafdi brott farit. Hans krankleiki vox suo miok, at aa midium veginum fell hann ok do, þegar sem[1] hann kom a iordina.

A þeiri somu tid birtizt þess hattar syn einvm vitrvm manni, at mikill fioldi diofla kom[2] til salu þessa brodur, viliandi hana gripa grimliga ok draga sem sinn eiginligan hlut til [eilifra kuala ok[3] fyrirdæmingar. Enn heilog guds modir Maria vill hialpa sinum þionustumanni, ok ferr til vors herra ok bidr hann suo mælandi: „Minn sæti son, ek bid, at þin milldi gefi [mer valld aa ond mins kapellans[4], þuiat mer er oheyriligt, ok eigi berr þat minni goduilld, at su sæla se i valldi ohreinna anda, sem iafnan treysti, at hun mundi hialpazt fyrir mitt fulltingi[5].“ Modir myskunnar þa med sinni bæn, at ond þessa munks leystizt or beloitis pinu, ok skipadi hana i huildarstad med helgum monnum guds.

CXXIII.

Brodir var rekinn vr klaustri.

Einn klaustramadr var i nockuru fiolmenni[6] ok sæmiligu klaustri, [enn sakir sins glæps, er hann hafdi framit, var hann[7] med vilia ok samþycki allra brædra brott rekinn or klaustrinu[8]. Ok sem hann var hardliga brott rekinn, kom honum eigi til minnis at hafa med ser þa bok, sem hann var vanr dag ok nott [at bera[9], aa huerri voru tidir vorrar frv, þær sem hann las med [fullum goduilia ok athuga, þat framasta sem hann matti undirstanda[10]. Hann for skamt i brott fra klaustrinu, ok þo at hann mætti eigi vera at tidum med brædrunum vm nottina, gelldr[11] hann gudi ok hans modur millduztu skulld sinnar þionustu heyrandi brædranna song, þuiat hann matti eigi syngia vtan bokar[12],

[1] *mgl. E.* [2] kæme *E.* [3] [kuala eilifrar *E.* [4] [i mitt uallds aund mins capellani *E.* [5] uallds *E.* [6] *saal ogs. E.* [7] [sa er sakir þess glæps, er hann hafdi framit, uar *E.* [8] munklifinu *E.* [9] [aa at lesa *E.* [10] [godum athuga ok goduilld, sem mest matti hann ok fremst. *E.* [11] gylldi *E.* [12] bækur *E.*

ok þo at hann hefdi bokina, kunni hann [varla at lesa[1] rettliga.

A þeiri somu nott vitradizt heilog guds modir Maria abota þessa klaustrs ok kastadi sem med reidi i hans andlit þeiri bok, er brodirinn hafdi gleymt at hafa med sier, suo mælandi: „Þuiat þu angradir [ok fyriramadir[2] minn kapellanum ok lezt hann eigi mega hafa þessa bok med ser, talmandi suo þa hans þionustu, er mer var miok þeck, þa skalltu sem skiotazt kalla hann aptr til brædranna med sæmd, suo framt sem þu uillt hafa velgerning[3] myskunnar mins sonar Jesu Kristz ok minnar.“ Hann verdr miok hræddr ok veit eigi, hueriu hann skal suara. Sem long stund leid, mællti hann: „Min frv, ek veit eigi, huar þessi brodir er.“ Hun suarar: „Hann er eigi langt brott fra kirkiunni.“ Nefnir hun stadinn, segiandi at þar mvn[4] hann finnazt, ef hans er[5] leitad. Eptir þetta huerfr himinrikis drottning i brott.

Abotinn med brædrunum fara at leita at þessum brodur[6], er i brott hafdi verit rekinn, fundu þeir hann i austr fra klaustrinu andadan[7] vid gardstaura nockura. Retti hann fra ser hendrnar hafandi aasionuna i[8] iordunni, ok syndi suo med retting sinna lima merking piningar vors herra[9] Jesu Kristz. Abotinn vissi, at hann hafdi af harmi dait, ok flytr hann med brædrunum med mikilli sæmd þar til þeirar kirkiu, er var i munklifinu, ok hugdizt med þessum goduilia blidka vora frv, er iafnan vill heidra sina vini. Mikill fioldi folks kemr til þessarrar likfylgiu med mikilli godfysi ok þionustu vid þenna andada brodur, huern er þeir truda vera elskadan af guds modur Marie. Var þann tima markadr[10] aa þeim vollvm, er voru vndir fiallinu vid klaustrid. Kom þui þar suo mikit fiolmenni. Villdi drottinn vor, sa er i logmali baud at vegsama fodur sinn ok modur, at

[1] [eigi at syngia *E.* [2] [*mgl. E.* [3] velgiorninga *E.* [4] mundi *E.* [5] uæri *E.* [6] *tilf. E.* [7] liggiande aa iordinni *tilf. E.* [8] aa *E.* [9] lausnara *E.* [10] marknadr *E.*

dyrd hans modur yrdi morgum kunnig henni til æru. Viferd ok likfylgia þessa brodur er af ollu folkinu giorr sæmiliga, ok aa þridia degi er hann grafinn. Þenna hlut gerdi [1] vitnisburdr vorrar frv, ok þetta þa af henni skær godfysi guds [2] mannz.

CXXIV.

Brodir drvcnadi.

Einn brodir var enn, sa er bar klaustramannz buning, en skildi sig i lifnadinum fra odrum brædrum halldandi illa þa reglu, er hann hafdi gudi iatad. A nockurri nott sem hann for brott or [3] klaustrinu at fremia sina munud, suaf hann suo fast, at hann vaknadi eigi, ok eingi, sa er i þui herbergi suaf, sem hann var i, þann tima er hringdi til ottusongs. Hann vaknar ok eigi, þa er hringir annan tima. Hann skylldi aa þeiri nott vera at tidum med brædrunum, þuiat mikil hatid var i kirkiunni. Enn sem samhringir ollum kluckunum, vaknar hann ok harmar nu miok gratandi sarliga bædi sinn glæp, ok suo at hann var seinn til kirkiunnar. Hann geingr nu aa veginn til munklifisins, sem skiotazt matti hann. Ein aa fell milli klaustrsins ok þess stadar, er hann suaf i, ok er hann for miok hlaupandi yfir þa bru, er [aa var [4] anni, drepr hann fæti ok fellr i aana ok druknar. Vm morguninn er lyst var, fundu þeir menn hann daudan, er þann veg foru, kastadan vpp or aanni aa þurt land. Abotinn ok brædrnir dæma, at hans likami skal i þeim stad liggia i sandinvm [fyrirlitinn af ollum [5], sem hann var fundinn.

Eptir þetta kemr suo mikil drepsott aa alla þa, sem i þui klaustri voru, at vis von þickir [6], at þat mvn [7] eydazt, ef [sottin lætr [8] eigi skiott af. Enn er brædrnir sækia fulltíng gudligrar myskunnar, bidiandi til guds dag ok nott med fostum ok vokum, vitrazt modir myskunnar, su er sættir oss vid sinn son, abotanum aa nockurri nott ok

[1] godr *tilf. E.* [2] godz *E.* [3] af *E.* [4] [uar aa midri *E.* [5] [fyrirlatinn af honum ok aullum þeim þar *E.* [6] þotti *E.* [7] mundi *E.* [8] [sottinni letti *E.*

sasakar hann miok suo mælandi: „Weizt þu eigi, at heilagt gudspiall vottar suo, at þeir ero sælir, sem[1] myskunnsamir ero, þuiat þeir munu fa myskunn, ok i odrum stad stendr sua skrifat: Werit myskunnsamir, þuiat fadir yduar himneskr er myskunnsamr; wilit eigi dæma, ok munut þier eigi [dæmdir uerda, fyrirdæmit eigi, ok munu þier eigi fyrirdæmdir uerda[2]; gefit vpp, ok mun ydr vera vpp gefit [, gefit, ok mun ydr vera gefit[3]; med þui sama mali, er þier mælit odrum[4], mun ydr vera aptr mællt. Sakir huers vartu ominnigr drottinligs bodords ok dirfdizt at briota hans skipan, fyrirdæmandi þann brodur, er eigi var af gudi fyrirdæmdr?“ Abotinn þorir varla at suara i fyrstu, enn sem long stund leid, mællti hann: „Þessi brodir var opt grunsamligr vm þa synd, er nu profadizt aa hann, eptir þui sem vitni bera hans kumpanar, er med honum voru [aa þeiri nott, er hann do ohegndr[5] ok idranarlaus. Gerda ek þenna hlut med margra manna radi, er nu idrazt ek [miok, sakir þess er ek se, at hann mislikar eigi[6] yduarri tign. Bid ek nu, at þier vorkynnit vorn ostyrkleik leysandi bond vorra synda, ok virdizt at segia minum litilleika, [huat yduar wolldugleikr vill dæma lata vm þenna hlut[7].“ Himinrikis drottning suaradi: „Eigi er sem þu hyggr, at þessi madr hafi idranarlaus farit af þessarri werolld, þuiat skomm sinnar sektar gerir þat optliga, at madrinn skiptir sinum wilia, ok þessi madr pinadizt med [kinnroda ok[8] skammsylli sinnar sektar [, suo framt sem hann matti aa suo skomvm tima med algerre idran, þeiri sem miok war þægilig minum syni ok mer[9]. Fylldi hann hana med minni þionustu, ok þui er hann nu mer gefinn i walld, ok er hann med mer gerandi mer sætligar ok fullkomligar lof, enn hann mætti[9] nockurn tima gera, þa er hann war

[1] er *E*. [2] [*saal. E*; vera fyrirdæmdir *D*. [3] [*mgl E*. [4] *mgl. E*. [5] *saal. E*; ohegnd *D*. [6] [þess miok, er ek sie, at þat mislikar *E*. [7] mann *E*. [8] [med suo algiorre idran, sem hann matti fremst aa sua skaummum tima *E*. [9] matti *E*.

i sinum likam. Hann hefir alla stund af[1] sinum barndomi med goduilia mer þionad, ok fyrir þui war hann sa sinum sidazta tima eigi fyrirlatinn af minum syni ok mer, helldr fagnar hann med mer i himinriki. Ok ef þu uill[2], at yduart klaustr frelsizt af þessu haskaligu[3] drepi, sem sa þui liggr, skalltu sem skiotazt bæta þat, er þu gerdir vid minn þionustumann, grafandi hann sæmiliga.“ Wor frv huarf brott eptir þessi ord. Abotinn gerdi suo godfusliga þat, er honum war bodit, at gud tok af honum þenna sinn[4] bardaga, at hann vænti[5] þui traustligar ombun fyrir sina þionustu i odru lifi.

CXXV.

Munkr drvcnadi.

Mikill er drottinn ok mikill er hans kraptr, sem synazt ma sa einum munk, þeim er med einkanligum goduilia þionadi sælli guds modur Marie, ok sagdi optliga henni til heidrs þann[6] versum, er hun war heilsut med af englinvm. Suo bar til, at i hiarta þessa brodur kueiktist illzka med diofuligri aæggian, suo at hann fæddi syndina fremiandi sorlifis[7] glæp.

Eru þeir fiorir illir hlutir, sem einkanliga strida mest a huern duganda mann i þessum heime, þat er walld, weralldlig wizka, agirni ok lostasemi. Hier af er [þat, at suo er[8] skrifat af þeiri likneskiu, er Nabugodonosor konungr sa, at hennar fætr woru af iarni ok tigli. Þessir fiorir fyrr sagdir illir hlutir merkiazt fyrir þessa likneskiu, huerrar hofud war gull, briostid med[9] silfr, kuidrinn med[10] eir, fætrnir med iarn ok tigl. Sem gull er dyrra enn nockur annar malmr, suo er ok walldit mest wert, ok sem holudit er mektugara[11] enn annar likaminn, suo er[12] i þessum heime valldit mest tignad. Biartleikr weralldliga wisdoms ok malsnilldar merkizt af þui fyrir silfr, af hueriu war briost

[1] fra *E.* [2] uillt *E.* [3] haskasamligu *E.* [4] *mgl. E.* [5] ueitti honum *E.* [6] þat *E.* [7] saurlifis *E.* [8] [sua *E.* [9] gull ok *tilf. E.* [10] *tilf. E.* [11] megtugra *E.* [12] ok *tilf. E.*

aſakar hann miok ſuo mælandi: „Weizt þu eigi, at heilagt gudſpiall vottar ſuo, at þeir ero ſælir, sem[1] myskunnsamir ero, þuiat þeir munu fa myskunn, ok i odrum ſtad ſtendr ſua skrifat: Werit myskunnsamir, þuiat fadir yduar himneskr er myskunnsamr; wilit eigi dæma, ok munut þier eigi [dæmdir uerda, fyrirdæmit eigi, ok munu þier eigi fyrirdæmdir uerda[2]; gefit vpp, ok mun ydr vera vpp gefit [, gefit, ok mun ydr vera gefit[3]; med þui ſama mali, er þier mælit odrum[4], mun ydr vera aptr mællt. Sakir huers vartu ominnigr drottinliga bodordz ok dirfdizt at briota hans skipan, fyrirdæmandi þann brodur, er eigi var af gudi fyrirdæmdr?“ Abotinn þorir varla at ſuara i fyrſtu, enn sem long ſtund leid, mællti hann: „Þessi brodir var opt grunſamligr vm þa ſynd, er nu profadizt a hann, eptir þui sem vitni bera hans kumpanar, er med honum voru a þeiri nott, er hann do ohegndr[5] ok idranarlaus. Gerda ek þenna hlut med margra manna radi, er nu idrazt ek [miok, sakir þess er ek se, at hann mislikar eigi[6] yduarri tign. Bid ek nu, at þier vorkynnit vorn ostyrkleik leyſandi bond vorra ſynda, ok virdizt at segia minum litilleika, huat yduar wolldugleikr vill dæma lata vm þenna hlut[7].“ Himinrikis drottning ſuaradi: „Eigi er sem þu hyggr, at þessi madr hafi idranarlaus farit af þessarri werolld, þuiat skomm sinnar sektar gerir þat optliga, at madrinn skiptir sinum wilia, ok þessi madr pinadizt med [kinnroda ok[8] skammſylli sinnar sektar [, suo framt sem hann matti a suo skomvm tima med algerre idran, þeiri sem miok war þægilig minum syni ok mer[9]. Fylldi hann hana med minni þionustu, ok þui er hann nu mer gefinn i walld, ok er hann med mer gerandi mer sætligar ok fullkomligar lof, enn hann mætti[9] nockurn tima gera, þa er hann war

[1] er *E*. [2] [*saal. E*; vera fyrirdæmdir *D*. [3] [*mgl E*. [4] *mgl. E*. [5] *saal. E*; ohegnd *D*. [6] [þess miok, er ek sie, at þat mislikar *E*. [7] mann *E*. [8] [med suo algiorre idran, sem hann matti fremst a sua skaummum tima *E*. [9] matti *E*.

i sinum likam. Hann hefir alla stund af[1] sinum barndomi med goduilia mer þionad, ok fyrir þui war hann a sinum sidazta tima eigi fyrirlatinn af minum syni ok mer, helldr fagnar hann med mer i himinriki. Ok ef þu uill[2], at yduart klaustr frelsizt af þessu haskaligu[3] drepi, sem a þui liggr, skalltu sem skiotazt bæta þat, er þu gerdir vid minn þionustumann, grafandi hann sæmiliga." Wor fru huarf brott eptir þessi ord. Abotinn gerdi suo godfusliga þat, er honum war bodit, at gud tok af honum þenna sinn[4] bardaga, at hann vænti[5] þui traustligar ombun fyrir sina þionustu i odru lifi.

CXXV.

Munkr drvcnadi.

Mikill er drottinn ok mikill er hans kraptr, sem synazt ma a einum munk, þeim er med einkanligum goduilia þionadi sælli guds modur Marie, ok sagdi optliga henni til heidrs þann[6] versum, er hun war heilsut med af englinvm. Suo bar til, at i hiarta þessa brodur kueiktist illzka med diofuligri aaeggian, suo at hann fæddi syndina fremiandi sorlifis[7] glæp.

Eru þeir fiorir illir hlutir, sem einkanliga strida mest a huern duganda mann i þessum heime, þat er walld, weralldlig wizka, aagirni ok lostasemi. Hier af er [þat, at suo er[8] skrifat af þeiri likneskiu, er Nabugodonosor konungr sa, at hennar fætr woru af iarni ok tigli. Þessir fiorir fyrr sagdir illir hlutir merkiazt fyrir þessa likneskiu, huerrar hofud war gull, briostid med[9] silfr, kuidrinn med[10] eir, fætrnir med iarn ok tigl. Sem gull er dyrra enn nockur annar malmr, suo er ok walldit mest wert, ok sem holudit er mektugara[11] enn annar likaminn, suo er[12] i þessum heime valldit mest tignad. Biartleikr weralldligs wisdoms ok malsnilldar merkizt af þui fyrir silfr, af hueriu war briost

[1] fra *E.* [2] uillt *E.* [3] haskasamligu *E.* [4] *mgl. E.* [5] ueitti honum *E.* [6] þat *E.* [7] saurlifis *E.* [8] [sua *E.* [9] gull ok *tilf. E.* [10] *tilf. E.* [11] megtugra *E.* [12] ok *tilf. E.*

likneskiunnar, at sem þat werdr hreint[1], ef þat er opt wid haft, ok hliodanda af hamars hôggvm, suo werdr ok wisdomrinn biartari af optligri framning ok wana, ok hliodar fyrir skynsamliga[2] malsnilldar list. Adrir tueir hlutir af þessum fiorum, er ek sagdi[3], þat er walld ok wizka weralldig, ero eigi af sialfum sier eiginliga godir eda illir, helldr ero þeir þar i milli, ero þeir godir þeim, er þeira neyta vel ok rettliga, enn hinum, [er illa fara med þeim, er þat haskaligt[4]. Hinir tueir hlutirnir [agirni ok lostasemi[5], ero iafnan illir. Þat ma rettliga segia, at allir þeir hlutir, sem madrinn gerir, eru annathuort illir eda godir af sialfum ser, ella ma þa hafa til gods ok[6] illz. Þeir hlutir ero eiginliga godir, er til heyra dygdum andarinnar, sem[7] guds kærleikr ok heilog trva. Þeir einir[2] hlutir ero iafnan illir, er i mot ero guds logum[8]. Enn þeir sem þar ero i milli, megu eigi heita godir ok eigi illir af sialfum ser, sem er walld, malsnilld, audæfi [ok likamlig fegrd, afl eda uoxtr ok adrir lutir, þeir sem til heyra likamanum[9]. Agirni ok saurlifi megu eigi kallazt godir[10]. Agirni er widrkuæmiliga iafnad til kuidar þessarrar likneskiu, er af eiri war, þuiat[11] sem kuidrinn safnar i sik alla hluti, þa er i likaminn koma, snuandi þeim med sinvm heitleik i saur ok fulindi, suo aflar ok agiarn madr, ok weit eigi, huerium til handa hann dregr þat saman, enn gefr ecki af sier vtan illan[12] þef rangligrar framferdar. [Fyrir fætrna[13], er sumir woru med iarn enn sumir med tigl, merkizt saurlifi, er mannzins hiarta gerir hart til idranar, enn klockuir iarnligan hug med hita likamligrar astar, gerandi hann vanmegnan ok oviliugan til guds þionustu. Eptir þat þrotnar hann ok werdr[14] til einkis[15] hlutar gods nytsamligr, sem tigl ma

[1] ok biart *tilf. E.* [2] *mgl. E.* [3] sagda *E.* [4] [eru þeir haskaligir. sem illa fara med *E.* [5] [*mgl. E.* [6] eda *E.* [7] er *tilf. E.* [8] laugmali *E.* [9] [*tilf. E.* [10] god *E.* [11] suo *tilf. E.* [12] *saal. E;* allan *D.* [13] [*saal. rettet;* fætrna *E,* fætrnir *D.* [14] er *E.* [15] einskis *E.*

eigi leingi wera i watni. Þat ma audsæliga[1] birtazt a fyrr sogdum munk, er af girnd sorlifis[2] blotnadi, suo at hann tyndi stodugleik sins hugar, ok þo[3] matti hann eigi fremia sinn wilia.

Þessi munkr war [goduiliugr i þionustu sællar[4] guds modur Marie, þo at hann wæri nu skelfdr med hita ok freistni[5] lostasemi. Elldr freistninnar profar[6] suo rettliga menn, sem tiglker [hardna ok fullgerazt[7] i ofni. Enn þeim er elska gud, snuazt allir hlutir[8] til gods. Þui bar suo til, at þa er þessi munkr, er frialsliga geck vt ok inn vm klaustrid, til huers sem hann villdi, sem [þess geymslumadr[9], for a einni nott vt or kirkiunnni til þess þorps, er þar war nærr, at hann fremdi þar girnd sins likama, eptir þui sem hann hafdi adr[10] rad fyrir gert, ok sendi þangat einn mann sier heimoligan, enn almattigr gud stoduadi med[11] tuennum hætti, at hann kæmi[12] þessum hlut eigi fram. Þat fyrst at i þui husi, er hann for til, woktu menn ok satu wid dryck, [annat hitt, at þa hringdi ottusong[13]. Sem munkrinn heyrir þetta, hugsar hann med ser, at likara mvn wera at huerfa aptr enn standa þar, flyrr hann nu i brott sem skiotazt, at hann verdi[14] eigi kendr. Ok er hann hleypr akafliga brott, sækia hann[15] hundar med [mikilli gnollran[16] ok gaud, sem þeir ellti þiof. Hann werdr aakafliga[17] hræddr, ok sem hann kemr at þeiri bru, er a veginum war miok mio[18] ok [la hatt[19], tok hann at minnazt hinnar helguztu meyiar Marie med harm ok grat, segiandi sem hann war wanr Aue Maria[20]. Ok sem hann segir þessi ord, fellr hann vt[21] af brunni ok druknar. Wm morgininn er hans hafdi werit leitad leingi ok hann [matti

[1] audsyniliga *E.* [2] saurlifis *E.* [3] þa *E.* [4] [guds þionustumadr ok i aullum hlutum goduiliugr sælli *E.* [5] freistnan *E.* [6] profanar brennir *E.* [7] [hardnar ok fullgerizt *E.* [8] godir *tilf. E.* [9] [hann *E.* [10] enn *E.* [11] sua af *E.* [12] kom *E.* [13] [þat annat, hringdi til ottusaungs *E.* [14] næri *E.* [15] eptir honum *E.* [16] [sua mikilli gnolltan *E.* [17] undarliga *E.* [18] *saal. E;* midia *D.* [19] [lag *E.* [20] gracia plena *tilf. E.* [21] *myl. E.*

eigi finnazt [1], hugsar abotinn med ser, [huort hundarnir munu eigi hafa matt hlaupa eptir honum um nottina[2], lætr hann leita til sarinnar, finzt hann daudr rekinn vpp or sanni. Samþyckia allir brædrnir, at hann se [3] omakligr at wera iardadr med odrum brædrum. Ok þo at hann se af þeim vtkastadr ok grafinn fyrir vtan klaustrid, er hann eigi fyrirlatinn af gudligri milldi [4].

Witrazt himinrikis drottning abotanum ok segir, at þessi munkr, er suo war fyrirsmadr, heyrdi henni til, ok sasakar hann hardliga biodandi, at hann leidretti sig skiott vm þenna hlut, ok segir, at hann skal taka or mvnni hins andada, ef hann finnr nockut þar til nyiungar, ok marka af þui, huersu hann skal giora [5] wid brodurinn. Þegar abotinn waknar, duelr hann eigi at hlyda guds modur, ok ferr med brædrunum til þess stadar, er munkrinn war grafinn. Ok sem hann hefir opnat grofina, leitar hann eptir, hvat sa, er þar war grafinn, hefir i munninum, ok finnr þar eitt gulligt bokarblad. Woru þar skrifut sa þessi ord eingiligrar heilsanar, er hann var wanr at syngia, eigi at eins medan hann lifdi helldr ok [6] i sinum dauda. Abotinn ok brædrnir toku þenna likam ok grofu med allri soemd ok ollum goduilia.

CXXVI.

Munkr lifnadi fyrir bæn Mariu.

I munklifi hins helga Petri, þvi sem [er i Kolonia [7]. war brodir sa, er i sinum [sidum ok [8] lifnadi hellt vm marga hluti sina reglu olikt þui, sem munk heyrdi til, for hann miok laus i morgum hlutum. Hann atti einn son, þann er hann fæddi vpp i mot munka [9] reglu, ok wafdist miok i [weralldligum ahyggium ok starfi [10]. Einn tima er

[1] [fanz eigi *E.* [2] [huat hundarnir munu uil(i)a hafa, er um nottina hafa eptir honum hlaupit med suo mikilli gnollran ok hareysti *E.* [3] er *E* [4] myskunn *E.* [5] *tilf. E.* [6] *mgl. E.* [7] [i Colonia heitir *E.* [8] [*mgl. E.* [9] laugum ok *tilf. E.* [10] [weralldligri ahyggiu ok skrapi *E.*

hann tok med brædrum þann dryck, er þeim war buinn med heitum grôsum til lækningar sins likams. tekr hann at kueluzt med mikilli sott. Deyrr hann suo, at hann gerir eigi sina iatning ok eigi tekr hann wors herra likam. Hans ond er þegar gripin [af dioflinum [1] ok leidd til heluitis pinu. Ok er hinn helgi Petrvs, huers mu kr hann war, ser þetta, ferr hann til hins milldazta [2] domara. wors lausnara Jesu Kristz. ok bidr fyrir ond brodurins. Drottinn suarar honum: „Weiztu eigi. at spamadrinn sagdi. eptir þui sem ek kenda honum: Drottinn, huerr mvn byggia i þinu herbergi, ok huerr mvn huilazt [i þinu [3] helga fialli? Ok þa segir hann: Sa sem inn gengr vtan [4] syndifleck ok gerir rettlæti. Huersu ma þessi madr [wera holpinn [5], er eigi geck inn vtan syndafleck, ok eigi wann hann rettlæti, sem hann skylldi." Sem heilagr Petrus heyrir þetta, bidr hann fyrst helga eingla ok þar med [6] serhueriar skipanir heilagra manna, at þeir [bædi drottin [7] fyrir ond þessa brodur [8]. Ok sem þeir serhuerir badu, suarar drottinn þeim sliku [9], sem adr war sagt. Þa kemr Petrvs sidarst til sællar guds modur ok heilagra meyia, sem witandi fyrir vist, at þeira bænir mundu heyrdar wera [10].

Heilog [11] Maria med sinum meyium stod upp at bidia þessa sama, ok [12] sem hon kemr fyrir vorn herra, stendr hann vpp blidliga moti henne ok mælti til sinnar modur ok heilagra meyia: „Min sętazta modir ok minar kerazta systur [13], huat vili þer af mer þiggia?" Enn er hin helgazta iungfru segir, at hon vill bidia fyrir sal [14] fyrr sagda brodur, segir vorr herra: „Þuiat [15] ek hefuir sua sagt fyrir [munn spamanninvm [16], at engi megi byggia i minv herbergi, [nema sa er vtan [17] syndafleck gengr inn ok gerir

[1] [*tilf. E.* [2] helgazta *E.* [3] [a þinu *E.* [4] áán *E.* [5] [holpinn uerda *E.* [6] næst *E.* [7] [bidi *E* [8] drottinn uorn *tilf. E* [9] sua *E.* [10] verda *E.* [11] guds modir *tilf E.* [12] *Her begynder a*[8]. [13] systr *D, E.* [14] ond *D, E.* [15] *mgl. D.* [16] [spamanninn *D, E.* [17] [vtan sa er aan *D.*

rettlęti, vil ek, med þui at þu vill, at hann fai likn, at hans ond hverfui aptr til sins likama, at þa er hann hefuir gert idran af sinum syndum, þiggi hann eilifua hvilld.“ Enn sem heilug Maria sagdi þetta Petro, rekr hann fiandrna[1] i brott ok ognar þeim med lycklli þeim, er hann hellt a, tekr hann ond þessa brodur, er obreinir andar hofdu adr haft i sinv valldi, ferr[2] hann þessa sal i valld tueimr fogrum sueinum. Enn þeir leiddu hana[3] til eins munks, er verit hafdi brodir i fyrr sogdu munklifui hins heilaga Petri, at hann leiddi hana aptr til sins likama. Ok er hann leidir[4] hana aptr, bidr hann, at hann segi hvern dag fyrir hans sal[5] psalminn Miserere mei deus, sem veitandi honum ombun [sins starfs[6]. Hann bidr ok, at hann sopi [sem optligaz[7] hans leidi. Þessi brodir reistr[8] af dauda segir þat, er hann hafde seitt[9], ok huerso hann var frelstr af[10] diofilla valldi fyrir bęn guds modur Marie ok hins helga Petrs postola.

Ef nockurum syniz [þessor iartein[11], er nv sogdum ver, otrulig, hugsi hann, huerso mycklu meira enn allir helgir menn heilug guds modir Maria maa þiggia af sinum syni, þeim sem er drottinn himins ok iardar, ok leggi nidr alla efuasemd sins otruleiks. Ef nockurr kastar i mot þi, sem segiz af þessum lycklli Petri, med hverium hann rak i burt[12] ovininn, hugleidi hann, at[13] andliga luti ma eigi segia likamligum monnum, vtan þeim se iafnat til likamligra luta. Enn þat er ollum vist, at gudi er ecki omatt-uligt, [huat er hann vill gera i himinriki ok a iardriki[14], honum se [fegrd ok valld, ęra[15] ok dyrd vm allar veralldir verallda. Amen.

[1] fiandana *E.* [2] fær *D, E.* [3] *saal. D, E;* hann *a.* [4] *saal D, E:* leiddir *a.* [5] ond *D. E.* [6] [fyrir sitt starf *D, E.* [7] [optliga *D, E.* [8] risinn *D;* ris upp *E.* [9] sed *D, E.* [10] fra pinu ok *D, E.* [11] [þessi iarteign *D. E.* [12] brott *D, E.* [13] *tilf. D. E.* [14] [*mgl. D, E.* [15] [uegr ok *E.*

CXXVII.

Fra Giralldo er sig drap ok lifnadi aptr[1].

Ver vilium æigi þegia yfuir þeim hlut, er heilagr Hvgo aboti Clugniacensis[2] var vanr at segia af einum brodur i sinv munklifui. Sa brodir het Giralldus[3]. Hann fæddiz vpp a einum bæ, þeim sem nerr var borginne Lugdunensi. Þessi Giralldus var vngr madr ok hafdi þess hattar idn, at hann var skinnare[4] ok fæddi sik ok modur sina af starfui ok erfuidi sinna handa. Fadir hans var latinn[5]. Hann elskadi[6] Jacobum postola einkanliga af[7] helgum monnum, ok var hann vanr at sækia um sinn a hverio are til hans kirkiu, þar sem hann hvilir, ok offradi honum penninga, sem hann orkade. Giralldus atti eigi husphreyiu[8], helldr var hann einn med modur sinni gamalli i herbergi ok hellt reinlifui. Þat bar til a nockurum tima, sem hann var buinn til ferdar ad sanctum Jacobum, at næsto nott adr enn[9] hann hof vpp ferdina, vard hann sigradr af likams munud ok lagdiz medr einne konu. Vm morgininn befr hann vpp ferdina, sem hann hafdi ætlat. Hann for med tueim kumpanum ok hefuir medr ser einn asna. Ok er þeir voru a vegnum, kom til þeira faatękr madr, sa er fara villde til hins helga Jacobum. Þeir hofdu hann med ser ok gafu honum kost ok þat, er honum var naudzynligt, fyrir elsku hins helga Jacobi.

Þeir foru marga daga gladir allir samt. Diofullinn ofundar þeira kærleik ok godvilia, bregdr hann a sik mannligri likingh miok sęmiligri, ok kemr leyniliga til þessa vnga mannz Giralldum ok talar sua [vid hann[10]: „Veiztu, huerr ek em?“ Hann svarar: „Eigi veit ek[11].“ Ohreinn andi męllti: „Ek er Jacobus postoli, hvers kirkiu þu ert vanr at vitia a hverio are langan tima ok heidra med

[1] *Overskriften af D.* [2] Cluniacensis *E.* [3] Geiralldus *her og senere E.* [4] skintari *D.* [5] andadr *D, E.* [6] hinn helga *tilf. D, E.* [7] ollum *tilf. D, E.* [8] husfreyiu *D;* husfru *E.* [9] *mgl D, E.* [10] [til hans *E.* [11] huer þu ert *tilf. E.*

giofum. Vit, at ek gloddumz[1] af þinne goduilld, þuiat ek uenti, at þv mundir verda[2] godr madr. Enn nu nyliga, adr þu fort heiman, framdir þu saurlifui ok idradiz eigi edr[3] iatadir þa synd, ok fort sua a pilagrimsferd med ſobètta þa[4] synd, sem þin męda mętti vera þeck gudi ok mer. Enn eigi berr, at þu gerir[5] sua, þuiat huerr er fyrir mina elsku vill vera minn pilagrimr, þa er honum fyrst naudzynligt at segia sinar syndir med litilatri iattning ok idran, ok pina sidan syndina medr þui erfuide, sem[6] hann þolir i sinne ferd. Enn huerr sem odruviss gerir, þa er mer þat helldr meingerd enn heidr.“ Sem hann hefuir þetta talat, hvarf hann brott.

Giralldus verdr miok ogladr, er hann heyrir þetta, ok hugsar med ser, at hann skal fara heim ok iata sina synd fyrir sinum skriptafodur. Sem hann hugsar þetta, synir ſiandinn honum i [somv mynd ok hann kom adr til hans[7] ok męlti: „Til huers ætlar þv at fara heim ok gera þar idran, sem þa megir þv verdugr[8] vera at koma til min? Hyggr þu þik mega bęta þenna hinn miklla glęp medr ſostum ok idranar taarum, miok ertv þa ovitr. Tru minum raadum, ok muntu þa hialpaz, ella muntu fyrirfaraz. Enn þo at þu hafuir misgert, þa elska ek þik, ok þui kom ek til þin at gefua þer þat raad, at[9] þv megir hialpaz af, ef þv vill mer trua.“ Pilagrimr segir: „Þat hit sama hugsada ek, sem þv sagdir. Enn sidan þu sagdir mer þat ecki stoda, bidr ek, ath þv giorir mer kunnickt, huat þu vilt mer bioda, at ek megi hialpaz, ok skal ek þat giarna gera.“ Pukinn sagdi: „Ef þv vilt fullkomliga hreinsaz af þessi[10] synd, þa skaltu af þer snida þinn getnadarlim, medr hverium er þv misgerdir.“ Hann verdr miok ottande, er hann heyrir þetta, ok męlti: „Ef ek gerir þat, sem þu bydr, mun ek eigi[11] lifua, mun ek þa vera sialfr sekr mins dauda.

[1] gledivmzt *D*. [2] ordit hafa *D*, *E*. [3] ne *D*. [4] ſobættri þessi *D*, *E*. [5] gordir *D*, *E*. [6] er *D*, *E*. [7] [þeiri mynd sem fyr *E* [8] makligr *D*. [9] sem *D*, *E*. [10] þinni *D*, *E*. [11] mega *tilf. D*, *E*

Hefir ek heyrt, at þat er fyrirdæmiligt fyrir gudi.“ Pukinn [1] tok þa at lęia [2] at honum ok męllti: „Heyr, hinn heimski madr! Huat muntu mega skilia [3] luti þa, sem stoda megi til andligrar hialpar. Vit vist, at vtan ef, ef þv deyr af þessv, skalltu koma til min, ertv sannr piningarvottr, ef þu hegnir þanneg [4] þessa synd. Mikil gledi væri mer, ef þu værir sua vitr, at þu efadir ecki vm at drepa sialfuan þik fyrir þinar syndir, skyllde ek sannliga þa med mikllum fiollda kumpana minna til þin koma ok hafua [þik til min gladr ok [5] þina ond, at hon væri iafnan medr mer. Ek er [6], sagdi hann, Jacobus postoli, ręd ek þer, at þv gerir sem ek talade ef þv villt koma til min ok fa fyrirgefning þins glæps.“

Af þessum ordum vard blecktr þessi hinn vvitri pilagrimr [7], ok hann [8] tendradr til þessa glęps tekr sinn knif vm nott, sem hans kumpanar sofua, ok skerr af ser oll karllskopin, sem hann matti nęst. Eptir þat leggr hann knifuinum [9] i gegnum sialfuan sik. Enn er mikit blod rennr af hans likama, ok hann er miok okyrr med hredilighum styn ok anduarpan i sinum dauda, vakna hans kumpanar ok spyria eptir, huat er honum væri. Hann svarar ongu. Nu sem þeir skilia, at hann er i fiorbrotum, verda þeir ottafullir ok standa vpp ok kueykia lios skiotliga, ok finna þeir sinn felaga þar [nęrr sem [10] daudan, ok matti hann þui ongu suara. Þeim þickir nv miok vndarligt, ok her med ottaz þeir miok, at ef þeir fyndiz her hia honum vm myrgininn, vęri þeim ætlat þetta [11] verk. Flyia þeir þa i brott ok lata hann [eptir, þar sem hann velltiz [12] i sinu blodi. Þar medr lata þeir ok eptir asnann ok þann fatękia mann, sem hann hafdi fædt a veginum. Enn er husbondinn ok hans folk stod [13] vpp vm myrgininn, finna þeir manninn

[1] Fiandinn *D*, *E*. [2] hlæia *D*, *E*. [3] andliga *tilf. a*. [4] suo *D*; *mgl. E*. [5] [til min gladr *D*, *E*. [6] em *D*, *E*. [7] [madr pilagrimrinn *E*. [8] sua *tilf. D*, *E*. [9] knifinn *E*. [10] [nærr *D*; *mgl. E*. [11] illa *tilf. E*. [12] [*saal. D*, *E*; felltaz eiptir (!) *a*. [13] *saal. ogs. D*; stodu *E*.

[drepinn, ok erv eigi visir[1], huerium þeir skulv rettliga mega kenna hans dauda. Kalla þeir nu til þa menn, er nęstir voru, ok flytia likamann til kirkiu ok setia hann nidr fyrir kirkiudyrum, medan grofuin var buin[2], sakir þers mikla blods, sem[3] af honum rann. Ok er eigi var long stund lidin, lifnar hinn daudi ok setz vpp a borunum. Þeir sem vid voru, vrdu sua reddir, at þeir flyia i brott med mikllu kalli. Sem lydrinn heyrir þetta hareysti, safnar saman mikill fioldi[4], ok spyria eptir, hvat nyss[5] hafui[6] til borit. Þeir heyra sagt, at þeim, sem daudr var, er aptr gefit lifuit. Þeir spyria eptir, huersu hann hefuir af dauda risit. Hann segir alla luti, þa er honum voru giorfuir, ok allt huerso til hafdi komit[7] vm hans dauda. „Ek elskadi, sagde hann, hinn helga Jacobum postola fra minum bernskutima, vondumz ek at þiona honum, huat er ek matti. Ok nu sem ek [ættladi mer[8] til hans ok ek kom i þetta þorp kom fiandinn [i mot mer[9] ok bleckti mik segiande sik vera Jacobum postola.“ Segir hann allan þenna lut, sem ordit hafde ok adr var sagt.

Eptir þat sagdi hann: „Sem ek hafdi [mik særdan[10], sua at ek matti eigi lifua, sem min ond vard brott at fara af minum[11] likam, kom til min sa sami illgiarni andi, er mik hafdi adr svikit, hafuandi med ser mikinn fiolda hrediligra diofila. Þeir gripu mik þegar vtan alla miskunn dragandi mik til pislarstada. Enn ek gret ok ępti hornvliga. Þessi vegr, er þeir foru, laa nær Romaborg. Sem ver kuomum til skogs þess, sem er milli borgarinnar ok Lavikanum[12], kemr eptir oss skiott[13] heilagr Jacobus. Sem hann kom fram fyrir[14], mællti hann: „Huadan foru þer edr huert ętli þer at fara?“ Þeir svara: „Vit fyrir vist,

[1] [daudann, ok vita eigi *E*. [2] grafin *E*. [3] er *E*. [4] mannfiolde *D*, *E* [5] nytt *D*. [6] hefir *D*, *E*. [7] borit *E*. [8] [ætlada at fara *E*; ætladi mer at fara *D*. [9] [til min *D*, *E*. [10] [mik sært *E* [11] sinum *D*. [12] þess stadar er Lauicanum heitir *D*, *E* [13] skiotliga *D*, *E*. [14] oss *tilf. E*.

Jacobe, at þat kemr ecki vid þik, þuiat þessi madr trudi oss sua, at hann drap sialfan sik. Ver eggiudum hann til, ver svikum hann, ver skulvm hann til vor hafua.“ Postolinn mællti: „Vilit þer ongu suara til þers, sem ek spyr, enn þer hrosit þui med fagnadi, at þer hafit svikit kristinn mann. Þer skulut [faa skomm[1], þuiat hann var[2] minn pilagrimr, ok þo at þer farit nu med hann [at sinne[3], skulut þer hafua þar fyrir [vm sidir[3] fulla ombon.“ Mer syndiz, segir Giralldus, sem hinn helgi Jacobus veri [vngligr ok[4] fridr at sia, nockut skarpa asionv, [vndarliga biartleitr[5]. Enn sem hann ferr fyrir, snvm ver til Romam. Þa kom til vor hinn helgi Petr postoli, ok vid hans kirkiu var einn slettr stadr[6] i loptinu. I þessum stad var utoluligr [fioldi folks[7] sitiandi sem a þingi. Fyrir þesso folki sat hin virduligsta frv guds modir eilif męr Maria. Þar satu vmkringis[8], til hęgri handar ok til vinstri handar henne, [biartir ok[8] tiguligir hofdingiar. Ek hugleiddi hennar fegrd med mikilli elsku mins hiarta, þuiat alldri [i minv lifui hafda ek set nockura skepnv sua fagra[9]. Hon syndiz mer nerr medallagi[10] vexti, hennar asiona var hin fegrsta, ok oll var hon miok elskvligh. Heilagr Jacobus postoli geck fyrir hana kęrandi, hverso ovinrinn hafdi [mer fyrirkomit i sinum svikum[11]. Hon snyz þegar til diofllanna ok mællti: „Heyrit hinir vondu! Huat attu þer at gera med pilagrimi mins herra ok sonar Jesu Kristz, þeim er a hann trvdi? Ydr mętti negiaz[12] ydur pina, þurfi þer eigi at auka hana med ydarri illskv.“ Ok sem hon hafdi þetta talat, vendi hennar milldi blidliga til min sinum augum. Enn diofllarnir skulfu af miklum otta, sogdu allir, þeir sem[13] a þinginu satu, at þeir hefdi rangliga gert med[14] postola guds svik-

[1] [hafa mikla oþock *D*, *E*. [2] er *D*, *E*. [3] [*mgl. D*, *E*. [4] [undarliga *D*. [5] [medallagi lios brunleitr *D*; *fra* nockut skarpa *hertil mgl. E*. [6] ok fagr *tilf. E*; ok widr *D*. [7] [flockr himneskra krapta *E*. [8] *mgl. D*, *E*. [9] [hafdi ek aa minne æfi litid sua usena skepnu *E*. [10] stor *tilf. D*, *E*. [11] [mik suikit *D*, *E*. [12] gnægia *E*. [13] er *E*. [14] mot *D*, *E*.

iandi mik medr hans yfuirbragde[1]. Bydr vor frv, at ek skal [annan tima lifna takande minn likam[2]. Heilagr Jacobus postoli tok mik þegar ok ferdi mik aptr i þenna stad med þessum hætti, sem nv heyrdu þer. Do ek ok sua uar ek vppreistr."

Sem þat folk, er stadinn bygde, heyrdi ok saa sua fagra iartein, vrdu menn[3] miok gladir ok helldu hann þar um marga[4] daga med ser, gerandi sua kunnikt þetta takn, at þeir syndu þann mann, er heilagr Jacobus postoli ok guds modir Maria hofdu a[5] giort sua vndarliga ok faheyrda iartein. Voru hans saar [oll groin[6], sua at orrin[7] voru eptir til vitnisburdar. Enn þar sem getnadarlimrinn hafde verit, vox litid kiot sem ein varta, af huerre rann vatn[8] af hans likama, sem natturan beiddi.

Sem hinir nęstu dagar voru lidnir, þeir sem lydrinn hellt hann med ser sakir fagnadar, bio hann sinn asna farande a vegh med þeim fateka manni, er hann hafdi til sin tekit. Enn er hann nalgadiz til stadar heilags Jacobi, komu i mot honum hans forunautar, sem þeir foru aptr. Ok er þeir sa til þeira langt, toludu þeir med ser: „Þessir menn eru likir vorum kumpanum, hveria er ver letum eptir annan daudan ok annan lifanda. Ok eigi er þessi asni [þeim olikr[9], er hia þeim var eptir." Sidan [komu þeir ner. Kendu[10] huorir adra, vrdu kumpanar Giralldi hardla fegnir, er þeir heyrdu, huat gud hafdi honum veitt. Fara þeir heim til sins hus ok segia allan þenna atburd. Ok sa er af dauda var reistr, syndi, sem hann kom heim, þat satt vera, er adr hofdu hans kumpanar sagt. Sagdi hann þessa iartein optliga, tiadi hann morgum monnum, þeim er siaa fystuz, þau orr, sem [a hans leyndum stad likamans voru[11].

[1] liking *D*, *E*. [2] [aptr huerfa til mins likams *E*. [3] þeir *E*. [4] nockura *D*, *E*. [5] *mgl. D*, *E*. [6] [algroin *D*; groin *E*. [7] òrin *D*; aurin *E*. [8] þat er for *tilf. E*. [9] [olikr hinum *D*, *E*. [10] [þeir kuomu nærr, kendu *D*, *E*. [11] [uoru aa leyndum stad hans likama *D*; áá uoru hans leyndum stadar likama(!) *E*.

Eptir þetta giordiz hann munkr i þeim stad, er Clugniacum [1] heitir, ok lifdi þar langan tima goduilingr i guds þionustu.

Þenna mann ok oll mork hans dauda saa virduligr fadir Hugo aboti Clugniacensis, hvers er ver gatum fyrri, ok var hann vanr at segia þessa iartein optliga. Margir, þeir sem [2] þenna lut saa ok [3] heyrdu, tendruduz miok til kærleiks almattigs guds ok hans dyrligu modur, lofuandi af ollu hiarta gud þann, sem iafnan er dyrdarfullr i sinum helgum monnum ok heilagr i ollum sinvm verkum. Honum se heidr ok lof vm oendaligar alldir [4]. Amen.

B [5].

Virduligr guds vin Hugo abbotti Clvniacensis reglu segdi fakunnligban atburd af einum brodr þar i klavstrinv Giraldo at nafne ok þo ovigdum. Þessi Giralldus fystiz ut utlendaz til Sanctum Jacobvm i Compostellam. Ok er hann [6] uar bvinn til fararinnar med sinu foruneyti, þa kom hann vm naatt til frillv sinnar, ok med henni savrlifi fremiandi, ok sidan sina peregrinacionem byriandi. Ok er hann kom skamt aa leid, slæz fiandinn aa veginn fyrir hann ok mælir vid Giraldvm vndir þeiri aasynd, sem þar se kominn Jakobus postoli, suo segiandi: „Eigi vil ek, Giralde, þiggia ferd þessa af þer sakir illzku þeirar, er þu framdir munud vid frillu þina, aadr þu fort heiman. Enn ef þu uill þiggia hiaalpraad af mer ok miskunn faa, þa liggr engi aunnr yfirbotin til enn su, attu snid brott af þer skaupin, er þv misgerdir medr, ok þar aa ofann sker þu þik aa haals, sua þer braaþan bana veitandi. Muntu þa eilifa aumbun af gudi hliotandi.“ Enn med þui at Giraldus byggr þar Jacobum postola, vill hann med engu moti hans bod briota, sterkan knif utryckiandi ok med honum af ser getnadarliminn snidandi, ok eptir þat þenna sama knif i sinn barka keyrandi, af þui hinu glæpiliga saari skiotliga deyiandi. Eptir þenna atburd koma at forvnautar Giraldi,

[1] Cluniacum *E.* [2] er *E.* [3] edr *D, E.* [4] ueralldar *tilf. E.*
[5] *Den samme Legende efter St.*[2]*; jfr. ogsaa ovenfor S. 85.*
[6] hans *Cd.*

ok sa hann ath bana kominn af manna vauldum. Vidr þessa syn uerda þeir aakafliga hræddir ok flydu i brott, þat vggandi, at þetta odaadauerk mundi þeim ætlat vera, at þeir hefdi myrt hann til fiaar ser.

Nu do Giraldus ǫrmliga. Enn sa hinn same diofull, er hann hafdi tældan, tekr þegar ond hans med sinum sveitungum med nogu hole ok gabbe farandi, ok þottiz mikinn sigr unnit hafa. Fara sidan ut um Frakland ok allt sudr i Romaniam miok fagnandi, alt þar til er þeir lida um siaalfa Romaborg miok iafngegnt siaalfri Peturskirkiu. Þa koma i moti þeim tueir guds postolar Petrus ok Jacobus. Þa mælti Jacobus vidr fiandrna: „Fyrir hui tokut þer ond pilagrims mins?“ Þeir suorudu: „Hann gerdi mart illt, framdi sǫrlife, aadr hann for heiman, ok tapadi ser sialfr ofan aa.“ Jacobus mælti: „Vitit fyrir vist, at ei skulut þer bannsettir fagna hans glatan aalengdar, þuiat þer svikut hann vndir minne likingv, ok þottiz hann mer lydne veita.“ Þeir segia hann aldri skulu lausan laata, reiknandi hann sina eign vera, ok kalla slik ikaust ecki hafa at þyda honum til undanlausnar. Jacobus mælti: „Nv med þui at þer vilit eigi lostigir lausann laata minn pilagrim, fyrir þa grein skulut þer med hann fara þo ath naudigir fram fyrir domstol yfirdrotningarinnar hinnar milduztu meyiar Marie guds modr, ok skal hun dæma medal min ok yduar, huorir manninn eiga.“ Vidr þessa sogn verda (fiandr) næsta hryggir ok fara þoat nǫdigir fyrir frvinnar knę. Ok sem þeir ero þar komnir, segir Jacobus henni allan malavǫxt, huersv fiandr hafa suikit mann hans. Enn hun blezut segir þegar med fullu domsatkuædi, skipandi at madrinn skal lauss vera af ollv þeira aakalli ok lifna aptr i veroldina ok bæta sik. Forv fiandr brott snǫctandi, enn Giraldus lifnar. Var barkinn alheill, en groit suo hitt saarit, at hann mætti vel þvrptar ganga. Hann gerdiz munkr sidan i nefndu munklife Cluniacensis, þionandi alla æfui gudi ok hans modr blezadri mey Maria, meþan hann lifdi.

CXXVIII[1].

Dukr feck sinn lit aptr.

Ein kirkia, su er Clusa heitir, er helgut hinum sęla Mikaeli. Þar þionar mikill fiolldi munka gudi vndir regl-uhallde. I þui heradi vex þat vin, er sua er rautt sem blod. Þat er vani i klaustrino, at þat sama vin er haft til heilags messosongs, þuiat bredrunum þotti þa sidr verda mega [sv vangeymsla, at þionostumenn[2] bęri prestinum vatn, þa er þeir skylldo[3] vin: Þetta rauda vin hefuir þaa natturu, at ef þui er steypt yfuir huitan linduk, verdr hann sua raudr, at hann maa eigi med nockurre list huitan gera. I fyrr sagdri kirkiu erv þer hirdzlur, sem corporalia erv geymd i, sua gerfuar, at þer ero dregnar innan med huitt lerept, ok ero corporalia þadan borin til alltarissins, sem gudzspiallit er lesit, ok þar geymd eptir messona.

I þessu klaustri var einn vngr brodir, er Anselmus het, hann þionadi med ollum goduilia sins hiarta sęlli guds modur Marie. Einn dag sem þessi brodir Anselmus þion-adi i messonni, steyptiz at hans ovilia einn ampull[4] med þat rauda vin i þa kistu, sem corporalia voru i, sua at sa dukr, er þar var i, vard raudr sem blod. Brodirinn vard miok ogladr af þessu ok visse eigi, huat hann skylldi at gera, þuiat hann matti eigi vm messona millum bredrana þua lindukinn[5]. Nv sem sungit var Sanctus i messonni, vendir hann sinni von ok trausti, sua vm þenna lut sem alla adra, med ollu hiarta til guds modur, bidiandi hana gefa ser her til gott raad. Adr prestrinn segir drottinligan[6] bæn Pater Noster, sier fyr sagdr brodir Anselmus, sem hann endir sina bæn, at sa lindukr, er litlu war adr raudr sem blod, war nu wordinn suo huitr sem sniorr. Hann verdr miok feginn, sem hann ser þetta, ok elskar hedan af enn hiartaligar sæla iungfru Mariam, þionandi henni med

[1] *Jfr. ovenfor S. 128 No. 38. Denne Legende findes ikke i E.*
[2] [vangeymsla fyrir þionnstumenn, at þeir *D.* [3] skylldi *D.*
[4] ampli *D.* [5] dukinn eda þurka *D.* [6] *Her ender a*[6].

ollu hiarta ok eggiandi alla þa, er hann matti, til hennar kærleiks. Sem hann segir þessa iarteign brædrunum, verda þeir gladir ok lofudu gud, sem skylldugt var, ok hans modur Mariam.

B [1].

Margir munkar voru i munklife Michaelis. Enn i þui heradi var rætt vin, þat er suo fast tok huit klædi, ef a kom, at trautt vard hinn sami litr aa sidan. Enn þat eitt uar þar leyft i messusaung at hafa. Þar var einn ungr þenostumadr, er Anselmus hiet, (er) var mikill unnandi sællar Marie. Ok einn dag sem hann skyldi þiona i messu ok taka corporalia ok adra dyka, þa er i messunni var skylt a(t) hafa, þa slagnar vinit aa einn dykinn, sua at naaliga uar allr blodrædr. Uar þetta eptir gudspiall. Var þa eingi tomstund til at þua edr þurka. Hann vard miok til ottafullr vidr þenna atburd, þottiz eiga van þungrar hirtingar af brædrum, ef uart yrdi uidr. Ok eptir þat er sungit i messunni Sanctus, þa sneriz Anselmus af aullu hiarta til bænar ok baad ena sælu mey Mariam, at hun redi nockut or hans uandrædi, þui sem ordit var. Hann reis af bæninni, þa er prestr saung Pater noster. Var þa dukr ordinn huitr sem sniorr ok þurr. Hann varþ þessi syn allfæginn ok dyrkadi þadan i fra enn elskuligar enn adr haaleita mey Mariam.

CXXIX.

Brodir vard bradkalladr.

Annar munkr, sa sem elskadi med ollu hiarta gud ok hans modur Mariam, var i Borgundia, hann las hennar tidir dagliga ok eggiadi adra til hennar þionustu. A nockurri nott sem hann var mæddr med langri voku ok uthelling margra taara, sofnadi hann litla stund [i sinni sæng [2]. Enn sem hann vaknar, hefr hann upp tidir worrar frv, litlu sidar kalladi hann miok harri roddu ok andvarpadi sem siukr madr. Brædrnir standa þegar upp ok fara til

[1] *Den samme Legende efter St².* [2] [*mgl. E.*

hans sængr. Þrir af brædrunum [1] heyrdu raddir i loptinu, enn eigi mattu þeir skilia, huers hattar war, kann wera, at þeir væri eigi werdugir at uita himneska leynda hluti. Þeir fundu [2] brodurinn andadan, er þeir kuomu [3] til hans, ok harma miok suo skiotan hans dauda, bidiandi fyrir hans sal eptir siduana heilagrar kirkiu. Þeir þuo hans likam ok skryda, ok vaka hia honum um nottina, til þess vm morgininn koma brædr allir samt aa capitulum, ok gera þa sitt rad, huort þessi brodir, er suo skiott [4] hafdi dait, mætti vera iardadr [5] med odrum brædrum. Sumir munkarnir segia i mot, sakir þess at hann bergdi eigi guds likama, er samteingir guds sonu i heilagri kirkiu, adrir segia i mot ok kalla enga logliga sok, at hann megi eigi grafa [med odrum [6] kristnum monnum, þviat alla sina daga hellt hann heilagt skirlifi, ok nærr dagliga bergdi hann [holld ok blod [7] guds. Sem munkarnir [þræta sin aa millum aa þenna hatt [8], taka þeir þat rad at bidia litillatliga til guds [, at hann syndi þeim, huersu þeim hæfdi at gera um þenna hlut [9].

Hinn andadi brodir vitrazt aa hinni næstu nott munkunum ok bidr þa eigi wera hryggua af hans skiotum dauda, helldr bad hann þa fagna, at [10] hann var nu i [11] dyrd med helgum monnum fyrir werdleika guds modur Marie, hueria hann [war vanr at lofa sættliga dag ok nott [12]. „Adr ek andadizt, segir hann, tok ek at lesa hennar ottusong, ok i minu andlati toku mina sal ohreinir andar ok drogu hana med ser, beriandi hana grimliga. Ek kalladi þa med miklum grat aa þenna hatt: Hev, betra wæri mer at vera eigi fæddr, enn at þola þessar kualir; hvert skal ek flyia, at ek fai eigi meiri pinu [13]? Huat stodar mer veslugum, at Kristr war pindr saklaus fyrir ollum, ef ek skal at eilifu pinazt, eda huat stodar mer at hafa [med goduilia þionat [14]

[1] munkum *E.* [2] finna *E.* [3] koma *E.* [4] skiotliga *E.* [5] grafinn *E.* [6] [hia audrum brædrum ok *E.* [7] [holldi ok blodi *E.* [8] [tala þetta *E.* [9] [*mgl. E.* [10] þviat *E.* [11] himirikis *tilf. E.* [12] [lofadi dagliga *E.* [13] pinur *E.* [14] [goduilia *E.*

iungfru Marie? Sem ek hafdi þuilika hluti talat [med miklum grat[1], kom guds modir Maria med miklum fiolda eingla skinandi sem sol. Hun baud dioflunum, er baurdu [hennar þionustumann[2], at þeir leti [mik lausan[3] fyrir fodur ok son ok helgan anda, segiandi, at ek skylldi hialpazt, þuiat ek þionadi henni iafnan med goduilia, medan ek lifdi. Dioflarnir wrdu miok brygguir ok sogduzt eigi skylldu aflata at pina mina sal, segiandi ser mikla meingerd uera, þa er ek let af at misgera ok ek hafnadi [þeim, sem ek hafdi adr leingi fylgt fremiandi marga laustu eptir þeira vilia[4]. Hin milldazta frv sæl Maria suarar þeim þegar med reidi: „Þier erut verdugir at fa brvna ok eilifar pinur. Sakir huers dirfizt þier at bera fram fyrir mer[5] þuilikar lygar? Witid þier eigi, veslugir, at ek fæddi þann, sem iafnan vill gera giarna[6] fyrir mina skulld allt þat sem ek beidir[7], ok hann ma auduelldliga ydr reka i eilifan loga [aa þeim[8] tima, sem hann vill. Ok ef þier latid minn munk eigi lausan, skal ek bidia minn sæta son, at hann sendi ydr i eilifar kualir.“ Ohreinir andar verda hræddir vid þessi ord, ok huerfa brott sem reykr, enn ek var, segir munkrinn, eptir hia hinni [sætuztu drottningu iungfru[9] Marie, þackandi henni, er hon hafdi [mik frelsat suo myskunsamliga[10]. Hun styrkir mik talandi til min þessum ordum: „Minn kærazti son, ottazt eigi, ek himinrikis drottning hefir[11] þik frelst ok rekit brott flocka ohreinna anda. Skalltu hedan af fa eilifa ombun ok dyrd af minum syni med mer milli annarra þeira, sem mer þiona, þviat þu heilsadir mer dagliga med sætu lofi, medan þu lifdir i likamanum[12].“ Eptir þetta for himinrikis drottning i brott fylgiondum henni helgum einglum. Skipadi hon mer[13] adr i fagran huilldarstad, huar ek skal bida utan allan otta

[1] [*mgl. E.* [2] [mik *E.* [3] [laust *E.* [4] [heiminum *E.* [5] mik *E.* [6] *mgl. E.* [7] beidumzt *E.* [8] [þann *E.* [9] [helguztu guds modir *E.* [10] [mier myskunnsamliga hialpat ok frelst *E.* [11] hefi *E.* [12] [hier i likama *E.* [13] mik *E.*

:nda veralldar ok upprisu med helgum monnum guds, ok ›a fa med þeim eilifa dyrd i himinriki. Enn ydr, minir ‹æruztu brædr, berr at grafa [mik ok[1] minn likam med sæmd, ok þo at minn likamr se utkastadr eda grafinn med eikmonnum, þa er eigi þui sidr min ond i huild[2]. Enn ›ess bidr[3] ek, minir brædr, at þer grafit mik, sem munka ıidr er til, [at þier misgerit eigi vid þann, sem himinrikis lrottning vill heidra. Bidr ek, at þier leggit allan hug aa at gera guds ok hennar þionustu med goduilia, þuiat þau frelsa alla sina þionustumenn fra ollum kuðlum[1]. Eptir [þessi ord[4] heilsar hinn andadi brodir munkunum ok huarf brott fra þeira augum. Vm morgininn segia þeir þessa vitran abotanum. Verdr hann miok feginn ok lofar gud, fyrir huers myskunn vor frv gerir þuilikar iarteignir, ok þeir sem adr woru sundrþyckir sin i milli um gropt þessa brodur, iarda hann nu med einu samþycki sæmiliga, sem honum heyrdi, milli sinna brædra i kirkiugardi.

Þuilik dæmi mega[5] tendra vor hiðrtu, [at ver elskum[6] guds modur, ok ueitum henni goduiliuga þionustu, þuiat suo sem hun leysti þenna brodur or diofla valldi, suo [mun hun ok frelsa alla[7] sina þionustumenn fra pinum ok [gefa þeim[8] eilifa gledi i himinriki med sier ok sinum syni, honum se lof ok dyrd vm [oendiligar alldir[9] verallda. Amen.

CXXX.

Vor frv let iungfrv græda munk.

Mvnkr einn, pryddr med andligum dygdum[10] ok framning godra verka, var vanr aa at minnazt huern dag at kuelldi, huat hann hefdi gert til nytsemdar aa þeim degi, eda huort hann hefdi golldit gudi sina skylldu vm þionustu ok bænahalld. Ok eitt kuelld sem brædr hafa sagt[11] sinar tidir, ok hann ferr til [sinnar sængr[12] sem adrir brædr, sitr

[1] [*mgl. E.* [2] [audrum brædrum *E.* [3] bid *E.* [4] [þetta *E.* [5] megu *E.* [6] [til at uier elskim *E.* [7] [frelsi hon oss *E.* [8] [gefi oss *E.* [9] [oendaligar ueralldir *E.* [10] giofum *E.* [11] utsagt *E.* [12] [sængr sinnar *E.*

hann upp i sinu studio ok minnizt sa, [sem hann var vanr[1], huort hann hefdi gert þann dag sina skylldu ok þionustu gudi, sem hann var vanr. Hann kennir sig þann dag hafa vel vpphalldit[2] sidum brædranna, ok suo hinn fyrra dag ok marga daga adr, ok þar vmfram skilr hann sig gert hafa marga goda hluti langan tima med mikilli godfysi. Hann gledzt nu miok af þessu i sinu hiarta ok hefir[3] sik upp i huginum vmfram sialfs sins verdleika, ok hygst med sinu þarflausligu ofbelldi eigi at eins vera meira verdleiks en adrir þans brædr, helldr þickizt hann ok meira[4] verdr ok hærri i ollum [andligum giofum[5] enn hans formenn, þeir sem yfir hann woru skipadir, segiandi suo i sialfs sins hiarta, at suo mikill ok heilagr madr, sem hann war at sialfs sins[6] domi, skylldi[7] engan formann heyra eda taka yfir sik, [8]þeir ætti helldr at vera undir hans walldi ok veita honum hlydni.

Sa gamli mannzins ouin, er hann eggiadi at hugsa þuilika hluti, dualdi ecki, ok kom til hans opinberliga[9] viliandi fara [inn i hann[10]. Brodirinn villdi banna sinum ouin inngongu i sitt herbergi ok hellt med hondunum fyrir sinn munn ok nasir[11]. Þukinn[12] let eigi af, fyrr enn hann fullgerdi þat, sem hann hafdi upptekit, ok eggiar hann at fara brott or klaustrinu ok kasta buningi[13] ok sid munkanna gerandi sik[14] klaustrhlaupara. Enn þuiat gud villdi eigi fyrirlita[15] sinn þionustumann, þo at hann hefdi misgert, ferr hann eigi brott or klaustrinu, ok etr eigi eda dreckr a þeim dogum. Hann mædizt nu ok verdr miok mattlaus af sinni fostu, suo at hann ma eigi standa, þo at tueir menn stydi hann. Abotinn lætr færa hann i siukra manna hus ok bidr med ollum brædrunum fyrir honum [, at gud[16] lini hans krankleika. Sem þeir hofdu sagt sina bæn, lætr

[1] [*mgl. E.* [2] halldit *E.* [3] hefr *E.* [4] vera *E.* [5] [hlutum *E.* [6] hans *E.* [7] hann *tilf. E.* [8] þuiat *tilf. E.* [9] syniliga *E.* [10] [i hans munn *E.* [11] nasar *E.* [12] Fiandinn *E.* [13] munkabuningi *E.* [14] sua *tilf. E.* [15] fyrirlata *E.* [16] [til guds, at hann *E.*

fiandinn af um litla stund at pina hann, suo at hann megi eta litla fædzlu til næringar [sinu lifi[1], enn alldri þess a milli let hann af hann at kuelia nott med degi. Sem brædrnir badu iafnan fyrir honum til guds, ok mattu [eigi honum[2] heilsubot vinna, eggiudu þeir [hinn siuka brodur[3] at fara brott or þui klaustri ok leita vida vm heiminn um fiarlæg klaustr ok helga stadi, ef gud villdi hann heilan gera fyrir verdleika ok bænir nockurra sinna þionustumanna. Hann duelr ecki, ok ferr vida um heim, bidiandi med litillæti alla þa, sem hann matti finna, at þeir bædi gud ok hans modur Mariam myskunna hans vesold.

Sem hann hafdi langan tima suo farit, uitrazt himinrikis drottning einni heilagri iungfru ser kærri suo segiandi: „Kalla til þin þann siuka brodur ok legg þinar hendr i hans hofud segiandi þessi ord: „Se, nu ertu heill vordinn fyrir myskunn vorrar frv guds modur Marie. Minztu iafnan at gera henni verdugar þackir ok varazt med allri geymslu at misgera hedan af, einkanliga at þu hefst[4] eigi upp med ofmetnadi i þinu hiarta, at eigi fair þu hefnd med þuilikum krankleika eda verra.“ Þegar sem iungfrvin hefir þetta gert eptir bodi vorrar frv, verdr brodirinn heill, suo at hann kennir[5] huergi krankleika, ok ferr gladr heim til sins munklifis. Lofa allir gud, þeir er sia eda heyra sagt af honum. Hann helldr sidan allan sinn alldr[6] sina reglu med godfysi hiartans, litillæti ok ollu sæmiligu sidferdi, þionandi guds modur Marie af ollu hiarta.

CXXXI.

Munkr vard fyrir freistne.

Sa var enn annar brodir, er optliga var med slægd hins gamla[7] fianda til þess eggiadr, at hann veitti sialfum ser dauda, suo at huar sem hann einn samt[8] var, i leyniligum stad eda hatt uppkominn, for hann aa skipi eda um hafar bruar, ok huar sem hann var [, suo at honum var

[1] [sins lifs *E.* [2] [honum aungua *E.* [3] [hann *E.* [4] hefiz *E.* [5] sier *tilf. E.* [6] uel *tilf. E.* [7] forna *E.* [8] saman *E.*

stadr ok færi til at veita sialfs sins lifi skada[1], var fiandinn nærr honum eggiandi hann[2] at fremia [þessa ohæfu[3]. Sa hann ok leyniliga haarknif[4], suerd eda reip eda nockurn þess hattar hlut, sagdi hann: „Se nu er til[5] bædi stadr ok þat uopn, er þu matt þig drepa med, ger nu [at þui ok duel eigi, ger nu[6] sem skiotazt þat, er [þo skal fram koma, ok[6] þu matt eigi undan komazt[7].“ Sem brodirinn ward einn tima suo hormuliga suikinn, at hann hafdi naliga saumþyckt þessum glæp, sa gud þegar til hans med sætleik sinnar myskunnar, ok huerfr hann aptr til sins hiarta takandi [aptr sitt vit[8], ok gerdi fyrir ser med sinni hendi mark hins helga kross, iatandi gudi med munni ok hiarta. Hann ferr nu þegar aptr i chorinn til annarra brædra. huadan hann hafdi med skadsamligri reikan brott geingit. ok þackar gudi, sem skylldugt var, sina myskunn. Sa sami ouin vitradizt honum þo annan tima syniliga ok sagdi: „At þarflausu starfar þu eda uæntir þier hialpar, þuiat þu ert med ond ok likama gefinn i valld dioflinum.“ Suo huarf ohreinn andi brott, þuiat brodirinn ognadi honum med marki [vors lausnara[9] suo segiandi: „Þu ert lyginn fra upphafi þinnar skapanar ok stodt eigi i sannleikinum.“

Sa suikari onadadi hann optliga miok med fyrr sagdri freistni. Hann bad med mikilli aluoru nockura brædr, at þeir mintizt hans i sinum bænum, at hann mætti fa nadir ok myskunn af gudi ok hans modur Marie. Wor frv, er iafnan hialpar syndugum monnum ok ollum þeim, er til hennar kalla, med nogleika sinnar milldi, vitrazt einni iungfrv, þeiri sem inni var lukt i klaustri, ok sagdi: „Ek vil hialpa þessum munk i sinni vesold, þuiat hann tok hialpsamligt raad, þa er hann skipti i sundr i marga stadi þeiri byrdi, er hann orkadi eigi [einn samt[10] at bera, er suo er þung, at eigi færr mannligt afl borit, ok þa sem

[1] [einn saman *E.* [2] at *tilf. E.* [3] [þenna glæp *E.* [4] knif *E.* [5] hier *E.* [6] [*mgl E.* [7] ok framm uerdr at koma *tilf. E.* [8] [sa uid *E.* [9] [hins helga kross *E.* [10] [*mgl. E.*

hann bad fyrir ser bidia, elskar ek[1] fyrir sina tru, god verk ok helgar bænir.“ Fyrr sagdr brodir var þadan af frials[2] af allri sinni[3] freistni ok war alldri sidan onadadr af umsatum diofulsins, at hit milldazta fyrirheit [guds modur[4] fylldizt.

CXXXII.

Af brodur Kristian.

Optliga vm nætr sem [einn brodir, er Kristian het[5], la i dormitorio hia odrum brædrum, gerdu myrkra hofdingiar fyrir honum wakanda margar sionhuerfingar. Synduzt þeir honum stundvm i liki[6] hunda, warga eda annarra[7] grimmuztu dyra. Þeir onadudu hann suo, at hann matti ecki sofa, ok þui bad hann sabotann orlofs, at hann mætti fara or dormitorio til kirkiunnar vm nætr at bidia til guds. Abotinn lofar honum[8], at hann geri þat, er hann beidizt[9] vm þriar nætr, enn het at gefa honum leingra orlof[10], ef hann mætti þa helldr med[11] nadum wera. A næstu nott stendr brodir Kristian vpp or sinni sæng, ok sem hann ferr vm klaustrit til kirkiunnar, skilr hann, at allr wegrinn fyrir honum er fullr af[12] ohreinvm ôndum, suo at hann þorir med eingu moti [þar fram at fara[13]. Hversu mundi hann gera, eingi war annar wegr til kirkivnnar enn þessi, a hverium fiandrnir woru suo þyckt sem hermanna fylking. Nu sem hann er ollum megum vmkringdr ok þrôngdr af þeim, hefr hann vpp sina ferd nockut med faheyrdvm hætti. I fyrstu sem hann steig fram, fellr hann allr til iardar, ok las med ollum athuga ok godvilia þa hialpsamliga kuediu eingiliga[8] Aue Maria [vt til enda[14]. Þessi þyckva fylking hrock[15] vndan þeim, er bad til guds, ok ottazt, er hon heyrir bodan sannrar heilsu. Brodir Kristian skilr þetta, ok ferr suo allt til kirkiunnar, at hann fellr fram huern tima, [adr

[1] hann *tilf. E.* [2] frelstr *E.* [3] þeiri *E.* [4] [modur myskunnar *E.* [5] [brodir Kristian *E.* [6] liking *E.* [7] hinnu (!) *tilf. E.* [8] *mgl. E.* [9] beidir *E.* [10] leyfi *E.* [11] i *E.* [12] med *E.* [13] [at fara þann ueg *E.* [14] [*mgl. E.* [15] braucktiz *E.*

hann steig[1] fram sinum fotum, ok suo opt sem hann fell fram lesandi Aue Maria, rymdi huern tima þessi diofla flockr fra hans fotum. Sem hann komzt i kirkiuna, hurfu fiandrnir allir brott. Hann bidr leingi til guds med hinum sinzta hiartans kærleik[2]. Fylldizt þa hans ond med nogligum sætleik giptar heilags anda, suo at oll su mæda[3]. er hann hafdi þa nyliga þolt, flydi brott af hans hiarta.

Einn drottinsdag sem fyrr sagdr brodir Kristian tok guds likama med odrum brædrum, sa hann upp yfir kaleknum, adr[4] honum var gefit at bergia [þar af, sem[5] worn herra ok lausnara guds son Jesum Kristum standanda, ok tedi sin saar medr þeiri mynd sem hann war pindr. Honum syndizt, sem hans fætr kæmi eigi wid kalekinn, enn blodit af fotunum felli nidr i kalekinn. Hin dyrligsta iungfrv Maria guds modir stod hia sinum syni yfir alltarinu. Eptir þat bergir hann af kalekinum med miklum fagnadartaarum. ok sem hann iatadi sidan, hafdi þat eigi lit eda þef wins helldr kendizt honum, [sem þat wæri[6] blod. Sem hann war eptir spurdr, huort guds modir war aa hægra veg eda til vinstri handar syni sinum, segir hann sig eigi nockurn tima [hafa undirstadit vinstri hond[7] a gudi. Sa brodir, er wid hann talar, vndrazt[8] miok, er[9] boklaus madr suaradi med suo diarfri skynsemi, ok spyrr, ef hann hefir alldri heyrt kallada[10] hægri hönd eda vinstri aa drottni. „Ecki. sagdi hann, vtan þar sem segir i gudspialli, at a domsdegi mvn konungrinn skipa goda menn sier til hægri handar enn vonda menn a vinstra veg.

CXXXIII.

Vor frv kom til brædra aa akr.

Einn mikils hattar riddari lagdi nidr sin riddaralig wopn, þann tima sem hann war gamall, ok gerdizt guds riddari. takandi munkabunad i þeim stad, er Clarevallis heitir, ok

[1] [þegar hann stie *E.* [2] [mesta kærleik hiartans *E.* [3] ok angist *tilf. E.* [4] at *E.* [5] [*mgl. E.* [6] [þat *E.* [7] [undirstanda vinstri haund uera *E.* [8] undrar *E.* [9] at *E.* [10] getid eda kallat *E.*

þo at hann kynni eigi helgar ritningar, leitadi hann eptir sinu megni at hallda goda sidu, sem skipan heilagrar reglu kendi. A nockurum degi sem brædr foru vt til vinnu aa kornskurdar tima, verdr hann at sitia ok huilazt[1], sakir þess at hann var litt færr af elli, ok hans hendr, þær sem wanar woru kyrleika ok sællifi, mattu eigi þola suo mikit erfidi. Ok er hann sitr, lystr hann aa sitt briost harmandi, er hann matti eigi þola erfidi med odrum brædrum, þeim er storfudu, ok taladi suo til sin: „Heyr, vesallt mannleysi, huersu margir vitrir menn ok huersu margir, þeir sem tiginbornir ero, winna hier! Ef þeir hefdi wiliat ganga veg þessarrar veralldar, [mundi þeira nafn frægt hafa wordit[2]. Huersu margir ero ok þeir hier, sem synazt[3] litils verdir sem liosker brennanda vndir kertistiku, at aa sinum tima gefi þeir af ser [biart lios[4] ollum[5] þiodum, ok gerizt af þeim adrir priores, adrir abotar, sumir byskupar, [enn þu, gamall madr i þinni illzku, sitr hier allann dag syslulaus, þo at ungir[6] smapilltar tiguliga uppfæddir af sinum barndomi, huerir er med dygd skærrar samuizku gafu eigi fleck syndar aa sina saal, þoli fyrir þig þunga ok hita dagligs erfidis.“

Sem hann talar med ser þessa hluti, serr hann af þeiri hæd edr fialli ofanverdu, sem er yfir þeim stad, er Ermetis heitir, fara ofan mikinn flock huitklæddra manna. Fyrir þeim war ein hin fegrsta kona, gengu fyrir henni tuær konur hafandi i hondum handklædi. Ok er þessi kona[7] kom til brædranna med sinum flocki, [heilsadi hun þeim gefandi[8] þeim sinn helga koss, ok tok þa i fadmlag sina kærleika. Enn þær tuær iungfrvr, sem henni fylgdu, fengu henni þa linduka, er þær helldu aa, ok þerdi hun med þeim dupt ok sueita af andlitum[9] brædranna, huggandi þa

[1] huila sik *E.* [2] [mundu þeira naufn ucra fræg *E.* [3] til *tilf. E.* [4] [biartleik *E.* [5] *Her begynder Fragm. i, dog tildels ulæseligt.* [6] [*tilf. E, i.* [7] frv *E, i.* [8] [heilsandi þeim ok gefandi *E, i.* [9] andliti *E.*

sætliga mædda af hardleik sins erfidis. Sem hinn gamli madr ser þetta ok weit eigi, at guds modir Maria wæri komin i þessa helgu samkundu brædranna, gnistir hann sinum tônnum med mikilli reidi ok segir suo til munkanna i sinu hiarta. at eigi wæri eptir þui sem weralldarfolkit hugdi, at þessi regla wæri hôrd ok fogr, er eigi at eins willdi [1] þeir giarna sia konur ok tala wid þær, helldr kysti þeir þær med fadmlagi. Ok er hann hugsar þessa hluti, vikr til hans ein af þeim huitklædda flocki ok mællti: „Sakir huers, madr, hefir þu suo ouitrliga hugsan? Þessi frv, sem þu ser, er Maria modir Jesu, er kom at vitia akrskurdarmanna sinna, ok milldleikr [2] myskunnar hennar hiarta ma eigi felazt, helldr vill hun sampinazt sinum þionustumonnum i þeira erfidi, ok sannliga ero þeir sælir, er hier fædazt [sinu braudi [3] ok starfa fyrir Kristz nafni med sueita sinnar aasionu, þuiat i okomnu lifi, þar sem huildardagr er eptir huildardag, munu þeir koma til [huildar þess bordz [4], sem fullt er med nogleik allra krasa.“ Af huggan þessarrar vitranar ok styrkleik andligrar fædzlu styrktizt þessi gamli brodir, suo at hann fyrirlet oþrifnat ok vana sins sællifis ok wann gladliga med brædrunum ok teygir adra [5] til at þola vel sitt erfidi.

CXXXIV.

Vor fru gaf brædrum spiz at eta.

Brodir einn, er sik hafdi iad til munks i Clariualli, willdi sik hafa sem læknir, ok þuiat hann sagdi brædranna fædzlu wera skadsamliga likamsins heilsu, hellt hann sik fra einkanliga miok at eta þa fædzlu, sem adrir brædr neyttu, suo at þeir stygduzt miok vid. Einn dag er brædrnir gengu fra bordi vm klaustrid til kirkiu, syngiandi gudi lof, taladi hann med [6] sinu hiarta med obbelldi [7] i eyra himna-konungs, þo at hann þegdi med munninum, [reidr ok ogladr [8] sakir þess at brædrnir hofdu ecki mykt lysting hans þar-leysu [9] med sending [9] nockurra lystiligra krasa. Hans

[1] uilldu *E, i.* [2] mikilleikr *E, i.* [3] [*mgl. E.* [4] [huildarbordz þess *i.* [5] alla *E.* [6] reidr ok ogladr i *E.* [7] ofbelldi *E, i.* [8] *mgl. E.* [9] sadning *E.*

andlig augu lukuzt upp, ok ser hann, at ein kona miklu fegri, enn mannligr skilningr megi byggia, stod [wid kirkiuna nærr dyrunum [1]. Hun hafdi ser i hendi budk fullan med hinum beztum spizum, ok gaf þar af brædrunum at eta, þeim er lystiliga hofdu etid kaal ok sungu med godu hiarta lof gudi. Gaf hun sierhuerium[2], sem inn geck i kirkiuna, eptir sinni skipan. Sem þessi brodir kom at kirkiunni, lauk hann vpp sinn munn, at hann bergdi sem adrir þeim himneska læknidom[3]. Þa [heyrdi hann hana tala til sin[4]: „Brodir, eigi skal ek þetta gefa þier, þuiat þessi [læknidomr er sameigin[5] fædzla þessarra manna fatækra, er munkar eru, enn eigi læknar, ok eigi girnazt konungligar krasir, heldr eta þeir oskubakat braud sem hueitistump. Enn þu ert eigi sem adrir menn, helldr ertu sem rikr madr ok hofdingi brædranna. Skulu wer þui kringia vm sio ok iord, leitandi ef wer megum nockur [fa at[6] kaupa spiz ok krasir þier til munnz, ok þo at þu vilir bindazt at eta ovendiliga fædzlu, hueria þu hyggr gera krankleika þinu hofdi, ok gerir digran þinn kuid, þa mun þier wera nytsamligt til heilsu at eta kaal, sem postolinn [gefr rad til[7], at sa er krankr er skal eta kaal. Ok þuiat þu hefir kenning Galieni læknis, iatar þu [i nog orugliga[6] þik wera lærisuein Galieni, þess er ek veit eigi huerr er, [helldr enn klaustramann[6]. Heyr, hinn [witri madr ok hinn[6] visi læknir! græd fyrst sialfan þik. Enn til þess at þu kennir, huer ek er, wit, at ek heiti Maria modir myskunnar, ok ek kom hingat at vitia minna heimuligra manna, at þeir eti med mer ok fagni med gledi, sem eigi hafa sinn eiginn vilia ok eigi skipa ser sialfir med sinu einrædi nockut, þat er adrir brædr styggizt af[8].“ Sem hann heyrir þetta ord[9], ottazt hann ok kennir hana þat af ser tala. Heitr hann þegar med suardaga suo segiandi: „Ef hedan af forsma[10] ek

[1] [nærri kirkiudyrunum *E.* [2] *saal. E;* suo huerium *D.* [3] læknisdomi *E.* [4] [taladi hun til hans *E.* [5] [læknisdomr er sameiginlig *E.* [6] [*mgl. E.* [7] [segir *E.* [8] uid *E.* [9] *mgl. E.* [10] fyrirsmaa *E.*

fædzlu brædranna, suo at ek vil[1] eigi hana eta, þa werdi ek eigi i part heilagra manna guds.“ Enn þui at hann hafdi adr litid etid ok war miok hungradr til fædzlu, lauk hann miok upp sinn munn, wæntandi, at vor frv gæfi honum fædzlu sem odrum brædrum. Hann nadi nu at bergia sætleik himneskrar fædzlu[2], þuiat [modir myskunnar gaf eitt spiz i hans munn or sinum budk[3], ok þessi sætleikr [vermadi suo[4] hans hiarta, at þadan af allt til sins endadags aat hann giarnara enn adrir brædr stort braud ok kal.

CXXXV.

Vor frv græddi munk krankan.

Sa war einn brodir af gramunka lifnadi wel sidlatr, er, eptir þui sem honum war gefin skynsemi til af guði, war einkanliga goduiliugr i þionustu worrar frv heilagrar Marie. Ok at þessi brodir starfadi þui nytsamligar sem litillatligar med guds kærleik i framning regluligs lifnadar, þoldi Kristr, at einn af hans brædrum risi[5] vpp i mot honum med ofund, sa er alla þa hluti, sem hann gerði, aleitadi ok lastadi, leitandi honum at fyrirkoma med ordum ok verkum, ok eigi at eins lagdizt i þessum hlut guds radning aa hann, helldr lagdizt aa hann tuennr bardagi, annar likamligr enn annar andligr. Huern tima er hann heyrdi reidardunur[6], matti hann varla þola ok ottadizt suo, at nærr skildizt hans ond wid hann. Þessi brodir tok ok þann krankleika, at dropi suo[7] raudr sem rosa kom aa visum timvm i hans aasionu, ok gerdi hana suo sara ok wogsfulla, at sakir þess war hann liotligr at sia. War hann opt leiddr i siukra manna hus ok halldinn þar optliga leingi.

A nockurri nott sem hann war þar, ok[8] hann for at sofa eptir ottusong, pindi hann sina ond med harmi vidr- komningar, sem hann war kominn i sæng [likamligrar huildar[9]. Fyrir faam dogum adr[7] hafdi Kristr kallat til sin af þessum

[1] uili *E.* [2] myskunnar *E.* [3] [guds modir gaf honum at bergia eitt spiz *E.* [4] [ilmadi sua i *E.* [5] reistizt *E.* [6] reidarþrumur *E.* [7] *mgl. E.* [8] er *E.* [9] [*mgl. E.*

likam fodur munklifisins abotann, ok med honum nærr fimtan brædr. Ok er brodirinn er aa sinni bæn sem [1] milli suefns ok voku, ser hann, hvar ferr vm mitt þat hus mikill fioldi munka, milli huerra hann kennir sinn abota ok þa brædr, er nyliga hofdu andazt. Einn skilr sik brott fra flockinum ok stendr fyrir hans sæng suo mælandi: „Heyr, hinn kærazti brodir! wer er i þessu munklifi þionudum gudi, medan wer lifdum, ok nyliga hofum andazt, dyrkumzt allir i von sona guds, enn enn [2] er oss eigi veitt innganga himinrikis sakir vanræktar nockurra brædra, af huerium sumir duelia leingi at segia bænir ok salma, þa er þeir eru skylldir [3] fyrir worri saal, adrir lesa med leti, enn allir med litlum athuga eda kærleika til guds. Ok eigi at eins eru þeir sekir wid oss, helldr hefir ok sialfr Kristr marga hluti at kæra mot þeim. Þeir ero suo til at iafna sem su fædzla, er eigi er heit ok eigi kólld, gerandi þeim spyiu, er etr hana, þuiat þeir reita worn herra vekiandi vpp hans reidi, at hann kasti þeim brott or sinum likam, þa er þeir ero sliofir i hans þionustu fyllandi med ongum kærleik heit þess hreina [2] lifnadar, er þeir hafa gudi iatad, ok briota bodord heilagrar reglu med vanrækt ok illvilia sins hiarta. Ok er þeir koma allir samt i þeim stad ok aa þeim tima, er þeir skulu bidia til guds ok syngia salmasong, megu þeir eigi bergia andligri fædzlu, þuiat huerr sem einn hefir i sinu hiarta buinn hegoma ok þarfleysu weralldarinnar til krasa, ok þeira ond kligir i mot [hinu himneska manna [4], sem þat se lett fæda ok einkis [5] verd. Þessi hlutr vekr mest upp mot þeim guds reidi, at aa þeiri stund er brædrnir hneigia sin hofud til heidrs ok virdingar heilagrar þrenningar, hlægia [6] sumir ok gera hinum [leyniliga mork til einshuerra þarflausligra [7] hluta. Adrir ero stirdir bædi i hiarta ok likam, hneigiandi varla sin hofud, sem ut er sagt Gloria patri, ok adr sagt er spiritui sancto, venda þeir sinum augum upp

[1] *mgl. E.* [2] *tilf. E.* [3] til *tilf. E.* [4] [hinum himneska mat *E.* [5] einskis *E.* [6] lægazt (!) *E.* [7] [mark til ymisligra *E.*

sem leitandi at finna ser nockura nyia hugsan, þa er þeira syn reikar vm mura kirkiunnar. Adrir standa sem likneski skorit af tre, þa er þeir bidia til guds. Sumir ero hinir[1]. er suo ero [daudir ok grafnir[2] i þunga suefnsins, at þeir vita eigi, huat fram ferr hia þeim, ok þo beygia þeir sig ok reisa[3] upp sem adrir brædr[4] meirr af vana enn goduilia. Far nu ok seg abotanum af worri halfu, at hann leiti at koma af ok hirta þessa vanrækt brædranna, yfir hueria hann er til þess gefinn af drottni geymslumadr ok hirdir, at hann bodi þeim þeira syndir.“

Ok sem hinn andadi brodir huerfr brott, stendr [hinn þegar[5] vpp leyniliga ok ferr til kirkiu, ok bad til guds fyrir einu alltari i leyndum stad med ollum kærleik sins hiarta. Þegar fell aa hann omegin, ok sa hann med andanum i þann glugga[6], sem war yfir alltarinu, skina biart lios, ok þar med for inn vm gluggann[7] kona einkanliga biört ok fogr. Hun stod hia honum ok mællti: „Weizttu huerr ek er?“ Hann segir: „Eigi veit ek.“ „Ek er, sagdi hun, Maria modir Jesu. Kom ek at hugga þinn[8] angr ok letta[9] þinum harmi. Ek sa þin taar ok heyrdi þinar bænir.“ Enn sem hun taladi þetta, sungu brædrnir i kornum Gloria patri ok hneigduzt, sem þeir voru vanir. Wor frv leggr saman sinar hendr ok lytr langt nidr med miklum athuga, þar til sem[10] sagdizt Sicut erat in principio. eptir þat rettizt hun vpp ok mællti vid hann: „Sa munkr, er þig hatadi [ok nu er daudr[11], hefir tekit margfalldr pinu eptir margfalldleik sinnar illzku, med huerri hann forsmadi þig. Ok at þu truir þat satt wera, sem þier er sagt, skalltu heill vera af drepi þessa tuifalldz krankleika, er þu hefir þolt.“ Hun þerrir med ermi sins klædis andlit hans, ok huerfr suo fra hans augum. Wm morgininn segir hann leyniliga abotanum þessa hluti, gerandi hann ok brædrna

[1] þeir *E*. [2] [grafnir ok daudir *E*. [3] risa *E*. [4] *mgl. E*. [5] [hann *E*. [6] glugg *E*. [7] glugginn *E*. [8] þitt *E*. [9] lina *E*. [10] at *E*. [11] [er nu daudr ok *E*.

hier um efalausa med iarteignafullu vitni heilsu[1] sinnar asionu, er aptr war skipt[2] i hina fyrri mynd til heidrs himinrikis drottning[3] guds modur Marie.

CXXXVI[4].

Af brodur.

Sem nockr brodir la um nott i sinum kofa uakandi ok hugsandi himneska hluti, synizt honum dioflaflockr i liking uillesuina. Þau hliopu um hans herbergi, sem þau uæri ær med hrædiligu gine ok laungum taunnum sua huossum, sem þa hefdi þær nyliga uerit hvestar til at drepa hann. Þau hliopu um hann i kring skialfanda af otta, þuiat honum þotti sier uis daudi. Ok sem hann þolir þessa hluti, aukaz[5] hans otti, þuiat hann sier mann undarliga storann[6] ganga inn i kofa sinn, ok sem hann kemr inn, snyzt hann til suinanna ok mællti: „Huat giore þier, hinu oþrifnu? sakir huers hafit þier eigi tekit þenna mann, ok fyrir hui rifi þier hann eigi i sundr?“ Þeir suorudu: „Uier haufum [medr ollu[7] megni kostat at giora þat, enn uier mattum eigi.“ „Ek skal þa, sagdi hann, giora þat.“ Þa rettir hann framm eitt stort iarn biugt, [hafandi langa ok hrædiliga kroka miok[8] biuga, ok rettir þat at guds manni ognandi honum, [at hann mundi med þui iarni hann i sundr[9] slita. Ok sakir þess mikla otta tapar hann naliga sinu uite. Maria moder myskunnar, sa huerri hann hafdi næst gudi allt sitt traust, uitradizt honum syniliga. Hun rettir framm einn litinn uaund, er hun hafdi i sinni hendi ok mællti: „Sakir huers dirfizt þier at koma hier, þuiat ecki hafi þier at giora med þessum manni, ok eigi munut þier honum mega fyrirkoma.“ Þegar sem hun hefir sua sagt, huerfr allr þessi bauluadi flockr brott sem reykr. Hun uar eptir hia þessum ottafulla manni sidan ok huggar

[1] *mgl. E.* [2] skiput *E.* [3] drottningu *E.* [4] *Denne Legende mangler i D.* [5] eykast *i.* [6] mikinn vexsti *i.* [7] [*tilf. i.* [8] [þat er hafdi marga kroka hvassa ok *i.* [9] [*saal. i;* med þui ok enn helldr bydr hann þat til hann sundr at *E.*

hann med þessum ordum: „Likar mier þat, sem þu giorir, ok uit, at goduilld þins hugar er mier ok minum syni þeck. Gior at þui þat, sem þu giordir, ok stunda aa, at þu fremir betri hluti. Ok til þess at ek gefi þier nockut einkannligt bodord mins kærleiks, þigg þu giarna ouendiliga fædzlu, ok starfa goduilliugr med þinum haundum.“ Hverfr uor fru sidann i brott, [sem hon hefir hann so styrkt[1].

CXXXVII.

Rosir uxu aa ondudum munk[2].

Nockurn tima sem einn erkibyskup [af Cantuaria[3] for heim af pafagardi, tok hann herbergi i klaustri heilags Bertini, þui sem er ad Sanctum Audomarum. Hann war um morguninn leiddr i capitulum brædranna, at hann gæti[4] þeim sermonem. Ok sem hann endir sina predican, segir hann, at þa er hann var i Beneuent, heyrdi hann af einum munk, þeim er kominn war af Jorsalalandi, at i þeim londum voru margir menn vanir at lesa optliga til minningar ok heidrs heilagri guds modur Marie þa fim salma[5], sem hun fyrsta [staf i salminum[6] hafa[7] af þeim fim stôfum, sem standa i hennar nafni. Eru þessir salmarnir: Magnificat, Ad dominum cum tribularer, Retribue, In conuertendo, Ad te leuani, ok segia[8] fyrir huern salminn Aue Maria. I þui sama munklifi heilags Bertini var einn munkr, er Joscio het, honum fellu þessi ord byskupsins vel i eyru, ok tok i vana sinn at lesa iafnan eptir ottusong fyrr sagda salma guds modur til heidrs.

Þat bar til eina nott, sem brædr stodu upp til ottusongs, at þessi brodir Joscio kom ecki i korinn. Subpriorinn geck um korinn med kerti, ok er hann fann eigi brodurinn þar, for hann skiotliga til hans sængr ok fann hann þar andadan. Sem brædrnir ero sammankalladir, koma þeir allir þar med miklum otta ok harmi, sakir þess er[9] hann

[1] [*tilf. i.* [2] Af erkibyskupi nockrum *Overskr. i E.* [3] [Cantuariensis *E.* [4] giordi fyrir *E.* [5] psalmos *E.* [6] [*mgl. E.* [7] *tilf. E.* [8] sua *E.* [9] at *E.*

hafdi sua skiotliga dait. Þeir bera hans andlit, ok sia þar fim rosir blomgadar, ein var uaxin[1] upp af munninum ok tungunni, tuær af augunum, ok tuær af eyrunum. Þeir werda miok gladir af þessi iarteign, ok sem þeir bera hann i korinn ok hyggia giorr at þessum fogrum rosum, þa fundu þeir skrifat aa þeiri rosa, sem or[2] munninum war upprunnin, þetta ord Maria. Brædrnir letu likaminn uppi standa, suo at þeir grofu hann eigi vm sið daga, til þess er þar knomu þrir byskupar, var einn af þeim byskup Attrebacensis[3], er adr hafdi verit aboti Cisternensis. Ok margir adrir klerkar ok leikmenn saa þessa iarteign, er gud gerdi til dyrdar sinni signudu modur[4].

CXXXVIII.

Munkr lærdi Aue Maria.

Nockurr riddari [mikils hattar ok[5] audigr nitadi[6] verolldinni ok geck inn i gramunka lifnad. Enn þuiat hann kunni ecki aa bok, [fyrirsmadu munkarnir, at suo mikils (hattar) madr skylldi vera med brædrunum sem leikmadr, ok feingu[7] honum meistara, ok[8] þo at hann feingi litid numit, mætti hann [þar fyrir[9] wera i sidum med brædrunum. Hann war leingi med sinum meistara ok feck ecki numit vtan þessi tuð ord Aue Maria. Enn þau hellt hann med suo miklum goduilia [ok aluoru[5] i minni, at huar sem hann for, ok huat sem hann gerdi, let hann eigi af at segia þessi tuð ord. Eptir þat andazt hann ok er grafinn [i kirkiugardi med[9] brædrum. Yfir hans grof uex eitt hit fegrsta lilium, enn aa sierhueriu laufi var skrifat med gullstofum þessi ord Aue Maria. Margir menn foru at sia þessa undarligu syn, ok grofu þeir iordina i leidinu, ok fundu, at rot þessarrar lilij rann upp af munni hins audada brodur. Skildu þeir nu, med huersu miklum goduilia sa hafdi sagt þessi tuð ord[10], er drottinn veitti

[1] *saal. E;* waxit *D.* [2] af *E.* [3] Aureliacensis *E.* [4] [iungfru Marie *E.* [5] [*mgl. E.* [6] neitadi *E.* [7] [feingu munkarnir *E.* [8] at *E.* [9] [hia audrum *E.* [10] Aue Maria *tilf. E.*

þuilika ssemd med þessi fogrv iarteign til dyrdar[1] sinni helga modur.

CXXXIX[2].

Marru gratr[3].

Sva segiz, at brodir nockurr gamall, saa er fra sinum barndomi var fæddr vpp i einv klaustri ok hafdi vel ok ssemiliga iafnan[4] halldit sina regliv, tok at hallda þann vana sakir þers mikla godvilia ok skærrar astar, er hann hafdi alla sina daga haft til modur vars lausnara Jesu Kristz. at þann tima sem adrir brædr foru til suefns at huila sik eptir ottusongh, var hann einn samt eptir i kirkiunni, þo at hann væri miok modr[5] af langri vokv ok sinv hardlifui, sediandi sina goduiliuga ond med braudi taaranna einum samt Kristi ok hans millduztu modur iungfru sancte Marie vitnismonnum[6]. I milli annara luta, þeira sem tendruduz i hans hiarta medr sætum hita gudligrar astar, hugleiddi hann ok mintiz optligha, sem þat væri plantad ok rotfest i hans hiarta, [med huat[7] mikllum ok þungum harm briost hinnar helguztu guds modur skiærrar iungfru Marie mundi pinaz, sem hon saa þat miuka ok fagra holld, er guds son tok af hennar helgazta likam[8], vera fest ok þant[9] a tre krossins ok hædt ok fleckat med spytingum luda, edr þa er hans blezadu hendr ok fætr voru i gegnum negldir ok hans sida var [logd medr spioti[10], sem hann þoldi hina saruztu pinu hins liotazta dauda.

Sem guds þionn[11] leitar at tendra þessa luti [ok adra þvilika[12] i sinv hiarta medr loga (v)slockuiligrar[13] astar. ok hann girniz i sinv hiarta at mega[14] dickta edr skrifa þat, sem adra menn metti vpp vekia til godviliugra taara miskvnnar sv helgazta modir ok litilaata iungfru, liettir[15]

[1] sier ok *tilf. E.* [2] *Her indfalder Fragm. a*[9], *som lægges til Grund saa længt det naar.* [3] *Saal. D*, Af brodur *E*, *Overskriften mangler i a*[9]. [4] *mgl. E.* [5] mæddr *E.* [6] uitundum *E.* [7] [huat med *D*; med huersu *E.* [8] likama *E.* [9] þanid *E.* [10] [spioti laugd *E.* [11] madr *E.* [12] [*mgl. E.* [13] oslauckiligs kærleiks ok *E.* [14] nockut *tilf. E.* [15] linar *D*; sampinizt *E.*

harmi sins þionustumanz ok uitraz honum medr glodu andlite, þar sem hann er a sinne bęn gratandi, ok talar til hans medr þessum ordum: „Minn heimonligzti [1] vin! Huat hugsar þu edr hui ertu sua ogladr. At þarfleysu [2] leitar þv at segia med ordum þat, sem ek ein profuadi i minu hiarta, þuiat þat er vmfram [alla mannliga snilld ok ordfæri, huat [3] mikinn harm ok angist mitt hiarta bar ok þoldi, sem minn sęti son var krossfestr. Enn til þers at þu harmir æigi stadfestu [4] þinnar godfysi vera fyrirsmaada af Kristi [5], ok æigi megir þu þat hyggia, at [ek vil eigi [6] hialpa þer, veitandi þer þina bæn, þa skal ek nv gera eptir þinne fyst [7], ok þat sem þu matt æigi faa medr sialfs þins starfui, skalltv faa med minne hialp ok gioſ. Skrifa nv þat sem ek hefuir dicktad, huat er þu skallt kunnickt gera um allan heim, at þat er æigi samansett af þinni kunnostu, helldr hefir ek, eptir þui sem ek profuadi, sialf sagt fra minum harmi.“ Hann hlydir giarna bodi hinnar dyruztu drottningar. Ok sem hann skrifar med fagnadi eptir þui, sem hon sagdi fyrir, er [8] hann audgadr med sætu liodi ok fagrligri dicktan þessa himneska songs: „Planctus ante nescia, planctu lassor anxia. Ek er adr var ovitandi graz, segir vor frv, mędiz [9] af hryggiligum grat. Ek kuelz af harminum. Judar ręna heiminn liosinu, enn mik syninum, minum fagnadi ok sætleik. Heyr, minn son, minn eingetinn sætleikr ok einkannligr fognudr! se [10] þina modur gratandi, ok veit henni huggan. Þin saar kuelia briostid, hugskotid ok augun. Huer modir, hver kona man vera sva sęl i getnadinum, enn sua veslug [11] i dauda sins sonar? Heyr, blomstr allra bloma [12], hofdingi sidanna, brunnr liknarinnar! Auue, huat þung pina þer er af þessum nogllum. Mikill harmr! litr þinn [13] flyr brott, enn blodit flytr ok fellr af

[1] heimuligsti *D*, *E*. [2] þarflausu *E*. [3] [allann mannligann skilning, huersu *E*. [4] stadfesti þins hugar ok *E*. [5] gudi *E*. [6] [eigi uilia ek *E*. [7] stadfesti *E*. [8] *saal. D*, *E*; at *a*. [9] mædumzt *D*; mæddumzt *E*. [10] sia *E*. [11] uesol *E*. [12] blomstra *E*. [13] þinnar asionu *D*, *E*.

þinum likam sem einn fors. Avve, huat skiott þu fyrirlętr mik, sua seint sem þu komt til min. Auue, sua heidrliga[1] sem þu ert getinn, huat svivirdliga þu deyr. Aune mik[2], huerr kærleikr rænti þik þinum likam. Hev, huat beiska ombon þeir gafu þer fyrir sættleik þinna velgerninga. Ha, ha, milld miskunn þess, er sua [villdi deyia[3]. Avve, huat mikil er illzka ok glępr ofundarfullrar þiodar! Ho, huat grimm er hond þers, er þik krossfesti, edr huersu miukt er hugskot þess, sem piniz, er i sinum kvolum. Avve, huat sannr er spadomr hins rettlata Simeonis. Nu kennir ek þat suerd harmsins, sem hann sagdi fyrir. Sorg, andvarpan ok sa gratr, sem syniz fyrir vtan, tia opinberliga min inztu[4] saar. Þu daudinn, þyrm minum syni, enn þyrm ęigi mer, þaa huggar þu [einn samt[2] mik eina. Sæl vam ek, minn sæti son, ef ek mætti sua skiliaz vid þik, at ek dæi, at[5] þu kueldiz ęigi. Mikla synd ok marga glępi giordi[6] þessi[7] grimma þiod, minn son þolir vtan nockura sok bond, hudstrokv, saar, spytingar, þyrnikoronv ok adrar pislir. Ek bid, at þer þyrmit syninum, enn krossfestid modurina, edr festid mik a krossinn medr honum. Ef ek maa ęigi faa minn son lifuanda, gefuit hinne hryggustu modur likamann[8] daudann, at sua minkiz ok lęti af [min pina[9]. Gud gæfui[10], at ek harmadi sua, at ek dæi af sorginni, þuiat þat er meira enn nockurr harmr[11], at vilia deyia ok fa eigi daudann. Huat vndrar þu, hin vesla þiod, þoat iordin skialfi edr himintunglin dockni, edr siukir menn harmi. Þu rænir solina liosinu, huerso ma hon þa skina enn siuka menn lęknidom[12], af huerium þeir mętti heilir verda. Þu frelsar[13] manndrapara, enn selr Jesum i kvalir, gefandi frid illvirkianum, ok þui mvn koma yfir þik vfridrinn. Þu hin blinda þiod ok hinn gratligi lydr, gior idran,

[1] heidarliga *D, E.* [2] [*mgl. E.* [3] [*tilf. D, E.* [4] innri *D, E.* [5] enn *D, E.* [6] misgiordi *E.* [7] *saal. D, E;* þessa *a.* [8] hann *E.* [9] [*saal. D, E;* mina pinu *a.* [10] gefi *E.* [11] daudi *E.* [12] lęknisdome *E.* [13] frelstir *E.*

medan Jesus er buinn at veita þer miskunn, lat þer gagnaz beckina[1] af þeim brunni, er þu giordir, þeir stodua allan þorsta ok þua af allar syndir. Gratid, dętr Syon, gefandi þock fyrir sua mikla milldi. Pina þessa millda[2] manz er ydr til fagnadar. Skundit at leggia hann i fadma, þuiat hann bydr i moti sinn fadm ollum þeim, er hann elska, [sem hann hangir a trenu[3]. Af þui einu [harmar ek, at þer gratid eigi, ok af þui einu[4] fagnar ek, at ek harmar fyrir ydr. Ek bidr, at þer gialldit mer þat i mot, at þer gratid harm mędr-innar[5].“ Brodirinn sagdi sidan vitranina ok syndi þenna songh.

CXXXX[6].

Vor frv kalladi abota or pislum.

Aboti nockur miok sidlatr skipadi, sem hann var at kominn dauda, at einn sier trulyndr munkr skylldi gefa fyrir hans saal nockura skillinga skærra peninga. Hann fullgerir bod abotans, er þessa skipan gerdi, gefandi med goduilia fatækum monnum þat, er þessi heilagr[7] fadir hafdi honum bodit at gera. En sem þessi trulyndi ok vitri radsmadr hafdi alla þessa hluti, er hann hafdi wid tekit, veitt ok sundr skipt med fatækum monnum, tok hann krankleika, ok sem hann hefir leingi i honum pinazt, huilizt hann med sælligum enda. Ok er hann war leiddr til pislastada, at þar [hreinsadizt af honum nockurar liknsamligar syndir, þær sem hann hafdi eigi bætt, adr hann andadizt[8], ser hann abota sinn vera halldinn i grimligum kuǫlum einkanliga fyrir þa sok, at sinum frændum, þeim sem honum woru skylldir likamliga, ok þeim sem hann hafdi elskad af sinum barndomi, hafdi hann gefit mikit goz, þat sem klaustrid atti, þui til skada. Munkrinn tedi abotanum fagnadarsyn af sier med biartri aasionu ok blidri skemtan. Milldr fadir sa hann med hryggiligri aasionu ok gerdi þackir med þeim

[1] lækningina *E.* [2] unga *D*, *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [*tilf. E.* [5] modurinnar *E*, *D.* [6] *Denne og den følgende Legende mangler i a*[9]. [7] heilagi *E.* [8] [sem hann hefdi eigi bætt nockurar liknsamligar syndir, hreinsadizt hann þar af *E.*

teiknum, sem hann matti, at brodirinn hafdi[1] truliga gert at gefa til nada hans saalu þat godz, sem honum war vm[2] bodit. Enn sem [timi myskunnar kom, ok[3] elldrinn hafdi brent allt þat, sem hreinsazt þurfti med þeira saalum, witradizt þeim heilug guds modir mær Maria, huerri er huortueggi hafdi i sinu lifi veitt goduiliuga þionustu eptir sinu megni, ok kallar þa or myrkrum med blidu andliti suo segiandi: „Einkis[4] ero werdar[5] piningar þessa stundliga tima hia ombun eilifrar dyrdar.“ Þeir werda þegar biartari enn stiornur ok fylgia henni gangandi[6] inn i dyrd himinrikis.

CXXXXI[7].

Af presti.

Einn prestr, er Carpus het, uard miok ogladr sakir þess, at nockr uillumadr hafdi snikit kristinn mann ok snuit honum af rettri tru. Prestrinn harmar miok i sinu hiarta, at hann matti eigi snua þeim uesla manni sa rettann ueg. A nockurri nott sem hans hiarta uar sua miok angrad af þessu, at hann matti ecki sofa, stendr hann upp at midri nott eptir sinum uana at bidia til guds i sinni bæn, talar hann med mikilli reidi i sinu hiarta, at eigi uæri rett, ef gud uilldi þola, at sua uondir menn, hverrir um sneri rettann ueg guds truar, lifdi leingr. Prestrinn bidr, at gud lati koma elld af himni yfir þa ok enda sua þeira lif. Sem fyrr sagdr Carpus prestr hefir sua sagt, synist honum sua, sem þat herbergi, sem hann uar i, skiptizt i sundr i midiu i tuo stadi. Hann ser þa ogurligan ofn allann loganda. Þar stodu fyrir tueir menn, þeir er adr uar af sagt. Ut or ofninum skridu hrædiligir drekar ok uilldu draga þa ut i elldinn, slitandi þeira holld grimmliga. Hann leit þa til himins ok sa uorn herra Jesum Kristum med miklu liosi sitianda[8] i hasæti, aullum megum hann umkringis

[1] hefdi *E.* [2] *mgl. E.* [3] [sa time kom, at *E.* [4] Einskis *E.* [5] þessar *tilf. E.* [6] þegar *tilf. E.* [7] *Denne Legende findes kun i E.* [8] sitiandia *Cd.*

stod mikill fiolldi eingla. Carpus gledz suo miok, at hann sier pinu þessara ueslu manna, at hann lystir meir at sia þar upp aa, enn þat sem honum uar aa himninum. Vor herra stendr þa upp or sinu hasæti himneska sem harmandi þeira pinu sakir sinnar milldi, ok tekr þa aumu menn bada at sier med sinni blezudu hendi, enn einglarnir fylgia med ok leida þessar salir brott fra haska. Jesus segir þa til Carpum: „Carpe, gior hedan af at minum dæmum, þuiat ek er buinn at pinazt annann tima, ef þurfti, at mennirnir hialpadizt, enn uæri mier þat elskuligt, ef eigi misgiordu þa adrir menn.“ Nu at þui, kristinn madr! efa ecki um, at moder myskunnar ueitir myskunn syndugum monnum, þa er sialf myskunn guds uors godgiarna herra Jesu Cristz, er sitr aa hægra ueg gudi fedr i himiriki, sa er sigradi daudann ok alldri ma sidan deyia, segir sik uilia enn deyia, ef þyrfti, sakir syndugra manna. Ok þui skylldi eingi sua beriazt i mot sannindum, at hann hyggi med nockuru falsi uera samansetta þa hluti, er menn hafa skrifat af himirikis drottningu. Þarf modir sannleiksins eigi, at henni se gior heidr af nockurum falsligum hlutum, erum uier eigi sua giarnir ath skrifa, at uier uilium eigi helldr þegia yfir þeim hlutum, sem uier uitum eigi, huort sannir ero, enn segia nockut þat, er fals er.

CXXXXII [1].

Leidretting Marie Egiptiache.

Heilug Maria Egiptiaca [2] segir sua þeim munk, er Zosimas het ok hana fann i eydimork:

Ek var fędd, segir hon, a Egiptalandi, enn sem ek var tolf aara gomul, fyrirlet ek fodur minn ok modur, ok for ek i Alexandriam. Varlla fær ek ordum sagt, huersu optliga ek sellda minn likam til saurlifuis, edr huersu liotliga ek þionadi iafnan girnd lostasemi, sua at ek matti alldri sediaz þar af. Ek var seautian [3] aar edr meirr sem

[1] *Begyndelsen af denne Legende haves i a⁰ og trykkes efter denne.*
[2] egiptzka *E.* [3] sieytian *D*; .xvii. *E.*

almenniligh puta, neitandi engum minn likama, þeim er fremia villdi medr mer[1] glæp saurlifuis, leikar, ofneyzla matar[2] ok dryckiar, ok vaka vm nętr medr vradvondum monnum, þotti mer vera lystiligra enn gull ok allt veralldar godz, ok optliga villdi ek eigi taka a mer peninga, þo at mer vęri bodit[3], til þess at þui fleiri vini mętti ek fa at gera mina hina verstu girnd, ok þar fyrir elskadi ek fatękdominn framar enn nockur audęfi. A nockurum tima for ek med kaupmonnum a skipi til Jorsalaborgar, þuiat ek girntiz þaa at faa nockura nyia vini [minnar saurguztu ok verstu girndar[4]. [Allan þann tima[5] sem ek var[6] a skipinu, var mer hordomr, leikr, ofdryckia, liot ord med vanstilltum hlatri edr annat þilikt, þat sem ek fær ęigi allt tint med minni tungu[7]. Feck ek marga sæmiliga[8] menn dregit til minnar illu framferdar. Allt mitt lif var ecki vtan tapan saalnanna, ok mitt hit grimmazta holld var sem þeira hinn herfuiligzti pyttr. Ek vndraz[9] iafnan med miklum otta, er[10] siorrinn þoldi mina illzku edr iordin laukz ęigi vpp, at heluiti [hefdi gleypt[11] mik lifandi. Enn eptir þui sem ek sier nu[12], villdi miskunnsamr gud, sa er ęigi vill dauda syndugs manz, þiggia mina idran.

Sem ver komum til Jorsalaborgar, gerdi ek enn verri luti enn fyrr, tapandi morgum saalum, ok for ek um alla borgina at veida andir saklausa[13] manna. Ok sem allt foik sotti til kirkiu einn morgin, villdi ek fylgia odrum monnum, ok sem ek kom [med odrum[14] til kirkiudyranna, matti ek eigi inn komaz. Ek[15] harmadi med miklum grat ok [matti ek varla nærr koma. Ok sem adrir geingu inn vm dyrnar, matti ek eigi ein samt[16] inn ganga, þuiat gudligr kraptr

[1] *tilf. D, E.* [2] fædzlu *D;* aatz *E.* [3] bodnir *D.* [4] [*mgl. E.*
[5] [*rettet;* allr saa tima *a;* allr sa timi *D;* Allr timi sa *E.*
[6] for *D, E.* [7] sætara enn hunang *tilf. E.* [8] goda *E.* [9] und-
udumzt *E.* [10] at *D, E.* [11] [gleypti *E.* [12] *tilf. E.* [13] saklausa
D, E. [14] [allt *E.* [15] *Her ender a*[9]. [16] [sem adrir geingu inn
i kirkiuna, matti ek eigi *E.*

stod i mot. Ek skömmudumzt enn eigi at leita til, enn ek var enn brott rekin, suo at ek var ein samt uti [fyrir kirkiunni[1]. Ek hugdi þetta eigi af odru [mundu til hafa borit enn sakir[2] ostyrkleika kuenligs likama. Ek leitadi enn til inn at ganga med odru folki. Enn suo var, sem styrk riddara fylking[3] stædi mot mer meinandi mer inngongu, ok rak mik annan tima ut [i kirkiugardinn[1]. Sem þetta bar optliga til, vard ek suo mod, at [þraut afl i ollum minum limum, suo at[1] ek matti varla standa upp[4]. Eptir þat for ek ein samt i nockura hyrning gardzins, hugsandi med mer, sakir huers ek matti eigi inn komazt i kirkiuna. Þa lauk upp wegr sannrar heilsu[5] augu mins hiarta, suo at [ek kendumzt[6] vid, at sakir minna saurugra verka matta ek eigi inn komazt [i musterit[1] at dyrka þat helgazta pislartre[7] vors herra milldazta lausnara Jesu Kristz. Þa tok ek at grata hormuliga, liostandi mitt briost [med hondunum ok andvarpandi yfirvettugis af hinum inztum hiartarotum, fellandi noglig taar[1]. Ek sa or þeim stad, sem ek stod, huar var likneskia sællar guds modur Marie. Ek sagdi til likneskiunnar med ollum goduilia mins hiarta: „Þu hin helgazta mær, af huerrar holldi [ord guds tok likam[8], ek veit at ek [er sorgud[9] af suo morgum glæpum ok full med suo mikilli vesold, [at ek[10] er overdug at sia [til milldleika[11] þinnar dyrdar. Enn vm þat er ek örugg, at gud, sa er þu fæddir, villdi sakir þess gerazt madr, at hann kalladi synduga menn til idranar. Nu heilug guds modir! hialpa[12] mer, þuiat ek hefir[13] enga adra huggan, ok biod, at ek megi[14] inn ganga vm dyrr heilagrar kirkiu. Min frv, ek bidr þik, at þu gefir, at ek [megi sia[15] þat virduligsta tre hins helga kross, aa huert sa gud var festr med sinum likam, er þu, hin helga ok

[1] [*mgl. E.* [2] [uera mundu enn *E.* [3] sueit *E.* [4] *mgl. E.* [5] ælsku *E.* [6] [*saal. E*; kendizt *D.* [7] pislarmark *E.* [8] [gud tok mannligann likama *E.* [9] [em þraungut *E.* [10] [*tilf. E.* [11] [mikillcik *E.* [12] hialp *E.* [13] hefi *E.* [14] mega *E.* [15] [siai *E.*

flecklausa iungfrv[1], fæddir, er sitt blod steypti vt fyrir heilsu allz heims. Trulofa [minna vegna[2] gudi, þeim er þu fæddir, at alldri hedan af skal ek þenna likam flecka med hinum verstum ok liotuztum verkum sorlifis[3], helldr skal ek þegar, sem[4] þu hefir mer veitt, at ek megi dyrka tre hins helga kross, nita[5] verolldinni ok ollu þui, sem henni[6] heyrir til, farandi huert er þu bydr." Sem ek sagdi þetta, treysti ek fullkomliga i minu hiarta, [at hun[7] mætti þessa alla hluti þiggia fyrir mik. Þa for ek brott or þeim stad, sem ek hafdi [bedit fyrr sögd ord[8], ok i flock þeira manna, sem inn geingu i musterid. Fanzt þa eingi sa, er mik ræki[9] ut. helldr var sem ein siofarbylgia kastadi mer innar[10] i kirkiuna, þar til er ek kom i þann stad, er ek matti aud-uelldliga utan alla mædu sia ok dyrka hinn helga kross. Kendi ek þar ilm[11] himnesks sætleiks. Sem ek kom aptr i þann stad, er ek hafdi heitid til sællar guds modur, fell ek aa kne talandi þessum ordum: „Min frv, þackir geri ek þier, at þu myskunnadir mer, rekandi eigi brott fra þinu augliti minar bænir. Nu send mik, huert er þier likar, ok syn mer veg sannrar idranar ok hialpar." Sem ek sagdi þessor[12] ord, heyrdi[13] ek rodd suo mælandi: „Ef þu ferr yfir Jordanem[14], muntu þar finna goda huild." Ek trudi þessi ord vera [til min[7] sogd. Ek hof upp min augu ok minn veg med miklum grat, ok sem ek for aa skipi yfir Jordanem, kom ek i þessa eydimork. Fra þeim tima allt her[15] til hefir[16] ek verit i eydimorkinni, flyiandi mennina ok bidiandi myskunnar mins guds [, þess er ollum hialpar, þeim er til hans snuazt[17]. Þat hygg ek, at nu se sextigir aara [fra þui, er[18] ek for af Jorsalaborg[19]. Ek hafdi med mer tuau braud ok eitt halft, er ek for yfir[20]

[1] mær *E.* [2] [ek *E.* [3] saurlifis *E.* [4] hann ok *tilf. E.* [5] neita *E.* [6] uerolldinni *E.* [7] [*tilf. E.* [8] [uerit *E.* [9] uilldi reka *E.* [10] inn *E.* [11] *saal. E;* skin *D.* [12] þessi *E.* [13] heyrda *E.* [14] Jordan *E.* [15] hingat *E.* [16] hefi *E.* [17] [*mgl. E.* [18] [sidan *E.* [19] Jorsalalandi *E.* [20] *saal. E;* af *D.*

Jordanem, bar ek þau suo leingi med mer, at þau wrdu hörd sem steinar. Ek lifdi suo [nockur aar[1], at ek aat litid af þeim.

Tru mer, heilagr fadir Zosima, sagdi hun, at [um siautan[2] aar var ek suo i eydimorkinni, at ek striddi i mot hinum grimmuztum skrimslum[3] likamligra hugrenninga, sem ek mintumzt sa nogleika umlidinna krasa, þuiat ek girntumzt kiot ok fiska, er ek var vön at eta fyrrum[4] aa Egiptalandi, ok þat sæta vin, sem ek drack, medan ek var i verolldinni. Ek teygdumzt ok eptir þeim boluudum [dioflanna songum ok kuædum[5], er ek hafdi [adr miok[6] optliga kvedit. Enn þegar sem ek mintumzt þeirar milldu frv, i huerrar vitni ek iatadi gudi mina þionustu, felldi ek taar [af minum augum[6] særandi briostid med hondunum, bidiandi guds modur med suo miklum harmi[7], sem þa væri ek fyrir hennar likneskiu[8], [fyrir huerri[9] ek bad, adr ek geck i eydimorkina[10], at hun ræki brott þessar sorguztu[11] hugrenningar mins hiarta. Þa sa ek mikla birti ok fegrd himnesks lioss skinandi ollum megum vm mik. Stundum var min [freistad med þess hattar hugrenningum[12], at ek mintumzt mins liotazta sörlifis[13], ok brendi suo mitt hiarta sem[14] mikill elldr. Þa tok ek enn vopn bænarinnar, sem ek var vön, kastandi mer aa iordina ok daugguandi hana med morgum[15] taarum, ok bad ek mina frv, at hun hialpadi mer, suo at ek feingi eigi pinur hinnar efstu fyrirdæmingar fyrir min afbrot. Alldri letta[16] ek mina aasionu af iordunni[17], þo at ek lægi þar allan dag ok nott, fyrr enn birti þess sætazta lioss skein yfir mer, er i brott rak[18] alla freistni [ok haska illra[19] hugrenninga. Suo var mer hialpat med

[1] [leingi *E.* [2] [.xvii. *E.* [3] *saal. E;* pislum *D.* [4] fyrr *E.* [5] [kuædum ok mansaungum *E.* [6] [*mgl. E.* [7] tarum *E.* [8] asionu *E.* [9] [*saal. E;* vorrar frv, hueria *D.* [10] bidiandi *tilf. E.* [11] saurguztu *E.* [12] [sva freistad *E.* [13] saurlifis *E.* [14] einn *tilf. E.* [15] minum *E.* [16] letti *E.* [17] iordinni *E.* [18] tok *E.* [19] [*saal. E;* allra *D.*

huggan minnar unnustu sællar guds modur Marie. A þeim fyrstum sieytian[1] vetrum þoldi ek margbattada freistni ok haska, enn aa þeim tima ok allt hier til var min hialp himinrikis drottning iafnan nærr mer, vardveitandi mik dag ok nott i huerium stad vid ollum haska. Sem ek hafdi aa siòtian[1] vetrum etid fyrr sogd braud, aat ek sidan þau grós, er ek fann i eydimorkinni. [Enn þau klædi, er ek hafda, er ek for yfir Jordanem, ero oll slitin ok rotin. Hefir ek miok pinazt aa vetrum af frosti enn aa sumrum af hita, enn fra þeim tima ok allt hier til hefir gudlig myskunn frelsat minn likam ok ond fra ollum haska. Ok sem ek hugleidi, huersu mikinn haska ok marga illa hluti ek hefir fordazt fyrir milldi vors lausnara ok hans modur iungfrv Marie, verdr ek einkanliga glòd af von minnar hialpar. Enn dryckr, fædzla ok klædi er mer guds ord, þuiat eigi lifir madrinn vid eitt saman braud, (vid) huert ord helldr þat sem fram ferr af munni guds[2].

Sem[3] fyrr sagdr munkr Zosimas heyrir þessa hluti, fellr hann aa kne suo segiandi med taarum: „Blezadr se gud, er gerir vndarliga hluti. Maria hefir[4] hann upp af iordunni ok segir: „Fyrir hit blezada nafn vors herra ok lausnara Jesu Kristz særir ek þik, guds madr, at þu talir fyrir eingum manni, medan ek lifi, þa hluti, er þu heyrdir [af mier[5].

CXXXXIII[6].

Vor frv hialpadi abbadisi merkiliga.

Fyrir nockuru systraklaustri var su abbadis, er[7] su mikla aahyggiu bar fyrir stiorn heilagrar reglu, at hun sannadi sitt nafn med verkunum, [þrongvandi þær[8] sinar dætr, sem vndir hennar valldi voru, med modurligum kærleik ok milldri hirting sakir andligs vandlætis at vardveita sinn helga lifnad. Enn þuiat illzkufull hiortu vondra manna pinazt med ofund, sem þau sia heilagleik godra manna.

[1] .xvij. *E.* [2] [*mgl. E.* [3] ek *tilf. E.* [4] *saal. ogs. E.* [5] [*tilf. E.* [6] *Jfr. ovenfor S. 121.* [7] at *E.* [8] [þraungandi *E.*

toku systrnar at ombuna henni illa hluti[1] fyrir sinn godvilia, sakir þess at hun skylldadi þær til at hallda hialpsamliga kenning reglunnar, ok[2] i mot þeiri godri stiorn ok ahyggiu, er hun bar[3] fyrir þeim, veittu þær henni hatr, [ok i mot þeiri, sem þær voru skylldar at elska, striddu þær med ranglegu hatri[4], girnandizt at suipta þa allri sinni sæmd, er allan hug lagdi aa at gera þær verdugar eilifs [lifs ok[4] heidrs[5]. Illzka hins forna suikara, er iafnan hatazt vid goda menn, samteingir sik þeira ofund, leitandi med ollum sinum klokskap at fella þa af hæd sins heilagleiks, fyrir hueria hann harmadi af sier vera tekna sina þionustumenn. Hin slægazta illzka [ofundsiuks illuirkia[6] sitr nu vm þessa himneska fehirdzlu ok vinnr med leyndum sigri, briotandi þat dyrligsta innsigli skirlifisins, er meira er vert enn oll iardlig audæfi. Þessi fyrr sogd andlig[1] modir systranna vard suo suikin af hans flærd, at hennar sueinn, sa er hennar disk bar, lagdizt med henni, ok vard hun[7] hafandi at barni. Hun let þo eigi af at þrongva sinni hiord systrunum, er undir hennar valldi voru, med logligri stridu at hallda[8] sinn helga lifnad, gefandi ongri þeira orlof at fara ut af klaustrinu vtan fyrir fulla nodsyn[9].

Sem komit var at þeim tima, er hun atti at fæda, skildu systrnar bædi aa hennar gongu ok odrum hlutum, at hun var med barni, þo at hun leyndi þui, sem hun orkadi. Enn sem þetta var ollum þeim kunnigt, fagna þær miok, at þær hafa feingit efni til þa at aasaka, er adr hafdi iafnan mot stadit þeira rongum vilia. Þær skrifa nu bref til byskupsins, i huers byskupsdæmi klaustrid var[10], aasakandi hana fyrir byskupinum vm þenna glæp ok þyngia hennar maal med morgum lognum hlutum, sem þeir ero vanir at gera, er hata þann, sem einnhuern hlut hefir illa gert.

[1] *mgl. E.* [2] sua *E.* [3] hafdi *E.* [4] [*mgl. E.* [5] ok i mot þessari, sem þær uoru skylldar at elska, striddu þær med rangligu hatri *tilf. E.* [6] [hins forna svikara *E.* [7] sua *tilf. E.* [8] *saal. E;* helga *D.* [9] naudzyn *E.* [10] stod *E.*

Nu kom sa dagr, er von var at byskupinn[1] kæmi henni abbadisinni ouitandi, en hun [þuingut med sinni byrdi[2] vissi eigi, huat hun skylldi gera.

Hun atti[3] eina litla kapellu, i huerri hun var dagliga von at syngia [sælli guds modur Marie tidir[4] med ollum þeim sætleik ok elskhuga hiartans, sem hun matti. Hun gengr inn i fyrr sagda kapellu ok song[5] med ollum godvilia lof himinrikis drottningu eptir sinum vana. Sem hun hefir ut sagt tidirnar, fellr hun til iardar suo med hiarta sem likam, bidiandi med grat ok hinni inztu[6] andvarpan hiartans til hinnar millduztu guds modur Mariam, at fyrir hennar milldi mætti hun fa likn sinnar sektar ok fordast þat hrædiliga brigsli þeirar skammar, sem henni var verdugt fyrir sinn glæp.

Af þessum mikla harmi fellr sa hana suefn. Hin millda[7] iungfrv Maria vitrazt henni med tueim englum, ok huggar modir myskunnar harm hennar hiarta, talandi [til hennar med blidum ordum suo segiandi[8]: „Ek heyrdi þina bæn, ok sa ek þin taar. Vit, at ek hefir[9] þegit þier af minum sætazta syni, þeim sem er hinn giarnazti[10] hialpari syndugra manna, likn þinnar syndar, ok at þu skallt fullkomliga vera frelsud af þeiri skómm, sem þu ottazt.“ Þa sagdi hun til þeira tueggia eingla, sem [hun hafdi med ser[11]: „Skilit hana vid þann burd, sem hun er kuidug af, ok færit hennar son þeim einsetumanni, sem .vii. milur er i brott hedan, segiandi honum þau min ord, at hann fædi hann .vii. vetr.“ Sem þetta var gert, talar vor frv til abbadisarinnar blidliga suo segiandi: „Sie, nu ertu heil vordin [ok frelsud af þeiri skómm, er þu ottadizt[12], varazt, at þu fallir [eigi hedan af i þuilika snóru syndanna[13],

[1] abotinn (!) *E.* [2] [þyngd med burdi *E.* [3] sier *tilf. E.* [4] [tidir sællar guds modr Marie *E.* [5] syngr *E.* [6] mestu *E.* [7] milldazta *E.* [8] [blidliga til hennar þessum ordum *E.* [9] hefi *E.* [10] godgiarnazti *E.* [11] [med henni uoru *E.* [12] [*mgl. E.* [13] [hedan af i þenna glæp med aunguo moti *E.*

ok stunda þui framarr aa helgan lifnad med hinum heitazta kærleik hiartans. Vit, at fyrir þessa hluti mvntu þola morg brigsli af byskupinum, enn ver stodug ok ottazt eigi, þuiat þu munt audvelldliga sigra alla þina motstodumenn.“ Sem nor frv hafdi þessa [1] hluti sagt, huarf hun brott. Ok sem abbadisin vaknar, skilr hun [satt vera allt þat, sem henni var vitrad, ok hun var heil ok mio. Þackar hun [2] gudi ok vorri frv, er hana frelsti.

Litlu seinna kemr byskupinn, sem systrnar hofdu bedit, ok lætr kalla til sin abbadisina. Hun kemr i capitulum til byskupsins ok uill setiazt nidr i þann [3] stad, sem hun var von. Byskupinn talar þegar til hennar med hordum ordum, brigslandi henni [sinn illa [4] lifnad, ok bydr, at hun skal ut fara i stad. Hun minnizt orda sællar guds modur Marie, ok geingr ut med styrkum hug. Byskupinn sendir eptir [5] tuo klerka, at þeir profi, huort hun er sónn at [þeim glæp, sem sagt er af henni [6]. Þeir hyggia at vexti hennar likama, ok þuiat þeir finna eigi þau [merki, at hun mundi med barni vera [7], koma þeir aptr til byskupsins ok segia, at hun er saklaus ok skir af þessarri synd. Hann [8] hyggr, at þeir hafi fe [9] þegit af abbadisinni, at þeir bæri [10] hana vndan sokinni, ok profar sialfr med nockurum skilrikum monnum, huat satt er hier vm. Sem hann ser eingi merki þessa hlutar, fellr hann til fota henni ok bidr liknar ser, fyrir þat sem hann hafdi misgert vid hana. Hun vndrazt suo mikit litillæti byskupsins, fellr hun ok til iardar fyrir honum, segiandi sik omakliga, at suo mikils hattar persona litillæti sik suo miok fyrir henni. Byskupinn verdr miok reidr systrunum, er þenna glæp hofdu sagt a hana, ok vill reka þær brott or klaustrinu. Enn þoat þær væri illuiliugar til abbadisar, kendizt hun vid, at þær hafa satt

[1] alla *tilf. E.* [2] [þat satt uera, sem henni hafdi uitrad uerit, ok þackar *E.* [3] þeim *E.* [4] [um sinn *E.* [5] henni *tilf. E.* [6] [þessum glæp *E.* [7] [mork, at hun sie med barni *E.* [8] Byskupinn *E.* [9] tekit ok *tilf. E.* [10] beri *E.*

sagt, ok uilldi helldr segia sina synd byskupinum til heidrs guds modur, er hana frelsti med sinni myskunn, at þær sem hana rægdu, se eigi pindar utan sok. Hun ferr til byskupsins ok fellr fram fyrir hann, ok segir honum leyniliga med litillæti allan þenna atburd. Hann undrazt miok. [blezar gud ok lofar fyrir sina oumrædiliga milldi, er hann tedi henni[1] fyrir sina modur.

Hann sendir tuo klerka til einsetumannzins at profa. huat satt er vm þenna suein.. Einsetumadrinn segir, at sueinninn var þann sama dag fæddr, sem byskupinn kom til klaustrsins, ok hann var þangat færdr af tueim[2] ungum monnum, er sogdu, at hann var honum aa hendi folgin af sælli guds modur Marie. Þeir koma aptr ok segia þetta byskupinum. Hann verdr [gladr, sem hann heyrir þat[3], ok lætr þenna suein vera med guds manni vm sió aar. Eptir þat tekr hann sueininn i sina geymslu ok lætr kenna honum aa bok. Hann var[4] miok frægr madr af godum [lifnadi ok skilning[5] heilagra ritninga, suo at hann var verdugr at vera hans eptirkomandi i byskupsdominum. Þuiat sidan hann vtlifat hafdi sinn alldr ok huildizt i drottni, var þessi sueinn kosinn til byskups. Predikadi hann fagrliga med sinum lifnadi ok ordum lof sællar guds modur sæfinligrar iungfru Marie.

CXXXXIV.

Maria hialpadi systur.

Sv var ein[6] nunna, er vpp var fædd fra sinum barndomi med helgum lifnadi, ok vel ok lofliga lifdi i sinu klaustri vndir heilagri regłu. Ok suo sem hennar alldr vox, aukadizt ok þar med dagliga i hennar hiarta kærleikr [til sællar[7] guds modur Marie, gerdi hun huern dag hennar minning, treystandi henni þui fullkomligar sem hun kendi sik med hennar hialp meirr [ok meirr[8] fremiazt i andligum

[1] [ok lofar gud *E.* [2] tveimr *E.* [3] [nu miok gladr *E.* [4] vard *E.* [5] [sidum ok skilningi *E.* [6] iungfru *tilf. E.* [7] [*sngl. E* [8] [*tilf. E.*

dygdum. Enn ofund hins gamla[1] ovinar leitadi at fyrirkoma hennar heilagleik ok vendir [augu ok[2] hiarta nockurs gofugs mannz [miog audigs at veralldligum rikdomi[2] til fegrdar hennar aasionu, suo at hann hefir alla sina elsku til þessarrar meyiar. Hann freistar optliga at mykia hennar hug med blidum ordum ok fogrum fyrirheitum[3]. Het hann henni at gefa mikinn rikdom ok dyrd ok alla goda hluti adra [enn sialfan gud[2], ef hun villdi samþyckia at verda hans husfrv. Hann leitar þessa[4] hluta dagliga med ollu kostgæfi, ok þar med tendradi diofullinn aaeggiare allra glæpa hennar hiarta til þess sama. Huat þarf hier margt[5] um? Sa styrki [stolpi ok turn[6], er med aukning heilagleiksins syndizt suo vordinn haar, at hann mundi taka til himins[7], hrapar nu nidr sleginn med ymisligum skotum ok hoggum hermanna, ok samþyckir brudr eilifs konungs at verda brudr daudligs þræls neitandi lifinu enn [trvlofandi sik[8] daudanum. Ecki stod annat i mot, at þessi glæpr fullgerdizt, utan[9] eigi fekst stund ok stadr til hann at fremia. Nu sem þau hofdu fullkomliga fest [sattmal med ser ok[10] daudanum, skipodu þau ser dag til [, nærr þessi nyi horkall skylldi þessa iungfrv gripa or klaustrinu ok samteingia ser med hiuskap[11]. Ok er kom sa dagr, for hun til huss fodur sins[12] ok suaf þar vm nottina, gefandi suo færi aa, at hana mætti þadan auduelldliga brott taka.

Hun var þa med ogurligri vitran ok þo myskunsamligri skylldut til at kennazt vid sina villu, þuiat henni syndizt [aa þeiri nott[2] i draumi, sem hun væri leidd at ogurligum pytt vndarliga diupum ok vidum. Hann spio upp suo miklum reyk med hinni mestu fylu, at henni syndist sem allt loptid docknadi af, ok eigi matti sia birti solarinnar. Þessi pyttr var allr fullr med ormum ok modkum,

[1] forna manzins *E.* [2] [*mgl. E.* [3] heitum *E.* [4] þessara *E.* [5] langt *E.* [6] [*saal. E;* madr *D.* [7] himirikis *E.* [8] [samþyckiandi *E.* [9] eigi, enn *E.* [10] [sitt sattmal med *E.* [11] [nætr *E.* [12] ok modr *tilf. E.*

ok sem hun ottadizt akafliga þann hrædiliga gny, sem vard af [kalli ok[1] grat þeira, sem i þeim pytt kuolduzt, sa hun tuo blamenn logandi sem elldr hlaupa upp or midium pyttinum ok dreckia þar nidr i utan alla myskunn þær salir[2], er þar voru ætladar til pinu. Sem þeir ogurligu blamenn gripu systurina, at þeir drægi hana þar i, þrongvizt hennar hiarta med orusenting hialparinnar, ok i þessum otta serr hun ollum megum vmkring[3] sig, ef nockur mætti hana frelsa. Þa ser hun vora[4] [vinu ok[1] frv guds modur Mariam [, sem hun stædi fiarri miok ok snuizt[5] suo brott fra henni, at hun megi varla nockura hialp[6] fa af hennar syn. Systirin snyzt þo, þat framazt er hun ma, til himinrikis drottningar, ok kalladi hana med nafni talandi þessum ordum: „Min frv, min fru! hialpa[7] þinni ambatt, er m er i suo mikilli naud.“ Modir myskunnar gengr nockuru[8] nærr ok spyrr: „Huer ert þu?“ „Ek er, sagdi hun, þin ambatt, drottning min! Var ek iafnan goduiliug i þinni minning [ok þionustu[9].“ Hun suarar: „Langt af [segir hun, langt af[9], ecki ert þu min, helldr ertu þess, sem þu hefir þier kosit hafnandi mer, komi hann nu [at frelsa[10] þik.“ Systirin harmar [enn framar[1], sem hun heyrir [þessi hennar ord[11], ok segir: „Minn fru, gior eigi suo, sannliga er ek þin þionustukona. Langt se fra mer, langt se fra minu hiarta hans minning, enn þu frels þina ambatt. Duel eigi, min frv, þuiat diupit suelgr[12] mik, ok pytt opnazt nu at [suelgia mik ok gleypa[13].“ Sem hun aasakadi sig aa þenna hatt kallandi vora frv, ok ovinirnir, er hans drogu, villdu henni eigi[14] frest gefa [, kom modir myskunnar til sinnar seku ambattar ok tok i hennar hond. Fiandrnir flydu þegar brott þorandi eigi at sia þann, sem guds modir villdi hialpa[1]. Guds modir talar þa blidliga

[1] [*mgl. E.* [2] salur *E.* [3] umkringis *E.* [4] *saal. E; forn L.* [5] [miok fiarre ok sem hun snyzt *E.* [6] uon hialpar *E.* [7] hialp *E.* [8] þa *E.* [9] [*tilf. E.* [10] [ok frelsi *E.* [11] [þetta *E.* [12] suelgir *E.* [13] [gleypa mik *E.* [14] eingin *E.*

til systurinnar huggandi hennar hiarta, er adr var miok pint med otta, ok segir: „Þessi er aavoxtr ok ombun likamligrar munudar. Þu gaft þik sialfviliug i hrapan ok pislir þessa suelgs, ok vissir þu eigi, varazt nu þat, sem þu hefir sed ok profat, ok leita med ollu afli at fa aptr vinattu þess goda herra, sem elskar skirlifit.“ Sem vor frv hafdi suo sagt, huarf hun brott.

En systirin tok aptr sitt vit, ok þegar hun vaknar, koma þar sueinar þess audga manz, at þeir hefdi hana med ser, sem hun hafdi rad fyrir gert. Hun segir til þeira: „Farit brott, þionustumenn daudans ok uppvekiarar eilifs bruna.“ Hun rekr þa brott fra ser med mikilli reidi, ok segir sinum frændum allan þenna atburd, sem vordit hafdi. Hun ferr aptr til sins klaustrs takandi aptr sinn fyrra lifnad ok fyrirheit med grat ok idran, at hun mætti aptr fa fullkomliga[1] elsku guds ok hans modur himinrikis drottningar Marie.

CXXXXV.

Systir fall[in hialpadizt fyrir myskunn vorrar frv].

Svo segir[2], at ein systir var su i nockuru klaustri, er af ollum monnum var elskut vmfram adrar systr, þær sem þar þionudu gudi, þuiat hun stundadi iafnan at lika gudi med fostum, vokum ok optligum taarum med odrum dygdarverkum, ok þar hatadi hana diofullinn fyrir ok harmadi med sinni ofvnd sik vera fyrirlitinn af henni, leitandi frammi at hafa allar velar sinnar illzku. Færr hanu hana suo suikit, at hun hafnar guds bodordum, þeim er hun hafdi iatad[3] at hallda, ok spillti sinn meydom. Hun kendizt þegar vid sina sekt ok harmar sinn glæp [med sorg ok idran[4]. Hun fellr til fota abbadisinni med litillæti biodandi sig til at gera, huat er hun villdi aa hana leggia. Hennar andlig modir harmar hennar fall ok sampinizt hennar grat, ok leggr aa hana skriptir, at hun mætti bæta þenna[5] glæp vid gud. Systirin andazt fyrr en hun hafi[6] endt[7] sina skript.

[1] fullkomna *E.* [2] segist *E.* [3] iaad *E.* [4] [*mgl. E.* [5] sinn *E.* [6] *saal. ogs. E.* [7] utendt *E.*

Nockurum tima sidar syndizt[1] hun i suefni abbadisinni. Hun ottazt i fyrstu, eptir þat spyrr hun, [huort systirin hafi[2] nockurar pinur, sidan hun andadizt. Hun suaradi: „Min sæta modir, segir hun, ek hefir verit i pinum[3], hvar ek hefir brunnit saarliga fyrir [minar syndir[4], ok enn ero mer eigi uppgefnar minar syndir. Er ek skipud milli veralldar kuenna, þuiat ek tyndi fegrd þess meydomligs[5] klædis, er ek hafdi, þa er ek var helgud Kristi verandi skær iungfrv. En þat vil ek, at þu vitir, at ek skal hialpazt fyrir myskunn guds modur Marie. Su biarta siofar stiarna, er iafnan leysir[6] andir syndugra manna, kom til min skinandi sem sol [eda tungl[7]. Ek kalladi til hennar med grat suo segiandi: „Heyr, Maria, modir guds! huat skal ek gera syndug þin ambatt? Min frv, huar vart þu, er ek kom i þessar pinur? Optliga kalladi[8] ek [til þin[9], ok komtu eigi. En þin milldi heyrdi mina raust, hui hafnadir þu mitt aakalli? Eigi var vndarligt, þott ek kalladi suo naudsynliga. Serr þu eigi þessa heluitis [ellda, er mik brenna[10]? Heyr, Maria modir Kristz, hialpa[11] mer skiotliga, lat mik eigi leingr kueliazt i þessum elldi. Heyr mik milldliga, hueria ek elskadi suo hiartaliga. Eigi muntu vilia gleyma, huersu opt ek heilsadi þik, ok ek fal mik ok alla kristna menn þier aa hendi bidiandi fyrir ollum, þeim er hallda [trv almenniligrar kirkiu. Hoi[12] mik, nu ser ek, at ek hefir[13] at þarflausu starfat.“ Guds modir suarar suo [minum ordum[14]: „Lat af, min dottir, þessum grat, ottazt eigi, ek skal þier myskunna. Enn adr þu komir i huildarstad[15], skaltu utenda þina skript, þuiat þu misgerdir miok fyrirlatandi minn son, huerium þu vart helgud ok fostnud skær iungfru, ok samteingdir þik dioflinum, en hann setr[16] þik i pinu

[1] synizt *E*. [2] [ef systrin (!) hefdi *E*. [3] hier til *tilf. E*. [4] [minum syndum *E*. [5] meyliga *E*. [6] lyser *E*. [7] [*mgl. E*. [8] kallada *E* [9] [aa þik *E*. [10] [pinu, er mik brennir *E*. [11] hialp *E*. [12] [rett. tru. Haa *E*. [13] hefi *E*. [14] [nunnunne, segir hun *E*. [15] huilldarstadi *E*. [16] lætr *E*.

Ok þui fektu, min dottir, kualar[1] fyrst eptir þinn dauda, at þu reittir mik til mikillar reidi, þuiat huerr er gerir i mot minum sæta syni, hann vanvirdir mik miok. Enn sakir þess at þu elskadir mik miok, sem þu heilsadir mer ok þionadir mer dagliga heidrandi mik, ok badt fyrir ollum kristnum monnum lifondum ok framlidnum[2], mattu orugg vm vera, at þu skallt eigi tapazt[3] at eilifu. Ok alla þa, sem mik heilsa [bidiandi til min[4], vil ek elska, ok þa heidra, sem mik vegsama[5], ok þeim hialpa, þuiat þat er vidrkuæmiligt, at ek lati mina þionustumenn eigi fyrirfarazt." Sidan sæl guds modir Maria hafdi suo talat[6], huerfr hun fra mer. Enn ek var eptir styrkt med hennar helgum ordum, sem nu heyrdir þu. Nu bid ek þig, min kærazta modir[7], at þu eggir aa þinar andligar dætr [minar systr[4] ok alla [adra menn, þa[8] er þu matt, at þeir leggi allan hug aa at þiona med goduilia [þeiri milldu[9] drottningu, er suo skiotliga hialpar ollum sinum þionustumonnum, ok lesit henni til [lofs þa[10] bæn sem ek var uon at segia, medan ek lifdi, bad ek til hennar fyrir ollum syndugum monnum, ok las ek þa bæn, Sancta et perpetua virgo[11] gaude dei genitrix." Þessi systir huarf þegar i brott, sem hun hafdi þetta talat.

Abbadisin kallar þegar vm morgininn saman [sinar systr[12] ok segir þeim vitranina minnandi[13] aa, at þær elski ok lofi guds modur enn framar en fyrr, ok læsi fyrr [sagda bæn[14]. Sem þær heyra þat, iata þær giarna at veita guds modur þessa þionustu ok alla adra, eptir ollu megni med sonnum kærleik, ok hier med þacka þær himinrikis drottningu med miklum fagnadi, at hun frelsti þessa þeira systur fra pinu, kallandi suo sem med einni rodd[15]: Skylldugt er at lofa ok[16] elska þessa helguztu iungfrv, er

[1] kualir *E.* [2] daudum *E.* [3] kueliazt *E.* [4] [*mgl. E.* [5] heidra *E.* [6] mællt *E.* [7] ok fru *tilf. E.* [8] [menn *E.* [9] [himirikis *E.* [10] [*saal. E;* heidrs þat lof ok bænir *D.* [11] ok *tilf. E.* [12] [allar systrnar *E.* [13] þær *tilf. E.* [14] [sagdar bænir *E.* [15] raust *E.* [16] at *tilf. E.*

suo giarna vill hialpa ollum syndugum monnum. Ok þo at nockur meistari væri suo sniallr, at hann taladi ollum tungum, mætti hann eigi hana lofa [sem verdugt er[1], eda telia hennar dygdir ok margfalldar iarteignir. Enn þo at ver seim miok ostyrkir [ok vanmegnir[2] at standa i mot syndunum, þa gerum þat bezta, er ver orkum, ok vanrækium eigi vora hialp, medan gud gefr oss sialfrædi i þessu lifi, ok elskum[3] guds modur med ollu hiarta, veitandi henni godviliuga þionustu, at eptir þetta lif veiti hennar son vor lausnari oss fyrir hennar bæn eilifa dyrd med sinum helgum monnum i himinriki.

CXXXXVI[4].

Musa for med vorri frv.

Ver vilium eigi þeigia yfir þui, sem guds þionustumadr Probus var vanr at segia af sinni systur litille iungfru, er Musa het. Hann sagdi suo, at aa nockurri nott vitradist henni i draumi heilug guds modir Maria ok syndi henni ungar meyiar aa þeim alldri, sem hun var, allar klæddar huitum klædum. Sem hun girntizt at vera med þeim, ok þordi þo eigi at koma nærr þeim, spyrr sæl iungfrv Maria, ef hun vili lifa med þeim ok vera i hennar[5] þionustu. Mæria sagdizt giarna vilia. Vor frv baud henni, at hun skylldi eigi[6] þadan i fra fara med lausung eda barnaleik, ok hallda sik fra hlatri ok leikum, vitandi fyrir vist, at milli þeira meyia, sem hun hafdi þa sed, skylldi hun aa þrituganda degi þadan koma i hennar þionustu. Eptir þessa vitran skiptir Musa sinum sidum, leggiandi nidr alla lausung [bernsku alldrs[2] takandi i stadinn mikla stadfesti [ok gamals manz sidu[2]. Sem fadir hennar ok modir vndra þat, spyria þau eptir, huat velldr þessu vmskipti sidanna[7]. Hun segir þeim guds modur Mariam suo hafa ser bodit, ok at hun mvn aa [þeim degi[8] andazt ok fara til hennar þionustu. Eptir tuttugu daga tekr hun febres, enn aa þrituganda degi

[1] [at uerdugu *E.* [2] [*mgl. E.* [3] elskim *E.* [4] *Jfr. ovenfor S. 131.* [5] hennar *E.* [6] *saal. E;* þeira *D.* [7] *mgl. E.* [8] [þrituganda degi þadan *E.*

[, sem hennar andlat nalgazt[1], serr hun þa somu [guds modur[2] koma til sin med þeim meyium, sem fyrrum[3] vitradizt henni. Sem vor frv kalladi hana til sin, suarar hun ok leggr saman augun kallandi hatt: „Min [frv, se ek kem, min frv[4], ek kem.“ Ok med þessum ordum andazt hun, ok for [ut af[5] meyligum likam, at hun veri med helgum meyium, hafandi eilifan fagnad med meyiar syninum vorum herra Jesu Kristo[6].

CXXXXVII[7].

Vor frv vitradizt systur.

I þeim stad, er Suestonia heitir, i klaustri heilags Eduardi[8] var ein systir fræg af sinum heilagleik ok godum lifnadi[9] vmfram allar þær systr, er þar þionudu gudi[10]. Hun sagdi einum sidlatum brodur i klaustri guds modur Marie sem af nockurum odrum manni þessa vitran:

Minn fadir! sagdi hun, i þessu klaustri er[11] ein guds þionustumær[12], su er aa einni nott sa þess hattar vitran, sem heilug Maria drottning [himins ok iardrikis[13] stædi hia mer kallandi mik minu eiginligu nafni med þessum ordum: „Sæfr[14] þu, min kæri[15] dottir Eulalia?“ Hun kennir hana vera guds modur, huerri hun þionadi [med goduilia dag ok nott[16], ok suarar henni med þessum ordum: „Min kærazta frv, eigi sef ek, enn ek þin litillatazta[17] ambatt villdi vita, sakir[18] huers drottning heimsins[19] virdizt at koma til min syndugrar.“ Heilug guds modir sagdi: „Min sæti[20] dottir, ottazt eigi þina modur, huerri er þu veitir huern dag fagra þionustu. Ek minnir þik aa, ef þu villt at mer liki þitt starf ok þier verdi þat til hialpar, at þu lesir mitt lof eigi suo skiott, þuiat þa er þu heilsar

[1] [andazt hun *E.* [2] [iungfru *E.* [3] fyrr *E.* [4] [*mgl. E.* [5] [hennar aund af hennar *E.* [6] per omnia secula seculorum. Amen *tilf. E.* [7] *Jfr. ovenfor S. 108 No. 24.* [8] Edduardi *E.* [9] ok godu sidferdi *tilf. E.* [10] ungar ok gamlar *tilf. E.* [11] uar *E.* [12] þionustukona *E.* [13] [himirikis *E.* [14] Sefr *E.* [15] *saal. ogs. E.* [16] [dagliga med aullum goduilia *E.* [17] *mgl. E.* [18] til *E.* [19] himirikis *E.* [20] *saal. ogs. E.*

mer med eingiligri kuediu, skalltu vita, at mer er þat mikill fognudr [1], ok einkanliga mest er þu segir [þessi ord [2] Dominus tecum, ma eingi rodd eda tunga segia, huat mikill fognudr [1] mer er at heyra fyrr sogd ord, þuiat mer þickir þa, sem minn sæti son se med mer, ok sem mer var oumrædiligr fógnudr þa [i hans naveru [3]. Suo endrnyiast su sama gledi, sem ek heyri þessi ord [eingiligrar heilsanar [4] Dominus tecum." Sem guds ambatt heyrir þetta, verdr hun fegin med oumrædiligri gledi ok þackar hinni sætuztu modur, at hun virdizt at kalla hana sina dottur ok veita henni huggan med suo milldri aminning. Modir myskunnar huarf þa brott fra systurinni med miklu liosi til himins huar er hun rikir med sinum syni vm allar alldir.

Systirin minnizt sidan, huat hun hafdi sed ok heyrt, ok less hedan af seinna ok med meira athuga þat, sem hun villdi segia vorri frv til lofs. Hun var von at segia [vorri frv til heidrs [4] huern dag eingiliga heilsan Aue Maria suo opt, sem salmar ero i saltaranum [5], ok at hun mætti huern dag þessa taulu [6] fylla, las hun þenna versum Aue Maria nockut [7] skiotliga, enn sidan hun var styrkt med aminning guds modur, at hun læsi helldr seinna ok felldi af tuo hlutina, gerdi hun suo, ok las [þadan af fim togum [8] sinna eingiliga heilsan seint med ollum athuga ok kærleik hiartans.

CXXXXVIII.

Vor frv hialpadi systur.

Sv var enn ein systir i nockuru klaustri, er systrnar raku brott or sinu klaustri sakir einhuerrar syndar, þeirar er aa hana var borin, meirr eptir þui sem þær hugdu, at satt mundi vera, enn þat væri logliga profat. A næstu nott eptir [9] sem hun var brott rekin, vitrazt abbadisinni i suefni heilog guds modir Maria asakandi hana, at hun hefdi

[1] fagnadr *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [Jesus uar med mier *E.* [4] [henni til lofs *E.* [5] David psaltara *E.* [6] *saal. E;* hluti *D.* [7] heildr *E.* [8] [.l. *E.* [9] þat *tilf. E.*

vanvirdt ok brott rekit hennar þionustukonu, er henni þionadi iafnan med goduilia „ok at þu vndirstandir opinberliga, segir hun, huat hun gerdi einkanliga, suo at mer likadi, þa var þat eitt milli annarrar þeirar þionustu, er hun veitti mer, at hun las huern dag mer til heidrs þann efra ottusong, sem heilug kirkia syngr af[1] minum helga getnadi. Lat nu af þinni uillu ok bæt skiotliga vid hana, þat sem þu hefir vid hana misgert.“ Sem abbadisin vaknar, segir hon systrunum alla þessa vitran ok kallar fyrr sagda systr aptr med sæmd til klaustrsins ok setr hana i hærra stad milli systranna enn [fyrrum hafdi hon[2]. En allar systrnar vegsama hana fra þeim degi sem sina modur.

CXXXXIX[3].

Vor frv hialpadi systur or haska[4].

Eptir þui sem ek hefuir heyrt af sannordum monnum var i einu systraklaustri nockur su systir, er einkanligan elskuga hafdi til guds ok hans modur halldandi fagrliga sina regllu. Hon geck fram fyrir allar þær systr, sem henni voru iamfngamllar i framning godra sida ok þionadi iafnan sælli guds modur Marie [med hinum heitazta kærleik hiartans, þuiat hueria nott sem adrar systr foru til suefns eptir ottusong, bad hun til sællar guds modur[5] fyrir hennar alltari a þenna hatt: „Heyr, hin haleitazta holl himnakonungsins, einkanlig hialp allra syndugra manna næst gudi, heyr, hit helgazta musteri, i hueriu er giordiz sætt milli guds ok manna, heyr, hin oruggazta hialp allra syndugra manna, ok hin traustazta vernd allra, er til þin flyia, hin helgazta guds modir Maria! Ek bidr þik fyrir hit blezada nafn þins einka sonar, at þu greidir vegh mins[6] lifnadar vm gotu eylifrar hialpar, hvar ek megi at eylifu huilaz med þer, min sætazta fru.“

Diofullinn er ofundar hennar heilagleik, vekr vpp hiarta eins mikils hattar manz ok miok riks at veralldar godzi, ok

[1] *Her begynder a*[10]. [2] [fyrr *E.* [3] *Denne Legende mangler i E.* [4] *Overskriften sees ikke i a.* [5] [*tilf. D.* [6] *saal. D;* þins *a.*

tendrar þat med likamligri girnd til þessar guds brudar, at hann mætti hana faa, þuiat hon var einkanliga fogr ok þeck i augliti allra godra manna. Þessi riki madr talar til guds meyiar med þessum ordum: „Min sætazta, ek hefuir leynda luti at segia þer, ok ef þu villt gera eptir minum ordum, skalltu vera mer hin elskuligzta.“ Hon suarar: „Ek hefuir trunadarmann modur skapara allra luta, huerri til heidrs ok dyrdar ek ma vel heyra, ef þu vill nockut þat tala, sem henne se til tignar.“ Hann gerir þegar bert fyrir henne, hvat honum var i hugh. Guds mer minniz sinnar fyrre hoglyndi ok svarar med meyligri skamfylli ok einfolldu hiarta: „Ef þu, hinn ungi madr, leitar þilikra luta, far til þeira, sem þer vilia likiaz, enn ek hefuir fest mik einum manni Kristi skiera iungfru.“ Sem hinn riki madr heyrir þetta, ferr hann a brott ogladr, hugsandi med ser, hveria list hann mætti til faa at fullgera þat, sem honum var i hugh. Hann kemr enn aptr annan dagh ok talar þilika luti, hann ter fyrir augum þessarrar [1] iungfru gull, dyra steina ok marga dyrliga luti, heitandi henni miklu meira rikdom ok dyrd, ef hon samþyckti hans vilia. Her vard vndarligr lutr, hart strid ok haskaligt hinum styrkuztum riddorum gerdiz i hiarta blautrar ok ostyrkrar iungfru, þuiat fyrir innan onadadi ovin skirlifuisins, sa er vpp vekr lostasemi [þessar meyiar [2], enn fyrir vtan teygdi þersi vngi madr hana med fogrum ordum ok fyrirheitum at fullgera þat, sem diofullinn eggiadi aa. Guds mer renur þar til traustz, sem hon var von ok kallar litilatliga a hina helguztu iungfru, gefandi henne i valld sinn meydom, hvern er hon hafdi gudi heitid. Fyrr sagdr vngr madr lætr enn ægi af þui, sem hann [tok vpp [3], ok a nockurum degi, sem hann feck talat leyniliga vid guds brudi, tendrar diofullinn sua hennar hiarta til elsku þessa vnga manz, at hon iatar at gera eptir hans vilia.

Sem hon hefdi fengit vidrkuæmilighan tima þar til ok

[1] meinlausu *tilf. Đ.* [2] [*mgl. D.* [3] [hefir vpp tekit *D.*

hon gengr vt af klaustrinu leyniliga, at hon mętti fa elskv ok fadmlag þess rika manz, þa ser hon koma i mot ser nockura konu med skinandi aasionu. Henni fylgir mikill fiolldi meyia gangandi inn vm þat port, sem hon ætladiz vt at ganga. Enn þuiat hon matti hvergi vt af vikia, sakir þess at þrongr murr kringdi vm hana ollum megum, feck hon engan annan vegh til enn ganga mot þessi frv, er inn geck i klaustrit. Sem drottning meyianna kemr nærr, hyggr systirin, at þar mun vera abbadis med sinum systrum. Hon nemr stadar ok skammaz miok, ottandi at hon verdi fundin at þeiri obęfu, sem hon ætladi at gera. Modir miskunnar gengr at henni ok spyrr eptir blidliga, hvert hon villdi fara. Enn er hon skammaz ok svarar engu, segir var frv til hennar: „Eigi er þetta veghr eylifrar heilsu.“ Eptir þessi ord huerfr hon i brott. Systirin huerfr aptr til sin sialfrar ok snyr inn i sitt klaustr. Hon fellr fram fyrir alltari guds modur, bidiandi ser liknar med taarum, hveria er hon feck audvelldliga fyrir miskunn sinnar frv. Var hon alla stund sidan stadfost i hennar lofi med godum lifnadi, ok endi sitt lif dyrliga.

CL.

Vitran af uppnumning [1].

Sem lidit var fra holldgan vars herra Jesu Kristz þusund aara .c. fimtigir aara ok sex vetr, tediz [i nockuru klaustri i Saxlandi systur [2], er Elizabet het, margar fagrligar vitranir [3]. Syndi sa engill, sem henni var gefinn af gudi heimoligr til geymslu, þa bok sem heitir Viarium Domini, ok þar med tediz henni, aa hverium degi sæl guds modir iungfru Maria [reis af dauda [4]. Segir fyrr sogd Elisabeth sua: A þui aari sem mer var synd af guds englli su bok, er heitir Viarium Domini, var minn andi vpphafinn fra syn iardligra luta. In octaua assumcionis guds modur Marie,

[1] *Saaledes Overskr. i D*, Elizabet *E*, *Overskr. kan ikke læses i a.* [2] [nockurre klaustrfru i Saxlandi *E*. [3] iarteignir *E*. [4] [for framm af þessi uerolld *E*.

aa þeim tima sem gudi færdiz forn holldz ok blodz guds likama, vitradiz mer[1] min huggan himinrikis drottning eptir sinum vana. Þa bað[2] ek hana, eptir þi sem ek hafði aðr verit aamint af einum gǫmlum broður, sua segiandi: „Min fru, ek bið, at yðr goðgirnd uirðiz at gera mik uisa af[3], hvart þu vart uppnumin i himininn með einni samt ǫnd eðr bęði meðr ǫnd ok likama?“ [Hon segir[4]: „Þat sem þu spyrr, maatt þu æigi enn vita, enn þer skal þat þo uitrat [vera siðarr[5].“ Ek þorði alldri siðan aa þui aari, segir systirin, at spyria framarri[6] af þessu þann engil, sem mer var heimollegr, ok æigi hana, þa er hon vitraðiz mer. En fyrr sagðr broðir bauð mer at lesa nǫkkurar bęnir daglega, fyrir hueriar ek metti faa þersa uitran af henne. Sem liðit var eitt aar ok kom hatið hennar uppnumningar, hafði ek kronk uerit marga daga. Ek laa i minni sæng þann tima, sem [song heilaga messv[7]. Ek saa meðr andanum i fiarlegium[8] stað grǫf skinandi meðr micklu liosi, ok i leiðinu saa ek likam nǫkkurrar konu ok mikinn fiǫlða engla standandi vmkringis[9]. Litlu seinna reis hun upp or grofinni ok hofz upp i loptit með þeim fiǫlða englanna, sem meðr henni var, farandi sua upp til himins. Litlum tima siðarr enn ek saa þersa luti, gekk min fru til dyra þers herbergis, sem hon var uǫn mer at vitraz [. Sem hun stoð þar, tęði hon[10] mer sina dyrð. A þeiri sǫmu stund uitradiz mer guðs engill, sa kom at segia mer hið tiunda capitulum fyrr sagdrar[11] bokar [Viarivm Dei[12]. Ek spurði hann eptir. huat merkti su vitran, sem ek hafði sieð. Engillinn segir: „Meðr þersari syn var þer tieð, huersu vaar fru var uppnumin til himins með ǫnd ok likama.“ Eptir þat spurði ek hann, huersu mǫrgum dǫgum eptir sitt andlaat upprisa

[1] *Med dette Ord begynder g*[2], *som nu lægges til Grund.* [2] *saal. övr.;* bið *g.* [3] þui *tilf. E.* [4] [Guds modir svarar *övr.* [5] [uerda um sider *E.* [6] framarr *övr.* [7] *saal. ogs. a, D;* saungz heilog messa *E.* [8] fiarlægum *övr.* [9] umbergis *E.* [10] [ok syndi *E* [11] *saal. övr.;* sagdra *g.* [12] [*mgl. övr.*

hennar likams var. Hann suaraði bliðlega ok sagði: „A þeim degi, sem nu er halldinn hennar uppnumningardagr, andaðiz hun af þersu lifi, en aa fertuganda degi þaðan, þat er niunda [1] kalendas Octobris reis hun af dauða. Enn helgir feðr, er æigi hǫfðu fulla uissu af, ner upp var numinn hennar likami, skipaðu fyrir þui, at hennar andlaatzdagh at eins skylldi hallda haatiðlega, ok kallaðu þann hennar uppnumningardagh, þuiat þeir truðu fullkomlega, at hun var uppnumin með sinum [2] likama. Sem liðin voru [3] tuau aar, vitraðiz mer enn min fru, segir systerin, ok sem hun talaði marga luti viðr mik, spurði ek, huersu langan tima hun lifði aa iarðriki eptir uppstigning vaars herra. Hun suarar bliðlega, segiandi sik hafa lifat heillt aar ok sva marga daga, sem erv fra haatið drottinlegrar vppstigningar til þers dags, sem hun andaðiz. Þa spurði ek, huart aller postolarnir veri viðr hennar groft. „Aller vorv uið, sagði vaar fru, ok grofv minn likam i iǫrð meðr mikilli virðing.“ A þa haatið sem Gabriel engill boðaði henni guðs sun, sem min frv vitraðiz mer enn, var ek sva diǫrf, at ek spurði eptir, huersu gǫmul hun var, er hun gat guðs sun, sem engillinn boðaði henni þann helga burð. Hun uirðiz sua at suara: „Ek hafði þa, sagði hun, .xv.[4] uetr ok sua mikinn tima umfram, sem er fra minum burðardegi til þeirar haatiðar, sem guðs sun var mer boðaðr.

CLI.

Af [þeire iungfru [5] er Maria het.

I [byskupdǫmi Laodiensi [6] var ein iungfru, sv er Maria het. Hun elskadi sua framarlega drottin, at fra þvi sem hun var fędd af moður kuiði, var hun nær alldri i nǫkkurum leikum, sem vngbǫrn eru vǫn, ok optlega um nętr for hun leynilega or sinni seng ok fell leynilega aa kne [7] fyrir sinni sęng ok las þær bęnir, sem hun kunni. Sem hun var .xii.

[1] hinn niundi dagr *E.* [2] ond ok *a, E.* [3] enn *tilf. E.* [4] fimtan *D, E.* [5] [*saal. g;* merkiligri kvinnu *D.* [6] [byskupsdæmi Leodiensi *övr.* [7] frammi *tilf. D, E.*

vetra gǫmul, gipti hennar faðer hana þeim manni, er Johannes het. Hun lagði sinn likama sua miǫk i þrǫldom, at hun uann optlega mikinn lut af nottunum meðr sinum hǫndum. Eptir þat bað hun lengi til guðs, huern tima er hun fekk orlof til af sinum bonda. Sem hun hafði langan tima sva lifat með honum i helgum hiuskap, leit guð litillæti sinnar ambaattar ok sendi með hins helga anda giǫf i hiarta hennar bonda, at þa er [fyrrum hafði hann husfru, helldi hann[1] nu sem sina systur, ok elskaði hana sialfr reinn meðr reinni aast. Þersor[2] fyrr sǫgð Maria elskaði einkannlegaz[3] af ǫllum helgum mǫnnum himinrikis drottningu iungfru Mariam, ok huert aar var hun vǫn at fara pilagrimsferð til kirkiu guðs moður Marie [de Oegines[4], fekk hun þar huern tima hina mestu huggan af sælli iungfru Maria. Ok þo at hun æti ekki aa ǫllum þeim degi, enn vakti[5] um nottina, ok for sua heim daginn eptir, at hun aat ekki fyrir kuelld, orkaði hun auðuelldlega[6] þeim langa veg, þuiat guðs englar studdu hana [aa hegra ueg ok vinstra[4].

A nǫkkurum tima sem hun var á þeim sama vegh. ok mikit regn var i skyiunum, enn hun hafði eingin vaasklæði, þa saa hun sem nǫkkurar stiornur veri yfir hennar hǫfði ok hlifði henni, sua ekki kom regnit a hana. Hun heilsaði sǫla iungfru[7] fallandi aa kne bęði dag ok natt þusundrat sinna ok hundrat sinna. Þessa fagrlegu ok faheyrðu goðuiliaþionostu gerði hun samfast um .xl.[8] daga. I fyrstu fell hon a kne [samfleytt sex hundrat sinna. Eptir þat las hun allt sallteri, sua at hun stoð ok fell aa kne viðr huern saalm, offrandi selli Marie engilegha heilsan Aue Maria. Hit þriðia sinn fell hun aa kne[4] þriu hundrat sinna ok sio sik með uǫnd[9] niðr huert knefallit offrandi sik guði ok selli iungfru Marie með lǫngu pislarvętti. Þriu hin siðarstu

[1] [fyrr hafdi (hann) hana at husfreyiu, helldi hann hana *E.*
[2] Þessi *övr.* [3] framast *E.* [4] [*mgl. E.* [5] uekti *E.* [6] uel *E.*
[7] Mariam *tilf. E.* [8] fioratigi *a.* [9] uendi *E.*

hǫgg slo hun sua fast, at mikit blod flaut brott[1] af hennar likama. Eptir þat fell hun enn aa kne fimmtigum sinna ok fylldi sua sina þionostu. Þetta giǫrði hun æigi af mannlegum styrk, helldr með engillegu fulltingi, er henni hialpaði iafnan um alla luti.

Fra andlati ekkiu ok iarteign fru sancte Marie[2].

A nokkurum tima sem ein sęmilig ekkia, su er sinar dęttr hafði uppfędt i helgum meydomi ok gefit himneskum bruðguma til þionostv, var komin at andlaati, sa fyrr sǫgð guðs þionostukona Maria[3] hina helguztu iungfru guðs moður Mariam standa hia fyrr sagðri ekkiu ok rak i brott miskunnsamlega sem meðr einni blǫku þann hita, er hun pinaðiz af. Sem ekkian uar ǫndut, saa hun enn sęla iungfru Mariam með micklum fiǫlða meyia skiptaz sundr i tua chora[4] syngiandi ok lofandi guð. Ok er prestrinn giorði vtferð fyrr sagðrar ekkiu eptir siðuana, syndiz henni sem hinn hęsti kennimaðr Jesus Kristr syngi messuna meðr micklum fiǫlða [heilagra manna[5], ok su kirkia er sigrat hefir heimsins girndir, þat eru helgir menn guds i himinriki, annsuǫruðv[6] fagrlega þeiri kirkiu, sem enn stendr i striði veralldarennar, þat eru kristner menn er[7] lifa aa iarðriki.

Fra bǫn Marie de Oegines[8].

Fyrr sǫgð Maria de Oegines bað optlega til guðs með mǫrgum taarum ok mikilli staðfesti, at guð gefi henne einnhuern þann sinn uin, er hun metti luttakari verða meðr uerðleik ok ombun heilagrar predicanar, hueria hun maatti æigi fremia fyrir sialfa sik. Ok sem henni var þat ueitt, las hun fyrir honum guði til heiðrs ok hans moður Marie huern dagh, er hann predicaði, hundrat sinnum [engilega heilsan[9] Aue Maria, a þann haatt sem heilagr Martinus bað til guðs, þa er hinn sęli Hylarius byskup predicaði. Veitti guðs miskunn fyrir hennar bǫn þeim, er predicaði,

[1] *mgl. övr.* [2] item af þeiri somu *Overskr. i D.* [3] de Oegines *tilf. E.* [4] kora *E.* [5] [eingla *E.* [6] sæmiliga ok *tilf. E.* [7] enn *tilf. E.* [8] *Ikke nyt Capitel i D;* af Mariu de Oeg *E.* [9] [uersit *E.*

goðuiliugt hiarta, likamlegan styrk at þola męðu ok erfiði, ok goðan framburð orðanna, sua at aller er heyrðu, fengu andalegan[1] auǫxt fyrir iðran sinna synda[2].

Af andlati.

Þann tima er þessi fyrr nefnd Maria fekk hinn siðarsta krankleika, af huerium hon andaðiz af þersari verolld, bar þat til einn tima, at hun tok at syngia haatt guði lof með skiærri roddu, ok æigi let hun af samfleytt um .iij.[3] dagha ok nętr at þakka guði syngiandi Te deum laudamus, ok þar meðr sǫng hun meðr sętu hlioði cantilenas af guði ok vaarri fru ok ǫðrum helgum mǫnnum, þeim er hun elskaði, eptir þui sem stendr i guðlegum ritningum. Hun sagði marga luti af leyndum himneskum lutum. Hun sagði sa milli annarra luta, at sęl iungfru guðs moðer Maria var i himinrikis dyrð meðr ond ok likama, ok likamer þeira heilagra manna, sem upp risu með Kristi, sneruz alldri siðan aptr i duft. Hon sagði ok, þa er hon sǫng [de sancto[4] Stephano protomartire, huern[5] hon kallaði rosarium paradisi, at i sinum dauða, er hann bað fyrir sinum vuinum, gaf guð honum i giof [fyrir sina bǫn[6] hinn heilaga Paulum, [ok i piningh Pauli tok Stephanus hans anda ok offraði guði. Sem hon sǫng slika luti fyrir guðs moður alltari, vitraðiz henne sialfr guð ok margir helgir menn, en guðs moðir Maria var iafnan hia henni. Tok hon þa hina siðaztu smurning. Þessor fyrr sǫgð Maria de Oegines andaðiz, þa er liðit var fra holldgan Kristz þvshundrat uetra tuau hundrat ok þrættan aar[7].

[1] andligan *D*, *E*. [2] ok misgiorda *tilf E*. [3] þria *D*, *E*. [4] [af hinum helga *övr*. [5] er *tilf*. *E*. [6] [*tilf*. *övr*. [7] *Her ender g*[7]: [Enn þann tima sem hinn sæli Paulus var halshogginn fyrir guds nafni ok hann let sina ond, var hinn heilagi Stephanus vid ok tok hans anda ok offradi hann gudi sua segiandi: „Þessa mikla ok dyrliga giof gaftv mer einkannliga, enn nu gelld ek hana þer aptr med margfolldum auexti.“ Sem þessir þrir dagar voru lidnir, let hon sina sæng bua i kirkiu guds modur fyrir alltari. Vitrudus henni optliga helgir menn ok sua vorr herra

CLII.

Af Octaviano keisara[1].

Swo segir Innocencius pafi, hinn þridi med þui nafni, at þann tima sem Octovianus keisare hafdi allan heim lagt vndir [Romveria riki[2], elskudu senatores ok Romaborgar lydr hann suo miok, at þeir villdu dyrka hann sem gud. En med þvi at keisarinn war witr, skildi hann sig vera daudligan mann, ok villdi eigi sier rangliga eigna nafn odaudliga konungs. Enn sakir þess at þeir helldu aa [þessum hlut[3] med mikilli aakefd, lætr hann kalla til sin Sibillam spakonu ok villdi vita af hennar spadome, ef nockurn tima mundi fædazt i heiminn sa, er honum wæri meire ok tignare. Ok sem hann hafdi samankallat sitt raad aa burdardag wors herra Jesu Kristz at tala vm þenna hlut, ok Sibilla[4] war i keisarans herbergi leitandi eptir at faa af himnagudi andsuòr hier vm, þa syndizt vm midian dag gulligr hringr hia solinne, ok i midium þeim hring war hin fegrsta iungfru standandi yfir alltari ok hafdi einn smasuein sier i fadmi. Sibilla[4] syndi þetta keisaranum. Enn er hann undradizt miok þessa[5] syn, heyrdi hann rodd suo mælandi: „Þetta er alltari himins.“ Sibilla mællti til hans: „Þessi sueinn er þier meiri, ok þui skalltu hann dyrka.“ Su sama keisarans holl er nu wigd til kirkiu gudi til heidrs ok hans

Jesus Kristr ok hans modir (*Her ender a*[10]) ok huggadi hana, suo at hon kendi nærr ecki til sins krankleika. Sem hon war samint af hinne helguztu iungfrv, tok hon hina siduztu smurning. Woru þar wid allir guds postolar. Þann tima sem byskup Tolosanus kom at witia hennar, hof sæl guds modir hana upp i loptid mot byskupinum. Þessi fyrr sogd Maria (de Oeginis *tilf. E*) andadizt þa er lidit war fra holldgan (hingatburd *E*) Kristz m. vetra .cc. (þushundrat uetra tuo hundrat uctra *E*) ok .xiii. ar. Huer er heyra uill hennar lif ok iarteignir, lesi þa bok, er meistari Jacobus de Uitriaco hennar skriptafadir, er sidan uar cardinalis i Roma, skrifadi af henni *a, D, E*. [1] Saugn Innocencij pafa *Overskr. i E*. [2] [sik *E*. [3] [þessu *E*. [4] *saal. E;* sibilia *her D*. [5] *saal. E;* fyrr *D*.

modur, ok sakir þess er hun [allt til þessa dags[1] kollut Sancta Maria Ara Celi [, þat er aa vort mal: kirkia heilagrar Marie altari himins[1]. Keisariñn skilr nu, at þessi smasveinn war honum meiri [ok volldugari[1] ok færir honum i forn reykelsi, enn vill alldri sidan [þadan af[1] lata sig gud kalla.

CLIII.

Er Maria vitradizt smid(n)um.

Kirkia heilagrar Marie, hueria er Constantinus keisari let gera med vndarligum hagleik, skinn med mikilli fegrd. Enn er þa pilara, sem þar voru til ætladir, matti eigi uppreisa sakir sins mikilleika[2], ok menn mæddu sig þar aa marga daga [seliandi at þarflausu sitt arfede, þuiat þeir feingu eigi fram komit sinvm vilia[3], þa vitradizt heilog Maria smidnum i draumi ok mællti: „Wer eigi ogladr, tak [medr þier[1] þria pillta af scola, ok med þeira fulltingi muntu mega gera, huat er þu villt.“ Þat vard ok suo. Þa veittizt lydnum[4] at sia vndarliga syn, at þat sem eigi matti fioldi styrkra karlmanna orka, reistu þrir sveinar vpp auduelliga, þeir sem eigi hofdu fullkominn styrk sins likama[5].

CLIV.

Borgarmenn heingdu upp serk vorrar frv[6].

Swo segir meistare Gallterius[7], at þa er nær fimtan aar woru lidin fra pinsl hins helga Jatmundar konungs i Einglandi, kom af Nordrhalfu heimsins sa iarl, er Hrolfr het. Ok sem hann hafdi sigrat Breta ok Flæmingia en brent þeira borgir ok kastala, kom hann til Cenomanniam ok sat vm stadinn. Hann sendi nockura hofdingia or sinum her til Turonsborgar, enn med guds forsio[8] mattu þeir eigi fram komast, þuiat Karhus[9] ok Ligeris tokn suo mikinn voxt, at eigi matti yfir[10] komazt. Heriar hann þa vida annars stadar vm Franz. Þessi Hrolfr var kominn af [gofgum ættum[11] hinna fyrri Noregs hofdingia, enn sem

[1] [*mgl. E.* [2] mikilleiks *E.* [3] [ok feingu ecki at giort *E.* [4] *tilf. E.* [5] med guds fulltingi *tilf. E.* [6] Saugn Guillel(mi) *Overskr. E.* [7] Guillelmus *E.* [8] forsia *E.* [9] Cacus *E.* [10] þær *tilf. E.* [11] [gaufugri ætt *E.*

Haralldr konungr rak hann sakir illuirkia ok hernadar brott af sinu[1] fostrlandi, hafdi hann mikinn her med ser. Fylgdu honum margir, þeir sem girntuzt at gripa annarra godz, ok suo hinir, er sakir sinna glæpa voru utlægir i sinu landi. Ok er hann hefir wida farit vm Franz med sinu lidi ok lagt vndir sik kastala ok borgir, enn drap kristid folk, settizt hann vm þa borg, er Carnotum heitir. Stadarfolkit treystizt[2] meirr myskunn lausnara vors Jesu Kristz ok hans modur Marie enn styrkum [murum eda vopna[3] afla, ok festu [sem merki[4] fyrir mur borgarinnar, þar sem brotinn var af hermonnum, serk vorrar frv, huern er Karolus Caluus let med odrum helgum domum flytia af Miklagardi i Franz. Sem þeira ouinir sia þenna hlut, hlogu þeir ok skutu at þessu helga klædi. Enn þegar i stad wrdu allir þeir, er at borginni sottu, blindir ok mattu [huorki ganga fram ne aptr[5]. Borgarmenn hlupu[6] vopnadir vt af borginni, er þeir saa þat, ok hefndu sinna meingerda sediandi sina reidi i drapi guds ovina ok sinna eptir sinum vilia. Hrolfr hofdingi hermanna[7] komzt vndan, huern er gudlig milldi vardueitti, at hann [tok helga trv Kristz[8]. Fyrr nefndr Hrolfr vann sidan Rothomagum ok þa stadi, sem þar ero nær. Enn sem gudlig milldi vendi þeiri reidi, [er a Fracka riki hafdi leingi legit, i myskunn[9], þa sigradi Robertus iarl af Paris ok Rikardus hertugi Burgundie Nordmenn[10], þa er meirr enn .xl. aara hofdu miok eydt Franz. Tok hofdingi Nordmanna Hrolfr ok annar hofdingi frændi hans, er Gello het, ok allr þeira herr kristni med þeim skildaga, at eptir raadi sinna hofdingia het Karl konungr at gefa Hrolfi sina dottur, ok þar med þat riki, er Neustria heitir. Robertus hertugi af Paris hellt Hrolfi undir skirn ok gaf honum sitt nafn. Þessi Robertus, er fyrr het Hrolfr,

[1] riki ok *tilf. E.* [2] treystir *E.* [3] [manna *E.* [4] [sua *E.* [5] [eigi ganga, huorki aptr ne framm *E.* [6] hliopu *E.* [7] hermannanna *E.* [8] [tæki kristiliga tru *E.* [9] [fra Fracka konungi, er leingi hafdi þar sa legit *E.* [10] *mgl. E.*

hellt fyrr sagt riki af Fracka konungi sem sinum herra. var þat sidan sakir Nordmanna, er þar bygdu, kallat Nordmannia [1].

Suo er sagt, at þa er Fracka konungs menn, þeir sem voru vid þetta sattmal, beidduzt, at Hrolfr mintizt vid fot konunginum, er honum veitti suo mikla særv, forsmaarr Hrolfr at leggiazt til fota nockurum manni, ok tok med hendi fot konungsins ok dregr upp at munni sier. Sem Nordmenn sia konunginn falla aa bak, hlægia þeir. Frackar taka þetta med reidi, adr Hrolfr verndar sik suo, at hann segir þenna sid vera i sinu landi. Þessi Robertus var hinn fyrsti hertugi Nordmannie. Hans son var Guillelmus fadir Rikardar. Rikardus gat son, er Rikardus het, ok annan, er Robertus het. Þessi Robertus vann Pul ok Sikiley, hann lagdi vndir sik Calabriam ok Veneciam, hann sigradi Alexium Griklandz keisara. Þessi er Robertus Guiscardi fadir Vilhialms bastardar Eingla konungs [2].

CLV.

Vor frv breiddi alltarisblæiv a riddara [3].

Nockur gofugr riddari gofgadi sig med tiguligri [4] goduiliaþionustu vorrar frv. Þessi riddari var aa nockurum degi med sinum monnum nærr einu musteri, i hueriu heilog Maria war dyrkut med einkanligri vegsemd. Þa [koma at [5] honum mikill fioldi vopnadra [manna, þeir [6] sem hans lif uilldu hafa, ok er þeir hofdu lengi at honum sott, kemst hann inn i kirkiuna med sinum monnum. Þeira ovinir kringia vtan vm kirkiuna ollum megum, leitandi med ollu kostgæfi þeim at na or kirkiunni. Þeir veria sik leingi vel, enn þuiat þeir voru færri, beidduzt þeir vm sidir grida. eptir þui sem þeira herra bavd þeim. Var þeim þat veitt. Sem riddarinn beiddizt fridar ok feck eigi, lukti hann kirkiuna ok vardizt [7], suo at þeir mattv honum ecki mein

[1] Nordmandia *E.* [2] *Dette sidste Afsnit mangler i E.* [3] Af gaufugum riddara *Overskr. i E.* [4] tigurligri *E.* [5] [kom eptir *E.* [6] [riddara, þeira *E.* [7] uarducittizt *E.*

gera. Þeir gerduzt nu suo vitlausir af sinum grimleik, at þeir logdu elld i kirkiuna. Hann er nu ollum megum vmkringdr af loganum ok finnr ongvan veg til, at hann megi fordazt, ok þui vendir hann fastliga allri sinni von til modur myskunnar flyiandi til hennar traustz med ollu hiarta, ok fell fram litillatliga fyrir hennar likneski, sem hann mundi þa þegar deyia. A alltarisblæiunni var maurkut [1] likneskia vorrar fru med pislarmarki vors herra ok lausnara ok skript hins helga Jons postola. Hafdi riddarinn þessa somu blæiu latid gera af sinu godzi med fyrr sogdum likneskium. Hans bæn er nu heyrd, þuiat honum vitrazt vor frv standandi hia honum, ok breidir þa somu blæiu yfir hann vardueitandi hann suo sem alltarishusit, i hueriu er hann la, oskaddan af ollum bruna. Hans ouinir foru i brott, sem þeir hofdu brent alla kirkiuna, annars stadar, ok þottuzt hafa brent [2] þenna mann. Heilug guds modir baud, at hann skylldi vpp risa af iordinni suo segiandi: „Ef þu hellzt i minni þionustu, sem þu hefir vpp hafit, mvn ek suo frelsa þig af eilifvm pinvm, sem nu [leysti ek þig [3] fra þessum haska.“ Ok vid þessi ord huerfr hun brott. Enn riddarinn verdr gladr vid þessa hluti, ok var allt til enda sins lifs [hedan af [4] enn godviliugri i þionustu ok lofi hinnar helguztu iungfrv guds modur Marie.

CLVI.

Vor frv hialpadi riddara, er þyrmdi iungfrv aa laugarnott.

Sa var einn riddari audigr ok miok frægr af sinum riddaraskap ok bardogum, er hugdizt tyna mundu sinni slekt, ef hann fengi ser [5] eiginkonu, enn hans hiarta ok likamr war þo yfirvettugis [6] heitr til kuenna aastar. Hann ferr med odrum riddorum wid mikinn pris til þess turniment [7], er vera skylldi i Nordmannia, ok er hann kemr suo reikandi med augum sem med hiartanu til eins kastala, serr hann aa veginum eina iungfrv einkanliga fagra. Hann

[1] *saal. E;* markat *D.* [2] drepit *E.* [3] [frelsti ek þik ok leysti *E.* [4] [*mgl. E.* [5] *saal. E;* eigi *tilf. D.* [6] yfiruættis *E.* [7] *saal. ogs. E.*

girntiz. miok hennar fegrd ok talar til eins sins þionustumannz [ser heimuligs[1]: „Far skiotliga ok spyr eptir, huerr fadir eda[2] modir þessarrar iungfrv er. Ok ef hann vill hana lata sofa hia mer i nott, skal ek gefa honum[3] tiv pund silfrs ok þar med [min klædi[4] dottur hans til sæmdar.“ Sem þionustumadrinn gerdi eyrindi sins herra, war iungfrvin [eptir fodur sins bodi[5] klædd sæmiliga ok fylgdi þeim vnga manni, leiddi hann hana i herbergi sins herra riddarans. Ok sidan þau hôfdu etid ok druckit, woru þau leidd i eina sæng. Nu sem hann villdi eiga blidskap med [þessa skæru[6] iungfru, [þa var hun[7] bidandi[8] med harmsfullu hiarta, at hun væri[9] rænt [tign sins meydoms[10]. Þa var laugarnott[11], hueria er godviliugir kristnir menn til minningar ok heidrs guds modur Marie varduceita[12]. Riddarinn mælti: „Min kærazta, huert er þitt nafn, hui hefir þu suo mikit angr ok grat fyrir mina skulld, sakir huers hygst þu komin til min sem til þins ovinar? eda elskar þu fodur þinn, þann sem þig sendi til min?“ Hun suaradi med skialfandi rodd[13]: „Ek heiti Maria. Er þat eigi vtan sok, at ek pinizt af harmi ok grat, þuiat betra er mer at deyia, en lifa liotliga spillandi minvm meydomi, einkanliga[14] þui at ek hefir[15] heitid Marie at hallda hreinlife[16] ok fastnat mik skæra iungfrv einum brudguma Kristi. Ek hefir[15] heitid at likia eptir buningi [ok sidum[6] systra, ef eigi stædi þar i mot fatækdomr mins fodur. Hefir ek nvmit aa bok tidir heilagrar Marie af einum fatækum klerk, þeim er var til herbergis i husi fodur mins. Þa steig[17] nidr guds andi i hiarta riddarans ok rak i brott af hans bugrenning allan hita saurlifis, ok sagdi hann suo: „Þui at nu er þuottdags nott ok þu heitir Maria, þat þydir siofar

[1] [er honum uar heimugligr *E.* [2] ok *E.* [3] *tilf. E.* [4] [mitt yfirklædi *E.* [5] [*mgl. E.* [6] [þessari skærri *E.* [7] [*saal. E;* ok var sem *D.* [8] bidiandi *E.* [9] eigi *tilf. E.* [10] [sinum meydomi *E.* [11] laugardags nott *E.* [12] helldu heilagt hatidliga *E.* [13] roddu *E.* [14] fyrir *tilf. E.* [15] hefi *E.* [16] skirlifi *E.* [17] stie *E.*

klaustramadr heilagr i sinum lifnadi for þa somu gotu, enn[1] riddarinn baud þegar, at hann skylldi ræna. Guds madr [bad raufarana[2], at þeir leiddi hann til sins herra, þuiat hann kvezt til hans hafa leynd[3] eyrindi. Sem þessi munkr er leiddr til riddarans, bad hann, at allir hans sueinar[4] ok allt hans folk, þat sem i kastalanum var, safnadizt saman til hans, at hann predikadi fyrir þeim guds ord. Ok er allir voru i einn stad komnir, mællti hann: „Eigi ero allir þinir menn hier, þuiat einn er aa brottu.“ Enn er margir sogdu, at allir væri þar, sagdi hann: „Leitid eptir vandliga, ok mvnut þier finna nockurn þann, sem i brott er.“ Einn af þeim sagdi, at hunter væri ecki þar kominn[3]. Brodirinn segir: „Sannliga er hann [einn eigi hier[5].“ Nu er sent eptir honum, ok er hann leiddr fyrir guds mann. Ok er hann ser hann, welltir hann hrædiliga sinum augum, ok skekr hofudit sem vitlaus madr, ok þorir eigi nærr at koma[6]. Heilagr guds madr mællti til hans: „Ek særi þik fyrir nafn drottins vors Jesu Kristz, at þu segir oss[3], huer þu ert, gerandi bert, sakir huers þu komt hier.“ Hann svarar honum: „Heyr[7], nu er ek særdr til, at ek verd at birta naudigr, huerr ek em. Ek er[8] eigi madr, helldr diofull, hefir ek tekit mannz liking ok verit suo fiortan aar med þessum riddara, þuiat vorr hofdingi sendi mik hingat, at ek geymdi gerla at, ef nockur wæri sa dagr, er

riddarinn segdi eigi heilsan sæll[illegible] Marie, skylldi ek þegar, [illegible]em ek fyndi þat, hafa valld[illegible] kyrkia hann, at hann [illegible]ndadi sitt lif i illum[9] ve[illegible]æri vorr madr. Enn [illegible]uern dag [illegible]n sag[illegible]ilsan, matti ek [ecki [illegible]afa valld[illegible]num. [illegible] ek at sem vandligazt [illegible]dag fra [illegible]efir [illegible]gr verit, at hann hafi [illegible]at [illegible]darinn ottaz[illegible]afliga [illegible] fe[illegible]uds manni[illegible] ser

[illegible] mgl. E. [illegible] E.
[illegible] E. [illegible] E.
[illegible] E.

fell. Enn þuiat hann gerdi mer heidr, er hann þyrmdi þinum meydomi ok gerdi þier [goda hluti [1] fyrir mina skuld, feck hann sanna idran i sinum dauda, ok hefir nu eilifa sælu. Far nu til abbadisarinnar ok seg henni [min ord [2], at hun fari sem skiotazt þangat, sem hann er grafinn, ok flyti hans likam hingat ok grafi i kirkiugardi, at hann hialpizt fyrir bænir heilagrar kirkiu. Er þat mark til þess, at hann er holpinn, at rosa einkanliga fogr er vaxin yfir grofinni, stendr hennar rot af hiarta [ok munni [2] riddarans vpp i gegnum iordina." Hun ferr nu med fagnadi ok segir abbadisinni bod himinrikis drottningar. Enn abbadisin segir þetta vera flærd hennar, ok þenna draum hafi hun samsett med sinum lygum. Hun ferr nu aptr gratandi ok bidr enn til vorrar frv. Hun vitrazt henni annan tima ok segir hit sama sem fyrr, ok leggr þat til, at hun segi abbadisinni eina þa synd hennar leynda, er hun þyrfti at iata ok bæta med idran ok taarum, ok suo skal hun fara berfætt med [sinum systrum [3] at gera med hreinu hiarta þat, sem henni var bodit. Sem abbadisin heyrir þetta, kennizt hon vid sina synd, ok er hon hefir iatad ok skriptir [4] fyrir [4] tekit, ferr hvn skiotliga, sem henni var bodit, til þess stadar, er riddarinn var grafinn, ok fann hans likama, þar [sem þessi rosa, er [5] vor frv hafdi sagt, var vpprvnnin, ok flytr hann til sins klaustrs, ok grefr þar sæmiliga til lofs vorum herra Jesu Kristo ok hans modur [6].

CLVII.

Af riddara, er stal, ok vor frv frelste.

Nockur riddari var sa, er atti kastala nærr almennings veg, ok rænti alla [vtan nockura [7] myskunn, þa sem þann veg foru, enn þo heilsadi hann dagliga guds modur Mariam, ok eigi villdi hann nockurn dag gleyma sakir nockurrar fiolskylldu, [huersu sem þat kom til [8], at segia henni til lofs eingiliga heilsan Aue Maria. Þat bar til, at einn

[1] [heidr *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [þeim systrunum *E.* [4] *tilf. E.* [5] [med þessi rosa, sem *E.* [6] Mariam *tilf. E.* [7] [an *E.* [8] [*mgl. E.*

klaustramadr heilagr i sinum lifnadi for þa somu gotu, enn [1] riddarinn baud þegar, at hann skylldi ræna. Guds madr [bad raufarana [2], at þeir leiddi hann til sins herra, þuiat hann kvezt til hans hafa leynd [3] eyrindi. Sem þessi munkr er leiddr til riddarans, bad hann, at allir hans sueinar [4] ok allt hans folk, þat sem i kastalanum var, safnadizt saman til hans, at hann predikadi fyrir þeim guds ord. Ok er allir voru i einn stad komnir, mællti hann: „Eigi ero allir þinir menn hier, þuiat einn er aa brottu." Enn er margir sogdu, at allir væri þar, sagdi hann: „Leitid eptir vandliga, ok mvnut þier finna nockurn þann, sem i brott er." Einn af þeim sagdi, at hunter væri ecki þar kominn [5]. Brodirinn segir: „Sannliga er hann [einn eigi hier [6]." Nu er sent eptir honum, ok er hann leiddr fyrir guds mann. Ok er hann ser hann, welltir hann hrædiliga sinum augum, ok skekr hofudit sem vitlaus madr, ok þorir eigi nærr at koma [7]. Heilagr guds madr mællti til hans: „Ek særi þik fyrir nafn drottins vors Jesu Kristz, at þu segir oss [8], huer þu ert, gerandi bert, sakir huers þu komt hier." Hann svarar honum: „Heyr [9], nu er ek særdr til, at ek verd at birta naudigr, huerr ek em. Ek er [10] eigi madr, helldr diofull, hefir ek tekit mannz liking ok verit suo fiortan ar med þessum riddara, þuiat vorr hofdingi sendi mik hingat, at ek geymdi gerla at, ef nockur wæri sa dagr, er riddarinn segdi eigi heilsan sællar Marie, skylldi ek þegar, sem ek fyndi þat, hafa valld yfir at kyrkia hann, at hann endadi sitt lif i illum [11] verkum ok væri vorr madr. Enn huern dag sem hann sagdi þessa heilsan, matti ek [ecki hafa valld [12] yfir honum. Nu geymdi ek at sem vandligazt dag fra degi, ok hefir eingi sa dagr verit, at hann hafi fyrirlatid hana [13] at heilsa." Riddarinn ottazt akafliga heyrandi þetta, ok fellr til fota guds manni bidiandi ser

[1] at *E.* [2] [baud reyfurunum *E.* [3] *mgl. E.* [4] lærisveinar *E.* [5] [hier eigi *E.* [6] ganga *E.* [7] Hev *E.* [8] em *E.* [9] uorum *E.* [10] [ecki ualld hafa *E.* [11] Mariu *E.*

liknar, ok skipti sitt lif þadan ifra i betra efni. Guds madr sagdi til diofulsins: „Ek byd þier i nafni Jesu Kristz, at þu huerfir i stad brott hedan ok farir i þann stad, at þu giorir alldri hedan af mein nockurum þeim, er kallar sa vora frv guds modur Mariam.“ Sem hann sagdi þetta, huarf diofullinn brott sem reykr.

CLVIII.

Af riddara er var vid messu ok syndizt i turniment.

Einn riddari hardla þrifinn, sa er med godfusu hiarta elskadi hina helguztu [guds modur[1] Mariam, for til þess stadar, er hann skylldi rida i turniment med odrum riddorum. Hann kom til eins klaustrs heilagrar guds modur Marie, er stod a veginum, ok for til kirkiu at heyra helga messu. En þuiat onnur messa var [æ sogd[2] eptir adra, villdi hann eigi sakir heidrs [guds modur Marie[3] fra ganga messunum. Ok er þær voru vtsagdar, for hann brott or munklifinu skiotliga til þess stadar, er turniment var i. Þa kuomv i mot honum þeir, sem verit hofdu i leikinum, ok sogdu, at eingi hefdi suo vaskliga ridit sem hann. Nu sem allir er vid hofdu verit, sanna þetta, [segiandi at hann hefir þrifliga leikit[2], ok nockurir gefa sik honum i valld ok segiazt vera hans fangar, þa kennizt hann vid sem einn vitr madr, at hin helgazta[4] drottning hefir hann hæverskliga[5] heidrat, ok segir ollum þat sem gerst hefir. Huerfr hann nu aptr til munklifisins, ok gerizt þadan af riddari meyiarsonarins vors herra Jesu Kristi.

CLIX.

Riddari villdi gera klaustr ok do adr.

Riddari einn var aagætr at virding ok tign ok audigr miok at veralldar godzi, enn þat fylgdi þar med, sem[6] þungt er at segia, at hann hof sik vpp med hegomligri dyrd, hælni[6] ok ofbelldi, ok fyrir þvi gaf hann eigi vegsemd gudi ok ôngum hans helgvm manni, vtan einni samt guds

[1] [drottning iungfru *E.* [2] [*mgl. E.* [3] [uid guds modur Mariam *E.* [4] hæuerskazta *E.* [5] *mgl. E.* [6] at *E.*

modur Marie, en adra helga menn virdi hann einkis[1]. Hann gerdi ofrid godum monnum ok sæmiligum, þeim sem gudi þionvdu[2], fyrirsmaandi þa, ok þat sem enn er þyngra, at hann onadadi ok rænti kirkivr Kristz, suo vida sem hann orkadi, þuiat hann ottadizt eigi gud, ok eigi skammadizt hann mennina. Ok suo sem godr madr vex æ gerandi adra dyrd[3] eptir adra, suo for þessi vesli madr æ verr ok verr. Enn þuiat vor milldazti herra ser af himinriki[4] yfir sonu mannanna, sem Dauid segir, at hann siai, ef nockur er sa, sem skilr eda eptir leitar at gera guds vilia, þa virdizt[5] sa sami fadir [myskunnar at blasa[6] i briost þessa mannz med gipt heilags anda, at hann mintizt vm sidir nockurs gods hlutar. Hann huerfr nu aptr til sialfs sins ok mintizt þeira illra hluta, sem hann hefir gert ottandi[7] miok sina vmlidna illa[8] hluti, [minnizt hann[9] aa med miklum grat, huersu hrædiliga[10] þeir munu kueliazt med dioflinvm i heluitis elldi, sem ill verk gera. Hann finnr nu nytsamligt rad i sinu hiarta, engum manni þat vitanda utan gudi, þeim er alla hluti veit, fyrr enn fram komi. Tok hann nu at hitna allr af kærleik himneskrar fostriardar ok einkis[1] at girnazt nema [himirikis dyrdar[11] enn hafna sinvm hinum[12] fyrrum verkum.

A nockurum degi sem hann sat yfir matbordi[13], tok hann at hugsa med sialfum ser, at hann skylldi reisa eitt klaustr aa sinni iord af þui godzi, sem hann tok eptir fodur sinn. Ok sem hann [hugsadi þetta þegiandi[14], kom honum til minnis einn stadr, sa sem at ollvm hlutum var vidrkvæmiligr at gera[15] þetta klaustr, sem hann girntizt. Þar voru nogir allir þeir hlutir, er klostrid[16] þurfti, sem [votn, eng[17], skogr ok vingardar ok adrir hlutir, þeir er nodsynligir[18]

[1] einskis *E.* [2] ok henni *tilf. E.* [3] dygd *E.* [4] himnariki *E.* [5] *saal. E;* verdr *D.* [6] [at blasa myskunn *E.* [7] ottandizt *E.* [8] *mgl. E.* [9] [minnandizt *E.* [10] hardliga *E.* [11] [*saal. E;* himneskrar fostriardar *D.* [12] *tilf. E.* [13] bordi *E.* [14] [uar hugsandi þetta *E.* [15] i *tilf. E.* [16] klaustrid *E.* [17] [er uatn, eing ok *E.* [18] nytsamligir *E.*

voru. Riddarinn ris nu vpp, sem hann hafdi etid, ok hefir fa menn med ser, [1]ferr nu til þess stadar, ok segir þo eingvm manni sina fyrirætlan. Serr hann þar allt, huersu fallit er vmkringis, synazt honum allir hlutir vel fallnir ok nytsamligir til [fyrr sagds[2] efnis. Sem hann ser þetta, fagnar hann miok i sinv hiarta, ok heitr nv til guds suo segiandi: „Ef gud vill fylla [minn vilia ok[3] mina fyst, skal ek i þessum stad honum til heidrs ok hans modur gera sæmiligt klôstr[4] ok gefa af minu godzi til, at þeir sem hier þiona gudi, megi þar fædazt af ok klædazt.“ Hann hugsar ok, hversu margir brædr þar skulu vera vndir valldi þess abota, er þar skylldi stiorna, ok suo skipadi hann i sinv hiarta alla hluti, þa sem þar þyrpti[5] at hafa. Hier med iatadi hann gudi, at sialfr hann skylldi þar verda munkr vndir valldi abotans. Sem hann hefir þessum hlutum skipat i sinv hiarta, eptir þui sem gud gaf honum, ferr hann heim [til sins[6] hus, ok hafdi med ser þessa fysi ætlandi fullkomliga hana at fylla.

Eptir litinn tima lidinn verdr riddarinn bradsiukr ok andazt. Allir þeir, sem honum voru nærr ok hann var kunnr[7], ok vissu hans rangliga framferd, ôrvæntu naliga af hans saaluhialp. Þann tima sem hann var kominn at andlati, kvomu til[8] þionar ovinarins at gripa hans ond. Þar kuomv ok englar guds, þeir er sendir voru i mot þeiri somv saal. Verdr mikil þræta milli þeira. Illgiarn andi spurdi eingilinn, til huers þeir hefdi þar komit. Hann sagdi: „Wer kuomvm i mot [ond þessa mannz[9].“ Illgiarn andi sagdi: „Þat skulut þier fyrir vist vita, at ef gud er rettr domari, þa er þessi vor madr, þuiat hann let eigi af at gera vor verk ok vorn vilia. Enn suo er ritad, at huerr sem einn kallazt [þræll þess ok[10] son, sem hann gerir hans verk, enn skriptina ma eigi onyta, ok med þui

[1] hann *tilf. E.* [2] [þessa *E.* [3] [*mgl. E.* [4] klaustr *E.* [5] þurfti *E.* [6] [i sitt *E.* [7] kunnigr *E.* [8] hans *tilf. E.* [9] [þessi annd *E.* [10] [*saal. E;* þess *D.*

at þessi madr hefir gert vor verk, þa er hann rettliga vordinn vorr son, ok enn helldr vorr þræll. Enn þat ero log, at son taki erfd sins fodur.“ Hinn prettafulli manzins ovin talar þessa hluti ok marga adra. Eingillinn fann eigi nockut gott verk, þat sem riddarinn hefdi gert aa ollum sinum dogum. Verdr hann þa miok ogladr, ok sem hann vissi eigi, med huerri skynsemi hann matti til sin taka salina, mællti hann: „Ek bydr[1] ydr, at sialfr gud dæmi milli vor.“ Dioflarnir suara: „Ecki megum ver þui i mot mæla.“ Ok þegar er sendr einn eingill til himins at hafa fram kærv þessa fyrir sialfum gudi. Eptir eina tid lidna kemr hann aptr ok hefir i hendi ser eitt skapular[2] ok talar med miklum fagnadi: „Ek skal segia ydr, hverr domr [af gudi er lagdr vm[3] þetta mal. Reiknadi ek vpp hans [æfi ok verk[4]. Enn sem ek fann ecki þat, sem [hann matti hialpazt af[5], þa geck fram fyrir son sinn vorn herra Jesum Kristum hin milldazta drottning iungfrv Maria ok bad hans milldi med þessum ordum: „Heyr, minn sæti son! þo at þessi madr hafi mikit misgert, þa vegsamadi hann iafnan mik ok mina þionustumenn, ok þui bid ek litillatliga þina milldi, at sakir þess at hann elskadi mik, virdizt þu honum at myskunna[6], þuiat mer heyrir at frelsa þann af diofla valldi ok þeim at hialpa, sem mer gerdi heidr aa iardriki. Ok þui[7] bid ek, at þu frelsir hann ok gefir honum himinriki.“ Sem hun hefir bedit þessa, suarar hinn milldazti Jesus sinni modur: „Min sæta modir! oheyriligt er, at ek[8] neita þer nockurn hlut, þann sem þu bidr, þar sem ek valdi þig at taka af þinu holldi likam til hialpar monnum. Ok þuiat hann iatadi mer til yfirbotar sinna synda at reisa munklifi af sinv godzi mer til dyrdar ok þer, ok at hann skylldi [hafna verolldinni ok[9] gerazt þar munkr ok lifa eptir regluligri skipan med odrum brædrum vndir valldi

[1] byd *E.* [2] skaupular *E.* [3] [aa fell af gudi ok uppsagdr áá *E.* [4] [æfi verk ok giordir *E.* [5] [ek mætti hialpa honum med *E.* [6] hialpa *E.* [7] uil ek ok *tilf. E.* [8] *mgl. E.* [9] [*mgl. E,*

ok hlydni abotans, þa dæmi ek, at fyrir þenna goduilia, þo at honum ynnizt eigi lif til at fylla sitt heit [1], skal hann hialpazt, sem hann hafi verit ockar munkr. Send nu aptr þenna sama eingil med skapular [2], ok skal hann med þui klæda saalina ok leida hana i himinriki sakir þinnar bænar." Nu hafit þier heyrt, sagdi eingillinn, hversu hann hefir feingit guds [3] myskunn fyrir þa von ok traust, sem hann hafdi aa guds modur. Werdi nu ok, sem mer er bodit." Tekr hann þegar ondina ok klædir hana med þessu skapulare [4] syngiandi med fagnadi þenna versum: „Risi gud upp ok eydizt hans ovinir, ok þeir sem hann hotudu, flye fra hans aasionu." Baru einglarnir med þessum [song fagnandi [5] ond riddarans til himins. Enn [dioflarnir hurfu brott snauktandi til heluitis [6] sem reykr fyrir vindi med mikilli skomm, segiandi sik ongu mega orka i mot myskunnsemi guds [ok hans modur Marie [7].

CLX.

Af manni er neitadi Kristi enn eigi Marie [8].

Tweir riddarar hofdu [9] einn kastala i Aquitania. War þo annar þeira rikari, hellt [10] hinn af honum iardir ok var hans madr. Enn adr hinn [riki madr [11] andadizt, tekr hann i sina hond son sinn einn smasuein ok talar til [hans, sem honum var næstr at rikdom [12] suo segiandi: „Wer þu þessum smasueini i fodur stad, enn hann se sem þinn son, fæd hann vpp, at hann taki erfd eptir mik, ok hann verdi herra ok meistari þess valldz, sem ek hafdi [13]." Riddarinn tok nu sueininn [14] i sitt hus eptir dauda [sins fodur [15] ok fæddi hann med fodurligum kærleik leitandi at semia hans sidferdi ssemiliga. Enn sueinninn vard suikinn af lausung ungra manna sinna iafnalldra, ok var af þeim innleiddr i tauern-ishus [16] ok lagdizt optliga i ofdryckiu [17], hier med tok hann

[1] fyrirheit *E.* [2] skopular *E.* [3] *mgl. E.* [4] skopularium *E.* [5] [fagnadi *E.* [6] [*saal. E;* þionar ovinarins hurfu brott *D* [7] [*tilf. E.* [8] Af tueim riddurum *Overskr. E.* [9] helldu *E* [10] hlaut *E.* [11] [rikari *E.* [12] [riddarans *E.* [13] hefi *E.* [14] sma-sueininn *E.* [15] [faudrsins *E.* [16] tafernishus *E.* [17] ofdryckiur *E*

at gerazt sorlifismadr[1]. Hann var iafnliga aamintr af riddaranum, at hann bætti sik, enn hann villdi ecki skipazt til betra efnis vid hans aminningar. Ok þegar hann tok at vaxa, glutradi hann ollu sinu godzi, [þui sem hann matti uid komazt. Eptir þat[2], krefr hann vt af riddaranum alla sina fodurleifd, ok sem hann hefir fullkomliga tekit sitt sialfrædi, eydir hann ollu [sinu godzi lifandi eptir girndum likamans[3]. Enn fyrr sagdr riddari kavpir allar þær eignir, sem hann selldi, gerdi hann þat med þeiri aastundan, at ef hann yrdi nockurn tima madr til þær aptr at kaupa, mætti hann þær fa audvelligar af honum enn odrum monnum[4].

Ok nu sem þessi vngi madr skammazt eigi at misgera opinberliga fyrir alþydu, gerizt hann fatækr ok þarf nu at þiggia af odrum, war hann sem[5] þat ker er tynt var[6], ok heyrdi sik lastadan af ollum [vmkringis sik[7]. Greifi þess sama þorps, sa sem var galldramadr, kallar hann til sin ok segir sik sambarma hans vesold. Greifinn tekr hann nu til sin ok gefr honum mat ok dryck med sialfum ser ok klædir hann rikuliga, ok kuezt[8] vilia gefa rad til, huersu hann skylldi[9] firazt skomm sins fatækdoms, ok heitr at gera betr til hans, ef hann hlydir hans radum. Ok sem hann heitr sik honum skulu vera hlydinn vm alla hluti, stigv þeir einn dag [at kuelldi[7] aa[10] hesta ok ridu vt af borginni, sem þeir skylldi skemta ser, langt vt aa morkina. Greifinn talar til hins vnga mannz suo segiandi: „Hui ætlar þu, at sa riddari, er fadir þinn feck þik til geymslu, hafi keypt þinar iardir ok leyst hinar, sem odrum voru selldar? Ek kann segia þier, at hann ætlar at gripa [alla þina eign[11], enn þu sier[12] fatækr eptir. Lat ecki þitt hiarta angrazt þar af, þuiat ek skal leida þig til mins herra ok meistara, ok ef þv vill honum samþyckia, mvn hann skipa þik aptr i hinn fyrra þinn stett.“ Ok er þeir talazt

[1] saurlifismadr *E*. [2] [*saal. E*; lifandi eptir girndum likamsins *D*. [3] [*tilf. E*. [4] manni *E*. [5] *mgl. E*. [6] er *E*. [7] [*mgl. E*. [8] letz *E*. [9] skal *E*. [10] sina *tilf. E*. [11] [allar þinar eignir *E*. [12] sert *E*.

vid, verdr fyrir þeim sem[1] mikill herr illgiarnra anda, ok einn diofull [i millum[2] þeira sem þeira hofdingi. Hinn vngi madr ottazt þessa [skiotu ok hrædiligu[3] syn, enn greifinn bidr hann eigi hrædazt, ok segir þenna vera sinn meistara, af huerium hann hefir honum sagt. Sem diofullinn ser þa nærr koma, sagdi hann: „At þarflausu leiddir[4] þu þenna mann hingat. þuiat allir kristnir menn ero lygnir ok prettottir, enn þo ef hann vill nita[5] Kristi ok Marie, mun hann mega fa af mer, huat er hann vill.“ Ok er hinn vngi madr hugsar þetta langan tima med ser, verdr hann suikinn af girnd metnadar ok peninga ok neitar Kristi, enn med ongv moti vill hann sampyckia at nita[5] Mariv. Diofullinn rekr hann[6] þa i brott [fra sier[7] med mikilli reidi. Enn greifinn fylgir honum [ok skiotliga[7] aptr odr af mikilli reidi. Ok er hann kemr til sins herbergis, rekr hann hann med suirvirding af hestinvm ok tekr af honum þau klædi, er hann gaf honum, enn lætr [hann fara[8] i þa klædaleppa, sem adr hafdi hann haft, rekandi hann vtan alla myskunn ut [af sinu husi[3].

Hinn vngi madr geck nu vm alla borgina ok viesi sier eigi sitt rad, huert hann skylldi fara. Suo bar til, at hann kom til einnar kirkiu, var aa þeiri nott halldin hatid vppnumningar sællar guds modur Marie. Vm nottina sem sunginn var ottusongr, stod hann einn samt i nockurri hyrning [eda klefa[3] gratandi aa þeiri dyrligu nott vppnumningar vorrar frv. [9]Bad hann med taarum til modur myskunnar, hverrar likneskia var nærr honum. Ok er þessi þungi harmr grof alla nottina gegnum hans hiarta, ok hann hugdi med ollu vera þrotna sina von, þa rann aa þeim helga degi vpp i hans hiarta dagstiarna sannrar vonar, þuiat suo opt sem hann fell aa kne bidiandi ser myskunn iungfrv ok

[1] *mgl. E.* [2] [mitt i milli *E.* [3] [*mgl. E.* [4] leidir *E.* [5] neita *E.* [6] *tilf. E.* [7] [*tilf. E.* [8] [færa hann *E.* [9] þa nott diofuligrar bleckingar, sem hann hafdi i fallit neitandi hinum milldasta konungi Jesu Kristo *tilf. E.*

modur Mariam, hneigdi hennar helga likneskia honum ouitanda litillatliga i mot sitt blezada hofud. Sa fyrr sagdr riddari, som hann hafdi vpp fætt, kemr til kirkiunnar at bidia þar til guds, ok sem sunginn er ottusongr ok hann ser þenna mann standa i einni hyrning, hyggr hann, at hann geri[7] þetta sidlætis[1] yfirbragd meir fyrir manna augum med falsligu sidlæti[2] enn med nockurum godvilia til guds, ok reiddizt miok fyrirsmaandi, at þessi syndugi madr, huers illar framferdir voru fluttar vm alla borgina, skylldi dirfazt at saurga helgan stad med sinni nærveru[3]. Enn sidan hann sa þat goda mark, sem gud gerdi honum fyrir liknesku sinnar modur, skammazt hann sinnar hugsanar, geingr til hans ok talar vid hann einn samt, ok bidr hann mikiliga, at hann segi honum, huer god verk hann hefir gert, eda hueria goda hluti hann hefir i sinv hiarta. Enn sem hans[4] andlit var vokvat med[5] taarum, enn hiartad skialfanda af skom sinna synda, mællti hann: „Huat leitar þu eptir minum godum verkum, þuiat eingi ero min[6] verk vtan ill, eptir þui sem ollum vmkringis[7] er kunnigt, ok hafa mik ok minar [framferdir illar[8] fyrir atlægi, sem verdugt er. Ok hvat megi ek gott af mer [gera eda[9] segia, þuiat aa þessi nott hefir ek framit hina þunguztu[10] synd, þa sem mannlig eyru megv ottazt at heyra.“ Hann segir honum allan þenna atburd, huersu hann hafdi vordit svikinn af dioflinum, gefandi sik honum i valld fyrir girnd iardligra audæfa ok veralldarinnar metnad, ok huersu hann hafdi ottazt at lasta nafn guds modur Marie, þa er hann neitadi Kristi hennar syni.

Sem riddarinn heyrir þetta, verdr hann gladr ok fadmar þenna vnga mann svo segiandi: „Sæll ert þu, er þu gerdir þenna hlut, ok þar fyrir mvntu vel fara, ok ef þu veizt þat eigi, kann ek segia þier, at sæl Maria hefir gefit þier

[1] mark ok *tilf. E.* [2] yfirbragdi *E.* [3] nauerv *E.* [4] hiarta ok *tilf. E.* [5] i *E.* [6] god *tilf. E.* [7] *mgl. E.* [8] [atferdir *E.* [9] [*mgl. E.* [10] þyngstu *E.*

liknarmark fyrir sina likneskiu ok heyrt þinar bœnir. Hefir likneskit hneigt sik, suo at [sia matti[1] i mot þier, þa er þu badt til hennar. Gior þik[2] nu styrkan, þuiat sakir þessa skalltu vera minn magr, ok eigi at eins skal þier aptr gefazt þin fodurleifd, su er þu hefir brott sellt, helldr skalltu ok þar med taka allt mitt godz eptir minn dag[3]." Riddarinn gaf þessum vnga manni sina einka[4] dottur, ok gefr honum þa þegar mikinn part af sinvm audæfum, enn skipar suo, at eptir hans dauda tekr hann allt hans godz til lofs vorum herra Jesu Kristo ok hans modur Marie.

CLXI.

Sermo de domina nostra[5].

Sem skilia ma af þeim iarteignum, [er nu hafa verit[6] sagdar, huersu mikla milldi hin helga Maria modir myskunnar [tier iafnliga[7] þeim, er henni þiona med godvilia, suo er ok vist, at hon er optliga miok hord vid þa, sem hafna at gera hennar heidr, [8]sem sia ma i þessi sögu, sem her fylgir ok aa vorum dogum hefir gerzt, segir sa er [bokina diktadi[9].

Vor frv frelsadi þria riddara.

Þrir riddarar voru reidir einum manni ok leitodu optliga at drepa hann, ok sem þeir finna fœri aa honum, suo at ongvir hans vinir voru nœrr honum, fara þeir at honum med miklum flock[10] ok vilia drepa hann. Þessi madr flyr vndan skiotliga i kirkiu heilagrar Marie, wænti, at hann mundi fordaz mega þenna haska i [þeim helga[11] stad. Þessir grimmv menn geingv inn[12] med ofbelldi virdandi einkis[13] tign heilagrar kirkiu, ok drapu þenna mann fyrir alltarinu vtan alla myskunn. Heilog iungfrv Maria verdr þeim reid fyrir þenna hlut[14], ok fa þeir þegar gudliga hefnd

[1] [þat saa *E.* [2] þa *tilf. E.* [3] dauda *E.* [4] *mgl. E.* [5] *Denne Overskrift findes kun i E.* [6] [sem lesnar hafa uerit ok *E.* [7] [er ueitandi iafnann *E.* [8] eptir þui *tilf. E.* [9] [sauguna hefir diktat *E.* [10] fiollda flocks (!) *E.* [11] [sua helgum *E.* [12] at *E.* [13] einskis *E.* [14] glœp *E.*

fyrir sina diorfung, þuiat elldr kemr i allra þeira likami ok tok at brenna þeira limi[1]. Sem þeir kenna yfir sik komna vera gudliga hefnd, verda þeir med þessum mikla sarleik navdgadir[2] at bidia [sier myskunnar[3] med miklum trega hiartans til sialfrar heilagrar guds modur Marie, vid hueria þeir hofdu [adr suo þungliga[4] misgert, ok snvazt nu til hennar af ollum hug. Hin helgazta iungfru, su er iafnan er full med skærleik ok milldi, mykizt vid þeira bœnir ok frelsadi[5] þa myskvnsamliga [med guds giof[4] af þeim elldi, er þa brendi. War þeim [þo eigi[6] med ollv heilsa gefin. Þegar sem riddararnir mattu, foru þeir a fund byskups ok sogdu honum, huat þeir hofdu gert, ok suo huersu þeim hafdi sidan til borit, ok badu med litillæti hann setia ser skriptir. Hann skriptar þeim þui, at þav somu vopn, er þeir drapu manninn med, skylldi sla vm þa, þar sem hann a kuædi, skylldi[7] þeir iafnan þessi iarn bera ser til pino at syna sina idran, allt til þess er þeir hefdi bætt vid gud ok hans modur Mariam.

Sem þeim var skriptin sett, voru þeir skildir, ok for serhuerr þeira i brott af sinv fostrlandi langan tima vm ymissa stadi, leitandi ser klædnadar ok matar med fatækdom[8]. Ok einn af þeim, segir sa brodir er soguna diktadi[9], kom til þess þorps, sem stod vid aana Yconam[10] i herbergi þeirar konu er Entina het. Vorum ver þa, segir hann, þar komnir at bidia olmusu. Riddarinn sagdi oss[11] allan þenna atburd, sem vordinn var, eptir þvi sem fyrr var sagt, ok til þess at ver mættim þui vissuligar trua, afklæddi hann sik ok syndi oss, huersu vm hans beran[12] likam var slegit þat sverd, er hann drap med fyrr sagdan mann. Enn þat var, [eptir þui sem oss syndizt[4], miok breitt, enn miok suo var þat allt hult, sakir þess at kiotid var allt þrutid vpp fyrir vtan. Riddarinn sagdi ser ok[13] vera af gudi

[1] likami ok limu *E.* [2] til *tilf. E.* [3] [*tilf. E.* [4] [*mgl. E.* [5] frialsar *E.* [6] [þa *E.* [7] skylldu *E.* [8] fatækdome *E.* [9] hefir diktat *E.* [10] Ykonam *E.* [11] þa *tilf. E.* [12] *mgl. E.* [13] þat *tilf. E.*

vitrad, at hann færi til einnar kirkiu heilags Laurencij [1]. ok þar mundi honum veitazt myskunn af gudi. Sem hann hafdi þetta sagt ok þegit olmusu, for hann brott af þvi þorpi. Hier megvm ver sia [2] hina mestv milldi guds [ok hans helga modur [3] wid þessa menn, þuiat sakir þess at þeir hofdu þungliga misgert moti gudi, pindi hann þa hardliga i þessum heime ok villdi eigi, at þeir fyrirfærizt, helldr kalladi hann þa til sinnar myskunnar med hiartaligri idran, ok veitti þeim von eilifrar hialpar fyrir bæn sinnar modur. Bidium af þui til hennar, at hun þiggi lausn [4] vorra synda af sinum syni, honum se lof ok dyrd med fodur ok hinum helga anda at eilifu.

CLXII [5].

Stephanus leystr fra kuolum [6].

I Romaborg voru tueir brædr, het annar Petr [7], vitr madr ok roskr, hann var erkidiakn hins helga Petrs [7] postola. Var þat hans lostr, at hann var aagiarn til peninga. Annar þeira brædranna het Stephanus, ok var domari i borginni. Hann tok optliga giafir til at snara vm rettum domi [8], fyrir odrum hellt hann sinum rettindum eda godzi, enn af odrum tok hann, þat sem þeir attu, dæmandi marga rangliga. Hann tok ok þriv hus fra [9] kirkiu heilags Laurencij ok grasgard fra kirkiu Agnesar meyiar. Suo bar til, at Petr [7] brodir hans do ok var leiddr, sem hann var uerdugr [10] til [11] piningar skirslarelldz. Stephanus andaz ok eptir fa daga, er hann þegar leiddr fyrir domstol vors herra. Sem heilagr Laurencius, af huerium hann hafdi tekit þriu hus, [sier hann, geingr hann [12] at honum reiduligr ok klypir þrim sinnum fast hans handlegg, suo at þegar kualdizt hann [13] af miklum sarleik ok þrota. Enn sæl Agnes med helgum meyium vendi brott fra honum sinu andliti sakir þess gras-

[1] skiotliga *tilf. E.* [2] heyra *E.* [3] [*mgl. E.* [4] aflausn *E.* [5] *Jfr. ovenfor S. 104.* [6] Af tueimr brædrum *Overskr. E.* [7] Petrus *E.* [8] domum *E.* [9] af *E.* [10] *saal. E;* naudigr *D.* [11] i *E.* [12] [*saal. E;* gengr *D.* [13] *saal. E;* hinn *D.*

gards, er hann hafdi fra henni[1] gripit. Drottinn, sa sem er rettlatr[2] domari, gaf doms orskurd vm hans mal ok sagdi suo: „Þui at hann greip optliga fyrir odrum sina[3] eign ok felldi[4] rettlæti ok sannleikinn takandi giafir til at dæma rangt, þa er vidrkuæmiligt, at hann se færdr i þann sama stad, sem hefir Judas suikari.“ Þegar i stad var gert [eptir þui[5] sem gud baud vtan alla duol.

Enn þa er þessi Stephanus lifdi, hafdi hann elskat einkanliga miok hinn helga Preiectum byskup guds piningarvott, ok gerdi sæmiliga huert aar hans hatid fædandi klerka ok [gerandi miklar olmusur fatækum monnum[6]. Helgir menn sogdu hinum sæla[7] Preiecto: „Heyr, hinn helgi Preiecte! hui hialpar þu eigi Stephano, er suo godfus var iafnliga i þinni þionustu? Gack til [hins godgiarnazta ok hins myskunsamazta herra[8], bidiandi at med dygd sins velldis veiti hann honum nockura linan.“ Hinn sæli Preiectus for fyrst til heilags Lavrencij ok Agnetem [, vid huer Stephanus hafdi misgert[9], ok bidr þav fyrirlata honum. Þav gafv honum þegar vpp þenna glæp sakir elsku heilags Preiecti. Eptir þat bad hann vorn herra fyrir honum samvinnandi guds modur Marie, ok þagv þav, at hans ond skylldi aptr huerfa til likamsins[9], at hann gylldi aptr þat, sem hann hafdi gripit fyrir odrum. Skylldi hann lifa þriatigi daga, at hann gerdi idran sinna synda.

Enn sem þessi Stephanus var leiddr, eptir þui[10] sem gud hafdi[11] dæmt, til þess stadar, er Judas suikari drottins var i, heyrdi hann hormuligan[12] grat þeira salna, sem voru i pislum, ok medr þessum kendi hann Petr[13] brodur sinn. Ok er hann kemr nær þeim, spyrr hann: „Minn kæri brodir, sakir huers ertu i þessum piningum[14], þuiat ver hugdum þig vera rettlatan[15] mann?“ Petr[16] svarar: „Þvi

[1] tekit ok *tilf. E.* [2] rettr *E.* [3] þeira *E* [4] selldi *E.* [5] [*mgl. E.* [6] [fatæka menn *E.* [7] helga *E.* [8] [hinn godgiarnazti herra, til hins myskunnsamazta lausnara *E.* [9] sins likama *E.* [10] þat *E.* [11] hann *tilf. E.* [12] hrædiligann *E.* [13] Petrum *E.* [14] pislum *E.* [15] sidlatann *E.* [16] Petrus *E.*

var ek hingat leiddr, at ek var nockut aagiarn til peninga.“ Stephanus mællti enn: „Væntir þu nockut, at þu megir [hedan leysazt[1]?“ Hann suarar: „Sannliga væntir ek mer hialpar, sakir þess at þott ek væri aagiarn, leitadi ek at gera marga goda hluti ok nytsamliga heilagri kirkiu. Væntir ek, at med guds myskunn mundi ek fa likn ok leysazt or pislum[2] þessum, sem ek þoli hier, ef sialfr pafinn med sinum cardinalibus syngi fyrir mer messu.“ Eptir þat var Stephanus leiddr til þess stadar, er Judas suikari kvalldizt i ok gud hafdi honum dæmt, sem fyrr var sagt. Kemr hann at einum hrædiligum pytt, er hann allr settr innan med huossum[3] goddum. Ok er honum var steypt[4] i pyttinn, kuomv bod almattigs guds, at hans ond skylldi aptr huerfa til likamsins[5]. Stephanus er nu[6] fyrst leiddr fyrir helga guds modur Mariam. Baud hin helgazta iungfru[7], at huern dag, medan hann lifdi, skylldi hann lesa psalminn Beati inmaculati.

Sem þessi fyrr sagdr Stephanus lifnadi, sagdi hann pafanum, ok þeim sem med honum voru, alla hluti, þa sem [honum hofdv gervir verit, ok þat sem Petr sagdi honum[8]. Hann synir ok sinn armlegg, þann sem heilagr Lavrencius hafdi klypt. Var hann [med vndarligum hætti suo[9] blaar, sem þat hefdi verit gert vid [lifanda mann[10]. Hann sagdi ok þat[11], at „þier skulvt, herra, aa þui marka, at þat er satt sem ek segi ydr, at þa er lidnir ero .xxx. daga, mvn ek andazt af þessu lifi.“ Sem hann hafdi med þessu sannat sin ord, gallt hann aptr þat, er hann hafdi tekit rangliga, ok eptir gerva idran sinna synda andadizt hann sælliga af þessi verolld aa þrituganda degi.

B[12].

Tveir brædr voru i Romaborg mektugir ok mikils

[1] [hialpazt *E.* [2] kvolum *E.* [3] *mgl. E.* [4] ætlat at steypa *E.* [5] likama sins *E.* [6] fæddr (!) ok *tilf. E.* [7] drottning *E.* [8] [giors haufdu *E.* [9] [*mgl. E.* [10] [hann lifanda i likamanum *B.* [11] hier med *tilf. E.* [12] *Den samme Legende efter St*[a].

uirþir ok af storum ættvm vttkomnir. Annar þeira het Stephanus, enn annar Petruss. Petrvs var erkidiakn at Petturskirkiv, hann var skorvngr mikill, aur af peningum, ok girntiz miok veraldligar virdingar, ok allaagiarn til fiaar. Stephanus var domari i borginne rikr ok ranglaatr, opt girnandiz annara eign med rǫngv hafandi, enn var hardla sinkr af sinni eign ok vvæginn ok illr i skuldinni, opt ranga doma dæmandi. Hann tok med ravngv þriv hvs fra Laurencivs kirkiv, ok einn vænan alldinngard fra Agnesar kirkiv. Baadir voru þeir brædr vitrir menn ok mikils raadandi i borginne. Petrvs andadizst fyr þeira brædra, ok var ǫnd hans leidd i pinzslastadi þar kveliandiz fyrir sinar afgerþir. Enn faam dǫgum sidar anndaz Stephanvs, ok var ǫnd leidd fyrir domstol himnakonungsins. Ok sem hann er þar kominn, litr hinn heilagi Lavrencivs, at sa er nv þar kominn, er sik hafdi rænt[1] fyr sinne eign. Vill þetta med engu moti lengr vhefnt vera laata, gripandi sterkliga i handlegg Stephani þrysuar med reiduligri aasionu, ok af þvi hafdi Stephanus ogrligan saarleik. Hin sæla Agnes geck fram at Stephano ok sneriz hart fra hans aasionv, i þui þat synandi, huat Stephanus hafdi henne misbodit. Enn drottinn vor Jesus Kristr hinn rettlaati domari bavd, at hann skal leida til þeira kuala i heluiti, er hafdi hinn vesli Jvdas seliari drottins, fyrir sva mart er hann hafdi at rǫngu eignaz, sannleikinn seliandi ok ranga doma dæmandi ok femutu til þess takandi. Ok aan duol er suo gert.

Stephanus hafdi miok elskat i lifinv agætann guds dyrling Preiectum pinslarvǫtt, sua at aa hans aarliga haatid var hann klerka ok faateka menn i sitt heimboþ ladandi. Sia hinn sami Preiectus hefir þat heidrsnafn þegit, at hann er kalladr nest hinum blezada Andree postola ok Maria modr drottins mitissimus sanctorum, þat er at skilia mivklaatazstr allra heilagra manna. Guds englar hormodv miok þessa mannz fyrirdæming ok med odrvm helgum monnum

[1] rænti *Cd.*

sua talandi til Preiectum: „Bid þu, Preiecte, drottinn fyrir þessum manni, ok lattv þionustumann þinn ei sua fyrirfaraz i eilifri glatan, attu bidir ei fyrir honum drottinn miskunnar ok vitir hvers af er kostr.“ Vidr þessi aminningarord stendr Preiectus vpp, fyrir Lavrencivm ok Agnetam fram gangandi ok Stephano fyrirgefningar bidiandi, fyrir þat er hann var vidr þa briotandi, ok aan duol er hann sina bæn þiggiandi. Þa gengr Preiectus fyrir blezada mey Mariam ok bidr, at hon arne Stephano miskunnar. Enn hon eilifliga dyrkut er þegar buin fultingit at veita þeim, er hialpar innar var þurfandi, ok med Preiecto fram fyrir kne sins ynniliga sonar gangandi, ok bidr Stephano miskunnar. Enn er vor lavsnari miskunsamr drottinn litr sina elskuliga modr þar koma[1] ok bidia fyrir Stephano, talar hann sua til hennar: „Heyr, min sætaszta modir, æverandi skir mær med vbrugdnum meydomi, mik sannan gud ok mann berandi, allt þat skaltu af mer þiggia, sem þu uill þegit hafa. Þvi skal sia Stephanus or allri pinv fyrir þina verdleika aan duol leysazst aptr til likamans huerfandi, ok lifa þriatigi daga, allt þat aptr gialdandi, er hann hafdi med rongv eignaz.“

Enn medan þa Maria ok Preiectus badu fyrir honum, þa var (Stephanus) leiddr til þeira pinslarstada i heluiti, sem aakuednir voru honum til vistar. Enn aa langa leid heyrdi hann avmligar raddir ok saaran grat anda þeira, er þar uoru i kuolum. Þar kendi Stephanus Petrvm brodr sinn i saarligvm pinvm. Stephanus mælti: „Petre bro[illegible] hui ertu her? Enn ver hugdvm þik rettlaatann mann verit hafa.“ Hann suarar: „Fyrir agirnis sakir er ek her kominn.“ Þa mælti Stephanus: „Veizstu þer nockura uon brottkvomu?“ Hann svarar: „At viso væntir ek þess, þui at þott ek veri angiarn, þa gerdag þo margo luti goda, ok þegar er (ek) or ollum pinslum þeginn, er siaallr paafinn med sinum cardinalibus syngr mer serliga

[1] komma *Cd.*

saalvmessv." Eptir þat er Stephanus leiddr at þeim eymdarfulla pytt diupum ok ogrligum, er i var hinn vesti Judas kualdr avllum pinslvm hrædiliga. Honum þreyngdv alla (!) veginn (!) hvassir gaddar vegdarlaust stingandi. Ok er hann sa þuilika ogn, ok var allt kominn at ofærunne siaalfri, ok diofiar ætludu at draga saal hans nidr i pyttinn, þa kemr mikill flockr engla, med huerivm ver trvum Priectvm verit hafa, farandi med þann bodskap himnakonungsins ok hans modr Maarie drotningar, at ondin skal aftr huerfa til likamans med fyr greindum skilmala. Sæl Maria bavd Stefano at syngia dagliga Beati inmaculati, meþan hann lifdi.

Stephanus sagdi greiniliga allan þenna atburd sialfum pafanum, ok sua um undanlævsn Petri brodr sins, ok til merkia synandi handlegg sinn, er Lævrencius hafdi fast kreistann, ok var hann allr blaarr. Hann sagdi ok þat annat til merkia, at hann mundi ei lengr lifa enn þriatigi daga. Ok sva vard. Enn innan þessa tima gallt hann aptr huerivm, þat er aatti, ok husin til Laurencius kirkiv giarnsamliga aptr leggiandi, ok sua Agnesi alldingardinn. Ok eptir þenna tima lidinn deyr Stephanus ok ferr til guds frelsadr af ollum meinlætum fyrir arnadarord dyrligrar guds modr Marie, henne se lof ok dyrd vm allar alldir.

CLXIII.

Af manni er las O intemerata.

Nockvrr madr var sa gofugr ok avdigr, volldugr ok sæmiligr, er eigi var minnr rikr[1] at dygd ok godum verkum enn veralldligum audæfum. Enn diofullinn er iafnan leitar at snua hiortu trvandi[2] manna fra godri fyrirætlan, tekr a sik likam eins mannz, er nyliga[3] hafdi verit fyrirdæmdr ok drepinn sakir sinna glæpa, ok kemr a hans gard, biodandi sik honum til þionustu fyrir suo mikla leigu, sem hann villdi gefa honum. Herrann tekr hann til sin ovitandi, hverr hann var. Þessi slægi hvskarl gerdi vandliga [allt þat sem

[1] audgadr *E*. [2] rettruandi *E*. [3] leyniliga *E*.

honum var bodit, þvinn[1] at gera vilia sins herra fyrr enn adrir, at honum væri þvi betr trvat. Ok sakir þess vard hann hardla kær sinvm herra ok var af honum skipadr yfir siukra mann hus, at hann þionadi þeim. Hann þionadi þar langan tima, likiandi falsliga sik vera litillatan, ok bidr suo þess tima, sem honum syndizt vidrkvæmiligr at egna vpp snorur sinnar illzku. A nockurum tima kom hann til sins herra ok villdi hann[2] suikia ok seger, at þeir siuker menn, sem honum voro aa hendi folgner, beidduz af honum fiska. Herran stigr[3] nv aa skip einn samt með honum i einum, at hann[4] dręgi fiska, viliandi sua með sinum eiginlegum hondum þiona sivkvm monnum. Diǫfullinn hyggr þa komna vera viðrkuemilega stund, at hann mętti suikia þenna duganda mann, ok leitar at huelfa skipinv, þui sem þeir voru[5] aa. Enn með varðveizlv guðs[6] miskunnar fekk i þetta hans tilręði[7] enga frammkvæmð. Annan tima sem þeir foru enn baðer samt at ueiða dyr, skaut hann ǫru a mot sinum herra, ok let sem hann villdi[8] dyr skiota, enn með guðs miskunn maatti þat skot honum ekki [mein gera[9].

Sem þersi madr helldr iafnan sinum vppteknum goðum s lutum, dreifiz uiða hans fregð, ok saker þers sekia marger dugandi menn [langan veg at sia hann[10]. Milli huerra kom einn heilagr byskup at sia hann, sa er með bliðu var af honum tekinn til herbergis. Enn þuiat diǫfullinn þorði ægi at syna sik byskupinum, fal hann sik i nǫkkurum s leyndum stað. Ok er hann kom ægi til matar með ǫðrum mǫnnum, lętr herrann leita hans[11]. Maattv þeir, sem hann fundu, varla koma honum i augsyn byskupinum. Byskup sier aa hann, ok sem hann skilr með heilags anda gipt, huerr hann er, spyrr hann herrann, huersu langan tima hann hefði þenna þionostumann haft, edr huat hann starfaði

[1] [alla hluti, þa sem honum uoru bodnir *E.* [2] *Med dette Ord begynder g*[1], *som lægges til Grund.* [3] ferr *D.* [4] þeir *E.* [5] badir *tilf. D.* [6] gudligrar *D, E.* [7] tiltæki *D.* [8] skyllde *E.* [9] [meina *E.* [10] [aa hans fund *E.* [11] at honum *D.*

a hans garði. Herrann seger [1]: „Langan tima hefer hann með mer uerit, er hann mer um marga luti nytsamligr.“ Byskupinn seger: „Æigi er þersi goðr heimamaðr, helldr er hann hinn uersti diofull.“ Hann kallar þenna suein þa til sin ok męllti: „Ek sęri þik i nafni Jesu Kristz [2], at þu segir, huerr þu ert, ok sakir huers þu hefir suo leingi verit i likam hia [3] monnum.“ Fiandinn serr [4] sik nu eigi leingr leynazt mega, ok gerir nu opinbera alla [5] fyrirrætlan sinnar suikafullu flærdar [6], ok sagdi: „Ek er einn af myrkra hofdingium [ohreinum ondum [7], kom ek til þess her, at ek mætti snva þessum manni af rettum veg, ok optliga [hefir ek leitad at freista [8] hans, enn hann hlifdi med [nockurri bæn [9], þeiri sem hann sagdi dagliga, eigi veit ek, hver hvn er. Tok hon brott af mer allt valld honum at meina.“ Sem diofullinn hafdi þetta [10] sagt, þagnadi hann ok huarf i brott, latandi þar eptir þann likam, sem hann hafdi i verit, þuiat hann hafdi þa [11] enga von [12], at hann mætti þenna mann suikia. Byskupinn spyr eptir, huer su bæn uæri, er suo miok hafdi fyrirkomit mætti diofulsins. Hann sagdi sik ecki aa bok kunna: „Enn þa er ek uar ungr, [13]sagði hann, nam ek eina bęn, hueria er ek sagði daglega til heiðrs guðs moður Marie. Vpphaf þersar bęnar er O intemerata, huerr er segiz með sameiginlegu lofi af selli Marie ok Johanne postola.“

CLXIV.

Af einum manne er kl(æddiz hærklædi) [14].

Einn leikmaðr, saa sem var broðer at nǫkkurri kirkiu, þeiri sem mer er æigi vkunnig, segir saa er sǫguna hefer dictat, varð fyrir kierv miǫk þungligri [15], ok sem saker

[1] suarar *D*, *E*. [2] *Her ender første Spalte g*[1]. [3] med *E*. [4] sa *E*. [5] þa hluti ok alla *tilf*. *E*. [6] uielar *E*. [7] [ohreinna anda *E*. [8] [hefi ek freistat til at leita *E*. [9] [nockurum bænum ok *E*. [10] þessa hluti *E*. [11] þess *E*. [12] *Her indfalder en Lacune i D*. [13] *Her begynder anden Spalte g*[1]. [14] *Saal. Overskr. i E; sees ikke i g*. [15] þungri *E*.

uorv nalega provaðar a hann, var hann æigi liðugr gefinn, fyrr enn hann fekk[1] gisla fyrir sik ok borgan, at hann kiemi til stefnu a nefndum[2] deghi. Ok sem hann uerðr með [nefndum skildaga liðugr[3], ottaz hann þo[4] miok þenna stefnvdag, vitandi æigi, huert hann skylldi sik[5] uenda til hialpar eðr huat hann skylldi giǫra, þuiat hann [hafði enga huggan eðr hialp uisa[6]. Einn klerkr leggr þat til raðs[7] með honum, at hann skal kleðaz haarklæði ok ganga berfættr til kirkiu ok tala þessum orðum til prestzens: „Ek kemr til þin pinaðr af [haaska mikils[8] otta, biðiandi fyrir nafn vaars herra Jesu Kristz, at þu synger messu til heiðrs guðs moður Marie, ok i þessarri messu hafer þv aðra collectam af hinum helga Paali postola. Enn ek skal, epter þui sem ek orkar[9], offra i messunni, biðiandi at vaar fru uerndi mitt mal, ok falla[10] a kne fimtan[11] sinnum. Ek skal ok meðr ǫllum goðuilia biðia til hins helga Paals postola ok[12] hallda helgan huert aar hans snuningardag ok fasta hinn nęsta dag fyrir, at fyrir hans snuning, er hann sneriz fra ranglæti[13] til rettlætis, gefi hann, at þeir sem mier eru motsnunir, uendi um sinum uilia, ok med hans hialp mætti ek fagna mik uera leystann skiotliga af nalægum haska. Hier med skal ek fasta fyrir allar fiorar haufuthatidir sællar Marie guds modr.“ Sem prestrinn heyrir þetta, segir hann messuna, eptir þui sem fyrr uar sagt, ok adr hun uar sogd til enda, flyr allr otti brott fra þessum manni, enn kemur i stadinn huggan fullkomins traustz suo framarla, at þeim, sem hann hafdi adr ottazt. syndizt hann nu ogurligr. Hann geingr nu, sem ut er saugd messan, med þeim er hans mali fyllgdu auruggr til þess stadar, er stefnan uar laugd, ok bidr þar med miklum

[1] feingi *E.* [2] þeim *E.* [3] [þessum skildaga sik at iata *E.* [4] þa *E.* [5] þaa *tilf. E.* [6] [aungua uisa hialp atti hann *E.* [7] *mgl. E* [8] [miklum *E.* [9] orka *E.* [10] fall *E.* [11] þrim sinnum .u. eda niu eda xu sinnum *E.* [12] offra honum drottinnliga bæn med knefalle. Ek skal *tilf. E.* [13] *Her ender anden Spalte g*[1].

fiollda folks, er þar uar fyrir, þeira sem aa þat kærdu. Enn er þeir koma eigi, þa er kært fyrir domumdum ok eptir leitad, huersu þeim syndizt huorra mal. Allir uerda aa eitt sattir ok dæma, at hann[1] ok sua þeir gislar, sem hann hafði hinum[2] fengit, skulo fara liðugir, ok hans motstoðumenn skulo alldri efenlega[2] þetta mega aa hann kiera. Varð [sua með guðs miskunn með hialp heilagrar iungfru guðs moður Marie ok hins helga Pals postola[3], at hann var alla stund þaðan af akiervlauss vm þenna lut.

CLXV[4].

Af Ebbo þiof[5].

Þiofr einn, sa er Ebbo het, greip optliga stelandi hendi annarra manna eign, ok fæddi sik þar af ok þa, sem med honum voru. Hann dyrkadi þo helga guds modur Mariam af ollv hiarta, ok eigi sidr heilsadi hann hana hiartaliga med einginligri kvediv, [þo at hann færi at ræna eda stela[6]. Þat bar til aa nockurum degi, þa er hann stal, at hann var[7] gripinn af sinum ovinum ok færdr til domanda[8]. Enn er hann matti sik ecki logliga vndan færa þeim sokvm, er aa hann voru bornar, var þat dæmt, at fyrir sina illa framferd skylldi hann hengia vpp aa galga, at hann leti þar sitt lif. Hann er nu leiddr til snorunnar vtan alla myskunn, at hann væri[9] þegar vppheingdr. Enn sem þat er gert, ok[10] hans fætr hanga i loptinu, þa kemr heilug guds modir Maria at hialpa honum, stydiandi hann med sinum helgum hondum tuð[11] dægr, at þui sem honum syndizt, suo at hann þoldi[12] engan saarleik af þessi pinu. Enn er þeir sem hann hofdu vppfest, kuomu til [hans ok þess stadar, sem þeir hofdu litlu adr brott farit, ok hann heck, þa[13] sa

[1] *Med dette Ord begynder 3die Spalte g*[1]. [2] *mgl. E.* [3] [hann sua med guds myskunn ok hialp heilagrar guds modr Marie ok hins heilaga Pals postola frelstr *E.* [4] *Jfr. ovenfor S. 81 No. 12.* [5] *Her begynder atter D.* [6] [þa er hann for at ræna *E.* [7] vard *E.* [8] domara *E.* [9] er *E.* [10] at *E.* [11] tuo *E.* [12] kendi *E.* [13] [þess stadar, sem þeir haufdu adr fyrir litlu brott farit *E.*

þeir hann lifanda ok suo gladan, sem hann hefde einga pinv. Hugdu þeir, at virgullinn mundi eigi hafa at runnit fullkomliga hans halsi, gengv til ok villdu leggia i gegnvm hans barka. Setti heilog Maria sina hond i moti laginv fyrir hans barka, suo at lagit matti ecki aa hann koma. Enn sem þeir skilia, eptir þvi sem hann segir, at sæl Maria veitti honum hialp, vndrazt[1] þeir hardla miok ok gafu hann lidugan fyrir guds elsku ok hans helgu[2] modur. Þessi Ebbo for brott ok gerdizt munkr ok þionadi med goduilia alla sina[3] daga gudi ok hinni helgvztv guds modur Marie

B[4].

Fra þeim manni skal nv segia, er iafnan sæng lof gudi allzualldanda ok hans dyrligv modr Maria. Sia madr hafdi opt vondar framferdir, hann hiet Ebba, hann var hinn mesti þiofr ok illgerdamadr, enn þess gaadi hann iafnan, þott hann stæli edr rænti, at hann kalladi aa guds modr Mariam af ollu hiarta, hennar fagnaþarkuediu iduliga framberandi ok af henni ser allrar hiaalpar væntandi. A einshuerivm tima þa gera margir menn for at honum ok gripa hann dragandi til gaalga med rettum dome ok festa hann upp. Þa tok hann at nyio af aullu hiarta at heita aa Maariam drotning suo segiandi: „Heyrdu bæn mina, blezut modir himnakonungsins, fru sancta Maria, brunnr allrar milde ok miskunnar! ek heit aa þik af ollum hug, attu hialpir mer vesulum, ella man ek allr fyrir bordi verda. Minnztu þess, miskunnar modirin, at þott ek hafi misgiort, þa hefir ek þo aavallt dyrkat þik eptir megni."

Hann heck aa galganum tuo daga. Enn menn foru til ok ætludu at taka hann ofan, enn er þeir kuomu þar, þa sa þeir, at hann lifdi. Þa vildu þeir heimta suoruna at haalsi honum, þui at þeim þotti, sem ei vildi sialf at renna. Þa mælti Ebba: „Megit þer ei sia, at eigi maa snaran renna at haalsi mer, meþan sia hin sæla hond er

[1] undra *E.* [2] elskuliguztu *E.* [3] lifs *tilf. E.* [4] *Samme Legende efter St*[2].

medal kuerka minna ok snorunnar.“ Þa urdu þeir felmsfullir ok letu hann fusir ofann ok baadu hann fyrirgefua ser, ath þeir vildu honum liſtion giora. Hann sagdi þaa ecki misgert hafa, „þuiat þer dæmdut riett, enn mer miskunnadi brunnr miskunnarinnar blezut frv sancta Maaria. Hon er heilsa baadi godra ok illra, lif ok græding allra syndvgra.“ Eptir þat for Ebba i munklifi laatandi af ollum illgiordum ok æ, medan hann lifdi, þionandi allzualldand(a gud)i ok hans dyrligri modr Maarie, henni se lof ok dyrd um vendiligar aldir. Amen.

CLXVI.

Vor frv frelsti mann fra dioflvm.

Sa var einn husbondi, sem miok stundadi aa akrverk. Hann syndiz meir bera aahyggiu fyrir veralldar godzi en hialp sinnar saalu, ok þo at þessi madr gerdi marga hluti rangliga, var þat eitt milli annarra hluta, at þa er hann ardi sina iord, geck hann yfir sin endimork, ardi [ok setti [1] aa iord sinna granna, hvar [2] er hann matti, leggiandi suo med stolinni hendi iardir annarra vid [3] sin akrlond. Þessi madr hafdi þo optliga ser i hug sæla guds modur Mariam, ok heilsadi hana iafnliga med goduilia, eptir þui sem hann kunni, med Aue Maria. En sem hann var andadr, kuomv til margir dioflar treystandi sik mundu gripa hans saal. Þar voru ok vid einglar guds. Ok er þeir baru fram þa fa goda hluti, sem hann hafdi gert, toku dioflarnir vpp at segia otallig [4] hans ill verk, ok er þeir hælduzt miok ok hugduzt sigrat hafa, sagdi einn eingillinn, at hann var vanr at heilsa sæla guds modur Mariam med miklvm godvilia. Ohreinir andar skammazt sin, er þeir heyra þetta, ok hurfu þegar i brott, latandi eptir þessa saal. Toku guds einglar hana i sitt valld. Svo var þessa mannz ond [5] frelst af valldi dioflanna med guds myskunn, ok fordadizt eilifa fyrirdæming fyrir verdleika hans modur. Hun se at eilifv blezut med sinum syni vorum herra Jesu Kristo.

[1] [*mgl. E.* [2] huat *E.* [3] undir *E.* [4] *saal. E;* otal *D.* [5] saal *E.*

CLXVII.

Vor frv vitradizt fatækum manni.

Nockur fatækr madr var i einu [1] þorpi, ok þuiat hann þurfti dagliga at þiggia peninga ser til atvinnu, for hann vm marga stadi ok feck ser mat, bædi af þui sem godir menn gafu honum, ok suo af þvi [2] sem hann vann til med sinum hondvm. Hann vegsamadi helga [3] guds modur Mariam suo einkanliga af ollu hiarta, sem hann matti ok kunni, at hann gaf optliga fyrir hennar ast odrum fatækum monnum af þeiri olmusu, sem hann þa. Enn sem þessi madr var at kominn dauda, tok hann at bidia sæla guds modur Mariam, at hun virdizt honum at myskunna, ok [hann mætti af hennar bænum fa [4] huild ok sælu paradisar. Sialf modir myskunnar vitrazt honum þa ok taladi til hans: „Kom, minn kæri, ok skalltu fa, þat sem þu batt, huild paradisar.“ Margir þeir sem voru i þui sama husi, heyrdu roddina. Fylgdi hier ok skiotliga [5] framkvæmd, þuiat hans ond geck þegar vt af likamanum ok var leidd af einglum guds i fagnat [6] paradisar, þar sem hun gledst med helgvm monnum guds, sem sæl guds modir iungfrv Maria [hefir fyrirheitid [7].

CLXVIII.

Gud gaf burgeisi marga peninga.

Svo segizt, at i Argentina i þeiri borg, er Strazbuth heitir, var einn sa burgeis, er fell i suo mikinn fatækdom, at i hans eign var ecki vtan einn peningr ok þau [8] herfiligu klædi, sem hann bar. Hann atti þriar dætr miok fagrar, þær sem þa voru giptandi fyrir alldrs sakir. Hann ottadizt miok, at þær mundi tyna sæmd sins skirlifis sakir [9] fatækdoms, ok angradizt miok af sialfs sins stett, enn kvaldizt ok miok i huginvm [10] fyrir meyianna skulld. [Hann hugleiddi tign sins kyns ok harmar nu þui meir sinn fatækdom [11].

[1] einshueriu *E.* [2] hinu *E.* [3] sæla *E.* [4] [hun feingi honum med sinum bænum *E.* [5] *mgl. E.* [6] faugnut *E.* [7] [het honum *E.* [8] hrædiligu ok *tilf. E.* [9] hans *tilf. E.* [10] huganum *E.* [11] [*tilf. E.*

Huat matti hann nu gera? Oll hans eign var einn peningr. Hugsar hann med ser, huersu hann mætti[1] honum þess haga, at honum sialfum vyrdi nockur [nytsemd at[2], ok segir suo: „Mik pinar[3], segir hann, hungr, ek kueliumzt af klædleysi, ok fatækdomrinn þrongir at mer ollum megin[4]. Þo at ek seli [þenna pening[5] aa torgi, er mer þat litil nytsemd, [ecki giorir mer þat[6], helldr skal ek offra hann gudi fyrir hendr fatækra manna, weit hann[7] sialfr, at ek em fatækr. Hin helgazta mær allra meyia, heyr þu bæn mina ok hialpa[8] mer med nærverv[9] þinnar myskunnar, þuiat ek em nv efandi miok vm, hvat ek skal gera. Skal ek fara til þins musteris, þuiat ek veit, attu matt, ef þu villt, gefa mer aptr hundratfallt, þat sem ek gef þier. Fel ek þier sialfan mik aa hendi ok minar dætr, vm hueriar ek ottumzt einkanliga mest.“ Hann sagdi suo, ok for til kirkiunnar fyllandi sitt heit, ok gaf peninginn fyrir guds ast ok hans modur. Sem hann hefir bedit til guds af ollu hiarta, er hans bæn heyrd honum ovitanda.

Ferr hann brott, til þess er hann kemr at aanni Rin. Hann sa vid aarbackann einn mann sitianda i bati, ok spyrr, huat hann hefir falt i batinvm. Hann suarar: „Se þenna malm, sem ek hefir, kaup hann, ef þu villt.“ Borgarmadrinn suarar: „Ek skylldi giarna kaupa, ef ek hefdi verdaura til, eda huat gelldr malmrinn?“ Hann segir: „Fim skillinga.“ Hinn svarar: „Þat er miok dyrt. Ek em fatækr ok mvn ek gefa vid[10] eyre, ef þu villt suo taka, ok fa mer þenna malm i nafni Jesu Kristz ok hans helgu modur.“ Kaupmadrinn samþyckti þessv ok feck honum malminn. Borgarmadrinn tok at lani peninga ok lavk skulldina. Sem hann hefir tekit þenna malm, berr hann hann i sitt hus ok brytr af litinn part ok berr til gullsmids at selia. Gullsmidr sagdi[11]: „Huersu metr þu þetta?“

[1] megi *E.* [2] [sæmd i *E.* [3] pinir *E.* [4] megum *E.* [5] [hann *E.* [6] [*mgl. E.* [7] ek *E.* [8] hialp *E.* [9] naveru *E.* [10] *mgl. E.* [11] spurdi *E.*

Hann segir: „Biod til þat, sem þu vill.“ Hinn svarar: „Fa mer malminn, ok mvn ek gefa þier i mot pund[1].“ Borgarmadr spyrr: „Huat malm er þetta?“ Hann suarar: „Hird eigi, huat þat er, sidan ek gef fullt i mot.“ Hann tekr nv pundit ok verdr miok gladr. Þa segir gullsmidrinn: „Þetta er hit skirazta[2] gull.“ Sem borgarmadrinn hafdi sellt malminn, leitar hann kaupmanzins[3], þess er honum hafdi sellt, ok finnr hann i tavernishvsi, ok sem hann er vindruckinn, segir hann til hans: „Kumpan, seg mer, huar þu tokt þann malm, er þv selldir mer.“ „Se, sagdi hann, þa er ek for vm þat fiall, sem hier er nærr, let ek þar eptir tuó stycki suo stor, at ek matta þau huergi hræra einn samt.“ Hinn segir: „Ek skal gefa þier ombun fyrir, ef þu leidir mik i þann stad, at ek profi, huort þetta er satt.“ Kaupmadrinn suaradi[4]: „Vid skulum fara, þegar ek hefir af druckit þessu keri.“ Þeir fara nu til þessa stadar, finna malminn ok færa heim.

Þessum borgarmanni ero nu gefin af gudi mikil audæfi. Kaupir hann ser stor steinhus, marga bæi [ok garda[5], verdr hann aa litilli stundu rikr at gulli ok allzkyns gersimum. Hann er nu mikils hattar madr, ok aagætr af monnum enn godr fyrir gudi, sem [vndir ma standa[6] af þui, hversu hann skipadi sinum audæfum. Hann gaf dætr sinar i klaustr gudi til æfinligrar þionvstu. Hann gerdi [nu af[7] grvndvelli ok endrbætti þat musteri vorrar frv, sem hann offradi peninginvm i, ok pryddi þat med skruda ok odrum hlutum, ok gaf mikit godz til aukandi prebendur[8] þeira, er þar þionudu gudi. Hann gerdi i hofudkirkiu borgarinnar storan kross med likneskiu af gvlli. Hann gerdi ok fatækra manna spital ok lagdi þar til mikla olmusu. Eptir þat for hann i Jerusalem at sia grof drottins. Ok sem hann kom aptr, hafdi hann sik allan til guds þionustu ok andadizt i fridi i[9] godri elli. Kaus hann ser leg i hofudkirkiunni fyrir þeim krossi, sem sialfr hann let giora.

[1] silfrs *tilf. E.* [2] skærazta *E.* [3] *mgl. E.* [4] mællti *E.* [5] [*mgl. E.* [6] [undirstanda ma *E.* [7] [upp *E.* [8] rentur *E.* [9] ok *E.*

CLXIX.

Gullstaup fell a klædi karls.

Sa var einn karl[1], godr kristinn madr ok einfalldr, at þa er hann heyrdi lesit i heilagri kirkiu, hversu Kristr het at ombuna [þat hundratfallt, sem honum var[2] gefit aa iardriki, stadfestuzt þessi gudspiallzins ord i hans hiarta, ok af von þessa hvndratfallz aavaxtar, tekr hann þa[3] eina kv, sem hann atti, ok vill færa til kirkiu ok gefa, þo at hvsfrv[4] hans stædi i mot, þuiat hann skildi þessi ord likamliga sem ofrodr ok boklaus madr, trvandi sik mundu fyrir hana fa hundrat kua. Hans fatæk[5] husfrv helldr nv kunni, [medan hun vinzt til[6], ok vill eigi, at hann gefi hana brott. Enn sem hun ser [sik ôngu orka, ok hann er stadfastr i sinni fyrirætlan[7], lætr hvn af þo at [nôdig, ok hyggr nu naliga[8], at hann se galinn. Hann gefr ecki gôm[9] at hennar ordum ok [færir kuna[10] til kirkiu sællar guds modur Marie. Sem hann kemr þar, offrar hann kennimanninvm[11] ok enn helldr Kristi ok Marie[12] þessa kv vndir von hundratfalldrar ombunar. Ok þo at prestrinn tæki, suo sem var, at hann gerdi þetta sakir mikillar favizku, let hann þenna mann fullgera þat, sem hann hafdi upptekit, ok feck kuna sinum monnum at geyma.

Þegar hinn fatæki madr hefir af [hendi lokit[13] sitt offr, ferr hann brott[5] aa leid til sins [herbergis ok[6] heimilis. Ok sem hann er aa veginum, fellr or loptinu sem eitt staup edr stycki med vndarligri fegrd, ok festi sik[14] vid hans klædi, at eingi matti brott af[5] taka. Ok sem menn sau þetta, var sagt byskupi, at suo sem eitt gullstaup einkanliga fagrt ok dyrdligt hafdi fallit or [himninum ok dreift sik[15] ok fest vid klædi þessa bonda, ok þat matti med

[1] herbergiskarl *E.* [2] [hundratfalldt, huat sem honum væri *E.* [3] *tilf. E.* [4] hustru *E.* [5] *mgl. E.* [6] [*mgl. E.* [7] [aunguo orka sitt aptrhalld *E.* [8] [seint se, ok hyggr *E.* [9] gaum *E.* [10] [fer *E.* [11] kirkiunne *E.* [12] Mariu *E.* [13] [haundum latid *E.* [14] sua *E.* [15] [loptinu *E.*

ongri vel [brott af taka klædinv[1]. Byskupinn skilr þa rettliga, at þat er hinum fatæka manni af gudi gefit, ok lætr kalla hann þegar til sin. Sem sendimenn koma til hans, þickir honum vndarligt, er byskupinn vill hann finna, ok ferr þegar til hans. Sem byskupinn serr hann klæddan þessu klædi, ok hefir gerla heyrt[2] af honum allan þenna atburd, lofar hann gud ok spyrr eptir, ef [hinn fatæki madr[3] vill selia klædit. Hann segir sik vist vilia selia þat sakir sins fatækdoms, suo þo at hann vill ecki[4] i verdit taka vtan[5] hundrat kua. [Byskupinn verdr allgladr vid þetta ok lætr fa honum hundrat kva mot klædinv[6]. Bondinn tekr þetta allþaksamliga ok bindr saman kyrnar ok rekr heim til sins herbergis med miklum fagnadi. Enn er hans husfrv ser hann kominn heim med margar kyr, [uerdr hun ottafull ok spyrr sinn bonda, huadann komnar eru sua margar kyr[7]. Hann segir, at þetta er þat hundrat kua, sem hann hefir mot tekit þeiri einni ku, sem hann gaf [drottni ok Marie[8]. Sem hun heyrir þetta, idrazt hun sinnar otrv, ok iafnliga sem hun nytr truar ok einfalldleiks sins bonda med honum, lofar hun gud med fagnadi, einkanliga sakir þess at hann ombunadi suo opinberliga hans einfalldleik ok gerdi hana, suo[9] þo at hon væri overdug, hluttakari þessarrar ombunar med sinum bonda.

CLXX.

Vor frv gaf manni aptr sinn fot[10].

Þat er vidrkvæmiligt ok skylldugt, at Kristz brudr heilog almennilig kristni taki med vegsemd lof vorrar frv sancte Marie, fyrir huerrar hit myskvnsamazta ok dyrdligsta fullting hennar son Jesus Kristr veitir iafnliga læknidom siukum monnum.

A nockurum tima sem ymisligar þiodir sottu af otal-

[1] [eda list brott taka *E.* [2] *saal. E;* greint *D.* [3] [hann *E.* [4] annat *tilf. E.* [5] enn *E.* [6] [*mgl. E.* [7] [*saal. E;* spyrr hun nu sinn bonda eptir *D.* [8] [Kristi ok Mariu *E.* [9] *mgl. E.* [10] Af siukum maunnum *Overskr. i E.*

ligum stodum ok borgum til kirkiu heilagrar guds modur Marie, þeirar sem er i borginni Vivaria [1], ok margir siukir menn feingu heilsu, kom þar millum annarra [einn siukr madr sa[2], sem þann krankleika hafdi i odrum fætinum, sem þeir kalla sacrum ignem. Hann bad gud ok hans modur med allri aluoru hiartans, at þau gæfi honum heilsu. Ok sem hann hafdi þar verit marga daga ok feck onga [3] framkuæmd sinnar bænar, fell fotrinn, [sa sem fyrr sogd meinsemd var i [4], brott af lærlegginum, þuiat hann villdi helldr missa fotarins, enn kueliazt alla daga sins lifs af sott þessa brvna. Litlum tima sidar sem [hinn kranki [5] madr var i fyrr sagdri kirkiu guds modur Marie, gret hann miok [ok kueinadi sakir sins krankleika, bidiandi med hiartaligum grat modur myskunnar, at hun hialpadi honum [6] ok taladi med þessum ordvm: „Heyr, hin milldazta drottning, iungfrv Maria! sakir huers er ek einn suo af ollum monnum, at ek treystandi þinni hialp er fyrirlatinn af modur myskunnarinnar, adrir feingu sina heilsu, en ek einn samt er vtkastadr fra þinni milldi. Wei mer veslugum, hveria mvnvt hefir [7] ek þa framit, er mik dro i suo mikla ofæru, gerandi mik rækan vmfram alla menn i þinu augliti, [harmar ek miok [4], harma ek þat, at [8] ek serr nv gert vid mik, ek em nu vtlægr fra hinni helguztv iungfrv Marie, hinni myskunsomuztu ok millduztu hialp."

Ok sem hann talar þessa hluti [ok þessum lika [4], fellr a hann suefn. Honum syndizt þa [i draumi [4], sem kona kæmi til hans, su sem suo var [9] fogr ok tigulig [10], at eingi iardlig skepna matti vid iafnazt. Hun strôk [11] linliga [12] med sinni helgu hendi vm legginn aa þeim saara fæti, ok suo um fotarstufinn. Ok sem hann vaknadi, fann hann, at sa fotrinn, sem [hann hafdi adr sakir þess mikla krankleika

[1] Uinaria *E.* [2] [siukra manna einn sa madr *E.* [3] eigi *E.* [4] [*mgl. E.* [5] [þessi *E.* [6] [saker sins sarleika *E.* [7] hefi *E.* [8] sem *E.* [9] einkannliga *tilf. E.* [10] tigurlig *E.* [11] strauk *E.* [12] um fotinn *tilf. E.*

ongri vel [brott af taka klædinv[1]. Byskupinn skilr þa rettliga, at þat er hinum fatæka manni af gudi gefit, ok lætr kalla hann þegar til sin. Sem sendimenn koma til hans, þickir honum vndarligt, er byskupinn vill hann finna. ok ferr þegar til hans. Sem byskupinn serr hann klæddan þessu klædi, ok hefir gerla heyrt[2] af honum allan þenna atburd, lofar hann gud ok spyrr eptir, ef [hinn fatæki madr[3] vill selia klædit. Hann segir sik vist vilia selia þat sakir sins fatækdoms, suo þo at hann vill ecki[4] i verdit taka vtan[5] hundrat kua. [Byskupinn verdr allgladr vid þetta ok lætr fa honum hundrat kva mot klædinv[6]. Bondinn tekr þetta allþaksamliga ok bindr saman kyrnar ok rekr heim til sins herbergis med miklum fagnadi. Enn er hans husfrv ser hann kominn heim med margar kyr, [uerdr hun ottafull ok spyrr sinn bonda, huadann komnar eru sua margar kyr[7]. Hann segir, at þetta er þat hundrat kua, sem hann hefir mot tekit þeiri einni ku, sem hann gaf [drottni ok Marie[8]. Sem hun heyrir þetta, idrazt hun sinnar otrv, ok iafnliga sem hun nytr truar ok einfalldleiks sins bonda med honum, lofar hun gud med fagnadi, einkanliga sakir þess at hann ombunadi suo opinberliga hans einfalldleik ok gerdi hana suo[9] þo at hon væri overdug, hluttakari þessarrar ombunar med sinum bonda.

CLXX.

Vor frv gaf manni aptr sinn fot[10].

Þat er vidrkvæmiligt ok skylldugt, at Kristz [illegible] heilog almennilig kristni taki med vegsemd lof vorrar frv [illegible] Marie, fyrir huerrar hit myskvnsamazta ok dyrdligsta [illegible] hennar son Jesus Kristr veitir iafnliga læknidom [illegible] monnum.

A nockurum tima sem ymisliga [illegible]

[1] [eda list brott taka *E.*
[4] annat *tilf. E.*
nu sinn bonda [illegible]
[10] Af sia[illegible]

igum stodum ok borgum til kirkiu heilagrar guds modur
Marie, þeirar sem er i borginni Vivaria[1], ok margir siukir
menn feingu heilsu, kom þar millum annarra [einn siukr
madr sa[2], sem þann krankleika hafdi i odrum fætinum, sem
þeir kalla sacrum ignem. Hann bad gud ok hans modur
med allri aluoru hiartans, at þau gefi honum heilsu, sem
hann hafdi þar verit marga daga ok feck enga[3] [illegible]
næmd sinnar bænar. fell fotrinn. [sa sem fyrr sagd [illegible]
emd var i[4], brott af leggiunum. [illegible] [illegible]
hissa fotarins, enn [illegible] alla daga [illegible]
rvna. Litlum tima sidar sem [illegible] [illegible]
yrr sagdri kirkiu guds modur Marie [illegible] var i
ueinadi sakir sins krankleika [illegible]
rat modur myskunnar [illegible]
med þessum ordvm: „Herra [illegible]
Maria! sakir huers er ek [illegible]
k treystandi þinni hialp er [illegible]
mar, adrir feingu sina heilsu [illegible]
a þinni milldi. Wei mer [illegible]
k þa framit, er mik [illegible]
ekan vmfram alla menn [illegible]
arma ek þat, at[6] ek [illegible]
lægr fra hinni helgustu [illegible] Marie [illegible]
stu ok milldazta hialp.“

Ok sem hann [illegible]
hann sofn. Honum [illegible]
[illegible]

afleyst legginum [1], var nu aptr gefinn fyrir hina myskunsomuztu [modur guds [2] Mariam, suo heill sem nockurn tima var heilaztr, [adr hann tok krankleika [3]. Hann lofar nu med miklum fagnadi vorn herra Jesum Kristum lausnara ok grædara heimsins ok hans modur Mariam, ok tier nu ollum þessa iarteign [, gangandi a sina fætr [3].

Kann þat optliga til bera, at þeim sem gud vill hialpa, berr hann þa [hardliga med [4] krankleika eda odrum hlutum med leyndum sinum myskunnardomi ok lætr þa vm stund missa heilsu likamsins at bæta [5] suo sinar syndir, at sem þeir hafa med rettlæti [6] tekit hans radning bidiandi til hans stadfastliga, þo at hann dueli um stund þa at heyra, at hann grædi þa, synandi suo sinn matt ok oumrædiliga milldi til lofs ok dyrdar sinu helgazta nafni ok sinni modur Marie.

CLXXI.

Vor frv hialpadi fatækum manni.

Nockur fatækr madr, er Valterus het, atti heimili i þui þorpi er Brinlum [7] heitir vid Aquinensem kirkiu. Hann var einfalldr madr ok meinlaus, hann lifdi fatækliga ok vann ser ok husfrv sinni [8] til daglegrar atvinnu. A nockurum degi, sem hann geck berfættr vm þorpit, drap hann fætinum audrum vid stein. Hann verdr miok bradr [af þessum [9] sarleika ok nefnir diofulinn [10], segiandi at þessi steinn var i diofuls [11] nafni þar settr. Ok þegar sem hann hafdi [enn eigi talat þessi ord til enda [12], þa kennizt honum þuiligt [13], sem kastad væri brennanda vatni i hans andlit [14]. Hann vard þegar at standa kyrr, þuiat hann matti sik huergi hræra. Af hans augum hliop suo mikit vatn, at sakir þess matti hann ecki sia. Hann er nv færdr heim i sitt herbergi,

[1] [adr uar afhaugguinn saker þess mikla krankleika *E.* [2] [iungfru *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [med hardligum *E.* [5] þeir bæti *E.* [6] litillæti *E.* [7] Brinligu *E.* [8] ok syne *tilf. E.* [9] [uid þenna *E.* [10] *mgl. E.* [11] diofulsins *E.* [12] [uarla þetta sagt *E.* [13] þuilikazt *E.* [14] asionu *E.*

ok tekr hit vinstra hans auga syn, enn hit hægra er med ollu sionlaust. Oll hans asiona þrutnar [suo miok, at ecki sa hans augu, nef eda munn[1], suo at hann var likari þui skrimsli, sem einga liking lifanda kuikindis hefir, enn mannligri aasionu. Var hon engi likari enn blǫdru þeiri, sem full er med vind. Sem fiorir dagar voru lidnir, tok nockut at minka[2] þessi mikli þroti, ok gerdizt þa aa allri hans aasionu raud kaun, ok hlupu[3] upp storar blǫdrur, suo at allir, þeir er [saa, sogdu hann vera[4] likþran. Eptir þat færdizt allr [krankleikinn ok[5] þrotinn nidr i[6] likamann vm hans lendar ok allt nidr i tærnar, ok suo hǫrmuliga var hann pindr, at [hans kne beygduzt[7], suo at hælarnir lagv vid þioin, ok dro hann suo hrædiliga[8] saman, at hann vard sem einn bǫllr. Allr nedri blutr hans likama var sem daudr, ok hann kendi hans ecki, ok þo at hann veri steiktr i elldi, matti hann brenna, enn eigi [matti hann kenna sin. Þessi madr matti alldri komazt sialfr[9] or sinni sæng, eigi reisazt vpp at sitia, ok eigi matti hann snua ser [aa adra sidu, enn adr laa hann[10]. Horfdi hann þui iafnan i lopt vpp, vtan þa er hann tok i þat reip, sem vppi var yfir honum, at hann mætti þar vid snua ser. Hann hafdi þenna krankleika nærr vm fiogur aar, enn[10] husfrv hans ok son þionudu honum [iafnliga. Hann bad[11] ser olmusu af þeim dugandi monnum, sem [voru nærr hvsinv[12], at hann, ok þeir sem hann atti at fæda, mætti þar lifa vid. Kalladi hann vt vm þann glugga[13], sem var vid hans sæng, ok þo at vesold fatækdomsins ok hardleiki sottarinnar pinadi[14] hann saarliga, gerdi hann þo i sinum harmi ok krankleika iafnan gudi þackir ok bad dagliga fyrir þeim, er honum gafu sitt godz. Hann fastadi iafnan

[1] [miok, sua at hans augu saa ecki *E.* [2] minkazt *E.* [3] hliopu *E.* [4] [hann sau, hugdu *E.* [5] [*mgl. E.* [6] herdarnar ok *tilf. E.* [7] [hann knebeygdizt *E.* [8] hormuliga *E.* [9] [kendi hann. Hann komz alldri *E.* [10] at *E.* [11] [iafnan. Jafnliga bad hann *E.* [12] [foru um husin *E.* [13] glugg *E.* [14] pinde *E.*

ok leiddi þat sem hann hafdi mot gudi gert fyrir angu sins hiarta, bidiandi litillatliga [til guds [1] fyrir sinum syndum.

Sem nalgadizt sa time, er [gudlig milldi [1] villdi honum myskunna ok frelsa [2] hann af hertekningarbandi þessa krankleika, snuandi sinni reidi i myskunn, þa tok mikit at minka [3] hans megn bædi af sottinni ok suo af hans hardlifi, þuiat hann fastadi iafnliga [4], var þa hit fiorda ar fra þvi, er hann feck krankleikann. Hann lætr nv bidia einn prest koma til sin, at hann mætti iata [5] honum sinar syndir. Enn sem prestrinn afsakar sik ok segizt eigi mega koma sakir þess at hann hefir margt annat at gera, kærir hinn siuki madr sig [, ok þickir prestrinn vanrækia sik. Anduarpar hann nu ok gret [6] saarliga, snvandi sik med allri godfysi til hins hæsta kennimannz ok iatar honum sinar syndir, bidiandi litillatliga, at hann virdizt honum at myskunna, ok at hann mætti a hinum fyrsta paskadegi, þa er allir kristnir menn skulu taka vors herra likam, makliga vid bua sitt hiarta þeiri helgvztv þionvstv. Þa skipadi hann ser sialfr fostu allt fra skirdegi [7], suo at hann at ecki þadan af, til þess er hann hafdi bergt guds likam a paskadaginn [8].

A sialfri nott drottinligrar vpprisu, sem hann la vakandi mæddr af langri fostu, heyrir hann til þess stadar, sem Aquicinctum [9] heitir, hringia til ottusongs. Hann hefr vpp sitt hofud ok helldr vpp hondunum ok hneigir hofdinu i mot [fyrr sogdum stad [10] gudi til heidrs, lofandi milldi vors lausnara. Hann ser þa standa hia ser eina konu fagra ok virduliga at sia, suo klædda, sem hinni tignuztu [11] drottningu heyrdi. Hugsadi hann þat med ser, eptir þui sem hann iatadi sidan, at engi skepna a himni ok [12] iordu mundi [13] verda mega fegri ok sæmiligri. Hun ser a hann

[1] [gud *E.* [2] frialsa *E.* [3] mykiazt *E.* [4] optliga *E.* [5] fyri: *tilf. E.* [6] [fast ok grætr *E.* [7] skirþorsdegi *E.* [8] paskadeg: *E.* [9] Aquiacianum *E.* [10] [stadnum *E.* [11] tiguligstu *E.* [12] eda *E.* [13] hennı *tilf. E.*

ok spyr, huort hann sefr eda vakir. Hann segizt vaka. Hon sagdi: „Vel gerir þv, godr madr, er þu bidr þier iafnan guds[1] myskunnar ok leitar[2] eptir megni at gera god verk, latandi eigi af, þo at þu sert krankr ok vanmegn at gera gudi þackir. Wit nv, at heyrdar erv þinar bœnir af gudi, ok nv er sa timi kominn, er þv skalt [af honum þiggia þina heilsu[3]. Giorr sem ek minnir þig a, ok lat færa þig i Aquicinctum, ok bid med ollum hug til guds fyrir þinni heilsu i kirkiu guds modur Marie fyrir hennar likneski[4], ok muntu fa myskunn gudligrar hialpar." Hinn siuki madr verdr miok ottandi ok mælti: „Frv, huer ert þv?" Hun suarar: „Eigi vardar þig enn at vita, huer ek em, enn vanræk eigi at gera, sem ek hefir[5] þier sagt, ef þv girnizt at fa heilsu þina." Eptir þat hvarf þessi syn[6] fra honum. Hann er nu settr milli vonar ok otta, ok er alla hina næstu viku efandi[7], huat hann skal gera, huort hann skal fullkomliga trva þessari vitran, gefr sig allan gudi i vald, enn segir engvm manni vitranina.

A hinum atta degi fra hinvm fyrsta paskadegi, þat er sa dagr, sem vor herra Jesvs Kristr vitradizt sinum lærisveinum at luktum dyrum eptir sina vpprisu ok syndi þeim sinar hendr ok sidu, þa vitradizt þessum siuka manni vakanda annan tima hin sama kona med somu æsionu ok bunadi, sem fyrr hafdi hun, ok minti hann a, at hann vanrækti eigi þat, sem honum var [fyrr vitrad[8], biodandi honum, at hann efadi ecki þar vm. Sem hon hafdi þetta talat[9], hvarf hun brott. Hann verdr nu gladr, at[10] þessi vitran tedizt honum annan tima, at hann mætti[11] oruggr vm vera, at þat er eigi fals, ok kallar til sin prest ok segir honum alla þessa vitran. Prestrinn gefr honum þat rad, at hann lati þangat flytia

[1] gud *E.* [2] uid *tilf. E.* [3] [heill uerda *E.* [4] likneskiu *E.* [5] hefi *E.* [6] uitran *E.* [7] ottandi *E.* [8] [bodit ok sagt *E.* [9] mællt *E.* [10] er *E.* [11] matti *E.*

sig, sem honum var vitrad, efandi ecki vm gudligt fyrirheit. Hann gerizt nv fullkominn i at trva von sinnar heilsu, ok gefr sig allan i valld gudligri milldi, treystandi þar med arnadarordi [guds modur[1] Marie.

Hann lætr flytia sik til Aquicinctum til kirkiu sællar Marie. Lofar abotinn honum, at medan brædr sitia yfir mat, skal hans sæng standa fyrir hæalltari, at hann bidi þar til guds ok vorrar frv fyrir hennar likneski, sem honum var bodit. Enn sem hann var þar kominn med sinni sæng ok hafdi bedit til guds litla stund, tękr hann hendinni til augnanna ok kallar med miklum fagnadi: „Min frv, heilog guds modir Maria! [Ek þackar[2] þier, at nv ma ek sia þina likneskiu. Hefir ek nv fengit syn[3] med þui auga, er vm fiogur aar hefir sionlaust verit.“ Hann var vtborinn, adr enn brædrnir kuomu i kirkiuna, lofandi gud ok hans modur fyrir sina milldi. Beid hann nu med fullu trausti sinnar heilsu. Þegar brædr hofdu sungit[4] kuelldsaung, var hann enn færdr i fyrr sagda kirkiu guds modur Marie, ok vakti þar vm nottina, bidiandi ser myskunnar. Sem sunginn var ottusongr ok dagr rann vpp, rann honum ok vpp dagsbrun gudligrar myskunnar, kendi hann þvi likazt milli skinzins[5] ok kiotzins, sem hans leggir ok fætr væri stroknir [med vætu, eda mavrar hlaupi upp ok nidr vm[6]. Þa gefr hann ser nu gott traust vm sina heilsu. Þa toku þeir knutar, sem saman hofdu dregit hans likam, at losna med mikilli brakan, þvi likazt sem þa er brotid er þurr hris, ok suo toku nockut [fætrnir at retna. Rettist hann þa vpp ok sat, ok þuiat hann matti eigi leyna gledi sins hiarta, skridr hann a hondunum[8] ok kniam til alltarissins, dragandi eptir ser þann sleda, sem hann var þangat i fluttr. Kallar hann iafnliga þessi somu ord:

[1] [uorrar fru sancte *E.* [2] [þaeker giori ek *E.* [3] mina *tilf E* [4] ut sungit *E.* [5] skinz *E.* [6] [*mgl. E.* [7] [at rettazt leggirnir. Reistizt *E.* [8] haundum ok fotum *E.*

„Hialp mer, heilog Maria.“ Hann tok vm horn alltarissins[1] ok stod suo vpp a sina fætr, ok sakir þess mikla fagnadar, er i hans hiarta var, villdi hann fara vpp a alltarid at minnazt vid fætr likneskiu vorrar frv, [adr einn brodir, er þa kom i kirkiuna[2], tok hann ok leiddi þrim sinnvm vmkring[3] alltarid. Abotinn ok brædrnir verda fegnir, sem þeir sia ok heyra þessa iarteign. Lata þeir hringia ok syngia Te deum laudamus med miklum fagnadi. Vm daginn mot hamessu gengr hann med þeim processionem, suo at hann þarf eigi at leida. Brædrnir hafa hann hia ser nockura daga, at hann geri gudi ok hans modur þar þackir fyrir sina heilsu.

Eptir þat geck hann brott, berandi ser a herdum þa sæng, er hann var þangat i færdr, eptir þvi sem sa siuki madr, er vor herra græddi ok baud, at hann skylldi bera sina sæng. Lofa allir gud ok hans modur, þeir er sia þann ganga, sem adr var kryppill, ok berr nu ser a herdum þa sæng, sem fyrr var hann fluttr i. Þessi iarteign gerdist, þa er lidit var fra hingatburd vors herra Jesu Kristz .m[4].c. fimtigir ok atta aar, fimta idus Maij a drottinsdag.

CLXXII.

Vor frv hialpadi iuda.

Judi einn [er Jacobus het[5] for or Lundunum i Eingland til Vintoniam. Reyfarar[6] kuomv at honum a veginum, þeir[7] gripv hann ok [fast lombdu[8]. Eptir þat færdu þeir hann i eitt fornt hus, sem komit var at falli. Sem þeir [hôfdu gert honum margar meingerdir ok rænt[9] hann ollu sinv godzi, bvndu þeir [hans fætr vid dyristafinn, enn hendrnar bundu þeir[10] a bak, ok letu hann þar[11] eptir einn saman. Enn til þess at hann dæi eigi skiott,

[1] a altarinu *E.* [2] [enn brædr kuomu i kirkiuna, ok einn brodir *E.* [3] umkringis *E.* [4] þushundrat *E.* [5] [Jacobus at nafne *E.* [6] Raufarar *E.* [7] ok *E.* [8] [lomdu fast *E.* [9] [giordu honum margar meingiordir ok rænt *E.* [10] [hann *E.* [11] sua *E.*

gafu þeir honum braud litid ók vatn vm þria daga, þviat þeir væntu ser at fa mikla peninga i hans vthausn. A hinni þridiu nott, sem hann sofnadi litt sakir sinnar mædu, synizt honum i draumi kona virdulig at sia med suo [1] mikilli fegrd, sem eigi matti mannligr hugr ætla, hennar klædi voru huit sem snior. Hun gengr at honum ok slitr [sundr sterkliga [2] ôll þau bond, er hann var bundinn med, [ok leysir hann [3].

Gydingrinn vaknar med miklum fagnadi ok serr [alla vega [3] vm sik, hyggiandi at, ef hann sæi þann, sem hann hefir [frialsan gert [4]. Hann ser nu eigi i draumi sem fyrr, helldr med likamligri syn vakandi, himinrikis drottningu [5] Mariam standa hia ser, ok af hennar birti skein allt [þat herbergi, sem þav voru [6]. Enn hann vendi sinum ottafullum augum til hennar ok spurdi: „Frv, hver [erut þier [7], eda hvadan hafit þer suo millt hiarta at þier uilit hialpa mer [suo veslugum [8] i minni naudsyn?" Hun suarar: „Ek em Maria, su sem þu ok þitt kyn hædit ydr til mikils ofagnadar, neitandi med kappi [9], at ek hafi fædt hialpara heimsins. Kom þu til min, ok mvn ek eptir minum vana veita þer gott mot [10] illum hlutum, ok leida þik fra villu til vidrkenningar sannleiksins. Mattu skilia, hversu haskaligt [11] þier er at lifa, sem þu hefir adr lifat. Ok til þess at þv [lifir betr ok kennizt vid [12], skulum vid ganga ut." Hann fylgir henni þangat, sem hun ferr fyrir. Þau koma at einum storum steini, ok bydr hun, at hann skal [þar upp a fara [13] ok geyma gerla at þvi, sem hann ser [nidr i iordina [14]. Judinn gerir, sem honum var bodit. Hann ser, at iordin opnast ok þar i er hrædiligr dalr ok myrkr, þar stendr vpp af

[1] *mgl. E.* [2] [af honum *E.* [3] [*mgl. E.* [4] [frelsadann *E.* [5] drottning *E.* [6] [husit ok herbergit, sem þau voru inne *E.* [7] [ertu *E.* [8] [ueslum *E.* [9] miklu þrase *E.* [10] a mote *E.* [11] haskasamligt *E.* [12] [kennizt fullkomliga vid, þa *E.* [13] [fara upp *E.* [14] [a iordina nidr *E.*

logi sem af brennusteini. Þadan stod suo mikil fyla, at hann matti varla þola. Þar voru ok allar hinar grimmvztu ok hrædiliguztu [1] kualir. I þeim somum kuolum ser hann velltazt andir fyrirdæmdra manna, voru þar kueliarar ok pindu þær sarliga. Sem hann heyrir [þeira hórmuligan grat ok veinan [2], fellr hann nærr i ouit sakir otta.

Eptir þat er hann hefir heyrt ok sed þessa hluti, talar vor frv til hans: „Þessi myrkrastadr, þessi bruni ok allar þær [3] kvalir ero bunar þier ok þeim, er þier likiazt, vtan þier fyrirlatid skiotliga [4] otrv iuda ok takit kristiliga trv. Fylg mer enn, at ek syni [5] þier eigi sidr þa goda hluti, sem þier hafit tynt sakir blindleika ydvarrar otrv.“ Hun leidir hann þa aa eina stora hæd. Hann ser skamt i brott fagrt herad [ok biart at sia [6]. Hann kendi þadan svo sætan ilm, sem verda [7] matti af ollum [8] hinum dyruztum iurtum. Þar sa hann flocka heilagra manna fagrliga skinandi med biartri aasionu ok klædum, leikandi med ollum fagnadi, syngiandi gudi lof med sætum hliodum. Sem hann hefir leingi sed hier aa, mællti guds modir til hans: „Þessi dyrd er erfd þeira anda, sem leystar ero med blodi mins sonar Jesu Kristz, ok hana skaltu eignazt, ef þu villt [9] trva, at hann hefir tekit sannan likam [10] af mer. Far nu brott hedan, [ok skaltu i minne hallda þessi stormerki, sem þier eru birt þo at ouerdugum [11], ok geym at sidan, huat þier hæfir at gera.“

Judinn ottast nv at koma annan tima i valld sinna ouina, ok for vm nottina allt til þess er lysti af degi. Kom hann þa til þeirar borgar, er Batha heitir, ok for til eins klaustrs ok sagdi priornum ok brædrunum allt þat, sem hann hafdi heyrt ok sed. Hann beiddizt at taka skirn ok retta trv, ok sem hann var skirdr, var hann kalladr Johannes.

[1] hrædiligztu *E.* [2] [þetta ok sier *E.* [3] pinur ok *tilf. E.* [4] skiott *E.* [5] syna *E.* [6] [*mgl. E.* [7] uera *E.* [8] *mgl. E.* [9] uill *E.* [10] likama *E.* [11] [*tilf. E.*

CLXXIII.

Fra kreptum manni, er fęck heilsv[1].

Sa var einn þyverskr[2] madr vel ættadr, er suo v
samankreptr allr hinn nedri hlutr hans likama, at han
matti eigi odruvis færa sik or stad, enn skrida a hondu
ok kniam. Ok þviat hans frændum var mikit erfidi d
[þungi at[3] honum, þottizt hann vera fyrirsmadr ok vanrækt
af þeim, suo at hann villdi fyrir þann skuld[4] giarn
fara i adra stadi. Hafa nærr allir menn[5] þann lost,
sidan madrinn færr þungan ok langan krankleika.
hans kæruztu vinir ok þeir, sem hann elskudu[6] adr, hal
þann sem siukr er, ok fyrirlata[7] hann, þegar þeim leidi
at veita honum þionustu [eda kost[8]. Þessi madr dr
sik med mikilli mædu a hondum ok fotum sækian
marga ok ymissa stadi heilagra manna, væntandi at gudi
milldi villdi honum myskunna fyrir verdleik nockurs sin
heilags mannz ok gefa honum heilsu. Honum er vitrad, s
hann skal[9] fara vm hafit[10] til Einglandz, ok skal han
vtan ef fa þar heilsu i kirkiu guds modur Marie. Ok þo
at honum syndizt miok þungt ok erfitt at taka a sik
þessa ferd[11], þa leitar hann þo vid eptir megni at komast
til Englandz, þviat mikil nodsyn skylldar mann[12] til a
þola alla mædu, þa sem hann ma orka, ser til heilsu.
Enn þviat honum var eingi stadr visliga[5] aanefndr, hvar
hann mundi heill verda, þa for hann, þo honum væri[13]
þat miok erfitt, til þeira kirkna, sem i ymsum[14] stodum
voru helgadar guds modur Marie, bidiandi ser olmusu
þar til sem allt kiotid geck af leggiunum[15] ok knianum
a huerium hann skreid, suo at ber voru beinin[5] eptir

Sem gudlig milldi [vill veita honum hialp[16], kem
hann [eptir guds forsio[8] til þess kaupþorps[17], er Curdingos[1]

[1] Af krypplingi *Overskr. E.* [2] þyduerskr *E.* [3] [þungt af *I*
[4] *saal. E;* stad *D.* [5] *mgl. E.* [6] *saal. E;* elskadi *D.* [7] fyri
lita *E.* [8] [*mgl. E.* [9] skylldi *E.* [10] ut *tilf. E.* [11] mædu *I*
[12] manninn *E.* [13] yrdi *E.* [14] ymiasum *E.* [15] beinunum *I*
[16] [uilldi letta hans pinu ok erfidi *E.* [17] þorps *E.* [18] Turdingos *I*

heitir, vid þann stad, sem guds piningarvottr hinn helgi Jatmundus [Einglandz konungr[1] er grafinn i. I þessum stad er ein kirkia, su er helgut er sælli guds modur Marie. A nockurum degi, sem mikill mannfioldi sotti til [fyrr sagdrar kirkiu[2], ok hann var þar kominn med odrum siukum monnum, þa bidr hann med iduligum grat til hinnar millduztu huggunar[3] siukra manna himinrikis drottningar Mariam, sem hann var iafnan vanr, at hun vendi sinni myskunn til hans ok leti skiott fram koma þa heilsugiof, sem honum var heitin[4]. Þa toku þegar at losna þeir knutar, sem sinarnar hofdu samandregit, ok rettuzt hans fætr, eptir þvi sem fyrr hafdi verit. Þar af vard suo mikit brak, at allir undruduzt, þeir sem vid voru. Þessi madr, sem adr var kreptr, rettizt upp ok stendr aa sina retta fætr, ok kallar optliga aa sina tungu gratandi fyrir fagnadi med haarri rôddu nafn hialpar aumra manna, sinnar heilsu gefara[5] Marie, suo segiandi: „Fru sancta Maria, hin milldazta modir Kristz, hin dyrdligazta himinrikis drottning! ek gerir[6] þackir þinni ovmrædiligri milldi, at þu lavkt vpp augu þinnar myskunnar yfir mik veslugan, þiggiandi mer lækning af suo þungum krankleika.“ Ein iudakona, su sem nyliga hafdi skirn tekit, var vid ok sa þessa iarteign ok styrktizt[7] miok þar af i trvnni. Þessi madr, sem heill var vordinn, ferr heim til sinna frænda. Lofa allir gud ok hans modur, þeir sem heyra þessa fôgrv iarteign.

CLXXIV.

Herra villdi pina sinn þræl.

Einn þræll hafdi misgert vid sinn herra, suo at þar fyrir feck hann reidi hans. Herrann var suo grimmr til hans, at hann hugdizt suo skulu honum hefna, at allir, þeir sem [sia edr heyra[8] sagt fra, vndradizt ok ottadizt, þviat hann girntizt meirr, at adrir ottadizt hann

[1] [*tilf. E.* [2] [kirkiunnar *E.* [3] hugganar *E.* [4] *saal. E;* gefin *D.* [5] giafari (!) *E.* [6] giore þier *E.* [7] treystizt *E.* [8] [sæe eda heyrdi *E.*

enn elskadi. Kalladi hann saman nockura [1] sina kumpana, at þeir allir samt [mætti þvi skiotara sa finna þa pinu, ok tracterar med þeim [2], huersu hann skal kuelia þrælinn, at hann megi sedia sa honum sina reidi. Enn sem þeir tala her vm, þorir þrællinn ecki at lata sinn herra sia sik, helldr ferr hann til kirkiu ok fellr allr til iardar, bidiandi med taarum til guds modur Mariam, at hun hialpadi hans mali. Hann hafdi suo [fullkomit traust sa hennar milldi [3], at hann bad eingan [4] helgan mann fulltings vtan hana, þviat hann efadi ecki vm, at þat mætti honum nægiazt. Adr [5] hann hafdi sagt sina bæn til enda, [tok af honum allan otta, feck hann suo mikla huggan ok [6] traust, at hann vndradi, hui hann hafdi suo verit odiarfr.

Sem sa grimmi herra med sinu illgiornu radi dæmdi honum pinu, þa kom skiotliga til þeira einn sa madr. er sagdi þeim nockurn þann hlut, sem þeim þotti suo mikils verdr [7], at allir þeir stodu vpp ok skilduzt sin i milli, ok mattu alldri sidan minnazt þessa hlutar. Þrællinn ferr brott af kirkiunni styrktr med gudligri huggan ok verdr nu gladr, sem einn hans kumpan segir honum þenna hlut. Hann synir sik nu oruggan sinum herra ok hefir sik i hans þionustu. Var hann alldri sidan onadadr [af honum eda nockurum odrum [9] vm þenna glæp [10]. Hann vard miok feginn ok þackar gudi ok hans modur Marie.

CLXXV.

Andadr klerkr vitradizt sinum kumpan [11].

Þeir voru tueir klerkar, sem sinn kumpanaskap bundu saman med miklum kærleik. Annar þeira andast mot Allra heilagra messu ok er leiddr til pislarstada, hinn, sem lifdi, mæddi sik med dagligum grat [12], en bad

[1] *mgl. E.* [2] [tracteradi *E.* [3] [mikit traust sa henni *E.* [4] annan *tilf. E.* [5] enn *tilf. E.* [6] [feck hann suo mikit *E.* [7] um vert *E.* [8] milldi ok myskunn *E.* [9] [*mgl. E.* [10] hlut *E.* [11] *Af siukum manni Overskr. E.* [12] tarum *E.*

ecki fyrir honum. Eptir burdardag vors herra Jesu Kristz vitradizt hinn andadi þeim, sem lifir, aasakandi hann vm þat, at hann feck engar naadir fyrir hans grat. Hann segir, at huert aar steig heilug guds modir Maria nidr af himni med miklum fiolda engla til pislarstada a þeiri nott, sem hun fæddi guds son, ok leiddi brott med ser allar þær salir, sem kristnir menn lifandi[1] hofdu bedit fyrir a þeiri stund, sem Kristr fæddizt af hennar kuidi. „Su hin helgazta iungfrv steig nidr, sagdi hann, aa þessi iolanott, sem nu var næst, ok er hun tok þadan margar saalir med miklu valldi, hugda ek mik mundu niota þinna bæna, suo at hun mundi mik brott leida med odrum; en þuiat hun gerdi þat eigi, er audsætt[2], at þinn gratr, huerium er eingi bæn fylgdi, gerdi mer einga nytsemd fyrir gudi. En þuiat hin sælazta himinrikis drottning mun þat sama gera eptir sinum vana[3] aa þessarri nott drottinligs vpprisudags, er nu kemr [i aar[4], at leida brott or pislarstodum salir þeira manna, er hialpast fyrir bænir kristinna manna a þeiri stund, sem Kristr steig nidr til heluitis, þa bid ek þig, at þu leitir vid[5] mik at frelsa [af þeim stodum[4] med þinum bænum ok grat. Skal þat til marks, ef ek vitrumzt þier eigi optar, at þa er ek holpinn.“ En þuiat hann vitradizt [alldri sidan sinum vin lifanda[6], þa profadi hann suo, [eptir þui sem truizt[4], at hann hafi[7] hialp fengit fyrir verdleik hinnar helgvztu iungfru Marie [med bænum[8] sins kumpans.

CLXXVI.

Bondi ok husfru ætludu heingia sik[9].

I nockurum stad var bondi ok husfru[10] hans, bædi godir menn ok trufastir, ok elskudu miok guds modur Mariam. Ovin mannkynsins ofundar[11] þeira goduilia, ok freistar fyrr[12] konunar, þuiat hann vissi hennar natturu

[1] *mgl. E.* [2] audsynt *E.* [3] at stiga nidr *tilf. E.* [4] [*mgl. E.* [5] *tilf. E.* [6] [honum alldri sidann *E.* [7] hefdi *E.* [8] [ok fyrir bæn *E.* [9] Af bonda *Ovsk E.* [10] hustru *E.* [11] ofundadi miok *E.* [12] fyst *E.*

vera ostyrkari, eggiandi hana, at hun hengdi sik [i snòru[1]. Eptir þat [tok hann at eggia karlmanninn aa, at hann geri þann sama glæp[2]. En huorki þeira uissi [þessa ætlan[3] med odru. Ok sem þau hòfdu optliga til leitad at [fullkoma þetta rækiliga verk[4], ok gudlig milldi hialpadi, suo at þau kuomu þui eigi fram, war þat einn dag, at huort þeira sagdi òdru leyniliga þetta hit illa rad, sem þau hòfdu eptir[5] diofulsins aaeggian med ser stadfest, ok eggiadi huort þeira annat aa þat at fullgera.

Sem þau hafa buit snòrur[6] ok borit aa einn aas, ok bondinn ætlar fyst at heingia vpp sina konv, sem [hon bad, bad hann[7] hana [bera til sin, at hann drycki adr, af þui goda[8] mungati, sem þav attu i sinum kiallara. Hun mællti aa mot, en hann skylldar hana at fara[9]. Sem hann tekr vid mungatinu, gerir hann fyrir ser hinn helga kross ok dreckr i nafni heilagrar guds þrenningar ok guds modur Marie ok hinnar helgu Geirþrudar. Eptir þat er hann hefir druckit, ser hann aa þeim sama [stock sem snòrurnar ero aa[10], sitia diofulinn. Hann [nòdgar sinni hustrv[11] at drecka mungatit i sama nafni, [ok þeigir yfir þui, sem hann saa[12]. Sem hun hefir druckit, sia bædi þau diofulinn sitianda aa [fyrra stocki[13]. Hann spyrr, særandi hann vndir ogn eilifrar fyrirdæminga: fyrir hui hann sitr þar. Diofullinn gnistir tonnunum med hlatri, segiandi sik þa buinn at veita þeim lid at þvi verki, sem þav ætludu at gera. Þau kennazt nu vid huersu þau ero hòrmuliga suikin med hans velum, ok idrazt sins glæps, gerandi gudi þackir, er hann let þau eigi framkoma þessum ogurliga glæp. Þionudu þau gudi trvliga, gerandi morg god verk alla sina daga. Af þessum

[1] [*mgl. E.* [2] [eggiar hann aa karlmanninn, at hann giore þetta sama *E.* [3] [þetta *E.* [4] [giora þenna glæp *E.* [5] med *E.* [6] *saal. E;* snòruna *D.* [7] [*saal. E*; hann bad *D.* [8] [at hun dreck adr af þui sæta *E.* [9] fyrst *tilf. E.* [10] [aase *E.* [11] [naudgar sioni husfrv *E.* [12] [*tilf. E.* [13] [þeim sama aase *E.*

hlut ma skilia, huersu mikla hialp kristnir menn fa optliga af þui at[1] minnazt hinnar helguztu guds modur Marie ok annarra heilagra manna.

CLXXVII.

Vor frv styrkti mann[2].

Svo er sagt, at sa var einn siukr madr [miog þvingadr[3] af pinu sins krankleika, er þat hugsadi iafnan, huersu hann mætti fela sina ond aa hendi Jesu Kristo ok hans modur Marie, at þa er hun færi brott af[4] likamanum, fordadizt hann fyrir þeira myskunn [kualir eilifrar fyrirdæmingar[5] ok mætti fa eilifan fagnad. Sem hann var miok ottandi vm sitt andlat ok vissi eigi, huat hann matti hellzt gera[6], þat sem honum væri til hialpar, þa vitrazt honum hin milldazta drottning frv sancta Maria. Hun spurdi, ef hann kendi hana. Hann segizt eigi kenna hana. Hin sætazta guds modir tok þa at gledia [med blidum ordum þenna siuka mann, sem adr var miok ottandi[7], ok mællti: „Ek er[8], sagdi hun, modir Kristz, modir myskunnar ok modir[9] milldi, ok ef þu leitar eptir stadfastliga med fullri[10] trv at fa myskunn mins sonar ok mina, muntu sannliga [fa hana[11].“ Hinn siuki madr beid nu gladr ok oruggr sins andlatz, styrktr med þessum ordum modur myskunnar, [trvandi at modir Kristz[12] mundi taka hans saal[13], sem hun færi brott af likamanum, ok leida til fagnada eilifrar sælu.

Sannliga er vorri frv þat vidrkuæmiligt nafn, at hun kallazt modir myskunnar, þviat hun fæddi i heiminn sialfan myskunnar brunninn vorn herra Jesum Krist, af huerium er Dauid syngr[14] i psalminum: Gud minn, myskunn min. Medr þvi at Kristr er vor myskunn ok modir þeirar

[1] þeir *tilf. E.* [2] Af siukum manni *Overskr. E.* [3] [er miok uar þungadr *E.* [4] or *E.* [5] [eilifar kualir *E.* [6] upptaka *E.* [7] [hann med blidum ordum *E.* [8] em *E.* [9] allrar *E.* [10] fullkominne *E.* [11] [hana finna *E.* [12] [at moder myskunnar *E.* [13] aund *E.* [14] sua *tilf. E.*

næst hafdi hann sagt. Veritas suarar: „Þetta ord, segir hann, sem þu hefir fyrir þier, talar eigi af dauda salarinnar i heluiti, helldr [af likams dauda. Vitum ver. at tuennr er daudi, þat er daudi likams ok daudi salar mannzins i heluiti. Er þat af þui einkanliga audsætt, at þott allir se skildir vndir þann dom, at þeir skulu deyia þa fara eigi allir til heluitis, helldr[1] deyia þeir likams dauda, ok þessi domr hellzt iafnan, [þar sem hann[2] heyrir til dauda likamsins, en þat sem til heyrir andar daudanum, er aptr kallat fyrir vthelling blods vors herra Jesu Kristz.“ Pukinn sa nu, at hann var sigradr vm hit fyrsta sitt vpphaf[3], ok tok nu at kasta i mot honum annarri grein. Þar var vid Justicia ok suaradi fyrir manninn: „Þott þu hafir, segir hann, haft hann morg aar fyrir þræl, þa eignadizt þu hann alldre frialsliga. Þuiat hann gaf sik fyrr gudi; sagdi hans skynsemi iafnan i mot hans framferd[4], harmandi at hann þionadi suo grimmum herra.“ Madrinn hafdi nu eingan verndarmann at suara til hinnar þridiu greinar. Þa mælti gud: „Taki[5] skalir ok se [vegnar, huort[6] meira mega hans god verk eda ill.“ Weritas ok Justicia sogdu til hins synduga mannz: „Snu þinu trausti af ollum hug til modur myskunnar, er sitr hia sialfum drottni, ok bid hana hialpa þier.“ Sem hinn syndugi madr bidr hana hialpar[7], teliandi vpp þa hluti, sem hann hafdi gert henni til þionustu ok dyrdar, kom himinrikis drottning honum til hialpar ok studdi[8] sinni hendi i þa skalina sem i voru þau fa god verk, sem hann hafdi gert. Diofullinn leitar nu at hafa nidr odrum megum[9] med ollu megni, enn modir myskunnar hellt suo nidr sinni skal at hin skaalin ok pukinn med reis [i lopt[1] vpp. Frelsti vor frv suo þenna syndvga mann. Sem hans saal hverf

[1] [*mgl. E.* [2] [þat sem *E.* [3] frammkast *E.* [4] framferdum *E* [5] Takit *E.* [6] uegit, huor *E.* [7] hialpa sier *E.* [8] hann ok setr *tilf. E.* [9] megin *E.*

sannindi ok vitni af ritningum." Gud sagdi til hans: Huer ero þau?" Pukinn suaradi: „Hit fyrsta er þat, m sialfr þu taladir [þinum mvnni [1] til hins fyrsta manns paradiso. A þeim degi, sagdir þu til Adams, sem þu af þvi tre, skaltu deyia, ok med þvi at þessi madr af þeim kominn, er atu þa fædzlu, sem þeim var fyrir-in, skal hann sakir þessarra sialfs þins orda [at u [1] deyia med mer." Gud mællti: „Lofizt þier, madr, ara fyrir þik." Hann þagdi. Þa mællti diofullinn enn: t asaka ek enn, vid þessa saal, at ek aa hana ok [2] fyrir þann l, at ek hefir hana hefdat mer, þviat hana hefir ek haft iatigi aara. Hlyddi hann mer suo sem minn eigin [3] " Hinn sem aa var kært þagdi. Enn sagdi diofull-„Ek ma hana [4] eignazt, þuiat þott hann hafi gert ra goda [5], þa ero þo hans illir hlutir miklu [6] stærri ri." En þuiat gud villdi eigi suo skiott fyrirdæma saal, gaf hann henni [8] atta daga frest, at aa hinum legi skylldi hann suara fyrir honum ok gera skyn-fyrir ollum þessum hlutum. Ok sem hann var brott fra augliti drottins fullr med miklum otta ok harmi, i mot honum einn madr ok spyrr eptir, huer sok til hans hryggleika. Hann segir honum allt, huersu t var hans efni. Hinn suarar: „Ottazt eigi, þuiat hinu fyrstá motkasti skal ek karlmannliga [9] veria Ok sem hann spyrr, huert hans nafn væri [10], segir : „[Mitt nafn er [11] Veritas, þat er sannindi." Þessi r fann annan, þann sem iatadi honum at vernda hann [12] odru þui, sem diofullinn bar fram. Segizt þessi a Justicia, þat er rettlæti.

A hinum attanda degi kom hann fyrir domandann, kastar diofullinn þegar mot honum þvi fyrsta, sem

[*mgl. E.* [2] [*saal. rettet;* þat asaka ek enn *D.;* uid þessa saal, aa ek ok hann *E.* [3] eiginligr *E.* [4] hann *E.* [5] [nockur god uerk eda goda luti *E.* [6] *saal. E;* morgum hlutum *D.* [7] hann ok hans *E.* [8] honum *E.* [9] *mgl. E.* [10] er *E.* [11] [Ek heiti *E.* [12] i moti *E.*

smaam [1], helldr gengr hann a land med storum bylgium ok hrædiligum gny, suo skiott sem fors falli, suo at menn komazt [opt nauduliga [2] vndan. Verdr fiaran [3] tueim sinnum a daginn, suo at þeir sem vilia sækia til [kirkiu heilags Michaelis, mega þa fara þangat þurrum fotum [4].

A nockurum hatidardegi sialfs eingilsins [5], sem margr lydr sækir til hans kirkiu, ok menn voru nærr a midium sandinum milli landzins ok kirkiunnar, þa heyrdu þeir ogurligan gny af siofarbylgiunum, er a land fellu. Med þessu folki var ein fatæk [6] kona, sv er var med barni, ok komit var at þeiri stund, sem hun atti [7] at fæda. Enn er allir hlaupa til landz, sem aakafazt mattu, nærr sem vitlausir væri [8], vndan suo miklum haska, var þessi kona eptir ein samt, matti hun eigi suo skiott fara sem adrir menn sakir sins krankleika. Ok med þui at hun hafdi þa tekit lettasott, kallar hun med hörmuligum grat ok bidr menn hialpa ser, [en huer uilldi sier fordа [9]. ok let engi sem heyrdi hennar kall. Sem hun ser enga von mannligs fulltings, vendir hun sinni von til gudligs traustz, kallandi [med hiartaligum [10] grat til guds ok hans modur Mariam ok hins helga Michaelem engils. Lydrinn stendr nu a landi ok ser vpp a, er [11] siorrinn gengr [med ogurligum bylgium [12] yfir þessa konu. Hallda allir hondum til himins bidiandi til guds ok hans modur med hiartaligum [13] grat fyrir konunni.

Sem allt folkit bad til guds, kom vor frv guds modir iungfrv Maria, ok eptir þui sem konunni syndist, steypir hun sinni kyrtilsermi yfir hana ok hlifdi [14] henni suo i þeim [ogurliga bylgiugangi [15], at af ollu þui hafi sem yfir henni var, kom [eigi einn hinn minzti [16] dropi.

[1] *tilf. E.* [2] [naudugliga upp *E.* [3] *saal. E;* siorrinn *D.* [4] [kirkiunnar, megu þa fara um þurann sand *E.* [5] Michaelis *E.* [6] *mgl. E.* [7] barnit *tilf. E.* [8] menn *E.* [9] [*tilf. E.* [10] [hiartaliga med hormuligum *E.* [11] at *E.* [12] [*mgl. E.* [13] hormuligum *E.* [14] hliðr *E.* [15] [ogurligum bylgium *E.* [16] [eingi *E.*

I þessum stad fæddi hvn son, [verandi þar[1] suo ottalaus sem hun væri i husi, allt til þess er siorrinn fell vt [annan tima[1], ok hun matti ganga, huert er hvn villdi. Konan kemr nu til landz med sinum syni, ok su, er ein var eptir latin i sionum, tedi nu ollum[2] vndarliga syn ok iarteign, er hun kom med barni sinu af siofarins haska. Fyrr sôgd kona ferr ok med henni folkit til kirkiu heilags Mikaelis, ok segir brædrum, er þar þiona gudi, þessa ægætu iarteign himinrikis drottningar guds modur Marie. Er þa hringt, ok syngia allir lof gudi ok hans modur [med fagnadi[3].

CLXXXI.

Vor frv lifgadi einkason husfreyiu.

I Gallia er eitt munklifi, þat sem helgat var guds modur Marie. Sækir þar til mikill fioldi folks bidiandi [hina dyrligstu frv fulltings i sinni nôdsyn[4]. Milli annarra manna kom þar optliga ein kona, su er ser[5] atti bonda, ok vakti þar iafnliga bidiandi til guds. Þessi kona var obyria, harmadi hun þat miok, er hun matti eigi barn geta. Hun bidr optliga [æa þann hatt til vorrar frv[6]: „Til þin fly ek, [min frv[1] hin milldazta modir myskunnar, ok til þinnar milldu[7] gæzku bid ek i minni vesold. Þu veitz, min frv, huat mitt hiarta girnizt åt þiggia, þuiat ek er suo aum kona, at ek ma engan avoxt gera[8] af minum kuidi, ok þar fyrir-hefir ek skomm ok brigsli, suo at ek þori varla [mik at syna[9] milli þeira, sem [ek er kunnig[10]. Mik angrar miok þetta lif, ok mer er leitt liosit, nottin er mer elskulig, ok myrkrin ero [vidrkuæmilig minum beiska harmi[11]. Heyr, hin godgiarnazta modir, þenna minn grat, ok þu, brunnr myskunnar, þuo af fleck þessa brigslis. Heyr, vppraas allrar milldi, þu ert hunangi

[1] [*mgl. E.* [2] *tilf. E.* [3] [Marie *E.* [4] [til hinnar dyrdliguztu drottningar iungfrv Marie *E.* [5] *mgl. E.* [6] [til guds ok uorrar fru æa þenna hatt *E.* [7] millde ok *E.* [8] geta *E* [9] [at synazt *E.* [10] [mik kenna *E.* [11] [mier uidrkuæmilig *E.*

sætari, daugg minn munn ok mina ond med dropa þinnar myskunnar ok tempra hendar beiskleik. Þu ert huggan harmandi manna, hugga minn harm, ok þu, hin milldazta drottning, er bædi ert mær ok modir, þigg af þinum sæta syni vorum herra Jesu Kristo, þeim sem þier veitir þann heidr, at hann nitar[1] þier ecki þat sem þu bidr, at sa sami, er fordum gaf hinni gomlu Sære, er alla sina daga var obyria, son, gefi mer ok af nogleika sinnar myskunnar barn med [bonda minum[2]." [Þessi kona talar optliga þessi ord ok þeim lik eigi minnr med sinu hiarta enn munninum i guds augliti ok hans modur[3].

Sem hun bidr optliga[4] hins sama, duelr eigi modir myskunnar leingi at veita henni sina bæn. Getr fyrr sogd kona [eptir sinni fyst son med sinum eiginbonda[5]. Ok sem hann er fæddr, gledst hon med oumrædiligum fagnadi, [bædi sakir þess at brigsli ofrioleiksins, sem hon hafdi leingi þolt, var nu af þuegit, ok suo hins at hun var vordin modir suo frids sonar fyrir verdleika guds modur Marie. Enn myrkra fullr endir, sa er skiotliga hrapadi fram, suo at ecki matti fyrir ætla, dockuir þat fagra ok skemtiliga vpphaf hennar sonar, þuiat hann tekr krankleika, sem hann liggr i vöggu, ok deyrr skiotliga[6]. Módirin verdr suo oglöd, sem hun se særd til dauds[7], ok flytr likam sins sonar til fyrr sagds klaustrs[8], ok bidr fyrir sinum syni med hiartaligum grat aa þenna hatt: „Heyr, min frv[9], mina bæn! Þu ert mitt traust næst gudi, þu ert min huggan. Modir oendiligrar[10] milldi. til þin sækir ek enn steypandi fram morg taar i þinu augliti, knyiandi hurd þinnar milldi med stadfastri bæn. Hoi[11] mer veslugri, huer ohamingia mer hefir til handa[12] borit! Modir myskunnar[13], sakir huers villdir þv suo

[1] neitar *E.* [2] [minum eiginbonda *E.* [3] [*mgl. E.* [4] iafnliga *E.* [5] [sier son *E.* [6] [enn litlu sidar deyr þessi sueinn *E.* [7] dauda *E.* [8] munklifis *E.* [9] heyr *tilf. E.* [10] oendaligrar *E.* [11] Auui *E.* [12] *mgl. E.* [13] milldinnar *E.*

gera? Til huers gaftu mer son ok villdir hann suo skiott taka brott fra mer med bradum dauda. Ek [truir, væntir ok treystir, at vtan efa[1] mattu þiggia þeim[2] lif, þo at hann se nu daudr, [sem þu lezt verda mann, þa er hann var adr eingi[3]. Gef nu aptr veslugri sonarlausri[4] modur sinn son, ok lat mik enn mega kallazt modur, er tynt hefir suo sætu nafni [i dauda mins einka sonar[5]."

Sem hun taladi þessa hluti ok vakti alla nottina aa bæn til guds, kemr lifs kueiking oķ hiti i limv sueinsins, su sem brott rak[6] daudans frost, ok þat barn, sem adr var dautt, syndi sik nu fullkomliga lifa med hræring likamsins[6], [þeiri sem þat matti[3]. Sem modiŗin kennir þat, gengr hvn til at profa þat, sem henni syndizt. Hun skilr nv, at hennar son lifir. Verdr hun nv i fyrstu miok ottandi, eptir þat grætr hun af fagnadi ok vendir sinni sorg i [gledi ok[3] fagnad. Frægd þessarrar iarteignar flygr bædi nærr ok fiarri, vekiandi marga vpp at fara ok profa sannleik iarteignarinnar med sinni syn. Allir vndrazt ok fagna, lofandi sinn skapara, þann sem þa ma lifga, er adr eru daudir, ok þar med hans modur Mariam, er ollum helpr, er til hennar kalla med ollu hiarta i sinum nǫdsynium[7]. Þessi kona ferr i sitt hus med sinum syni[8] lofandi vorn herra Jesum Kristum ok hans modur.

CLXXXII.

Kona spann a Mariumessu[9].

Vidr þa borg er Nouiomensis heitir, var fatæk mær, su er ser feck mat ok klædi med list ok erfidi sinna handa. Hun spann [einn tima aa hatid[10] drottinligrar bodanar, ok vokuadi þradinn med sinum hraka bregdandi i munn ser, sem konur ero opt vanar [at gera, er þær spinna[3]. Enn þann sama þrad festi þegar vid hennar

[1] [trvi ok ek uænti, utan ef *E.* [2] honum *E.* [3] [*mgl. E.* [4] *mgl. E.* [5] tok *E.* [6] likama sins *E.* [7] naudsynium *E.* [8] fagnandi ok *tilf. E.* [9] Af meyiu einne *Overskr. E.* [10] [*saal. E;* aa eina hatid einn tima *D.*

tungu ok varrir[1], ok vard þat allt suo fast, sem saumat
væri saman. Munnrinn tok nv at þrutna, ok tungan
matti sik ecki hræra sakir mikils sarleiks ok þrota. Sa
hraki, er safnadizt i hennar munni, sakir þess at tungan
ok varrirnar voru suo bundnar, at [þau mattu[2] honum
eigi vt spyta, tok nv at falla [iafnliga vt sem froda
af[3] mvnninvm. Mærin gret ok vissi eigi, hvat hun
skylldi gera. Hennar frændr færdu hana til heilags
Eligium, at hun mætti þar nockura likn fa af gudi. Enn
þeir foru [aptr, suo at ecki gerdizt til[4]. Eptir þat var
hun færd til [klôstrs guds modur Marie i hofudkirkiunn[5],
þar sem er byskupsstoll Nouiomensis kirkiu. Þar leysti
gudlig myskunn bond hennar varra ok tungu i augliti
lydsins, er vid var bidiandi fyrir henni. Lofudu allir
gud ok hans modur himinrikis drottningu Mariam.

CLXXXIII.

Vor frv hialpadi iudakonu.

Ein iudakona tok suo hardan krankleika, sem hun
skylldi fæda barn, at hon gerdizt nærr at komin dauda.
Þær konur, sem yfir henni satu, ottuduzt miok, ok þotti
henni einkis[6] annars von i suo þungri sott enn daudans.
Sem hun pinadizt[7] suo i tuefolldum[8] siukdomi likamsins
ok hiartans ottandi vm sinn burd, skein yfir hana himn-
eskt lios, ok med liosinu taladi rodd til hennar suo
segiandi: „Kalla aa modur Jesu, ok munt þu frelsazt.
kalla aa nafn Marie, ok muntu heil verda.“ Liosit hverfr
brott, enn kraptr [orda vors lausnara[9] stadfestizt i [hiarta
iudakonunnar[10], ok kallar hun trvandi aa gud af[11] ollu
hiarta nefnandi hatt nafn Marie, ok þegar fædir hun son,
ok tok af henni alla sottina. Sem konurnar, er vid voru,
heyrdu þetta nafn, er þeim var litt at skapi, gerdu þær

[1] uarer *E.* [2] [hun matti *E.* [3] [froda or *E.* [4] [sua aptr, at hun
feck eigi heilsu *E.* [5] [klaustrsins *E.* [6] einskis *E.* [7] pindiz *E.*
[8] tuifolldum *E.* [9] [ordanna *E.* [10] [briosti iudakonunne *E.*
[11] med *E.*

sik reidar akafliga ok æddvzt mot henni, ok ef eigi hefdi guds[1] milldi til sed, hefdi þær þar drepit hana. Enn vor frv hialpadi henni, svo at hun gat komizt or hondum [þeim hinum grimmum þionustukonum[2]. Sem [þeir dagar voru lidnir[3], er hon skylldi hreinsazt af barnburdinum eptir iuda logum, tok hun sina sonu ok flydi med þeim til kirkiu. Let hun skirazt ok trvdi a Krist, neitandi at færa likamligar fornir [eptir Moyses logum. Sidan tok hun sott ok andadizt ok for til guds[4].

CLXXXIV[5].

Vor frv hialpar framlidinni konv.

Sw var ein iungfru, er vm alla hluti fram elskadi ok var godfus i þionustv guds modur Marie, enn med diofulsins aeggian var hon af einhverium manni, þeim sem hans limr matti kallazt, spillt. Hun kendi sik vera med barni, ok er sa timi kom, at hun atti at fæda, orvæntir hun, at hin sæla Maria mvni vilia henni hialpa. ok þorir þvi eigi at bidia hana myskunnar. Deyrr hun af þessum krankleika ok er leidd til pislarstada. Sem hun kemr þar, ser hun heilaga Mariam, sem hun syndi sik henni þar til þess, at hun villdi þa hafa traust nockurt eda von til at bidia hana hialpar. Enn er vor frv ser hana enn ottazt, sagdi hun: „Fyrir hveria sok lætr þu enn eigi af at orvilnazt hialpar af mer, þar sem ek heiti ok er modir myskunnar? Er ek buin at suara fyrir minum syni þinna vegna.“ Hun styrktizt nu af blidu ok milldleik meyligra orda ok feck þa myskunn, sem hun leitadi miok seint eptir. Frialsadizt hun af pinvm fyrir verdleik guds modur Marie. Er i þessum hlut synt, at einginn skyllidi orvænta hennar myskunnar, hversu syndugr. sem hann er.

[1] gudlig *E*. [2] [þeira *E*. [3] [sa time uar lidinn *E*. [4] [sem Moyses lang budu *E*. [5] *Denne Legende, som ikke findes i E, er tagen af D2.*

CLXXXV.

Vor frv var i husi fatækrar konv. enn hia rika manni fiandr.

Prestr nockur, sa sem hafdi eina kirkiu, var miok rikr at iordum ok odrum audæfum ok sæmdi[1] sik rikuliga. Var hann mikils [virdr af ollum[2], enn hann var eigi minnr fullr af laustunum enn rikr[3] at veralldar godz[4]. Þat bar til, at tueir menn lagu krankir i hans sokn, i sinu herbergi huor þeira, var annar hinn rikazti burgeis, enn annar ein fatæk eckia. [Hardr krankleiki þrongdi huorntueggia, en þar med pinadi eckiuna mikill fatækdomr[5]. Hennar herbergi var litid ok herfiligt, ok eingi var henni til þionvstu vtan ein litil mær, hennar sæng var med gras ok kastat yfir[6] herfiligu klædi. Sa riki madr la i storri holl aa blautum dunklædum, var yfir hans sæng silkikullt ok dyrir vefir. Hans husfrv, synir ok frændr ok vinir stodu yfir honum at gledia hann. allir hans sueinar ok allt þat folk, er aa hans gardi var. þionudu honum sem sinum herra. Fyrr sagdr prestr kemr til hans med morgum klerkum at tala fyrir honum þa hluti, sem hans ond væri[7] nytsamligir, hann huggar hinn siuka mann heitandi honum fyrir aflausn ok likn sinna synda. ok hugdizt suo mundu[8] fa peninga af hans testamento.

Sem prestrinn talar vid hinn audga mann, kemr þar einn madr ok segir, at su fatæka eckia er komin at andlati, ok hun bidr, at henni se gefinn vors herra likami[9]. Hann heyrir, huat þessi madr segir, enn vanrækir i hiartanu ok fyrirsmarr at koma til þessarrar eckiu. þviat hann [hugdizt mundu[10] fa peninga af þeim audga manni. Enn er hann dvelr at fara, talar diakninn til hans ok segir hrædiligt vera, at gud hefni þeim hardliga aa efsta domi, sem vanrækia saluhialp fatæks mannz, ok þui er nodsyn[11], segir hann, at lata þessa eckiu fa vors

[1] klæddi *E.* [2] [hattar madr *E.* [3] *mgl. E.* [4] godzi *E.* [5] [*mgl. E.* [6] einu *tilf. E.* [7] uorn *E.* [8] skylldu *E.* [9] likamr *E.* [10] [hygst munu *E.* [11] naudsyn *E.*

herra likam[1], adr enn hun dæi. Prestrinn verdr miok reidr [vid þetta[2] ok svarar honum med hordum ordum suo segiandi: „Se hier fagrt rad ok af mikilli vizku vtgefit, at ek skula fyrirlata þenna duganda mann, [er ek em skylldr at veita alla þionustu[2], en fara til hreysis þeirar fatæku eckiu.“ „Lat þik þetta eigi angra, sagdi diakninn[3], ek vil fara til hennar, ef þu vilt senda mik, ok gefa henni vors herra likam ok fela gudi aa hendi hennar ond.“

Sem prestrinn bydr, at hann skuli fara, tekr hann med ser corpus Cristi ok ferr til hus eckiunnar. [Hier verdr vndarligr hlutr[2]. Þegar sem hann stigr inn vm þroskulldinn[4], ser hann mikit lios i husinv. Hin milldazta drottning guds modir Maria er þar, ok med henni tolf iungfrvr, hun hefir einn linduk ok þerrir sveita ok dvpt af andliti [hinnar siuku konv[5]. Diakninn verdr miok ottandi af þessarri syn ok þorir eigi at ganga nærr, þar sem himinrikis drottning var. Hin litillatazta iungfrv Maria snyrr[6] i mot honum blidliga, ok sem hun ser, at hann berr guds likama, fellr hun aa kne ok meyiarnar[7], þær sem med henni voru, dyrkandi þann litillatliga, er hun fæddi af sinum hreina likam. Sem hun ris upp, byrr hun diakninum sæti ok bydr honum blidliga at sitia, bidiandi hann eigi ottazt. Hann setz nidr ok talar fyrir eckivnni þat, sem hennar salu var nytsamligt[8] til hialpar, ok skriptar henni. Eptir þat gefr hann henni helga þionustu syngiandi þar med psalma[9] ok annat, þat sem til heyrir, bidiandi at gud sendi[10] sina helga eingla at taka hennar ond. Enn sem hann þagdi ok hafdi vtsagt þenna song, talar ein iungfrvin [vid vora[11] frv ok mællti suo: „Min frv, sakir huers skulum ver hier [duelia suo leingi[12], þuiat hun mvn ecki suo skiotliga andazt.“ Hin

[1] likama *E*. [2] [*mgl. E*. [3] *saal. E*; diaknit *D*. [4] þrauskolldinn *E*. [5] [eckiunnar *E*. [6] snyzt *E*. [7] med henni *tilf. E*. [8] naudsynligt *E*. [9] *saal. E*; psalmin *D*. [10] henni *tilf. E*. [11] [til uorrar *E* [12] [leingr dueliazt *E*

sæla Maria suarar lagt [ok blidliga, ok sneriſt til meyianna[1] suo segiandi: „Fórum[2] brott, dætr minar, ef þier vilit, þviat ek veit, þegar sa timi kemr, er gud vill, s: hon andizt.“ Wid þessi ord ferr vor frv brott, ok [fylgia henni[1] meyiarnar.

Diakninn vard fagnadarfullr [i sinu hiarta[1] af þessarri vitran ok ferr skiotliga til husa hins audga mannz. [þar sem hann hafdi skilt vid prestinn[1]. Þegar sem hann[3] kemr i dyrr hans herbergis, er hann sleginn med miklum otta, þuiat honum syndizt, sem allt þat hvs væri fullt med[4] suortum kottum miok storum ok hrædiligum. hlaupandi innan vm husit ok þo optligazt at reckiu hins audga mannz. Engi madr sa þetta vtan diakninn ok hinn audgi madr, kalladi hann optliga, at hans þionustumenn skylldi[5] reka brott þessa kottu.

Diakninn hefir sik brott sem skiotazt or þessum stad, miok ottandi af þessi syn, ok hugsar, [huersu olik þessi syn er hinni fyrri[6]. Hann kemr nv til hus eckiunnar. at hann huggadi[7] hennar krankleika [med nytsamligum fortolum[1]. Himinrikis drottning var þa þar komin, sem hun hafdi heitid, þuiat hun vissi, at þa var kominn sa timi, er hin fatæka eckia skylldi frelsazt [af myrkuastofu likamsins[1]. Hann gengr inn, ok sem [hann ser vora frv ok meyiarnar med henni[8], kalla þær hann til sin sem sinn heimoligan mann, ok bydr vor frv honum enn at sitia. Nu felldi miok krankleika at hinni siuku konv. ok þui bad diakninn litillatliga vora frv, at hon bydi, s: hennar ond skilizt[9] vid likaminn[10]. Siofar stiarna ok himinrikis port guds modir Maria sampinizt[11] nu eckiunni, ok fyrir hans bæn snyzt hun til hennar ok mællti. „Ottazt eigi, hin helga saala, gack vt af þinum likam[12]

[1] [*mgl. E.* [2] Farim *E.* [3] *tilf. E.* [4] af *E.* [5] skylldu *E.* [6] [olik syn er þessi eda hin fyrre *E.* [7] huggi *E.* [8] [nor frv ok meyiarnar sia hann *E.* [9] skilldizt *E.* [10] likamann *E.* [11] sampindizt *E.* [12] likama *E.*

ok stig med mer sælliga vpp til himinrikis, at þu rikir at eilifu med helgum monnum guds.“ Ok þegar sem salin skilz[1] vid likaminn, tekr vor frv hana ser i fadm. Meyiarnar gledjazt af dyrd þessarrar eckiu. Guds modir ok hennar meyiar fara nu til himins med ondina ok færa hana fyrir vorn herra. Er henni gefin eilif dyrd fyrir sitt þol ok meinlæti, er hun hafdi i verolldinni sigrandi hennar illzku.

Diakninn ser [þessa fogrv ok fagnadarfullu[2] syn, þa er hann syngr yfir likinu. Ok sem hann hefir vtsagt liksonginn, ferr hann enn til hus hins rika mannz, at hann segdi prestinum, at hin fatæka eckia[3] var ondut. Hann gengr inn ok ser milli þeira manna, er standa hryggir[4] yfir hinum audga manni [otalliga blamenn stora ok hrædiliga[5]. Voru þat myrkra hofdingiar dioflar. Einn þeira var [miklu stærri enn aðrir[6], hans raust var hræd-ilig ok ogurlig asionan[7], hann hafdi [i hondum ser[8] storan iarnkrok ok krækti honum gegnum kuerkr hins audga mannz. Þessi vesla ond, sem nv var at komin eilifum dauda, ottazt miok, matti nv eigi fe eda veralldligr rikdomr hana leysa fra pinu[9]. Daudinn þrongvir miok þessum auma manni, stirdna fætrnir ok allr likaminn, hann gnistir tonnvm, [ennit ok[10] andlitid folnar, enn briostid andvarpar mædiliga. Þessi blamadr dregr at ser hardliga þann krok, er hann hellt a[11]. Hinn siuki madr remiar hrædiliga, ok suo let hann sitt vesla lif. Þeir, sem hia standa, leggia saman hans augu [ok uarir[12] ok nasir, ok gera mikit hareysti ok grat [reytandi sitt hær, enn þo fa þeir eigi hialpat[12] þeiri veslu sal med þessum hlutum.

Sem diakninn ser þetta, fellr hann nærr i ouit ok þegar vitrazt honum drottning meyianna ok fadmar sinn

[1] skilldizt *E.* [2] [þa fagnaðar *E.* [3] kona *E.* [4] hrygguer *E.* [5] [otalligann fiollda blamanna *E.* [6] [stærstr *E.* [7] *mgl. E.* [8] [ser i klom *E.* [9] pinum *E.* [10] [*mgl. E.* [11] *tilf. E.* [12] [*tilf. E.*

vin suo segiandi: „Minn kærazti, ottazt eigi! þessir veslu[1] andar skulu ecki mega þier meina, [ok þeira illzka skal þier eigi mega illt gera[2], þuiat þier er fyrirbuin eilif dyrd.“ Diakninn styrktizt ok ris upp, [sem hann heyrir þessi ord himinrikis drǫttningar[2], ok fellr til fota henni gerandi henni þackir, sem verdugt var.

CLXXXVI.

Vor frv hialpadi borgarmanni.

Einn kastali, er Jvention[3] heitir, er skamt fra borg Avrelianensi. Þar er kirkia sv, sem kastalamenn hafa gert gudi til heidrs ok hans modur Marie. A nockurum tima sem hermenn satu vm stadinn, ok borgarmenn þottuzt nærr yfirkomnir, safnadizt saman allr lydr med konum ok bǫrnum til fyrr sagdrar kirkiu, treystandi meir fulltingi [vorrar frv enn sinvm afla, ok stodu litillatliga fyrir likneski[2] guds modur, bidiandi hana hialpar med mvnni ok hiarta. Sem þeir hafa bedizt fyrir, hafa þeir med ser likneskit, setiandi þat sinum ovinvm til otta enn ser til verndar yfir port borgarinnar. Einn af borgarmönnum stendr at baki likneskiunni i portinu ok skytr a sina motstǫdumenn ok drepr marga menn af þeim. Einn af hermonnum, sa er ser, hvar hann leynizt, mællti: „Þu hinn versti hundr, skallt hafa dauda i stad, vtan þu farir brott or portinu ok latir vpp borgina, mvn þessi likneskia, sem þu treystir, þier ecki hialpa.“ Hann skaut [nu, ok stefndi orin aa þann midian, sem a murinvm stod[4]. Her verdr vndarligr hlutr: likneskit[5] vorrar frv hof vpp kneit[6] ok setti mot skotinu, suo at þar stod [faust i aurin[7]. Frelsti guds modir suo fra haska þann, sem henni treysti. Hann fagnar sik fagrliga frelstan fra haska ok sendir þegar orina i gegnum þenna mann, er lastadi[8] guds modur ok fyrirsmadi hennar likneskiu.

[1] uerstu *E.* [2] [*mgl E.* [3] Auennon *E.* [4] [aurinne, ok stefndi aa hann midiann *E.* [5] likneskia *E* [6] sitt kne *E.* [7] *maal. E:* fast i skotid *D.* [8] nafn *tilf. E.*

Þessi iarteign verdr nu skiott kunnig vm allan herinn, kalla nv allir ok segia, at guds modir berizt fyrir[1] þeim, er stadinn byggia. Sem þeir, er sækia at stadnum, heyra þetta, verda þeir hræddir vndrandi þessa iarteign, ok leggia af ser vopnin, biodandi frid ok sætt borgarmonnum. Ganga þeir inn i kastalann med litillæti til kirkiu vorrar frv ok offrvdu þar miklu godzi, heitandi med suardaga, at þeir skylldu[2] alldri þadan af strida a þann kastala. Allt til þessa dags stendr su likneskia i þeim sama stad halldandi upp knenu, ok stendr þar enn i[3] ôrin.

CLXXXVII[4].

Af iuda syne.

Þa uar einn smasueinn son iuda nockurs, er lagdi sinn kumpanaskap uid annann smapillt kristins manz son, ok sem hann for med sinum frændum til kirkiu at heyra tidir ok helga messu, uandiz iudasonrinn at ganga med honum i kirkiuna. I þui sama musteri uar likneskia guds modr Marie sua gior, sem hun hafi sier i fadmi sinn son uorn herra Jesum Kristum, hun uar buin med þeim bezta kost, sem nockur pentur ma giora. Huern tima er iudasonrinn geck fyrir skriptina, hlo hann i mot henni saker sinnar bernzku sem sinne modr.

Þath bar til a fyrsta paskadag, sem hins kristna manz son tok uors herra likama, at son iudans geck til altaris med honum ok tekr þa somu þionustu. Ok sem prestrinn tekr braudit af alltarinu, snyzt þat i blodugt kiot, sua at iudasonrinn ser. Tekr hann þat sama af prestinum ok uardueitir heillt i sinum munni, þar til sem hann kemr heim ok synir þat faudr sinum ok modr sua segiandi: „Nu megi þier sia, at þeir, sem hæda skærleik kristiligrar truar, eru i mikilli uillu ok otrv. Er nu timi at fyrirlata uillu ok otru, enn taka heilaga retta

[1] med *E.* [2] skylldi *E.* [3] *tilf. E.* [4] *Denne Legende findes i denne første Bearbeidel e kun i E. Jfr ovenfor S 71.*

tru, þuiat ek hefi nu profat þat, sem kristnir menn taka af alltari i brauds liking uera saunnann guds likama, sua at þit megit þat profa. Hefer ek þat sama kiot yckr at færa ok tia til hialpar yckrum aundum.“ Fader sueinsins uerdr akafliga reidr ok asakar sinn son segiandi: „Þegi ok lat af at tala þuilika hluti, at eigi uerder þu pindr med makligum[1] dauda, sakir þess at þu fyrirsmaar log ok tru þinna fedra.“ Þessi pilltr helldr kallmannligann hug i ungu briosti rekandi brott allann otta ok suarar: „Trui þit eigi, eꝺ þid uilit, enn alldri skal ek saker nockurs hlutar fyrirlata þat, sem ek hefi profat suo opinberliga satt uera, ok þott þier uilit pina mik eda drepa. uotta ek þui fyrir ollum monnum, at ek skal kristinn uera.“ Þau giorduzt meir full af reidi ok grimmleik sua at þau mattu uarla styra sier fyrir reidi. Kalladi fadir sueinsins til sin mikinn fiollda iuda ok seigir þeim alla þessa hluti.

Toku þeir allir samt þat rad at kasta þessum sueini. er stadfastr uar i guds tru, i loganda ofn. Enn þessi sueinn geck um midiann logann heill fagnandi ok lofandi gud med fogrum lofsaungum, ok sagdi: „Drottinn minn. þu profadir mik med elldi, ok fanzt eingi illzka med mier.“ Mikill fiolldi kristinna manna ok iuda kemr samann at sia þessa iarteign. Uard mikil þræta þeirra a millum, adr kristnir menn taka sueininn or elldinum. Sem þeir spyria, huersu honum uar, medann hann uar i loganum[2], segir hann: „Su sama frv, sem i kirkiunni sitr yfir alltarinu, geck med mier inn i logann, ok uar sua blid til min sem min moder, uardueitandi mik af ollum hita ok bruna elldzins med hulning sinna klæda.“ Kristner menn uerda miok gladir, sem þeir heyra þetta. enn mikill fiolldi af iudum fyrirlata sina uillu ok taka retta trv, lofa huorutueggiu gud ok hans modr Mariam.

[1] maklikum *Cd* [2] ok *tilf. Cd.*

B [1].

Þat er sagt, at aa einhuerium paascadegi var at tidum med kristnum monnum gydingsson einn. Ok er adrir menn skyldu taka corpus domini, þa geck gydingssoninn ok til altaris at bergia. Enn yfir altarinu var skrifat likneski Marie guds modr, aa þann maata formerut sem sueinninn Jesus siti i kniam henni. Enn er gydingsson kemr til altaris, þa syndiz honum, sem þat barnit, er skrifat var yfir altarinu, lægi nidri fyrir prestinum, ok tæki kennimadrinn i brott af likama sueinsins þat, er hann offradi lydnum, ok bergdu allir af þui dreyrgu holldi. Sidan for hann heim ok segir fodr sinum, hvat hann hafdi giort, ok þottiz goda ferd farit hafa. Enn fadir hans varþ uid sua odr ok ærr, at hann gripr sveininn kastandi honum i ofn brennanda. Enn er modir sueinsins vard þessa vis, þa liop hvn æpandi ok kallandi, ef nockut mætti duga sueininum. Enn þa kvomv kristnir menn ok finna sueininn sitianda i ofninum heilan ok obrunninn, ok spurdu, huerio sætti. Hann suarar: „Kona su er ek sa i dag sitia yfir altarinu, hvn sat her fyrir i ofninvm takandi mik i fadm ser ok sueipadi at mer klædum. Hefir ek þess sidr kent hita edr meins af eldinum, at ek hefir aldri sælli verit aa minne ęvi.“ Enn allir, þeir er sa edr heyrdu, gerdu gudi þackir ok sælli Marie. Sidan spvrdu þeir gydinginn, ef hann vildi trua aa Krist Marie son ok taka skirn, enn hann neitadi þuerliga. Þa var honum kastat i þann sama ofn, ok brann hann þar vægdarlaust til bana. Enn sveinninn tok skirn ok modir hans ok fioldi gydinga, þionandi æ sidan sonnum gudi lifanda ok rikianda, honum se lof ok dyrd vm allar alldir.

C [2].

. . . . . oss med prestinum þionustu, sem ver

[1] *Den samme Legende efter St*[2]. [2] *Slutningen af samme Legende efter en anden Recension i D2, Begyndelsen mangler.*

gengvm til alltaris. Hun hialpadi mer rekandi brott fra mer allan hita ok bruna, suo at eigi kenda ek nockurn reykiarþef.“ Kristnir menn skildu þa, at su, sem honum hafdi hialpat, var guds modir Maria. Þeir toku ivdann fodur sueinsins, þann sem honum kastadi i elldinn, ok kôstudu honum i þann sama ofn. Brann hann þegar allr vpp aa einni litilli stundu. Sem menn sa þat, dyrkudu gud bædi iudar ok kristnir menn. Toku margir iudar retta tru, þeir sem sa ok heyrdu þessa iarteign.

CLXXXVIII[1].

Af tyrkneska haufdi.

A þui landi, er fyrr meir uar kallat Partia enn nu er kallat Tyrkland, uoru þar atian riki. Fyrir þeim rikium redu styrkuir menn, ok þat er sagt, at þar hafi sidann opt uerit styrkuir menn ok agætir. Þar uar einn riddari, sa er miok bar af odrum monnum fyrir uænleiks sakir ok allra iþrotta, hann uar mikils uirdr af konunginum, hann uar ættsmar madr. En þuiat konungrinn sa þat, at hann uar dyggr ok buinn til allrar þionustu, þa giordi konungrinn hann þriggia hundrada hofdingia. Litlu sidar lagdi hann þocka sa konungsdottr, ok hafdi hann uppi ord sin ok bad hennar. Enn konungrinn sagdizt eigi uilia gipta dottur sina þeim manni, sem sua uar ættsmar sem hann. Ok sem riddarinn heyrdi þetta, lagdizt hann i reckiu af þui stridi, sem hann feck af hennar ast. Hann laa marga daga i reckiu af þessi hugsott. Þa giordizt þat til tidinda, at konungsdottir tok sott ok andadizt. Lik hennar uar smurt dyrum smyrslum ok klædt dyrligum klædum, ok eptir þat lagt i marmarasteinþro. Enn er riddarinn spurdi andlat konungsdottr, þa spratt hann upp or reckiunne ok for þangat, sem likit uar iardat. Hann lauk upp steinþrona ok lagdizt nidr hia likinu hina næstu nott, sem hon hafdi andazt. Hann atti uidskipti uid likit, sem þa

[1] *Denne Legende findes ikke i D. Jfr. ovenfor S. 140.*

mundi, at hun uæri lifs. Eptir þat stod hann upp ok lauk aptr steinþrona, suo sem adr hafdi uerit, ok sidan for hann brott. Eptir þat uard hann heill þessarar sottar, sem hann hafdi adr.

Enn er eigi leid langt þadann, þa þotti þeim monnum, er þar geingu hia, sem madr mællti i grofinne ok steinþronne. Þeir ræddu þa um medal sin, fyrir hui þetta mundi sæta. Ok þa heyrdu þeir, at kallat uar i leidinu a þessa leid: „Þeir er mik sia, munu illa mega, enn þeir er mik sia eigi ok ek fylgi, munu sigr hafa.“ Enn er konungi uar þetta sagt, þa sendi hann þiona sina til steinþroarinnar ok mællti, at þeir skylldi luka upp steinþronne ok uita, huat þar uæri tidt. Þeir giordu sua. Ok er þeir luku upp steinþronne, sa þeir, huar laa manzhofut hia liki konungsdottur, ok uar þat kuikt. Enn þegar hofudit sa þaa, þa fiellu þeir daudir nidur. Konungrinn sendir adra menn þessa erendis, ok foru þeir sem hinir fyrri. Menn hrædduzt miok þessi undr. Konungrinn sendir nu riddara sina ok mællti [1], at þeir skylldi hylia andlit sitt med klædum, sua at hofudit mætti huergi sia þa bera. Þeir giordu sem konungrinn baud, ok gatu þa nad hofdinu. Þeir færdu þa konungi hofudit, enn hann lagdi mikla uirding aa hofudit ok hafdi mikinn atrunat aa þui. Hann tok þa miok at fremia sik i bardaugum styrktr af fianda fulltingi suo miok, at hann hafdi sigr i huerium bardaga, ok let bera fyrir sier þat boluada hofut sem merki. Ok þegar sem þat uar aa lopt fært, þa urdu allir menn hræddir. ok ottafullir, þeir er þat sau, af þeim diofuls krapti, er þui fyllgdi. Tyrkia konungr uann margar borgir ok kastala med þessum hætti, sem nu uar sagt, ok uard hann af þui uidfrægr.

Enn er suo hafdi framm farit þria uetr, at hann hafdi sigr i huerium bardaga, þa fystizt hann at heria til Myklagardz ok bio morg skip til þessarar ferdar. Grickia

[1] ml'u *Cd.*

konungr spurdi þessa hersaugu. Þa kuaddi hann sier þings i borginne ok leitadi rads uid kennimenn, huersu med skylldi fara þess, er[1] uænligazt uæri, at þeir mætti sigrazt aa þeim mikla fiandaher, er þangat uar uon. Kennimennirnir gafu þat raad, at allr borgarlydr skylldi fasta .iij. daga ok syngia hatidliga letaniam at ollum kirkium, þeim sem i borginne uoru, ok bidia sua gud myskunnar af ollum hug. Sua uar giort, sem kennimennirnir mælltu. Tyrker foru med miklum skipaflota til Miklagardz, ok uar þat aa þridia degi uiku, er þeir sigldu at borginne. Prestr nockr uar þann tima i Miklagardi. sa er miok dyrkadi hina helgu guds modr Mariam, hann saung at Mariukirkiu, þeiri sem þar uar i borginne, hann uar uanr at dyrka guds modr likneski, þat er þar uar i þeim kirkiu, sem hann uardueitti. Þessi prestr eggiar borgarmennina þess, at þeir seti likneskiuna ut aa borgarueginn mot ofridi heidingia. Sua uar þat giort, sem hann baud, ok uæntu kristner menn þess, at hin sæla Maria drottning mundi drepa uilia med syn sins likneskis þann diofulskrapt, sem leyndizt i hinu tyrkneska hofdi. Þui trudu þeir, at hun mundi þat auduelliga mega giora, ef hun uillde. Enn er Tyrker nalguduz borgina, þa færdu þeir hofudit aa lopt, sem þeir uoru uanir, ok ætludu þa enn, at þeir mundi auduelliga sigrazt aa sinum motstaudumonnum sem fyrr. Enn þar brast þeim i nockut um þat ,mal, þuiat þa er hofudit kom a lopt ok þat sa likneski heilagrar guds modr Marie a borgarueginum, þat er suo uar giort, sem hun hefdi drottinn uorn Jesum Kristum sier i fadmi, þa fell hit tyrkneska hofut nidr aa sioinn med mikille hneyking. Þa giordizt þat til tidinda, ath særinn tok at uella sem natt i katli umhuerfis skip þeira. Ok af þeim mikla hita leysti i sundr skipin, þuiat bædi bradnadi lim ok tiara su sem saman hellt skipunum þeira, ok tyndiz otaululig

[1] at er *Cd.*

fiolldi heidingia. Enn er guds kraptr ok heilagrar guds modur Marie hafdi suo hrundit þessu hinu illa hofdi ok ollum þeim her, sem þui fylgdi, til heluitis kuala, þa giordu hofdingiar Myklagardz med ollum lyd ok kennimenn med klerkum þackir almattigum gudi ok heilagri guds modr Marie fyrir þann hinn agætliga sigr, er þeim uar ueittr. Þeir toku þat i uanda sinn at hallda hatid[1] guds modr Marie huern þridia dag uiku i minning þess agætliga sigrs, er gud ueitti þeim aa þridia degi uiku fyrir uerdleika hinnar sællar meyiar Marie.

CLXXXIX.

Barn retti brøvd at licneski (Marie).

Spira er frægr ſtadr ok miok rikr. Þar er likneskia sællar guds modur Marie sitiandi med sinn son, su er suo lagt stendr, at smaborn megu vel taka til. Nockurn tima sem einn smapilltr fylgdi þangat modur sinni, er hun bad til guds, ser hann likneskit ok hyggr, at þat se lifandi kona ok hafi barn i fadmi ser. Hann brytr nockut af þui braudi, sem hann hafdi i hendi ser, ok gengr [fyrir skriptina[2] rettandi bravdit at likneskivnni vors herra, ok talar þau ord, sem þyuersk[3] born ero vón i fyrstu, sem þau nema mal: Pupe, papa! pupe[4], papa! Sem likneskian hrærdi sik ecki, tok hann at fadma hana ok kyssa, bidiandi sinn bodsmann med grat eta med ser, ok sagdi optliga þessi somu ord: Pupe, papa, [pupe, papa[5]! Suo segizt, at vm sidir tok likneskia hins himneska[6] smasueins Jesv sinvm hondvm vm hals sueininum fadmandi hann[7] blidliga, ok talar til hans þessi ord: „Pupe, grat eigi, þuiat eptir þria daga skalltu eta med mer.“ Modirin ottazt miok, sem hvn heyrir ok ser þetta, ok segir iarteignina einvm [gomlum kanvnk[8], er þa kom þar. Hann vndirstod vitrliga þenna hlut ok

[1] hatidliga *Cd.* [2] [at likneskiunne *E.* [3] þyduersk *E.* [4] pape *E.* [5] [pape pupa *E.* [6] almattiga *E.* [7] hans hals *E.* [8] [goduliugum munk *E.*

sagdi: „Geym vandliga pilltinn, þuiat hann mvn ecki med þier vera vpp fra fyrr sogdum degi.“ Barnit tekr þegar febres ok andazt innan þriggia daga. Trvizt utan ef, at [þat skemti ser med þeim saklausum sueinum, er i Bethleem voru drepnir[1].

CXC[2].

Af rikri frv.

I Bretlandi uar ein sæmilig husfrv rik at ueralldar godzi ok tiginnar ættar, hun elskadi ok tignadi eptir allri sinni kunnuztu ok godfysi modr myskunnar Mariam ok ueitti henni dagliga litillata þionustu. Konungrinn elskadi þessa frv ok virdi mikils, ok tok hann optliga herbergi i hennar husi, ok allir hans hofdingiar ok beztu menn toku hana uel ok sæmiliga, þuiat hun uar godsidug ok hæversk um alla hluti. Þat bar enn til aa nockurum tima, at konungrinn sendi menn sina til hennar ok segir, at hann mun skiotliga þar koma. Sem hun heyrir þat, sendir hun sina menn at rannsaka sina kiallara, at þeir sæi um, huersu vinnazt mundi dryckr til ueitzlunnar. Sem þeir koma aptr til siunar fru, segia þeir, at þeir fundu mikinn dryck i hennar kiollurum enn nærr aungvann þann, sem til heyrdi i þvilikri ueitzlu, þuiat þar uar litill miodr, sua at ecki uar uon, at hann ynnizt yfir konungsbordinu. Frvin uerdr miok oglaud, sem hun heyrdi þetta, ok ueit eigi, huat hun skal giora. Snyr hun nu ollu sinu trausti til guds ok hans modr Marie. bidiandi þau hialpar i þessari sinni naudzyn. Fer hun nu til kirkiu ok fellr framm fyrir alltari vorrar fru ok taladi þessum ordum: „Heyr, drottning allra hluta, ek bidr, at þu myskunner ok hialpir mier skiotliga i þessi naudzyn, þiggiandi af þinum syni, at sa litli dryckr, sem ek hefi, uinnizt uel konunginum ok hans monnum. Heit ek þui, at ek skal hedan af þa giora enn framar med

[1] [hann skemtir sier med þeim bornum, er i Bethleem uoru drepin *E*.

[2] *Denne Legende findes ikke i D. Jfr. ovenfor S. 108 No. 25.*

ollum goduilia þina þionustu.“ Sem hun hefir sua sagt, fer hun brott treystandi, at heilug guds modir muni ueita henni huggan. Konungrinn kemr nu skiotliga, ok tekr hun uid honum med fagnadi ok ueitir honum nogliga allann kost. Uanzt sa litli dryckr, sem hun hafdi, i nog konunginum ok ollu þui folki, sem þar uar komit. Matti þar sia undarligann hlut, þuiat huersu mikit sem af uar tekit þui keri, er dryckrinn var i, þa minkadizt alldri. Þessi goda kona lofadi gud ok hans modr Mariam fyrir þessa iarteign, er med þeim sama sinum syni uorum herra Jesu Kristo lifir ok rikir um allar alldir ueralldа. Amen.

B [1].

Hvsfru ein rik ok audig uar i borg þeiri, er Brictannia heitir, hun uar miok ætstor hafandi mikla virþing af kongi, þaa kongr opt sæmiligar veizlur at husf(r)uinne. Hun elskadi hardla miog, sem vera aatti, fru sanctam Mariam. Sua bar til einhuernn tima, at kongsmenn kuomu til husfruarinnar segiandi naalæga sins herra þarkuomu. Hun tekr þui feginsamliga ok bydr sinum monnum at sysla vm tilfæng veizlunnar sem bezst, buandi allan aurgata. Enn er vm dryck var syst, þa feckzst mungaat ærit, enn miodr var sua litill, at eigi maatti endazst upp aa kongsbordit. Hun vard miog hrygg vid þetta ok lætr þo eigi hia ser lida hinu bezstv orrædi sækiandi traustit þangat, sem (i) nog uar til, ok geingr til kirkiu fyrir altari sancte Marie guþs modr, ok mælti med aahyggiu þuilik ord med knefalli framm berandi: „Heyrdu, drotning himins ok iarþar ok allra luta, mina bæn, mer miskunn veitandi, skiott skipandiz vidr mina nædsyn, þat þiggiandi af syne þinum Jesv Kristo, at dryckr sa, sem sæmiligr er tignum manne at veita, taki þann vaxt, er at nogv megi uinnaz.“ Sidan geingr husfruin i brott þui treystandi, at drotningin mane henni

[1] *Den samme Legende efter St².*

sina bæn vera veitandi. Sidan kemr kongrinn, ok tekr husfruen hardla gladliga med honum, ok uar af þui keri byrlat ollum at kongsbordi, er adr þotti eyfit eitt i vera. Var þar ok allum vt af, þeim er at veizlunni voru nogliga af feingit. Enn þa er sua micill fioldi manna hafdi drvckit, sa mest er mest vildi, þa þottuz skeinkiarar eigi sia þurd aa ok undruduz miok. Enn er husfrvin visse, huat titt uar, þa þackadi hun gudi ok sælli Marie, huat henni var veitt.

CXCI.

Vor frv hialpadi sinni þionustukonu.

Vid borg Attrebatensem var ein iungfrv, su sem alin var ok vppfædd i þeim sama stad. A nockurum [degi suo[1], sem hun geck ein samt at skemta ser vm grasgarc fodur sins ok modur, witrazt henni drottning meyianna guds modir Maria, suo sæmiliga klædd sem drottningu[2] heyrir. Hun skein[3] med biortu liosi. Jungfrvin ottazt miok þessa syn sakir ostyrkleika sinnar natturu ok alldrs. ok vissi eigi, huat hun skylldi af ser gera. Wor frv talar til meyiarinnar[4]: „Veizt þu, hver ek em?“ Hun suarar lagt med otta ok segizt eigi vita. Hin helgazta iungfrv segir: „Ek em guds modir Maria.“ Mærin styrktizt ok dirfdizt nockut vid þessi ord ok mællti: „Min milldazta drottning! huar fyrir er þat, at þu villdir virdazt at koma til min þinnar minztu ambattar?“ Guds modir suaradi henni blidliga: „Wit, at ek hefir þik valit mer til þionustukonu, ok til þess vitradizt ek þier, at ek byd þier þa hluti, sem þier ero hialpsamligir[5]. Ek byd þier, at þu halldir [oskoddum þinum meydomi sua i likam sem med[6] hiarta, ok leidir þik fra ollum oleyfiligum girndum veralldarinnar ok likamsins eptirlifi. Ok þo at fadir þinn ok modir vili þik manni gipta, skalltu eigi samþyckia þeira vilia, ok ef þu vill mik hafa þier

[1] [tima *E.* [2] til *tilf. E.* [3] skin *E.* [4] hennar *E.* [5] nytsamliger *E.* [6] [blomstr þins meydoms sua i likama sem i *E.*

til hialpar ok fulltings i ollum ſtodum[1], þa varazt, at eigi virdir þu meira munut likamsins enn hreinleika þinnar ſalar[2].“ Sem vor frv hefir suo sagt, hverfr hun aa brott. Mærin trvir þessi vitran ok vill þo engvm hana segia.

Sem hun var giptandi fyrir alldrs sakir, leggr einn vngr madr mikinn astarhug[3] til hennar ok bidr fodur ok modur meyiarinnar gipta ser hana. Þav erv ovitandi þeirar vitranar, er tedzt hafdi þeira dottur, ok iata hinum vnga manni at gera hans vilia [her vm[4]. Jungfrvin minnizt nu, hvat vor frv hafdi henni bodit[5] ok segir alla vitranina fodur sinvm ok modur, ok at hun vill eigi ok ma eigi giptazt. Þau aasaka hana med reidi virdandi einkis[6] þessa syn, ok neyta þeſs valldz, sem fadir ok modir hefir yfir sinum dætrum, segir[7] at hun skal giptazt. [ef hon vill, ok þo at hun vili eigi, ok eigi þvi sidr, þo at hun tali mot eda leiti vndan at flyia ok moti at standa[8]. Sv sem adr hafdi iatad at hallda hreinlifi, er nv nodgvd[9] at giptazt, ok hennar hreinlifi mundi nu hafa fleckazt, nema hon feingi[10] hialp gudligrar myskunnar.

Nu sem allir hlutir, þeir sem brullaupinu[11] til heyrdu, eru fylldir eptir siduana, þa [er þessi iungfrv ok fyrr ſagdr ungr madr[12] leidd i eina sæng. Voru þau suo saman langan tima, at huert sinn er hann villdi frèmia likams losta med henni, vardveitti vor frv suo sina þionustukonu, at hann matti alldri fram koma sinum vilia. Hann harmar þetta miok, ok ma heitleiki hans girndar eigi af lata þeim hlut, sem tendrazt hefir i hans hiarta. Hvat er þat sem fvl lostasemi illz mannz skammizt[13] at hugsa eda gera? Sem hann var vppkueiktr med sinum rongum girndvm, bardizt hann naliga mot guds myskunn

[1] hlutum *E.* [2] salu *E.* [3] astarhita *E.* [4] [*mgl. E.* [5] uitrad *E.* [6] einskis *E.* [7] segiandi *E.* [8] [huort sem hun uill eda eigi *E.* [9] naudgat *E.* [10] skiotliga *tilf. E.* [11] brudlaupinu *E.* [12] [eru þau *E.* [13] skammazt eigi *E.*

ok vilia, ok villdi eigi af lata at misgera, ok hugdizt fagnadarlaus[1] med nockurri slægd ok list skulu gera mega, at hann mætti fremia sina munut suo faheyriliga sem varla væri segianda. Enn sakir þess verdr hans glæpr at heyrazt, at milldi sællar guds modur Marie, er þessi hans illzkufull rad let at engu verda, se fyrir ollum predicut opinberliga. Þessi madr vendir nu sinum hug i oheyriligan grimleik sakir mikillar girndar[2] rangrar astar, af hverri hann helldr varla mannligri skynsemi ok tekr sier einn knif, [þat sem oheyriligt er at segia. en þo fær eigi yfir þagat[3], ok leggr honum i kuid[4] sinnar konu allt inn i innyflin ok ristr [viliandi med suo grimlegu sari vidka[5] hennar getnadarlim, ok gerdi hann sik suo af eiginbonda hinn leidazta niding ok manndrapara. Vesolld þessa auma mannz kringdi nv vm hann alla vega, sa hann sik nu hafa gert miok skemmiligt verk a sinni konu, er[6] honum er nu vist, at hann ma alldri fremia med henni likams losta.

Nu sem hun er suo hardliga pind bædi af harmi hugarins ok þar med einkanliga af þessum mikla krankleika likamsins, tok hun meirr at hugsa hialp sinnar salu enn vm heilsu sins likama. Hun ferr nu til Aluinum[7] byskups þeirar somv borgar, þo at hun væri miok kuold [ok vanmegn[8] af krankleika likamsins, ok segir honum greiniliga fyst, huersv vor frv hafdi henni vitrazt, ok þar næst, huersu fadir ok modir hofdu hana æsakat ok gefit navdga, eptir þat, huersv hennar bondi hafdi gert vid hana. Byskupinn harmar miok i sinu hiarta, sem hann heyrir þenna faheyrda[9] hlut ok hugleidir, huat hann ma þat at gera, at[10] henni væri[11] til hugganar ok hialpar. Hann sier nogar[12] sakir til, at hann skildi[13] þau. eru

[1] *tilf. E.* [2] *saal. E;* grimdar girndar ok *D.* [3] [*mgl E.* [4] hennar *tilf. E* [5] [sialfuiliandi ok ætlar sua at uidga *E.* [6] enn *E* [7] *saal E;* Alumnum *D.* [8] *Her begynder Fragm.* i[2]. [9] mæti *E* [10] *saal. i, E;* sem *D.* [11] hellz *tilf. i.* [12] i nog *E.* [13] skili *E*

hann ottast, at, ef hun missir forsio[1] ok þionustu karlmannz, fai hun einga hialp sakir sins fatækdoms[2], ok þvi vill hann, at þau se saman, ok þioni sa henni sem hennar brodir, er eigi matti vera hennar bondi. Byskupinn huggar hana med sinum ordum, [bidiandi hana[3] bida þolinmodliga gudligrar myskunnar. Hun er nu med sinum bonda, ok þyngizt iafnan hennar krankleiki, ok at ollum yrdi þui kvnnari gudlig myskvnn, er hun enn hier med mædd af odrum krankleika þungara.

Sem gud var vordinn reidr syndum [sins lyds[4], þa lystr hann marga med leyndum sinvm domi, þeim er iafnan er rettr þeiri sott, at suo var sem elldr kæmi osyniliga i þeira limu[5], ok brendi stundum seint enn stundum vndarliga skiott likaminn. Margir flydu til ymissa stada, þeira sem helgir menn[6] huildu i, ok einkanliga sottu þeir, sem þessi sott voru lostnir, ollum megin til borgarinnar Atrebatensem[7], væntandi sik mundu[8] fa hialp i kirkiu guds modur Marie fyrir hennar bænir ok verdleika. Ok sem margir voru haskaliga[9] pindir[10] af þessu drepi, var ok þessi kona, er [adr var[11] af sagt, med þeiri sott lostin i briostit. Henni vox dagliga sarlig pina, suo at af þessum bruna aazt upp smam [nær allt kiotid i briostinu[12], ok sem med ollu var af kiotid[13], voru niu [borur eda[14] munnar inn i millum rifianna, er ollum matti hrædiligir [þickia, er sa[15]. Ma huer sem einn hugsa, þo at ek þegi, segir sa, er iarteignina hefir sagt[16], huersu mikill saarleiki ok pina var i ollvm hennar likam.

Nu sem hun hafdi mist allrar likamligrar[17] hugganar,

[1] forsia *i*. [2] fatækiss *i*. [3] [bidr hana, at hon skylldi *i*. [4] [lyd sins *E*. [5] lime *E*. [6] guds *tilf. E*. [7] Aureliatensem *E*. [8] mega *E*. [9] haskasamliga *E*, *i*. [10] pinadir *i*; stadder *E*. [11] [adr hofum ver *i*; uier haufum nu *E*. [12] [allt briostit *E*, *i* [13] briostid *E*. [14] [*mgl. E*. [15] [synaz er sa *i*; litaz *E*. [16] diktat *i*. [17] *mgl. E*.

la hun i kirkiu dyrdligrar iungfrv guds modur Marie med odrum siukum monnum, þeim sem kuolduzt af [þessum bruna[1] ok hafdi allt sitt traust[2] a einni samt guds myskvnn ok bæn hinnar godfusuztu sinnar frv heilagrar Marie[3], ok bidr nu hialpar guds myskunnar. Ok a einni nott, sem hun var [mædd af[4] longum grat, sofnar hun litt [i kirkiunni[5]. Sier hun, er hun vaknar, at suo er biart i kirkiunni, sem hun væri oll tendrut med logandi kertum, eda þa er [sol skin[6] biartazt vm midian dag. Hun fellr nærr i ouit, [sem hun ser miklu gladara lios, enn hun hefdi nockurn tima fyrr sed[5]. Þa vitrazt henni [drottning meyianna[7] med mikilli dyrd, ok fylgia henni margir helgir menn. Vor frv talar til hennar: „Ef þu girnizt at fa þina heilsu, ris vpp þegar ok gack fyrir mitt alltari, þat sem mer er helgad, ok bid þar til guds fyrir þinni heilsu, fallandi fram litillatliga.“ Hin siuka kona svarar med mikilli kueinan ok segir sik suo kualda af sinum krankleika, at þui sidr matti[8] hun ganga til alltarissins, at hon fengi eigi vpp risit[9] or þeim stad sem hon la i. Modir myskunnar segir: „Lat mik taka i þina hond, at þu megir stydiazt[10] vid mik ok ganga suo med mer til alltarissins.“ Hun [var giorn at[11] fa sina heilsu ok rettir hondina ok ferr suo med vorri frv til fyrr sagds alltaris. Sem hun hafdi litla stund sofit i þeim stad, vitrazt henni enn[12] vor frv ok mællti til hennar: „Wit, at hedan af skalltu vera frelst af allri pinu þins krankleika ok fa fullkomliga aptr þina heilsu. Enn at þu profir þetta satt vera, sem ek segir, skalltu, þegar þu vaknar i[13] morgin, gefa ollum fridarkoss, þeim sem i þessi kirkiu kueliazt [af krankleika elldligs bruna[5], ok mun þetta drep elldzins slockuazt þegar med serhuerium.

[1] [þessari sott *E.* [2] trost *i.* [3] *Her ender i*[1]. [4] [miok mædd af langri noku ok *E.* [5] [*mgl. E.* [6] [solskin er sem *E.* [7] [guds modir *E.* [8] mætti *E.* [9] stadit *E.* [10] styrkiazt *E.* [11] [sagdis giarna uilldu *E.* [12] *mgl. E.* [13] a *E.*

[Hun suaf allt til morgins i fyrr sogdum stad[1]. Enn sem lysti ok lydrinn kom til kirkiunnar, slo[2] einn madr til hennar med sinvm fæti, þar sem hun la fyrir alltarinu, ok bad hana brott fara. Wissi hann eigi, hui hun var þar komin. Hun vaknar ok vndrazt. er[3] hun kennir engan saarleik sottarinnar, ok huilik hun er nu, eda huilik hun [var adr[4]. Kallar hun nu hatt[5] nafn dyrdligrar iungfrv Marie med miklum fagnadi ok segir: „Heilog Maria, hialp mer.“ Hun mintizt þess, er henni var bodit, ok geck[6] til allra þeira, er kuolduzt i brvnanum i þessi kirkiu, ok minnizt vid serhuern þeira. Ok a þeiri somu stund kolnadi ok sloktizt sa grimmi brvni[7] med [ollu i[8] serhuerium. Hun feck suo fullkomliga aptr sina heilsu, at þat briostid, er nærr allt var af fallit, kom aptr heillt, ok þeir munnar, sem [inn voru millvm rifianna[9], byrgduzt[10] aptr. Þat saar annat, sem var a hennar likam, vard ok [med ollu heillt[11]. Giordi gud suo vid hana, sem skrifat er, at hann laust hana ok græddi, þa er hann lofadi, at hun pindizt[12] suo margfalldri sott ok saarleikum, enn gaf henni a einni stund fullkomliga aptr sina heilsu fyrir verdleik sinnar dyrdligstu modur Marie.

Þessa [iarteign, eda[13] enn rettara þessar haleitu iarteignir, heyrdi[14] ek af virduligum herra Aluino byskupi Atrebatensis borgar, er sialfr sa þessa konu. Ok þui at mer þotti vndarligt, at suo magæt iarteign var eigi skrifut, tok ek þat starf a mik, segir sa er soguna dictadi[15], þo at ek kennizt[16] vid, at ek hefi[17] eigi kunnattu til at gera þat suo fagrliga, sem heyrdi, þuiat ek villdi eigi, at monnum felli or minni [suo skemtiligar ok faheyrdar

[1] [*mgl. E.* [2] *Her begynder i*[3]. [3] hui *E.* [4] [hafdi adr nerit *i.* [5] a *tilf. i.* [6] gengr *i.* [7] elldr *E.* [8] [*mgl E, i.* [9] [þar voru adr a fallnir *i.* [10] *saal. E, i;* byrgdir *D.* [11] [fullkomliga groit *i.* [12] pinadiz *i.* [13] *saal. i;* ok *D.* [14] [haleitu iarteign heyrda *E.* [15] hefir diktat *E.* [16] kennimz *i;* kendizt *E.* [17] hefdi *E.*

iarteignir[1]. Ok ef nockurum þeim, sem skilianligar ok fagrligar kann þetta at compona[2], likar iarteignina a annann hatt at skrifa. at hann syni sinn klerkdom, ma hann her [af taka efni. Þessi iarteign gerdizt, þa er lidit var fra holldgan Kristz m. c. ok .xl. ok tuau ar[3].

CXCII[4].

Capitulum.

Nu hafa sagdar uerit nockurar iarteignir Marie drottningar, til þess at þeir, er heyra eda lesa þær, megi skilia almattigum gudi til lofs ok dyrdar ok hans blezadri modr enn sier til hialpar ok myskunnar. Af þessum atburdum megum uier skilia, at Maria drottning er helgari ok ædri aullum guds helgum monnum. ok þui eigum vier hana framazt at dyrka, at hun þiggr mesta hialp af gudi oss til handa. Hun er aaullt buin þeim at hialpa er henni þiona med kostgæfi ok til hennar kalla af ollum hug. Fyrir þui er oss naudzynligt at uanduirkia uort rad, sua sem uier megum mest, ok leita uid at lifa med hreinleika ok litillæti ok allri hlydni uid gud, til þess at uier megim at sonnu heita uiner sællar guds modr Marie. Giorum nu sua uel þa, at uier takim þat nockut i uanda uorn a huerium degi, at heilagri guds modr Marie mætti lof ok dyrd at uera, annathuort at syngia tidir hennar med skynsemi, þeir er þat kunna, eda kuedia hana litillatliga med sinu uersi Aue Maria gracia plena dominus tecum, eda giora hennar dyrd i faustum eda olmosugædi, til þess ath almattigr gud gæti ok geymi uors lifs fyrir uerdleika ok bæner guds modr Marie drottningar, ok lati oss lita mega andaraugum uorum þa hinu dyrdligu siofar stiornu, at liosari er odrum himinntunglum ok Maria drottning kallazt uera, til þess at uier megim eptir hennar liosi framm flytiazt or myrkraþoku þessa heims til fodurleifdar uorrar himiriks

[1] [þessi hin fagra iarteign *E*. [2] componera *E*. [3] [taka efni af þessi iarteign *E* [4] *Dette Slutningscapitel findes kun i E.*

fagnadar, ok eptir þat megim uier niota at eilifu eilifs fagnadar med konungi konunga ok drottni drottna gudi almattkum, þeim er lifer ok riker um allar allder allda. Amen.

Non uenit ad ueniam, qui nescit amare Mariam.
In omni tribulacione et angustia succurre nobis, pia uirgo Maria!
Finito libro sit laus et gloria deo [1].

CXCIII.

Sequitur planctus siue lamentacio beate Marie.

Sa hinn blezadi gud, er fordum daga hreinsadi uarar Ysaie spamanz ok gaf honum orda gnogtt ok snilld at tala af diupleika sinnar uitzku, hann uirdizt þar til at lia minum syndugum uorum at taka þau nockur ord af þeiri grætiligri frasogn, er hinn heilagi Augustinus hinn hæsti kennifadir segir af gudligri birting, er hin myskunnsamliga iungfrv sancta Maria guds modir tédi honum af þeim harm, er hun hafdi a langafriadag af pinsl sins blezada sonar Jesu Kristz. Tekr hann sua til ordz upphefiandi sina bæn til uidrkuæmiligrar sorgar ok hiartaligs trega med prophetanum, segiandi suo: „Huar er sa, er minu haufdi gefr uokua ok augum minum tara uthelling, þar til er ek mætti grata bædi nott ok dag, til þess at min hin signada fru med ordlofi sins hins blezada sonar mætti mier birtazt sinum þionustumanni annathuort i syn eda suefni, huggandi mik andliga. Heyrit mik, kristnar sæler, er undirstandazt uid Jorsalaborgar dætr, er undirstandazt sem guds brudir, hellizt ut med ydrum taarum. þar til at uor brudgumi birtizt

[1] *Da Bogen (Sagaen om Jomfru Maria og hendes Jertegn) efter de latinske Slutningsord her ender, maa Afskriveren af E, for at udnytte det tiloversblevne Pergament, have tilføiet de to følgende Afsnit, hvis Sprogform ogsaa røbe en senere Tid.*

oss i sinne fegrd. Hugleidit med ydr innuirduliga, huersu beiskligt er at skiliazt uid þann gud, sem þier erut samteingdir uidr, huerium þier erut helgadir medr heilugu sambandi, þui er þier hafit honum tru festa, þier hafit ydr sialfa Jesu Kristo a hendi folgit, ok farid allar saman dætr Jherusalem ok einkannliga þier iungfrvr eda þier eckiur, er gudi allzualldanda hafa iatad sinum hreinleika, ok sua þær sem i heilugu hiuskaparbandi ero teingdar. Allar skundi þier sem skiotazt til uorrar frv sancte Marie, hun er su er fædde uorn herra Jesum Kristum hinn blezada dyrdar konung, þann sem ueitir alla þa hluti, sem hann er bedinn af rettu hiarta; hun er su blezada iungfru, er hann fæddi med sinum blezudum briostum, ok attanda dag hann umskar eptir Moyses logum, ok fertugta dag af hans fædzludeigi offradi hann i helgu musteri ok flydi med honum undann Herode, berandi hann i sinum fadmi til Egiptalandz, ok fæddi huersdagliga med sinum blezudum limum ok haundum, ok alldri uid hann skilldizt. Sannliga trve ek, segir Augustinus, hana hafa uerit millum þeira annara kuenna, er honum fyllgdu ok þionudu. ok þat skal eingi undra, þar sem hann uar hennar einka son ok oll hiartalig astundan; þessa truum uier uissuliga uerit eina af þeim konum, er hann gretu fylgiandi honum til krossfestingar, þann tima sem hann sneriz aptr til kuendissins, er hann geck ut af Iherusalem suo suiuirdr, sem gudspiallit segir af honum, at hann uar bædi bardr ok hudstrokinn, spyttr ok sleginn, berandi sialfs sins galga hinn hæsta kross a sinum blezudum herdum, ok aptr snarandizt mællti hann suo: Dætr Jerusalem, eigi skulu þier grata yfir mier, helldr skulit þier grata ydr ok syni ydra. Hyggr þu eigi, min sætazta modir ok iungfru sancta Maria hin elskuligazta, at þat se satt, er ek segir. Ek bidr þik, min signada frv, drottning allra nada, at þu te mier sannleik þessa hlutar, ok ueit mier. at ek mætti uerda kennandi þa sorg, er ek truir þik þa

haft hafa i þinu hiarta. Gud gæfi, at þu hefdir gefit mier þann dag, er þu uart upptekin til himirikis, sua mikla taara uthelling ok sarligann grat, sem þu hafdir aa langafriadag, þar til er ek hefdi uidrkomning ok uidrkenning þess sæta elskuga, er hann hafdi til allra kristinna manna þuilika pinu þolandi. Auue, auue, segir Augustinus, at ek sa þik eigi, Jesus Kristr, aa kross negldann. Huar mundi þat kristins manz hiarta, ath eigi mundi bresta þann tima, er steinarnir brustu i sundr i þinni pining, ok þu, eingla konungr, hneigianda hofdi gaf(t) þinn anda ut fyrir uorar saker. Ek bid þik, hin sætazta frv, fyrir þa sorg, er þu hafdir þa, ok þann dauda, er þa satt þu, ok þann harm, er þa þoldir þu, at þu teir mer syndugum manni þa frammferd, er þu hafder i hans pining." Eptir þetta birtizt uor fru sancta Maria fyrr sogdum heilugum guds manni sua segiandi: „Þat sem þu spyr af mier, er hardla gratligt ok uidrkuæmiligt ok hit. hormuligazta. Enn af þui at ek er nu af minum sæta syni til himna uppnumin, þar sem eigi er hryggleikr eda mæda, þa ma ek eigi grata, enn skrifa med sarligum tarum þat, sem ek þoldi aa sialfrar minnar likam." Augustinus med miklum otta suarar: „Ho, min sæta frv! ek æsker giarna at grata, þuiat eigi er annat tilheyriligt, enn ek hefir eitt steinliga hart hiarta, ok þar fyrir er ek hræddr, at ek mega eigi sva uidrkuæmiliga tala þinn harm, sem ek skylldi. Nu sætazta frv, himerikis drottning, moder hins elskuligazta ok krossfesta Jesu Kristi, gef mier þat, er þu bydr, ueit mer þat, er ek æskir, þuiat þinn þionustumadr heyrir þat, er þu talar. Seig mier, huort þu uart i Jherusalem þann tima, sem fanginn uar þinn sæti son ok uar leiddr bundinn fyrir Annam." Þa suaradi hin sæla drottning: „Ek kom gratandi til mins sæta sonar, ok sem ek saa hann sleginn med hnefum, suiuirdann med pustrum, spyttann i andliti, hudstrokinn med suipum, krunadann med þyrniskrunu ok af ollum

gydingum hæddann ok spottadann, ok hann uar sua halldinn sem annara brigzle ok haadung, þa hrærduzt oll min innyfli, hiartad fyrir geck miok ok lifs andi minn minkadizt, sua at huorki hafdi ek med mier uit ne kennig. Þar uoru þa ok i hia mier minar hinar kæruztu systr miok gratandi hann, i millum huerra er uar Maria Magdalena, er mest gret næst mier sialfri. Eptir bodi Pilati uar honum feinginn sialfs sins kross at bera til skemdar til krossfestingarstadar, ok ek lypti under, sem ek matti, dragandi med honum hans sigrmerki. Ok eptir þetta uard samkuoma folksins fylgiandi honum or þeim stad, sem þa uar hann i staddr. Sumir spottudu at honum, sumir traadu hæla hans ok fætr, sumir slogu hann, sumir kostudu ohreinindin yfir hofut honum. Gud uirdi þa mitt hiarta, þar sem ek uar þa stodd ok studd af þeim konum, er þa hofdu honum fylgt af Galilea ok þionudu honum, ok borinn sem daudr (madr) til þess stadar, er þeir krossfestu hann fyrir minum augum. Ok þa er þeir lyptu hann upp aa krossinn rekinn med hordum iarnnauglum, sa ek til hans ok hann til min, ok sa ek, at hann hafdi meiri sorg af minum graat enn sinni pining. Enn hann uar sua þaugull i sinni pisl sem þat lamb, er aungua raust gefr af sier i dauda sinum. Ok enn leit ek til hans hin aumligsta modir, ok saa ek hann hanga aa krossinum med hinum haaduligazta dauda, ok syrgda ek þa suo hormuliga, at eingi er saa lifandi madr aa iardriki, er þar megi fra segia, ok uar þat eigi undr, þuiat ek saa hlaupanda fra honum fiora blodlæki bædi af haundum ok fotum, þuiat harder naglar giordu þa. Brott huarf oll fegrd andlitz hans, sua at sa, er fegrztr uar allra manna aa iardriki, uar þa aumligaztr af ollum þeim, er fæddir uoru aa iardriki. Sannadizt þa þat, er prophetinn hafdi morgum aarum fyrir af honum spaad, sua segiandi: Vier saum hann, þa er hann hafdi huorki fegrd ne mynd, þuiat andlitit uar fault af hans

illgiornum aufundarmonnum. Su uar mier hin mesta sorg, at ek sa þann uera skilianda uid mik, er ek uar getandi af helgum anda, ok ek hafdi aunguann annann mier til hugganar, þuiat þessi uar minn einka son, ok eigi matti min sorg taka rum i mier, helldr tokz ifra mier roddin, ok higsti ek sem sa madr, er i andlati liggr. Enn elskuginn taladi suo, þo at mudrinn þegdi, hrærduzt uarirnar ok huæstu, ok sa hann til min med sinu sæta andlite ok uilldi med faam ordum hugga mik sina grætiliguztu modr, helldr talada ek suo mælandi: Son minn, son minn, heyrdu, sæti son minn, mitt hit sætazta ok hit inniligazta ynde! Vei mier, uesol uar ek, aumlig uar ek. Huer gefr mier þat, at ek mætti deyia fyrir þik. Ay mier ueslugri, huat skal ek af mier giora? Sonr minn deyr fra mier, hui dey ek eigi hin hrygguazta modir hans? Son minn, son minn eingetinn ok hinn elskuligazti, son minn sætazti, fyrirlat mik eigi, helldr tak mik med þier, ok deyium bædi saman, þat er skylldugt, at ek deyia med þier, þuiat ek fæddi þik til daudans. Heyr þu, hinn grimmi daudi, aunguann hlut se ek grimmara en þik, drep nu modurina med syninum. Heyrit þier, hinu grimmu iudar, þyrmit mier ecki, sidann þier krossfestit minn einka son, krossfestit mik med honum, elligar drepit mik med einhuerium hordum dauda, þuiat harmr er mier, ef hann deyr ok ek eigi med honum, ok þier rænit solina heiminum enn mik lifinu. Hui lifir ek hin hrygguazta moder eptir minn einka son, er ek fædde til ueralldarinnar? heingit mik upp a krossiun med syninum, þuiat þat er mier elskuligazt at deyia med honum ok halsfadma hann i daudanum, er ek gat til daudans. Uer mier nu myskunnsamr ok heyr mik, er iafnan er(t) uanr at heyra þa, er til þin kalla, ok ueit mier einhueria huggan. Enn hia mier stod hinn helgi Johannes evangelista systrungr hans ok systrson minn miok gratandi, ok i þui lypti upp minn sæti son sinu andliti ok sa til min sua talandi:

Moder, se hier nu son þinn. Ok ek undirstend hans ord, þuiat hann hneigdi hofudit til lærisueinsins, sem hann uilldi hann (gefa) mier i sonar stad. Virdi þat gud drottinn, huilikt mitt hiarta uard uid þat hit beiska ord. ok i þui uard ek sem ek uære numin, ok þottumzt ek undirstanda þessa rædu, sem hann uæri sua segiandi: Heyr þu, min sætazta modir, hin grætiligazta ok full med allri sorg, þu ueitz þat, at til þess tok ek kiot af þier ok til þess let ek festa mik a krossinn, at ek skylldi med minum dauda leysa mannkynit, huersu fyllizt elligar skriptir[1] spamanna, þær er suo seigia, at mans son skal deyia ok a þridia degi upp risa. Skalltu þo til sanz uita, moder, at ek skal þier birtazt a þridia degi ok minum astuinum. Lat af, min sæta modir, at grata, þuiat ek fer nu heim til fodr mins, ok med minum einum dauda lifgar ek alla uerolldina, ok sua sem allt mannkynit er skyllt at deyia fyrir afbrot hins fysta manz, sva lifgazt allir þeir, sem rettliga trua a mik, sakir mins dauda. Eda likar þier eigi, min elskuligazta modir, at ek drecki þann banadryck, er fadir minn hefir bodit mier? Modir, þat ma þier eigi mislika, at ek fylli hans bodord. Lat af, min milldazta modir, at grata, iafnann skal ek med þier uera ok alldri þik fyrirlata. Ueitz þer eigi, þo at ek deyi likamliga, þa deyr minn guddomr alldri, ueitztu hardla giorla, huersu ek uar til þin komandi. Hui hryggizt þu, er ek er til mins fagnadar aptr farandi? Timi er nu, at ek aptr fari til þess, er mik ut sende, til þess hins rika mins heimilis. Ok þann ueg sem ek fer, mattu eigi komazt at sinni, helldr skalltu med sæmd ok æfinnligum fagnadi þangat komazt, þuiat ek uil nu bua fyrir þier sæmiligann stad, sem himirikis drottning byriar. Enn þu styrk, medann þu duelst hier, mina hiord ok mina lærisueina. Enn Johannes minn systrungr ok þinn frændi skal þier uera samedann i sonar stad ok hafa

[1] skriptinn *Cd.*

þina geymslu ok uera þier til hinnar mestu hugganar. Eptir þetta sa hann til Johannem suo segiandi: Se hier modr þina, henni skaltu litillatliga þiona, þier i hendr fæ ek hana, tak nu modur þina, helldr ma ek hana kalla mina modr ok allrar kristninnar. Eptir þetta þagnadi hann, enn uid gretum bædi hormuliga ok þognudum, þuiat uid saum hann þaa i daudans angist uera. Ma þat huer madr hugsa kristinn, huilikann harm uid uorum berandi. Ok eptir þetta mællti Jesus: Mik þystir. Enn iudar gafu honum edik med galli blandat. Ok eptir þat mællti hann: Ent er nu. Sidann æpti hann haarre roddu ok mællti: Fadir, þier i hendr færi ek aund mina, ok hneigdu haufdi andadizt hann. Auue mik, at ek uar fædd i uerolldina hinn aumligazti kuennmadr. Ek kendi iordina skialfa, solina felandi sik, tialldit rifnadi i musterinu, biorgin brustu i sundr, ok margir heilagra manna likamir upp risu ok uidr kenduzt sinn lausnara, ok aull skepna sturladizt. Ok af þui megi þier, kristnir menn, uidr kennazt, huilikann harm mitt iungfruligt briost uar berandi, þar sem daudligar skepnr uoru slikt þolandi. Eingi tunga ma þar fra segia, ok ecki hiarta um hugsa, utann saa einn er mik skapadi. Eptir þetta þagnada ek, ok stod ek miok vpp halldin af systrum minum sem daudr madr. Ok sem hiartat nockut uidr kendizt af natturligum hita blodsins, tok ek til orda suo segiandi: Auue mik, auue mik, at ek uard. Fait mier likam sonar mins daudann, ok slockuit sorg mina med þui, at ek mætti nu halsfadma þann daudann, er ek fæddi til daudans. Þat uære mier nu huggan, at ek mætti nu kyssa hann daudann, þo at ek megi eigi hann lifanda. Ok lypta ek upp hendi til krossins, en fyrir meginleysis sakir fellu þær þegar nidr aptr aa briostid. En suo sem ek matti, kysta ek fætrna ok þat sem næst mer uar. Aull uar ek dreyrug i blodi mins sæta sonar ok signada. Þar af megi þier, kristnir menn, hugsa, huat harm er ek þolldi

fyrir ydrar sakir, ok uerit uorkunnigir mier med ydrum tarum, þuiat ydart lifs uerd uar af minum ynyflum til tekit. Eptir þat kom einn sæmiligr madr af Aaremathea Joseph, er lærisueinn uar mins sæta sonar Jesu Kristz þo at leyniliga, ok geck diarfliga inn fyrir Pilatum ok beiddizt likama Jesu, ok at feingnu ordlofi kalladi hann med ser Nichodemum ok for til þess stadar, sem Jesus uar krossfestr i, hafandi med sier mirram ok aloes ok hinar rikuztu iurtir, ok med hreinann ok huitann siriduk. Ok sem þeir toku hann af krossinum, kysti ek sier i lagi huern þann lim, er ek matti, oc þann tima er ofann leid haufudit ok briostid, þa fellu hendrnar um herdar mier, sem hann halsfedmi mik. Enn ek hrygg med astleika kysta astsamliga hans uarir minnandizt aa þann fagnat, er ek hafdi margann dag med honum, einkannliga huersu hann uar mitt briost sugandi ok mik sialfa sætliga klappandi, ok 'suo uar mier þa, sem sorg endrnyiadizt mer þa annann tima, ok mællti ek: Auue mik, auue mik, son minn sæte, krossfestu þik hinir grimmu iudar. Nu helld ek þier daudum i minu fange hin hrygguazta modir. Huar er nu su gledi, er ek hafdi i þinum fædingartima? Ho, i huersu mikla sorg er nu snaradr sa mikli fagnadr! Ok sem ek þessa hlúti sagde, mintiz ek optliga uit hans blezada andlit. Eptir þetta þotti þeim hormuligr minn harmr, er aa sau, ok biuggu likamann sætliga til grafar. buandi hann ok med dyrum iurtum smyriandi. Enn sem ek uitkadizt uidr or minu ouite, fell ek oll ofann yfir hann mælandi ok gratandi: Lofit mier enn at suala minn harm med minum elskuligazta syni, ok kastada ek fra liksueipunni fra andlitinu suo mælandi: Einginn uar moder mier sæmiligri, enn nu er eingi ok alldri uerdr mier hrygguari. Samþyckit mier, allir kristnir menn, med mier gratandi, eigi gnægdiz honum af eins eitt banasar. at hann frialsade oss med, helldr fimm hormulig bædi aa haundum ok fotum ok sidu. Harmr er mier einum

iungfrvligum kuennmanni at sia mins sonar likama sua hormuliga rifinn millum hnacka ok hæls, bidr alldri heillt aa honum. Eptir þetta fell ek i ouit hia grofinne. Enn þeir laugdu hann nidr sætliga i grofina, ok sidann er steinninn uar yfir lagdr, þa reis ek upp ok lagdi ek mik ofann yfir steininn sua mælandi: Alldri skal ek hedann ganga, fyrr enn hann ris upp, eptir þui sem hann iatadi. Eptir þetta sa Johannes minn ok adrir hans lærisueinar eigi mega þetta hlyda, at ek lægi þar um nottina, þa studdu þeir mik eda baru heim til herbergis hormuliga gratande, suo at aller, þeir er sau, uinir ok oviner hormudu ok vorkynnandi minn harm. Suo elskuliga gret ek, at allir gretu med mier, þeir sem mik sau. Sidann bar Johannes mik inn i sitt herbergi med minum systrum, hryggua ok alldri efandizt um hans upprisu, ok af þui einu glediandizt, at ek gret fyrir ydar(rar) lausnar sakir, bidiandi ydr kristna menn, at þier gratid ok uorkynnit mier, þuiat fyrir ydarra synda sakir þolldi minn son dauda ok ek þuilikann harm. Skaltu ok uita til sanninda, at minn sæti son birtizt mier fyrr enn nockrum odrum lifanda manni, þuiat hann saa minn harm framar enn nockurs annars.

Enn fyrir þa skulld nefnir skriptin Mariam Magdalenam, at þeir sem syndugir ero skulu eigi oruilnazt hans myskunnar, þar sem þier heyrit hans milldi sua mikla uera eptir hans dauda, at hann birtiz fyst einni syndugri konu. Eptir þetta mælir Augustinus sva af allri kristiligri hialp: Heyr þu, hin sætazta moder myskunnar, þu er gatz eingetinn guds son med krapti heilags anda ok fæddir oumrædiliga uerandi bæde iungfru ok moder, þu hin sama, er mylktir hann af þinum sætuztum briostum, er gefr andliga fædzlu ok likamliga ollu mannkyne, ok flydir med honum til Egiptalandz, gangande med honum þria uetr ok .xxx., hlydandi hans predikan ok alla hans aminning berandi i þinu iungfrvligu briosti, ok

eigi fyrirletzu hann allt til daudans, ok sidann sattu hann uera upphafinn yfir alla himna. Millum þeira, er hans astuiner uoru, uartu takande hinn helga anda, þo at þu hefdir adr af honum getid þinn sætazta getnad. Þu hin sama, sem upp er hafin yfir oll eingla fylki, ok nu tekr sæta kossa med astsamligum fadmlogum, kennandi enn ilm þinnar sætu miolkr, er þu uart honum fordum daga gefande, er nu rikir qendaliga samteingdr þeim likama med gledi, sem upp reis aa paskadaginn, ver nu æfinnliga minnig uorra eyrenda ok allrar kristninnar oss til fagnadar, skapandi allar uorar bænir framar, enn uier kunnum at hugsa, ok ueit oss, ath uier mættim ina koma til þess fagnadar, er nu rikir þu i, fyrir þat blod er hann ut hellti aa krossinum ok endrgolldit uar fyrir oss ok ut er tekit af þinum inniflum, þu er lifer ok riker i med honum um allar allder ueralldar. Amen.

Sancta dei genitrix, sit nobis auxiliatrix!
Ora uoce pia pro nobis, virgo Maria!
Stella Maria maris, succurre piissima nobis!
Alma uirgo uirginum, intercede pro nobis ad dominum!
Nos cum prole pia benedicat uirgo Maria!
In omni tribulacione et angustia succurre nobis, pia uirgo Maria!
Ab hoste maligno eripiat nos, dei genitrix uirgo!
Jesus Marie filius, sit nobis clemens et propicius!
Christus natus de uirgine, eripiat nos ab omni crimine!

CXCIV [1].

Af Mariu.

A daugum Honorij paua uar einn kardinall i Rom, er Manfredus hiet, hann uar nærskylldr frændi herra pauans. Þessi kardinall uar miok syndugr, þui hann flutti sin daga ok tima i fwlri lostagirnd likamans ok framdi þess synd aan otta. Hann kom i suo mikinn ouanda fyri skulld þessarar syndar, at hann gleymdi opt sinum helgu tidum. Suo bar til um nockurn tima, at bodunarnot

[1] *Denne Legende er efter Sproget at domme endnu yngere end de foregaaende.*

sællar guds modur Marie let hann leida i sin herbergi ok til sinnar sængr eina iungfruliga personu ok hugdi uinna uerk med henni. Enn þa þau uoru i eina sæng komin, þa spurdi kardinallinn, huat kuinna hon uæri eda huat hennar nafn uæri. Hun suarade honum ok sagdizt uera ein iungfru, enn hennar forelldrar uæri fatækir, suo at þeir mætti henni aungua hialp ueita sakir sinnar aureigdar, „ok þui, sagdi iungfruin, er ek hier komin til ydar, at þier uilldut mier i nockru hialpligir uerda. Þier spurdut ok eptir minu nafni, þui skulut þier uita, at ek heiti Maria.“ Þa uard hann miok hræddr ok hliodr, þeinkiande at þessi .nott heyrde til eptirfaranda degi ok hatid sællrar guds modur Marie, ok talade suo til iungfruinnar: „Enn þo at ek sie storum syndum uafinn, þa hefi ek þo i minum fuula lifnadi feingizt uid at þiona iungfru Marie, ok þar fyrir at þu heitir eptir henni, þa uil ek i aunguann mata þik hræra, ok af minni hendi skaltu iungfru uera.“ Þa sneri hann henni fra sier ok sier fra henni, ok sofnade, enn iungfruin uakti. Enn þa er hun laa suo ok uakti, þa heyrdi hun upp i loptid sætann saung sunginn, þuilikann hafde hun alldri adr heyrt, ok þeir sungu þetta: Hec est dies quam fecit dominus etc. Þessi er sa dagr, er drottinn hefir giort. Þa þessi saungr uar uti, þa uakti iungfruin kardinalinn ok sagdi til hans: „Hafi þier ecki heyrt þenna hinn sæta saunginn, er ek hefir heyrt?“ Enn þa þau toludu hier um, sau þau koma inn i kofann uel skipada processio af morgum meyium, ok geingu allar med paurum. Þar geingu med fridir einglaskarar berandi faugr blom ok liliur. Millum þessara meyia uar ein allra fegrst iungfru, ok þat uar himinrikis drottning Maria, ok hun talade suo til kardinalsins: „Veitzu huer at ek er?“ Hann anduarpade med ogrligum otta ok elsku ok suarade: „Ek sie ok undirstend, at þu ert modir guds sialfs grædarans, ok ek skommumzt miok storliga, at ek ligg

i þuilikri skemdarsæng, þuiat i þinu haufdi sie ek stendr skrifat, at þu ert modir elsku ok heilagrar uonar ok gudligs otta.“ Hier fyrir sagde hann suo: „O Maria! Ek sie ok true, at þu ert þann (!) sama sem helpr ollum. ok enn þo ath ek sie hinn uersti ok sneydiligazti, þa hefi ek þo þionat þier i minu synduga lifi, þui lat mik niota þess, þu moder nadar, at fyrir þinar bænir megi ek bæta mitt synduga lif.“ Þa suaradi iungfru sancta Maria ok sagde suo til hans: „Þar fyrir at þu hefir ecki saurgat þa iungfru, sem eptir mier er heitin, ok letz þat fyrir þ mina skulld hafa giort, þui hefi ek bedit minn sæta son fyrir þier, ok þinar syndir skulu þier fyrirgefazt. Ok fyrir þat at þu hefir þyrmt ok vægt þessari helguztu nott ok fyrir mina skulld, suo skaltu ok opinbera þessa hluti. sem ek skal segia þier nu, ath þeir sem fasta uilia i h huerre uiku þann dag eitt aar umkring, upp a huern at kemr þessi min hatid, mier til heidrs, þa ek gat af helgum anda guds son ok minn drottinn, ok sa sem gefr eptir makt nockra sierliga aulmosu upp a þann sama dag ok heyrir eina messu, sa sem þat ma giora, ok les þann sama dag einn rosenkranz. Enn huat forsmad uerdur eda gleymt a þessum degi, þat skal upp fyllazt annann dag. Enn ef þessi dagr kemr a sunnudag, þa ma þessa hluti alla upp fylla, utan fastan færizt a laugardaginn. Þetta skal heita min fasta, sagde Maria, ok s allir þeir, sem hana fasta ok hallda, skulu fa margfalldar naadir eda giafir, enn þo uil ek til greina .vij. Enn fyrsta gaafa sem ek uil umganga þeim, sem þessa faustu helldr, hann skal uera geymdr fyrir eilifri fyrirdæmingu. Aunnr gaafa sem ek uil umganga honum, sem þessa faustu helldr, hann skal uera geymdr fyrir oforsienum dauda. Þridia gaafa, hann skal ecki deyia fyrir utan rett skriptamaal, idran ok syndabot. Fiorda, hann skal saddr uerda med minum auexti, þat er med helgum gudslikama. Fimta, at ek uil biuara hann fyrir syn hins

ohreina anda. Sietta gaafa er su, at ek uil aa hans graptarstundu antuarda hans saal minum syne Jesu Kristo, sem honum skal gefa koronu eilifrar dyrdar. En siounda gaafa skal su uera, at hann skal faa sierligann heidr ok laun ok frammsaul eda frammlaug fyrir þaa helga menn, er þessa faustu hafa eigi fastad. Þetta skaltu segia herra pauanum. Ok ef hann uill ecki trua þier, þa tak þessa ros, sem ek hafda af paradis, ok faa honum hana til uitnisburdar." Þa feck hun honum þessa saumu ros, ok þar eptir huarf María at syn. Enn kardinallinn Manfredus stod upp i tilheyriligan tima eptir at morni dags, ok sagdi hann herra pafanum alla þessa hluti ok fieck honum rosina af paradis komna, huat hann undradi miok. Er þessi hin sama ros enn i Rom i kapellu þeire, er kallazt Jherusalem. Þetta uar nu opinberat yfir alla Romaborg. Enn su iungfru sem hia kardinalnum laa ok uar þo oskodd iungfru, gaf hann hana i klaustr, ok endi hun sitt lif med saunnum heilagleik. Enn kardinallinn Manfredus uar sendr af herra pauanum til Menelasborgar at eyda ok yfirtyrma uillumenn kristninnar. Enn þeir faungudu hann ok settu i dyflizu ok uilldu suellta hann til dauds. Þar sat hann .xx. daga ok atta utan matar ok dryckiar. Enn haufdinge uillumanna, sa er Albertus het, geck til myrkuastofunnar ok uillde uita, huort kardinallinn uæri lifs eda daudr. Þa sa hann, at hann lifdi. Ok er hann saa þat, undradizt hann miok ok sagdi til hans: „Huernenn kemr þat til, at þu lifir enn?" Hann suarade honum ok talade suo: „Ek dey ecki, fyrr enn ek fæ auoxt iungfru sancte Marie, þat er heilagt sacramentum, sem þier uillumennirnir uilit ecki aa trua." Þa suaradi uillumadrinn: „Þetta skulum uier reyna, huort at þu seigir satt." Ok þegar i stad sendu þeir eptir þeim presti, er Justinus hiet, ok lofudu, at hann mætti koma aan nockrar meingiordar ok motkastz uid hann. Ok sem prestrinn bar guds likama at kardinalnum, þa

snerizt hann i eitt fagrt sueinbarn, ok þat taladi suo: „Ek em lifanda braud, þat sem af himnum er komit.“ Af þessu teikne snerizt til rettrar truar af uillumonnum .xxx. þusundir ok tueir betr, fraskildum baurnum ok konum. Enn kardinallinn bergde guds likama ok for sidan til guds. Þath skulum uier uita um þessa faustu uorrar fru, hana fasta sumir eitt aar, sumir þriu, sumir .vij., sumir æfinliga. Ma suo hana hallda huer, sem hann kann aa stad at koma, ok ræd ek þier syndugri manneskiu, at þu lat alldri af at hnyia þa hinu myskunnsaumuztu drottning iungfru sanctam Mariam, suo hun bidi fyrir oss sinn blezada son Jesum Kristum, þa malum uorum er upplokit til ransaks ok skodanar, suo hann uerdi oss eigi eptir uerkum uorum, helldr syne hann oss sina nad ok myskun. huer lifir ok rikir um allar alldir ueralldа. Amen.

Hier byriar registrum eptir þui sem . . . .

Hier byriar upp kapituleran fyrr skrifadra iarteigna blezadrar guds modur Marie, er uirduligr herra Hakon Norregs konungr let snara or (latinu i) norænu gudi til heidurs ok hans modur Marie. Ok segir fyrst þær iarteignir, sem hun tiedi Romaborgar byskupunum, þar med af prestum ok audrum klerkum.

LXIV. Inprimis af Sergio pafa, huersu hann uillde færa lata skript guds modr i Jonskirkiu i Latran, þa er Lucas gerde.

LXV. Af hinum helga Leoni pafa, huersu guds modir gaf

LXVI. Af Bonifacio pafa ok þeim blinda manni er diktadi resp. Gau

LXVII. Af Eusebio byskupi huersu upplaukz fyrir honum kirkia.

LXIX. Af Johanne patriarcha elemosinario, huersu guds modir

LXXI. Huersu guds moder hialpadi þeim er sik hafdi gefit fianda.

LXXII. Huersu hun uitradi at Jeronimus skylldi uera byskup.
LXXIII. Af Nicholao huersu hun kalladi hann aptr fra
LXXIV. Huersu uor fru frelsti einn mann i siauar haska er fell
LXXVI. Er erkibyskup heyrdi rodd uorrar fru kærande um illzku
LXXX. Af Barbato byskupi ok þeim haufdingia er blotade
LXXV. Af hinum helga Dunstano huersu tendraz kerti.
— At hann giordizt munkr i klaustri guds modur.
— At hann sa helgann anda koma yfir hus einnar konu.
— At hann heyrdi guds eingla syngia i hennar kirkiu Gaudent
— Huersu guds modir giordi processionem i mot honum.
— Huersu heill uard uid hans grof einn uitlaus madr.
LXXVII. Af Fulberto byskupi, huerium guds modir gaf sina mio
LXXIX. Af Edmundi Cantuariensi erkibyskupi huer(su) hann festi med fingrg.
— Huersu lios tendradizt aa hans kerti.
LXXXI. At uor fru let leysa andadann prest einn bann
LXXXII. Af þeim presti er aungua messu kunni nema Salve s. par.
LXXXIII. Af audrum presti er aungua kunni nema Vultum tuum.
LXXXIV. Huersu einn prestr let uigia kirkiu guds modur.
LXXXV. Af þeim presti er med sier bar til stefnu likneski guds
LXXXVI. Hversu uor fru let nidr taka sina kirkiu at hon uæri
LXXXVII. Af einum kanunk er fyrirlet sina brudi.
LXXXVIII. Af þeim diakn er hun uitradi at grafa skylldi i
LXXXIX. Af þeim klerk er hun leysti fra heluitis pinu.

XC. Af einum klerk er grafinn uar fyrir utan kirkiugard.

XCI. Af einum ungum manni er skilldiz uid sina brudi.

XCII. Af þeim klerk er bitid hafdi sina tungu.

Af .ij. klerkum er haufdu bundit millum sin tru.

XCIII. Af þeim klerk er las allar tidir guds modr nema natts

XCIV. Huersu guds modir frelsti einn klerk fra rangri ast uid iung

XCV. Af þeim klerk er fyrir sina ohlydni uar grafinn utan gardz.

XCVI. Af þeim klerk er iafnliga las Gaude dei genitrix.

XCVIII. Af þeim klerk er sidann iudar haufdu drepit

XCIX. Huersu guds modir leysti nockurn klerk af purgatorio.

Af þeim klerk er diktadi Gaude uirgo mater Cristi

Hier hefr upp adra bok af iarteignum guds modur, segir hier af abotum, prioribus, munkum ok klaustrfrum.

CI. Af Odone abota at guds modir uitradizt einum

— Af Odilone abota huersu uor fru gerdi hann heilann.

CII. Af þeim abota er saung responsorium Felix namque.

Af abota er hun frelsti af purgatorio.

CIII. Af Ualltero abota er guds (modir) ueitti fulltingi.

CIV. Af þeim prior er iafnan las standande tidir guds modur.

CV. Af Leorico priore, huersu guds modir hialpadi honum.

CVI. Af Gaufredo abota.

CVII. Af prior er hun frelsti af pur.

CVIII. Af Geirardo er hann sa helga altaris forn.

— Geirardus uitradi at guds modir hafdi leyst eina brodur.

CIX. Enn himinrikis drottning presenteradi sinum syni Dominicum.
CX. At hinn helgi Dominicus bad fyrir Reginalldo meistara.
— At hun smurde hann ok græddi af ollum krankleik.
CXI. At hon uitradizt uid andlat Dominici.
CXII. Af einum munk.
CXIII. Af þeim siukum brodr, er hun dreypti sinni mio
CXIV. Af þeim munk er drektizt adr hann iatadi sinar syndir.
CXV. Af þeim sacrista er kysti hendr ok fætr guds modur.
CXVI. Af þeim munk er eigi þordi at iata sina synd.
CXVII. Af þeim munk er suo mikit hafdi druckit at hann matti eigi ganga.
CXVIII. Af þeim munk er hun leysti af dauda.
CXX. Af einum goduiliudum guds þionustumanni.
CXXI. Af þeim munk er Ave Maria fanzt skrifat i hans munne.
At hun uitradizt med einum gomlum manni einum munk.
CXXII. Af þeim brodr er brott hliop or sinu klaustri.
CXXIII. At hon uitradizt at sæmiliga skylldi grafa hennar þionustumann.
CXXIV. At hun ognadi einum abota, at drepsott skylldi koma.
CXXV. Af þeim munk er fiell af bru ok druknade.
CXXVI. Af þeim brodr er skiott do huerium guds modir þa lif fyrir bæn Petrs postula.
CXXVII. Af Geiralldo huersu ohreinn andi sueik hann.
CXXIX. Af þeim munk er eigi matti giora iatning sina adr hann do.
CXXX. Af þeim munk er fiandinn pindi sakir sins ofbelldis.

CXXXI. Af þeim munk er pukinn eggiadi at hann dræpi sik.
Af Guillelmo, huersu hann feck hardann krankleika.

CXXXII. Huersu broder Kristian rak brott ohreina anda.
At hann sa einn drottinsdag yfir kalekinn i messunni uorn herra.

CXXXIII. Af einum gomlum brodr er uor fru tendradi upp til elsku.

CXXXIV. At hun asakadi þann munk, er eigi villdi eta med bræ

CXXXV. Af þui hun græddi einn brodr af krankleika

CXXXVI. Af þeim munk er hon leysti af onadum diofulsins

CXXXVII. Af þeim brodr er las .v. psalma til lofs guds modr.

CXXXVIII. Af þeim brodur er ecki feck numit a bok utan .ii. ord.

CXXXIX. Er hon sagde einum munk af þeim harme er hon þolde i pisl uors herra.

CXLII. Af hinni helgu Mario egiptzku.

CXLIV. } Af þeiri nunnu sem hon kalladi brott af
CXLV. } rangri elsku.

CXLVI. At uor fru uitradizt þeiri mey er Musa het.

CXLVII. Af þeiri mey er Eulalia het, huerri uor fru uitra

CXLVIII. At uor fru skipadi aptr i sitt klaustr einni systur.

CXLIX. Huersu uor fru kalladi aptr af uondri fyrirætlan eina

CL. At systr Elizabet uar uitrod uppnumning Marie.

CLI. Af helgu Marie de Oegines, huersu guds modir.
Hier hefr upp hina þridiu bok af konungum, riddurum ok odrum leik

CLII. Af Octouiano keisara, at hann sa iungfru eina i gul

CLIII. Huersu .ii. smapilltar reistu upp pilara. At gud gaf sigr uid Antiochiam fyrir bæn s. m.
CLIV. Huersu Gaunguhrolfr feck osigr.
CLV. Af þeim riddara er guds moder uardueitti heilann i s. kirkiu.
CLVI. Af þeim riddara er eigi uilldi spilla meydomi einnrar iungfru.
CLVIII. Af einum riddara er eigi kom til turniment.
CLIX. Af riddara er striddi aa helga kristni.
CLX. Af þeim riddarasyni er eigi uillde neita Marie.
CLXII. Af Stephano ok Petro.
CLXIII. Af einum herra rikum, at fyrir bænina O intemerata
CLXIV. Af þeim manni sem uard fyrir mikilli akæru.
CLXV. Af einum þiof huern guds modir frelsti af dauda.
CLXVI. Af nockurum ranglatum manni þeim er hon hialpadi eptir dau
CLXVII. Af þeim fatækum manni er olmosu gaf odrum fatækum.
CLXVIII. Af þeim fatækum manni er gaf þann einn pening gudi ok
CLXIX. Af þeim fatækum manni er gaf þa eina ku er hann atti.
CLXX. Af þeim fatækum manni er suo uar krankr at fotrinn fiell
CLXXI. Af þeim fatækum manni er uor fru græddi af margf.
CLXXII. Af einum iuda huerium hon sneri til rettrar truar.
CLXXIII. Af einum kryppling er uor fru gaf heilsu.
CLXXIV. Huersu hun frelsti einn þræl af reidi herra sins.
CLXXVII. Af þeim er uor fru uitradizt ok sagdi sik
CLXXVIII. Af þeim manni er leiddr uar fyrir domstol uors herra.
CLXXIX. Huersu rækiliga sa uesli madr do er boluadi guds modur.

CLXXX. Huersu hun hialpadi þeiri konu er fæddi barn i s. h.
CLXXXI. Af þeiri konu er þat þa af guds modur at hun gæti barn.
CLXXXII. Af þeiri konu er spann lin a Mariu messu.
CLXXXIV. Af þeiri iungfru er leidd uar til pislarstada.
CLXXXV. Af hryggiligum dauda riks manz ok godri enda
CLXXXVI. Huersu likneski guds modur hlifdi einum manni.
CLXXXVII. Af einum iudasyni er syndizt sem prestrinn gæfi braud.
CLXXXVIII. Af tyrkneska haufdi.
CLXXXIX. Af þeim smasueine er likneskia uors herra gaf
CXC. Huersu hon gaf einni fru yfrinn dryckinn.
CXCI. Af þeiri iungfru er guds modir baud at hallda hreinlifi.
CXCII. Þa er sermo de domina.
CXCIII. Eptir þat er um þa sorg ok sut, er himirikis drottningin drottning einglanna iungfru sancta Maria hafdi a langafriadag af pisl sins-blezada sonar.
CXCIIII. Sidazt a bokinne er æfintyrid af faustunne annunciacionis beate uirginis etc.

Help Maria mier, mun ek treysta þier[1].

CXCV[2].

Konungr feck syn, er vor frv var fædd[3].

Sa atbvrðr er sagðr af vitrvm mavnnvm, þo at hann standi eigi i ritningvm, at i þann tima er hin dyra drotning gvðs moðir Maria var fædd, þa vorv komnir konvngar i borgina af ymsvm lavndvm ok[4] giora frið ok

[1] *Her ender E.* [2] *Denne Legende meddeles efter A, den findes ogsaa i D2.* [3] *Overskr. af D.* [4] at *tilf. D.*

rað sin a milli ok sinna manna. En þar sem þeir satv a malstefnv i einv hvsi, þaa kom þar hlavpandi mær ein, er þionaði Avnnv konv Joachims, ok sotti þangat klæði, er hafva skylldi at þvi env dyrðliga starfvi, er in sæla gvðs moðir var fædd. En er mærin tok vpp klæðit, þaa snart þat við andlit einvm konvnginvm, en sa var einna vitraztr maðr, en hann var blindr. Hann mællti: „Hvat geck hingat i hvsit?“ Þeir savgðv, at mær ein kom eptir klæði, þvi er hafva skylldi til þionostv við Avnnv konv Joachims. Konvngrinn svaraði: „Heyrt hefvi ek mart gott sagtt fra þeim, ok þess vænti ek, at [mikill fagnaðr[1] mvni avllv mannkyni at verða þessvm hinvm haleita bvrð, er nv er kominn i heiminn, ok mikil hialpp hefvir mer af staðit kvamv þessar meyiar, af þvi at[2] ek se nv baðvm avgvm, er klæðit snartt við andlit mer. Ok segir mer sva hvgr vm, at þetta se litils vert hia avðrvm fagnaði, þeim er menn mvnv hliota af þessvm atbvrð.“ Siðan var sia konvngr siðlatr, ok allt hans riki var hlyðit gvðs lavgvm.

CXCVI[3].

Maria hialpadi munkum.

Mvnkar nockurir stodu wid aa eina fyrir dag ok skemtu ser talandi heimoligar sogur ok marga þarflausliga hluti. Þeim heyrizt, sem menn roi med miklu hareysti ok gny yfir aana. Munkarnir spyria: „Huerir erut þier?“ Þeir segia: „Wer erum dioflar ok færum med oss ond til heluitis Ebronij, hofdingia Fracka konungs hirdar, þviat hann kastadi munkalifnadi, þeim sem hann tok i munklifi hins helga Galli, ok snerizt aptr til veralldarinnar.“ Sem munkarnir heyra þetta, ottazt þeir akafliga ok kalla hatt: „Heilug Maria, hialp þu oss!“ Dioflarnir mæltu: „Nu hialpadi ydr þat, er þier kolludut Mariam, þuiat nu

[1] [*saal. D*; mikils fagnaðar *A*. [2] *saal. D*; cð *A*. [3] *Denne og de følgende Legender indtil No. CCXVII ere tagne af D og D2.*

hofdum ver ætlat at slita ydr kuika i sundr ok dreckia ydr sidan, þuiat ver fundum ydr farandi med lausung ok ţalandi aa þeim ţima, sem eigi er skipad.“ Munkarnir þacka nu gudi ok hans modur sina myskunn, ok fara aptr til klaustrsins, enn dioflarnir skunda til heluitis.

CXCVII.

Illvirkiar leidrettuzt.

Heilagr Hugo aboti Clug(n)iacensis reisti morg munklifi gudi til heidrs. Hann elskadi einkanliga vora frv helga guds modur Mariam ok stundadi miok aa helga olmusugerd, mædandi sinn likam med meinlætum fyrir guds sakir ok einkanliga med heilagri þôgn. A nockurum tima sem hann for til Roms, ok for snemma a veginn lesandi þar sinar tidir med brædrunum, er honum fylgdu, koma i mot þeim margir ok styrkir illuirkiar, ok gripu hann, enn ræna þa, sem med honum foru, ollum þeim hlutum, sem hann hafdi flutt med ser þeim til kostar i ferdinni, ok setia sialfan hann i geymslu einsaman. Enn þott hann þyldi mikla þuingan af sinum ouinum, let hann alldri af guds lofi ok hans modur Marie, helldr vard hann i elldi þessarrar pinu heitari med gudligri ast. Werandi stadfastr i uppteknum godum hlutum med glodu hiarta, taladi hann ongan dag, fyrr enn hann hafdi sagt primam ok letanias med þeim bænum, er hann var wanr. Enn sem illuirkiarnir saa stadfesti hans helga lifnadar, kuomuzt þeir vid i sinu hiarta ok gafu aptr allt þat sem þeir hofdu fyrir honum gripit, bidiandi audmiukliga, at guds madr leti þeim fyrir þær meingerdir. sem þeir hofdu honum gert, ok at þeir mætti verda hluttakarar hans bæna. Þeir gefa suo guds mann liugan med sæmd ok færa hann heim til sins klaustrs. Enn sialfir þeir lata af sinni illzku takandi med litillæti hialpsamliga idran.

CXCVIII.

Munkar badu fyrir abota.

I byskupsdæmi Pictanensis byskups var aboti, sa er Gigo het, heilagr i sinum lifnadi ok frægr miog af sinum godum hlutum. Ok þo at þessi sæmiligi herra væri pryddr med dygd heilagrar bindindi i fostum ok uokum ok stadfesti heilagra bæna ok miklum orleika vid fatæka menn, þa var hann suo hegomligr ok vanstilltr i sinu tali, þa er hann var med odrum monnum, at sa, sem hann heyrdi tala ok vissi eigi hans lifnad, mundi eigi vænta, at med honum væri nockut merki dygda heilags lifnadar. Wirduligr herra Hugo minti hann optliga, at hann bætti sig vm þenna hlut. Ok aa nockurum tima, sem aboti Cluniacensis for at visitera hans munklifi, sem honum heyrdi til, vitrazt fyrr nefndr aboti Gigo þessum abota Hugoni þrim nottum, adr hann kæmi i hans klaustr, war hann miog hryggr ok taladi ecki, synandi sinn mvnn fullan med leir ok varrirnar duptugar. Sem hinn virduligi Hugo vaknar, skilr hann, at Gigo er lidinn or þessum heime, enn þuiat hann hafdi sinn munn ok varrir vtan stilling haft til hegomligra orda ok ouidrkuæmiligs hlatrs, syndizt hann hafa tekit pinu syndarinnar aa þeim somum limum. Vm morgininn eptir vard hann visari af þessi syn, þuiat (brædr) þess munklifis runnu mot honum seg-iandi þeira abota Gigonem andadan vera. Ok er hann hefir saman kallat brædrna, bidr hann, at þeir skylldi bidia til guds ok vorrar frv fyrir hans frelsi, halldandi sið daga samfleytt þógn. Hinum sionda degi þeirar þagnar lidnum vitrazt Gigo enn fyrr sogdum abota þackandi honum, at fyrir hans bæn med brædranna fulltingi var hreinsod synd hans varra. Wirduligr fadir Hugo vard hardla gladr af þessu ok segir brædrunum þegar vm morgininn þat, sem honum war vitrad, minnandi aa, at þar fyrir þackadi þeir gudi ok gæzku hinnar millduztu módur guds Marie, er alldri er ominnig þeira, sem hennar minnazt.

CXCIX.

Her segir af vorrar frv tidum.

Swo segir Petrvs, at i þui munklifi, sem heitir Petra Pertusa, skamt fra munklifi heilags Uincencij, var skipad af brædrum ok halldit vm þria vetr, at eptir þær tidir, sem brædrunum var skylldugt at syngia, skylldi þeir lesa tidir vorrar frv. Einn munkr, er Gazo het, ranglatr ok illz lifnadar enn miok ordigr ok margtaladr, kærdi sik fast um þat, ok sagdi eigi rettliga mega leggia suo mikinn þunga aa brædrna vm þat fram, sem bodit war i þeira reglu, ok sagdi þeim vel mega nægiazt, þo at þeir legdi engar nyiungar inn i sinn sid. Hann feck her til margar greinir ok skynsemdir at sanna sitt mal, ok med sinni þrætu feck hann þvi vid komit, at brædrnir letu af at segia tidir iungfrv Marie. Þegar risu upp margir uolldugir menn ok gerdu otalligar meingerdir ok skada þui sama klaustri, var gripit godz munkanna ok rændir þeira menn, brendir þeira bæir, ok særdir ok drepnir þeira þionustumenn. Þeir senda ok fara sialfir til Sarlandz keisara ok at þarflausu, þuiat þeir fa enga retting sinna mala. „Þa kuomu þeir til min, sagdi fyrr sagdr byskup Petrvs, kærandi fyrir mer sina vesold. Sagdi ek sakir þess þeim þetta hafa til borit, at þeir hofdu fra ser rekit modur hins sanna fridar.“ Þeira sendimenn falla þegar til iardar segiandi sik alldri hedan af skuln upp gefa at segia lof sællar iungfrv Marie, feingu suo þegar frid ok nadir, ok helldu vel sitt heit. Morgum aarum sidar, sem lidit var fra hingatburd vors herra Jesu Kristz þusund niutigir ok fim aar, skipadi Urbanus pafi aa kennimanna þingi vid Claromontem i Gallia, at lesa skylldi tidir af iungfrv Marie, ok henni skylldi syngia hatidliga huern laugardag.

CC.

Horkona leidrettizt.

Nockur kona var su, sem elskadi eiginbonda annarrar konu ok lagdizt vndir hann. Var hann suo galinn fyrir þessi horkonu, at hann gleymdi naliga þar fyrir sinni husfrv. En þo at þessi vesla kona væri i suo vondum lifnadi, þa mintizt hun iafnan, huern tima sem hun kom til kirkiu, hvar sem hun sa likneski sællar iungfrv Marie, at heilsa aa hana fyrst segiandi med ollum godvilia engiliga kuediu Ave Maria, adr hun hof vpp adrar sinar bænir. Eiginkona fyrr sagds bonda hafdi miog grimligan hug aa henni, harmandi at hennar madr virdi meira horkonvna en sik. Enn þuiat hun þordi ecki sakir otta sins bonda at gera henni til meins, ok eigi helldr at aasaka hana opinberliga, vendir hun ollu sinu aakalli til vorrar frv guds modur sællar Marie, bidiandi at hun leti gud drottins reidi koma yfir þessa konu, er hana rænti sinum eiginbonda, ok hun skylldi eigi leingi þola, at ohegndr væri hennar lioti hordomr. Ok sem hun hugdi sik med sinum iduligum grati mundu hafa vppuakit mot henni reidi himinrikis drottningar, þa vitrazt henni su sialf blezada iungfrv i drômi, ok sagdi til hennar: „Sakir huers bidr þu af mer dagliga med miklum goduilia, at hefnd komi yfir þa konu? Ek ma ecki gera þat, er henni se i mot, þuiat hvn bodar mer þann minn fagnad, sem engin skepna ma mik suo heilsa, at mer se þeckara. Edr hyggr þu, at ek skal vera þeiri reid fyrir þina skylld, er mik vekr vpp til fagnadar minnandi mik aa mina ovmrædiliga dyrd?“ Sem konan heyrdi þetta af vorri frv, let hun af at bidia þess, sem fyrr bad hun.

En einn dag berr suo til, at hennar elia kemr i mot henni i nockurum stad. Hon talar þegar til hennar hordum ordum aa þenna haatt: „Þu, hin fulazta puta, gerir mer mikinn harm dagliga, er med þinu sorlifi slitr brott af mer mitt eigit kiot minn bonda, enn tier mer

þina nærveru, dirfandizt at fara i mot mer, er ek hata vmfram alla hluti. Suo giarna villdi ek, ok enn helldr væri skylldukt, at ek pindi þik, þuiat þu gengr dagliga ok gerir harm minu hugskoti, suo eyrunum ok augunum. Enn sidan ek þordi ecki at at gera, var su ein min von til hefndar, at guds modir mundi þik dæma med sinni reidi, enn sialf hun sagdi mer, at su sama kuedia, sem þu ert hvern dag von hana at heilsa med, blidkadi hana suo miok, at hun villdi eingi hardindi þier gera." Sem hun heyrir þetta, leitar hun eptir sem vandligazt, huort þetta er satt, ok sidan segir hun: „Vit fyrir vist, at hedan af skal ek eigi elska þinn bonda, ok eigi skal hann nockura likams munut vid mik drygia þier til angrs. helldr heit ek (þer) ok þar med þeiri, sem fyrir mina litla þionustu veitti mer suo mikla myskunn, skal ek fyrir hennar elsku lifa hreinliga hedan af." Ok sem hin hellt hreinlifi, lagdi þessi nidr allan sinn harm ok kærv. Gerdi þetta badum þeim til ærv su, sem blezut er vmfram allar konur, guds modir Maria.

CCI.

Kona lifnade at iata sik.

Vidr þann stad, er Lingonensis heitir, var ein kona su sem hardla miok elskadi guds modur Mariam, þionandi henni ok hennar syni med heilagleik ok rettlæti. En þa er hun var vng, hafdi hun gert þa eina synd, er eigi var þung ok mikil af sialfri ser, enn þo þotti henni hun suo hrædilig ok hættlig i sinu hiarta, at hun skammadizt hana at iata. Enn vm adra sina framferd var hun þrifin ok styrk i godum verkum, ok iatadi allar sinar syndir adrar hid minzta sinn aa hueriu aari fyrir sinum presti. Enn þessi ein synd var suo, at hun treystizt alldri at iata sakir sins skamfulleiks, en iafnan vid enda sinnar rædu kom hun þar nockud vid þat at iata, eigi opinberliga helldr sem med nockurum malkrokum, ok var suo vön at segia: „Bid ek, sagdi hun, at med guds

myskunn veitid þier mer aflausn af þessum syndum ok odrum þeim, ef þær ero nockurar med mer, sem ek hefir eigi adr iatad.“ Hun for optliga til kirkiu ok fell oll til iardar fyrir likneskiu sællar iungfrv Marie med mikilli hormung sins hiarta ok vakti vpp i huginum þenna glæp, sem hun leyndi fellandi morg [1] . . . . . .

CCII.

Vor frv gaf konu aptr vit sitt.

Ein kona, husfrv riddara þess er Rotegarus het, dreymdi þann drǫm, at hun þottizt bera eitt merki suo rautt sem blod. Hun var þa olett at sueinbarni. Sem hun vaknar, missir hun skiotliga sins vitz, ok tok at tala ymissliga hlǫti. Hennar bondi vndrazt þetta miok. Eptir litinn tima segizt hun sia, at su kristilig tru, sem hun hefir þar til haft fyrr, var i milli hennar briosta ok for þar ut. Spottadi diofullinn suo þessa konu, huerrar ond hann hugdizt til sin skylldu hafa. Hennar vinir baru mikinn angr sakir þessarrar ohamingiu, sem henni hafdi til borit, þeir færa hana til margra heilagra stada, væntandi at hun mætti fa aptr sina heilsu. Hun vakti ok i kirkiu heilagrar þrenningar i þeim stad, er Fuscanum heitir. Enn heilog þrenning, þat er einn gud i þrimr personis, villdi eigi þar veita henni heilsu, enn hann villdi þann heidr veita himinrikis drottningu guds modur Marie. Þessi konu var gefit þat vatn af morgum prestum, sem vigt var med morgum særingum ok helgat med morgum blezunum, enn sidan þat kom aa hana, æstizt þar vid miok hennar krankleiki, ok vard hun sidan miklu odari. Sidan eitt aar var lidit, sidan hun fell i þenna krankleika, er hun flutt til kirkiu heilagrar Marie fyrir festum purificacionis. Þa kirkiu smidudu fordum Grickir, at þvi sem segizt, i midium einum storum skogi, er hun miok olik odrum kirkium at smid ok vidrkvæmilig heremitis. Hun vakir þar vm nottina aa fyrr

[1] *Slutningen mangler.*

sagdri hatid ok vard suo heil fyrir verdleik þeirar helguztu iungfrvr, sem hun hefdi alldri þolt þa illu sott, þuiat hennar vit kom fullkomliga aptr, suo var ok hofudit vel heillt. Sialf hun ok hennar bondi ok allir þeira vinir lofudu gud ok hans modur Mariam fyrir þessa iarteign.

CCIII.

Hversu til kom concepcio.

A þeim tima sem Vilhialmr bastardr hertugi Normannie lagdi vndir sik England, var sa aboti, er Elphinus het, i kirkiu heilags Augustini byskups a Englandi, i huerri sialfr hann ok hans eptirkomendr byskuparnir huila. Sem Danir heyra, at England er vnnit af Normannis, bua þeir sin vopn ok herskap, at þeir fari til Englandz ok ræki þa a brôtt. Enn er hinn mattugazti Nordmanna hertugi Vilhialmr heyrir þat, sendir hann fyrr sagdan abota Elphinum i Danmork, at hann forvitnadist, huort saunn væri þessi hersaga. Abotinn kemr nu i Danmork at gera konungsins eyrindi ok færir Dana konungi þær giafir, er Vilhialmr konungr sendi honum. Sem hann hefir langann tima þar verit, þiggr hann heimleyfi af konunginum ok stigr a skip med sinum kompanum. Þa er þeir voru komnir miok langt i haf, kemr at þeim suo mikill stormr, at þeir sia ser enga von lifs. I þuilikum haska sneruzt þeir þangat til traustz, sem iafnan er hialpin buin, bidiandi suo til guds: „Heyr, hinn milldazti ok hinn mattugazti gud! myskunna oss i þessum haska, at eigi faim ver eilifa pinu drektir med storm ok bylgium siovarins.“ Sem þeir tala þessa hluti ok marga adra þessum lika, sia þeir einn mann i byskupsskrvdi med mitrv vid skipit, ok kallar til sin Elphinum abota ok talar til hans þessum ordum: „Ef þu girnist at fordazt siafar haska ok koma heill heim i þitt land, skalltu iata mer i guds vitni, at þu skallt hallda hatidliga getnadardag modur Kristz.“ Abotinn suarar: „Hverso skal ek þat gera eda a hverivm degi?“ Byskupinn

suarar: „Setta idus decembris skalltu fyrr sagda hatid hallda ok predica ok eggia aa i ollum stodum, huat er þu orkar, at þessi dagr se af ollum halldinu.“ Abotinn spyrr: „Huilikt tidahalld skal þa hafa ok aa huern hatt?“ Hann segir: „Allt þat sem segizt ok syngzt aa hennar burdardegi skal ok segiazt aa hennar getnadardegi, ok suo sem þar stendr nativitas, skal hier segiazt concepcio aa þessum degi.“ Sem abotinn hefir heyrt þessi ord, hverfr sa sem honum vitradizt, enn vedrit minkar. Bæta þeir reida sinn ok fa sidan hægan byr allt þar til, er þeir taka England. Hann gerdi kunniga þa hluti, sem hann hafdi heyrt ok sed, ollum þeim, er hann matti, ok skipadi i Ramesiensis kirkiu, huerri er hann styrdi, at þessi fyrr sogd hatid skylldi aa hveriu aari halldazt hatidliga setta idus decembris. Hellt hann þat sama med sonnvm godvilia alla daga sins lifs. Ollum þeim, er fyrr sagdan dag hallda gudi til heidrs ok hans modur, veitizt af syni þeirar somu iungfrv himinrikis drottningar Marie fridr ok heilsa, enn eptir þetta lif eilif huild i himinriki. Þat lati ser soma at veita sa, er lifir ok rikir einn gud i þrenningu. Amen.

B [1].

Aboti einn Elsinus at nafni fra Augustinus kirkiu or Englandi for til Danmerkr at bera saattmaal milli Eingla kongs ok Dana kongs. Ok er hann hafdi fram komit erindi sinv ok feck heimfarar leyfi af Dana kongi, let hann i haf med sinu foruneyti ok hofdu fyrst godan byr. Enn er þeir kuomu i meginhafit, þa taka þeir motvidri med ogrligum stormi vindz ok ofrgang siouar med aafavllvm, sva at þeim þotti litils vaan lifs. Þeir taka nv at heita af ollum hug aa gud sua mælandi: „Heyrdu, almaattigr gud skapari himins ok iardar! Sendu oss fulting skiotrar miskunnar þinnar i þessum haska, firrandi oss vid bradum dauda.“ Ok er þeir hofdu þetta mælt,

[1] *Den samme Legende efter St².*

sia þeir mann ganganda um sioinn hia ser skryddan byskupligu skrudi. Sia kallar aa aabota ok mælti: „Ef þu vill lif hafa med þinu foruneyti, þa skaltu heita at halda hatidliga getnadartid Marie guds modr aa hverju aari.“ Aboti svarar med otta: „Med hverivm hætti edr aa huerium degi skal ek halda?“ Hann svarar: „Hinn aatta dag decembris manadar skaltu hallda, enn syngia sem aa burdardag hennar.“ Enn er hann hafdi þetta mælt, þa huarf hann brott. Enn vedr linar ok gerir hagstætt, vnz þeir kvomu til Englandz med heilu ok holdnu. Ok var sia dagr tekinn þar i mikit halld ok vida annars stadar. Hafa pafarnir þo eytt þui halldi. enn þo man drotninginne skyllt þickia, (at) lide eigi or minne hennar aastvinum þessi dagr, suo mikil hialp sem þadan hefir af hlotiz.

CCIV.

Af likneskiu vorrar frv.

I Valle Gethsemani, þeim sem er milli Jherusalem ok fiallzins Oliveti, þar sem (er) leidi vorrar frv ok hun var grafin i iord, standa fiorir pilarar grænir at lit, ok aa einum pilarnum er likneskia guds modur Marie, sem hun hafi son (sinn) vorn herra Jesum Kristum i fadmi ser. Hun er suo skær ok biort sem einn spegill. Fyrr sogd skript er eigi gior eda pentud med manna hondum, helldr fanzt hun þar sem vaxin af þeim sama steini. Sækir þangat mikit folk, þuiat þar verda margar iarteignir ok heidr hinni helguztu guds modur ok iungfrv Marie.

CCV.

Oleum flaut af likneski vorrar frv.

Nærr atta milur fra Damasco er sa stadr, sem heitir Sardenay. Aa einu fialli þar er kirkia sællar iungfrv Marie, þar ero tolf nunnur ok atta munkar. I þessi kirkiu er skrifat aa einni tabula likneski sællar guds modur Marie aa þann hatt, sem vant er at skrifa i Constantinopoli. Var þessi tabula i Jherusalem, adr patri-

archa gaf hana einni abbadisi, enn hun flutti til fyrr sagds stadar. Af þessi likneskiu rennr þat oleum, sem sætara er enn balsamus, af hueriu siukir menn verda heilir, ef þeir ero smurdir med. Kristnir menn vardveita þetta oleum. Sia sami stadr er miok vegsamadr af Saracenis, sækia margir af þeim Saracenis, er þar byggia, nærr tveim sinnvm aa hueriu aari aa hatid uppnumningar vorrar frv ok hennar burdardegi. Þeim, sem þreifa vm þessa likneskiu, kennizt, at hun hafi kiot ok likam sem lifandi madr vm briostin ok vpp þadan.

CCVI.

Vor frv hialpadi kristnum monnum.

A dogum Leonis keisara hins þridia aa odru aari hans rikis kuomu Saraceni til Miklagardz med otaligan fiolda skipa ok villdu vinna stadinn. Lydrinn stod styrkliga aa mot ok vardi borgina eigi at eins med uopnum helldr ok med bænum til guds, suo at otalligr fioldi var drepinn af Saracenis med þeiri iarteign, sem hier segir. I Miklagardi i munklifi heilagrar iungfrv Marie vidr holl þa, sem aa sionum er nærr kirkiu vors herra, er Sophia heitir, er likneskia heilagrar guds modur Marie skrifut, sem hun hefdi sinn son vorn herra Jesum Krist aa sinum armlegg. Þessa likneskiu hafdi skrifat hinn helgi Lucas ewangelista aa einni tabula eptir vexti ok aasionu hinnar helgu Marie, þa er hun lifdi aa iardriki. Þessi skript kallazt odiguria aa girska tungu, þat er leidtogi aa vort mal, þuiat guds modir Maria witradizt tueimr blindum monnum ok leiddi þa til kirkiunnar ok gaf þeim þar med syn. Fyrr sagdri likneskiu gera þeir processionem huein tyrsdag vm borgina. Nu er vm stadinn sitia Saraceni, sem fyrr var sagt, ok folkit fastanda ok bidianda til guds bardizt dagliga mot heidnum monnum, þa minti einn borgarmadr aa, at þeir skylldi taka fyrr sagda skript ser til verndar. Þeir gerdu suo ok badu til vorrar frv aa þenna hatt: „Heilug guds modir, er suo opt hefir

oss frelsat, leys oss nu af valldi ouina þins sonar, ok ef þu villt eigi, at ver sauckvim þinni likneskiu i sioinn." Ok þegar i stad reis upp einn storr bodi, suo at hann braut sum skip Saracenorum, enn sumum sokti hann med ollum þeim monnum, er aa voru. Enn adr bodinn reis upp, setti sa, sem likneskit bar, þat leyniliga nidr i sioinn. Ok aa litlum tima tyndizt allr sa mikli herr, sumr af þeim elldi, er af sionvm kom, enn sumir forust af elldingum med hagli ok dunum or loptinu, suo at af ollum þeim mikla skipafiolda wrdu varla eptir fimm skip. Gerdi almattigr gud þessa iarteign til dyrdar sinu nafni fyrir verdleika sinnar modur, at ollum verdi audsyn hans ovmrædilig milldi.

CCVII.

Klerkr dro gull a hond Marie.

Klerkar nockurir slogu sopp fyrir einni kirkiu. Einn af þeim, sa er hafdi þat fingrgull aa hendi, sem nockur iungfru hans vnnosta hafdi gefit honum til astar vid sig, ottazt, at hann brioti þat sama gvll, ef hann slær optliga soppinn, snyrr hann þui til kirkiunnar, at hann geymi gullit einhuers stadar, til þess er hann tekr þat eptir leikinn. Hann gengr inn i kirkiuna fyrir likneski iungfru Marie, ok sem hann ser vpp aa skriptina vndrazt hann hennar fegrd ok heilsar aa hana fallandi aa kne. Eptir þat sagdi hann: „Sannliga ert þu fogr ok ollum konvm ok iungfrvm ert þu fegri, ok eigi sidr þeiri sem mer gaf þetta gull til fullkominnar elsku, ok sakir þess nita ek henni, enn ek iata, at hedan af skal ek þik elska ok þer þiona, þo med þeim skildaga, ef þu villt virdazt mik at elska." Fyrr sagdr klerkr dro gullit aa fingr likneskiunni, þann sem hun retti adr vpp. Enn sidan gullit kom þar aa, vard vndarligr hlutr, skriptin beygdi þegar fingrinn at gullinu, sem vor frv samþykti med þui þat, er klerkrinn hafdi talat. Sem sueinninn sa þat, vndrar hann þat miok ok þickir mikils vert. Hann

kallar til sin þa, sem vti voru fyrir kirkiunni, ok sagdi þeim, huersu hann hafdi heilsat vorri frv, ok med huerium skildaga hann iatadi sik henni til elsku. Sem þeir heyra þat, eggia þeir hann aa, at hann skal nita verolldinni ok hallda þat, sem (hann) hefir heitid, at hann se verdugr at verda þionustumadr ok vin guds modur, sem sialfr hann iatadi. En þuiat þyrnir veralldligra avdæfa stack hans hiarta, tok hann þessu þungliga, gefandi gudi enga þock fyrir þessa iarteign, ok feck ser husfrv, enn hellt ecki þat, sem hann het vorri frv fyrir likneskivnni. A fyrstu nott, sem hann svaf hia sinni konu, vitradizt heilug iungfrv Maria, sem hun sæti milli hans ok hans brudar i sænginni ok retti fram aa sinum fingri þat gull, sem hann dro aa fingr likneskiunni, aasakandi hann vm sinn otrvnat ok lausmælgi. Sem hann vaknar af suefni, þreifar hann ollum megum hia ser ok leitar likneskiunnar, ok er hann finnr hana eigi, hyggr hann, at þat mvn verit hafa sionhuerfing. Hann sofnar annan tima ok ser hana nu standa hia ser eigi blidliga talandi sem fyrr, helldr ognar hun honum hinar horduztu kualir, snuandi fra honum sinni aasionu, sakir þess at hann hafnadi henni ok hellt ecki sitt heit. Sem hann vaknar, verdr hann miok hræddr af þessi [1] . . . . . .

CCVIII.

Saraceni gatu ecki gert vont likneski vorrar frv.

A nockurum tima sem Saraceni heriudu aa kristna menn, kuomuzt þeir inn i kirkiu guds modur Marie. Þeir stungv ok brutv nidr med sinum spiotum allar likneskiur heilagra manna, þær sem þeir saa aa murum kirkiunnar, sumum stungu þeir vt augun, ǫdrum brutu þeir nefit, hendr eda fætr, margar klufu þeir i sundr med sinum vopnum. Þeir hlupu med mikilli reidi ok vitleysi at likneskiu guds modur Marie, ok suo opt sem þeir leitudu hana ofan at stinga, storfudu þeir at þarflausu,

[1] *Slutningen mangler.*

þuiat suo skulfu þeira hendr, at þeira spiot kuomu huergi nærr likneskiunni, stundum slo huerr oviliandi annars spiot brott af. Ok af þessu slo sa þa suo miklum otta, at þeir wrdu þui fegnir at fara brott sem skiotast.

CCIX.

Sacrista kueikti ecki lampa.

Sa var einn vngr brodir i nockuru klaustri sidlatr ok gods lifnadar vm marga hluti, enn þat starf hafdi hann, at hann var sacrista. I þeiri somu kirkiu voru þriar eda fiorar likneskiur vorrar frv guds modur Marie fagrliga bunar med gull ok gervar med miklum hagleik, sem hun hafi ser i fadmi vorn lausnara. Var yfir sinu alltari huer skriptin. Sa sidr var i þeiri kirkiu, at a hinum hæstum hatidum, er þar voru halldnar nærr fimtan a hueriu aari, skylldi brenna lios i lampa fyrir serhuerri vorrar frv skript, fra þui er heilagt var a messuaptanin ok nottina ok sialfan daginn allt til kuelldz, at gera suo liosa ok biarta alla kirkiuna. Þat bar til a dogum þessa sacriste, at eigi matti fa oleum at kaupa i þui heradi. fekzt þat litid, en nærr ecki fluttizt til, ok þuiat hann ørvæntir, at þat megi fazt, vill hann spara sem mest ok geyma þat oleum, sem hann hefir, ok vill þar lata hellzt missa, at brenni i kirkiunni, sem honum þickir minzt þurfa, ok þui tendrar hann ecki þessa lampa a helga þorsdag ok huitasunnu, er vanir voru at brenna nott ok dag a fyrr sogdum hatidum. Munkrinn f..ck þegar skiota pinu, þuiat a tyrsdaginn i helgu viku t k hann skiotliga suo aakafliga febres, at hann hellt varla sinu viti, enn adr syndizt hann vera vel heill. Hann andadizt manadaginn i trinitatis viku. Enn laugardags morgininn adr, sem hann var miok at kominn dauda, synizt honum drottning einglanna hin milldazta guds modir Maria sem sitiandi i ofanverdu ridi nockuru, þui sem var nærr einni af fyrr sogdum likneskium. Hann þottizt þa kalla sem minnandizt sins hæska ok krankleika: „Heilog Maria,

myskunna mer.“ Munkinum synist hun suo biort, at hann matti varla i mot sia. Hun litr til hans nockut med reidi ok sagdi: „Þu tok(t) aa brott lios þat, sem mer var til heidrs aa iardriki, ok þui skal ek taka fra þier æfinliga lios þessa lifs.“ Brodirinn vard aakafliga hræddr vid þessa ogurligu heitan, sem eigi var undarligt, ok fellr til fota vorri frv med hormuligum grat ok bad hana fyrirlata ser þat, sem hann hafdi misgert vid hana, heitandi at bæta vid hana ok gera alldri sidan þat sama. Enn þuiat hennar heitan ok ogn fylgir iafnan myskunn, ser hun til hans miklu blidligar enn fyrr ok visandi honum med hendinni til þess stigs, sem var fyrir fotum hennar, ok segir: „Sit her!“ Hann settizt nidr fyrir fætr henni skialfandi af mikilli hrædzlu. Hun huarf þegar brott. Sem hann huarf aptr til sialfs sins, kallar hann saman brædrna ok segir þeim greiniliga vitranina. Vm daginn eptir bidr hann med miklum grat, at þeir lati brenna oll fyrr sogd liosker vm nottina ok daginn, eptir þui sem vant var aa þuilikri hatid. Hann het þui ok gudi, at ef hann fengi sina heilsu, sem hann girntizt, skylldi hann til heidrs eilifri iungfrv ok modur hins sanna lios hallda fornum vana vm lios fyrir hennar likneskium ok auka sem hann matti. Enn þuiat sa domr, er módir sanleiksins hafdi dictat ok framsagt med sinum sannorda munni, matti eigi bregdazt, andazt hann aa þridia degi, sidan hun hafdi honum vitrazt. Var þat aa manadaginn eptir festum trinitatis, sem hann hafdi nockut vpphafit yfirbot sinnar syndar i þui, at aa fyrr sagdri hatid heilagrar guds þrenningar brunnu lios, sem at fornu var, fyrir likneskium vorrar frv. Einn brodir sidlatr ok heilagr, sa er leiddr var or sinum likama aa langafriadag, huerium er hinn helgi Nicholaus byskup syndi bædi pislastadi ok suo dyrd godra manna, sa þenna brodur þa enn i pislum, mest sakir þess at hann

vanrækti optliga margt þat, sem hans stett ok vigslu heyrdi til, einkanliga vm þionustu i he[1] . . . . . .

CCX.

Ungr madr verd byskup med hialp vorrar frv.

Einn greifi storliga rikr i Þyuerskunni atti ser agæta frv tiltekna af godu kyni. Þau attu einn son vngan, vænan til hofdingia sakir vaxtar ok fridleika. Ok sem ungi madr þeira son er kominn a skilningar alldr, vill herra greifinn fadir hans, at hann verdi formentr huerium manni, er i var þvi riki. Þui byr hann agæta ferd med vegligu foruneyti ok nogum rikdomi ok sendir sinn vngs son vestr i Franz i þann hofudskola, er halldinn er i Paris. Ok sem vngi madr kemr i skolann, ytir hann gullpeninginum i hond meistara ok enn fleiri manna[2], suo at storliga verdr hann vinsæll innan litils tima, þuiat eigi þurfti rikdominn at spara. Hier af gerdist suo, at þegar honum leidist nam edr skoli, skal hann hafa blitt orlof leika ok spazera, sem hann lystir. Hier med tekr hann ser sueina, fædir þa ok klædir fagrliga, lætr þa ganga med ser vt ok inn, sem hann se einn herra. Fyrir þetta allt saman færr hann meira af hegoma heimsins en listum klerkdomsins, þuiat hann gengr dagliga miok skrautbuinn, þa eins hugsandi nockut litid til bækr, er honum þickir skemtan at. Suo opt sem hann vtrettir godzit, gerir hann menn a gard fodur sins, ok hefir huat hann vill, þuiat millifarandi menn bera greifanum gladlig tidindi, segia son hans suo mikinn klerk vordinn nu þegar, at hann se agætaztr i ollvm Paris næst yfirmeistaranum. Fengu menn fyrir þuilikar sagnir godar vidtokur a greifans gardi ok fe i nog at bera þeim unga manni, þuiat nu þotti vel komit þat, er hann hafdi. Frægazt þetta vm alla Þyuerskuna, at greifans son i Paris se hinn fremsti klerkr ok likaztr madr til mikils hofdingia.

[1] *Slutningen mangler.* [2] menn *Cd.*

Ok nærr þessum tima andazt i Þyuerskunni einn mikils hattar byskup af rikri kirkiu ok volldugu sæti. At þeiri kirkiu voru korsbrædr, er kosning attu, ok þeir fara fram til electionem eptir greptadan byskup sinn at[1] kiosa mann i stad hins framfarna. Kemr þat eitt ollum samt, at eigi se kirkiunni annat vænna til sæmdar ok vpphelldis, enn son rikazta mannz, er i var þeiri halfu landzins, gerizt hennar formadr, þvi kiosa þeir samþyckiliga ok fullkomliga greifans son af Paris ser ok sinni kirkiu til formannz ok byskups, gera þar vm bref, sem log bioda, ok senda uestr i Paris. Ok sem ungi madr hefir þau bref tekit, brotid ok yfir lesit, rodna hans badar kinnr, þuiat nu er sa dagr kominn, at hann færr skilit, huat hegomlig frægd hefir af honum talat, eda huat hann er med ser i sannleikinum. Weit hann efalaust ok vidkennizt nu, þo at seint se, at margir af korsbrædrum kirkiunnar ero fremri klerkar enn þeira byskupsefni. Þvi skilr hann, at vigsla byskupsins snyzt honum i smaan, ef hann skal vera lærisueinn sinna undirmanna. Huar af hann angrazt saarliga, suo at hann veit med engu moti sin orrædi, þickir, sem var, en mesta suiuirda at verda lios at sinni fafrædi, suo burdugr madr sem hann var ok upphafinn i veralldar metnadi. Þvi ferr hann þangat til fulltings, sem (i) nog er fyrir ok eingum brast, er sotti, þat er at bidia til guds modur nockurrar aasia vm þetta vandamal.

Lida nu suo nockurir dagar, at hann duelr sendimennina, suo at þeir fa eingan orskurd sinna eyrinda, þuiat vngi madr nytr huorki suefns ne matar, gengr þegiandi vt ok inn ok hefir enga gledi. Hier kemr, at einn morgin arla, sem hans menn eru i suefni, ris hann vpp lagliga ok leyniz̨t vt af husinu ok hefir sik fram i stadinn til Mariu kirkiu, er kallazt aa þeira tungu Notra Damma. Þat uegliga musteri er brotid med veggiunum

[1] ok *Cd.*

vida, sem hattr er til i storkirkium, ok i eitt af þessum vtbrotum vikr ungi madr til bænar. Gengu þar pilarar tueir fyrir framan enn leyni fyrir innan, suo at huorki innan ne utan or ambitu matti fyrr sia mann, en allt geck fram fyrir brotid. Hier vt i vegginn var glergluggr vænn, ok aa likneskia vorrar frv. Hier kastar hann ser flautum fram aa golfit' med taarum bidiandi guds modur nockurrar aasia i sinu vandkuædi. Ok eptir bæn gerfa sigr aa hann hofgi, ok þegar birtizt honum sæl drottning Maria rett i sama stad, sem hann la. Hun birtizt honum bædi blid ok þo med aavitanar yfirbragdi, hun talar suo: „Heyrt hofum vid son minn bæn þina, litid hofum vid taar þin ok sed hofum vid kinnroda þinn. Er þat þo yfir þik komit rett at verdugu, þuiat þu elskadir iafnan meirr leik ok æsku enn mentan þina. Nu sakir þess at þu hefir aa mik treyst, er ek komin bædi at hugga þik ok hirta þik. I þui hugga ek þik, at engi þinna vndirmanna skal betr skilia bok þina en þu. I þui hirti ek þik, at þu skallt alla þina æfi hryggbiugr vera, suo at þu megir allt þitt embætti sæmiliga gera. Fæ ek þier þetta til aaminningar ok læringar, at þu þionir skapara þinum en syni minum þui framar i litillæti alla þina daga. Munt þu framkuæmdir þessarra orda skiott finna, sem þu vaknar."

Eptir suo talat lidr drottningin brott at syn, enn hann vaknar ok sprettr upp gæddr suo mikilli giof heilags anda, at aan allri duol dicktar hann nyia antiphonam af sancta Maria bædi i senn at ordum ok hliodum. Su antiphona er suo fallin: Aue beatissima ciuitas diuinitatis, eterno felix gaudio, habitaculum iusticie, caritatis liliuṁ, mater nobilis, obsecra plasmatorem, quatinus redemptos sanguine tueatur, ut uiuentes Cristo ymnizemus, zema antiquum expurga ipsius oraculo, uite mediatrix, auxiliatrix, reparatrix, illuminatrix, adiutrix, ueni iuua reos, genitrix omnipotentis! Nu sem hann hefir ant-

iphonam naliga vti, suo hætt ok huellt at heyrir vm alla kirkiuna, koma hans menn inn i musterit, er hans hofdu saknat ok leita farit, ganga nu eptir hliodum hans ok verda fegnir, finna hann i sama stad miklu gladara, en hann var innan margra daga. Hann ser moti þeim ok segir þeim synina hafandi hia ser bada hennar uotta, þann annan, at klerkdomr er i nog, ok þann annan, at lausleiki er i brott ok hryggr dreginn til geymslu litillætis, suo at hann vard med staf at ganga vt af kirkiunni. Ferr hann sidan skyndiliga til sinnar kirkiu, ok var alla sina daga sæmiligr byskup ok snarpari til bækr enn flestir menn adrir. Gerdi hann gudi þar fyrir margfolld lof ok hans signadri modur mikla vinattu, þuiat nu var hans auga vpplokit at elska ondina ok at bergia ok sia, huersu sæt er frv Maria.

CCXI.

Kona var iordut med barni ok lifdi.

Vegligt musteri sællar meyiar Marie stendr i þeim stad . . . . . er Bergis heitir. Su kirkia er miok rik ok hefir mikla sokn vndir sik. Þar syktizt i sokninni ein husfrv hardla rik, hun var i þeim krankdomi, sem konum er titt, at fæda barn. Hun var ongrvd særliga vm langan tima med hrygd ok yfirsetu bonda sins ok annarra astvina, enn feck ongan letti, vtan vm sidir let hon sialft lifit likamans, suo at burdrinn var allr med henni. Sidan er lik hennar sueipat eptir sid, til kirkiu borit ok til graftar buit. Saung yfir henni kirkiuprestr vorrar frv Thorias at nafni, ok eptir þionustu gerfa var hun i iord lagin ok fylld hennar grof eptir vana. Lidr sa dagr, er hun var iordut æa, ok nottin med, ok annan dag moti hadegi gengv menn vm kirkiugardinn, sem optliga gerizt at storkirkium. Var ek þar medal annarra, segir sa er iarteignina bar fram, ok þui næst heyrdum ver barns grat. Ver hugdum i fystu, at kona nockur mundi hafa gengit i gardinn med ungt barn. Leitudum ver þa vm-

kring kirkiuna ok fundum eigi, sidan leitudum ver ut um gardinn. Bar þa fyrir oss hliodit, ok þui vikum ver aptr i gardinn. Stod þessi gratr suo langt ok sifellt, at ver mattum þui leita, sem oss lysti. Forum ver nu þangat a veg, sem oss þotti næst bera, ok stendr upp a husfruinnar leg, er fyrra dag var grafin, at þessi gratr er þar i iord nidr. Eru nu tilkalladir uitruztu menn, ok þickir ollum rad at grafa til i guds nafni. Ok sem þat er gert, birtazt þar faheyrdir hlutir, þat er at husfreyia lifir ok hefir þrifligt meybarn lifanda i fadmi ser. Reis nu upp mikit hareysti ok vndran þessa hlutar. Þustu menn at med ækefd ok spurdu, huersu væri um hennar hag, en hon suaradi bædi hliott ok fatt, enn þo sagdi hun suo mikit, at hun hefdi heitid i sott sinni a manna vitordi a guds modur Mariam at gefa henni þat barn til æfinligrar þionustu at þeiri sómu kirkiu. Sidan geck hun til kirkiu ok var þar .vij. daga. Ecki blandadizt . . . . . lengstum hennar athôfn at bidiazt fyrir, trudu menn, at guds modir hefdi henni suo bodit at bera eigi i haamæli þa hluti, er hun hafdi vis vordit. Eptir .vij. daga lidna andazt hun i fridi annan tima ok er groftud. Enn dottir hennar lifdi, var hun skird ok nefnd Þyri, enn sidan hun vox upp i þionustu kirkiunnar, var leingt nafn hennar ok kollut Kirkiukolla.

CCXII[1].

. . . . . suefni ok longum ok suarar sendibodanum: „Hui skal mik onada til þuilikra hluta, eigi er þorf byskuparnir fyrir alla Italiam at uigia eina kirkiu.“ Sendibodinn suarar, at drottning himins ok iardar kaus hann fyrir ollum byskupum at gera uigsluna. Eptir suo talat hneigir byskup hofud sitt aptr i suefn. Ok eigi meira eyrindi enn nu var greint hefir sendibodinn tiandi Jesu Kristo ord ok andsuôr sin ok byskups. Vor herra talar þa til modur sinnar: „Huat er nu til, modir min?

[1] *Begyndelsen af denne Legende mangler.*

þu heyrir sendibodann, huersu farit hefir med þeim Serve byskupi, sem ek hugdi.“ Vor frv suarar: „Heyri ek, son minn, ok veit ek iafnfram, at suo hlydinn sem þessi byskup var fordum þinv bodi, suo mun hann enn vera, þegar hann veit alvôru þins vilia.“ Huat leingra, sendibodi ferr annan tima, knyrr ok kallar, at byskup skal upp risa, segir, at modir guds stendr suo hart i þui mali, at engi er undanferd. Byskup suarar nu fliotara enn fyrr ok litlu miukara, vtan hann suarar þann veg: „Huat sem þu kallar, stend ek aa enga lund upp, ef mitt erfidi skal ecki taka i adra hond, þuiat su mæda er meiri enn varir, at hræra gamlan likam ok stirdan af langri legu. Suo ok i adra grein stirdnar morgum embættisgiord aa skemra tima, enn ek hefi nu af lagit.“ Legatus suarar: „Huerra malagiafa þickizt þu nu þurfa, fullrikr madr, utan hafa blidu guds ok hans blezadrar modur þui meiri, sem þu gerir fleira gott.“ Byskup suarar: „Þau ord uil ek, at þu berir minum herra ok hans modur, at þetta uil ek gera, ef minn þungi verdr annarra byrdum at letta aa þann hatt, at huerr madr æfinliga, sem rett skriptadr ok idrandi vitiar mins legstadar, skilizt her vid þunga allra sinna synda.“ Med suo greindu bodordi ferr legatus tiændi vorum herra, ok at þui upploknu brosir vorr drottinn siandi blidliga til sinnar modur suo mælandi: „Hier er aa at lita, modir min, kostabod byskupsins, huort vid skulum þessu iata.“ Heilog Maria suarar: „Fyrir þa grein, son minn, at su er bæn byskups, sem mest samhliodar þinni myskunn, vil ek giarna at veitizt.“ Ok þessu næst snyr uor drottning ordum til sendibodans suo talandi: „Far nu skyndiliga ok biod byskupinum enga duôl gera, enn ek skal suo vmganga, at sið adrir byskupar skulu i nefndan dag tiltekinn fram koma, at uigslugerd minnar kirkiu megi þui ægætari verda.“ Suo gerizt nu allt i sômu stund. Legatus bodar allar ueizlur. Byskup stendr upp suo

biartr ok blidr, sem vel matti soma at vera primas allra veralldar byskupa.

A greindan dag, sem guds modir skipar, gerizt vigsla greindrar kirkiu med suo himneskum hætti, sem fyrr er oheyrt, at sið lifandi byskupar ok allr hiaverandi lydr sia þenna attanda byskup i forgongu allz embættis, er eingi madr kennir, enn tiar sik suo miukan ok framan i ollum gerdum, at yfir geck iardneskan hatt, ok eigi þui helldr kann nockur hann undra eda spyria, hvadan hann væri. Sem embættid er fagrliga lukt, ok hverr byskupanna kemr i sitt eigit herbergi, lukazt upp hugskotz augu þeira til eptirleitanar, huar sa okunni byskup muni eta um daginn, þuiat eingi hafdi heyrt getid hans herbergia þar i stadnum. Villdi nu hverr ok einn lifs giarna honum veita sitt bord med allri virkt ok goduilia. Enn þo at marga fysti, feck eingi þeira, þuiat sa væni byskup var nu i brottu suo einkanliga, at eingi tunga i stadnum kunni grein sa hans brottferd. Er nu þuilikt, sem byskupar vakni af suefni til umhuxanar, at hier mun meira magn i vera, enn þeim fanzt til vm tima. Hvar af suo gerizt, at sa einn af byskupanna tolu, sem æzstr var at mannkostum fyrir gudi, fastar ok vakir med bænum, bidiandi at guddrottinn syni honum sannleik þessa hlutar. Enn af sinvm verdleik þiggr hann an . . . . . sem nu var lesin fra upphafi til enda. Nu so sem heilog Maria vandadi, for miok vigslu musteris þessa. Styrkir hun sidan þess priuilegium, þuiat suo mikil takn ok margar iarteignir lætr hun þar skina, at eigi fleiri vid sialfrar sinnar grof i Valli Josaphat. Þui er þangat mikil sokn af nordrhalfunni, at margr færir þangat sitt heit fyrir ymisligar ueizlur, huat eigi er vort med atburdum at greina. Er enn i þessum hlut virdanda sem ôdrum, huersu guddoms velldit med sarnan sinnar modur finnr ok fram hefir marga utvegu til hialpar mannfolkinu, ef þat kann idrazt syndanna. Skal hier ok

fylgia likr euentus til sômu myskunnar med þeiri lofgerd i adra grein, at alltarisembættid dyrkizt þui framar, sem drottinn Jesus birtir þat frabæriligarr.

CCXIII.

Vor frv leitadi med presti at sacramento i elldi.

Þa er lidit var fra hingatburd vors herra Jesu Kristz m. ccc. ok .xxx. sara, gerdizt þuilikr atburdr fyrir nordan hafit, at kapella ein geck upp med ovôrum elldi ok allr sa bærr, er nærri stod. Ok i þann punkt sem elldr leikr kapelluna, minnizt prestrinn hennar kapellann, at vors drottins likami var i þeim haaska yfir haaalltari, þvi gyrdir hann sik karlmannliga, snarandi inn i husit loganda, ok finnr kerit heillt med guds vilia. Enn eptir þann mæta fund þronguir at prestinum suo strangr logi med heitum bruna af vaxanda elldzganginum, at hann verpr sinum truarvopnum herfiliga ser aa bak sem vondr leigumadr, þuiat i felmt ok auruita hrædzlu kastar hann nidr i elldinn þui himneska stormerki ok flyr sidan, suo skiliandi vid sinn lausnara. Ok hann aumr lifs, leitandi meirr likams enn andar, rennr i næsta þorp, liggiandi þar i reckiu illa halldinn vm þria daga, huar eptir hann vesall aa minnizt sina omannliga gerd, ok vitianda heilogum anda grætr hann sinn glæp hatt ok beiskliga, kallandi sik hi . . . . . kara enn rettum kennimanni, ok fyrir andar afl, sem aasakar holldit, gleymir hann ollum vanmætti limanna, ok sprettr upp af sænginni fram rennandi med skunda til þeira kola, er nu lagu i stad kirkiunnar. Hier gruflar hann gratandi dag ok nott ok annan dag fram til hadegis, æ leitandi ok sik snubbandi, þar til at nærri ser litr hann suo uæna iungfrv, at alldregi fyrr sa þuilika mannz auga. Huer suo talar honum til: „Hvat leitar þv, prestr, harmþrunginn?“ Enn hann salugr stynr at moti ok þorir engu suara, þuiat hann skildi sinn glæp obæriligan hueriu eyra. Hun segir þa enn: „Huat hefir þik suo mikit hent, at eigi

mattu, madr, vitond hafa med þier? Er eigi suo mælt, at optliga kunna betr tueir enn einn vandrædin at rada?“ Huat meira, þar til spyrr hun blezut harmþrungit hiarta at med hunangligum seim sinna orda, at prestr iatar verkit. At iatning gerri, segir hun blidliga til hans: „Nu skal ek ombuna þier trunat ok vera i leitinni med þier.“ Ok rett i sômum sporum sem hun stendr a faulskanum, hefr hun virduliga kerit vpp or kolonnum suo segiandi prestinum: „Til þess, prestr minn, at þu skylldizt þui framar i litillata yfirbot þins misuerka vid gud grædara þinn ok mik, er skryddi hans guddom mina holldi, þa gack nærr ok sia þinum augum, huersu lofligt ok æ lifanda sacramentum þu fyrirletz ok flydir.“ Ok nærr gangandi at upploknu kerinu, sierr hann i skautanum dreyrugan fremsta hlut af manns fingri, huar af hann fellr fram med nyfeingnum harmi, þar til er liknar ædrin eflir hann til hugganar suo mælandi: „Ofveikr eigi, prestr minn! tak helldr styrka von af milldi guds ok minni, þuiat hier mun gerazt, sem opt verdr, at sonr minn lætr skina milldi sina yfir afbrot manna. Þu skalt taka med þessum haleita thesaur ok bera hann byskupi ydrum med sannligri bodan þins annmarka ok gudligrar skipanar i þessu mali. Hier med ber honum þann guds uilia ok minn, at aa sama grunduelli, sem nu stondum vid, reisi hann vegligt musteri, at i eilifa minning dyrkizt hier þètta sama sacramentum drottinligt. Votta þat ok byskupinum med ôruggu trausti af guddrottins halfu ok minni, at i þessum stad skal suo mikil myskunn rikia, at huerr, sem hingat sækir med idran ok aflati synda, skal frials ok hreinn brott fara.“ Eptir suo talat hefst vor drottning heim til himinrikis, enn prestr ok byskupinn fella suo hueria grein sem adr var skrifat i formæli modur sannleiksins. Tok sa blezadr stadr vidrkuæmiligt nafn af sinni fehirdzlu ok frabærri guds myskunn, ok kallazt aa latinu dei vicus, þat þydum ver guds

byrr. Þeim se lof ok dyrd, er alla goda hluti vinnr ok ueitir a himni ok iordu, sa er Jesus Mariu son konungr i veralldir verallda. Amen.

CCXIV.

Konungr ætladi at rida i kirkiu vorrar frv.

I Einglandi er sa stadr einn milli annarra, er Valsigam heitir, hann stendr upp af Lind i megin landzins. Þar er kapella vorrar frv suo fræg, at þeirar kirkiu, er þar stendr innan stadar, er eigi getid i landinu hia hinni. Hun er giorr med vænum suo kosti, at uel ma segiazt, at a henni sedzt ecki annat utan gull ok silfr ok groptr bædi vti ok inni, sem eigi þarf undra, þuiat sokn ok offr er suo mikit ok aakaft til hennar, at einn brodir þar til skipadr ma nærr ecki gera alla daga annat, enn standa vid alltarid ok taka vid peningum. Kapella þessi er litil uexti, enn þo segia suo Einglismenn, at i henni verdi alldri rumfatt, huersu margt folk er inni stendr. Huat profazt satt vera med berum taknum, er geymazt æfinliga i þessi kapellu. Þuiat suo sem einn Einglandz konungr heyrdi þat[1], sem nu var sagt, villdi hann reyna sannindi þessa hlutar, ok ridr fram til stadarins med margskyns stettir valldzmanna ok mugamanna vt i fra, hafandi þa hugsan at rida med konungligri mekt inn i sialfa kapelluna med allan sinn skara. Reid drottning hans med honum ok þeira son ungr madr. Ok sem konungrinn kemr innan stadar, þar sem ridandi menn eru vanir af baki at stiga ok ganga þadan med litillæti i guds modur hus, stendr essit fast vndir honum, suo undir drottninginni ok syni þeira, sem oll se af marmara ger. Ok suo sem þau eru oll ohrærilig, suo er saudullinn ok madrinn huat limt ok bundit vid annat, suo at ecki ma leysazt fra odru, fyrr enn konungrinn idrazt sins obbelldis, ok iatar nu af baki at stiga ok ganga til guds modur kapellu, ef hann verdr laus. Hier med heitr hann at gera takn þessa hlutar

[1] sagt *tilf. Cd.*

til æfinligrar minningar aa þann hatt, at gera liking eptir ser ok essinu med brendu silfri, suo eptir drottninginni ok þeira syni. Ok at þessu heiti stadfestu litr liknarbrunnr myskunnarinnar þeira idran ok gefr konungi, frv ok syni þeira blitt fararleyfi ser[1] ok sinni kapellu vegsemd at veita med sónnu litillæti. Fylldi konungrinn sidan sitt heit i alla grein. Er hans teikn ok drottningar suo hatt nedan af fæti essins vpp aa hôfud riddaranum sem alnar, enn eptir pilltinum syni þeira vel spannar. Tiazt þessi teikn fyrir pilagrimum med greindum æfintyr gudi til lofs ok hans haleitri modur til sæmdar ok virdingar.

CCXV.

Brædr sungu Salve Regina.

I Paris var ein kuinna hardla rik ok kynstor ok uel kristin, giorn at heyra fagran song ok sæmiliga tidagerd. Ôk sakir þess at innan stadar voru margar stettir klerka ok klostramanna, hugleidir hun med ser optsinnis, huerir reglumenn bezt faga sina reglu, ok virdizt henni, sem predicara lifnadr se forkunligr i þessu vmfram adra, huersu þeir syngia hatt ok med fogrum hætti. Þui venr (hun) sik einkanliga til þeira kirkiu bædi sid ok arla. Tekr hun ok i sinu hiarta, at huert kuelld, adr hun fer at sofa, skal hun heyra þeira completorium, þuiat henni er einkum kært, huersu med uirktum þeir syngia vorrar frv antiphonam Salve regina eptir nattsonginn. I þeiri kirkiu var suo fallit, at frammi aa leskorinum stod meistarligt verk, vorrar fru skript suo formerut, at hun blezut hellt i fadmi sinn sæla son, ok fyrir þessa skript gengu brædr processionaliter hvert kvelld med Salue regina ok sungu suo sætt, sem þeim var sæmd i. Likadi sa punktr þionustunnar frvnni hardla vel, er ver fyrr nefndum. Ok nockut kuelld berr suo til, sem þeir syngia, at[2] sigr yfir hana lettr hofgi, ok iafnfram gefzt henni andar syn, at

[1] sig *Cd.* [2] ok *Cd.*

suo sem brædr segia þessi ord antiphonunnar Eia ergo aduocata nostra, ris hin sæla guds modir vpp af sætinu ok stigr nidr aa golfit rett i midiu, sem þeir standa vmbergis, hun hefir son sinn aa handlegg. Ok þann tima sem ordunum fram lidr Illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte, serr hun blidliga med glauggri syn vmbergis til huers þeira, sem ordin hliodudu. Enn eptir þat sem þeir segia Et Jesum benedictum fructum uentris þui nobis post hoc exilium ostende, rettir hun fram pilltinn Jesum ok tiar hann huers þeira augum suo vmbergis sem fyrr, at huortueggi hennar gerd suaradi fyrir myskunn skilningargrein ritningarinnar. Eptir suo framit kastar brott hofganum af frvinni. Hugleidir hun godmannliga ok storum vitrliga, huat hun hafdi sed, þuiat þenna leynda hlut sagdi hvn fyrri odrum lofligum personum enn þeim sialfum brædrunum, at eigi ofradizt þeira samuizka, sem verda kann i uôlltu hioli þessa lidanda lifs. Lagdi sama frv enn heitari elsku til þess lifnadar fyrir tendran ok tilleidzlu þeirar iungfrv, sem framazt er blezut per secula.

CCXVI.

Karl gaf ku vorri frv ok feck aptr .c. kua.

Karl bio ok atti ser konu ok ecki barna. Karl var suo orikr, at hann atti eigi meira i kuikum kuisti enn eina ku. Hann sat i godu heradi, þar sem bædi var innan landz byskupsstoll ok sæmilig klôstr med ymissum lifnadi. Suo gengr til efnis eitthuert festum vorrar fru guds modur, at karl ferr til messu ok heyrdi einn predicara tala fagrt af dyrd ok myskunn drottningarinnar, ok medal annarra greina setti hann suo fallin ord: „Vorrar frv sæmd ok frialsleikr er suo frabærr vordinn i kristni guds, sagdi hann, at huerr madr sem med godfysi ter einn hlut i hennar sæmd, hann tekr hundratfallt aptr i mot.“ Þessa klôsu hugfestir karl med ser, ok þickir alluænlig til aavaxtar, kemr heim til kerlingar suo gladr sem ôlteiti. Hun spyrr: „Hui ert þu suo gladr, karl

minn, hefir þu þegit nockut?“ „Ja, sagdi hann, þegit, þo minna se; febraugd vantar nu eigi, þuiat brodirinn sagdi suo i dag, at vor frv er suo dreinglundut, at i mot einu utlagi leggr hun hundratfallt. Nu mattu sia, kerling min, hversu hagliga eru skipti vid hana, þuiat meiri menn munu vid þickia, ef vid eigum hvndrat kua enn eina. Ok þui er skiotr vegr, at þegar i dag skulu vid fa hamar ku ockarri ok skipta henni i sundr fyrir fatæka menn guds modur til lofs.“ Suo gerir hann i stad, sækir kuna, drepr ok slatrar, skiptir sidan, suo at sidla vm kuelldit var alldri par eptir, þuiat fatækum monnum var suo til visat, at karl matti aa einum degi veita sina aleigu.

Huat leingra, vm morgininn eptir, er hann uppi þegar i ottu, tekr vidaroxi sina, huetr hana ok byr til smidar, vekr sidan kerlingu sina ok segir suo: „Vpp hvatliga, ok fa mer nest, ef nockut er til, þuiat suo mun til at hugsa adr vetrar, huar þat hundrat kua skal inni standa, er vid eigum þa. Þui er einsynt, huat fyrir liggr i sumar, fazt i skogarhöggi ok vidartalgu nott ok dag, at eigi standi buit bert 1 hagli ok kulda.“ Suo gerizt i stad, sem hann segir, gengr fra husi med oxi sina ok þat uista, sem hann kunni fa, hefir sik ut i morkina ok fellir vidinn enn harda. Suo er hann idinn i starfinu, at sueiti þornar sialldan aa honum, þar med suo gladr sem galinn væri, reystir mikinn longum kuædi ok kuidlinga suo hatt ok huellt, at kuedr i morkinni. Ok sakir þess at honum þickir æ i sinni hugsan, at husit mvni seinna verda, enn kyrnar þarf inn setia, er hann suo daguillr i sinni flyti ok vmfangi, at alldri er grein med honum, huort yfir standa helgir sunnudagar eda yrkir timar. Hedan gerist suo einn drottinsdag, sem enn stendr hann i höggi ok hareysti eptir uana, at einn innlendskr byskup gerir nalægan ueg med sinu folki. ok þui heyrir hann huatliga haligan rom, er reystir i

morkinni, þar med þat, er hann undrar þo meirr, at oxin gengr suo titt aa þann tima, þuiat drottinsdaga halld var almenniliga bodit med virktum geymazt i þui landi. Þui helldr hann stodugt byskupinn, at þessi madr, er her fæzt vm, se med ollu vitlaus vordinn, ok fyrir þa sok bydr hann sinum sueinum at fanga hann i stad sem hertekinn mann. Suo flytia þeir hann med ser, at þar liggia smidarefni oll eptir, hallda hann ok geyma sem einn oruita. Enn þo fellr honum þat til lettis, at þeir ero pilltar nockurir i byskupsins fylgd, at hann kenna vel med felagskap einshuerrar vinattu, þeir mykia honum ok lina sina naudgan, huat er þeir mattu.

Suo kemr dags at kuelldi, at herra byskupinn ridr upp aa einn godan bugard, er hann atti, ok gengr til herbergis. Var honum þar fyrirbuin ein stofa miok sæmilig, var þar annan veg nærri dyrunum steinofn vt i vegginn ok tialldat fyrir framan, suo at i ofnhusinu var naliga myrkt, vtan þat litid sk(r)im, sem kasta kunni gegnum husbuninginn, þa er log voru noglig fram i husit. Sem byskupinn ok allr hans skari sitr i sinni nad med fagran kost, gera þeir pilltar, er fyrr gatum ver, suo mikla vinattu hinum gripna karli, at med orlofi stifardsins, er fyrir var husinu, skiota þeir honum vndir tialldit upp aa ofninn, þuiat hier kell hann eigi. Huat sem fleira fæzt, er hafa þarf, ganga þeir vm suo pilltar kompanar hans, at bædi safnazt honum matr ok dryckr i nog. Þickir honum nu eitt aa skorta, at fyrir myrkri færr hann ecki at hafzt. Hann talar þa: „Heilug Maria, sagdi hann, allgod væri nu vistin, ef liosit væri nægra.“ Ok litlu sidar leidizt nidr or þekiunni eitt brennanda blys ok stendr frammi fyrir honum suo biart, at fram i gegnum tialldit allt i annan vegg vm þuert husit stendr þessi birti, enn þat lios i sundr skipt, er adr var i husinu, suo at tueim megin hia synizt þat ei skærra enn eitt þokumystr. Byskupinn ok allt hans samsæti litr

þessa nyiung undrandi geysi miok, ok kallar sinn skuiara, bydr honum fara ok eptir leita, huat valldi þessum hlut. Hann gerir suo, gengr fram at ofnhusinu ok lyptir tialldinu, enn sidan er honum þat annazt at byrgia bædi augu. Huerfr hann aptr ok hefir ecki eyrindi. Byskup spyrr, huat tala se. „Þat er at tala, herra, segir hann, at i ofnhusinu er lios suo mikit ok fagrt, at ek hygg þat trautt þessarrar veralldar.“ Byskup segir: „Huat er þar fleira en lios eitt?“ Skuiarenn suarar: „Þat er min hugsan, segir hann, at þar siti karlinn, sa er þier letud fanga i gær, sem galinn væri.“ Byskup segir: „Þetta er med kynium miklum, ef sa lögbrotzmadrinn skal hafa meiri skemtan en at likendum. Nu far i annan tima ok ger vort bod, sem þu villt vel fara, tak þat blys eda kerti, er þar skinn, ok fær oss.“ Hann ferr, þuiat hann þordi eigi annat, ok iafnfram sem hann hefir tialldinu lypt ok nalgazt liosit, at hann matti þat hondla. lidr þat vpp i gegnum þekiuna. Suo er hann ok fleiri adrir tilknudir af byskupinum þrim sinnum ok fa missi i huert sinn. Enn æ sem þeir brott fara, kemr su blezada birti aptr i sama stad ok lysir karli.

Hier kemr i sidoztu, at sialfr byskupinn stendr upp af sinu sæti ok geingr at fram tialldinu, þar sem karl sitr fyrir innan. Hann mælizt þadan fyrir med suo föllnum ordum: „Huadan kemr þier, karl, lïos þetta id mikla?“ Hann suarar: „Min frv sancta Maria veitir mer þat, þuiat henni synizt annan veg enn ydr at gera vid mik: þier hertokut mik sem einn sekan mann, enn hun huggar mik ok alla vega gledr, suo at ek man varla, huersu reidr ek var ydr.“ Byskup suarar: „Hui mun vorri fru synazt at gera slikum manni suo stora hluti?“ Hann segir: „Þui synizt henni suo at gera, at myskunn hennar er omælld, þo ek se omakligr.“ Byskup segir: „Giorr suo uel, dugandis mann! seg mer greiniliga vndirstodu þessa efnis, þuiat vera kann, at þat se fleirum til nyt-

semdar." Karl mykizt nu, sem hann finnr, at byskup linazt, ok hefr upp til frasagnar allan euentum, huersu brodirinn predicadi ok huat er þar fylgir. sem fyrr var ritat. Sem uti er sagan, talar byskup: „Mikil ok frabær er þin trva, ok þvi mun hun þier eigi verda at hegoma. Enn huat er nu, er nockut falt lios þetta hit mikla ok biarta?" „Huat er at þui?" segir karl. „Ek villdi kaupa," kuat byskup. „Huat bydr þu vid," segir karl. „Bugard þenna, segir byskup, med ollu þvi godzi, sem hier fylgir i faustu ok lausu." „Er þetta nockurs vert?" segir karl. „Ek skal greina fyrir þier, segir byskup, huer eignin er. Hier gengr aa hundrat kua, fimtan hundrut sauda, atta tigir hesta, yxn, suin ok geitr at þui skapi. Bærinn sialfr er suo buinn at husbunadi, klædun ok brendu silfri, sem bætir vm mikit. Þessa eign alla tak þu aa morgin med handsolum, suo at mitt er liosit i verd." Karl suarar: „Vel er vid bodit, sem von er vm slikan mann, enn eingi er von i, at vid slaum nockuru kaupi hier vm, fyrr enn ek fæ nockura vissu, huort min frv vill þvi samþyckia. Þui kom til min i morgin, ef þier (er) þa samt i hug, mvn ek þa segia annathuort ia eda nei."

Vpp fra þessu greinir eigi til fullrar frasagnar, hversu vor frv guds modir gaf sinum vin samþyktar vissu hier vm, enn þat er bodat ok biart vordit, at aa næsta dag eptir reid byskupinn brott af þeim gardi ok leyfdi gamla manni alla þa fullsælu, er þar stod saman. Sotti hann kerlingu sina ok heim flutti. Lagdi hann af fra þeim degi fyrir veitzlu vorrar frv at heita karl i koti, helldr einn burgeis eda rikazti gardzbondi var hann af ollum kalladr, neytti hann ok suo vitrliga þat agæta lan, at med dagligum olmusum eigi smam afladi hann ser liosit med vinattu vorrar frv. Vard hier fagrt samkeypi tueggia manna: byskup fylldi skipan vorrar fru, þa er hann lagdi meirr enn hundratfallt moti einni ku,

at þar fyrir verdadi hann sinni saal eilifa birti andligrar gledi, enn bondinn, er suo storan mala tok fyrir sina gerd, þarnadizt þo einkis i, helldr feck hann þui ædra verdkaup, sem hann sadi meira, gudi til heidrs ok hans blezadri ok dyrligri modur.

CCXVII.

Vor frv frelsti brodur fra iðtni.

Tveir predicarabrædr gengu a skip med þeim kôpmonnum, er sigldu i austrveg, ok er þeir koma sinu fari i þann sio, er heitir Eystrasallt, fellr byrr, suo at kyrt stendr med ollu. Ero þeir þa komnir vpp undir eitt eydiland, var þar at sia mork hardla stor skamt fra sionum, suo at undir bar allt annat landzlegit. Kaupmenn hala sik vndir strondina, þar til er þeir na ackerislægi, kasta sidan grunnfærum ok skiota bati til landz, þviat menn voru hafreknir ok var forvitni at letta likamanum, þviat iordin var hin fysiligsta tilsyndar. Brædrnir, er ver nefndum, foru i batinn med odrum skiporum ok fluttuzt til landz, gengu sidan med spazeran tueir ok tueir fram a morkina ok skemtu ser, huat ser huern lysti. Brædr helldu ser saman, sem þeira regla bydr, ok leingra lagi reika fram a skoginn, var annarr þeira barn at alldri, enn annarr miok hnignandi, sem þeira sidr er at tempra sinar ferdir, at hinn elldri hafi raust ok yfirburd gudligra mala, enn hinn yngri læring ok þionustu.

Nu lidr suo, at fyrir þeira lestr ok gledi landzins greina þeir varla timann, huersu langt orlof skipherrann hafdi gefit, snua þeir suo fremi aptr i ueg, sem allir þeira kumpanar ero til batz komnir ok bida þeira. Sem brædr hofdu litt vikit aptr i veg, heyra þeir op eitt suo mikit ok oskranligt, sem likara var ovinarins rodd enn nockurs manz. Þat sama vndr heyrizt allt fram til siofarins, ok þvi taka skiparar þat fliotazt fangarad at yta batinum ok hafa sik ut til skips med ollum skunda.

Enn af predicarabrædrum er þat segianda, at i fyrstu sem opit kom vndir, snyzt hinn elldri brodirinn aptr med gudligri trv ok stendr í sómum sporum, þar til er þeir sia ferd mikla badir samt, þviat morkin hristir sinar limar fyrir þat ovægis afl, er hun þolir af þeim, er fram bryzt milli trianna, suo skalf ok iordin þar med, sem hestum væri aa skeid ridit. Lidr nu eigi langt adr þeir lita, huar fram kemr or morkinni mikill ovin, þat er einn iotun miok fiandligr, er at latinu mali kallazt monoculus i þeim londum, þuiat hann hefir eitt auga i midiu enni. Hann skrefar at brædrunum med flugskiotre raas, þuiat þeir bida fullvel med kristiligri stadfestu. Hann gripr þa bada sem litil born ok fleygir aa sina auxl serhuorum þeira, tekr sidan til fota ok rennr suo mikit sem fyrr aptr i morkina, suo langan veg vm sidir at hun eydizt. Verdr þa fiall fyrir homrum lukt alla vega illiligt, vpp rennr hann vndir fiallit til bygdar sinnar. Var þar fyrir hellir storr ok suo fallinn, at fyrir midium hellisdyrunum stod klettr furduliga storr ok suo brattr, at þar matti aa eingan veg vpp komazt, ok þvi var hǫggin ein sneidigata annan veg med berginu vpp at munnanum, hier strykr hann upp bolnadr hundr med sitt ranfeingi ok kemr innfarandi.

Er i hellinum elldr aa arni med fǫlska nockurum. Varpar hann þeim nidr aa golfit, enn skytr skidu i elldinn, suo at þegar er loginn uppi. Sidan gripr hann einn iarntein suo storan, sem stafr væri, hann var attstrendr, i annan enda suo huass sem fliugandi broddr, þenna dauda flein keyrir hann i gegnum elldra brodurinn, vegr hann sidan aa lopt yfir midian logann ok setr annan teinsendann aa þann hlad, sem hann hafdi gert odrum megin elldzins til þuilikra gerda, enn helldr sialfr odrum megum, snyrr nu vid ok steikir, sem verda ma, þar til er litlu sidar kippir hann at ser, rifr af teininum ok slær vpp i sik med miklum traulldomi þat, er hann hafdi steikt, enn

kastar teininum nidr aa golfit hia ser, suo at hinn miorri endirinn veit at elldinum. Sa yngre brodir, sem eptir lifir, serr nu med harmi hugar oll þessi tidindi, ok hugsar med ser, at iafnsnart sem karl hefir lokit bradinni, mvn hann ætla honum somu helfôr. Þvi semr hann ser karlmanligt rad med aakalli til vors drottins, ok sierliga einkanliga til hans blezadrar modur iungfru sancte Marie. at hun leingi hans lif, ef þat lofazt af þeim, er ollu styrir, at hann mætti segia kristnum monnum, huersu þessi hlutr gerdizt. Nu sem husbondi stendr sem hardazt i æatinu. þucklar brodirinn iarnteininum at elldinum sem hogligazt. suo at endinn nair elldinum, ok þann tima sem hann skilr, at lidr at bradinni, enn endinn mvn vera gloandi. sprettr hann vpp bædi hart ok titt, þrifr teininn ur elldinum ok þveitir gloanda framan i augat iotninum. Verdr nu vid kippr mikill, þviat hann stauckr vpp ok vill hefna sin. Er honum nu leikrinn ohægri enn fyrr, þviat tilrædi brodurins vann hann blindan med ollu. Er nu krækil blinda havrd vm hellinn innan, þviat eingi var von brottkuomv, þviat i stad sem karl feck aaverkann, baud hann hellisdyrnar aptr falla eptir flagda sid. Brodir hefir vm langa stund hardla gott lios af elldinum, huersu hann skal vndan fara, enn karl sækir eptir med meidzlum ok aakafri reidi, berr ser vid biargit, suo at hann flakir i sundr af sarum, mædizt nu bratt med ollu samar blodraas ok hofudmeini, suo at hann legst til fata vesall karl, ok ma eigi vppstanda. Hann segir þa med mikilli grimd suo fallin ord: „Eigi skal þier vinna, hid bannsetta kaugurbarn, þott þu skridir i skumaskot vndan mer sionlausum, þessar hendr skulu sin hefna aa þier i morgin, þviat hellir minn skal geyma þin i nott.“

Eptir þetta legst karl nidr til suefns. Skilr brodir, at þat er leingi nætr, at hann ma enga ro hafa fyrir meinlætum ok saarafari, enn þui lengr sem hann vakti, þvi hardara hraut hann, sidan vpp leid aa nottina. Brodir

fellr nu fram enn af nyiu einkannliga næst gudi til vorrar frv sanctam Mariam, at hun skuli efla þann veg til framkuæmdar, sem hann tekr upp. Hann hafdi kynning fengit i ferdum þeira karls, at einn balkr sterkr ok storr var vm þveran hellinn i annan enda, ok þar fyrir innan var geitfe karls hardla stort, sem flagdafe er vant at vera. Hier rædr hann til i trausti guds, sem karl hefir fengit hryt mikinn, at hann þrifr einn buckinn, er stærstr var, ok kitlar hann suo klokliga med lindaknifi sinum, at bukkrinn ma deyia, enn ecki æpa. Hann flærr af honum belg med ollum ledrum ok hornum, byzt hann suo vid morni, at hann er kominn i belginn, þviat med guds tenadi ok vorrar frv ætlar hann at leggia aa þa hættu at ganga i greipr iotninum, þviat hann þickizt vita, at arla morgins mvn hann feit lata fara til gras, þar med þickizt hann undirstanda, huersu haskinn er mikill, at eigi mvn karl lata saudina vt striuka aan sinni grein ok aatekning, at eigi fari fleiri enn kalladir ero. Þetta gerizt alla leid, sem hann hugsadi, at þegar i ottu er karl vppi, kvedr vpp dyrr ok blistrar bu til vtferdar, ok þegar feit heyrir hans herfiliga rôdd, strykr þat hart at dyrunum. Enn karl gerir nu moti vana, sem brodir hugsadi, at sakir blindleika sins setz hann nidr i midium dyrum, suo at huerr ok einn saudr skal ongvan veg hafa annan enn millum hans fota. Ok sakir þess at brodir hafdi drepit forustusaudinn, skilr hann þegar, at allt buit mezt vid hann at ganga fyst . . . . . drin wrdu honum miok long, suo at hendrnar gengu eigi allt nidr at klaufunum, var þvilikt sem hann drægi fætrna eptir ser ok hlammadi fram aa hellisgolfinu. Suo rædr hann til vtgongv vm þat vonda hlid, er adr greindizt. Strykr karl vm bakit aa honum ok segir suo: „Ho, ho, fostri minn, flatt er enn bakit ok feitar sidur, brakar i klaufum, hlamar i helli, vind mun aa vita.“

Suo skilia þeir, sem gud skipadi ok modir hans, at

brodir kemzt vt af helli ok færir af ser belginn, leitar sidan óruggan stad ok klokan, at hann mælizt þadan fyrir vid blinda karl, sem honum likar. Hann segir suo: „Oll su bolvan, er id nedsta helviti hefir i ser, steypizt hundratfolld yfir þitt bannsetta hofud, þviat þu ert sa liotazti fiandans þræll, er finnazt ma.“ Wid þessi hard-indisord fell su reidi med daudligri grimd i briost karli, at hann gleymdi sina vanfæri, tekr aa ras or hellisdyr-unum, ok hleypr fram aa klettinn, er ver greindvm fyrr at stod i midiu, ok huat leingra, enn hann kollvarpar ser af fram ok brytr sik aa hals. Enn brodir lofar sinn drottin þvi framar, þviat nu er honum eitt at ogledi at frateknu andlati brodur sins, ef farit er fra honum siglt, þviat eigi þickir honum skemtiligt at bua þar lengi. Hann tekr nu til huatra fota, sem mest matti hann orka, ok nytr þess, at hann atti goda kumpana, þviat þeir hafa halldit skipinv vid landit ok villdu eigi brott fara, fyrr enn vm veri gert, at þeir spyrdi nockut til suo valdrs vors drottins þiona, sem þeir hofdu mist. Hann teiknar nu ok kallar huat er hann ma, enn þeir roa i mot honum aa somu stund ok flytia til skips med miklum fagnadi. Segir hann skipórum sogu sina gudi til lofs ok hans haleitri modur, er blezut rikir aan enda.

CCXVIII [1].

(Af vndarligum atburd i þyveska landi).

I þeim stad i þyveska landi, er Gvdstru heitir, vard einn vndarligr atburdr vpp aa sialfan paascadaghinn. Þa er prestr saung messv ok kristnir menn skyldi taka gvds likama, þa geck til altaris ein kuinna vndir þeiri aasynd, at hun vilde bergia corpus domini sem adrir menn. Enn sia hin vonda kona hafdi aadr iatat gydingvm nockurum, þeim er þar vorv i stadnum, ok þegit peninga til, at færa þeim þat sama braud, sem prestrinn offradi hinum kristnvm monnum, enn bergia eigi. Hun vesul

[1] *Denne og den følgende Legende findes kun i St².*

gerir sua, at hun gengr til altariss takandi corpus domini, eigi bergiandi heldr uandliga i sinum munni geymandi, ok geingr heim til herbergis gydinganna, þeim brædit af hendi faandi, sem hun iatadi. Enn sem þeir hinu vondu hundar hafa med tekit, þa setiaz þeir nidr i kranz hafandi medal sin einn bordskutil leggiandi þessa oblatam nidr aa bordit, ok gera sua fordæmdan[1] glæp, at þeir stanga ok piacka oblatuna, sumir med knifum, sumir med suerdum, enn svmir med spiotum, þar æ it beinasta ofan i, sem þeir sia, at Jesus er myndadr aa krossinum. Her verdr frabær atb(u)rdr, þuiat huar sem þeir stinga i oblatuna, þaa sprettr heitr blodbogi upp i mot. Ok sem þeir hinir vmildu gydingar lita þesse stormerki, verda þeir aakafliga hræddir ok ottafullir, skammaz nu miok sins illvirkis ok vilia sem skiotaz hylia med nockuru moti þetta sitt nidingsverk, sua at þeira gydinglig vtru verdi eigi opinber. Þui fara þeir til ok grafua þessa oblaatam langt i iord nidr ok ausa aa moldu, rekandi ofan yfir þa hinu grænu torfu, er fyrst stvngu þeir upp, ok ganga fra sidan.

Enn at lidnum vel tveim manudvm þadan ifra, þa sa menn um nætr geisla standa alt upp til himins, ok þar ofan yfir eina fagra stiorno. Foru menn sidan til ok grofu i iord nidr, þar til er þeir fundu eitt hardla vænt propiciatorivm, i hueriv[2] sia hinn same guds likame var i geymdr med þvi blodi, er or stvngunum hafdi runnit. Allir þeir menn, er vidr voru edr heyrdu, lofudu almaattigan gud. Var sidan yfir þa sama grof reist kirkia med stein. Geraz þar margar iarteinir gudi til lofs (ok) dyrdar. Er i þessa minning haldinn enn dyri dagr aa vorit, at guds likami fanz. Allzualldanda gudi drotni Jesu Kristo Mario syne se lof ok dyrd, þeim er lifir ok rikir einn gud i þrenningu ok þrennr i einingu per omnia secula seculorum.

[1] fordæmdam *Cd.* [2] huerivm *Cd.*

CCXIX.

(Af bæn O intemerata).

Mvnkr einn bad einn klerk vsidlætan, at hann skyldi ganga i klaustr ok bæta suo heim fyrir ser, enn hann uill þat eigi. Þa bad munkrinn, at hann skyldi nema bæn eina af vorri fru ok syngia dagliga, medan hann lifir. Klerkrinn kuat meistara sinn skipa ser adra sa/nga, enn kuat hann þo munkinn þessv ræda skyldu. Hann nam bænina. Þessi bæn heitir O intemerata. Eptir fa daga lidna tekr klerkr sott ok andaz. Hann vitradiz presti einvm i draumi ok sagdi honum allan atburd. huers munkrinn hafdi bedit hann, ok þat med at hann kuaz andaz hafa eptir .xv. daga lidna, „ok iafnskiot, segir hann, sem aund min skildiz med likamann, þa kvomu fiandr ok toku mik dragandi saalina til kualastada. Ok er þeir hofdu farit um stund, þa kom Jon postoli eptir þeim bidiandi þa lausa lata salina. Enn þeir gaumbrudu aa moti ok vildu ei lausa lata. Þa gengr hann brot ok kemr aptr segiandi þa/ ord guds modr Marie, at hun ætlar eptir at fara, ef þeir lata eigi la/sann þion hennar. Enn þa þordu þeir ei aa mer at halda, vard ek suo frials af diofla ualdi fyrir bæn þa, er munkrinn kendi mer, ok fyrir miskunn Marie. Enn er þu uaknar, mantu finna bænina nyritada undir hofdi þer.“ Siþan uaknar prestr ok finnr bænina ok segir þanna atb(u)rd einum abota morgvm munkum hiaverandum. Ritudu þeir fyrst þessa bæn sendandi um heiminn ollum þeim til hialpar, er hana lesa, guds modr Marie til lofs ok dyrdar.

Legender i Bearbeidelser, forskjellige fra de hidtil trykte.

2[1].

Ein iarlsdottir var fædd med þeiri vanheilsu, at hvn maatti ecki ganga, ok sva þotti, sem eingi væri bein i fotum henni ok ecki afl. Enn er fadir hennar andadiz,

[1] *Efter St*[2]. *Jfr. ovenfor S. 69.*

þa var modir hennar verlaus eptir, taka þa at ganga skiott peningar af hondum henni, þar til at þær baadar verda fatækar. Þa let hun gera dottr sinni handknacka, ok foru þær suo vm borgina at bidia ser matar, at hvn geck aa handknockunum ok aa knianum. Þetta var i borg þeirri i Fracklandi, at Paris heitir. Sua er sagt, at modir meyiarinnar kvnne illa fatæki þeira, iduliga meyna aasakandi vm sinn krankleik, er henni var hardla vsiaalfraadr, ok sagdiz allt torvelldi af henni vera hliotandi. Þetta angrar meyna hardla miok med avdrvm krankleika, svo at vm sidir þickiz hvn varla mega vidr vera. Ok einnhvern dag, sem modir hennar er vm þvilika luti talandi ok þenna guds vesling vm fyr greindan lut aasakandi, þa skridr hun gratandi af fvndi modr sinnar ok gróflar vt af borginne, nemandi stadar vndir einhverri eik, harmandi saarliga sitt fatæki ok vanheilso ok einna mest vandlyndi modr sinnar fyrir rangar aasakanir ser veittar vm vsialfraadligan krankleika sinn. Henni kemr i hug ath heita aa guds modr Mariam til dugnadar ok uidrhiaalpar, morg taar af sinum augum vthellandi ok miskunnar modrina i sifellu bidiandi, at fyrir hennar fraabæra milldi se hvn nockura fro sinna meina faandi. Nv sem hvn saalug hefir lengi pinst i saarligvm grati, ok svo storliga mædd af stridu erfidi, er hun var dragandi sinn þungan likama, var þat miok mikil ofraun sva veykum limvm, þa sigr aa hana litill svefnhafgi edr vmegin, i hverium henni birtiz sialf hialparædrin fvll miskunnar, buit skiol fatækra ok veniulict fulting naadstaddra, signut fru sancta Maria guds modir, hardla blidliga til hennar talandi: „Vaknadu, dottir min, þuiat þv skalt nv heil verda, ok far heim til borgarinnar, ok seg borgarmonnum, at ek uil her i þessum stad laata kirkio gera.“ Enn sidan tok hun handknackana meyiarinnar rettandi upp yfir hafvt ser, enn eikin lytr frvinne beygiandi sinar limar aa moti hennar blezudum lofum. Enn drotningiz festir

upp handknackana i limarnar tressins. Sidan uaknar mærin alheil ok sierr fyrst til borgarinnar, þackar hun af aullum hug allzualldanda gudi ok hans dyrligri modr ok mey Marie[1], er þuilika iartein var gerandi ok ser þvilika heilsvbot veitandi. Rennr nu med fagnadi heim i borgina, ollum sik heila synandi ok allan atb(u)rd sannligha vôttandi ok drottningarinnar bodskap segiandi. Lofudu allir nafn guds, er heyrdu. Var i fyr sægdvm stad vid eikina kirkia funderut til lofs ok dyrdar sælli Marie. Þionadi iarlsdottir þar alla ævi gudi med hreinlifvi. Verda at þeiri kirkiv margar iarteinir fyrir verdleika ok arnadarord haleitrar guds modr, henni se eil(i)fr heidr ok oþrotnandi dyrd vm veralldir verallda. Amen.

13[2].

Brodir einn var i munklife heilags Petri postola i Kolne. Hann var miok vsidugr fremiandi þann sid, sem ecki er ritadr i klaustramanna lôgvm, þui at hann helt sik til særlifis ok atti barnn, siþan hann kom i klaustrit, enn hafdi sik i huerskyns veraldligu ifangi, þui sem ecki heyrdi til hans reglv. Enn sua bar til einnhuernn tima, þa sagdr munkr skyldi taka heilsudrycki med audrum munkum, snerizst honum þat aa adra leid, enn hann ætladi, þui at (hann) tok harda sott, i huerri hann feck suo bræþan bana, at hann nædi eigi at skriptaz ok ei at taka corpus domini. Enn þegar hann var andadr, gripu dioflar ond hans vægdarlaust til heluitis berandi. Enn er hinn helgi Petrus litr, hversu heruiliga for ænd munksins or hans klaustri, þa geck hann at vorvm drotni, fyrir hann fram fallandi ok munkinvm miskvnnar bidiandi. Drottinn suaradi: „Veiztv eigi, Petre, huat spæmadrinn mælti fyrir minn munn, þa er hann sagdi þetta: Domine, quis habitabit in tabernaculo tvo etc. Hverr man byggia i herbergi þino, drottinn, edr huerr man huilaz i heilogu fialli þino? Qui ingreditur sine malo etc. Huerr nema

[1] Maria *Cd.* [2] *Efter St*[2]. *Jfr. ovenfor S. 82.*

sa, er inn gengr aan illu ok vinnr rettlæti. Huersu maa sia þat odlaz, er huarki var reinlifr ne rettlaatr?“ Þa bad Petrvs helga engla ok postola ok pinslarvotta ok guds iatara ok allar raasir heilagra manna, at þeir se munkinvm miskunnar bidiandi. Enn drottinn veitti þeim somv svor ok postolanum. Þa geck Petrus fyrir Mariam guds modr bidiandi, at hun arne munkinum miskunnar, ok þottiz uist vita, at hun mundi allt þat faa af sinum syne, er hun væri bidiandi. Þa reis hun[1] blezud þegar vpp med sinum meyium, ok gengr fram (fyrir) kne drottins sonar sins. Ok sem hun er þar komin, stendr himnakongrinn þegar vpp i moti sinne modr blidliga til hennar suo talande: „Huat uiltu þiggia af mer, min sætazta modir, her komandi med þinum meyivm? Allt skal þat laust ok bundit aa himne oc aa iordu, er þu villt.“ „Munkinum bidr ek liknar,“ segir hun. Hann svarar: „Þott ek hafe aullum audrum syniat med sannleik spaamanna orda, þa skaltu þo ein, min blezut moþir, þat þiggia, at madrinn skal faa lif ok bæta sig frelsandiz af aullu valde mins uuinar audlandiz eilifa huild fyrir þina bæn.“ Nv segir Maria Petro (huat) þegit var. Enn postolinn tekr avnd munksins gripandi sinn micla ok hinn þunga veldislyckil med ogrligu afli reidandi, ok lystr þann diofulinn stort haugg, er aadr var munksins saal haldandi. Enn hann feck ondina i hendr tveim faugrum sueinum skipandi, at þeir beri hana aptr til likamans. Lagdi Petrvs þat aa vid munkinn, at hann skylde dagliga syngia Miserere mei deus fyrir saal brodr eins, er þar hafde andaz i klaustrinu, ok sopa leidi hans uannliga ok geyma hreinliga. Nv lifnar munkr lofandi gud ok hans blezada modr ok hinn sæla Petrvm, alla luti suo gerande, sem honum var bodit, lifandi sidan hreinliga, faandi fagran enda, þenna atburd hverium segiandi, er heyra uilde. Ok maa hann þui ecki efanligr þickia, at maattr haaleitrar himin-

[1] hunn *Cd.*

rikis drottningar er suo mikill, at hann er fyrir allt fram oumbrædiligr. Þui þat maa hun af sialfrar sinnar mætti bioda ok aa huernn maata skipa, sem hun uill, at aull himna hirdin bidr framfallandi ok færr trautt edr eigi. Henni ok hennar sætazta syne drottne vorum Jesu Kristo se lof ok dyrd um vendiligar veraldir. Amen.

15 [1].

Rikr madr setti likneski vors herra i pant.

I Micklagardi var einn rikr madr, sa sem langan tima tærdi giarna sitt godz, til þess at hann vyrdi þar af vida frægr. Enn sem rikdomr tok suo at minkazt, at hann gat eigi halldit sinum frialsleika med sialfs sins godzi, tekr hann laan af sinum vinum, ok sem hann hefir þui ollu eytt, fann hann engan þann sinn vin eda kristinn mann, sem honum villdi lia peninga, ok þui ferr hann til iuda eins ok bidr hann audmiukliga lia ser nockura peninga. Judinn kuezt eigi vilia fa honum feit, vtan hann fengi honum pant. Hinn kristni madr kuezt ecki til hafa, „enn þvi, sagdi hann, at ek hefir ecki til annat þier at uedsetia, mvntu vilia taka i ved drottin minn Jesum Kristum, huern ek trvi aa.“ Judinn suarar: „Ecki trvi ek Jesum gud vera, en [2] þviat ek ueit hann vera rettlatan ok spamann, þa vil ek sannliga taka, ef þu leggr mer hann i pant, trvi ek vel hans borgan.“ Hinn kristni madr sagdi: „Þui at ek ma eigi tala vid sialfan hann, þa mvn ek setia hann i pant ok minn borganarmann fyrir sialfs hans likneski. Enn ef ek lyk þier eigi þitt godz aa þeim degi, sem þu nefnir, skal ek æfinliga vera þinn þræll ok luka þier eigi þui sidr alla þina peninga.“ Judinn suarar: „Ek tek þenna skildaga, sem þu bydr.“ Nu fara þeir badir samt ok beggia þeira vinir til kirkiu heilagrar guds modur Marie, ok stodu fyrir hennar skript, þeiri er suo var giorr, sem hun hefdi sinn son ser i fadmi. Hinn kristni madr tekr nu i hond likneskiunni

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 87—92.* [2] at *Cd.*

ok færr hana gydinginum at hallda i, ok setr suo hana i peningana. Eptir þetta fellr hinn kristni madr fram fyrir likneskiuna bidiandi litillatliga til guds, suo at þeir heyrdu, sem vid voru þessa sætt, ok sagdi suo: „Drottinn Jesus Kristr, huers likneskiu ek hefir sett i pant fyrir þessa peninga ok gefit þessum iuda borganarmann fyrir mik, ek bid þik litillatliga, at ef fyrir sakir nockurra tilfella færr ek fyrr sagda peninga eigi lukt aa nefndum degi, ok ef ek færr þa somu peninga þer til vidtoku, at þu gialldir þa fyrir mik aa þann hatt, sem þier likar.“ Eptir þetta fara þeir brott af musterinu.

Ok sem hinn kristni madr hefir tekit peningana af iudanum, verr hann þeim (i) kaupeyri ok byrr skip, siglir hann til okunnigra landa langt i brott af Miklagardi. Sem hann verr sinum kaupeyri, gerizt hann rikr ok kaupir ser fleiri skip ok hledr þau med sitt godz. Enn sem hann berr dagliga aahyggiu fyrir sinum kaupskap, fellr honum or minni þessi dagr, sem hann atti peningana at luka. Nu sem eigi er meirr til eindagans enn einn dagr, kemr honum skiotliga til minnis fyrr sagt skilyrdi milli þeira iudans, ok þa var komit at stefnudeginum, enn hann var margar dagleidir brott fra Miklagardi. Hann færr hier af suo mikinn trega, at hann fellr til iardar ok nærr i ovit sakir þessa hlutar. Hans þionustvmenn harma, er þeir sia þetta, ok skunda til hans spyriandi, sem hann raknar vid, huer sok til væri hans harms. Enn hann svaradi þeim engu. Hann hyggr nu leingi at ok þickiz eigi sia, huat hann ma at gera. Sem hann hefir lengi i þessu mætt sinn hvg, huerfr hann aptr til sin sialfs ok mælti til sin i sinu hiarta: „Til hvers hugsar þu þarflausliga hluti? hefir þu eigi skipat drottin vorn Jesum Kristum þinn borganarmann? Luk honum af þui peningana ok fel honum aa hendi, at hann gialldi þeim, sem þier ledi, aa þann haatt, sem hann vill.“ Hann gerir nv eina kistv, ok vegr suo mikla peninga, sem

hann atti at luka gydinginum, ok lætr þa koma i þessa kistu. Eptir þat kastar hann henni vt aa sio bidiandi þann henni styra, sem skapadi sioinn ok alla hluti.

Þa vard vndarligr hlutr. enn þat vist at gudi er ecki omattuligt. A einni nott for fyrr sogd kista langa leid i vm morg hóf, suo at vm morgininn var hun komin til Miklagards at husum þeim, sem fyrr sagdr gydingr var i. Stodu þau ut aa sioinn. Einn þræll iudans sa þessa kistu eda stock fliotandi aa sionum ok villdi taka med sinni hendi, enn hun flaut vndan, suo at hann matti ii eigi naa. Hann ferr ok segir sinum herra þat, sem hann hafdi sed. Judinn gengr nv til, ok sem hann ser kistuna tekr hann hana ok berr i sitt herbergi. Lykr hann vpp ok tekr or peningana, enn setr kistuna vndir sina sæng.

Eptir nockurn tima lidinn var honum sagt, at þessi ii kristni madr, er honum atti peningana at luka, var aptr kominn ok var vordinn yfrit rikr. Judinn vill ecki bida ok ferr þegar til hans, ok sem hann hefir heilsat honum ok talar til hans nockut blidliga ok sem med nockurum fagnadi, sagdi hann: „O huat þier kristnir menn erut ii stadfastir ok sannordir!“ Hinn kristni madr mælti. „Til huers talar þu þetta?“ Judinn suarar: „Til þin, sagdi hann, þuiat þu tokt peninga af mer, enn lavkt þa ecki at nefndum degi.“ Hann segir: „Ek hefir þer allt golldit. þat sem þu attir at mer.“ Gydingrinn sagdi: ii „Ek hefir morg vitni til, at ek feck þier feit, enn þu hefir engi vitni til, at þu hafir golldit.“ Hann segir. „Sa sami er minn vottr, sem var minn borganarmadr. Kom nu med mer, ok heyr sialfr hans vitnisburd.“ Þeir fara nu badir samt til kirkiunnar med morgu folki, ok ii standa fyrir likneskiu vorrar frv ok hennar sonar. Hinn kristni madr sagdi til likneskiunnar: „Drottinn Jesu-Kristr! heyr mik þinn þionustumann, ok suo sem þu ert sannr guds sonr ok madr, ber nu ok satt vitni, huort ek hefir lokit þessum iuda þa peninga, sem hann ledi ii

mer.“ Likneskian suaradi þa, suo at allir heyrdu: „Þat vitni ber ek, at aa nefndum degi lauktu honum allt þat fe, sem þu iatadir honum. Er þat til marks vm, at su kista, sem peningarnir voru i læstir, stendr vndir hans sæng.“ Judinn vndradizt miok, er hann heyrir þetta, ok kennizt vid, at þessar iarteignir ero sannar. Fyrirlætr hann iuda trv takandi kristiliga trv ok skirn med ollu sinu hyski.

17 [1].

Klerkr var frelstr or siafar haska ok af freistni.

Fra þui er sagt, at klerkr nockur aa Fracklandi, er Stephanus het, elskadi af hreinu hiarta um alla hluti fram ena sælu Mariu drottningu. Hann nefndi iduliga nafn Marie ok gofgadi hatidliga hennar minning med biðrtu hugskoti. Hann for nockut sinn til Jorsalalandz af sok heilagrar kostgæfdar, ok er hann kom til siofar, ste hann aa skip þat, er aa var mikill mannfioldi. Sidan letu þeir fra landi. Þeir sigldu godan byrr, enn sidan gerdi at þeim hrid mikla i hafi, þa rak skip þeira at landi, þar er fyrir var ôræfi mikit. Sidan bravt skipit allt, enn menn sumir, er aa skipinu hofdu verit, drucknudu þegar, enn suma rak at landi lifandi. Enn menn voru aa landi fyrir margir, ok voru þar af myskunsemi vid þessa menn, er þeir sau illa stadda i suo miklum haska. Þeir baru or flædarmali kostgæfliga alla þa, er aa land kuomu lifs, ok vard ollum borgit aa nockurn veg nema Stephano klerk, at honum gaf eingi madr gôm, helldr hof hann fra landi i siafar diup. Hann var stundum i kafi, enn stundum skaut honum upp. Enn þott honum skyti upp stundum, suo at hann mætti til andar taka, þa var ecke annat i hugnvm enn hrædzla daudans. Þa tok aa hann at skina en biartazta siofar stiarna af hinum hæsta himni, ok tok hun at syna þessum skipbrotzmanni, huar hofn var heilsunnar. Enn huar er hofn heilsunnar nema

[1] *Efter D2: jfr. ovenfor S 94—97.*

sialf modir myskunnarinnar? Huerr mvn sa til heunar kalla med godfusu hiarta ok stadfastligri bæn, ef hann er þrongdr i nockuru ohægindi, at eigi mvni hann skilia mega sanna vera modur sannrar milldi. Ok þott nockur megi eigi med rǫddu aa hana kalla, þa kalli hann þo med hiartanu, mvn hann skiott finna, at modir gæzkunnar mvn blidliga heyra. Þetta mætti þickia tortryggligt, er ek segi, nema aa þessum klerk syndizt þessi dæmi, er nu segi ek fra. Sa hinn sami matti eigi munninn vpp luka, þa er hann var i kafinu, at kalla aa sæla Mariv, enn hann kalladi i hiartanu med allri fysinne, sua sem hun sialf kendi: „Heyrdu, segir hann, drottning, heyrdu, drottning, heyrdu drottning himins! þu ert næst gudi von min. Heyrdu heilsa allra þeira, er aa þik kalla! Heyrdu, vis hofn skipbrotzmonnum, heyrdu, huggan vesalla! bid ek þik vert þu nu nærr klerk þinvm fyrirfarandi, aavallt þik elskandi i lifi sinu, nu aa þik kallandi i dauda sinum.“ Þa gerdizt dasamligr hlutr. Er hann hafdi þetta mælt eda hugsat, þa var sem hann sofnadi i kafinu, enn sidan kendi hann þess, at bylgia mikil tok at risa vndir honum ok færdi hann aa lopt ok kastadi honum langt aa land upp Heyrdu, en helgazta guds modir Maria, vist ertu þægilig hofn ok aavallt buin þeim, er þangat vilia til hallda Þu hialpadir þessum klerk or haska, en sælazta gudmodir Maria! Enn þegar er felagar ok vinir Stephanus þeir er heilir kuomv aa land, foru [1] at leita hans hryggr vm strandir, þa gatu þeir at lita mann einn langt aa land upp, ok var sa madr aa for ofan til strandar. Ok er sa madr nalgadizt þangat, þa þottuzt þeir kenna ok vndruduzt miok ok mæltu milli sin: „Er eigi Stephanus þar felagi vorr ok forunautr?“ Sumir suorudu: „At skyru er hann, ok vist saum ver hann i lagordvm, enn hversu gengr hann nu af landi ofan?“ Enn i þvi bili er þeir mæltu þetta. þa kom þangat Stephanus ok sagdi

[1] þa foru þeir *Cd.*

at honum hafdi dugat dyrdlig modir allrar myskunnar. Þa toku þeir at veita sameiginligt lof gudi ok Mario drottningu fyrir þessa dasamliga iarteign.

Þessi Stephanus for, sem hann hafdi ætlat, til Jórsalaborgar ok til Jordanar, ok sidan kom hann heim til sinnar fostriardar. Þa gerdizt hann kanvnkr . . . . . enn eptir þat gerdizt hann einsetumadr frægr i ollu litillæti. Enn þviat þat er satt, at vorr drottinn sagdi, at giorr verdr mannkostrinn af ostyrktinni opt, þa fell hann i nockura freistni likamligrar girndar, þuiat fiandinn striddi fast vpp aa hann ok villdi yfirstiga, er hann sa hann i suo godu framferdi. Þenna fianda villdi Stephanus fordazt ok matti eigi af sinum oflum vndan komazt hans freistni, ok þui tok hann optliga at bidia tenadar sæla mey Mariv, ok þo at hann mætti eigi af sinu eigin afli firrazt ohreins anda freistni ok akafligt sórlifi, þat er aa honum gnudi, þa matti hann firrazt fyrir margfallda myskunn guds modur Marie. Þat feck hann fangarad, at hann let gera likneski sællar Marie, þat setti hann hia reckiu sinni ok mælti vid likneskit. Hann gret sarliga hveria nott fyrir likneski sællar drottningar vm sina nodsyn. Þat gerdizt aa einhuerri nott, þa er hann hafdi nidr lagst at loknum ottasong ok odrum bænum ok hafdi sofnat med grati, at til hans kom en myskunsamazta modir guds ok mælti vid hann: „Huat grætr þu, Stephane, eda hui sytir þu eda kuellst?“ Enn hann suaradi ok mælti vid hana suo kunnliga, sem hann hefdi hana huern dag sed: „Þui bid ek þik, drottning min, segir hann, iduliga hins sama, at ek þickiumzt enn eigi þa likn finna, sem ek villda.“ Hun suarar slikt id sama med hinu blidazta mali honum, sem hun var von til, enn hun var en fegrsta at aaliti: „Nu muntu vera frials hedan af, ok mun eigi hedan i fra nein freistni yfir þik koma.“ Sidan huarf hun brott at syn fra honum. Þo huarf eigi aa braut fyrirheit hennar, helldr vard hann suo styrkr af

bænum modur allrar myskunnar, at hann vard frials fra ollum lostum ok frelstr fra allri freistni diofuls.

21 [1].

Einn veraldarmadr var enn agiarnn til fiarr, opt annara eignn at þeira vleyfi hafandi, miok ranglatr vm arningar ok beitingar ok adra luti, faa goduerk gerandi, nema eitt lagdi hann i vana sinn, at hann heilsadi iafnan guds modr Mariam med hennar eiginligri kuediu Aue Maria. Nv berr sua til, at hinn riki madr ferr til at d(e)yia. Enn þegar at ondin er nygengin ut af likamanum, þa koma at svartir dioflar þegar saalina gripandi ok med ser dragandi. Enn guds englar kvomu til audrum meginn ok þottuz faa god verk med honum finna. Enn dioflar gǫmbrudu miok morgum storum syndum saalina asakandi, ok spyria, huat englarnir villdv þangat: „Hofum ver þat eitt medferdar, sem ver eigum," segia þeir. Ok þa er þeir hælduz mest vm sigr þann, þaa kom einn engill at þeim sendr af Mario drotningu suo segiandi: „Sia madr sǫng optliga framberandi med godu hugskoti versit Aue Maria til lofs (ok) dyrdar sælli guds modr." Enn þegar dioflar heyra þetta, þa tekr heldr at minnka holit, þickiaz vist vita, sidan Maria þickiz nockut eiga med honum at gera, at hon man ecki laata hann af takaz. Verda þeir bannsettir nv suo hræddir ok felmsfullir. at þeir lata lausa salina, ok þora vist ei at bida fruinnar tilkuomu. Var þessi hinn riki madr sva frelstr af diofla valdi eilifa miskunn faandi. Guds modir var honum sva sina þenustv ombunandi. Hvn er aa hægra ueg sinvm syni sitiandi i himinrikis dyrd ollu styrandi per omnia secula.

25 [2].

Hvsfru ein rik ok audig uar i borg þeiri, er Brictannia heitir, hun uar miok ætstor hafandi mikla virþing

[1] *Efter St².; jfr. ovenfor S. 104—106.* [2] *Efter St².; jfr. ovenfor S. 108—109.*

af kongi, þaa kongr opt sæmiligar veizlur at husf(r)uinne. Hun elskadi hardla miog, sem vera aatti, fru sanctam Mariam. Sua bar til einhuernn tima, at kongsmenn kuomu til husfruarinnar segiandi naalæga sins herra þarkuomu. Hun tekr þui feginsamliga ok bydr sinum monnum at sysla vm tilfæng veizlunnar, sem bezst buandi allan aurgata. Enn er vm dryck var syst, þa feckzst mungaat ærit, enn miodr var sua litill, at eigi maatti endazst upp a kongsbordit. Hun vard miog hrygg vid þetta ok lætr þo eigi hia ser lida hinu bezstv orrædi, sækiandi traustit þangat, sem (i) nog uar til, ok geingr til kirkiu fyrir altari sancte Marie guþs modr, ok mælti med aahyggiu þuilik ord med knefalli frammberandi: „Heyrdu, drotning himins ok iarþar ok allra luta, mina bæn, mer miskunn veitandi, skiott skipandiz vidr mina nædsyn, þat þiggiandi af syne þinum Jesv Kristo, at dryckr, sa sem sæmiligr er tignum manne at veita, taki þann væxt, er at nogv megi uinnaz." Sidan gengr husfruin i brott þui treystandi, at drotningin mane henni sina bæn vera veitandi. Sidan kemr kongrinn, ok tekr husfruen hardla gladliga med honum, ok var af þui keri byrlat ollum at kongsbordi, er adr þotti eyfit eitt i vera. Var þar ok allum vt af, þeim er at veizlunni voru, nogliga af feingit. Enn þa er sua micill fioldi manna hafdi druckit, sa mest er mest vildi, þa þottuz skeinkiarar eigi sia þurd a, ok undruduz miok. Enn er husfrvin visse, hvat titt uar, þa þackadi hun gudi ok sælli Marie, huat henni var veitt.

26 [1].

Kona hiet Murieldis, enn bondi hennar Rogerus. Þat bar fyrir hana i svefni, at hun þottiz bera blodugt merki. Enn er hun vaknadi, þa var hun vitlavs ok mælti orar ok lez kasta mundu trunni. Etladi diofull svo at eignaz aund hennar. Enn bondi hennar ok vinir vrdu hryggir ok leitudu margra raada i ok færdu hana

[1] *Efter St².; jfr. ovenfor S. 109–110.*

til margra heilagra stada ok baru sa hana helga doma. Enn ecki tiadi, ok sætiz þvi meir. Enn er .xii. manadir voru lidnir, þa var hun færd til Mariu kirkiu i skog nockvrn mikinn at kyndilmessv. Vakti hun þar um nottina ok var alheil vm morgininn. Lofudu allir gud ok hans mildu modr, þeir er heyrdu þessa iarteign.

37 [1].

Elldr brendi eigi likneski vorrar frv.

I fialli þvi, er Tumba heitir i sionum, er kirkia hins helga Michaelis engils. I þeim stad er mikill fioldi munka, er þar þiona gudi. Þat bar til einn tima, at med leyndum guds domi alo ellding kirkiuna ok brendi hana alla. Þar var likneskia guds modur Marie giorr med tre, yfir hofdinu likneskiunni var einn silkidukr. Sem elldrinn kom til þess stadar, er skriptin stod i, brendi hann allt vmkringis, enn sialfa likneskiuna tok ecki, sem hann ottadiz at koma henni nærr, suo at eigi brann þat silkitialld, sem var yfir likneskiunni, ok eigi doknadi þat sialft af reyk edr hita. Eitt flabellum gert med pafuglafiodrum, er studdiz vid likneskit, brann ok eigi. Gerdi gud þessa iarteign at syna vidrkuæmiligt vera, at eigi mætti elldrinn granda likneskiu þeirar, sem med hiarta ok likam hellt heilagt skirlifi med odrum dygdum. suo at engi hiti lostasemi matti tendrazt med henni. Suo hlifdi guds modir, sem þier heyrdut, sinni likneskiu i elldinum synandi med þui, at hon ma audvelldliga med guds myskunn frelsa fra helvitis elldi þa, sem henni þiona.

42 [2].

Siukr madr ok miok framkominn var hryggr kuidandi miok vid dauda, ok matti ecki annat, enn hann fal sinn aund sina gudi a hendi ok sælli Marie. Ok er hann var framkominn at andlatinv, þa vitradiz honum hin sæla Maria spyriandi, ef hann kendi hana, ok mælti blidliga

[1] *Efter D2; jfr. ovenfor S. 128 og 259.* [2] *Efter St[2].; jfr ovenfor S. 132.*

til hans: „Ek er Maria modir Kristi, til þess higat komin at hugga þik, ottaz þv eigi dæda þinn, þuiat ek skal miskunna þer.“ Vidr þessi hennar ord gladdiz hinn siuki madr, fusliga bidandi sins anlætz ok orugliga treystandi fyrirheitvm Maarie guds modr.

44 [1].

Nvnna ein dyrlig þenadi aastsamliga hinne dyrligstv guds modr elskandi hana framaz allra heilagra manna. Enn þat bar vidr einn tima, er hun geck til kirkiv, at hun fell, ok uard fallit suo ogurlict, at hofudit kom aa stein, ok laa heilinn þegar uti. Þa koma adrar systr at henni ok vrdu hrygguar vidr, þotti þeim hun at bana komin, ok sæmnudu saman heilanum ok vildu bera hana til rums sins. Enn hun leiddi sialf med bendingv, at hun vildi til kirkiu borin vera. Ok var sva gert, ok var hun lægd nidr fyrir altari, ok latin munnlægin nidr hia henni, su sem i var heilinn. Enn þær fara brott ok ætludu, at hun mundi þar andaz. Enn braatt eptir brautfor þeira rann haufgi med omegne aa nunnuna. I þeim haufga vitradiz henni hin sæla mær Maria heilann takandi ok inn i hausinn leggiandi. Hvn tekr mottul nunnunnar breidandi yfir sik ok leggiandi sidan aptr yf(ir) nunnuna. Þa snyr hun brot. Enn þeir menn kvomu, er ætludu at bua um lik nunnunnar. Þeir sa, at hun lifdi ok uar alheil, ok sagdi hun þeim med fagnadi allan atburd þessarrar iarteinar, ok lofudu allir gud ok sæla Mariam. Þeir toku mottulinn, er drotningin breiddi aa nunnuna, ok hofdu fyrir helgan dom, ok verda margskyns iarteinir af uatni þui, er mottullinn er þueginn i.

46 [2].

Þat er vidrkvæmiligt ok skylldugt, at synir heilagrar kirkiu halldi hatidliga minning hinnar helguztu iungfrv guds modur Marie. Ok med þui at morgum helgum monnum er skiput nockur einkanlig minning, at þeira þionust-

[1] *Efter St[3].; jfr. ovenfor S. 133—134.* [2] *Efter D2.*

umenn hialpizt þui framar fyrir þeira bænir, þa er ok skylldugt at heidra himinrikis drottningu þvi framar, sem hun er ollum helgum monnum helgari ok þiggr allt, þat sem hun vill, af sinum syni, ok er iafnan buin at hialpa syndugum monnum. Er kristnu folki þvi nodsynligt at þiona med litillæti modur Kristz, þeiri sem kallazt ok er modir myskunnar, þuiat oll su tign ok heidr, sem henni (er) gerr, þickir hennar syni Jesv Kristo, þeim sem hana tignadi suo, at hun er mær ok modir, ser vera veitt. Ok sakir (þess) skulum ver hallda hatidliga minning guds modur, ef ver vilium, at vor domari hennar son se blidr til vor. Megum ver þat profa, eptir þvi sem natturan kennir, at ef sonrinn er godr, elskar hann þui hiartaligar sina modur ok fagnar hennar sæmd, enn reidizt, ef henni er nockur vanheidr. Er þvi vist, at vorr milldi herra, sia sem sialfr er gætzkan, ok engi hefir nockut gott vtan hans giof, heidrar þui framar sina modur, sem sialfr hann er betri ok helgari enn engi annarr.

Sakir þessa var i sid(v)ana tekit ok skipat i morgum stodum vm kristnina, at einn dag i huerri viku skylldi hallda til heidrs guds modur Marie. Syndizt helgum fedrum kristninnar vidrkvæmiligt, at hennar minning væri halldin hinn sionda dag i vikunni, huern er gud helgadi, sem hann huildizt, sidan hann hafdi skapat heiminn ok alla hluti. Þuiat suo huildizt ok guddomrinn med hinni skærvztu iungfrv Marie, sem hann kaus hennar kuid ser til herbergis, takandi a sinn guddom mannligan likam af hennar holldi, þa er hann fullkomdi verk sinnar myskunnar ok endrbætti sina skepnu, þa sem adr var spillt, leysandi manninn fra eilifum dauda.

A þessum degi endrnyiadizt sa særi harmr, er guds modir feck i pining vors lausnara, þuiat þessi var sa fysti dagr, sem hun misti at sia sinn sæta son likamliga. Voru þa postolarnir ok allir adrir Kristz lærisueinar efandi vm hans vpprisu, enn hun ein var

suo af ollum monnum i heiminum, at þa helldr retta trv, þuiat hun vissi fullkomliga ok trvdi, at hann var lausnari heimsins, ok hann mundi af dauda risa aa þridia degi. Enn þuiat hennar hryggleiki snerizt i fognud, sem hun sa sinn son af dauda risinn, þa skulum ver blidka uorn domara halldandi i minning fagnadar hans modur hinn næsta dag fyrir hatid hans vpprisu, at aa uorum efsta upprisudegi virdizt hann fyrir sina milldi ok hennar verdleik oss at skipa ser til hægri handar ok veita oss med ser eilifa dyrd i himinriki, þar sem huildardagr er eptir huildardag.

Enn at syna at gudi ok hans modur likadi uel þessi skipan, vilium ver segia þa eina iarteign, sem vorr herra tedi i Miklagardi til heidrs sinni helguztu modur. I[1] fyrr sagdri borg er ein kirkia virdulig ok miok fræg, er heitir Lucerna, hun er helgut himinrikis drottningu guds modur iungfrv Marie. Þar er hennar likneski skrifat, sem sidr er til i Grecia, sem hun berr i sinum fadmi sinn virduliga son frvmgetinn Jesum Kristum. Enn til heidrs vorri frv er fyrr sogd likneskia huld dagliga med silkiduk, engi madr þorir hann nockurn tima fra at taka. Enn aa huern friadag at kuelldi, adr vpphefr aptansong vorrar frv, þa lidr þat sama tialld, sem adr huldi liknеskit, vpp i lopt ok synir[2] suo ollum monnum þa fehirdzlu. Stendr þat suo þar ohræriligt med fagrligri guds iarteign alla nottina ok laugardaginn, til þess er sungin er messa ok nona af vorri frv. Enn eptir þat sigr tialldit nidr fyrir likneskit, suo at þat ma ecki sia. Gerizt þetta eigi med mannligri list helldr med gudligri iarteign. Þetta horologium, sem vorr herra hefir gert til heidrs sinni modur, bregdz alldri, þuiat fyrr sagdr dukr lidr iafnan aa somu stund vpp, ok aa somu stund sigr hann nidr fyrir liknеskit. Aullum þeim, er elska ok gera med goduilia minning vorrar frv, veitizt fridr ok eilif heilsa af hennar syni

[1] *Jfr. ovenfor S. 136—137.* [2] syniz *Cd.*

vorum herra Jesv Kristo, þeim er med gudi fedr ok hinum helga anda lifir ok rikir biartr dagr ok eilifr dagr alla daga vtan enda. Amen.

49 [1].

Heremannvs het einn skolameistari a Fraklandi, hann var mikill ok sterkr, manna friðaztr synum. Hann var ok enn bezti klerkr ok enn mesti sangmadr ok naligr fyrir allvm daðligvm monnvm of allar lærdoms iþrottir. Ok með þvi at sia skolameistari var vmfram aðra menn at lærdomi ok iðrottvm, þa selldv rikir menn honvm svnv sina til læringar, konvngar ok iarlar ok aðrir tignir menn. Hann hafði ok nvnnvklastr at varðveita, ok vorv þar margar nvnnvr, ok dyrkvðv hann miok. En þvi for fram vm rað hans, at hann tok at lifa vgrandvarliga ok framði opt mvnvðlifi við nvnnvrnar, er hann skylldi vm skygning veita. Af þessv varð mikit svndrþykki með systrvm i klastrinv, er hann drygði sitt mvnvðlifi við þær margar, ok lagðv þær við hann ranga ast ok vandlættv vm hann, af þvi at hann var manna syniligaztr. Enn sia meðferð hans likaði illa gvði ok selli Mariv hans moðvr.

Þat varð einn aptan, er hann gekc fra klastrinv einn saman ok heim til hvsa sinna, ok hafði þa enn misþyrmt nvnnvnvm aðr, at honvm vitraðiz ein ogvrlig kona ok með henni .ij. meyiar, þær hofðv stafi i hondvm. Hon bað þeim, at þær skylldv beria Heremannvm akafliga með stofvnvm. Þær geyrðv sva. Hann kendi ogvrligra sarleika af bardogvm þeira vm allan sinn likam, sva at all hans bein brotnvðv i smát. Siðan hvrfv þer i brot en hann la þar eptir halfdaðr ok matti angan lim a ser hræra. Nv sakna lærisveinar sins meistara, ok fara at leita hans ok fvndv sinn lærifaðvr sva mattfarinn, at hann matti angan lim a ser hræra. Þeir barv hann heim i fiorvm skastvm, ok la hann sva .iij. daga ok .iij.

[1] *Efter Fragm. k; jfr. ovenfor S. 143—44.*

nætr, at hann at ekci ne drakc. Þa vitraðiz honvm heilog Maria ok spvrði, ef hann villdi heilsv taka. Hann qvez þat giarna vilia. Þa mælti heilog Maria: „Nv skaltv heill verða, en þo skal sia, hvert harðretti þv hefir þolat fyrir glæpi þina. at þv skammiz þeira heðan af ok lifir betr, en her til hefir þv lifat.“ Þa varð hann heill með þvi moti, at knyttr var allr likamr hans, þar sem bein hans hǫfðv brotnat. Heðan af hirtiz hann ok lifði betr enn aðr, ok dyrkaði einkannliga sæla guðs moðvr Mariam ok dictaði henni marga lofsaungva ok fagrar sequencior henni til lofs ok dyrðar. Þvi trvvm vær þenna Heremannvm aðlaz hafa dyrð eilifa i oorðnv lifi af bænvm ok verðleikvm heilagrar Mariv.

B[1].

A daugvm Henriks keisara var einn agiætr madr i Franz ættstorr ok atgeruimaþr mikill, hann het Heremannus. Hann uar hinn meste spekingr ok hinn æþzsti skolameistari, fræbæra frægd vissdomsins hafandi fram yfir huernn meistara i keisarans riki. Hann var allra manna vænstr at yfirlitum, hardla snarligr ok kurteiss i aullu athæfui. I þeire saʀmu borg, sem Heremannus var i, stendr eitt nunnusetr skamt burt fra hans herbergium. Nefndr meistari kemr þangat opt, þar verandi i godu yfirlæti. Ok sakir hans atgerui ok frabærs fridleika þa tendraz nunnurnar til nogu mikillar aastar vpp vidr þenna Heremannum, hafandi hann i aullum lutum ser miok kærann ok heimolighan sua miog, at vm sidir gengr þat langt fram or hofve, þuiat þar kemr, at þær leggia vidr hann holdliga elsku ok med algeruo verki milli karls ok konv saʀrlifi drygiande. Ok þo at hann væri vitrari enn adrir menn, þa var hann ecki þess styrkri mot freistninne. Sua mikill ogangr varþ vm þetta, at um sidir spilti Heremannus aullum nunnunum ok þar a ofan siaalfri abbadisinne. Af þessu giordiz þeim sialfum nunn-

[1] *Samme Legende efter St*[3].

unum hardla mikit sundrþycke, þuiat huer fyrir sig vildi ein med gera, vpprisandi med aufund huer aa moti annarri.

Enn er drotning himins ok iardar hrein mær ok vskaudd guds modir Maria sierr, huersu ferliga fram for, ok eigi maa svo buit lyda, þa uill hon eitthuert rad til setia þeim til hialpar aa þann haatt, at þær læti af fyr sogdum haufutglæpum ok glatiz eigi i eilifri fyrirdæming. Sua berr til einhueria naatt, sem Heremannus hefir farit til klaustrans at gera sinn uilia med nvnnunum. þa byzst hann heim eptir framdan glæp til sins herbergis. Ok sem hann er skamt kominn aptr aa leid, þa gengr aa moti honum ein kvinna hardla gaufuglig ok þo ogrlig at lita ok miok reidulig. Henni fylgia meyiar tuær vænar berandi sterka stafvi i hondum. Hin tiguliga kuinna bydr meyiunvm, at þær skuli beria Heremannum med staufunum. Þær gera suo, ei fyr uid lettandi, enn þær uentu honum beinbrot. Sidan snua þær brottu. Enn meistari laa þar til morgins aa strætinu, unz lærisueinar hans fundu hann þar vitlausan ok omæla ok miok saarann ok lamdan ok hardliga leikinn. Þeir bæru hann heim til herbergis. Ok uar hann þriaa daga i þeim krankleika. suo at ollum þotti hann uera at bana kominn. Enn eptir þat kemr til hans hin sæla Maria spyriandi, ef hann uildi lifa. Enn hann suaradi ok sagdiz þat giarna vilia. Ok þegar i stad uard hann heill. Enn alla æui maatti hann litt upprettaz siþan, þuiat knyttar uoru allar herþarnar. Vildi Maria, at Heremannus bæri þat litillætismark aa ser fyrir sina hirting. Enn allr var hann rettr ok heili hit nedra.

Lifdi meistari Heremannus betr þadan ifra ok greinligar bætandi þessa hinu fyri afgerd med morgum velgerningum, iduliga i guds modr lofe standandi ok morg fogr ritin henne smidandi ok margar fagrar miniar eptir sig leifandi, fyrir hueriar hans meistaradomr vard miog audsynandi. Er þat flestra manna trva, at fyrir arnad-

arord sællar guds modr mane hann audlaz hafua eilift lif eptir þenna stundligan dauda, fyrir þa grein at hun vilde heldr skripta honum sialf i þessum heimi, enn hann fengi eilifar pinur i audrum heimi. Lofat se hennar nafn vm allar veralldir uerallda. Amen.

53 [1].

Hvsfrv[2] hardla rik var i Compostella at sancte Jacobs, hon bioz til tida Marie messu. Enn adr hun for heiman, þa bio hun ser kraasadisc uannliga til fagnadar. Enn kuinna fatæk ok nockut vanheil var i herbergium hennar, hvn var skyld husf(r)uinne. Henni helt uid likþraa ok uar miog saart holdit. Enn er husfreyia kemr fra tidum, sier hun, at burt af diskinum er eitt styckit, þat er hun hafdi best piprat. Hun vndrar, hueriu gegnir, ok spyr hina fatæku konu, ef nockut hefdi komit manna. Hvn kuat ecki komit hafa. „Þa mantu stolit hafa," sagdi hun. Enn hun kuez ei hafa. Sidan tekr husfruin til ok berr hana ok kuedr hana segia skyldu, ok sagdiz þa mundu fyrirgefua henni, ef hun gengi vidr. Hun kvez ei mundu liuga aa sig. Husfruin heitr henni þa annarre lamning. Hin fatæka kona hvgdi mikit til, þui at henni uar miok saart holdit, ok talar suo med grati: „Miskunnadu mer, blezut mær guds moþir Maria, þui attu veiz mik osanna at þessv." Sidan heyra þær, at tekit er til orda innar i husit: „Her er ek, her er ek!" „Huat er þar," segir husfreyia ok gengr til ok ser, at styckit var ofan af diskinum vndir fialir nockurar, ok þotti sem þat hefdi mælt. Var sia iartein sogd uitrvm monnum, ok lofudu allir gud ok sæla Mariam.

[1] *Efter St.*[2]*; jfr. ovenfor S. 154.* [2] Avnnr husfrv *Cd.; Legenden følger nemlig i St.*[2] *umiddelbart efter No. 25 ovenfor S. 1070.*

I.

Af Teofilio[1].

Sva er senniliga ritat i miraculis haleitrar guds modr ok meyiar Marie, at med einum virduligum guds vin ok gudhræddvm byskupi, þeim er Basilius het, var einn prestr Theofilus at nafni, sa er micil metord ok stor storf var af byskupenum hafandi ok mest raad i hans vmdæmi halldandi, alla luti sæmiliga stiornandi, þa er byskup var hann yfir skipandi, allar fehirdzlur med mikilli uanduirct geymandi, fyrir storum intekium ok utlatum sua uerandi ok aullum lutum skipandi, sem byskupinum ok aullum odrum matti hann best uera likandi, ok langan tima þvilik storf med mikilli virding hafandi. Ok i þenna punct uar hamingian honum þa alla luti veitandi, er hann uar æskiandi. Sitt godz er hann rikum ok þurptugum gefandi. Er hans æfi i slikum veg ok heidr med marghaattad(r)i blidu veralldarinnar frammgangandi, sem nu uar ek nockut fra segiandi.

Sua berr til aa einhueriu aari, at nefndr byskup lidr brott af þessu stun(d)ligu lifi til eilifs fagnadar. Vill lydrinn þaa allr velia Theophilum til byskups, þar bref erkibyskupi sendandi, at hann se yfir þann byskupsstol Theofilum skipande, sem aadr var Basilius halldandi, þat reiknandi ok med brefum framberandi, at hann væri marga sidsamliga luti fremiandi ok þui vel til fallinn sua mikinn heidr at taka. Erkibyskup tekr vel þessum vilia lydsins, þegar Theophilo rit sendandi ok a sinn fund bodandi, sua at hann se þar aa nefndan tima kominn, vndir sagda stett gangandi, at allra manna radi byskups vigs(l)v takandi. Sem þessi rit koma Theofilo, kallar hann saman vine sina, slikrar virdingar sig vmaklighan kallandi, ok þar med bidr hann, at þeir skuli annann til byskups kiosa. Þessum hans ordum ero þeir hart i mot standandi ok skiotliga med hann til erkibyskups

[1] *Efter St*[2]. *Jfr. ovenfor S. 65—69 og 402—421.*

farandi med miklum bænarstad, at hann skuli byskupstignina taka Enn Theophilus er fyrir fotum erkibyskups framm fallandi ok a alla vega vndan þuilikum vanda sik bidiandi. Huar fyrir hann odlaz þriggia daga frest til umhugsanar. Enn eptir þria daga er byskup fyrir sik Theofilum kallandi hinu saumo bænarord ok vilia lydsins fram berandi. Enn þat var til litils, þuiat hann er enn sem fyr sik alla vega omakligan reiknandi slikan heidr vera faandi ok vm marga luti aasakande.

Ok sem þat fæz eigi, at hann vile byskup geraz, lettir erkibyskup af nefndum bænarstad ok vigir annan. Sidan fer sa til stolsins, sem vigdr var. Enn eptir litinn tima lidinn eptir hans tilkvomu, þa verda til nockurir klerkar at telia um fyrir þessum hinum nyia byskupi, at varla mane [nægia lengr[1], at Theophilus se sua stor storf halldandi, sem aadr var hann af fyra byskupinvm hafandi. Þessi klerkanna ord a hlydiz hinn nyi byskup, ok oll þa storf, er Theophilus hafdi aadr halldit, ok þar med allar veizlur ok velgerninga hins fyra byskups aan duol af honum brott takandi ok odrum þetta allt veitandi. Nv er Theophilus suiptr storum heidri ok miklum metordum, ferr i brott af byskupsgardinum, þeim er hann hafde adr margan godan dag haft, ok mikils virdr af godum byskupi herra Basilio, enn nv litils virdr af hinum nyia byskupi, brott farandi ok a sialfs sins bugard heim komandi miok orikan, suiptr bædi veizlunum ok valdinv, ok eigi meiri madr nv taldr enn einnhuer obreyttr prestr ok litils virdr. Þetta færr honum miok mikils, hugleidandi ok þar med miok undrandi, huersu hiol hamingivnnar erv veltandi. Enn þegar hinn forne diofull ovin allz mankyns getr litit þenna mann þvingadan morgum hugrenningvm, tekr (hann) vp hinv fornv skeyti sinnar diofuligrar prettvisi, sinn sterkan boga vpp bendandi ok brennandi aur smidada i eldi aufundarinnar med afli i

[1] ⌈negia længr *Cd.*

prestzins briost keyrandi ok med ollum velum hann knyiandi, hvar fyrir at Theophilo þessi skadi þessa heims metnadar þætti sem mestr vera. Þetta er diofullinn allt hridandi(!) i hans hug. Ok med þessi vvinarins flugu gripr hann nogu skiott, ok huat sem hann kostar, vilde hann aptr fa hinn fyrra heidr, aufundandi þa er nu helldu. Honum fær þetta sva mikils, at hann sækir þangat traustit. sem eigi hæfdi, þuiat hann leitar fultings vndir fiolkyngismenn, engis virdandi andar skadann, ef þess helldr fęrr hann þessa heims virdingina.

Þar innan borgar var einn gyðingr, sa er alla sina æfi framdi diofulsins uilia, bædi nott ok dag i hans þenvstv verandi, ok margan dro med suikum ok diofvligri slægd med ser i dvdans grauf. Þessa hins gudræka gyþings herbergi vitiar Theophilus vm nott med vvinarins tilstilli ok berr a hurd. Gydingrinn gengr ut ok heilsar Theophilum ok bavd inn ok spyrr at erindum. Theophilus fell til fota honum ok mælti: „Ek hefir fengit mikla vansæmd, þui at byskup hefir gefit odrum þa tign, er ek hafde, ok þui sotti ek aa þinn fund til fulltings.“ Hann svarar: „Komdu adra naatt, ok man ek fylgia þer til hofþingia minz. hann man leysa þik or vandrædum, þuiat honum þickia godir metnadarmenn.“ Theophilus uerþr feginn ok kom adra nott.

Gydingrinn leidir hann or borginni ok mælti: „Ver stodugr ok hrædz eigi, þott nockut beri fyrir þik, ok sign þik eigi.“ Þessu iatar Theophilus. Þeir ganga ok koma fram aa þing eitt mikit. Þar litr Theophilus marga flocka sniohuitvm klædvm [1] skrydda, fagra tortisa berandi. I midlum þeira er einn hofdingi aa vænum stoli sitiandi. huern þeir allir ero vegsamandi. Sia haufþingi er rauuar hinn suarti diofull, med sinum aarum, sa hinn same er fordum hrapadi or hæd paradisar sælu i hinn diupazta pytt heluitis. Gyþingrinn tekr i hond Theophili ok leidir hann aa þingit ok fyrir þann hofdingiann myrkranna, er

[1] klædda *Cd.*

aa stolinum sat. Vvin mankynsins fagnadarlaus talar vid gydinginn: „Huer er sia madr, er þu leidir, edr huat skal hann hingat?“ Sa hinn trulausi gydingr svarar: „Sia er vordin fyrir stori ovirdingh, enn var fyr mikils haattar madr, enn nu er hann miok litt vid staddr yduart fvlting þvrfandi, þess bidiandi, ok alla luti, er þer vilit til þess vinna, at sinn allan fyra heidr aptr faandi, se hann fyrir ydra vidrhiaalp ok aurleika þiggiande.“ Hann diofvllinn svarar: „Veiztu ei, at hann trvir aa hinn nadduerska mann, ok þat med at engi vinr er ek hans ne hans manna, hvar fyrir skal ek honum þaa fvlting veita? Huar fyrir heitr hann eigi aa hinn krossfesta mann? Litla hialp syniz mer hann nv þessvm manni veita. Hann er nu peningalauss ok litils virdr. Vit fyrir uist, at alldri skal hann faa peninga ne nockursskonar metord edr virding af mer, nema med þvi einu at hann leggi af þenustuna vid hinn nadduerska ok þione mer. Þa skal hann faa peninga i nog ok sua micil metorþ i rikinu, at hann skal meira raada enn byskupinn sialfr.“ Hinn ille gydingr mælti: „Heyrdir þu nv, Theophile, fyrirheit þitt, ef þu gerir vilia hofþingians?“ Theophilus svarar: „Ek heyrdi. Ok ef hann er þetta et fagra fyrirheit efnandi, þa skal ek alla luti vera eptir hans vilia gerandi ok honum æ ok æ þenandi.“ Sidan fellr hann til fota hofdingians myrkranna ok aa hans hinu svivirligu kne at oforsyniv kyssandi. Hinn veræti anskoti talar: „Sidan þu vill minn madr vera, þa neitadu Jesu, þeim er Maria fæddi ok krosfestr var. Svo ok skaltu neita Mariv modr hans med fullu skilriki þat gerandi, svo at hon megi enga tiltavlu til þin hafa, enn mer iata, þa er ek þer alla þa virding veitandi, er þu vill þiggia.“ Theophilus gerir, sem aumligt er fra ath segia ok suo hrygdarsamligt at heyra, at hann gerir suo oheyrilighan glæp ok storan skada sinne saal, at med þeiri somv tungu, sem hann mætti sina saal gudi veitanda lada til eilifra fagnada

i paradisum, leysta af aullu grandi fyrir miskunn himnakongsins ok hans modr Marie, bindr hann nv hana sva sterkliga dioflinum samvinnanda, at hann iatar ollvm fyr sægdum pukans vilia, sik med þessum hætti andskotanum undirgefandi en drotni uorum ok hans helguztv modr saarliga neitandi ok bref med sino insigli fyrir þetta it fordæmda verk vt gefandi. Eptir þetta gert er slitit þingino. Fara dioflar fagnand(i) i brott eigi minnr hlackandi yfir þessum sinum sigri, enn sa madr er yfirstigr morg hundrat sinna vvina edr færr mikit herfang i orosto. Enn vesall Theofilus ferr heim med gydinginum fagnandi af sinvm oforvm ok gyþinginum sina lidueizlu þackande.

Enn þegar um morgininn eptir koma sendimenn byskups aa fund Theophili med brefum, hver vppbrotin ok yfirlesin ero þann skilning halldandi, at byskup reiknar sik misgert hafa, at hann suipti nockvrn tima suo merkiliga personu, þat er ath skilia Theophilum prest, sinum heidri ok virdingu. Ok þat fylgir, at aan duol skal hann aull þau metord ok storf aptr þiggia edr meiri, sem fyr var hann hafandi. Vidr þessi bref verdr Theophilus hardla gladr ok tekr aptr allan fyra stett ok enn meira, ok allt af byskupi þiggiandi, þat er hann uilde, ok suo langan tima i valki veraldarinnar ok ahyggium heimligs metnadar reikandi, at eigi hugleidir hann vm dæ̃dadaghinn, edr huat eptir man koma. Enn sa hinn gudræki gyding kemr opt leyniliga til fundar med Theophilum sua talandi: „Se nu, Theophile, hvert eptirlife þu hefir af mer lotit ok minum meistara.“ Theophilus svarar: „Jatar ek ok margar þackir gerir ek fyrir þitt fulting ok goda lidueizlu. Nu lida suo fram langir timar, at hans lifdagar ero i þuilikum heimsins farsældum veltandi ok i hino mesta hoppi ueralldarinnar reikandi aa hinn æfra aldr, ok alla luti, þa er vstyrkt hollzins beidir, er hann fusliga gerandi.

Nv berr sva til einn tima med þess tilstilli, er eigi vill dæ̃da syndugs, heldr at hann leidrettiz ok life, at

honum koma i hug þeir lutir, sem yfir hann hafa lidit; fyrst þat er hann var med Basilio i miklum veg, ok suo þat er hann misti þa virþing alla, ok her med minniz hann, hversv mikit hann vann til þeirar virdingar, er nv hefir hann, þa er (hann) neitadi gudi sinum ok hans modr, en tok vid stundligan heidr braatt lidanda, enn eptir lifit eilifar kualir, ok at endadri þessa heims virdingvnni brigdzle vþrotnanda. Nu veit hann sik rænlan hialpinne ok daudann koma mvnv, ok heluiti fyrirbuit ok opit standanda, elld ogrlighan ok hrædilict odauuan [1] med myrkri ok gnisting tanna. Ok sem þessir lutir koma honum i hug, tekr hann nu heldr at lægia drambit ok idraz beiskliga, ok mædir sik i faustum ok vokum ok aa bænum ath liggia, ok iafnan [2] sua med taarum talandi: „Huat skal ek hinn ueslugazsti madr nv af mer gera? Huert skal ek þess fara þreyngdr af storglæpum, at ek vinne hialp avnd minni, þar sem ek neitadi allzvalldanda gudi drotne ok lavsnara heimsins Jesu Kristo ok hinne helguztu mey Mariv modr hans, enn iatadi at vera þræll fiandans ok girntumz sua til stundligra metnada at hafa elld ok e(i)lifar kualir med hans aarum annars heims. Hver madr er sva sterkr, at heimti ond mina or diofvls hondvm? hver þarf var mer at leita fvltings undir þann enn vonda gyding at afla stundliga virding enn glata eilifum vnadsemdum. Ooson, meinliga er ek staddr, ek glatadi liosinu, fann ek myrkrin. Vei vard mer veslum. Hvi seldag avma ond mina i helviti? hveriv skal ek avmr aa domsdegi svara, þa er sialfir englarnir standa skialfandi, ok varla finnz sua rettlaatr, at ottalauss se um sik? Hvern skal ek þa fultings bidia, edr huerr man mer miskunna? Sanliga engi, þuiat engi ma betr en sialfvm ser."

Enn er miskunsamr gvd litr þessa manz idran suo beiska af hinum (inztum) hiartans mergium gangandi, sendir hann þuilik ord i hans hiarta, sem her ero fylg-

[1] odaudan *Cd.* [2] iafnam *Cd.*

iandi: „Nv þo, segir hann, at ek hafi neitad drotni minum Jesu Kristo Maariv syne ok sva henne, þa skal ek þo at henne krivpa miskunnarmodrinne dyrdarfullre ok bidia af ollu hiarta ok fasta i musteri hennar, til þess at ek odlimz miskunn fyrir hana a domsdegi. Enn hverium vorrum skal ek hana blezada fultings bidia, veit ek til huers[1] illz ek vard minn munn veslvghan hafandi, edr hversv mina bæn hefiandi, edr huerrar syndalausnar fyrst bidiandi? Þo i annari grein hrædiz ek bersyndvgr hana miskunnar at bidia þat ottandiz, at gud se mer svo reidr, at logandi eldr af himne komandi mane drepa mik, þui at eigi maa heimrinn mina illzku bera. Ooson avmri ond minni, ris upp þu af myrkrvm, þeim er þik gripu, ok leita liossins! Bid þu meyna Mariam, at hon grædi þik, ef þu þorir eigi at bidia sialfan stolkonginn Jesum son hennar hinn ogrliga domara. Vist mattu þat vita, ath engan mann hefir hon fyrirlitit, þann sem aa hana hefir kallat i sinum naudsynivm." Eptir þat fyrirlætr hann allt veraldlict starf ok ferr til kirkiv dyrligrar ok iafnan reinnar meyiar Maarie, þar fastandi ok nott ok dag a bænum verandi ok þess bidiandi, at modir himnakongsins se hann af ollum fyr nefndum lutvm leysandi ok af fiandans tiltavlu frelsandi. Lida sva fram .xl. daga ok notta, at Theophilus bidr vaflaathiga med hiartanligri idran ser miskunnar.

Enn er blezut drottning himens ok iardar, oskavdd mær æ verandi, savnn guds modir sannan gud ok sannan mann fædandi, hvggun harmþrvnginna ok savnn vón allra vèntandi manna, litr þessa manz taar ok hans bænir heyrandi, þa kemr hon eilifliga dyrkut avdsyniliga til Theophilvm sva talandi, sem her segir: „Heyr madr, segir hon, hui vartv sva diarfr at bidia mik tenadar, allz þu neitadir syni minum grædara heimsins ok mer? Huersu ma ek lita i aasionu sonar mins at bidia, at hann

[1] huars *Cd.*

fyrirgefi þer syndir, saa hinn sami, er þu vesall madr neitadir. Med hverium hætti skal ek treystaz at bidia þer miskunnar frammi standandi fyrir hans ogrligum domstoli, svo sem þv ert nu glatadr. Mer er ok miog leitt at vita storar meingerdir fram(dar) moti minum elskuliga syne. Ertu þui diarfr, attu þorir at bidia mik aarnadar, fyrir þui at mer þickir allt þat mer misbodit, sem honum er. Nu med þui at þv þickkiz min vera þurfandi ok aa mik til bæna fultings kallandi, þui fyrirgef ek þer allar meingiordir vid mik, þer er þu uart gerandi, þui at ek elskar alla kristna menn, einkanliga þa sem med rettri tru ok reinu hiarta ero til mins musteris rennandi, ok þeim ollvm skal ek ok minn elskuligazsti son miskunnandi. Nu vertu styrkr i þinne tru ok stadfastr aa bænum, ok mykium sua reidi sonar mins, er bædi er rettlaatr ok miskunsamr."

Þa svarar Theophilus: „Heyrdu, eilifliga blezut drottning himins ok iardar, hafn hialparinnar ok breiddr fadmr miskunnarinnar! Veit ek, at ek hefir misgert vidr þik ok einga son þinn drottinn uarnn, sva at ek er eigi macligr miskunn at faa. Enn fyrir þa grein þorda ek þik ok son þinn miskunnar at bidia, at þar finnaz nog dæmi til, at þeir allir sem syndanna hafa idraz, þott þeir hafe adr stort brotit ok af gengit guds bodordum, þa hafe þegar miskunnina odlaz fyrir millde sonar þins. Ok ef eigi væri sett yfirbot syndanna af gudi, þa mundi hinn illi kongr i Niniue ok allir menn hans fariz hafa i syndum sinvm. Enn ef ei væri idran til gagns, huersu mundi[1] Raabb portkona holpiz hafua. Enn ef skriptin væri ei sett fyrir afgerdirnar, huersu mundi[1] Dauid kongr hiaalpaz hafa, sa er bádi feell i hordom ok manndrap, ok feeck likn fyrir idran sina. Petrvs hofdingi postolanna neitadi þrysuar drotne ok feck likn synda fyrir beiskum grat, var sidan settr guds hiardar stiornare

[1] hefdi *Cd.*

himins rikis luckla geymandi. Þui fyrir þessi idronar eptirdemi þa treystumz ek at bidia þik, modir allrar millde ok miskunnar, at þu sert fyrir mer syndugum bidiandi ok mik vid lavsnara minn sættandi, þui at allt þat er þv blæzut villt þiggia, þa 'er son þinn elskuligr aan duol veitandi." Heilug mær Maria, eilifliga dyrkut guds getara, satt skiol til sin kriupandi manna, suarar hans ordvm med fliotandi nægd miskunnarinnar sva talandi: „Jaatadu, madr, syne minum, þeim er fyr uartu særliga neitandi, ok tru hann guds son veranda med fedr ok helgum anda rikianda ok koma munanda i enda heims at dæma lifendr ok dauda, ok mantu þa miskunn faa fyrir minar bænir." Theophilus suarar: „Huersu skal ek iata, frv min, allz ek hefir aadr saurgaþan munn minn i neitingu sonar þins?" Sæl mær Maria mælti: „Gacktu at iatninginni, son minn er sva miskunsamr ok maattvgr at hialpa syndugum, at hann lætr engan fyrirfaraz aa sik kallanda med idran ok rettri tru."

Theofilus tekr þa til orda med lutu hofdi: „Ek trvi aa 'einn gud i heilagri þrenningu dyrkandi, drottinn vorn Jesum Kristum, lifanda guds son, fyrir veralldir borinn af fedr vvmbrædiliga, mann ordinn ok af helgum anda getinn ok feddan af þer flecklavsri mey, oss til hialpar syndugum, hann iatar eg algeruann gud ok algeruann mann. Hann let ser soma at pinaz fyrir oss, sinn blezadan fadm aa krossinn breidandi ok saaran daupa þolandi ok i iord grafinn, vpprisandi ok til himna stigandi med þui holdi, er hann var af þer hreinusztu eilifliga dyrkadri takandi. Sa man koma at dæma lifendr ok dauda ok gialda huerium eptir ver(d)leikvm. Þessum iatar eg þessum lyt eg af ollum hug ok hiarta. Med þessi iatningv færdu mik, sæl mær Maria, syne þinum, ei fyrirlitandi mina bæn, heldr leysandi af allri ilzku." Hæleit gudmodir miskunnar full, suarar Theophilo: „Fyrir son minn elskuligan Jesum Kristum ok fyrir þa elsku, er ek hefir

aa kristnum monnum, þa man ek ganga fyrir hann til hans fota framfallandi ok þess bidia, at hann miskunni[1] þer, sua at hann se þik til sinnar hiardar aptr þiggiandi.“ Eptir þetta fagnadarheit huerfr Maria aa brott. Þat uar i lysing.

En Theophilus uar i kirkiunni þria daga aa bænum matlauss ok gret sarliga ok bardi aa briost ser, þar til at modir drottins kom til hans sorgmods glediandi hann med þuilikum hætti, sem her segir: „Heyr, guds madr Theofile, segir hon, þærf vinnr þer idran þin, lid hefir ek ueitt þer, þegit hefir son minn taar þin. Er þat saattargerd ydvar aa midall, at hann virdir engis lidnar meingerdir, enda bregdiz þu honum alldri sidan.“ Theophilus uard fegnari, enn fra megi segia, sua[2] talande: „Þackir margfalldar[3] gerir ek þer, allzvalldandi gud, ok þinne haleitri ok eilifliga blezadri modr mina lausn, at þid griput mina vesla ond or diofuls ualldi ok brutut svira mins andskota. Þui skal ek alldri hedan af ydr bregþaz, medan ek lifir. Heyr þu bæn mina, heilug drotning, veit mer enn af nyio þat fulting, at ek mætti ná af fiandanvm hans enu bannsetta breui, þuiat þat eitt hrædiz nu ond min.“ Sidan skilia þær. Bidr Theofilus en i musterinu þria daga. Enn Maria drotning kemr at honum sofanda ok leggr ritit aa briost honum. Hann vaknar vid godan draum ok uard alfeginn.

Vm morgininn uar drottinsdagr. Ferr hann aa fund byskups fallandi til fota honum, ok eptir gudspiall allan atburd segiandi, huersv guds modir uar honum frabæriliga miskunn veitandi, ok ritit byskupi faandi, til þess at hver sem heyrir se miskunnar modrina lofandi. Byskup tekr med brefinv ok lætr lesa fyrir alþydu ok kunnan gera alla(n) fyr sagdan evventum þessa maals. Lofa nv allir bædi karlar ok konur nafn guds ok hans ynniliguztu modr mey Mariam, er suo vnd(a)rliga luti matti vinna. Byskup

[1] miskunna *Cd.* [2] suar *Cd.* [3] margfalldir *Cd.*

mælti vid allan lyd: „Dyrka eigum ver drottinn vorn ok hans haleita modr fyrir sina millde, at hann vill eigi dæyda syndugs manz, heldr at hann leidrettiz ok life. Litid nu algerua idran ok taar þau, er syndir þuo af monnum ok gera ondina snio huitari. Moyses fastadi .xl. daga ok þaa af gudi logmaals spiolld, enn sia madr fastadi .xl. daga i musteri Marie ok feck likn suo storra hofudglæpa fyrir aarnon hennar.“ Theofilus laa aa iordu. med(an) byskup predicadi, lofandi gud af ollum hug. Byskup bad hann brenna ritit, ok suo gerdi hann. Enn allr lydr syngr medan kirieeleyson med fagnade. Sidan for messa fram, ok tok Theophilus corpus domini, enn medan tok annlit hans at skina sem sol. Þa lofudu allir gud enn af nyio, þeir er uid uoru.

Sidan for guds uin Theophilus i þa kirkiu, er Maria hafdi uitraz honum, ok var þar þria daga ok fal ond sina aa hendi heilagri þrenningv ok sælle Marie guds modr, ok leid med slikri dyrd hedan af heime til guds. Var hann grafinn i þeim sama stad. Lofum ver allir blezada mey Mariam ok hennar elskulighan son, er svo fraberanligar iarteiner er gerandi, med eilifum guddomi rikiandi, einn gud ollu styrandi per infinita secula.

B[1].

Af Teophilo fogr iartæign.

Þa er lidit var fra holldgan guds sonar fim hundrvt vetra .xxx. ok .vij. vetr, adr Perse ok adrar þiodir i Asia stædi i mot Romveria riki, war i einne borg Cilicie sa madr, er Theophilus het. Hann var þenare byskupsins. Hann var einkanliga sæmiligr i ollum sinum sidum ok atferd, stiornandi ollum þeim hlutum, sem kirkiunne til heyrdu, svo uitrliga med hoglyndi ok stillingu, at byskupinn þurfti eigi at hafa onadir edr kall vm þat, er dagliga þurfti at skipa i kirkiunne ok til bar med folkinu. Allir menn elskudu hann, þuiat hann veitti fodurlausvm

[1] *Den samme Legende efter D.*

eckium ok ollum, er þurfandi voru, huat er hann matti þeim til hugganar.

Þann tima sem gud kalladi til sin af þessu lifi byskup þeirar somu borgar, kusu allir leikir ok lærdir med einu samþycki Theophilum til byskups, ok skrifudu þat sama til erchibyskups sins. Sem hann hefir lesit brefit ok heyrt, huat sendibodarnir sögdu, samþyckir hann þeira vilia ok kallar til sin Theophilum, at hann tæki af honum byskupsvigslu, sem folkit beiddizt. Theophilus duelr leingi at fara, sidan hann hefir sed bref erchibyskupsins, ok bad alla menn, at þeir skylldadi hann eigi eda bædi til byskupstignar, sagdi hann sier vel nægiazt þat valld, sem hann hefdi adr, ok sagdizt omakligr byskupstignar. Folkit tekr hann nu med valldi ok færir til erchibyskups. Hann tekr vid honum med fagnadi. Theophilus fellr til fota erchibyskupinvm, bidiandi at hann geri hann lidugan af þessum vanda, ok sagdi sig vidr kennazt, at sakir sinna synda var hann omakligr þessar tignar. Sem hann hefir leingi legit fyrir fotum byskupsins, gefr hann honum þriggia daga frest at hugleida med sier þenna hlut. Eptir þria daga kallar byskupinn hann til sin, minnir hann aa ok bidr, at hann samþycki vilia lydsins, ok segir hann, at hann hyggr hann vel til fallinn þeirar tignar. Hann segir i mot kallandi sig med ollu overdugan at taka þuilika stett. Erchibyskupinn sier nu, at hann stendr stadfastliga i moti, at hann færr med eingvm kosti af honum samþycki, ok gefr hann vpp enn vigir annan til byskups.

Sem hinn nyvigdi byskup kemr heim til sins stols, rada nockurir hans klerkar honum þat, at hann taki af Theophilo sitt valld ok skipi annan i hans stad. Sem byskupinn gerdi svo, hafdi Theophilus ecki annat at gera enn geyma sialfs sins godz, sidan hann let af hinu fyrra starfi. Slægr manzins ouin, siandi hann hofsamliga ok rettliga lifa fremiandi morg god verk, ôfundar hann ok

tekr at freista þans hiarta med rǫngum hugrenningvm kueikiande med honum metnad ok agirni. Harmar hann sig nu fyrirsmadan ok suiptan sinne fyrri tign, gefr pukinn honum þat raad, at hann leiti helldr mannligs fulltings enn gudligs, ok girnizt helldr iardligrar ok hegomligrar tignar, þeirar sem skiott lidr, en himneskrar ok eilifrar, suo at hann bidr sier þar til fulltings af galldramonnum.

I þessi borg war einn ebreskr madr miok fiǫlkunnigr, sa sem marga menn hafdi adr suikit dreckiandi þa i grǫf eilifrar tapanar med sinum gǫlldrum. Theophilus tendradr medr falsligre dyrd ferr til iudans brennandi af girnd veralldligs metnadar, ok bidr inn at ganga i hans herbergi. Sem sa gudrækilige iudi sier hann miok ogladan, segiandi svo til hans: „Sakir huers komtu til min?“ Theophilus fellr til fota honum ok segir: „Ek bid, at þu hialpir mer, þui at minn byskup hefir fyrirsmad mik ok tekit af mer allan minn heidr ok æru.“ Judinn suarar: „Kom til min aa næstv nott aa þessi sǫmu tid, ok mvn ek leida þik til mins hǫfdingia, at hann hialpi þier til, at þu megir fa huat er þu villt.“ Theophilus fagnar miǫg, sem hann heyrir þetta, ok kom til iudans aa næstu nott. Sa bǫlvadi iudi leiddi hann vt af borginni segiandi til hans: „Ottazt ecki, huat er þu sier, eda huers haattar raust þu heyrir, ok warazt at gera krossmark fyrir þier.“ Hann heitr at gera svo. Þa synizt honum mikill fiǫldi huitklæddra manna, þeira sem hafa i hǫndum kertistikur medr logundum kertum. Þeir gerdu mikit hareyste ok kall. I milli þessa sat einn hǫfdingi aa stoli buinn sem konungr, þar var diǫfullinn ok hans þionar ohreinir andar. Hinn ebreski madr helldr i hǫnd Theophilo ok leidir hann aa þetta bǫluada þing. Hofdinginn spyrr hann: „Til huers leidir þu þenna mann til vor?“ Judinn segir: „Minn herra, hann er af settr allri sinne tign af sinum byskupi, ok þui beidizt hann at fa nockura

æru af ydr.“ Hǫfdinginn svarar: „Hversu ma ek gefa honum rentu, ef hann þionar sinum gudi. Enn ef hann girnizt at gerazt minn þionustumadr ok vill ganga i sueit med minum riddǫrum, mun ek hialpa honum til, at hann fai aptr sinn heidr enn meira enn fyrr, svo at hann megi yfir bioda alla menn i þessi borg, ok svo byskupinn.“ Hinn ebreski madr snyzt nu til þessa vesla manz Theophilum ok segir: „Heyrir þu, huat minn herra iatar þier?“ Hann segir: „Ek heyrir ok giarna vil ek gera, huat er hann bydr, at hann hialpi mer til at fa aptr mina hinv fyrre sæmd.“ Kysti hann aa fætr hǫfdingians ok bad hann þess sama. Hǫfdinginn segir til hins ebreska manz: „Neiti hann Kristi syni Marie ok sialfre henne, þuiat þau ero mer motstadlig, ok stadfesti med sinu brefi, at hann neitar honum medr ollu ok suo henne, mvn ek þa gefa honum, hvat er hann beidir af mer.“ Fiandinn geck þa inn i Theophilum, ok suaradi hann: „Ek nita Kristi ok hans modur.“ Þar med gerdi hann bref ok inzscigladi med sinu fingrgulli. Eptir þat foru iudinn ok Theophilus i brott gladir.

Byskupinn skiptir nu vm sinum hug eptir guds forsio, sem ek hyggr, ok kallar Theophilum til sin, ok skipar hann aptr i sinn fyrra stett, medr sæmd gefandi honum valld at skipa eptir sinum vilia bædi kirkiunnar eignum ok ollum þeim malum, sem dagliga koma til, suo at hann hafdi nu nærr helmingi meira valld ok heidr enn fyrr. Jatar byskupinn sig hafa misgert, er hann rak suo vitran mann ok sæmiliga personu brott af sinvm stett fyrir rog annara, ok skipadi þann i stadinn, sem werr var til fallinn ok minnr nytsamligr kirkiunne.

Sem Theophilus hefir aptr feingit sina fyrri þionustu, hefzt hann vpp med miklum heidr yfir alla menn i þeiri borg, suo at allir ottuduzt hann ok hlyddu honum sem sinum herra weitandi honum þionustu. Þessi boluadi ebreski madr for opt leyniliga til Theophilum ok

sagdi til hans: „Nu sier þu, huersu mikinn heidr ok skiota huggan þu hefir feingit af mer ok minum herra. sem þu beiddir.“ Hann segir: „Sannliga kennumzt ek þar medr, þackar ek ydr þat mikiliga.“ Sem hann hafdi vm litinn tima legit i þessi herfiligstu grof gudlegrar neitanar ok fyrirdæmiligri snòru sinnar ofbelldi ok hræsni. minnizt hinn milldazti lausnare mannkynsins ok skapari allra hluta, er eigi vill dauda syndugs manz, helldr at hann snuizt til idranar ok leidrettizt ok lifi, hans hins fyrra lifs, ok huersu truliga hann hafdi fyrr þionad heilagri kirkiu ok hialpad fòdurlausum eckium ok fatækum monnum fyrir guds kærleik, fyrirleit hann eigi sina skepnu. helldr sendi hann i hans hiarta medr gipt heilags anda vidrkomning ok synda idran. Huerfr hann nu aptr til sialfs sins ok tok þa sòmu hofsemd ok litillæti, sem hann hafdi fyrrum, lægiandi sik i guds augliti, ok pinir medr sier þat sem hann hafdi misgert medr fòstum, wòkum. bænum ok odrum dygdarverkum. Sa hann nu ok taldi saman i sinu hugskoti, huersu hann hafdi sig rænt eilifre hialp, ok honum war nu ecki fyrir hendi vtan eilifar kualar, ok hans ònd mvni þegar, sem hon færi or likamanum, fara i þann elld, er alldri sloknar.

Sem hann setr þessa alla hluti fram fyrir sin hugskotz-ògv, ottazt hann akafliga svo segiandi medr harmi ok beiskum grat: „Ek hinn veslugazti madr, huat hefir ek gert, huert megi ek þess fara þuingadr medr giradum ok blidu veralldarinnar, at ek megi hialpa minne ònd? huert mvn ek aumr ok syndugr flyia, er ek hefir nitad Kristi drottni minvm ok hans helguztu modur, ok ek veslugr gerdizt þræll diofulsins, gefandi mitt bref fyrir þann bòluada kaupmala? Huerr mun sa madr vera, sem mik megi frelsa af valldi þess grimma hervikings? Wei mer veslugum, huat stodar mer stundligt eptirlæti ok metnadr þessar farsælulausu veralldar? Hòrmuliga er ek suikinn af minv ofbelldi ok agirne. Wei mer veslum.

ek hefir tynt liosit ok fallit i myrkr, hórmuligt var, at ek girntumzt at selia mina ónd i heluitis kualir sakir hegomligra dyrda. Huern skal ek bidia fulltings, þar sem ek hefir nitad sialfum gudi minum lausnara? Wei mer, hórmuliga er ek fanginn, ek er sialfr suikari minnar heilsu. Wei mer, huat skal ek gera, huert skal ek fara, hueriu skal ek andsuara aa domsdegi, þa er oll manzins verk, ord ok hugrenningar werda opinber? Huat skal ek segia aa þeiri tid, sem rettlatir menn krunazt enn ek fyrirdæmumzt? Huerium skal ek treysta, þa er (ek) stendr fyrir þeim ogurliga konungsins domstoli? Huern skal ek bidia i þeiri ogn, þuiat þa mvn huer taka ómbun eptir sinum verdleikum. Huerr mvn mer myskunna, huerr mun mer hialpa? Sannliga sinnar eingi mer, þar sem einginn nægizt til at gera skynsemi fyrir sialfs sins verkum. Wei minne veslugri ónd, huersu hon er hertekin, ok huersu haatt hon hefir fallit, ok huersu i miklum saur lastanna hon velltizt! Wei mer veslum, at ek er svo suikinn ok vndirlagdr af sialfs mins illzku, at ek færr eigi vpprisit."

Sem hann hefir leingi aasakat sina ónd medr þuilikum ordum ok mórgum ódrum, styrkti gud hans ónd med fullkominne von sinnar myskunnar, þuiat hann er svo milldr ok myskunnsamr, at hann fyrirlitr einga sina skepnu, helldr tekr hann blidliga ollum þeim, sem til hans vilia snuazt medr goduilia. Hann segir nu i sinu hiarta medr taarum tendradr hins helga anda gipt ok myskunn: „Þui at ek veit, at Kristr guds son er fæddr af heilagri ok skærri iungfru Marie, (en) ek veslugr hefir neitad vorum blezada herra Jesu Kristo eptir aaeggian þess illgiarna iuda, skal ek þo venda minv trausti til þeirar sómu dyrligstu guds modur heilagrar iungfru Marie, bidiandi til hennar af ollu hiarta med fóstum, vókum ok dagligum bænum i hennar helgu musteri, þar til at ek megi fyrir hennar fullting fa guds myskunn." Ok enn sagdi hann: „Enn huersu ma ek medr minum sórgum

wórrum bidia hennar godgirnd mer fulltings, þuiat ek kenni mik þungliga hafa misgert mot henne? Huar skal ek hefia vpphaf minnar iatningar, eda huersu ma ek hræra mina sórgu tungu ok warrar henni til lofs? Ottazt ek vesall, at ef ek dirfizt þat at gera, at elldr kome af himne ok brenne mik kuikan, þuiat heimrinn mun eigi mega þola þa illa hluti, sem ek hefir gert mot minum milldazta lausnara. Nu hin veslugazta ónd, ris upp af þeim myrkrum, sem þik hafa fangit, ok fall fram bidiandi til guds modur, þuiat hon er mattug at græda þin siuku saar." Ok sem hann hugsar þessa luti, styrkizt hann ok fyrirlætr alla aahyggiu þessa heims, enn fellr fram medr ollum goduilia ok litilæti fyrir alltari hinnar skæruztu ok helguztu guds modur Marie, bidiande til hennar dag ok nott vtan aflat fastandi, ok vakti hueria nott, at hun þægi þat af gudi sinum millda syni, at hann mætti fa likn ok lausn af þeim hórmuliga glæp, sem hann hafdi gert gudi moti neitandi honum ok hans modur.

Sem hann hafdi aa þenna hatt verit aa bænum .xl. daga ok natta samfast, witrazt honum nærr midre nott su er ollum helpr, þeim er þurfandi ero, wegr þeira, er villtir ero, lausn hertekinna, huggan harmandi manna ok hid biartazta lios allra þeira, er i myrkrum ero, wor fru guds modir Maria, segiandi til hans: „Sakir huers dirfizt þu, madr, at bidia mik hialpar, þar sem þu hefir neitad minum kæra syni grædara heimsins ok mer, eda huersu ma ek bidia hann, at hann gefi þier vpp þa illa hluti, sem þu hefir gert mot honum? Hversu mega ek lita aasionu hins blezada ok hins rettlata mins sonar, þess er þu dirfdizt at neita, svo at ek bidi fyrir þier? Huersu mega ek hafa traust til at standa fyrir hans domstoli bidiandi hans millduztu godgirnd fyrir þeim, er gerizt gudnidingr ok bra sinne tru vid sinn herra ok lausnara? Eigi ma ek þola, at minn sæti son se suivirdr med nockurum meingerdum, enn þat kann vera, madr, at þær

syndir, sem þu hefir mot mer gert, mætti vppgefazt, sakir þess (at) ek elska miok kristna menn, einkanliga þa sem med rettri tru ok godum vilia sækia til mins musteris, þeim hialpar ek i ollum hlutum, fadmandi þa af modurligvm kærleik med armleggium mins traustz ok myskunnar, enn þa sem reidan gera son minn, vil ek eigi sia þa. Ok sakir þess er þier naudsynligt at bidia hans milldi med kostgæfi ok starfi ok vidrkomning hiartans, at þu megir fa hans blidu, þuiat eigi at eins er hann myskunsamr helldr er hann ok rettlatr domare.“ Theophilus suarar henne: „Sannliga, min fru, er iafnan ert blezud vmfram allar konur, þu ert hôfn ok skiol allra, er til þin flyia, ok hialp allz mannkyns. Ek veslugr kennizt vidr, at ek hefir hôrmuliga misgert vid þik ok þinn einka son worn herra, ok ek er eigi verdugr at fa myskunn, enn þuiat hann kallazt sialfr myskunnin, ok ek veit, at hans myskunn er yfir hans verk, ok ek hefir morg dæmi, huersu optliga hans milldi hefir myskunnat syndugum monnum, þeim er til hans hafa snuizt med fullkominne idran, treystizt ek fyrir þui at bidia til hans ok þin, min fru. Huersu mundi Niniuite hafa hialpazt, ef eigi myktizt reide guds vidr synda idran? Eigi mundi putan Raab hafa feingit myskunn, ef eigi væri idran þæg gudi. Eda huersu mundi ella Dauid konungr hafa hialpazt, er sidan hann hafdi tekit giôf spadomsanda medr riki yfir allt Israels folk, ok eptir þat sem gud bar honum vitni vm hans dyrdir, fell hann i pytt saurlifissins ok hrapadi i glæp hins versta manndraps, enn sem hann syndi sina idran med ordum ok verkum, feck hann eigi at eins likn allra sinna synda, helldr tok hann ok annan tima spadomsanda. Hinn (helgi) Petr hofdinge postolanna, hinn styrkazti stolpi kristninnar, huerium er gud gaf himinrikis lykla, neitadi Kristi eigi einn tima eda tuisuar helldr þrim sinnvm, enn sem hann idradizt ok gret beiskliga, feck hann myskunn sins glæps, ok þar med var hann skipadr hirdir ok hofdingi

drottinligrar hiardar. Eda huersu mundi Zacheus ranglat hofdingi lensmanna Romveria hafa myskunn feingit, ef ecki stodadi idran? Eda huersu mætti hinn helgi Paulus hafa wordit af hinum grimazta ofridarmanne kristninnar hinn hæsti kennifadir ok predicare. Ciprianus framdi galldra ok gerdi marga illa hluti, suo at hann reist kuid aa þeim konum, sem olettar woro, enn med heilags anda gipt fyrirlet hann sina illzku ok tok skirn, ok eigi at einsfeck hann lausn ok fyrirgefning allra sinna synda, helldr kristnadizt hann ok med helgu pislarvætti fyrir guds nafni. Nu sem ek hugleidir þessi dæmi ok morg aunnur. væntir ek, at gud mun heyra mina idran, ok þui bidr ek þina godgiornustu milldi, at þu virdizt til min at venda þinne hægri hendi, bidiandi mer myskunnar af þinum syni worum herra Jesu Kristo, widr huern ek syndugr hefir miog misgert."

Sem hann sagdi þessa hluti, taladi wor fru gudsmodir Maria, su sem er blezut medr ond ok likam, ok allt ma þiggia, þat sem hun vill bidia af gudi sinum syni. ok buin er at hialpa ollum þeim, er medr sanri idran vilia snua fra sinum syndum, ok segir til hans: „Jata mer medr ollu hiarta, at minn son, sa sem ek fæddi ok þu neitadir, er Kristr son guds lifanda, sa er koma mvn aa domsdegi at dæma lifandi menn ok dauda, ok þa mun ek bidia, at hann virdizt fyrir sina milldi at taka þig i sætt." Theophilus suarar: „Min fru, huersu ma ek veslugr hedan af iata þinum syni worum herra medr þeim sòruga ok omillda mvnne, sem ek dirfdizt adr honum at nita, þuiat eigi at eins var ek suikinn medr skamsamligvm girndum þessar veralldar, helldr spilltizt ek med þui skadsamliga brefi, er i stodu þriu fyrirdæmilig ord. at ek nitada Kristi, þeim helga kross ok heilagri skirn. sem ek tok i fyrstu." Heilug guds modir Maria segir til hans: „Far þv til ok iata honum, þuiat hann er myskunnsamr, ok mvn hann blidkazt vid grat þinnar

idranar sem allra annarra, þeira er medr hreinu hiarta ok sannri yfirbot snuazt til hans. Fyrir þeira sakir villdi hann verandi sannr gud taka likam af mer eigi fyrirlatandi sinn guddom, at hann hialpadi rettliga syndugum monnum.“ Theofilus taladi þa þessi ord gratandi medr ollu litillæti ok godvilia, þeim er hann matti, ok sagdi: „Ek truir, ek lofa, ek dyrka einn gud i heilagri þrenningu, vorn herra Jesum Kristum son guds lifanda, þann sem fyrir allar alldir var fæddr ovmrædiliga af gudi fedr, enn aa siduztum timum weralldar let hann sier soma at taka aa sig vorn manndom ok var getinn af helgum anda ok fæddr af heilagri ok skærri iungfru Mariu, kom hann i þenna heim at leysa allt mannkynit af synd hins fysta manz. Ek iati ok, at hann (er) algerr gud ok madr, er virdizt at pinazt fyrir oss synduga menn ok þola af iudum hædilig ord, ok þeir hræktu i hans helgu asionu ok gafu honum stora pustra, hans blezudu hendr ok fætr voru þandar ok negldar aa tre hins helga kross, ok hann gaf sem godr hirdir sina ond i dauda, at hann leysti synduga menn. Hann war i iord grafinn, reis af dauda ok steig vpp til himins med þeim sama likam, er hann tok af þier, en skærazta ivngfru, hann mvn koma medr dyrd at dæma lifandi menn ok dauda, gialldandi huerium dyrd edr pinu eptir sinvm verdleikum, þarf þa eingan aakærumann, þuiat hann sier oll vor verk ok vort hiarta ok samuizku, aasakar huern vorn edr afsakar, sem elldrinn profar, huilik ero werk huers sem eins. Þessa hluti iatar ek med hiarta ok munni, ok þenna sama gud lofar ek ok vegsama med ollum kærleik hiartans. Ok medr iatning þessarrar truar, er ek helldr med ollu hiarta, bid ek þik, hin helgazta guds modir, at þu offrir mik þinum syni worum herra Jesu Kristo, ok eigi gerir þu ræka eda fyrirlitna mina bæn, þo at ek se syndugr ok hormuliga suikinn, helldr leys mik af haska ok þeim glæpum, sem mik hafa bundit, suo liotliga sem ek hefir sialfan mik

suipt myskunn heilags anda.“ Ok sem hann hafdi sagt þessa hluti, talar til hans guds modir, su sem er woñ allra kristinna manna, lausn þeira, sem willtir ero, ok vegr allra þeira, sem hennar traust sækia, huggan fatækra ok medalgóngumadr milli guds ok manna, sem hon hafdi þegit þessa hans iatning ok yfirbot, segiandi til hans: „Sakir þinnar skirnar, er þu tokt, ok fyrir milldi vors herra mins sonar Jesu Kristz, ok þui at ek sampinumzt miök ydr kristnum monnum, þa mvn ek bidia hann fyrir þier, fallandi til hans fota, at hann virdizt at taka þik i sætt wid sig.“ Sem Theophilus hafdi þessa vitran sed ok lysti af degi, huarf brutt fra honum guds modir Maria. Hann bidr nu med ollu kostgæfi til guds liostandi optliga aa iördina med sinum hnefum ok höfdi ok wär iafnan i þui helga musteri, aat eigi ne drack. Hann wökuadi alla sina aasionu ok þann stad medr sinum taarum, ok for þadan alldri i brutt, siaandi medr sinum hugskotzangum til hins biarta lios oumrædiligrar dyrdar, aasionu worrar fru hinnar dyrligstu guds modur Marie, bidiandi af henne sier myskunnar.

Saunn hialp ok milld huggan allra þeira, sem til hennar sækia, witrazt honum enn annan tima i þui biarta skye eda þoku, sem optliga tedizt vidr sancta sanctorum. Hun var med blidligri aasionu siaandi til hans gladliga ok sagdi med hofsamligri roddu til hans: „Guds madr, nu er þæg wordin þin idran, su er þu hefir ted skapara ok lausnara allra hluta, ok eptir þinne bæn hefir hann þegit þin taar ok heyrt þinar bænir, suo at þu færr myskunn, ef þu vardueitir allt til þins endadags allt þat, er þu hefir minum syne heitid til mins witnis.“ Theophilus suarar: „Min fru, sanliga skal ek hallda ok wardueita alla þa luti, sem þu hezt gudi minna uegna, ok ek treystandi þier ok þinu fulltingi skal ecki nidr fella af ollum þeim hlutum, sem ek het ok iatadi gudi. Kennirt ek nu fullkomliga vid, at þu ert hin mesta hialp allra

manna. Min fru ok hin kærazta mær, huerr mun sa vera, er þier treysti ok hafi fyrirdiarfazt, eda huerr mun sa fyrirlatinn hafa verit, sem godfvslega hefir bedit til þinnar milldi? Ok sakir þess bid ek syndugr ok omilldr oþrotnanda brunn þinnar milldi, at þu virdizt mer villtum ok suiknum at veita þina myskunn, þo at ek hafi hórmuliga drekst i enum diupazta leirpytt minna synda. Angrar mina veslu ond nv mest vm þat rækiliga bref minnar neitingar, þat bóluada rit sem ek insciglади minv fingrgulli, ok þui bid ek þina godgirnd, at þu hialpadir mer til aptr at fa þat sama bref af dióflinvm, er mik sueik svo hórmuliga.“ Theophilus bad nu enn medr miklum grat ok harmi þria daga samfleytt þa sómu helgvztu guds modur Mariam, at hann mætti aptr fa þat suivirdliga bref.

Eptir þria daga vitrazt honum enn su wirduliga iungfru i draumi, hafandi med sier þat sama bref insciglat med vax, sem Theophilus hafdi feingit dioflinum, ok leggr a briost honum sofanda. Sem hann stendr vpp, finnr hann brefit a sinu briosti ok verdr miog gladr. Wm morgininn eptir war drottinsdagr, for Theophilus þa til þeirar kirkiu, sem byskupinn sóng messu. Hafdi þangat sott allr lydr borgarinnar. Kom hann suo i kirkiuna, sem lesit war gudspiall, ok fell þegar til fota byskupinum iatandi fyrir honum sina illzku, ok sagdi, huersu hann hafdi suikinn verit af fyrr sógdum galldramanne iudanum. ok huersu hormuliga hann hafdi gudi nitad sakir sins ofbelldis, eda huersu hann hafdi gefit sig dioflinum til þionustu at fa aptr falsliga dyrd þessarar veralldar, gefandi dióflinum þar til sitt bref medr inscigli. Eptir þat segir hann, huersu hann vendi sinne von til myskunnarbrunzins hinnar skæruztu iungfru ok guds modur Mariam, ok at hann feck fyrir hennar helgu verdleika ok bæn myskunn af gudi med tærum fullkominnar synda idranar. Hann sagdi ok, huersu hann feck þat bref medr insciglinv, sem sa omilldi kaupmali stod a. Hann sagdi

þessa hluti suo opinberliga, at allir mattu heyra, þeir sem i kirkivnni voru. Eptir þat feck hann byskupi bref̃it ok bad hann lesa, suo at allir heyrdi. Lærdir ok leikir, kallar sem konur þóckudu gudi langa stund medr haarre roddu sina myskunn, er fyrir sina milldi virdizt at taka þa, er suo liotliga snuazt brutt fra honum, i sætt vidr sig, þegar sem þeir vilia venda sier til hans.

Sem hliod gafst, þackar byskupinn gudi medr miklum fagnadi suo segiandi til lydsins: „Komit allir, er aa gud truit, ok dyrkum allir samt milldi drottins vors Jesu Kristz, komit allir ok siaid dyrligar iarteignir, komit allir er Krist elskid, ok siaum, at hann girnizt eigi dauda syndugs manz, helldr at hann snuizt til idranar. Komit minir brædr ok synir, ok siait, huersu mikit saunn synda idran vinnr, þuiat idranar tar taka i brutt reidi guds ok þuo af synda flecka, veitandi manninum fyrirgefning synda, leidandi hann til himneskrar dyrdar. Minir brædr. huerr mun sa vera dugandi madr, er eigi vndrazt oumrædiliga milldi guds ok hans helga kærleik, er hann hefir til worra syndugra kristinna manna. Guds vin Moyses fastadi .xl. daga, adr hann feingi af gudi þat helga lǫgmal, sem sialfr gud skrifadi aa tueim tabulis. Þesse brodir wor feck ok aa .xl. daga aptr med fostum ok bænum þa fyrri myskunn, er hann hafdi tynt i sinne neiting, sem hann vakti i musteri sællar guds modur Marie. Gefum þui allir saman med honum lof worum gudi, er suo myskunnsamliga heyrdi idran þess, er til hans villdi snuazt fyrir bæn sinnar helguztu modur eilifrar iungfru Mariu, fyrir hueria gudlig milldi ok myskunn veitizt mannkyninu, hon er wor medalgongumadr ok sættir mennina wid gud, offrandi honum worar bænir, ok þiggr oss likn worra synda. Fyrir hana tokst af mannkyninu sa bǫluan, sem þat la vndir af synd hinna fyrstu manna, ok birtizt lios sanrar lausnar ok myskunnar (ok) tedizt. Minst wor, hin helgazta guds modir, til þin sækium ver medr

hreinne tru, fyrirlat eigi þessa fatæku hiord, helldr bid þu fyrir henne til þins myskunsama sonar vors herra Jesu Kristz, er af þier tok mannligan likam, at hann wirdizt hana at vardueita i sinum otta af ollum andligum ok likamligum haska. Til þin vendum wer kristnir menn ollu woru trausti med gudi, til þin hefium ver vpp wor augu dag ok nott, fyrir þik heilsum ver ok dyrkum vorn herra Jesum Kristum, er af þier tok mannligan likam. Enn huat megi ek segia eda tala, þuiat ek veit eigi, huilikt lof eda dyrd ek ma gera þeim, sem af þier er fæddr. Sanliga ero mikil verk þin, drottinn, ok þrytr mitt hiarta ok tungu at telia dyrd þinna dygda. Sannliga ero mikil verk þin, drottinn, þessum vorum brodur heyrir þat, sem stendr i gudspiallinu, sem fadirinn sagdi til sins sonar: Takit, sagdi hann, hin bedztu klædi ok klædit hann, ok dragit fingrgull aa hans hǫnd ok skoklædi aa hans fætr, ok takit feitan kalf ok drepit, at ver glediumzt ok etum hann, þuiat þessi wor brodir var daudr ok endrlifnadi, hann var tyndr ok er nu fundinn.“ Theophilus laa aa iordinne bidiandi til guds, medan byskupinn taladi þessa hluti. Eptir þetta baud hann honum vpp at standa, ok at hann skylldi brenna þat bǫluada ok rækiliga bref, suo at allr lydr sæi. Theophilus gerdi þat vtan alla duǫl. Sem lydrinn sa brenna þat skemmiliga bref, hofu allir upp kyrieleyson gratandi medr miklum fagnadi. Byskupinn giorir mark medr sinne hendi, at þeir skuli þegia ok segir suo: „Fridr se ydr.“ Eptir þat segir hann ut messuna.

Sem Theophilus hafdi eptir messuna tekit holld ok blod vors herra Jesu Kristz, skein hans aasiona sem sol. Allr lydr lofadi gud, þann sem einn saman gerir mikla hluti ok aagæta, er þeir sau suo skiott skipazt þessa manz aasionu, syngiandi þar med leingi lof himinrikis drottningu, er hann frelsti af þeiri fyrirdæmiligri villu. Hinn sæli Theophilus for nu til kirkiu guds modur Marie

i þann stad, sem honum hafdi vitrazt, ok var i þeim sama stad .vij. daga. Eptir þat heilsar hann ollum brædrum gefandi þeim fridarkoss, ok sem hann hefir skipt ollu sinu gozi med fatækum monnum, gefr hann sina önd i valld heilagri guds þrenningu ok sælli Marie, er hann frelsti af diðfuls valldi, fyllandi sitt lif i þeim sama stad. sem guds modir Maria vitradizt honum, ok for med farsæligum enda sialfum gudi veitanda til eilifrar dyrdar. Hans likami var grafinn i þeim sama stad, at hann bidi vpprisunnar, rennandi þa medr helgum monnum guds moti worum herra Jesu Kristo, sem hann kemr at dæma lifandi menn ok dauda, honum se lof ok dyrd med gudi fedr ok hinvm helga anda nu ok iafnan vm oendiligar alldir verallda. Amen.

II[1].

Wor frv frelsadi drottningu.

A nockurum tima var einn Romaborgar keisare sannr elskari almenniligrar trvar, ok þat sem hann trvdi fullgerdi hann med godvm verkvm. Guds milldi gaf honum þa husfru, sem var hin tignazta at ætt ok godum sidum ok hin sæmiligsta at allri likamligri fegrd. Þau wrdu eigi sigrud af liotri eda likamligri munut, helldr elskudust þau sætliga sin i millum hofsamliga ok rettliga med logligum hiuskap. Nu sem rikit magnadizt med godum fridi, nogligum audæfum ok allri farsælu vndir stiorn suo aagætra hofdingia, kom su hugsan i hiarta keisarans, at hann skylldi fara vida vm heiminn at vitia stadi heilagra manna. Fylldi hann nu aa vidrkuæmiligum tima þat, sem hann hafdi leingi haft i sinu hiarta. Ok sem hann hefir samþycki hier til af sinni eiginkonu, ferr hann brott ok færr henni i valld rikit ok brodur sinn, þann sem vngr war at alldri, enn hefir med sier marga mikils hattar hofdingia ok suo heimuliga menn. Þessi fyrr sagdr vngi madr brodir keisarans blektr af drottningarinnar

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 421—38.*

fegrd hitnar aakafliga af þeim elskuhuga, sem hann hafdi til hennar elsku. Ok þo at drottningin angradizt af þessu yfirvettugis, sem hun heyrdi þetta, let hun þat ecki i fyrstu aa sig finna, ok suarar þessum heimska vnga manni ecki suo hardliga, sem hann var verdr, segiandi at þess hattar hlut stendr henni eigi at lata eptir honum. Enn þuiat elskhuginn er, sem Salomon segir, suo styrkr sem daudi, tok hinn vngi madr at pinazt med meira bruna þessarrar liotligu astar, suo at naliga fyrirvard sig allr hans likami. Drottningin dictar med sier eitt vitrligt rad ok heitr þessum vnga manni, er blindadr var med rangre aast, at sambyckia hans vilia, enn þuiat hun vill med ollu fordazt þenna mikla glæp, let hun gera einn turn, ok sendi þangat tuo vnga menn ok tuær iungfrur at þiona brodur keisarans. En þat, sem þeim var naudsynligt at hafa, war dregit vpp med reipum. Sem sa dagr kom, er drottningin ok hinn vngi madr skylldu tuó ein samt fara i þenna turn, at hann gerdi med henni sinn vilia, fagnadi hann miok. Ok er þeim þotti vidrkuæmiligt til þessa, þa gengu þau upp vm gradur til dyranna aa turninum, ok for hann fyrir. Hann gengr inn, ok þegar er fyrir hleypt hurdinne. Enn þessi virduliga ok skæra drottning styrdi Romaborgar riki med fridi, til þess er keisarinn kom aptr.

Eptir lidin fim aar koma til drottningar þeir sendibodar, er segia keisarann skiott munu koma. Fagnar hon fyrir hardla miok ok ferr nu i mot med sæmd, ok hefir med sier tignuztu menn or borginni ok mest hattar klerka ok lætr bua sier herbergi fagrliga ok alla þa stadi, sem aa keisarans veg woru i borginni, hun let ok brodur konungsins litt forsialiga vt or turninum, at hann færi ok i moti keisaranum. Hann kom fyrri til keisarans en drottningin, ok rægdi hana alloheyriliga segiandi aa hana þann glæp, er hann war valldr. Hans brodir spurdi eptir, sakir huers hann war suo bleikr ok hui hans haar

var suo illa skapad ok orækt. Enn hann suarar med grat: „Minn kærazti brodir, hin wersta puta þin kona leitadi mer at koma i hordoms glæp med ser, er hun war med morgum wòn at fremia, þuiat sidan þier forud brott, war einginn sa, er eigi wæri til reidu hennar putuliga fadmlag. Enn þui at ek matta eigi þola þat, huarf ek brott fra henni, ok byrgdi ek mik allt hier til i einum turn. Nu heyrir ydru keisaraligu valldi at varazt, at su omillda lettlætiskona, er sier hefir rangliga tekit konungliga tign, saurgi eigi medr kossi eda nockuru widrtali yduarn skærleik.“ Sem keisarinn heyrir þessa glæpi ser sagda, er hann vænti eigi af sinni gofguztu eiginkonu, er hans hiarta slegit med hinum sarazta harmi, suo at hann fellr til iardar, nær sem daudr væri. Hann stod vpp eptir eina tid dags, sem hann feck aptr sitt afl, war hann þa huggadr af sinum monnum ok steig a hest sinn.

Hin trulyndazta drottning kom vm morgininn til sins bonda, fylgdu henni margir hofdingiar ok lydr borgarinnar. Enn er hun villdi hann fadma ok kyssa, sem werdugt war, slo hann hana i andlit, suo at hun fell med suiuirding. Keisarinn kallar nu til sin tuo þræla ok mælti: „Þuiat eigi heyrir at hafa nockud samtal eda kæru vid putuna, þa farit i skoginn, þar sem hann er þyckvastr, ok leidit hana med ydr ok halshoggvit þar.“ Mickill harmr! sa er saklaus var, er rangliga asakadr af vondum manni, meinlaust blod er fyrirdæmt vtan sok. Drottningin er selld þionustumonnum, sv sem frials er þrælum, tigin er leidd af otignum, at hon se drepin med suerdi. Ok er þessi virduliga fru kom i þann stad, sem hana skylldi halshoggva, mæltu þrælarnir sin i milli vndrandi hennar fegrd: „Leggiumzt vid med henni, adr hon se drepin, þuiat eingi kona er henni fegri i heiminum.“ Enn sem þeir villdu þrongva henni hier til, sa hun til himins, bidiandi med hormuligri rodd ok miklum

grat, at gud ok iungfru Maria weitti henni hialp. Þa dualdi eigi elskari skirlifissins gud ok wina hreinleiks Maria at veita henni sitt fullting.

Einn mikils hattar madr ok wolldugr herra for med miklu foruneyti þann veg, sem nærr var þessum stad, hofdu þeir witiad kirkna heilagra guds postula Petri ok Pauli ok annara stada heilagra manna i Rom. Þeir heyra mikit kall ok hareysti i skoginn, hugdu þeir i fyrstu, at dyr nockud mundi wera fast i neti, ok foru þangat skiotliga. Drottningin tok nu skiott at mædazt, ok þrotnadi hennar afl, sem hun hafdi leingi warit sik fyrir þessum fulum þrælum. Enn er þeir saa herfiliga þræla hondla suo virduliga fru, drapu þeir þa þegar. Drottningin er eptir spurd gerla, huat kuenna hun er, eda hui suo hardliga war vid hana gert. Hun leynir sinni tign, enn bidr med litillæti, at þessi herra hafi hana med sier ok taki hana[1] sier til ambattar, sua at hun halldi sęmd sins skirlifis. Hann veiter henni giarna þessa bęn.

Drottningin ferr nu med herranum til hans heimilis. Hans husfru tok viðr henni með semð, ok fekk henni þeira einka sun, at hon fostraði hann ok fęddi. Sem hun hefer uið tekit smasueininum, geymer hun hans vandlegarr, enn þo at hun vęri hans moðer. Hun forðaðiz allt þat sem liotligt var, enn elskaði þat sem sęmilikt var, flyði alla lausung ok for optlega til kirkiu. Ho, huat mikil er slægð uuinarens. Sa sami illgiarni andi aaeggiari hordomsins let enn æigi af hennar at freista, ok matti med engum hętti hana sigra. Saa var einn riddari i hirð þersa hǫfðingia, er girntiz at faa aast þersar konu. Hann freistaði i fyrstu með bliðum orðum mǫrgum ok fǫgrum fyrirheitum, at hann mętti hana faa ser til eiginkonu. Hun segir sik elska hann með reinni aast saker elsku sins herra hans broður, enn neitar með ǫllu

[1] *Her begynder Fragm. g*[3], *som lægges til Grund.*

at giptaz honum. Fra þersum tima tok sia vesli maðr at hugsa með seer, huat hann skylldi til fa, at þersor kona veri drepin eðr brott rekin, er hann ok hans orð uirði sua litils. Ok þuiat uuin meinleysissins hatar iafnan frelsi goðra manna, safnar þersi umilldi maðr saman i sinu hiarta morgvm glępum, ok þann, sem verstr var, valði hann at hafa frammi mot þersari konu. Eina natt vm myrknętti[1] for hann með diofuligri aeggian til þeirar sęngr, er su virðulega kona suaf i ok þat barn, er henni var a hendi folgit i hennar faðmi, hann skerr i sundr barkann smasueinsins [sonar sins brodur[2], enn let knifinn i hond konunnar sofandi. Siaið nu, brędr, þersi er Kayn annarr broðurdrepari, ęigi minnr illzkufullr, ok sannlegs er þersi verri enn Kayn, hann varð blektr með ofund ok drap einn saman[3] sinn brodur, enn sia drap sinn brodurson, til þess at saklaus kona væri drepin ok skirlif. Kain drap saklausan brodur vti aa akri, þessi drap sinn brodurson sofanda vm nott i sinne sæng. Vm alla hluti gerdi þessi verr enn Kain.

Konan vaknar vid þat, at blod þessa sueins, er drepinn var, rann vm alla sængina ok sialfrar hennar briost ok sidu. Verdr hun akafliga hrædd, ok er hun kallar gratandi sig vera vesla, stodu vpp fadir ok modir sveinsins, þuiat þau vnnu honum mikit, koma þau med liosi. þar sem sueinninn la. Warla ma segia hvilikan[4] harm ok sut þau ok allt þeira hyski fengu, þa er þau sa smasueininn hofutlausan ok knif i hendi konunni. Þersi glæpafulli manndrapari kom nu til steypandi fram morg hegomlig taar ok uilldi drepa þa, sem vuitandi var þessa glęps, ok sagði sua til broður sins: „Þu ferðir hingat putu þa, sem fyrrum var fangin saker sinna illgiorða i oðru landi ok rettlega til dauða demd. Dauði þins sunar giorði hana uerðuga, at hun se brend i elldi. Sumr

[1] *Saal. D*; myrknętt *g*. [2] [*tilf. D*. [3] *Her ophørrer g³ 1ste Spalte*. [4] *Her begynder g³ 2den Spalte*.

lyðrinn fylgði orðum þersa glæpamannz, enn sumir hormuðu konuna með miklu kalli. Hinn tignazti herra ok hans uirðulega frv fyrirbuðu, at konan vęri drepin, ok letu þionostumenn sina flytia hana aa skipi um sio til annars landz, er þar var nęr. Su uirduliga fru for nu til siofar með þrælunum miǫk harmandi, steyptuz taarin yfer allt hennar andlit, ok hun reytti þat sęmilega haar af sinu hǫfði. Stigu þau ǫll samt aa skip. Enn sem hennar fǫrunautar komu fra landi, hugleiddu þeir hennar fegrð ok biðia hana samþykkia þeira vilia, at þeir leggiz með henni. Enn þuiat hun stoð i mot þeira uilia saker elsku skirlifissins, sǫgðu skipararner: „Kios annathuart at samþykkia oss eðr uer steypum þer i sioinn.“ Hon segir giarnara vilia lata sitt lif i siofar bylgium, enn samþykkia þeira illzkufullri beizlu. Þeir uenda þa vm sinu illzkufullu raði ok fęrðu hana meðr guðs forsio aa eitt haatt sker, er stoð fyrir þeim i sionum.

Enn er þersi trulynda[1] frv hafdi þar uerit vm alla nottina ok matti ekki sofa, þuiat hun var miǫk medd af harmi ok þriggia daga fǫstu, þa sofnar hun litt i fyrstu sem dagar[2]. Henni witrazt virduligr madr i kuenmanz buningi ok aasionu, hennar andlit var vndarliga fagrt, sialldr augnanna skinu sem sol. Drottning dyrdar mælti til hennar: „Þui at þu hefir marga motstadliga hluti þolt sakir þess, at þv wardueittir trv heilags hiuskapar, heyrir, at oll freistne vondra manna se af þier tekin, ok allar þær meingerðir, sem þu hefir þolt, skulu vera opinberar. Tak gras þat, sem vndir hǫfdi þier er, ok munu allir þeir likþrair menn, sem þu gefr þar af, heilir werda.“ Drottningin vaknar nu ok[3] uerðr miok glǫð af þersari vitran. Hun less saman grasit með goðuiliugum[4] bęnum, hun hafði ægi fyrr sieð nǫkkut gras likt þersu. Tekr hun af ser sina hanzka ok fyller þa með grasinu. A þriðiu tið dags

[1] ok gudi elskulig *tilf. D.* [2] *Her ender g³ 2den Spalte.* [3] *Her begynder g³ 3die Spalte.* [4] godum *D.*

foru menn aa skipi sem af guði sender nęr skerinu, ok er hon kallar aa þa, leggia þeir þar at, sem þeir sa sua virðulega konu illa stadda, samhǫrmuðu þeir henni ok toku hana til sin i skipit ok fluttu til hafnar. Þegar hun steig af skipinv, fann hun einn likþran mann hǫrmulegan at sia, tekr nǫkkurn part af grasinu ok steyter meðr uin ok gefr hinum likþra manni at drekka, varð hann þegar heill. Likþraer menn af ǫllu þvi heraði komu til hennar, sem þeir heyra þetta, fara aller þeir, er hun gefr at drekka af þersu grasi, heilir heim til sinna herbergia. Mikil fręgð for uiða um herut af þersi konu.

Hun kemr nu til þeirar borgar, er i var sa vmilldi maðr, er sinn broðursun hafði drepið i faðmi þersar drottningar, ok var þa uorðinn spillingi. Nu er epter leitat þersari konu, ok sem hun er fundin, er hun [1] leidd til þersa siuka mannz. Eingi af þui husi kendi hana. ok æigi helldr saa vaandi maðr. Broðer hins likþra mannz biðr hana mikillega, at hon hialpaði honum, ok huat er hon beiddiz skylldi hun þiggia i ǫmbun. Hun het at giǫra [hann heilan [2], ef hann iataði aaðr allar sinar synder fyrer henni ok .vij. mǫnnum. Ok er hinn siuki maðr iatar sinar synder, seger hann marga luti, en leyner þeim glęp, er hann hafði gort mot þersari konu. Hun seger sina lękning ekki mega stoða, ef hann leyner nǫkkurum sinum lesti. Þa męllti broðer hans, huers sun hann hafði drepit: „Minn broðer, birt nu þitt hiarta ok reinsa þat af ǫllum [3] syndum, ok þott þu hafir nockud illa gert vid mik, vil ek giarna allt fyrirlata þier.“ Hann grætr nu sarliga ok segir, huat hann hafdi gert. Sem herrann heyrir þetta, ottazt hann aakafliga, segiandi sik meira mist hafa ok meirr harma suo virduliga konu enn dauða sins sonar. Hun suaradi: „Herra, ek er su kona, skal ek nu eigi giallda illt i moti illu, helldr skal ek veita

[1] med laungri bæn dugandi manna *tilf. D.* [2] [hans beizlu *D.* [3] *Her ender g³ 3die Spalte.*

goda hluti i mot illum hlutum. Enn er hun hefir gert hann heilan, bidr herrann, at hun skuli ok taka þann, er hun græddi, til eiginbonda. Hun vill ecki aa þat hlyda ok ferr i brott[1].

Græðer hun enn nǫkkura likþra menn, ok kemr i Romam, sua at eingi kenner hana. Hun uar nǫkkura daga i Rom ok giǫrði heila marga likþra menn. Broðer keisarans var lostinn hinni leiðiligztu likþra með rettri guðs hefnd. Enn er borgarmenn saa, at þersor kona græddi af sua þungum krankleika marga menn með ǫðrum hętti, enn leknar voru vanir. sogðu þeir keisaranum, at ein kona var þar komin[2], su er i brott mętti taka likþra af broður hans. Keisarinn verdr miǫk feginn ok byðr, at hana skal leiða fyrir hann. Keisarinn segir sua til hennar: „Ef þu reinsar minn broður af likþra, skalt þu fa gott ok makligt verkkaup.“ Hun suarar: „Vtan kaup fekk ek þenna lut ok kauplaust skal ek gefa. Viti hann sik manu fa heilsv, ef hann iatar sinar syndir fyrir mer, pauanum, yðr ok ǫllum Romaborgar hofðingium nęr verandum, [alla sina glępi[3], ef hann uill heill uerða, ella man hann með ǫllu missa heilsu sins likams.“ Þersi kranki ungi maðr er beðinn af ǫllum, þeim er við eru, at hann leyni engum sinum syndum. Enn hann giǫrði opinbert með micklum kinnroða, huersu hann hafði gort alla luti mot [skirlifri ok um alla luti loflegrar minningar[3] drottninginni. Keisarinn grætr þa akaflega, slaandi með hnefum sitt briost ok sina asionu, ok segir sik uera veslan. Aller, þeir sem uið voru eðr heyrðu þersa luti, gretu ok minntuz aa þersa agiętu fru drottningina. Hun þolði æigi grat þeira ok harm, grǫðer hun fyrst hinn unga mann, ok þa sagði hun: „[Ek er su drottning[4].“ Sem þetta heyriz, er æigi auðuellt at segia, huersu mikill fagnaðr[5] fylldi alla Romam. Keisarinn [vill taka hana ser til

[1] *Med dette Ord begynder g[3] 4de Spalte.* [2] *tilf. D.* [3] *[mgl. D.* [4] *[tilf. D.* [5] fognudr *D.*

eiginkonu, enn folkit til drottningar[1], sua sem gud hefði hana af dauða reist. Enn hun hafði þóru viss skipat með sialfri sér, ok sagði sua til herra pauans: „Minn herra. ek hefi heitit guði i minni nauð; at alldri siðan skal ek hafa karlmann, helldr skal ek hallda skirlifi[2] ok ganga i nunnuklaustr, mvn gud heimta aa domsdegi mina ond af þier, ef þu ottazt daudligan mann meirr enn gud, ok villt eigi klæda mik þui helga klædi, sem þeim lifnadi heyrir.“ Hinn helgi byskup blezar hana vtan duol ok sendir i systraklaustr ok færr henni þeira bunat, ok þui at hun vardveitti heilagt skirlifi, andadizt hun sætliga til eilifs lifs.

Wer vitum eigi, minir brædr hinir kæruztu, huilika ombun þeir fa i okominne verolld, sem hreinliga vardueita helgan hiuskap, enn þess væntum ver ok bidum, at ver faum hana i himinriki. Wer vitum, at morgum hefir veitt verit mikil frægd ok dyrd af gudi þeim, er eigi villdu sorga helgan hiuskap, ok þoldu þeir þar fyrir marga motstadliga hluti. Þier hafit heyrt, huer ok huersu mikil brigsli Susanna husfrv Joachim þoldi af lygnum sorlifismonnum þeim gomlum domundum, ok huersu elskari skirlifissins ok helgari hreinleiksins frelsti hana fyrir sinn vin Danielem. Nu hofum ver sagt dyrd ok þol einnar drottningar, er bædi ma nytsamligt vera til eptirdæmis þeim, er nu lifa, ok þeim, er enn ero eigi fæddir.

B[3].

En hann ueitte henni þat er hon bad, hafande hana heim medr ser. Tok hans husfru sómiliga uidr henne faande sinn einka son henni til fostrs ok gómslu. En hon gómde ok uppfostrade sueininn medr sua mykla gaumgefe ok goduilia, at þoat hann ueri hennar eiginligr son, matti hon eighe betr ne framar gerá. Hon flyde allan lausleika ok galóyse, en uar oft at kirkiu ok firir

[1] [*saal. D*; ok folkit uill taka hana til drottningar honum *g*. [2] *Her ender g*[2]. [3] *Den samme Legende efter F. Begyndelsen mangler.*

ser bidiande. Hinn forne fiande, sem hann ser þat, leïtar hann enn uidr af nyiu hennar at freista ok firirkoma a þenna hatt, at sa riddari, sem a gardenum uar, brodir þess uolldugha herra, er hon uar medr, lagde mykla elsku upp a hana, bidiande hennar med blidum ordum ok morghum firirheitum, sagdiz hana uilia med hiuskaplighu sambande ser til huspróyiu taka. Huerium hun suarade sua, sagdez hann elska medr reinne ast sakir sins brodur, en neitade fullkomliga honum at giptaz ne hans uilia gera her um.

Nu sem hann ser sik sua firirsmadan ok af henni suiuirdan, hugsar hann þegar at gera henni, huat illt er hann ma, ótlande henni firirkoma ok til dauda dregha, eina natt af sinne seng upstand(and)e ok þaghat til gangande, sem hon liggr ok smasuein(n)enn hans brodurson i hennar fadme, bóde samt sofande. Sem hann ser þat, gripr hann þegar af fiandans aeggian nokkorn knif eda suerd, ok barka smasueins medr oghurlighum grimleik sundr snidande, ok þann sama knif i kononnar hende eftir lętr, ok sidan brott gangande. Ok sua sem blodet flytr um sengina, uaknar hon uidr mykinn otta ok rezlu flemsfull, ualla uitande, hueriu þetta mynde gegna, kallande harre roddu a fodur ok modur sueinsens. Sem þau koma med liose, sia þau skiotliga ródeligha syn ok ogurliga, huar þeira einka son liggr sua haduliga sem illmannligha leikenn, eftir þui sem fyr segir, ok þann sama knif i kononnar hende, sem þeira syni hafde at bana uordet. En huilikr harmr eda hugarsorg ifir þau kom ok þeira hyske, ma eige med ordum upptina. I þessu bili kom fram sa hinn glópafulli mandrapari, er þetta hafde gort, skróksamlig tar ifir þessum hinum dauda framhellande, synande sek til olikendiss þenna lut miok harma, leggiande þat til, at þesse hin saklausa kona ueri herfilighum dauda firirdómd ok kuik i ellde brend, segiande hana a sinni ǫttiord morghum illgiordum

i ueret uafda ok af þui til dauda dómda. En þesse hinn uolldughe herra ok hans husfru firirbudu nokkorum manne henne mein at gera eda til dauda dóma, helldr badu þau nokkorum kaupmonnum medr hana til annara landa brott sigla.

Nu sem hon kemr til skips med þessum monnum miok sorgarfull sakir margra gagnstadligra luta, sigla þeir i haf medr hana. Sem þeir ero naliga i midiu hafe. siande hennar fegrd ok hóues(k)likt atferde gerdu þeir henni tua koste, annathuart at hon samdykte þeira sui- uirdlighum girndum ok fulri lostasemi, elligar kuodoz þeir mynde henne utbyrdiss kasta. En hon kuoz giarn- samlighar uilia i siofar diup helldr utkastaz, en þeira fulifi samdykkia. Sem þeir sia hennar stadfestu, skiota þeir henni upp i eitt sker, er þa at bar medr gudligri forsio, ok sua brott siglande. Uar hon i þessu skeri þriu dógr matlaus. Ok sem hun hafde sofnat einhuern morgin medr mikille sut ok ogledi, kemr til hennar uar fru sancta Maria himinrikis drottning sua seghiande: „Af þui at þu hefir marga gagnstadligha luti þolat firir rettri tru reinligs hiuskapar, skal oll motestadlig freistne medr ollu mote af þer brott huerfa, ok þer meingiordir. sem þu hefir uaskligha firir guds nafn þolat, munu skiot opinberaz. Tak nu þat sama gras, sem undir þinu hofde liggr, ok huer sem einn likþrar madr, sem þu gefr þar af at drekka, man i guds nafne heill uerda.“ Sem konan uaknar, glez hon hardla miok af þessari uitran ok syn. graset medr heiloghum bónum samanlesande ok sina glofa þar af fyllande.

En a enni settu stund dags ser hon nokkort skip medr gudligre forsio skamt þadan i fra sigla, a hueria sem hon hefir kallat, leggia þeir at skerinu. Ok sem þeir sia sua gofugliga personu sua hardligha stadda. harmande þat miok [fluttu þeir[1] hana til þeirar hafnar.

[1] [*saaledes rettet i selve Codex, først skrevet* flytiande.

sem gud hafde firir seet. Nu sem hon er a land komen, mǫtir hon einum likþram manne ok tekr þegar nokkorn lut af þessu sama grase, ok sem hon hefir þat stǫytt ok sundr malet, gefr hon honum þar af at drekka. En hann uerdr þegar heill af ollom krankleika. Af þessu fer hennar frǫgd uiða ok flygr, ok um sidir til þeirar borgar, sem sa hinn omillde mandrapare uar, er sinn brodurson drap i fadme þessarar fru, ok þa likþrar uordenn eftir rettum guds dome. Sem hon kemr þar, er hon skiotliga til hins likþra mannz leidd af ongum manne kend. En brodir hins likþra bidr hana þrasamligha. at hon grǫdde hann af þessarre sott, biodande henni i uerkalaun, huat er hon villde hellzt af honum þiggia. En hon sagdez hann mynde gróda, ef hann uillde sinna synda iatning firir henne ok siau monnum odrum gera.

Nu sem hann hefir marga luti sagt ok iattat, lǫynande þeim ogurlighum glǫp, er hann hafde uidr hana giort, segir hon sinn lǫkedom honum ekke gagnaz, ef hann lǫynir nokkorre sinne hofudsynd. Þa gengr at honum hans brodir, huers son er hann hafde drepit, bidiande hann birta sitt hiarta ok af ollom syndum reinsa, „ok ef þu hefir nokkot vidr mek brotit, segir hann, skal þer þat med ollo firirgefaz.“ I þessu fellr til med hinum likþra mykill gratr ok uidrkomning, ok segir þa allt hitt sanna, sem hann hafde gort ok mote þessarre uirduligri fru framfarit. Sem hann herrann hǫyrir þessa luti, segir hann sek meir syrgia af brotthuarfe þessarar konu en af dauda sins sonar. Hon suarar: „Ek er su, minn herra, er þer talit af.“ Hann bidr hana þa dueliaz þar ok þenna sama sinn brodur, sem hon hafde grǫtt, ser til husbonda taka. En hon neitande þui, for þadan til Romam, hueruetna likþra menn grǫdande ollum monnum okunnig.

Sem hon kemr i borgina, grǫdir hon þar marga siuka menn. Hefir ok keisarans brodir tekit þunga likþra af gudligre hefnd, ok miok sua at dauda kominn. Er

hon þegar til hans leidd ok af ongum manne kend. Gerir hon med sama hętte sem fyr, uiliande hann ekke fyr gròda, en hann segde adr til sinna synda herra pauanum ollum mesta hattar monnum hiauerandum. Sem hann hefir sagt millim annara luta, huerso illmannligha hann hafde mote keisarans drotning framfarit, syrgir keisarenn hardla miok, sitt briost ok asionu med gnefunum slaande ok sua seghiande: „Miok er ek sekr af minne giord uidr sialfan gud, uthellande saklausu blode minnar husfru medr rongum dome haduligs rops[1].“ Sem keisarinn talar þetta oft medr nogligum tarum mykils trega, ok allr lydrenn ut ifra harmar þetta miok, segir hon til sin, huerr hon er, gròdande adr keisarans brodur. Nu sem keisarenn hòyrir þessa luti ok allr lydrenn, fagnar hann miok. er hann ser sina drotning lifs uera, ok vill hana aftr taka i sitt hiuskapligt samband ok i þa sòmd ok sælu, sem hon hafde adr haft. En hon bidr herra pauann mykiligha. at hann gefe henne heilagan nunnubunad, seghiande sek þui hafa i sinum þrònginguin gudi heitit at lifa reinligha undir heilaghum bunade ok ongum manne hedan af samtengiaz, felande honum a hende sina sal, ef hann uillde eige þetta gera sakir nokkorar elsku uidr keisarann eda otta, sua at hann elskade hann framàr en gud. En at hòyrdri hennar stadfestu, klędir herra pauenn hans helgum bunade med sinne blezan, huern er hon hellt ok hafde alla sina òfe medr gudlighum gòzskuuerkum gods sidferdiss.

III[2].

Vor frv gaf Johannes sina hond aptr.

A dogum Theodosij keisara hins ellra var Johannes prestr Damascenus. Hann nam af sinvm barndom girkar bækr, ok innan tolf aara hafdi hann nvmit vizku allra siav bokligra lista. Hann þionadi medr mikilli aluoru ok kærleika gudi ok hans modur Marie takandi munk-

[1] rofs *Cd.* [2] *Efter D. Jfr. ovenfor S. 438—44.*

abvnad, ok gaf sik þar æfinliga gudi til þionustu skær iungfrv, þionandi þar drottningv meyianna, ok song henni þar dagliga tidir. Ok þegar sem hann war wigdr til prestz, song hann henni til lofs messor, hier med dictadi hann af henni orationes, antifonas, responsoria ok prosas, þat sem hann song henni til lofs med sætu hliodi aa hennar hatidum. Margir tignir menn senda honum sina sonu til læringar. Kendi hann þeim eigi at eins visdom veralldligrar speki, helldr ok þar med samdi hann þa til at ottazt ok elska gud ok hafa sæmiliga framferd vm alla hluti.

Einn dag sem hann war vtgenginn vm borgarinnar mvra medr sinvm skolaklerkvm sier til lettis ok skemtanar, kuomu at þeim ovorum Saraceni med miklum fiolda manna, hlaupandi aa þa eptir sinvm vana med ofridi. Þeir gripu þa ok fluttu med sier i Persidem. Sem þeir skiptu sinv herfangi, bar suo til, at einn af þeim, sa sem audgaztr war ok mest hattar, hlaut Johannem i sinn part. Enn þo at adrir væri lagdir i þrældom, var hann eptir guds wilia fyrir verdleik sællar guds modur Marie vel tekinn ok sæmiliga af hôfdingianum. Þo at hann væri hertekinn, vanrækti hann eigi at giallda gudi skylldu sinnar þionustu, helldr bad hann dagliga med goduilia til guds ok hans modur Marie, mædandi sinn likam med fôstum ok vokum. Sem hinn heidni madr hugleidir þessa hans godu framferd, vndrazt hann suo miok hans helga lifnad, at hann fyrirlætr nockut sinn grimleik, aa þann hatt sem aspis skridr vt af sinni holu, ef hann heyrir fogr songhliod. Gefr hofdinginn Jone nu orlof, at hann skal ganga lidugr vm hans holl ok herbergi. Ok einn dag talar hann suo til hans: „Heyr, minn kæri Johannes! Ek vndrazt miok þina vizku, huersu fagrliga þu kant dicta, huersu nytsamliga ok vel þu kant skrifa, huersu sætliga þu syngr, ok huat fagrliga hlioda þin songfæri, ok huersu sæmiliga framferd þu hefir med helgum lifnadi.

Ek aa mer einn vngan son, huern er ek elska eigi midr en sialfan mik. Bid ek, at þu takir hann til þin ok kennir honum bokligar listir ok leggir med ollu kostgæfi hug aa, at hann kunni þier sem likazt at dicta, rita, lesa ok syngia, at ef nockurn tima kann þat til bera, at þu verdir frials ok farir brott hedan, se þo oll þin kenning ok list til minningar eptir med oss." Johannes tok sakir goduilia ok hlydni sueininn til sin, ok kennir honum i fyrstu stafrof, ok innan fa aar gerdizt hann suo algiorr i vizku ok klerkdom, at huerr sa sem kunnigar woru bækr Johannes ok hans malsnilld, mundi eigi annat hyggia, enn þat sem þessi vngi madr dictadi, hefdi Johannes gert; hans letr matti eigi kenna fra letri Johannes; huat sem hann song, sa er heyrdi mundi þat segia, at eigi matti hann greina fra songhliodi Johannes.

Ok sakir þess at Johannes var konungligri tign vm marga hluti miok nytsamligr sakir sinnar vizku ok medferdar ok malsnilldar, giorir keisarinn Theodosius sendibod til þessa rika manz, sem Johannes er medr, ok bydr, at suo framt sem hann vill hallda sinu lifi, skal hann sem skiotazt senda Johannem keisaranum. Hann þorir med eingu moti at gera i mot bodi keisarans, ok þui sendir hann Johannem i Miklagard med sæmd. Keisarinn tekr wid honum med fagnadi ok skipar hann i eitt klaustr i borginni, at hann þioni þar naduliga gudi med brædrunum. Kemr hann optliga sialfr til hans, þiggiandi af honum rad vm stiorn rikisins ok adra hluti, þa sem hans ond woru nytsamligir.

At þessi guds madr Johannes væri enn til aukningar sinna verdleika svo profadr i elldi weralldligs ofridar ok likamligrar pinu, sem gull er skirt fyrir afli, þa tendrazt sa vngi madr, sem hann hafdi i Perside kent bædi at dicta ok skrifa ser likt, vpp med illzkufullum anda i mot Johanne. Þessi fyrr sagdi ungi madr dictar eitt bref ok skrifar med sinni hendi, sendandi þat leyn-

iliga i Constantinopolim, ok let þat leggia i þann stad i konungsins holl, at þat mætti skiott finnazt af keisaranum eda hans þionustumonnum. Þetta bref sagdi suo: „Sinum kæruztum vinum, þeim sem ero i Perside, heilsar Damascenus Johannes minztr allra munka. Witid, at keisarinn hefir allan sinn travstazta her brott sent i ymsa stadi at beriazt vid nalægar þiodir, er nu sialf borgin, i huerri er keisarinn sitr, ok allar nalægar borgir nærr eyddar, suo at fair menn ero i þeim, þeir sem stadina megi veria. Enn þui at þier erut vel fallnir til strids, þa komit ôruggir ok eignizt karlmannliga vtan alla duol þann sigr, sem ydr er vissuliga buinn."

Sem sueinar keisarans finna brefit ok þat er vpplesit fyrir sialfum honum, segia allir þat, er heyra, at sa er þat gerdi er suikari ok landramadr. Þeir leita nu eptir, huerr vpphafsmadr er þessa suika, ok sem at er hugat, aa huern haatt dictat er, ok huersu skrifat er, segia suo allir keisaranum, at þetta hefir eingi gert annarr madr en Johannes Damascenus. Nu er eptir leitat, huar Johannes er, ok sem hann finzt, er hann tekinn ok leiddr til keisarans med miklum hardindum, sialfum honum miok vndranda, sakir huers allt folkit gerir suo mikit herhlaup med einu samþycki i mot honum, ok brigsludu honum segiandi til hans med grimligum ognum: "Þu ert eigi kennimadr helldr suikari, eigi munkr helldr nidingr." Ok ef þeir hefdi nad honum, mundu þeir vt hafa slitid hans augu. Keisarinn bydr, at hliod se gefit, ok eptir þat taladi hann suo andvarpandi med miklum harmi, ok segir: „Þu hinn illzkufulli madr Johannes hefir mer illa hluti golldit mot minum godum hlutum, ok gallt mer onga þock fyrir mina velgerninga. Þu hinn vesti Saracene hefir med fullkomnvm illuilia suikit þitt fostrland, viliandi brott taka af mer ok minum monnum þat frelsi, er gud gaf oss, ok ef þin illzka hefdi nockura framkuæmd, mundi ek med ollum minum monnum vera rekinn i hina verstu

vtlegd.“ Sem Johannes hefir sed þetta bref, suarar hann: „Minn herra, ek iati, at aa þessu brefi er minn letrshattr, ok þat er komponat aa þann hatt, sem ek er (vanr) at dicta, enn gud er vottr minn, at ek hefir þat eigi gert eda gera latid, ok eigi samuitandi verit, er þat var gert.“ Nu gerdi allr lydr mikinn okyrleik med haareysti, ok kolludu, at einkanliga sakir þess at audsynt var, at hann villdi leyna sannleikinum, skylldi hann vtan nockura duòl sem skiotazt drepa. Domendrnir tala hier vm sin a milli, ok semr þeim þat ollum, at sakir þess at hann var hinn fremsti vin keisarans, skylldi hann hallda sinu lifi, en su hond, er hann hafdi þenna glæp gert med skrifandi brefit, skylldi vera af hòggin. Sem þetta var gert, þackar Johannes gudi, fyrir huers nafni hann þolir hraustliga þenna saarleik ok limalat aa sinum likam, ok harmadi meirr, at hann matti eigi hedan af færa gudi helga forn, en sin saar. Su hond, er af honum var hoggvin, var eptir keisarans bodi fest vpp i munklifi sialfs Johannes til vitnisburdar vm þenna mikla glæp.

Johannes gengr þegar, sem hann var handhoggvinn, fyrir likneski sinnar vnnostu iungfrv sancte Marie, ok er hann kemr þar, berar hann sitt saar ok rettir fram armlegginn, þann sem af var hogguin hondin, talandi suo litillatliga sem aasakandi hana med þessum hætti: „Min frv, þessi er ombun minna verdleika, þetta er verdkaup ok sæla (þinna) þionustumanna. Ok þo at þu, min frv, villdir mik syndugan pina, sem ek er verdugr, sakir hvers villdir þu þola, at saa minn limr, er einkanliga hefir þig haft til þionustu, væri med ollu afhoggvinn. Þessi sama hond skrifadi optliga þier til lofs fagra ymna ok songua med sætum hliodum, ok hon offradi gudi fodur optliga þier til sæmdar fyrir hialp allra syndugra manna hinn helgazta likama ok blod þins sonar vors lausnara Jesu Kristz.“ Ok sem hann taladi þat opt med miklum harmi, bar suo til eina nott, at hann mæddr

af þess hattar sut liggr i sinni sæng sem huorki sofandi ne vakandi med ollu, þa vitrazt honum drottning meyianna Maria med miklu liosi ok gladri aasionu, huggandi hann med þessum ordum: „Huat gerir þu, minn traustazti ok trulyndazti sueinn?“ Hann suarar: „Min frv, sakir huers spyrr þu mik þess, sem þu veizt? Wil ek þess spyria, hvar þu vart, þa er ek þoldi þessa pinu. Se, min frv, hond þinna þiona, er af var hǫggvin mer til svivirdingar ok enn helldr þer til smanar, (er) heingd vpp i kirkiu.“ Hun mælti: „Minn son! ver styrkr ok treyst drottni, sa sami, er allan manninn skapadi af eingu, ma aptr gefa þina hond.“ Sem hun hefir þetta talat, synizt honum sem hun fari til kirkiu, ok tekr brott hans hond, þa er þar heck, ok setr hondina vidr hans armlegg, grædandi hana þar wid aa litilli stundu med undarliga miukri aatekt ok godviliugri þionustu. Johannes þackar af ollu hiarta þessa lækning. Ok er dagr kom, stendr hann vpp ok kallar saman alla brædr ok syndi þeim sina hond, vekiandi þa vpp suo at dyrka gud fyrir sinar iarteignir. Eptir þat gengr hann til kirkiu, ok sem hann er skryddr, syngr hann hatidliga messu af vorri frv sælli guds modur ok iungfrv Marie.

Enn er keisarinn heyrir þessa iarteign, ferr hann þegar gangandi litillatliga til kirkiunnar, ok er hann kemr til Johannem, kyssir hann aa hans hond. Enn sidan sem hann hefir messuna vtsagt gudi til lofs ok hans modur, þa leitar keisarinn vandliga eptir, ef hann wissi nockurn þann mann, er kynni hatt aa at dicta bref eda skrifa honum likt. Johannes segir keisaranum af þeim vnga manni sinum lærisueini, ok sem eptir war leitad gerla þessum hlut, profadizt þetta satt vera.

B [1].

Af einum meistara.

A dogum Theodosij keisara uar nokkorr prestr Johan at nafne kalladr Doniacenus i borg þeiri, er

[1] *Samme Legende efter F.*

heitir Storulis. Hann nam i sinni barnôsku girzka tungu at tala, ok þa er hann uar tolf uetra, hafde hann nomet þęr siau hofudlistir, er heita liberales artes. Þesse same Johannes uar miok heitr i gudligri ast ok hans dyrligrar môdr gangande i klostr, ok tok munkligan bunad firir guds nafne medr hinu fegrsta reinlifi sins hugskotz ok likama, lesande dagligha uarar fru tidir med myklum athuga. Ok sem hann uar prestr vordinn, song hann oftliga henni lofmôssor, hvern tima er hann matte uidr komast. Her medr diktade hann uarre fru til lofs ok dyrdar margar bônir ok fagrar prosur ok antiphonas. syngiande þer at hennar hatidum medr sôtligri raust hins skirazta hiarta. Af þessu fengu margir uolldugir hofdingiar honum i hendr sina syni til kenzlu ok læringar, hueria er hann lærde eige at eins at boklighum stofum. nema enn helldr tôygde hann þa til gudligrar astar medr hôuesku sidferde.

A nokkorum deghi hafde þesse Johannes medr sinum lærisueinum gengit ut af borgarmurinum spazera miok ouarligha, ok sem þeir uoru utan borgar, komu at þeim ouarum þeir menn, er Sarraceni ero kalladir, gripande þa þegar, ok medr ser heim hofdu. Ok sem þessir reningiar skiptu þessu ranfengi sin i millim, bar sua til, at sa sem rikaztr uar af þeim, laut Johannem i sinn part, gerande miskunnsamligar uidr hann, en uidr adra uar gort, þui at þeir uoru settir i mykinn þreldom ok erfidi. Nu sem Johannes uar fangadr, hellt hann fram sinni ueniu i fostum, uokum ok heilagu bônahalldi, bidiande hiartaligha uara fru ser hialpar ok miskunnar. Ok sem þesse heidingi, er hann uar medr, sa hans sua sômiligt medrferde, tempradiz hann af þessu til meira mildleiks uidr Johannem, en hann uar uanr, gefande hann lidugan at spazera um sin herbyrgi, sem honum likade. Ok a nokkorum degi talade hann sua til hans: „Hæyr, minn kieri Johannes! margfalligha undraz ek þinn uitrleik.

hǫueskligha diktan ok nytsamligha skrifan ok sætleik orgnanda(!) lioda medr heilagri sidsemd ok godri firirætlan. Ek a mer einn son sialfum mer iamnkieran, af þui biðr ek, at þu lærir hann þinu dikte ok letre, lesa ok syngia, ok gerir hann sialfum þer sua likan i ollum uisdom ok uitrleik, at þo at þu farir frialsligha hedan i brott, mǫtte þin mentan ok uisdomr algiorliga medr honum eftir dueliaz." En Johannes tok litilatligha uidr smasueininum, kennande honum sua innan farra uetra allar .vii. hofudlistir, at þo at nokkor umhugsade meistarans ok lęrisueinsins malsnilldar dikt ok sęi letrsins form ok hǫyrde songsins liod, matte enge mismunr eda grein þeira i millim gerazt.

Eftir þetta sem Theodosius keisare agietrar minningar uissi vm herleiding þessa prestz Johannis, sampiniz hann honum her af, ok sa huersu nytsamligr hann matte honum uera til heilla rada af sinu heilagu lifi ok hǫueskum sidum medr nogri snild ok uizku. Firir þui sendir hann þegar bod þessum hofdingia, er Johannes uar med, at sua framt sem hann uillde hallda lifi ok peingum, skillde hann þenna mann sǫmiligha keisaranum senda. En af þui at hann þorde eighe mote keisarins(!) bode gera, let hann flytia Johannem keisarinum(!), er þenna tima sat i Myklagarde medr pris ok æru. Keisarinn tok hann hǫuesligha faande honum i hendr nokkort munklife, er i borginni stod, þeim til stiornar ok gæymslu, er þar gudi þionadu, komande þegat oftligha sialfr, tracterande uidr hann af rikisins stiorn ok um hialp sinnar salu uidr hann oftligha rǫdande.

En til þess at þesse hinn gode Johannes mǫtte profazt i sinni stadfestu, ok hans uerdleikr mǫtte aukazt, þa fylltiz hans lærisueinn af ofundaranda i mote honum, þann sem hann hafde i Persidalande lært ok kent ser sua likt at dikta ok rita, at eighe matte huart fra odru kenna, ok til Miklagardz medr ser haft, at hann gerde einn pistil eda bref ok kastade nidr i keisarans holl, þar

sem skiotazt matte finnaz, a þenna hatt sem her fylgir: „Kęrum uinum, þeim sem ero in Persida, sendir Johannes Doniacenus lægstr i munkatolu sina kuediu. Ydr se kunnigt, at keisarinn hefir brott sent hinn mesta styrk sins hers til imisligra bardagha uidr fiarlægar þiodir ok kongligha borg miok sua toma eftir sett. Nu af þui at þer erot uitrir, komed orugligha ok munud þer an duol hinn hæsta sigr fa.“

Eftir þetta uar þesse pistill af þionostomonnum funninn ok firir keisaranum upplesinn. Uar Johannes þegar gripinn ok firir keisarann haduliga dreginn ollu folkinu at kallanda, segiande þenna eighe munk uera helldr hinn uesta drottinssuikara. Ok eftir gott liod tok keisarinn sua til mals: „Hæyrd þu, hinn ueste ok hinn ranglatazte, minum ualgerningum miok oþakklátr! þu ombunadir illu gott, hinn illgiarne falsare! ok þat sem þu mattir at gera, hefir þu þina fostriord ok uart frelsi i hina uerstu hertekning framsellt.“ Synande honum brefit. En Johannes suarade sua: „Sannligha, herra, kennir ek her form mins diktz ok mynd mins letrs, enn þat ueit gud, at þetta bref gerde ek medr ongu mote.“ Eftir þetta kalla allir, at hann uili sannyndum nidri hallda. ok hann skyli til dauda dôma. En um sidir uar þat dômt af nokkorum domarum, at þar sem hann hafde keisarans uinr ok radgiafe uerit, skillde (hann) eighe til dauda dæmaz, nema helldr su hond, er þenna glôp hafde gort, skillde af honum uera snidin. Ok sem þat uar giort, gerde Johannes gudi margfalldar þakkir af uerk sarsins ok limsins afhoggi, syrgiande þo nokkot sua, er hann matte eighe heilagt môssuembette gudi til dyrdar fram flytia. En hans hond let keisarinn upp festa i kirkiu þess munklifiss, er Johannes styrde, honum til hadungar ok uitnis þessa glôps.

Sem Johannes ser þetta gengir(!) hann fram firir likneski uarrar fru afhyliande sitt sar ok sinn handarstubb medr

þessum ordum framrettande: „Se her nu, min drottning, ambanir uarra uerdleika, ok se her sęlu þinna þionostomanna! Makliga bardir þu mik med bardoghum firir minar syndir, en hui lofadir þu tol þins embęttis medr ollu af snidaz, þa hond er iamnan uar uon at rita þer ymna ok lofsonga, ok gudi fedr likam ok blod þins sonar þer til dyrdar en mer til syndalausnar iduligha ofrade.“ Ok sem hann hafde þessa luti iduligha medr tarum talat, bar sua til a einni nott, er hann la i sinni seng eighe medr ollu uakande, at himinrikiss drotning uar fru sancta Maria medr myklo liose ok gladligri asiono kom til hans huggande hann med þuilikum ordum: „Huat gerir þu, minn hinn trulynde smasueinn?“ Hann suarar: „Hui spyr þu sua, min fru? Ek spyr þik, hin sǫtazta drotning, medan ek þolde þessa luti, huar uart þu, eda huat gerdir þu? Se nu, huar hangir handleggr þins þionostomannz, eighe at eins mer til skemdar nema iamual þer til suiuirdingar.“ Þa suarade honum uar fru: „Styrkz þu, sonr, i þinum drotne, þuiat sa hinn same ma þer þina hond aftr gefa, er mannin(n) skapade af ongu efne.“ Ok i þessu bili syndiz honum uar fru fara til kirkiunnar, ok hans hond med ser aftr hafa ok a einu augabragde sinum likama samtengia. En hann gerde gudi ok uarre fru sancte Marie margfalldar þakkir, sem uert uar, firir þenna ualgerning, synande brǫdrunum um morgeninn eftir sina hond sua fagrligha sem stormerkiligha grǫdda, bidiande þa medr ser gudlig stormerke dyrka ok uegsama, ok for þegar til at syngia uarre fru hatidliga lofmǫssu medr harri raust ok fogrum skruda.

Ok sem keisarinn hǫyrir þessa iarteign, fellr hann allr medr sut ok tarum til fota þessa guds uinar Johannis, minnandiz uidr þa somu hans hond, er hann hafde adr af hogga latit. Ok at lokinni mǫssunni spyrr hann eftir miok þrasamligha, ef hann uissi nokkorn þann mann, er honum ueri likr i dikte ok letre. En Johannes sagde

keisaranum hitt sannazta um þetta mal, ok uoru sidan i alla stade iafngodir uinir, sem adr hofdu þeir uerit.

IV [1].

Husfrv atti barn med syni sinum.

Nockur rikr husbondi var i Roma, hann atti ser vitra ok sæmiliga eiginkonu. Huortueggia þeira var gofugt at ætt, enn gofgara at godum sidum. Þeim gengu nærr allir hlutir eptir sinum vilia, vtan saa einn, er þau gatu ecki barn sin i milli. Þav snerv nv til traustz gudligrar myskunnar ok badu til guds, at hann veitti þeim huggan ok þav gæti ser erfingia. Gera þau dagliga storar olmosur fatækum monnum fyrir guds nafni ok gafu sik ok allt sitt efni gudi i valld. Hann leit þeira angr ok heyrdi þeira bon ok gaf konunni getnad, fæddi hon son.

Sem hann er fæddr, er gerr suo sæmilig veizla sem i mot einum konungi, þar ero allzkyns leikar ok songfæri. Sem þessi pilltr vex upp, elskar fadir hans hann miok, ok sem nockut minkazt guds elska ok verdr minna vird enn likamligr kærleikr, þa gerir madrinn eigi svo optliga gudi þackir, sem vera skylldi, ok gefr sik eigi med suo miklum goduilia gudi i valld sem fyrr, dyrkandi eigi sem hann er skylldugr þann, sem honum gefr alla goda hluti. Wid þetta kennizt sia godi madr, ok huerfr aptr til sialfs sins med vidrkomning hiartans ok vill eigi lata vera opindan oskærleik likamligrar astar. Ser hann, at manninum er ecki rett at elska med ollu hiarta nema einn gud, ok fyrir þvi stadfestir hann med ser, at hann skal fyrirlata sinn son ok alla likamliga hluti, at hann megi þui frialsligar samteingiazt gudi, takandi ser vængi (ok) fliugandi sem ein dufa i vtlend herut eda i þa eydimork, sem eigi væri manna bygd, þar sem hann væri ollum okunnr ok mætti lifa fatækliga, vardveitandi þar styrkleik hins innra skærleiks ok fridar. Enn þuiat hann matti eigi eptir guds logum skiliazt vid sina husfrv vtan henna:

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 157–169 og 444–453.*

samþycki ok vilia, segir hann henni sina fyrirætlan ok bidr hana þat stadfesta med siny samþycki. Ok þo at henni þætti þetta mikill harmr, ok tæki þungliga i fystu, gaf hun samþycki til eptir hans bæn, ok sagdi suo med grati beriandi aa sitt briost: „Þo at mer þicki þungt at missa þinnar sætuztu nærvistu, hefir mitt sorgfulla hiarta þa eina huggan, at þu elskar eigi nockurn daudligan mann, suo at sakir þess lætr þu mik eina, helldr sialfan vorn herra Jesum Kristum. Þicki mer enskis verd oll audæfi ok dyrd heimsins hia þui sem at missa þinnar samuistu, enn þviat ek veit, at sa lifnadr, sem þu girnizt til, er hinn helgazti, þoat mer sie þat erfitt, þa gef ek þig vpp frialsan, suo þo at þu minnizt min iafnan med hreinni ast.“ Sem hann ferr brott, skiptir hann ollu þeira godzi i þria stadi, gefr einn hlutinn kirkium ok fatækum monnum, enn tuo hluti lætr hann hafa son sinn ok husfrv. Eptir þat ferr hann brott takandi aa sik sialfviliugr vtlegd, fagnandi i sinni samvizku, er hann matti sik vega aa lostunum frials ok lidugr af allri iardlegri aahyggiu.

Þessi goda kona, sem hun er nu frelst af sambandi karlmannzins, gerdi sik þui framar liduga at hugleida þa hluti, sem guds voru, gerandi fatækum monnum fagrar olmusur med miklum frialsleika. Hun vendir nu allri sinni ast til sins einka sonar, ok sidan hann var vandr af briosti ok vôggv, fædir hun hann ok geymir sialf miok vandliga ok rikuliga. Allan daginn var hann annathuort i fadmi sinnar modur ella aa hennar oxl, hueria nott la hann i milli hennar briosta, ok aa ongri stund matti hun ominnig vera hans elsku. Enn sem langr timi leid, ok hann gerdizt vaxinn madr, let hun hann þo liggia i sinni sæng i sinum fadmi ok kysti hann iafnliga sætliga. Enn likamlig ast, ef hennar er illa gætt, snyzt opt i mikinn haska ok (til) syndar. Hun verdr bundin i suo þungri diofulsins snoru, at hun hefir sinn son i stad eiginbonda.

Ok sem su vesla modir hefir getit barn med sinum eiginsyni ok vordit kvidug af sialfrar sinnar frioi, verdr hun þrongd med miklum harm i hiartanu, enn i likamanum med saarleikanum. Ok af þeiri skômm ok kinnroda, sem hun vissi sik mundu fa fyrir monnum, ok þar med af harmi hiartans ok saarleika likamsins fellr hun miok suo i oruilnan. Sem hana reidir i þessum bylgium sinnar vesaldar, treystir hun þo a nadir gudligrar milldi, ok let eigi af at fasta ok vaka med iduligvm olmosvgerdum. Hun færr ser þess hattar klædi, at ecki matti sia digrleika a henni, enn med falsligri gledi sinnar ansionu ok vidrbragdz leynir hun harm sins hiarta.

Nu kom sa dagr, sem hun mundi fæda barn. Hafdi hun þa mikinn krankleika i likaminum, enn miklu meira i huginum, otti ok skomm skylldudu saarleikann ok harminn at þeigia, enn sorg ok pina naudgadi henni at grata. Enn þuiat hun þordi þenna glæp fyrir engum at iata, willdi hun engan af sinum hêimoligum monnum hafa hia ser, suo at vissi hennar krankleika, ok suo fædir hun þann vesla son, sem þegar i sinni fæding feck daudann ok i upphafi sins lifs endadag. Þuiat þessi modir, sem var grimmari en þat dyr, er tigris heitir, tok þegar sinn burd, sem hann var varla fæddr, ok kyrkti hann. Eptir þat kastadi hun hans likam i eitt gangtun, veitandi sialf sinv afkvæmi suo skemiligan groft. Var sia hormuligr glæpr leyndr fyrir ollum monnum. Þessarri aumu konu nægizt enn eigi tuifalldr glæpr saurlifis ok manndraps, helldr leggr hun enn til hinn þridia hverfandi aptr til somu syndar.

Þo at þessi synd leyndizt fyrir monnum, er hun opinber fyrir dioflinvm, af huers aaeggian konan gerdi þenna glæp, ok þordi eigi at iata fyrir sinum skriptafodur. Enn þuiat hôfdingi heimsins hellt ond þessarrar konu sem hertekna i sinv valldi, hugdizt hann ok eigi sidr skulu vinna pris a hennar likam, vill hann strida

aa þessa med ollum sinum grimleik, er honum hafdi adr þionat i syndinni. Enn þui tekr fiandinn aa sik sem buning eins skolaklerks ok kemr i Romam. Hann gengr inn i holl keisarans ok heilsadi aa hann ok hans hofdingia, þa sem med honum voru. Sem hann er eptir spurdr, huerr hann er, segizt hann vera einn skolaklerkr einkanliga vis til allra lista ok ritninga, segizt hann engan vita ser visara eda iafnan, þann er suo vel kunni leysa vandar spurningar eda segia leynda hluti, „ok at þier profit uissuliga mina list ok klerkdom, þa segi huerr ydvar, huers hann hefir mist, suo at stolit var fra honum, ok skal ek syna honum, hverr velldr þeim þiofnadi.“ Segia nu margir honum, huers mist hafa, enn hann gefr huerium þeira þau suor, sem þeir profa saunn vera, segiandi huerr sekr var þess stuldar, þo at sa þiofr væri brott. Sem þuilikir hlutir sogduzt af þessum nyia spamanni, sotti aa hans fund bædi vtlendzkir ok innlendzkir menn. Flydu þiofarnir[1] annathuort brott ella letu af at stela. Klerkrinn er sakir þessara hluta vel tekinn af konunginum ok hans monnum, þuiat hann gelldr morgu folki aptr sinn skada, ok margir, þeir sem adr synduzt saklausir, verda nu sakadir.

Ok einn tima sem konungrinn ok hans menn ero vid, talar hann suo fyrir folkinu: „Ef þier heitid, at þier skulut at geyma ok trva fullkomliga, mun ek segia ydr vndarliga hluti ok þa, sem ydr munv otruanligir þickia. Var þat grimligt at gera, enn hrædiligt at heyra, er þat mikil guds myskunn, er þier hafit eigi allir tapazt, ok Romaborg hefir eigi oll rapat til iardar eda snvizt vm, þuiat i henni hefir nyliga verit framidr hinn rækiligazti glæpr. Su kona sem þier kallit vera hina helguztu i þessarri borg, su er ser hefir aflat mikit lof med hegomligri dyrd, tiandi sin godverk ok olmusugerdir fyrir monnum vti aa strætum yduarrar borgar, hvn er glæpafull

[1] þeir *Cd.*

ok grimmari huerri konu, þuiat þann son, sem hun gat med sinum eiginsyni, hefir hun drepit med sinum hondum. ok kastadi honum sidan i gangtun, at hann væri eigi fundinn.“

Allir verda i fystu nærr okueda vid þetta ok sogdu suo: „Lasta þu eigi herbergi hreinleikans ok musteri milldinnar. Margar konur sofnudu saman audæfi dygdanna, enn þessi hefir ein eignazt allar þær dygdir.“ Klerkrinn mælti: „Suo er nu, sem ek sagdi, at þier mundut varla vilia trva mer. Komi nu af þui hier sia kona, ok se her profut. Latid þier bua stort bal vti a midiu stræti, ok ef þessi glæpr verdr profadr a hana. ella gangi hun sialf vid, se hun þar brend kuik. Enn ef hun er eigi sonn at, takit mik ok kastid mer i midian elldinn, suo at minar hendr se bundnar a bak aptr.“ Konungi ok hans radi likar, at suo se, ok sendir sina þionustumenn, at þessi kona se leidd i konungsins holl sæmiliga. Allir standa vpp a moti henni, sem hun kemr i hollina, sialfr konungrinn lætr bua henni sæti ok bydr henni at sitia. Ok sem allir þegia, taladi hann til hennar ok segir: „Wer truum, at þu mvnt heyrt hafa af þessum spamanni, sem gud hefir vppvakit til hialpar Romaborgar þiod. Enn þat hǫrmum ver miok, at hann asakar þig vm marga hluti, ok hann segir þa hluti a þig, sem oss þickia miok otrvligir. Jata nu, ef þu hefir gert þessa synd, ok ger dyrd gudi, ella hreinsa þik med logum af þessum glæp, sem a þik er borinn.“ Hun þegir vm stund, gefandi allt sitt mal gudi i valld. Ok sem hun er lærd ok styrkt med smurning þess anda, sem manninum kennir alla vizku, suarar hun: „Minn herra, þier siait, at mer einum kvennmanni er omoguligt at suara þessarri sok, er suo er þung, fyrir ydr ok ydrum hofdingium, suo at ek hugsi mik eigi adr vm, hversu ek ma vidrkuæmiliga ok skynsamliga sanna mitt mal, þuiat hinn visi madrinn kennir, at madr geri ecki þat, at hann

siai sik eigi adr vel fyrir.“ Konungrinn veitir henni þetta blidliga ok bidr hana fara i guds fridi. Ok sem hun hefir fengit þessi frest, ferr hun brott, treystandi eigi mannligri hialp, helldr vendir hun sinu trausti af ollu hiarta med fullkominni idran til Kristz.

Þa sat i postoligu sæti virduligr herra ok fadir, er Lucianus het eda Lucius. Hun fell til fota honum med miklvm trega hiartans, steypandi fram morgvm taarum, ok segir honum sina vesold, iatandi fyrir honum sina sekt. Hun slitr sin klædi ok reytir haarit bidiandi, at med fodurligri milldi legdi hann þat rad aa med henni, er saar hennar siuku samvizku mætti grædazt med guds myskunn fyrir læknidom hialpsamligrar idranar. Enn sem hann ser med henni fullkomna audmykt ok vidrkomning hiartans, sampinizt hans milldi af ollu hiarta hennar vesold ok heitr henni treystandi aa guds myskunn, at hun ma fa likn sinna synda ok hallda sinv lifi, suo segiandi: „Min andlig dottir, ver orugg i þui ok trv fullkomliga, at miklu er meiri milldi guds fodur i himinriki enn nockur synd, ok þui skal madrinn alldri oruilnazt hans myskunnar, ef hann vill idrazt, huersu syndugr sem hann er, þuiat Petrvs feck fyrir sinn grat eigi at eins likn syndarinnar, helldr ok þar med postola tign, ok Maria Magdalena var fyrir sin taar hreinsut af ollum syndvm; suo ok önnur Maria egipzka feck likn sinna synda fyrir bæn hinnar virduliguztu himinrikis drottningar guds modur eilifrar iungfrv Marie, sem hun bad til guds fyrir hennar likneski. Legg ek þat til med þier, at þu kallir einkanliga næst gudi aa Mariam modur Jesv ok bidir til hennar dagliga med ollum goduilia hiartans, þuiat hun er ollum helgum monnum uolldugari ok þiggr af sinum syni, hvat er hun vill, ok þo at hon riki i himinrikis hæd, er hun suo full med myskunn, at hun fyrirsmaar eigi at hialpa syndugum monnum. Er hun ein oruggr umbodsmadr at sætta oss vid sinn son, ok

fyrir hana hofum ver fengit eilifa hialp. Eigi vil ek, min sæta dottir, nu at sinni leggia miklar skriptir a þik. þuiat timinn er skammr, skaltu segia drottinliga bæn Pater Noster, bidiandi at gud leysi þik af þessi synd." Konan styrktizt nu miok i huginum af þuilikum fortolum hins helgazta fodur pafans, ok hefr vpp sinar hendr til himins en hiartat til Mariam, bidiandi hana med miklum grat, at hun mætti fyrir hennar bæn frialsazt af ækæru sins motstodumanz ok af allri skomm þessa glæps fyrir monnum.

Hun ferr nu a tilskipudum degi med sinum heimuligum monnum til hallar konungsins. Var allt hennar traust ok hialp a gudligri myskunn, ok einkanliga vænti hennar hiarta ser myskvnnar af Mariv. Modir myskunnar matti eigi sina milldi fra hallda at vera nærr suo hormuligum grat ok ækalli þessarrar idrandi konu, hellpr hun henni med osyniligri nærrveru sins velldis, ok stod med þeiri, sem ella hefdi vordit sek fyrir domstoli iardligs domanda. Fyrr sogd kona geck inn i hollina med sinum sæla fylgiara. Konungrinn ok allr lydr tekr sæmiliga vid henni, ok sem hun hefir sezt i þat virduliga sæti, sem henni var buit, sia allir til hennar. Ok sem allir menn þegia bidiandi at heyra þessa hordu kæru, segir konungrinn til klerksins: „Se, þessi frv, sem þu hropadir, er nu her. Seg, ef þu hefir nockut at kæra a hana." Klerkrinn ser lengi a hana ok vndrazt, hver þessi mvn vera. Ok sem menn bidia hann eigi þeigia, segir hann: „Eigi er þessi su sorlifiskona ok manndrapari, sem ek kærdi a, þessi kona er god ok heilög, sannliga var hun eigi hin sama sem fyrr, helldr aunnur, þuiat hvn var umvend fyrir myskunn heilags anda." Enn mælti þessi spamadr: „Sia frv er hin dyrdligsta milli þeira, sem fæddar ero i Jherusalem, þessi er þu sem vpp steig af eydimork veralldarinnar full med fagnadi styðiandi sik vid sina vinu. Ek ser nu þann hlut, sem ek ottumzt at segia, enn ek ma eigi þegia yfir, Maria modir

Jesv Kristz stendr fyrir henni, huggar hana ok vardveitir.“ Allir verda miok ottafullir, er þetta heyra, ok gera mark hins helga kross i sinum ennum. Diofullinn ma eigi standazt krapt marks vors lausnara ok huerfr brott sem reykr fra þeira augum.

Allt folk fagnar miok, sem heyrir þenna hlut, lofandi himinrikis drottningu Mariam. War þessi fyrr sogd kona suo frelst af sinni synd, þeiri sem hun vissi i sinv hiarta sanna vera, ok þar med af allri ofrægd fyrir monnum. Snerizt þa fyrir fullting guds modur hennar harmr i fagnad, þuiat allir lofa hennar framferd ok hyggia hana vera osanna þessa hlutar, sidan þeir saa fullkomliga velar diofulsins.

Þessi frasogn ma oss vera miok nytsamlig, megum ver hier af sia, huat fullkomin idran vinnr manninum, ok at eingi skylldi oruilnazt guds myskunnar, þo at syndugr se, þuiat hans milldi er miklu meiri, enn nockur megi hyggia. Hier af ma ok skilia, hversu miok heilog Maria sampinizt syndugvm monnum, þuiat hun er hialp ok skiol allra þeira, sem hana bidia myskunnar med hreinu hiarta. Ok þo at hun elski miok allt mannkynit, þa er trvligt, at hun elski einkanliga þa slekt, sem hun er af, ok hialpi giarna konunum. Ok med þui at gud hefir skipat hana sem himinrikis port, þa bidium ver iafnliga, at hun virdizt med sinni milldi at leida oss inn i eilifa dyrd ok gefi oss med ser at vera, þar sem hon rikir med sinum syni, honum se lof ok dyrd vm allar alldir. Amen.

B[1].

Af suikum fiandans uidr eina konu.

Einn rikr madr uar i Roma medr sinne husfru. Huartueggia þeira uar gofugt at sômilighu kyne ok godum sidum, en þau attu augan erfingia. Einnhuern tima bidia þau gud med tarum . . . . . ., at hann uirdez at

[1] *Den samme Legende efter F.*

gefa þeim med sinne millde nokkorn son at geta ser til yndiss ok hugganar. En gud hǫyrde skiott þeira akall ok bǫnir, gefande konunne getnad medr sinom bonda fǫdande skiotligha sueinbarn.

Nu sem sueinnenn er fǫddr, lata þau gera sǫmiligha ueizlu . . . . . fagnandi hans burdartid medr allz [konar strengleikum ok fiolda song]fǫrra. Sem [þau gledias her af hardla miok, uerdr] sueinshins fader af [ofmykilli ast sins sonar suikinn], sua at hann gerir gudi her firir minne þakker en uert uar, kolnande nokkot sua i gudligri ast ok þionastu. Uaknar hann uidr sik um sidir idrandez ok uidrkomandez hardla miok af þessare sinne synd, huar firir hann uill hana eighe opinda med ser lata uera. Af þui heitr hann gudi at firirlata allt sitt gods ok fara i einsetu fiarlægra herada, þar sem engenn mætte hann kenna, ok þar gudi medr ǫfinligre fatǫkt þiona, en af þui at hann er bundenn undir hiuskapligha sambande sinnar husfru, bidr hann hana her um samdykkis. En hon suarar medr tarum, seghiande sik þat þungligha þola munu at þarnaz hans uidruero ok nauistu, gefande hann þo upp af sogdu sambande, þui til skildu, at hann skillde hana en anga adra medr reinne ast iamnan elska, ok hann mǫtte þui betr sitt heit hallda ferdandiss sidan i onnur herod fiarlęgra landa.

En þesse hin goda kona fagnadi miok i sinu hiarta, er hon uar af hiuskapar sambande frelst, þottiz nu mega þui anduelligar gudi þiona ok þa luti gera, sem hon uisse guds uilia til uera, fǫdande dagligha mykinn fiollda guds fatǫkra manna medr odrum heiloghum uerkum. Eftir þetta fǫdir hon upp sinn son miok sǫligha. Sem hon hefir hann af brioste uant ok or uoggu tekit, letr hon hann dagligha i sinu skaute sitia, en um netr i sinum fadme liggia, ok i huerium stad, sem hon er, hefir hon hann ser i hug ok hiarta med modurligri ast ok elsku. Nu sem hann er komenn a(f) be(r)nsku alldr(i) en eige

fulltida skortande nokkora ꝓetr a tuitugt, helldr hans modir hann enn eighe fra sinum fadmloghum eda kossum, nema helldr letr hon hann samsidis ser med ofmykille ast hueria ꝓott liggia. En af þui at holdlig ast gengr sua langt umfram hofsamligha stilling eda uarygd, neigiz hon skiotligha til illzku, sua at hedan af tekr hon sinn einka son ser til bonda, fande af hans samlaghe getnad. Sem hon kennir þetta med ser, fellr hon miok sua i oruenting af þeim kinnroda ok harmsins hita, er hon truir sik af þessum fahôyrda glôp þola munu, þann tima er þetta uuyrde opinbert. Af þui fer hon ser nokkot kledi til þess ual fallit, medr hueriu hon getr sua digrleik sins kuidar hullt, at naligha ser ualla a henne. Sem hon aftr fer uan gudligrar liknar, helldr hon framm ueniuligu bônahallde med myklum fostum, uokum ok olmosugerdum, halldande iamnan til ifirbragz sinne gledi ok gamne, at sem sizt môtte þetta a henne finna.

Nu sem at þeim tima lidr, er þesse hin auma kona skillde sitt barn fôda, tekr hon her af sterkan krankleika. En sakir mikils otta ok kinnroda hylr hon sitt angr med þogn an nokkorre sut eda gratsamligri kueinkan, fôdande sua þenna uesla smasuein, takande skiota firirdôming af sinum uppruna ok hadulighan enda af sinu upphafe, þuiat hans modir hitt grimazsta dyr tigris, sem hon hefir hann uarla fôddan, gripr hon sinn son med grôypiligre grimd, kuæfande hann med skiotum dauda ok i hinn fulasta kamar haduligs legstadar honum kastande. Ok sua læyniz þesse firirdômiligr lostr firir huers mannz augum, sua at þetta ueit engenn madr nema hun ein.

Sem ouin allz mankyns þikkist nu hafa hennar sal hertekit, hugsar hann at gera hana at almennelighu augabragde ok huers mannz firirlitning, grimmandez nu upp a hennar likama med bardogunum, huer er honum þionar i glôpunum. Tekr fiandenn nu a sek mynd eda liking nokkors skolaklerks, farande sua i Romam. Ok sem

hann in gengr i hofgarda borgarinnar, heilsar hann hofdingium ok uallzmonnum stadarins. Sem þeir eftir spyria, huerr hann er, segizst hann uera einn mattugazste klerkr i ritninga skilning ok engan ser iamnan til diupar spurningar at lòysa, „ok at þer komez at sannre raun, segir hann, minnar uizku ok kònsku, segi huerr yduar, huerir lutir fra honum hafa uerit stolnir, ok man ek stuldarens upphafsmann skiott audsyna.“ Ok hòyrdre serhuers þeira sogn, opinberar hann medr skyrum ansuorum þessara luta stuldarmenn, segiande greiniliga huers þeira flotta medr anefndum stodum ok stundum. Af hueriu flygr ok fer um alla borghena frögd þessa hins nyia spamannz, sua at til hans drifa bôde innlenzkir ok utlenzkir i borgenne, spyriande huer eftir sinu gods, huar nidr uere komet þat, sem þeim hafde horuit, eda þa fleire luti, sem huern foruitnade at uita. En hann ueitte ollum skyr andsuor huers, sem hann uar spurdr.

A einumhuerium deghi sem hann hefir konginum ok folkenu medr spadomligri tilsogn sina fiarskada aftrskipat. talar hann sua til folksins; er umkringiss hann stod, konginum hiaueranda: „Ek kann ydr at seghia dasamligha luti, grimligha ok þo miok utruanligha, ef þer uilldit mer trua ok þat firir satt hafa. Gudligri miskunn en eighe ydrum tilgerdum er þat eignanda, at þer Romueriar erot eighe med ollu uppòyddir ok sialf Roma algiorligha nidrbrotin, þar sem einn hinn rôdilighazti glòpr hefir i henni gior uerit. Kona su, sem þer kallit heilagha, synir sin goduerk a stretum borgarinnar ser til lofs ok hegomligrar dyrdar, en [hon er þo hin] glòpafullasta ok hin uersta kona ok ollum konum i sinum grimleik grimmarre, þuiat sinn son medr sialfrar sinnar syni getinn hefir hon medr eghinligum hondum drepit ok, til þess at þetta uyrde eighe uppuist, honum i einn fulazta stad kastat.

Þessarre hans rôdo suarar folkit medr stygd ok reide, badu hann eighe lasta eda lyta reinleiksens her-

byrghe ok mildleiks mustari, sua segiande: „Margar dôttr þessarar borghar saman somnadu mykinn rikidom gudligra krafta, en þesse er ollum mætari ok agætari.“ Þa suarade klerkrinn: „Sua er sem ek sagde, at þer myndit mer her um eighe auduelligha trua. Kome hon, ok se eftir profat, huat her er satt i, ok latit gera eitt stort bal i midre borginne, ok se henni þar ut a kastat, ef hon gengr vidr, elligar se minar hendr a bak bundnar ok i midian loghann utflæygt.“ Þetta likade konginum ual ok hans hofdingium, biodande þegar, at hana skillde medr sômd inn leida. Nu sem hon inn kom, stodo allir upp i mot henni, en kongrinn baud henni hia ser at sitia sakir þeirar frôgdar, er af hennar haleita lifnade ut gekk. Ok eftir nokkorn tima lidinn tekr kongrinn sua til ordz: „Eighe man þer okunnig uera frôgd þessa hins nyia spamannz, huern er gud uppuakte romueskum lyd til heilsu ok hialpar. En þat haurmum uer eighe litt, er hann asakar þik ok framber þer i mot rôdiligt vitne fahôyrdra illgiorda. Jatta nu þina synd ok uidrgakk, elliga reinsa þik af þessum aburd.“ En hon tok uitrligt rad ok bad ser fresta um þetta mal, sagde sik her um uilia hafa rad uitra manna ok eighe medr sinu einrede motte konginum ok hans spamanne sinar malagreinir uilia framme hafa. Sem hon hefir fengit frest a sinum malum, flyr hon nu til Kristz medr sannri hiartans idran, en eige trôystandez i nokkorum iardlighum hofdingium.

A þessum tima styrde postolighu sęte uirduligr madr Lucius eda Lucianus at nafne, hinn hæste biskup i Romaborg. Þesse kona kom til hans honum til fota fallande, birtande honum med hiartans sut ok tara uthelling sina synd ok framferde, sin klôde slitande ok sitt har ryskiande, bidiande þenna hinn goda lôkne nokkorn þann lôkidom ser gefa, medr huerium hon môtte sitt andarsar sem skiotaz grôtt fa. Sem þesse hinn gode guds vin ser med henni sanna idran, sampinaz hann

henni medr fodurligum mildleik af guds miskunn trôystandiz, heitr henni likn lastarans(!) ok syndarinnar lôkidom sua segiande: „Ver orug i hug, hin kierazta dottir, þuiat gudlig milde ok miskunn er huerium lost ok glôp meire ok mattugri, þuiat Petrus odladiz eighe at eins firir tara uthelling likn sinnar syndar, nema helldr iamual tign æ ok ualld postoligrar sômdar. Sua hitt sama uard ok hin heilaga Maria Magdalena firir helgan taranna ker dyrdarinnar af suiuirdligu kęri lastanna. Er þetta nu sua hitt fyrsta tillag, at þu kallir hiartaligha a uara fru miskunnar modur sanctam Mariam medr iduligu bônahallde umfram alla guds heilagha menn, þuiat hon er einkannlig uon at sętta syndugha menn uidr sinn blezada son. En eige man ek leggia a þik marga luti, þuiat þu hefir skamman tima til idranar, helldr se þitt bônahalld þer til synda aflausnar.“ Af þessum ordum herra pauans styrktiz þessi kona miok, sinar hendr til himins upphefiande en hiartat til uarar fru, hana medr tarum bidiande, at firir hennar arnadarord mętte hon frelsaz af fiandans aras ok agange ok af almenniligri skemd aldydunnar firirlitningar.

En at anefndum deghi fer hon a kongsgard hafande allt sitt traust a himneskre hialp, uęntande einkannlighazt uarrar fru tenadar ok arnadarordz. Vard hennar uon eige at hegoma, þuiat miskunnar modirin firirlet eighe hennar tarafullt akall, helldr lifde hon henni medr sinni osyniligri nalegd, ok orugri af þessum sinum fylgiara gengr hon inn i kongsins malstofu, ok sômiligha tekin af konginum ok folkenu sezt hon nidr sua sem gior at almenniligu tilsyni af folkenu. Sem allir þegia langa stund, talar kongrinn um sidir sua til klerksins: „Se her nu þa konu, er þu asakadir, ber nu fram þat, sem þu hefir henni i mot at tala, þuiat hon er nu til ansuara buin.“ En hann litr lengi a hana undrandez, huerr hon uæri, segir þessa adra uera ok eighe hina saumu, er hann

kuoz adr hafa sęt, þuiat hon uar nu af heilags anda gift i annan mann skift sakir heilagrar idranar ok rez skriptagangs. Ok sem folket skyldar hann til at tala, segir hann sua, eighe af ser helldr af gudligri skipan ok forsio: „Þessi er heilog ok hin fridazta millim dôttra Jerusalem, þesse er su, er uppsteig af ôydimork fliotande i audôfum, ok þat sem ek ottaz at segia ok ek ma eighe ifir þegia, Maria modir Jesu stendr henni hia ok uerndar hana ok uarducitir.“ Þessa hans tolu undrar miok folkit, ok merkir huerr sina asion med sigrmarki hins helga kross. Ok sem fiandinn ser þat, er lôndiz undir form þessa klerks, matte hann eighe þola ne bera sua haleitt guds mark, ok huarf skiotliga fra huers mannz augum sem hinn fulazte rôykr ok uard at alz ongu. En allir uegsamudu ok dyrkadu uara fru, sem uert uar, er sua fagrligha frelste þessá konu af syndarinnar flek ok fiandans umsatum, ueitande henni i alla stade meire prjs ok æru en nokkorn tima adr.

V [1].

Af Gregorio paua hinum yngra.

Þesse atburdr gerdiz a dogum uirduligs herra Gregorij hins yngra biskups Romaborgar, er miok elskade uara fru guds modur Mariam, at otoluligr fiolde ransmanna ok annars illdydiss la a ollum uegum umkringis borgina, sua at huarke innlenzkr ne utlenz(k)r matte af borginne utganga, sua at eighe ueri huerr rôntr sinu gods ok peingum. Ok sem herra pauenn hafde folkit optligha amint, at þeir skilde af letta þesshattar ohæfu, uard hann uiss, at þessir rôningiar uaru af sialfum uallzmonnum borgarinnar til þessa glôps utsendir ok styrktir, at þeir ueri luttakari þeira ranfengis, er eighe dirfduz sialfir at gera þenna lost sua opinberligha saker sinnar stettar ok gofugleiks. Nu sem herra pauinn hefir oftligha folkit amint, ok matte þa eighe fra þessum illgiordum aftr

[1] *Efter F. Jfr. ovenfor S. 453—465.*

hallda, ok ser huersu mykil audn margs mannz peings hafde uordit ok mykit fall ok manndrap her af gerdiz. skylldadiz hann til retlôtis hirting fram at hallda. Af þui let hann saman samna mykinn fiolda herkleddra riddara, latande suma [1] þessarra luta tônadarmenn i eilifa utlegd reka, en fleire af þeim suerde hogga ok þeira goz upp taka ok fatôkum monnum gefa, sua at sidan uard hinn bazte fridr an nokkorum stuld eda rane.

En eftir nokkor ar lidin, sem þesse guds uin la i sinni banasott, uar hann eftirspurdr af sinum cardinalibus, huar hann uillde sek iarda lata. En hann kuoz uilia liggia i kirkiu hins heilagha Petrs postola. Cardinales spurdu, hui hann þorde at liggia i heilagri kirkiu, þar sem hann hafde morgum i utlægd komit, ok þat uarligra at grafa hann eighe at kirkiu, sua margs mannz blode sem hann hafde uthellt. Huerium hann suarade sua med tarum: „Hôyrit, kieraztu brôdir(!), að þessa hegning eda hefnd framde ek af guds halfu, þuiat þeim er þetta starf uar i hendr fengit, vanrôktu fram(m)i at hafa, ok eighe glad(d)iz ek af pinu tapadra, nema helldr miskunnade ek margfolldum skadum omakligha þolande manna, ok huat sem ek gerde i þessu ôrende, gekk þat fram af mildleiks brunni ok uppsprettu." Ok enn segir herra pauinn sua: „Eighe ætlade ek ok. at þeira pina skillde mer snuaz til eilifrar pinu, hueria er sialf retletisins strida firir dômde ok afsneid medr eilifligu afhoggi, ok eighe er an skynsemd suerd i heilagri kirkiu af biskupunum borit, nema til refsingar illum en til lofs godum. Ok medr þi at uer mattum eighe med suerde gudligs ordz þessa illzku hirta, uurdum uer upp at taka iardligt suerd þessa illgiordamenn af gudligri hiord snida ok sua folket frelsa af þeira illzku ok agange. En til þess at lôyndir guds domar meghi liosir uerda, ok þetta mildleiks uerk medr arnadarorde uarrar frv môtte medr iafnre retletiss uág

[1] tænadar *tilf. her Cd., hvilket siden er udstreget.*

dômaz, þa berid minn likama til kirkiu hins heilaga Petrs eftir mitt andlat, ok allar kirkiudyr medr sterkaztum lasum ok slagbrondum aftr strengit, ok ef þęr sialfar upplukaz, þa iardet minn likama þar, en ef þęr spretta eige sial(f)krafa upp, þa kastet minu like, huar er ydr likar."

Nu sem þesse guds uin er framfarinn af þessu falluallta life til eilifs fagnadar, uar hans likamr borinn medr sômiligri likfylgiu til Petrs kirkiu, eftir þui sem hann hafde adr bodet. Ok fyrr en likaminn ueri at kirkiunne kominn, spruttu upp skiotligha allar dyrr ok lasar kirkiunnar med guds uilia ok uarrar fru arnadarorde an manna fulltings, ok allar byrghingar medr myklo sukke ok harke sundr lôysaz ollum asiande, er uidr ero staddir. Er þa ok inn borinn þesse hinn heilaghe likame ok hia odrum pauum ok biskupum med mykille sômd iardadr, sem uerdugt uar ok postoligri tign ok uallde til hôrde. Ma hedan af marka, huiliks uerdleiks er þesse hinn dyrligi biskup hefir firir gudi ok uarre fru uerit, ok huersu þekkiligha forn er hann offrade gudi i tion ok tapan fyr sagdra illgiordamanna, er hann odladiz af gudi þuilika dasamligha frędd ok sômd daudligs likama.

VI [1].

A dogum Frederici keisara hins fyrsta gerdizt mikit sundrþycki langan tima milli konungs Arragonensem ok Remundar hertuga heilags Egidij. Enn (er) þessi ofridr matti med ongu moti nidr setiazt, segizt, at gud vitradizt einum fatękum manni i þeiri borg, er Aviciam heitir. Þessi madr het Durandus. Gud feck honum eitt bokarblad, aa hueriu skrifat var likneski sællar iungfrv Marie sitiandi aa stoli, ok hellt sier i fadmi likneski sins blezada sonar vors herra Jesu Kristz, ok vmkringis skrifut þessi ord: Agnus dei, qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem. Þetta þydir suo i norænu: Lamb guds, er brott

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 170—174 og 466—468.*

tekr syndir heimsins, gef oss frid. Sem hofdingiarnir ok allr lydr heyrir þetta, kom folkit allt saman i þenna stad Auicium aa uppnumningardag heilagrar guds modur Marie. Byskup borgarinnar med klerkum ok lydnum skipa þenna fatæka tresmid milli folksins ok heyrdu med athuga hans ord. Ok er hann sagdi diarfliga bodord drottins af fridargerd milli þeira, synandi ollum þeim til vitnisburdar þetta blad med likneski sællar guds modur Marie, kolludu allir hærri roddu til guds med grat heitandi sialfviliugir med suardaga, at þeir skylldi hallda frid sin i milli, ok til vitnisburdar vm þessa fridargerd war þessi sama likneskia heilagrar Marie merkt aa tine ok fest aa huitar hettur af line, þær er gervar voru sem skapular huitmunka. Baru menn suo þetta mark ser aa briostum. Hier af ward vndarligr hlutr: allir þeir sem baru þessar hettur med fyrr sogdu teikni, voru suo oruggir vm sik, at þott einnhuerr hefdi drepit annars brodur, ok sa brodir, sem eptir lifdi, sæi sinn brodurbana koma i mot ser med fyrr sogdu marki, þa gleymdi hann þegar dauda sins brodur ok fyrirlet hinum fadmandi hann med taarum ok fridarkossi, leidandi hann i sitt eiginligt herbergi, ok weitti honum þa hluti, er honum voru naudsynligir til atvinnu.

VII[1].

Fra diakna er sa pukann skrifa.

I þeiri borg, er Tholetum heitir, war subdiakn, sa er fra sinum æskualldri fylgdi guds bodordum ok wegsamadi sæla guds modur med einkannligum kærleik ok dagligri þionustu. Ok sem hann þionadi aa nockurum hatidardegi erchibyskupinum, er hann song messu, kom sa time, er gudspiall skylldi lesa uppi aa kornum, sem siduani var um hatidir. Ok er hann stod hia diaknanum, er las gudspiallit skryddr, sem hans vigslu til heyrdi, sa hann vt um þann glugg, er aa war briosti kirkiunnar.

[1] *Efter D. Jfr. ovenfor S. 174—180 og 468—473.*

sem yfir honum sæti pukinn i like einnar liotligrar ok hrædiligrar apyniu, hafandi sier aa halsi eitt blekhorn, skrifhnifr var i hennar vinstri klo, enn i hægri penne. Hon setti augun inn i kirkiuna ok lengdi halsinn reisandi sin eyru, ok hugdi at gerla, huat talat war i kirkiunne. Enn þess i millum skrifadi hun suo sem tidazt aa þeiri rollu, er hon hafdi fyrir sier. Þar i kirkiunni satu tuær oradvandar konur talandi marga hluti sin i milli leyniliga, ok millum annara hluta tôludu þær vm sinn fula lifnad, ok sagdi huor annari, huerir þeim woru kæraztir af sinum vnnustvm. Sem diakninn skilr nu af þui, sem andinn witrar honum, at sa leynizt i liki þessarar apyniu, er dag ok nott hropar ok asakar wora brædr kristna menn, ok nu sem hann hefir feingit aasakanarefni af liotligu tali kuennanna, leitar hann annan tima at emendera sitt rit eilifrar fyrirdæmingar. Nu war skrifud rollan innan ok utan, enn þui at litid bref matti eigi nægiazt, at þar væri aa skrifat þau morgu ord, er konurnar toludu, þa tok sa illgiarni skrifari rolluna med tonnum ok klonum ok togadi sem fastazt, at hann mætti sundr þenia nockut. Ok sem hon kostadi suo hier til sins afls, at hon geymdi eigi, huar hon war, stock hennar tônn af rollunni, ok fell hon þegar til iardar or þeim stad, sem hon hafdi setid. Af þui ward suo mikill brestr, at subdiakninn hugdi, at kirkian mundi hrapa nidr. Eingi sa þessa syn utan hann einn. Hann verdr miok gladr, sem hann sa fall pukans, ok hlær akafliga, hefiandi upp sinar badar hendr, i þui (er) þessi boluada apynia fell, ok þo at hann hlægi suo haatt, sakir þess at hann vard feiginn hrapan manzins ouinar, gerdi hann þat med minne stillingu enn hæfdi. Þeir er wid woru, toku at vndrazt, ok þotti oheyriligt vera ok liotligt, ok toku miok þungliga, at guds madr þion heilags alltaris skylldi dirfazt at syna suo mikla oga heimsligrar lausvngar i heilagri kirkiu fyrir ollu folki. Sem synin huerfr brott fra klerkinum,

huerfr hann aptr til sialfs sins, hugsandi i huersu miklum stett hann er, eda huat hann hefir gert, eda i huerium stad edr tima ok huerium nærverondum, fyllizt hans hiarta af miklum harmi ok skaumm sins vanstillta hlatrs. Hann þionar nu, þat sem honum heyrdi til i messunni, med hofsamligri skipan sins likama ok widrkomning hiartans.

Sem messan er utsǫgd, ferr folkit brutt, enn hann er eptir, ok heilsar eingi aa hann, eru adrir kalladir til ueizlu ok mikillar gledi, enn hann utrekinn forsmadr ok hafnadr med morgum brigslum ok meingerdum. Erchibyskupinn ottazt ok eigi at taka af honum likamligt beneficium, sem litlu adr hafdi gudlig milldi gefit at sia andliga hluti. Ferr hann nu reikandi sem annar flottamadr suiptr allri sinne rentu ok þionustu, flyiandi vndan sinu brigsli. Aa nockurum tima fann hann aa sinum veg eina litla kirkiu, þa sem sier hafdi gert einn einsetumadr. Hann gengr þar inn ok bidr leingi litillatliga til guds modur Marie med mikilli sorg ok taarum. Honum birtizt þa þess haattar vitran, at hann sier sæla iungfrv Mariam standa hia sier med mikilli fegrd ok tiguligri aasionu ok buningi. Hon leggr aa hans briost þat rit diǫfuligrar asakanar, er honum syndizt apynian skrifa yfir kirkiudyrunum, ok sem hon hefir leingi huggat hans aasionu ok mykt suo med blidre asionu sem med sætum hugganarordum, ferr hon til himins. Sem honum er suo synt, huersu hann skal fa aptr sinn heidr, huerfr hann aptr til sin þackandi gudi ok himins drottningu iungfrv Marie. Hann ferr nu til byskupsins ok ter honum þessa tuenna hluti segiandi honum þar med, hueriar þær konur woru, er tǫludu i kirkiunne. Byskupinn lætr kalla þær. Neita þær i fystu, at þær hafi þar nockud þess hattar talat, enn sem synt er þetta rit, berr þat vitni vm, at þær ero sannar at þessu. Jata þær sins synd fyrir erchibyskupinum ok þeim, er wid woru, lofandi gud. Fa þær suo fyrirgefning sinnar syndar ok gudliga

myskunn. Þionustumadr heilagrar Marie feck suo aptr sitt beneficium, þat sem hann misti, ok þar med tekr erchibyskupinn hann i sina einkanliga vinattu ok kærleika ok wirdi suo iafnan, sem war, at hann var godr madr ok merkiligr vm marga hlute.

B [1].

Af einum subdiakne.

I þeirre borg, er heitir Toletana, uar einn subdiakn, er iafnan hafde gudi þionat fra sinni barnôsku ok uara fru dyrkat ok uegsamat medr iduligri þionostu. A nokkorum hatidisdegi stod þesse klerkr framme þionande sinum erkibiskupi, er hann uar med til heilags môssuembôttiss. Ok sem þar uar môssu komit, er gudspiallit skillde lesaz ok lesdiakninn gengr a korinn upp, stendr þesse subdiakn hia honum eftir sinum uana, ok sem diakninn las, ser þesse klerkr, er fyrr uar getit, undarligha syn, sem hann ueri uarla medr sialfum ser. Hann ser, huar fiandinn sitr i nokkorum glugg þessa musteris i liking eda mynd einnar herfiligrar apyniu, ok a hans halse hanga eitt blekhorn ok i hans hende skrifarra penna, marga luti miok foruitligha ritande. Nidri undir þessum glugg ser hann, huar sitia tuær konur talande sin i millim saurugli(g)t tal um sitt oskirlifi. En af sinni skynsemi skilr hann, at sa, er lôyndiz i apyniunnar liking, er ouinr allz mannkyns ok kristinna manna asakari, er þa endrnyiade hinn forna cirografum eilifrar firirdômingar medr suiuirdlighu tale fyr sagdra kuenna. Þesse same subdiakn ser ok, at fiandinn hefir nu fyllt ok þakit þenna cirografum bôde utan ok innan, ok angan stad til uera at taka þessa margmôlgi, ser hann nu þenna hinn banzetta ritmeistara gripa þat sama bokfell, er hann hellt a, medr sinum tonnum ok noglum ok tôygia, slikt er hann gat, þetta bokfelle. Ok sem hann hafde sinar firirdômdar tennr sterkligha i sett þetta skinn at uidka af sinni

[1] *Den samme Legende efter F.*

tæyging ok toghan, skridna hans tennr ok klòr ut af bokfellinu, en hofudit skellr a murinum sua fast ok hart. at klerkrinn ętlade miok sua, at oll kirkian myndi sundr rifna ok nidr detta af þessum brest ok fiandans umfange. Sa klerkrinn þessa syn einsaminn(!), en enginn annar i kirkiunni. Nu sem hann subdiakninn hefir þessa luti seet, hlær hann hardla miok ok glez af fiandans nidrrapann, ok saman skellir sinum hondum honum til hadungar ok suiuirdingar medr minnr stiltum latri en til hæyrdi. En allir, er uidr uoru, undraduz miok, at sua sidugr madr skillde þuilika ostadfesti sins letleiks i heilogu altariss embętte ollum hiauerandum audsyna. En eftir þetta sem synin hefir fra honum horfit, huerfr hann aftr til sialfs sins ok umhugsar, huat hann hefir gort, ok i huerium stad ok a huerium tima eda huerium hiauerandum þetta hefir uordit. Ok sem hann hefir þessa luti medr sialfum ser um eina stund tracterat, uerdr hann miok ryggr her af, halldande þo fram sinni þionostu ok embętti medr hofsamlighum burd sins likams ok hiartaligri vidrkomning.

En at loknum hialpsamlighum stormerkium mòssuligs embættis, er ollum bodit til sòmiligrar ueizlu medr mykilli gledi ok fagnade, en þesse same subdiakn er einn eftir latinn i musterinu ok medr myklum brigzlum ok firirlitning af ollum margfalligha suiuirdr ok haduligha firirlitinn firir þann uanstillta latr, er fyrr uar getit. Ok eighe ottaz hans erkibiskup þenna klerk fra skilia sinni uinattu ok likamligum godgerningum, huern er gudlig millde hafde litlu adr upp hafit til andligrar synar ok sina lòynda luti honum audsynt. Nu sem þesse klerkr er sua afsettr sinum stett ok hinni fyrri sòmd, er hann hafde i erkibiskupsins garde lengi adr haft ok sòmiligha i stadit, reikar hann nu her ok huar miok radlausligha fordandiz mannanna brigzli ok folksins firirsmaning. Um sidir gengr hann inn i nokkora kirkiu ok kastar

ser ollum til iardar firir guds modur likneski môdande sik medr langri bôn ok taranna framstôyping. Ok i þessu hefz hann upp til andligra luta langt umfram sitt hiarta ok skynsemi. Hann ser þa, huar uar fru himinrikiss drotning stendr hia honum medr myklu uelde ok liose himneskrar dyrdar, ok hefir i sinni hende þa samu rollu eda bokfell, er hann hafde set fiandann a rita þat sama tal, sem fyrr segir, ok leggr þat a briost honum subdiakninum. Ok sem hon hefir hann fagrligha huggat ok alla hans rygd brott tekit medr sinni blezadu aąion ok hunangfliotanda sôtleik sins uidrmæliss, hefr hon sik i loftit upp medr oumrædiligri lettfôri ok himneskri dyrd ok forunæyti. En klerkrinn hugsar um glôggligha synina ok gerir gudi ok hans signadu môdr margfalldar þakkir, sem uerdugt uar. Ferr sidan til sins erkibiskups ok segir honum greiniligha allan tilgang hinnar fyrri synar, medr hueriu mote er hann haf[1] . . . . . .

VIII[2].

Gud ok Maria uitradizt Hugo.

Þann tima er Hugo hinn helgi war aboti Clugniacensis, var þat siduani i fyrr sogdu klaustri, at brædr helldu med einkanligum goduilia framarr burdartid vors herra Jesu Kristz enn nockurar adrar hatidir med fogrum songhliodum ok logandi kertum, ok enn þat sem miklu er gudi þægiligra, leitudu þeir at samteingiazt guds einglum i hatidarhalldinu med hiartaligum goduilia ok vthelling margra tæara. Ok einn tima sem þessi dyrdliga hatid mundi nalæg vera, biuggu brædrnir sik ok alla þa hluti, er i kirkiunni voru, sem þeir kunnu sæmiligazt, eptir þui sem (þeir) voru vanir. Þa geck virduligr fadir Hugo þa miok gamall i kapitulum, þar sem allir brædr voru samankomnir at heyra af honum guds ord. Hann talar aa þenna hatt til brædranna: "Þier, brædr minir, vitid, at hinn milldi Jesus Kristr vill virdazt at vera med oss

[1] *Slutningen mangler.* [2] *Efter D. Jfr. ovenf. S. 183—191, 476—482.*

aa þessu sinnar hatidar halldi, enn þar i mot leitar ovin manna med sinni ofund, at hann megi blanda nockurn dockleika sinna myrkra med fegrd suo dyrligrar birti." Ok enn mælti hann:

„Nockur brodir — þat var sialfr hann — sa i nott modur myskunnar hallda sinn son, þann sem hun fæddi aa þessi nott, sier i fadmi, ok öllum megum hia honum var fioldi heilagra eingla med biortum liosum. Þessi sueinn fagnar nu miok synandi sina gledi, med blidri asionu leikandi med sinvm hondum, ok mælti til sinnar modur: „Heyr, min sæta modir! þessi nott, sem nu kemr næst, er minn burdartimi. Mun hun vera prydd med miklum fagnadi, aa henni munu endrnyiazt þeir hlutir, sem spamenn hafa fyrir sagt, ok þar med lof, einglanna, ok af minni hatid," (aa) huerri er ek let berazt af þier, munu fagna ok glediazt allt himinriki ok iardriki. Huar er nu odygd mins fyrirdæmda ovinar, huar er hans valld, med hueriu hann drottnadi i ollum heiminum fyrir mina tilkuomv, þa sem ollum var lios ok einkanlig gledi?" Sem hinn dirfdarfulli mannzins ovin heyrir þetta, ferr hann vt af þeim stad, sem hann leyndizt[1] i, ok stod fiarri skialfandi sakir sinnar suiuirdingar, ok bidr ylandi med miklum grat, at hann skylldi eigi brvtt reka: „ok ef mer skal eigi lofazt, segir hann, i nockurum stad at vera i kirkiunni, bid ek, at annarstadar i klaustrinu hafi ek þann stad, sem ek færr feingit mer." Meyiarsoninn mælti: „Far, hinn vondi! ok at eigi megir þu rettliga þat kueina, at ek geri valld aa þier, leita þier stadar, huar er þu matt, i husum brædranna." Ok sem hann færr þetta orlof, ferr hann til[2] kapitulum leitandi inn at ganga. Enn þuiat hann var miok digr, enn dyrnar aa kapitulo voru litlar ok þrongar, matti hann med ongu moti inn komazt. Sannliga matti sa, er þrutinn var af illzku forns ofmetnadar, eigi fram komazt vm langan veg

[1] leyst *Cd.* [2] or *Cd.*

litillætis. Hedan af snyrr hann sinni ferd til suefnhus brædranna, ok leitar inn at ganga treystandi sig mega, sem hann er vanr, þa onada med sinum sionhuerfingum. Enn sakir sins digrleika ma hann eigi þar inn komazt. Huerfr hann brott þadan til þess hus, sem brædr eta i, væntandi at hann mætti þeim þar mein gera, þuiat hann hugdi, at i þeim stad, sem þeir toku likamliga sadning, mundi þeira hiarta minnr hugleida gudliga hluti. Ok sem hann kemr þar, finnr hann morg motkôst af lesning gudligra orda. Ero þær dyrr læstar fyrir honum med morgum stockum af goduilia ok athuga þeira, sem þar heyra gudligar ritningar, ok læstar med morgum lausum af þeim kærleik, er þeir, sem þar þiona gudi, hefir huerr til annars. Ok sakir þess ma hann eigi vidara fara ok verdr nu naudigr aptr at huerfa. Ok sem hann verdr med þessum hætti brott rekinn af ollum stôdum ok herbergium munklifisins, huerfr þessi illgiarni andi med þeiri skômm, sem honum war verdugt, brvtt fra augliti hins milldazta lausnara ok hans dyrligu modur Marie.

Ok sakir þess, brædr minir! sagdi Hugo, verit warir vm ydr, gerandi iafnan þackir almatkum ok hinum myskunnsamazta hialpara Jesu Kristo, einkanliga at hann rak brvtt fra oss hinn versta ovin, werandi sialfr eptir at hallda med oss sina hatid."

Faam dôgum adr enn heilagr Hugo andadizt, birtizt einum bonda, sem hann vann aa sinum akri, þess hattar syn, at honum syndizt, sem mikill fioldi heilagra manna med biortu liosi færi vm akrinn. I fyrstu for ein suo fôgr drottning, at hann matti eigi sia hennar aasionu, helldr saa hann aa bak henni. Einn gamall madr for sidazt i þeim flocki, hann nam stad ok mælti: „Heyr, verkmadr! hverr aa akr þenna, sem þu vinnr aa?" Hann suarar: „Hinn helgi Petrvs ok herra aboti Clugniacensis." Hinn gamli madr mælti: „Mer heyrir til akrinn ok abotinn ok sa, er vinnr. Far skiotliga ok seg abota

ydrum, at hann skipi þeim hlutum, sem hann vill i sinu klaustri, þuiat eptir litinn tima lidinn mun hann enda sina lifdaga. Seg honum, at sa sem þier sagdi þessa hluti, er Petr postoli. Enn su drottning, sem fyrir ferr, er hin heilaga guds modir Maria, ok þeir helgir menn, sem henni þiona.“ Hinn helgi Hugo tekr nu krankleika. Hann helldr sinu[1] minni ollu til sinnar daudastundar. Ok a þeiri nott, sem hann andadizt, segir (hann) benedictionem fyrir lestra, (ok) taladi hann þat sidarzta ord, er hann sagdi suo til þeira, er vid woru: „Benedicite.“ Eptir þat skilzt hans ond vid likaminn.

Heilagr Dionisius ariopagita vitradizt einum brodur i þui klaustri, sem Vogentum heitir, ok baud, at hann færi sem skiotazt til Clugniacum, at hann mætti heilsa Hugoni hinum helga, ok sagdi, at hann mundi i stad andazt. Brodirinn segir suo af sier: „Ek syndugr matti eigi heilsa hinn helga Hugonem, sem ek kom til hans klaustrs, þuiat hann var þa andadr, enn þat sem nitat var likamanum, var veitt minum anda, þuiat ek sa himinrikis dyrd ok hird milli daudligra manna. Var mer synt, at guds modir Maria skinandi med biortu liosi væri milli brædranna, mer syndizt ok, sem nockurir bogmenn dauckuir ok hrædiligir stædi fiarri ok villdi skiota at þeiri helgu saal. Enn naavera himinrikis drottningar gerdi þeim mikla ogn ok rak þa brott a þann haatt, sem mikill stormr er vanr a haust at skaka lauf af vidi. Milli einglanna ok annarra guds heilagra manna, þeira sem voru med worri frv, birtizt heilagr Martinus gimsteinn allra byskupa ok Benedictus sol abotanna leidandi med ollum odrum ond Hugonis i einn hinn fegrsta vingard, i huerium er var nogr allzkyns avoxtr ilmandi grasa, at hann bidi i þessum stad þeirar hvildar, sem gud hafdi honum fyrir buit. Ok er heilagr Hugo sa mik, baud hann mer til sin suo mælandi: „Mina

[1] sinni *Cd.*

kærazti, et af þeim fagra aavexti, sem hier er miklu nægri, enn ek þarf at hafa, ok þigg med mer skemtiliga veizlu. Mun ek litla stund hier dueliazt, þar til er sa þroti minkizt, sem ek feck minum fotum af þui dupti, er aa þa lagdizt af longum veg veralldligs lifnadar. Enn sem þat dupt er hreinsat ok minir fætr erv gronir, mvn ek frials af iardligum hlutum þiggia af gudi fegri stadi."

IX [1].

Vor frv kom i mot sæl munks.

Litlu eptir andlat hins helga Petri Clarevallensis, er fyrr [2] var fra sagt, sem Hugo, er sidan var aboti Boneuallis, hafdi inn gengit i eitt gramunka klaustr, hof hann sinn lifnad sæmiliga med miklu hardlifi. Eptir þat vard hann fyrir mikilli freistni, suo at hann gerdi þat i hug sier, at hann villdi aptr snuazt til veralldarinnar. Ok er hann hugsar þetta, gengr hann til kirkiu ok bidr til guds med tarum, ok fellr aa kne rettandi sinar hendr til himins. Þa sier hann yfir alltarinu modur myskunnar Mariam skinandi med miklu liosi. Honum synizt, sem hann siai hennar son Jesum Kristum hia henni, hann þottizt ok sia, huersu hann var bodadr henni af englinum, ok at hann var fæddr af iungfru Marie, ok englarnir bodudu fehirdunum hann fæddan, huersu hann tok skurdarskirn, ok þat er hann var hondladr af iudum, hæddr, hudstrokinn ok krossfestr, ok huersu hann reis upp aa þridia degi, ok aa fertuganda degi steig hann til himins. Ok sem honum hofdu þessir allir hlutir vitrazt med vndarligum hætti vm þat fram, sem mannligr skilningr ma ætla, taladi vor frv suo til hans: „Giorr sem karlmanne heyrir til, herd þitt hiarta med gudligu trausti, ok ver oruggr, at alldri hedan af mvntu verda onadadr af þessi freistni." Eptir þessa vitran gerir hann sig

[1] *Efter D. Jfr. ovenfor S. 483–488.* [2] *Denne Legende staar i D umiddelbart efter den følgende.*

oruggan at kasta eigi munkaklædum, ok tekr aa sik mikit hardlifi i fostum ok vôkvm.

Sem Hugo war wordinn aboti Boneuallis, toku af honum munkaklædi tueir menn, klerkr einn ok riddari nockur miok suikall ok prettafullr, er aa þui sama aari hafdi suikit tuo kastala ok brotid nidr sidan ok eytt med her. Nockurn tima sem riddarinn suaf, dreymdi hann, at hann þottizt falla i suo diupan pytt, at hann þottizt þria daga vera aa loptinu, adr hann kæmi nidr. Enn er hann sagdi þetta abotanum, þyddi hann suo drauminn, at þessi pyttr væri heluitis diup, ok hann mundi i þat falla, ef hann fyrirleti þann helga lifnad. ok fyrir þui minti hann aa ok bad, at hann skylldi stadfestazt i klaustrinu. Enn hann villdi eigi ok for a braut. ok hinn þridia dag, er hann for þadan, var hann drepinn af sinum ovinum. Fyrr sagdr klerkr iatar fyrir abotanum, at hann hefir mikla freistni af þui, at hann girntizt aptr til veralldarinnar. Abotinn telr fyrir honum huggandi hann marga vega, ok het honum, at ef hann væri i klaustrinu, mundi sialf himinrikis drottning vid hans andlatztima koma i mot hans ond, leidandi hana i huildarstadi. Þetta vard ok suo, þuiat næsta dag adr hann andadizt, kom vor frv ok vitradizt honum segiandi, at hun var komin i mot hans ond, ok vm morgininn eptir skylldi hann koma til eilifrar huildar. Vard þat ok suo.

XI [1].

Vor fru kom til brædra.

Þa er Petrvs Clareuallensis tok i fyrstu munkabunad i þeim stad, er Igniacum heitir, syndizt honum vm nott i suefni, sem hann gengi inn i hina fegrstv holl, ok i þeiri holl var hasæti, ok þar sat i ein drottning. Hennar fegrd ok aasiona var biort ok virdulig. Enn sem hann villdi inn ganga i hollina, runnv i mot honum suartir ok hrædiligir hundar. Þeir hlupu aakafliga at honum ok villdu

[1] *Efter D. Jfr. ovenfor S. 493—499.*

bita hann. Þessi virduliga frv rak hundana i brvtt i stad med sinu bodi. Hun kallar Petrum til sin takandi til hans blidliga med siuni hendi, ok blidkar hann med sætum ordum bidiandi hann vera óruggan ok stadfestan. Hedan af war Petrvs [1] med sama vidbragdi ok suo iafnlyndr, at hann vard alldri hryggr, þo at honum gengi i mot, ok eigi gladari, enn hann var vanr, þo at honum gengi eptir vilia. Ok sem hann var eptir spurdr af einum abota sem heimuligum, huersu hann matti iafnan synazt vera med somu aastundan ok iafnlyndi, [suarar hann [2]: „Þa er ek var nouicius [3], sem mer syndizt vor frv talandi til min þeim ordum, at ek skyllda óruggr vera, þa kendizt mer, sem einn andi gengi inn i mitt briost, ok iafnan sidan styrir sa sami andi ok sa kærleikr, sem þa kom i mitt hiarta, allri minni framferd leidandi mik eptir sinum vilia, ok huern tima er minn hugr dreifizt nockut til hinna ytri hluta, vendir þessi sami andi honum aptr til at hugsa andliga hluti, ok er hugrinn vill hafa annat studium, sendir andinn hann aptr til heilagrar bænar, ok optliga geymi ek ecki at þvi, sem fyrir min augu berr eda fyrir eyrun, sakir gudligrar elsku ok girnd eilifs lifs."

Þa er þessi Petrvs var wordinn aboti Clarevallis, for hann nockurn tima med brædrum, þa er þeir skaru akr, ok sem brædr huillduzt ok suafu vti, sier abotinn, er hann vakir, þriar fagrar konur komandi milli brædranna, ok ein af þeim var skinandi med mestri ok einkanligri birti. Abotinn geck i mot þeim ok mælti: „Sannliga erut þier miok diarfar, er þier farit til vor. Vitid þier eigi, at eingi kona skal vera hia brædrum þeim, er af vorum lifnadi eru?" Su konan, sem fegrst var af þeim, mælti: „Vel ma ek koma til minna manna, þuiat ek er Maria modir vors lausnara Jesu Kristz. Kom ek at vitia minna verkmanna, þeira sem skaru minn

[1] hedan af *tilf. Cd.* [2] [hann suarar *Cd.* [3] nouiticius *Cd.*

akr. Enn þessar, sem med mer ero, er aunnur Maria Magdalena, enn ônnur Maria egiptiaca.“ Sem abotinn heyrir þetta, fellr hann til fota henni ok villdi minnazt vid fætr henni. Þa huarf hon brott fra honum.

XII[1].

Maria frelsadi sinn þionustumann. capitulum.

I þann tima sem lidit war fra holldgan vors herra Jesu Kristz .m.lxx. ok .vj. ær, hofst upp regula Grandimontensis. War Stephanus hinn fyrsti aboti þess lifnadar, hann var son Stephani gofugs mannz i Auernia. Sem Stephanus var af æskualldri, war hann vppfæddr vm .xij. aar af hinum helga Milone erkibyskupi i Beneuent at nema at honum goda sidu. Enn er hann ferr brott þadan vm marga stadi at sia lifnad munka ok einsetumanna ok nema þeira sidu sier til eptirdæmis, þa kemr hann med gudligri forsio i þann stad, er Muretum heitir, var hann ofrodr ok langt fra manna bygd. Stephanus sier, at þessi stadr var nalægr huginum til guds þionustu enn likaminum vidrkuæmiligr til hardlifis, ok þui gledzt hans hugr miok iatandi sig gudi i þeim stad til þionustu alla sina lifdaga. Hann hafdi eigi meira godz af allri sinni fôdurleifd en eitt fingrgull, ok med þui sama gulli fastnar hann sik skæra iungfrv gudi ok hans hinni heilugu iungfrv modur Marie suo mælandi: „Ek Stephanus nita dioflinum ok ollu hans skrauti, en ek offra mik ok gef gudi fodur, syni ok helgum anda.“ Ok þetta rit leggr hann yfir hofud sier bidiandi til vors herra Jesum Kristum ok hans modur Mariam. Eptir þat giorir hann litit hus af hrise (ok) af laufi, þionandi þar gudi dagliga ok hans modur med vokum, fostum ok bænum. Eptir litinn tima lidinn, sem kunnigr verdr folkinu þessi stadr, sækia margir til hans at heyra hans predikan ok hialpsamlig rad. Enn sakir hardleika hans lifnadar gengu fair vndir hans reglu, en ongvan þann, sem med honum

[1] *Efter D. Jfr. ovenfor S. 499—505.*

var, skylldadi hann at hallda hardleik sins lifnadar, helldr var hann hardr vid sialfan sik enn hofsamr ok linr wid adra, ok sem fiolgoduzt hans lærisueinar, skipadi hann sig eigi suo sem þeira yfirmann, helldr hafdi hann sik ollum þeim til þionustu.

Einn rikr madr war þui vanr at færa Stephano ok hans brædrum i eydimorkina þa fædzlu, sem godir kristnir menn sendu þeim fyrir guds ast. En þuiat þessi godi madr war langt fra þeira bygd, var hann vanr at taka sier herbergi ok nattstad med einum bonda, huort sem hann for til klaustrsins eda fra. Ok er husbondinn vissi, at þessi madr atti mikit godz, tekr hann hann einn tima, sem hann kemr, ok færr eptir æeggian ovinarins hann i hendr tueimr illvirkium. Þeir binda hann ok leida med sier, halldandi hann i sinu valldi i hellum eda iardholum, þeim er þeir woru vanir at leynazt i, naudgandi honum med þui, at hann leysti sik med miklu godzi or þeira valldi. Eptir fa daga lidna er sagt manni guds Stephano, at þessi hans heimoligr madr var fanginn af ransmonnum aa þessum veg i fyrr sôgdu starfi, ok eingi vissi, huert þeir hofdu hann fært. Sem brædrnir harma miok sinn þionustumann kærandi skada sinn, mælti Stephanus: „Werit eigi hryggir, ek veit, huerium kunnigt er, hvar þessi madr er, ok huersu vid hann er gert. Ver skulum allir ganga berfættir til kirkiu, bidiandi til hinnar helguztu meyiar guds modur Marie, i huerrar þionustu þessi madr var tekinn, at hun leysi hann or valldi vondra manna.“ Munkar gerdu, sem aboti baud. Vm morguninn þegar sem lysti, stod vid klaustradyrr knyiandi hurdina þessi madr, sem fanginn hafdi verit ok bundinn, var nu laus. Sa madr, er hann hafdi suikit, ok tueir illuirkiar voru med honum bundnir. Sem dyrrnordrinn sier þetta, verdr hann feginn, ok segir abotanum, sem hann predikar fyrir brædrum, sem hann var vanr. Ok þo at hann fagnadi miok þessum hlut, lætr hann þat ecki

finna aa sik, ok talar vt allt til enda þann sermonem. sem hann hafdi vpphafit, gefandi brædrum suo eptirdæmi. at þeir dyrkizt eigi af iarteignum helldr i einum gudi. Enn er hann hefir endat sina predikan, leysir hann bond af þiofunum ok þeim bonda, sem suikit hafdi þionustumann brædranna, gerandi gudi þackir ok hinni heilogu Marie, ok lætr ransmennina fara brott frialsa.

XIII [1].

Vor fru vitradizt brodur.

A þeim sama tima [2] var einn vngr madr fæddr i Cenomannia, er Kristianus het, hann geck i þat klaustr i erkibyskupsdæmi Turonar byskups, sem Gastinetum heitir. Hann lifdi þar nockura stund pinandi miok sinn likam i fostum ok vôkum, bænahalldi ok odru hardlifi. ok þoldi dagliga mikla freistni aa sinum likam. Enn sem hann heyrdi sagt af gramunka lifnadi, girntizt hann at fara i þeira klaustr. Ok er hann feck til þess orlof, ok hann hafdi verit þar vm eitt aar til profs, toku honum at synazt ohreinir andar ognandi honum, at þeir skylldi hann brott reka af þui husi, ok sôgdu, at hann starfadi at þarflausu, þuiat þeir skylldi hann brott reka or þeim lifnadi. Enn hann tok iafnan vopn heilagrar bænar. Ok sem hann hafdi leingi stadit i þessum bardaga mot dioflinum, heyrdi hann einn dag rodd talandi til sin vid hofdagerd sinnar sængr, suo mælandi: „Minztu at lesa optliga þenna versum or psalltaranum: Deus in nomine tuo saluum me fac et in uirtute tua iudica me.“ Sem hann heyrir þenna versum sunginn, nemr hann hann. Huern tima sidan, er hann verdr fyrir freistni, verndar hann sik med lesning þessa vers sem med einum skilldi. Ok er dioflarnir skilia hann hafa mikit traust aa þessum verso, sogdu þeir til hans: „Heyr, heimski madr! þetta hôfum ver þier kent, viliandi at þu segir þenna versum

[1] *Efter D. Jfr. ovenfor S. 505—507.* [2] *Denne Legende følger i D umiddelbart efter No. XIX nedenfor S. 1162.*

optliga.“ Hann verdr nu efandi, huort hann skal segia þenna versum eda eigi. Enn þuiat hann kunni eigi aa bok, spyrr hann eptir klerka, huat þessi ord merkia, ok sem hann heyrir þetta vera upphaf aa einum psalmi i psalltara, nemr hann allan þann psalm, hafandi hann sier fyrir hlif wid allri fianda freistni. A einni nott vm vetrar tima, sem brædr voktu eptir ottusong i capitulo ok lasu aa sinar bækr, enn hann var einn i klaustrinu bidiandi til guds, heyrir hann rodd af himni suo mælandi: „Þessir godu menn, er þu ser i capitulo, ero pislarvottar gùds.“

A þessu sama aari sa þessi brodir Kristian, sem allt klostrid vtan ok innan væri fullt af dioflum, ok honum synduzt þeir suo margir, at þeir mundi mega fylla oll loptin milli himins ok iardar. Sem hann sa þetta, sagdi hann: „Drottinn gud minn, huersu ma þetta vera, ok huerr megi fordazt þenna haska?“ Hann heyrir rodd talandi til sin: „Sa er hefir satt litillæti mun frelsazt af ollum þessum snorum.“ Litlu sidar kemr mikil birti af austri, ok er illgiarnir andar sia þat, huerfa þeir allir brott. Enn sem þeir helgu andar, er i þui liosi voru, nalguduzt til þess stadar, er þessir menn voru i, fylldu þeir hann med liosi solu biartara, ok i þessi birti vitrazt drottning einglanna Maria. Enn er brodirinn sa hana, sagdi hann i sinu hiarta: „Minn godi herra, huert ferr uor drottning, su er vorra vegna stendr oss at afsaka i guds augliti, fyrir hueria heimrinn er holpinn?“ Hin heilaga Maria suarar honum: „Ek kom at hialpa þessum stad, er miog þarf mitt traust. Ek skal ueita fullting ok hialp þessu abotadæmi ok odrum stodum fatækra manna, þeira sem traust hafa aa mer.“

XIV [1].

I Burgundia nęr þeiri borg er Gratianopolis heiter, var husbondi er aatti stiupsun, þan sem Petr het. Hann

[1] *Begyndelsen efter g*[1], *Slutningen efter D2. Jfr. ovenf. S. 507—514.*

geymdi buss sins stiupfǫður. Enn er hatiðardagr sællar Marie Magdalene kom, bauð husbondinn, at hans stiupsun skylldi vinna aa akri ok plęia. Þersi vngi maðr Petr hafði heyrt, sem hann var i kirkiu, at prestrinn fyrerbauð at vinna aa þersum degi veralldlikt verk, ok þo at hann segði þat sinum stiupfǫður, þa sigraði hans boð ok hǫrð orð uirðing þersar hatiðar. Hann beiter nu yxn fyrer arðr. Ok þuiat hann uar daglega męddr i vinnv. er hann i hǫrðum hug, er hann skylldi þa ęigi frials vera, ok vendir sinni reiði til yxnanna, þeira sem hann hafði męðu fyrir at leiða, þo at þeir vęri með ǫllu saklauser ok fylldi meira erfiði enn hann, ok biðr, at guðs reiði ok hefnd komi yfer þa. Ok sem hann hafði frammi fyrer guðlegum eyrum þersa kueinan, sem honum syndiz rettlig vera, kendi þersi vesli maðr sina vnytsamlegv bęn . . . . . męðr vndarlegum skiotleika, þuiat þegar i . . . . . yxnina ok arðrenn[1] . . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Petrum[2]. Liggr þetta skrimsl þar aa golfinu, ok megu þeir, sem aa taka, kenna, at þat hefir sannan mannzlikam. En suo full þefr stod af þui, at varla matti nockur þola, saa er nærr kom. Byskupinn færr til sina menn at briota þekiu herbergissins ok draga þar vt med reipi þenna fula likam, dragandi hann brott af borginni ok brenna. Skildu menn fullkomliga, at þat var likami nockurrar konu, huern er diofvllinn hafdi gripit ok i verit, til þess at freista med honum guds mannz, allt til þess er hann vard naudigr at fyrirlata hann skylldadr til med þvi helga klædi, er vigt var ok helgat med byskupligri blezan. Matti fiandinn þann likam eigi leingr bera, sidan hann var bundinn med krapti kennimannligrar blezanar. Þat sannadi ok þenna hlut, at i þeim

[1] *Her ender 3die Spalte g'; fjerde Spalte er trykt ovenfor S. 509.*

[2] *Her vedtager denne Legende i D2, hvor Begyndelsen mangler.*

glugga, sem var aa þvi husi, sem þar var nærr ok einsetumadrinn var vanr at ganga nódsynia sinna, funduzt skitnir ok funir klædaleppar, þuiat þetta skrimsl hafdi þar inn farit, ok þotti ollvm audsynt, at þessar konu likamr mundi þessum klædum hafa verit sueipadr til grafar, adr diofullinn hafdi þat tekit.

Sem þat herbergi, er Petrus var i, var bætt, fylgir hann fram sinv fyrirheiti med osigranligri hugarins stadfesti. Gengr hann nv fram aa vigvollinn, sem sa er ecki ottazt, sidan hann hefir sigrat sina ovini, ok vill hann enn vera i sama husi sem fyrr, allt til þess er hann skipti sina fyrirrætlan eptir radi byskupanna Gratianopilitani, i huers byskupsdæmi hann var, ok byskups Vinariensis heilags mannz fyrir gudi ok miok merkiligs i guds kristni. Er hann, segir sa, er iarteignina dictadi, med hinum fremstum byskupum, þeim sem aa minum dogum hafa verit. Er þessi madr Petrus eigi æsakandi, þo at hann skipti sitt heit, þuiat hann hlyddi radi þessa tueggia suo dyrligra hofdingia. Þessir godu menn sav med sinni vizku ok hugleiddu milldliga, huersu faheyrdar iarteignir gud hafdi honum gert, suo ok eigi sidr, hversu marga vega ovinrinn bardizt i mot honum, ok þui ottduzt þeir, at þessi vngi madr ok boklavsi kveiktizt nockut vpp til metnadar fyrir suo ægætar iarteignir, sem gud gerdi honum, eda fyrir suo fagran sigr, sem hann hafdi wnnit aa sinum ovin, ok hann vyrdi þadan af med nockurum hætti suikinn af diofuls æeggian. Þui eggiudu þeir, at hann treysti eigi sin eiginlig ofl nægiazt at sigra þessa hluti, ok gefi sik helldr i valld andligs fodur einshvers abota til læringar med samvist andligra brædra, at med þeira radi ok hvggan væri hann hlifdr ok stædi þui oruggari i drottinligvm herbudum moti suo hórdu stridi ovinarins, þui sem hann matti eigi þola med sinvm eiginligum styrk. Byskuparnir settu hann i eitt sæmiligt klaustr, ok letu kenna honum helga reglu, gefandi hann

i valld abotanvm ok brædrvnum, at þeir hvggadi hann ok veitti honum brodurliga elskv. Lifdi hann þar allt til sins davdadags þionandi gudi med hiartaligum kærleik vndir regluhalldi.

XVIII[1].

Fra þui er vor frv sendi sancti Thomas clenodium[2].

Þann tima er Thomas Cantuariensis, er hiartaliga elskadi guds modur Mariam, var i skola i Paris, bar þat til a moti óskudegi einn tima, sem hans kumpanar foru þa meir lausir[3] enn a audrum timum, eptir þvi sem siduenia er til skolaklerka, toludu þeir i kallzi sin a millum, at hverr þeira skylldi[4] tia odrum þat fegrsta clenodium vm morgininn, sem hans vnnazsta[5] hefdi honum gefit. Enn þui at hinn helgi Thomas atti óngua unnuzstv vtan hina helguzstu guds modur Mariam, hverri er hann þionadi dagliga medr godfusu[6] hiarta, verandi sialfr skær iungfru bædi at[7] hugskoti ok likama, vissi hann sik mundu vera spottadan af sinum kumpanum, ef hann hefdi ekki clenodium fram at bera. Ferr hann nu til kirkiu guds modur Marie ok fellr fram litilatliga fyrir hennar alltare, at sakir þess at hann hafdi óngua[8] unnuzstu. skylldi hon hugsa honum nockut þess hattar clenodium. sem hon villdi. Vm morgininn eptir, er allir kumpanar komv saman til bords, ok er þeir skylldu syna sin clenodia. sem þeir hofdu adr talat[9], þa berr hverr fram þa giof, [sem hafdi þegit[10]. Enn þeir taka at hlægia ok spotta Thomam, er hann hafdi ekki fram at bera. Svarar hann med einfalleik ok litilæti: „Ek a eina kæruzstu uinv, ok skal ek nu fara at taka þat clenodium er hon hefir gefit mer a þessi nott ok syna ydr.“ Hann finnr i nock-

[1] *Denne Legende meddeles her efter 233 saa langt den naar, og siden efter D. Jfr. ovenfor S. 198—203.* [2] *Oversk af D.* [3] ok leikandi *tilf. D.* [4] *tilf D.* [5] vina *D.* [6] goduiliugu *D.* [7] i *D.* [8] adra *tilf. D.* [9] skipad *D.* [10] [er þegit hafdi *D*

urum leyndum[1] stad sins herbergis einn budk eigi smidadan med manna hǫndum helldr af gudi, huerr er trvizt af iungfrv Mariu þangat sent. Hann lykr þessum budk upp fyrir sinum kumpanum. Sia þeir, at þar er i allr byskupsskrudi med byskupsstaf, ger med undarligvm hagleik, suo litil vexti, at þau mattu uel vardueitazt i þeim sama budk. Sem þeir hugleida gerla þenna hlut, þikiazt þeir skilia, at þessa aagætu giof hefir honum gefit iungfru Maria, birtandi suo, huilika tign hann mvn fa sidar, ok heidra hann hedan af med meiri virding enn fyrr.

B[2].

Fra hinum heilaga Thomase erkibiskupi.

Sva er lesit af hinum heilagha Tomase Kantarabyrgiss erkibiskupi, at þa er hann gekk til skola i Paris, elskade hann uara fru sanctam Mariam med mykille godfyse sinnar þionostu. Uoru hans skolabrǫdr uanir firir oskuodinsdag ser meirre leik ok skemtan en nokkorn annan tima at gera, samtalande millim sin, at um morgeninn eftir skillde huerr frambera ok syna sitt clenodium, er huers þeira unnasta hefde ordrum(!) sǫmilighazt gefet. Nu sem heilagr Tomas atte anga adra einkannligri vnnastu en uara fru sanctam Mariam, huerre er hann þionade med mǫylighum skirleika bæde i hugskote ok likama, ok firir þetta sama spottadr af sinum kumpanum, ferr hann til kirkiu heilagrar Marie firir hennar alteri godfusliga framfallande, bidiande hiartaligha sina hina kieraztu vnnastu, at hon skillde uirdaz eitthuert sǫmiligt katel honum at presentera. Um morghenenn eftir sem hans kumpanar komu allir samt til mǫssu, bar huerr fram sitt katel, eftir þui sem huers þeira hǫueskare unnasta hafde huerium gefet. Ok sua sem þeir toku at spotta Thomam, er hann hafde ekke katel þeim at syna,

[1] *Det følgende er taget af D, da 233 kun har et Par Ord tilbage i hver Linie.* [2] *Den samme Legende efter F.*

suarade heilagr Thomas medr einfolldu hugskote: „Eina hina kieraztu unnastu a ek mer, man ek af þui fara ok hegat bera þat katel, sem hon gaf mer a þessare natt.“ Sem hann for, fann hann i einum lóynilighum stad sins klefa nokkorn luktan budk af filsbeine medr himneskum hagleik giorfan, mannligu uerke miok olikan, huern uar fru truiz þeghat borit hafa. Ok sem hann hafde upplokit þessum budk firir sinum kumpanum, saz þar i allr biskupsligr skrude ok einn fagr bagall medr dasamlighu uerke ok fasenu uouinn, medr eighe meira mykileik en budkrinn matte ual taka. Sem klerkarnir hofdu þessa luti glóggliga skodat, sogdu allir, at uar fru sancta Maria hefde þessa hina haleita giof ouordnum lutum til marks ok merkingar þessum hinum agieta unga manne gefet, uegsamande þenna heilaghan dom med sómd ok uirding sem uert uar.

XIX[1].

Er brodir for vr klaustri.

A dogum Frederici hins fyrsta keisara med þui nafni var i Einglandi einn styrkr madr þrifinn af sinum likam ok miog frægr af sinvm róskleik. Ok sem guds myskunn vitiar hans hiarta, suo at hann hugleidir, huersu marga stora hluti hann hefir mot gudi gert, stadfestir hann þat med sier at fara til Jorsala, at hann hefdi þar sitt afl til guds þionustu, ok vm þetta heit spurdi hann at einn aabota af gramunka lifnadi. Eggiar abotinn hann at taka kross heilagrar reglu þeira lifnadar, farandi svo til hinnar himnesku Jerusalem. Gerdi hann suo. Var hann langan tima miog heitr af gudligri ast. Eptir þat var hans freistad af ouinum. Villdi hann skipta vm sina fyrirætlan ok fara likamliga til Jerusalem, sem hann hafdi fyrr ætlat, enn þuiat abotinn var eigi i klaustrinu, dualdi hann i mot sinum vilia brottferdina til morgins.

Ok aa þeiri sómu nott, sem hann var i sinni sæng,

[1] *Efter D. Jfr. ovenfor S. 534–541.*

sier hann þukann sitia aa þeim bita, er var i suefnhusi brædranna i liki einnar apyniu. Hugsar hann, at þat mundi fiandinn vera, þuiat þess hattar dyr voru ecki i þvi munklifi. Diofullinn skilr nu, at hann er kendr, ok hleypr ofan aa hann ok berr hann suo fast, at blod stöck or nösum brodursins ok munni. Eptir þat huarf fiandinn brott. Sem þessi nykomni brodir kallar hatt, vakna brædrnir, ok þuiat þeir sia, at hann er miok saarr, bera þeir hann i þat hus, sem þeir brædr, er siukir wrdu, voru vanir at liggia i. Hann laa þa vitlaus þria daga i sinni sæng. Syndizt þeim hann helldr daudr enn lifandi, hafdi hann opin augun ok sa þo ecki.

Sem hann laa suo þeigiandi, vitradizt honum Benedictus ok sagdi: „Benedicite.“ Hann suarar: „Dominus.“ Brodirinn[1] spurdi: „Huerir erut þier?“ Hann suarar: „Ek er brodir Benedictus, fylg mer!“ Brodirinn þickizt nu fylgia honum. Þeir gengv nu upp vm haafar gradur. Aa huerri gradu satu tueir dioflar. Þeir slogu aa huerri gradu þenna nouicium. Werdr hann skiott suo modr af þeira hoggum, at hann matti varla fylgia þeim, sem hann leiddi. Hinn helgi Benedictus litr nu aptr, ok leggr sina hond yfir hofud honum styrkiandi hann. Sem þeir hofdu þessar gradur vppstigit, sa brodirinn[1] einn grænan stad miok fagran ok biartan. I þui heradi var skærr himinn ok ecki sky. Brodirinn sa eina kapellu hangandi i loptinu suo litla, at hann vndradi miok, til huers suo litil kapella mundi vera. Heilagr Benedictus talar til hans: „Vndrazt eigi verk guds, þuiat hann einn kann skynsemi at gera fyrir, huersu hann hefir gert eda til huers hann hefir giort sina skepnu.“ Hinn sæli Benedictus gengr inn i kapelluna ok bydr brodurnum, at hann skal standa at hurdarbaki. Hier var inni mikill fioldi huitklæddra manna sitiandi i hring. I innanverdri kapellunni sat millum þeira sialf modir myskunnarinnar

[1] brodurinn *Cd.*

skinandi sem sol milli himintungla. Heilagr Benedictus gengr til hennar ok sagdi: „Benedicite.“ Hun segir: „Dominus.“ Hann mælti: „Min frv, hier er nu sa nykomni brodir, er þier budut at hingat skylldi leida.“ Hun mælti: „Latid hann koma til min.“ Ok sem hann var leiddr fyrir vora frv, mælti hun til hans: „Willtu vera med mer i minu husi mer til þionustu, sem þu hefir heitid?“ Hann mælti: „Giarna, min fru.“ Hun mælti: „Suer mer ok heit yfir þessu alltari; at þu skalt mer þiona iafnan gerandi ok vardueitandi guds bodord.“

Sem hann hafdi suarit, mælti hin heilaga Maria vid Benedicto: „Leidit hann aptr i þann stad, sem hann var, adr þier tokut hann.“ Heilagr Benedictus lætr hann enn bida aa baki hurdinni ok mælti: „Hygg at gerla ok hallt i minni þeim hlutum, er þu ser, þuiat þeir ero þier nytsamligir.“ Heilagr Benedictus tekr munlaug gyrdandi vm sik handklædi, hann feck munlaugina worri frv. Hun þuærr fætr allra þeira, sem þar satu, enn Benedictus þurkar eptir fætr allra þeira fallandi aa kne. Enn er þav hofdu gert þessa þionustu, leidir hinn helgi Benedictus brodurinn aptr vm blomgada stadi ok skemtiliga vel ilmandi. Hann sa mikinn fiolda munka ok þeira, sem nytekit hofdu munkabunad, rennandi mot ser, sumir af þeim hofdu fagrar koronur sier aa hôfdum, adrir baru enn eigi koronur sier aa hôfdum, helldr sem bidandi þess tima, er gud villdi þeim þa dyrd veita. Medr þessum var einn munkr, sa er bad af hinum helga Benedicto, at hann lofadi honum at tala vid þenna brodur, sem medr honum var. Ok er hann hafdi orlofit feingit, talar hann: „Brodir Guilleme! Ek var munkr i þui klaustri, sem þu vart. Bid ek, at þu segir abota þinum ok minum suo min ord, at brodir Matheus, sa sem fyrrum war hans munkr, bidr, at hann bæti sitt lif ok halldi betr sina reglu hedan af enn hier til, veitandi brædrunum fodurliga forsio, ok seg honum þat til marks, at þann tima,

sem ek var kominn at andlati, syndizt mer sem send væri af himne ein korona. Hugda ek hana [1] mundu mer til heyra, enn hon var gefin odrum munk, þeim sem litlu adr hafdi andazt. Ek angradizt miok af þessum hlut, ofundandi goda hluti mins brodur, ok þa synd iatadi ek þeim abota med idran. Enn ek minni sialfan þig aa, at þu halldizt i þeim lifnadi, sem þu hefir iatad, ok vert litillatr ok hlydinn flyiandi veraulldina. Venzt eigi at gera þinn eiginligan vilia sem ek, ottazt iafnan gud."

Eptir þessi ord bydr heilagr Benedictus, at eingellinn Raphael leidi þenna brodur i þa stadi, sem honum skylldi syna. Þa leidir eingillinn hann i paradisum. Ok er þeir koma þar, sier brodirinn sem eina borg af gulli, hennar port var gert med vndarligri fegrd. Ok er brodirinn vndrazt þessa hluti, berr eingillinn hann inn vm portit. Þa sier hann i paradisum fógr gros ok alldin nog med dyrdligum aavexti, ok þar i satu syngiandi fuglar. Vndir einu tre var brunnr miok skærr, or huerium er runnu beckir fagrir vm þann stad midian. Ok sem munkrinn villdi huilazt ok skemta sier wid þenna brunn, leiddi eingillinn hann til annars tres, þess sem vndarliga hatt var med mikilli fegrd. Vndir þvi tre sat einn madr einkanliga fagr at sia, suo storr vexti sem risi væri. Hans klædi var med ymsum litum hinum fegrstum fra nedanverdum hans fotum allt til briostzins. Eingillinn mælti: „Þessi madr er Adam fadir allz mannkyns, huern er gud skapadi fyrstan, er hann leystr fyrir pisl guds sonar Jesu Kristz. Enn þessi hans kyrtill er þat klædi himneskrar dyrdar, sem ovin mannkyns rænti hann, eggiandi hann at briota guds bodord. Enn þetta sama klædi þiggr hann aptr fyrir god verk sinna sona ok sinna dætra, fra hinum fyrsta syni Abel allt til hins sidazta heilags mannz. Ok sem þetta klædi er algert,

[1] hun *Cd.*

mvn fullnat vera tala heilagra manna guds, ok eptir þat mvn endazt verolldin.“

Eptir þat leidir eingillinn munkinn vm dockua ok myrkrafulla stadi. Hann ser suarta ok hrædiliga turna or huerium er rôk vpp suartr reykr, ok þui hyggr munkrinn, at þessi stadr mvn vera helviti. Eingillinn mælti: „Eigi er sem þu hyggr, þessir turnar ero þeir ofnar, sem vpp leggr reyk or bruna eilifs elldz.“ Eptir þat saa þeir mann sitia aa brennanda stoli, fyrir honum stodu fagrar konur ok steyptu logandum kertum inn i hans munn ok nidr vm idrin, ok toku þau vt vm hans getnadarlim. Eingillinn mælti: „Þessi madr var miok eptirlatr sinum likam enn ovin sinnar sælu, hann stundadi at neyta matar ok dryckiar vmfram nodsyn ok hof, hann var sorlifismadr. Sa stoll merkir, at hann var alla sina daga mattugr ok stadfastr i sinni illzku, enn þuiat hann elskadi konur framarr enn guds bodord, þa kuoldu illgiarnir andar hann i þeira liki, brennandi hans munn ok kuid ok getnadarlim med sinum tortisum, at nu taki hann af þeim hlutum pinu, sem hann elskadi rangliga; aa iardriki elskadi hann hita lostasemi, ok þvi var hann kualdr med pinu sarligs bruna.“ Eptir þat saa þeir annan mann, þann sem hinir suortuztu andar flogu lifanda ok gneru hans likam med sallti steikiandi hann aa ristiarni. Eingillinn mælti: „Þessi madr var mattugr ok grimmr vid sina þionustumenn.“ Hier næst saa þeir einn mann sitianda aa elldlegum hesti, hans skiolldr var gloandi sem iarn nytekit or elldi eda afli. Þessi madr hellt yfir hals hestzins eina geit, enn vid hala[1] hestzins dro hann munks buning. Eingillinn mælti: „Þessi var fatækr medan hann lifdi i verolldinni, ok lifdi vid þat, sem hann rænti adra. Hann hafdi tekit eina geit fra fatækri konu. Enn vid enda sins lifs iatadi hann sik vndir munkalifnat, eigi med sannri idran eda goduilia, helldr

[1] hals *Cd.*

at hann fordadizt suo skǫmm ok pinu af monnum, enn ætladi aptr at huerfa til hins fyrra lifs, ef hann mætti, ok fyrir þui syndizt hann draga fiarri sier þann klædnat sem þann hlut, er honum þotti litils verdr edr einkis. Enn geitin ok skiolldrinn voru þær kualir, er honum voru dæmdar fyrir sitt ranglæti.“ Eptir þat sia þeir annan stad, i huerium er voru klaustramenn, bædi munkar ok nunnur, hafandi ymisligan klaustramanna buning vtan nockud merki heilagligs lifnadar. Sumir synduzt hlæia vtan stilling, adrir lǫstudu ok aaleitudu adra, sumir synduzt eta ok drecka med ongri stilling, adrir synduzt fremia likamliga munut. Eigi synduzt þessir hlutir sakir þess, at nockur megi þa fremia eptir daudann, helldr til þess at þeir, sem illa lifdu i sinu sialfrædi, syni liking sinna synda i sinum kuolum ser til suivirdingar. En sem dioflarnir synduzt naudga þa til þessarra hluta, hlupu þeir aa þa ok slogu þeira hofud med stongum, suo at heilinn stock vt[1] ok augun sprungu or hǫfdunum, ok þetta gerdu fiandrnir optliga.

Hier næst leiddi Raphael eingill brodurinn til heluitis diups, ok þar sa hann eitt ogurligt hiol allt brennanda ok einn mann bundinn aa hiolinv. Enn sem þat velltizt, heyrdi brodirinn[2] miok ottafullr rodd suo segiandi: „Þu sier ogurligan hlut, enn þu munt enn sia þat, sem miklu er hrædiligra.“ Þetta sama hiol velltizt med skiotu falli nidr i heluitis diup, ok sem hiolit kom nidr, vard suo mikill okyrleikr ok suo ogurligr brestr, at hann hugdi, at eigi mætti meiri vera, þo at allr heimrinn ok himinninn med hefdi hrapad. Ok er þetta hiol drektizt med suo mikilli ogn i heluitis pytt, kolludu allar þær salir, er halldnar voru herteknar i daudans pislum, grimlegum roddum med ohreinum ondum, hædandi þann vesla mann, sem kualdizt i þui hioli, þeir slogu til hans ok baunnudu honum, leggiandi boluan aa boluan ofan. Þessi

[1] vm *Cd.* [2] brodurinn *Cd.*

var l[illegible]n vesli Judas suikari vors herra Jesu Kristz. Sem þeir foru brott or þeim stad, sier brodirinn þann eingil, er styrir solinne til nytsemdar ok þionuztu mannkyninu. Hinn helgi Raphael eingill mælti vid brodurinn: „Þier heyrir at huerfa aptr til þins likama. Enn þa hluti, sem þier hafa syndir verit, skaltu ongum segia vtan abota þinum leyniliga.“

Þessi brodir, er adr hafdi legit sem daudr þria daga, lifnar nu. Ok sem þeir, er vid woru, sia hann geispa ok anduarpa med miklum grat, spurdu þeir eptir, huat hann hafdi sed. Enn sakir sins harms gleymir hann þui, sem eingillinn baud honum, ok mælti: „Ek sa heluiti ok ek sa paradisum.“ Ok er hann mælti þetta, kemr þegar hinn helgi Benedictus ok hafdi i hendi einn staf, hann slo honum i andlit þessa siuka mannz, er suo var ohlydinn bodi eingilsins. Hinn siuki brodir bra i mot hǫgginv sinni hendi, feck hann stort hǫgg aa fingrinn. Hann spyrr eftir, huer sok til er, er hann var lamdr suo hardliga. Benedictus suaradi: „Þuiat þu vart ohlydinn einglinum; ok þo at þinn likami se meiddr, þa vit fyrir vist, at þin ǫnd er skǫdut meirr, ok sakir þess at þu misgerdir med þinum ordum, skaltu ecki mega tala niu daga.“ Sem hann hefir sett honum þessa skript, huerfr hann brott. Wm þa niv daga hefir hann harda sott, ok þrutnar hans hond aakafliga. Eptir þat vard hann heill, ok segir abotanum einum saman alla þa hluti, sem hann hafdi sed. Enn þuiat abotanum var eigi bodit at þeigia yfir þessum hlutum, segir hann þessa syn til nytsemdar ollum þeim, sem hana lesa eda heyra.

XX[1].

Heilagr Bonicus byskup Aluerensis elskadi Jesum Kristum ok hans modur af ollu hiarta. Einn dag, er hann for til musteris hins helga Michaelis med morgv folki, legst hann til bænar i einni hyrning musterissins.

[1] *Efter D. Jfr. ovenfor S. 544—549.*

Enn þo at hann (væri) med miklum mannfiolda, hugsadi hann suo hiartaliga gudliga hluti, sem hann væri i einsetu. Sem heilug messa war sungin, for huerr heim til sins hus, enn hann war einn saman eptir i þeim leyndum stad, er hann hafdi sier feingit. Þeir sem kirkiunnar geymdu, leitudu vm alla kirkiuna, ef þar væri nockur madr inne, enn med guds uilia mattu þeir hann eigi finna i þeim leynistad, sem hann war, ok læsa dyrr kirkiunnar.

Hinn helgi Bonicus byskup bidr nu þui óruggari ok godfusari til guds af ollu hiarta, sem hann ma þat naduligar ok leyniligar gera fyrir monnum, steypandi fram morg taar i guds augliti. Ok er hann hefir leingi bedizt fyrir aa þenna haatt, birtizt honum þess haattar witran, at hann þottizt heyra til himins fagrt sónghliod, þar med sier hann fagrt lios suo biart sem sol, fylgir hier gnyrr mikill, ok lukaz upp dyrr kirkiunnar. Byskup ward miok ottandi af þessi uitran. Honum synizt, sem mikill fioldi heilagra manna fylgi, i þeim flocki midium er drottning himins ok iardar hin heilaga guds modir Maria, syngia allir lof worum herra Jesu Kristo ok hans modur. Hin heilaga iungfrv sóng med fagrligu hliodi lof sinum sæta syni. Gengr þessi fagra processia svo fram vm midian korinn til alltarissins. Þa var eptir spurt af nockvrum helgum monnum, huer syngia skylldi messuna. Hin sæla Maria suarar: „Hier er Bonicus byskup, sa sem sannliga er godr ok makligr at fremia þetta embætti.“

Sem byskupinn heyrir þetta, ottazt hann miok ok færizt sem fastazt vt at murnum. Berr sa steinn, sem vndan honum geck vt i murinn, þar witni vm iafnan sidan, sier enn i dag, huersu hans hófud, herdar ok hans bak hefir inn geingit ok merkt i marmaranum aa þann haatt, sem vax merkizt aa insigli. Hann werdr nu fundinn ok framleiddr fyrir wora frv ok þa, sem henni fylgdu. Patriarchi leiddu hann til heilags alltaris ok

þionudu honum, enn helgir spamenn helldu camriam(!). Hann war skryddr einu fôgrv klædi, ok suo geck hann til alltaris. Enn sidan er hann hafdi med ollum godnilia fært gudi forn wors herra likama ok sæmiliga sagt messuna ut til enda med fulltingi þeirar somu himnesku hirdar, gengr til hans guds modir Maria heilsandi sinum vin ok gefr honum fyrir sitt starf þann messuhôkul, sem hann sông i. Þat klædi war suo fagrt ok dyrligt, at þat ma eigi trvazt i ôdrum stad gert enn i himinriki. Byskupinn þackar þessa giôf lofandi gud af ollum hug, tekr hann klædit ok geymir. Hann segir þessa witran morgvm monnum ok hefir klædit til uitnisburdar. Werdr þetta kunnigt wida. Klædit er wardueitt i einne borg Aluernie, þeiri sem heitir Mons Clarus, ok enn i dag tezt þat þar folkinu aa hatidisdogum. Enn eingi madr kann skilia, huers hattar wll eda wefnadr er aa þui helga klædi var, er þat huitt sem snior ok vndarliga miukt ok lett, hefir þat hinn sætazta ilm.

Sa sem byskupdominn tok eptir Bonicum, honum olikr at lifnadi eda heilagleik, hugdi sik munu fa þuilika witran, ef hann suæfi vm nott i fyrr sagdre kirkiu hins helga Michaelis. Byskupinn for nu med mikilli diorfung treystandi sinum werdleik til kirkiunnar, ok geingr inn i herbergi hofsemdarinnar þrvtinn af rikuligri fæzlu ok þui styrka wini, sem hann hafdi drvckit yfiruettugis. Ok þuiat hann war miog windruckinn, fellr þegar aa hann þungr suefn, suo at hann waknadi eigi fyrr enn vm morgvninn, er liost war af degi, ok kennir sik þa wera heima i sinni sæng i sinu herbergi. Hann ferr nu til sinna manna iatandi fyrir þeim glæp sinnar diorfungar, bad hann fyrirgefningar af gudi med audmiuku hiarta ok fullkominni idran. I þessum hlut ma widkennazt oumrædiliga milldi wors herra Jesu Kristz ok hans modur. huersu myskunnsamliga þessi byskup, er dirfdizt at rannsaka þa hluti, sem gud lofadi honum eigi, war heill heim

sendr i sitt hus, at hann kendizt wid sinn glæp ok gerdi idran. Enn Bonicus fyrir sina godfysi ok litillæti feck himneska vitran ok war af worri frv waldr at syngia heila messu sialfri henni guds einglum med morgvm helgum monnum syniliga nærr werandi, ok gaf honum fyrir sina þionustu himneskt klædi.

XXI[1].

Af Mariumessu sidari.

Bvrdardagr hinnar helguztu guds modur iungfrv Marie var langan tima fyrst ecki halldinn i kristninni, enn suo segizt, at þat var af gudi vitrad aa þenna hatt, sem hier segir. Einsetumadr nockur heilagr i sinum lifnadi heyrdi aa hinni somu nott huert aar fagran englasong i himininn. Sem hann vndradi, at hann heyrdi þat alldri aa audrum timum, bad hann til guds, at hann syndi honum, sakir huers þa heyrdizt þessi fagri einglasongr. Guds eingill vitradizt heremitanum ok sagdi: „Eilif iungfrv, su er fæddi sialfan gud, var borin aa þessi nott, ok þo at þat se eigi vitad af monnum, hallda þo einglarnir i himinriki þa fagrliga hatid.“ Sem þessi vitran var kunnig formonnum kristninnar, skipudu þeir, at heilug kirkia skylldi hallda þenna dag hatidliga.

XXII[2].

Her segir af vorrar frv tidum.

Swo segir Petrvs, at i þui munklifi, sem heitir Petra Pertusa skamt fra munklifi heilags Uincencij, var skipad af brædrum ok halldit vm þria vetr, at eptir þær tidir, sem brædrunum var skylldugt at syngia, skylldi þeir lesa tidir vorrar frv. Einn munkr er Gazo het, ranglatr ok illz lifnadar enn miok ordigr ok margtaladr, kærdi sik fast um þat ok sagdi eigi rettliga mega leggia suo mikinn þunga aa brædrna vm þat fram, sem bodit war i þeira reglu, ok sagdi þeim vel mega nægiazt, þo at

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 549—554.* [2] *Efter D2. Jfr. ovenf. S. 211—214.*

þeir legdi engar nyiungar inn i sinn sid. Hann feck her til margar greinir ok skynsemdir at sanna sitt mal, ok med sinni þrætu feck hann þui vid komit, at brædrnir letu af at segia tidir iungfrv Marie. Þegar risu upp margir uolldugir menn ok gerdu otalligar meingerdir ok skada þui sama klaustri, var gripit godz munkanna ok ræntir þeira menn, brendir þeira bæir ok særdir ok drepnir þeira þionustumenn. Þeir senda ok fara sialfir til Saxlandz keisara, ok at þarflausu, þuiat þeir fa enga retting sinna mala. „Þa kuomu þeir til min, sagdi fyrr sagdr byskup Petrvs, kærandi fyrir mer sina vesold. Sagdi ek sakir þess þeim þetta hafa til borit, at þeir hofdu fra ser rekit modur hins sanna fridar.“ Þeira sendimenn falla þegar til iardar, segiandi sik alldri hedan af skulu uppgefa at segia lof sællar iungfrv Marie, feingu suo þegar frid ok nadir, ok helldu vel sitt heit. Morgum aarum sidar sem lidit var fra hingatburd vors herra Jesu Kristz þusund niutigir ok fim aar, skipadi Vrbanus pafi a kennimanna þingi vid Claromontem i Gallia, at lesa skylldi tidir af iungfrv Marie ok henni skylldi syngia hatidliga huern laugardag.

XXVI[1].

Drepsott letti af i Rom ok einglar sungu Regina celi.

A attanda aari rikis Mauricij Romaborgar keisara, sem hinn helgi Gregorius Magnus sat i postoligu sæti, eyddi drepsott miog borgarlydinn. Suo syndizt sem örvar flygi af himne, þær er drapu marga menn. Þessi guds bardagi ok drepsott eyddi suo miög Romam, at morg hus woru obygd i borginni. Hinn helgi Gregorius skipar processionem vm borgina Romam medr letanijs a hatidardag Marci ewangeliste a paskatima at bidia til guds, at sottin letti af. Hann let bera fyrir þessi processione medr mikilli vegsemd likneski sællar guds modur iungfrv Marie, þa sem enn er i Roma, hueria er segizt at hinn

[1] *Efter D. Jfr. ovenfor S. 224—225.*

helgi Lucas gudspiallamadr, er var læknir ok pentur, hafi gert sem likazt eptir sasionu þeirar sómu iungfrv, þa er hon lifdi aa iardriki. Ok sem pafinn geck processionem medr fyrr sagdre skript, leid af su mikla þoka, sem i loptinu var ok medr sinum wondum þef drap folkit allt, ok skiptizt, þar sem likneskit war borit, sem hon flydi vndan þvi megandi eigi þola þess nærveru. Eptir þat ward þegar biart loptit ok skært lios. Þa heyrdizt i loptinu yfir skriptinni eingla raddir syngiandi med fógru hliodi þessi ord: „Regina celi, letare, alleluia, quia quem meruisti portare, alleluia, resurrexit, sicut dixit, alleluia!“ Hinn helgi Gregorius lagdi til þessi ord: „Ora pro nobis dominum, alleluia!“ Hann sa þa standa yfir kastala Crescencij eingil drottins, þerrandi þat bloduga sverd, sem hann hafdi sier i hendi, ok dro þat i sina vmgerd. Hinn helgi Gregorius skildi þa, at fyrr sógd drepsott mundi af letta. Þa vard ok suo. Sakir þessa er sa sami turn kalladr sidan Eingils kastali.

XXVII [1].

(Fra pentur i Flandr).

Sa var einn pentur i Flandr miok frægr af sinum hagleik, er af ollu hiarta elskadi guds modur Mariam. Huern tima suo sem bar til, at hann pentadi pukann, lagdi hann allan hug aa med þeiri list, sem hann kunni, at gera hann sem liotligastan. A einni nott vitrazt honum fiandinn spyriandi eptir med aakafligri reidi, hui hann reitti hann suo, iafnan skrifandi hann suo liotligan, at allir, þeir er sia, hlæi at honum fyrirsmaandi þui meirr. Penturinn segir: „Þat gerir ek vel, þuiat þu ert iafnan vpphaf allra þeira illra hluta, sem ek hefir gert, ok þu freistar min optliga med vondum ok liotum hugrenningum, sitiandi vm med þeim at bleyta styrkleik ok stadfesti mins hugar.“ Fiandinn ognadi honum sinni reidi minnandi aa, at hann leti af þessi meingerd. Penturinn

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 555—566.*

lagdi hedan af enn framar allan hug aa at penta hann sem liotligazt honum til nidranar.

Þat bar til einn dag, at penturinn gerdi likneskiu guds modur Marie i einni stuku i kirkiu nockurri, ok suo framt sem list hans meistaradoms vanzt til, pentadi hann skriptina, sem vera atti, med ollum hinum fegrstum hlutum sem fridazta ok sæmiligsta kunni hann. Enn eptir þui sem sagdi til ormsins, at konan mundi vndir fotum troda ok lemia hans fætr ok hofud, skrifadi hann pukann vndir fotum likneskiunnar med dǫckvm color liotan ok suartan, sem berr þeim, sem er elskari liotleikans ok hofdingi myrkranna. Sem fiandion ser þetta, hygst hann med sinum grimleik skulu ombuna penturinvm. Hann bidr af gudi orlof til at gera honum nockut til meins. Nu sem penturinn skrifadi þetta skrimsl, ok hiallrinn var studdr med sterkum stodum ok þar stodu vid stigar, þa kom sem einn huirfiluindr ok slo nidr til iardar þann hiall, er penturinn stod aa. Hann ottazt miok, er hann kennir þetta, ok vendir sinu hiarta ok þar med hendinni til likneskiu vorrar frv. Þa gerdist vndarligr hlutr: likneskit tok sinni hendi i hans hond ok hellt honum, suo at hann skadadi ecki, þar til er at honum kuomv þeir menn, er honum hialpudu. Allir þeir er vid voru, lofudu gud ok hans modur, enn lostudu ok fyrirsmaadu diofulinn med miklu spotti ok hlatri, siaandi nu huersu hans slægd vard at ǫngu.

XXIX [1].

Nockur husfru gofug at ætt, su sem mikla godfysi hafdi til guds modur Marie, atti ser eina kapellu, þa sem sialf hon hafdi gera latid vid sitt hus ok hafdi þar til ser heimonlighan prest, þuiat hon villdi huern dagh hlyda messo af uorre fru. Þat bar til a nockurum tima,

[1] *Begyndelsen af denne Legende der mangler i D2, er tagen af h. som dog paa flere Steder er ulæselig, det øvrige af D2. Jfr. ovenfor S. 207—211.*

sem kom hatid guds modur Marie, a huerri hon offradi . . . . . sakir nockurrar naudsyniar . . . . . messo þar þann dagh, er sua lesit, at hon gaf allt þat sem hon matti fatækum monnum, ok æigi sidr klædi sin enn annat, til heidrs guds modur Marie. Ok þuiat hon hafdi gefuit þann dagh sina skickiu, matti hon æigi fara þann dagh til kirkiu. Ok sem hon harmar miok, at hon ma eigi heyra messu þann dagh, gengr hon i sina kapellu ok fellr fram fyrir alltari vorrar fru.

Nu fellr skiott a hana vmegin, ok þickiz hon vera i einne vndarligri fagri ok storre kirkiu. Hon sier mikinn fiolda meyia farandi i kirkiuna. Hin fegrsta iungfru berandi koronv a hofdi ser geck fyrir þeim. Sem allar meyiarnar satu eptir sinne skipan, kom i kirkiuna . . . . . þeir ok nidr huerr eptir . . . . . bar fram fiolda logandi kerta, ok feck fyrst kerti þeiri iungfru, sem fyrir odrum geck, ok þar medr ollum meyiunum, ok þar nest hinum ungum monnum ollum. Sidan kom hon til þessar fru ok feck henni kertit. Hon tok giarna vid þi.

Þa sa hon, at fram gengu vm korinn midian fyrst tueir, þeir sem baru kerti, þar næst subdiakn ok diakn, ok sidarst prestrinn. Þeir voru allir skryddir sem til messu. Hon þottiz vita, at tveir englar barv kertin, enn Laurencius ok Vincencius voru subdiakn ok diakn, enn sialfr Jesus Kristr var prestrinn. Sem þeir hofdu sagt confessionem, ganga .ii. hinir fegrstu af vngra manna flockinum fram i korinn[1] ok hofu upp fagrliga med hafum song officium Suscepimus deus, sem til heyrdi hatidinne, enn þeir sem i chornum voru, toku at syngia med þeim, þa er lesit var gudspiall ok sogd Credo. Medan song offertorium, geck drottning meyianna fyrst til alltaris at offra sinv kerti, ok þar næst offrvdu iungfrvrnar ok adrir, þeir sem i korinum voru, sin kerti

[1] *Her begynder D2.*

kennimanninum, sem sidr er til, fallandi sa kne. Enn sem prestrinn beid, at fyrr sogd frv offradi sitt kerti, ok hon villdi eigi til ganga, sendir drottning meyianna til hennar mann ok segir, at hun gerir ohæverskliga, er hun lætr þvilikan kennimann þurfa at bida suo lengi. Hun segir, at prestrinn ma fyrir þui segia vt messuna ok bida eigi, at hon mun eigi offra honum sinu kerti, sem henni var feingit. Drottningin sendir enn annan tima til hennar hid sama eyrindi, enn hun suarar sem fyrr, at þat kerti, sem henni var feingit, vill hun ongum fa, helldr vill hon sialf hallda sa þui med goduilia ser til gledi. Drottningin baud honum þridia sinni, at hann skylldi bidia husfrv fyrr sagda, at hun offradi kertinu, enn ef hun villdi þat eigi, skylldi hann taka þat med afli or hennar hondum. Sa er sendr var, kom til konunnar ok bad hana offra kertinu. Enn er hun neitadi, sagdi hann ser bodit at taka þat sama kerti med valldi. Hann tekr nu til kertissins ok vill fa þat med afli af henni. Hun helldr, sem fastazt matti hun, ok verr sik menniliga. Sem þau hafa suo leingi vid aazt, ok huort dregr kertid til sin, sem orkar, brestr sundr i tuo hluti kertid, ok hefir hann þa halft, enn konan halft ser i hendi. I þui sem kertid brotnar, huerfr hun aptr til sialfrar sin ok vaknar þar fyrir alltarinu, sem hun hafdi nidr lagst. Hafdi hun þa i hendi ser þann hluta kertissins, er hun hafdi afbrotid. Hun vndrazt þetta miok ok þackadi sælli guds modur Marie þessa vitran, ok suo at hun villdi eigi lata hana missa at heyra messu sa þuilikan sinn hatidardag. Frvin vardveitir nu vandliga kertid sem hina dyrligstu helga doma. Segir suo, at allir, sem sa toku þessu kerti, wrdu þegar heilir, huat krankleika sem þeir hofdu, til lofs vorum herra Jesu Kristo ok hans modur Marie.

XXXI[1].

Kona gaf fianda barn sitt.

Einn gofvgr madr ok audigr atti mikils hattar kono. þeira hendr veittv iafnan nogliga olmvsv fatækvm monnvm. Ok sem þav hofdv getid morg born, ok þav vorv fullkomin at alldri, þa hetv þav gvdi ok hallda þadan af hreinlifvi. En avfvndsamr ovinr þoldi eigi þeira godlifnat, ok tendrar hann upp girnd karllmanzins til lostasemi vid sina hvsfrv, so at þav, sem sakir heilags kærleiks ok skirlifvis hofdv skilz sin a millvm, fravmdv nv þann hlvt, sem þav skylldv eigi, a drottinligri upprisvnott. Þessi madr [tendradizst medr elldi lostasemi til sinnar konv, mintizst hinnar fyrri fegrdar hennar[2]. Konan ottazst miok ok asakar hann medr morgvm fôgrvm ordvm, ok telr vm fyrir honvm, at hann se vminnigr[3] sinna fyrri godra verka. Ok er hvn ser, at ekki fær a mot stadit, mællti hvn: „Sa getnadr, er a þessari nott verdr ockar a millum, se hann bôluadr ok dioflinvm gefinn.“ Þav gatv a þeire nott son, ok er þat barn var fædt, var þat vndarliga fritt. Þessi sveinn, er lystiligr var at sia, [ox dagvoxstvm[4], hann var ok einkannliga næmr a allt, þat er honum var kent, ok miok var hann lofadr sakir sinnar tungv. Hans fadir geymdi eigi at, hversv hann hafdi þenna son getit, enn hans modir vissi, hvat er hvn hafdi talat.

Enn er þessi sveinn var tolf vetra gamall, var hann miok elskaðr af fôðvr ok modvr. Nv vitrazst hans moðvr sa slægi hoggormr[5], er hvn hafdi þenna svein miok skiotliga gefit, ok mællti: „Vertv bvin at lvka mer a þridia aari[6] þat, sem þv hefir mer iatat.“ Af þessvm ordvm gret hvn dagliga af[7] miklvm trega hiartans, minn-

[1] *Efter Fragm. i, saa langt det naar, derpaa efter D. Jfr. ovenf. S. 325—331, 566—571.* [2] [tendradr med elldi lostasemi for til sinnar konu minnandizt hennar fyrri fegrdar *D.* [3] minnigr *D.* [4] [af sinni fegrd wox dagliga *D.* [5] ovinr *D.* [6] hedan *tilf. D.* [7] med *D.*

andizst aa þat vesla heit [1], ok gerir ymissa hlvti ser i hvg. Þessi vngi madr vndrazst, er [2] lydrinn fagnar af hans þrifnadi, enn ein saman hans modir grætr iafnan hvern [3] tima, er hun ser hann. Hann spyrr hana opt eptir þessum hlut, ok duelr hun leingi at segia. Vm sidir sem hann spyrr, segir hun sig hafa i hans getnadi gefit hann dioflinum. Þa flyrr þessi ungi madr brott vm nott fyrirlatandi alla þa hluti, sem fadir hans atti. Leitar hann nu miog angradr af þessu raads af morgum vitrum monnum, at þeir gefi honum nytsamligt rad i suo miklum haska. Ok sem hann hafdi farit um morg lond ok herud finnandi eigi þat, sem hann leitadi, kemr hann i Romam, ok þadan ferr hann med brefum pafans til byskups Jorsalaborgar mæddr af longum weg. Ok er hann heyrir þenna hlut af honum, fellir hann tær, ok allir þeir sem med honum woru, samharmandi vesold þessa unga mannz. Byskupinn safnar nu saman hinum beztum monnum i sinu byskupsdæmi, þeim sem hann matti, ok leitar af þeim rads, huersu likazt mun at hialpa þessum unga manni.

Einn heilagr madr war i einsetu skamt fra Jorsalaborg miok heimoligr þeim sama byskupi, hann flydi syn veralldarinnar fyrirlatandi likamligar krasir. Hann fæddist dagliga vidr einglanna vidtal ok hafdi allan sinn hug ok astundan i himinriki. Helgir einglar færdu honum þa hluti, sem hann þurfti at hafa til guds þionustu ok heilags messusongs. Honum war ok aa midium degi sent til fædzlu af himni braud sniofi huitara. Sem byskup hugsar eptir gerla, huersu hann mætti hellzt hialpa þessum sueini, stadfesti hann med ser, sem gudlig vitran baud, at senda sueininn þessum einsetumanni treystandi, at hann mun mega hialpa honum med sinum bænum. Kallar hann sueininn til sin ok sendir med honum til þessa helga mannz þa hluti, er vitni baru vm, at bysk-

[1] fyrirheit *D.* [2] at *D.* [3] *Her ender i.*

upiun bidr hann hialpa þessum sueini, huern er hans modir hafdi gefit dioflinum.

Sueinninn ferr nu einn samt aa veginn. For fyrir honum guds eingill færandi þeim goda gamla manni tuau braud, þar sem hann var vanr adr at færa honum eitt. Guds madr, skiliandi at einnhuerr madr mundi eptir guds vilia þar skiott koma at eta med honum, gerdi þackir drottni allra hluta. Ok sem þessi ungi madr kom, tekr hann wid honum vndrandi miog hans fegrd ok ordfæri. En sidan hann hafdi yfir lesit þau bref, er byskupinn hafdi honum sent, mælti hann til hins unga mannz: „Geym at, brodir, ok tru milldi almattigs guds ok fulltingi hans modur. Hefir heilug iungfrv Maria valld yfir ollum illgiornum aundum megandi vppluka lasa heluitis ok þess inztu port. Bidium hana med ollu kostgæfi, at hun hialpi þier."

A degi drottinligrar upprisu, þa er uti war sa timi, sem settr war til at gripa sueininn, færdi guds madr, sem hann war vanr, hina hialpsamliguztu forn holldz ok blods vors lausnara Jesu Kristz med tarum ok widrkomning hiartans til frelsis sueininum, eptir huerium er diofullinn beid at þarflausu. Enn þenna unga mann, er miok war ottandi, skipar hann milli sin ok alltarisins. Fiandinn greip sueininn litlu adr enn sagdizt i messunni Pax domini, ok for med hann til heluitis. Kennimadrinn skilr nu, at þessi ungi madr er brott gripinn af ouinum, ok harmar miok treystandi þa, at hin helgazta mærr allra meyia mundi hialpa þessum vnga manni. Hin millda iungfrv Maria duelr eigi hialpina, helldr frelsar hun likam ok ond sueinsins or hinu nedra heluiti ok skipar hann aptr i þann stad, sem hann var or tekinn, fyrir bæn guds modur. Ok sem hann segir Pax uobiscum, suarar hinn ungi madr: Et cum spiritu tuo. Sidan kennimadrinn hafdi gefit honum wors herra likam, segir hann þat, sem hann vissi, huersu hann hafdi frelstr werit. Hann sagdi,

at morg þushundrvt voru eptir i heluiti, þedan sem guds modir tok hann. Eptir þat tekr hann heimferdarleyfi ok blezan af guds manni ok ferr gladr til Jorsalaborgar byskups, ok eptir þat kemr hann at hugga fodur sinn ok modur.

Worumzt, brædr, at gefa dioflinum, þeim er iafnan sitr vm wora ond, færi aa oss at suikia med nockurum ordum eda verkum, þeim er oss ero skadsamlig, enn veitum med goduilia lof ok þackir, allt þat er wer megum, modur wors herra Jesu Kristz, þeiri sem buin er iafnan oss at hialpa til lofs vorum herra Jesu Kristo.

XXXII [1].

De salutationibus.

I nockuru suartmunkaklaustri var sa brodir, sem miok goduiliugr var gudi ok hans modur Marie, þessi munkr geymdi kiallara brædranna. Hann var optliga vanr at falla fram fyrir hennar alltari eptir tidir at bidia. at su dyrliga iungfrv wirdizt honum at syna, aa huern hatt hann mætti suo bidia til hennar, at henni likadi bezt, ok hann feingi þar fyrir aflausn sinna synda. A nockurum friadegi eptir completorium. sem sungin var hennar antiphona, ok hann war aa hæn sinni eptir vana. witrazt honum heilug iungfrv Maria. Hennar asiona var skinandi med suo mikilli birti, ok klædin woru suo huit, at e ma mannlig tunga segia. Hun talar þessum ordum til brodurins: „Ek em modir myskunnar, ek kom at veita þier þat. sem þu hefir optliga bedit med godfysi. Huerr sem dagliga vill bidia til min aa þann hatt, sem mer likar bezt, skal hann fyrst falla aa kne ok segia suo: Saluto te, sancta Maria, Aue Maria. Eptir þat skal hann segia hæn Precor te, domina mea, regina mundi. Eptir þat skaltu segia mer til dyrdar med miklum goduilia Aue Maria tiu sinnum, sidan skaltu lesa minn eiginligan salm Magnificat, huern er ek dictadi.

[1] *Begyndelsen efter D, Slutningen efter a*[8]. *Jfr. ovenfor S. 239—243, 243—249, 572—577.*

þa er ek gæt minn son Jesum Kristum. Sem þu hefir salminn ut sagt med Gloria patri, les þar eptir antiphonam Missus est Gabriël, þar næst wers Angelus domini nunciauit Marie ok collectam Deus qui de beate Marie. Sem þu fellr aa kne annan tima, skaltu enn lesa Saluto te, sancta Maria, seg þar næst .x. sinnum eingiliga heilsan Aue Maria, eptir þat salminn Ad dominum dum med Gloria patri ok antiphona Genuit puerpera regem, ok uersum Post partum, orationem Deus qui salutis. Seg þa þridia tima med knefalli Saluto te ok þar med .x. sinnum eingiliga heilsan Aue Maria, eptir þat salminn Retribue, antiphonam Videntes stellam m., vers Omnes de Saba ueni., collecta Deus qui per unigenitum tuum. Seg, sem þu fellr fiorda sinni aa kne, Saluto te, ok þar med .x. sinnum Aue Maria, ok salminn In conuertendo ok antiphona Regina celi, vers Digna est me, collecta Protege, domine, famulos tuos. Fimta sinni skaltu falla aa kne ok segia enn Saluto te, .x. sinnum Aue Maria. Les þar næst salminn Ad te leuaui, antiph. Assumpta ert Maria in celum, ok þar med þessi fim vers af minum fim fognudum Gaude uirgo mater Cristi ok vers Exaltata est s. d. g. med oracione Deus qui beatam uirginem. Seg sidan þetta Wirgo sancta suscipe, ok þar næst Fidelium anime. Ok huerr sem þessar heilsanir segir dagliga mer til heidrs, sagdi wor frv, skal hann utan ef vita, at ek skal eigi wera hans ominnig, ok aa hans efstum dogum skal ek honum hialpa med minni nauistu. Hugleid, segir hun, i fyrstu heilsan med ollu hiarta, huersu framarliga min ond war tignud, þa er ek kendi med gipt heilags anda mik hafa guds son i minum innyflum med oskanddu skirlifi mins likama, sem birtizt i þeim salmi, sem ek dictadi, ok sakir þess skaltu einkanliga elska litillæti, þuiat þat er grunduollr allra dygda. Med annarri heilsan skaltu hugleida, huersu glòd ek mundi wera, þa er ek sa einglana fagnandi ok syngiandi Gloria in excelsis, þa er ek hafdi milli minna handa gud ok

mann, þann sem ek gat med nyium hætti werandi modir ok skærr iungfrv, fæddi hann med minni eiginligri miolk. ok sakir þess skaltu i mina minning hafa skæra samuizku til guds, skæra til þins naungs kristins mannz. I þridiu heilsan skaltu gerla hugleida, med huersu miklu litillæti ok stadfesti þrir austruegskonungar stiornuboka(r)menn heidrudu minn kæra son synandi med sinum giofum, at þeir undirstodu hans guddom einn i þrenningu, ok eigi gafu þeir upp sina fyrirætlan sakir ouinattu Herodis, þo at hann uilldi þa drepa, eigi sakir þa mikla mædu, sem þeir þoldu aa suo miklum ok erfidum [1]vegh fyrr enn þeir fundu mik ok minn son. Gior þv ok sva, at þv þolir helldr dauda fyrir guds nafni, en þu gefuir medr nockuru moti vpp þa tru ok þionostu, sem þv ert skylldr at veita þinum herra minum syni, er þik leysti med sinu blodi. I fiordu heilsan skalltu hugleida huersv saara pinu minn einka son þoldi i sinum dauda, ok hast mikinn harm ek þoldi, þaa er saarleikr hans pinv geck sva vm mitt hiarta, sem þat væri sverdi i gegnum lagt. Enn til þess at avoxtr mins sæta fagnadar se med þer, skalltv at geyma, huilik gledi mer mundi verda i hans vpprisv, er mer var sva sęt sem miolk ok huggadi mik eptir þann [beiska ok afeingna[2] vindryck, er ek tok medr honum i piningum, af huerium er brudgumi heilagrar kristni segir in canticis: Ek drack mitt vin med minni miolk. Enn til þess at þu sampiniz med mer i þinu hiarta, skalltu deyda med þer [kueikiur holldligra girnda[3] vekiandi vpp godvilia[4], at þv deydir syndina i likamanum[5], enn lifuir gudi i ondinni, ok fyrir iattningh ok fullkomna yfuirbot syndanna megir þv lvttakari verda medr mer sættleiks ok fagnadar drottinligrar vpprisu. I fimtu heilsan heyrir þer at hvgsa þann ovmędiliga fagnat, sem ek feck, er ek var vppnumin yfuir alla englachora

[1] *Her begynder a*[9]. [2] [harm ok beiska *D*. [3] [*saal. D*; keykiur i þinv hiarta *a*. [4] hiartans *tilf. D*. [5] þinum likam *D*.

i himinriki ok ek heyrdi þau fagnadarfullu ord af minum syni: Min kęrazta, kom af Libano, kom, ok skalltv krunaz. Ok sem þv hugleidir guds vpprisu, skalltu minnaz, hversv gud þinn mun þik vppreisa a vpprisudeginum til eilifs lifs, at þu sier alla þina daga i Jherusalem þa goda luti, sem gud hefuir fyrir buit þeim, er hann elska. Nu, minn kęrazti son, vardueit þessor bodord ok skrifua þau i þinu hiarta sua sem a bok, ok man ek gefua þer þa iord, sem flytr med miolk ok hunangh."

Sem var frv hafdi þetta sagt, hvarf hon brott, en hann geck i svefnhvs brædranna, sidan hann hafdi þackat gudi ok hans modur þessa vitran. Vm morguninn, sem allir brædr voru komnir a [kapitula eptir prim, segir hann þessa vitran abotanum ok allri conventunni. Ok er brædrnir hofdu endat[1] kapitulum eptir skipan ok vana, gengu þeir processionem i korinn[2] þackandi himinrikiss drottningh þessa vitran, ok sungu Salue regina. Eptir þat hof cantor vpp i chorinum[3] Salue sancta parens. Voru allir brædr vid þaa messv ok sungu hatidliga til heidrs vorri frv. Fyrr sagdr kiallaramadr[4] vardueitti vandliga þessi bodord himinrikiss drottningar alla sina lifs daga. Enn til aukningar hennar heidrs bar þat til med guds vilia, at abotinn sendi hann brott af klaustrino at skipa til vm þa luti, sem munklifuinv heyrdu, at[5] flytia heim kost til munkanna. A þeim veg, sem la vid hina næsto borg, voru illvirkiar fimtigir [at tolv[6], ok rętu þa menn, sem foru þann vegh. Kristz þionostumadr vissi þetta æigi ok ferr sina leid til fyrr sagdrar borgar, sem hann hefuir tekit af abotanum blezan. Hann less nv fyrst sinar tidir, ok eptir þat less[7] hann þessar heilsanir vorrar frv, vitandi æigi, at þvilikr haski vęri a þeim vegh. Þessir synir Belial raufararnir sofnvduz

[1] [*mgl. D.* [2] sem brodirinn hafdi sagt þeim þessa vitran *tilf. D.* [3] officium *tilf. D.* [4] *saal. D;* kialladr madr *a.* [5] ok *D.* [6] [ok toku *D.* [7] segir *D.*

saman i einn stad mot drottni ok mot hans þionostamanni, bendandi vpp sina[1] boga miok grimliga, at þeir skyti leyniliga[2] a þann, sem saklaus var. Huat gerdi at þi þessi rettlati madr? Hann bað hina milldustu guds modur, sem hann sa illvirkiana, at hon sneri þeim til Kriz ok þeir legdi nidr sin vapn. Sem raufararnir hofdu fangat hann, leiddu þeir hann medr ser. Þaa vitradiz þeim hin helga iungfru Maria. Syndiz þeim, sem ein vndarligr fogr mær sæti i sodlinum fyrir munkinum ok læsi af hans munni huitar rosur[3] ok raudar i fadm ser. enn tok[4] hueria hina tiundu rosu gerandi[5] honum þar af siappel[6], setiandi þat a hans hofud. Eptir þat kysti hun[7] hann. Fyrr sagdir illvirkiar verda miok ottafullir af þersi syn ok logdv nidr sin vapn, spyriandi munkinn med taarum, huer sv vęna iungfru væri, er þeim syndiz sua ogvrligh sem hermanna fylking, „ok af hennar birti verdum ver allir, sogdu þeir, sua ottandi, at vęr vitum æigi vort rad. Hefuir hon tekit af þinum munni rosas, ok af huerri hinni tiundu hefuir hon gert þer siappel[6], sua at nu hefir hon [gert fim siappel a þitt hofut[8], ok minz vidr þik hvern tima.“ Munkrinn skilr, at þessor syn er eigi af odrv enn gudligri vitran, ok segir alla þa syn, sem honum tediz fyrir alltarinv, sem hann var heima i sinv klaustri. Sem þeir heyra þat, falla þeir til fota honum med miklum grat, bidiandi hann liknar ok sogdu: „Sakir þess at himinrikiss drottning virdiz oss at vitraz, vilium ver verda hedan af hennar þionostumenn ok nita verolldinni ok hennar girndum, lifuandi rettliga ok milldliga i þessari verolld, ok fylgia þer til heilags klaustralifnadar.“ Þeir fylgia honum nv allir til klaustrsins, gangandi berum fotum, ok eggiar huerr annan, at þeir leggi allan hug a at faa aptr þat lif, sem þeir hofdu

[1] *saal. D;* sin *a.* [2] skyndiliga *D.* [3] rosir *D.* [4] iafnan *tilf. D.* [5] ok gerdi *D.* [6] sapel *D.* [7] *tilf. D.* [8] [fim sapel sett þier a hofud *D.*

tynt sakir sinna synda. Sem abotinn heyrir þessar iarteinir, lofar hann gud, ok sem hann hefuir þar til rad ok samþycki af brædrunum, tekr hann þessa menn i brędralagh vndir munkabuning. Lifdu þeir þar alla sina daga vel ok lofsamliga. A þeim degi sem fyrr sagdr brodir var at kominn andlati, sem hann var adr leingi krankr, vitraz honum himinrikiss drottning guds modir Maria ok sagdi sua til hans blidliga: „Þu minn kæri, er mitt lof hefuir iafnliga sagt mer til heidrs, kom ok fagna medr mer i himneskum fagnadi.“ Sem hon hefuir sua sagt, ok hinn siuki brodir las þessor ord: In manus tuas, domine! commendo, þat þydiz sua: Drottinn! ek fel þer a hendi mina ond, þa andaz hann. Ok for saalin, sem truiz, medr henne milldliga i holl himnakonungs vars herra Jesu Kristz, honum se lof ok dyrd vm allar alldir verallda. Amen.

XXXIV [1].

Riddari selldi hustrv sina.

Riddari nockur mattugr ok audigr eyddi ollu sinv gozi med oskynsamligum frialsleika, ward hann suo fatækr, at sa, er adr war wanr at veita stora hluti, tok nu at þurfa þiggia hina smærstu hluti. Hann atti hina skiluisuztu husfrv, þa sem einkanliga var godfus heilagri Marie. Enn sem nockur hatidardagr mundi nalgazt, aa huerium fyrr sagdr riddari var vanr at gefa margar giafir, ok nu hefir hann ecki til, þat sem hann megi gefa, þa ferr hann sakir sinnar suivirdingar ok kinnroda brøtt fra odrum monnum i nockurn leyndan stad, þann sem hann mætti fyrir odrum monnum leyna sinn harm, til þess af lidi hatidin. Gret hann þar sitt hamingiuleysi ok fordadizt skomm af monnum. Hann sier, huar einum hesti miok ogurligum er ridit, enn sa, er aa honum sitr, er þo miklu ogurligri. Þessi madr fer til hans ok spyrr eptir, huer sok til er hans hrygdar. Enn hann segir

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 282—291, 291—297, 577—578.*

allt þat, sem honum hafdi til borit. Sa, er a hestinum sat, mælti: „Ef þu vill vm nockura hluti sma mer hlyda, skaltu fa meire mekt ok nægra rikdom enn fyrr.“ Riddarinn heitr hofdingia myrkranna at gera giarna, huat er hann bydr, ef hann fullgerir þat, sem hann heitr. Fiandinn sagdi: „Far nu i hus þitt ok leita i þeim stad, sem ek segir þier, muntu þar finna suo morg pund gulls ok suo morg pund silfrs, ok suo marga dyrliga steina, sem ek a kued. Enn hier i mot skaltu mer þat gera, at a þann dag, er ek nefni, skaltu leida hingat i þenna stad þina husfrv til min.“

Med þessu fyrirheiti ferr riddarinn heim i sitt herbergi ok leitar i þeim stad, sem honum hafdi sagt verit, ok finnr allt þat, sem honum var heitid. Med þessum peningvm kaupir hann storar hallir, gefr sem hann var adr vanr, ok leysir aptr iardir sinar. Enn er þessi dagr kemr, sem aakuedinn var, kallar hann husfrv sina til sin ok mælti: „Wid skulum stiga a hesta, þuiat vid eigum langan veg at fara.“ Hun ottazt miok ok skelfr vid þessi ord, ok þorir þo eigi at mæla i mot bodi sins bonda, ok gefr sik med hiarta godu i valld sællar Marie ok fylgir sinum bonda. Enn er þav hofdu leingi farit, ok þau fundu eina kirkiu a veginum, steig hun af hestinum ok geck inn i kirkiuna, enn bondinn beid vti. Ok er hun felr med ollum hug sitt rad Mariv a hendi, sofnar hun skiotliga. Hin dyrligazta mær stigr ofan af alltarinv, lik at vexti, bvningi ok aasionu þessi konu, ok ferr vt af kirkiunni, stigr hun þegar vpp a hestinn. Enn hin konan er eptir i kirkiunni.

Riddarinn hyggr þessa vera sina konu, ok fara þau suo fram veginn. Enn er hann kom fram i þann stad, sem aakuedinn var, kom med miklum gny myrkra hofdingi, skundandi miok til þess stadar. Enn sem hann nalgadizt, remiadi hann þegar ok skalf allr af otta, þorandi eigi nær at koma. Hann sagdi til riddarans: „Þu

hinn otrvazti allra manna! Hui hefir þu suo hædiliga mik suikit ok gert mer þvilika hluti i mot suo storum velgerningum? Ek bad þik leida hingat þina husfrv, enn nv hefir þu hingat fært modur drottins. Ok þuiat þin kona gerdi mer margar meingerdir, villdi ek hafa hefnt aa henni, enn þu leiddir til min Mariam, at hun pini mik ok reki i heluiti." Riddarinn ottazt miok; er hann heyrir þessi ord, ok matti ecki tala fyrir otta vndrandi þenna hlut. Sæl Maria sagdi: „Heyr, hinn vondi! sakir huers dirfdizt þu at vilia suikia mina godviliuga þionustukonu? Eigi skaltu pinvlaus fyrir þetta vera. Dæmi ek þier þa hefnd, at þu skalt fara nidr til heluitis ok vera alldri suo diarfr hedan i fra, at þu gerir mein nockurum þeim, sem kalla til min med goduilia." Diofullinn huarf i brott med mikilli ylan.

Riddarinn steig af hestinum ok fell til fota vorri frv. Hun aasakar hann miok ok bidr, at hann huerfi aptr til sinnar husfrv, er sefr i kirkiunni, ok hann skal oll þau audæfi, er diofullinn feck honum, brvtt lata. Sem hann kemr til kirkiunnar, finnr hann sina hvsfrv sofandi, ok vekr hana ok segir henni þa hluti, sem vor frv hafdi þeim veitt. Enn er þav komv heim, gefa þav i brott oll þessi diofulsins audæfi. Gefr guds modir þeim miklu meira rikdom, ok ero þau iafnan sidan stadfost i guds ok hennar þionustv.

XXXIX [1].

Vor frv gaf munkum korn ok gull.

I Jorsalaborg var þat munklifi vorrar frv, i hueriu margir brædr þionaudu gudi. Ok aa nockurum tima bar þat til, at þraut mat i klaustrinu, suo at brædrnir atu ecki vm þria daga. Þeir kuomu þa allir samt til abotans ok kærdu sik, bidiandi, at hann gæfi þeim fædzlu eda gæfi þeim orlof at fara i þa stadi, sem þeir mætti hialpa sinu lifi, „ella munu wer, sogdu þeir, brott fara vtan

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 595—599.*

þitt orlof, at eigi deyim ver af hungri.“ Hann suarar þeim: „Bidium, brædr minir, til guds, þuiat þat ma eigi verda, at skorti hueiti i hennar klaustri, þeirar iungfrv er af sinum kuidi fæddi lifs braud heiminum, er adr var tyndr.“ Þeir voktu alla þa nott ok bidia til guds ok hans modur Mariam. Enn sem morginn kom, fundu þeir allar sinar kornhlodur fullar med hueiti, suo at varla matti vpp koma hurdunum. Hofdu brædr þa noga fædzlu ok þockudu gudi.

Eptir morg aar bar enn hinn sama hlut til i fyrr sogdu klaustri, at brædrnir hofdu ecki at eta. Þeir kolludu enn allir til abotans, at hann gæfi þeim mat. Hann segir: „Vokum enn ok bidium til guds, at hann virdizt at senda oss fædzlu.“ Þeir vaka alla nottina i kirkiu ok bidia til guds. Sem þeir foru at sofa eptir ottusong, ok kirkian var læst ok geymdir lyklarnir, kom eingill guds ok lagdi a alltarit utalliga mikit gull. Sem abotinn sa þat vm morgininn, vndradizt hann miok ok las saman gullit þackandi gudi. Hann kaupir med þessu gulli brædrunum ok þui folki, sem honum heyrdi til, atvinnu, suo at þeir hofdu allir yfrit ok lofudu gud ok vora frv. Er eigi vndarligt, at su sama drottning heilug iungfrv Maria gaf sinum þionustumonnum fædzlu utan starf ok erfidi, er sinn son, þann sem bædi er gud ok madr, gat utan karlmannz sambland verandi æfinliga skær iungfrv.

XL [1].

(Jarteign af likneski vorrar frv).

I þann tima sem missætti var milli þeira virdvligs herra Philippum Frackakonungs ok Henreks Englakonungs, bar þat til, at fyrr nefndr Frackakonungr sat vm kastala Rudolfi i Nordmandi, at i þvi munkaklaustri, sem er vid kastalann ok Dolis heitir, vti fyrir kirkiunni, er helgut er guds modur Marie, satu tueir rotarelli, brebanciones, ribballdi, þeir sem hertugi Rikardr son Henreks

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 252–254.*

Englakonungs hafdi leigt til strids mot Frackakonungi, ok dufludu med tenningnm. Enn ef þeim fell illa, toku þeir at lasta med suivirdligvm ordvm sialfan gud ok hans modur Mariam ok hans helga menn. Fyrir kirkiudyrunum vti stendr likneskia heilagrar Marie aa einum pilara skorin med stein, hafandi ser i fadmi sinn helgazta son. Sem nockur fatæk kona kom til kirkiunnar ok fell aa kne dyrkandi likneskiuna, hlogu þeir at ok brigsludu henni hædandi ok lastandi skriptina, ok annar þeira, sa er harmadi sik illa missa þeira peninga, sem hann hafdi rangliga fengit, kastar med reidi grioti til likneskiunnar. Kom einn steinninn aa handlegg likneskiu sueinsins Jesv, þann er hann hellt vpp svo sem blezandi. Hondin med handleggnum brotnadi ok fell nidr aa iordina. Or þeim brotum fell suo mikit blod, sem hond væri hoggvin af manni. Sa steinn, er var vndir nidri, var adr slettr, enn þegar þetta dyrdliga blod (kom) nidr, gerdizt hann holr fyrir huerium dropa, suo at þat rann huergi brott. Vid þetta var mikill fioldi folks. Þegar i þeim stad do sa, er kastat hafdi steininvm. Enn er hans kumpan villdi hefia hann vpp sem veitandi honum nockura hialp, var hann þegar gripinn af diofli ok vard odr, enn vm morgininn eptir do hann illum dauda.

Næsta dag eptir, sem lydrinn kom saman at sia þessa vndarliga syn ok þat blod, sem af steininum hafdi runnit, þa tedi gud eptir þetta fagrliga iarteign enn vndarligri. Sialf likneskia guds modur Marie tok, suo at allir saa vpp aa, med sinni hendi sin klædi aa briostinu, er skorin voru med stein, ok reif af ser, suo at bert var eptir briostid, synandi suo, huersu mikill harmr henni var su meingerd, er hennar sæti son þoldi. Suo var gert med stein sem eitt nisti fyrir halsinum, sleit hun þat i sundr, suo allt var bert ofan vm briostin. Suo synizt ok, sem likneskia vors herra, er sat i hennar kniam, halladizt aafram, suo at hun væri komin at falli. Menn toku þetta

dyrdliga blod ok vardueittu vandliga med hinum sagætastum helgum domvm, fengu margir siukir menn þar af heilsu af ymisligum sottum.

Þessi iarteign gerdizt, sem lidit var fra holldgan guds sonar .m.c. ara .lxxx. ok siav ar. Var annar af fyrr nefndum konungum vid þetta klòstr Dolis, enn annarr skamt i brott med her sinum. Ok ek, er iarteignina skrifadi, saa þetta sama blod minvm augum ok suo likneskiuna, er ber var vm briostid, ok huersu klædit var af rifit. Þeir sem saa hana, adr en þessi iarteign gerdizt, segia, at hvn var raud ok vel litkut, en nu er hun bleik ok suo sèm blodlaus.

Johannes son Englakonungs hinn yngri, sa er kalladr var sine terra, bad ser gefa þann bloduga handlegg, sem af brotnadi likneskiunni, ok hafdi med ser sem hinn dyrligsta helgan dom. Let hann gera yfir sæmiliga kirkiu ok vardueitti fyrr sagdan handlegg med hendinni i alltarinu med odrum helgum domum til lofs vorum herra Jesv Kristo. Sa aumi rotarellus, er fyrr var fra sagt, kom þar, sem lydrinn var saman kominn, næsta dag eptir, er þeir gerdu þenna glæp, ok deyrr þar hormuligum dauda kualdr af diofli, suo at allir saa vpp aa. Munkarnir baru fyrr sagda skript inn i kirkiuna lofandi gud. Þar fa blindir menn syn, halltir gongv, ok þar verda allzkyns iarteignir til lofs vorum herra Jesu Kristo ok hans modur Marie.

XLIV [1].

Elldr brendi eigi likneski vorrar frv.

I fialli, þvi er Tumba heitir i sionum, er kirkia hins helga Michaelis engils. I þeim stad er mikill fioldi munka, er þar þiona gudi. Þat bar til einn tima, at med leyndum guds domi slo ellding kirkiuna ok brendi hana alla. Þar var likneskia guds modur Marie giorr med tre, yfir hofdinu likneskiunni var einn silkidukr.

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 128 (No. 37), 259—260, 603—604.*

Sem elldrinn kom til þess stadar, er skriptin stod i, brendi hann allt vmkringis, enn sialfa likneskiuna tok ecki, sem hann ottadizt at koma henni nærr, suo at eigi brann þat silkitialld, sem var yfir likneskiunni. ok eigi doknadi sialft af reyk edr hita. Eitt flabellvm gert med pafugla fiodrum, er studdizt vid likneskit, brann ok eigi. Gerdi gud þessa iarteign at syna vidrkuæmiligt vera, at eigi mætti elldrinn granda likneskiu þeirar, sem med hiarta ok likam hellt heilagt skirlifi med odrum dygdum, suo at engi hiti lostasemi matti tendrazt med henni. Suo hlifdi guds modir, sem þier heyrdut, sinni likneskiu i elldinum, synandi med þui, at hon ma audvelldliga med guds myskunn frelsa fra heluitis elldi þa, sem henni þiona.

XLVI[1].

Af klerk er song Gaude dei genitrix.

Sa war klerkr i nockurum stad, er miok godviliugr war til guds þionustu ok hans modur. Milli annara sinna godra werka, fyrir hver hann girntizt at lika sælli gvds modur Marie, tok hann i sidvana at lesa optliga henni til lofs medr godfusu hiarta þessa antiphonam Gaude dei genitrix virgo inmaculata, þat er suo at skilia i woru mali: Fagna þu, guds modir flecklaus iungfrv, fagna þu, er fógnud fekt af ordum eingilsins, fagna þu, er gatz birti eilifs lios, fagna, modir, fagna, heilug iungfrv guds modir, þu ein ert modir ospillt af karlmanne, þik lofar oll skepna, er fæddir hit sanna lios, wer bidium, at þu bidir fyrir oss at eilifu. I þessari antiphonu er sælli guds modur bodadr fim sinnvm fagnadr af guds kristni, þviat sverd hins sarazta harms geck i gegnum hennar ónd, þa er hennar eingetinn son vor herra Jesus Kristr þoldi a hinum helga krossi til hialpar ollu mannkyne fim[2] saar a sinvm eiginligum likam, at fyrir þau sómu saar þvægi hann af lósta allz heims, er framdir woru med

[1] *Efter D. Jfr. ovenfor S. 73—74, 260—263.* [2] sin *Cd.*

fim witum mannlegs likama. Þuiat fyrir þav blezudu saar woru fordum worum herra dictud af hinum helga anda fim wers i enda sins sidarsta psalms, i huerium oss er bodit ellifu sinnvm at lofa drottin, at fyrir þat sama lof weitizt oss likn fyrir afbrigd gudligs logmals.

Þann tima er fyrr sagdr klerkr feck þa sott, er hann leiddi til dauda, tok hann miok at angrazt ok skialfa af otta, sem hann hugleiddi vm sina won til guds. Honum witrazt þa hin helgazta iungfrv Maria ok segir til hans blidliga: „Sakir hvers pinazt þu medr suo miklum otta ok hrædzlu, er suo opt hefir bodat mer fögnud? Ottazt eigi, þuiat þu skallt eingi hardinde þola, helldr skalltu hedan af wera hluttakari med mer þess fagnadar, er þu bodadir mer optliga." Sem klerkrinn heyrir þetta, hyggr hann sig aptr hafa feingit sina heilsu, ok er hann gerdizt miok gladr af witraninne ok willdi vpp standa, for hans önd vt af likamanvm til fagnadar paradisi, huar er hann mvn glediazt vm eilifar alldir, sem heilug guds modir het honum. Af þessum hlut ma hugleida, hversu nytsamligt er at wegsama þa, er ollvm hialpar, þeim er henni þiona.

B[1].

Einn prestr lagdi þat i uanda sinn at syngia huerrn morgin fyrir likneski sællar Marie antiphonam þessa: Gaude, dei genitrix, virgo inmaculata etc. Sia antifona berr þuilikan skilning, sem her segir: Fagnadu, guds getara, vfleckut mær æ uerandi, fagnadu, er fagnat tokt af englinum, fagnadu, er gaz birti eilifs lioss, fagnadu, modir, fagnadu, heilug mær guds getara, vbrigdulig modir, þik lofar aull skepna, modir liossins, ver bidium attu bidir fyrir oss. Þessari framferd heldr hann, meþan hann lifir. Sidan tekr hann sott miok harda, huer at sva þreyngir at hans lifi, at miok er hann at bana kominn. Hann tekr miok at hrædazst dauda sinn, þui at hann uissi sik i morgum lutum miok brotlighan.

[1] *Den samme Legende efter St*[a].

Enn litlv fyrir andlaat hans þa kemr til hans hialp ok huggun harmþrunginna, þat er at skilia hæleit guds modir Maria, med mikilli dyrd. Hun spyr prestinn, huart hann kennir hana nockut. Hann suarar: „Hui man ek kenna?“ sagdi hann. Hun suarar: „Vndrar ek, hui þu kennir mik eigi, þuiat þu hefir huernn dag seet mik. Þat þickir mer ok und(a)rlict, attu ert hryggr, þuiat huernn dag hefir þu mer bodat sætliga mina fagnadi. Nu vil ek, minn kærasti, attu fagnir med mer, þuiat ek hefir þer fyrir buit eilifann fagnat. Minnumz ek þess, att þu hefir huernn dag litillaatliga gengit fram fyrir mitt likneski, þui kemr ek nu aa moti þer aa þinum liflaatzdegi.“ Þa vard hann fullr af miclum fagnadi ok sagdi þeim monnum, er hia honum voru, þenna fyrirburd, ok for med þui brott af heiminum, at hann lofadi gud ok hans blezada modr Mariam. Ok vard dyrligr ilmr i hans andlaati. Aumbunadi heilug Maria prestinum sua þessa sina þenustu ok bodan sinna fagnada, at hun haleitliga dyrkut huggadi hann fyrst af stundligri hrygdinne, enn ladadi hann sidan til eilifra fagnada ok vþrotnande gledi i himinrikis dyrd.

L [1].

Vor frv hialpadi monnvm ok skipi er sock i vatn.

A dogvm Frederici keisara hins fyrsta, þess .sem tok rikit, þa er lidit var fra hingatburd vors herra Jesv Kristz .m.c.l ok .iij. aar, teduzt iarteignir guds modur Marie de Rothemador, þær er hier ero skrifadar. Einn ungr madr borgarmadr Lugduni Gallie, brodir at kirkiu guds modur Marie i Rothemador, for aa skipi hlǫdnu med vin vm aana Rodanum. Þa gerdizt stormr mikill ok bylgia aa aanni, ok fyllir skipit, suo at þat er nærr sockit. Hinn vngi madr ser nu mikinn haska fyrir hendi, þuiat i þessum stormi ok bylgium feck eigi hialpat skipinu med nockurri mannligri list eda styrkleik, ok þui sneri

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 268—270.*

hann sinu trausti til guds modur Mariam, bidiandi at hun hialpi honum. Þa fell bylgian yfir skipit gerandi mikinn brest. Sôck i þui skipit nidr til grvnz ok rak suo langt i kafinu med grvnni, sem kasta matti i fiorum kôstum af blidu. Enn med milldi hinnar myskunnsôm- uztu drottningar fleyttizt vpp skipit med ollum farminum, suo at ecki skadadi mennina, er aa voru, eigi steyptizt nidr vinit, ok onguir hlutir spilltuzt, þeir er þar voru aa, ok eigi synduzt þeir votir. At profa sanna vera þessa iarteign, syndi fyrr sagdr vngr madr ok sa annarr madr, sem med honum var i þessum lifshaska, sin klædi ok yfirhafnir, voru þau suo þurr, at engi merki matti sia, at þau hefdi i vatni verit. Foru þeir, sem þeir hofdu heitid, til kirkiu guds modur i Rothemador. Lofudu allir himinrikis drottningu iungfrv Mariam.

LI, LII [1].

Riddari trvdi eigi iarteignvm.

Þann tima sem strid var millum konungs Arregonensium ok hertugans af Tholosa, villdi sa prestr, sem Raimvndus het, flytia hueiti vm sio, at brædr in Monte Pessulans mætti lifa vid. Sem hann hafdi ut latid or hofninni, kemr sky aa himininn ok þar med vindr mikill. Gerdizt stormr ok bylgia aa sionum, suo at þeim þotti ser einkis lifs von, er aa skipinu voru, þviat siofarins bylgiur gengv yfir þa, suo at skipit kafdi. Þeir badu nu allir halldandi hondum til himins, kallandi med grat, at siofar stiarnan frv sancta Maria de Rothemador veitti þeim hialp med sinni myskunn, ok i þessu sôck nidr skipit vndan þeira fotum i sioinn til grvnnz, enn sialfir þeir stodu i midium sionum, suo at huerr hellt odrum. Þa reiddi suo i bylgiunum vm stund, halldandi saman sinvm munni ok nôsum, at eigi felli þar i vatnit, þuiat þeir voru þa socknir, suo at ecki stod vpp vtan varla hofudit. Hin helgazta iungfrv Maria, su er i ollum hlutum

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 270—272, 623—624.*

er dyrdarfull ok loflig, leidir skipit nedan af grvnni ok lætr þat koma nedan vndir fætr þeim fullt med sio, leidandi þat vtan rodr eda stiorn nockurs mannz til hafnar, suo at logn ok kyrra var aa sionum allt vm skipit. Enn adr þeir kæmi at hofninni, toku þeir suo at stirdna af kulda, at þeir mattu sik huergi hræra. Þeir badu þa enn til guds modur, at hun gæfi þeim hita. Hun heyrdi þa þegar þeira bæn, þuiat med elldi hins helga anda wrdu þeir allir vtan ok innan heitir ok styrkir framar enn af likamligum elldi. Kuomv þeir suo heilir til landz þackandi gudi ok hans modur Marie.

Riddari nockur af þeim stad, er Pectagoricensis heitir, for pilagrimsferd til Jorsalalandz at vitia grafar drottins ok annarra stada heilagra manna. Sem hann for aptr, kom hann til kirkiu heilagrar guds modur Marie de Rothemador, er skamt var fra hans veg, ok er hann sa þar suo morg teikn ok likneskiur med vax, at hann hafdi eigi suo margar iarteignir sed i Valle Josaphat i þeiri kirkiu, sem hvn var vppnumin til himna, ok eigi i nockurum odrum kirkium, suo margar sem hann hafdi sed fagrar ok sæmiligar guds modur helgadar, ok þui mistruir hann þessa hluti vera þangat flutta af vtlendvm monnum ok pilagrimvm, helldr segir hann, at sialfir þeir heima at kirkiunni hafa þa þangat fært med prett, at þeir fengi þui meiri peninga. Ok sem hann kemr heim, leitar hann med þessi skynsemi at gera fals þa hluti, sem sannir voru, ok allir menn sogdu ok vissu vm þær iarteignir, sem guds modir gerdi i þessi sinni kirkiu. Sakir þessa bar þat til, vondum monnum til hefndar enn godum monnum til heidrs, at allir limir fyrr sagds riddara bognudu, suo at hann vard kryppill. Hann kennizt þa vid sialfan sik, sem hann hafdi meirr enn tuo manadi verit pindr med þessum krankleika, ok idrazt fullkomliga sinnar otrv, at hann hafdi fyrirsmaad fyrr sagda kirkiu guds modur Marie, ok bidr ser myskunnar iatandi opinberliga, at

kirkia himinrikis drottningar de Rothemador er af henni prydd ok tignud med allzkyns dygdum ok iarteignvm. I þessarri iatning ok goduilia styrkizt hann, ok losna knutar hans, suo at hans limir verda suo rettir, sem fyrr voru þeir, ok ris hann vpp styrkr ok heill, lofandi hina milldòztu guds modur iungfru Mariam.

LIII [1].

Kona fæddi barn vm nafla.

Ein kona af ætt Gothorum gat barn ok for med .xxx. manada. Var hun dagliga krònk ok matti eigi fæda. Hun var einberni fodur sins ok modur, var hann brodir at kirkiu guds modur (i) Rothemador, enn hans husfrv var systir. Þau mædduzt miok sakir harms ok gretu sina e(i)nka dottur, sem hun væri daud. Ok ef huer sem ein kona verdr nærr at komin dauda, þo at hon fædi barn aa þeim tima, sem natturligt er, þa ma ætla, huersu mikla pinu ok angr þessi kona mundi þola i suo longum krankleika. Fadir hennar ok modir badu iafnliga til hinnar millduztu guds modur Mariam, at hon myskunnadi þeira dottur, ok hetu til hennar kirkiu i Rothemador, vitandi at goduiliug bæn ferr auduelldliga i gegnum himnana. Gud ok hans modir heyrdu bæn þeira. Nafli hinnar siuku konu opnadizt, ok þar vm fædir hun mot natturu son aa þann haatt, at barnit er þar vt dregit, skorit i stycki. þuiat þat var longu adr dautt ok rotid. Feck konan heilsu sina þackandi gudi ok hans modur Marie.

LIV [2].

Vor frv gaf lif manni er myrtr var.

Sv kona er Gerberta het var i þeim stad, er heitir Curia Bertolldi, med fimm sonum sinum. Hennar hinn yngsti son bar aa hofdi ser braud i einni kòrf til solu þann tima, sem eplit ok þess kyns aavoxtr var fullgerr

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 279—280, 625—626.* [2] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 626—629.*

enn korn var eigi skorit. Einn madr hans kunningi kom aa mot honum langt brott fra bænvm i midium òkrunum, enn þuiat hann var vafdr i morgvm illgerdum ok lòstum, hugsar hann at suikia þenna vnga mann, hverium hann hafdi adr verit heimoligr, vill hann taka þat (er) hann ferr med, ok talar fyst til þans blidliga, bidiandi hann lia ser þann knif, er hann bar vid sitt bellti. Enn sem hann varazt ecki, fellir hann hann til iardar ok skerr med þeim sama knifi aa halsinn, suo (at) ecki hellt hofdinu, eptir þui sem sialfr hann geck vid sidan, vtan skinnit aa bak. Hinn vngi madr hugsar i sinu hiarta i þessi kuòl ok sinum dauda til hinnar helgvztv meyiar allra meyia sællar Marie i Rothemador, þo at hann mætti hana eigi nefna med sinum munni. Sem þessi mordingi huarf brott med sinu herfangi, ok hinn velltizt vitlaus i sinu blodi ok daudr, kom hin volldugazta drottning Maria skinandi med himneskri birti ok allri fegrd til þess dauda mannz. Þat hofud, sem af var hoggvit halsinum, tekr hun med sinni signodu hendi ok setr þat miukliga aptr i sinn fyrra stad med modurligum kærleik, stodvandi alla blodraas. Fyrr sogdr vngr madr lifnar nv ok liggr i þeim sama stad, þar til er hann var fundinn af þeim, sem foru þann veg. Er hann borinn med miklum harmi ok grat sinna vina ok frænda heim til herbergis. Sa vmhuerfis halsinn saarit, enn sem þar var um bundit, vard hann aa litilli stundu heill. Enn til vitnisburdar vm þessa iarteign var hans ròst iafnan nockud haas, ok òrr stor voru aa barkanum ok halsinum allan tima, medan hann lifdi. Illgiarn andi, huerium er sa vondi manndrapari hefir þionat, er skiott gallt lifit med ond ok likam, leiddi hann skiott aptr i þorpit. Hann vakti alla nottina med odrum sorlifismonnum ok tefldi, stundandi ecki annat enn eptirlifi likamsins. Modur hins saara mannz var vitrad af gudi, huerr gert hafdi þenna glæp at særa son hennar, ok suo hvar hann

var þa. Enn sem hun segir þat sonum sinum, hyggia þeir vera vitleysu ok draumora. Þeir stodu þo vpp ok foru þangat, sem hun visadi þeim. Þeir fundu þenna glæpamann ok fógnudu færandi hans konungi. Konungrinn let hann vpp festa, sem hann hafdi profad sok hans. Hinn vngi madr þackar vorri frv, er honum hafdi lif gefit, ok ferr til hennar kirkiu (i) Rothemador ok synir þar orr sinna saara segiandi ollum þenna atburd.

LVI [1].

Vargar rifu folk.

Sem lidit var fra holldgan guds sonar m.c.lx. ok sex ar, lagdi gud þungan bardaga a mennina i þeim stad, er Ruthenensis heitir, sinu folki til hirtingar. Gerduzt vargar suo grimmir, at þeir gengu inn i herbergi manna ok slitu smabórn af briostum sinna mædra ok rifu þau i sundr. Ein kona var af borginni Trevere, er Stephana het, hverrar brodir var suo hormuliga drepinn, at sem hans modir villdi forda honum halldandi i hans hond, rifu vargarnir hann allan i sundr, suo at ecki var eptir vtan hondin, su er modirin hellt. Fyrr nefnd kona Stephana geck inn i einn grasgard at lesa saman óx a næsta dag fyrir uppnumningardag guds modur Marie. Þa var sky a himninvm ok þoka mikil. Hun ser tuo varga hlaupandi at ser med suo miklum gny, sem ridandi menn væri. Annar vargrinn gripr hana þegar vm barkann, enn annar vm kuidinn i klædin, særandi hana vida med morgum ok hættligum saarum. Þeir drogu hana til skogar eigi hinn beinazta veg vt af bænum, þann sem hundar voru optliga vanir at ellta þa, helldr kostudu þeir henni ut vm tuo mura ok þria staurgarda sem einum saud. Skogrinn var nærr halfa milu brott fra kastalanum. Sem fyrr sogd kona er nærr at komin dauda, bydr hun þessum grimmvm dyrum med krapti hins helga anda fyrir milldi iungfrv Marie, at þeir skylldi þadan af eigi særa hennar

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 621, 635.*

likama, fyrirbiodandi þeim i þui sama nafni at gera ser nockut mein þadan af. Þeir lata þegar af at slita hennar likam, sitiandi yfir þeiri somu konu saarri ok nærr liflausri, suo at eigi skylldi þau dyr, sem til kæmi, granda henni.

Nu er rakit farit vm morgininn eptir med sporhundum, ok finzt hun i þeim sama stad, sem hun hafdi legit naliga ber vti undir kulda nætrinnar, ok er hun flutt heim i þorpit. Hun var suo oll saar ok hennar likami sundr rifinn, at varla matti nockura mannz liking aa henni sia. Af saarum hennar likama fellu madkar ok vogr med mikilli fylu, suo at ollum þotti hrædiligt at sia hana, ok eigi sidr hennar frændum. Ok er skamt leid, raku þeir hana brott eigi sidr enn adrir omyskvnsamliga. Hun matti eigi hræra tunguna, suo at nockut ord mætti skilia, enn sa matr ok dryckr, sem i var latinn hennar munn, for vt vm hennar saar, sem voru aa barkanvm ok briostinu, suo at litid eina rann nidr i hennar lif. Sinarnar dro saman, enn allir hennar limir voru saarir, suo at knein lagv vppi vid briostid, ok þau saar, er mikit kiot var or rifit ok þar la saman, mattu eigi groa eda fa skinn. Hennar frændr logdu hana i sleda ok fluttu vm nott til hins næsta bæiar. Ok sem hun fanz þar liggiandi fyrir dyrum, hugdu allir, at skrimsl nockut væri, ok at hun dueldizt eigi leingr med þeim, bundu þeir hana aa bak asna sem einn stock, ok letu flytia langt i brott. Asninn geck nidr fyrir eitt fiall, suo at hun for miok fram aa, ok er hann retti nidr hofudit at drecka af þeim beck miok stridum, er fell i dalnum, fell konan ofan i vatnit, þuiat hun var eigi fastliga bundin.

Heilug Maria villdi eigi, at su, sem henni treysti, drucknadi, ok hialpadi henni vtan af vatninu setiandi hana aa þurt land. Nockur mikils hattar riddari, hvers hiarta gudlig elska tendradi til myskunnar, hann let færa hana i eina kornhlödu. Liggr hun ein samt, þuiat hun

matti ecki vera hia odrum monnum sakir þess vonda þefs ok sinna ogurligu saara, er hryggiligt matti þickia at sia enn skadsamligt at kenna. Fyrr sagdr riddari let geyma hennar ok bôd sinum þionustumonnum at mykia hennar saar med vino ok oleo ok þeim læknidom, sem henni matti hellzt hialpa. Hun styrktizt nockut ok litt af þeiri lækning ok heilsamligri fædzlu, er hann let henni bua, ok hefir iafnan ser i hug, þo at hun mætti eigi tala, guds modur Mariam, væntandi at hun mundi fyrir hennar myskunn fa heilsu, ok bidr med þeim teiknum ok vidrleitan ordanna, sem hun matti, at hun væri flutt til kirkiu heilagrar Marie de Rothemador. Sem menn skildu þat, hialpa margir dugandi menn til at lata færa hana i fyrr sagdan stad. Hun var oll suo krept, er hun kom þar, at hun matti eigi upp sia ok ecki tala, enn likaminn allr fullr med saarum. Enn sem hun hafdi verit þar fa daga bidiandi til guds ok hans modur med vidrkomning hiartans, heyrdi modir myskunnar hennar grat ok gerdi hana suo heila, sem hun hefdi alldri fyrir þess hattar meidzlum vordit. For hun heim alheil lofandi gud ok hans modur Mariam.

LVII[1].

Vor frv hialpadi manni.

Þrim vetrum sidar braut landskialpti nidr sakir synda mannanna margar borgir, kirkiur ok kastala ok hus fyrir austan hafit ok aa fyrirheitziordinni. Jordin lavkst vpp ok svalg otalligar þusundir folks, enn murar ok turnar huldu dauda menn, med þui at þeir fellu aa þa. Milli annarra manna, þeira er suo skiotan dauda fengu, var einn madr, er Hermannus het, ættadr i Vienna enn fæddr vpp i Antiochia. Ok er hann var i þeim kastala, er liggr vid patriarchastol Antiochia ok Tursarium heitir, i kirkiu hins helga Petrs postola, sa hann elldingar ok heyrdi reidarþrumur storar. Jordin opnadizt ok suelgdi af

[1] *Efter D2. Jfr. ovenfor S. 273—274.*

þui folki, sem var i kirkiunni, meirr enn hundrat ok fioratigu manna lifandi. Ok sem fyrr sagdr Hermannus seig nidr i iordina med odrum, suo at ecki stod vpp af honum nema hofudit, kallar hann til fulltings sa hina milldoztu guds modur Mariam i Rothemador bidiandi hana hialpa ser. Hann finnr þegar sina bæn vera heyrda, þuiat þar sem þeir er sucku i iordina ok saa visan sinn dauda, remiudu alla vega vmkring hann fallandi·nidr i iordina, suo at eingi matti þeim hialpa, þa kom hann, þo at hann væri þrongdr af iordinni, suo at hun var naliga saman lukt yfir hans hôfdi, med fulltingi himinrikis drottningar vpp or iordinni, ok komst aa brott lifandi ok heill. Þessi hrædiligi atburdr gerdizt aa pislardag guds postola Petri ok Pauli aa settu tid dags.

LX [1].

Konu atti at brenna, er drap mag sinn.

I þui þorpi er Cluniacus [2] heitir i byskupsdæmi Lauduniensis byskups nærr tuær milur brott fra borginni, var einn husbondi ok husfru hans, er Theoberta [3] het. Þau hofdu gipt dottur sina einum vngum manni vænum ok þrifnum af sinum likam, þau elskudu hann bædi sakir sinnar dottur, ok þo enn framar husfrvin, veittu hun honum allt eptirlæti, sem hann væri hennar son, ok þionadi honum sialf alla hluti. Diofulig slægd snyrr optliga til vinstra vegar þat, sem gert er med godum vilia ok aastundan, vard hier ok [4] suo, þuiat margir illgiarnir [5] menn toku at hafa vonda [6] grvnsemd aa þessi konu, segiandi at þa þionustu, sem hon veitir sinum magi, gerdi hun eigi sakir sinnar dottur, helldr at hun villdi snua hans aast brott fra henni til sin ok villdi sialf hafa hann ser [til mannz [7]. Hun heyrir nu þetta dagliga kuittad ok fleiri ok fleiri þetta tala, ok harmar þat miok i sinu

[1] *Efter D2, sammenlignet med Fragm. i*[3]. *Jfr. ovenfor S. 277—279.*
[2] *saal. i*[3]; Chiniacus *D.* [3] Theodora *i.* [4] *saal. i;* af *D.* [5] vondir *i.*
[6] illa *i.* [7] [at manni *i.*

hiarta, þolandi þui verr þetta brigsli, sem hun vissi sik fullkomit saklausa, ok þat sem hun gerdi sakir dygdar, var nu af alþydunni snarat henni til suiuirdingar. Angrast hun miok suo af þessu, at hennar hiarta vendir þeiri elsku, sem hun hafdi ted hinum vnga manni, i hatr, ok villdi eigi sia hann fyrir sinum augum, at eigi feingi hun suo illt ord ok ofrægd af honum, ef þau væri bædi samt. Ok eigi þickir henni [ser nægiazt[1], þo at hun lati hann brott fra ser, helldr vill hun drepa hann. Hun kaupir at tueimr sueinum ok heitr at gefa þeim huorum þeira tuttugu skillinga, ef þeir dræpi hann a þann hatt, sem hun gerdi rad fyrir.

A nockurum degi sem hennar bondi er brott farinn at heimta eitthuat af sinum skulldunautum, þat sem hun beiddizt, sendir hun ok a brott dottur sina ok færr henni þat til eyrindis, sem henni likadi. Hon sendir þa þessa fyrr sagda sueina, er hon hafdi leigt ok fædt vm stund, a laun inn i sinn kiallara ok læsir sidan. Eptir þat kallar hon sinn mag, [bidiandi at hann sæki[2] vin i kiallarann, þat sem menn skulu drecka vm daginn. Hann tekr ser þat keralld, sem vinit skylldi i renna, ok lykr upp kiallaranum. Enn fyrr enn hann hafdi rent vinit, taka fyrr sagdir sueinar hann ok kyrkia til heliar[3], sidan bera þav hans likam i þa sæng, sem hann var vanr at sofa i, ok breida yfir klædi, sem han sofi. Litlu sidar kom husbondinn heim ok hans dottir, ok sem þau skylldu fara til bordz, talar husfrvin til dottur sinnar: „Far til, dottir min, ok vek bonda þinn, at hann komi til matar med oss. Lagdizt hann fyrir litlu nidr i sina sæng.“ Hun kemr til sængrinnar ok nefnir hann a nafn ok bidr hann vaka, þuiat hun hugdi, at hann suæfi. Hun gengr nu til ok vill vekiâ hann. Sem hann skipazt ecki vid hennar aakall, finnr hun þa, at hann er daudr, ok kallar haatt med grati. Folkit kemr nu til ok harmar miok

[1] [þat nægia *i.* [2] [ok bidr hann sækia *i.* [3] bana *i.*

hans dauda, ok einkanliga grætr mest þessi kona, er honum red dauda. Er hann grafinn med mikilli hrygd.

Fyrr sogd kona Theoberta idrast þessa liota manndraps ok iatar sinn gleep fyrir einum presti. Eptir langan tima sem prestrinn ok hun verda missatt sin i milli ok þau þræta med reidi, brigslar prestrinn henni i augu vpp sogdum gleep fyrir morgum monnum. Sem frændr þessa vnga manns, er drepinn var, heyra þetta, fara þeir til Hibertum, er þa var vicedominus i borginni, kærandi þetta fyrir honum. Hann ferr til fyrr sagds bæiar Cluniacum ok lætr gripa þessa konu ok leida fyrir sik. Sem hann spyrr hana eptir þessum hlut, dylr hun ecki ok segir, huersu hun hefir manninn drepit. Hun er nu flutt til borgarinnar, at þar dæmist, huera dauda hon skal fa. Ok sem hun kemr þar, er þat dæmt, at hana skal brenna kuika. Hun er leidd adr, eptir þui sem hun bad, til kirkiu guds modur Marie. Jatar hun þar sina sekt opinberliga fyrir ollum monnum, ok sidan fell hun til iardar bidiandi til guds litillatliga af ollu hiarta, ok fal sik vndir verdleika ok bænir himinrikis drottningar.

Hun er nu leidd til þess stadar, sem hun skal lata sitt lif. Hun er bundin, ok hladit ollum megin vpp i hia henni med smaam vidum ok reyr, sidan er lagdr i elldr. Sem þessi trę ero brunnin, ok glædrnar ero vordnar at osku, stendr konan vpp i midiu heil[1], enn bǫndin ero brvnnin af henni. Frændr þess mannz, er hun hafdi drepit, kenna þetta eigi guds krapti, helldr segia þeir, at elldrinn var oflitill [ok saa smai vidr brann of skiott[2]. Kynda[3] þeir nu annat baal med storum vidum[4] miklu stærra enn hitt var. Hier med lemia þeir hana med spiotskǫptum, suo at þeir hugdu, at hun skylldi af þui falla. Mætti henni nægst hafa til dauda einn samt reykrinn, vtan guds milldi hefdi hialpat henni. Sem oll þessi tre voru brunnin, stod hun enn vpp, suo at hana

[1] *tilf. i.* [2] [*mgl. i.* [3] Gera *i.* [4] vidi *i.*

skadadi ecki þessi bruni. Gerdi gud þessa iarteign til dyrdar sins nafns ok til heidrs sinni modur. Þessi fyrr sogd kona geck suo brott or elldinum, ok eigi at eins var oskaddr ok heill hennar likamr, helldr ok var óbrunnin klædi ok haar. Allr lydr fylgir henni med miklum fagnadi til kirkiu guds modur Marie, at hun þackadi þar vorri frv sina velgerninga. Eptir þat var hun leidd heim i herbergi. Var hun miok saar af þeim storum hǫggum, er hun feck af spiotskoptunum. Ok sem menn leitudu at lækna hana þar af, veitti gud henni eilifa heilsu [1] innan farra [2] daga, þuiat at eptir þria daga lidna andadizt hun af þessi verolld [3] eptir guds vilia, ok gaf orugg sik i valld þeiri ok sina ond, sem henni hafdi hialpat ok leyst fra ollum haska, ok su sama dyrdliga iungfrv, sem hana hafdi hreinsat fra ollum syndum i þeima bruna med oskauddum likam, leiddi hana til eilifs rikis. Þessi iarteign gerdizt aa dogum Helinandi [4] byskups Lavdunensis, sem lidit var fra holldgan Kristz .m. aara niutigir ok .iiii. aar.

[1] lækning *i.* [2] *saal. i;* fa *D.* [3] resolld *i.* [4] Elinandi *i.*

Navneregister.

Aaron kennimaðr 463. 483.
Aatrabakum *se* Attrebatum.
Abbakuk spámaðr 60. 389.
Abbanetum *se* Albanetum.
Abel 538. 1165.
Abetensis 117.
Abraham 1. 4. 10. 24. 339. 342. 348. 364. 552.
Absalon erkibyskup 153.
Aðalsteinn Englakonungr 719.
Adam 12. 28. 48. 351. 367. 538. 973. 1165.
Adrianus I páví 212. 460.
Adriaticum Mare 542.
Agallensis (Agaliensis) 704.
Agatha 148. 731. 737.
— Inturea (Diturea) 692.
Agnes 102-103. 940-941. 943-945.
Albanetum 750.
Albarea (Albaria, Albares, Albar) 805-806.
Albertus 1015.
Alexander, son Herodes konungs 35-36. 374-375.
Alexandria 702. 741-743. 821. 895.
Alexius keisari 924.
Algarius 652.
Alinia 644.
Allra heilagra messa 968.
Alphegus *se* Elphegus.
Alpheus 17.
Altum jugum 809.
Alverensis 1168.
Alvernia 1170.
Alvinus byskup Atrebatensis 998. 1001.
Ambrosius 464.
Ancellinus *se* Anselmus djákn.
Andigunturris 661.
Andreas postoli 782. 786-787. 948.
Anglia *se* England.
Anicium 170-171. 466-467. 1141-1142.
Anna, móðir Maríu 2-7. 14. 16-17. 21. 340-341. 343. 345-346. 353. 356. 361. 1023.
Anna 35. 374.
— 29. 368. 1005.
Annunciatio *se* Maríu boðanartíð.
Anselmus djákn 128-129. 871-872.
— erkibyskup 175-180. 191. 469-473. 687.
— meistari 639. 646. 650. 652.
Antiochia 273. 702. 782. 821. 1021. 1200.
Antiochus konungr 463.
Antipater, son Herodes konungs 36. 376.
Apulia *se* Púl.
Aquicinctum 960-962.
Aquinensis 958.
Aquitania 500. 934.

Archelaus, son Herodes konungs 42. 44-45. 381. 383-384.
Argaldus *se* Algarius.
Argentina 952.
Arimathea 1010.
Aristobulus, son Herodes konungs 35-36. 45. 374-375. 384.
Arnbjörg 154.
Arragonensis konungr 170. 466. 1141. 1194.
Arriani (*r.* Ariani) 699.
Arrius (*r.* Arius) 821.
Arturus konungr 652.
Arvernia 499. 783. 1154.
Asia 1090.
Assumptio Mariæ *se* Maríu uppnumningartíð.
Athanasius byskup 821.
Atrebatensis 669. 889. 996. 999. 1001.
Atrebatum 644. 669.
Attila konungr 695.
Audomarus 645. 888.
Augusten 180. 473.
Augustinus kennifaðir 11-12. 34. 350-351. 371-373.
— erkibyskup 721. 1030.
Augustus keisari 26. 35-37. 42. 45. 366. 374-376. 381. 384. 921. 1020.
Aurea 5-6. 343-344.
Aureliacensis, Aureliatensis *se* Atrebatensis.
Aurelianensis 640. 813. 986.
Austrachia, Austrathia 694.
Austrvegr 1054.
Austrvegs konungar 30-32. 35-37. 234. 244. 369-371. 374-376. 1182.
Autisidiorensis (*r.* Autisiodorensis) 194. 490.
Avennon 986.
Aventinus 784.
Avernia *se* Arvernia.
Avicia, Avicium *se* Anicium.
Axona 661.
Baaso prestr *se* Boso.
Babilon hin mikla 8. 10. 50. 347. 349. 389.
— á Egiptalandi 137.
Baetum *se* Bectum.
Barbatus prestr 147. 152. 729-736. 738-739. 1017.
Bartholomeus byskup 640. 654.
Basilius byskup 72-73. 699-702.
— — 1060-1081. 1085.
Batha 965.
Bectum 179. 472.
Beda venerabilis 650-652.
Belial 1183.
Benedictus ábóti 182. 190. 280. 476. 482. 528. 535-537. 541. 636. 1150. 1162-1165. 1168.
Benedictus VIII pávi 453.
— IX pávi 453.
Benevallis 485. 1151-1152.
Beneventum 190. 482. 499. 885. 1150. 1154.
Benjamin 4. 342.
Bergis 1041.
Bernardus 197. 493.
— ábóti Clarevallensis 193-197. 489-493. 496. 668. 687.
Bertinus 888.
Bertollis *se* Curia Bertoldi.
Bethleem 2. 16. 26. 28-31. 35. 37. 44. 340. 356. 366-367. 369-370. 374. 376. 383. 552. 994.
Betum *se* Bectum.
Birgitar messa 154.
Blámenn 190. 480. 564. 810. 906. 985.
Blesensis 806.
Bonevallis *se* Benevallis.
Bonia 652.
Bonicus *se* Bonus.

Bonifacius páfi 695. 697. 1016.
Bonifacius 841.
Bononia 815-816.
Bonus byskup 544-548. 687. 1168-1171.
Borgundia *se* Burgundia.
Boso prestr 645-646.
— þræll 666-667.
Bretar 652. 922.
Bretland *se* Brittannia.
Brictannia *se* Brittannia.
Brinlum, Brinligu 958.
Brittannia 786. 995-996. 1070.
Britum *se* Bectum.
Burgundia 175. 193. 469. 489. 816. 872. 923. 1175.
Buscenti 640.
Buxia 815.
Byzantium 692.
Kaðanensis, Kadonensis 179. 472.
Caesarea 699.
Kain 1108.
Caiphas 29. 868.
Kala 673.
Calabria 924.
Kalkotrata 254.
Kálfafell 154.
Calcedonia 695.
Kaldealand 37. 876.
Cameracensis 758.
Kantarabyrgi, Cantuaria 201. 646. 721. 725. 888. 1161.
Cantuariensis 175. 179. 191. 200. 203. 469. 472. 550. 727. 888. 1017. 1160.
Karhus, Cacus 922.
Carnotensis 74. 724 763.
Carnotum 642. 762. 928.
Karolus Calvus 923.
Karolus Magnus 212. 460-461.
Carpus 894.
Cassianus 756.
Kastali Crescentii *se* Castrum angeli.
— Rudolfi *se* Castrum Padulfi.
Kastelio 193. 489.
Castrum angeli, Crescentii, Engils kastali 225. 1173.
Castrum Padulfi 252. 1188.
Kataleonensis 194. 490.
Cenomannia 676. 922. 1156.
Certhesium 802.
Cilicia 1090.
Cilinia *se* Alinia.
Kirkjubœr 156.
Kirkjudagr 2. 341.
Cisternensis 194. 483. 490. 889.
Claremons *se* Clarusmons.
Clarevallensis 194. 197. 491. 493. 497-498. 1151-1152.
Clarevallis, Clarevallus 194. 496-499. 880. 882. 1153.
Claromons *se* Clarusmons.
Clarus 786. 788.
Clarusmons 212. 548. 1026. 1170. 1172.
Cleophas 16. 356.
Cluniacensis, Clugniacensis 175. 180-183. 188. 191. 231. 243. 469. 473-476. 480-481. 783. 863. 869-870. 1024-1025. 1147. 1149.
Cluniacum, Clugniacum 190. 482. 805. 808. 869. 1150.
Cluniacus 1201. 1203.
Clusa 871.
Coelestinus páví 553.
Koldistanus *se* Holdistanus.
Kolni, Colonia 82. 670. 860. 1062.
Compostella 869. 1079.
Conceptio *se* Maríu getnaðartíð.
Konrad keisari 453.
Constantius 699.
Constantiensis (*r.* Constantiensis) 652.

Constantinopolis *se* Mikligarðr.
Constantinus keisari 891. 921.
Kristian bróðir 505-507. 687. 1156-1167.
— — 879. 1020.
Kristian 665.
Kristskirkja 647.
Curdingos 966.
Curia Bertoldi 626. 1196.
Cusacium 273. 1200.
Kyndilmessa, purificatio Mariæ, Ypapanti domini 110. 204. 207. 467. 670. 688. 696-697. 722. 1029. 1072.
Cyprianus 1098.
Damascus 41. 256-257. 259. 380. 601. 603 1032.
Danakonungr 1030-1031.
Daniel 50. 389. 1112.
Danir 1030.
Danmörk 153. 1030-1031.
David konungr 1. 9-10. 14-16. 19. 25-26. 52. 83. 197. 209. 237. 242. 339. 349. 353. 355-356. 358. 365-366. 391. 493. 506. 534. 550. 681. 822. 847. 912. 931. 971. 1087. 1097.
Dei vieus 1047.
Demetrius 783.
Diana 700.
Didymi fjall 700.
Dionysius 54. 392.
— areopagita 190. 480. 1150.
— pislarváttr 201.
Dismas 39. 48. 378.
Dolis 252. 1188. 1190.
Dominicus 811-816. 1019.
Dosidem 36.
Doura 646.
Dunstanus 716-722. 1017.
Durandus 170-171. 466-467. 1141.
Dymbildagar 707.
Eadmundr (Edmundr, Jatmundr) erkibyskup 725-728. 1017.
Ebbo, Ebba 81-82. 949-951.
Ebreskr 406-407. 412-413. 1092-1093.
Ebræi *se* Gyðingar.
Ebronius 1023.
Edmundr *se* Eadmundr.
Edvardus 108. 911.
Egidita 136.
Egidius 170. 766. 1141.
Egiptaland 4. 21. 38-42. 137. 342. 360. 377-380. 741. 895. 899. 1004. 1011.
Egiptzkr 256. 601.
Eleazar 463.
Elerin 193-194. 489-490.
Elgifa 719.
Eligius 980.
Elinandus byskup Laudunensis 277. 644. 1204.
Elisabeth 17. 19. 21-22. 24. 173-174. 358. 361. 364.
— 915. 1020.
Elphegus byskup 719.
Elphinus 1030-1031.
Englakonungr 646. 676. 719. 804 924. 1031. 1188-1190.
England, Anglia 179. 200-201. 203 217. 472. 534. 643. 645-646. 651. 922. 963. 966-967. 1030-1032 1047.
Englismenn 1047.
Enok 9. 348.
Enskr 647. 652.
Entina 939.
Esmeria *se* Maria.
Eufrates 701.
Eulalia 108. 911. 1020.
Eusebius byskup Vercellensis 698-699. 1016.
— páfi 698.

Eustachius patriarcha 821.
Eva 20. 28. 186. 359. 367. 479.
Everia 652.
Eystrasalt 1054.
Excestria 650.
Ezechiel spámaðr 461.
Finies 463.
Fiscanum 110. 1029.
Flandr 1173.
Flæmingjar 922.
Fokas keisari 695. 702.
Frakkakonungr 460 640. 923-924. 1023. 1188-1189.
Frakkland, Frakkaríki, Francia, Franz, Franzia, Gallia 92. 94. 143. 120. 175. 198. 212. 269. 466. 469. 505. 544. 597-598. 643. 646. 870. 922-923. 977. 1026. 1038. 1061. 1067. 1076-1077. 1172. 1193.
Franciscus 811-812.
Franz *se* Frakkaland.
Franzeis 725.
Franzia *se* Frakkland.
Fredericus I keisari 1141. 1162. 1193.
Fredericus II keisari 813.
Fulbertus byskup Carnotensis 725. 1017.
Fuscanum *se* Fiscanum.
Gabriel höfuðengill 18. 20. 46. 59. 78. 81. 173-174. 204. 283. 237. 244. 357. 359. 385. 398. 484. 688. 780. 917. 1181.
Gaðo 213-214. 1026. 1171.
Galfridus 640.
Galienus (r. Galenus) læknir 883.
Galilæa 2. 42. 44-45. 340. 381. 383. 1006.
Gallia *se* Frakkland.
Galterius meistari 922.
Gallus 1023.
Galverskr 701.
Garðskonungr 141.
Garganus 542.
— fjall 541-542.
Gastinetum 1156.
Gaufredus 805. 1018.
— 806.
Gazo *se* Gaðo.
Geiraldus *se* Giraldus.
Geirarðr 197. 493. 496-497.
Geirardus de Ciriaco 639.
Geirardus 808-810. 1018.
Geirþrúðr hin helga 970.
Gello 923.
Georgius 783.
Gerberta 626. 631. 1196.
Germanus 93.
Gesmas 39. 379.
Gethsemane vallis 1032.
Gigo ábóti 1025.
Gillibert 200.
Giraldus 85-86. 863-864. 867-870. 1019.
Girkir, Grikkir, Græci 110. 137. 142. 463 556. 696-697. 1029.
Girkland, Grikkland, Græcia 94. 254. 314. 438-439. 924. 1075.
Girzkr 92. 696.
Girzk tunga 696. 1033. 1122.
Glaskonia 717. 719.
Gofridus erkibyskup 189. 481.
Goliat 10. 349.
Gothi 279. 625. 1196.
Græci, Græcia *se* Girkir, Girkland.
Grámunkar 111. 171. 467. 534-535. 687. 789. 889. 1151. 1156. 1162.
Grandimontensis 1154.
Gratianopolis 507-508. 511. 1157.
Gratianopolitani 1159.
Gratianus *se* Gregorius VI.
Gregorius I magnus 11-12. 31. 224-225. 236-237. 350-351. 370. 555. 688. 1172-1173.

Gregorius VI (Gratianus) 212. 453-454. 456-457. 465. 687. 1139.
Gregorius VII (Hildibrandus) 174. 212. 468-469.
Gregorius IX 553.
Grikkjakonungr *se* Garðskonungr.
Grikkir *se* Girkir.
Grikkland *se* Girkland.
Guðmundr byskup 155-157.
Gudstru 1058.
Guido ábóti 231.
Guilla 815.
Guillemus *se* Gundelinus.
Guillelmus 924.
— 1020.
Gundelinus (Guillemus) 534. 1164.
Gundroda 661.
Gyarmus 671.
Gyðingaland *se* Jórsalaland.
Gyðingar, Judar, Judæi, Israelitæ, Ebræi 3. 8. 10-11. 16. 30. 35-36. 38. 42. 66-67. 71-72. 88-92. 110-111. 113-115. 133. 174. 203-204. 206. 254-255. 341. 347. 349-350. 356. 369. 374-375. 377. 381. 407. 409-410. 463. 484. 599-600. 688. 690-691. 696-698. 723-724. 728. 779-780. 837. 890-891. 963-965. 967. 980-981. 987-990. 1006-1007. 1009-1010. 1018. 1021-1022. 1058-1059. 1064-1067. 1082-1084. 1092. 1095. 1101. 1151.
Gyðingligr 254.
Gönguhrólfr *se* Hrólfr.
Hákon Noregs konungr 1016.
Hall 802.
Haraldr 923.
Hedricus prior Certhesii 802.
Heinrekr byskup 789.
— Englakonungr (I) 643. 806.
— Englakonungr (II) 200. 1188.
Heinrekr III keisari 143-144. 453. 724. 1077.
— IV keisari 782.
Helga vika 1036.
Helgi þórsdagr 1036.
Helias 56. 394. 815.
Helinandus 639.
— *se* Elinandus.
Heliseus spámaðr 665.
Herbert byskup af Norvik 548.
Heremannus 273. 689. 1200-1201.
— contractus 143-144. 1076-1078.
Herodes Agrippa 45. 384.
— Antipas 44-45. 383-384.
— konungr hinn gamli 31-32. 35-38. 40. 42. 44-45. 234 244. 370-371. 374-377. 379. 381. 383-384. 572. 1004. 1182.
Hersvinus ábóti 179. 472.
Hibertus 1203.
Hierusalem *se* Jórsalaborg.
Hilarius byskup 919.
Hildericus konungr 92.
Hildibrandus *se* Gregorius VII.
Hildifonsus 78-79. 704-708.
Holdistanus 645.
Holl *se* Hall.
Honorius pávi 1012.
Hrólfr, Gönguhrólfr, Robertus 922-924. 1021.
Hugbertus 105-106. 800-802.
Hugi ábóti 85.
Hugo ábóti Benevallis 483-488. 687. 1151-1152.
— ábóti Cluniacensis 175. 180. 182-183. 185. 189-191. 473-476. 478. 480-482. 808. 863. 869. 1024-1025. 1147. 1149-1150.
— bróðir af Clarevallis 469.
— byskup Gratianopolis 507.

Hugo decanus 649.
— Masticonensis 194. 490.
— Parsitus (Farsitus) 654. 659. 661-662.
Hull *se* Hall.
Hvítasunna, Hvítasunnudagr, Pentecoste 475. 647. 1036.
Hvítsandr 645.
Hylarius *se* Hilarius.
Idala hertuginna Blesensis 806.
Igniacensis 495.
Igniacum, Ignacum 493-497. 1152.
Innocentius III pávi 46-47. 385-386. 727. 921.
Innocentius IV pávi 553.
Insula profunda 427.
Isaac 4. 842.
Isachar 3. 341.
Israel 24. 363. 461. 463. 562. 654. 830. 1097.
Israelitæ *se* Gyðingar.
Italia 179. 454. 462. 472. 597. 695. 699.
Ituræa 44. 383.
Ivention *se* Avennon.
Ivo byskup 642.
Jacob hinn meiri 17. 45. 51. 54-55. 85-86. 154. 384. 390. 392. 394. 863. 865-870. 1079.
Jacob frater domini 17.
Jacobus gyðingr 963.
Jacob höfuðfaðir 4. 19. 181. 342. 358. 474.
Jacobus de Vitriaco 921.
Jatmundr konungr hinn belgi 922. 967.
Jatmundr *se* Eadmundr.
Jeronimus klerkr í Papia 127. 710-711. 1017.
Jeronimus prestr 1. 20. 33. 50. 57. 339. 359. 372-373. 389. 396.
Jerusalem *se* Jórsalaborg.
Jessa 15-16. 355. 553.
Jesus kennimaðr 10. 349.
Joachim 2-7. 14. 17. 340-346. 353. 356. 1023.
— 1112.
Job spámaðr 486-487. 687.
Johan *se* Johannes.
Johannes 918.
— baptista 6. 17. 19. 24. 45-46. 345. 359. 364. 384-385.
— Damascenus 438-444. 687. 1116-1125.
— elemosinarius 702. 704. 1016.
— evangelista, Jón postoli 17. 45. 47-49. 51. 54-55. 384. 386-388. 390. 392. 394. 692-693. 925. 947. 1007-1009. 1011. 1060.
— gullmaðr (chrysostomus) 35. 37. 46. 374. 376. 385.
— pilagrimr 597.
— VI pávi 453.
— sine terra 1190.
Johannis 644.
Jóladagr, jól, burðardagr, burðartíð dróttins 45-46. 78. 183. 203. 384-385. 476. 492. 676. 687. 704. 707. 809. 969. 1147.
Jólafasta 156.
Jón *se* Johannes.
Jónskirkja 1016.
Jóns spitalabrœðr 704. 814.
Jordan 45. 384. 597. 898-900.
Jórsalaborg, Jórsalir, Jerusalem, Hierusalem, Iherusalem 1. 3. 5-6. 8. 11. 15. 27. 31. 33. 37. 42. 45-46. 50. 52. 94. 96-97. 114. 167. 235. 322. 324. 328-329. 340-341. 343-344. 347. 350. 355. 366-367. 370. 372. 376. 381. 384. 386. 389. 391. 494. 534-535. 545. 549. 568. 573. 585-588. 595.

597-598. 623. 678. 888. 896. 898. 954. 1003-1005. 1015. 1032. 1132. 1139. 1162. 1178. 1180. 1187.
Jórsalabyskup 328. 330-331. 568. 570-571.
Jórsalaland, Gyðingaland 10. 26. 37. 42. 44-45. 50. 113. 349. 366. 376. 380-381. 383-384. 389. 568. 714. 782. 898. 1067. 1195.
Joscio 888.
Joseph 4. 203. 342.
— 16-18. 24-26. 30. 33. 35. 38-40. 42. 204. 332. 356-357. 364-366. 369. 372. 374. 377-378. 380-381. 680-681. 696. 717. 779.
— 17.
— af Arimathea 1010.
Josephus 35-36. 374-375.
Juda Alphei 17.
Judas 102-103. 540. 941-943. 945. 1168.
Judæi *se* Gyðingar.
Julianus keisari 72-73. 115. 691. 699-702. 783.
Julianus páfi 699.
Justinus 1015.
K— *se* C—.
Lanfrancus meistari 179. 472.
Langafasta, Fasta 79. 150. 198. 733. 738.
Langifrjádagr 644. 780. 1003. 1005. 1022. 1037.
Laodicensis 87.
Laodiensis *se* Leodiensis.
Lateranensis 694.
Latina tunga 87. 725. 1015. 1046. 1055.
Latini 696.
Latrán 47. 386. 693. 1016.
Laudunensis 639-640. 642-644. 646-648. 650. 652-653. 689. 1201. 1204.
Laudunum 277. 641. 644. 646. 650. 652. 654. 663. 690.
Laurentii hátíðardagr 641.
Laurentius 102-103. 107. 209. 940-945. 1175.
— de Cala 641.
Lausontia, Lausoncra 975.
Lavicanum 866.
Lazarus 27. 367.
Lenionice 500.
Leo keisari 92-93.
Leo III keisari 1033.
Leo páfi 694-695. 1016.
Leodiensis 917.
Leoricus *se* Leuricus,
Leuricus 111-113. 802. 1018.
Libanius quæstor 701-702.
Libia, Libio, Libioborg 113. 690
Ligeris 922.
Lind 1047.
Lingonensis 1026.
Ljóðey 155-156.
Lisanias *se* Lysanias.
Lodovicus Frakka konungr 640.
Longinus 48. 387.
Lucas guðspjallamaðr 22. 225. 692 1016. 1033. 1178.
Lucerna *se* Lukrina.
Lucianus *se* Lucius.
Lucifer *se* Satanas.
Lucius (Lucianus) pávi 157. 165. 444. 1131. 1137.
Lukrina 136. 1075.
Lugdunensis 863.
Lugdunum 269. 1193.
Lumbardia *se* Lungbarði.
Lundunum 200. 963
Lungbarði, Lyngbarði, Lumbardia 175. 469. 779.
Lysa 231.
Lysanias 45. 384.
Malachias spámaðr 498.

Manfredus kardináll 1012. 1015.
Marci hátíðardagr 639. 645. 1172.
Marcus páfi 698.
Maria 17.
— 17.
— (Esmeria) 17. 21. 361.
— 926.
— 1013.
Sta. Maria Ara Celi 922.
Maria de Oegines 917-921. 1020.
— egyptiaca 499. 895. 960. 972. 1020. 1131. 1154.
— in Tempulo 692.
— Magdalena 166. 499. 508-510. 1006. 1011. 1131. 1138. 1154.
Mariæ Magdalenæ messudagr 508. 1158.
Sta. Maria major, Regina 224-225. 694. 697.
Maritanum *sc* Martianum.
Maríu boðanartíd, annunciatio, Maríumessa fyrri 46. 78. 93. 120. 153-154. 156-157. 385. 467. 707. 979. 1012-1013. 1022. 1079.
— burðardagr, Maríumessa síðari 549-550. 552-553. 642. 644. 688. 1031-1032. 1171.
— getnaðardagr, conceptio 6. 345. 1030-1032.
— uppnumningartíð (assumptio Mariæ) 110. 171. 280-281. 467. 632. 637-638. 915. 917. 936. 1033. 1192. 1198.
Martianum 805.
Martinus 182. 190. 476. 482. 919. 1150.
Matheus evangelista 1. 339.
— munkr 537. 1164.
Mathias postoli 17.
Mattathias 463.
Matthildr abbadís 658. 667. 674.
Mauricius 641.
— keisari 1172.
Maximianus 698.
Maximus byskup 186-187. 478. 480.
Medardus 664.
Mediolanensis 464.
Menelaaborg 1015.
Mercurius hinn helgi 73. 700-701. 783.
Michael 128. 260. 541-544. 548-549. 604. 687. 871-872. 975-977. 1072. 1168. 1190.
Michaelis hátíðardagr 549.
Mikligarðr, Constantinopolis 46. 87. 89-91. 93. 132. 136-138. 141. 254-255. 441. 555. 599. 923. 991-993. 1032-1033. 1064-1066. 1075. 1118-1119. 1123.
Miðjarðarsjór 714.
Milo erkibyskup 499. 1154.
Moab 463.
Móöld 200.
Modin 463.
Moises *sc* Moyses.
Mons Clarus *sc* Clarusmons.
Mons Pessulanus 271. 1194.
Montanus munkr 644.
Montecassino 751.
Mortana 666.
Moyses 2-3. 10. 13. 17. 20. 32-33. 35. 40. 56. 192. 341-342. 348. 353. 357. 360. 371-372. 374. 379. 394. 419. 463. 483. 717. 981. 1004. 1090. 1102.
Muretum 500. 1154.
Murieldis 109. 1071.
Musa 131. 910. 1020.
Muselin 92-93.
Naaman Syrus 665.
Nabugodonosor 857.
Nadverskr, Nazarenus 728. 1083.
Nazareth 1-2. 17-18. 42. 340. 356-357. 381.

Neapolitæ 543.
Neustria *se* Norðmandí.
Nicæa 93. 821.
Nicodemus 1040.
Nicolas byskup 155.
Nicolaus munkr 231.
— bróðir í Clarevalli 497-498.
— klerkr 711. 1017.
— hinn helgi 780. 786. 788. 807. 1037.
Nigella 644.
Ninive 656. 1067.
Ninivitæ 415. 1097.
Nóe 9. 348.
Norðmandí, Norðmendia, Norimannia, Normannia, Neustria 175. 469. 472. 652. 923-925. 1030. 1188.
Norðmenn 110. 555. 923-924. *se* Normanni.
Norðrhálfan 922. 1044.
Noregr 230-231. 922. 1016.
Normanni, Norðmenn 1030.
Normannia *se* Norðmandí.
Norrœna 1016. 1141.
Norvik 548.
Notra Dama 727. 1039.
Noviomensis 979-980.
Octavianus keisari *se* Augustus.
Odiguria 1033.
Ólafsmessa 155.
Olezin *se* Oscelin.
Oliveti mons 51-52. 391. 1032.
Oscelin 193.
Oxoniensis 789.
Ozias Israelis konungr 468.
Páll byskup 153.
Páll postoli 13. 34. 41. 96. 192. 212. 257. 288. 296. 352. 372-373. 380. 427. 483. 601. 721. 920. 948-949. 1098. 1107.
Pantheon 696.
Papia, Papey 105. 127. 710-711. 800-801.
Paris 198. 727. 813. 933. 1038-1039. 1048. 1061. 1160-1161.
Parti, Partia *se* Tyrkland.
Páskadagr, Páskar, Páskavika, Paschale tempus, Upprisudagr dróttins 2. 45-46. 49. 78. 150-151. 224. 330. 341. 384-385. 387-388. 570. 639. 688. 694. 704. 707. 733-734. 738. 749. 960-961. 969. 987. 989. 1012. 1058. 1172.
Paulus *se* Páll postoli.
Pectagoricensis 1195.
Pentecoste *se* Hvítasunna.
Persidaland, Persis 440. 442. 444. 700-701. 1117-1119. 1123-1124.
Persæ, Persidæ 699-700. 1090.
Petragoris 623.
Petra Pertusa 1026. 1171.
Petr erkidjákn 102-104. 940-945. 1021.
Petr postoli 45. 53-56. 82-86. 113-115. 137-139. 166. 182. 188-189. 212. 218. 273. 328. 384. 392-394. 427. 456-457. 461. 475. 481. 568. 690. 721. 782. 805. 860-862. 867. 870. 940. 1019. 1062-1063. 1087. 1097. 1107. 1131. 1138. 1140-1141. 1149-1150. 1200.
Petri et Pauli messudagr 273. 1201.
Petrskirkja 102. 137-139. 454. 870. 943. 1141.
Petrus, Petr 507-514. 687. 1157-1160.
— 527-528. 531-533. 687.
— byskup 816.
— — 1026. 1171-1172.
— Commestor 173. 681-682. 686.
— monoculus 197. 493-499. 687. 1151-1153.
Philibertus cardinalis 549-553.

Philippus 44-45. 383-384.
— Frakkakonungr 1186.
Pictanensis 1025.
Pilatus 45. 384. 1006.
Pisa 129. 756.
Pisana 779.
Plerecurt 674.
Pontiniacum, Pontinianum 194. 490.
Pontius ábóti 191.
Præjecti hátíðardagr 102.
Præjectus byskup 102-103. 941. 943-945.
Predikarar, Predikabræðr 249. 251. 688. 811. 813-814. 1048. 1054-1055.
Pripdem 693.
Probus 910.
Púl, Apulia 146. 541. 728. 736. 942.
Purificatio Mariæ *se* Kyndilmessa.
Quintinum 672-673.
Raab 1087. 1097.
Rachel 4. 342.
Radulfus canceler 646.
— cancellus 676.
Raimundus prestr (Ranundus) 271. 689. 1194.
Raimundus jarl 170. 466. 1141.
Rameslensis 1031.
Ranundus prestr *se* Raimundus.
Raphael engill 538. 540. 1165. 1167-1168.
Rauða haf 830.
Raymundus *se* Raimundus.
Reginaldus 813-815. 1019.
Remansis 513.
Remigius byskup 644.
Remundr *se* Raimundus.
Rikarðr 924.
— Heinreksson 1188.
Rikardus hertugi Burgundiæ 923.
— — Nordmanniæ 924.
Rín 660. 680. 953.
Ritharium 676.
Robertus 497.
— 924.
— erkidjákn 650.
— Guiscardi 924.
— hertugi Nordmanniæ *se* Hrólfr
— jarl af Paris 923.
Rodanus 269. 689. 1193.
Roðgeirr, Rotegarus, Rogerus 109. 1029. 1071.
Rogensis *se* Arragonensis.
Rogerus *se* Roðgeirr.
Rogonensis *se* Arragonensis.
Róm, Roma, Romaborg 26. 35-36. 38. 47. 120-121. 137. 157. 159. 161. 163. 165. 169. 197. 224-225. 327-328. 366. 374-375. 377. 386. 421. 427. 436-437. 444. 446. 448-450. 453-455. 460. 462. 465. 493. 549-550. 553. 568. 597. 689. 692. 695-698. 784. 811. 866-867. 870. 921. 940. 942. 1012. 1015-1016. 1024. 1104-1105. 1107. 1111. 1115. 1126. 1129-1130. 1133. 1135-1137. 1139. 1172. 1178.
Romaldus hertugi 146-152. 728-738.
Romani *se* Rómverjar.
Romania 870.
Romaríki 384. 424.
Rómverjar, Romani 35. 46. 224-225. 236. 374. 385. 553. 695. 921. 1090. 1098. 1136.
Rómverskr 164. 236. 421. 437. 550.
Rotegarus *se* Roðgeirr.
Rothomador, Rothemador 268. 270-271. 273-274. 279. 623-625. 685. 690. 1193-1198. 1200-1201.
Rothomagus 923.
Rothomagensis 145.
Rúmverjar *se* Rómverjar.
Rutinensis, Ruthenensis 631. 689. 1198.

Saba 234. 244. 572. 1181.
Salesbergensis 650.
Salesberia 650.
Salome 42. 381.
— 17.
Salomon 2. 9. 22-23. 33. 57. 209. 341. 348. 362. 372. 396. 807. 823. 1105.
Samaritanus 192.
Samson 4. 342. 822.
Samuel 4. 343.
Sara 4. 342. 978.
Saraceni 439. 1083.-1085. 1117. 1119. 1122.
Sardenay 1032.
Satanas, Sathan, Lucifer 557-558. 771.
Saulus *se* Páll postoli.
Saxland 915. 1026. 1172.
Sedulius 722.
Sepontinus 543.
Sepontus 542.
Sergius páfi 693. 1016.
Servulus 692.
Servus byskup 1043.
Sethim 463.
Siagrius *se* Syagrius.
Sibilla spákona 921.
Sigibertus meistari 180. 473.
Sikiley 924.
Silvester pávi 453.
Simeon 34-35. 373. 890.
— son Alphei 17.
Sinai 20. 360.
Sinemurum 805-806.
Sion 51-52. 391. 494. 690. 893.
Skírdagr 156. 960.
Smirna 106. 801.
Soldunum 640.
Sophia 1033.
Spanialand, Spán 110.
Spira 993.
Spleni 693.
Stefanus *se* Stephanus.
Stephana 632. 1198.
Stephanus 499-504. 687. 1154-1155.
— 102-104. 940-945. 1021.
— 499. 1154.
— klerkr 94-97. 1067-1069.
— protomartyr 920.
Stotolis, Storulis 438. 1122.
Strasbuth 952.
Suðrríki 134.
Suession 655-656. 661-664. 666. 669-673. 676. 678-680. 689-690.
Suessionensis 679-680.
Suestonia 911.
Sunamitis 518. 525.
Susanna 1112.
Svartmunkar 105. 309. 590. 1180.
Svínafell 155.
Syagrius 79. 705-708.
Symeon *se* Simeon.
Syon *se* Sion.
Syrus 665.
Tabor 54. 56. 392. 394.
Tavestock 789.
Tekla 148. 731.
Tempulus 692.
Tharsis, Tharsisborg, Tharses 32. 36. 371. 375.
Theoberta, Theodora 1201. 1203.
Theodericus 611.
Theodora *se* Theoberta.
Theodosius keisari 92-93. 438. 440-441. 1116. 1118. 1121. 1123.
Theophilus 65-69. 402-411. 413. 415-418. 420. 687. 972. 1080-1084. 1086-1093. 1097-1101. 1103.
Tholetanus, Toletanus 78. 175. 469. 704. 707-708. 722. 724. 1145.
Tholetum 1142.
Tholosa 1194.
Thomas 676. 727.

Thomas erkibyskup 179. 198-203. 472. 687. 725. 1160-1162.
Thomas postoli 53-54. 392.
Thorias 1041.
Thorlakr byskup 155.
Thuren *se* Turen.
Tiberius keisari 45. 384.
Tociacus 676.
Toleta (Tolhus) 110.
Toletanus *se* Tholetanus.
Tolosanus 921.
Totenes 652.
Traconitis 44. 383.
Trevere 1198.
Trinitatis festum 1036-1037.
Trinulus 692.
Tronicus 664.
Tumba 128. 260. 604. 975. 1072. 1190.
Turdingos *se* Curdingos.
Turen, Thuren 281. 635. 638.
Turon, Turonsborg 505. 641. 922. 1156.
Turonensis 595. 598.
Tursarium *se* Cusacium.
Tyrkir 142. 991-992.
Tyrkland, Parti, Partia 140 990.
Tyrkneskr 922. 1022.
Undus 678.
Uppnumningartíð Mariæ *se* Assumptio.
Upprisudagr, Upprisutíð dróttins *se* Páskadagr.
Urbanus II pávi 211-212. 1026. 1172.
— III pávi 277.
Utisiodorensis *se* Autisidiorensis.
Vacellinus 670.
Valdericus byskup Laudunensis 639-640.
Valericus byskup 644.
Vallis Josaphat 50-52. 389-391. 623-624. 1044. 1195.
Valliregensis 495-496.
Vallis regis, Valleregis 493.
Valsiga 1047.
Valterus 647.
— 789. 1018.
— 958.
Vandalici 462.
Venetia 924.
Vercellensis 698.
Vercelli 699.
Verentana 719.
Vermons 548.
Vest 802.
Victor III pávi 212.
Vienna 273. 1200.
Vilhjálmr, Viljamr 179-180. 472-473.
— bastarðr 179. 472. 924. 1030.
— erkibyskup 646.
Viltonia 650. 652.
Vinaria 130. 957.
Vinariensis 1159.
Vincentii dagr 678.
Vincentius píslarváttr 209. 213-214. 678. 1026. 1171. 1175.
Vindo ábóti 189. 481.
Vintonia 647-648. 963.
Vintoniensis 789.
Viparita, Vivaria *se* Vinaria.
Vogentum *se* Beneventum.
Ycona 939.
Ydala *se* Idala.
Ypapanti domini *se* Kyndilmessa.
Ypolitus píslarváttr 510-511.
Ysaac *se* Isaac.
Ysakar *se* Isachar.
Ysayas spámaðr 10. 15. 349. 355. 838. 1003.

Zacharias kennimaðr 463.
Zacheus 1098.
Zambre 463.
Zebedeus 17.
Zosimas 895. 899-900.
Þýðverskr, Þýverskr 722. 966. 993. 1038-1039. 1058.
Þyri Kirkjukolla 1042.
Öskudagr, Öskuðdinsdagr 193. 1160-1161.

Hymner, Antiphoner og Responsorier.

Ad dominum cum tribularer 8 (346). 233. (244. 572. 1181). 888.

Ad te levavi 8 (347). 235 (245. 1181). 888.

Angelus dei (domini) nunciavit Marie 233 (244. 1181).

Assumpta est Maria 235 (245. 573. 1181).

Ave sponsa insponsata 94.

Beata mater et innupta virgo 81.

Beati immaculati 104 (942. 945).

Beati omnes 8 (347).

Cantemus domino, socie 722.

Completi sunt 80 (770).

Congregati sunt inimici 782.

Converte nos 80 (770).

Cum invocarem 770.

Deitatis oscula frueris beata 333.

De profundis 9 (347).

Deus, depulisti nos et destruxisti nos, iratus es, et non misertus es nobis 251.

Deus in adjutorium 80 (770).

Deus in nomine tuo 505 (1156).

Deus non est 9 (347).

Deus qui beatissimam (beatam). 235 (245. 573. 1181).

Deus qui de beate (Marie) 81. 233 (244. 1181).

Deus qui (de), salutis eterne 233 (244. 572. 1181).

Deus qui unigenitum 234 (244. 572. 1181).

Deus salutaris noster 770.

Dignare me 234 (245. 573. 1181).

Dirige me in veritate tua 496.

Domine exaudi 808.

Ecce completa 80 (770).

Ecce nunc benedicite 9 (348). 770.

Ecce quam bonum 9. (348).

Ecce virgo 80 (770).

Exaltata 235 (245. 573. 1181).

Felix namque es 70 (787. 788).

Fidelium anime 1181.

Gabrielem archangelum scimus 204.

Gaude dei genitrix 73. 74 (261. 1191. 1192). 688. 778. 909.

Gaude Maria virgo 204. 206. 697. 698. 779. 780.

Gaude virgo mater 235. 237 (245. 573. 1181).

Gaudent in celis anime. 721.

Genuit puerpera regem 233 (244. 572. 1181).

Gloria in excelsis 233 (244. 572. 1181).

Gloria patri 233 (244. 1181). 885. 886.

Glorificamus te, dei genitrix 712.

Hec est dies, quam 1013.

In convertendo dominus (deus) 8 (347). 235 (245. 573. 1181). 888.

In te domine speravi 770.
Intercede pro nobis 770.
Kirieleison 420 (1090. 1103).
Laudate deum omnes gentes 80. (770).
Laudate dominum in sanctis 770.
Letatus sum 8 (346).
Levavi oculos meos 8 (346).
Magnificat anima mea dominum 22—24 (361—364). 233 (244. 1180). 236. 755. 888.
Memento domine David 9 (347. 348).
Miserere mei deus (dominus) 22 (362). 84 (862. 1063).
Missus est Gabriel angelus 233 (244. 1181).
Nunc dimittis 22 (361. 362). 35 (374). 80. (770).
O decus virginitatis 79.
Omnis (omnes) de Saba 234 (244. 572. 1181).
Ora pro nobis 225 (1173). 237.
Pax vobiscum 173. 174.
Planctus ante nescia planctu lassor anxia 891—893.
Post partum 233 (244. 572. 1181).
Precor te 237. 244 (1180).
Primus ad ima ruit 722.
Protege, domine, famulos (famulum, nos domine) 234 (245. 573. 1184).
Qui confidunt 8 (347).
Quicumque vult 22 (362).
Qui habitat 770.
Regina celi 225 (1173). 236—33.7 234. (245. 573. 1181).
Retribue servo tuo 234 (244. 572. 1181). 888.
Salve regina 236 (246. 574. 1183. 1048. 1049.
Salve sancta parens 126 (747). 236 (246. 574. 1183).
Sancta dei genitrix 770. 1012.
Sancta et perpetua virgo 909.
Sancta Maria mater Christi 80 (770.
Sanctus 871 (872).
Sicut erat in principio 886.
Sit laus deo 770.
Solem iusticie 553.
Stirps Jesse 553.
Suscepimus deum 1175.
Sæpe expugnaverunt 9 (347).
Te deum 282 (639). 642 643. 670. 920. 963.
Usque quo domine 80 (770).
Veni dilecta mea (de Liban... veni, coronaberis 235 (245. 573 1183).
Veni electa mea 751.
Venite 605.
Videntes stellam 234 (244. 572 1181).
Videte miraculum matris 670.
Virgo sancta suscipe mentis (245. 573. 1181).
Virgo singularis 80 (770).
Vultum tuum domine 749.

Trykfeil og Rettelser.

1[23]	*have C og D*	*læs: have de øvrige*
4[25]	obyria	— obyria *øvr.*
5[32]	hryggvingu *saaledes kun St; alle de øvrige have rigtigere* brugðningu	
6[32]	for þegar ok i stað	*læs:* for þegar i stað
9[4]	miuklæti	— miuklæti sannrar iðranar.
9[33]	sannrar iðranar *udgaar.*	
12[1]	ero merkð .x. laga boðorð, er guð bauð þeim *saal. kun St.; de øvrige have:* er merkir tiu laga boðorð, baðu þeir	
13[25]	getaz *St.; her har kun E den i Texten optagne Læsemaade* getz; *A, B og C have* gefz, *D* gefizt.	
24[2]	til goðs *saal. St, E, c, jvf. 363[23]; de øvrige have:* til guðs	
26[13]	villdi sva	*læs:* villdi hann sva
26[25]	lét hand	— lét hann
38[29]	grœnar *saal. har C, der skriver* grœnar, *B har* grȩnar; *de fleste Haandskrifter have* gronar, *jvf. S. 378[4].*	
39[24]	ef *B, C*	*læs:* ef *øvr.*
49[23]	minnr[4]	*læs:* meirr[4]
49[24]	meirr *St*	— minnr *øvr.*
65[22]	þo einkannliga	— einkannliga þo
73[29]	quasi *er en Feil i Codex for* quesumus	
115[24]	[13] broðir	*læs:* [14]broðir
123[18]	er hæst er	— er hæst ert
128[4]	musterinn	— musterinu
132[10]	vit, sonr minn!	— vit sonr minn
132[27]	anðigr	— auðigr
133[24]	nunnusntri	— nunnusetri
145[28]	liliu grœna, *her har Codex C* grona, *hvilket maaske er rigtigere.*	
157[23]	Jertegn	*læs:* Jartegn
165[1]	bið ok	— bið ek
175[34]	[byskupi,	— [10][byskupi.
185[10]	her kemr	— her kemz
192[21]	rettande	— veitande
195[14]	sina stund	— eina stund
221[26]	rikir maðr	— rikr maðr
223[17]	hlupuz inn *rigtigere er* hlupuz menn, *se nedenfor 533[13].*	
345[33]	[9][henni *E gaar ud.*	
345[34]	[12][*mgl. E, b*	*læs:* [12] *mgl. E, b*
345[36]	*E, a*	— *E, b*

369[18]	[þat	*læs:* þat
412[26]	Suci	— Suei
438[16]	Grichlande	— Gricklande
440[7]	uu	— nu
458[24]	frammistodu	— frammistaudu
462[12]	verndum ver tunguna *bør rettes til* vepndum (væpndum) ver tunguna, *lat.* armavi linguam.	
487[23]	hann[11] hann firirlætr	*læs:* hann[11] firirlætr
521[14]	brotliga *bør uden Tvivl rettes til* brotligan	
579[27]	lvta	*læs:* lvti
608[28]	*665k*	— *655k*
616[17]	a bek	— a bak
617[33]	[5] *tilf.*	— [4] *tilf.*
628[9]	afsniðavm	— afsniðit
629[35]	[2]Her	— [3]Her
667[10]	sina	— sina (!)
795[4]	milldazti	— milldazta
797[6]	minnigh	— minningh
871[27]	drottinligan	— drottinliga
894[23]	hverrir	— hverir
907[25]	færr hanu	— færr hann
940[33]	*S. 104*	— *S. 102*
949[16]	einginligri	— eingiligri
959[14]	blutr	— hlutr
973[10]	enn, vid	— enn vid
1006[5]	kennig	— kenning
1175[7–8]	*udfyldes efter Cd Arn. Magn 657a qv. (hvor denne Legende ogsaa findes) saaledes:* sinn son til musteris, at prestrinn var i brott farinn sakir nockurrar naudsyniar, ok þar fyrir matti fruin eigi hafa messo þar þann dag; i odrum stad er sua lesit *o. s. v.*	
1175[11]	vndarligri	*læs:* vndarliga
1175[15–16]	kirkiuna mikill flokkr ungra manna, settuz þeir ok nidr huerr eptir þvi sem adr hafdi gengit. Þa kom einn madr, sa sem bar fram *o. s. v.*	
1175[19]	Sídan	*læs:* Sidazt
1175[28]	i korinn	— i midian korinn
1198[35]	*S. 621, 635*	— *S. 631—635*
1201[22]	veittu	— veitti
1203[33]	vidum	— vidi
1204[20]	resolld	— vesolld